Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Scriptum sanctissimi doctoris Thome Aquinatis: ordinis predicatoru[m]: super tertio libro Sententiaru[m] magistri Petri Lombardi: cum textu singulis distinctionib[us] anteposito.

https://hdl.handle.net/20.500.14918/461905

Kast 3
57

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
- de rug van het boek
- de kopsnede
- de frontsnede
- de staartsnede
- het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

lis causaf ex motu celi: sed celū nō habebat aliquā causalitatem supra corpus xpi: ergo motus ille nō erit naturalis. ℂ Ꝑ oīs motus qui est in locū peregrinū mobili est motꝰ innaturalis: ꝛ ascensio xpi fuit huiusmodi: qz dicit Gregorius. super illud. hō quidā peregre pficiſ. Caro ad peregrinādū ducif oū per redemptoꝛē in celo collocaf: ergo illa ascensio fuit motꝰ violētus. ℂ Sed cōtra. oīs motꝰ violentꝰ inducit lassitudinē: ꝛ ascensio xpi nō fuit talis: ergo nō fuit motus violētus. ℂ Ꝑ nullus motꝰ violentꝰ est ꝑpria virtute mobilis: ꝛ xps ꝑpria virtute ascēdit vt patz Isa. lxiiij. gradiēs in multitudine vtutis sue: ergo ascēsio ei nō fuit motꝰ violētꝰ

¶ Ulterius videf q ascensionis motꝰ fuerit subitꝰ: quia Augꝰ dicit in ꝗstionibꝰ de resurrectione q tales sunt motꝰ corporū glorificatoꝝ: sicut motꝰ radij solis: ꝛ motꝰ radij est in instāti: ergo motꝰ corporis xpi gloriosi. ℂ Ꝑ corpus xpi gloriosum oīno erat subiectū volūtati spūs: ꝛ volūtas in instanti pōt moueri de loco ad locū: ergo ꝛ corpus xpi glorificatū. ℂ Ꝑ potentia corporis xpi glorificati est in ꝓportionabilis potētie alicuiꝰ corpis mobilis nō glorificati: ꝛ ſm ꝓportionē virtutis mouētis est ꝓportio tēporis in quo fit motꝰ: qz maioꝛ virtus in minori tēpoꝛe mouet: ergo ſi aliꝗ virtꝰ mouet in tāto tēpoꝛe virtꝰ corpis xpi glorificati mouebat in instāti ipsuꝫ corpꝰ qđ instans tēporis nō ꝓportionaf. ℂ Sed cōtra. corpꝰ xpi cū sit diuisibile habet partem post partē: ꝛ vbi est vna pars ibi nō est alia: ergo oportꝫ q parti succedit pars: ergo motꝰ ille nō est subito. ℂ Ꝑ motꝰ subitaneus nō pōt percipi: ꝛ apostoli viderūt xpi ascēsionē: ergo nō fuit subita. ¶ Ulteriꝰ videf q statim post resurrectionē ascēdere debuit: qz ascensio sua est exēplar aliorꝫ sanctoruꝫ: ꝛ alij sancti post resurrectionē corporū futurā ascendēt: ꝗ ꝛ xps debuit. ℂ Ꝑ sic debuit ꝑbari veritas resurrectiōis ita debuit ꝑbari veritas mortis: ꝛ ipse vt ꝑbaret veritatez mortis distulit resurrectionē vsqꝫ in tertiū diē: ergo siliter debuit ascēdere tertia die post resurrectionē. ℂ Ꝑ non est aliꝗs locꝰ aiarū nisi infernꝰ vel celi: ꝛ aīe sanctoꝝ patruꝫ erāt in limbo xpo resurgēte educte sūt de inferno: ergo statim ascēderūt in celū: ꝛ nullꝰ debuit in celum ascēdere ante xpm: sicut nullꝰ ante ipsuꝫ resurgere: ergo ꝛ xps statim post resurrectionē debuit ascēdere. ℂ Sed cōtra. Act. primo. ꝑbuit se viuū per dies quadraginta. ℂ Ꝑ cōsolationes diuine excedāt tribulationē humanā: ꝛ apostoli fuerunt in angustia post mortē xpi per tres dies: ꝗ multo ampliꝰ debuerūt eē in gaudio ꝓpter ipsi resurrectionē. ℂ R°. dicēdū q motꝰ naturalis dicif cuiꝰ ꝓncipiū est natura. natura aūt dicitur dupliciter. s. de forma que est ꝓncipiū actiuū motꝰ et de materia que est ꝓncipiū passiuū. ſm hoc igit dicif aliꝗs motꝰ dupliciter naturalis. vno mō: qz in eo qđ mouef est ꝓncipiū actiuū motꝰ: ꝛ sic corpora grauia ꝛ leuia mouentur naturaliter. Alio mō: qz in eo qđ mouef est dispositio naturalis per quā aliꝗd q mobile ab aliquo mouēte ꝛ hoc ꝺtiugit dupliciter: qz vel ineſt ista aptitudo ad hoc q moueaf ab illo mouēte cū inclinatione ad cōtrariū motū sicut est in corpoze aīalis: ꝛ tūc motꝰ ille dicif violētus ꝗtū ad naturā corporis inquātū est corpꝰ. naturalis aūt ꝗtū ad naturam corporis inquātū est aiatū vt dicit phs. viij. phi. Aut nō est aptitudo ad cōtrariū inclinās: sicut patz in motu celestiū q mouentur a substātia supaīa. ꝛ tū dicūt moueri naturaliter vt dicit Cōmē. in ꝓncipio ce. m. ꝛ hoc mō motꝰ ascensionis xpi fuit naturalis: qz cū corpꝰ glorificatū sit oīno subiectus aīe nō pōt esse aliꝗ inclinatio ad cōtrariū eius qđ aīa vult. vnde remouef in eis inclinatio gravitatis ꝛ leuitatis repugnās volūtati: sicut inclinatio caliditatis ꝛ frigiditatis que est ad mutuam corruptionē. Quidā aūt dicūt q fuit etiā motꝰ naturalis ex hoc q ꝓncipiū actiuū fuit in corpis natura: sicut in motu gravium ꝛ leuium: qz in corpe glorificato regnat natura celi empi. que est de cōpositiōe corporis humani. Qđ ē impossibile: qz si aliꝗd de celo empi. esset pars corporis nostri oporteret q esset cōmixtū elemētis: alias esset distinctū ab eis ꝛ nō esset ps: qz nō esset vnū nisi aggregatiōe ℂ Ꝑ si eēt pars uō inclinaret ad motū rectū: ꝛ ad nullū: qz de natura celi empi. nō est q moueaf nisi ad motū circularē qui ē naturalis ānte essentie. ℂ Ad ꝓmū ergo dicēdū q ferebaf ꝺ dē ab angelis in obsequiū dignitatis nō in adiutoziū necessitatis: sicut reges etiā ferūf ꝛ epi. vnde nō sequf q fuerit motus violēt. ℂ Ad secūdū dicendū q motꝰ ille nō est nālis corpori inq̄tū corpꝰ: ꝛ inq̄tū instrumētū aīe glorificate p quā tollebaf inclinatio ꝗlitatū cōtrariarū ad actiōes ꝛ motus suos. ℂ Ad tertiū dicendū q hoc intelligif de corpib⁹ q̄diu sunt in statu generatiōis ꝛ corruptiōis ꝛ nō de corporib⁹ gloriosis. ℂ Ad quartū dicendū q ille locꝰ est pegrinꝰ carni inq̄tū est caro. nō aūt inquātū ē instrumētū aīe gloriose. ℂ Ad secundā questionē dicendū q illa opinio ē fa cilio: ad sustinēdū que ponit q corpꝰ xpi in ascēsione mouebaf tpe pceptibili sua quidē volūtate: ꝛ poterat moueri tpe imperceptibili nō aūt ī instāti: qz oportebat q corpꝰ xpi ꝺ ascēsione trāsiret per media cū p suā substātiā determinare tur ad locū ꝛ ipossibile ē q sit ī diuersis locis sil: ꝛ ita oportebat q in mediis locis eēt in diuersis instātib⁹: ꝛ sic oportebat motū illū esse successiuū. ℂ Ad primū ergo dicēdū q silitudo attēdif quātū ad pceptibilitatē ꝛ nō ꝗtū ad genꝰ motꝰ: qz motꝰ radij est motꝰ alterationis vt dr in li. de sensu ꝛ sensato vnde nō pōt esse subdit⁹. motꝰ aūt glorificatorum corpoꝝ ē motꝰ localis. ꝛ ideo oportꝫ q sit successiuꝰ. ℂ Ad secūdū dicendū q ꝗtuis corpꝰ sit subiectū spūi: tū eē nō pōt vt corpꝰ ad naturā spūs cōuertaf. ℂ Ad tertiuꝫ dicendū q rō illa ꝓcedit de vtute mouēte ex necessitate nature. nō aūt de virtute mouēte per volūtatē q̄ mouet ſm exigētiā mobilis. ℂ Ad tertiā questionē dicendū q ea q̄ circa xpm acta sūt dispēsatiue facta sunt ꝓpter aliquā vtilitatē. Et ideo ad ostēdēdū veritatē sue resurrectiōis oportuit q non statim post resurrectionē ascēderet: ꝛ diu cū apl⁹is cōuersaref vt ex magna familiaritate oīs dubitatio tolleref: qz si tātū apparuisset semel potuisset videri eē aliꝗ illusio: ꝛ ideo pluries in illis quadraginta dieb⁹ illis apparuit. Fuit etiaꝫ dilata ascēsio ad cōsolationē apl⁹oꝝ q̄ de morte cōtristati fuerant. Et ideo dicit glo. Act. j. q sicut q̄draginta hore fuerūt mortis xpi: ita q̄draginta dieb⁹ cū eis cōuersat⁹ est post resurrectionē: qz cōsolatio diua excedit tristiciā humanam ℂ Ad primū ergo dicēdū q aliorꝫ sctoꝝ nō oportebit resurrectionē ꝑbare: qz oīb⁹ manifesta erit. ꝛ ideo nō oportꝫ q differatur. ℂ Ad secundū dicēdū q maioꝛ poterat esse dubitatio de resurrectiōe q̄ de morte. ꝛ ideo oportuit q longioꝛi tpe cōfirmaref. ℂ Ad tertiū dicēdū q interim aīe scoꝝ erāt cū xpo vt de ei⁹ corpali ꝓsentia gauderēt vel erant in paradiso terrestri: ꝗtuis locꝰ ille nō sit ꝓprie locꝰ spirituꝫ: ꝛ erāt ibi dispensatiue ad tempus.

Ad tertiū sic ꝓcedit. videf q xps nō ascēderit supra oēs celos. corpꝰ enī xpi necessario est in loco: ꝛ extra oēs celos nō ē locꝰ ſm phm ꝓmo ce. ꝛ mū. ergo supra oēs celos ascēdere nō potuit. ℂ Ꝑ duo corpa nō possūt esse in eodē loco: cū igit nō possit fieri motꝰ oc extremo in extremū nisi p mediū videf q supra oēs celos ascendere nō potuit nisi celū diuideref q̄ ē impossibile ℂ Ꝑ celū empi. ē locus spirituū: ꝛ diuersoꝝ diuersa sūt loca: ꝗnec corpꝰ xpi nec aliud corpꝰ ad celū empi. ascēdit q̄ ē celū vltimū. ℂ Sz ꝛ contra Heb. vii. Excelsioꝝ celis factꝰ ℂ Ꝑ eph. iiij. Ascēdēs in altū glo. loco ꝛ dignitate. ¶ Ulteriꝰ videf q nō ascēderit ad dextrā ꝑis. dextra enī vl sinistra sūt differē tie situs vl positiōis: ꝛ de cū sit sūme spūalis nō �varitū: ꝗnō �varitū dextrā ꝛ sinistrā. ℂ Ꝑ metapho. filiꝰ ipse dr dextra ꝑris psal. man⁹ tua ꝙfregit inimicū: ꝛ hec ꝓpositio ad denotat distinctionē: qz ꝓpositiōes trāsitiue sūt: cū ꝗ filiꝰ a seipso non distinguaf videf q ei nō conueniat ad dextrā ꝑris sedere. ℂ Ꝑ puer. iij. dr in dextra ei⁹ lōgitudo diez ꝛ in sinistra illius diuitie ꝛ gl'ia: ꝛ oīuꝫ bonoꝝ ꝑris xps habet plenitudinē: ergo nō magis debet dici sedere ad dextrā q̄ sinistram.

ℂ Ipse dicif esse in synu patris. Jo. primo. ergo nō est ad dextrā. ℂ Sed contra Heb. j. sedet ad dextraz maiestatis in excelsis. ℂ Ꝑ in simbolo dicif: Ascendit ad celos sedet ad dextrā dei patris oīpotentis. ¶ Ulterius videf q nō soli xpo cōueniat ad dextrā patris sedere. Ad eph. ii. consedere nos fecit xpo in celestib⁹: ſi ergo xpus sedet ad dextrā ꝛ nos ad dextrā sedere faciet. ℂ Ꝑ Eph. j. Cōstitues illum ad dextrā glo. i. eternā beatitudinez: ꝛ oīb⁹ sanctis cōicaf eterna beatitudo: ergo oīb⁹ sanctis cōuenit ad dextram sedere ꝛ nō soli xpo. ℂ Ꝑ beate ꝙgini cōuenit esse in potioribus bonis dei que est sup oēs chozos angelozum exaltata vſq ꝛ in ꝓpsal. a dextris stare dicif. astitit regina a dextris. ꝛc. ergo nō soli xpo cōuenit sedere ad dextrā. ℂ Ꝑ dextra patris est equalitas patris: ꝛ spūssanct⁹ est equalis patri: ſicut filiꝰ: ergo sibi cōuenit sedere ad dextrā. ℂ Sed contra. sedere ad dextrā cōuenit xpo ſm humanā naturā ꝛ diuinā ꝛ in nullo alio inuenif natura dina ꝛ humana simul: ergo nulli alij cōuenit sicut xpo. ℂ Ꝑ equalitas est in filio vt dicit Augꝰ per appropriationē: ꝛ dextra importat equalitatē ergo videf q sedere ad dextrā soli filio cōueniat. ℂ R°. oīcendū ad ꝓmā questionē q terminꝰ ascensionis xpi est ꝛ locus ꝛ dignitas nō quā tūc de nouo acceperit: ꝛ que tunc innotuit. Sc̄ōm aūt q terminꝰ est locus: sic est exaltatꝰ vſq innotuit. Sc̄ōm aūt q terminꝰ est locus: sic est exaltatꝰ vſq ad supremū locoꝝ corporaliū nō q nō possit inde moueri ꝛ sc̄ōm cōgruentiā debef sibi altissimꝰ locus etiaz vbicūq fit: ꝛ ad id qđ sibi ſm cōgruentiā debef: tūc fuit actu exaltatus. ℂ Ad primū ergo dicendū q nō dicif ascēdisse super celos: qz extra celū empi. fit: sed quia in altissima partē celi empi. ascēdit. ℂ Ad secundū dicendum q ꝗtuis de natura corporis nō sit q possit esse in eodē loco: cū alio corpoze tū pōt hoc deꝰ facere per miraculū: sicut etiā fecit corpus xpi de clauso virginali vtero exire vt dicit Grego. ℂ Ad tertiū dicēdū q ꝗtuis natura corpalis sit citra naturā spūs: tamē natura corpis xpi trāscendit oēs spiritꝰ inquātū est diuinitati vnita que est maioꝛ ꝛ dignioꝛ vnio quā ea que est per fruitionē: ꝛ ideo altioꝛ locꝰ debef corpoꝛi xpi ꝗtuis ipsis spiritib⁹ creatis. vnde glo. Heb. vij. super illud. Excelsioꝛ celis factꝰ est dicit. i. oī rationali creatura. ℂ Ad secūdā questionē dicēdū q dextra est nobilioꝛ pars corpis. vnde quilteri ad dextraz sedet nobilissimo mō ei coniungit. Nobilissimus aūt modus ſm quē aliꝗs patri cōiungit: vel est nobilissim⁹ simpliciter: ꝛ sic est esse equalē sibi. ꝛ hoc cōuenit filio ſm diuinā naturā: vel est nobilissim⁹ quātū possibile est creature ꝛ hoc est cōiungi ei in vnione persone filij ei⁹: ꝛ sic sedere ad dextrā cōuenit xpo ſm humanā naturaz signat enī sessio firmitatē illi⁹ cōiunctionis ℂ Ad primū ergo dicēdū q nō dr ꝓprie dextra: ꝛ metapho. ℂ Ad scōm dicēdū q nō est inconueniēs q filiꝰ dicaf dextra ꝛ sedere ad dextrā ſm diuersas similitudines: qz metaphorice vtrūqz dicif. dextra enī dicif ſm q per ipsuꝫ pater operaf: ꝛ sedere ad dextrā dicif rōne iam dicta. ℂ Ad tertiū dicendū q ꝗtuis sint xpi ꝛ maioza ꝛ minoza bona patris: tamē ipse in maioꝛib⁹ est collocaf. ꝛ ideo dicif ad dextrā sedere. ℂ Ad quartū dicendū q xps inquātū exit a patre per generationē dicif in synu patris sedere per quē significaf generatiua potentia: ꝛ inquātū est equalis patri ꝛ ei cōsurgat dicif sedere ad dextrā ei⁹. ℂ Ad tertiā questionē dicēdū q nulli creature cōuenit esse equalē patri neqz cōiugi filio eius in vnitate ꝓsone ſm qđ dicif xps ad dextrā sedere: ꝛ ideo nulli creature cōuenit. ℂ Ad primū ergo dicendū q fecit nos cōsedere inquātū nos gloria stabiliuit ꝛ iudiciariā potestatem dedit: nō aūt sedere ad dextrā. vel dicendū q nos cōsedere fecit etiā ad dextrā: ꝛ nō in nobis: ꝛ in xpo inquantuz ipse est vni⁹ nature nobiscū ꝗtuis put est in xpo ad dextrā patris collocauit. ℂ Ad secūdū dicēdū q nō quelibet beatitudo pōt dici dextra simpliciter: ꝛ que debef illi nature assumpte: vel si quelibet beatitudo dicaf dextra boc nō erit scōm excellentissimū modū possibilē creature nō vnite ꝛ boc est ſm quid. ℂ Ad tertiū dicendū q ꝗtuis beata virgo sit sup angelos exaltata: nō est tū exaltata vſq ad equalitatez dei vel vnionē in persona. ꝛ ideo nō dicif sedere ad dextrā: sed astare a dextris inquātū bonoꝛ filij aliquo mō participatur nō plenarie redūdat in ipsam inquātū dicif mater dei: ꝛ nō deꝰ. ℂ Ad quartū dicendū q spūssanct⁹ pōt dici sedere ad dextrā patris inquātū est equalis patri ſm veritatē: sed nō appropriat ei equalitas ꝛ filio: ꝛ ideo nec sessio dextre

¶ Fidei argumentū a phīs argumētis est liberū: qz per ea nec ꝑbari nec improbari pōt. Et ipse forte ante mortez hoc dicit, ꝓpter tertiaz opinionē q̄ nōdū erat suo tēpoze dānata que dicebat q etiā ante mortē erat hoc modo homo. Quia vna eadēqz vnio est quātū ex parte ipsi⁹ assumētis nō ꝗtuis ex parte assumptoꝝ. ¶ Ad qō Dionysius hoc dicit: non q̄n ꝓmisse locutiōes sint simpliciter ꝺcedēde: ꝛ vt ostēdat quā causam veritatis habeāt. Nemo ascēdit ergo alij hoies in celū nō ascendūt dicendū q alij nō ꝓpria virtute scandunt qđ est ascendere: vel loquif de celo sancte trinitatis ad qđ ascendit rōne diuine nature: vel dicendū q loquitur ſm q caput ꝛ membra sunt vna ꝓsona. Dec de corrigia calciamēti: Calciamentū est humanitas tegens pedem. s. verbū quo quasi omnia portanf Heb. ij. Corrigia ipsa est vnio. Rex ydumee xpus qui cōmunicauit carni ꝛ sanguini. Debze. ij. ydumea enī sanguinea interpretaf: ossa ei⁹ sunt fortiora ꝛ difficiliora ad intelligendū de mysterijs humanitatis eius que nō sunt igne curioſi studij vſq ad minima inquirēda qđ est ossa in puluerē redigere: sed sunt silentio honorāda quasi intellectuz excedentia. Et sumitur de amos secundo.

DISTINCTIO XXIII.

ℂ Si christus habuit fidem spem ut charitatem.

Com vo supza phibitū sit xpm plenū gra fuisse: nō est superua cuū inquirere utrū fidē ꝛ spem sicut charitatē habuerit. Si. n. bis caruit nō videf plenitudinē gr̄arū habuisse. ut autē hec questio ualeat aperti⁹ explicari de bis singulis aliqua in mediū ꝓferēda sunt ꝛ primū de fide: ſm mensuram cuius ꝓcipit apostolus unicuiqz sapere.

ℂ Quid sit fides.

Fides est vtus qua credūf que nō uidenf Qđ tū nō de oīb⁹ que nō uidētur accipiēdū est: ꝛ de bis tm̄ q̄ credere: ut ait Augu. ad religionē ptinēt. Multa. n. sūt q̄ si xpian⁹ ignoret nihil metuēdū est: qz nō ideo a religiōe deuiat.

ℂ Quot modis dicitur fides.

Accipitur autez fides tribus modis. s. ꝓ eo qđ credif: ꝛ est uirtus: ꝛ ꝓ eo quo creditur ꝛ nō est uirtus. ꝛ ꝓ eo quod creditur quod aliud est ab eo quo credif. unde aug⁹ in qt. aliud sūt ea q̄ credūf: aliud fides qua credūf. Illa. n. in reb⁹ sūt q̄ uel eē uel fuisse ul futura eē dicunf. Dec aūt in aīo credentis ē ei tm̄ cōspicua cui⁹ est. Et tm̄ noīe fidei censef vtrūqz ꝛ illud. s. qđ credif: ꝛ id q̄ credif. Jd qđ credif dr fides: sic ibi. hec ē fides catholica quā nisi q̄sqz fideliter fir. ꝛc. salu⁹ eē nō poterit. Fides aūt qua credif: si cū charitate sit vtus est. Quia charitas ut ait ambrosi⁹ mater ē omniū

S.THOMAS

IN LIBRUM

TERTIUM

SENTENTIARUM

Cm

Cm

Cm

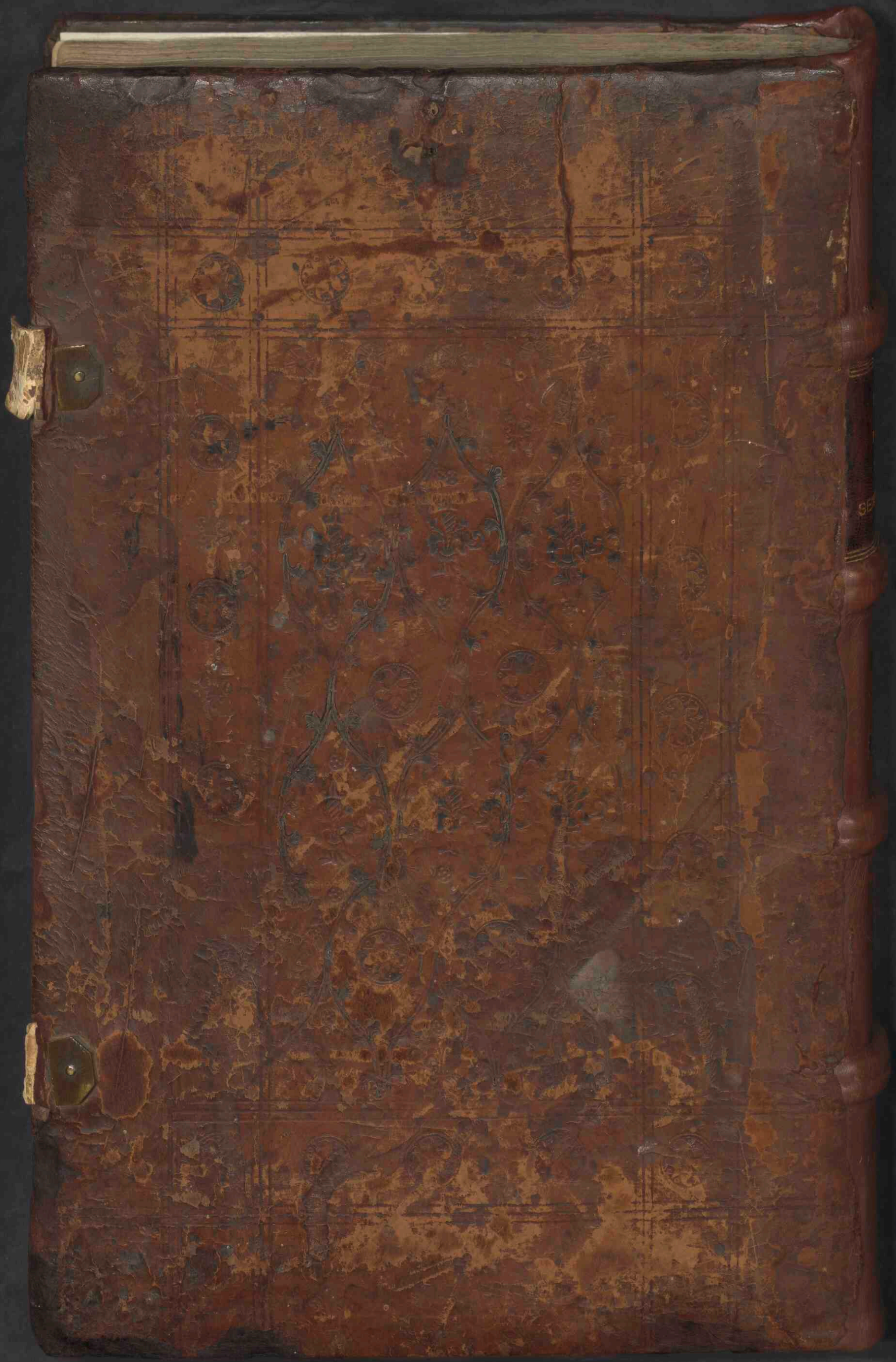

B.
B
j 12

Bibliotheca Conventus Minorum Roermondensium

Kast 3. 57

¶ Incipit liber tertius sententiarum De incarnatione verbi: ⁊ humani generis reparatione.

¶ DISTINCTIO PRIMA

Cum venit igitur plenitudo tẽporis: vt ait Apl'us: misit de⁹ filiũ suũ factũ de muliere factũ sub lege: vt eos q̃ sub lege erãt redimeret in adoptionẽ filiozuz dei. Tps aũt plenitudinis dicitur tempus gratie: quod ab euẽtu saluatoris sumpsit exordiũ: hoc est tempus miserendi: ⁊ annus benignitatis: in quo gratia ⁊ veritas p iesum xp̃m facta est. Gratia quia per charitatẽ implet quod in lege precipiebatur. Veritas quia per christi aduentum exhibetur atqz perficitur humane redemptionis sponsio facta ab antiquo. Filij ergo missio est ipsa incarnatio. Eo enim missus est q̃ in forma hominis mũdo visibilis apparuit: De quo supra sufficienter dictum est.

¶ Quare filius carnem assumpsit: non pater vel spiritussanctus.

Diligenter vo annotandũ est quare filius non pater vel spiritussanctus incarnatus est. Solus nãqz filius hominẽ assumpsit: quod vtiqz ordine congruo atqz alto dei sapientia fecit consilio: vt deus qui in sapientia sua mundũ considerat: ſm illud Omnia in sapiẽtia fecisti dñe: vt eadem que in celis sunt ⁊ que in terris restauraret. Nec est mulier euangelica: que accendit lucernã: ⁊ dragmã decimã q̃ perdita fuerat reperit. Sapientia. ſ. patris que testã humane infirmitatis lumine sue diuinitatis accendit: perditũqz hominẽ reparauit: noie regis ⁊ imagine insignitum. Ideo etiam filius missus est: ⁊ nõ pater: quia congruentius mitti debeat qui est ab alio q̃z qui a nullo. Filius autẽ a patre est: pater vo a nullo est. Vt enim Augustin⁹ ait in libro de trini. nõ habet de quo sit. Sicut ergo p̃ genuit: fili⁹ genitus est: ita congrue pater misit: fili⁹ missus est. Ab illo enĩ conueniẽter mittitur dei verbũ cui⁹ est verbũ. ab illo mittit̃ de quo natum est. Mittitur quod genitum est: Pater vo qui misit a nullo est. Ideoqz pater missus non est ne si mitteretur ab alio esse putaretur. Missus est ergo primo filius qui a solo patre est. Deinde etiã spũssanct⁹ qui est a p̃re ⁊ filio. Sed fili⁹ solus in carne missus est: nõ spũssanctus: sicut nec pater. Qõ ideo factũ est vt qui erat in diuinitate dei filius: in humanitate fieret hois fili⁹. Nõ p̃ vel spũssanct⁹ carnẽ induit: ne alius in diuinitate esset fili⁹: alius in humanitate. ⁊ ne idem eẽt pater ⁊ filius si deus pater de homine nasceret. Vnde in ecclesiasticis dogmatibus non pater carnem assumpsit: nec spiritussanctus: sed filius tm̃: vt qui erat in diuinitate dei filius: ipse fieret in homine hominis filius: ne filij nomen ad alterũ transiret: q̃ nõ eẽt eterna natiuitate filius. Dei ergo filius hominis factus est filius: natus ſm veritatẽ nature ex deo dei filius: ⁊ ſm veritatẽ nature ex homine hominis filius: vt veritas geniti nõ adoptione nec appellatione: sed in vtraqz natiuitate filij nomen nascendo haberet ⁊ esset verus deus ⁊ verus homo vnus filius. Nõ ergo duos christos nec duos filios: sed deum ⁊ hominem vnũ filium: quem propterea vnigenitum dicimus manentẽ in duabus substãtijs: sicut ei nature vnitas ꝓtulit non confusis naturis: nec in mixtis sicut Thimotheani volunt: sed societate vnitis. Ecce habem⁹ quare filius: non pater vel spiritussanctus carnem assumpserit.

¶ Vtrũ pater vel spiritussanctus potuerit incarnari: vel possit.

Sivo queritur vtrũ pater vel spiritussanctus incarnari potuerit: vel etiam mõ possit: sane responderi potest: ⁊ potuisse olim: ⁊ posse nũc carnem sumere ⁊ hominẽ fieri tam patrem q̃z spiritum sanctũ. Sicut enim homo fili⁹ factus est: ita pater ⁊ spiritussanct⁹ potuit ⁊ potest.

¶ An filius qui tm̃ carnem accepit aliquid fecerit quod non pater vel spiritussanctus.

Sed forte aliqui dicent: cũ indiuisa sint opera trinitatis: si filius carnẽ assumpsit: tũc pater ⁊ spũssanct⁹ quia si fili⁹ carnẽ assumpsit: nec hoc fecit pater vel spũssanct⁹: nõ omne qõ facit filius facit pater ⁊ spiritussanctus. At omnia simul pater ⁊ filius ⁊ ambozũ spiritus pariter ⁊ cõ cozditer operantur. Ad quod dicimus quia nihil operatur filius sine patre ⁊ spiritusancto. sed vna est bozum trium operatio indiuisa ⁊ indissimilis: ⁊ tamen filius non pater vel spiritussanctus carnẽ assumpsit. Ipsam tamẽ carnis assumptionẽ trinitas operata est: sicut Augu. dicit in li. de fide ad petrum: Reconciliati sumus per solũ filiũ ſm carnẽ: sed non soli filio ſm deitatẽ. trinitas enĩ nos sibi reconciliauit per hoc q̃ soluz verbũ carnẽ ipsa trinitas fecit. Trinitas igitur carnis assumptionẽ fecit sed verbo nõ patri vel spiritui sancto. Si enĩ pater sibi: ⁊ filius sibi: vel pater filio: ⁊ fili⁹ patri carnis assumptionẽ operatus esset: iam non eadem operatio eẽt vtriusqz sed diuisa. Sed sicut inseparabil' ⁊ indiuisa est vnitas substantie triũ: vt ait Augu. in libro de trini. ita ⁊ operatio. Non tamen eandẽ trinitatẽ natam de virgine crucifixam ⁊ sepultam catholici tractatores docuerũt: sed tantũmodo filiũ. nec eandem trinitatẽ in specie columbe descendisse super iesum: sed tm̃ spiritum sanctũ. nec eandem dixisse de celo Tu es filius meus: sed tm̃ patris vocem fuisse ad filium factam: quãuis pater

BIBLIOTHECA CONVENTUS WERTHENSIS.
Bibliotheek MINDERBROEDERS WEERT.

et filius ⁊ spiritussanctus sicut inseparabiles sunt ita ⁊ inseparabiliter operant. Nec ⁊ mea fides est quoniamquidem hec est catholica fides. Licz igitur solus filius carnem assumpserit:ipsam tamen incarnationē cū patre ⁊ spū sancto operat⁹ est.

¶ Postq̄ enī magister in duobus precedentib⁹ libris determinauit de reb⁹ diuinis fm exitū a principio: In hoc libro incipit determinare de rebus q̄ dicunt diuine fm reditū in finē.s.deū.vnde diuidit hec pars in duas partes. In prima determinat istū reditū in finē ex pte reducentiū In secūda quantū ad ea que exiguntur ex parte reductor.s. sacra q̄ ad gratiā disponunt.⁊ hoc in.4.li. Prima diuidit in duas partes. In p̄ma determinat de reducēte effectiue s.de deo incarnato. In secunda de reducētib⁹ formaliter: vt sunt virtutes ⁊ dona.xxiij.di. Cū vo supra prehabitū sit Prima diuidit in duas ptes. In p̄ma determinat de diuina incarnatiōe. In secūda ꝓsequit ꝯditiōes ipsi⁹ dei incarnatiōis.dis.vj. Ex p̄missis aūt.p̄ma diuidit in tres partes. In p̄ma determinat de incarnatiōe ex pte assumētis carnē q̄s sit. In secūda ex pte assumpti.q̄d sit di.ij. Et qz in boie. In tertia ex pte vtriusq̄ cuiusmodi sit dis.v. Preterea inq̄ri oportet. Prima diuidit in tres ptes. In p̄ma ostendit p auctoritatē apli q̄ sit ꝓsona assumēs:qz fili⁹. In secūda inq̄rit rationē q̄re pot⁹ fili⁹ q̄ alia persona ibi: Diligēter vo annotanduz. In tertia excludit obiectionē ibi: Sed forte di. Diligenter vo.hic assignat rationē quare persona filij carnē assumpsit. ⁊ diuidit in duas partes. In prima dicit qꝫ magis congruū fuit filium incarnari q̄ patrem aut spiritū sanctū. In secūda inquirit vtrū possibile fuerit patrē aut spiritum sanctū incarnari ibi Si vo queritur vtrū. Circa primū assignat tres rationes quare filius carnem assumpsit. Quarum prima sumitur ex appropriato filij: quod est sapientia. Secūda ex origine ipsi⁹ quia est ab alio ibi Ideo est fili⁹. Tertio ex proprio ipsius quia filius est:ibi Quod ideo factū est. ¶ Dic est duplex questio. Prima de incarnatione. Secunda de persona carnem assumente.

¶ Questio Prima.

Circa primū queruntur tria. Primo vtrum deum incarnari fuerit possibile. Secundo vtrū fuerit cōgruū. Tertio vtrū incarnatio fuisset si homo non peccasset. Quarto de tempore incarnationis. ¶ Ad primū sic proceditur: Videtur qꝫ impossibile fuerit deum assumere carnez. Omne enī quod est alteri vnibile:possibile est ad vnionem.sed omne possibile ad aliquid reducitur ad actū per motum vel passionem: ⁊ ab aliquo alio primo agente: cum non sit idem mouens ⁊ motum:agens ⁊ patiens.cum ergo impossibile sit deum mutari vel pati:nec aliquid pri⁹ eo eē possit:videtur qꝫ carni vnibilis non fuerit. ¶ Illud quod est perfectum in esse non vnitur alicui vnione essentiali. vnio enim essentialis est ex actu ⁊ potentia:vel forma ⁊ materia:quoz vtrūq̄ est imperfectum in esse.ergo quod omnibus modis perfectum est nullo modo alteri vniri potest. quod enī perfectissimū est additionē non recipit:cum nihil sibi desit.sed deus est omnib⁹ modis perfectus:quia in se omnē perfectionē prehabet:vt dicit Dio.⁊ etiam philosophus ⁊ cōmenta.eius in.v. Metha.ergo ipse vnibilis alteri non est. ¶ Pinfinite distantium non est aliqua proportio.quoduz autem non est proportio non est possibilis vnio.vnde non quodlibet cuilibet vniri potest.cū ergo deus et creatura in infinitū distent videtur qꝫ deus creature vniri nō possit. ¶ Pmaior est distantia dei ⁊ creature q̄ duorum contrariorum:cum contraria in genere conueniant:⁊ deus non contineatur in aliquo genere.sed duo contraria non possunt simul esse in eodem: ergo nec natura humana ⁊ diuina possunt esse in vna persona.⁊ sic idem quod pri⁹. ¶ Pad infinitatem diuine potētie exigitur qꝫ neq̄ sit corpus neq̄ virtus in corpore: vt in.viij.phīsicoz probatur.sz potētia dei nunq̄ potest esse finita:ergo nunq̄ potest de⁹ esse corpus vel virtus in corpore.sed eē incarnatum est corpus vel virtus in corpore:ergo deus non potest incarnari. ¶ Sed contra est qꝫ de⁹ plus potest facere q̄ homo potest dicere Luc.j. Non erit impossibile apud deum omne verbum. Sed hoc homo potest dicere.s.deum humanam naturam assumere:nec contradictionē implicat:nec aliquem defectum in deo ponit hoc dictum:ergo deus multo fortiꝰ hoc facere potest. ¶ Peorum que habent similitudinē facilis est vnio.sed homo creatus est ad imaginem ⁊ similitudinem dei Gene.j.ergo humana natura diuine aliquo mō vnibilis est in persona. ¶ Pin creaturis fm diuisionē supositorum diuiditur natura.sed in diuinis possunt esse plures persone in vna natura: ergo ⁊ pari ratione possunt esse plures nature in vna persona.⁊ sic idem quod pri⁹. ¶ Rº dicendum qꝫ vnio aliquoruz duorum vel trium potest esse tripliciter. Uno modo fm qꝫ aliqua non vniuntur ad inuicem nisi per coniunctionez eorum in aliquo vno.quedam vo vniuntur econuerso per coniunctionem eorum ad inuicem: ⁊ in aliquo vno quod ex eorum coniunctione constituitur.quedam vo per coniunctionem eorum ad inuicem sed non in aliquo vno:quia ex eorum coniūctione nihil resultat. Primū horum contingit quattuor modis: quia vel illud vnuz in quo coniunguntur est idem numero:ficut duo brachia coniunguntur in vno pectore.vel duo rami qui se non tangunt nisi in vno trunco. Uel vnum fm speciem: ficut homo est sortes ⁊ plato in homine. Uel vnuz genere: sicut homo ⁊ asinus in animali. Uel vnum analogia siue proportione: sicut substātia ⁊ qualitas in ente.quia sicut se habet substātia ad esse sibi debitū:ita ⁊ qualitas ad esse sui generis conueniens. Que vo iunguntur ad inuicem ⁊ in aliquo vno ex eorum coniunctione constituto:sunt sicut materia ⁊ forma quia forma coniungitur materie vt perfectio eius:⁊ ambo coniunguntur in natura cōmuni.⁊ simile est de partibus q̄ntitatis continuatis ad inuicem: ita qꝫ ex eis proueniat aliquod totum in quo due partes conueniāt. Ea vo que vniūtur ad inuicem: ⁊ non in aliquo vno:sunt sicut accidens et subiectum:ex quibus non efficitur vnum per se.cuius subiectum ⁊ accidens partes dici possint: ut probatur in.viij. metha. Et quia vt dicit Pylarius comparatio terrenoꝝ ad deum nulla est:nec exemplum sufficiens rebus diuinis ratio humana prestabit. Sciendū est qꝫ nullus istoꝝ modoꝝ competit ex toto ineffabili vnioni qua deus homini vnitus est. Sed tamen aliqui istoꝝ modoꝝ quantum ad aliquid representant illum modum vnionis. Sciendum est ergo qꝫ medius modus quo aliqua coniunguntur ad inuicem vt ex eis aliquod tertium resultet omnino non potest deo conuenire: quia duo que coniunguntur fm hūc modum se habent ad tertium vt partes.ratio autem partis sicut ⁊ imperfecti penitus a deo removetur.primus vo modus ⁊ tertius quantū ad aliquid possibile est deo conuenire. In incarnatione enim ex parte assumentis duo possunt cōsiderari.s.persona ⁊ natura. Si autem consideremus personam assumentē: sic coniungitur humane nature assumpte tertio modo coniunctionis: quia persona diuina fit persona huius nature humane.sed ex his duobus nō resultat alia quod tertiū:sicut nec etiā in sorte.ex ꝓsona ei⁹ ⁊ natura nō fit aliquod tertiū:sed persona eius in humana natura subsistit. Si autē considerem⁹ naturā assumētis:sic diuctio eius ad naturā humanā est fm primū modū diuctionis inq̄ntū due nature in vna persona conueniūt q̄ in naturalib⁹ proprietatibus nihilomin⁹ distincte sunt. Et ideo incarnatio insertioni comparat.sicut enī in insertione in eodem trunco in quo erat vn⁹ ramus p nullam:fit ramus alius p insertionē ita in eadez ꝓsona in q̄ naturaliter erat diuina natura est p vnionē humana natura. ¶ In vno autez genere vel specie deū ⁊ creaturā conuenire impossibile est: sed p analogiam possibile est.sed hoc extunc fuit ex quo creature eē ceperūt.

et ideo de hoc non est ad presens questio. ¶ Ad primū ergo dicēdū q̄ cōtingit aliq̄n in relatiuis aliq̄d relatiue dici: nō q̄ ipm referat: ꝫ q̄ alterū refert ad ipm: vt dicit in .v. metha. sicut scibile relatiue dicit ad scientiā: z in talib⁹ aliquid incipit dici de nouo quod p̄i⁹ nō dicebat nulla mutatione facta circa ipm: sed circa alterū. nulla enī mutatiōe facta circa scibile incipit eē a me scitū per mei mutationē. z sīlr dicit res scibil: nō p potentiā passiuā q̄ sit in ipsa: sed p potentiā q̄ est in sciēte. z sic est in proposito. nō enī pōt esse vt creator ad creaturā referat nisi q̄ creatura ad ipm referat, in q̄ relatio realiter existit: vt in primo libro dictū est. dis. xxx. z ideo deus dicit vniri nō p mutationē sui: sed ei⁹ cui vnit. z sīlr cū dicit vnibil: b̄ or nō p potētiā aliquā passiuā in deo existentē: sed p potentiā q̄ in creatura est vt vniri possit. ¶ Vel potest dici q̄ vnibile nō dicit potentiā passiuā sed actiuā. sed hec rīsio nō cōgruit propter duo. primo ex ipsa significatiōe nois: q̄ vnibile signat possibile vniri: vnitiuū vō potēs vnire. Secūdo q̄ cui⁹ est actio ei⁹ est potentia. vñ cū hec actio que est vnire oueniat indifferēter toti trinitati: z vnibile si dicit actiuā potentiā vnionis toti trinitati indifferēter oueniet: z nō magis congruet filio: vt in littera dicit. ¶ Ad secundū dicendū q̄ illud quod est perfectū in se nō vnit alteri ad acquirendū aliquā pfectionē: sed ad cōicandū. z sic deus homini vniri voluit: nō propter se: q̄ nō habet quo crescat ei⁹ pfectio: sed propter hominē cui subueniendū erat. sicut etiā deus est in oīb⁹ p essentiā p̄sentiam z potētiā suam bonitatē in oīb⁹ diffundendo: ex quo tñ nihil sibi accrescit. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ proportio dicitur dupliciter. Uno modo idem est proportio q̄ certitudo mensurationis duarū quantitatū. z talis proportio non pōt eē nisi duor finitor quor vnū excedit fm aliq̄d certū z determinatū. Alio modo dicit ꝓportio habitudo ordinis. sicut dicim⁹ eē proportionē inter materiā z formā: quia se habet in ordine vt pficiat materia p formā. z hoc fm ꝓportionabilitatē quandā. quia sicut forma potest dare esse: ita materia potest recipere idem esse. z hoc modo etiā motēs z motū dicūt esse proportionabilia z agens z patiens. vt. s. sicut agens potest imprimere aliquē effectū: ita patiēs possit recipere eundē. nec oportet vt cōmensuret potentia passiua recipiētis ad potentiā actiuā agentis. nec fm numerū sicut vnus artifex p artē suam potest in ligno inducere plures formas vt formā arce z formā serre. sed lignū nō potest recipere nisi vnā illarū. nec etiā fm intentionē: q̄ artifex p suam artē pōt ꝓducere pulchrā sculpturā: quā tñ lignū nō dosium nō potest recipere. z ideo nō est inconueniēs vt hic modus proportionis inter deū z creaturā saluet: quāuis in infinitū distēt. z ideo possibilis est vnio vtriusq̄. ¶ Ad quartū dicendū q̄ ꝺtraria nunq̄ possunt vniri hoc modo q̄ insint eidem fm idem. z sic etiā nec creatura creatori vnitur. quia fm Damas. quod erat increabile mansit increabile. z quod erat creabile mansit creabile. ¶ Ad quintū dicēdū q̄ aliq̄d dicit eē virtus in corpore pluribus modis. Uno modo quia est forma corporis: z nō habet operationē nisi mediāte corpore. z sic potentie sensitiue z q̄ infra eas sunt dignitate dicunt virtutes in corpore. Alio modo potest dici virtus in corpore: quia est forma dans esse corpori: nō tñ operās mediante corpore: quāuis indigeat corpore ad suā operationē p quod repzesentat sibi suū obiectū. z hoc mō intellect⁹ possibil est virt⁹ in corpore. Alio modo posset dici virtus in corpore: quod est forma corporis: quāuis non operetur mediante corpore: nec a corpore aliq̄d recipiat: sicut dixerūt de aīab⁹ orbiū q̄ posuerunt celos animatos aīa intellectuali tñ. z p3 q̄ esse virtutē in corpore significat vel eē formā corporis: vel etiā cū hoc dependere aliquo modo ei⁹ operationē a corpore: quorū neutrū de deo dicimus fm q̄ incarnat⁹ est. vñ ad hoc q̄ ponam⁹ eū incarnatū nō oportet q̄ ponam⁹ eum virtutē in corpore vel aliquomodo ad corpus finiri.

Ad secundū sic ꝓcedit. videt q̄ nō fuerit congruū deū incarnari etsi fuerit possibile. sicut enī bonitati opponit malitia: ita maiestati opponit infirmitas. sed summā bonitatē nō decet assumere aliquā malitiā ergo summe maiestati indecens est oīs infirmitas. oīs aūt sapiens vitat indecentiā. ergo cū deus sit sapiētissim⁹: nullo modo nostrā naturā que infirma est assumere debuit.. ¶ P peccatū boīs z peccatū angeli fuerūt eiusdez generis quia vterq̄ p superbiā peccauit. sed deus angelor peccato non subuenit p alicui⁹ nature assumptionē: ergo nec peccato boīs subuenire debuit p incarnationē. ¶ P creatio recreationi respōdet. sed deus ad creationē boīs nullam creaturā assumpsit: ergo nec ad ei⁹ recreationē incarnari eū cōgruū fuit. ¶ P vt in psal. dicitur: Miserationes ei⁹ sup oīa opera ei⁹. ergo plus decuit q̄ deus ostēderet imminentē sue misericordie q̄ seueritatē sue iusticie. Sed ad magnitudinē misericordie ptinet vt peccata sine satisfactione remittant. vñ z a deo nobis precipit vt debitoribus nostris gratis dimittam⁹. ergo z deus naturā humanā gratis reparare debuit nō expetēdo satisfactionē. z ita nō fuit oportunū vt deus homo fieret ad satisfaciendū pro boīb⁹. ¶ P nulla crudelitas deo est attribuēda qui summe est misericors. ꝫ exigere ab aliquo plus q̄ potest est crudele: ergo de⁹ non exigit satisfactionē ab boīe quā bō non pōt implere. z ita bō p se potest satisfacere: z sic nō fuit necessariū q̄ de⁹ incarnaret. ¶ P quicūq̄ potest satisfacere pro maiori peccato: potest satisfacere pro minori. sed mortale peccatum actuale est maius q̄ originale: quia habet plus de volūtario. ergo cū homo possit pro mortali satisfacere: potest pro originali multo forti⁹ satisfacere. z sic idem quod prius. ¶ P in primo parēte idem fuit peccatū originale z actuale. sed ipse p penitentiā de peccato actuali satisfecit: ergo z de originali potuit satisfacere. z sic idem quod prius. ¶ P fm Dio. lex diuinitatis est vltima p media reducere. sed homo p pctm a deo abiect⁹ erat ergo cū natura angelica inē naturā diuinā z hūanā sit media: vt in .iiij. ca. ce. ierar. ostendit. videt q̄ etsi bō sufficiēter satisfacere nō poterat: p angelū b̄ fieri debuerit z nō p deū incarnatū. ¶ P quodlibz bonū creatū finitū est: sed bonū totius humane nature est creatū. quolibet aūt finito potest deus facere aliq̄d maius. ergo de⁹ pōt facere vnā creaturā: cui⁹ bonitas prepōderet bonitati tot⁹ nature humane. ergo p illā possit recōpensari corruptio totius humane nature. z ita videt q̄ non oportuit ad reparationē humani generis deū incarnari. ¶ Sed ꝺtra. Nō erat ꝺueniens vt vna nobilissimarū creaturarū a suo fine totaliter frustraret. ꝫ humana natura ē inter nobilissimas naturas. cū ergo tota corrupta fuerit p peccatū in primo parēte: z ita btitudine ꝓuata ad quā instituta erat ꝺgruū fuit ipsaz reparari. sed reparatio humani generis nō pōt fieri nisi pctm dimittat, nec iustū est vt pctm sine satisfactiōe dimittat: ergo oportuit p pctō toti⁹ humane nature satisfieri. ꝫ satisfactio deceter fieri nō pōt nisi ab eo q̄ debet satisfacere z pōt. ꝫ nō debet nisi hō q̄ peccauit: z nō pōt nisi de⁹: q̄ quelibet creatura totū sub esse deo debet: nec oū vt pro alio satisfacere possit. z sic aliqua creatura pro homine non potest satisfacere: nec ipse pro se: cum peccato indignus reddat. ¶ P nulli⁹ creature bonū excedit bonū nature humane vt recōpensationē p tota natura possit facere: ergo oportunū fuit vt de⁹ homo fieret ad satisfaciēdū p boīe. ¶ P Sap. 8. dicitur. sapiētia vincit malitiā: ꝫ per malitiā diaboli z boīs humana natura que op⁹ est dei abiecta erat quantū deijci potuit in culpā z in miseriam: ergo decuit vt sapientia dei ipsam exaltaret: quātū exaltari potuit: ergo cū humana natura sit assumptibilis in vnitatē diuine ꝑsone: vt pri⁹ dictū est: videt cōgruū fuisse vt de⁹ humanā naturaz assumeret. ¶ Ite Jac. iij. de⁹ superbis resistit: ꝫ per superbiā diabol⁹ boīes inuidēs: eū seruū suū constituit: z iniuste in seruitute detinuit: cū ad seruitiū dei creat⁹ sit: ergo decuit vt sume potēs

de⁹ nequitie diaboli resisteret: vt nō solū hoiem de ei⁹ potestate eriperet: ꝫ etiā ecōuerso: hoiem dñm diaboli cōstitueret: ꝫ cū nulla creatura sit superior angelica natura que est in diabolo: hoc nō posset esse nisi homo qui angelorum dñs esset: qō soli deo cōuenit: ergo decuit vt de⁹ hō fieret vt sic in noie iesu omne genu flectat celestriū terrestrium ⁊ infernor. ¶phil. ii. ¶ Ad⁹ dicendū q ad ea que fidei sunt nō demōstratiua haberi nō pōt: cū fides de nō apparētib⁹ esse dicat ¶hebr. xi. ⁊ pcipue in illis q̄ ex mera dei volūtate pueniūt cuiusmodi est incarnatio. ⁊ ideo ad incarnationē ꝑbā dā nō demōstratiua haberi no pōt. nec etiā in ꝯrariū: qz cū demōstratio scire faciat: scīa aūt nō nisi v̄or fit: oportet oē qō demonstrat verū eē ⁊ ei⁹ ꝯrariū falsum. ⁊ ideo sufficit defendere q nō est impossibile incarnationē eē: qō in ꝓmo articulo ¶ experte dictū est: ⁊ ostēdere aliquā ꝯgruentiā ad incarnationē: qō ad hunc articulū ptinet. ¶ Sciendū ergo q ꝓpositō lapsū humane nature ꝯgruētia incarnationis apparet ex trib⁹. ſ. ex plenitudine diuine misericordie: ⁊ ex īmobilitate iusticie ipsi⁹: ⁊ ex decēti ordine sapiētie ei⁹. qz igit de⁹ summe bon⁹ ⁊ misericors est: decuit vt nulli negaret nature b̄ cui⁹ capax erat. ergo cū humana natura lapsa eēt: ⁊ nihilomin⁹ reparabil erat decuit vt eē reparet. qz etiā iusticia ei⁹ imutabil est: cui⁹ lege sancitū est vt nunq̄ pctū sine satisfactiōe dimittat: decuit vt in humana natura insti tueret eū q̄ satisfacere posset: qz hoc pur⁹ hō ꝑ se facere non poterat vt dicet. ꝫ qz summe sapiēs est ꝯueniētissimū modū reparationis debuit adinuenire. ¶Modus aūt ꝯueniētissimus est vt integre natura repareť ⁊ faciliter ad id qō amittebat hō puenire posſz. Si aūt hominē ꝑ angelū reparet: nō integra eēt repatio: qz semp hō angelo salutis sue debitor eēt: ⁊ ita ei in btitudine adeq̄ri nō posset: qō tñ ꝯsecut⁹ fuisset si nō peccasset. sicut ⁊ nūc ꝯsequunt hoies ꝑ gratiā reparatiōis: vt sint sicut angeli dei in celo ¶Mat. xxij. Et ideo decuit vt nō angelus: sed ipse deus hominē repararet. Sil̄r vt eēt facil modus ascēdendi in deū: decuit vt hō ex his q̄ sibi cognita sunt tā fm intellectū q̄ affectū in deū ꝯsurgeret. et qz hoi cōnaturale est fm statū pñtis miserie vt a visibilib⁹ cognitionē accipiat ⁊ circa ea afficiat: ideo de⁹ ꝯgruēter visibilis fact⁹ est humanā naturā assumēdo vt ex visibilib⁹ in inuisibiliū amorē ⁊ cognitionē rapiamur. ¶Ad primū ergo dicēdū q maiestatē nō decuit infirmitas eā deprimēs ⁊ quodāmodo inuoluēs. nec ꝑ incarnationē infirmitas humanitatis diminuit potentiā maiestatis: qz due nature in vna ꝓsona incōfuse ⁊ inalterabiliter sunt vnite. nec est fil̄is rō de malitia ⁊ infirmitate: qz infirmitas de sui ratione nō ꝓuat ordinē a fine: ⁊ ideo ꝓpter aliquē finē assumi potuit. sed malitia dicit fm deordinationē a fine: ⁊ ita omnē ꝯgruitatē tollit. vñ omnino indecēs fuisset vt summa bonitas quocūq̄ modo malitiā assumeret. ¶Ad secundū dicēdum q peccatū hoīs fuit remediabile: nō aūt pctū angeli. cui⁹ rō multipliciter assignat. ¶Primo ex virtute naturali vtriusq̄: quia q̄ntū ad cognitiuā angelus cognoscit in luce plena ꝑ intellectū deiformē vt possit totū ꝯsiderare sine inq̄sitione: qō ad electionē alicui⁹ rei ptinet: vt sic p ignorantiā nō excusat: sicut hō q̄ cognoscit q̄ agēda sunt deliberādo ꝑ rationē q̄ est q̄si q̄dā obumbratio itellect⁹: vt dicit Isaac in li. de diffinitionib⁹. q̄ntū ad effectiuā vo: qz volūtas angeli inuertibil est post electionē: cū sit infra volūtatē diuinā q̄ē inuertibil ante ⁊ post. ⁊ supra volūtatē humanā q̄ est vertibilis ante ⁊ post: ⁊ ideo angelus malo qō appetijt peccādo īmobiliter inhęret. Secūda rō assignat ex natura vtriusq̄ qz angelor⁹ natura nō ꝓpagat ex vno: ex quo vitiū ꝯtrahat sicut humana. ⁊ ideo nec ꝑ vnū eā reparī cōgruit. ⁊ hoc est qō videt ¶Apls dicēs ad Ro. v. Sicut ꝑ vnū hominē ⁊c. Tertia ex peccato vtriusq̄: ⁊ q̄ntū ad gen⁹ pctī: qz hō superbiuit ex appetitu sciē: cui⁹ natura creata capax est. angelus vo ex appetitu potētie quā natura creata nō ita pfecte pōt recipere sicut sciētiā. vñ ⁊ aīe xp̄i cōicata est ois sciā: ꝫ nō oīpotētia

Et etiā q̄ntū ad circūstantiā pctī: qz hō peccans ⁊ de venia cogitauit: ⁊ in aliquo decept⁹ est: vt in. ij. li. di. xxij. dicit. nō aūt angelus peccās. ⁊ sil̄r q̄ntū ad occasionē pctī quā hō habuit: qz alio suggerēte peccauit: nō aūt angelus. Quarta ex iusticia diuina: qz oēs illi ad quos ꝯruptio pctī ꝓximi bominis venire debebat: nondū erāt in actu sed in virtute tñ Et ideo nō decebat vt ꝓximi q̄ essent vltimā dānationē reciperēt: sicut oēs angeli actu existētes ꝓpꝛio arbitrio peccauerunt. Quinta ex misericordia diuina: qz tota natura humana lapsa erat in vno parente: nō aūt tota natura angelica. ⁊ ideo magis indecēs erat vt natura humana tota relinqueret sub dānatione q̄ natura angelica que non tota corruerat. Sexta vo ⁊ ꝓcipua est ex parte status vtriusq̄: qz hō nō peccauit in termino vie sue sicut angelus: cui ad ꝓpriam electionē status vie finitus est. ⁊ hoc cōsonat verbo Dama. q̄ dicit q hoc est hoīb⁹ mors qō angel casus. ⁊ de h̄ in li. ij. dictū est. ¶Ad tertiū dicendū q in creatione se habet creatura sicut effect⁹ ꝑductus in eē p creationē. ⁊ iō nō exigit vt a creatura aliquo modo opatio creationis exeat: sed q ad eam terminet. sed in recreatione creatura se habet vt satisfaciēs: qō sine ei⁹ operatione fieri nō pōt. ⁊ iō q̄uis creatio sit opus dei nō per aliquā creaturā: tñ oportet q̄ recreatio p modū redēptionis facta sit opus dei naturā assūmētis. ¶Ad q̄rtū dicēdū q quāuis deus sit summe misericors: sua tñ misericordia nullo modo iusticie sue obviat. Misericordia enī q̄ iusticiam tollit magis stultitia q̄ virtus dici debet: ⁊ ita deū nō decet. ꝓpter qō deus misericordiam infinitā sic manifestare voluit: vt in nullo ei⁹ iusticie derogaret: quod factū est dū ꝓ nobis hō factus est vt ꝓ nobis satisfaceret: in quo etiā eius abundantior misericordia ostensa est ad nos q̄ si peccatū sine satisfactione dimisisset inquantū naturā nostrā magis exaltauit: ⁊ ꝓ nobis mortē pertulit. nec tñ est simile de hoīe ⁊ de deo ꝓpter duo. ¶Primo qz ipse deus est iudex omniū: ad quē pertinet iusticie ordinē seruare: nō aūt hō quilibet. vñ ⁊ iudex non debet ꝓpꝛio arbitrio peccata dimittere impunita. Secūdo qz cū deus sit ipsa bonitas ex hocipso est aliquod malū quod ꝯtra ipm est. ⁊ ideo cū pena non debeat actui nisi qz malus est: decet vt ipse se vindicet puniēdo pctū quod contra ipsum cōmissum est. secus autem est de homine: vñ homo non debet punire quasi se vindicans: sed quasi deū vindicans si hoc ex officio habet. Unde dicitur Deutero. xxxij Mēom aliā litteraz mihi vindictā ⁊ ego retribuam. ¶Ad quintū dicendū q q̄ntitas peccati ex duob⁹ pōt pensari. ſ. ex parte dei in quē peccat. ⁊ sic infinitatē quandam habet ꝓpter offensa dei est: qz q̄nto maior est q offendit tāto culpa est grauior. vel ex parte boni quod corrūpit ꝑ peccatū. ⁊ sic q̄ntitas culpe finita est. ſ. inq̄ntū est corrupptio nature. ⁊ iō ad satisfactionē debitaz requirit actio hoīs q̄ ꝓportionet q̄ntitati culpe inquantū corruptio quedā est. ⁊ gratia cui⁹ virtus quodāmodo infinita est cū sufficiat ad merendum premiū infinitū per quā satisfactio ꝓpoꝛtionat quantitati culpe ꝓpter offensa dei est. ⁊ ideo ex se nō sufficit ad satisfaciendū: qz ex se gratiā habere nō potest. nec tñ deus crudel est banc satisfactionē exigēs: qz quāuis gratiā habere non posſit ex se: ⁊ ita nec satisfacere: pōt tñ satisfacere ꝑ id quod deus paratus est dare. ſ. ꝑ gratiam. ¶Ad sextū dicendū q q̄ntitas originalis ⁊ actualis mortalis potest dupliciter attendi. vel quantū ad ꝓncipiū: vel quantū ad bonū quod ꝑ vtrūq̄ ꝓuat. ꝓncipiū aūt actualis peccati volūtas ꝓpꝛia est. ꝓncipiū aūt originalis in isto est ordo ei⁹ vitiata. vnde originale quodāmodo necessarium: sed actuale est omnino voluntariū. vnde plus habet de ratione culpe ⁊ vituperabilis. Bonū autē quod per actuale peccatū corrumpitur est bonum huius persone cui ꝓponderat bonum totius nature: quod per originale corrumpitur: quia bonum gentis est diuini⁹ q̄ bonum vnius hominis: vt dicitur ꝓmo ethic. Unde ⁊ originale peius erit q̄ actuale: vt ſic pos-

set dici q actuale est magis culpa: z originale magis malum. actio autem satisfacientis vt prius dictum est proportionat quantitati culpe ex parte boni quod per culpā corrumpit: z ideo cū omnis actio sit persone: quia act⁹ singulariū sunt: ideo ad satisfactionez pro actuali: sufficit actus cuiuscūq hois cum gratia diuina: nō aūt ad satisfaciendū pro originali peccato nisi actio illi⁹ hois plus valeret q̄ totum bonū humane nature: z hoc nō posset esse: si esset purus homo: z ideo oportuit esse deuz z hominē qui p originali satisfaceret. ¶ Vel dicēdū fm quosdā q etiā p actuali peccato nō sufficit purus hō satisfacere nisi p̄supposita satisfactione xp̄i ex cui⁹ passione etiā antiquorū patrū satisfactio efficax fuit qui in fide ei⁹ saluabāt. ¶ Ad septimū dicendū q in peccato p̄mi hois persona corrupit naturā. vñ illud potuit dupliciter cōsiderari: vel quantū ad corruptionē boni psonalis: z sic primus homo p eo satisfecit adiutorio gratie dei vel inquātū fuit corruptio nature: et sic p eo adam satisfacere nō potuit: nec aliquis antiquorū patrū nisi solū inquātū corruptio nature in personā redundabat. Ex hac enim parte originale peccatū in antiquis patribus per fidē: decimas circūcisionē z sacrificia soluebat: z ideo decedētes: nondum ad visionē dei admittebant: nisi pri⁹ per satisfactionē xp̄i: nature corruptio sanaret. ¶ Ad octauū dicendū q ipsa reparatio humani generis aliquo mō mediātib⁹ angelis facta est: ipsi enī nasciturū dñm annūciauerūt: vt dicit Luc. j. nō tñ satisfaciebat angel⁹ reparationē p̄ficere: q2 satisfacere nō poterat pro tota humana natura: nec etiā debebat: q2 ipse nō peccauerat: z ideo oportuit vt dictū est q per deū hoiem reparatio humani generis cōpleret. ¶ Ad nonū dicēdū q nulla creatura in quantacūq bonitate crearet pōt sufficere ad reparationē corruptionis humane nature p modū satisfactionis: cui⁹ rō pōt esse triplex. prima est: q2 oīs creatura: totū quod pōt pro se deo debet: vnde nō relinquit sibi vt p alio satisfacere possit. secūda q2 hoc requirit in satisfactione: vt q̄ō satisfaciēs reddit: p̄ponderet ei q̄ō per culpā ablatuz est: vel saltem sit equale illi: q̄uis aūt aliqua natura creata sit: vel possit esse melioz natura humana: nō tñ natura in aliq̄ psona in creata cōsiderata pōt adequare bonitatē toti⁹ nature humane bonū enim humane nature quodāmodo infinituz est per cōparationē ad suppositā inquātū natura humana in infinitū per generationē cōmunicabilis est: bonū aūt cuiuslibet nature create z in se finitū est: z finit fm q consideratur in vno supposito determinato: z ideo cum actus sint suppositorum: nō potest esse vt operatio alicuius creature valeat tñ quantū est totum bonū nature humane vt possit esse digna satisfactio p eius reparatione. tertia est: quia vt secūda dictū est humana natura in p̄ma sui cōditione accepit q̄dā per que supra statū suis p̄ncipijs cōgruētē eleuabat: sic im mortalitatē quādā q erat gr̄e nō nature: z alia huiusmodi sibi ex pura liberalitate dīna collata q̄ per pctm amisit. vñ ea repare erat ad gradū supiorē ipsaz eleuare in quo prius cōdita fuerat: nō ē aūt possibile eleuare aliquā nām ad gradū supiorē: nisi ei q̄ naturas cōdidit: z earū grad⁹ ordinauit z ideo soli deo possibile fuit naturam humanā reparare.

Ad tertiū sic procedit. videt q si hō nō peccasset deus incarnat⁹ fuisset: vt enī dr Deut. xxij. dei perfecta sūt opa: sz perfectio nō pōt ee nisi vltimū p̄ncipio diuiguatur: vt sic q̄si q̄dā circul⁹ cōcludat z alteri⁹ additio fieri nō possit: cū g ipse de⁹ sit p̄mū z hō sit vltima creaturarū decuit ad perfectionē vniuersi: vt etiā si hō nō peccasset de⁹ hō fieret. ¶ p̄ hūilitas ē perfecta virt⁹: vt dr in glo. sup Matth. iij. sup illud: sic decet nos implere oēm ius: sz oīs perfectio deo attribuēda ē: g ipse perfectissimā hūilitatē hz: perfectissim⁹ aūt gradus hūilitatis ē vt aliqs se inferiori vl cōiūgat vl subijciat g decuisset vt de⁹ aliquā creaturā assumeret: etiā si hō non peccasset. Itē Ro. j. Inuisibilia dei per ea q̄ facta sūt intellecta cōspiciūr: sz potētia z sapia z bonitas dei sūt infinita: g decuit etiā si hō nō peccasset vt in aliquo effectu mānifestaret: sz potētia infinita nō manifestat nisi p effectū infinitū: nec sapia infinita nisi decorē infinitū: nec bonitas infinita: nisi per cōicationē infinitā: cū g nulla creatura sit infinita: nec in ea sit infinit⁹ decor resultās ex forma z pportione partiū: nec iterū aliq̄ creatura cōicatione boni infiniti recipiat: videt q etiā decuit hoīe nō peccāte vniri deuz hoī: vt ex parte hois rō effect⁹ esset: z ex pte dei infinitas: z ex cōiunctione dīne nature ad creaturā infinit⁹ decor resplēderet: z infinitum bonuz, ipsi nature humane cōmunicaretur. s. persone increata que in ea subsisteret. ¶ Item per peccatum non est in aliquo capacitas humana natura ampliata: sed post peccatum humana natura inuenta est capax tanti boni vt a deo assumeret in vnitatē psone: ergo z ante peccatū hui⁹ dignitatis capax fuit: sz ad deū q infinito amore diligit ea q̄ sunt: ptinet vt nullū bonū creature deneget cui⁹ est capax: g ipe humanā nām assumpsisset etiā si hō nō peccasset. ¶ Itē nō ē credēdū q hō ex pctō aliq̄ cōmodū reporauerit: sz maxima dignitas būane nature ē in hoc q assumpta ē in vnitatē dīne psone: ergo hoc p pctm hō cōsecut⁹ nō est: z sic idē q̄ō pri⁹. ¶ Itē cū hō ad btitudinē creat⁹ sit añ pctm tot⁹ hō btificabilis erat: sz btitudo hois quātū ad partē sensitiuā erit in aspectu būanitatis assumpte q̄tū vō ad partē intellectiuā in cōtuitu deitatis: assumentis: sic enī ingredief hō z egredief: vt Aug. exponit z pascua inuenief. Jo. x. g etiā si hō nō peccasset būanitas a deo assumpta fuisset. ¶ p̄ Ber. exponēs id q̄ dicit Josue. ij. ppter me orta ē tēpestas ꝛc. dic q diabol⁹ vidit rōnalē creaturā assumēdā in vnitatē psone filij dei z inuidit: z hec inuidia fuit cā casus ei⁹: z mouēs ipsuz ad tentādū hoīez: si aūt incarnatio nō fuisset nisi hoīe peccāte nō instigasset diabol⁹ hoīez ad peccādū: q2 p hoc p̄mouisset eū ad bonū q̄ō ei inuidebat: g etiā si hō nō peccasset: de⁹ fuisset incarnat⁹. Sz contra Aug. in li. de vbis apli. exponēs illud Matth. xviij. venit filius hois q̄rere z sal. fa. q̄ō pierat dicit si hō nō peccasset fili⁹ hominis nō venisset: sz ibi dīs loq̄f de aduentu in carnē: g si hō nō peccasset fili⁹ dei nō eet incarnat⁹. Itē. j. Thi. j. xp̄us iesus venit in hūc mūdum pctōres saluos facere. Ubi glo. Aug. dic q nulla cā fuit dīno xp̄o veniendi nisi pctōres saluos facē: tolle vulnera: tolle morbos z nulla ē cā medicine sz remota cā remouef effect⁹: ergo si pctm nō fuisset filius dei nō fuisset incarnat⁹. ¶ p̄ aplus dicit Heb. ij. q2 pueri cōicauerūt carni z sanguini z ipse similiter cōicauit eisdez vt per mortē destrueret eū q̄ habebat mort⁹ imperiū: sz mors per pctm in hūc mūdū intrauit Ro. v. ergo si pctm nō fuisset: per incarnationē de⁹ carni z sanguini nō cōmunicasset. ¶ p̄ Grego. dicit: nihil nobis nasci p̄fuit nisi redimi p fuisset: sed redemptio non fuisset nisi peccati seruit⁹ fuisset: ergo si peccatum non fuisset: filius dei temporaliter natus non fuisset. ¶ Rō dicendum q huius questionis veritatem solus ille scire potest qui natus z oblatus est: quia voluit. Ea enim que ex sola dei voluntat dependent: nobis ignota sunt: nisi inquantum nobis innotescunt per auctoritates sanctorum quibus deus suam voluntatem reuelauit: z quia in canone scripture: z in dictis sanctorum expositorum: hec sola assignat causa incarnationis redemptio: scilicet hominis a seruitute peccati: ideo quidam probabiliter dicunt: q si homo non peccasset: filius dei homo non fuisset: quod etiā ex verbis leonis pape in sermone de trinitate expresse habetur: si enī inquit homo ad imaginem z similitudinē dei fact⁹ in suo honore mānsisset creator mūdi creatura non fieret: aut sempiternus temporalitatē subiret: aut equalis deo patri dei filius formam serui assumeret. ¶ Item Augustin⁹ in oratione ad beatam virginem: vt quid enim nescium peccati pro peccatoribus pareres: si deesset qui peccasset: aut q̄d mater fieres saluatoris si nulla esset indigentia salutis. ¶ Item super illud Matth. i. ipse enim sal. fa. populū. fm Augu. si homo non peccasset.

virgo non peperisset. Alij vero dicunt q̄ cum per incarnationem filij dei non solum liberatio a peccato: sed etiā humane nature exaltatio et totius vniuersi consummatio facta sit: etiam peccato non existente propter has causas incarnatio fuisset: et hoc etiam probabiliter sustineri potest. Ad primū ergo dicendum q̄ vniuersum perficit in coniunctione vltimi ad principiū primum: non tamen oportet q̄ in coniūctione que est in vnitate persone: sed in coniunctione que est per ordinem ad finem. Ad secundū dicendum q̄ aliquid pertinet ad perfectionem hominis: quod omnino derogat perfectioni dei. vnde quāuis humilitas sit perfecta virtus in homine: non tamen oportet vt in deo ponatur si proprie sumat humilitas: quod patet ex speciebus superbie que ei opponunt: quarum prima est cum bonum quod habet quis tribuit sibi: hoc quidem in homine vitiū est: quia nihil habet a se: sed in deo summe perfectionis est qui nihil habet ab extrinseco. Ad tertiū dicendū q̄ in productione minime creature manifestatur infinita potentia sapientia et bonitas dei: quia quelibet creatura ducit in cognitionem alicuius primi et summi: quod est infinitum in omni perfectione: oportet vt potentia infinita per effectum infinitum manifestetur: nec bonitas infinita per cōmunicationē infinitam: sed sufficit ad ostendendum bonitatem infinitam hoc quod vnicuiq; iuxta suam capacitatem largitur. Ad quartum dicendū q̄ capacitas alicuius creature potest intelligi dupliciter: vel sm potentiam naturalem que pertinet ad rationem seminalē: et sic nullam capacitatem nature vacuā deus dimittit in genere: q̄uis capacitas alicuius creature particularis nō impleatur propter aliquod impedimentū: vel sm potentiam obedientie sm q̄ quelibet creatura habet vt ex ea possit fieri q̄ deus vult: et hoc modo in natura humana est capacitas huius dignitatis vt in vnitatem diuine persone assumat: nec oportet q̄ omnē talem capacitatē adimpleat: sicut non oportet q̄ deus faciat quicquid potest: sed quod congruit ordini sapientie eius. Ad quintum dicendū q̄ sicut dicit apostolus Roma. v. vbi abundauit delictum superabūdabit et gratia. vnde non est inconueniens vt aliquod bonum deus ex peccato eliciat quod sine peccato non fuisset: vt patet in multis virtutibus vt in patientia: penitentia et huiusmodi et ita etiam ex peccato hominis hoc optimum deus potuit elicere: vt dei filius incarnaret propter quod dicit Grego. O felix culpa que talem ac tm̄ meruit habere redemptorē. Ad sextum dicendū q̄ totius hominis est ipsa diuinitate in quam virtus intellectus imediate fertur: ex quo redūdat gloria in inferiores partes anime et in ipsum corpus: in visione autem humanitatis christi erit quoddam gaudium accidentale: sicut etiam in victoria passionis eius: et tamen constat apud omnes: q̄ si hō nō peccasset christus passus nō fuisset. Ad septimū dicendum q̄ si etiam ponatur q̄ diabolus prouiderit rationalē creaturam a filio dei assumendā: non tamen oportet q̄ preuiderat antecedentia ad ipsam: sicut etiam: vt ibidem Ber. dicit preuidit se futurum principem malorū: quod per suum casum cōsecutus est: et tamen suū casum non preuidit: vt in. ij. lib. dis. 4. dictū est. Ad ea vero que in contrariū obijciuntur potest responderi sm aliam opinionē q̄ auctoritates ille loquuntur de aduentu in carnem passibilem ad redimendum: redemptio enim nō fuisset nisi seruitus peccati precessisset: et non de aduentu in carnem simpliciter.

Ad quartū sic proceditur. videt q̄ filius dei non debuerit suam incarnationē tm̄ differre: tempus enī incarnationis dicit temp⁹ plenitudinis. ad Gall. iiij. Cū venit plenitudo tēporis etc. sed plenitudo perfectionē importat. cū ergo perfectio vniuersi cōsumata sit die septima: vt dicit Gen. j. videt q̄ tunc debuit filius dei incarnari. Itē amor causat donū et celeritatē doni: sed deus ex maxima charitate incarnat⁹ est. Ergo videt q̄ nō debuerit tantū incarnationez differre. Prima probat per id qō dicit Prouerb. iij. Ne dicas amico tuo vade et reuertere: et cras dabo tibi cū statim possis dare. Secundū per hoc qō dicit Piere. xiij. in charitate ppetua dilexi te: ideo attraxi te miserans. Item quanto plus differt medicina: tanto periculosius inualescit morbus: sed sapiētis medici est vt morbi periculū euitet: ergo videt q̄ incarnationē suā dei filius accelerare debuerit. Item pma Thi. ij. dicitur q̄ vult deus omnes hoīes saluos fieri: sed si christus ante incarnatus fuisset multis ad salutē magis via patuisset: vt dicitur Matth. xj. si in tyro et sydone facte fuissent virtutes que facte sunt in te olim penitentiā egissent: ergo videt q̄ deus ante incarnari debuerit. Ꝑ vt Boetius dicit in libro de conso. natura a perfectioribus⁹ initium sumit: sz opus dei nō est min⁹ ordinatū q̄ opus nature: cū ergo perfectissimū in operibus dei sit incarnatio videt q̄ circa principiū deus incarnari debuerit. Ꝑ sz contra perfectio gratie magis assimilat perfectioni glorie q̄ pfectioni nature: sz perfectio gratie incarnationi debet: vt dicit Joh. j. gratia et veritas per iesum xp̄m facta est: cuius ergo pfectio glorie finis seculoz debeat: perfectio vero nature principio: videtur q̄ versus finē seculorū magis q̄ circa principiū de⁹ incarnari debuerit. Ꝑ Augu. dicit institutū est vt iam pacte sponse non statim tradant: ne vilem habeat marit⁹ oatā q̄ non suspirauit spōsus dilatā: sz hoc beneficiū scilicz incarnationis debet homo maxime carum habere: ergo decuit vt humanū genus ipsum dilatū suspiraret. Ꝑ perfectio finī debetur: sz temp⁹ incarnationis est temp⁹ perfectissimū: qz in eo oīs tēporis nat⁹ est. vnde etiā tēpus plenitudinis dicit ergo videt q̄ versus finem temporis incarnari debuerit. Ad dicendū q̄ incarnationi tēpus cōgruissimū tēporū dispensator elegit oīa enī tēp⁹ habēt: vt dicit Eccls. iij. hec aūt cōgruitas nō plene a nobis pōt cognosci qui nō oīum tēporū ꝓportiones cognoscim⁹: sz tm̄ possunt plures rōnes cōgruitatis assignari: quare hoc tēp⁹ ad incarnationē elegerit. Prima qz homo per superbiā peccauerat. vnde oportebat q̄ per humilitatē repararet ad quā exigebatur vt defectum suum cognosceret in virtute et in cognitione: defectus aūt cognitionis innotuit homini tēpore legis nature quo tēpore multi lumine naturalis rōnis non obstāte in pessimos errores idolatrie prolapsi sunt et in nefandissima opera: defect⁹ aūt virtutis ꝓprie innotuit homini tēpore legis scripte: qz tunc per legē eruditus: nondū tamen peccati iugum excutere potuit: et ideo oportuit q̄ post ista duo tempora quasi ꝓparatoria de⁹ homo fieret vt in solo deo spes salutis haberet. Secūda ratio est: quia naturalis ordo est vt ab imperfecto ad perfectū veniatur: perfectissimū autez in operib⁹ dei est ipsa incarnatio per quam creatura deo vnitur in vnitate persone: et ideo oportuit vt non in principio humani generis: sed postmodū versus finē seculorum compleret: vt sic prius esset quod animale est: deinde qō spirituale est. j. Chorin. iij. Et hanc causam Augu. assignat in libro. 83. q. dicens: sicut absurdus est qui iuuenilem tantum vellet etatem esse in homine: euacuaret enim pulchritudines que ceteris etatibus suas vices atq; ordines gerūt sic absurdus est qui ipso vniuerso humano genere vnam etatem desiderat: nam et ipsum tanq̄ vnus homo suas etates agit: nec oportuit venire diuinitus magistrū cuius imitatione in mores optimos formaretur nisi in tempore iuuentutis: et ideo apostolus ad Gall. iij. dicit homines sub lege quasi sub pedagogo paruulos custoditos: donec veniret qui per prophetas promissus erat. Tertia ratio est: quia distantia a principio facit debilitatem in effectu. Unde et propter longe distare a principio alique res: perpetuum esse non possunt retinere vt maneant semper eedem scōm numerū. vnde si hoc maximum remediū incarnationis in principio seculorū fuisset precedente tempore: effect⁹ eius in homines min⁹ carus fuisset refrigescente charitate: et ideo

a principio generis humani indita est mentibus hominum lex naturalis per quā homines deo subiecti essent postmodum vero inualescente consuetudine peccatorū lex naturalis adeo tenebrata est in plurib⁹: vt iam non videret ad regimen humani generis sufficere: & ideo tunc additum est aliud remedium: scilicet vetus lex: & ea que ad ipsam pertinent: qua etiā processu temporis in hominū cordib⁹ debilitata oportuit aliud pfecti⁹ remediū p incarnationē apponi vsq; ad tēp⁹ illud cū multorū charitas refrigesceret: & tūc succederet p fm aduētū visio fidei et stat⁹ glorie statui presentis ecclesie. & ideo dicit Dio. iij. c. Eccle. Jerarch. q fiē se habet gerarchia legis: ad nostrā gerarchiā: ita se habet nostra ad celestem. ¶ Ad primuz ergo dicendū q est triplex perfectio: scilicet nature: gratie & glorie: perfectio aūt nature est: que fuit in principio seculorū: perfectio vero glorie erit in fine seculorū: & quia perfectio gratie media est inter vtrāq; ideo christus per quē gratia facta est: circa mediū seculorū venit. vnde dicit Abac. iij. In medio annorū notum facies. ¶ Ad secundū dicendū q amor discretioni cōiunctus nō facit accelerare donū: anteq; expediat ei cui datur: nō aūt expediebat humano generi hoc donū accipere anteq; experimēto disceret: quantū eo indigebat: vt sic acceptū carius haberet. ¶ Ad tertium dicenduz q aliter est in morbo spirituali q̄ corporali: ad sanationē enim corporalis morbi nō exigit: vt infirmus vim medicine & periculum morbi cognoscat: qō tamen maxime est necessariū in morbi spiritualis sanatione qui per humilitatē & cōtritionem spiritus sanat: & ideo quāuis medicina corporalis nō differat: medicina tamen spiritualis differri potest: nec tñ ita dilata est vt a principio penitus deesset: qz quādiu fuit morbus: fuit medicina morbi: vt Hugo de san. victo. dicit q̄uis illa medicina non sit omnino sufficiēs: sic enim & medicus corporalis egroto preparatoria quedā medicamenta prebet anteq; perfectam medicinaz det: & hic etiam fuit processus dei in sanatione humani generis. ¶ Ad quartū dicendum q nullus qui preordinati erant ab eterno etiaz ante christi incarnationē periit: nec etiam aliquis non predestinatus quādocūq; incarnatio fuisset: saluatus esset: si tamen aliquod remediū preberet non predestinato: quod predestinato datur: scilicet finalis gratia ille etiā saluaret: sed tamē hoc antecedens est incōpossibile ei: quod est cuz non esse predestinatū. vnde sic est vera ista: si christus predicasset alicui prescito ille penitentiam egisset: sicut ista si gratia sibi daretur penitentiam ageret: sed vtriusq; antecedens est incōpossibile prescientie condamnationis: & ideo querere: quare christus illi nō predicauit: vel quare grām illi nō apposuit: est idem q querere predestinationis causam que nulla est nisi voluntas dei. ¶ Ad quintū dicendū q perfectū simpliciter precedit imperfectū: sed accipiendo perfectum & imperfectū: circa idem: imperfectum precedit perfectum: quia motus est de imperfecto ad perfectum: et hoc fit aliquo perfecto agente: qō oportz prius esse: & ideo in humano genere pri⁹ fuit adhibita impfecta medicina q̄ pfecta ab ipso pfecto deo q̄ ē pfectiōis princeps: vt dic̄ Dio.

¶ Questio secunda.

Deinde queritur de assumente carnem: & circa hoc querunt quinq;. Primo vtrum vna persona possit assumere carnem alia non assumēte. Secundo si sic: quare magis filij⁹ carnē assumpsit. Tertio vtruz pater vel spiritussanctus potuerūt vel possint carnem assumere. Quarto si sic: vtrum potuerunt eandem numero humanaz naturam assumere. Quintū vtruz vna persona possit duas numero humanas naturas assumere.

Ad primū sic procedit. videt q vna persona sine alia nō possit carnez assumere. Damasce. enī dicit q in diuinis oīa sunt vnuz preter ingenerationē generationē & processionē: sed incarnatio nullū horum est: ergo incarnatio cōmunis est trib⁹. ¶ Item sicut est vna essentia triū personarum: ita vna operatio diuina: sed assumere carnem est quedā operatio diuina: ergo est cōmunis tribus personis. ¶ Item Damasce. dicit q tota natura diuina in vna suarum ypostasim incarnata est: sed quicquid dicitur de natura cōmune est tribus: ergo incarnatio cōmunis est tribus personis. ¶ Item quecūq; sunt vnū fm substantiā simplicem: cuicūq; vnitur vnū & reliquum: sed tres persone sunt vnū fm substantiā que est cōmunis & simplex: ergo si carni vnitur filij⁹ necessario & carni vnitur pater. ¶ Itez maior est vnio que est per gratiam vnionis q̄ que est per gratiā adoptionis: sed in vnione per gratiā adoptionis nō vnitur menti vna persona sine alia: ergo nec vna persona assumpsit carnē sine alia. In contrariuz videt qō Dio. ij. c. de di. no. ea que ad incarnationem pertinent cōputat inter ea que sunt de discreta theologia: hec aūt sunt que vni persone cōueniunt sine alia: ergo incarnatio conuenit vni persone sine alia & nō omnib⁹. ¶ Item incarnatio includit in suo intellectu missionē: vt in littera dicit: sed ad hoc q vna persona mittat non sequitur q omnes mittant: ergo vna persona sine alia incarnari pōt. ¶ Ō maior est distinctio rei & rationis q̄ distinctio rationis tantū: sed rationes diuersarum rerū in diuinis nō distinguunt nisi ratione. persone aūt distinguunt & re & ratione: ergo maior est distinctio personarū in deo q̄ rationū idealium: sed de⁹ per vnā rationē aliquid operat: quod non operat per aliā: qz alia ratione facit hominē: & alia ratione facit equum: vt Augu. ait: ergo multo amplius vna persona pōt incarnari sine alia. ¶ Ad⁹ dicendū q quāuis tres persone sint vnū in essentia non tamen oportet q si vna coniungit carni q etiam alia. ¶ Ad cuius euidentiā sciendum est q quando aliqua in aliquo coniunguntur & in aliquo distinguūtur: tunc solum necessariuz est vt simul cōiungant: quando cōiunctio fit fm id in quo cōmunicant: siue illud sit idem numero siue non sicut patet q homo & asin⁹ cōicant in animali: & ideo quicquid cōmunicat cū asino in genere: cōmunicat etiā cuz homine: sed qz homo & asin⁹ differētijs specificis distinguuntur: nō oportet q quicquid cōuenit cū asino in differentia specifica cōueniat cū homine similiter: & ita etiaz est in potentijs anime: qz oēs radicant in essentia vna numero. vñ cū anima vniat corpori dupliciter: & fm essentiā vt est forma eius: & fm potentiā vt est motor ipsius: vel operās per ipsum: necessariū est vt aīa que vnitur oculo & quantuz ad essentiā anime inquātū perficit oculū inesse specificato. et fm rationē viuiue potentie: prout efficit instrumētū videndi: coniungat etiam ligue quantū ad essentiā aīe nō quantū ad rationē potētie eiusdē: eadē enī essentia aīe que ē in oculo: est in ligua: sz ibi fm potētiā viuiuā: hic fm potētiā gustatiuā: & qō plus est: aliqua potētia est que nulli parti corporis cōiungit quātū ad rōnē potētie vt intellect⁹: sed solū quantū ad rōnē essentie. Dico ergo q tres persone distinguūt quidē in ꝓsonalitate: sz cōueniūt in natura: vnde quicq̄d vniret filio in natura: de necessitate vniretur patri nō aūt oportet q si aliq̄d vniat filio in persona q vniat patri. Nō enī ponim⁹ incarnationē filij eē hoc mō vt sit vnio facta in natura: sz solū in persona: & ideo non oportet q ponam⁹ patrē incarnatū: sicut nō oportet q si potentia viuiua sit act⁹ corpis: q intellect⁹ sit act⁹ corpis q̄uis cōueniāt in vna essentia aīe. ¶ Ad ꝑmū ergo dicēdū q incarnatio includit in se vnū illoz triū: qz incarnatio dic̄ vnionē in persona filij cui⁹ ꝓsonalis ꝓprietas est generatio. ¶ Ad secūdū dicēdū q assumere duo importat. s. actionē & terminuz vnionis. dicit enī assumere: q̄si ad se sumere: q̄q̄d g̃ actionis importat in hoc vbo: totū est cōe trib⁹: verū enī ē dicere q tota trinitas vniuit humanā naturā filio in ꝓsona: sz terminus vnionis est solum persona filij et non patris: et ideo filius carnē assumpsit & non pater nec spiritussanct⁹. ¶ Ad tertium dicendū q de natura nō dicitur incarnatio fm se: sed ratione persone fm q tota natura diuina incar-

nata est in vna persona filij: z ideo non oportet q incarnatio de tribus dicaf. hoc enim est necessariuz in illis que dicuntur de natura ratione ipsius nature: non de illis que dicuntur de natura ratione persone z hoc propter idemptitatē essentie z persone: vt patet in primo scrip. dis. 33. arti. 1. et in prima parte. q. 3. ar. 1. sicut essentia diuina est persona filij nō tamen persona patris est persona filij. ¶ Ad quartum dicendum q si esset vnio in substantia: vel natura sequeretur q tres persone essent incarnate si vna incarnaretur: nūc vero non est vnio facta in natura: vt scilicet ex diuina z humana fiat vnum sed in persona: vt sit vna persona in humanitate z diuinitate subsistens: z ideo ratio nō procedit: vt ex predictis patet. ¶ Ad quintum dicendum q in vnione que est per gratiam adoptionis considerat vnio per operationem tantuz: quia scilicet deus aliquē effectum in nobis operatur: z quia operatio est communis tribus. ideo oportet q etiam vnio illa communis sit quātuis sm q ille effectus appropriat vni persone vel alij: dicatur in mentez mitti filius vel spiritussanctus: sed in hac singulari vnione diuinitatis ad humanitatē non tm notaf ex parte dei operatio vel efficientia: sed etiam termin⁹ vt dictum est: z ideo non est simile.

Ad secundū sic procedit. videtur q non magis fuit conueniens filium incarnari q̄s patrem vel spiritū sanctū: sicut in mysterio incarnationis monstrata est sapientia in decentia reconciliationis: ita etiam monstrata est potētia in hoc q in infinituz distantia coniuncta sunt: z etiā bonitas in hoc q non despexit proprij blasmatis infirmitatē: sicut dicit Damasce. sed sicut sapientia attribuitur filio: ita bonitas spiritui sancto: z potentia patri: ergo non decebat magis filium incarnari q̄s patrē vel spiritū sanctū. ¶ Item victoria potentie attribuitur: sed per incarnationem secuta est de hoste victoria: ergo incarnatio magis decebat patrem cui appropriat potentia. ¶ Item recreatio respondet creationi: sed creatio appropriat patri. Unde cum dicitur Gen. 1. In principio creauit deus ce. et ter. deus creans exponit pater: ergo z incarnatio per quaz recreatio facta est patri potissime conueniet. ¶ Item incarnatio ordinata est ad hoc vt nos adoptionē filiozū reciperemus. ad Gal. 4. sed adoptare proprium patris est: ergo patrem decebat incarnari. ¶ Item videtur q magis congruum fuerit spiritumsanctum incarnari: eozuz enim que magis vicina sunt decentior est cōiunctio: sed spiritussanctus est persona magis nobis vicina: vt dicit Augu. ergo spiritūsanctum magis decebat incarnari q̄s filiuz. ¶ P incarnatio processit ex maxima charitate dei quā ad nos habuit: sed charitas est proprie spiritussanct⁹ vel etiā appropriate si essentialiter sumaf: ergo spiritūsanctuz potissime decebat incarnari. ¶ Sed otra. In mente nostra sunt tria tres personas representatia: scilicet mens que representat patrem: noticia que est verbū mentis representans filiū: z amor qui representat spiritūsanctū: sed inter hec tria verbū mētis maxime est corpale: sm q per vocē exteri⁹ sonat: ergo z incarnatio cōueniētissime verbū eternū decuit q̄d est ipse fili⁹ dei. ¶ Itē sm philosophū. 2°. Metha. id q̄d est primū in vnoquoq genere est causa eozū que sunt post: s̄z filiatio p̄mo in filio dei inuenif: sicut z paternitas in deo patre: ex quo oīs paternitas in ce. z in ter. noīatur Eph. iij. ergo cōueniētissime fili⁹ dei incarnatus est: vt per ipsum adoptionē filiozū dei reciperem⁹. ¶ P decētissima est cōiunctio sapiētie z humilitatis. vnde Prouer. xj. vbi humilitas: ibi sapiētia: sed sapiētia appropriat filio: ergo ipsum maxime decuit humilitas incarnatiōis. ¶ R° dicendum q decentia incarnationis filij potest attendi: z ex ꝑprijs z appropriatis ei⁹. ¶ In proprijs aūt ipsius possunt cōsiderari quatuor scilicet q fili⁹ est: q verbū est: q imago: q media in trinitate persona: sm aūt q imago cōuenientiaz habet cū eo qui reperādus erat. s. cū hoīe qui ad imaginē dei fact⁹ est. Gen. j. vnde decuit vt imago imaginez assumeret: increata creatā: sm aūt q filius est ad modū reparationis que expleta est per incarnatiōis z passionis mysteria: sm enī q ex alio est: qō quidē sibi z spiritui sancto cōmune est notaf auctoritas patris respectu ipsi⁹: vnde cōuenit sibi ad patrez: z deprecatio: z satisfactio: z alia huiusmodi que in patre auctoritatē demonstrāt: sed sm id qō in filio intelligitur determinat⁹ modus originis conuenit sibi nasci: vt qui in diuinitate est dei fili⁹: in humanitate sit virginis filius: vt nō sint plures filij in trinitate. ¶ Cōuenit etiā sibi inquantū fili⁹ naturalis est: vt per eum cuius est naturalis hereditas: alij in filios adoptent et coheredes fiant. Sed inquantū verbū est cōgruētiā habet ad officiū predicationis z doctrine: qz verbū manifestat dicentez: z ipse manifestauit patrē. Jo. xvij. Pater manifestaui nomē tuū hoīb⁹. Inquātū vero est media in trinitate persona cōgruit ad vltimū effectū qui est reconciliatio hoīs ad deū: decet enim vt qui est medius etiā sit mediator. ¶ Inueniūf etiā quatuor filio appropriata. s. sapiētia z virt⁹ ab apl'o. j. Chorin. j. Xp̄m dei virtutē z dei sapientiā. Equalitas ab Aug. species z pulchritudo. ab Hilt. inquātū aūt sapientia est: congruit ad restaurationē: quia decet vt que in sapiētia facta sunt per sapientiā restaurent: z etiā seruituti a qua homo liberādus erat qui in eā seduct⁹ quodāmodo deuenerat: z ideo decebat vt per sapientiam a seductore liberaretur. ¶ Ipse etiā homo peccauit per appetitum sciētie. vnde per sapientiā liberādus erat. Inquantū aūt est virt⁹ z brachiū patris: cōgruit ad victoriā de hoste capiendā. Luc. j. Fecit potentiā in brachio suo: inquantū vero est equalitas: congruit etiā morbo qui sanādus erat. vterq enim. s. homo z diabol⁹ peccauerat appetēdo equalitatē: ille potentie: iste scientie: inquantū vero species z pulchritudo est: congruit reparationi: vt per ipsuz deturpatio imaginis per peccatuz inducta amoueaf. ¶ Patri vero nō conuenit incarnatio ꝑcipue ꝓpter proprietatē innascibilitatis: non enim decet vt qui in deitate est pater: in humanitate sit fili⁹: sic enim filius dei patris esset nepos vginis: si ipsa virgo mater esset dei patris. Similiter etiā nec spiritui sancto cōuenit: ne filij nomē in plures personas transferaf. ¶ Ad primū ergo dicēdū q in incarnatione ostēdit sapia potētia z bonitas z ideo efficientia incarnationis toti trinitati attribuit: sed tamen opus qō deo incarnato debebaf: per filium expleri decuit rationib⁹ dictis: z ideo tota trinitas carnem sibi filio vniuit. ¶ Ad secūdū dicēdū q potētis nō est vt per potentiā min⁹ potentē vincat. hoc enim videt violentū z non laudabile: s̄z per iusticiā z sapientiā: z ideo per filiū debuit pater hostē vincere. ¶ Vel dicēdū q q̄uis potētia attribuatur patri: eo q ipse est principiū totius deitatis: tamē filius etiā dicit virtus patris per quā in creatura operat. vnde z brachiū patris dicit vt exponit Greg. illud Job. xl. si habes brachiū sicut de⁹: z ideo decenter per filiū de⁹ pater diabolū vicit. ¶ Ad tertiū dicendū q tria opera tribus ꝑsonis appropriant: creatio quasi ꝑma patri qui est ꝑncipiū: nō de ꝑncipio: glorificatio que est vltim⁹ finis spiritui sancto rōne bonitatis: recreatio que media est filio qui est media in trinitate ꝑsona. ¶ Ad quartū dicēdū q q̄uis ꝑris sit adoptare: tñ decēter nos p filiū adoptauit cui⁹ē hereditas: vt sic per verū heredē ipsa adoptatio acceptaref: z firma ostēderef: z vt filij adoptiui haberēt verū filiū ducē quē imitarent illi quos ꝑsciunt cōformes fieri imaginis filij sui vt ipse sit p̄mogenit⁹ in multis fratribus. Ro. viij. ¶ Ad quintū dicēdū q spūssanct⁹ dicit ꝑsona maxime vicina nobis ꝓpter charitatē p q̄s nobis oīa dona donāt: s̄z fili⁹ est magis nobis vicin⁹ quātū ad cōgruētiā incarnationis rōnib⁹ dictis. ¶ Ad sextū dicēdū q charitas dei est causalitas incarnationis q̄uis sit cōis trib⁹ personis appropriat tñ spiritui sancto: vt infra dicet dis. 4. nō tñ ex hoc sequit q spūssanct⁹ debuerit incarnari.

Ad tertium sic procedit. videtur qꝫ pater carnem assumere non potuerit: quia vt dicit Anselmus. minimum inconueniens est deo impossibile. sed si pater carnem assumeret sequeretur inconueniens vt scilicet essent in trinitate plures filij quod in confusionem quandã vergeret personarũ: ergo pater carnem assumere non potuit. ¶ Itẽ opposita non possunt iungi in eodem etiam per miraculũ sed in patre est quedam proprietas que dicitur innascibilitas ꝑm quã dicitur nõ esse ex alio cui nascibilitas opponitur: ergo non potuit pater de virgine nasci quod diceret si carnem assumeret. ¶ Item vt in littera dicitur filio missio est ipsa incarnatio: sed patri nõ conuenit mitti. vt in primo lib. dis. 3. habitũ est ergo nec incarnari potest. ¶ Item ab eo qui est infinite misericordie semper optima expectãda sunt que contingere possunt: sed cum totus mũdus per incarnationem vnius persone meliorat⁹ sit: si etiã pater incarnaretur multo amplius meliorabit᷑: ergo si possibile est patrem incarnari hoc sperare debemus: sicut et antiqui patres incarnationem filij expectandis: quod est omnino absurdum. ¶ ℙ non est maior dei potentia quam sua voluntas cum vtrũqꝫ sit infinitum: sed pater nunq̃ voluit incarnari: ergo nec incarnari potest. ¶ Sed contra. sicut dicit Anselmus. omnis necessitas et impossibilitas deo est subiecta: sed ei nihil est impossibile cuius voluntati omnis impossibilitas subditur: ergo patrem incarnari nõ est impossibile. ¶ Item eorum que eque distant: eque possibilitas est coniunctio: sed humana natura equaliter distat a trib⁹ personis: distat enim a qualibet in infinituꝫ: ergo si potuit eam filius assumere potest et pater. ¶ ℙ quicquid dignitatis cõuenit filio conuenit et patri: sed posse assumere carnem est dignitatis in filio: ergo et patri attribuendum est. ¶ ℙ° dicendum qꝫ cum in agentibus ex libertate voluntatis executio potentie sequatur imperiũ voluntatis et ordinez rationis. considerandũ est: quando potentie diuine aliquid ascribit᷑. vtrum attribuatur potentie ꝺm se considerate: tunc enim dicitur posse illud de potentia absoluta: vel attribuitur sibi in ordine ad sapientiam et prescientiaz et voluntatem eius: tunc enim dicitur posse illud de potentia ordinata: ipsi ergo potentie absolute cum infinita sit necesse est attribuere omne id quod in se est aliquid et quod in defectum potentie non vergit. dico autem in se aliquid esse quia coniunctio affirmationis et negationis nihil est: nec aliquem intellectum generat qꝫ dicit᷑ homo et non homo simul acceptum quasi in vi vnius dictionis: et ideo potentia dei ad hoc se non extendit: vt affirmatio et negatio sint simul. et eadem ratio est de omnib⁹ que contradictionem includunt. dico autem in defectum potentie vergere que passionem potentie important: ex defectu enim potẽtie actiue ad resistendum contingit qꝫ aliquid vel corrumpatur vel diuidatur vel aliquid huiusmodi. vnde et mollities impotentia naturalis dicit᷑ propter facilem diuisibilitatem: et ideo non dicimus deuz in natura diuinitatis posse pati vel mori vel aliquid huiusmodi: sicut non dicimus eum posse esse impotentem. Huic autem potentie absolute considerate: quando attribuit᷑ aliquid quod vult facere et sapientia sua habet vt faciat: tunc dicitur posse illud ꝺm potentiam ordinatã: quando autem potentia se extendit quantũ in se est ad illud quod sibi attribuit᷑ quãuis nõ habeat eius sapientia et voluntas: vt ita fiat: tunc dicit᷑ posse illud de potentia absoluta tantũ: sed in his distinguendũ est: quia in his sunt quedam que habent aliquid in se diuine sapientie et bonitati repugnans inseparabiliter coniunctum: vt peccare mentiri: et huiusmodi et etiam ista dicim⁹ deum non posse. quedam vero sunt que de se non habent inconuenientiam ad diuinam sapientiã: sed solum ex ordine aliquo sue prescientie quẽ deus in rebus statuit vel preuidit ꝺm suam voluntatẽ vt qꝫ caput hominis sit inferius et huiusmodi deus potest facere: quia potest statuere aliuz ordinem in rebus ꝺm quem fit conueniens: quod nũc ꝺm istum ordinẽ qui rebus inest inconueniens videt᷑. ¶ Sic ergo in his que diuine potentie attribui possunt: est quadruplex distinctio siue ordo. quedam enim nec ipsi potentie absolute attribuuntur. Vnde simpliciter dicendum est deuz ea nõ posse: sicut pati et contradictio simul esse. quedam vero ex se sapientie et bonitati eius repugnant: et ista non dicimus deum posse nisi sub condictione: scilicz si vellet. non enim inconueniens est: vt in conditionali vera antecedens sit impossibile. quedam vero de repugnantiã nõ habent sed solum ab exteriori et talia absolute concedendum est deum posse de potentia absoluta: nec sunt neganda nisi sub conditione scilicet vt dicatur non potest si voluntati eius repugnat. quedam vero sunt que attribuunt᷑ potentie: ita qꝫ voluntati et sapientie eius congruũt. et hec simpliciter dicendum est deũ posse: nullo modo ea nõ posse. ¶ Dicendum est ergo qꝫ patrem incarnari non est de illis que potentie dei absolute non subdũtur cum nec contradictionem implicet nec defectum aliquez incarnatio in persona incarnata ponat. est enim eadem dignitas patris et filij: et ratio eadem personalitatis: in vtroqꝫ: nec est etiam de illis que ex se inconuenientiaz habent: sed est de illis que habent inconuenientiaz propter ordinem alium a dei sapientia institutum: sed filium incarnari est in quarto ordine: et ideo simpliciter concedendum est qꝫ pater potuit carnem assumere et similiter spiritussanctus: loquendo de potentia absoluta. ¶ Ad primuz ergo dicendum qꝫ hoc est impossibile: vt aliquid faciat deus et hoc sit inconueniens: sed tamen potest facere: vt illud quod modo est inconueniens ꝺm vnum ordinem: ꝺm alium ordinem fiat cõueniens: sicut potest carnem hoc modo formando assumere: sicut corpus viri de terra formauit: sic enim filij nomen patri non conueniret: nec etiam si pater filius diceretur esset de se repugnantiam habens cum ꝺm diuersas naturas hec sibi attribuerentur. ¶ Ad secundũ dicendum qꝫ ꝺm idem non possunt opposita eidem inesse: sed ꝺm diuersa nihil prohibet. vnde quãuis patri conueniat innascibilitas ꝺm naturam diuinam: posset tamen eidem inesse nativitas ꝺm naturam humanam: sicut filio ꝺm naturam diuinam inest qꝫ sit pater virginis: cuius ꝺm naturam humanam est filius. ¶ Ad tertium dicendum qꝫ incarnatio filij dicitur missio: quia filius ab alio est: si autem pater incarnaret᷑ eius incarnatio missio nõ dici posset: sicut ostensio spiritussancti in columba missio visibilis ipsius dicitur: non autem ostensio patris in sono vocis. ¶ Ad quartuz dicendum qꝫ tres persone nõ sunt maioris bonitatis q̃z vna tantum: et ideo nihil plus vniuerso accresceret de incarnatione omniuz personarum q̃z de incarnatione vnius tantum vñ fuisset superfluũ: et ideo q̃uis sit possibile patrẽ incarnari non tamen est expectandũ. ¶ Ad quintum dicenduz qꝫ potentia dei non est maior quantum ad essentiam q̃z volũtas: tamen ad plura obiecta se extendit potentia q̃z voluntas. vnde non sequitur si aliquid deus non vult qꝫ illud absoluta potentia non possit.

Ad quartum sic procedit᷑. videtur qꝫ pater et spiritus sanctus non possint vnam et eandem numero naturam assumere. primo per hoc qõ dicit Anselmus in lib. de concep. virgi. plures persone nõ possunt assumere vnum eundẽqꝫ hominem: sed si vnam naturã assumerent vnus homo assumptus esset a pluribus personis: ergo primum est impossibile. ¶ Item assumptio humane nature terminatur ad aliquaz vnionem: non autem ad vnionem in natura: quia oporteret vel alteram tantũ remanere: sicut patet in coniunctione cibi ad cibatum. vel etiam neutrum vt patet in coniunctione elementoꝝ: in incarnatione vero vtraqꝫ natura manet: vt Damascenus dicit. et sic ꝑz qꝫ nõ pot eẽ vnio in natura: g̃ oportz qꝫ terminet᷑ ad vnionẽ in ꝑsona nõ ergo possunt esse plures ꝑsone vnã naturã assumẽtes.

¶ Preterea vt Damasce. dicit in incarnatiõe veniẽs z vnitum cõmunicãt sibi sua idiomata vt quicquid dicit de filio hominis possit dici de filio dei: ergo si eadẽ natura humana a trib⁹ personis assumpta esset: demonstrato illo homine posse in eum dicere filium dei: z quicqd de filio dei dicit: z ecõuerso filiũ dei esse hũc hominẽ z natũ de virgine z huiusmodi oia: sed stante eadem positione possemus dicere q hic homo esset pater: ergo esse patrẽ z quicquid est patris possunt predicari de filio dei qõ manifeste cõfusionem induceret personarũ. ¶ Preterea tres persone distinguunt relationib⁹ ergo quod attribuit alicui persone primo z per se ratione eius quod ad alteruz est nullo modo tribus personis potest esse cõmune: sed humanã naturã assumere conuenit filio fm id quod ad alterũ est: quia primo z per se conuenit persone: nature autem prout est in persona: ergo assumere hanc naturã non potest esse cõmune tribus personis. ¶ Preterea vt in primo libro dictum est omnis quidditas vel natura que non est suum esse videtur fm diuisionem suppositorum in ea subsistentium: quia esse habet fm q in supposito est: sed humana natura est quidditas vel natura que nõ est suum esse. hoc enim solius dei natura est: ergo oportet q diuidatur fm esse ad diuisionem suppositorũ in ea subsistentium: sed si tres assumerent humanã naturam essent tria suppositа in humana natura subsistentia: ergo essent tres humane nature: nõ ergo vna numero humana natura a tribus personis assumi potest. ¶ Preterea si tres persone vnam naturã humanam assumerent: aut et vnus homo: aut plures: sed non plures: quia nõ haberent nisi vnam animã z vnum corpus ergo esset vnus homo vt posset demonstrari iste homo est pater z filius et spiritussanctus: sed ille homo non potest supponere nisi personam patris vel filij vel spiritussancti: ergo persona patris esset pater z filius z spiritussanct⁹ vel persona filij vel persona spiritussancti quod est impossibile: ergo impossibile est talẽ assumptionẽ esse. ¶ Sed contra humane nature cõuenit esse assumptibilẽ fm q est ad imaginẽ dei: sed eadẽ numero humana natura est ad imaginem trium personaruz: ergo humana natura eadem numero a tribus assumi potest. ¶ Preterea maior est distantia diuersarũ potentiarum anime ad inuicem que etiaz in absolutis distinguuntur q̃ diuinarum personarũ que distinguuntur solum in eo quod ad aliud est: sed anima vnitur eidem membro fm diuersas potentias: quod patet qz organa aliozuz sensuum sunt etiam organa tactus qui per totum corpus diffunditur: ergo z deus potest vniri homini: ita q tres persone vnam naturaz humanam assumant. ¶ Ꝺ eozum que magis conueniunt: facilioz est vnio: sed humana natura assumpta a filio nõ minus conuenit cum patre: sed etiam magis q̃ aliqua alia: ergo si pater potuit assumere aliam humanã naturam: vt dictum est ergo multomagis eandem. ¶ R⁹ dicendum q tres personas diuinas assumere vnam humanã naturaz in vnitate vnius persone est impossibile: quia contradictionem implicat: cum enim vnio dei z hominis nõ possit fieri in natura: vt infra dis. v. probabit. oportet q fiat in persona: vt scilicet sit eadem personalitas assumẽtis z assumpti. vnde ponere vnã personam ex parte assumpti z tres ex parte assumentis est incõpossibile. Et non potest etiam similiter esse vna vnitate vnius ypostasis vel suppositi ad minus quantũ ad secundam opinionem que ponit infra dis. 6. que ponit vnionẽ non tm̃ in persona: sed in supposito z ypostasi: sed q natura assumpta a tribus personis sit vna vnitate singularis nature: non est impossibile loquendo de potentia absoluta quãuis non sit congruũ fm ordinem diuine sapientie: cuz vnius persone incarnatio ad reparationem mille mundorum sufficiat: dico autẽ vnitatem singularis nature si assumeretur vnum corpus z vna anima sibi vnita ex quorum vnione vna humanitas resultaret vt sic tres persone in vna natura assumpta conuenirent: sicut conueniunt in natura eterna. quidã vero econuerso contrariã opinionem tenent z fm vtrãq̃ potest ad obiecta responderi. ¶ Ad primum ergo dicendum q Anselm. ibi accipit vnum hominẽ vnam personam humanã: hoc enim est impossibile ei q ponitur tres personas assumentes esse. ¶ Ad secundũ dicenduz q assumptio illa terminaret ad aliquid vnum in persona: ita q non vni tantũ persone vniretur: sed quia a qualibet triũ personarũ assumeretur in vnitate persone vt non esset alia persona hominis assumpti a tribus personis patris z filij z spiritussancti: quasi homo per se inquantũ homo sit persona: esset tamẽ alia ꝑsona patris alia filij alia spiritussancti humanitatẽ eandem assumentiũ. ¶ Ad tertium dicendum q cõmunicatio idiomatum intelligitur respectu alterius nature. vnde predicta positione facta: hic homo non cõmunicaret filio idiomata patris: sed soluz idiomata humane nature. ¶ Ad quartũ dicendum q sicut supza in primo libro dictum est: in diuinis dupliciter est cõmunitas rei z rationis: cõmunitate rei nihil est ibi cõmune nisi absolutum: sed cõmunitate rationis est ibi cõmune hoc nomen persona vel relatio: z ita per hunc modum cõmunitatis potest cõmuniter cõuenire patri z filio z spiritui sancto vt vnusquisq̃ eozum trahat humanã naturam eandem numero in vnitatem persone sue. ¶ Ad quintũ dicenduz q tres persone non distinguuntur fm esse: immo earum est vnum esse viuere z intelligere cuz esse non nisi ad essentiã pertineat: z ideo nõ oporteret q natura humana a tribus personis assumpta fm esse multiplicaretur: sicut multiplicatur in tribus personis humanis quarũ nõ est vnum esse. ¶ Ad sextum dicendũ q cum termini substantiui significentur vel cõsignificentur pluraliter ex vnitate seu pluralitate fozme signate dicerentur tres: vnus homo: si vnam humanã naturam assumpsissent: sicut ꝓpter vnam naturaz diuinam dicunt vnus deus: z sicut dicit rota trinitas vn⁹ solus verus deus. fm Augu. z Baruth. 3. hic est deus z nõ estimabitur alius ab illo: ita posset dici iste sol⁹ homo est pater z filius z spiritussanctus: z tunc iste terminus homo supponeret rem humane nature fine distinctione triuz personarum: sicut iste terminus deus supponit in predictis locutionibus rem nature diuine indistincte. et hec est suppositio sua naturalis: z quasi termini communis respectu trium personarũ: suppositio autem qua supponit pro patre vel filio est sibi accidentalis et quasi termini discreti. ¶ Ad ea que in oppositũ obiciuntur fm alios potest responderi q ad vnitatem nature sequeretur aliquo modo vnitas suppositi fm eos z hoc esse non potest. vt dictũ est.

¶ Ad quintum sic proceditur. videtur q vna persona non possit duas humanas naturas assumere. natura enim communis non multiplicatur: nisi cõm pluralitatem suppositorum: sed vna persona est tm̃ vnum suppositum: vt infra patebit: ergo non potest in vna persona esse duplex natura eiusdem speciei. ¶ Item si filius dei assumeret plures humanas naturas vocetur fm vnam naturam iesus z fm aliam petrus inde sic: supposito filio dei supponitur iesus. z eadem ratione supposito iesu supponitur petrus: ergo supposito filio dei supponitur petrus: ergo hec est vera: iesus est petrus: sed impossibile est q duoz hominũ vnus de alio predicetur: ergo iesus z petrus non sunt duo homines: sed impossibile est duas humanas naturas numero differentes esse: nisi per hoc q sint in duobus hominibus: ergo in iesu z petro non erunt due humane nature: sed vna tm̃: ergo ad hanc positionem q filius dei duas humanas naturas assumpserit sequitur suũ contrarium scilicet q sit vna tm̃ natura humana assumpta ergo positio illa est impossibilis. ¶ Ꝺ plus distat natura humana a diuina q̃ vna humana natura ab alia: sz q̃uis dei fili⁹ subsistat in duab⁹ naturis: diuina. s. z humana. nõ tm̃ duo sed vnus z vnũ est: ergo z si subsisteret in duab⁹ na-

turis humanis assumptis: non tamen duo homines dici posset: ergo nec eēnt due humane nature: ꝛ sic idem quod prius. ¶ Preterea si filius dei duas humanas naturas assumpsisset: fm quarū vnam diceret petrus: ꝛ fm aliā iesus oporteret ꝙ de iesu ꝛ petro hoc verbū Sum es est singulariter predicaretur: quia vtrūq; esset vnū suppositū. sed de patre ꝛ filio predicaī pluraliter: vt patet Jo. x. Ego ꝛ pater vnū sumus. Ergo maior est vnitas aliqua cū vnitas trium personarum: quod est impossibile: ergo ꝛ positio predicta. ¶ Preterea negatur hec propositio Filius dei assumpsit hominē: ne videatur personam assumpsisse. sed sicut filiꝰ dei non assumpsit personam: ita filius dei non est due persone. ergo nullo modo potest dici ꝙ filiꝰ dei sit duo homines. hoc aūt sequitur si duas humanas naturas assumpsit: ergo est impossibile. ¶ Sed contra Quicquid potest pater potest filius. sed pater potest aliam humanā naturam assumere ab ea quā filius assumpsit: ergo ꝛ filius potest aliam assumere ab ea quā assumpsit: ergo vna persona potest plures assumere naturas. ¶ Preterea maiozis bonitatis ꝛ dignitatis ostensiua est vnio qua filius dei humanā naturā in vnitatē persone assumpsit cū illa qua mentem hominis per gratiam sibi vnit. sed hec secunda vnio que est per gratiam non est filij ad vnū tm: sed ad multos: quia sapientia in animas sanctas se transfert Sapiē. iiij. Cum ergo bonū sit diffusiuū ꝛ cōmunicatiuū: videtur ꝙ illa vnio que est in vnitate persone possit esse in persona filii ad multas humanas naturas. ¶ Preterea potentia filij per incarnationem in nullo minozata est. sed filius ante incarnationē poterat humanā naturā aliam ab ea quam assumpsit assumere: ergo ꝛ nūc potest. ꝛ sic idem quod prius. ¶ Rñdeo dicendū ꝙ hoc fere ab omnib⁹ concedit ꝙ vna persona diuina potest plures humanas naturas assumē ꝛ rationabiliter. Nō est enī contra rationē diuine persone ꝙ ipsa in plurib⁹ naturis subsistat: alꝰ non potuisset fieri vnio diuine ꝛ humane nature in vna persona filij. Si aūt esset contra rationē persone vt in pluribus cū in duab⁹ naturis subsisteret: hoc nō posset contingere nisi ita ꝙ tota facultas vnius persone que in plurib⁹ naturis subsisteret p naturā secundam adueniētē terminaretur: ꝛ quodāmodo impleret: quod est impossibile: quia natura assumpta adueniens nullo modo cōmensurabilis est virtuti diuine persone: cū distet ab ea sicut finitū ab infinito. Uñ sicut deus potest semper nouas creaturas condere quia eiꝰ potētia per creaturas nō exhauritur: ita etiam filius potest qualibet natura assumpta iterum aliam assumere: quia potestas assumendi per naturā assumptam non terminatur. ¶ Ad primū ergo dicendum ꝙ natura ab eodem habet vt indiuiduetur ꝛ diuidatur. vñ cū principiū indiuiduatiōis sit materia aliquo modo sub dimensionib⁹ terminatis considerata: ex eiusdem diuisione humana diuiditur ꝛ multiplicat. vñ si assumpsisset duo corpora ꝛ duas aīas duas humanas naturas assumpsisset: non tamen sequeretur ꝙ essent duo suppositā: vel due ypostases. non enī materia quolibet modo diuisa cōstituit diuersitatem suppositorū: sed solum quando vtrobiq; inuenitur esse discretū ꝛ subsistens per se. vnde non potest dici ꝙ due manus sunt due ypostases: sed conueniūt in eadem ypostasi hominis. ita etiam ꝛ due humane nature: quia nō haberent esse discretū: sed vnitū in vna persona filij dei nō esset naturarū illarum diuisio fm duo suppositā: sed solum per diuisionem materie. ¶ Ad secundū dicendum ꝙ stante predicta positione: petrus ꝛ ioannes nō sunt duo suppositā: sed vnū ꝛ hec est vera petrus est ioannes. ꝛ tamen petrus ꝛ ioannes non sunt vnus homo: sed duo homines. singularitas enī ꝛ pluralitas termini substantiui attendit fm vnitatem vel pluralitatē nature signate per terminū: ꝛ non fm vnitatem vel pluralitatem suppositorū. quātus enī pater ꝛ filius ꝛ spiritussanctus sint tria suppositā: tamen propter vnitatē diuine nature quā significat hoc nomen deus dicuntur vnus deus: ita econtrario quātus ioannes ꝛ petrus essent vnum suppositum: tamen propter pluralitatem naturarum assumptarum dicerentur duo homines. sed diuersitas naturarum manente vnitate suppositi non impediret quin de inuicem predicarentur: quia idētitas suppositi sufficeret ad veritatem predicationis. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ humana natura assumpta habet quantū ad aliquid rationem accidentis: quamuis simpliciter loquendo vnio non sit accidentalis: vt infra patebit. ꝛ ideo propter assumptionem illius nature dei filius non potest dici duo: sicut nec soztes potest dici duo propter humanitatem ꝛ albedinem. sed si filius dei assumeret duas humanas naturas quātus vtraq; illarum haberet rationem accidētis in comparatione ad naturam diuinam: tamen neutra haberet rationem accidentis in comparatione ad alteram. ꝛ ita plures homines: ꝛ nō vnus homo diceretur. sicut albus ꝛ musicus magis possunt dici duo cū homo ꝛ albus. ¶ Ad quartum dicendum: ꝙ sicut est in diuinis personis ꝙ propter vnitatem essentie ꝛ pluralitatez personarum quicquid ibi predicatur ad essentiam pertinens: predicatur singulariter vt cum dicitur Pater ꝛ filius sunt vnus deus. quod vō ad personam pertinet pluraliter predicaī: vt pater ꝛ filiꝰ sunt persone. ita econtrario esset hic: quia quicquid ad naturā pertinet predicaretur pluraliter: quod vō ad personam singulariter. ꝛ quamuis summa sit vnitas trium personarum propter essentie simplicitatem: non est tamē inconueniēs vt pater ꝛ filius ad inuicem non habeant aliquam vnitatē que in creatura aliqua inuenitur. ſ. personalem: cū sint vere particulariter distincti. Tamen sciendum ꝙ hoc verbum Sum es est non solum pluraliter predicatur propter pluralitatem suppositorum realiter distinctorum: sed etiam propter pluralitatem suppositorum locutionis. Dicimꝰ enī in diuinis ꝙ persona ꝛ essentia sunt sic vel sic: quātus persona ꝛ essentia ibi nullo modo realiter differant. multo ergo magis predicaretur hoc verbum Sum es est de iesu et petro pluraliter: cum differrent fm rem propter diuersitatem naturarum: quātus non sint diuersa suppositā. ¶ Ad quintum dicendum ꝙ terminus in predicato positus tenetur formaliter: quod non est necessarium de termino ad quem terminatur actus alicuius verbi. ꝛ ideo cum dicitur Dei filius est duo homines: importatur pluralitas formarum seu naturarum. Cum autem dicitur Filius dei assumpsit hominem: ly hominē non tenetur formaliter. vnde magis stat pro supposito hominis cū pro natura suppositi: et ideo non est simile. ¶ Plenitudo temporis. Sciendum ꝙ tempus incarnationis dicitur tempus plenitudinis multis de causis. Primo propter perfectionem vniuersi: quia tunc ad maximam complexionem vniuersum venit quando omnes creature in homine ad suum principium redierunt humana natura a deo assumpta: Sicut ponit Ephe. i. In dispensatione plenitudinis. Secūdo propter abundantiam gratie que tunc propalata est Jo. primo. De plenitudine eius oēs accepimus. Tertio propter adimpletionē legis Mat. v. Non veni soluere legē sed adimplere. Quarto propter magnitudinem eiꝰ quod in illo tempore accidit: quia in illo tempore natus est dominꝰ temporis. ꝛ ita factum est aliquid maius tempore quod tempus impleuit. Quinto quia in tpe illo impletum est quod deꝰ ab eterno preuidit: ꝛ quod ante per suos prophetas predixerat. Romanorū primo. Factū est de muliere ¶ Contra. In simbolo dicitur Genitum non factum. ¶ Preterea mulier corruptionem importat. sed christus de incorruptissima virgine natus est: ergo inconuenienter dicitur factum de muliere. ¶ Sed dicendum ad primū ꝙ filius dei fm diuinam naturam nullo modo factus est sed genitus. sed fm humanam naturā aliquo modo factus est: quia humana natura quā assumpsit creatura quedā est: nō tū xps pōt dici ꝓprie factus simpliciter loquēdo: sed dicit filiꝰ dei factꝰ homo.

Ad secundū dicendum q̄ mulier ponit hic ad designationē sexus: ⁊ nō ad designandū corruptionē. sicut costa assumpta de adam dicit formata in mulierē: quāuis ea tūc virgo sit facta. Factū sub lege. Sz ista prima Thimo. j. Iusto lex nō est posita. Sed xp̄s fuit iustissimus: ergo nō est factus sub lege. Sed dicendū q̄ aliquid dicit esse sub lege tripliciter. Uel quantū ad motiuū: ⁊ hoc modo sunt sub lege quasi cōpressi ⁊ coacti illi qui timore pene quā lex infligit: precepta legis custodiūt. ⁊ hoc modo iustus non est sub lege: quia amore iustitie operat: etiā si nulla sit lex. vt dicit Ro. ij. Alio modo dicit quis sub lege esse quantū ad causam. ⁊ sic oēs in peccato nati sub lege sunt: quia propter peccatū tollēdū sacramēta legis instituta sunt. Alio modo dicit aliquis esse sub lege quantū ad obseruationē legis. ⁊ hoc modo christus factus est sub lege: quia sacramenta ⁊ precepta legis impleuit: nō necessitate sicut alij: sed sola voluntate: vt eos qui sub lege erāt redimeret. Cōtra. j. Thi. ij. Qui vult oēs homines saluos fieri. ⁊ ita nō solū ad redimendū iudeos qui erant sub lege: sed etiā ad redimendū alios venit. Sed dicendū q̄ quāuis venerit ad redemptionē totius humani generis: tn̄ quodam speciali modo operatus est ad redemptionē filiorū israel: quia eis personaliter predicauit. Unde Math. xv. Non sum missus nisi ad oues que perierant domus israel. Et per eos verbū vite diffusum est inter gentes Isa. xxvij. q̄ egredient impetu a Jacob: ⁊ implebunt faciem orbis semine. Nec est mulier euāgelica de qua Lu. xv. Sciendū q̄ diuina sapientia mulier dicit: non propter fragilitatē: sed propter fecunditatē. Eccle. xxiiij. A generationib⁹ meis adimplemini. Nec eandem trinitatē in specie columbe: Sed ista in illa colūba nihil fuit quod nō toti trinitati esset cōmune: cū non sit assumpta in vnitatē alicuius persone. quia eam cōmuni operatione tota trinitas fecit. ⁊ in ea tota trinitas fuit sicut in ceteris creaturis per essentiam presentiā ⁊ potentiā. ⁊ ita videt q̄ ad totam trinitatē pertineat. Sed dicēdū q̄ illa columba potest cōsiderari dupliciter. Uel inquantū est res quedam siue fuerit animal: siue fuerit tn̄ similitudine animalis habēs. ⁊ sic ad totam trinitatē pertinet ut cōmunis effect⁹. Uel fm q̄ est signū: ⁊ hoc modo tn̄ ad spiritū sanctū pertinet: cui⁹ inuisibilis missio per aduentū columbe designatur. ⁊ de hac missione visibili ⁊ alijs dictū est in primo libro. di. xvi.

Distinctio secunda.

Quare totā humanā naturā accepit: ⁊ quid nomine humanitatis uel humane nature intelligendum sit.

Et quia in hoīe tota humana natura vitio corrupta erat: totā assumpsit. i. animā ⁊ carnē vt totā curaret ⁊ sanctificaret. Nō autē humane nature siue humanitatis vocabulo anima ⁊ caro intelligi debeāt: aperte docet Hieronimus in expositione catholice fidei dicēs: Sic cōfitemur in christo vnā esse personā filij: vt dicam⁹ duas perfectas ⁊ integras esse substantias. i. diuinitatis ⁊ humanitatis: que ex anima cōtinet ⁊ corpore. Ecce aperte ostendit noie humanitatis animā ⁊ corpus intelligi: que duo assumpsisse dei fili⁹ intelligit: vbi hominē siue humanitatē siue humanā naturā accepisse legit. Errant ergo qui noie humanitatis nō substantiā sed proprietatē quandā a qua homo nominat significari ꝓtendunt vbicūq̄ humanitas christi memorat. Ait enī Joannes dāmasce. Sciendū quidē q̄ deitatis ⁊ humanitatis nomē substantiarū. s. naturarū est representatiuū. natura enī nō sic accipit in christo: vt cū dicit vna natura eē omniū hominū: Quod euidenter idem Joannes ostēdit differentē rationē dicti assignās Cū natura humana in christo nominat: ⁊ cū dicit vna natura omniū hominū. Ait enī Cū vnā naturam hominū dicim⁹: sciendū est q̄ nō consideran tes ad anime ⁊ corporis rationē hoc dicim⁹ vt dicamus in singulis hominib⁹ eandem esse naturā corporis ⁊ anime: quia alia est natura anime: alia corporis. Impossibile enī est vnius nature dicere dūi corpus ⁊ animā. sic ⁊ alioꝝ hominū compara ta ad inuicē. Sed quia persone plurime hominū sunt: oēs autē eandem suscipiunt rationē nature. Oēs enī ex anima ⁊ corpore compositi sunt: ⁊ oēs naturā anime participāt: ⁊ corporis substantiam possident: cōmunē speciem plurimarū differentiū personarū vnā naturā dicim⁹ vniuscuiusq̄ persone. s. duas naturas habentis: ⁊ in duab⁹ perfecte naturis existentis anime. s. ⁊ corporis. In dño aūt iesu christo nō est cōmunē speciē accipere: si quid pri⁹ fuit. Neq̄ enī factus est: nec est: nec aliqñ fiet alius. sed christus ex deitate ⁊ humanitate in deitate ⁊ humanitate deus perfect⁹ est idem ⁊ hō perfect⁹. Totā igit humanā naturā. i. carnē ⁊ animā ⁊ horū proprietates siue accidentia assumpsit de⁹: nō carnē sine anima: nec animā sine ratione: vt beretici voluerūt: sed ⁊ carnē ⁊ animā cū sensib⁹ suis Ñ Joannes Dama. ait: Omnia q̄ in natura plātauit dei verbū assumpsit. s. corpus ⁊ animā intellectualem: ⁊ horum idiomata. Totū enī totus assumpsit me: vt toti mihi gratificet salutez. Quod enī inassumptibile est incurabile est.

De vnione verbi ⁊ carnis mediante anima.

Assumpsit igit dei fili⁹ carnē ⁊ aiaz: sz carnē mediāte aia. Ñ Jo. Dama. Unitū est carni p̄ mediū intellectū dei verbū. Tante enī subtilitatis atq̄ simplicitatis est diuina eēntia: vt corpori de limo terre formato vniri non congruerit nisi mediante rationali essentia. Illa aūt vnio inexplicabilis est adeo vt etiam Jo. ab vtero sanctificatus. i. ab originali mūdatus: se nō esse dignū fateat soluere corrigiam calciamēti iesu: quia vnionis illi⁹ modum inuestigare alijsq̄ explicare non erat sufficiens. Nō igit audiendi sunt q̄ non verū hominē filiū dei suscepisse dicūt: nec natū de femina: sed falsam carnē ⁊ imaginē corporis simulatā ostēdisse videntib⁹: in quē errorē prorumpūt: quia timent quod fieri nō potest. s. ne humana carne ⁊ veritas ⁊ substātia dei inquinet. ⁊ tn̄ predicāt istū visibilem solem radios suos p̄ oēs feces spergere: ⁊ eos mundos ⁊ sinceros seruare. Si ergo visibilia munda a visibilib⁹ imūdis ꝓtingi possunt: ⁊ nō coinquinari quanto magis incōmutabilis et inuisibilis veritas per spiritū. i. per intellectū animā: ⁊ per animā corp⁹ suscipiēs totū hominē sine sui cōtaminatione assumpsit: ⁊ ab omnib⁹ infirmitatibus liberauit. Ecce hic dicit dei sapientiā p̄ spiritū assumpsisse animā: ⁊ per animā corpus. Spiritus enī. s. pars anime superior maiori similitudine deo propinquat q̄z anima. s. ipsa eadē fm infe-

riorem partē: ⁊ anima magis q̄z corpus. ⁊ ideo nō incōgrue anima dicitur assumpta per spiritum: ⁊ corpus per animam.

¶ Qō verbū simul assumpsit carnem ⁊ animā: nec caro prius est concepta q̄z assumpta.

Sed aūt queritᵉ vtrū verbū carnē ⁊ animā assumpsit: an priᵘˢ animā q̄z carnē: vel carnē q̄z animā. ⁊ vtrū caro illa priᵘˢ fuerit in vtero virginis cōcepta ⁊ postea assumpta: verissime ⁊ absq̄z vlla ambiguitate dicitᵉ: qz ex quo hoiez deᵘˢ assumpsit totū assumpsit: simulq̄z sibi vniuit animaz ⁊ carnē: nec caro prius fuit cōcepta ⁊ postmodū assumpta: sed in ꝯceptiōe assumpta: ⁊ in assumptiōe concepta. Vñ Aug. in li. de fide ad petrū: Firmissime tene ⁊ nullatenᵘˢ dubites: nō carnē xpi sine diuinitate cōceptā in vtero virginis priusq̄z susciperet a verbo: sed ipm verbū dñi sue carnis acceptiōe ꝯceptū: ipsamq̄z carnē verbi incarnatiōe ꝯceptā. Idē in li. de tri. ait: Nō eēt dei hominūq̄z mediatoz nisi eēt idē deᵘˢ idē hō in vtroq̄z vnᵘˢ ⁊ verᵘˢ: quā seruilē formā a solo filio susceptā tota trinitas cuiᵘˢ vna est volūtas ⁊ operatio fecit. Nō aūt in vtero virginis priᵘˢ caro est suscepta: ⁊ postmodū diuinitas venit in carnē: sz mox vt venit verbū in vterū seruata veritate proprie nature factū est caro ⁊ pfectᵘˢ hō: ⁊ in veritate carnis ⁊ aīe natus est. De hoc etiā Grego. in moralibᵘˢ ait Angelo nūciante ⁊ spū adueniente mox verbū in vtero: mox intra vterū verbū caro.

¶ Postq̄z determinauit de incarnatione ex parte assumētis. In ista parte determinat ex pte nature assumpte. Et dividitᵉ in tres ptes. In prima ostendit q̄d sit assumptū. In secūda q̄le fuerit illud assumptū. dis. iij. q̄rit etiā de carne. In tertia ostēdit quo agente id quod assumptū est formatū sit. di. iiij. Cū vo incarnatio vbi. Prima dividitᵉ in duas partes. In prima ostendit q̄d sit assumptū: qz humana natura integra ex partibus suis. s. corpore ⁊ aīa ostans. In secūda determinat ordinē assumptiōis ibi Assumpsit dei filiᵘˢ car. Prima dividitᵉ in duas partes. In prima ostēddit naturā humanā integrā assumptā eē rōne suarū partiū. In secūda rōne naturaliū ꝓprietatū ibi Totā igit hois naturā. Circa primū tria facit. Primo ostēdit oēs partes humane nature assumptas eē p hoc q̄ humana natura assumpta est. Secūdo ostēdit q̄ p humanā naturā significent oēs partes eius. s. aīa ⁊ corpus ibi Nō aūt humane nature. Tertio excludit quozundā errozē ibi Erant igitᵉ q̄ noīe humanitatis. ¶ Assumpsit dei filiᵘˢ car. Vic ostēdit quo partes humane nature assumpte sunt. ⁊ dividitᵉ in duas partes. In prima inquirit ordinē nature. In secunda inq̄rit ordinē tpis ibi Si aūt queritᵉ vtrū verbū. Circa primū tria facit. Primo ostendit ordinē nature ostendens carnē esse assumptā mediāte aīa. Secūdo ostendit modū illiᵘˢ vnionis eē inexplicabilem ibi Illa aūt vnio inexplicabilᵉ. Tertio excludit quozūdā errozē ibi Non sunt ergo. Dic est duplex questio. Prima de ipso assumpto. Secūda de ordine assumptiōis. Tertio q̄d in humana natura assumi debuit. ¶ Questio secunda.

Circa primū queruntᵉ tria. Primo vtrū natura humana pre alijs sit assumptibilᵉ. Secūdo in quo assumi debuit. ¶ Ad primū sic pceditᵉ. videtᵉ q̄ humana nattura non sit magis assumptibilᵉ q̄z creatura irrōnabilᵉ. Sicut enī dicit Aug. ad Volusianū: In rebᵘˢ mirabilibᵘˢ tota ratio facti est potētia faciētis. sed omniū mirabiliū mirabilᵘˢ est creaturā assumi in vnitatē pſone increate: ergo tota assumptibilitatis ratio est ex potentia eiᵘˢ q̄ assumptionē fecit. sed cū illa potentia sit infinita: ex parte ipsiᵘˢ eq̄liter est humanā naturā vel etiā irrōnalē naturā assumere: ergo nō magis dicēda est humana natura assumptibilᵉ q̄z natura irrōnalis. ¶ Ꝑ sicut in humana natura est filitudo dei rōne imaginis: ita in creatura irrōnali est filitudo dei rōne vestigij. sed filitudo ⁊ dueniētia aliquoz ad inuicē est cā vnibilitatis ipsoz. ergo sicut humana natura vnibilᵉ est deo: ita ⁊ creatura irrōnalᵉ. ¶ Ꝑ illud videtur eē simillimū alteri: in quo maxime ꝓprietates alteriᵘˢ repsentantᵉ. Sed sicut dicit Dio. xv. ca. ce. ierar. in igne inter oīa corporalia magis diuine ꝓprietates repzesentantᵉ. ⁊ idem dicit de radio solari in iiij. ca. de di. no. ergo iste creature videntᵉ deo simillime: ⁊ ita etiā ei magis vnibiles q̄z humana natura. Sed contra. Nobiliozis doni nobilioz creatura ē capax: ergo ad istud donū qō est nobilissimū inter dona nobiliozis nature inferioz natura capacitatē non habet: sed humana natura est nobilioz creatura irrōnali. Cū ergo inter oīa q̄ humane nature sunt collata: assumptio ipsiᵘˢ in vnitatē diuine persone sit nobilissimū: videtᵉ q̄ huiᵘˢ creatura irrōnalᵉ capax nō sit: ⁊ ita nō erit assumptibilᵉ. ¶ Ulteriᵘˢ videtᵉ q̄ angelica natura non sit miᵘˢ assumptibilᵉ q̄z natura humana. Deus enī ꝓpter suā misericordiā humanā naturā assumpsit vt humane miserie subueniret. sz sicut est miseria in humana natura: ita etiā in angelica. cū ergo summa misericordia sit oī miserie subuenire: videtᵉ q̄ angelica sit natura assumptibilᵉ sicut ⁊ humana. ¶ Ꝑ ea q̄ magis sunt filia facili ꝯ vniuntᵉ. sed angelica est diuine similioz q̄z humana. qz vt dicit Dze. q̄nto in angelo natura est subtilioz: eo magis imago dei in illo insinuatᵉ exꝑssa: ergo angelica natura est magis assumptibilᵉ q̄z humana. ¶ Sed otra. Assumptio humane nature ideo facta est vt pctō hois remediū ꝓberet. sed pctūm angeli est irremediabile: vt supza dictū est: ergo angelica natura nō est assumptibilᵉ. ¶ Ulteriᵘˢ videtᵉ q̄ totū vniuersum sit magis assumptibile q̄z humana natura. effectus enī vniuersalᵉ maxime cause vniuersali assimilatᵉ. sed vniuersum est effectᵘˢ vniuersalᵉ dei q̄ vniuersalᵉ cā est: ergo vniuersum deo magis assimilatᵉ q̄z humana natura q̄ est q̄dā particularis effectus: ⁊ ita est magis assumptibilᵉ. ¶ Ꝑ assumptionē cōsummatio totiᵘˢ vniuersi est pfecta: Sed magis esset vniuersum pfectū si oēs partes eiᵘˢ essent assumpte: ergo vniuersum est magis assumptibile. Sed cōtra. Ex hoc est aliq̄d assumptibile deo q̄ ad imaginē dei est. sz nō pōt dici q̄ totū vniuersum sit ad imaginē nisi forte ponereᵗ vniuersum aīatū aīa rōnali: sicut platonici posuerūt: quod a fide alienū est: ergo vniuersum nō est assumptibile. ¶ Rᵒ dicēdū q̄ assumptibile dicitᵉ quod pōt assumi. cū autē dicitᵉ creatura pōt assumi nō signatᵉ aliq̄ potētia actiua creature: qz sola potētia infinita hoc facere potuit vt in infinitū distantia diungerentᵉ in vnitatē pſone. Silr nō signatᵉ etiā potentia passiua naturalis creature: qz nulla potentia passiua naturalᵉ est in natura cui nō respondet potētia actiua alicuiᵘˢ naturalis agētis: Uñ relinquitᵉ q̄ dicat in creatura solam potentiā obedientie: ſm quā de creatura pōt fieri quicq̄d deᵘˢ vultᵉ: sicut de ligno pōt fieri vitulus deo operāte: Dec aūt potētia obediē tie corespōdet diuine potētie ſm q̄ dicitur q̄ ex creatura pōt fieri quod ex ea deᵘˢ facere pōt. Sed potētia dei dupliciter ꝯsideratᵉ: vel vt absoluta: vel vt ordinata: Quod qualitᵉ intelligendū sit ex dictis. i. di. pz. Loquēdo aūt de potentia dei absoluta deᵘˢ pōt assumere quācunq̄z creaturā vult: Uñ ſm hoc nō est vna creatura magis assumptibilis q̄z altera. Loquēdo aūt de potentia ordinata illam creaturā assumere pōt quā cōgruit eū assumere ex ordine sue sapiētie. Uñ illa creatura dicitᵉ assumptibilᵉ in q̄ huiusmodi cōgruitas inuenitᵉ. Inuenitᵉ aūt in humana natura cōgruitas pre alijs q̄ntū ad tria q̄ in assumptione requirunt. Primo q̄ntū ad filitudinē vnibiliū. in humana enī nattura inuenitᵉ exꝑssior filitudo diuina q̄z in aliq̄ creatura irrōnali: qz hō ſm q̄ habet mentē ad imaginē dei factus dicitᵉ: cū in creaturis irra-

tionabilib⁹ nō nisi filitudo vestigij inueniaē. ⁊ etiam q̄ntū ad quedā in ea est diuina filitudo magis q̄ in angelica natura: vt post dicet. Secūdo q̄ntū ad terminū assumptionis. terminat enī assumptio ad vnitatē persone: psonalitas aūt nō inuenit in irrōnabilib⁹ naturis: cū psona sit rōnal natura indiuidua substantia: vt Boe. dicit. In angel vō est q̄dē psona: sz nō fm oziginē distincta: cū vn⁹ angelus ab alio nō trahat oziginē. in humana vō natura ē psona distincta etiā fm oziginē. ⁊ ideo ꝺueniētissime humana natura in vnitatē diuine persone assumit: q̄ distinguunt fm relationē oziginis. Tertio q̄ntū ad finē assumptiōis. Si enī pfectio vniuersi dicaē assumptionis finis p̄cipu⁹ vt quidā dicūt: nulla natura particularis assumi potuisset p quā ita vniuersum perfici posset: sicut p assumptionē humane nature: tū qz hō est vltima creaturarū q̄si vltimo creatus: cui⁹ natura assumpta vltimū est ꝺiūctū primo principio p modū circuli q̄ est figura pfecta ex eo q⁹ additamentū nō recipit. tū etiā qz in hoīe quodāmodo oēs nature ꝺfluūt: qz cū oibus creaturis aliq̄d cōmune habet: vt dicit Grego. vñ hoīe vnito quodāmodo oīs creatura vnita est. Si vō finis assumptionis ponaē liberatio a pctō: sic etiā sola humana natura cōgrue assumi potuit: qz in irrōnali creatura pctm̄ nō erat. in angelica vō erat q̄dē pctm̄ sz irremediabile: vt pz ex dictis in .j. dis. in hoīe vō erat remediabile: ⁊ ideo solā humanā naturā cōgruū fuit assumē. ⁊ sic ea reparata creatura irrōnal q̄ ꝑpter ip̄s⁹ pctm̄ quodāmodo deteriozata dicit fm q⁹ in vsuz hominis cedit: restaurata est. ¶ Ad primā ergo questionē dicendū q⁹ de⁹ de potētia absoluta creaturā irrōnalē assumē potuit. nec impedit q⁹ creatura irrōnalis psonalitatē nō habet: qz psonalitas nō debeē etiā humane nature assumpte rōne sui: vt infra patebit: sz rōne assumētis. vñ nō est ibi nisi psonalitas increata. ⁊ p̄terea quāuis in natura irrōnali nō inueniaē psona: inueniē tm̄ in ea ypostasis ⁊ suppositū. vnio aūt nō tm̄ facta est in psona: sz etiā in ypostasi ⁊ suppposito. sz ogruū nō erat vt assumereē: ⁊ p̄cip⁹ qz natura assumpta maxime beatificaē: vt in Psal. dicit: Beat⁹ quē elegisti et assumpsisti. Btitudinis vō q̄ in actu mētis ꝺsistit creatura irrōnal particeps eē nō pōt. ¶ Uñ pz rñsio ad p̄mā obiectionē q̄ ꝓcedit de potētia absoluta: ⁊ nō de potētia ordinata. ¶ Ad secundū dicendū q⁹ ad cōgruitatē assumptibilitatis req̄rit filitudo imaginis: qz p hanc creatura rōnal pticeps est diuine btitudinis. vñ ad hanc cōgruitatē nō sufficit filitudo vestigij q̄lis in creaturis irrōnabilib⁹ inuenit. ¶ Ad tertiū dicendū q⁹ duplex ē filitudo creature ad deū. vna fm participationē alicui⁹ diuine bonitatis: sicut ab eo viuēte oīa vitā participāt. ⁊ sic creatura rōnal in q̄ inuenit eē viuē ⁊ intelligē: maxime deo assiliaē. ⁊ hec filitudo requirit ad assumptibilitatē. Alia filitudo est fm p̄portionē: vt si dicaē filitudo inter deū ⁊ ignē: qz sicut ignis ꝺsumit corpus: ita de⁹ ꝺsumit nequitiā. ⁊ hec filitudo requirit in figuratiuis locutionib⁹ ⁊ appropriationib⁹: quā Dio. in. ij. ca. ce. ierar. vocat dissimilē filitudinē. ⁊ de hac filitudine ꝓcedit obiectio. ¶ Ad secundā questionē dicendū est q⁹ de absoluta potētia loquēdo de⁹ potuit angelicā naturā assumere. sz natura angelica nō habebat aliquā ogruētiā vt assumereē ꝑcipue ꝓpter duo. Primo qz ei⁹ pctm̄ nō erat remediabile. Secūdo qz nō decet vt aliquā pfectionē creature de⁹ assumēdo auferat. psonalitas aūt quedā pfectio creature est: sz si natura assumpta personalitatē ꝓpriā haberet post assumptionē nō posset esse vnio in psona: qz eēnt due psone. vñ oportet q⁹ id quod assumptū est psonalitatē nō habeat: natū tm̄ habere. In angelica aūt natura nō inuenit potētia ad psonalitatē sine actu: cū nō p generationē ꝓcedāt in eē. ⁊ ideo nō fuit cōgruū vt angelica natura assumereē. ¶ Ad primū ergo cū opponit q⁹ angelica natura est deo similior q̄ humana dicendū: q⁹ verū est si natura diuina in se absolute ꝺsidereē. si aūt cōsidereē fm q⁹ est in psonis p relationes oziginis distinctis: sic magis conuenit cū hoīe: vt dictū est. Sil̄r etiā si ꝺsidereē fm q⁹ est exēplar totiꝰ creature. in hoīe enī inuenit filitudo cum q̄libet creatura vt dictū est: nō aūt in angelo. Sil̄r etiā si ꝺsidereē inquantū gubernat vniuersum. sicut enī deus tot⁹ est in q̄libet parte vniuersi p eēntiā p̄sentiaz ⁊ potentiā: sic ⁊ aīa in q̄libet parte corporis. ¶ Ad secundū dicendū q⁹ causa miserie angelor. i. pctm̄ remediū nō habet: ⁊ iō nec eoz miserie cōgrue subuenīri pōt. ¶ Ad tertiā questionē dicendū q⁹ alicui toti pōt ꝺuenire aliquid dupl̄r. Ul̄ rōne partis: sicut hō dicit can⁹ ꝓpter capillos. Ul̄ rōne sui: q⁹. ſ. ipsi toti primo cōuenit. ⁊ hoc est vt in. vj phifico. ꝓbaē quod ꝺuenit toti ⁊ oīb⁹ ei⁹ partib⁹. Uniuersum ergo pōt assumi dupliciter: Ul̄ rōne part]: ⁊ sic assumptibile fuit ⁊ assumptū est humana natura assumpta. Ul̄ rōne sui: ⁊ sic assumi nō potuit: qz nō oēs partes ei⁹ assumptibiles erāt: vt ex dictis pz. ¶ Ad primū ergo circa hoc obiectū dicendū q⁹ quāuis de⁹ sit causa vniuersal: est tm̄ maxime simplex. ⁊ ideo cū eo magis ꝺuenit vniuersal effect⁹ vnitus. ſ. humana natura in q̄ oēs nature ꝺgregant quodāmodo q̄z effect⁹ vniuersal nō simpliciter vnit⁹. sicut est vniuersum: ex cui⁹ partib⁹ nō efficit vnū simpliciter: cū remaneāt distincte in actu. ¶ Ad secundū dicēdū q⁹ nō decet in oīb⁹ partib⁹ vniuersi eandē pfectionē eē. ⁊ iō magis ogruū fuit vt vna parte vniuersi assumpta in totū vniuersuz perfectio redundaret.

Ad secundū sic ꝓcedit. videt q⁹ fili⁹ dei humanā naturā assumere debuit in oīb⁹ suppositis humane nature: qz vt Dama. dicit quod est inassumptibile est incurabile. sed humana natura curabil est in oīb⁹ suis suppositis: ergo in oibus assumi debuit. ¶ P bonū est diffusiuū ⁊ cōicatiuū sui: vt ex Dio. patet. iiij. ca. de di. no. Cū ergo de⁹ sit summe bon⁹: ⁊ maxime in incarnatione suā bonitatē ostēderit: videt q⁹ naturā q̄ assumptibil erat cōiter in oībus suis suppositis assumere debuerit. ¶ P ꝛpus venit ad satisfaciēdū ꝓcipue ꝓ pctō nature qō p vnū hominē in mūdū intrauit. sz id quod nature fm se debeē debeē cōiter ⁊ eq̄liter in oīb⁹ suis suppositis. ergo fili⁹ dei naturā humanā in oīb⁹ suis suppositis assumere debuit. ¶ Sz ꝛra. Filius dei ad hoc carnem assumpsit vt ꝓ nobis satisfaciēdo ꝓncipiū humane salutis eēt. cū ergo ꝓncipiū in quolibet genere vnū inueniatur: videt q⁹ in vno tm̄ suppositō humanā naturā assumere debuit. ¶ Ulteri⁹ videt q⁹ nō debuerit assumere naturā humanā in aliquo ex stirpe ade generato. ficut enī dicit Aplus ad hebr. vij. talis decebat vt nobis eēt pontifex q̄ eēt segregat⁹ a pctōrib⁹: sz magis eēt segregatus a pctōrib⁹ si de stirpe pctōr carnē nō assumpsisset: ergo nō debuit carnē assumere de stirpe ade. ¶ P pctm̄ oziginale est pctm̄ nature: ⁊ nō psone nisi p accidēs. nō ergo req̄rit ad satisfactionē nisi q⁹ aliqs sit de humana natura. sed si aliquis hō fieret nō de stirpe ade: ꝺstat q⁹ ad humanā naturā ptineret: ergo ogruē ꝓ natura humana satisfacere posset. ¶ Sed ꝛra. Medicina in loco vulneris debet apponi. sz humana natura est vitiata tm̄ in his q̄ ex genere ade descendunt: in quo oēs moriunt. ſ. Cozinth. xv. ergo in aliquo ad ei⁹ stirpē ptinēte natura humana assumi debuit. ¶ Ulterius videt q⁹ naturā humanā assumere debuit in ipso adā Assumptio enī carnis ad satisfactionē ozdinat: sed decet vt idē q̄ peccauit satisfaciat: ergo naturā humanā in ipso adā assumere debuit. ¶ P talis debuit eē humane nature reparatio vt nihil boī de sua dignitate periret. sz adam in primo statu hoc habuit vt nullius hoīs auxilio ad suā salutē indigeret. hoc aūt nō sibi restituit in alio hoīe humana natura assumpta: qz bñficio illius hoīs indiget ad suā salutē. ergo non decuit humana natura in alio q̄ in ipso adam assumi. ¶ Sed ꝛra. ꝛrarioz nō est eadē causa. sed adā causa fuit perditionis humane nature: ergo nō decuit vt ipse eēt causa salutis humane. hoc autē ꝛtingeret si humana natura in ipso adam assumpta eēt: ergo hoc decens nō fuit. ¶ R⁹ ad primā questionē dicendū q⁹ nō fuit decens q⁹ humanā na-

turam in omnib⁹ suis suppositis assumeret. z hoc propter quattuor rationes. Primo quia oia supposita humane nature non reducerent ad plus q̄ ad tria supposita. Cū enī assumēs z assumptū vniant in eodem supposito: nō possent esse plura supposita nature assumpte q̄ nature assumētis. Secūdo propter finē assumptionis. est enī ad reparationē humani generis ordinata p modū cuiusdā mediatiōis inter deum z hominē. mediator autē qui vnitatē pacis facere intendit vnus cōgrue debet esse. Tertio ꝓpter vnitatē ipsi⁹ assumentis. sicut enī decuit vt diuina natura tñ in vno supposito incarnaret: ita decuit vt vna natura indiuidua assumeret: sic enī vni⁹ ad vnū decenter facta est diunctio. Quarto propter dignitatē ipsi⁹ filij incarnati: vt sit ipse primogenitus in multis fratrib⁹ Hebre. ij. in spirituali generatione. Sicut enī primogenit⁹ creature in rerū emanatiōe ab vno principio: hec aūt primogenitura sibi nō competeret si plures numero humane nature assumpte essent. Ad primū ergo dicendū q̄ p incarnationē propie assumit natura: vt infra patebit. propie etiā z primo curat peccatū nature. vñ si aliq̄ natura assumptibil' non est curabil' non est: nō tamē oportet vt si hec natura indiuidua nō assumit q̄ suppositū huj⁹ nature nō creetur: qz p hoc q̄ natura in aliquo individuo assumpta est preparat creatio omnib⁹ qui similem naturā habent. sicut econtra p hoc q̄ vna persona infecit naturam humanā que in ipso erat: in oēs homines peccatū trāsmisit. Ad secūdū dicendū q̄ sicut bonitas diuina que in creatione rerū se manifestat: omnib⁹ se cōmunicat: non tamen equaliter: ita etiā ꝑut se incarnatione manifestat preciue quantū ad dilectionē humani generis omnib⁹ se communicat: nō tamē eodem modo z equaliter: sed vni p gratiam vnionis: alijs per gratiā adoptionis: qui gratie nō repugnant. Ad tertiū dicendū q̄ aliq̄d debet humane nature dupliciter. Uel vt sibi essentiale: z hoc inuenit cōmuniter in omnib⁹ hominib⁹ naturā habentib⁹ humanā. Uel etiam superadditū essentialib⁹ principijs: siue sit p gratiam acceptū: siue operibus acquisitū: z hoc nō inuenit cōmuniter in omnib⁹ naturā habētib⁹: vñ ratio nō procedit. Quartū concedim⁹. Ad secundam questionē dicendū q̄ non fuit decens vt aliū de q̄ de stirpe ade filius dei humanā naturā assumeret precipue propter tria. Primo ad seruandū iusticiam satisfactionis. Si enī de genere ade nō fuisset ad eum non pertineret pro peccato ade satisfacere. Secūdo ad perfectā reintegrationē dignitatis ade qui hoc habuit vt ipse z suū genus nulla alia creatura indigeret quasi sustentante z saluāte. z hoc genere eius redditū nō fuisset si redēptus fuisset per aliquem qui ad genus eius nō pertineret. Tertio ad seruandū dignitatē specialiter ipsius ade qui in hoc quodāmodo imaginē dei singulariter habuit. vt sicut deus cū sit ens primū omniū entiū principiū est per creationem: ita etiā adam cū sit prim⁹ homo est principiū omniū hominū per generationē: quod sibi deperiret si xp̄s non de ei⁹ genere homo fieret. Ad primū ergo quod obijcitur q̄ debet esse segregatus a peccatorib⁹ dicendū q̄ verum est inquantū peccatores sunt: non inquantū homines sunt. venit enī peccatū destruere: z naturā saluare. vnde conueniētiam habuit in his que ad naturā pertinēt: sed contrarietatem in his que ad peccatū spectant: quia neq̄ attraxit neq̄ cōmisit peccatū. Ad secundū dicendū q̄ natura humana non fuit infecta originali peccato nisi ꝑm q̄ ab adam trahitur. vñ si deus vnū hominē de limo terre formaret: peccatū originale in eo nō esset. z ideo satisfactio de originali non pertinebat indifferenter ad quemlibet hominē: sed ad quē libet de genere ade. Tertiū concedimus. Ad tertiam questionē dicendū q̄ nullo modo fuit decens vt filius dei in ipso adam humanā naturā assumeret propter duo. Primo quia adam propria personalitate perfectus fuit. vñ in vnitatē persone assumi non posset nisi illa personalitas destrueretur: quod non decebat vt supra de angelis dictū est.

Secūdo quia cū p assumptionē fiat cōmunicatio proprietatū vt quicq̄d de hoīe dicit de deo dicat: sequeret vt dicerētur q̄ deus peccasset quia adam peccauit: quod est absurdum. Ad primū ergo dicendū q̄ per peccatū ade fuit infectio personalis in ipso: z infectio nature create in ipso: et propagande ab ipso: z pro infectione personali ipse gratia adiutus satisfacere potuit ꝑm quosdam. sed requirebat' aliquis q̄ pro peccato nature satisfaceret. z ideo non oportuit q̄ eēt idem in persona cū adam: sed idem in natura. Ad secundū dicendū q̄ nō est inconueniēs q̄ de dignitate illi⁹ persone aliquid pereat ex culpa sua. sed inconueniēs est vt aliquid nature deperiret: que cū bona esset homo male vtēdo ipsum corrupit. Tertiū concedim⁹.

Ad tertiū sic proceditur. videtur q̄ filius dei carnē non assumpserit Gala. v. Caro concupiscit aduersus spiritū. sed in christo talis pugna nō fuit: ergo ipse veram carnem nō habuit. Ꝑ in carne tūn est similitudo vestigij: sed similitudo vestigij tūn non sufficit ad assumptibilitatē: vt supra dictū est: ergo caro assumptibilis non fuit. Ꝑ maior est gratia vnionis q̄ gratia fruitiōis. sed caro nullo modo potest coniūgi deo per fruitionē: ergo nō potest coniungi per vnionē. Sed contra ad hebre. j. Semen abrahe apprehēdit. z Ro. j. Factus est ei ex semine dauid ꝑm carnē. sed semen nō pertinet ad adam sed ad carnē: ergo filius dei in humana natura nō solum animā: sed etiā carnem assumpsit. Ꝑ homo nō nascitur ex homine nisi per traductionē carnis. sed christus non solum dicitur hō: īmo etiam fili⁹ hominis: nō nisi quia de virgine natus est: ergo assumpsit carnem in humana natura. ¶ Ulterius videtur q̄ carnem assumpsit: z non animā Jo. j. Uerbū caro factū est. non autē per conuersionē in carnē: sed per assumptionē carnis: ergo solam carnē assumpsisse videtur. Ꝑ corpus nō indiget vt vniatur sibi anima: nisi ad hoc vt per ipsam viuificetur. sed ad hoc q̄ corpus viuificet' sufficit q̄ corpori viuificabili principiū vite vniatur. cum ergo deus qui est principiū vite corpus sibi vniuerit: videtur q̄ vnio corporis ad animā superflua fuisset. Ꝑ habito aliquo quod est sufficiens operationis principiū non requirit' ad eandem operationem aliud principiū. sicut ad illuminationem aeris qui illuminatur lumine solis non requiritur lumen candele. sed christus per intellectū diuinū sibi vnitum sufficienter omnia cognoscere poterat: ergo non requirebatur anima cognoscitiua z intellectiua ad vnionem illam.

Sed contra. Christus curauit naturam nostrā per hoc q̄ eā assumpsit: sed principaliter venit ad curandū animas ergo animā assumpsit. Preterea mors corporalis nō est nisi per separationē corporis a ꝑncipio vite. si ergo in christo non fuisset aliud principiū vite q̄ ipsa deitas: cum caro a diuinitate nunq̄ fuit separata: nunq̄ christus fuisset mortuus: quod expresse contradicit scripture. Ꝑ sequeretur q̄ deus esset īmediatus motor corporis christi si anima cessasset: z sic nunq̄ christus fuisset fatigatus ex itinere: vt dicitur Jo. iiij. cum fatigatio nō accidat nisi ex debilitate virtutis mouentis. ¶ Ulterius videtur q̄ non assumpserit formā totius ex compositione partiū resultantē. forma enī totius est illa in qua sicut in natura cōmuni particularia cōueniūt. Sed Dama. dicit: z habetur in littera q̄ in dño nostro iesu christo non est cōmunē speciem accipere: ergo in eo forma totius nō fuit. Ꝑ vt dicit Boe. species est totū esse individuorū. sed nihil in christo fuit ex parte carnis et anime quod totū esse ipsi⁹ christi concluderet: quia habuit esse diuinū nō per animā neq̄ per corpus. ergo cum forma totius sit species in potentia: videtur q̄ in christo forma totius non fuerit. Ꝑ in littera dicit q̄ nomine humane nature corpus z anima intelligitur: cum dicitur christus humanā naturam assumpsisse. sed cōstat q̄ neq̄ corpus neq̄ anima est forma totius ad minus ꝑm opinionez cōmuniorem: ergo in christo forma totius non fuit. Sed contra.

forma totius in rebus animatis resultat ex vnione vel coniunctione anime ad corpus. sed in christo anima fuit coniuncta corpori: alias corpus illud viuum non fuisset: ergo in christo fuit forma totius. ¶ Ꝑ homines conueniunt specie ad inuicem ſm conuenientiam in forma totius. sed christus fuit eiusdem speciei cum alijs hominib⁹: alias pro hominib⁹ non satisfecisset: ergo in christo fuit forma totius. ¶ Ꝓ⁹ dicendum q ſm philosophum. viij. metha. diffinitio in hoc conuenit cum numero: q sicut in numeris contingit q semper subtracta vel addita vnitate fit alius numerus: ita etiam in diffinitionibus si addatur vel subtrahatur aliqua differentia: semper fit alia species. cum ergo omnes differentie sumantur ex essentialibus principijs: oportet q si homini subtrahatur aliquid de essentialibus eius non remaneat eadem species. cum ergo christus fuerit eiusdem speciei cum alijs hominib⁹: alias enim verus homo non fuisset: sed equiuoce homo diceretur nec pro omnibus satisfaceret congrueter: oportet q omnia essentialia homini in christo fuerint: et corpus et anima vegetabilis sensibilis et rationalis. et vlterius forma totius resultans ex coniunctione corporis et anime: que humanitas dicitur. et qz proprietates naturales ex principijs essentialibus causantur: oportet q in ipso fuerint omnes naturales proprietates speciem humanam consequentes. De alijs autem que per accidens humanam naturam consequuntur siue sint defectus siue perfectiones infra suo loco dicetur. ¶ Ad primam ergo questionem sciendum q circa hoc fuerunt duo errores. Unus fuit manicheorum qui dicebant q christus verum corpus non habuit: sed tm fantasticum. et ratio huius positionis videtur fuisse quia omnium visibilium auctorem posuerunt diabolum. et ideo nihil hui⁹ ſm veritatem in christo fuit: in quo princeps mundi huius nihil habuit Jo. xiij. Patet autem q positio ista est falsa. et quantum ad radicem positionis: quia deum creatorem omnium visibilium et inuisibiliuz et fides tenet et ratio demonstrat: cum a primo ente oporteat omnia entia esse: vt patet ex. ij. metha. et etiam in se positio falsa est: quia veritatem humanitatis tollit: vt ex dictis patet. esset enim inuenire aliquam falsitatem vel simulationem in eo qui de se dicit Ego sum via veritas et vita Jo. xiiij. Alius error fuit marcianor qui dicebant christum corpus de virgine non assumpsisse: sed de celo apportasse. quod forte ortum habuit ex opinione platonicorum: qui dicebant anime corpus terrestre omnino fugiendum esse vt beatitudinem consequatur. Non enim credebant posse fieri vt anima corpori terrestri vnita beata fieret: ponebant tamen animas corporibus celestibus vnitas: vt soli et stellis et lune beatas esse: vt Augusti. recitat in libro. x. de ciui. dei. et ideo animam christi que summe beata fuit non terrestri sed celesti corpori vnitam putauerunt. Sed hec etiam positio veritatem humanitatis tollit: quia quelibet forma naturalis determinatam materiam requirit. et ideo anima humana non ex qualibet materia quam perficit hominem facit: sed inquantum est forma talis corporis elementati. ſ. et debita proportione complexionati. vm si xps corp⁹ terrestre non habuit verus homo non fuit. his autem idem defectus contingit qui et antiquis philosophis: vt in primo de anima dicit de anima dicentes nihil de corpore dixerunt: opinantes quilibet animam cuilibet corpori adaptari: quod esse non potest cum propria forme respondeat propria materia: et vnicuiq agenti determinata instrumenta. et ideo fides catholica que christum verum hominem confitetur eum habuisse corpus ex quattuor elementis compositum sicut nos habemus firmiter tenet. ¶ Ad primum ergo dicendum q concupiscentia carnis contra spiritum non causatur ex ipsa carnis natura: sed ex viciosa corruptione eius que ex peccato primi parentis prouenit: sine qua filius dei veram carnis naturam assumpsit. ¶ Ad secundum dicendum q similitudo attenditur ſm formam corporis autem humani forma est aia rōnalis in qua imago dei consistit. et ideo in corpore humano non tm est similitudo vestigij: sed etiaz similitudo imaginis inquantum anima habet. Non enim corpus humanum habet esse quoddam distinctum ab esse quod dat sibi anima quasi ab alia forma per quam fit in eo similitudo vestigij tm: sicut est in corporib⁹ inanimatis: quia sic anima esset ens in subiecto ſm q subiectum nominat ens subsistens in actu: quod ad rationem accidentis pertinet: vt in secundo de anima dicit cōmentator. ¶ Ad tertium dicendum q coniūctio anime ad deum per fruitionem consistit in operatione intellectus et voluntatis: in qua corpus nullo modo cōmunicat: quia exercet talis operatio sine organo corporali: vt probatur in. iij. de anima. et ideo per fruitionem nullo modo corpus deo vniri potest. sed coniūctio vnionis est ad esse in persona vna. corpus autem et anima in vno esse cōmunicant: quia anima est quod quid erat esse huiusmodi corpori vt in. ij. de anima dicit. et ideo per modum vnionis in persona vna corpus deo coniungi potest. ¶ Quartum et quintum concedimus. ¶ Ad secundam questionem est sciendum q circa hoc etiam fuerunt duo errores. Unus fuit Arrij et Eunomij: qui dicebant filium dei carnem sine anima assumpsisse: quia opinabantur diuinitatem sine anima corpus eius viuificare. Alius fuit error Apollinaris qui dicebat in christo corp⁹ animatum fuisse cum anima carente sensu et intellectu. vterq autem error veritati humanitatis derogat: et dignitati corporis christi. Non enim potest esse vt materia in aliquo esse perficiat nisi per aliquid quod sit forma ei⁹. vm cum deus nullo modo forma corporis esse possit: quia oporteret eum esse partem: et non immaterialissimum: sequeret q corpus christi si omnino careret anima esset sicut corpus non viuum. et si careret anima sensibili et rationali esset sicut corpus plante: vnde esset multo minus nobile eē corpus nostrum. Similiter etiam cum de ratione hominis sit rationalem animam habere: si ea christus caruisset verus homo non fuisset. Hoc autem videtur eis contigisse ex hoc q credebant animam corpori non vniri sicut formam: sed magis sicut indumento: vt Plato dicit ſm q Grego. nis. narrat. per quem modum si deus corpori vniret: homo non diceret: precipue si ponat vt quidam posuerunt animam de substantia dei esse: que omnia manifestam falsitatem continent. Et ideo horum et aliorum predictorum error excluditur in libro de ecclesiasticis dogmatib⁹ sic Natus est dei filius ex homine: non per hominem id est viri coitum: sicut Ebeon dicit. sed carnem de virgine trahens: non de celo afferens: sicut Marcianus affirmat. neq in fantasia sine carne vt Valentinus dicebat: sed verum corpus. Non tum carnem ex carne vt Marcianus dicit: sed verus deus et verus homo. in deitate verbum patris et deus in homine anima et caro: non sine sensu et ratione vt Apollinaris posuit. neq caro sine anima vt Eunomi⁹ dixit. Neq sic natus de virgine: vt anteq de virgine nasceretur deus non fuerit: sicut Antemon et Marcellus dixerunt. ¶ Ad primum ergo circa hoc obiectum dicendum q cum dicitur Verbum caro factum est: sumitur pars pro toto id est caro pro toto homine. sicut anima ponit aliquando pro toto homine Gene. xlvj. Omnes anime que ingresse sunt in egiptum ꝛc. Ideo autem carnem que inferior pars est dicere voluit: vt ostenderet per locum a minori nihil in hominis natura esse quod filius dei non assumpsit. ¶ Ad secundum dicendum q ad hoc q corpus viuificetur requiritur q sibi cōiungatur principium vite per modum forme vt ex eis efficiatur vna natura cōmunis. diuinitas autem forma corporis eē non potest. non enim ex deitate et corpore vna cōmunis natura resultat. et ideo ad hoc vt corpus xpi vnum eē possit requiritur anima q sit eius forma. ¶ Ad tertium dicendum q sicut in. ij. de anima dicitur Illud quo aliquid operatur primo est forma rei. vnde cum intellectus diuinus non possit esse forma in humanitate christi: oportet q illud quo hō sentit et intelligit sit anima sensitiua et intellectiua. ¶ Alia duo concedimus. ¶ Ad tertiam questionem sciendum est q quidam posuerunt deum assumpsisse animam et corpus: non ita q ex eorum coniunctione aliqua humanitas resultaret. et hec opi-

nio similiter veritatem humanitatis tollit: ꝛ dignitatē cor-
poris christi. non enī christus verus homo esse potuit: nec
corpus eius vere viuū nisi anima corpori vnita fuisset vt for-
ma ei⁹: ita q̄ ex eis vnū quid efficeretur. sed de hac opinio-
ne infra dicetur dis. iij. vñ dicendū q̄ sicut in christo verum
corpus ꝛ vera anima fuit: ita ꝛ vera humanitas id est natu-
ra humana ex diuinctione vtriusq̄ resultans. ¶ Ad primū
circa hoc obiectū dicendū q̄ Dama. dicere intendit q̄ non
est facta vnio in vna natura vt Euticiani posuerunt. ꝛ ideo
vult q̄ ex coniūctione diuinitatis ad humanitatē nō resul-
tet aliqua natura cōmunis tertia: quia illa nec esset diuini-
tas nec humanitas: sicut humanitas nec est anima neq̄ cor-
pus. vnde christus neq̄ esset deus neq̄ homo: sed tm̄ xp̄s.
nō autē intendit q̄ ex coniūctione anime ad corpus non re-
sultet forma toti⁹ per quam in specie cū alijs hoīb⁹ cōicet.
¶ Ad secundum dicendū q̄ verbum Boetij veritatem ha-
bet in quolibet individuo quod subsistit in vna natura tm̄:
quia species comprehēdit omnia essentialia principia sub-
sistentis individui in natura speciei. ꝛ sic etiam humanitas
comprehendit omnia essentialia christi fm̄ q̄ in humanita
te subsistit. sed illa persona hoc singulariter habet vt in dua
bus naturis subsistat: ꝛ ideo species humana non colligit
omnia que illi persone essentialiter conueniunt. ¶ Ad ter-
tium dicendū q̄ cū dicitur nomine humanitatis corpus et
animā intelligi intelligendū est materialiter: sicut nomine
totius intelliguntur partes: non q̄ totū proprie loquēdo sit
sue partes: sed aliquid ex partibus constitutū. ¶ Alia duo
concedimus.

¶ Questio secunda.

Deinde queritur de ordine assumptionis: Et circa
hoc querunt̄ tria. Primo vtrū vnam partē huma-
ne nature assumpserit mediante alia. Secūdo vtrū
humanam naturā assumpsit mediante aliquo alio. Tertio
vtrum oēs partes humane nature simul tpe assumpserit.

Ad primū sic proceditur. videtur q̄ carnē non assum
pserit mediante anima. remoto enī medio quo ali-
qua coniungunt̄ extrema separantur. sicut patet in
tabulis que per clauū coniungunt̄. sed in morte christi se-
parata est anima a carne: nec tamē separata est deitas a car-
ne. ergo anima nō est mediū quo deitas vnitur carni. ¶ P̄
vnū extremorū que coniungunt̄ per mediū magis coniun-
guntur medio q̄ alterī extremo. sed caro nō magis coniun
gitur anime q̄ deitati. est enī caro ab anima sepata in mor-
tem. non tamen a deitate: ergo diuinitas non est vnita carni
mediante anima. ¶ P̄ deus in qualibet creatura est imme
diate per essentiam presentiam ꝛ potentiā. Similiter etiaꝫ
anime sancte coniungitur imediate per gratiam. cum ergo
maior sit coniunctio vnionis q̄ aliqua predictarū: videtur
q̄ quicquid assumitur ad vnitatem persone imediate diui
nitati coniungatur. ¶ Sed contra. Augustin⁹ ad Volusia-
nū dicit Filius dei assumpsit animā rationalem: ꝛ per eaꝫ
sibi corpus aptauit. ꝛ ita videtur q̄ mediante anima filius
dei carnem assumpserit. ¶ P̄ multum distantia non con-
iungunt̄ nisi per mediū: quod minus distat ab extremis q̄
extrema ad inuicem. sed corpus plus distat a deitate q̄ ani
ma: ergo corpus vnitur deitati mediante anima. ¶ Alte-
rius videt̄ q̄ non assumpserit animā mediante spiritu. im-
possibile enī est vt per idem mediū vniaꝫ aliquid superiori
ꝛ inferiori: quia illud quo vnitur inferiori est infra ipsum.
illud autē quo vnitur superiori est supra ipsum. sed anima
mediāte spiritu vnitur corpori quod est infra ipsum vt qui
dam dicunt: ergo non vnitur deo qui est supra eā median-
te spiritu. ¶ P̄ medium oportet differre ab extremis. sed
mens que spiritus dicitur ab Augu. xij. super Gene. nō est
extra essentiam anime: imo est id quod in anima nostra est
sublimius: in qua imago dei inuenitur: vt idem Aug. xiiij.
de trini. dicit: ergo non assumpsit animā mediante spiritu.
¶ P̄ spirit⁹ humanus differt in hoc ab angelico q̄ est ani-
me vnitus ꝛ carni: quod angelo nō conuenit. sed spirit⁹ an-
gelicus non est assumptibilis vt supra dictū est: ergo q̄ spi
ritus human⁹ sit assumptibilis: est ex ratione anime: vel ex
ratione carnis: ergo magis assumpsit spiritū mediante car-
ne vel anima q̄ econuerso. ¶ Sed contra. Ea que sunt di-
stantia per aliquid vtriq̄ proximū coniungunt̄. sed spirit⁹
proxim⁹ est deo per similitudinē imaginis: quia ꝛ ipse de⁹
spiritus est: vt dicitur Jo. iiij. Similiter etiam cum anima
conuenit in hoc q̄ pars quedam anime est: ergo deus ani-
mā mediante spiritu assumpsit. ¶ P̄ sicut anima corpori:
ita alius partibus anime spirit⁹ superior est. sed deus assum
psit corpus mediāte anima: ergo eadem ratione assumpsit
animā mediante spiritu. ¶ Alteri⁹ videtur q̄ nō assum-
pserit totū mediantibus partibus. illud enī quod conuenit
toti ratione partiū: non solum conuenit toti: sed etiam par-
tibus. sed deitas non predicatur de partibus humane natu
re: nō enī dicimus q̄ anima sit deus: vel q̄ corpus sit deus:
predicatur autē de toto cū dicimus deum hominē esse. er-
go cum per assumptionē humane nature predicetur deus
de homine ꝛ econuerso: videtur q̄ partes non assumpserit
nisi mediante toto. ¶ P̄ alia est singularitas vniuscuiusq̄
partis hominis: et singularitas diuine persone: vel incom-
municabilitas: quia partes sunt plures: sed persona assu-
mens vna est. est autē eadem singularitas persone assumen
tis ꝛ totius hominis: quia eadem est ypostasis vtriusq̄: vt
dicit Damasce. ergo videtur q̄ partes non assumpserit nisi
mediante toto. ¶ P̄ creature cui est vnita diuinitas debe-
tur honor latrie: vt infra dicetur dist. ix. sed aliquib⁹ par-
tibus corporis christi si essent separate non deberetur ho-
nor latrie: ergo partibus separatis a toto non est vnita diui
nitas: ergo nō est vnita partib⁹ nisi mediante toto. ¶ Sed
contra. In morte christi diuinitas partibus hominis. s. cor
pori ꝛ anime vnita mansit. sed tunc ex partibus cum coniū-
cte non essent totum non constabat: ergo non assumpsit par
tes mediante toto. ¶ P̄ quicquid conuenit parti ꝛ toti per
prius conuenit parti q̄ toti. sed dicimus humanam natu-
ram assumptam esse: ꝛ similiter partes eius. s. animā ꝛ car-
nem: ergo per prius assumpsit partes q̄ totū: ꝛ ita non par-
tes mediāte toto assumpsit. ¶ Ad⁹ dicendum q̄ est duplex
medium. s. congruentie ꝛ necessitatis. Medium congruen
tie est quod facit ad decentem coniunctionē extremorum:
que tamen nihilominus sine illo esse posset: sicut pulchritu
do facit ad decentem coniunctionem matrimonij: qua ta-
men amissa matrimoniū non soluitur. Medium autem ne
cessitatis est sine quo coniunctio extremorum esse non po-
test: sicut lumen coniungitur aeri mediante diaphano. hoc
tamen contingit dupliciter: quia vel est causa coniunctio-
nis: vel est ad coniunctionem consequens. Coniunctionis
causa est medium sicut aqua ꝛ aer in visu: quia per aerem
redditur species visibilis ipsi visui. Consequens autem cō-
iunctionem est quod ex coniunctorum dispositione causa-
tur: sicut aer vel aqua est mediū in tactu: propter hoc opor-
tet extremitates corporum se tangentium humidas esse: et
ita oportet humiditatem aliquam intermediam esse. Me-
dium autem quod est causa coniūctionis est duplex: quia
vel coniungit effectiue: sicut homo reconcilians inimicos
dicit̄ medius inter eos. vel coniūgit formaliter sicut amor
coniungit amicos vt mediū quoddam inter eos. sed vtrūq̄
horum adhuc dupliciter contingit: quia medium necessita
tis vel causa coniunctionis est in actu: vt patet in vinculo
quo aliqua colligantur. vel est causa contingibilitatis: si-
cut siccitas in lignis causat coniungibilitatem ad ignem.
¶ His igitur visis ad primam questionem dicendum q̄
anima est quodammodo medium quo corpus diuinitati
vnitur. Sed sciendum q̄ si anima comparetur ad vnionez
in actu: est medium congruentie tm̄. non enim decet vt di-
uinitas corpori vniatur nisi habeat animaꝫ. Tum quia est
deo propinquior: tum quia pluribus modis est deo vnibi-
lis q̄ corpus: quia etiam per gratiaꝫ ꝛ gloriam. tum etiam

quia corpori vnitur propter reparationem anime. si vo cõparetur ad vnibilitatem: sic est mediũ necessitatis: sicut causans formaliter vnibilitatem in corpore. non enim corpus est vnibile seruato ordine ad finem vnionis fm q̃ creatura rationalis pre alijs assumptibilis dicta est: nisi per hoc q̃ particeps est imaginis dei mediante anima. vnde corpora inanimata vnibilia non sunt. ¶ Ad primũ ergo dicendum q̃ si tollatur medium quod est causa coniunctionis in actu necesse est vnita dissolui. sicut subtracto amore hominum corda vlterius vnum non erunt. semper enim ablata causa auferẽ effectus. subtracto tamen medio congruentie quod ad decentiam vnionis faciebat non est necessariũ vnita dissolui. similiter autem non est necessarium: vt si tollatur medium quod est causa coniũgibilitatis q̃ vnio dissoluatur. potest enim esse vt causat coniungibilitatem etiam postq̃ abscesserit dũmodo remaneat ordo. z possibilitas ad ipsum quia forte coniunctio actualis medij non est causa coniungibilitatis ad extremum. sed potius coniungibilitas medij sicut actualis consideratio principiorum est medium quo habitus conclusionũ acquirit̃. non tamẽ transeunte actuali consideratione principiorum transit habitus conclusionis: eo q̃ adhuc manet habilitas ad considerandum principia. vnde cum anima sit medium congruẽtie. z causans vnibilitatem in corpore: non oportet q̃ abcedente anima coniunctio diuinitatis ad carnẽ dirimatur: quia adhuc remanet in corpore habilitas. z ordo ad animã: ratione cuius remanet in carne conuenientia vnionis: z vnibilitas ad diuinitatem. ¶ Ad secundum dicendum q̃ aliqua duo possunt esse magis coniuncta q̃ alia dupliciter. Vel quia pluribus modis coniunguntur: z sic anima magis vnitur carni q̃ deitas: quia anima est forma eius. z hoc modo est medium formaliter: vnibilitatẽ in ipso causans. Vel quia fortiori vinculo coniunguntur: z sic deitas magis vnitur carni q̃ anima que vnitur ei naturali vnione: propter quod separabilis est. diuinitas aũ vnitur carni per gratiam increatam: que inmutabilis est: z ideo illa vnio nunq̃ separatur. ¶ Ad tertium dicendum q̃ creatura ex seipsa receptibilis est diuini influxus in ipsam. z ideo non indiget medio qõ faciat eam possibilem ad hoc q̃ deus in ea sit per essentiam presentiam z potentiam. neq̃ etiaz indiget medio congruentie: quia decentissimũ est vt creatura a creatore non deseratur. similiter etiam anima fm sui naturam capax̃ est dei: corpus autem non est assumptibile per naturam corporis: sed inquantum est perfectum anima rationali: z ideo non est simile. ¶ Ad secundam questionem dicendum q̃ fm Augustinũ. xij. super Gene. spiritus multipliciter dicitur. Uno modo ipsum corpus subtile: vt aer. Alio modo corp̃ anime omnino subiectum: sicut corpora sanctorum in resurrectione. prima Corinth̃. xv. Tertio modo quelibet anima brutorum Eccls. iij. Quis nouit si spiritus iumentorum z̃c. Quarto virtus imaginaria. prima Corinth̃. xiiij. Psallam spiritu psallam z mẽte. Quinto ipsa mens hois vel angeli. Ephes. iiij. Renouamini spiritu mentis vestre. Sexto ipsa diuina substantia Jo. iiij. Spiritus est deus. Nunc autem loquimur de spiritu fm q̃ pro mente ponitur. Unde dicẽdum q̃ diuinitas mediãte spiritu animam assumpsit: sicut anima mediante corpus. sicut enim corpus non est assumptibile nisi per hoc q̃ habet animã: ita anima nõ est assumptibilis nisi per hoc q̃ mens in ea est: per quam imaginem dei habet. ¶ Ad primum ergo circa hoc obiectum dicendum q̃ ratio illa procedit ex equiuocatione spiritus: vt ex dictis patet. ¶ Ad secundum dicendum q̃ quamuis spiritus id est mens non differat ab aĩa per essentiam nisi mens dicatur potentia anime: que quodammodo ab anima per essentiam differt sicut proprietas a subiecto. tamen anima non ex hoc q̃ est anima assumptibilis est modo predicto: sed ex hoc q̃ mentem habet. z ideo mens est mediuz in anima assumptibilitatem causans. ¶ Ad tertium dicendum q̃ quamuis forma materialis non possit esse sine materia: tamen materia nõ dat esse forme: sed econuerso. ita etiã quãuis spiritus carni non vnitus assumptibilis non fit: magis tamen spiritus causat assumptibilitatem in corpore q̃ econuerso. ¶ Alia duo concedimus. ¶ Ad tertiam questionẽ dicendum q̃ partes originaliter sunt priores toto quasi cõstituentes ipsum. totum autem completiue est prius partibus: quia ratio nature complete inuenitur prius in ipso toto: z ad partes eius peruenit mediante toto inquantũ eius partes sunt: vnde etiaz sunt in genere per reductionẽ. ¶ Et ideo dicendum est q̃ quodãmodo mediantibus partibus assumpsit totum inquantum scilicz partes originaliter humanam naturam constituebant cui per se assumptio debebatur. quodãmodo autem partes mediante toto: inquantum ratio humane nature que per se assumptibilis est per prius inuenitur in toto: z per hoc in partib⁹. ¶ Ad primuz ergo dicendũ q̃ quãuis de partibus humane nature deus non predicet̃: tamen partes ille causant originaliter assumptibilitatem in toto: sicut homo dicitur animal: non autem corpus vel anima dicitur animal: quãuis ex corpore z anima causetur in homine q̃ animal sit. ¶ Ad secundum dicendum q̃ est duplex singularitas: scilicz singularitas nature: vt hec humanitas. z singularitas subsistentis in natura: vt hic homo. non autem est facta vnio in singularitate nature: quia nature inalterabiliter vnite sunt. fz est facta vnio in singularitate persone subsistentis in natura: quia idem christus in vtraq̃ natura subsistit. singularitas autem partium inquantum partes sunt ad naturã pertinet. z ideo nõ est eadem singularitas partium hominis z dei: sed est eadem persona hominis z dei: nec tamen sequit̃ q̃ partes nõ causent assumptibilitatem in toto. ¶ Ad tertium dicendũ q̃ in omnibus partibus que sunt de veritate humane nature etiam separatis manet ordo ad totam naturam. z ideo remanet in eis assumptibilitas: z per consequens vnio: sicut in corpore christi remansit anima separata: vnde et eis latria deberetur. si autem seperarentur alique partes que non essent de veritate humane nature: nõ remaneret in eis ordo ad naturam humanam: cui principaliter assumptio debetur: z ideo nõ remaneret vnio nec debitũ latrie. ¶ Ad quartum dicendum: q̃ sicut corpus remanet vnitum post animam quamuis mediãte anima vniatur propter hoc q̃ remanet in corpore ordo ad animã. ita etiaz remanet ordo in partibus ad totuz. z propter hoc dissoluto toto adhuc remanent partes vnite. ¶ Ad quintum dicendum q̃ quamuis partes sint priores toto: z causent totum: tamẽ aliquid est quod non conuenit partibus nisi in ordine ad totum: sicut q̃ ordinent̃ in predicamento: vñ ratio ex falsis ꝓcedit.

¶ Secundum sic proceditur. videtur q̃ natura humana assumpta sit mediante gratia. Sicut enim dicit Augustinus in. xiiij. de trinita. in rebus per temꝑus exortis summa gratia est q̃ de⁹ in vnitate persone homini nullis meritis precedẽtibus copulatur: sed in his que fiunt per gratiam: gratia medium cadit: ergo natura humana vnitur diuinitati mediante gratia. ¶ Ꝑ maior est vnio in persona q̃ vnio anime beate ad deum per fruitionem. fz anima non potest vniri deo per modum fruitionis nisi mediãte gratia: ergo nec natura humana potest assumi in vnitate diuine ꝑsone nisi mediãte gratia. ¶ Preterea in illud quod facultatem nature excedit natura non potest peruenire nisi mediãte gratia. sed assumi in vnitatem diuine persone est maxime excedens facultatẽ nature: ergo in hoc natura non potest peruenire nisi per gratiaz eleuetur. z sic idẽ quod prius. ¶ Sed contra. Corpus humanum non est susceptibile gratie: z tamen assumptum est sicut z anima: ergo assumptio humane nature non est facta mediante gratia. ¶ Preterea in his que miraculose fiunt non requiritur aliquod medium disponẽs. sed assumptio humane nature miraculose est facta: ergo non oportuit q̃ esset ibi gra-

tia aliqua quasi disponens humanam naturam in vnionē

¶ Ulterius videtur q̄ filius dei carnem assumpsit mediante spiritusancto. verbū enim creatum non vnitur voci nisi mediante spiritu: sed sicut verbū mentis humane vnitur voci: ita verbum diuinum vnitur carni: vt dicit Augu. ergo illa vnio facta est mediāte spiritusancto. ¶ Preterea in omni coniunctione que fit per gratuitam voluntatem: amor medium cadit: sed vnio filij dei ad humanam naturam est huiusmodi: ergo in ea spiritussanct⁹ qui est amor medium est. ¶ Preterea ſm Augusti. z Pyll'. Inter tres personas spiritussanctus est nobis propinquior: sed id q̄ alicui magis propinquat est medium quo magis distanti vnitur: ergo spiritussanctus est medium quo vnitur humana natura diuine. ¶ Sed contra. medium magis vnitur vtriq; extremorum q̄z extrema ad inuicem: sed spiritussanctus non vnitur humanitati persona: ergo non est medius vnionis. ¶ Ulterius videtur q̄ nec vnio cadat medium inter humanam naturam z diuinā: nullum enim accidēs cadit medium in aliqua substantiali vnione: sed vnio cuz sit relatio: accidens quoddaz est: ergo cum vnio diuinitatis ad humanitatem non sit accidentalis: sed in substantia que ypostasis dicitur: videtur q̄ in illa vnione medium cadere nō possit. ¶ Preterea Si vnio illa res aliqua est aut est eterna aut temporalis: si eterna: cum compositionē non sit intelligere sine compositis: vt dicit philosopbus oporteret q̄ homo ab eterno deo vnitus fuisset: si temporalis: cum vnio sit in vtroq; extremorum: videtur q̄ aliquod tēporale in deo sit quod est impossibile: ergo vni non est aliqua res cadens medium inter humanam naturam z diuinam. ¶ Preterea si sit temporalis: cuz omnia temporalia precesserunt in operibus sex dierum: oportet q̄ z vnio ista in operibus illis precesserit: quod non videtur: ergo vnio non est aliqua res temporalis que medium inter diuinitatem et humanitatem cadere possit. ¶ Sed contra. relatio cadit medium inter extrema: sed vnio relatio quedam est qua humanitas z diuinitas vniri dicuntur: ergo mediante vnione: humana natura diuine vnita est. ¶ Ad⁹ suppositā distinctione in predicto articulo premissa. Sciendū est q̄ in vnione humane nature ad diuinam nihil potest cadere medium formaliter vnionem causans cui per prius humana natura coniungatur q̄z diuine persone: sicut enim inter materiam z formam nihil cadit medium ineſſe: quod per prius sit in materia q̄z forma substantialis: alias esse accidentale esset prius substantiali quod est impossibile: ita etiam inter naturam z suppositum non potest aliquid dicto modo medium cadere: cuz vtraq; coniunctio sit ad esse substantiale: sed sicut aduentum forme in materiam precedunt ordine fiendi disponentia formaliter et materialiter quibus materia redditur idonea ad susceptionem forme: ita etiam in humana natura inueniūtur quedam superadita quibus redditur decens vt assumatur a diuina persona vt scientie et virtutes et huiusmodi: vnde ista possunt quodāmodo dici medium congruentie. ¶ Ad primam ergo questionem dicendū q̄ sicut in. ij. senten. xxvj. dis. Magister dicit: gratia dupliciter dicitur. vno modo ipse deus gratis dans vel gratuita volūtas eius. alio modo donum aliquod gratis datum. primo ergo modo accipiendo gratiam: gratia est medium vnionis quasi vnionez efficaciter causans: quia gratuita sua voluntate sine meritis precedētibus carnem assumpsit. secundo modo accipiendo gratiā non cadit ibi aliquod medium habituale donū: sicut vnionem vel vnibilitatem formaliter causans: sed solum est sicut medium congruetatis: sicut etiam scientia et perfectio corporis z huiusmodi: que decuit nature assumpte nō deesse: Nisi forte gratie ipsa vnio dicatur que est quoddam donū gratie gratis datum: que quomodo sit medium post dicetur. ¶ Ad primum ergo dicendum q̄ sicut ipsemet se exponit. Assumptio illa ad maximam gratiam pertinet: q̄z tam maximum donum collatum est homini vt esset filius dei nullis precedentibus meritis. Unde gratia diuina ibi signat voluntatem diuinam: vnitionem gratis facientem z non habitum aliquem quo interueniente vnio completa fit. ¶ Ad secundum dicendum q̄ fruitio operationem quandam dicit. vnde per fruitionem anima vnitur deo sicut operans operationis obiecto: hoc autem ad rationem perfecte operationis pertinet vt a potentia mediante habitu eliciatur: z ideo oportet q̄ vnio fruitionis mediante habitu gratuito fiat: vnio autem in persona est ad vnum esse personale: habitus autem non potest esse principium personе subsistentis: sed est adesse consequens: et ideo gratia non est medium in vnione personali: sicut vnionez formaliter causans. ¶ Ad tertium dicendum q̄ quāuis assumi in vnitatem diuine persone sit supra facultatez humane nature: non tamen exigitur aliquid formaliter humanam naturam eleuans ad talem assumptionem: tum quia quocūq; addito talis natura a persona diuina in infinitum distaret: tum quia cum assumi per se nature conueniat: omnia autem accidentia preter rationem nature sunt: Et ideo nō poterit humana natura scōm id q̄ assumptibilis est eleuari per aliquod accidens additum ad hoc vt assumptibilior fiat: sed ad hoc q̄ assumatur: exigitur benignitas diuina humanam naturam ad tantam dignitatem gratis eleuans ¶ Ad secundam questionem dicendum q̄ spiritussanct⁹ non potest dici in illa vnione medium: nisi sicut vnionem effectiue causans que quāuis effectus totius trinitatis sit: tamē spirituisancto appropriatur: vt infra dicetur distinc. iiij. ¶ Ad primum ergo dicendum q̄ etiam verbum creatū voci nō vnitur mediāte spiritu: nisi sicut per mediū effectiuū vnionis: quia sicut dicit philosophus in secundo de anima. percussio respirati aeris ad arteriam est causa vocis: z per hunc etiam modum spirituisancto appropriatur efficientia carnis: cui verbum increatum vnitur. ¶ Ad secundum dicendum q̄ ea que per voluntatem fiunt etiam mediante amore fiunt sicut efficiente causa: et sic etiam est in predicta vnione. ¶ Ad tertium dicendum q̄ spiritussanctus etiam dicitur propinquior nobis inquantum per ipsum omnia dona nobis donantur: vt in pmo libro. distinctio. xviij. dictum est: et sic in idem redit cum predictis. ¶ Ad tertiam questionem dicendum est q̄ inter humanam naturam et diuinam necesse est cadere vnionem mediam: non sicut causam: sed sicut effectum coniunctionem naturarum consequentem. Est enim natura relationis: vt in alijs rerum generibus causam habeat: quia minimum habet de natura entis: vt Cōmentator in. xj. Methaphi. dicit: vnde quāuis relatio per se non terminet motum: quia in ad aliquid non est motus: vt probatur in quinto phisicorum. z tamen ex hoc q̄ motus per se terminatur ad aliquod ens: de necessitate consequitur relatio aliqua: sicut ex hoc q̄ motus alterationis terminatur ad albedinem consequitur relatio similitudinis ad omnia alba: similiter etiam ex hoc q̄ motus generationis terminatur ad formā cōsequitur hec relatio scōm quam materia sub forma esse dicitur: ita etiam ex hoc q̄ motus assumptionis humane nature terminatur ad personam: consequitur hec relatio que dicitur vnio. vnde vnio est medium non sicut assumptionem causans: sed potius sicut eam consequens: sicut etiam dictū est supra q̄ aqua est mediū in tactu ex hoc q̄ tangentia humecta sunt. ¶ Ad primum ergo dicendum q̄ nihil prohibet accidens esse medium in coniunctione substantiali sicut coniunctionem sequens: impossibile est tamen vt sit medium coniunctionē causans. ¶ Ad secundum dicendum q̄ vnio relatio quedam temporalis est que quidem realiter est in ipsa natura assumpta: sed est in persona assumente scōm rationem tantum: sicut z de alijs re-

lationibus ex tempore de deo dictis vt dominus & huiusmodi: vt in primo libro. dis. xxx. dictum est. Et tamen sicut dominus realiter dicitur deus non propter relationē dominij realiter in ipso existentem: sed propter potestatē coercendi creaturam ex qua talis relatio causatur: ita etiam dicitur realiter vnitus: quia in eo realiter est personalitas ad quam vnio terminatur. ¶ Ad tertium dicendū q̄ vnio illa precessit in operibus sex dierum nō in ratione seminali: sed in potentia obedientie tātū: sicut costa ade fuit: vt ex ea eua formari posset.

AD tertium sic proceditur. videtur q̄ caro prius fuerit concepta q̄ assumeretur: quod enim nō est nō potest assumi: sed caro per conceptionem efficitur ens caro: ergo prius fuit concepta q̄ assumeret. ¶ P̄ motus semper precedit tempore terminum motus: sed conceptio carnis terminata est ad vnionem: sicut motus ad terminū: ergo conceptio vnionem precessit. ¶ Sed contra. sola vnione cōmunicatio proprietatum efficitur: vt quod de homine dicitur de filio dei dicatur: sed concipi proprie carnis est: si ergo conceptio carnis vnionem precederet: filius dei de virgine conceptus non esset: q̄ō est contra symbolū: ergo conceptio carnis vnionē non precessit. ¶ Ulterius videtur q̄ caro prius fuerit assumpta q̄ animata: quod enim est primum in resolutione est vltimum in compositione: sed anima separata est a carne adhuc manente vnione carnis ad diuinitatem: ergo caro prius est assumpta a diuinitate q̄ animaretur. ¶ P̄terea anima cui sit forma requirit proprium materiam: scilicet corpus organicum in quo sit: hoc autem fit per conceptionē carnis: ergo conceptio precedit animationem: sed conceptio carnis simul est cum ipsius assumptione vt probatum est: ergo caro prius fuit assumpta q̄ animata anima rationali. ¶ Ex contra. caro vnitur diuinitati mediāte anima vt supra habitum est: sed extremum non prius extremo coniungitur q̄ medio: ergo caro non prius est diuinitati vnita q̄ animata. ¶ Ulterius videtur q̄ anima sit prius assumpta q̄ corpori coniuncta: extremum enim prius coniungitur medio quā alteri extremorum: sed diuinitas vnitur carni mediante anima: ergo prius vnitur anime q̄ carni: sed simul diuinitas & anima carni vniūtur: ergo diuinitas prius vnitur anime q̄ carni. ¶ P̄terea persona christi ex tribus substantijs componi dicitur: scilicet ex diuinitate anima & carne: quorum suprēmum est deitas: et infimum est caro: anima autem est medium: sed prius diuinitas fuit q̄ anime & carni vniretur: ergo si medium cum extremis cōmunicat videtur q̄ anima fit posterior deitate & prior carne: & simul anima creata est & assumpta: ergo anima p̄i⁹ est assumpta quā carni vniatur. ¶ Sed contra. anima non est prius assumpta q̄ creata: nec creata q̄ corpori infusa: quia creando corpori infunditur: & infundēdo creatur: ergo anima non est prius assumpta q̄ carni vnita. ¶ R° dicendū q̄ nulla natura habet esse nisi in suppposito suo: non enī humanitas potest esse nisi in homine. vnde quicquid est in genere substantie per se existens: rationem ypostasis habet vel suppositi: & quia vnio diuinitatis & humanitatis fit in ypostasi: vt dicit Damasce. ideo non potest esse: vt quod assumptum est prius fuerit q̄ assumeretur: nisi forte poneretur q̄ assumptio: rationem ypostasis rei assumpte tolleret: quod est inconueniens: hoc enim sine corruptione assumpti accidere non posset: & ideo nullum horum trium est possibile: scilicet nec vt caro concepta prius fuerit: et postmodum assumpta: nec vt anima prius creata & postmodum assumpta: neq; vt homo prius ex suis partibus constitut⁹ sit & postmodū assumptus: sicut autem ex dictis patet corpus assumptibilitatē habet ab anima: similiter etiam partes essentiales assumptibilitatez habent ex ratione nature cuius sunt partes. vnde etiam vtrūq; horum est impossibile: vt scilicet anima prius fit creata & assumpta & postmodū corpori coniuncta: & etiam q̄ caro prius fit concepta et assumpta & postmodum anime vnita: sed hec quatuor necesse est simul fuisse: scilicet conceptionem carnis: creationem anime: coniunctionem vtriusq; et vnionem ad deitatem. ¶ Unde patet responsio ad primā questionez: non enim fuit possibile q̄ caro prius fuerit concepta & postmodū assumpta: quia si ante assumptionē cōcepta fuisset propriam ypostasim habuisset: & tunc post assumptionem vel mansisset illa ypostasis: et sic non potuisset fieri vnio in ypostasi: vel non mansisset & hoc sine corruptione carnis prius concepte accidere non posset: ratio enim ypostasis non est accidentalis rei vt re eadem numero manente alia ypostasis esse possit. ¶ Ad primum ergo dicendum q̄ quāuis illud quod non est nō possit assumi: tamen possibile est vt in eo de: n instanti in quo esse habet assumatur: vt sic esse rei assumpte non precedat assumptionem tempore sed natura. ¶ Ad secundū dicendum q̄ cuius motus fm principium sui vel medium non possit esse simul cum eo ad quod motus terminat: tamen vltimum motus potest esse simul cum eo: sicut alteratio terminat ad generationem: ita q̄ in eodē instāti in quo alteratio terminatur forma substantialis introducitur: ita etiam in eodem instanti in quo conceptio terminat quando caro primo concepta est tunc assumi potest. Et quia conceptio in instanti facta est non differebat in ea primū medium & terminus: & ideo simpliciter loquēdo conceptio simul fuit cum assumptione. ¶ Ad secundā questionem patet etiam responsio ex predictis: non enim est possibile vt caro prius assumpta fit et postmodum animata propter duo: tum quia assumptibilitatem habet ab anima quā sibi anima conferre non potest anteq̄ ei vniatur: tum etiam quia partes assumptibilitatē habent a toto vt prius dictum est. ¶ Ad primum ergo dicendum q̄ corpus assumptibile est fm q̄ ordinem habet ad animā & ad totum: quē ordinem habere non potest nisi post q̄ anime vnitum est & actu pars humane nature effectum: & tamen separata anima et dissoluto toto adhuc remanet ille ordo in corpore fm spem resurrectionis: sicut & habitus acquisitus vt virtus politica causatur per actualem operationem & tamen transeunte actuali operatione remanet habit⁹. vnde patet q̄ corpus non potest assumi anteq̄ anime vniatur: & tamen si anima separaret⁹ post vnionē: remanebit carо nihilominus assumpta & diuinitati vnita. ¶ Ad secundum dicendū q̄ forma p̄supponit materiaz p̄priam et dispositam: non ordine temporis: sz ordine nature: quia in eodem instanti in quo materie fit necessitas. id est in vltimo instanti dispositionis inducitur forma substantialis: & ideo nō oportz q̄ prius tempore caro sit concepta q̄ anime vniatur. ¶ Ad tertiā questionē patet responsio ex predictis: non enim potuit anima prius assumi q̄ carni vniretur cum assumptibilis sit per hoc q̄ est pars humane nature. ¶ Ad primum ergo dicendū q̄ extremū non semper prius tempore cōiungitur medio q̄ alteri extremorum: sicut enim tempore aer patitur a colore & visus: sed tamen aer prius patit⁹ ordine nature: quia passio aeris causat passionem visus: similiter etiam non est necessarium q̄ prius tempore deitas prius sit vnita anime q̄ carni. ¶ Ad secundum dicendū q̄ anima q̄uis sit dignior corpore: est tñ forma corporis: forme autē non est vt tempore materiā precedat: sed dignitate tantū: diuinitas autem nō vnitur humane nature vt forma. vñ nō est similis ratio vtrobiq;. ¶ Ex hoc autē humane nature. Non est intelligendū per humanitatē aīam & corpus quasi proprie dici possit humanitas est aīa & corpus: sz sicut in toto intelliguntur partes vt in domo paries & tectū que tamē de toto nō predicant: vnde etiam in auctoritate beate Jero. subdit humanitas que ex anima continetur et corpore non dicit que est anima et corpus.

DISTINCTIO TERTIA

De carne quam verbum assumpsit: qualis ante fuerit: & qualis assumpta sit.

Queritur etiã de carne verbi an pri⁹ q̃ ꝓciperet obligata fuerit pctõ: Et an tal' fuerit assumpta a vbo. Sane dici potest & credi oportet iuxta scõz attestatiõis ꝙueniẽtiã ipsam pri⁹ pctõ fuisse obnoxiã sicut reliq̃ virginis caro: sz spũssancti opatione ita mũdatã vt ab oi pcti ꝓtagione ĩmunis vniret verbo: pena tm̃: nõ necessitate: sed volũtate assumẽtis remanẽte. Mariam quoq; totã spũssanctus in eã ꝓueniens a pecca to prorsus purgauit: et a fomite peccati etiam liberauit: vel fomitem ipsum penitus euacuando: vt quibusdam placet: vel sic debilitando et extenuando: vt ei postmodum peccandi occasio nullatenus extiterit. Potentiã quoq; generãdi absq; viri semine virgini ꝓparauit. Ita enim verba euangelij docent: vbi angelus virginem alloquẽs ait Spiritussanctus superueniet in te: & virtus altissimi obumbrauit tibi: & quod nascetur ex te sanctum vocabitur filius dei. Cui sacra virgo respondit: Ecce ancilla domini fiat mihi ſm verbum tuũ Quod exponens Joannes ait: Post consensum autem sancte virginis spiritussanctus ꝓueniet in ipsam ſm verbũ domini quod angelus dixit purgans ipsam: & potentiam deitatis verbi receptiuam ꝓparans simul & generatiuam. & tunc obumbrauit ipsam dei altissimi per se sapientia: & virtus existens id est filius dei patris homusios id est consubstantialis sicut diuinum semen. & copulauit sibiipsi ex sanctissimis & purissimis ipsius virginis sanguinibus: carnem animatam anima rationali & intellectiua nostre antique conspersionis non seminans: sed per spiritum creans. Quare simul caro: simul dei caro: simul caro animata anima rationali & intellectu: simul dei verbi caro animata anima rationali & intellectiua. Ex his perspicuum fit quod ante diximus carnem. s. verbi simul conceptam & assumptam: eandemq; immo virginẽ totam spũ sancto ꝓueniente ab omni labe pcti castificatã: Cui collata est potẽtia nouo more generãdi: vt sine coitu viri: sine libidine ꝙcipiẽtis in vtero virginis celebrareť cõcept⁹ dei & hois. Illa enĩ caro quã de⁹ sibi ex virgine vnire dignat⁹ est: sine vitio ꝙcepta: & sine pctõ nata est. hãc tñ carnẽ nõ celestis: nõ aere: nõ alteri⁹ cuiusq̃ putes esse nature: sed eius cuius est omniũ hominũ caro.

Auctoritate sumat extũc fuisse virginem immunem a peccato.

Quod aũt sacra virgo extunc ab omni peccato immunis extiterit Augustinus euidenter ostendit in libro de natura & gratia inquiens Excepta virgine maria de q̃ propter honorẽ dñi nullaz prorsus cũ de pctõ agit haberi

Erant ergo qui nomine humanitatis. Per hanc proprietatem que ab eis humanitas dicit potest intelligi forma consequens partium compositionem corporis & anime in qua sicut in natura cõmuni omnia individua cõmunicant. forte enĩ qui h̃ posuerunt sapiebant opinionem platonis: qui posuit formas vniuersales in actu habere esse in natura preter materiã. sic enim ſm eum: vt philosoph⁹ in. j. metha. dicit: Forma hominis erat sine carnib⁹ & ossibus: & sine aliis partibus eius. & talem humanitatem sine corpore & anima ifti assumptã ponebant. Et contra tales Damas. dicit in. iij. li. ca. xj. Neq; eam que nuda contemplatione consideratur naturam assumpsit. non enĩ incarnatio esset: sed deceptio & fictio incarnationis. Vel tangit vt quidam dicunt opinionem eorum qui dicebant xp̃m ſm q̃ est homo non esse q̃d sed qualiter se habens quod infra tanget di. vj. Quod euidenter idem Joannes. sciendum q̃ magister accipit verba Jo. Dama. sed nõ sensum. Inducit enĩ Dama. hec verba ad confutandũ errorem eorum qui dicebant in xp̃o vnam tm̃ naturã ee quasi confectã ex diuinitate & humanitate. sicut vna quedã natura conficit ex anima & corpore aĩa q̃ signat cũ dicit oẽs hoies esse eiusdem nature: non ita q̃ in quolibet eor aĩa & corpus sint vni⁹ nature ad inuicẽ compata: sz quia ex his duob⁹ vna natura ꝛficit in qua oẽs conueniũt. sz nõ est ita in xp̃o q̃ ex humanitate & diuinitate vna cõis natura resultet que sit quasi cõis spẽs de plurib⁹ predicata: q̃ diuinitatẽ & humanitatẽ sumul habeãt. Magister aũt assumit hec verba ad impugnandũ positionẽ eor qui proprietatẽ que humanitas dicit assumptã dicebant. Humanitas enĩ si consideret vt cõis: species est que in plurib⁹ inuenit: ſm quẽ modũ omniũ hominũ dicitur vna natura. sic autẽ cõis species humanitatis in xp̃o nõ est. nõ enĩ humanitas xp̃i est cõis in actu: sed est humanitas singularis. Nec; enĩ factus. Videt q̃ hec ꝓbatio nulla sit. multe enĩ species sunt que nõ nisi de vno individuo predicant: vt sol & luna. Sed dicendũ ad hoc q̃ ſm intentionẽ magistri facile est respondere. Omnis enĩ species que participat a multis individuis: predicat de oibus eis. vnde si spẽs humana ꝓut est cõis esset quid subsistens preter singularia: ipsa de oib⁹ ꝑdicaret. vñ si talẽ humanitatẽ xp̃s assumpsisz: hõ qui est xp̃s de oib⁹ hoĩb⁹ ꝑdicaret. Scõm intentionẽ vo Dama. aliter est dicẽdũ: q̃ oĩs natura cõis inquantũ huiusmodi in multis inueniri potest. Sed si aliq̃ spẽs sit q̃ in vno tm̃ est individuo: hoc est propter aliquid aliud: quod non est de intellectu illi⁹ nature. vñ possibile est intelligere plures soles. sz singulare habet incõmunicabilitatẽ per id qõ est de rõne eius. s. ꝓ materiã que eet pars diffinitionis ei⁹ si diffiniret vt ex. viij. metha. patet. vnde nõ est possibile intelligi hunc hominẽ de plurib⁹ predicari. vnde patet q̃ illud quod nec actu nec intellectu de pluribus dici põt est singulare. huiusmodi autẽ est xp̃s: quare hoc nomen xp̃s nõ significat vnã naturã cõem resultantẽ ex vnione diuinitatis & humanitatis: sed vnã ypostasim subsistentẽ in vtraq; natura. Oia que in nostra natura Intelligẽdũ est de his que sunt de ratione humane nature: sicut principia essentialia ipsius: vel etiam ea que ex principiis essentialib⁹ consequunt vt naturales proprietates. vnde non est instantia de ĩmortalitate que gratis primo homini concessa est. Et tamen predicant illum visibilem Responsio quare sol non inficitur ex hoc q̃ radios suos per feces spergit hec est: quia non communicat cũ alijs corporibus in materia vt simul agens patiatur: sicut ea que in materia cõmunicant dum agunt patiuntur: vt in primo de genera. dicitur. Anima autem communicat corpori in materia: nõ ex qua fit anima: sz in qua fit. & ideo ex coniunctione ad corpus inficitur. Diuinitas autem non cõmunicat cum corpore: neq; in materia ex q̃: cum omnino sit immaterialis: neq; sicut materia in qua: cũ non vniat corpori sicut forma eius.

volo questionē. Inde enī scimus q̄ ei plus gratie est collatū ad vincendū ex oi parte pctm̄ q̄ cōcipere ac parere meruit quē ꝓstat nullū habuisse pctm̄. Hac igitur virgine exceptasi oēs sancti et sancte congregari possent: ⁊ quereretur ab eis an peccatum haberent: quid responderent nisi quod Joannes ait: Si dixerimus quoniam peccatum non habemus nosipsos seducimus. Illa autem virgo singulari prevēta est gratia atq̄ repleta vt ipsum haberet ventris sui fructum: quē ex initio habet vniuersitas dominum: vt illud quod nascebatur ex propagine primi hominis tantūmodo generis: ⁊ non criminis originem duceret.

¶ Quare nō fuit xp̄s decimat⁹ in abraam sicut leui: cū caro quā accepit in eo fuerit pctō obnoxia.

Quum autem illa caro cuius excellentia singularis verbis explicari non potest: an anteq̄ esset verbo vnita obnoxia fuerit peccato in maria: ⁊ in alijs a quibus propagatiōe traducta est: nō imerito videri potest in abraam pctō subiacuisse: cuius vniversa caro pctī subiacebat. Vnde queri solet quare leui dicatur decimatus in abraam: ⁊ non christus: cū in lumbis abrae vteq̄ fuerit fm materialem rationem quando decimatus est abraam id est decimas dedit melchisedech. Tunc enim Aplus leui decimatū dicit in abraam tanq̄ in materiali causa. Quia ea decimatione sicut abraam minor melchisedech ostendit: cui personaliter decimas soluit: ita ⁊ leuitic⁹ ordo qui in abraam fm rationem seminalem erat: ⁊ ex eo per concupiscentiam carnis descēdit. christus autem non est decimatus: quia licz ibi fuerit fm carnem: non tamen inde descendit fm legem communem scilicet per carnis libidinem. sicut etiam in adam omnes peccauerunt: sed non christus. Unde Augustin⁹ super Genesim: Sicut adam peccante qui in lumbis eius erant peccauerūt: sic abraam dante decimas qui in lumbis eius erāt decimati sunt. Sed hoc non sequit in christo licz ⁊ in lumbis ade ⁊ abrae fuerit: qui non fm concupiscentiam carnis inde descendit. Cum ergo leui ⁊ christus fm carnem essent in lumbis abrae quādo decimatus est: ideo pariter decimati non sunt: quia fm aliquē modum non erat ibi christus quo erat ibi leui. Secundū quippe rationem seminalem illam ibi fuit leui: qua ratione per concubituz venturus erat in matrem. fm quam rationem nō erat ibi christi caro: quamuis fm ipsam ibi fuerat marie caro. Ille ergo decimatus est in abraam qui sic fuit in lumbis abrae: sicut ille fuit in lumbis patris sui id est qui sic est nat⁹ de patre abraam sicut ille de suo p̄nat⁹ est. s. p legē carnis: ⁊ inuisibilē ꝓcupiscentiā.

¶ Qua ratiōe christi caro dicta est in scriptura nō fuisse peccatrix: sed similis quo aperitur quare obligata peccato non fuerit in christo.

Quocirca primitiam nostre masse recte dicitur assumpsisse christus: quia non carnē peccati: sed similitudinem carnis peccati accepit. Misit enim deus filium suum: vt ait Apostolus in similitudinem carnis peccati. Assumpsit enim verbum carnem peccatrici similem in pena ⁊ non in culpa: ⁊ ideo non peccatricem. Cetera vero hominum caro omnis peccati caro est. sola illius non est caro peccati: quia non eum mater concupiscentia: sed gratia concepit. habet tamen similitudinem carnis peccati per passibilitatem ⁊ mortalitatem: quia esurijt ⁊ sitijt: ⁊ huiusmodi. Licz ergo eadem caro sit eius que ad nostra: non tamen illa facta est in vtero sicut nostra. Est enim sanctificata in vtero: ⁊ nata sine peccato: ⁊ nec ipse in ila vnq̄z peccauit. In pena ergo similis est nostre: non inqualitate peccati: quia pollutionem que ex concupiscentie motu concepta est omnino non habuit: nec ex carnali delectatione nata est. Venit ergo ad corpus immaculatuz quod p̄eter libidinis concupiscentiā conceptum fuit. nec illud in se habuit vitiuz quod in alijs est causa peccati: nec in eo peccauit. Ideoq̄z vere dicitur verbi caro nō fuisse in xp̄o obligata peccato.

¶ Quiddam videtur aduersari illi sententie qua dictum est carnem christi non prius conceptam q̄z assumptam.

Illi autem sententie qua supra dixim⁹ carnem verbi nō ante fuisse conceptam q̄z assumptam videtur obuiare quod Augusti⁹ ait super Joannem: vbi legitur Soluite templum hoc: ⁊ in tribus diebus excitabo illud. Dixerunt ergo iudei Quadraginta ⁊ sex annis edificatum est hoc templuz: ⁊ in tribus diebus excitabis illud. Vic inquit numer⁹ perfectioni dominici corporis cōuenit: quia vt dicunt phisici tot diebus forma humani corporis perficitur. Horum occasione verborum quidam dicere p̄sumpserunt domini corporis formam tot diebus ad modum aliorum corporum perfectam: ⁊ membrorum liniamētis distinctam: ⁊ mox verbum dei sibi vnisse carnem ⁊ animam. ⁊ hoc modo dicunt illum numerum perfectioni dominici corporis cōuenire. Sed alia ratio illius dicti extitit: ex qua sana verbi intelligentia oritur. Nō enī ideo illud dicit Aug. quin mox vt caro illa opere spiritussancti sanctificata: ⁊ reliqua separata fuit verbo dei cum anima vnitur: vt perfectus ⁊ verus deus esset perfectus ⁊ verus homo. sed quia membrorū illius dominici corporis distinctio in ipso momento conceptionis et vnionis dei ⁊ hois adeo tenuis erat ⁊ parua vt humano visui vix posset subijci. Diebus autem illis quos memorat Augustinus perfecta est ⁊ notabilis facta. Incarnatū est igitur verbum: vt ait Joannes damasce. ⁊ a p̄pria incorruptiblitate non excessit: ⁊ totum incarnatum est: ⁊ totum est incircūscriptum. minoratur corporaliter ⁊ contrahitur: ⁊ diuine est incircumscriptum non coextensa carne eius cum incircumscripta diuinitate. In omnib⁹ igitur ⁊ super omnia erat: ⁊ in vtero sancte genitricis existebat. Sed in ipso actu incarnationis.

¶ Ostenso quid filius dei in humana natura ⁊ quo ordine assumpserit. hic ostendit quale fit quod assumptuz est. Et diuiditur in duas partes. in prima parte determinat veritatem. in secunda mouet quasdam dubitatiões circa veritatem determinatam ibi. Cum autē illa caro cuius. Prima diuiditur in duas partes. in prima determinat conditionem carnis assumpte que fuit in ea per operationē spiritussancti. in secūda determinat conditionē matris de qua assumpta est ibi: Mariam quoq; totaz. Circa primū duo facit. primo mouet questionem. secundo determinat eam ibi: Sane dici potest. ¶ Mariam quoq; totam. hic ostendit conditionē matris. Et circa hoc tria facit. primo determinat conditionem eius ante conceptionem carnis assumpte. secundo conditionem ipsius in ipsa conceptione ibi. Potentiam quoq; generandi. tertio conditionem eiꝰ post conceptionem ibi. Q; autem sacra virgo. Circa secundum duo facit. primo determinat quid collatuz fuerit beate virgini in conceptione saluatoris. secūdo ex dictis quandam conclusionem elicit ibi. Ex his perspicuum fit. ¶ Dic est triplex questio. prima de sanctificatione beate virginis. secunda de potentia generatiua qua saluatorē concepit. tertia de annunciatione que per angelum facta est. De conditione enim carnis assumpte in sequēti parte distinctionis queretur.

¶ Questio prima

Circa primum queruntur duo primo de tempore sanctificationis. secundo de effectu ipsius: de sanctificatione enim aliozū questio pertinet ad quartum libzum. dis. vj.

AD primum sic proceditur. videtur q̄ beata virgo sanctificata fuerit antequā conceptio carnis eius finiretur. Sicut enim dicit Apostolus Roma. xj. Si radix sancta ⁊ rami: sed parentes comparantur ad prolem conceptam sicut radix ad ramos: ergo sanctificatis parentibus virginis: sanctificatio ad ipsam peruenisset: sed si in parentibus sanctificata esset: sanctificatio conceptionez eius precessisset: cum ergo credendum sit ei collatum esse quicquid conferri potuit videtur q̄ ante conceptionē sanctificata fit. ¶ P̄ bonum est efficacius ad agendum q̄z malum: cum maluz non agat nisi in virtute boni: vt dicit Dionysius. iiij. capi. de diui. nomi. sed per peccatum primi parentis infectio originalis peccati in omnes homines pertranfit: ergo multo fortius per sanctificationem parentum beata virgo sanctificari potuit: ⁊ sic idez quod prius. ¶ P̄ id quod est meritozium gratie: sanctificationi non repugnat: sed actus matrimonialis meritozius esse potest: ergo in ipso concubitu matrimoniali parentum beate virginis ipsa sanctificari potuit. ¶ Sed contra. quod non est non potest sanctificari: sed beata virgo non fuit antequā conciperetur in vtero matris sue: ergo non potuit ante conceptionem sanctificari. ¶ P̄ vnigenito dei filio singularis conceptio ⁊ partus debebatur: sed christi conceptio ex virgine matre fuit sine cōmixtione viri: ergo non decuit vt mater eius conciperetur nisi per sexuum cōmixtionem: sed postlatum nature corrupte non potuit esse cōmixtio sexuum sine libidine: cuz ergo libido illa que est filia peccati ex peccato primozum parentum prouueniens sit causa originalis peccati in prole: vt Augustinꝰ dicit: videtur q̄ non potuit beata virgo sanctificari nisi post conceptionem. ¶ Ulterius videtur q̄ ante animationem sanctificata fuerit. Ambrosius enim dicit Luce p̄mo. de Joāne baptista nonduz illi inerat spiritus vite: ⁊ iam inerat spiritus gratie: sed spiritus vite anima est: ergo in Joāne baptista gratia animā preuenit: sed quod Joāni baptiste concessum est: dubitari non debet beate virgini concessum eē: ergo ⁊ ipsa ante animationem sanctificata fuit. ¶ P̄ Jere. primo dicitur Antequā te formarem in vtero noui te: nec loquitur ibi de noticia qua bonos ⁊ malos cognoscit: quia per hoc nulla prerogatiua ostēderetur ipsius Jeremias ad quem dicta verba proferuntur: ergo oportet intelligi de noticia approbationis: sed hec noticia est solum bonozum ⁊ habentiū gratiam: ergo Jeremias antequā formaret gratiaz habuit ergo ⁊ antequā animaret: quia anima non infunditur nisi formato puerperio: ergo multo amplius ante animationem beata virgo sanctificata fuit. ¶ P̄ Ansel. in li. de conceptu virginali dicit: decebat vt illius hominis conceptio de matre purissima fieret que ea puritate niteret qua maior sub deo nequit intelligi: sed maior puritas fuisset in ea si anima eius nūquā infectionem peccati originalis habuisset q̄z si ad aliquod tempus habuerit: ⁊ postmodum mundata fuerit: ergo anima illa nunquā originali peccato infecta fuit: aut igitur caro sanctificata fuit ante animationem: vel saltem in ipso instanti infusionis anima gratiam suscepit per quam immunis a peccato originali esset. ¶ Sed contra. in partibus hominis est talis ordo q̄ anima est deo propinquior q̄z corpus: sed virtus alicuius agentis prius peruenit ad ea que sunt sibi propinquiora: et per ea ad magis distantia: ergo gratia sanctificationis a deo venit ad corpus per animam: ergo antequam animaretur: sanctificari non potuit. ¶ P̄ contraria nata sunt fieri circa idem: sed gratia sanctificationis precipue originali peccato opponitur: cum ergo ante animationem in prole peccatum originale esse non possit: quia proprium subiectuz culpe est anima rationalis: videtur q̄ ante animationem: beata virgo sanctificata non fuerit. ¶ Ulterius videt q̄ nec etiā ante natiuitatem ex vtero: sicut enim dicit Augustinus ad Pardañ. sanctificatio qua singuli efficimur templum dei non nisi renatozum est: nemo autem renascitur nisi prius nascatur: ergo nullus habet gratiam antequā nascatur: sed sanctificatio est effectus gratie: ergo beata virgo in vtero matris sanctificata non fuit. ¶ Si dicatur q̄ est duplex natiuitas: scilicet natiuitas in vtero que conceptio dicitur ⁊ natiuitas ex vtero que communiter natiuitas nominatur: et beate virginis regenerationez sanctificationis precessit natiuitas in vtero: sed non natiuitas ex vtero. ¶ Contra dominus Johs. iij. generationem spiritualez que est ex aqua ⁊ spiritu vocat secundam dicens oportet vos nasci denuo sed si due natiuitates carnales precessissent spiritualis nō diceretur secunda: sed tertia: ergo nō est duplex natiuitas vt dictum est. ¶ P̄ beatus Jeronymꝰ dicit: Non mihi credas si tibi aliquid dixero quod ex veteri vel nouo testamēto haberi non possit: sed de sanctificatione beate virginis in vtero nihil dicitur in veteri vel nouo testamento: ergo non est credenduz eam in vtero sanctificatā fuisse. ¶ Sed contra ecclesia non solemnizat nisi pro aliquo sancto: solemnisat autem natiuitatem beate virginis: ergo beata virgo sancta nata fuit: ergo antequā ex vtero nasceretur sanctificata fuit. ¶ P̄ Luce primo de Joāne baptista dicitur spiritussancto replebit adhuc ex vtero matris sue: ſz plus gratie collatum est beate virgini q̄z alicui sanctozum: vt in littera ex verbis Augusti. dicitur. ergo beata virgo adhuc in vtero matris spiritussancto repleta fuit ergo et sanctificata ¶ R̄° dicendum q̄ sicut dicit Dionysius. xij. ca. de di. no. sanctitas est ab omni immūdicia libera ⁊ perfecta ⁊ immaculata mūdicia. vnde cum sanctificari sit sanctū fieri: oportet q̄ sanctificatio emundationē ab immūdicia spirituali ponat prout nunc de sanctificatione loquimur: emūdatio aūt a spirituali macula scilicet culpa sine gratia esse nō potest: sicut ⁊ tenebza non nisi per lucem fugatur. vnde sanctificatio tātū ad eos pertinet qui gratie capaces sunt: ⁊ quia proprium subiectum gratie est rationalis natura: ideo ante infusionē anime rationalis beata virgo sanctificari non potuit ⁊c. ¶ Ad primā ergo questionē dicendū q̄ nullo mō in parētibꝰ sanctificari potuit: neq; etiā in ipso actu cōceptionis eiꝰ. Cōditio enī spūalis personalis a parētibꝰ in prolē nō trāsit: nisi sit ad naturā corpalē ptinēs vt grāma-

tica patris in filium non transit: quia perfectio personalis est. vnde ꝛ sanctificatio parentum in beatam virginē trāsfundi non potuit nisi curatum esset in eis non solum id qō persone est: sed etiam id quod est nature inquantū huiusmodi: quod quidem deus facere potuit: sed nō decuit. perfecta enī nature curatio ad pfectionē glorie pertinet: ꝛ ideo sic in statu vie parentes eius curati non fuerunt: vt prolem suam sine originali peccato concipere possent: ꝛ ideo beata virgo in peccato originali fuit concepta: propter qō beat⁹ Bernar. ad Lugō. scribit conceptionē illius celebrandam non esse quānis in quibusdam ecclesijs ex deuotione celebretur nō considerando conceptionē: sed potius sanctificationem que quādo determinate fuerit incertuz est. ¶ Ad primum ergo dicendū ꝙ si radix est sancta ſm id quod est radix: ꝛ rami sunt sancti: quia nō potest arbor bona fructꝰ malos facere. Matth. vij. vnde apostolus vult ibi probare ꝙ si antiqui patres sancti fuerunt per fidē ꝛ spem populus ex eis ſm carnem descendens: sanctus erit quādo corda filiorum cōuertentur ad patres parentes autē beate virginis radix eius fuerunt per actū nature: propagationi deseruientem: vnde nisi natura in eis sanctificata fuisset: non potuit ex eis sancta proles concipi: sed vitiata propter vitium nature in eis remanens: nō autem fuit in eis natura sanctificata. ¶ Ad secūdū dicēdū ꝙ gratia sanctificās nō nino directe opponitur peccato originali: sed solum prout peccatū originale personam inficit. Est enim gratia perfectio personalis: peccatuz vero originale directe est vitium nature: ꝛ ideo non oportet ꝙ gratia sanctificans a parentibus traducatur: si peccatum originale traducat: sicut ꝛ originalis iusticia cui directe opponit traducta fuisset. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ cōcubitus quo beata virgo concepta fuit: meritorius creditur: non per gratiam omnino purgantem naturam: sed per gratiā perficientē personas parentuz ꝛ ideo nō oportuit ꝙ in prole cōcepta statim sanctitas eēt non propter repugnantiā actus matrimonij ad sanctitatez sed propter repugnantiā vicij nature nondū curati. ¶ Ad secundā questionem dicendū ꝙ sanctificatio beate virginis non potuit esse decenter ante infusionem anime: quia gratie capax nondū erat: sed nec etiam in ipso instanti infusionis: vt scilicet per gratiam tunc sibi infusam conseruaretur ne culpaz originalē incurreret. Christus enim hoc singulariter in humano genere habet vt redēptione nō egeat: quia caput nostrum est: sed omnibus conuenit redemi per ipsum: hoc autem esse non posset si alia anima inueniretur que nunq̄z originali macula fuisset infecta: ꝛ ideo nec beate virgini: nec alicui p̄ter christū hoc concessum est. ¶ Ad primum ergo dicendū ꝙ hec verba de Joanne baptista dicuntur pro tēpore illo quādo ad ingressum matris dei exultauit in vtero quod fuit in sexto mēse a cōceptione eius vt verba angeli ostendunt Luce. j. vnde constat ꝙ tunc animam rationalē habebat: ꝛ ideo vel per spiritum vite non intelligitur anima rationalis: sed respiratio exteriozis aeris vel dicitur spirit⁹ vite si de anima intelligatur nondum in esse: quia nondū manifestabatur per modū quo dicuntur res fieri quando innotescūt. ¶ Ad secundū dicendum ꝙ loquitur de noticia approbationis que quānis sit tantum habentiū gratiam: nō tamen est eorum solū quando gratiā habent: sed ab eterno. vnde talis noticia potuit esse Jere. ante eius formationem: non tamē sanctificatio que tamen esse potuit ante egressionē ex vtero: ꝛ ideo tempus noticie ꝛ sanctificationis distinguit dominꝰ dicens: priusq̄z te formarē in vtero noui te: ꝛ anteq̄z exires de ven. san. te. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ hec puritas soli homini deo debebat vt ipse quasi vnicus redemptor humani generis: nulla peccati seruitute teneret: cui competebat omnes a peccato redimere. vnde nō hanc puritatem: sed sub hac maxima virgo mater eius habere debuit. ¶ Ad tertiam questionem dicendum ꝙ beata virgo ante natiuitatem ex vtero sanctificata fuit quod colligi potest ex hoc ꝙ ipsa super omnes alios sanctos a peccato purior fuit: vt ex hac littera habet: veluti diuine sapientie mater electa in quaz nihil coinquinatum incurrit: vt dicitur Sapientie. vij. vnde cum hec puritas in quibusdam fuisse inueniatur vt ante natiuitatez ex vtero a peccato mundarentur: sicut de Joanne baptista de quo legitur Luce .j. Spiritusancto replebit adhuc ex vtero matris sue: ꝛ de Jeremie de quo dicitur Jere. j. priusq̄z exi. de ven. sancti. te. non est dubitandum hoc multo excelentius matri dei collatum fuisse. ¶ Ad primum ergo dicendum ꝙ verbum Augusti. intelligendum est de regeneratione que fit per legem cōmunem: quod notatur in hoc ꝙ dicit qua singuli efficimur templum dei. hec enim sanctificatio fit per sacramenta que per ministros ecclesie dispensantur: quoz̄ operationi qui in maternis vteris sunt subiacere non possunt: sed deus sacramētis gratiam nō alligauit. vnde preter hūc modū in maternis vteris aliquos quodam priuilegio sanctificat. ¶ Ad secundū dicendum ꝙ si regeneratio que est per legem cōmunē sumatur: oportet verbū domini quod dicitur Joannis. iij. Nisi quis renatus fuerit ꝛc. intelligi de natiuitate ex vtero que simpliciter natiuitas dicitur. ꝛ hoc ipse textus sonare videtur: cū dicit ex aqua ꝛ spiritu: si autez sumatur pro quacūq̄z regeneratione gratie: sic oportet intelligi de natiuitate in vtero non tamen oportz ꝙ regeneratio spiritualis que est per sacramenta secunda dici non possit: quia ille due in vno conueniunt ſm ꝙ contra tertiam diuidunt. vtraq̄z enim illarum naturalis est: hec vero spiritualis. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ quāuis sanctificatio beate virginis in vtero expressa in scriptura veteris ꝛ noui testamēti non legatur: tamen pro certo haberi potest ex his que ibi leguntur: si enī Joannes ꝛ Jeremias qui christū pronunciauerint sancti ficati sunt: multo magis virgo que christum genuit.

Ad secundum sic proceditur. videtur ꝙ per sanctificationem in vtero: dei genitrix a peccato originali totaliter mundata non sit: remota enim macula: reatus remanere non potest: sed post sanctificationem originalis peccati adhuc reatus mansit in ea: quia si ante mortem christi defuncta fuisset diuina visione caruisset: ergo per sanctificationem a macula originali liberata non fuit. ¶ p Nihil quod ad virtutem promouet ei subtrahendū fuit: cui virtutis perfectio debebatur: sed fomes ad virtutem promouet. vnde ꝛ paulo petenti a se carnis stimulum amoueri dictuz est: virtus in infirmitate perficitur: prima Chozin. xij. ergo cuz matrem dei summa virtutis perfectio deceret: fomes ab ea per sanctificationem remoueri nō debuit. ¶ p In littera Magister dicit ꝙ caro christi antequā cōciperet obnoxia fuit peccato: sicut ꝛ reliq̄ caro virginis: ſz caro nō est pctō obnoxia nisi rōne fomitis: ergo p sanctificationem in vtero fomes ab eo remotus non fuit. ¶ Sed contra beate virgini: aliquid vltra legem communem conferendum fuit: sed sanctificatio que fit per legem communē aufert culpe maculam fomite remanente: ergo in beata virgine fomitem ex toto remouit. ¶ p corruptio fomitis est causa quare dicere non possumus: peccatū non habemus: hoc enim adam in primo statu dicere potuit: ſz vt ex littera habetur beata virgo hoc dicere potuit: ergo in ipsa fomes non fuit. ¶ Alterius videtur ꝙ per sanctificationem in vtero in ymunitatem a peccato actuali consecuta non fit: sicut enī dicit Augu. in libro de. q. vete. ꝛ no. testamen. Maria per quam gestum est mysteriū incarnationis saluatoris: in morte domini dubitauit: non tamen in dubitatione permansit: sed dubitatio de fide peccatum est ergo non fuit a peccato omnino ymunis. ¶ p Ambro. dicit super illud Luce primo. spiritussanctus superueniet in te spiritussanct⁹ in virginē superueniēs mentē ipsi⁹ ab oī sorde viciorū castigauit ſz sordes viciox̄ ex pctō cōsequūt̄ erde beata virgo post primaz sanctificationē peccauit. ¶ p

Aug⁹. dicit in lib. de perfectione iusticie: esse sine peccato de solo vnigenito in hac vita dici pōt: ergo de btā virgine dici non potest. ¶ Sed contra Ber. in epistola ad Lugd. dicit puto q̄ copiosior gratia sanctificationis in ipsam descendit que nō solum ortū eius sanctificauit: ſz eam ab omni peccato deinceps custodiuit īmunez: ergo per primam sanctificationē īmunitatē ab omni pctō cōsecuta est. ¶ P̄ Sapiētie p̄mo dicit. in malivolā animam nō introibit sapientia nec habitabit in corpore subdito peccatis: ſz dei sapientia nō solum animā virginis intrauit: sicut z de ceteris dicit Sap. vii. In animas sanctas se transfert: sed z corpus eius inhabitauit carnē de ea assumens: ergo in ea nullum peccatū fuit: quod colligi potest ex eo qō dicit Canti. iiij. Tota pulchra es amica mea z macula nō est in te. ¶ Ulterius videt q̄ per secūdā sanctificationē que in cōceptione saluatoris fuit cōfirmationē in bono cōsecuta nō fit: qō enim quis iam habet adipisci vlteri⁹ nō potest: sed si beata virgo ex p̄ma sanctificatione īmunitatem a peccato habuit ex tunc cōfirmata fuit: nō enim certitudo impeccabilitatis habet nisi per iusticiā confirmatā: ergo per secūdā sanctificationē: confirmationē gratie adepta nō est. ¶ P̄ in nullo qui purus viator fuerit liberū arbitriū cōfirmatū ad iusticiam cōprobari potest: potētia enim peccādi z potētia moriendi ex eodem passu currere videnť vt nō prius tollatur potentia peccādi q̄m potētia moriendi: ſz beata virgo etiam post q̄m saluatorē concepit ante mortem suam pura viatrix fuit: ergo in ea cōfirmatio iusticie nō fuit. ¶ Itē videt q̄ nec tūc penit⁹ a fomite liberata fuerit: est enim vn⁹ effectus fomitis vt infecti fomite originalem culpā in prolē generādo trāffundant: sed si per impossibile ponat beatā virginē aliū post xp̄m ex carnali copula generasse pctm̄ originale ī illū trāffudisset: g̃ in ea aliquo mō post secūdā scificationē fomes remāsit: ſz cōfirmatio vni⁹ oppositor nō pōt cōtingere q̄diu aliq̄d de opposito remanet: g̃ btā virgo cōfirmata nō fuit per secundā sanctificationē. ¶ Sz cōtra Amb. dic̄ in lib. de vir. beate virginis: impossibile fuit vterū virginis quē dei filius inhabitādo consecrauit aliene copule coitu incestari: sed eadē ratione: nec aliud peccatum in ea esse potuit: ergo cōfirmata fuit. ¶ P̄ vbi est plenitudo lucis: babilitas ad tenebras nō remanet: sed in conceptione christi beata virgo tota lumine plena fuit cōcipiens illum qui est splendor glorie patris. Deb. j. vnde dicit Ezech. xliij. Ingressa est gloria dñi templū: z resplenduit: ergo post illam sanctificationē cōfirmata fuit. ¶ R⁰ ad primā questionē dicendū q̄ duplex sanctificatio beate virginis esse dinoscitur. prima qua in vtero sanctificata fuit. secūda in cōceptione saluatoris: z quia sanctificatio emundationē a culpa dicit que sine gratia esse nō potest: gratie autē est firmitatem quandā facere: ideo effectus sanctificatiōis in generali est duplex scilicet emūdare z confirmare: si quantū ad vtrūq̄ secunda sanctificatio perfecit primā. in prima enī fm q̄ ab omnib⁹ cōmuniter tenet a peccato originali quantum ad maculā z reatū purgata fuit: ſz emūdatione ei⁹ a fomite diuersimode opinant. quidā enim dicunt q̄ per primaz sanctificationē fomes ex toto sublatus est. Cui cōtradicit qō in littera ex verbis. Damasce. dicit q̄ in secūda sanctificatione superuenit in eam spiritus sanct⁹ eam purgans qō nō potest intelligi nisi de purgatione a fomite: quia peccatum actuale nō cōmiserat: vt dicit Aug⁹. ¶ Et ideo alij dicunt q̄ quantū ad aliquid purgata fuit a fomite in prima sanctificatione z quantū ad aliquid fomes remāsit: quod etiam diuersimode distinguit. quidā enim dicunt q̄ subtractus fuit inquantū est inclinans ad malū: remansit autē inquantum difficultatez est prebens ad bonū quos duos fomitis effect⁹ apostolus notat Roma. vij. dicens: nō enim quod volo bonū hoc ago: sed quod odi malū hoc facio. ¶ Hoc autem nō videt posse stare: quia scōm idem ex quo est pronitas ad vnum cōtrariorum est difficultas ad alterum siue fit habitus aut forma aliqua: sicut grauitas trahit deorsuz z causat difficultatem in ascensu: siue etiaz sit priuatio siue defectus. Sicut debilitas virtutis motiue facit promitatez ad casum z difficultatē in progressu: vnde nō pōt esse vt fomes tollatur fm q̄ inclinat ad maluz: z remanet fm q̄ causat difficultatem ad bonuz. ¶ Et ideo alij dicunt q̄ fomes est corruptio persone: inquantum impellit ad malum: z inquantū facit difficultatem ad bonū: z sic penitus in prima sanctificatione subtractus est a beata virgine. Est etiā corruptio nature: ratione cuius infectio originalis per actum nature in prolem transit: z sic remansit post primaz sanctificationem: sic tamen ab eo purgata est in secunda: vt prolez sine omni originali peccato cōciperet: hoc etiam nō videt esse conueniens: quia sicut dictū est in. ij. lib. corruptio originalis quantū ad id qō culpe est transit in prolem a patre quantum vero ad id qō tantuz pene est: sicut sunt corporis passibilitates transit in prolem a matre que materiam ministrat. vnde non videt esse causa quare christus concept⁹ sit sine originali purgatio matris a fomite fm q̄ inficit naturaz eius: sed magis quia sine virili copula natus est quā causam. Anſel. assignat in libro de conceptu virginali: defectus autem penales non necessitate: sed voluntate assumpsit. ¶ Et P̄ cum idem fomes sit per essentiā qui est nature z persone corruptio si remanet inquantuz est corruptio nature: nō potest essentialiter tolli fomes personā corrumpens. vnde relinquitur vt alij dicunt q̄ fomes per essentiā post primā sanctificationē remanserit: sed impedit⁹ est per gratiam sanctificantem ne in peccatum inclinaret aut a bono retraberet: cōtingit enim habitum aliquando ligari ne in actum exire possit: sicut scientia per ebrietatem: vt dicit philosophus in. vij. Ethi. in secūda vera sanctificatione essentialiter fomes ille subtractus est. ¶ Ad primū ergo dicenduz q̄ si beata virgo ante passionē christi defuncta fuisset ad dei visionem non admitteretur: sicut nec alij anti qui patres: quāuis enim in eis remotus esset reatus ad personam pertinēs remanebat tamen reatus nature qui per passionem christi sublatus est. ¶ Ad secunduz dicendū q̄ fomes non per se promouet in bonū sed per accidens inquātum est in natura corrupta: ex hoc enim q̄ inclinat ad malum que quidem inclinatio persone paruū malum est: occasionem prebet vitandi maximū malum scilicet superbiā si tamen hoc malum aliter vitaretur simpliciter meli⁹ esset fomitem non esse: sicut comestio serpentis per accidens iuuat inquantuz aliquem a lepra liberat cuius tamen comestio homini sano simpliciter vitanda est: z ideo beate virgini que simpliciter sanata fuit a peccato: fomes ad perfectionem virtutis nō contulisset si ad malum eam inclinasset. ¶ Ad tertium dicendū q̄ caro virginis ante conceptionem dicitur fuisse peccato obnoxia propter fomitem qui essentialiter remanebat quāuis impeditus esset vt dictum est. ¶ Ad quartum dicendū q̄ illa sanctificatio beate virginis excellentior fuit sanctificationibus aliorum: quod sic patet: in sanctificatione enim que fit per legem communem in sacramētis tollitur culpa: sed remanet fomes inclinans ad peccatuz mortale z veniale: sed in sanctificatis ex vtero non manet fomes fm q̄ inclinās est ad mortale: sed tamen remanet inclinatio fomitis ad venialia: vt patet in Iero. z Joanne baptista: qui peccatum actuale habuerunt non mortale sed veniale: sed in beata virgine inclinatio fomitis omnino sublata fuit: z quantum ad veniale z quantum ad mortale: z quod plus ē vt dicit gratia sanctificationis non tantū repressit in ipsa motus illicitos: sed etiam in alijs efficaciam habuit: ita vt quātis esset pulchra corpore a nullo vnq̄ concupiscī potuit. ¶ Ad quintuz dicendū q̄ necessitas peccandi saltem venialiter prouenit in nobis ex inclinatione fomitis que in beata virgine non fuit fomite ligato: vt dictum est. ¶ Ad secundam questionez dicendum est q̄ sicut in prima sanctificatione fuit quedam

inchoatio emunt actionis:remoto pctō originali quātum ad culpā ⁊ ligato fomite: ita etiā fuit quedā inchoatio cōfirmatiōis:qz per gratiam sanctificantē īmunitatē a pecca to deinceps cōsecuta est: que quidē īmunitas a tribus cau sabaf:scilicet ex ligatione fomitis qui ad malū non incita bat ex inclinatione gratie que in bonū ordinabat: quāuis nondū per eā liberū arbitriū esset in fine vltimo stabilitus ficut est in beatis qui ad finē vie peruenerūt: ⁊ iterū ex con sertiatione diuine ꝓuidētie que eā intactam custodiuit ab omni peccato: ficut ⁊ in ꝑmo statu hoīem ab omni nociuo ꝓteriſſet. ¶ Ad ꝑimū ergo contra hoc obiectū dicendum q̄ dubitatio que sonat in infirmitatē fidei fine pctō esse nō potest:nec talis dubitatio in beata virgine fuit in tempore passionis:sed in ea remansit fides firmissima: etiā apostolis dubitantib⁹:sed fuit in ea quedā dubitatio admiratio nis:dū cōsiderabat eum quē tam digne genuerat: sic igno minioſe tractari. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ sordes vitiorum a quib⁹ in cōceptione saluatoris beata virgo castificata di citur:nō fuerūt aliqua peccata venialia: ſz reliquie quedaz originalis peccati:ſicut recedente habitu adhuc aliquæ di ſpositiones manēt. ¶ Vel dicendū q̄ castificatio a sordi bus viciorū nō intelligitur remotio existentiū:sed impedi mentū futurarū sordiū. ¶ Ad tertium dicendū q̄ esse sine peccato dicit esse ꝓpriū christo: quia ipse nūq̄:nec actuali nec originali macula infectus est:sed virgo mater eius fuit quidē peccato originali infecta a quo emūdata fuit anteq̄ ex vtero nasceref: ſz a peccato actuali omnino īmunis fuit ¶ Alia duo concedim⁹. ¶ Ad tertiam questionē dicēdū q̄ in secūda sanctificatione ⁊ emundatio ⁊ confirmatio in bono quodāmodo cōsumata est ſm perfectionem vie:sed in assumptione eius glorioſa cōsummata est ſm perfectio nem patrie:quod sic patz. In ꝑima enī sanctificatiōe abla ta fuit inclinatio fomitis remanēte essentia eius. In secun da vero fuit extinct⁹:ipse fomes per essentiā remanētibus adhuc penalitatib⁹ ex peccato causatis a quib⁹ plene libe rata fuit per gloriā assumptionis similiter etiā est ex parte altera.in ꝑima sanctificatione gratia collata fuit ad bonū efficaciter liberū arbi.inclinans q̄uis nō esset sufficiēs ad tollendū flexibilitatē liberi arbi. in malū: quā etiaz homo in ꝑmo statu habuit.in secunda vero sanctificatione gratia superaddita fuit que ita potentiā libe. arbi. impleret vt in contrariū flecti nō posset:nō quidē tollendo naturā libero arbitrio:sed defectū:ſicut materia celi ex eo q̄ ſubſiſtat for me que omnē ꝑriuationē ab ea excludit nō est in potentia ad corruptionē: sed in tertia exaltatione ei⁹ per gratiā per fectam in gloriā transeuntē:fini cōiuncta est: ex quo perfe cta īmobilitas causaf. ¶ Ad ꝑimū ergo contra hoc obie ctum dicendū q̄ in ꝑima sanctificatione cōsecuta est īmu nitatem a peccato:nō per gratiam cōfirmantē:sed per liga tionē fomitis ad malū inclinantis: ⁊ per custodiaz diuine ꝓuidentie fine qua etiam fomite omnino extincto peccare potuisset: ſicut ⁊ adam peccauit nisi esset in ea gratia con sumata. ¶ Ad secundū dicendum q̄ potentia peccandi au fertur dupliciter vel per hoc q̄ li.ar. vltimo fini coniungit qui ipſum superimplet vt null⁹ defectus in eo remaneat:et hoc fit per gloriaz.vnde in nullo puro viatore: ſic peccandi potentia soluit vt cū absolutione potentie peccandi tollit potētia moriendi nisi in xpō in quo dispensatiue remansit ad opus redēptionis complendū. alio mō auferē per hoc q̄ gratia tanta infundit que omnē defectum tollat: ⁊ sic in beata virgine q̄ cōcepit dei filiū ablata est peccādi poten tia q̄uis in statu vie ipsa virgo remaneret. ¶ Ad tertiū di cendū q̄ si per impossibile ponaf beatā virginē post secū dā sanctificationē aliū filiū ex carnali copula cōcepisse ille fili⁹ peccatū originale habuisset nō ex parte matris: sed ex parte patris.si vero ponaf illum patrē pari modo sanctifi catum fuisse ſicut beata virgo in sanctificatione secūda ille filius peccatū originale nō habuisset. ¶ Vel dicendū ſm aliā opinionē q̄ neq̄ in secūda sanctificatiōe fomes remo tus fuit a btā virgine ſm q̄ est infectio nature:neq̄ hoc ꝓ hibet ꝛfirmationē ei⁹ in bono:fomes enī cōfirmationi op ponit ſm q̄ ē vitiū ꝑsone ad ꝛcupiſcētiā actualē inclinās.

¶ Questio secunda.

Deinde queritf de potentia generatiua btē virginis ⁊ circa hoc querūf duo.primo vtrū aliquid ad xpi cōceptionē actiue operata sit. secūdo vtrum gene ratio filij ex ea sit naturalis vel miraculoſa.

Ad ꝑmū sic ꝓcedit.videf q̄ btā virgo aliquid acti ue in cōceptione xpi cooperata sit: potentia enim pure passiua est receptiua tātū. sed Damasce.dicit vt in littera habef q̄ nō tm dedit ſpūſsanctus virgini potē tiam receptiuā verbi:sed simul etiā generatiuā:ergo opoz tet q̄ per potentiā generatiuā intelligaf virtus actiua ipſi⁹ ⁊ ita in ꝛceptione xpi aliquid actiue operata est. ¶ ꝓ hoc q̄ dicit Luce.j.virtus altiſſimi obumbrabit tibi intelligi tur quantū ad collationē alicui⁹ virtutis supra eam quam naturaliter habebat:sed beata virgo naturaliter habuit ſi cut ⁊ alie virgines potentiā generandi per modū passiōis seu receptionis:ergo potentia quā sibi Damasce. per spiri tumsanctū dicit ꝓparatā est potentia actiua: ⁊ sic idē qō ꝑius. ¶ ꝓ dicit Augu. Christus ſm hoc est filius matris qō accepit a matre: sed dicit filius matris ſm humanam naturā:ergo humanā naturā accepit a matre: ⁊ sic btā vir go aliquid in cōceptiōe operata est. ¶ ꝓ beata virgo fuit vera mater xpi: sed nō esset vera mater eius: ſi tantū mate riam ministrasset:nō enim dicit terra ꝓprie mater homi nis q̄uis limus vnde formaf homo de terra sumptus sit: nec similiter dici pōt lignū mater scamni: eo q̄ de eo sit: er go beata virgo nō tantū ministrauit materiā ad conceptio nē xpi:sed aliquid actiue fecit. ¶ ꝓ cōmen.in.ij.de anima ponit hanc distinctionē potentiarū anime:q̄ potentie nu tritiue partis oēs sunt actiue:potētie sensitiue oēs sunt pas siue. Intellectu aūt est aliquid actiuū vt intellect⁹ agens:et aliquid passiuū vt intellectus possibilis: sed potētia gene ratiua ad vegitabilē animā pertinet:vnde etiā plātis inest ergo est potētia actiua: cū ergo per potentiā generatiuam mater filiū cōcipiat videf q̄ aliquid actiue in cōceptione agat: ⁊ sic idē qō ꝑius. ¶ ꝓ motus naturalis est cui⁹ ꝑin cipiū est intra:sed generatio filij ex matre est naturalis: er go in ipsa materia quā mater ministrauit ad formationez cōceptus est ꝓincipiū aliqō actiue cooperās ad cōceptio nē: ⁊ sic idē quod ꝑius. ¶ Sed cōtra beata virgo nō fuit nisi mater xpi:sed ad matrē nō pertinet nisi ministrare ma teriā:nō aūt aliq̄d actiue operari qō est patris: ergo beata vgo nihil actiue ad cōceptionē xpi operata ē. Media ꝓo baf per hoc qō phs dic. xv. de aīalib⁹ vir dat aīam formā ⁊ ꝓincipiū mot⁹:femina dat corp⁹ ⁊ materiā:ſicut accidit in lacte coagulato qō corp⁹ exit ex lacte ⁊ coagulatio ex co agulo:⁊ post pauca subdit. Manifestū est q̄ mas est ope rans ⁊ femina patiēs:ſicut erit scamnū ex carpentario ⁊ li gno. ¶ ꝓ Aug⁹. dicit.x.super Geñ.ad lit. Xps visibilē car nis substātiā de carne vgnis assumpſit:ro vero cōceptiōis nō a virili semine: ſz lōge aliter ac desup venit: ſz virt⁹ actiua in cōceptione dicit rō cōceptionis:ergo agens in conce ptione xpi fuit tantū desup ⁊ nō in beata virgine. ¶ ꝓ An sel.dicit in li.de cōcep.vir.illud subiectū nō creata natura: nō volūtas creature: nō vlli data ptās ꝓducit aut seminat ergo in beata virgine nō fuit nāliter neq̄ dīno dono potē tia actiue corp⁹ xpi ꝓducens. ¶ ꝓ nulla virtus creata subi to operatur: ſz in cōceptione xpi simul ⁊ subito factum est quicquid ibi factū est de organisatione animatione et hu iusmodi:ergo non fuit actiue nisi per virtutem increatam. ¶ ℞ dicendū q̄ circa hoc diuersimode opinatū est: qui dam enim dicunt in conceptione christi matrez aliq̄d acti ue operatā esse:quoz q̄dā hoc ponūt fuisse per naturalem modum:quidam vero per supernaturale donū: cū enī btā

virgo vera mater xpi credaf: oportet sibi attribuere totū illud qō matris est: ad officiū aūt matris ptinere estimāt vt aliqō pncipiū actiuū ad conceptionē ministret: z nō mālē tātū: boc tñ ponit diuersimode: qdā enī ī materia quā mater ministrat ponūt eē vtutē actiuā pncipaliter: tū qz ex cōmixtione seminū conceptionē fieri ponūt. vñ fit semē viri est actiuū in generatiōe: ita z semē mulieris cuius nō fit in ea tāta efficacia ad agendū: tū etiā qz ponūt cōceptā prolē sensificari z vegetari per aīam matris: vt sic etiā pncipalior inueniat in generatiōe: mater q̄ pater: boc aūt phs reprobat in. xv. de aīalib⁹. in his enī que habēt vitā perfectā distinguunt agēs z patiēs in generatiōe ppter perfectā gnātionē in eis: in plātis aūt que imperfectā vitā habēt: est in eodē vtraq; virt⁹ actiua. s. z passiua q̄uis forte in vna planta dominet virt⁹ actiua: z in alia virtus passiua: ppter qō dicit etiā vna plāta masculina z alia femina: cū igit impossibile sit illud qō est determinatū vt patiēs habere vtutē actiuaz respectu eiusdē oportz q̄ femina nō sit agēs in cōceptiōe: sz tantū patiēs. ¶ Et ideo alij dicūt q̄ id qō mater ministrat se habet in generatione sicut materia nālis: in mā aūt nāli nō est potētia passiua tñ: alias generatio eēt violēta z non nālis: sz oportz inesse materie ipsaz formā que per gnātionē adducēda est in potētia z fm esse incōpletū: z ideo non habet perfectā vtutē ad agēdū: sz tñ imperfectā: z ideo per se nō pōt agere: nisi quodāmō excitet ab agēte exteriori: z sic ei cooperet: boc aūt nō pōt stare: qz impossibile est idē esse alterās z alteratū: vnde nō pōt esse q̄ forma que est in aliq̄ materia agat in ipsam siue fit perfecta siue imperfecta: forma enī que per se nō existit: nō agit: nec materia ppie patit: sz cōpositū agit rōne forme: z patit rōne materie: z ideo non est possibile q̄ illa forma imperfecta in agēdo cooperetur agenti exteriori. ¶ Ad. ij. Agere sequit ad esse perfectuz: cum vnūquodq; agit fm q̄ est in actu. vñ oportet q̄ forma imperfecte existēs in materia pri⁹ perficiat in esse per agēs exterius quā det sibi agere. vñ nō pōt in agendo coopari ad generationē per quā forma inesse perfectū adducit. ¶ Et. ij. si esset de necessitate matris vt actiue ad generationem operaret: beata virgo nō posset dici mater: cū enī cōceptio illa tota fit simul facta nō potuit per aliquā creatā actiuaz: virtutē fieri. vñ beata virgo non potuit actiue operari ad cōceptionē: z sic nō habuisset illud qō ad matrē pertinet. vnde nec mater eēt. Nec pōt dici q̄ cooperata sit ad introductionē forme tātū: que etiā fm naturā in instāti inducit. Inducēs formā enī est nobilius q̄z preparās materiaz per alterationē: z sic spiritui sancto attribuere id qō min⁹ est z virgini id quod dignius est. ¶ Et. iij. forma substātialis ad quā terminat cōceptio est aīa: que est act⁹ totius z omniū partiū: vnde remota ea: nec os nec caro dicit nisi equiuoce: ad aīam aūt xpi cōstat nihil actiue beatā virginē cooperatā eē. ¶ Et ideo alij dicūt q̄ btā virgo habuit aliqd plus z supernaturali virtute q̄z alie matres: materia enim que ab alijs ministrat nō potest seipsam cōplete in actum educere nisi fit agens exteri⁹: sz materia corporis xpi quaz btā vgo ministrauit boc habuit ex dono diuino vt posset seipsam formare per vtutē superadditā nature: sz non potuit in instāti boc fieri: z ideo qz decebat conceptionē in instāti esse: preuenit spūssanct⁹ subito formationē corpis xpi cōplens q̄ tñ aliter licet successiue cōpleta fuisset. ¶ Istud aūt nō videt cōueniens pmo: qz si illa virtus nō cooperata est ad formationē corporis xpi frustra collata est: qō non cōtingit in operib⁹ nature: z multomin⁹ in operib⁹ miraculosis. secūdo qz btā vgo non eligebat vt esset simul z mater xpi: sz vt eēt mater tātū. vñ nō oportebat vt in materia quā virgo ministrauit cōiungeret boc qō in alijs est ex pte patris z matris. tertio qz fm actiuā vel passiuā potentiaz generandi: nullus dicit pater vel mater: sz fm q̄ potentia in actū procedit. vnde si in materia q̄z virgo ministrauit fuit potentia actiua que exigit ad patrē z matrē sine boc q̄ virtus illa operata sit: nō diceret nec⁹ pater nec⁹ mater aūt eadem rōne pater z mater quod absurduz est: nisi forte sufficiat ad esse matrem boc solū q̄ materiā ministrauit qō nō sufficit ad esse patrē propter quod mater dicit z non pater z boc quidē videt esse fm intentionē philosophi fm quaz perfectissime saluat virginitas matris z vera maternitas. vnde z fidei maxime cōsona est. ¶ Hanc igit viā tenendo dicendū videt q̄ in cōceptiōe prolis inuenit triplex actio vna que est pncipalis scilicz formatio z organisatio corporis z respectu bui⁹ actionis agens est tantū pater: mater vero solūmodo ministrat materiā: alia actio est pcedēs hanc actionē z preparatoria ad ipsaz: cū enim generatio naturalis fit ex determinata materia eo q̄ vnusquisq; actus in ppria materia fit sicut in. ij. de aīa dicit phs. oportet vt formatio prolis fiat ex materia cōuenienti z nō ex quacunq; vnde oportet esse aliquā virtutē agentē per quā prepareť materia ad conceptū: sicut aūt dicit phs in. ij. phisicor. ars que operat formā pncipat z imperat ei que preparat materiā: sicut ars cōpaginans nauim: ei que cōplanat ligna: z ideo virt⁹ que preparat materiā ad cōceptū est imperfecta respectu ei⁹ que ex materia preparata: prolem formar. hec aūt virt⁹ preparās est matris que imperfecta est respectu virtutis actiue que est in patre. vnde dicit phs in. xv. de aīalibus q̄ mulier est sicut puer qui nōdū pōt generare. Tertia actio est cōcomitās vel sequēs actionē pncipalez: sicut enī locus facit ad bonitatē generationis: ita z bona dispositio matricis operat ad bonā dispositionē prolis quasi phbens fomentū: z boc est qō dicit Auic. in ca. de diluuijs: matrix nō facit nisi ad meliorationē cōcepti: fm boc ergo dico q̄ in pncipali actione formationis corporis xpi nihil fuit ex parte btē vginis quod esset actiuū: sz id qō beata vgo ministrauit se habuit materialiter tantū ad hanc actionez: virt⁹ aūt diuina fecit totū qō fit in alijs cōceptionib⁹ per vtutez seminis qō est a patre. z ideo Damasce. diuinā vtutē dicit quasi diuinū semē: vt in littera habet. In secūda vero z tertia actiōe beata virgo actiue operata est sicut z alie matres vnde z vere mater fuit. ¶ Ad pmū ergo dicendū q̄ in cōceptione xpi fuit duplex miraculum: vnū q̄ femina concepit deū: aliud q̄ virgo peperit filiū. quantū ergo ad pmū beata virgo se habebat ad conceptionem fm potentiā obedientie tantum: z adhuc multo remotius q̄z costa viri vt ex ea mulier formaret. In talibus aūtē simul dantur actus et potentia ad actum: fm quā dici posset q̄ boc est possibile. Sed quantū ad secundū habebat virgo potentiā passiuaz naturalē tamen que per agens naturale in actū reduci posset. vnde quantū ad pmū dicit potentiā receptiuam verbi dei: quantū vero ad secundū dicit: simul aūtē z generationem vtraq; enim potentiā in actum reduxit spiritussancti virtus. ¶ Ad secundū dicendū q̄ potentia passiua pōt accipi dupliciter vel fm substantiā potentie: z sic potentia fuerat ante in beata virgine: vel fm q̄ potentia passiua sue operationi cōiungitur: z tale posse non habet patiens nisi ab agente: sicut dicimus q̄ visibile mouendo visum dat sibi posse videre in actu: z per hunc modum potentiā generandi spūssanctus virgini dedit. ¶ Ad tertium dicēduz q̄ christus accepit humanā naturam a matre: nō tamen sicut a pncipio agente: sed sicut a materia ministrante. ¶ Ad quartum dicendū q̄ prebere materiam simpliciter ad generationem alicuius: non facit matrem: sed prebere talem materiam sic preparatā est id quod matrem facit: in ligno enim nō est potentia naturalis vt ex eo fiat scamnum: cum per agens naturale in actum non compleatur: similiter nec in limo terre vt ex ea fiat homo. vnde quod inducitur non est simile. ¶ Ad quintum dicendum q̄ potentia generatiua actiua est. sz hec potentia est perfecte in viro. vnde ei⁹ actio se extendit vsq; ad formationem generati: in femina aūt est imperfecta. vnde non extendit se eius actio nisi ad preparationem materie. ¶ Ad sextū dicēdū q̄ cuiuslibet

motus naturalis principiū est in eo qō mouet: nō tm eodē modo: vt in.2.phicoꝝ dicit Cōmentatoꝛ. In q̄busdā enim est p̄ncipiū actiuū vt in motu grauiū ꝛ leuiū. In quibusdā vero p̄ncipiū passiuū vt in generatiōe simpliciū coꝛpoꝝ vñ ꝛ phs naturā quā p̄ripituꝛ motꝰ in eo qō mouet diffinit: statim subdiuidit in materiā ꝛ formā. vñ nō opoꝛtet vt q̄ꝫ generatio perfecti aīalis sit nālis q̄ in materia quaꝛ femina ministrat sit p̄incipium actiuū: sed passiuum tātū.

AD secūdū sic p̄cedit. videt q̄ generatio xp̄i ex virgine sit naturalis. Filiatio enī natiuitatē cōsequit sꝫ xp̄s dicit naturalis filiꝰ matris: sicut ꝛ naturalis filiꝰ patris: vt dicit Augꝰ. in lib. de fi. ad pe. ergo generatione naturali nascit ex matre. ¶ Pꝫ virtꝰ naturalis passiua cōpleta ab agēte nāliter exit in suā opationē: sicut visus motꝰ a coloꝛe nāliter videt: sꝫ in beata v̄gine fuit naturalis potētia ad generādū q̄ꝫ incompleta: vt ex dictis patet: ergo postq̄ꝫ fuit perfecta v̄tute spūssancti nāliter generauit. ¶ Pꝫ illuīatiōe ceci q̄ꝫ potētia visiua miraculose det: tamē post acceptā potentiā nāliter videt: sꝫ spūssanctꝰ virgini potentiaꝫ generatiuam dedit: ergo postea nāliter generauit. ¶ Pꝫ si generatio xp̄i ex virgine esset miraculosa: sicut formatio hoīs de limo terre: tūc ita se haberet materia quam virgo ministrauit ad chriſtū: sicut limꝰ de terra sumptꝰ ad adā: sꝫ talis materia nō sufficit ad rōnē matris vt p̄ius dictū est: ergo btā virgo nō esset vera mater xp̄i: qō dicere est hereticū. ¶ Pꝫ operatio miraculosa non est ab aliq̄a creatura: sed vere dicit q̄ v̄go genuit xp̄m: ergo generatio talis nō est miraculosa. ¶ Sed contra Dio. dicit in epla. iiij. ad Gaiū. De iesu loquens: Super boīes inquit operat ea que sunt boīes: ꝛ hoc monstrat: v̄go supernaturaliter cōcipiens ꝛ aqua instabilis: materialiū ꝛ terrenoꝝ pedū sustinēs gratuitatē: sꝫ hoc qō fit supnaturaliter dicimꝰ esse miraculosuꝫ ergo cōceptio xp̄i ex v̄gine miraculosa fuit. ¶ Pꝫ Ansel. dicit in li. de cōcep. vir. spūssanctꝰ virtus altissimi de muliere v̄gine: viruꝫ virginē mirabiliter ꝓpagauit: ergo generatio xp̄i ex v̄gine miraculosa est. ¶ Pꝫ sicut est cōtra nature oꝛdinem: vt cecus videat: ita ꝛ vt virgo manēs virgo pariat: sꝫ illuminationē cecoꝝ dicimꝰ miraculosam esse: ergo ꝛ cōceptio xp̄i ex v̄gine mir aculosa est. ¶ R° dicendū q̄ ꝓter vnionē duaꝝ naturaꝝ in vnaꝫ ypostasim que cōpleta est in cōceptione xp̄i q̄ est miraculū oīuꝫ miraculoꝝ: est etiaꝫ aliud miraculū: vt virgo manēs: virgo cōcipiat hoīeꝫ deuꝫ ad hoc enim q̄ generatio aliqua nālis dicat: opoꝛtꝫ q̄ fiat ab agēte naturaliter: ꝛ ex materia nāli ad hoc ꝓportionata: quodcūq̄ aūt hoꝝ defuerit: nō pōt dici generatio naturalis: sꝫ miraculosa si virtute fiat supernaturali: agēs autē naturale cū sit finite virtutis nō pōt ex materia nō naturaliter ꝓportionata effectuꝫ ꝓducere: agens vero supnaturale cū sit infinite virtutꝫ: pōt ex vtraq̄ materia operari: naturali scilicet ꝛ nō naturali: ꝛ ideo duob⁹ modis contingit esse miraculū. vno modo q̄ñ neq̄ agēs est naturale neq̄ materia nāliter ꝓportionata ad talē formā: vt patꝫ in formatione hoīs de limo terre. alio modo q̄ñ materia est naturalis: sꝫ agēs est supnāle: vt q̄ñ aliq̄s miraculose a febre sanat coꝛpus enim hoīs est nālis materia sanitatis que per supernaturale agens cōferꝫ ei: ꝛ similiter fuit in cōceptione hominis xp̄i: materia enī quā virgo ministrauit: fuit materia ex qua nāliter coꝛpus hoīs formari potuit: sꝫ virtus formans fuit diuina. vnde simpliciter dicendū est cōceptionem illā miraculosam esse: naturalē vero sm quid ꝛ ꝓpter hoc xp̄s dicit nālis filius virginis: q; naturalē materiā ad eius cōceptum p̄parauit. ¶ Unde patet responsio ad p̄imum. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ q̄ñ potentia passiua complet per operationē agentis nālis. tūc operatio sequens est naturalis. hoc aūt nō fuit in ꝓposito: ꝛ ideo ratio non seq̄t. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ ceco nato illuminato dat potentia visiua sine omni dispositione ctraria visioni: ꝛ ideo operatio seu visio sequēs est nālis: sꝫ potentia generādi data est virgini manēte virginitate que est dispositio cōtraria ad conceptū ꝛ ideo sicut potētia miraculose data est: ita ꝛ actꝰ sequens miraculosus fuit: vel dicendū q̄ ceco illuminato datꝫ potentia passiua cuiꝰ operatio est per hoc q̄ mouet ab agēte naturali. scilicet caloꝛe: ꝛ ideo visio ipsa naturalis est: sꝫ virgini dicit data potētia generatiua per hoc q̄ mota est eiꝰ potentia passiua ad generādū ab agēte supnaturali: ꝛ ideo operatio sequēs est miraculosa. ¶ Ad quartū dicendū q̄ formatio hominis de limo terre fuit miraculosa quātū ad agens ꝛ quantū ad materiā: sꝫ cōceptio ē miraculosa quantū ad agens ꝛ nō quantū ad materiam: ꝛ ideo nō est filie de vtroq̄. ¶ Ad quintū dicendū q̄ beata virgo dicit genuisse xp̄m: nō sicut p̄incipiū actiuū ad generationē p̄bēs: sꝫ sicut ministrās materiā naturalē: vnde nō est incōueniens q̄ generatio illa miraculosa fuerit: operatio vero miraculosa nō est alicuiꝰ creature sicut agēs: est tamen alicuius creature sicut materie: vt patꝫ ex eo: q; miraculose ex aliq̄ creata materia deus quandoq̄ aliquid facit.

Questio tertia

DEinde queritꝫ de annūciatione facta per angelum ad beatā virginē: ꝛ circa hoc querūt duo. Primo de conuenientia annunciationis. secundo de conuenientia nunciꝰ.

AD p̄imū sic p̄cedit. videt q̄ nō oporteꝛet virginī annūciari saluatoꝛis cōceptionem: ipsa enī fidē habebat: sꝫ semp ad fidē pertinuit credere incarnationē futurā. ergo nō oporteꝛet vlteriꝰ q̄ per modū annunciationis sibi patefieret. ¶ Pꝫ sicut dicit Grego. fides non habet meritū cui humana rō p̄bet experimentū: sꝫ in collocutione angeli ad virginē quedā persuasiua ratiocinatio facta est ergo merituꝫ fidei in ipsa vel euacuauit vel diminuit qō videt incōueniens. ¶ Pꝫ in his que fine boīs arbitrio deꝰ in boīe cōplet: nō requritꝫ aliquis ꝛsensus ex parte boīs: sed ꝓphetia p̄destinationis est de his que fine nostro complent arbitrio: vt habet ex Iero. in glo. Matth. j. super illud. Ecce virgo in vtero habebit: cuiusmodi dicē esse hanc ꝓphetiā. Ecce virgo cōcipiet. Isaie. 7. ergo nō requirebat aliquis cōsensus ex parte virginis rōne cuiꝰ oporteret annunciationē fieri. ¶ Sed cōtra maioris sapie ostensum est miraculū factū in cōceptione xp̄i ex virgine q̄ꝫ in cōceptione Joānis ex sterili: sed cōceptio Joānis per angelū p̄nūciata fuit ne foꝛtuito: sed ex dei ꝓuidentia accidere putareꝫ: ergo multo ampliꝰ cōceptionē xp̄i annunciatio p̄cedere debuit. ¶ Pꝫ in conceptione xp̄i est factum quoddā matrimoniū per indiuisibilē cōiunctionē diuine ꝛ humane nature: sꝫ in matrimonio requiritꝫ cōsensus qui per verba nuncioꝝ requiritꝫ ꝛ reconciliatꝫ: ergo et decuit vt deus per angelū suū cōsensum exquireret virginis de q̄ humanā naturā assumeret. ¶ Ulterius videt q̄ annunciatio nō fuerit per modū coꝛpoꝛalis visionis: vt enim dicit Augu. xij. sup Geñ. inter tria visionis genera que sunt coꝛpoꝛale: spirituale. ꝛ intellectuale: intellectualis visio est p̄stantioꝛ: sꝫ q̄ dignius est matrē dei magis decet: ergo per intellectualē visionē: ꝛ nō per coꝛpoꝛalē facta est annūciatio. ¶ Pꝫ Apparitiones coꝛpoꝛales angeloꝝ eo q̄ insolite sunt: ꝛ p̄eter cōmunē cursum nature inter signa ꝛ mirabilia cōputari possunt: signa aūt data sunt nō fidelibꝰ: sed infidelibus: vt dicit apls. j. Chozin. xiiij. cū ergo igit btā virgo fidelissima fuerit: nō videt ad eam apparitionē coꝛpoꝛalē angeli fuisse factā. ¶ Sed ctra Luc. j. super illud. que cū audisset ꝛc. dicit glo. Trepidare virginū est ꝛ oēm viri ingressū pauere: oēsq̄ viri affatꝰ vereri: nō aūt hoc v̄ginibꝰ efficit ex intellectuali cōsideratiōe: viri vt ex imaginatiōe sꝫ ex coꝛpali aspectu: q̄ angelꝰ in coꝛpali visione v̄gini apparuit ꝛ eā collocatus est. ¶ R° dicendū ad p̄imā questionē q̄ cōgruū fuit virgini: suā cōceptionē annūciari multis de causis: primo q; cū mens deo sit vicinioꝛ q̄ꝫ coꝛpus non decebat vt dei sapiētia eius vteruꝫ inhabitaret sine hoc q̄

mens ei⁹ cognitione summe sapientie resplenderet. ꝛ ideo non decuit eā ignorare quod in ea fiebat: sed oportuit hoc sibi annūciari. Secundo quia ipsa futura erat certissima te stis inusitate conceptionis. vnde oportet ꝙ de tam magno misterio per annūciationē erudiret. Tertio quia deus nō diligit coacta: sed voluntaria seruitia: vt qui obsequunt ex ipso ministerio mereant. vnde cū beata virgo singulariter ꝛ excellenter in dei misteriū eligeret: quē in vtero portauit lacte aluit: ꝛ brachijs baiulauit: decuit vt ꝛ sensus ei⁹ angelo nunciante requireretur: quē humiliter prebens ad obsequiū se sedulam ꝛ promptā obtulit dicēs Ecce ancilla dñi. ¶ Ad primū ergo dicendū ꝙ non erat determinate sub fide cadens tempus incarnationis: ꝛ p quā virginē hoc esset implēdū vnde de hoc instruēda erat p annūciationē. incarnationē enī futurā esse: quod antiquoꝝ fidei subiacebat firmissima fide tenebat. ¶ Ad secundū dicendū ꝙ allocutio angeli nō ex humana ratione persuasit: sed ex oīpotētia diuina: cui fides maxime innitit. dixit enī Nō erit impossibile apud deū omne verbū. ¶ Ad tertiuꝫ dicendū ꝙ ea de quib⁹ est ꝓphecia predestinationis complent sine nostro arbitrio causante. nō tñ oportet ꝙ sine nostro arbitrio consentiente. ¶ Ad secundā questionē dicendū ꝙ conueniētissime p corporalē visionē annūciatio factaest. primo vt annūciatio eēt certior. In his enī que visibiliter cernim⁹ minus decipimur. Secundo qz vt dicit Dio. in epla ad Titū: hec est causa quare nobis diuina p corporales figuras proponunt vt vtraq; vita hoīs sm suā proprietatē diuina cognitione illuminet. sensitiua. s. imaginatione figurarū. intellectiua vo cōtemplatione spūal veritatis. silr etiā decuit vt virginis aspectus vteraq; suo modo nobilitaret. interior. s. per revelationē tanti misterij. ꝛ exterior p corporalē angeli visionē. Tertio qz annūciatio debebat ꝓportionari ei quod annūciabat. annūciabat autē visibil missio filij dei in mūdū. vñ decēter angelus nuncians corpali visione apparuit. ¶ Ad primū ergo ꝛtra hoc obiectū dicendū ꝙ quāuis intellectualis visio sit melior corporali: tamen vtraq; simul efficacior inuenit q̄z altera propter cōnaturalitatē humane cognitionis ad sensum. ¶ Ad secundū dicendū ꝙ corporalis apparitio ad virginē facta est: nō propter cōfirmationē fidei: sed propter signationē misterij: vel propter dignitatē ipsius vt sibi singulari modo diuina panderent.

Ad secundū sic ꝓcedit. videt ꝙ annūciatio p angelū fieri nō debuit. Missio enī qua filius mittit vt sit hō: est excellentior ea qua mittit vt sit cum hoīe ex parte effectus. Sed missio qua mittit in mentē vt sit cū hoīe nō complet mediante angelo qui menti nō illabit: vt in. ij. li. di. xj. dictū est. ergo nec q̄ missus est vt eēt hō oportuit p annūciationē angeli fieri. ¶ Ps superior nō instruit p inferiorē. s; btā virgo fuit angel superior: qz deo acceptior: ergo nō debuit sibi per angelū xp̄i conceptio nūciari. ¶ Ps ordo reparationis debet respōdere ordini prime cōditionis. sed in prima cōditione preceptū diuinū ad mulierē p virū venit: ergo ꝛ p aliquē virū prophetā annūciari debuit virgini cōceptio filij. ¶ Sed ꝛtra est quod dicit in lra Missus est gabriel angelus. ¶ Ps vt ꝓbat Dio. iiij. ca. ce. ierar. Angeli sunt medij inter deuz ꝛ nos. sed ab vno extremo in aliud deuenit per mediū: ergo ea q̄ btē virgini diuinit⁹ nūcianda erant p angelū nūciari decuit. ¶ Ulteri⁹ videt ꝙ angelus nuncians fuerit de supremis ordinib⁹. Dicit enim Grego. in omelia de. c. ouib⁹. Summū nūciū mitti decuit qui summū omniū nūciaret. sed illi qui sunt in ordine serafhin sunt summi inter angelos: ideo p aliquē eoꝝ annūciatio facta est. ¶ Ps Hier. dicit ꝙ ista est questio inferioꝝ angeloꝝ misteriū incarnationis non plene cognoscentiū q̄ ponit Isa. lxiij. Quis est iste qui venit de edom ꝛc. sed nō potuit nūciari misteriū incarnationis nisi p illos quib⁹ plene revelatū est: ergo annunciatio p aliquē de supremis angel facta erit. ¶ Sed ꝛtra est quod ecclesia cantat Gabrielē archangelū scim⁹ diuinit⁹ te eē affatū. Ordo aūt archāgeloꝝ est penultim⁹ ce. ierar. vt pz ex Grego. ꝛ Dio. ergo angel⁹ nūcians nō sunt de supremis ordinib⁹. ¶ R° dicendū ad primū q̄situ ꝙ annūciatio p angelū facta est: cui⁹ rō multipliciter accipi pōt. Primo qz vt dicit Piero. angelis est cōnata virginitas. vñ decuit vt ad virginē nunciandā angelus mitteret. Secundo qz perditio humana initiū sumpsit ex hoc ꝙ diabolus mulierē allocutus est. vñ dicit Beda: Cōgruū apparet ad humane nature reparationis exordiū: vt angel⁹ virginē alloqueret. Tertio quia ille annūciabat q̄ est rex hominū ꝛ angeloꝝ. ꝛ eius natiuitas sicut in salutē hominū fuit: ita ꝛ in reparationē ruine angelice. ꝛ ideo decuit vt tā hoīes q̄z angeli huic misterio ministeriū exhiberēt. ¶ Ad primū ergo dicendū ꝙ quāuis q̄n fili⁹ in mentē mittit angelus in mentē nō illabat: tñ filio veniēti obsequit preparans mentē purgando illuminādo ꝛ perficiēdo ad diuine sapientie susceptionē: ita etiam ꝛ q̄n filius in carnē missus est angelus nō venit vt carnem assumeret: sed vt virginē instrueret de qua caro assumenda erat. ¶ Ad secundum dicendum ꝙ quāuis beata virgo superior angelis fuerit sm acceptionē diuine predestinationis: tñ eis inferior erat q̄ntum ad statū: qz ipsa in statu vie erat: angeli aūt in statu patrie. vñ nō ē incōueniēs ꝙ angel⁹ virginē instruēt. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ in prima cōditione mulier prima nō accepit diuinū preceptū nisi p illū virū qui erat principiū tot⁹ carnal generatiōis. vñ hoc solū debet homini xp̄o qui est spūalis regenerationis principiū vt matrē doceat ex q̄ vita spūal in oēs quodāmodo pcessit. ¶ Ad secūdā questionē ergo dicendum est ꝙ angelus nūcians nō fuit de suprema nec de media ierar. sz de infima. nec de primo ordine eiusdem ierar. sed de medio qui est ordo archangeloꝝ: Cui⁹ rō multiplex patet. Primo qz cū xp̄s nasceret vt inordinationē que in angel acciderat repararet: decuit vt in sua conceptione ordo ille ce. ierar. maxime seruaret: vt. s. supremi angeli mediantib⁹ infimis hoīes illuminarēt. Secūdo vt misteriū incarnationis tñ conueniēs eēt. cū enī inferiores angeli agant sm id quod a superioꝛib⁹ recipiūt: ꝛ nō ecōuerso dū inferiores angeli nūciant: annūciatio p superiores ad inferiores expleret: quod nō eēt si superiores ĩmediate annūciarent. Tertio qz sic saluat proprietas ordinū sicut in. ij. di. ꝛtra dictū est. Infima ierar. officiū habet dirigēdi hoīes sm quādam limitationē: vel vni⁹ ꝓuincie: sicut ordo principū: vel vni⁹ hoīs sicut ordines angeloꝝ ꝛ archangeloꝝ. sz differūt: qz ad angelos ꝓtinet dirigere in actib⁹ alicui⁹ hoīs qui ad ip̄m tñ pertinēt: vñ dicunt minima nūciare. Ad archangelos vo pertinet dirigere in actib⁹ alicui⁹ hoīs: qui tñ in totā multitudinē redundant. vnde ꝛ medij sunt inter principatus ꝛ angelos quod ꝛ eoꝝ nomē ostendit. dicunt enī archangeli q̄si principes angeli. qz ergo sensus btē virginis q̄ p annunciationē requirebat actus singularis plone erat in multitudinis salutē redundans: ĩmo tot⁹ humani generis: angelus nuncians de ordine archangeloꝝ eē debuit: ꝛ inter eos summ⁹. ¶ Ad primū ergo ꝛtra hoc obiectū dicendū ꝙ Grego. non intelligit summū simpliciter: sed summū inter angelos sm ꝙ quilibet archangelus summ⁹ nūci⁹ dici pōt: quod patet ex hoc quod premittit Archangeli dicūtur q̄si summi nūcij. ¶ Ad secundū dicendū ꝙ angeli inferiores nō penitus misteriū incarnationis ignorauerūt. sed qz nō tota ꝓfunditatē cōsilij diuini sup salutē humani generis capere poterāt inquirebāt pleni⁹ edoceri. ꝛ de hoc in. ij li. di. xj. pleni⁹ dictum est. Uirtus altissimi obumbrabit tibi. Uirt⁹ altissimi sm expositionē Dama. sequentē intelligit filī⁹. de quo. j. Corinth. i. dicit xp̄m dei virtutē ꝛ dei sapientiā vt sic in vbis angeli prenūciet duarū psonarū aduētus in virginē. s. spūssanct⁹ ad purgandū ꝛ potentiā generatiuam prestandū: ꝛ filij ad carnē assumendū: propter quod dicit Obumbrabit tibi virt⁹. Uirt⁹ enī altissimi per susceptionē nostre infirmitat obumbrata est. vel dicit Obum-

brabit tibi ad signandū extinctionē omnimodam fomitis: qz p aduentū filij in ipsam oēs reliquie fomitis ab ea extirpate sunt: z hec extirpatio obumbratio dicit sicut z fomes incendiū. vmbra aūt cōtra estū refrigeriū prestat. Sicut diuinū semen. Nō dicit simpliciter semen vt caueret errorem Apollinaristarū q ponebant spūm sanctū in vterū virginis vere sicut semen venisse. in hoc tñ similitudinē seminis habet q sicut semē est actiuū in generatione: ita z spūssanct⁹ in cōceptione xpi: vel filij⁹ quē virtutē altissimi dicit. ¶ Nostre antique aspersionis. Nō q̄ntū ad vetustatē culpe: sed pene. Per spm scm creans. ¶ Contra. creare est ex nihilo aliq̄d facere. sed corp⁹ xpi de materia formatū est: ergo nō est per spiritū sanctū in cōceptione creatū. Sed dicendū q̄ creatio hic large accipit pro q̄libet operatione supnaturali q̄ ipsi⁹ tm̄ dei est. Si dixerim⁹ qz pctm̄ nō habem⁹. Videt instantia eē de puero baptisato: z de adulto qui statim vere cōfessus est. sed dicendū q̄ ad hoc vt veritatē in oībus habeat dictū Apli dupliciter pōt accipi. Uno modo vt p pctm̄ nō tm̄ intelligat macula z reatus pcti: sz etiā causa z sequela pcti. in puero enī baptisato z adulto penitēte manet fomes incitās ad peccandū: z vlteri⁹ aliq̄ dispōnes ex actuali pctō relicte. in xpo aūt neutrū horū fuit. caro enī ei⁹ fuit sine corruptione fomitis cōcepta est. z cū pctm̄ nō fecerit: reliquie pcti in eo nō fuerunt. silr nec in btā virgine q̄ immunis a pctō actuali fuit. fomes aūt etsi eētialiter in ea remansit post primā sanctificationē: tm̄ vt ligat⁹: z nō vt incitās ad pctm̄: vt dictum est. Alio mō pōt verificari vt intelligat etiā de pctō actuali quo ad reatū z maculam. Si enī hō ad breue tps sine actuali pctō eē possit: nō tm̄ diu sic pseuerare pōt: vt saltē in veniale pctm̄ nō cadat. vt sic hoc verbū habem⁹ nō determinatū: sed cōfusum pūs importat. in xpo vo z matre ei⁹ nullo mō pctm̄ actuale locū habuit: nec mortale nec veniale.

Cum aūt illa caro. ¶ Postq̄ ostendit magister cō ditionē carnis assumpte: z matris de q̄ assumpta ē hic mouet q̄sdā dubitatiōes circa determinata. et diuidit in duas partes. In prima mouet dubitationē circa propagationē carnis xpi ex remotis parentib⁹. s. abraam z adam. In secūda mouet dubitationē circa cōceptionē carnis ei⁹ in proxima matre: ibi Illi aūt sententie q̄ supra diximus. Circa primū tria facit. Primo mouet dubitationem. Secūdo soluit eam ibi Quia ea de incarnatione. Tertio ex solutione elicit quandam conclusionem ibi Quo circa primitias nostre masse. Secunda dubitatio diuiditur in questionem z solutionem. Solutio incipit ibi Sed alia ratio. ¶ Hic est duplex questio. Prima de propagatione carnis xpi z antiq̄s patrib⁹. Secūda de ꝓpagatione ei⁹ ex matre.

¶ Questio Quarta.

Circa primū querunt tria. Primo vtrū caro xpi in antiquis patribus fuerit pctō obnoxia: vel ab alia cor carne fm differentiam puritatis z infectionis distincta. Secūdo vtrū caro xpi fuerit in antiquis patrib⁹ fm q̄ntitatē aliq̄d determinatū z materialiē in eis existēs. Tertio vtrū xps singulariter habeat inter filios abrae vt in eo decimatus non sit.

Ad primū sic ꝓcedit. videt q̄ caro xpi in antiq̄s patribus pctō infecta nō fuerit. corp⁹ enī celeste nō inficit nec alterat ex diuinctione ad aliud corpus. sed corpus xpi nature celestis fuit: quod videt ex hoc quod dicit de ipso Jo. iij. Qui de celo venit super oēs est. ergo caro xpi in antiq̄s patrib⁹ infecta eē nō potuit. ¶ ꝑ in lra dicit q̄ xps primitias nostre carnis assumpsit. sed caro humana in primo statu infecta non fuit: ergo xps assumpsit carnem nunq̄ prius infectā. ¶ ꝑ Augu. x. sup Gen̄. dicit q̄ natura humana semp habuit simul cū vulnere vulneris medicinā. sed quod est corruptū nō pōt corruptiōis esse medicina: ergo in humana natura semp fuit aliq̄d non corruptū vel infectū vnde caro xpi formata est que medicina facta est totī⁹ humani generis. ¶ ꝑ nihil sanat a corruptione nisi in eo aliquid incorruptū remāserit sicut in egritudine animalis: cum cor remaneat sanum eius virtute membra prius egra sanant. sed corruptio humani generis sanabil fuit: ergo in humana natura aliquid incorruptū remāserat. sed nihil est mundius in humana natura q̄ caro xpi: ergo illud de quo formata est caro xpi nunq̄ in patrib⁹ fuit infectū. ¶ ꝑ in diuinā sapientiā nihil coinquinatū incurrit: vt dicit Sap. viij. sed xps est dei virt⁹ z dei sapiētia: vt dicit .j. Corinth̄. j. ergo caro eius nunq̄ coinquinata fuit. Sed contra est q̄ magister in lra dicit carnē xpi primoq̄ assumere pctō fuisse obnoxiam. Et idem habet a Hugo. de san. vic. in li. de sacramēt. ¶ ꝑ caro xpi nō ꝓcessit ab abraam nisi q̄ semē ex quo cōceptus est Isaac. sed semen illud propter carnalem coitus concupiscentiam pollutū est originali infectione: ergo caro xpi anteq̄ assumeret infecta fuit peccato originali ¶ ꝑ distinctio qualitatis presupponit distinctionē naturē subiecte: cū; ꝓtraria nō sint simul in eodem: nec ex eisdem principijs causent. sed caro xpi nō fuit distincta fm naturā a carne parentū a quib⁹ propagata est: ergo nec fm qualitatē puritatis z impuritatis. z sic idem quod prius. ¶ Ad .p⁹. dicendū q̄ circa hoc fuit duplex hereſis. Una illoz qui dixerunt corpus xpi nō esse formatū ex eodem ex quo alia corpora hominū formant: sed q̄ filij⁹ dei corpus celeste secū attulit: z hoc modo p vterum virginis transiuit nihil ex ea sumens. Hoc autē est hereticū dupliciter. Primo qz derogat veritati scripture q̄ xpm ex muliere factū z natū dicit. nō enī ex ea factus diceret nisi ex ea aliquid traxisset vnde materialiter eius caro fieret. z sic nec beata virgo mater dei dici posset. Secūdo qz derogat veritati humanitatis xpi. cū enī oīs forma determinatā materiā requirat: si corp⁹ xpi formaret ex materia alteri⁹ generis ab illa materia de qua formant corpus alterius hois: nō esset corpus eiusdem speciei cum corporibus alioz hominū. z ita hō equiuoce diceret: cū sit eētialis pars hois. ¶ Alius error fuit dicētiū q̄ caro xpi fm q̄ in parentib⁹ erat infecta nō fuit. Dicūt enī q̄ peccāte adā deus conseruauit in illo aliq̄d incorruptū z nō infectū per quod humana natura sanari posset. z hoc quidem transfusum est sine aliq̄ infectione vsq̄ ad beatā virginē: z exinde formatū est corpus xpi. Hoc aūt erroneū reputat ꝓcipue propter duo. Primo qz fm hanc positionē xps nō eēt vere filij⁹ virginis: nec vere ex stirpe alicui⁹ patrū progenit⁹ nisi solū ex adam. illa enī pars que incorrupta in humana natura remansit in hominib⁹ alijs ab adā fuisset quasi extraneū ab eis. soli autē ade cōnaturale quantū ad primū statū. Secundo qz tollit congruus satisfactionis ordo. sicut enī non erat decens vt pro adam z ei⁹ successione corrupta aliquis satisfaceret qui ex illo genere nō esset: ita etiā nō eēt congruū vt naturā infectā satisfaciendo sanaret dei filij⁹ nisi hoc ꝑm quod prius infectū fuerat assumpsisset. Et ideo dicendū est q̄ caro xpi fm q̄ fuit in patrib⁹ z etiā in ipsa beata virgine peccato infecta fuit anteq̄ assumeret: sz in ipsa assumptiōe ab omni infectione peccati purgata est vt fm q̄ est actu caro xpi in ea nihil macule inueniat. ¶ Ad primū ergo dicendū q̄ xps dicit de celo venisse nō rōne nature assumpte: q̄si aīa vel corpus eius prius in celo fuerit assumpta: z postmodum ꝓ vterū virginis ad nos puenerit: sed quantū ad personam assumentē que quidē de celo ad nos venisse dicit: nō loci mutatione: sed visibil nature assumptione. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ xps dicit primitias nostre carnis assumpsisse nō fm idētitatē rei: vt. s. natura carnis quā assumpsit semp in conditione primi status remanserit: sed quantū ad similitudinē: qz caro assumpta ꝓut ꝓsiderat actu caro xpi sine infectione culpe fuit: sicut z caro primi hois ante peccatū vt magister in lra exponit. ¶ Ad tertiū dicendum q̄ caro xpi in abraam nō fuit vt medicina vulneris in actu: sed solū in potentia fm. s. q̄ ex eo ꝓpagari poterat illa caro ex q̄ medicina nostri vulneris facta est. z ideo non oportet q̄ fuerit ibi actu sine infectione vulneris: sed solū in potētia fm ordinē

quo caro xpi ex ea propagãda erat. ¶ Ad quartũ dicendũ q̃ aliquod corruptũ est reparabile dupliciter. Uel ſm potentiam passiuã tñ: & sic oportet vt remaneat in eo aliq̃d nõ corruptũ. i. nõ p corruptionẽ annihilatũ: sicut dicit̃ ostrariũ corrũpi p aduentũ ostrarij. oportet enĩ subiectũ remanere cũ possibilitate ad salutẽ q̃ recuperãda est. Uel ſm potentiam passiuã & actiuã simul: sicut hõ infirm⁹ curabil̃ est q̃cũq; virtute actiua nature sue: & qz idem non patit̃ a seipso: necesse est vt in eo q̃ sic reparabile est sit aliq̃ pars nõ corrupta nec corruptioni subiecta sicut cor. dicendũ est ergo q̃ humana natura non erat reparabil̃ nisi ſm potentiã passiuã tñ. & iõ nõ oportuit q̃ in ipsa remaneret aliq̃ pars corruptioni non subiecta: sed sufficit q̃ in ea remanserat id quod nature est cum possibilitate ad reparationẽ: subiectũ trĩ corruptioni. ¶ Ad quintũ dicendũ q̃ caro xpi actu existẽs caro xpi nullo modo fuit infecta. eius enĩ emundatio a precedenti infectione saltẽ intellectu precedit assumptionẽ. vñ in diuinam sapientiam nihil inquinatũ incurrere potuit.

Ad secũdũ sic ꝓcedit̃. videt̃ q̃ caro xpi fuerit in antiquis patrib⁹ ſm aliquid demõſtrabile determinatũ. Ut enĩ in lra ex Augusti. habet̃ caro xpi fuit in abraam ſm corpulentã substantiã. sed corpulenta substantia noĩat aliq̃d determinatũ demonstrabile: ergo p hũc modũ fuit caro xpi in abraam & in alijs. ¶ Ꝑ in formatiõe corporis xpi inueniunt̃. s. ratio formatiõis q̃ est principiũ actiuũ in cõceptione: & materia de qua corpus xpi formatũ est. sed ratio formationis nõ descẽdit ab adam vt Aug. x. super Gen̄. dicit: sed desup venit: qz quod in ea natũ est de spũ scõ est ¶ Math. j. ¶ Si ergo ista materia demonstrata in adam vt abraam nõ fuerit: nullo modo corpus xpi ex primis parẽtibus venit: quod est incõueniens: qz non pertineret ad eũ satisfacere pro peccato ade: sicut dictũ est: ergo oportet carnẽ xpi fuisse in abraam & adã ſm materiã determinatã. ¶ Ꝑ ſi hec materia determinata ex q̃ corpus xpi formatũ est non fuit in adam: hoc nõ potest eẽ nisi qz ex alimẽto sumpta est. alimentũ autẽ extraneũ est a natura humana: ergo caro xpi nõ est vere de natura humana: quod hereticũ est. videt̃ ergo q̃ materia carnis xpi nõ sit ex superfluo alimẽti sumpta sed ex primis parẽtib⁹ descenderit. ¶ Ꝑ maior est ꝺuenientia que est ſm identitatẽ rei q̃ ꝙ est ſm proportionẽ principia ad principiatũ. ſz si materia corporis xpi ex superfluo alimẽti sumpta est realiter fuit q̃cũq; materia cibi cõmesti. nõ autẽ põt dici q̃ realiter fuerit in auo vel ꝓauo. etsi forte dicatur q̃ ibi fuerit sicut principiatũ est virtute in suo principio: ergo maior eẽt conuenientia carnis xpi ad aialia quoꝝ carnes in cibũ sumpte sunt q̃ ad adã vel abraam: q̃ est inconueniẽs: ergo idem quod pri⁹. ¶ Ꝑ illud quod in se mũdũ est non est natũ inficere aliud ostraria infectione. sed beata virgo mundata fuit p primã sanctificationẽ ab originali infectione: ergo virtute aĩe ei⁹ nutrimentũ assumptũ inficere nõ potuit. nec al's infectũ erat tali infectione q̃ extra humanã naturã nõ inueniẽt̃: ergo caro xpi nõ in brã virgine pcõ subiacuisset: quod est erroneũ vt dictũ est. ergo caro xpi ex superfluo alimẽti nõ fuit materialiter: & sic idem q̃ prius. ¶ ſz ostra. Xps nõ aliquo modo fuit in parẽtib⁹ quo alij hoĩes ibi nõ fuerũt: ſz ecõuerſo alij hoĩes aliquo modo ibi fuerũt quo xps nõ fuit. ſz alij hoĩes nõ fuerũt in ꝑmis parẽtibus ſm materiã determinatã: ergo nec xps in eis hoc mõ fuit. ꝓbatio medie. alij hoĩes nõ descẽdunt a suis parẽtib⁹ nisi mediãte semine. semen autẽ vt ꝓbat ꝓhs. xv. de aialib⁹: nõ est aliq̃d decisum q̃ fuerit actu pars: sed est superfluũ alimẽti q̃ ẽ potẽtia. totũ ergo alioꝝ hominũ materia nõ fuit determinate in adã q̃ſi actu ps ei⁹ existẽs. ¶ Ꝑ generatio ſm naturã in infinitũ possibil̃ est ſm naturã hoc mõ q̃ hõ ex hoĩe generet̃. si ergo aliq̃ materia determinata sumat̃ ex q̃ oĩs caro decisa sit: oportet q̃ infinitoꝝ materia in aliquo finito fuerit: hoc autẽ est impossibile: ergo impossibile est q̃ omniũ hominũ caro & xpi fuerit in adã ſm determinatã vt signatã materiã. q̃ autẽ impossibile sit sic ꝓbat̃. Cuilibet rei nãlis materia determinatã q̃ntitatẽ exigit. nõ enĩ in q̃cũq; partua materia põt induci q̃cũq; forma. ſz infinita nõ pñt eẽ in aliquo finito nisi ſm q̃ntitatẽ nõ determinatã accipiant̃ diuisione fcã: ſz semp ſm eandẽ ꝓportionẽ vt. s. toti⁹ sumat̃ dimidiũ & dimidij dimidiũ. & sic in infinitũ: sic enĩ ſm eandẽ ꝓportionẽ. secũdo acceptũ erit alteri⁹ q̃ntitatis q̃ꝑ ꝑmo acceptũ: ergo impossibile est q̃ infinitoꝝ corpoꝝ naturaliũ materia sumat̃ ex aliquo vno finito in actu. ¶ Ꝑ in oĩ generatione naturale agẽs vniuocũ inducit formã suã in materiã q̃ pri⁹ tali nature subiecta nõ erat. ſic ignis in materiã aeris q̃ pri⁹ forme ignis subiecta nõ erat. ſz si materia ex q̃ ille hõ format̃ ſm aliq̃d signatũ in adã fuerit & in ceteris parẽtib⁹: nunq̃ ei⁹ materia fuiſſz humane nature nõ subiecta ergo iste modus generationis nõ eẽt ꝺueniẽs ſm viã generationis natural̃. & sic idẽ quod pri⁹. ¶ Ad 2ᵐ dicendũ q̃ circa hoc fuit due opiniones. Una opinio dicit q̃ caro xpi et omniũ alioꝝ hominũ fuit in adã ſm determinatã materiã hoc modo q̃ aliq̃ pars corporis ade fuit de q̃ p multiplicationẽ quãdã omniũ hominũ corpora formata sunt: aut sine ꝑmixtione alicui⁹ extranei vt q̃dã dicũt: aut ꝑmixto illi materie aliquo qõ ex alimẽto ꝺuersum est. & de hoc q̃liter improbabile videat̃ in. ij. li. di. iij. dictũ est. Alioꝝ opinio est q̃ ꝓbabilioꝝ videt̃ q̃ alij hoĩes nõ fuerũt in ꝑmo parẽte nisi ſm materiã originalẽ. & xps hoc modo in primis parẽtib⁹ fuit. Sed in hoc differt q̃ alij hoĩes fuerũt in primo parẽte ſm rationẽ seminalẽ: xps aũt nõ. qõ sic videri põt in his q̃ p cõcubitũ generant̃ duo ocurrũt ad formationẽ corporis s. ꝓncipiũ actiuũ qõ est in semine: quod rõ seminal̃ dicit̃. aliud aũt est materia ex q̃ corpus format̃: quã mater ministrat. vtrũq; aũt hoꝝ originaliter reducit̃ in primũ parentẽ Oꝝ enim in semine patris sit virt⁹ actiua ad conceptionem corporis humani est p virtutẽ nature humane quã pr̃ ꝓcreande a suo pr̃e accepit: & ille ab alio: & sic vsq; ad adã. & sic patet q̃ rõ seminal̃ eoꝝ q̃ sunt ex semine viri cõcepti originaliter ab adã descẽdit. silr etiã materia quã mater ministrat oportet q̃ sit ꝓparata per virtutẽ generatiuã ei⁹. rei enĩ generatio natural̃ reqrit materiã ꝓpriã & determinatã Uirt⁹ aũt generatiua ipsi⁹ matris originaliter ab adam descẽdit: sicut & virt⁹ generatiua viri. & ideo illi q̃ ex mare & femina generant̃ descẽdunt originaliter ab adã. & ſm rationem seminalem: & ſm materiã. & qz vn⁹ modus essendi in: est ſm q̃ dicit̃ effect⁹ eẽ in sua causa efficiẽte: vt dicit̃. iiij. phisicoꝝ. ideo hoĩes sic concepti dicunt̃ fuisse in adã & ſm rationẽ seminalẽ & ſm materiã originalẽ. In ꝺceptiõe aũt xpi virt⁹ actiua nõ fuit nisi spũſſanct⁹. materia aũt est ꝑ virginẽ ministrata debito modo ꝓpata. vñ patet q̃ originaliter materia corporis xpi descẽdit ab adã. nõ aũt rõ actiua in ꝺceptiõe ei⁹ ab adã descẽdit originaliter. & ideo xps fuit in adã ſm rationẽ originalẽ: ſz nõ ſm materiã seminalem. ¶ Ad primũ ergo dicendũ q̃ cũ dicit̃ xps fuiſſe in adã ſm corpulentã substantiã: non est intelligendũ q̃ in adã fuerit ꝑ modũ corpulente substãtie. ſz qz ipsa corpulenta substantia corporis xpi aliquo modo fuerit in adã sicut in originali principio. ¶ Ad secundũ dicẽdũ q̃ materia corporis xpi nõ aũt rõ cõceptionis ei⁹ fuit in adã: nõ tñ materia illa fuit in adã in actu q̃ſi aliq̃ determinata pars ei⁹: ſz virtute tñ sicut res dicit̃ eẽ in suo principio effectiuo vni⁹ spẽi. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q̃ materia corporis xpi assumpta est ex eo qõ de cibis a beata virgine sumptis in purissimos sanguines ei⁹ ꝺuersum est. alimentũ aũt quãuis in principio sit extraneũ & dissimile: tñ in fine ẽ ꝺueniẽs & simile: vt in. ij. de aĩa dicit̃. vñ nõ sequit̃ q̃ materia corporis xpi sit extranea humane nature. ¶ Ad q̃rtũ dicendũ q̃ similitudo & ꝺuenientia magis attendit̃ ſm formã q̃ materiã: vt si ignis generet ex aere ignẽ: ignis generat⁹ magis ꝺuenit cũ igne generãte cũ quo cõuenit ſm formam q̃ ex aere ex quo materialiter generat⁹ est. Silr etiã materia corporis xpi magis ꝺuenit cũ

beata virgine ⁊ alijs patribus quoꝝ virtute effecta est pro/pria materia corporis humani q̃ cū rebus illis que in cibū sumpte sunt. ¶ Ad quintū dicendū q̄ per primā sanctifica tionē: vt supra dictū est: btā virgo a fomite mūdata fuit fm q̄ inclinat ad actus psonales. nō aūt remota est illa inclina/tio fm quā fomes est infectiu⁹ nature: ſz hoc factū est p secū dam sanctificationē vt quidā dicūt: ⁊ ideo illud quod erat in btā virgine vt ordinatū ad propagationē nature peccato obnoxiū erat quātus erat a peccato mundatū fm q̄ ad pso nam pertinebat.

Ad tertiū sic procedit. videt q̄ nullus qui de stirpe abrae descēdit in ipso decimat⁹ sit. qz vt dicit Aug. x. sup Gen. quod in eo decimabat curabat. ſz nul/lus in parētib⁹ curari vel sanctificari pōt: vt supra dictū est: ergo nullus in abraam decimari potuit. ¶ P̄ sicut post tē/pora abrae in illis qui ex ei⁹ stirpe descēderūt valuit circū/cisio ad peccati original' curationē: ita etiā ante ipsi⁹ tēpora valuit ad idē virtus sacrificioꝝ decimarū ⁊ oblationū: vt di cit Greg. in mora. sed q̄n abraam circūcisus est: nō propter hoc alios de stirpe ei⁹ descēdens circūcisus fuit: als eos nō oportuisſz iterū circūcidi: ergo nec abraam dante decimas ei⁹ filij decimati sunt. ¶ P̄ decimari aut est decimas dare: aut ad decimas obligari: aut decima parte priuari: sicut di/cit granū decimatū a quo iam decima pars ablata est. Sed p̄mo modo nō potest dici q̄ aliquis in patre suo decimet'. dare enī decimas est quidā actus psonal': ſz actus psonales nō trāsfundunt' a parētib⁹ in filios: sicut nec pctā actualia: ergo abraam dante decimas nō propter hoc fili⁹ eius deci/matus est q̃si dans decimas. Silr nec secūdo modo. Leui/te enī ⁊ sacerdotes veteris legis ab abrae stirpe descēderūt: qui tñ ad decimas dandū nō obligabantur: sed eos a pp̄lo accipiebāt: ergo nec fic oēs filij abrae preter xp̄m in ipso de cimati sunt q̃si ad decimas obligati. Silr nec tertio modo: qz decimatio respicit id quod est in actu distinctū. vñ triti/cū nō potest ee decimatū ex hoc q̄ semē decimatū fuit. sed filij abrae nō erāt in eo vt actu distincti: ſz tñ virtute: ergo nullo modo in eo decimari potuerunt. ¶ Sed otra est qđ Ap̄l's ad hebre. vij. dicit: ⁊ in littera ex verbis Augu. habet'. ¶ P̄ decimatio quoddā signū seruitutis diuine est cū ad latriā ptinet. sed ꝓples in parente ad seruitutē obligat': serui enī sunt filij: si ex seruis parētib⁹ nascant': ergo abraam dan te decimas filij eius decimati sunt. ¶ Ulteri⁹ videtur q̄ etiā xp̄s in abraam decimat⁹ sit. Xp̄s enī nō habet habitu/dinē ad abraam nisi mediāte btā virgine. sed btā virgo fuit in abraam decimata: ergo ⁊ xp̄s. ¶ P̄ decimatio ꝓuenit fi/lijs abrae ex eo vt in lra habet' rōne pctī originalis: qz p cōcu piscentiā ex eo propagādi erāt. sed caro xp̄i in abraam fuit pctō obnoxia: vt in lra dicit': ergo ⁊ in eo xp̄s decimat⁹ fuit ¶ P̄ decimatio est quidā actus figural'. sed xp̄s videt' ma/xime p decimā figurari rōne pfectionis xp̄i q̃ denario cōpe tit: ergo xp̄s precipue in abraam fuit decimat⁹. ¶ Sz otra. Aplus hebre. vij. prefert sacerdotiū xp̄i sacerdotio aaron p hoc q̄ leui ex cui⁹ stirpe aaron descēdit abraam dante deci mas decimat⁹ est. sed xp̄s in hoc nihil amplius haberet q̃z aaron si in abraam silr decimat⁹ esset: ergo nullo modo in eo decimat⁹ fuit. ¶ P̄ quod multiplicat' miraculose: ⁊ nō virtute nature: nō est decimabile: vt patet. iiij. Regū. iiij. qz helize⁹ nō precepit vidue vt de oleo quod miraculose mul/tiplicatū erat decimas daret. sed caro xp̄i ex abraam mira/culose propagata est: ergo xp̄s in abraam decimat⁹ nō fuit. ¶ R⁹ dicendū ad primā questionē q̄ illi q̄ ex abraam per cōcubitū descenderūt: in abraam decimati sunt. xp̄s aūt in eo decimat⁹ nō est: cui⁹ rō est qz decimatio nō tñ erat act⁹ moral': sed etiā figural'. est enī actus moral' fm hoc q̄ pars quedā terre nascentiū ⁊ alioꝝ in vsum ministroꝝ dei ⁊ pau perū ofrebat': vt eēt cibus in domo dñi: vt habet' Malac. iij. Actus aūt figural' est fm q̄ hoc quod figurat impfectio nē in eo q̄ decimas dat qui perfectionē ab eo cui dat expe/ctat. In numero enī denario est quedā pfectionis ratio fm q̄ limes quidā est. vñ nouenari⁹ impfectionē signat fm q̄ a denario deficit. ⁊ ideo qui decimas dat: in hoc q̄ nouē fi/bi retinet ⁊ decē alteri dat ꝓfitet' se imperfectū ee: ⁊ pfectio nē ab altero expectare. ⁊ inde est q̄ etiā decimatio quodā/modo actus sacra' erat fm q̄ dicta reall' ꝓfessio ex fide me/diatoris ꝓcedebat: p cui⁹ pfectionē sacrata est humani ge/neris impfectio q̃ erat p originale pctm: hoc enī figurando remediū qđ otra originale pctm p̄stabat p modū sacri.il/la ergo decimatio q̃ abraam decimas dedit ostendens se li beratore indigere ad illos tñ ptinet ex eius stirpe descēdē/tes qui impfectionē original' pctī ex eo traxerūt: vt silr sicut ipse liberationē ab alio expectarēt: nō autē originale pecca tū ab eo traxerūt nisi qui per concubitū ex eo descēderūt. so lū enī bi naturā humanā ab eo sicut a principio actiuo acce perunt: vñ ⁊ in eo fm rationē seminalem fuisse dicuntur. et ꝓpter hoc etiā simul cū natura nature vitiū otraxerūt ab adam vel abraam. xp̄s vo ab adam vel abraam nō p ocubi/tū descendens materiā humane nature ab eis habuit: q̃ vir/tute spūssancti in humanā naturā formata est. ⁊ ideo nō cō traxit originale peccatū: ⁊ ideo nō potuit figurari vt impfe/ctionē habēs ⁊ liberatione indigēs: ⁊ ꝓpter hoc nō est de cimatus in abraam. ¶ Ad primū ergo dicendū q̄ in verbo Aug. hoc q̄ dicit curabat': nō designat curationē in actu: ſz curationis necessitatē. qui enī sic in eo erāt vt curatione in/digerēt in eo decimati sunt. ¶ Ad secundū dicendū q̄ nul/lus dicit' circūcidi nisi fm q̄ actu aliq̃d patit'. Decimari au tē, dicit' aliquis etiā fm prefigurationē. vñ nō est simile de decimatione ⁊ circūcisione. ¶ Ad tertium dicendū q̄ deci mari nullo modoꝝ accipit'. sed decimari nihil aliud ē ꝓput hic accipit' q̃ prefigurari: liberatiōe indigere. hoc aūt prefigurabat' abraam dante decimas de oīb⁹ qui pctm ori ginale ab eo cōtracturi erāt: sicut ipse a suis parētib⁹ otraxe rat vt eadē rōne impfectio liberatione indigēs in illis figu rare' qua in se eam esse p decimarū collationē confitebat'. ¶ Quartū ⁊ quintū concedim⁹. ¶ Ad secundā questionē dicendū q̄ xp̄s nullo modo in abraam decimat⁹ fuit: cuius ratio patet ex predictis. ¶ Ad primū ergo dicēdū otra hoc obiectū: q̄ qz xp̄s nō descēdit ab abraam nisi mediante btā virgine: ideo sicut descendit a beata virgine: ita descēdit ab abraam. vnde cuz'a btā virgine descēderit nō p concubitū: nec ab abraam p cōcubitū descēdit: quātus beata virgo ab abraam p cōcubitū descēderit. vñ nō sequit' q̄ si btā virgo in abraam decimat.. fuit q̄ i eo xp̄s decimat⁹ fuerit. ¶ Ad secundū dicendū q̄ id quod est in potētia potest prefigura ri mundū vel imundū. esse autē mundū vel imundū nō ꝓue nit nisi rei actu existenti. qz ergo quod in abraam actu erat totum peccato subiacebat: ideo caro xp̄i in abraam pctō ob noxia fuit. qz vo ex abraam caro xp̄i nō sic propagāda erat vt ex eo infectionē originalem otraheret: ideo in eo xp̄s de cimatus ee nō dicit': cū decimatio inq̃ntū figurale quoddā est referri possit etiā ad illud quod virtute erat in abraam. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ decima pars que deo reddit' nō di citur ꝓprie decimari: sed magis nouē partes a quib⁹ de/cima separ'. ⁊ ideo xp̄s p decimā signat⁹ decimari nō dicit': sed alij imperfectionē contrahētes p nouenariū designati.

¶ Alia duo concedimus.

Quæstio quinta.

Deinde querit' de propagatiōe carnis xp̄i ex matre eius. Et circa hoc quer̄untur tria. Primo de mate/ria ex qua conceptū est corpus eius. Secūdo de tē/pore conceptionis. Tertio de sanctificatione concepti.

Ad primū sic procedit̄. videtur q̄ corpus xp̄i non fuerit formatū solum ex purissimis sanguinib⁹ vir ginis sicut Dama. dicit. Cor enim que specie conueniūt est materia eiusdem rationis: quia forma natural' materiā de/terminatā requirit. sed alioꝝ hominū materia est ex eo qđ ex viro ⁊ muliere descindit'. cū ergo xp̄s inquātū homo fue rit eiusdem speciei cū alijs hominib⁹: videtur q̄ corp⁹ eius

non solum ex sanguinibus matris virginis formatum fit. ¶ ad Ro.j. dicit Factus est ei ex semine dauid fm carnem. sed id ex quo fit aliquid est materia eius: ergo materia corporis xpi nō est sanguis: sed semen. ¶ in collecta dicit q deus verbū suū de virgine carnē sumere voluit. sed de illo corpus xpi formatū est quod de virgine sumpsit: ergo corporis xpi materia nō est sanguis sed caro. ¶ vt in ij. de generatione dicit que magis conueniūt facilī inuicem transmutant. sed caro magis conuenit cū carne q̄ sanguis: ergo conuenientī est dicere corpus xpi ex carne virginis formatū esse q̄ ex eius sanguine. ¶ generatiua nō operat nisi ex eo quod residuū est nutritiue virtuti: cū nutritiua generatiue deseruiat. sanguis autē nō est residuū ab opere nutritiue: imo est quo nutritiua indiget in via existēs ad nutriēdū membra: ergo sanguis nō potest eē materia a virtute generatiua ministrata ad cōceptionē prolis. & sic idem quod prius. ¶ Sed otra est quod dicit Dama. q diuina sapientia ex purissimis sanguinib⁹ virginis carnē sibi copulauit. ¶ corp⁹ xpi nō ē formatū nisi ex materia quā virgo ministrauit: talem in natura qualem alie matres ministrāt ad conceptū prolis. sed vt in. xv. de aīalib⁹ dicit: materia ex qua corpus cōceptū format quā mater ministrat est sanguis q̄ menstruū dicit: ergo & corpus xpi ex sanguine formatū est. ¶ ℟. dicendū q circa materiā de qua corp⁹ hoīs formatū est varie sunt opiniones. Quidam enī dicūt q corp⁹ humanū formatur ex cōmixtione seminū. s. matris & patris simul cū sanguine menstruo: ita q totū hoc sit materia corporis. hoc aūt phs in. xv. de aīalib⁹ multipliciter destruit ostēdens q id quod ex viro descendit nō est materia humani corporis: sed solū principiū actiuū. & p rationē & experimēta sensibilia que magis in reb⁹ naturalib⁹ faciunt fidem: & hoc pz inspicienti verba ei⁹. silr etiā ostendit q semē mulieris nihil facit ad generationē. vñ etiā & q̄dā mulieres concipiūt sine hoc q̄ seminēt. sed sanguis qui mēstruū dicit est in mulieribus loco seminis in viris. & fm hanc phi opinionē conuenientissime potest saluari partus virginis si ad conceptionē humani corporis nō nisi sanguis mulieris materialiter requiritur. nō enī credendū est q̄ materie corporis xpi quod sine semine viri conceptū est aliq̄d defuerit quod materialiter ad formationē humani corporis requirat. Constat etiā oīb⁹ virginitatē matris ofitentib⁹ absq̄ oī humano semine cōceptionē illam peractā esse. & ideo materia ex qua corpus format & in xpo & in aliis hoīb⁹ est sanguis p virtutē generatiuā matris preparat⁹. Ille enī sanguis in mulierib⁹ est sicut semen in viris. vñ & in eodem tpe hoc in viris & illud in mulierib⁹ incipit. s. apud ortus pilor & alior accidentiū q̄ sunt signa pubertatis. sz qz in muliere est calor generatiue deficiens: diminut⁹ respectu caloris viri: ideo nō potest in mulierib⁹ superfluū alimēti ad tantā digestionē perduci sicut in viris: propter quod remanet in forma sanguinis: sicut deficiens a completa digestione seminis. vñ accidit in aliquo multū coeunte vt sanguinē loco seminis emittat: vt in. xv. de aīalib⁹ dicit quasi natura nō sufficiat ad tantū seminis digerendū quantū incontinētia querit. ¶ Ad primū ergo dicendū q fm phm in. xv. & xvj. de aīalib⁹ dicit Illud q̄ō a viro emittit nō efficit materia in generatiōe: sed tñ actiuū. vñ relinquit q̄ ex solo sanguine mulieris materialiter corpus humanū formet tā in xpo q̄ in aliis hoīb⁹. ¶ Ad secundū dicendū q xps ex semine dauid dicit fact⁹ fm carnē: nō sicut ex īmediata materia: sed qz materia ex qua corpus xpi formatū est originaliter ex semine dauid descēdit. ¶ Ad tertiū dicēdū q assumptio habet duos terminos. s. a quo & in quē. dicit ergo dei vbū ex virgine carnē assumpsisse nō quantū ad terminū a quo: quasi prius eēt in specie carnis q̄ assumeret: sed quantū ad terminū ad quē: qz materia illa simul assumpta est & in carnem formata. ¶ Ad q̄rtū dicendū q quāuis caro cū carne magis conueniat fm similitudinē spēi: tñ sanguis ex quo format corpus magis cōuenit cū carne & reliquis partib⁹ corporis fm proportionē potentie ad actū q̄ caro cū carne. sanguis enī ille est potētia totū fm potentiā passiuā: sicut & semen est potētia totū fm potentiā actiuā. caro aūt non est potentia totū: cū sit actu pars vltimū complementū habens iam p vltimā digestionē. hec aūt conueniētia precipue requirit ad hoc q̄ aliq̄d ex aliquo fiat. dom⁹ enī facili⁹ construit ex cemēto & lapidib⁹ specie differētib⁹ q̄ ex alia domo eiusdē speciei ex qua domus cōstrui nō pōt nisi in lapides resoluat. ¶ Ad quintū dicēdū q̄ sanguis qui humani corporis materia ponit non est absolute talis qualis p actū nutritiue generat ex cibo: sed hoc quod de illo sanguine residuū est ab vltima digestione. nutritiua in feminis generatiue ministrat que ipm preparat vt sit debita materia corporis humani.

AD secundū sic procedit. videt q̄ conceptio corporis xpi nō fuerit subito: sz successiue cōpleta. Debet. ij. dicit: qz xps debuit p oīa fratrib⁹ similari. sed alij hoīes qui fratres ei⁹ dicunt ibidem successiue concipiuntur: ergo & xpi cōceptio debuit eē successiua. ¶ temp⁹ generationis cuiuslibet rei est determinatū fm speciem suaz vt ex. ij. de genera. haberi potest. sed xps fuit eiusdē spēi cū alijs hoīb⁹: ergo sicut alior hominū generatio determinato tpe perficit: ita & xpi. ¶ vt in. ij. de aīa dicitur cuicūq̄ rei naturali debet determinata magnitudo. sed corpus xpi nō potuit in principio cōceptionis sue habere tantā magnitudinē quanta nature hoīs debet: alias tpe illo nō creuisset in vtero virginis quo alij crescunt. vel minor tpe a virgine portat⁹ eēt q̄ alij hoīes portant: quod nō tenet ecclesia. ergo in principio sue cōceptionis nondū erat in specie humana in qua fuit in termino cōceptionis: ergo principiū cōceptionis est aliud a termino ei⁹. oīs aūt mutatio que habet prius & posteri⁹ est successiua: ergo cōceptio xpi fuit successiua. ¶ corpus xpi ex virginis sanguinib⁹ formatū est. aut ergo in eodē instanti fuit sanguis & caro: & sic eadē materia simul erit sub duab⁹ formis substantialib⁹ desperatis quod est impossibile. aut in alio & in alio instanti. sed inter quelibet instantia est temp⁹ mediū: vt in. vj. phisicor⁹ pbat: ergo conceptio xpi tpe mensurat: & non est subito peracta. ¶ concipi est quoddā fieri sicut conceptū est quoddam factū esse. nihil aūt in permanētib⁹ simul fit & factū est: alias simul aliq̄d eēt & nō eēt. quod enī fit in permanētib⁹ nō est. quod aūt factum est iam est: ergo in carne xpi nō simul fuit cōcipi & conceptū eē. & sic fuit ibi prioris & posteriozis successio. ¶ Sed contra. Conceptionis principiū esse non potuit anteq̄ conceptionis actiuū in virgine esset. sed conceptionis actiuū fuit in ipsa diuina sapientia que ex sanguinib⁹ virginis carnē sibi copulauit: vt dicit Dama. ergo non potuit prius conceptio incipere q̄ in vterū virginis diuina sapientia descēdisset. Sed sicut dicit Grego. in moza. spiritu aduenīte mox verbū in vtero mox intra vterū verbū caro factum. ergo conceptio carnis incipere nō potuit anteq̄ caro esset. sed ad speciem carnis terminata est conceptio: ergo non prius incepit conceptio q̄ terminata esset: & ita sine successiōe fuit. ¶ conceptio xpi facta est virtute diuina q̄ infinita est. sed virtutis infinite est subito suū effectū producere: ergo cōceptio xpi subitanea fuit. ¶ ℟. dicendū q̄ cōceptio christi fm fidem oportet q̄ subito facta ponatur. nō enī humana natura prius assumpta fuit q̄ in sua specie perficeret: cū partes eius non sint assumptibiles nisi ratione totius: vt patet ex dictis in. ij. di. proprietates aūt & accidentia humane nature non dicunt de filio dei ante assumptionē: ergo quicq̄d humanū de filio dei dicit completionem humane nature nō precessit. conceptio aūt de filio dei dicitur: vt patet in simbolo Qui concept⁹ est de spiritu sancto &c. ergo oportet vt conceptio in christo nō precedat tēpore completam naturā carnis eius: & ita relinquitur q̄ simul concipiebatur & concepta est propter quod oportet illam conceptionē subitaneam ponere: ita q̄ hec in eodē in-

stanti fuerunt. l. cõuersio sanguinis illius materialis in carnẽ z alias partes corporis xp̃i: z formatio membrorũ organicorũ: z animatio corporis organici: z assumptio corporis animati in vnitatẽ diuine psone. in alijs aũt hec successiue ꝯtingũt: ita q̃ maris cõceptio nõ pficit nisi vsq; ad q̃dragesimũ diem: vt ph̃s in. ix. de aĩalib⁹ dicit. femine aũt vsq; ad nonagesimũ. sed in completione corporis masculi videtur Aug. superaddere sex dies: q̃ sic distinguunt fm eũ in epla ad Piero. Semen primis sex dieb⁹ q̃si lactis habet filitudinẽ. nouẽ dieb⁹ vertit in sanguinẽ. deinde duodecẽ diebus solidat. xviij. dieb⁹ formal vsq; ad pfecta membrorũ lineamẽta. z hinc iam reliquo tpe vsq; ad tps partus magnitudine augel. vñ vsus. Sex in lacte dies ter sunt in sanguine terni. Bisseni carnẽ ter seni membra figurãt. In xp̃i aũt conceptione materia quã virgo ministrauit statim formã z figuram humani corporis accepit z animã: z in vnitatẽ diuine psone assumpta est. ¶ Ad primũ ergo dicẽdũ q̃ xp̃s p oĩa fratrib⁹ assimilari debuit in his q̃ necessaria erãt ad eor reparationẽ. huiusmodi aũt sunt ea in quibus veritas humane nature consistit. s. partes eẽntiales ei⁹: z proprietates naturales: z passiones quib⁹ opus redẽptionis explẽdũ erat. in alijs aũt excellere debuit vt hominũ saluator. ¶ Ad secũdũ dicendũ q̃ determinatũ tẽpus generationis alicui spẽi debitũ non ideo sequit veritatẽ spẽi in re generata: sed virtutẽ generantis in specie illa. z ideo quãtus xp̃s in veritate humane nature conceptus fuit: quia tñ cõceptio illa nõ est facta p actionẽ alicui⁹ virtutis humane: ideo nõ oportet q̃ idẽ temp⁹ debeat cõceptioni xp̃i quod cõceptionib⁹ alioꝝ. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q̃ quãtitas determinata alicui⁹ speciei nõ est determinata fm aliq̃d indiuisibile: sed habet aliquã latitudinẽ: qz in specie humana inuenit maior z minor q̃ntitas. z in eodẽ indiuiduo fm diuersa tempora: z in diuersis: vt ad sensum patet. Minimũ aũt quantitatis in vno indiuiduo est in primo instanti sue figurationis z animationis: que q̃ntitas adeo parua est q̃ parũ excedit quantitatẽ formice: vt dicit ph̃s in. ix. de aĩalib⁹ q̃ in q̃dragesima die muliere patiẽte aborsum inuentũ est corpus prolis oĩa mẽbra distincta habere quãuis in quantitate eẽt sicut magna formica. maxima aũt q̃ntitas in aliquo indiuiduo est in vltimo termino augmẽti. z sicut maximũ differt in diuersis: ita etiã proportionaliter illud minimũ. Potuit ergo eẽ vt corpus xp̃i in primo instanti cõceptionis perfecte figuratũ haberet quantitatẽ sufficientẽ sue spẽi: minorẽ tñ q̃z sibi debereꝯ in principio sue humanitatis si naturaliter cõceptus esset respectu quãtitatis quã habuit in completa etate proportionaliter alijs hominib⁹: ita q̃ vsq; ad quadragesimũ aut quadragesimũ sextũ diẽ crescẽdo puenerit vsq; ad quãtitatẽ illam que in eo debuit esse minima proportionaliter alijs hominib⁹. z deinceps creuit sicut z alij homines crescunt: ita q̃ totũ temp⁹ quo in vtero matris fuit augmẽto corporis eius seruiuit: quod in alijs seruit diuersioni: figurationi: animationi: z augmẽto. ¶ Ad q̃rtũ dicendũ q̃ hoc est vniuersaliter verũ in quolibet motu ctinuo q̃ nõ est accipere vltimũ instans in quo id qõ mouet distet a termino ad quẽ quãuis posset accipi pmũ instans in quo est in termino ad quẽ: vt patet ex. viij. phisicoꝝ. Uerbi gra si aliq̃d mouet de nigredine in albedinẽ in vltimo instanti tẽporis mensurãtis motũ illũ albedo inest mobili. vltim⁹ enĩ termin⁹ tpis respondet vltimo termino motus. sed in omni eo quod dicto tempore accipit q̃n vltimũ instans mobile ab albedine distat. nõ est autẽ accipere ante vltimũ instans tẽporis. Secundo vltimũ instans cũ inter quelibet duo instantia fit tẽpus mediũ: vt. vj. phisicoꝝ pbat. vñ nõ est accipere instans in quo id qõ fit albũ fit nõ albũ. Et fil'r est in mutationibus que quãuis nõ sint motus: tñ aliquẽ motũ ꝯsequunt: sicut generatio sequit alterationẽ: z illuminatio motum localem solis. nõ est enĩ accipere vltimum instans in quo id qõ fit ignis fit nõ ignis: neq; instans in quo aer qui illuminat fit tenebrosus eo q̃ termin⁹ a quo in istis mutatiõib⁹ inest transmutato in toto tempore mensurãte motũ cui mutatio coniungit sicut termin⁹ nisi in illo vltimo instanti illius tẽporis. dico ergo q̃ cõceptio xp̃i quãuis nõ fit motus qz successionẽ nõ habet: tñ iungit cuidã motui locali saltẽ motui locali sanguinis materialis ad locũ generationis: vbi vndiq; cõgregat⁹ est: z in vltimo termino illi⁹ motus materia illa fuit sub specie corporis xp̃i: z sic est accipere primũ instans in quo corpus xp̃i fuit. sed in toto tempore precedenti hoc instans erat sanguis: vñ non est accipere vltimũ instans in quo sanguis erat: sed vltimũ tempus. temp⁹ autẽ continuatur instanti sine hoc q̃ cadat aliquod mediũ: sicut nec inter lineam z punctũ necesse est mediũ cadere. vnde forma sanguinis z forma corporis xp̃i continue successerũt sibi in illa materia: neq; oportet aliquod mediũ tempus ponere vt cõceptio successiua iudicet. ¶ Ad quintũ dicẽdũ q̃ fieri dupliciter põt accipi. Uno modo fm q̃ pertinet ad motũ precedentem esse rei que fieri dicit: z sic oportet q̃ fieri rei precedat duratione factũ esse vt obiectio probat. Alio modo dicitur fieri ipsa terminatio motus esse inducentis: sicut illuminari signat p modũ fieri: z hocipsum quod dicit termi nari z huiusmodi fieri non precessit tempore factũ esse: nec differt ab eo nisi ratione. hoc enĩ quod est esse illuminatũ si consideret fm se signat vt factũ esse: vt cũ dicit illuminatũ. si autẽ consideret prout est aliquid motus precedẽtis. s. termin⁹: sic signat vt in fieri: vt cũ dicit illuminari. z ideo non est verũ hoc dicere nisi in primo instanti in quo motus precedens terminat: quãuis semp postea verũ sit dicere hoc factum esse. sic autẽ acceptũ fieri nõ oportet q̃ sit non esse: sed q̃ sit nũc primo esse. z p hunc modũ de xp̃o verũ est dicere simul concipi z conceptũ esse. vñ nõ oportet q̃ cõceptio fuerit successiua.

¶ Ad tertiũ sic procedit. videt q̃ xp̃o sanctificari non conueniat: quia vt dicit Hebre. vij. talis decebat vt esset pontifex nobis qui non habet necessitatem quemadmodũ sacerdotes pri⁹ pro suis delictis hostias offerre: deinde pro populo. sed xp̃s sicut venit orare z hostias offerre pro populo: ita z sanctificare populũ. ergo nec indiguit vt ipse sanctificaretur. ¶ P̃ in quolibet ordine primũ mouẽs est imobile. sed xp̃s est principiũ toti⁹ humane sanctificationis: ergo ipse sanctificat⁹ nõ est. ¶ P̃ omne quod fit fit ex otrario. generationes enĩ fm ph̃m ex otrarijs sunt: sed xp̃s ab omni peccato quod sanctitati cõtrariat immunis fuit: ergo xp̃s sanctificari nõ dicit. Si dicatur q̃ caro eius anteq; esset assumpta fuit obnoxia peccato: vt in lra dicit. vnde rõne emundationis ei⁹ xp̃s sanctificari dicit. ¶ Contra. Hoc nomen xp̃s nomen est ypostasis in duab⁹ naturis subsistẽtis: ergo nihil põt dici de xp̃o qõ vnionẽ illã p̃cesserit. sz effectio cui in p̃rib⁹ caro ei⁹ obnoxia fuerat solũ ante vnionẽ fuit: ergo rõne illa nõ põt dici xp̃s scificat⁹. ¶ Sed otra est qõ dicit Jo. x. Quẽ pr̃ scificauit z misit in mundũ. ergo xp̃s scificat⁹ ẽ. ¶ P̃ xp̃s dicit vnct⁹. sz spũal' vnctio cãest scitatis: ergo z scificat⁹ dici põt. ¶ R⁹ dicẽdũ q̃ scificari est sanctũ fieri. põt aũt aliq̃s sanct⁹ fieri dupl'r. vel ex scõ vel ex nõ scõ. Ex scõ iterũ dupliciter. vel ex min⁹ scõ magis sanctũ: vt dicit Jo. xvij. P̃r scifica eos in vitate. Ex pl'i tũc scierãt. vel fm cõtinuationẽ scitatis eadẽ q̃ntitate seruata: z hõ mõ xp̃s põt eẽ scificat⁹: sicut ipse ibidẽ dicit: Ego p eis scifico meipm. eo q̃ cõtinuatio rõne successionis quẽdã modũ scificatiõis hz. sz hõ mod⁹ loquẽdi nõ videt ꝯsuet⁹: vñ sic dicitur scificatiõe nõ loq̃mur. Ex nõ scõ etiã dicit aliq̃s sanct⁹ fieri dupl'r. vl' ex nõ scõ otrarie aut p̃uatiue: sicut p gr̃az pctõr scificari dicit: z hõ mõ xp̃s nõ põt dici eẽ scificat⁹: qz nõ põt accipi cũ ꝯsistentia subiecti defect⁹ scitatis in eo fuisse. sil' enĩ fuit hõ z sanct⁹ hõ. vel ex nõ scõ negatiue: z hõ adhuc distinguẽdũ est: qz vl' dicit ex nõ scõ sanct⁹ fact⁹ rõne create scitatis q̃ hois est: z sic dicit xp̃s sanct⁹ fact⁹ sicut z hõ fact⁹. aut rõne scitatis increate: z sic dicit fact⁹ sanct⁹ p modũ quo hõ

dicitur factus deus. que vel est falsa: vel minus proprietatis habens q̄ prima. s. deus factus est homo: vt infra di. viij patebit. ⁊ ita concedi potest in aliquo sensu xp̄m sanctificatum esse. ¶ Ad primū ergo dicendū q̄ sicut xp̄s non indiguit vt pro se oraret vel hostias offerret: ideo nec indiguit vt hoc modo sanctificaret quo alios sanctificari venerat. s. per purgationē peccatoꝝ. per hoc tñ nō remouet quin ipse a tota trinitate sanctus sit factus homo cū prius nec homo nec sanctus homo fuerit. ¶ Ad secundū dicendū q̄ primū mouens in aliquo ordine mobiliū non oportet esse īmobile simpliciter: sed īmobile sm idem genus motus: sicut celū quod est principiū alterans. mouet quidē: sed nō alterat: nō enī est primū mouens simpliciter. silr etiā xp̄s sm q̄ hō non est primū sanctificās simpliciter: sed deus trinitas. est aūt primū sanctificans inquantū homo p̄ modū satisfactionis pro peccato: ⁊ sic sanctificat⁹ nō est: aliquo tñ modo sanctificat⁹ est. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ nō oportet omne quod fit ex cōtrario fieri. sed solū quod fit p viam generationis ⁊ alterationis: oportet tñ omne quod fit ex incontingēti fieri: vt in primo phisicoꝝ dicit. quod nō ptingit simul in eē. sic aūt ptingēs nō est solū ptrariū vl̄ priuatio: que requirūt subiectū: sed etiā negatio ꝓsistentiā subiecti nō requirit. et sic nō sancto xp̄s fact⁹ est sanct⁹: vt dictū est. ¶ Quartū cōcedimus: qz ratio illa non valet: Obnoxia fuit pctō in materia. ¶ Sz cōtra. Quod nō est nō potest eē pctō obnoxiū. sed caro xp̄i nō fuit nisi in ipso: ergo falsum est quod hic dicitur. ¶ Dicendū q̄ quāuis caro xp̄i actu non fuerit nisi in ipso: tñ materialiter fuit in beata virgine ⁊ in alijs: sed differenter: quia in beata virgine preexistebat materia illa essentialiter: sed in alijs prioribus originaliter tñ: vt dictū est. ⁊ sm illum modū quo in vnoquoq; fuit sic peccato obnoxia erat. Ita ⁊ leuiticus ordo. Videt q̄ ratio Apostoli non valeat. potest enī cōtingere q̄ pater pape alicui simplici sacerdoti decimas soluerit: nec propter hoc papa sacerdote illo minor esset. ⁊ sic non videt sequi si abraam melchisedech decimas soluerit q̄ ꝓpter hoc leuitic⁹ ordo melchisedech minor fuerit. ¶ Sed dicendū sm quosdā q̄ Apostol⁹ pcedit ex suppositione hui⁹ q̄ abraam tota posteritate sua maior fuerit. vñ si melchisedech maior fuerit q̄ abraam: p consequens maior fuit q̄ leui vel aaron. sed qz hec suppositio vel dubia est vel falsa saltē propter beatā virginē. Ideo melius dicendū q̄ Apl̄s nō intēdit ꝓbare q̄ melchisedech personaliter maior fuerit q̄ aaron: sed q̄ sacerdotiū xp̄i figuratū per sacerdotiū melchisedech maius est q̄ sacerdotium aaron. vñ virtus rationis Apl̄i fundatur sup figurā. figuratum enī abraam decimas melchisedech dans q̄ ipse cum tota sua posteritate minor eēt sacerdotio xp̄i p melchisedech figurati. Sēcōm rationem seminalem erat. Semen vt dicit phs. v. phisicoꝝ est in genere⁹ cause efficiētis. vñ illi dicunt in abraam sm rationē seminalem fuisse qui cōcepti sunt p virtutē actiuā ex abraam originaliter descēdentē: quod de xp̄o dici nō pōt: vt ex dictis pz. Nō enī videt concupiscētia Istud pōt intelligi duplicit. vel ita q̄ ocupiscētia ⁊ gr̄a sint notatiui casus. sic enī ocupiscētia dicit mater eoꝝ q̄ p cōcupiscētiā nascunt. ⁊ gr̄a mr̄ xp̄i qz p gr̄az nat⁹ est. vel pōt itelligi q̄ sint ablatiui casus vt intelligat q̄ mat xp̄i nō genuit eū p concupiscentiam: sed p gratiam. ⁊ sic locutio propria ⁊ sana est. Quia dicūt phisici tot: Hoc potest aliter exponi q̄ magister infra exponit vt intelligatur completio corporis humani non solum quantū ad figurā: sed etiam quantū ad debitam quantitatem vt per hos quadraginta sex dies totum tempus vsq; ad partū intelligatur. quadraginta enim ⁊ sex si per senarium qui numerus est perfectus multiplicentur resultāt. ccl xxvj. dies: ⁊ tot dies computant⁹ ab octauo kalendas aprilis quādo christus conceptus est vsq; ad octauas kalendas ianuarij quando christ⁹ natus est. ⁊ hoc accipitur ab Augustino.

DISTINCTIO .IIII.

¶ Quare in scriptura sacra sepi⁹ tribuat incarnatio que est opus trinitatis spiritui sancto: ⁊ de ipso etiam conceptus ⁊ natus xp̄s dicatur.

Quom vo incarnatio verbi sicut in superioribus tractatū est operatio vē sit ꝓpria ⁊ filij ⁊ spūssancti: inuestigatiōe nobis dignū videt: q̄re in scriptura spūi scō hoc opus sepi⁹ attribuat: ⁊ de ipso xp̄s ꝓcept⁹ memoret ⁊ natus. Nō enī ideo operatio incarnationis spūi scō sepi⁹ attribuit q̄ ipse solus eam fine p̄e ac filio fecerit: sed qz spūssanct⁹ est charitas ⁊ donū p̄ris ⁊ filij: ⁊ ineffabili dei charitate verbū dei caro factum est: ⁊ inestimabili dei dono filius dei vniuit sibi form̄ serui. Nō igit frequēs denoiatio spūssancti ab illo opere patrē vel filiū secludit: sed pot⁹ vno nomi nato tres intelligunt: sicut sepe fit in alijs operibus. vñ Aug. sup hoc mouēs questionē in hūc modū eandē determinat in Enche. ita inquiēs.

¶ Propositio questionis.

Quom illam creaturā quā virgo concepit et peperit: quāuis ad solaz personā filij ptinēt tē tota trinitas fecerit: neq; enī separabilia sunt opera trinitatis: cur in ea faciēda spiritussanctus solus nominat⁹ est. an etiam q̄ vnus triū in aliquo opere nominat vniuersa opari trinitas intelligit. Ita vere est: ⁊ exemplis doceri potest. Audistis propositam questionem eiusdēq; solutionez vel expositionem.

¶ Quo sensu christus dicatur conceptus ⁊ natus de spiritu sancto.

Sed in hoc diutius immorandū. Illud enī mouet: quomodo christus est dict⁹ natus de spiritu sancto: cum filius nullo modo sit spiritussancti: Nunquid dicturi sumus patrez hominis christi esse spiritum sanctum vt deus pater verbum genuerit: spiritussanctus hominē: ex q̄ vtraq; substantia xp̄s vnus esset: ⁊ dei patris fili⁹ sm verbū: ⁊ spūssancti fili⁹ sm hominē: eo q̄ eū spiritussanctus tanq; pater eius de matre virgine genuisset. Quis hoc dicere audebit cū hoc ita sit absurdum vt nulle fidelium aures id valeant sustinere. Proinde cum confiteamur xp̄m natum de spiritu sancto ex maria virgine: quomodo nō sit fili⁹ spiritussancti: ⁊ sit fili⁹ virginis: cum ⁊ de illo ⁊ de illa sit nat⁹: explicare difficile est. Proculdubio nō sic de illo vt de patre: sic autē de illa vt de matre natus est. non est autē concedendū quicquid de aliq̄ re nascitur continuo eiusdem rei filium nuncupādum. vt enī omittam aliter de homine nasci filiuz: aliter capillum: aliter pediculum vel lubricū: quorum nihil est vilius. vt ergo hoc omittam: quoniā tante rei deformiter comparant⁹ certe qui nascuntur ex aqua ⁊ spiritu sancto: non aque filios eos recte dixerit quispiam: sed dicuntur filij dei patris ⁊

matris ecclesie. Sic ergo de spū scō natus est xp̄s: nec tñ filius est spūssancti. Sicut ecōuerso nō oēs qui dicunt alicui⁹ filij consequēs est ut de illo etiā nati esse dicant: ut illi qui adoptant. Dicunt etiaz filij gehēne: non ex illa nati: sed etiā in illam prepa rati. Cū itaqz de aliquo nascit aliquid: ꝛ non ita ut sit filius: nec rursus oīs qui dicit filiꝰ de illo sit na tus cuiꝰ dicit filius: profecto modus iste quo natꝰ est xp̄s de maria virgine sicut filiꝰ: ꝛ de spū sancto non sicut filius: insinuat nobis gratiaz dei qua hō nullis precedentibꝰ meritis in ipso exordio natu re sue quo esse cepit verbo dei copularet in tantaz persone vnitatē: ꝛ idem eēt filius dei qui filiꝰ hois: ꝛ filius hois qui filius dei. ꝛ sicut in nature huma ne susceptōe fieret quodāmodo ipsa gratia illi hoi naturaliter qua nullū possit admittere peccatū. q̄ gratia ideo per spiritū sanctū est significata qz ipse proprie sic est deus ut sit ꝛ dei donū. Per hoc ergo q̄ de spū sancto esse natiuitas xp̄i dicit: quid aliud q̄z ipsa gratia demōstrat qua hō mirabili ꝛ ineffa bili modo verbo dei est adiunctꝰ atqz concreatꝰ: ꝛ diuina gratia corporaliter repletus.

¶ Alia ratio quare dicat natus de spiritu sancto.

Potest etiaz dici xp̄s fm hominē ideo natꝰ de spū sancto quia euz fecit. Inquantū enī hō est et ipse factus est ut ait Apls. Concep tus ergo ꝛ natus de spiritu sancto dicit: nō q̄ spi ritussanctꝰ fuerit virgini pro semine. nō enī de sub stantia spūssancti semen partus accepit: sed qz per gratiā dei ꝛ opationē spūssancti de carne virginis est assumptū quod verbo ē vnitū. ꝛ in euāgelio fm hanc intelligentiaz legit de maria q̄ inuenta est in vtero habens de spiritu sancto. Cuius dicti ratio nem Ambrosius insinuans in. ij. li. de spiritu san cto ait Quod ex aliquo est aut ex substantia: aut ex potestate eius est. Ex substantia sicut filiꝰ qui a pa tre: ꝛ spiritussanctꝰ qui a patre filioq; procedit. ex potestate autem sicut ex deo omnia. Quomodo er go in vtero habuit maria ex spū sancto sic quasi ex substantia. ergo spiritussanctꝰ in carnem ꝛ ossa cō uersus est: Non vtiqz. Si vō quasi ex operatione ꝛ potestate eius virgo concepit: quis neget spiritū sanctum dominice incarnationis auctorem.

¶ Quare apostolus dicat xp̄m factū cū nos fatea mur eum natum.

Sed queri potest cū nos saluatorē natū pro fiteamur: cur Apostolꝰ factū eū dicat ex se mine dauid: ꝛ alio loco factum ex muliere cum aliud sit fieri: aliud nasci. Aliquid ergo signi ficauit hoc dicto. quia enī nō humano semine con cepta est caro dñi in vtero virginis ꝛ corpꝰ effecta: sed effectu ꝛ virtute spiritussancti: ideo apls dicit factum: non natum. Aliud est enī semine admixto ꝛ sanguinis coagulo generare. aliud est nō permi xtione: sed virtute procreare. possunt homines ge nerare filios: sed non facere. ecce quare dixit apo stolus factū ꝛ nō natū: ne eius. s. natiuitas que fuit sine viri semine nostre similis putaretur: que con ficitur ex seminū cōmixtione. Ideo autem cum fa ctum diceret apostolus addidit ex semine dauid: qz etsi nō interceſſit semen hois in conceptione vir ginis: tamē quia ex ea carne christus formatus est que constat ex semine: recte dicitur quia factus est.

¶ Postq̄z determinauit de incarnatiōe ex parte assumpti ostendens quid assumptum est: ꝛ cuius conditionis fuerit anteq̄z assumeretur. In ista parte determinat de effectiuo ipsius assumpti. Et diuidit in duas partes. In prima osten dit quare efficientia nature assumpte spirituisancto appro priatur. In secunda mouet quandam dubitationem ex dic tis consequentē ibi Sed non est in hoc diuitius. Circa pri mū tria facit. Primo mouet questionem. Secundo deter minat eam ibi Non enim operatio incarnationis. Tertio confirmat per auctoritatem ibi Cum illam creaturam ꝛc. Sed non est in hoc diuitius. Dic determinat quandam du bitationem ex predictis oztam. Si enim christus inquan tum homo de spiritu sancto natus est: videt q̄ spirituisan cti filius sit inquantū homo. Circa hoc ergo duo facit. Pri mo mouet dubitationem. Secundo determinat eam: ibi Proinde cum fateamur. Circa qō duo facit. Primo osten dit q̄ christus non dicitur natus de spiritu sancto sicut de patre. Secundo exponit qua ratione de spiritu sancto na tus dicatur: ibi Profecto modus iste. Et circa hoc duo fa cit. Primo ostendit q̄ hoc dicitur ad signandum rationez illius natiuitatis: quia per gratiā est vt ly de denotet quasi rationem operis. Secundo ostendit aliam rationem qua hoc dici possit. s. quia spirituissanctus fecit christum inquā tum est homo vt ly de denotet habitudinem cause efficien tis ibi Potest etiam dici christus. Circa quod iterum duo facit. Primo prosequitur rationem secundo assignatā. Se cundo mouet quandam questionez circa verbum Aposto li inductuz ibi Sed queri potest cur nos. ¶ Dic est triplex questio. Prima de conceptione christi in comparatiōe ad efficientiam spirituissancti. Secūda de ipsa in comparatio ne ad matrem concipientem. Tertia de ipsa per compara tionem ad gratiam per quam conceptio facta dicitur.

¶ Questio Prima.

Circa primum queruntur duo. Primo vtrum effi cientia conceptionis christi spiritui sancto appro priari debeat. Secundo vtrum ratione huius effi cientie christi fm q̄ homo spirituissanctꝰ possit dici pater.

Ad primuz sic proceditur. videtur q̄ nulli persone efficientia illa appropriari debeat. operatio enim dei est sua essentia: sed essentia est cōmunis tribus personis: ꝛ nulli eorū appropriabilis: ergo nec operatio di uina qua cōceptio hominis xp̄i perfecta est: alicui persone debet appropriari. ¶ Damas. dicit p̄mo ca. tertii libri q̄ in incarnatione manifestabantur simul bonitas: potētia: iu stitia: ꝛ sapientia dei. sed sicut bonitas appropriat spiritui sancto: ita potentia patri: ꝛ sapiētia filio. ergo efficiētia car nis assumpte non magis vni persone q̄z alteri appropriari debet. ¶ Sed contra. Omnis operatio diuina procedit ab eo fm rationem alicuius attributi: sicut ꝛ operatio creatu re procedit ab ea fm suam formam. sed quodlibet diuino rū attributoꝝ est alicui p̄sone appropriabile: ergo ꝛ quodli bet diuinū opus alicui p̄sone appropriari debet sicut cause efficiēti: ꝛ ita opus incarnationis. ¶ Ulteriꝰ videt q̄ de beat appropriari patri: ipsi enī attribuit potentia. potentia aūt actiua q̄ in solo deo est est principiū efficiēdi: ergo oīs efficiētia patri p̄cipue appropriari debet. ¶ P̄ sicut supra magister dicit: filij missio est ei⁹ incarnatio. sed actiua mis sio filij proprie attribuit patri: ergo ꝛ efficiētia incarnatio nis dz pri attribui. ¶ Dz contra fm Origē. sicut generatio fi lij eterna est a p̄re sine matre: ita generatio ei⁹ tpal' est a ma tre sine patre. hoc aūt nō attingeret si efficiētia incarnatiōis patri attribuat: ergo non est sibi conueniēter attribuenda.

Ulterius videt q̄ sit attribuēda filio: sic enī ex verbis Damasce. iij. dis. habitū est dīna sapiētia sicut dīnū semen ex purissimis sanguinib⁹ v̄ginis sibi carnē copulauit: ꝫ semen: vt dicit p hūs. ij. phicoꝝ est p̄ncipiū actiuū: ergo efficiētia incarnatiōis filio appropriari debet. ¶ P Bern. in v. de cōsi. dicit q̄ dei sapiētia est illa mulier euāgelica que fermēto fidei gloriose v̄ginis tria sata cōmiscuit. s. nouū antiquū ⁊ eternū: nouū in creatione aīe de nibilo: antiquū in assumptiōe corpis de nā ade: eternū in vnione deitatis: sed sapiētia attribuit filio: ergo efficiētia incarnatiōis filio attribuēda est. ¶ Sz cōtra. inconueniēs videt q̄ aliqua res seipsam faciat: vel seipsaz generet: vt dicit Aug⁹. sed appropriationes fm rōnē cōueniētie fiūt: cū ergo ipse fili⁹ fact⁹ sit hō: nō debet sibi efficiētia incarnationis appropriari: ꝫ alteri persone. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ non debeat etiā appropriari spiritui sancto vt dicat de spūsancto concept⁹: spirit⁹ enī sanct⁹ charitas est ⁊ donū dei: vt in p̄mo li. habitū est: ꝫ nō cōueniēter dicit xp̄s cōcept⁹ de charitate vel dono dei ergo nec de spūsancto cōcept⁹ dici debet. ¶ P vt ex verbis Aug. habitū ē. xxxvi. dis. p̄mi li. hec p̄positio de denotat cōsubstātialitatē. vnde nō dicimus aliq̄d de aliquo fieri nisi de ei⁹ substātia sit: dicim⁹ enī esse filiū de patre nō aūt celuz ⁊ terrā de deo: ꝫ xp̄s fm hoiem nō est cōsubstātialis spiritui sancto: ergo nō debet dici de spūsancto nat⁹. ¶ Sz contra est qō dicit Matth. j. qō enī in ea natū est de spūsancto est. ¶ R° ad primā questionē dicēdū q̄ sicut dicit Dio. ij. ca. de di. no. Omne nomē dei operationē in creaturā designans: cōuenit toti trinitati: ⁊ ideo in q̄libet operatiōe diuina appropriata triū p̄sonarū ostēdūt. s. sapiētia potentia ⁊ bonitas que etiā in operatiōe incarnatiōis ostēsa sunt vt Damas. dicit: bonitas q̄dē inquātum p̄ptij blasmatis non desperit salutē: potētia vero inquātū maxime distātia contulit: sapiētia vero inquātū cōuenientē modū inuenit eius qō impossibile videbat: iusticia etiā in eo per modū satisfactionis salutē būani generis repauit: vna quaq; tū operatio dīna huic p̄sone magis q̄z illi est appropriabilis fm q̄ in ea magis manifestat attributū qō illi p̄sone appropriat. Bonitas aūt dīna fm hoc in operatiōe dei manifestatur q̄ sine sui indigentia ea que sunt sua creature cōmunicat ⁊ quanto ea que cōmunicant minus sunt creature debita et quasi magis deo propria: tanto magis bonitas dei ostendit: sicut sunt ea que gratis nature supaddūt: ⁊ p̄pter hoc gratie spūsancto attribuūt cui bonitas appropriat: cuz ergo hoc p̄cipue supza cōditionē būane nature fit vt in vnitatē dīne p̄sone assumat hoc op⁹ p̄cipue spūsancto appriandū est. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q̄ attributa appropriata p̄sonis p̄supponūt rōnē essentie: ꝫ operatiōes dīne p̄supponūt attributa fm intellectū: ⁊ ideo p̄pter appropriationem attributoꝝ: essentia nō appropriat alicui p̄sone: sed opatio qz iudicium posteriozis dep̄det a priozi ⁊ non ecōuerso. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ ꝗuis illa quattuoz in incarnatiōe ostēdāt: tū p̄cipue manifestat ibi bonitas diuina: vt ex dictis patz. ¶ Tertiū cōcedim⁹. ¶ Ad secūdā questionē dicendū videt q̄ pateri appropriāde sunt ille opatōes dīne in quib⁹ p̄cipue manifestat potētia: p̄pter qō op⁹ creationis appropriat patri attēdit enī potētia patris operātis in p̄ductiōe effect⁹: bonitas aūt in liberali collatiōe in opere ergo creatiōis res in esse p̄ducte sunt: nō aūt tūc aliq̄d eis collatū ē supza id qō nature rō exigit: sic ē in ope recreationis in quo res nō oīno ex nō esse p̄ducūt: ꝫ aliq̄d supza earū cōditionē eis cōfert: ⁊ ideo ea q̄ ad recreationē ptinent spūsancto appropriant ⁊ nō patri. ¶ Ad p̄mū g̃ circa hoc obiectū dicēdū ē q̄ ꝗuis potētia p̄ncipiū actiuū p se nōlet tū in agētib⁹ p volūtatē: volūtas ē imperās qō potētia exequif: volūtatis aūt obiectū ē bonū: ⁊ ideo p̄ncipale in operatiōe agētis p volūtatē est bonitas ⁊ ꝗsi cōtrariū exequēs est potētia: ⁊ p̄cipue qñ tota rō effect⁹ ē bonitas agentis: et ideo huiusmodi opera spūsancto appropriant. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ in incarnatiōe duo sunt. s. p̄sona assumēs ⁊ nā assumpta: missio igit̄ nōiat incarnationē ex pte persone assumētis p̄cipue: ⁊ qz ad p̄sonā filij assumētē sol⁹ pater auctoritatē habet: ideo missio actiua patri attribuit: cōceptio aūt vel natiuitas talis nōiat incarnationē ex pte nature assumpte cui gratuito collatuz ē vt in vnitatē talis p̄sone assumeret: ⁊ ideo efficiētia cōceptionis nō patri: ꝫ spūsancto appropriat. ¶ Ad tertiā ꝗstionē dicēdū q̄ sic dic̄ phs p̄mo Methā. Sapiētis ē ordinare. vñ ille opatiōes dīne q̄ ad ordinationē dei ptinēt sic gubernatio ⁊ huiusmodi: filio attribuūt cui sapiētia appropriat. In ope aūt incarnationis attēdit q̄dā gratuita collatio q̄ būane nature datū ē in vnitate dīne p̄sone assumi ⁊ oī gratia repleri sicut p̄muz ⁊ executio illi⁹ doni sic scōm que ad ordinationē dei pertinet: ⁊ ideo spūi sancto conuenit eē factiuū incarnatiōis: ꝫ exequi ministeriū incarnatiōis conuenit filio. ¶ Ad p̄mū ergo circa hoc obiectū dicēdū q̄ in nāli cōceptiōe bois semē habet rōnē actiui: ⁊ iterū rōnē termini inquātū virt⁹ que ē in semine attrahit sibi id vñ nutriat ⁊ in quātitatē perfectaz p̄ficiat: ꝗstū ergo ad p̄mū opatio seminis appropriat spiritui sancto: ꝫ ꝗstū ad scōm appropriat filio: qz conceptio ad ypostasim filij terminata ē. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ cōmixtio illa: illoz triū ordinationē signat vnionis ipsoz: nō enī ibi p̄prie cōmixtio ē: hec aūt ordinatio p̄supponit dīnā acceptationē qua hoc donū creature dare voluit vt per vnionē p̄sone eterne coordinaret: ⁊ ideo ꝗuis cōmixtio sapientie possit attribui: tū ipsa incarnatio p̄ncipaliter spūi sancto appropriāda est. ¶ Tertiū cōcedim⁹. ¶ Ad quartā ꝗstionē dicendū q̄ rōne iā dicta efficiētia incarnatiōis spūi sancto appropriat: ⁊ ideo p̄t dici xp̄s cōcept⁹ de spūsancto. s. siue hec p̄positio de dicat cause efficientis habitudinē siue etiā designet rōnē faciēdi: ipsa. n. rō faciēdi incarnationē ē bonitas spūi sancto appropriata. ¶ Ad p̄mū ergo otra hoc obiectū dicēdū q̄ ꝗuis spūsanct⁹ sit charitas ⁊ donum tū nōie charitatis ⁊ doni nō signat vt p̄sona subsistēs cui⁹ est agere: ⁊ ideo nō p̄t dici xp̄s cōcept⁹ de charitate vel dono si ly de dicat habitudinē cause efficientis ꝗuis forte posset concedi fm q̄ ly de signat rationē faciendi. ¶ Ad secundū dicendū q̄ de largo mō accipit p ex. ¶ Tertiū cōcedim⁹.

¶ Ad secūdum sic procedit. videt q̄ xp̄s fm q̄ homo possit dici filius spūsancti: humanā enī naturā quā assumpsit xp̄us tota per indifferentiā trinitas operata est: sed homo xp̄us iesus cōuenienter possit dici filius dei patris: ergo etiā potest dici filius spiritussancti vel totius trinitatis. ¶ P fm philosophū in. xv. de animalibus in generatione humana: materiam ministrat mater: actio vero ex semine patris est: sed omnē actionem quā facit semen hominis patris in generatione humana: facit in conceptione christi spiritussanct⁹ ⁊ multo efficacius: si ergo rōne illarū actionū dicit vn⁹ homo pater alterius: videt q̄ spūsanctus dicit pater xp̄i fm humanā naturam. ¶ P ex hoc homo dicit pater hois: quia genuit eū ex matre simile in sua natura: sed potest dici vt videtur q̄ spūsanctus genuit christū ex maria virgine sicut etiā dicit in glo. Matthei. iij. q̄ de⁹ ex sara genuerit filiū: cū ergo xp̄s ⁊ spūsanctus sint eiusdē nature: videt q̄ spūsanct⁹ possit dici pater xp̄i. ¶ Sz otra ē auctoritas Augu. in lra. ¶ P sicut supza p̄ma dis. dixit magister. ideo fili⁹ ⁊ nō p̄r aut spūsanct⁹ assumpsit carnē: ne nomē filij trāsiret ad aliā p̄sonā: ꝫ nō est min⁹ inconueniēs q̄ nomē p̄ris trāseat ad aliā p̄sonā ꝗz nomē filij: g̃ nomē p̄ris nō debet trāsire ad p̄sonaz spūsancti vt dicat pater xp̄i. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ possit xp̄us dici filius trinitatis: xp̄s enī fm q̄ hō creatura ē: ꝫ nos dicimur filij trinitatis p creationē. Deut. xxxij. nūq̄d nō ipse ē pater tuus ⁊c. ergo ⁊ xp̄us p̄t dici filius trinitatis fm q̄ homo. ¶ P Deb. ij. vt sit ipse primogenit⁹ in multis fratrib⁹. glo. fm humanā naturā fm quā fratres habet: fm aūt diuinā nō habet: ꝫ fratres dicūt q̄ ex eodē patre nasc̄ūt: cum ergo

pater eoꝝ q̄ dicūt fratres xp̄i sit tota trinitas: videt q̄ etiaꝫ xp̄i hoīs ſm humanā naturā. ¶ P̄ cuiuslibet grām habētis dicit pater tota trinitas. Joh.j. dedit eis ptātē fi. dei fi. ſz xp̄s plenissime habuit gratiā: ergo p̄ōt dici filiꝰ totiꝰ trinitatis inquātū est hō. ¶ Sz cōtra. sicut infra ꝓbat dis.x. xp̄s nō est filiꝰ nisi naturalis: ſz nālis filiꝰ nō est trinitatis: ſz patris tantū: ergo xp̄us nō p̄ōt dici filius trinitatis. ¶ P̄ ſm Damasce. filiatio nō determinat naturā ſz personā. Sz in xp̄o q̄ꝫ sint due nature nō est ibi nisi vna persona eterna: cū igit ſm personā eternā nō possit dici filiꝰ trinitatis: nullo mō p̄ōt dici filiꝰ trinitatis. ¶ R° dicendū ad p̄mā questionē q̄ ſm Augu. in lra. xp̄s nō est filiꝰ: neq; spūſſancti neq; trinitatis: ſz tātū dei patris: ſz hoc diuersa rōne a diuersis negat. q̄dā negāt hoc nō tāq̄ simpliciter falsuꝫ: ſz tāq̄ incōueniēter dictū: vtpote ꝑstans occasionē errādi: ꝛ circa eternā generationē filij in qua seq̄ret q̄dā confusio relationū: si filiꝰ diceret suiipsiꝰ filius ꝛ spūſſancti. Et circa generationē eiꝰ tēpoꝛalē ne videat spūſſanctꝰ de sua substantia xp̄m genuisse ſm hoīez si pater eiꝰ diceret. Et sicut non p̄ōt dici filiꝰ trinitatis simpliciter: ita nec per creationem vt emitet erroꝛ arrij q̄ dicit xp̄m puꝝ creaturā. Neq; per gratiā vt emitet erroꝛ Nestoꝛij. q̄ dixit duas personas in xp̄o: ꝛ vnionē dūitatis ad hoīez xp̄m esse tm̄ per gratiā: non in persona. Cōcedūt tm̄ aliqui q̄ p̄ōt dici Iste hō filiꝰ trinitatis per creationē: si ly iste hō dicit suppositū siue indiuiduū hoīs: nō personā filij dei: nullo tm̄ modo filiꝰ dei p̄ōt dici filius trinitatis ꝓpter repugnantiā relationū. Cōcedūt etiaꝫ q̄ quātū ad gratiā habitualē per quā tota trinitas habitat in aīa xp̄i: p̄ōt dici iste hō filiꝰ dei etiam ſm q̄ homo nō tm̄ trinitatis: q; ſm hoc nō habet iste cōparationē ad relationē quibꝰ distinguit trinitas: ſz quātū ad grām vnionis dicit tm̄ filiꝰ patris nālis. ¶ Sz hec opinio nō est cōueniens dictis Aug. q̄ simpliciter negat dici xp̄m eē filiū trinitatis aut spūſſancti. Nō enī hoc p̄ōt esse ad vitādū cōfusionē relationū: cū enī opposite vt q̄ est minoꝛ ꝛ eq̄lis patri: ꝛ etiaꝫ maioꝛ ꝛ minoꝛ seipso cōfusio sit ex inoꝛdinata permixtiōe aliquoꝝ nulla seq̄ret cōfusio: si ſm diuersas naturas: oppositas relatiōes filio attribuerem⁹ vl̄ spūi sancto rōne diuersoꝝ: cū etiā de filio rōne diuersarū nārū sine aliq̄ inconueniētia cōtraria p̄dicent: vt q̄ est passibilis ꝛ impassibilis. Et etiā relatiōes. Neq; etiā negāt hoc ad euitādū erroꝛē q̄ posset sequi: non enī magis patrocinat erroꝛ Arrij si dicat q̄ est filiꝰ trinitatis per creationē q̄ꝫ q̄ dicat ſm q̄ hō creatura q̄ tm̄ cōcedit. Et est sile de alijs erroꝛib⁹. ¶ P̄ hoc q̄ cōcedit iste hō filiꝰ trinitatis per creationē ſm q̄ dicit suppositū vel indiuiduū hoīs nō p̄sonā filij dei nō cōuenit secūde opinioni q̄ infra ponit dis.vi. ſm q̄ ille hō nō potest supponere nisi suppositū eternū. Similiter etiā q̄ xp̄us p gratiā habitualē nō cōpet ad relatiōes distinguentes p̄sonas nō videt esse rō q̄ nō possit dici filiꝰ trinitatis: q; nos dicimur p gratiā filii trinitatis: ꝛ tm̄ grā que in nobis est: est effectꝰ essentie dīne nō habēs respectū ad distinctionē p̄sonarū. Et ideo dicēdū aliter cū alijs. ſ. q̄ Aug⁹. hoc negat tāq̄ simpliciter falsuꝫ ꝛ impossibile. Filiatio enī est relatio consequēs gnātionē. generatio aūt ē via ad esse: esse aūt est q̄d suppositi a forma siue a nā. vñ cuꝫ filiatio ſm Damasce. sit determinatiua suppositi vl̄ ypostasis: nō p̄ōt aliq̄s dici filiꝰ alicuiꝰ nisi a quo accipit eē: esse aūt xp̄i ē vnū ad minꝰ q̄tuꝫ ad secūdā opinionē: vt infra dicet: hoc aūt eē nō habet xp̄s ab aliq̄ p̄sona dīna nisi a patre: vñ nō p̄ōt dici filiꝰ nisi p̄ris. Similiter etiā nō p̄ōt dici q̄ sit filiꝰ trinitatis per creationē vl̄ grām: q; q̄ñ in aliquo inuenit ꝑfecta rō alicuiꝰ noīs: nullo mō recipit illud nomē de eo cū determinatiōe diminuēte vt pz ex vbis Aug. in lra sicut plāta dr̄ viuēs impfectū ꝓpter aīam vegetabilē: q; nō hz esse cū aīa sensibili: aīal autē q̄ꝫ habeat eādē aīam nō dicit viuēs impfectū: q; hz eā cū aīa sensibili: xp̄s aūt habet veꝝ rōnē filiationis ad deuꝫ vñ nō est dicēdus filiꝰ per creationē neq; per grām: q; per hoc significat filiatio impfecta ad deū q̄ est ſm q̄d ꝛ nō simpliciter: ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q; nō est dicendū xp̄m ſm hoīez esse filiū patris per creationē neq; rōne formationis corpis xp̄i nisi quatenꝰ illa formatio terminat ad vnionez p̄sonalē per quā iste hō est nālis filiꝰ dei patris. ¶ Ad secūdū dicēdū q; spūſſanctꝰ facit illas actiōes nō mediāte semine ex se deciso q̄ ad patrē ptinet: ſz q̄si artifex: operādo in materiā exteriorē. ¶ Ad tertiū dicēdū q; spūſſanctꝰ non genuit xp̄m de btā virgine: q; ſm Damas. generare ē ex sua substātia aliū ꝓducere: ꝛ glo. illa sic exponēda ē: genuit id est fecit vt nasceret. Nec iterū spūſſanctꝰ est similis xp̄o in nā illa quā in vtero v̄ginis formauit: vñ nō p̄ōt spūſſanctꝰ dici pater xp̄i ſm hūanitatē. Quartū ꝛ quintū cōcedimus. ¶ Ad secūdā q̄stionē patz rñsio ex dictis. ¶ Ad p̄mū dicēdū q; creatura respicit cōiter nām ꝛ suppositū: filiatio autē respicit tātū suppositū. vñ humana nā in xp̄o dicit creata: non autē filia: ꝛ ideo inquātū hō nō p̄ōt dici filiꝰ per creationē: p̄ōt aūt dici creatura. ¶ Ad secūdū dicēdū q; xp̄s dicitur p̄mogenitꝰ in multis fratribꝰ ſm humanā naturā: nō quasi vnioꝺce filiꝰ cū alijs: ſz per analogiā: q; ipse filiꝰ naturalis ꝓpter vnionē in p̄sona: alij aūt filij adoptiui per assimilationē ad deū q̄ est per grām: sicut etiā dr̄ p̄mogenitꝰ creature inquātū ſm Basill. accipere cōe habz cū creatura vñ nō oportz q; ad eūdē patrē oīno referant. ¶ Ad tertiuꝫ dicendū q; alij dicūt filij adoptiui xp̄s aūt dicit per grām vnionis filiꝰ nālis: per grām aūt habitualē nō p̄ōt dici filiꝰ adoptiuꝰ: vt dicet infra dis.x. neq; etiā nālis. vñ nullo mō potest dici filius per gratiam. ¶ Alia concedimus.

¶ Questio secunda.

Deinde q̄rit de cōceptione xp̄i in cōparatiōe ad matrē cōcipientē. Et circa hoc q̄rūt duo. Primo vtruꝫ beata virgo possit dici mater hominis iesu christi Secundo vtrum debeat dici mater dei.

Ad p̄mū sic p̄ocedit. videt q; beata v̄go non possit dici mater illiꝰ hoīs. In cōceptione enī xp̄i btā v̄go ministrauit tm̄ materiā: q; totaꝫ actionē fecit spūſſanctꝰ: ſz ꝓpter materiā nō p̄ōt aliquid dici mater: fiē arboꝛ nō est mater scamni. Ergo btā v̄go nō p̄ōt dici mater illiꝰ hoīs. ¶ P̄ Matris ē descindere semē ad cōceptū: sed materia conceptionis xp̄i seperata ē a reliqua carne v̄ginis opatiōe spūſſancti: ergo nō p̄ōt dici mater. ¶ P̄ Sicut caro xp̄i opatione spūſſancti formata est de materia sumpta a beata virgine: ita ema formata est operatione dīna de materia sumpta ab adam: sed adā nō potest dici pater eue nec mater: ergo nec beata virgo p̄ōt dici mater xp̄i. ¶ P̄ Multo plus cōtulit ad cōceptionē xp̄i spūſſanctꝰ: q̄ beata v̄go: q; agēs est ꝓstātioꝛ in actiōe q̄ꝫ materia: ergo si spūſſanctꝰ nō p̄ōt dici pater xp̄i: nec btā virgo potest dici mater eius. ¶ P̄ Filiatio vt dictū est respicit ypostasim: sed ypostasis in xp̄o est vna tm̄ que ē eterna ſm quā xp̄s nō est a btā virgine. ergo nullo mō p̄ōt dici filiꝰ btē v̄ginis. ¶ P̄ In xp̄o est tm̄ vnū esse ex parte ypostasis quā cōsequit filiatio: sed illud esse nō habuit xp̄s a matre: ergo nō p̄ōt dici filiꝰ eius. ¶ Cōtra ē auctoritas euāgelij Math.j. Cū esset desponsata mater iesu ꝛc. Et in plurib⁹ alijs locis. ¶ P̄ Sicut supra dictū ē dis.iij. Btā v̄go in gnātiōe xp̄i cōtulit quicq̄d alia mulier cōferre dz ad gnātionē filij sui. Si ergo alie mulieres vere dicūt matres: ꝛ btā virgo vere p̄ōt dici mater xp̄i. ¶ R° dicendū q; btā v̄go vere p̄ōt dici mater xp̄i: cū q̄cq̄d fit de necessitate gnātiōis ex pte mris inueniat in btā virgine: maxime ſm opinionē Aristotē. q̄ vult q; formatio et oꝛganizatio coꝛpoꝝ nō fiat p vtutē actiuā mulieris: ſz solū p vtutē actiuā viri ꝛ q; semē mulieris nō est de necessitate cōceptiōis: q; q̄ñq; ꝓtingit impḡnari mulierē sine emissione seminis per hoc q; sanguinē mēstruuꝫ mistrat q̄ est materia cōceptus. Et hoc cōsonat ei q̄ dicit Damascen⁹ q; ex purissimis sanguinib⁹ v̄ginis formatū est coꝛp⁹ xp̄i non seminaliter: ſz virtute dīna. ¶ Sz huic vere maternitati de-

rogat per duos errores. Quorū vn⁹ ponit xp̄m nō verā carnē: sz fantasticā assumpsisse: ⁊ beatā virginē nō mulierē: sz angelū fuisse. vnde nec vera mater eēt. alⁱ⁹ vero ponit xp̄m nō carnē nature nostre assumpsisse: sz celestē secū portasse: ⁊ sm hoc btā vgo nō vere mater ei⁹ esset: qz q̄uis in ea natus esset nō tm̄ de ea. hi aūt errores verā humanitatē xp̄i negant vnde a fide catholica sunt alieni. ¶ Ad p̄mū ergo dicendū q̄ nō solū materiā p̄stitit btā virgo ad cōceptionem xp̄i: sz materiā cōueniētē ad p̄ducendū aliq̄d file in specie ⁊ locū cōuenientē ⁊ nutrimētū cōueniēs cōceptioni fetus ⁊ hoc sufficit ad rōnē matris. ¶ Ad secūduz dicēdū q̄ sm p̄bm semē mulieris nō est de necessitate generatiōis: sz sanguis quē femina ministrat ad cōceptionē qui q̄dē in alijs mulierib⁹ seperat̄ per vtutē mulieris motā a viro: sz in btā vgine per virtutē spūssancti: nec hoc diminuit rōnē matris qz ista actio est p̄ambula ad cōceptionē. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ pater est p̄ncipiū actiuū in generatione: ⁊ ideo ad esse patrē non sufficit q̄ materiaz ministret sicut sufficit adesse matrē. ¶ Ad quartū dicēdū q̄ licet spūssanct⁹ plus fecerit actiue in cōceptione xp̄i q̄z btā vgo nō tm̄ potest dici pater: qz nō inueniunt̄ in eo cōditiones que requirūt̄ ad cōditionē patris: sicut q̄ ex sua substantia: ⁊ similē sibi in specie filiū p̄ducat ⁊ alia huiusmodi. ¶ Ad quintū dicēdū q̄ filiatio respicit ypostasim cōsequētē ad generationē: q̄uis ergo ypostasis filij dei sm generationē ei⁹ eternā nō sit a virgine: tm̄ sm generationē ei⁹ tēporalē ex ea est. ¶ Ad sextuz dicēdū q̄ esse geniti est ab agēte: mater aūt nō est agens in generatione: sz pater. vn̄ nō oportz q̄ esse filij sit a matre sed a patre: ⁊ ideo p̄bs dicit in. xvj. de aīalib⁹ q̄ in generatione mater dat corp⁹ ⁊ pater formā a qua est esse.

Ad secundū sic procedit. videt q̄ beata vgo non debeat dici mater dei: non enī est mater nisi sm q̄ ab ea accipit eē: sz nō accepit ab ea dīnitatē: sz humanitatē ergo nō debet dici mater dei: sz mater hois. ¶ P̄ in deo nō differt de⁹ ⁊ deitas: sz non p̄t dici mater deitatis: ergo nec p̄t dici mater dei. ¶ P̄ deus est cōe trib⁹ p̄sonis sz beata virgo nō est mater patris: nec⁹ spūssancti: ergo non debet dici mater dei. ¶ P̄ sicut naturā p̄duxit assumptā virgo generādo: ita etiā p̄duxit eā deus creādo: sz ratione nature assumpte nō dicim⁹ trinitatē creatricē dei: ergo nec debem⁹ dicere virginē matrē dei. ¶ P̄ magis debet cōcedi id q̄d est verū per se q̄z id q̄d est verū per accidēs: sed in hoc noīe xp̄s importat humana natura q̄z generādo virgo per se p̄duxit que in hoc noīe de⁹ importat: ergo magis debet dici mater xp̄i q̄z mater dei. ¶ Sz cōtra. Damas. in. iij. lib. dicit: Theotocos id est dei genitricē vere ⁊ p̄ncipaliter vginē p̄dicam⁹. ¶ P̄ sm Aug. talis fuit illa vnio que deū faceret hoīem ⁊ hoīez deū: sz virgo genuit hoīez: ergo ⁊ genuit deū Ergo est mater dei. ¶ P̄ Propter vnionē naturarū in p̄sona vna: vere dicim⁹ deū passuz q̄uis hoc fuerit sm humanā naturā: ⁊ sic p̄t dici de⁹ vere ex virgine natus Ergo etiā mater dei dici p̄t. ¶ R° dicēdū q̄ humanitas xp̄i ⁊ mīrnitas vginis adeo sibi cōnexa sunt vt q̄ circa vnuz errauerit: oporteat etiā circa aliud errare. Unde qz Nestorius circa būanitatē errabat aliā eē asserēs in xp̄o būanitatis ⁊ dīnitatis p̄sonā oportebat q̄ diceret vginē nō matrez dei sz hois: qz sm eū: de⁹ ⁊ hō nō est vn⁹ xp̄us. Quidā vero moderni errātes dicūt non posse vginē dici matrē dei ⁊ ne mater patris ⁊ spūssancti intelligat: cōcedūt tm̄ eā esse matrē filij dei: sz hi trepidāt timore vbi nō est timor: qz q̄uis hoc nomē de⁹ cōe sit trib⁹ p̄sonis p̄t tm̄ reddere locutionē verā p vna persona sm q̄d dicit de⁹ generat sicut cū dr̄ hō currit: solo petro currēte. vn̄ simpliciter cōcedēdū est virginē esse matrē dei: sicut cōfitemur iesuz esse verū deū. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q̄ qz vna p̄sona est que subsistit in humanitate ⁊ dīnitate: ideo nature cōicant sibi sua idiomata id ē p̄prietates: vt dicit Damas. vn̄ sicut dicūt iudei crucifixisse dn̄m glorie q̄uis nō sm q̄ est dn̄s glorie: ita debet dici vgo est mater dei q̄uis eū sm dīnitatē nō genuerit. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ q̄uis deitas ⁊ de⁹ nō differāt re: differūt tm̄ sm modū significādi: qz deitas signat dīnā naturā in abstracto: vn̄ nō p̄t supponere p persona: de⁹ aut̄: qz signat naturā dīnā per modū cōcreti. id est habētē diuinitatē. potest credere locutionē verā p suppositō. ⁊ ideo qz btā vgo est mater filij dei: p̄t dici mater dei nō autem diuinitatis. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ q̄uis de⁹ sit cōe tribus p̄t tm̄ reddere locutionē verā p vno eoz vt dictū est: sicut cū dicit de⁹ generat reddit locutionē verā p patre. ¶ Ad quartū dicēdū q̄ xp̄m nō dicim⁹ creaturā simpliciter: vt infra patebit. dicim⁹ tm̄ simpliciter eū natū: ⁊ ideo natiuitas p̄t trāsferri ad deū ⁊ nō creatio. Et p̄terea nasci nō est otra rationē deitatis sicut creari. ¶ Ad quintū dicēdū q̄ beata vgo ē vere mater xp̄i: nō tm̄ dicim⁹ eā christotocon. id est xp̄i genitricem: qz hoc noīe inuentū est a Nestorio ad abolendū nomen theotocon. cū hereticis aūt nec noīa debemus habere cōia. vt dicit Hiero. sup̄ os. iij.

¶ Questio tertia.

Deinde querit̄ de cōceptione in cōparatiōe ad gratiā xp̄i per quā facta ē conceptio ⁊ circa hoc q̄runt̄ duo. p̄mo vtrū illā cōceptionē vl' vnionē aliq̄ meruerint p̄cesserint. scō vtr̄ gratia sit illi homini naturalis.

Ad p̄mū sic p̄cedit. videt̄ q̄ antiqui patres incarnationē meruerīt Isa. xxxvj. In semita iudicioz tuoz sustinuim⁹ te: sz ad iudiciū pertinet vt aliq̄d p meritis reddat̄: ergo aduēt⁹ filij dei in carnē quē sancti patres expectabāt eis p meritis reddēdus erat. ¶ P̄ Psal. Fiat misericordia tua dne su. nos. glo. insinuat̄ desideriū p̄phete de incarnatiōe ⁊ meritū impletiōis. ¶ P̄ q̄ meret aliq̄d meret̄ ⁊ hoc sine quo nō p̄t illud haberi. alias meritū cassum esset: sz sancti patres merebāt̄ vitā eternā ad quā puenire nō poterāt nisi filio dei veniēte: ergo merebāt̄ eius incarnationē. ¶ P̄ Oratio que fit ab aliquo pure ⁊ pseueranter: p se ⁊ ad salutē p̄tinēs: meret̄ sui impletionez: sz sancti patres hoc modo orabāt p incarnatiōe: vt patet Isa. lxiiij. vtinā dirūperes celos ⁊ descēderes: ergo eam merebātur. ¶ P̄ nos per fidē operantē per dilectionē quā habem⁹ de vita eterna quā expectam⁹ mereamur eā: sed similiter anti qui patres habebāt fidē per dilectionē operantē de incarnatione. ergo eā merebāt̄. ¶ P̄ hoc videt̄ ad min⁹ de beata virgine de qua cantat̄ que dn̄m omniuz portare meruisti. ¶ P̄ Bern. dicit q̄ fermentū q̄ō mulier abscondit sub tribus farine satis est fides beate vginis que tres substantias in vnā personam cōiunxit: sz hoc nō potuit facere nisi per modū meriti: ergo beata virgo meruit incarnationem per eā fieri. ¶ Sed cōtra. ad Tit. iij. Apparuit benignitas ⁊ būanitas saluatoris nostri dei nō ex operib⁹ iusticie ⁊c. sed benignitatē noīat ampli⁹ ostensam in christi incarnatione: ergo nō est sm merita. ¶ P̄ ad hoc est q̄ Ansel. dicit in littera. ¶ P̄ Incarnatio xp̄i est beneficiū impensum toti nature: sz meritū nulli⁹ hois p̄ter meritū xp̄i extēdit se ad totā naturā: ergo scti patres nō meruerūt incarnationē. ¶ R° dicendū q̄ Augustī. videt̄ intēdere in littera q̄ nulla merita illius hois p̄cesserūt vt filio dei in persona vniret̄: nihilomin⁹ tm̄ verū ē q̄ nulla merita etiā alioz: filij dei incarnationē meruerūt p̄p̄e loquēdo p̄pter tres rōnes P̄rima ē q̄ meritū puri hois nō extēdit se ad totā naturaz sic̄ supra dictū ē dis. j. vn̄ cū incarnatio sit q̄dā medicamētū toti⁹ nāe nō p̄t sub merito alicui⁹ cadere. ¶ Scōa aūt rō est: qz illud q̄ ē p̄ncipiū meredi nō p̄t cadere sub merito: incarnatio aūt ē quodāmō p̄ncipiū oīuz būanoz meritoz: qz oia nr̄a merita a xp̄o efficaciā habēt q̄ quē veritas ⁊ gr̄a facta ē. Tertia rō ē: qz meritū būanū nō se extēdit vltra cōditionē būanā q̄ in hoc cōsistit vt q̄s mereat aliquaz dīnitatis ⁊ btitudinis p̄ticipationē: sz q̄ tota plenitudo diuinitatis habitet in hoīe hoc excedit ⁊ cōditionē ⁊ meritū būanū. vn̄ nullo mō p̄t cadere sub merito nisi large meritū dicam⁹ oēm p̄perationē ad aliq̄d habendū q̄ō p̄cessit in

humano genere. ¶ Ad primū ergo dicendū q̄ per iudiciū reddit aliquid alicui q̄ prius sibi debeb̄: nobis aūt nō debebatur filij incarnatio quasi ex merito: sz ex diuina ꝓmissione: z quantū ad hoc saluab̄ ratio iudicij. ¶ Ad secundū dicendū q̄ glosa illa loquit̄ de merito cōgrui z non de merito cōdigni quod ꝓprie dicit̄ meritū. vel dicendū q̄ completio incarnationis cōsistit in vltimo effectu eius scilicet in vltima reparatione humani generis que aliquo modo cadebat sub merito: maxime sm q̄ reparationis terminus cōsistit in peruētione ad vitā eternā. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ aliqua sunt sine quib⁹ vita eterna haberi nō potest que sunt cōcomitantia ipsam sicut visio dei z impassibilitas: z de his verū est q̄ mereb̄ ea qui meretur vitam eternā. quedam vero sunt que sunt ducētia ad vitam eternā sicut ꝓncipia merendi: z talia non cadunt sub merito: sicut gratia z huiusmodi: z inter illa pōt computari incarnatio filij. Vel dicendū q̄ sine incarnatione poterat inuenire ad vitā eternam: q̄ fuit alius modus possibilis nostre salutis: vt dicūt sancti. ¶ Ad quartū dicendū q̄ ipsi nō petebant incarnationē quā indubitanter credebāt futuram: sed petebāt ei⁹ accelerationē. Vel dicendū q̄ nō petebant pro se: q̄ nō petebant aliquid fiendū in ipsis petentib⁹. ¶ Ad quintū dicendū q̄ quāuis mereamur vitā eternam per fidē operantem per dilectionē: nō tamen oportet hoc dicere de incarnatione: q̄ vita eterna est beneficiū ꝓstitū tantū persone merentis: incarnatio aūt beneficium ꝓstitū toti humane nature. ¶ Ad sextū dicendū q̄ beata virgo non meruit incarnationē: sz ꝓsuppositā incarnatiōe meruit q̄ per eam fieret nō quidē merito cōdigni: sed merito cōgrui inquantū decebat q̄ mater dei esset purissima z perfectissima virgo: z per hoc patet etiam solutio ad alia.

Ad secundū sic procedit̄. videt̄ q̄ gratia non sit illi homini naturalis: gratia enī z natura diuidūt̄ ex opposito: sz vnū oppositorū non denominat aliud ergo gratia non debet dici naturalis. ¶ P̄ naturale est q̄ ex ꝓncipijs nature causat̄ sicut igni ferri sursum: sz ex humana natura nō causat̄ gratia: ergo non debet dici naturalis. ¶ P̄ Xp̄s est eiusdē nature cū alijs hoīb⁹: sed alijs hominib⁹ gratia nō est naturalis: ergo nec sibi. ¶ P̄ per naturalia nō meremur: sz xp̄s meruit per gratiā quā habuit: vt infra dicet̄: ergo nō fuit ei naturalis. ¶ Sed contra. cause ꝓxime rerū naturaliū sunt naturales: sed xp̄s per gratiaz est naturalis filius: ergo gratia est ei naturalis. ¶ Ulterius videt̄ q̄ xp̄s diuina gratia vl̄ diuinitate nō sit replet⁹ corporaliter q̄ō in littera dicit̄. Dē enī q̄ō est in aliquo corporaliter: est in eo per circūscriptionē: sz diuinitas non potest esse circūscripta: ergo nō potest habitare in xp̄o corporaliter. ¶ P̄ Deus magis elōgat̄ a corporeitate quā angelus qui in cōparatione dei corporeus est: vt dicit Damas. sed angelus nō est in aliquo loco vel corpore corporaliter: ergo multo min⁹ diuinitas. ¶ P̄ Deitas in hoīe nō habitat nisi per gratiam: sz gratia nō est in corpore: ergo deitas nō potest habitare in aliquo corpaliter. ¶ Sed cōtra. Diuinitas iuncta est toti humane nature: sz corp⁹ est pars humane nature: ergo vnita est corpori. Ergo habitat in christo etiā corporaliter. ¶ R° dicendū ad primā questionez q̄ de gratia christi possum⁹ loqui dupliciter. Aut de gratia vnionis: aut de gratia habituali qua aīa eius perfecta est. Gratia aūt vnionis dicitur xp̄o naturalis: q̄ ordinatur ad vnionē in personā diuinā sm q̄ ille homo dicit̄ naturalis filius patris. Gratia vero habitualis pōt etiā dici xp̄o naturalis dupliciter. Uno modo: q̄ ad motū ꝓprietatū naturaliū se habet que suū subiectū inseperabiliter cōsequūtur. Alio modo quia ex altera suarum naturarū causat̄: scilicz ex diuina natura nō aūt ex humana. ¶ Ad primū ergo dicendū q̄ gratia vnionis dicit̄ quidē gratia quantū ad causam: quia eam nulla merita precesserūt: sed dicit̄ naturalis quantū ad effectū: quod est esse filiū naturalē: vt dictū est. Gratia aūt habitualis dicit̄ gratia ratione humane nature naturalis ratiōe diuine: vel ratione humane nature: inquātum inseperabiliter inest. Et per hoc patet solutio ad alia. ¶ Ad id quod vlteri⁹ querit̄. Dicendū q̄ plenitudo diuinitatis dicit̄ corporaliter habitare in xp̄o tripliciter. Primo modo q̄ deitas nō tm̄ aīe: sz etiā carni vnita est. Scōo per similitudinē ad tres dimēsiōes corporis: q̄ diuinitas est trib⁹ modis in xp̄o. Uno mō generali sicut est in oībus creaturis per essentiā ꝓsentiā z potentiā. Et in hoc consistit quasi longitudo. Alio mō speciali ꝓut est in sanctis per gratiā per quā est latitudo charitatis. ¶ Tertio mō in ꝓprio filio. s. per vnionē in quo est sublimitas z ꝓfundum. Tertio dicitur corpaliter habitare ad similitudinem corporis sm q̄ diuidit̄ cōtra vmbrā. In sacramētis enī veteris legis fuit quasi in vmbris z signis. Heb. x. vmbram habens lex fu. bonorū ꝛc̄. In xp̄o aūt sm rem z veritatē. vnde xp̄us se habet ad illas figuras sicut corp⁹ ad vmbrā. ¶ Ad primū ergo dicendū q̄ corporaliter sm primā expositionē nō dicit modū existendi diuinitatē in xp̄o: sz magis id cui diuinitas cōiungit̄: sm aūt alios modos est similitudinarie dictū. vnde patz solutio ad secūdū. ¶ Ad tertiū dicēduz q̄ in alijs hoīb⁹ sanctis est de⁹ per gratiā acceptatiōis siue habitualē que est tantū in aīa: in xp̄o autē est per gratiam vnionis que est ad aīam z corp⁹. Uno notato tres intelligūtur. Cōtra dicim⁹ filiū dei incarnatū q̄ō nō intelligitur de patre z spūsancto. z dicēdū q̄ hoc est intelligendum de his que ad essentiā pertinēt quoz si aliquid de vna tm̄ persona dicatur oportet q̄ de alia intelligat̄. Nō est aūt cōcedendū. Sciendū est ergo q̄ hec prepositio ex denotat causam efficientē vel materialē: ad hoc aūt q̄ aliquid natum ex aliquo materialiter filiationis nomē accipiat: oportz q̄ in similitudinē speciei ꝓducat̄ cū eo ex quo nascit̄: sicut filius matri: z ideo capilli z lūbricus nō dicunt̄ filij eius ex quo materialiter nascunt̄. ad hoc etiā q̄ aliquid natum de alio actiue dicat̄ filius ei⁹: oportet q̄ producat̄ de substantia agētis: z in similitudinē eiusdē speciei: z q̄ nō sit agens instrumētale sed ꝓncipale: ꝓme aūt due cōditiones deficiūt in spiritusancto: vnde xp̄s non pōt dici filius ei⁹. scda autē z tertia deficiunt in aqua: quia renat⁹ spiritualiter nō assumit similitudinē aque: sed similitudinē dei: z aqua est instrumentū diuine virtutis operantis in eo tamē Diony. sius. ij. ca. Eccle. Jerarch. vocat aquā baptismi matrem filiolitatis: sed non ꝓprie dicitur. ¶ Dicuntur filij gehenne Sciendū q̄ hoc dicit̄ sm modum loquendi consuetum in scripturis vt illud quod magnā habet affinitatem ad alterum: filius eius dicat̄ sicut Isa. iij. dicit̄ in corno filio olei id est in monte vbi abūdat oleū. z similiter ꝓmo Reg. xxvj. dixit Dauid de Abner q̄ filius mortis esset: q̄ morte valde merebat̄. Cōcept⁹ z nat⁹ de spūsctō. Quāuis vtrūq; horum possit dici z de spiritusancto z de matre: tamē magis ꝓprie dicit̄ conceptus de spiritusancto: quia cōceptionē in instanti spūssanctus operat⁹ est: nat⁹ aūt magis ꝓprie dicitur de matre que eum ex vtero produxit. vnde in ymbolo dicit̄ Conceptus de spūsancto: nat⁹ ex maria virgine. ¶ Factum ex semine. Roma. j. Contra Damasce. iij. li. ca. ij. Non seminaliter: sed cōditine per spiritūsanctū. Ad q̄ō dicendū q̄ Damasce. loquitur quantū ad ꝓximā christi generationē ex virgine: verbum apostoli intelligenduz est quantū ad remotos parētes ex quibus seminaliter mater christi processit. ¶ Cum aliud sit fieri aliud nasci: Contra fieri videtur esse cōmune ad omnē productionem qua aliquid incipit esse. Ad quod dicendū q̄ hoc est verū de facere sm q̄ cōmuniter sumit̄: ꝓprie tamē dicit̄ facere exercere aliquā actionē in exteriorē materiā sm q̄ dicit pl̄us in. vj. Ethi. q̄ ars est recta rō agibiliū. vñ ad oñdēdū q̄ conceptio xp̄i est ex ꝓncipio agēte extrinseco nō nāliter agēte sicut est in nra conceptiōe: ideo dic̄ apl's eū factū ex quo z nat⁹ z concept⁹ dici possit: quantuz est ex parte matris.

DISTINCTIO .V.

¶Si persona uel natura personam uel naturam assumpsit ⁊ si natura dei sit incarnata.

Deterea inquiri oportet cuꝫ ex premissis ꝓstet verbū dei ⁊ carnem ⁊ animā simul assumpsisse in vnitatē persone: quid horum potiꝰ concedēdum sit. s. ꝙ persona personā uel ꝙ natura naturā: uel persona naturā: uel natura personā assumpserit: ⁊ an ita cōueniat dici diuinā naturā esse incarnatā sicut deus incarnatꝰ ⁊ verbū incarnatum sane dicit: hec inquisitio siue querēdi ratio iuxta sacraꝝ auctoritatū testimonia partim implicita atqꝫ perplexa: partim vero explicita est ⁊ aperta. Certuꝫ est enī et sine ambiguitate uerū ꝙ nō natura personā: nec persona personam ꝟ persona naturā assumpsit. Quod sanctorū subditis cōprobaꝫ testimonijs ⁊ astruit documentis. Augustinꝰ enī ait in libro de fide ad Petrū. Deus vnigenitus dū conciperet veritatē carnis accepit ex virgine ⁊ cū nasceret integritatem virginitatis seruauit in matre. Et paulo post. deus humanam naturā in vnitatē ꝑsone suscepit: qui se humilians per misericordiā incorrupte virginis vteruꝫ ex ea nasciturus impleuit. Formā ergo serui idest naturā serui in suam accepit deus ille personaꝫ. Item: deus enim verbuꝫ nō accepit personam hominis: sed naturam. Item dei filius vnigenitꝰ ut carnez hominis animāqꝫ mundaret: susceptione carnis animeqꝫ rationalis incarnatꝰ est. Vnde alijsqꝫ pluribus auctoritatibus euidēter ostenditur nō naturam personam: nec personam personam: sed personam naturam accepisse.

¶De parte questionis perplexa.

Ode quarto vero questionis articulo: vtrum scilicet natura naturam assumpserit: scrupulosa etiaꝫ inter doctos questio est: quia in hoc plurimum dissentire videntur: qui in sacra pagina auctoritati preclari alijs doctiores extiterunt. Nec tm̄ alij ab alijs: uerum etiam idem a seipsis dissonare uidentur: sicut subiecta capitula docent.

Legitur enim in tolletano cōcilio. viij. traditum sic. Solum uerbuꝫ caro factum est ⁊ habitauit in nobis: ⁊ cum tota trinitas operata sit formationē suscepti hois: quoniā inseperabilia sunt opera trinitatis: solus tamē filius accepit hoiem in singularitatē persone: nō in unitatē diuine nature. i. id qō proprium est filij nō qō cōe est trinitati. Itē in tolletano cōcilio. xj. unusꝰ substantie credimꝰ deū patrē ⁊ filiū ⁊ spiritū sanctum nō tm̄ dicimus: ut huiꝰ trinitatis unitatem maria uirgo genuerit: sed tm̄ filiū qui solus nostram naturam in unitatem persone sue assumpsit. Incarnationeꝫ quoqꝫ huius filij dei tota trinitas operata esse credēda est. Solus tamē filius formā serui accepit in singularitatem persone. Vnde insinuare uidetur ꝙ persona tm̄ naturam: nō natura naturam assumpserit. Si enim quod cōmune est trinitati non accepit hominē: ergo non natura diuina que cōmunis est tribus personis. Cui uidetur obuiare quod Augustinꝰ ait in libro de fide ad Petrum: nec diuinitas inquit christi aliena est a natura patris: ſm id quod in principio erat uerbum nec humanitas eius aliena ē a natura matris ſm id quod uerbum caro factum est. Illa enim natura que semper genita manet ex parte: nostram naturam sine peccato suscepit ut nasceretur ex uirgine. Hac auctoritate uidetur tradi ꝙ diuina natura humanam suscepit: ubi uehemēter moueri possumus ꝙ eam genitam eternaliter ex patre dicit: nisi forte naturam ꝓ persona hic accipiat: alioquin si dixerimus naturam tribus personis communem genitam esse occurrūt nobis ex aduerso que in tractatu de trinitate discernimus: vbi diximus nō naturam naturam: sed personam personam genuisse: quia si natura genuisset naturam: cum vna eademqꝫ sit natura trinitatis: eadeꝫ res seipsam genuisset quod Augustinꝰ fieri posse negat. Sed alibi certum reperimus documētū quo natura naturam assumpsisse mōstratur. Ait enim Augusti. in primo libro de trinitate. Etiam seipso christus minor factus est formam serui accipiēs. Neqꝫ enim sic accepit formam serui ut amitteret formam dei: in qua erat equalis patri: ut ⁊ in forma serui ⁊ in forma dei idem ipse sit vnigenitus filiꝰ ꝑis: qꝫ forma dei accepit formā serui. Si aūt forma ſui formā ſui accepit sine dubio natura naturā accepit: forme enī noīe natura significatur ut Augu. euidenter docet in libro de fide ad Petrū Cum inquit de christo audis: quia in forma dei erat: oportet te cognoscere firmissimeqꝫ tenere in illo forme nomine naturalem plenitudinem debere intelligi. In forma igitur dei erat: quia in natura dei patris semper erāt de quo natus erat Hylarius quoqꝫ in libro. xij. de trinitate ait: esse in forma dei nō alia intelligētia est qꝫ in dei manere natura: dedicisti nomine forme intelligentiam fieri nature: ⁊ audisti ꝙ forma dei formam serui suscepit: vnde consequens est qō natura diuina naturam humanam suscepit. Quod etiam Ieronymꝰ in explanatione fidei euidenter insinuat inquiēs passus est filius dei non putatiue: sed vere. ſm illud passus est quod pati poterat. id est nō ſm illam substantiam que assumpsit: sed ſm illam que assumpta est. Ex quo apparet diuinam substantiā assumpsisse humanam. Ex verbis autem Augustini superius positis adhibita diligentia innui videtur solum verbum carnem factum: ⁊ naturam solum suscepisse humanam: ⁊ diuinā naturā eandem accepisse. Ait enī. Trinitas nos sibi recōciliauit ꝑ hoc qō solū verbū carnē ipsa trinitas fecit: in quo sic veritas incōmutabilis manet dine hūaneqꝫ nature: ut sicut vera semꝑ ē eiꝰ dinitas quā de ꝑe habet: ita vere semꝑ atqꝫ incōmutabilis eiꝰ sit hu-

manitas quã sibi vnitam summa diuinitas gerit. Ecce ꝛ solũ verbũ dixit carnẽ factũ et humanitatẽ dinitati vnitã. Jdẽ quoqꝫ superiꝰ dixit seruilẽ formã a solo filio susceptã quá tota trinitas fecit: iam facile ẽ cognoscere ꝯ diuersa ꝛ multiplicia super ꝙstione ꝓposita auctores tradiderint. Jdeoqꝫ posteriores ea legentes varias atqꝫ cõtrarias ex prędictis occasionez sumentes promunt sententias.

¶Quid de hoc tenendum sit.

Nos aũt ois mẽdacij ꝛ contradictionis notã a sacris paginis secludere cupiẽtes: orthodoxis patribꝰ atqꝫ catholicis doctoribus nulla praue intelligẽtie suspitione notatis: cõsentimꝰ dicẽtes: ꝛ personã filij assumpsisse naturã humanã: ꝛ naturã diuinã humane nature in filio vnitã: eãqꝫ sibi vnisse vel assumpsisse. vnde ꝛ vere incarnata dicit. Qõ vero dicit solꝰ filius formã assumpsisse serui: ꝓ hoc nõ excludit dina natura ab acceptiõe seruilis forme: sꝫ alie due psone pater. s. ꝛ spũssanctꝰ. Jtez ꝛ illud aliud. s. id qõ est ꝓpriũ filij: nõ qõ cõe est trinitati hoiez accepit: sic oportz intelligi. i. ꝓprie ypostasi filij: nõ in tribꝰ cõiter personis dina natura humanaz sibi vniuit. Qui sensus ex verbis Joãnis Damascẽ. cõfirmat: q̃ totã dinã naturã in vna ypostasion incarnatã eẽ euidẽter asserit dicẽs: Jn humanatiõe dei verbi aimꝰ oẽm et pfectã naturã deitatis in vna eiꝰ ypostasion incarnatã eẽ. i. vnitã hũane nature: ꝛ nõ ptẽ parti. Omni enim hũane nature aimꝰ vnitã eẽ oẽm deitatis naturã vel substãtiã. Jtẽ. Eadez est natura in singula ypostasion. i. psonarũ. ꝛ qñ dicimꝰ natura verbi incarnatã cẽ ꝑm btõs ꝛ athanasiũ ꝛ cirillũ deitatẽ dicimꝰ esse vnitã carni: ꝛ vnã naturã dei verbi incarnatã cõfitemur. Verbũ aũt ꝛ qõ cõe ẽ substãtie possidet: ꝛ qõ ꝓprietatis ẽ habẽs ypostasios. i. psone. Ex his manifeste oñdit ꝙ natura dina incarnata ẽ vnde ꝛ eadẽ vere dr suscepisse humanã naturam.

¶An diuina natura debeat dici caro facta.

Sed querit vtrũ eadem diuina natura debeat dici caro facta sicut verbũ dicit factũ caro. Si enim idẽ est incarnari ꙙ est carnez fieri: videri potest ita debere dici ꙙ sit caro facta sicut dicit incarnata. Ad qõ dicimꝰ: quia si illud dictum in sacra scriptura reperiret ex eadẽ intelligẽtia acciperet qua cum dicit incarnata. Sed quia illud auctoritas subticuit atqꝫ locutionis modus nimiã videtur facere expressionẽ: si natura diuina diceretur caro facta: melius hoc silere puto vel negare ꝯ temere asserere: ne si illud dicatur cõuertibilitas nature in naturam significari putetur. Ex premissis indubitabiliter constat ꙙ verbi persona siue natura hominis naturã scilicet carnem ꝛ animam assumpsit: sed nõ personã hominis. Si autẽ natura diuina naturã hominis accepit: quare nõ dicit facta homo vel esse homo sicut verbum dei. Ad quod dici potest ꙙ dei filius dicit factus homo vel esse homo: nõ solum ꙙ hominẽ assumpsit: sed ꙙ ipsum in vnitatem ꝛ singularitatẽ sui. id est persone accepit. Natura autem diuina hominez quidem accepit. id est hominis formã sibi vniuit: sed nõ in singularitatẽ ꝛ vnitatẽ sui. Seruare enim proprietate ac diuersitate duarum naturarum persone singularitas extitit. Jdeoqꝫ non sic dicit diuina natura esse homo vel facta homo sicut dei filius: quidem tamen indifferenter vtrũqꝫ cõcedũt.

¶Quare nõ accepit personam hominis cum hominem acceperit.

Ideo vero non personam hominis assumpsit: quia caro illa ꝛ anima illa non erant vnita in vnam personam quã assumpserit: quia non ex illis constabat persona quando illis vnitum est verbũ. Nam sibi inuicem sunt vnita simul cum verbo vnita sunt: altera tamen vnione inuicem vnita sunt illa duo scilicet anima ꝛ caro: alia vnione verbo vnita sunt: quia alia est vnio anime illius ad carnem: ꝛ alia vnio verbi ad animam illam ꝛ carnẽ. Non ergo accepit verbum dei personã hominis: sed naturã: quia non erat ex carne illa ꝛ anima illa composita persona vna quam verbum acceperit: sed accipiendo vniuit: ꝛ vniendo accepit.

¶Contra hoc oppositio qua probare quidaz volunt personam accepisse personam.

Hic a quibusdaz opponitur ꙙ persona assumpserit personã. Persona enim est substantia rationalis indiuidue nature: hoc autem est: ergo si animã assumpsit ꝛ personã. Qõ ideo non sequit: quia anima nõ est persona quando alij rei est vnita personaliter: sed quando per se est. Absoluta enim a corpore persona est sicut angelus. Illa autem anima nunquã fuit quin esset alij rei coniuncta: ideoqꝫ non ea assumpta persona assumpta est. Aliter quoqꝫ nituntur probare verbum dei assumpsisse personaz: quia assumpsit aliquem hominẽ: assumpsit enim hominez iesum christum: ergo aliquẽ hominẽ. Qõ autem hominẽ iesum christũ assumpserit. Augu. in expositione symboli sub anathemate tradit dicens: Si qs dixerit atqꝫ crediderit hominez iesum christum a filio dei assumptuz non fuisse: anathema sit. Qui etiam in pluribus scripture locis huiusmodi vtitur locutionibus. Jlle homo a verbo dei est assumptus: ille homo factus est christus. Et propheta de homine christo loquens deo ait: Beatus quem elegisti ꝛ assumpsisti. Ex quibus consequi videtur ꙙ aliquis homo assumptus sit a verbo: ꝛ ita persona assumpta sit a persona. Sꝫ quia hoc nephas dicere est aut sentire: premisse locutiones eisqꝫ similes ꝑm hanc intelligentiam sane accipi debent vt homo christus siue homo ille siue quidam homo dicatur assumptus a verbo siue vnitus verbo non quia hominis persona sit assumpta vel vnita verbo: sed quia anima illa ꝛ caro illa assumpta sũt ꝛ vnita verbo: in quibus subsistit dei ꝛ hominis persona: vt ad hominis naturã nõ ad personã respicias: cũ assũptũ vel vnitũ vel quẽdã uel aliquẽ in huiusmõi locutiõibꝰ scriptura memorat. Quo circa cũ querit sine ꝓposita auctoritate: an aliquis

vel q̄dā hō sit assumpt⁹ a verbo: vel vnit⁹ verbo sine distinctione intelligētie: nō est hic reddenda respōsio: qm̄ multiplex p̄missa ē q̄stio: sz instātiā q̄rētis ita determinato. Si de hois persona queris: respondeo q̄ non. si de hois natura: dico est.

¶ Postq̄z determinauit magister circa incarnationez diuinā quid sit assumens z q̄d assumptū. Nic determinat de vtroq̄z sil' cuiusmodi sit quātū ad intētiones eoz. vtrū. s. assumēs z assumptū habeāt rōnē nature vl' persone. Et diuidit in tres partes. In p̄ma mouet questionē. In secūda determinat eā ibi: Hec inq̄sitio. In tertia mouet quasdā dubitatiōes circa determinationē ibi: Sz queritur vtrū eadē d. Prima diuidit in duas. p̄mo determinat q̄stionē q̄tū ad id q̄ō manifestat veritatē. Scōo q̄tū ad id q̄ō ē magis dubiū in q̄stione ibi: De quarto vero q̄stionis. Et hec pars diuidit in tres partes. In p̄ma ponit auctoritates ad vtrāq̄z partē dubitatiōis. In secūda soluit ibi: Nos aūt oīs mendacij. In tertia solutionē per auctoritates. Damasce. cōfirmat ibi: Q⁹ sensus ex verbis. Circa p̄mū tria fa. Primo inducit auctoritatē ad partē negatiuā. s. q̄ natura nō assumpsit naturā. secūdo ad partē affirmatiuā ibi: Cui videt obuiare. tertio ex auctoritatib⁹ inductis colligit dubitationē ibi: Ex verbis aūt Augu. Sed queritur vtrū eadem. Nic mouet quasdā dubitatiōes circa predictā determinationez. z primo quātū ad hoc q̄ dixit naturā diuinā incarnatā. secūdo quātū ad hoc q̄ dixit personā non esse assumptā ibi: Ideo nō persona hois assumpsit. Circa p̄mū d. f. p̄mo queritur vtrū dīna natura possit dici caro facta. secūdo vtrū possit dici facta hō ibi: Si aūt natura dīna. ¶ Ideo nō persona. Nic mouet dubitatiōes circa hoc q̄ dictū est personā hois nō esse assumptā: z circa hoc d. f. primo assignat huius dicti causam. secūdo obiicit in cōtrariū: ibi hic a quibusdā opponit. Et diuidit hec pars in duas obiectiōes quas ponit. scōa incipit ibi: Alio quoq̄z intendit. Et vtraq̄z diuidit in obiectionē z solutionē. Prima solutio incipit ibi quod id non sequitur. Secunda ibi: quia nephas est hoc dicere. ¶ Dic est triplex questio. Prima ē de vnione. Secunda de assumente vnionem. Tertia de assumpto.

¶ Questio prima.

Circa p̄mū querūt tria. p̄mo q̄d sit vnio. Scōa vtrū vnio sit facta in nā. Tertio vtr̄z sit facta in persona. Ad primū sic procedit. videt q̄ vnio non sit aliqua creatura. Vnio enī est in eo q̄ō per eā vnū dicit: sz dīuina natura dicit vnita humane: ergo vnio ē in dīuina natura: sz nihil est in deo creatū: ergo vnio nō est aliquid creatū. ¶ P̄ vnio est relatiuū equiperātie: sed huiusmodi relatiua similiter se habēt ad vtrūq̄z extremum: ergo vel est in dīuina natura z humana: z sic idē q̄ō prius: vel in neutra: z sic nullq̄ ē z ita nō esse creatura. ¶ P̄ Nihil creatū dicit de deo nisi vel per causam vt cuz dicit aliq̄d scire: q̄z facit nos scire vel per assumptionē vt cū dicit homo: vl' per similitudinē vt cū dicit leo vel agn⁹ dei: sed cū dicit dīuina natura vnita humane nature hoc nō tantū per causaz dicit: q̄z sic pater diceret vnit⁹: q̄z hanc facit vnionem: nec per assumptionē: q̄z si assumpsit vnionez: aliqua vnio esset dei ad vnionē z sic in infinitū: nec iterum per similitudinē q̄z tūc vnio non diceret sm veritatē rei: sz sm metbaforam z sic de⁹ homo diceret methaforice sicut dicit leo vel agn⁹ ergo vnio nō est q̄d creatū. ¶ Sed cōtra omne q̄ō est z nō est creatū: est eternū: sz vnio est: q̄z per eā sm rem vnite sunt due nature in vna persona z nō est ab eterno: sz in tēpore incepit: ergo est increatuz. ¶ Ulterius videt q̄ sit minima vnionū: q̄z quāto vnita magis distāt tanto est minor vnio sz dīuina natura z humana que dicūt vnita maxime distāt ergo vnio est minima. ¶ P̄ quāto maior est cōpositio tanto minor vnio: sed in xp̄o est maxima cōpositio: q̄z post cōpositionem quā natura facit in hoīe que est maxima inter oēs naturales cōpositiones est ibi cōiunctio dīuinitatis z hūanitatis: ergo est ibi minima vnio. ¶ P̄ q̄ō est oīb⁹ modis vnū ē magis vnū q̄ō est quodāmodo vnū z quodāmodo nō: sed quedā sunt vnita z in natura z in p̄sona: sicut quattuor elemēta in cozpore humano: cuz igit̄ in xp̄o facta sit vnio in persona z nō in natura videt q̄ ad minus multe vniones sint maiores ista vnione. ¶ Sed cōtra est q̄ō dic Ber. in li. de cōsideratione: q̄ inter oēs vnitates arcem tenet vnitas trinitatis z post ipsaz est vnitas dignatiua que est in xp̄o: ergo videt q̄ post vnitatē dīuine nature ista sit maxima. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ vnio non differat ab assumptione: assumptio enī dicit quasi ad se sumptio: sz quicq̄d ad se sumit aliquo mō sumenti vnitur: ergo assumptio est idē q̄ō vnio. ¶ Si dicat q̄ differūt: q̄z vniens est vnitū: sz assumens nō est assumptū. ¶ Cōtra vniens est agēs vnionē: sz nō omne agēs vnionē est vnitū: sicut patet de patre z spiritusancto: ergo illa differētia nulla est. ¶ Si dicat q̄ assumptio p̄cedat vnionē. Cōtra ante p̄imū nō p̄t esse aliquod p̄ius: sz in p̄mo instāti sue conceptionis fuit vnio in xp̄o: ergo assumptio nō precedit vnionē: z ita non videt q̄ differāt. ¶ Sed cōtra dīuina natura dicit vnita humane nature nō aūt dicit assumpta: ergo assumptio z vnio differūt. ¶ R⁹ dicēdū Ad p̄mā questionē q̄ vnio relatio quedam est: oīs aūt relatio sm p̄hm. v. Metha. fundat vel supza quātitatē vel q̄ō reducit ad gen⁹ quātitatis aut supza actionē vel passionē: vnū autē reducit ad gen⁹ quantitatis quasi p̄incipiū quātitatis discrete z supza ipsam fūdatur idētitas sm q̄ est vnū in subst̄ātia: equalitas sm q̄ est vnū in quātitate: similitudo sm q̄ est vnū in qualitate. vnitio autem est quedā actio vel passio que ex multis efficit aliquo modo vnū z hanc actionem sequit̄ ista relatio que est vnio. Relationū aūt tam harū q̄z illarū quedā innascūt ex motu vtriusq̄z: z tūc oportz q̄ ille relationes sint realiter in vtroq̄z extremoz̄ sicut paternitas z huiusmodi: quedā aūt innascūt ex motu vni⁹ sine mutatione alteri⁹: q̄ō accidit in his quoz̄ vnū dep̄ēdet ad alterū z nō ecōuerso: sicut scientia ad scitū: z in talib⁹ relatio est sm rem in eo q̄ō dependet ad alterū. In altero vero est sm rōnē tātū cū igit̄ in incarnatione nō fit aliqua mutatio facta in natura dīuina: sz in humana que tracta est ad vnitatē in persona dīna erit hec relatio: scilicet vnio sm rem in natura humana: in dīna aūt sm rationē tantū: sm q̄ō dicit p̄hs in. v. Metha. q̄ aliqua sunt relatiua nō q̄z ipsa referūt: sed q̄z alia referūt ad ipsa vnde vnio sm rem creatura quedā est. ¶ Ad primuz ergo dicēdū q̄ vnio illa ē in deo sm rōnez tm̄ z nō sm rē. ¶ Ad secundū dicenduz q̄ vnio est relatio equiperātie in rebus creatis: sed nō in creatoze z creatura: quia non eodē modo se habēt in vnione: sicut etiā similitudo nō ordinat in deo ad creaturā sm equiperātiā: sicut dicit Dionysius. v. ca. de diui. no. quāuis in aliis sit relatio equiperantie. ¶ Ad tertium dicendū q̄ vnio que de deo p̄dicat nō est neq̄z creatoz neq̄z creatura: quia p̄out in ipso est nō est aliquid sm rem: sed sm rōnē tantū: nō tamē ratio falsa est: quia fūdat super relationē creature ad creatozē sicut etiam est de aliis relatiuis que ex tēpore de deo dicunt vt dōs z huiusmodi ¶ Ad secūdā questionē dicēdū q̄ vnio ista p̄t dupliciter cōsiderari: vel q̄tū ad id in quo fit vnio: vel quātum ad ea que vniūt: si p̄mo mō cuz vnio fiat in persona dīna que est maxime vnū z simplicissimū: sic ē maxima vnio post vnionē essentie in trib⁹ p̄sonis: q̄uis enī p̄sona sit ita simplex et vnū sic essentia tm̄ q̄libet triū p̄sonarū ē idē re cū ipsa essentia in q̄ vniunt: nō aūt vtraq̄z nā in xp̄o ē idē re cū persona dīna q̄uis altera nā. s. dīna sit oīno idē re cū ipsa: z ita vnio p̄sonarū in vna essentia ē maioz q̄z vnio nārū in vna p̄sona Si scōo mō sic nō ē maxima vnio: sz p̄ma cōsideratio ē vnionis sm se: q̄z sm id q̄ō vnū ē: hec aūt ē cōsideratio vnionis nō sm q̄ vnio: z ideo dicēdū q̄ vnio ē maxia simplr q̄uis sit nō maxima sm q̄d. ¶ Et p hoc p̄z rūsio ad ea q̄ obiiciūt

¶ Ad tertiã questionẽ dicendũ q̃ ꝑma differentia assumptionis ⁊ vnionis est q̃ assumptio est actio vl' passio: vnio autez est relatio tñ q̃uis vnitio etiam sit actio. ¶ Secũda differẽtia est: qz assumptio dicit̃ per cõparationẽ ad terminũ a quo seꝑarat̃ vel accipit̃ ſm q̃ vniẽdũ est: ſz vnio dicit̃ per cõparationẽ ad terminũ vel effectũ cõiũctionis qui est esse vnũ. Et inde sumit̃ tertia differẽtia q̃ vniens est vnitũ qz vnitũ significat̃ ſm q̃ iam factũ est vnũ: assumptũ autez ſm q̃ est in via ad hoc: ⁊ ideo assumens nõ est assumptum ¶ Quarta differentia est: qz assumptio determinat id ad qõ fit cõiũctio ſm q̃ dicit̃ assumptio quasi ad se sumptio vnio aũt nõ: ⁊ ideo quicũq; facit cõiunctionẽ põt dici vnire: nõ aũt potest dici assumere nisi sibi coniungat. vñ pater vniuit humanã naturã cũ dĩna: nõ aũt assumpsit. ¶ Quinta differentia est: q̃ vnio quantũ est de se equaliter respicit vtrũq; extremorũ: assumptio autez nõ: immo requirit esse fixum ⁊ stans in vno ad qõ aliud trahat̃: ⁊ inde est q̃ natura diuina põt dici vnita in persona humane nature nõ aũt põt dici assumpta. ¶ Ad primũ ergo dicendũ q̃ q̃uis assumptio ordinet̃ ad vnionẽ: nõ tñ includit in sua significatione terminũ qui est fieri vnũ: sicut includitur in significatione vnionis. ¶ Ad secũdũ dicendũ q̃ hoc qõ dicitur q̃ vniens est vnitũ intelligendũ est de eo qõ est vniens sibi et in se: pater aũt nõ vniuit sibi nec dĩna natura vniuit in se: ſz in persona: nec humana natura signat̃ vt vnitũ in persona ſz homo: et ideo neq; pater est homo neq; dĩna natura est hũana. ¶ Ad tertiũ dicendũ q̃ q̃uis in xp̃o assumptio nõ p̃cedat vnionẽ tpe: p̃cedit tñ natura ⁊ ſm modũ intelligẽdi

Ad secũdũ sic procedit̃. videt̃ q̃ vnio sit facta in natura: qõ enim cõstat ex duab⁹ naturis videt̃ habere vnã naturã mediã inter illa sicut mixtũ qõ constat ex quattuor elemẽtis: ſz xp̃s cõstat ex duabus naturis ſm Augu. qui dicit q̃ ex vtraq; substãtia: scilicet diuina et humana est vn⁹ dei ⁊ hoĩs filius: ergo videt̃ habere vnam naturã ex vtrisq; compactaz. ¶ Ꝑ natura ſm q̃ hic loquimur est vnũquodq; informãs specifica differẽtia: vt dicit Boe. in li. de duab⁹ naturis. ſz pl̃s dicit q̃ semper vna differẽtia addita mutat speciẽ: sicut in numeris q̃libet vnitas addita facit nouã speciez numeri: ergo humana natura addita diuine facit nouã naturã ſm speciẽ. ¶ Si dicat̃ q̃ nõ põt vna natura cõstitui ex duab⁹: qz oportz vtrãq; naturã seruari in incarnatione. ¶ Cõtra animã ⁊ corp⁹ cõstituũt humanã naturã: vtrũq; tamẽ scilicet corp⁹ ⁊ anima in trãsmutatũ permanet in sua nã: q̃ ex duab⁹ naturis potest tertia cõstitui vtraq; remanẽte salua. ¶ Ꝑ ꝓprietas sequitur naturã eius cui⁹ est ꝓprietas: sed ꝓprietates diuine nature dicunt̃ de illo hoĩe: dicit̃ enĩ q̃ ille homo creauit stellas: ⁊ ecõuerso dicit̃ q̃ fili⁹ dei est passus: ergo videt̃ q̃ aliquid diuine nature est in humana natura ⁊ aliquid humane sit in diuina: ⁊ sic videt̃ esse facta quedã cõiũctio naturarũ in vnã naturã. ¶ Ꝑ quãdo aliqua duo cõiũgũt̃: quorũ vnuz multũ superat alterũ: hoc qõ superat̃ transit in naturam superãtis: sicut si gutta vini ĩ mille amphoras proiciat̃ aque sed natura diuina in infinitũ superat humanã: ergo humana natura cõiũcta dĩne tota conuertit̃ in diuinã. ¶ Ꝑ hoc videt̃ per hoc q̃ caro xp̃i dicit̃ deificata a sanctis: sicut Damasce. narrat. ¶ Sed ẽtra. Filiatio requirit similitudinẽ in ñatura: sed xp̃s dicit̃ filius dei patris ⁊ virginis matris ergo est similis in natura vtriq;: ſz virgo ⁊ de⁹ pater nõ cõmunicant in aliqua vna natura: ergo oportet xp̃m ponere duarũ naturarũ. ¶ Ꝑ Per ꝓprietates naturales in cognitionem nature deuenim⁹: sed in xp̃o inuenim⁹ ꝓprietates duarũ naturarũ vt humane ⁊ diuine: ergo oportz xp̃m duarũ naturarũ ponere. ¶ ℟ᵒ dicendũ q̃ ad hui⁹ questionis euidentiã oportz scire quid nomẽ nature significet. Natura aũt a nascendo nomen accepit que ꝓprie dicit̃ generatio viuentiũ ex similib⁹ similia in specie producentiũ. vnde ſm primã sui institutionẽ: natura signat generationẽ ipsaz viuentiũ scilicet natiuitatez. Itẽ translatũ est nomẽ nature ad signandũ ꝓncipiũ actiuũ illius generationis: qz virtutes agẽtes ex actib⁹ nominari cõsueuerũt. Inde vlteri⁹ procedit nomẽ nature ad signãdũ ꝓncipiũ actiuũ cuiuslibet motus naturalis: ⁊ vlterius ad signandũ etiaz ꝓncipium materiale cuiuslibet generationis: ⁊ inde etiã ad signandũ ꝓncipiũ formale q̃ est terminus generationis: ſz qz non solum generatio terminat̃ ad formã: sed ad substantiã cõpositam: ideo translatũ est ad signandũ quãlibet substantiam ſm q̃ dicit pl̃s in. v. Metha. ⁊ ad signandum etiam quodlibet ens. sicut dicit Boe. in li. de duã. na. Substãtia aũt ꝓter significationes quib⁹ forma vel materia dicitur substãtia dicit̃ duob⁹ modis. ſm philosophũ. v. Metha. Uno mõ subiectũ ipsũ qõ dicit̃ hoc aliquid ⁊ de altero nõ ꝓdicat̃: vt hic homo ſm q̃ substantia significat̃ nomine ypostasis: ⁊ ſm hanc significationẽ substantia dicit̃ natura ſm q̃ natura est qõ agere vel pati potest: vt dicit Boetius in ꝓdicto li. Alio modo dicit̃ substãtia qõ quid erat esse id est quidditas ⁊ essentia quã signat diffinitio cuiuslibet rei ꝓout signat̃ nomine vsie: ⁊ sic etiã substãtia dicit̃ natura ſm q̃ Boetius dicit q̃ natura est vnũqõq; informans specifica differẽtia: qz vltima differẽtia est que diffinitionẽ complet: relictis ergo oĩb⁹ aliis significationib⁹ nature ſm hanc tantũ significationẽ querit̃ vtrũ in xp̃o sit vna natura vel plures: si aũt sit vna tantũ: vel altera earũ tantũ vel cõposita ex vtrisq;: si altera earũ tantuz hoc erit dupliciter: vno modo nulla adiũctione interueniẽte vni⁹ ad alteraz: ⁊ sic si sit diuina tantũ: nihil nomini accidit in hoc q̃ verbuz caro factũ est ⁊ incarnatio nihil est: si vo sit humana tantũ nõ differt xp̃s ab aliis hominibus ⁊ perit incarnatio. Alio modo altera naturaruz trãseũte in alterã: qõ nõ potest esse quia que nõ cõicant in materia non possunt in inuicẽ trãsire: diuina aũt natura penitus est ĩmaterialis necdũ vt cõmunicet humane in materia. ¶ Ꝑ si diuina natura transiret in humanã tolleret̃ simplicitas ⁊ ĩmutabilitas diuine nature: si vo humana verteret̃ in diuinam tolleret̃ veritas passionis ⁊ omniũ que corporaliter operat⁹ est xp̃s si aute esset vna natura cõposita ex duabus hoc posset esse dupliciter. Uno modo qz tertia natura cõponeret̃ ex duab⁹ naturis nõ manẽtibus sicut ex quattuor elemẽtis cõponit̃ mixtum: ⁊ ſm hoc ponerẽt̃ dĩna natura passibilis ⁊ materialis: qz mixtio non est nisi eoz̃ que cõmunicãt in materia ⁊ natura sunt agere ⁊ pati ad idẽ: ⁊ tolleretur fides cõfitens xp̃m esse verũ deũ ⁊ verũ hoĩem. Alio modo q̃ cõponeret̃ ex duabus naturis manentibus ⁊ hoc dupliciter. vno mõ ſm cõmassationẽ vel cõtinuationis vel contiguationis: et ſm hoc ponerẽt̃ diuina natura corporea: qz cõtinuatio et cõtactus corpoz̃ est: alio modo ſm informationẽ: sicut ex aĩa ⁊ corpore fit vnũ: ⁊ hoc etiã nõ potest esse: qz per modũ istũ nõ fit vnũ ex duob⁹ actibus nec ex duab⁹ potẽtijs: sed ex actu ⁊ potẽtia ſm philosophũ: diuina autẽ natura ⁊ humana: vtraq; est ens actu. ¶ Ꝑ dĩna natura non habet aliquid potẽtialitatis: nec põt esse actus veniens in compositionẽ alicui⁹: cũ sit esse primũ infinitũ per se subsistẽs. Patet igit̃ q̃ quocũq; modo ponat̃ vna natura in xp̃o sequit̃ error: ⁊ ideo Eutices qui hoc posuit hereticus cõdẽnatus est. ¶ Ad primũ ergo dicendũ q̃ aliquid cõstat ex duab⁹ naturis nõ tñ ex duab⁹ sicut mixtũ ex elementis: ⁊ in talib⁹ oportet q̃ sit media natura cõstituta ex duab⁹ nõ manentibus. Xp̃s aũt cõstat ex duab⁹ naturis: ita q̃ ex duab⁹ naturis saluatis subsistet: est enĩ nature dĩne ⁊ humane: ⁊ ideo ratio nõ sequit̃. ¶ Ad secundũ dicendũ q̃ sicut dicit Auicen. differẽtia noĩat totã naturã speciei. als nõ predicaret̃ de specie: ſz nõ noĩat ex toto: ſz ex parte scilicet formali ꝓncipio: dicit̃ enĩ rõnale habens rationẽ: gen⁹ aũt econuerso noĩat totũ ex ꝓncipio materiali. vnde differẽtia nõ addit̃ differẽtie per hoc q̃ natura addit̃ nature: ſz per hoc q̃ vlterius ꝓncipiũ formale addit̃ sic̃ intellectiuũ supra sensitiuũ.

talis aũt additio non est in xpo.nõ enĩ vna natura additur alteri sicut formal' respectu illi⁹ vt dictũ est. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q aĩa ⁊ corp⁹ fm q sunt partes hois ꝓprie loquẽdo nõ sunt due nature ꝓut in ꝓposito de natura loq̃mur:ſz vtrũq; est ps nature:alterũ sicut forma:alterũ aũt sicut materia: vñ nõ est instãtia. ¶ Ad q̃rtũ dicendũ q ꝓprietates humane nature nunq; dicunt de diuina:nec ecõuerso nisi fm q̃ndã ꝓportionẽ:ſz dicunt vtrecq; de hũte naturã vel humanaz vel diuinã q̃ significat hoc noĩe de⁹:⁊ hũ noĩe hõ.idẽ enĩ est q̃ vtrasq; naturas hz. ¶ Ad q̃ntũ dicendũ q rõ ista ꝓcedit in illis q̃ cõicant in materia:⁊ agũt ⁊ patiunt ad inuicẽ.⁊ iõ nõ est ad ꝓpositũ. ¶ Ad sextũ dicendũ q caro dicit deificata:nõ q sit facta ipa diuinitas:ſz q facta est dei caro.⁊ etiã q abũdanti⁹ dona diuinitat' ꝓticipat ex hoc q est vnita diuinitati.⁊ q est q̃si instrumentũ p qõ diuina virt⁹ salutem nostrã opat'.tangẽdo enĩ leprosum carne sanauit p diuinitatis virtutẽ:⁊ moriẽdo carne mortẽ vicit p virtutẽ diuinitatis.virt⁹ autẽ agẽtis aliquo modo est in instrumẽto quo mediante aliquid agit.

Ad tertiũ sic procedit.videt q in xpo nõ sit vna tñ ꝑsona:⁊ sic nõ sit vnio facta in ꝑsona.nulla enĩ natura inuenit sine illis q̃ p se osequunt ad naturã illã. ſz ꝑsonalitas p se cõsequit naturã humanã ⁊ filr diuinã:ergo vtraq; natura tenet suã ꝑsonalitatẽ. ¶ Ꝑ natura humana est dignior in xpo q̃ in petro.ſz ꝑsonalitas ad dignitatẽ ꝓtinet:vñ in substãtijs ignobilib⁹ non inuenit ꝑsona.ergo sicut humanitas petri habet suã ꝑsonalitatẽ: ita ⁊ humanitas xpi. ¶ Ꝑ in ꝑsona nõ videt aliquid eẽ nisi natura ⁊ distinguẽtia suppositũ nature ab alijs suppositis.ſz nature in xpo sunt diuerse ⁊ distinctiua.diuersa q̃ prelationes eternas distinguit a pre ⁊ spũ scõ.p diuisionẽ aũt materie ⁊ accidẽtia distinguunt ab alijs hoĩb⁹:ergo est ibi duplex ꝑsonalitas. ¶ Ꝑ maior est oueniẽtia in ꝑsona q̃ in genere vel specie:q illa est in aliquo q̃ fm rem vnũ est.hoc aũt ẽ fm rationẽ vnũ.ſz ꝓpter maximã distantiã nature diuine ⁊ humane nõ põt eẽ earũ oueniẽtia in genere vel in specie:ergo multo min⁹ põt ouenire in vna ꝑsona. ¶ Ꝑ phs dicit in.v. metha.q ad diuersitatẽ in genere sequit diuersitas in specie:⁊ ad hãc diuersitas fm numerũ.ſz in xpo inuenit diuersitas fm speciẽ:q sunt diuerse nature fm illã acceptionẽ q̃ natura dicit vnũquodq; informãs specifica differentia: ergo etiã fm numerũ differẽtia inuenit.ſz vbi est eadẽ ꝑsona est idẽ fm numerũ:ergo in xpo nõ est vna ꝑsona. ¶ Ꝑ non est minor affinitas nature ad ꝑsonã q̃ forme ad materiã.ſz fm diuersitatẽ formarũ est diuersitas materie:q ꝓpri⁹ act⁹ fit in ꝓpria materia: ergo fm diuersitatẽ naturarũ est etiaz diuersitas in ꝑsona.⁊ sic idẽ q̃ prius. ¶ Ꝑ ostra.Ea q̃ fm ꝑsonã differũt:⁊ q̃ dicit de vno nõ dicit de altero.sed ea q̃ sunt dei in scripturis attribuũt hoĩ. ℣s. Dõ nat⁹ est ĩ ea ⁊ ip.fun.e.al.Et q̃ sunt hois attribuũt deo.j.Cor.ij. Nunq; dñm glie crucifixissent.ergo de⁹ ⁊ hõ conueniũt in ꝑsona. ¶ Ꝑ q̃ attribuit filio ⁊ nõ patri ouenit ei fm id in quo a pre distinguit.ſz vnio passiue accepta ouenit filio ⁊ nõ patri ergo ouenit ei fm id in quo a pre distinguit.sed hoc est in ꝑsona:ergo vnio facta est in ꝑsona. ¶ Ꝑ ad hoc q fiat redẽptio humani generis oportet q sit agens satisfactionẽ vn⁹ deus q̃ põt:⁊ hõ q debet: vt pz ex dictis in.j.di.ſz nullo mõ due ꝑsone pñt eẽ vnũ agens: ergo si sunt due ꝑsone nondũ facta est satisfactio:⁊ ita adhuc sum⁹ in seruitute pcti:q̃ est ostra sacrã scripturã noui testamẽti. ¶ Ad⁹ dicendũ q Nestor⁹ q ponit duas in xpo ꝑsonas ex hoc decep⁹ fuit vt dicit Boe.q credidit idẽ eẽ ꝑsonã ⁊ naturã:vñ credidit q cũ sint due nature in xpo q sint due ꝑsone.⁊ ex eodẽ fonte processit error Eutycis:qui cũ audiuit vnã ꝑsonã in xpo estimauit vnã naturã.⁊ ex eodẽ fonte cõtra trinitatẽ ꝓcessit error Arrij ⁊ Sabellij. ¶ Sciendũ est ergo q in quibusdã differunt natura ⁊ ꝑsona fm rem: in quibusdam vo fm rationẽ tñ.natura enĩ fm q h̃ loq̃mur est quidditas rei quã signat sua diffinitio.ꝑsona aũt est hoc aliq̃d q̃ subsistit in natura illa.in simplicib⁹ aũt q̃ carẽt materia:vt dicit Auicẽ.ipsum simplex est sua quidditas.q̃ddita vo cõpositi non est ipm cõpositũ.humanitas enĩ non est hõ:cui⁹ rõ est q̃ in significatione humanitatis siue q̃dditatis siue nature ꝓtinent tñ eẽntialia ꝓncipia hois fm q hõ est.nõ aũt ea q̃ ptinẽt ad determinationẽ materie p quã natura indiuiduat' q̃ tñ cõtinent in significatione sortis:q̃ p ea sortes est h̃ ⁊ diuisus ab alijs.⁊ iõ q̃ humanitas nõ includit in sua significatiõe totũ q̃ est in re subsistẽte in natura:cũ sit q̃si ps nõ ꝑdicab'. ⁊ q̃ non subsistit nisi q̃ est cõpositũ:⁊ ps habet a suo toto ideo aĩa nõ subsistit ſz sortes:⁊ ipse est hũs humanitatẽ.hõ aũt signat vtrũq; ⁊ eẽntialia ⁊ indiuiduãtia:ſz diuersimode q̃ signat eẽntialia determinate.indiuiduantia vo indeterminate hec vel illa.⁊ ideo hõ cũ sit totũ põt ꝑdicari de sorte ⁊ dicit hũs humanitatẽ.sed q̃ eẽ indistinctũ est incõpletũ q̃si ens in potẽtia:ideo hõ nõ subsistit.ſz h̃ hõ cui ouenit rõ ꝑsone.est ergo rõ ꝑsone q sit subsistẽs distinctũ ⁊ oia cõprehẽdens q̃ in re sunt.natura aũt eẽntialia tñ cõprehẽdit.in simplicib⁹ aũt nõ differt re natura ⁊ ꝑsona:q̃ natura nõ recipit in aliq̃ materia p quã indiuiduet':ſz est p se subsistẽs. tñ in q̃ntũ ꝓsiderant eẽntialia rei sic dicim⁹ ibi naturã.in q̃ntũ aũt inuenit ibi aliq̃d subsistens:sic dicim⁹ ibi ꝑsonã. patet ꝛgit q exquo de rõne ꝑsone est q cõprehẽdit oĩa q̃ in re sunt si aliq̃d est extra illud qõ cõprehẽdit ꝑsona hoc non est vnitũ rei nisi forte fm filitudinẽ in genere vl in specie vl accidẽte.⁊ ideo vt Boe. dicit in li. de du.na.si nõ est vna ꝑsona in xpo:nulla vnio facta est diuinitatis ⁊ humanitatis nisi fm filitudinẽ gre:qõ etiã Nestor⁹ posuit.⁊ hoc nõ est notũ:nec xpo ꝓpriũ:neq; p eũ redẽptio fieri potuisset: nec ipse eẽt ver⁹ deus:ſz p ꝓticipationẽ sicut alij scĩ.vñ simpliciter est ꝓcedendũ in xpo eẽ vnã ꝑsonã. ¶ Ad primũ ergo dicẽdũ q humana natura in xpo nõ est sine ꝑsonalitate:ſz est in ꝑsona vna verbi cũ natura diuina. ¶ Ad secundũ dicendũ q ex hoc natura xpi maxime nobilit' est q̃ est in ꝑsona diuina. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q de rõne ꝑsone est q cõprehẽdat oĩa eẽntialia ⁊ ꝓprietates indiuiduãtes simul ꝺiũctoꝝ.vñ non sequit q si sint due nature ⁊ diuerse ꝓprietates q̃ sint diuerse ꝑsone. Si enĩ eẽnt nature cũ suis ꝓprietatib⁹ seorsum posite:vtrumq; eẽt totalitas quã requirit rõ ꝑsone.nõ est aũt vna totalitas q̃ ꝺiũgunt':⁊ ideo est vna ꝑsona. ¶ Ad q̃rtũ dicendũ q ea q̃ differũt genere vel specie differunt numero eẽntie vel nature:nõ aũt oportet q differũt numero suppositi vel subiecti:q̃ ea q̃ fm se ꝺsiderata diuersoꝝ sunt generũ vel specierũ:in vnũ suppositũ vel subiectũ ogregari pñt:sicut caro ⁊ os ad stituendũ corp⁹.⁊ albedo ⁊ longitudo in eodẽ subiecto sunt.⁊ filr quãuis diuina natura ⁊ humana differãt plus q̃ specie vel genẽ:in vnã tñ ꝑsonã vniri pñt. ¶ Ad q̃ntũ dicẽdũ q sicut dicit Boe.spẽs est totũ esse indiuiduoꝝ.⁊ etiã gen⁹ aliquo mõ vt dicit Auicẽ.fm q indistincte signat totũ.⁊ q̃ natura humana nõ cõprehẽdit totũ eẽ xpi:ideo nõ hz in xpo naturã spẽi.⁊ iõ nõ sequit q in xpo sint diuersi spẽs.vel dicẽdũ q illud plus est intelligẽdũ q̃n nature diuersoꝝ generũ nõ ꝺiũgunt'.accidẽs enĩ ⁊ subiectũ q̃ ꝺiũgunt' quãuis sint diuersa genere nõ faciũt numerũ. ¶ Ad sextũ dicendũ q forma adunat materie informãdo eã.⁊ iõ oportet q ad diuersas formas diuerse sint materie disposite.sed ad rationẽ ꝑsone requirit tñ adunatio q̃ põt esse etiã q̃ntucunq; diuersoꝝ:⁊ iõ nõ oportet q diuerse nature habeant diuersas ꝑsonas.

¶ Questio secũda.

Deinde q̃rit de assumẽte. Et circa h̃ q̃runt tria. Primo vtrũ assumere oueniat diuine ꝑsone. Secundo vtrũ nature. Tertio vtrũ nature remota ꝑsona.

Ad primũ sic ꝓcedit.videt q ꝑsone nõ oueniat assumere.sicut enĩ dictũ est ꝑsona signat aliq̃d cõpletũ ⁊ totũ.ſz vltima cõpletione cõpleto nõ põt fieri additio:ergo ꝑsona nõ põt ad se aliq̃d assumere. ¶ Ꝑ q̃ assumit ad ꝓticipationẽ alicui⁹ aliquo modo cõicat illud.ſz de

ratione persone est omnimoda incõicabilitas:ergo nõ põt
psona assumere ad se aliq̃d in pticipationẽ sui. ℂ Ꝑ psona
inq̃ntũ supponit nature habet aliquã filitudinẽ materie si
cut natura habet filitudinẽ forme:ſz magꝭ elõgat a pfectõe
materia q̃z forma q̃ est pars rei.si ergo natura diuina ꝓpter
sui pfectionẽ nõ põt eẽ forma alicui⁹ rei:multo min⁹ psona
diuina poterit eẽ psona alicui⁹ alteri⁹ nature.ergo nõ põt
psona naturã assumere. ℂ Ꝑ plus repugnat simplicitati di
uersitas nature ꝛ psone q̃z diuersitas subiecti ꝛ accidentis:
qz in substantijs simplicib⁹ creatis nõ differt ſm Auicẽ.p
sona a natura ſm rem:quãuis in eis differat accidẽs a sub
stantia.sed persona diuina verbi nõ põt distingui ꝓpter
suã simplicitatẽ ꝓprietate q̃ nõ fit qõ ipsa:nec põt eẽ subie
ctũ alicui⁹ accidentis:ergo multo min⁹ põt eẽ suppositũ ex
tranee nature. ℂ Sed contra Jo.j. Uerbũ caro factũ est.id
est hõ fact⁹ est: sed nõ nisi ꝓ assumptionẽ.cũ ergo verbũ sit
nomen personale:oportet dicere q⁹ psona assumat. ℂ Ꝑ as
sumptio terminat ad vnionẽ.vnio aũt in psona est: vt ꝓba
tũ est in solutione articuli precedẽtis: ergo psona assumẽs
est:cũ assumptio vt dictũ est dicat terminũ in quo fit vnio.
ℂ ℟° dicendũ q⁹ sicut dictũ est:psona requirit completio
nẽ.in diuctione aũt aliquoꝝ aliq̃s ita est q⁹ vtrũq̃ incõple
tũ est sicut patet in vnione materie ꝛ forme:quoꝝ vtrũq̃ nõ
habet esse cõpletũ.ꝛ in mixtione q̃s vtrũq̃ mixtoꝝ partim
corrũpit.vñ in talib⁹ hec cõpletio quã req̃rit psona neutri
debet:ſz cõposito.aliq̃s aũt vnũ preexistit in se completũ:ꝛ
aliud addit ei ꝛ cõplet ꝓ cõpletionẽ ei⁹ sicut cibus q̃ adiũ
git homini iam cõpleto.vñ cõpletio psonal nõ debet cibo
sed homini.ꝛ hoc ꝓprie dicit assumi qõ sic in psonalitatẽ
alteri⁹ trahit.cũ igit diuina natura ꝛ humana q̃ diungunt
nõ se habeant eq̃liter ad pfectionẽ:sed diuina natura cõple
tionẽ habeat personalẽ in quo differt a forma:ꝛ in ea incoꝛ
rupta pmaneat:in quo differt ab his q̃ miscent: oportet si
debeat fieri diuctio q⁹ humana natura trahat ad diuinam
psonã virtute diuina:alꝭ eẽnt due psone ꝛ nulla diuctio.et
ita cõcedendũ est q⁹ persona assumit. ℂ Ad primũ ergo di
cẽdũ q⁹ psona nõ recipit additionẽ distinguentiũ ipsam et
cõplentiũ in eẽ psone ſm q̃ cõpleta eẽ dicit.ſz alioꝝ q̃ perso
nalitatem nõ causant nõ est incõueniens vt additionẽ recꝰ
piat.sicut soꝛtes recipit additionẽ sciẽtie nutrimẽti ꝛ huius
modi:ꝛ tñ hec nõ indiuiduant ipsum:ita etiã natura huma
na q̃ addit diuine psone nõ causat psonalitatẽ in ipsa: ſz ad
psonalitatẽ ei⁹ preexistentẽ trahit. ℂ Ad secundũ dicẽdũ
q⁹ triplex incõicabilitas est de rõne psone.ſ.particular ſm
q⁹ est cõpletũ:ꝛ vniuersal ſm q⁹ est subsistens:ꝛ assumptibi
lis ſm q⁹ id qõ assumit trãsit in psonalitatẽ alteri⁹:ꝛ nõ ha
bet psonalitatẽ ꝓpriã.nõ est aũt otra rationẽ psone cõica
bilitas assumẽtis. ℂ Ad tertiũ dicẽdũ q⁹ psona diuina nõ
supponit humane nature q̃si sub ea posita sicut forma sub
materia:ſz q̃si subsistẽs in ea inq̃ntũ habet eam sibi vnitam:
vñ nõ habet filitudinẽ materie. ℂ Ad q̃rtũ dicendũ q⁹ sub
iectũ subicit accidẽti qõ diuine psone ꝺuenire nõ põt:cum
nõ habeat aliq̃d potẽtialitatis.sed nõ dicit supponi huma
ne nature quasi ei subiciat:vt dictũ est.

Ad secundũ sic ꝓcedit.videt q⁹ nature nõ ꝺueniat
assumere.quod enĩ ꝺuenit nature diuine cõe est tri
bus psonis.ſz assumere nõ ꝺuenit patri ꝛ spũi scõ:
ergo nec diuine nature. ℂ Ꝑ actus psonales nõ dicunt de
natura sicut generare:vt dictũ est.v.di.j.li.ſz assumere ꝓ
prie cõuenit psone:ergo natura nõ assumit. ℂ Ꝑ verbũ ſm
hoc q⁹ carnẽ assumpsit dicit caro factũ.ſz natura diuina nõ
dicit caro facta:ergo natura diuina nõ assumpsit. ℂ Ꝑ ra
tione assumptionis fit cõicatio idiomatũ vt dicit Damas.ſz
ea q̃ sunt nature humane nõ dicunt de diuina.nõ enĩ dicit
passa vel mortua:ergo ei⁹ nõ est assumere. ℂ Ꝑ assumẽ est
ad se sumere.ſz diuina natura nõ traxit naturã humanã ad
se:qz nõ est vnio facta in nã diuina: ergo diuina nã nõ põt
dici assumere. Sed otra sunt auctoritates q̃ iacẽt in littera.

ℂ Ꝑ in xpo quicq̃d ẽ vnitũ põt dici assumẽs vel assumptũ
ſz diuina natura est vnita humane: ergo cũ nõ fit assumpta
debet dici assumẽs. ℂ ℟° dicendũ q⁹ assumere dicitur tri
pliciter. Uno modo cõiter ꝓ sumere: ꝛ sic tota trinitas as
sumpsit humanã naturã filio. Secũdo dicit ꝓprie ẽsi ad se
sumere vt sibi quocũq̃ modo vniat:ꝛ hoc modo natura di
uina in psona filij assumpsit humanã naturã. Tertio dicit
ꝓpriissime q̃si ad se ꝛ in se sumẽ:ꝛ sic cõuenit tñ psone in q̃
facta est vnio. ℂ Ad primũ ergo dicendũ q⁹ hoc verũ est de
bis q̃ ꝺueniũt nature ſm se:ꝛ nõ rõne psone hui⁹ vel illi⁹ fi
cut assumere. ℂ Ad secundũ dicẽdũ q⁹ assumere tertio mõ
dictũ est ꝓpriũ psone:ꝛ sic nõ ꝺuenit nature. ℂ Ad tertiũ
dicendũ q⁹ natura diuina assumit humanã:ꝛ vnit eã:nõ tñ
in noie nature importat suppositũ sicut in hoc noie de⁹ vel
verbũ.ꝛ ideo dicit deus vel verbũ caro.i. hõ factũ:nõ ꝓ trãs
mutationẽ nature: ſz ꝓ vnionẽ in supposito.nõ aũt põt dici
de natura diuina. ℂ Ad q̃rtũ dicẽdũ q⁹ cõicatio idiomatũ
fit rõne vnionis in supposito.ꝛ qz suppositũ non importat
noie nature:ficut hoc noie de⁹ vel filꝰ:ideo non põt dici na
tura passa ficut de⁹ passus.dicit tñ natura incarnata:qz ꝓ hõ
nõ importat aliq̃ ꝓprietas humane nature: ſz sola vnio ad
ipsam. ℂ Ad quintũ dicẽdũ q⁹ natura diuina sumit huma
nã ad se.j.vt sibi vniat:nõ tñ vt in se vnio fiat:

Ad tertiũ sic ꝓcedit.videt q⁹ natura circũscriptis p
sonis assumere non possit. Natura enĩ sine suppositis est nuda intẽplatione tñ.sed qõ est tñ in otẽplatione nõ hz esse:ꝛ qõ nõ est nõ agit: ergo nã sine psonis assumẽ nõ posset. ℂ Ꝑ ſm phm actiões sunt indiuiduoꝝ si ue suppositoꝝ.ſz assumẽ ẽ actio q̃dã.cũ igit supposita diuine nature sint ipse persone:videt q⁹ natura sine psonis assumere nõ possit. ℂ Ꝑ fili⁹ ex hoc q⁹ assumit dicit mitti.ſz si nõ eẽnt persone distincte:nõ remaneret ratio missionis: qz mittit q̃ ab alio est ſm Aug.ergo sine psonis distinctis nõ posset esse assumptio. ℂ Ꝑ assumptio oportet q⁹ terminet ad aliquã vnionẽ.sed circũscriptis psonis nõ remaneret in quo fieret vnio: qz in natura nõ põt fieri:ergo natura non potest sine personis assumere. ℂ Sed otra. Angelus Lu.j. ꝓbauit incarnationẽ ꝓ dei omnipotentiã:qz nõ est impossibile apud deũ omne verbũ.sed circũscripti psonis adhuc in essentia remaneret omnipotentia:ergo adhuc in essentia poterat fieri assumptio. ℂ Ꝑ Damas. dicit in ꝓncipio tertij libri q⁹ ꝓpter philontrophiã.i.amoꝛẽ hominũ fili⁹ dei naturã accepit.sed circũscriptis personis adhuc ꝺueniret deo suam creaturã diligere:ergo adhuc poterit esse assumptio. ℟° dicendũ q⁹ circũscriptio persone a natura diuina potest dupliciter intelligi. Uno modo q⁹ circũscribat omnis ratio personalitatis.ꝛ sic ipsa natura neq̃ erit subsistens in se:neq̃ erit in aliquo subsistente.ꝛ sic nõ habebit esse in re: sed in intellectu.ꝛ sic nõ cõuenit ei neq̃ assumere neq̃ aliquid agere. Alio modo potest intelligi q⁹ circumscribatur persone distincte quas fides ponit. eis aũt circumscriptis adhuc remaneret diuina natura subsistens:sicut deũ intelligunt qui nõ habẽt fidẽ trinitatis sine hoc q⁹ intelligant ibi patrẽ vl filiũ vel spiritũ scũm. vñ adhuc remanebit ibi personalitas aliqua.ꝛ ſm hoc homo procedit de circũscriptione personarũ distinctarũ quas fides supponit.ꝛ hoc modo dicendũ q⁹ circumscriptis personis adhuc diuine nature conueniet assumere. ℂ Ad primũ ergo secundũ ꝛ quartũ patet solutio:quia ꝓcedunt ſm primũ intellectũ. ℂ Ad tertiũ dicendũ q⁹ missio nõ est de necessitate incarnationis simpliciter:sed de necessitate incarnatiõis filij.vnde supra distinctione prima magister dicit q⁹ pater potuit incarnari: qui tamen non potest mitti.

Questio Tertia.

Deinde queritur de assumpto:Et circa hoc querunꝰ tur tria. Primo vtrũ natura humana sit assumpta. Secundo vtrum anima sit persona. Tertio vtrum persona hominis sit assumpta.

Ad primū sic proceditur. videtur q̄ humana natura nō sit assumpta: quia fm Boe. natura ꝓput hic loquimur de ea: est vnūquodq̄ informans specifica differētia. sed differētia specifica est naturā nudam significans: nō enī significat eam vt in aliquo. cū ergo fm Damas. nō assumpserit de⁹ naturā que nuda est in cōtēplatione: videtur q̄ nō assumpsit naturā. ℂ Ꝑ quod assumitur opoꝛtet ꝓexistere. sz humana natura nō ꝓexistit vnioni quia simul fuit caro z dei verbi caro: ergo natura non assumit. ℂ Ꝑ natura est idem qđ essentia. sed nō potest dici q̄ eēntiam assumpserit: q̄z essentia dicit ab essendo. esse autē persone est quā nō assumpsit: ergo nec naturā assumpsit. ℂ Ꝑ natura humana est ipsa humanitas. sed humanitas nō potest eē sine homine: cū igit id quod assumptū est nō fuerit homo: vt dicit in lra: videt q̄ nec humanitas: z ita nec humana natura. ℂ Ꝑ assumptio terminat ad vnionē. sed humana natura nō est vnita: quia vnens est vnitū. natura aūt humana nō est filius dei: ergo natura humana nō est assumpta. ℂ Sed contra Aug. in de fide ad petrū Deus humanā naturā in vnitatē persone accepit. ℂ Ꝑ deus ꝑ assumptionē fit homo. sed nō est homo in quo sit humana natura: ergo de⁹ humanā naturā assumpsit. ℂ Ꝑ Philip. ij. formaz serui accipiens. i. naturā. ℂ Ꝓ⁰ dicendū q̄ quicūq̄ ꝛofitet incarnationē ponit humanā naturam assumptā. z quātis fm omnes modos quib⁹ dicit natura superi⁹ positos ꝓpōsit dici natura assumpta nō opoꝛtet discurrere ꝓ singula cū naturā oēs intelligūt qui dicūt naturā humanā assumptaz fm q̄ natura significat quidditatē. ℂ Ad primū ergo dicēdū q̄ sicut genus est quedā intentio quā intellect⁹ ponit circa formā intellectā: ita etiam differētia z oīa que significāt secūdas intentiones. tñ huic intentioni intellecte respōdet natura quedaz que est in particularib⁹ quātis fm q̄ est in particularibus nō habeat rationē generis vel spēi. fm hoc dico q̄ Boe. nō intēdit dicere q̄ differētia fm q̄ accidit ei intentio differentie sit natura: sed quantū ad id quod est in re ipsa. s. quidditas rei quā differētia complet. ℂ Ad secūdū dicendū q̄ quātis nō ꝓexistat tempoꝛe ꝓexistit tñ fm modū intelligēdi: z hoc sufficit. ℂ Ad tertiū dicēdū q̄ eēntia nō habet se ad eē sicut conseqūs ipsum: sed sicut id ꝓ quod est eē sicut z natura. vñ filī cōcedo q̄ assumpsit eēntiam sicut assumpsit naturā quātis nō assumpserit suppositū. ℂ Ad quartū dicendū q̄ quātis humanitas non sit sine hoīe: tñ est ꝓius naturaliter q̄z homo: quia ꝓ eam dicit aliquis eē homo: vnde est eadē ratio sicut de eēntia. ℂ Ad quintū dicendū q̄ quātis natura humana nō sit vnita. i. facta vnū simpliciter cū diuina: est tñ ei vnita in aliquo id est in persona.

Ad secundum sic proceditur. videtur q̄ anima separata sit persona. persona enim fm Boetium est rationalis nature indiuidua substantia. sed hoc conuenit anime non separate: ergo est persona. ℂ Ꝑ ꝓpter quod vnūquodq̄ tale z illud magis. sed homo dicit ꝑsona ꝓpter animā: vnde que carent anima nō dicunt ꝑsone: ergo anima separata est ꝑsona. ℂ Ꝑ procedit q̄ aīa rōnal est hoc aliquid: sz hoc aliqđ in natura rōnali est persona: ergo aīa separata est ꝑsona. ℂ Ꝑ angelus z aīa separata non vident diffꝛre nisi ꝓ hoc q̄ aīa est vnibil. sz vnibilitas nō impedit rationē ꝑsone: ergo cū angelus sit ꝑsona etiā aīa separata erit ꝑsona. ꝓbatio medie. id qō pōt fieri ꝓ diuinā virtutē non imutat aliqđ de rōne rei: sicut q̄ de⁹ possit assumere aliquē hominē vt petrū nō aufert petro rationē ꝑsonalitatis. Sz aīa separata nō pōt vniri coꝛpoꝛi nisi ꝓ resurrectionē q̄ nō erit natural: sed ꝓ diuinā virtutē tñ: ergo aīa ꝓpter vnibilitatē rationē ꝑsone nō amittit. ℂ Ꝑ sola vnibilitas qua aliqđ potest vniri nobiliꝛi tollit rationē ꝑsone: alꝫ verbū nō haberet ab eterno rationē ꝑsone. sz vnibilitas q̄ est in aīa separata nō est respectu alicui⁹ digniꝛis imo min⁹ nobilis: ergo ꝓpter hoc nō perdit rationē ꝑsone. ℂ Sed ꝛra. nulla foꝛma est ꝑsona. sed aīa est foꝛma: ergo nō est ꝑsona. ℂ Ꝑ ꝑsona habet rationē completi z toti⁹. sed aīa est pars: ergo aīa nō habet rationē persone. ℂ Ꝓ⁰ dicendū q̄ de vnione aīe ad coꝛp⁹ apud antiquos duplex fuit opinio. Una q̄ aīa vnitur coꝛpoꝛi sicut ens completū enti cōpleto: vt eēt in coꝛpoꝛe sicut nauta in naui. vñ sicut dicit Ꝓgo. nice. plato posuit q̄ hō nō est aliqđ ꝛstitutū ex coꝛpoꝛe z aīa: sed est aīa coꝛpoꝛe induta. z fm hoc tota ꝑsonalitas hoīs cōsisteret in aīa adeo q̄ aīa separata possz dici hō vere: vt dicit Hu. de san. vi. z fm hāc opinionē eēt verū quod magister dicit q̄ aīa est ꝑsona qñ est separata. sed hec opinio nō potest stare q̄z sic coꝛpus aīe accidentaliter aduenire. vñ hoc nomē hō de cuius intellectu est aīa z coꝛpus nō significaret vnū ꝑ se sed ꝑ accidens: z ita nō eēt in genere substantie. Alia est opinio Aristotelis quā oēs moderni sequunt: q̄ aīa vnitur coꝛpoꝛi sicut foꝛma materie. vñ aīa est pars humane nature: z nō natura quedā ꝑ se. z q̄z rō partis ꝛtrariat rōni ꝑsone vt dictū est: ideo aīa separata nō pōt dici ꝑsona: q̄z quātis separata nō sit pars actu: tñ habet naturā vt sit pars. ℂ Ad primū ergo dicendū q̄ aīa separata ꝓpꝛie loquēdo nō est substātia alicui⁹ nature: sed est pars nature. ℂ Ad secundū dicendū q̄ nō tñ ab aīa habet hō q̄ sit ꝑsona: sed ex ea z coꝛpoꝛe: cū ex vtrisq̄ subsistat. ℂ Ad tertiū dicēdū q̄ aīa rōnal dicit hoc aliqđ ꝑ modū quo eē subsistens est hoc aliqđ etiā si habeat naturā partis. sed ad rationē ꝑsone exigit vlteri⁹ q̄ sit totū z completū. ℂ Ad quartū dicendum q̄ quātis vnio aīe separate ad carnē nō possit fieri nisi ꝑ virtutē supnaturalem: tñ in ea est natural aptitudo ad hoc. z q̄ nō pōt vnio cōpleri ꝑ virtutē naturale⁹ est ex defectu coꝛpoꝛis: nō ex defectu aīe. ℂ Ad quintū dicendū q̄ quātis aīa sit dignioꝛ coꝛpoꝛe: tñ vnit ei vt pars toti⁹ hoīs: qō quodāmodo est digni⁹ aīa inquantū est cōpletius.

Ad tertiū sic ꝓcedit. videt q̄ ꝑsona hoīs sit assumpta. Dama. enī dicit q̄ deus assumpsit humanā naturā in athamo. i. in indiuiduo. sed humana natura in indiuiduo est natura in ꝑsona: ergo assumpsit naturā in ꝑsona. ℂ Ꝑ xp̄s nō est simil matri nisi in hoc quod accepit a matre: sed est simil matri quantū ad personā. vñ dicit Cassianus in libꝛo ꝛra Nestoꝛiū q̄ xp̄s ꝓpter ꝑsonarū diuersitatē reddidit vtriq̄ parenti filitudinē. s. patri z matri: ergo assumpsit personā. ℂ Ꝑ ponatur q̄ xp̄s deponat hoc quod assumpsit ꝛstat q̄ iesus erit quidē hō z ꝑsona: sed ex ꝛsepatione nihil acquisitū est ei quod ꝓius nō haberet: nec habuit aliquid ex parte humanitatis nisi assumptū: ergo assumpsit personā. ℂ Ꝑ nō ꝛsumit nisi quod est. sz dicit Innocēti⁹ quart⁹ in decre. q̄ ꝑsona ꝛsumpsit ꝑsonā: ergo natura humana habuit ꝑsonalitatē ꝓpꝛiā: sed nō ante assumptionē: quia nō fuit ante: ergo in ipsa assumptione habuit ꝑsonalitatē ꝓpꝛiā: ergo ꝑsona fuit assumpta. ℂ Sed contra. Augu. dicit q̄ verbū nō accepit ꝑsonā hoīs sed naturā. ℂ Ꝑ quod assumit aliquo modo vnit. sed ꝑsona nō vnit ꝑsone: q̄z sic essent due persone: quod eē nō potest: vt supꝛa dictū est. vel vna cōposita ex duab⁹: quod etiā est impossibile: cū ꝑsona pars eē nō possit: ergo ꝑsona nō ē assumpta: ℂ Ꝓ⁰ dicēdū q̄ sicut supꝛa dictū est: assumēs nō est assumptū. vñ si ꝑsona dei assumpsisset ꝑsonā hoīs: ꝑsona dei non eēt ꝑsona hoīs: z sic eēnt due persone: quod est hereticū. vñ nō concedit q̄ ꝑsona sit assumpta: z etiā quod assumit trahit ad aliqō cōpleti⁹ ipm incōpletū existēs: vt ꝑz ex ꝑdict. z hoc est ꝛtra rationē persone q̄ maxima cōpletionē importat. ℂ Ad ꝑmū ergo dicēdū q̄ humana natura nō ꝓexistit ante vnionē. sz postq̄z vnita est fuit in athomo vel ꝑsona verbi. ℂ Ad secundū dicendū q̄ ꝺ quod dicit ꝓ ꝑsonarū diuersitate nō est referēdū ad xp̄m sed ad parentes: q̄z diuersa sunt ꝑsona p̄ris z matris ei⁹. ℂ Ad tertiū dicēdū q̄ separatio dat vtriq̄ partiū totalitatē: z in cōtinuis dat etiā vtriq̄ esse in actu: vñ supposito q̄ hominē deponeret subsistēt hō ille ꝑ se in nā rōnali: z ex hoc ipso acceperet rationē persone.

¶Ad q̃rtũ dicẽdũ q̃ ꝓsumere dicit̃ ꝑprie destruere quod extitit. ⁊ fm hoc persona ꝓsumpsisset personam si persona verbi assumpsisset hominẽ primo existentẽ. sed impꝛopꝛie dicit̃ etiã cõsumi: quod impedit̃ ne fiat. ⁊ qꝛ ꝑsona diuina q̃ assumpsit humanã naturã impedit q̃ natura humana habeat ꝑpriã ꝑsonalitatẽ: iõ dicit̃ cõsumpsisse ꝑsonã quãuis impꝛopꝛie. vnde nõ est hoc extẽdendũ. Nec diuinitas incꝛt xp̃i. ¶Cõtra. xp̃s cõicat cũ pr̃e in vna natura numero: cũ mr̃e vo non: ergo nõ est recta filiatudo. Dicendũ q̃ nõ oportet q̃ sit filiatudo q̃ntũ ad oia: ꝫ sufficit q̃ sit q̃ntũ ad aliq̃d. ¶Cũ de xp̃o audis ⁊c. Sciendũ q̃ natura diuina dicit̃ forma: nõ q̃ sit actus alicui⁹ nature: sed qꝛ nõ habet partẽ sin naturã: nec aliq̃d potentialitatis in ipsa est. Natura vo humana dicit̃ forma: nõ qꝛ cõꝛehẽdit principia tiũ formalia: cõꝛehẽdit enĩ ⁊ formã ⁊ materiã: sed ꝓ modũ quo quidditas cõpositi dicit̃ forma toti⁹. Solũ verbũ carnẽ ipsa. Pars ponit̃ ꝫ ꝓ toto: qꝛ caro pro hoĩe. ⁊ ponit infirmiozẽ de q̃ min⁹ videt̃ vt totã naturã nostrã videat̃ assumpsisse: ⁊ etiã defect⁹ humane nature quos decuit. Omnẽ ⁊ pfectã naturã diuinitatis. ¶Contra. oĩs signũ distributiuũ est: sed natura diuina est indiuisa. Dicendũ q̃ oĩs ponit̃ pro toto fm q̃ totũ dicitur cui nihil deest: ⁊ non est ex parte illa q̃ totũ compat̃ ad partes: qꝛ natura diuina nõ habet partes. Ideoq; nõ sic dicit̃ diuina natura. ¶Ctra. de quocũq; predicat̃ filius dei ꝑdicat̃ hõ. sed natura diuina est filius dei: ergo est hõ. Dicendũ q̃ differẽtia est inter noĩa substantiua ⁊ adiectiua. substãtiua enĩ significãt nõ tm̃ formã: sed etiã suppositũ forme. vñ ꝓt predicari rõne vtriusq; ⁊ qñ predicant̃ rõne suppositi dicitur predicatio ꝓ idẽtitatẽ. qñ aũt rõne forme dicit̃ ꝓ denominationẽ siue informationẽ. ⁊ hec est magis ꝓpria predicatio: qꝛ termini in predicato tenent̃ formaliter. adiectiua aũt tm̃ significãt formã: ⁊ ideo nõ ꝓt predicari nisi ꝓ informationẽ. vñ hec est falsa Essentia est generans: quãuis hec sit vera Essentia ẽ pr̃. cũ igit̃ dicit̃ filius dei est hõ: est predicatio ꝓ informationẽ ⁊ idẽtitatẽ: cũ vo dicit̃ Essentia diuina est hõ: est predicatio ꝓ idẽtitatẽ: qꝛ idẽ fm rem cũ supposito hoĩs: nõ aũt ꝓ informationẽ: qꝛ natura diuina nõ significat̃ vt suppositũ subsistens in humana natura. Et ideo dicit magist̃er q̃ non est vna vera sicut alia: sed nec tm̃ dicit eam simpliciter esse falsam.

DISTINCTIO SEXTA.

¶De intelligẽtia harũ locutionũ. s. deus factus est homo: deus est homo: an his locutionib⁹ dicat̃ de⁹ factus esse aliquid: vel esse aliquid: vel non.

Ex ꝓmissis autẽ emergit questio plurimũ ꝛtinens vtilitatis: sed nimiũ difficultatis atq; perplexitatis. Cum enĩ constat ex predictis ⁊ alijs pluribus testimonijs: omnesq; catholici vnanimiter fateant̃ deũ esse factũ hominẽ: ⁊ iesum xp̃m deũ verũ esse ⁊ verum hominẽ: querit̃ an his locutionib⁹ Deus factus est hõ: filius dei factus est filius hoĩs: deus est hõ: ⁊ hõ est deus: dicat̃ deus fact⁹ esse aliquid: uel esse aliquid: uel aliquid dicat̃ esse deus. ⁊ an ita conueniat dici hõ factus est deus: ⁊ filius hoĩs fact⁹ est filius dei: sicut econuerso dicit̃. ⁊ si ex his locutionib⁹ nõ dicit̃ de⁹ factus esse aliquid: uel esse aliquid: que sit intelligẽtia harũ locutionũ ⁊ similiũ. In hui⁹ ꝓfunditatis reseratione ⁊ scrupulose questionis expositiõe plurimũ differre inuenimus sapientes.

¶Quozundam sententiam refert.

Alij enĩ dicunt in ipsa verbi incarnatione hominẽ quendaz ex aĩa rõnali ⁊ humana carne ꝓstitutũ: ex quib⁹ duob⁹ ois ver⁹ hõ ꝓstituit̃. ⁊ ille hõ cepit esse deus: non quidẽ natura dei: sed persona verbi: ⁊ deus cepit esse homo ille. Concedũt etiam hominẽ illũ assumptũ a verbo: ⁊ vnitũ verbo: ⁊ tm̃ esse verbũ. Et ea ratione tradũt dictũ esse deũ factũ hominẽ uel esse hominẽ: quia de⁹ factus est. i. cepit esse quedã substantia ex aĩa rõnali ⁊ humana carne subsistens. ⁊ illa substãtia facta est. i. cepit esse deus: nõ tm̃ de migratione nature in naturã: sed vtriusq; nature seruata ꝓpꝛietate factũ est ut deus eẽt illa substãtia: ⁊ illa substantia eẽt deus. vnde vere dicit̃ deus fact⁹ est hõ: ⁊ hõ factus est deus: ⁊ deus esse hõ: ⁊ hõ deus. ⁊ filius dei filius hoĩs: ⁊ ecõuerso. Cũq; dicant illũ hominẽ ex aĩa rationali ⁊ humana carne subsistere: non tm̃ fatent̃ ex duabus naturis esse compositũ diuina. s. ⁊ humana. nec illius partes esse duas naturas: sed animaz tm̃ ⁊ carnem.

¶Auctozitates ponit quib⁹ suã muniũt sententiã.

Et ne de suo sensu tm̃ loqui putentur hanc sententiam plurib⁹ muniunt testimonijs. Ait enĩ Augu. in li. iij. de trinitate. Cũ legitur verbũ caro factũ est: in verbo intelligo dei filiũ verũ: in carne agnosco verũ filiũ hoĩs: ⁊ vtrũq; simul vnã personã deũ ⁊ hominẽ ineffabilis gratie largitate ꝛiunctũ. Idem in Enche. Xp̃s iesus de⁹ de deo est: hõ aũt natus est de spũ sancto ex maria virgine: vtraq; substantia diuina. s. ⁊ humana filius⁹ est vnicus dei patris omnipotentis: de quo ꝓcedit spũssanct⁹ vtrũq; vnus: sed aliud ꝓpter verbũ: ⁊ aliud ꝓpter hominẽ. nec duo filij deus ⁊ hõ: sed vn⁹ dei filius: deus sine initio: hõ a certo initio. Itẽ in eodẽ: Quid natura humana in xp̃o hoĩe meruit ut in vnitatẽ persone vnici filij dei singulariter assumpta eẽt: Que bona volũtas: q̃ bona opa ꝑcesserunt: quib⁹ mereret̃ iste hõ fieri vna ꝑsona cũ deo. nunq̃d antea fuit hõ: ⁊ hoc ci singulare bñficiũ ꝓtitũ est: ut singulariter ꝓmereret̃ deũ. Nẽpe ex q̃ hõ esse cepit nõ aliud cepit eẽ hõ q̃ dei filius: ⁊ hic vnic⁹. ⁊ ꝓpterea dei verbũ: qꝛ est ab illo suscepta caro fcã est vtiq; de⁹: ut quẽadmodũ vna ꝑsona ẽ q̃libet hõ aĩa. s. rõnal' ⁊ caro: ita sit xp̃s vna ꝑsona vbũ ⁊ hõ. Idẽ sup Jo. Agnoscam⁹ geminã substantiã xp̃i diuinã. s. q̃ equal' est p̃ri: ⁊ humanã q̃ minoꝛ est ꝑe. Vtrũq; aũt sit nõ duo: ꝫ vn⁹ est xp̃s: nec sit q̃ternitas nõ trinitas de⁹. ac p hoc xp̃s est de⁹ aĩa rõnal' ⁊ caro. Idẽ quoq; in li. de ꝑdestinatione scõꝝ. Ille hõ ut a verbo p̃ri coeterno in vnitatẽ ꝑsone assumptus fili⁹ dei vnigenit⁹ eẽt: vñ hoc meruit: q̃ ei⁹ bonũ ꝓcessit: ut ad hanc ineffabilẽ excellentiã ꝓueniret. Faciẽte ac suscipiẽte deo verbo: ipse hõ ex quo esse cepit fili⁹ dei vnic⁹ eẽ cepit. Itẽ hõ quicũq; ita gr̃a fit xp̃an⁹: sicut gratia hõ ille ab initio fact⁹ est

christus. Idem in li.xiij.de trini. Vña dei nobis in hoie xpo cõmendat:qz nec ipse ut tãta vnitate deo vero ꝓiũctus una cũ illo ꝑsona filij dei fieret:vllis est precedẽtib⁹ meritis assecut⁹:sed ex quo hõ eẽ cepit ex illo est ⁊ deus:vñ dictũ est verbũ caro factũ ẽ Hyla.quoqz in li.de tri.ait Xp̃m nõ ambigim⁹ eẽ deũ verbũ:neqz rursum filiũ hois ex aia ⁊ corpore ꝑstitisse ignoram⁹. His alijsqz auctoritatib⁹ vtunt qui hominẽ quendã ex aia rõnali ⁊ carne compositũ deũ factũ dicunt:sed gratia nõ natura. Sola eni gratia habuit ille hõ:nõ meritis uel natura ut eẽt deus siue filij dei:ut haberet omnẽ scientiã ⁊ potestatẽ quã habz verbũ cũ quo est vna persona. Nec tñ in supioribus legit q̃ hõ ille sit vna ꝑsona cũ verbo:⁊ sit ip̃m verbũ:sz etiã q̃ aia rõnal ⁊ caro eadẽ persona sit:⁊ xp̃s sit ⁊ deus:

¶ Aliorum sententia.

Sunt aũt ⁊ alij qui istis in parte ꝓsentiũt:sz dicũt hominẽ illũ nõ ex aia rõnali ⁊ carne tñ:sz ex humana ⁊ diuina natura.i.ex tribus subsistẽtijs diuinitate carne ⁊ aia ꝓstare.⁊ hũc iesum xp̃m fatent.⁊ vnã ꝑsonã tñ eẽ ante incarnationẽ solũmodo simplicẽ:sz in incarnatione factaz compositã ex diuinitate ⁊ humanitate.nec est ideo alia ꝑsona q̃z prius.sed prius cũ eẽt dei tñ ꝑsona in incarnatione facta est etiã hois ꝑsona.nõ aũt ut essent due ꝑsone:sed ut vna ⁊ eadẽ esset ꝑsona dei ⁊ hois. Persona ergo q̃ prius erat simplex ⁊ in vna tñ natura existẽs:in duab⁹ ⁊ ex duab⁹ subsistit naturis.⁊ ꝑsona q̃ tñ erat deus facta est etiã ver⁹ hõ subsistẽs nõ tñ ex aia ⁊ carne sed etiã ex diuinitate. nec tñ ꝑsona illa debet dici ꝑsona quãuis dicaf fcã ꝑsona hois. Facta est igit illa ꝑsona ut quibusdaz placet quiddã subsistẽs ex aia ⁊ carne:sz nõ est fcã persona uel substantia uel natura:⁊ inquantũ est illud subsistens composita est:inquantũ autẽ verbũ est simplex est.

¶ Auctoritates etiã ponit q̃ hãc ꝓbant sententiã.

Ad hoc Augu.in li.sentẽtiarũ Prosperi ait Nodis oĩb⁹ approbare ꝓtendim⁹ sacrificiũ ecclesie duob⁹ ꝓstare:duob⁹ ꝓficiscibili elementoꝝ specie:⁊ inuisibili dñi nostri iesu xp̃i carne ⁊ sanguine:sacr̃o ⁊ re sacr̃i.i.corpe xp̃i sicut xp̃i ꝑsona constat.⁊ ꝓficit ex deo ⁊ hoie:cũ ipse xp̃s verus sit deus ⁊ verus homo:qnia omnis res illarum rerũ naturã ⁊ veritatẽ in se cõtinet ex quibus conficit. De hoc eodem Jo.damas.ait: In dño nostro iesu xp̃o duas quidem naturas cognoscim⁹: vnã aũt ypostasim ex utrisqz compositã. Incarnatus est igit xp̃s ex virgine assumens primitias nostre masse:ut ipsa extiterit in carne ypostasis:q̃ dei verbi ypostasis facta ⁊ composita fuerit:que prius simplex erat verbi ypostasis.composita vo ex duabus perfectis naturis diuinitate ⁊ humanitate.et ferat ipsa diuine dei verbi filiationis caracteristicũ ⁊ determinatũ ydioma ꝑm q̃ diuisa est a patre ⁊ spiritu sancto:⁊ carnis caracteristica ⁊ determinatiua ydiomata:ꝑm que differat a matre ⁊ reliqs hominib⁹. Itẽ vnã ypostasim filij dei confitemur in duabus naturis perfecte se habẽtibus deitatis ⁊ humanitatis:⁊ incarnatã eandem ypostasim:et has duas naturaa custodiri ⁊ manere in xp̃o post vnionẽ nõ seorsum ⁊ ꝑm partes ponentes singulã sed vnitas inuicẽ in vnã cõpositã ypostasim. Substantialez eni inquim⁹ vnionẽ.s.verã:⁊ nõ ꝑm fantasiam. Substantialem autẽ non duabus naturis perficientibus alterã.s.vnã compositã naturã.sed vnitas inuicẽ in vnã ypostasim compositã filij dei ⁊ manere eandem substantialem differentiã determinamus. Quod creabile mansit creabile:⁊ q̃ increabile increabile:⁊ mortale mortale:⁊ imortale imortale:⁊ circumscriptibile circumscriptibile:⁊ incircumscriptibile incircumscriptibile.⁊ hoc quidem refulget miraculis. De hoc etiam Augus.in li.de trini.ait Quemadmodũ ꝑm deitatem vna est patris filijqz natura:ita etiam iuxta humanitatez eadem est matris ⁊ filij natura.ex vtraqz autẽ substantia ⁊ diuinitatis ⁊ humanitatis vnus atqz idẽ est de⁹ dei ⁊ hois filius⁹ iesus xp̃s ut de⁹ ver⁹:ita etiã hõ uer⁹. Item in li.xiij.de tri. Sic deo coniũgi potuit humana natura ut ex duabus substantijs fieret vna persona:ac per hoc iam ex tribus:deo anima ⁊ carne. His alijsqz pluribus se muniũt auctoritatibus qui dicunt personam christi esse compositam uel factam siue constantẽ ex duab⁹ naturis siue ex tribus substantijs.

¶ Tertia aliorum sententia.

Sunt etiẽ alij q̃ incarnatione verbi nõ solã ꝑsonã ex naturis compositã negant:verũ etiam hominẽ aliquẽ:siue etiam aliquam substantiam ibi ex anima ⁊ carne compositam uel factam diffitent:sed sic illa duo.s.animã ⁊ carnez verbi persone uel nature vnita esse aiunt:ut non ex illis duobus uel ex his trib⁹ aliqua substantia uel persona fieret siue componeretur:sed illis duob⁹ velut indumento verbum dei vestiretur:ut mortalium oculis congruenter appareret.qui ideo dicitur factus verus homo:quia veritatẽ carnis ⁊ anime accepit.que duo etiam in singularitatẽ uel vnitatẽ sue persone accepisse legitur:nõ quia illa duo uel aliqua res ex illis cõpositа sit vna persona cuz verbo uel sit verbũ:sed quia illis duobus accidentibus verbo nõ est personarũ numerus auctus:ut fieret quaternitas in trinitate. Et quia ipsa persona verbi que prius erat sine indumẽto assumptione indumenti nõ est diuisa uel mutata:sed vna eademqz imutata permansit.qui ꝑm habitum deuz hominẽ factum dicunt: Accipiendo enim hominem dictus est deus factus homo.⁊ propter acceptum hominẽ dicitur deus verus eẽ homo.⁊ propter assumentẽ deum dicitur homo esse deus. Nã si essentialiter inquiunt illi deus esse homo uel homo esse deus intelligeretur:tunc si deus hominem assumpsisz in sexu muliebri:⁊ mulier essentialiter deus eẽt:⁊ econuerso. At potuit deus assumpsisse hominẽ in sexu muliebri.potuit igitur mulier esse

deus:⁊ econuerso.

¶ Auctoritates inducit quibus hec sententia roboratur.

Dn autem ⁊ isti de suo influere videantur testimonijs in mediū pductis.quod dicunt confirmant. Ait enī augustin⁹ in libro de gratia noui testamenti. Sicut non augetur numerus personarū cum caro accedit anime ut sit vnus homo:sic non augetur numerus personarum cuz homo accedit verbo ut sit vnus christus. Legitur itaqz deus homo ut intelligam⁹ eius persone singularitatem:non ut suspicemur in carnem mutatam diuinitatē. Idem quoqz tractans illud verbū Apostoli habitu inuent⁹ ut homo:manifeste ostendit deum dici factū eē hominē:uel esse hominē ſm habitum In libro.lxxxiij. questionū ita inquiens Multis modis habitū dicimus.vel habitū animi sicut discipline perceptionē vsu firmatam.uel habitum corporis: sicut dicimus alium alio validiorem.uel habitum eorū qui membris accōmodantur extrinsecus.ut cum dicimus aliquem vestituz: calciatum:⁊ huiusmodi: ut in omnibus generib⁹ manifestum est. In ea re dici habitum que accidit alicui ita ut eam possit etiam non habere. Hoc aūt nomen ductum est ab illo verbo quod est habere. Habitus ergo in ea re dicitur que nobis ut habeatur accidit uel accedit. Verūtamen hoc interest qz quedam eorum que accedunt uel accidunt:ut habitum faciant nō mutantur:sed ipsa mutant in se integra ⁊ inconcussa manentia. sicut sapientia accedens homini nō ipsa mutatur:sed hominē mutat quem de stulto sapientez facit. Quedam vo sic accedunt uel accidunt ut mutent ⁊ mutenť: ut cibus qui āmittens speciem suam in corpus vertiť: ⁊ nos cibo refecti ab exilitate atqz languore in robur atqz valentiam mutamur. Tertium genus est cum ea que accidunt nec mutant ea quib⁹ accidūt nec ab eis ipsa mutantur. sicut annulus positus in digito:quod genus rarissime reperitur. Quartuz genus est cum ea que accedunt mutantur:nō a sua natura:sed aliam speciem ⁊ formam accipiunt:ut est vestis que deiecta atqz deposita non habet eam formam quam sumit induta. Induta enim membris accipit formam quam nō habet exuta. Quod genus congruit comparationi huic Deus enī filiꝰ semetipsum exinaniuit nō formam suam mutans: sed formā serui accipiens.neqz conuersus aut trās mutatus in homine amissa incōmutabili stabilitate:sed in similitudinē hominū factus est ipse susceptor verum hominē suscipiendo.⁊ habitu inuentus est ut homo id est habendo hominē inuentus est ut homo: nō sibi sed eis quib⁹ in homine apparuit. Nō autem dicit ut homo veritatem exprimit Nomine ergo habit⁹ sane significauit apostolus qualiter dixerit in similitudinem hominū factus: quia nō transfiguratione in hominē:sed habitu factus est cuz indutus est hominē:quem sibi vniens quodāmodo atqz conformans imortalitati eternitatiqz sociaret. Non ergo oportet intelligi mutatū esse verbum susceptione hominis:sicut nec membra veste induta mutanť:quāuis illa susceptio ineffabiliter susceptū suscipienti copularet. Nis verbis aperte innuere videtur augustin⁹ deum dici factum hominē ſm habitum:qui etiam ipsius incarnationis modum volens exprimere querentib⁹ in quarto libro de trinitate ait Si queritur ipsa incarnatio quomodo facta est:ipsum verbū dei dico carnem factum id est hominē factum. Non tamen in hoc ꝙ factum est conuersum atqz mutatuz:sed carne ut carnalibus congruēter appareret indutum. Ita sane factum ut ibi sit non tm̄ verbum dei ⁊ hominis caro: sed etiam rationalis hominis anima atqz hoc totuz ⁊ deus dicatur propter deum:⁊ homo propter hominem. Quod si difficile intelligitur mens fide purgetur a peccatis abstinēdo ⁊ bona operando. Difficilia enim sunt hec. Idem in libro de fide ad Petrum Deus filius cum sit deus eternus:⁊ verus pro nobis factus est homo verus ⁊ plenus. In eo verus quia verā habet ille humanam naturaz. In eo vo plenus quia ⁊ carnem humanam suscepit ⁊ animam rationalem. Item nō aliud fuit illa dei summi exinanitio nisi forme seruilis id est nature humane susceptio. vtraqz igitur est in christo forma.quia vtraqz vera ⁊ plena est in christo substantia diuina.ſ.⁊ humana. Idem in libro contra Maximinū: Cum esset per seipsum invisibilis:visibilis in homine apparuit:quem de semina suscipere dignatus est. Item in eodem Nos christum deum verum hominē suscepisse credim⁹ ⁊ in christo visibiliter inuisibilem hominib⁹ apparuisse:in ipso inter homines cōuersatum fuisse:in ipso ab hominibus humana pertulisse:in ipso homines docuisse. Hylarius quoqz in.x. libro de tri. ait Quomodo dei filius ex maria est nisi ꝙ verbuz caro factū est.ſ.ꝙ filius dei cū in forma dei esset formā serui accepit. Nnū tamen eundēqz nō dei defectione:sed hominis assumptione profitemur:⁊ in forma dei per naturam diuinam: ⁊ in forma serui ex conceptione spiritussancti ſm hominis habituz repertum fuisse:non fuit habitus ille tm̄ hominis sed ut hominis.neqz caro illa caro peccati:sed in similitudine carnis peccati. Audistis tres ſm diuersos positas sententias: ⁊ pro singulis inducta testimonia.

¶ Postqz magister determinaunt de incarnatiōe dei: Hic determinare incipit cōditiones dei incarnati. Diuidiť aūt hec pars in duas. In prima determinat de his q̄ oueniunt deo incarnato rōne vnionis. In secunda de his q̄ ptinēt ad naturā assumptā absolute dis.xiij. ibi P̄ sciendū est. De his enī q̄ absolute ptinent ad diuinā naturā determinatū est in p̄mo libro. Prima aūt pars diuidiť in duas. Primo determinat de his q̄ dicunť de deo incarnato exprimētia ipsam vnionē:sicut ꝙ dicit deus est hō:vel factꝰ est hō. In secūda determinat de eis q̄ oueniūt ei osequēter ad vnionē di. viij ibi Post predicta. Prima diuidiť in tres partes. In prima mouet questionē de locutiōib⁹ exprimētib⁹ vnionē. In secūda ponit diuersas opiniones de modo vnionis: ibi Alij enī dicūt. In tertia ostendit quō intelliguntť diuersimode

ꝓdicte locutiões ſm diuerſas opiniones diſ.viij.ibi Scõm primã nõ dicit. Alij enī dicũt. Hic ponit opiniones: & diuidit in tres partes ſm tres opiniones q̃s ponit. Secunda incipit ibi Sunt autẽ alij. Tertia ibi Sunt etiã alij. Quelibet autẽ triũ partiũ diuidit in duas partes. in opinionẽ & ofirmationẽ. Cõfirmatio prime opinionis incipit ibi Sed ne de ſuo ſenſu. Secunda aũt ibi De hoc Augu. Confirmatio autẽ tertij ibi Ne autẽ & illi. ¶ Ad euidentiã autẽ eoꝝ que dicunt oportet primo tria videre. Primo in quo iſte tres opiniones conueniãt. Secũdo in quo vna harũ opinionũ ab alia differat. Tertio q̃d vnaquęq; ponat. ¶ Quantũ ad primũ ſciendũ q̃ iſte opiniones conueniũt in q̃ttuor. Primo q̃ quelibet harũ ponit vnã pſonã in xp̃o. ſ. diuinã: p q̃ recedunt ab hereſi Neſtorij. Secundo ponũt in xp̃o duas naturas & tres ſubſtantias. ſ. diuinã: animã: & corpus: in quibus duob⁹ dicũt oſtare naturã humanã. & p hoc recedunt ab errore Eutices q̃ poſuit vnã naturã in xp̃o. Tertio has duas ſubſtãtias in quib⁹ humana natura oſiſtit dicũt aſſumptas a verbo. p quod recedũt ab errore Manichei qui negabat carnis aſſumptionẽ. Quarto q̃ hoc quod aſſumptũ eſt nõ preexiſtit ante vnionẽ tpe: ſed natura ſolũ. p quod euadunt errorẽ quẽ tangit Dama. dicentiũ q̃ primo aſſumpſerit intellectũ: & extũc fuiſſe hominẽ: poſtea aũt aſſumpſiſſe carnẽ in vtero virginis. qõ videt eẽ error Origę. q̃ ponebat aĩas creatas ante corpora. ¶ Quantũ vo ad ſecundũ. ſ. differentiam harũ opinionũ ſciendũ eſt: q̃ cũ in xp̃o ſint tres ſubſtãtie inuenit triplex compatio harũ ſubſtantiarũ. Una aĩe & corporis ad inuicẽ ſm q̃ in eis cõſiſtit humana natura. Altera vo harũ duarũ ad perſonã diuinã ſm q̃ illa aſſumpſit has duas. & quelibet harũ opinionũ differt ab altera quantum ad vtrãq; comparationẽ. ¶ Differt aũt tertia opinio a primis duab⁹ quantũ ad comparationẽ anime & corporis: quia prime due opiniones ponũt aliquid compoſitũ ex aĩa & corpore quod ẽ aſſumptũ. Tertia vo ponit has duas ſubſtantias eſſe diuiſas ab inuicẽ: & ſine aliqua compoſitiõe a perſona verbi aſſumptas eſſe. vnde cũ dicit natura humana aſſumpta a verbo ſumit naturã humanam materialiter id eſt partes humane nature: ſicut partes domus dicuntur domus. Differt autẽ a primis duabus quantũ ad comparationẽ harũ duarũ ſubſtantiarum ad tertiam: quia ponit has duas ſubſtantias diũctas verbo accidentaliter: ſicut veſtis coniũgitur homini: & ſicut angelus aſſumit corpus vt in eo videatur. Prime vo due opiniones dicunt nõ accidentaliter ſed ſubſtantialiter quantũ ad eſſe perſonale verbo coniunctas eſſe. Similiter etiã ſecunda opinio differt a prima ſm has duas compoſitiones. quantũ enī ad compoſitionẽ anime & corporis differũt in hoc q̃ cũ vtraq; ponit animã & corpus preexiſtere ſm intellectũ ad vnionẽ: & ex eis coniũctis effici aliquod vnũ nõ vnius modi vnum. ex his coniũctis conſtitui dicit vtraq;. ex coniũctione enī anime ad corpus reſultat & hic hõ & humanitas. & hec duo qualiter differãt patere poteſt ex predictis in precedẽti di. quia hic hõ dicit quid ſubſiſtẽs in natura humana. humanitas aũt colligit tm̃ ea in ſua ſignificatione ex quib⁹ homo habet q̃ ſit homo. Prima ergo opinio dicit q̃ illud vnũ conſtitutũ ex anima & corpore quod preintelligitur vnioni & aſſumit̃ eſt hic homo. Secunda vo dicit q̃ ſit humanitas & hoc q̃ ſit h̃ homo nõ habet ex coniũctione anime ad corpus: ſed ex cõiunctione vtriuſq; ad diuinã perſonã que ſubſiſtit in eis. Differũt etiam quantũ ad ſecundã compoſitionẽ vtriuſq; ſubſtantie ad diuinã perſonã. nam ſecunda opinio dicit q̃ iſte due ſubſtantie aſſumpte ita coniunguntur diuine perſone q̃ pertinẽt ad perſonalitatẽ ipſius adeo q̃ ſicut perſona vbi ante incarnationẽ ſubſiſtebat in natura diuina: ita poſt incarnationẽ ſubſiſtit in humana & diuina. & ideo ante incarnationẽ erat ſimplex: ſed poſt eſt compoſita. Prima vo opinio dicit q̃ illa ſubſtantia compoſita ex anima & corpore nõ pertinet ad perſonalitatẽ verbi ita q̃ in ea pſona verbi ſubſiſtat. ſed per aſſumptionẽ factũ eſt vt perſona verbi eſſet illa ſubſtantia compoſita ex anima & corpore: & ecõuerſo. vnde perſona verbi ſicut fuit ſimplex ante incarnationẽ: ita eſt & ſimplex poſt incarnarionẽ. ¶ Quantũ ad tertiũ aũt ſ. ad poſitiones quas quelibet opinio ponit. Sciendum eſt q̃ prima opinio ex hoc q̃ ponit duas ſubſtantias. ſ. animã & corpus ſm q̃ preintelligunt̃ vnioni eſſe coniũctas ad cõſtituendũ hominẽ oportet q̃ primo ponat hominẽ aſſumptũ. ſecundo q̃ homo non ſignificet niſi compoſitũ ex duabus ſubſtantijs. ſ. anima & corpore: nõ autẽ deitate. & quia hic homo eſt ſuppoſitum vel ypoſtaſis: ideo ponit tertio in xp̃o eſſe duo ſuppoſita. vnũ creatũ quod eſt homo. & alterũ increatũ: quod eſt filius dei. & ſimiliter duas ypoſtaſes. Et quia ſuppoſitũ predicat̃ in recto: nõ in obliquo ſicut natura. ſortes enī eſt ſuppoſitũ humane nature. Jõ q̃rto dicit q̃ xp̃s eſt neutraliter duo. vnus tamẽ maſculine propter vnitatẽ perſone. Et quia dicit hominẽ aſſumptũ: & filiũ dei eſt homo: ideo dicit quinto q̃ aſſumẽs eſt aſſumptũ. Et quia in xp̃o dicit duo ſuppoſita: ideo dicit ſexto q̃ ſuppoſito filio dei nõ ſupponitur hic homo: quãuis hic homo ſit filiꝰ dei. ſicut ſuppoſita eẽntia nõ ſupponit̃ pater: quãuis eſſentia ſit pater. Et quia hic homo non ſupponit ſuppoſitũ eternũ: ideo dicit ſeptimo q̃ ſicut deus factus eſt homo: ita hõ factus eſt deus. quod nõ poſſet dici ſi ſuponeret ſuppoſitũ eternũ: quia ſuppoſitũ eternũ nõ incipit eſſe deus. Et quia proprietates eterne non determinãt ſuppoſitũ tẽporale nec econuerſo: ideo dicit octauo q̃ omnia nomina adiectiua q̃ ſignificãt aliquod eternũ nõ poſſunt dici de filio virginis niſi cũ implicatione: vt ſi dicat̃ filius virginis eſt eternꝰ. i. eſt ille qui eſt eternus. & ſimiliter adiectiua que ſignificant aliquod temporale nõ poſſunt dici ꝓprie de filio dei. Subſtantiua autẽ bincinde predicantur propter vnionẽ: ſicut & adiectiua perſonalia nõ dicunt̃ de eſſentia: quãuis ſubſtãtiua dicant̃ de ea. ¶ Secunda vo opinio quia ponit q̃ humana natura que eſt aſſumptũ nõ ſignificat quid ſubſiſtẽs ſed potiꝰ in ea ſubſiſtit diuina perſona per vnionẽ: ideo primo dicit hominẽ: quod ſignificat per modũ ſubſiſtẽtis nõ eẽ aſſumptũ: ſed humanã naturã. Et quia ypoſtaſis vel ſuppoſitũ dicit aliquid per ſe ſubſiſtens: ideo ſecũdo nõ ponit in xp̃o niſi vnũ ſuppoſitũ vel ypoſtaſim. Et p conſequẽs ponit tertio q̃ xp̃s eſt vnũ tm̃ & ſolum vnus. Et quia humana natura nõ ſubſtantificat̃ vt ſubſiſtat niſi per vnionẽ ad diuinã perſonã: ideo homo qui ſignificat per modũ ſubſiſtẽtis nõ ſolum dicit naturã & corpus. ſed etiam diuinitatẽ. & hec eſt quarta poſitio. Et quia diuina perſona que ante incarnationẽ ſubſiſtebat i vna natura: poſtq̃ ſubſiſtit in duabus naturis & tribus ſubſtãtijs: ideo quinto dicit q̃ pſona vbi ante incarnationẽ fuit ſimplex: ſed poſt incarnationem eſt compoſita. Et quia eſt vnus ſuppoſitũ quod ſubſiſtit in duabus naturis: ideo ſexto ponit q̃ de illo ſuppoſito ꝓprie dici pñt adiectiua ſignificantia ꝓprietates vtriuſq; nature ſiue denoiet̃ p vnã naturã ſiue p aliã. vñ ſm eos ꝓprie dr̃ iſte puer eſt eternꝰ: & deꝰ eſt paſſus. ¶ Tertia vo opinio q̃ negat vnionẽ aĩe ad carnẽ in xp̃o: ideo primo ponit q̃ hõ nõ predicat de xp̃o aliq̃d cõpoſitũ ex aĩa & corpore: ſed ptes humane nature vt ſit ſenſus: hõ eſt. i. hꝫ animã & corpꝰ ſibi vnita accidentaliter. & iõ ponit ſecũdo q̃ hõ ꝑdicat̃ de xp̃o accidẽtaliter: nõ in q̃d: ſed in quo mõ ſe hꝫ: vt cũ dicit hõ in dutꝰ. & iõ tertio ponit q̃ due ſubſtãtie nõ ptinẽt ad pſonalitatẽ filij dei: ſed extrinſecꝰ ſe hñt ad ipſam. Et multa alia ex his opinionibꝰ ſequunt̃ ſi quis radicẽ opinionũ conſideret. Ex predictis aũt patet q̃ quelibet harũ duarũ opinionũ cõuenit cum alia in aliquo in quo differt a tertia. Prime enī opiniones due conueniũt in hoc q̃ vtraq; ponit q̃ hõ de xp̃o predicat̃ in q̃d: in quo differunt a tertia q̃ hoc negat. ſilr tertia conuenit cũ ſecũda in hoc q̃ in xp̃o nõ ſunt duo ſuppoſita quãuis differẽter: qz ſecũda ponit q̃ ſupponit̃ vtriq; nature ſubſtantialiter. tertia vo q̃ diuine ſubſtãtialiter: & huma

ne accidentaliter: sicut album ⁊ homo non est aliud ⁊ aliud suppositū: sed idē qō supponit hō copulat albū: in quo differūt a prima q̄ ponit in xp̄o duo suppōsita. sil'r etiā prima ⁊ tertia conueniūt in hoc q̄ humana natura nō ptinet ad psona litatē diuine psone: quāuis differēter: q̄ prima ponit q̄ substātificat' p se. Tertia aūt q̄ nullo mō. vñ vtraq; ponit q̄ diuina psona sicut fuit simplex ante incarnationē: ita est simplex post incarnationē: in quo differūt a secūda. ¶ His visis circa veritatē harū opinionū est triplex questio. Prima de his q̄ dicit prima opinio. Secūda de his q̄ dicit secūda. Tertia de his que dicit tertia. ¶ Questio prima.

Circa primā opinionē querunt tria. Primo vtrum in xp̄o sint due ypostases. Secūdo vtrum hō sit assumpt⁹. Tertio vtrū hō significet substantiā cōpositā ex duabus substantijs tm̄.

Ad primū sic p̄cedit'. videt' q̄ in xp̄o sint due ypostases. sicut enī dicit Boe. in li. de du. na. oīs substātia pticularis fm̄ p̄prietatē vocabuli pōt dici ypostasis: q̄uis fm̄ vsum dicat' tm̄ de substātijs nobiliorib⁹. ⁊ in xp̄o sunt plures substātie: sicut ab oīb⁹ concedit': ⁊ nō sunt vniuersales ⁊ pticulares: ergo in xp̄o sunt plures ypostases ¶ P̄ xp̄s fm̄ q̄ est hō est ypostasis q̄dā in genere substātie q̄ de quocūq; p̄dicat' spēs ⁊ gen⁹. ⁊ ypostasis verbi nō est in genere substātie: ergo in xp̄o est alia ypostasis p̄ter ypostasiz verbi: ⁊ ita in xp̄o sunt due ypostases. ¶ P̄ sicut se hz spēs ad gen⁹: ita se hz ypostasis ad spēm. ⁊ vna spēs nō pōt eē in diuersis generib⁹ nō subalternatis: ergo vna ypostasis nō pōt eē in duab⁹ specieb⁹: ergo multo min⁹ in natura humana ⁊ diuina: q̄ plus q̄ specie differūt. ¶ Sz otra est q̄ dicit Damas. duas naturas vnitas esse in vnam ypostasim. ¶ P̄ fm̄ Boe. psona est rōnal' nature indiuidua substātia: ypostasis aūt nisi hoc q̄ est rōnal' nature: ergo ypostasis rōnis nature est psona. humana aūt natura ⁊ diuina vtraq; ē rōnal'. si ergo sint due ypostases harū duarū naturarū: oportet diuersas ponere: ⁊ sic eēt error Nestorij. ¶ Ulteri⁹ q̄ritur vtrū in xp̄o sint duo suppōsita: videt' q̄ sic. suppositū enī dicit respectū ad naturā cōem. ⁊ in xp̄o sunt due nature: ergo duo suppōsita. ¶ P̄ suppositū dicit' q̄si sub alio positū. ⁊ inconueniens est dicere q̄ diuina psona ponat' sub humana: ergo oportet aliud esse humane nature suppositū q̄ psona diuina. ⁊ psona diuina est suppositū nature diuine: ergo in xp̄o sunt duo suppōsita. ¶ P̄ vnio ad alterū nō tollit alicui rationē suppositi: q̄ etiā pars vt man⁹ alicui nature cōi supponit' cū sit in specie man⁹. sed nihil aliud pōt impedire ne humana natura in xp̄o habeat p̄priū suppositū nisi vnio ergo hz p̄priū suppositū p̄ter suppositū diuine nature. ⁊ sic idē qō p̄ri⁹. ¶ Sed otra. qō est vnitū alteri digniori nō hz rationē suppositi: al's in xp̄o eēnt tria suppōsita fm̄ tres substantias: vel etiā plura fm̄ oēs ptes corporis. si ergo in xp̄o sunt duo suppōsita: nō erit aliq̄ vnio diuinitatis ad carnē.

¶ Ulteri⁹ videt' q̄ in xp̄o sint duo indiuidua. sicut enī dicit Dama. fili⁹ dei assumpsit humanā naturā in athamo. i. in indiuiduo. ⁊ q̄ natura assumpta est in xp̄o dicim⁹ duas naturas: ergo ⁊ dicere possum⁹ in xp̄o duo īdiuidua. ¶ P̄ oē qō ē aut est vniuersale aut pticulare. ⁊ humana natura est in xp̄o: ergo cū nō sit vniuersal' erit particularis. ⁊ omne pticulare est indiuiduū: ergo humana natura in xp̄o est indiuiduū: ergo sunt ibi duo indiuidua. ¶ P̄ fm̄ Porphi. in diuidua facit collectio accidentiū. ⁊ accidentia humane nature nō sunt in psona diuina q̄ subiectū accidētis eē nō pōt ergo oportet q̄ sit ibi aliq̄d indiuiduū. ⁊ sic idē quod p̄ri⁹. ¶ Sed otra. nihil est aliud psona q̄ indiuiduū rōnal' nature. ⁊ in xp̄o nō p̄sit eē due psone: ergo in xp̄o nō sunt duo in diuidua. ¶ Ulteri⁹ videt' q̄ sint ibi due res nature. Res enī nature est qō ostituit' p naturā. ⁊ diuina psona nō ostituit' per humanā naturā: ergo psona verbi nō est res humane nature. ⁊ est aliq̄ res humane nature in xp̄o: ergo in xp̄o sunt due res nature. ¶ P̄ res nature idē videt' eē qō nāle. ⁊ naturale vt dicit'. ij. phīsi. est p̄prietas causata ex p̄ncipijs nature: vel cōpositū ex p̄ncipijs naturalib⁹. ⁊ neutrū istoz conuenit diuine psone: ergo psona diuina nō ē res nature humane. ⁊ sic idē qō p̄ri⁹. ¶ Sed ō. res nature est cōpletū subsistēs in nā. ⁊ nullū tale est assumptibile q̄uis possit aliud assumi ad ip̄m: ergo si eēt in xp̄o aliq̄ res nature p̄ter diuinā psonā nō eēt assumpta a diuina psona: ⁊ ita nō est vnita: ⁊ sic nō eēt in xp̄o. ¶ R⁹ dicēdū q̄ cū omne pticulare bēat respectū ad naturā cōem ⁊ ad p̄prietates: p̄t fm̄ vtrūq; respectū notari: tū p nomē p̄me impositionis: tū p nomē secūde intētionis. hoc enī nomē res nature est nomen p̄me impositionis significās pticulare p respectū ad naturā cōem hoc vō nomē suppositū est nomē secūde impositionis significans ipsam habitudinē pticularis ad naturā cōem inquā tū subsistit in ea. particulare vō inquantū excedit' ab ea. sed quia accidentia consequunt' naturā: ideo omne nomē designās pticulare fm̄ respectū ad p̄prietates designat etiā ipsum per respectū ad naturā cōmunē. hoc ergo potest fieri dupliciter. vel p nomen p̄me impositionis: ⁊ sic est ypostasis cōmuniter in omnib⁹ substantijs: persona vō in omnib⁹ rationalib⁹. vel p nomen secūde impositionis: ⁊ sic est indiuiduū inquantū est indiuisum in se. singulare vō inquantū est diuisum ab alijs: vnde sigillatum est idē quod diuisum. ¶ Est etiā alia differētia attēdēda inter ista: q̄ quedā h̄ horū significant cōmuniter particulare in quolibet genere sicut particulare indiuiduū singulare. quedā vō tm̄ particulare in genere substātie: sicut res nature suppositū ypostasis ⁊ psona. Quia vō ratio substantie est q̄ p se subsistat: inde ē q̄ nullus istoz dicit' nisi de re cōpleta p se subsistente. vnde nō dicunt' neq; de parte neq; de accidente: de quib⁹ alia dici possunt que in omnib⁹ generib⁹ inueniunt'. quāuis enī hec albedo vel hec manus dicant' indiuiduū vel singulare: nō tm̄ potest dici ypostasis suppositū vel res nature. Impossibile est autē q̄ si ponant' duo quoz vtrūq; p se subsistat q̄ vnū sit alterū: q̄ fm̄ hoc q̄ numerant' differūt: cū differētia sit causa numeri: ⁊ nō p̄dicant' de se inuicē nisi fm̄ q̄ vnū sunt. Vñ cū diuina psona sit q̄ddā p se subsistens: si etiā p̄ma' compositū ex aīa ⁊ carne vnū q̄d cōpletū subsistens q̄ est hō: vel hic hō: impossibile est q̄ vnū p̄dicet' de altero: vt dicat' Fili⁹ dei est hic hō. ⁊ q̄ prima opinio hoc ponit: ideo nō tenet' mō ab aliquo. sed fm̄ hoc q̄ est cōpositū tm̄ ex aīa ⁊ carne: nō dicit eē q̄d subsistēs: sed dicit eē humanā naturā in q̄ diuina psona subsistit. ⁊ ideo fm̄ hāc opinionē dicēdū est q̄ oīa illa nōia q̄ significāt pticulare in quolibet genere p̄sit dici eē duo in xp̄o. sicut enī hec man⁹ dicit' indiuiduū vel singulare vel particulare: ita humana natura in xp̄o est indiuiduū singulare vel pticulare. Et cū natura humana nō sit diuina natura: neq; diuina psona nihil p̄hibet dici in xp̄o duo indiuidua: vel duo singularia vel particularia. aut etiam plura fm̄ numerū partū, corporis xp̄i quarūlibet potest dici indiuiduū nisi fiat vis in hoc q̄ in diuinis non p̄propie inueniunt' huiusmodi nomina. hec tm̄ plura indiuidua de xp̄o nō p̄dicant': quia de eo nō p̄dicat' natura humana neq; ptes ei⁹. nō aūt cōtingit dicere in xp̄o eē duas ypostases: vel res nature: vel suppositā. natura enī humana in xp̄o nō est res nature vel suppositū ipsa natura. nulla enī natura cōposita est res vel suppositū suiipsius: sil'r nō est ypostasis sed vsya. nihilomin⁹ tm̄ sicut dicim⁹ vnionē factā in persona: sic dicim⁹ in ypostasi suppositō re nature indiuiduo singulari vl' particulari: quia quāuis hec vltima tria possint dici de nō per se subsistentib⁹: nihilomin⁹ dicitur de p se subsistētib⁹. dicim⁹ enī ypostasim eē indiuiduū: vñ inquātū est vnio facta in ypostasi est etiā facta in indiuiduo. ⁊ sic possum⁹ dicē xp̄m vnū indiuiduū: ⁊ tm̄ in eo duo vel plura indiuidua: sicut etiā ⁊ de quolibet alio hoīe dicitur. ⁊ eadē ratio est de singulari ⁊ particulari. ¶ Ad primū ergo dicendū q̄ substātia fm̄ q̄ est genus non p̄propie p̄dicat' de pte: man⁹ enī si esset substātia cū sit aīata: esset aīal

nihil enī ē in genere q̄si directe ꝺtētū sub ipso nisi qō habet naturā aliquā cōplete: tñ oī maⁿ esse substātia fm q̄ substātia diuidit ꝺtra accidēs: ꝛ siliter dico de nā humana in xp̄o: cū igit oī q̄ ois substātia ꝑticularis ē ypostasis: intelligēdū est de illis q̄ directe recipiunt p̄dicationē generis et hec sunt q̄ significāt vt tres cōplete p se subsistentes. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ ypostasis vbi q̄uis nō sit in genere substātie simpliciter inq̄tū ē ypostasis vbi tñ inquātū ē ypostasis būane nature est in genere substantie sicut in spē bois: non enī ypostasis ordinat ad genⁿ vel speciē nisi p̄ naturā quaz habet. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ genⁿ quodāmō est pars spēi silis materie. vñ sicut in nā ex plurib⁹ materijs sufficiētib⁹ nō ordinatis nō fit aliq̄d vnū: ita etiā plura genera non possunt venire ad cōstitutionē vniⁿ speciei: sz natura ypostasis nō est pars. vñ nō est silis rō: dicit enī ypostasis alicuⁿ nature inquātū subsistit in ea. Ea que ī cōtrariū obijciūt cōcedim⁹. ¶ Sciēdū tñ est q̄ p̄ma opinio q̄uis poneret duas ypostases: nō tñ diuersas p̄sonas posuit: ꝛ hoc enī q̄ persona est indiuiduū rōnalis nature que est cōpletissima: ꝛ vbi stat tota intētio nature habet q̄ significet cōpletissimū vltima cōpletiōe post quā nō est alia. vñ cū poneret hoiez assūptū vnitū ẏbo nō ꝺabat ei rōnē p̄sone: ꝺabat ei tñ rationez ypostasis inquātū erat subsistens: nec tñ ponebat q̄ hō ille vnireⁿ dīne p̄sone in accidēte: q̄ sic non diceret q̄ p̄dicaret quid: sz q̄ esset accidētaliē vnitū: siē dicit tertia opinio: sz ponebat q̄ p̄sona ẏbi erat illa ypostasis: qō tñ nō est intelligibile vt duoz distinctoz vnū de altero p̄dicet: vt p̄z⁹ dictū ē ¶ Ad secūdā questionē dicēdū q̄ in xp̄o tñ vnū ē suppositū tū rōne iam dicta: nisi dicat suppositū locutiōis: q̄ sic de quocūq̄ pōt fieri sermo est suppositū. ¶ Ad p̄mū autē cōtra hoc obiectū. dicēdū q̄ q̄uis sint ibi due nature: tamē ē vnū habēs respectū ad duas naturas: ꝛ ideo ē sibi suppositū vnū. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ suppositū nō importat suppositionē indignitatis vel potētialitatis alias p̄sone nō diceren⁽ⁿ⁾ suppositā dīne nature: sz solū suppositionē quātum ad cōitatē inquātū natura cōis excedit p̄dicatiōe suppositū vel actu vel potētia. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ pars ꝑpzie nō habet genⁿ neq̄ speciē: vnde nō cōuenit sibi ꝑpzie suppositū esse loquēdo simpliciter nisi forte cū additione vt dicatur hec maⁿ suppositū maⁿ q̄uis maⁿ ꝑpzie loquēdo nō fit genⁿ neq̄ species. ¶ Ad tertiā questionē dicendū q̄ in xp̄o sunt duo indiuidua nō tñ p se subsistētia: ꝛ ipse xp̄s est vnū indiuiduū subsistēs: vt dictū est. ¶ Ad p̄muz ergo dicēdū q̄ Damas. intēdit dicere q̄ assumpsit būanā naturā particularē nō aūt subsistētē: sz q̄ in ea dīna persona subsistit. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ humana natura est ꝑticulare ꝛ indiuiduū nō tñ subsistens. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ q̄uis dīna natura fit quoddā indiuiduū in xp̄o: tñ etiā xp̄s est indiuiduū humane nature: nec tñ oportet q̄ accidētia humane nature insint dīne persone nisi nā mediāte. ¶ Ad id qō in ōriū obijciē dicēdū q̄ in xp̄o est aliq̄ indiuiduū qō nō est rōnalis nature indiuiduū: sz ipsa rōnalis natura indiuidua vel pars eⁱ⁹ sicut manⁿ xp̄i. ¶ Ad quartā q̄stionē dicēdū q̄ in xp̄o nō sunt due res nature: sz ipse est res vna duaz naturarū. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q̄ quāuis verbū non sit cōstitutū p̄ naturā būanā vt sit simpliciter. tñ p̄ naturā humanā ꝺstituit q̄ sit hō. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ res nature per se loquēdo ē qō habet naturam: sz q̄ hoc sit cōpositum accidit inquantū ipsuz compositū ex materia ꝛ forma que sunt p̄ncipia nature nō adiūgitur alteri subsistēti simplici. si autem alteri subsistenti coniungatur quod est in se simplex: erit quidem illud simplex vt res subsistens in natura cōposita nō tñ erit cōpositū nisi per modū q̄ infra dicet fm quē sc̄a opinio ponit p̄sonā verbi incarnati esse cōpositā.

AD secūdū sic ꝓcedit. videt q̄ filiⁿ dei assumpsit hominē. Psal. Btūs quez elegisti ꝛ assūpsisti. ꝛ loqt̄ de xp̄o hoie: g̃ hō ē assūptⁿ ¶ P filiⁿ dei est hō: aut hō quē assūpsit aut hō quē nō assūpsit si hō quē nō assūpsit g̃ nō magis pōt dici hō q̄ ē ieſus q̄z hō q̄ est petrⁿ: si aūt hō quē assumpsit: ergo assumpsit hoiem. ¶ P filiⁿ dei assumpsit aiam ꝛ corpⁿ vnita: q̄z corpⁿ nō vnitū aie est corpⁿ inanimatū qō nō est assumptibile. vt in. ij. dīs. dictū ē. vnio autē illa nō ē minoris efficacie in hoie xp̄o q̄z in alijs hoibⁿ: sed in alijs hoibⁿ facit nō solū humanitatē: sz etiā hoiem: ergo in xp̄o facit hoiez. ¶ P in xp̄o nō ē nisi assumēs ꝛ assūptuz sz nō habet q̄ sit hō ex pte assumētis: q̄z sic ab eterno fuisset hō: ergo habet ex pte assumpti: ergo hō est assumptⁿ. ¶ P fm Damas. Xp̄s assumpsit quicq̄d in nostra natura plātauit: sz id qō vnitū est ex corpore ꝛ aīa facit hoiez cū sit de naturalibⁿ que dei verbū in nostra natura plātauit: hoc ergo assumpsit: ergo assumpsit hoiem: q̄z posita causa sufficiēti ponit effectⁿ. ¶ Sz cōtra assumēs nō est assumptuz: sz deⁿ est hō: ergo nō assumpsit hoiem. ¶ P si assumpsit hoiem: cōstat q̄ nō assumpsit hoiez vniuersalē: ergo assumpsit hūc hoiez: sz hic homo ē p̄sona: ergo assumpsit p̄sonā qō falluz est: ergo ꝛ p̄mū. ¶ P° dicēdū q̄ id qō assumit fm intellectū p̄cedit vnionē: si ergo dicat hō assumptⁿ oportet q̄ intelligat hō anteq̄ intelligat assumptⁿ: hō autē ꝑticularis. q̄z vniuersalē nō assumpsit cū nō habeat eē in rerū natura: nec est q̄d subsistēs habēs esse cōpletū: qō aūt habet eē cōpletū in quo subsistit nō pōt vniri alteri nisi tribus modis vel accidētaliter vt tunica hoi: ꝛ hūc modū vnionis ponit tertia opinio. vel per modū aggregationis sicut lapis lapidi in aceruo: vel aliquo accidēte sicut hō vnit deo p amorem vel gratiā ꝛ neutra harū est vnio simpliciter sz fm q̄d: quaz p̄mā posuit Dioscorus: alterā Nestorius heretici: vt dicit Damas. iii. ca. tertij libri. vñ nullo mō cōcedēdū est q̄ hō sit assumptⁿ. Sciēdū tñ q̄ prima opinio nullū p̄dictoz modoz vnionis ponebat. vñ nō est heretica: sz ponebat q̄ erat facta vnio fm hoc q̄ persona verbi incepit esse illa substantia: qō quidē nō est intelligibile: vt duoz vnū fiat alterum nisi per cōuersionē vniⁿ ad alteruz: immo impossibile est vt p̄z⁹ dictū est: ꝛ ideo nō sustinet. ¶ Ad primum ergo dicendū q̄ oēs auctoritates que dicūt hoiem assumptū: exponi debēt vt ponat cōcretū ꝑ abstracto. id est homo ꝑ humana natura. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ xp̄s est hō nō quem assumpsit: sz cuiⁿ humanā naturā assumpsit. ¶ Ad tertium dicēdū q̄ non est ꝑpter inefficatiā vnionis aie ad corpⁿ q̄ eoz cōiunctio fm q̄ preintelligit vnioni ad diuinā personā nō facit hoiez: sz humanā naturā in xp̄o: sz est ex hoc q̄ nō fuerunt vt cōiuncta per se subsisterent: sz vt diuina persona in eis subsisteret. ¶ Ad quartū dicenduz q̄ homo significat humanā naturā: ꝛ supponit ꝑ suppositō subsistente in natura illa quoruz vnū est ex parte assumpti: alterū ex parte assumētis. ¶ Ad quintū dicendū q̄ hoc q̄ facit coniunctū ex aīa ꝛ corpe esse hoiem nō est p̄ter aīam ꝛ corpⁿ ꝛ vnionē aliquid positiue: sed ex hoc ipso q̄ ipsuz cōpositū ex anima ꝛ corpore nō adiungit alteri subsistenti in natura composita: sequit q̄ coniunctū sit homo: vnde ꝛ si xp̄us humanā naturā quā assumpsit deponeret: ex hoc ipso esset homo: illud coniunctum ex duabus substantijs.

AD tertium sic procedit. videtur q̄ homo nou dicat nisi compositū ex duabus substantijs: homo enim predicat de christo ꝛ de petro: ꝛ non equiuoce dicitur: sed cum dicit de petro nihil predicat nisi compositū ex duabus naturis vel substātijs: ergo ꝛ cum dicit de christo. ¶ P in symbolo Athan. dicit: sicut anima rationalis ꝛ caro vnus est homo: ita deus ꝛ homo vnus est christus: sed anima nō includit in sua significatione carnē: nec econuerso: ergo homo dicit diuinitatē nec ecōuerso. ¶ P nihil est in xp̄o ꝑter tres substātias si ergo hō diceret tres substātias tunc xp̄s est tñ homo qō est falsum. ¶ P Totū nō dicitur vniri parti: sz pars toti vel parti: si ergo hō diceret tres substātias videret q̄ nō posset dici homo vnitus dei filio. ¶ Sz cōtra. homo est habēs būanitatē: sz habēs humanitatē est dīna p̄sona: ergo cū būanitas q̄ continet duas sub-

stantias hoc nomẽ homo dictũ de xp̃o dicit etiã dĩnã persõnã: ꝛ sic dicit tres substãtias. ¶ Ꝑ omne p̃dicatũ substãtiale cõtinet aliquo mõ suũ subiectũ: ſz hoc nomẽ homo p̃dicaꝫ de filio dei nõ accidẽtaliter: ergo ꝺtinet persõnã filij dei: ꝛ sic nõ dicit tm̃ cõpositũ ex duab⁹ substãtijs. ¶ Ad ⁹ dicendũ ꝙ in quolibet noĩe est duo cõsiderare. ſ. id a quo imponiꝫ nomen qꝺ dicit̃ qualitas noĩs: ꝛ id cui imponiꝫ qꝺ dicit̃ substãtia noĩs: ꝛ nomẽ ꝓprie loquẽdo dicit̃ significare formã siue qualitatem a qua imponiꝫ nomẽ dicit̃ vero supponere ꝓ eo cui imponit̃. Prima ergo opinio dicit ꝙ hoc nomen homo ꝯtũ ad significatũ ꝛ ꝯtũ ad suppositum nõ dicit nisi cõstitutũ ex duab⁹ substãtijs: qz hoc cõstitutuz ex duab⁹ substantijs est ypostasis subsistẽs ꝓ qua põt fieri suppositio hui⁹ noĩs homo. secũda vero opinio dicit ꝙ cõstitutũ ex duab⁹ substãtijs tantũ: nõ est ypostasis subsistẽs ſz natura in qua subsistit v̊bũ dei. vnde nõ põt ponere ꝙ cõstitutũ ex duab⁹ substãtijs tãtũ fit suppositũ cui nomen imponit̃: ſz forma a qua imponit̃. ſ. humanitas: illud vero cui nomẽ imponit̃ qꝺ est subsistẽs in hũana natura: est ꝑsona v̊bi. ꝛ ideo hoc nomẽ homo cõp̃hẽdit tres substantias: sed duas ex pte significati. tertiã ex pte suppositi. ¶ Ad p̃muz ergo dicẽdũ ꝙ diuersitas suppositiõis nõ facit eq̃uocationẽ: ſz diuersitas significationis. ¶ Ad secunduz dicẽdũ ꝙ Athan̄. accipit hoĩem ex pte nature significate. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ termini in p̃dicato positi tenent̃ formaliter in subiecto vero materialiter. vnde hoc nomẽ hõ supponit suppositũ eternũ qꝺ subsistit in duab⁹ naturis ꝛ tribus substãtijs: p̃dicat vero tantũ naturã hũanã. vnde si diceret̃ ꝙ ẽ tãtũ homo excluderet̃ oĩs natura alia ab humana ꝛ ꝓpter hoc nõ cõcedit̃ ꝙ sit homo tãtũ. ¶ Ad quartũ dicendũ ꝙ homo dicit̃ ꝓprie ꝛ simpliciter vnit⁹ filio dei: qz dic̃ id qꝺ vnit̃ seu cõiũgit̃. ſ. humanã naturã que ẽ quasi pars in hac vnione ꝛ id in quo fit vnio. scilicet suppositũ vnum.

¶ Questio secunda.

Deinde q̃rit̃ de his q̃ pertinẽt ad secũdã opinionẽ. ꝛ circa hoc querũt̃ tria. p̃mo vtrũ xp̃s sit vnũ. scõo vtrũ habeat vnũ eẽ. tertio vtrũ persona christi post incarnationem fuerit composita.

Ad p̃mũ sic ꝓcedit̃. videt̃ ꝙ xp̃s sit duo neutraliter. Isido. enĩ dicit in lib. de tri. mediatoꝛ dei ꝛ hoĩum hõ ieſus xp̃s: q̃uis aliud sit de patre aliud de vgine nõ tm̃ ali⁹: ſz vbicũqꝫ ẽ aliud ꝛ aliud ibi sunt duo: ḡ xp̃us est duo. ¶ Ꝑ Xp̃s est vnũ vnitate increata: ꝛ est vnũ vnitate creata: vnitas aũt creata nõ ẽ vnitas increata: ergo xp̃us est duo. ¶ Ꝑ sicut in trinitate sunt tres ꝑsone in vna essentia: ita in xp̃o sunt nature in vna ꝑsona: ſz ꝓpter vnitatẽ nature dicũt̃ pater ꝛ fili⁹ vnũ q̃uis nõ vn⁹: ergo ꝛ ꝓpter vnitatẽ ꝑsone xp̃s debet dici vn⁹ ꝛ nõ vnũ: ſz duo ꝓpter dualitatẽ naturarũ. ¶ Ꝑ xp̃s fm̃ ꝙ est de⁹ est aliq̊d qꝺ est pater: ꝛ fm̃ ꝙ ẽ homo: est aliq̊d qꝺ ẽ mater: ſz hoc qꝺ est pater nõ est hoc qꝺ ẽ mater: ergo xp̃s est aliq̊d ꝛ aliq̊d: ꝛ ita est duo. ¶ Ꝑ xp̃s est aliq̊d passibile ꝛ aliq̊d impassibile: ſz passibile nõ est impassibile: ergo xp̃s ẽ aliq̊d ꝛ aliq̊d: ergo nõ est vnũ ¶ Ꝑ fm̃ Damas. xp̃s tot⁹ est vbiqꝫ nõ tm̃ totũ: sed est vbiqꝫ fm̃ ꝙ est de⁹: ergo xp̃s nõ est totũ deus: ergo est aliq̊d ꝓter hoc qꝺ est de⁹: ſz ex hoc ꝙ est de⁹ aliq̊d: ergo est aliq̊d ꝛ aliq̊d: ꝛ sic idẽ qꝺ p̃us. ¶ Ꝑ xp̃s nõ est tãtũ hõ: sed hõ p̃dicat aliq̊d vnũ de ipso: ergo xp̃s nõ est tantũ vnũ aliq̊d: ergo est duo. ¶ Ꝫ cõtra quicq̊d est: ideo est: qz vnũ numero est: si ergo xp̃s nõ ẽ vnũ nihil est: qꝺ falsuz est. ¶ Ꝑ maioꝛ est cõueniẽtia nature hũane in xp̃o ad naturã dĩnaz q̃ accidẽtis ad subiectũ: ſz accidẽs cũ subiecto nõ facit numerum: ergo nec rõne humane nature ꝛ dĩne dicet̃ xp̃us esse duo. ¶ Ꝑ ea que nõ sunt vnũ nõ possunt de se inuicẽ p̃dicari: ſz deus p̃dicat̃ de hoĩe xp̃o ꝛ ecõuerso: ergo xp̃s ẽ vnũ. ¶ Ad ⁹ dicẽdũ ꝙ neutrũ gen⁹ ẽ in forme ꝛ in distinctũ: masculinũ vo ẽ formatũ ꝛ determinatũ. vñ masculinũ non p̃dicat̃ absolute nõ nisi de re ꝓfecta subsistẽte neutrũ vero gen⁹ de re ꝓfecta subsistẽte ꝛ de nõ perfecta: vñ nõ põt dici ꝙ albedo vel humanitas petri est aliq̊s: ſz ꝙ est aliq̊d. de Petro aute possumus dicere ꝙ est aliq̊s ꝛ ꝙ est aliq̊d: filiter in xp̃o de ꝑsona põt dici ꝙ ẽ aliq̊s ꝛ ꝙ est aliq̊d: de natura aũt ꝙ ẽ aliq̊d: et ꝙ nõ est aliq̊s. scõm igit̃ secundã opinionẽ de q̃ agit̃: illud aliq̊d qꝺ est natura assumpta nõ p̃dicat̃ de xp̃o: qz non habet rõnẽ hoĩs: ſz humanitatis aliq̊d: ergo fm̃ ꝙ p̃dicat̃ de xp̃o nõ significat tm̃ naturã: ſz suppositũ nature: ꝛ qz plurale est geminatũ singulare: ideo xp̃s nõ posset dici aliq̃: nisi essent ĩ eo duo suppositа nãrũ qꝺ negat scõa opinio: ꝛ filr tertia: ꝛ ideo vtraqꝫ opinio dicit ꝙ xp̃s ẽ vnũ: ſz secũda dicẽ ꝙ est vnũ per se. tertia vero ꝙ est vnũ per accidẽs sic̃ albꝰ hõ ſz p̃ma opinio dicit ꝙ assumptũ nõ tm̃ hz rõnẽ hũanitatis ſz etiã hoĩs: ꝛ tm̃ nõ põt dici aliq̊s: qz est alteri digniozi adiunctũ: ſz dicit̃ aliq̊d: ꝛ illud aliq̊d p̃dicat̃ de ꝑsona assumẽte: ꝛ ideo seq̃t̃ ꝙ xp̃s sit aliq̊d. ſ. assumẽs ꝛ aliquid. ſ. assumptũ ꝛ ꝙ sit duo neutraliter: ſz nõ masculine. ¶ Ad p̃mũ ergo dicẽdũ ꝙ aliud partitiuũ ẽ. vñ req̃rit̃ aliq̊d a quo diuidat̃: cũ aũt dicit̃ xp̃s ẽ aliud ꝛ aliud: cũ aliud nõ p̃dicet̃ naturã tãtũ: ſz suppositũ nature: qz hũana natura de xp̃o non p̃dicat̃ req̃rit̃ ꝙ sit ibi aliq̊d distinctũ vel diuisuz a supposito hũane nature qꝺ de xp̃o p̃dicet̃: hoc autẽ nõ põt esse fm̃ secũdã opinionẽ: qz suppositum dĩne nature nõ est aliud a suppositо hũane nature: nec dĩna natura que de xp̃o p̃dicatur ẽ aliud a supposito ei⁹: nec per cõsequẽs a supposito humane nature. vñ fm̃ hãc opinionẽ xp̃s nõ dicit̃ ꝓpe aliud ꝛ aliud: ſz exponẽdũ ẽ alteri⁹ ꝛ alteri⁹ nature. p̃ma vero opinio q̃ distinguit suppositа naturarũ põt dicere ꝙ christus est aliud ꝛ aliud. ¶ Ad secũdũ dicẽdũ ꝙ termini näles: vt in p̃mo dictũ ẽ se habẽt cõiter ad ꝑsonã ꝛ naturã. vñ loquendo de vnitate ꝑsonali ẽ tm̃ vna in xp̃o fm̃ quã dicit̃ vn⁹ xp̃s loquẽdo aũt de vnitate nãli ẽ ouplex vnitas: nõ tm̃ seq̃t̃ ꝙ xp̃s sit vnũ ꝛ vnũ: qz vnũ qꝺ de xp̃o p̃dicat̃ nõ referr̃ tãtuz ad naturã: ſz ad suppositũ nature qꝺ nõ geminatur. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ natura dĩna p̃dicat̃ in recto de ꝑsonis ꝓpter idẽtitatẽ rei: ſz one nature que sunt in xp̃o nõ p̃dicãt de eo in recto: q̃uis enĩ dĩna nã p̃dicet̃ de eo in recto nõ tm̃ hũana: sicut nec de alio hoĩe: si aũt tres ꝑsone differẽt fm̃ rẽ a nã q̃uis eẽt vna nũero in eis nõ tm̃ posset ꝓpter hoc dici ꝙ tres ꝑsone essent vnũ simpliciter: ſz fozte ꝙ essent vn⁹ de⁹ sic̃ multi hoĩes dicũt̃ vn⁹ ꝓpl̃s. ¶ Ad quartũ dicẽdũ ꝙ cũ dr̃ xp̃s est aliq̊d qꝺ ẽ mater ly aliq̊d nõ p̃dicat tãtũ naturã: ſz suppositũ nature: vt ꝓz ex p̃dictis: relatiuũ aũt refert suuz añcedẽs nõ gr̃a suppositi: ſz gr̃a nature: mater enĩ nõ cõuenit cũ filio in supposito: ſz in nã: relatiuũ aũt nõ refert idem fm̃ suppositũ: ſz q̃ncqꝫ idẽ fm̃ naturã speciei: cũ vero dicit̃: ẽ aliq̊d qꝺ ẽ pater: ly aliq̊d p̃dicat naturã dĩnã. vñ ex hoc sequit̃ ꝙ hũana nã nõ sit dĩna natura: nõ aũt ꝙ xp̃us sit duo ¶ Ad ⁹ dicẽdũ ꝙ cũ dicit̃ xp̃us ẽ aliq̊d passibile: ly aliq̊d nõ p̃dicat naturã: ſz suppositũ hũane nature: qz ꝓprietates nature denoĩatiue p̃dicant̃ de supposito q̃uis nã de eo nõ p̃dicet̃ ꝛ etiã ꝓprietates ptiũ. Petr⁹ enĩ q̃uis nõ sit capill⁹ est tm̃ crispus: cũ vero dr̃ xp̃us ẽ aliq̊d impassibile: ly aliq̊d p̃dicat suppositũ dĩne nature qꝺ nõ ẽ aliud q̃ suppositũ hũane nature vl̃ etiã dĩnã naturã q̃ nõ ẽ aliud a suo supposito. vñ nõ seq̃t̃ ꝙ sit ibi aliud ꝛ aliud: media enĩ falsa est q̃ dic̃ ꝙ aliq̊d passibile nõ ẽ aliq̊d impassibile: idẽ enĩ suppositũ qꝺ ẽ passibile fm̃ vnã naturã: ẽ impassibile fm̃ aliã. ¶ Ad sextũ dicẽdũ ꝙ tot⁹ referr̃ ad ꝑsonã: totũ aũt ad nãm totũ aũt fm̃ ꝙ hic sumit̃ ẽ cui nihil deest ꝛ qz nihil deest de ꝑsonalitate filij quã significat nomẽ xp̃i fm̃ ꝙ nõ sit vbiqꝫ qz est ꝑsona eterna: ideo dr̃ tot⁹ vbiqꝫ: deest aũt aliq̊d de natura ei fm̃ ꝙ nõ est vbiqꝫ: ſz tamẽ illud aliq̊d nõ p̃dicat̃ de xp̃o. vñ nõ sequit̃ ꝙ xp̃s sit aliq̊d ꝛ aliq̊d: ſz ꝙ in eo sit aliq̊d ꝛ aliq̊d. ¶ Ad septimũ dicẽdũ ꝙ termini in p̃dicato positi tenẽt̃ formaliter. vñ nõ concedit̃ ista ꝙ xp̃s sit tãtũ hõ: qz excluderet̃ oĩs alia natura ly aliq̊d aũt ꝛ ly vnũ nõ determinãt aliquã formã vel naturam: ſz determinatũ suppositum fm̃

q̄ de xp̄o predicanť: nō enī determinant nisi illud circa qō ponūť. vnde si diceret xp̄s est tantū vnū vel tantū aliq̄d nō excludit aliā naturā: ſz aliud ſuppoſitū: ⁊ ideo hec eſt vera Xp̄s eſt tantū aliquid vnū ⁊ eſt in ꝓceſſu illo fallacia cōſequētis: qz aliquid vnū eſt ſuperi⁹ ad hominez: ꝓcedit ergo negatiue ab inferiori ad ſuperius cum dictione excluſiua.

Ad ſecundū ſic ꝓcedit. videť q̄ in xp̄o nō ſit tantū vnū eſſe: omnis enī forma ſubſtātialis dat eſſe: ſed anima eſt forma ſubſtātialis: ergo dat eſſe: ſed nō dat eſſe diuine perſone: qz hoc eſt eternū: ergo dat aliud eē ergo in xp̄o nō tantū vnū eſſe. ℂ Ꝑ vnum eſt eſſe filij dei ⁊ patris: ſi ergo vnū eſt eſſe cui⁹ hoīs ⁊ filij dei: vnuz erit eſſe huius hoīs ⁊ dei patris: ſed nulla eſt maioꝛ vnio q̄z ea que eſt aliquoꝝ ſm eſſe vnū: ergo humanitas eſt vnita deo patri. ℂ Ꝑ in diuinis non eſt eſſe niſi eſſentiale: ſi ergo vnio humane nature ad diuinā facta eſt in eſſe filij dei facta eſt in eſſentia q̄ eſt impoſſibile. ℂ Ꝑ diffinitio eſt oꝛatio indicans quid eſt eſſe: ſz homo ſm eandē diffinitionē predicatur de xp̄o ⁊ de petro: ergo eſt idē eſſe humanitatis illi⁹ hoīs cū eſſe petri ſm ſpeciē: ſz eſſe filij dei nō ē idez ſpē cum eſſe petri: ergo in xp̄o nō eſt tantū vnū eſſe. ℂ Ꝑ de quocū q̄z reſponderi pōt ad queſtionē factā per An eſt habet ꝓꝛium eſſe: ſz hec queſtio fit nō tātū de perſona: ſz etiam de natura: ergo eſſe nō tātū eſt perſone: ſed etiā nature: in xp̄o ḡūt ſunt due nature: ergo in xp̄o ſunt duo eſſe. ℂ Sz cōtra omne q̄ habet per ſe eſſe eſt ſubſiſtēs: ſi ergo in xp̄o ē duplex eſſe: ſunt ibi duo ſubſiſtētia: ergo due ypoſtaſes q̄ ſuꝑa improbatū eſt. ℂ Ꝑ quecūq̄z differūt ſm eſſe: vnū eoꝝ nō predicať de altero: ſz deus eſt homo ⁊ ecōuerſo: ergo eſt eſſe vnū dei ⁊ hoīs. ℂ Ꝑ vni⁹ nō eſt niſi vnū eſſe: ſz xp̄s eſt vnū vt dictū eſt: ergo habet vnū eſſe tantū. ℂ Ꝓ.° dicenduz q̄ ſm philoſophū. v. Metha. eſſe duob⁹ modis dicit. vno modo ſm q̄ ſignificat veritatē ꝓpoſitionis ſm q̄ eſt copula: ⁊ ſic vt cōmētatoꝛ ibidē dicit ens eſt predicatum accidētale ⁊ hoc eſſe nō eſt in re: ſz in mēte que cōſūgit predicatū cū ſubiecto: vt dicit ph̄s in. vj. Metha. vnde de hoc non eſt hic queſtio. alio modo dicit eſſe q̄ pertinet ad naturā rei ſm q̄ diuidit ſm decē genera: ⁊ hoc quidez eſſe eſt in re et eſt actus entis reſultās ex p̄ncipijs rei: ſicut lucere eſt actus lucentis: aliq̄n tñ ſumit eſſe ꝓ eſſentia ſm quā res eſt: qz per act⁹ cōſueuerūt ſignificari eoꝝ p̄ncipia: vt potētie vel habit⁹. Loquēdo igit de eſſe ſm q̄ eſt act⁹ entis: ſic dico q̄ ſm ſecūdā opinionē oporuz ponere tñ vnū eſſe. ſcōm alias aūt duas oporꝛet ponere duo eſſe: eſſe enī ſubſiſtens eſt q̄ habet eſſe tanq̄z eius q̄ eſt q̄ſi ſit nature vel forme tāq̄z eius quo eſt. vnde nec natura rei nec partes ei⁹ ꝓprie dicūtur eſſe: ſi eſſe predicto modo accipiať: ſimiliter aūt nec accidentia: ſz ſuppoſitū completū q̄ eſt ſm omnia illa. vnde etiā philoſophus dicit in. xj. Metha. q̄ accidēs magis ꝓprie eſt entis q̄z ens. p̄ma ergo opinio que ponit duo ſubſiſtentia ponit duo eſſe ſubſtātialia: ſimiliter tertia opinio: qz ponit q̄ partes humane nature aduenium diſne perſone accidētaliter ponit duo eſſe: vnū ſubſtātiale ⁊ aliud accidētale. ſecūda vero opinio: qz ponit vnū ſubſiſtēs ⁊ ponit humanitatē nō accidētaliter aduenire diſne ꝓſone: oporꝛet q̄ ponat vnū eſſe: impoſſibile ē enī q̄ vnuz aliq̄d habeat duo eſſe ſubſtātialia: qz vnuz fundať ſup ens. vnde ſi ſint plura eſſe ſm q̄ aliq̄d dicit ens ſimpliciter impoſſibile ē q̄ dicať vnū: ſz nō eſt incōueniēs q̄ eſſe vni⁹ ſubſiſtētis ſit per reſpectū ad plura: ſic eſſe petri ē vnū habēs tñ reſpectū ad diuerſa p̄ncipia cōſtituētia ipſuz: ⁊ ſiliter ſuo mō vnū eſſe xp̄i habet duos reſpect⁹: vnū ad naturā humanā: alterū ad diuinā.

ℂ Ad p̄mū ergo dicēdū q̄ forma facit eē: nō ita q̄ illud eē ſit materie aut forme: ſz ſubſiſtētis: qñ ergo cōpoſitū ex materia ⁊ forma eſt per ſe ſubſiſtēs acq̄rit ex forma illi cōpoſito eſſe abſolutū per ſe: qñ aūt nō eſt per ſe ſubſiſtēs nō acq̄ritur per formā eſſe illi cōpoſito: ſz ſubſiſtēti cui hoc adiungit: ſed acquirit reſpect⁹ ſm eſſe ad hoc q̄ ei addit: ſicut ponam⁹ boīez naſci ſine manu: ⁊ manū per ſe ſeperatim fieri: ⁊ poſtea ei miraculoſe ꝺiūgi cōſtat q̄ forma man⁹ cauſabat eſſe man⁹ per ſe ſubſiſtētis: ſz poſtq̄z cōiūgit boī nō acquirit ex forma man⁹ aliq̄ō eſſe manui: qz man⁹ nō habet eſſe ꝓpriū: ſz acquirit homini reſpect⁹ ad manū ſm ſuum eſſe: ita etiā dico q̄ aīa in xp̄o nō acquirit ꝓpriū eſſe humane nature: ſz filio dei acquirit reſpectū ſm ſuū eſſe ad naturā humanā qui tñ reſpect⁹ nō eſt aliq̄d ſm rem in dīna perſona: ſz aliq̄d ſm rōnē: vt dictū eſt de vnione. ℂ Ad ſecundū dicēdū q̄ aliud eſt de deo ⁊ de oīb⁹ alijs reb⁹: qz in deo ipſa eſſentia ſubſiſtēs eſt. vnde ſibi ſm ſe debeť eſſe: immo ipſa eſt ſuū eſſe ſubſiſtēs. vnde eſſentia a perſona nō differt ſm rem: ⁊ ideo eſſe eſſentie eſt etiā perſone: ⁊ tñ perſona et eſſentia rōne differūt: q̄uis ergo vnū ſit eſſe pōt tamē eſſe cōſiderari vel ꝓut eſt eſſentie: ⁊ ſic non vniť humanitas in eſſe diuino. vnde nō vniť patri: vel pōt conſiderari ꝓut eſt perſone: ⁊ ſic vnitur in eſſe diuino. Et per hoc patet ſolutio ad tertiū. ℂ Ad quartū dicēdū q̄ ph̄us accipit ibi eſſe ꝓ eſſentia vel quidditate quā ſignat diffinitio. ℂ Ad quintū dicendū q̄ illa obiectio ꝓcedit de eſſe ſm q̄ ſignat veritatē ꝓpoſitionis: ſic enī pōt dici nō tantū de bis que ſunt in re: ſed de bis que ſunt in intellectu de quibus poteſt locutio formari.

Ad tertiuz ſic ꝓcedit. videť q̄ perſona verbi poſt incarnationē nō ſit cōpoſita: omne enim cōpoſituz eſt meli⁹ cōponentib⁹ qui bonū additū bono facit magis bonū: ſz diuinitate nō pōt eſſe aliq̄d melius: ergo ex diuinitate ⁊ humanitate nō pōt fieri vna perſona cōpoſita ℂ Ꝑ in xp̄o nō eſt niſi perſona eterna: ſz nullū eternū ē cōpoſitū: ergo perſona xp̄i nullo mō eſt cōpoſita. ℂ Ꝑ ad ſimplicitatē diſne eſſentie ꝓtinet q̄ nō ſit cōpoſita: nec alteri cōponibilis: ſz perſona dīna eſt equalis ſimplicitatis cū eſſentia: ergo nec in ſe pōt dici cōpoſita nec alteri cōponibilis. ℂ Ꝑ ſicut dicit ph̄s. iij. ph̄icoꝛuz pars habet rōnē materie ⁊ imperfecti: ſz oīs imperfectio ⁊ materialitas a deitate eſt alienа: ergo nō pōt eſſe pars alicui⁹: ſz oīs cōpoſitio eſt ex partib⁹: ergo perſona xp̄i nō pōt eſſe cōpoſita ex diuinitate ⁊ humanitate. ℂ Sed cōtra eſt q̄ dicit Damaſce. duas naturas vnitas inuicē in vnā cōpoſitā ypoſtaſim filij dei. ℂ Ꝑ. Lenič. v. ſuper illud decimaz partē Ephi glo. id eſt xp̄i humanitatē. Ephi enī tres modios capiēs ſignificat trinitatē: ergo humanitas xp̄i eſt pars alicui⁹ perſone in trinitate. ℂ Ꝑ Athanā. in ſymbolo: ſicut aīal rōnalis ⁊ caro vn⁹ eſt homo: ita deus ⁊ homo vn⁹ eſt xp̄s: ſed anima rōnalis ⁊ caro ſunt partes hoīs: ergo deus ⁊ homo ſunt partes xp̄i ℂ Ꝑ omne totū eſt compoſitū ex partib⁹: ſed Damaſce. dicit q̄ xp̄s totus fuit in infirmo: nō tamen totum ⁊ ſimiliter vbiq̄z eſt nō totum: ſed totus: qz nō eſt vbiq̄z niſi ſm alterā naturā: ergo due nature ſunt partes perſone xp̄i compoſite ex eis. ℂ Ꝓ.° dicendū q̄ ad rationē toti⁹ pertinēt duo. vnū ſcilicet q̄ eſſe totius cōpoſiti pertinet ad omnes partes: qz partes nō habent ꝓpriū eſſe: ſed ſunt per eſſe toti⁹: vt dictum eſt: aliud eſt q̄ partes cōponentes cauſant eſſe totius ſcōm autē tertiam ⁊ p̄imā opinionē neutrū horū inuenič in xp̄o: qz opinio p̄ima dicit q̄ hic homo habet eſſe ſuum ꝓpriū. vnde eſſe diuine perſone ad ipſum nō pertinet. Similiter tertia opinio dič q̄ eſt eſſe ſupadditū ad eſſe diſne perſone accidētaliter. vnde aīa ⁊ corꝑ⁹ nō dicūť partes perſone: ſicut nec accidētia ſubiecti. vnde neutra ponit ꝓſonaz vbi cōpoſitā. Sz ſecūda ponit vnū eſſe in xp̄o. vñ eſſe diſne perſone pertinet ad vtrāq̄z naturā: nō tñ illud eſſe cauſatur ex cōiunctione naturarū: ſicut eſſe cōpoſiti cauſať ex cōiunctiōe cōponētiū. vñ ſm hāc opinionē ꝓſona xp̄i poſt incarnationē pōt dici aliquo mō cōpoſita inq̄ntū ibi ſaluať aliq̄ cōditio cōpoſiti: nō tñ eſt ibi vera rō cōpoſitiōis: qz deficit ibi altera ꝺditio: vñ etiā nō ē in vſu modernoꝝ hāc opinionē tenētū q̄ dicāt ꝓſonā cōpoſitā: nec dicēdū ē q̄ dicať cōpoſita ſolū ſm expōnē noīs q̄ſi cū alio poſita: qz ſic prima

opinio ⁊ tertia ponerent personā compositā sicut ⁊ secūda. ¶ Ad primū ergo dicēdū q̄ in persona cōposita q̄uis sint plura bona q̄ in psona simplici: q⁊ est ibi bonū increatū et bonū creatū tñ persona cōposita nō est maiꝰ bonum q̄ simplex: q⁊ bonū creatū se habet ad bonū increatū sicut punctꝰ ad lineā cū nulla fit ꝓportio vniꝰ ad alterū. vñ sicut linee additū pūctū nō facit maiꝰ: ita nec bonū creatū additū in persona bono increato facit meliꝰ: vl etiā q⁊ tota rō bonitatis omniū bonoꝝ est in deo. vñ ⁊ ipse dicit oē bonū. vnde non pōt sibi fieri additio alicuius boni qō in ipso nō sit. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ persona nō dicit cōposita quasi esse suū sit ex multis cōstitutū: hoc enī est cōtra rōnē eterni: sz q⁊ ad multa se extēdit que assumūt in illud esse. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ de rōne summe simplicitatis est q̄ nec sit cōpositū ex partibꝰ nec cōponibilis alteri tāq̄ pars: sic aūt psona nō est composita: q⁊ neq̄ est pars neq̄ ex partibus constituta. ¶ Ad quartū dicēdū q̄ q̄nis cōpositio quātū ad aliquid saluet in incarnatiōe vbi: nullo tñ modo ē ibi ratio partis diuinitas enī pars esse nō pōt ꝓpter imperfectionē que est de rōne partis: humana aūt natura sil'iter nō pōt esse pars: q⁊ cōpartē nō habet vel etiā: q⁊ nō causat esse persone que dicit cōposita: ⁊ ideo magister dicit in sequēti dis. q̄ inexplicabilis est illa cōpositio que nō ē partiū: ratio aūt dicit a magistris vnio exigitiua: q⁊ tot cōprehendūt in persona quot exigūt ad opus redēptionis: vt sit deꝰ qui posset ⁊ homo qui deberet satisfacere. ¶ Ad quintū dicēdū q̄ Damascenꝰ dicit cōpositā ypostasim inquātum est ibi aliquid de rōne cōpositionis nō q̄ sit simpliciter cōposita quantū ad perfectā rōnē cōpositionis. ¶ Ad sextū dicendū q̄ allegatio illa sumit quātū ad similitudinē numeri: nō quātuz ad similitudinē totiꝰ ⁊ partis. ¶ Ad septimū dicēdū q̄ similitudo illa est quātū ad aliquid ⁊ nō quātū ad oīa: vt patz ex dictis. ¶ Ad vltimū dicēdū q̄ totū ꝑter hoc q̄ est cōpositū ex partibꝰ habet aliud de rōne sui. s. q̄ ei nihil deest eorum que debet habere ⁊ sm hoc sumitur a Damasce.

¶ Questio tertia.

Deinde querit de his que pertinēt ad tertiā opinionē: ⁊ circa hoc queruntꝰ duo. ꝑmū vtrū ex aīa ⁊ corpore xp̄i fuerit aliquid cōpositū. secūdo vtrum aīa ⁊ corpꝰ fuerūt vnita diuine persone accidentaliter.

Ad primū sic ꝓcedit. videt q̄ nō fuerit aliqua compositio aīe ⁊ corporis in xp̄o supra enī dis. ij. probauit magister q̄ noīe humane nature intelligit aīa ⁊ corpꝰ: nec ita accipit in xp̄o sicut in alijs: cū ergo in alijs hoīb⁹ accipiat humana natura ꝑ eo q̄ cōpositū est ex aīa ⁊ corpore videt q̄ in xp̄o accipiat ꝑ partibꝰ non cōpositis. ¶ Damas. dicit q̄ in dño ihesu nō est cōmunē speciē accipere: sz ex aīa ⁊ corpe vnitis cōsurgit natura speciei: ergo videtur q̄ nō fuerūt ad inuicē vnita in xp̄o. ¶ Post vltimā cōpositionē nō potest esse alia cōpositio: sz vltima compositio in natura est aīe rōnalis ad corpꝰ: ergo si ista vnio esset in xp̄o nō posset sequi vnio ad diuinā personam. ¶ Aīa nō cōiūgit carni nisi coꝝ viuificet ipsam: sz caro poterat viuificari ex vnione ad ipsaz vitā scilicet vbū: ergo non opoꝝtuit q̄ carni vniretur. ¶ Sz cōtra homo vniuoce dicit de xp̄o ⁊ aliis hoīb⁹ alias nō esset eiusdē speciei: nec per eum deberet satisfieri ꝑ peccatis: humani generis: sz de rōne hominis sm q̄ predicat de alijs est cōpositio aīe ⁊ corporis: ergo ⁊ in xp̄o fuit vnio aīe ⁊ carnis. ¶ Corpꝰ non est animatū: nisi aīa cōiūgat ei quasi forma: si ergo aīa nō fuisset vnita corpori xp̄i quasi forma fuisset corpꝰ illud inanimatū: ⁊ ita nō fuisset assumptibile. ¶ Ad. dicēdū q̄ vnio anime ad carnē cōstituit rationē hoīs ⁊ oīuz partiū eius. vnde remota aīa nō dicit homo: nec oculus nec caro nec equinoce sicut homo pictꝰ: ⁊ ideo si tollat vnio aīe xp̄i ad carnem eiꝰ sequit q̄ nō sit homo verus: nec caro eiꝰ vera: qō est cōtra articulū fidei: ⁊ ideo hec opinio tertia non solū est falsa sed heretica ⁊ in cōcilio a papa Alexādro cōdēnata tamen ista opinio videt ex eodē fonte ꝓcessisse cuz prima scilicet ex hoc q̄ credebant omne cōpositū ex aīa ⁊ corpore habere rōnē hoīs: ⁊ ideo q⁊ prima opinio posuit aīam ⁊ corpꝰ vnita ad inuicem esse assumpta coacta fuit hoiem esse assumptū ⁊ xp̄m esse duo: hec autez opinio: vt hoc negaret posuit aīam ⁊ corpꝰ esse assumpta nō vnita. secūdo vero vtrūq̄ eoꝝ tat: vt dictū est. ¶ Ad ꝑmū ergo dicēdū q̄ nō fuit intentio magistri dicere q̄ per humanā naturā in xp̄o significet corpus ⁊ aīa nō vnita: nō enī quantū ad hoc assignat differentiā: sz quātū ad hoc q̄ humana natura in alijs consurgit ex oīb⁹ que substātialiter in ipsis sunt in xp̄o aūt nō: sed solūz ex corpore ⁊ aīa. ¶ Ad secūdū dicēdum q̄ Damas. loquit quātū ad vnionē diuinitatis ad humanā naturam ex qua nō cōsurgit tertia natura speciei: nō quantū ad vnionez aīe ad corpus. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ compositio aīe rōnalis ad carnē est vltima in operibꝰ nature: sz cōpositio hūanitatis ad personā verbi nō fit operatione nature: sz virtute diuina. ¶ Ad quartū dicēdū q̄ verbū viuificat carnē christi actiue ⁊ non formaliter: ⁊ ideo requirit anima que forma liter viuificet.

Ad secundū sic ꝓcedit. videt q̄ humana natura accidentaliter verbo vniat ꝑ Philip. scō. habitu inuētus vt homo: ergo cū habitꝰ sit genꝰ accidētis videtur q̄ deus fuerit homo accidentaliter. ¶ Ꝑ. omne qō aduenit post esse cōpletū est accidēs: sz humana natura aduenit filio dei post esse cōpletū ipsiꝰ: ergo aduenit ei accidētaliter. ¶ Ꝑ sm philosophuz: in subiecto dicit esse qō est in aliquo nō sicut pars: sz humanitas in xp̄o nō est sicut pars vt dictū est: ergo est in eo sicut in subiecto: sz in subiecto eē est ꝓpriū accidētis: ergo vnit verbo accidētaliter. ¶ Ꝑ accidens est qō adest ⁊ abest ꝑter subiecti corruptionē: sz humana natura hoc mō se habet ad psonā filij dei: ergo vnit ei accidētaliter. ¶ Sz cōtra est decretalis alexādri pape: cū inquit xp̄s sit perfectꝰ deꝰ ⁊ perfectꝰ homo: qua temeritate audēt quidā dicere q̄ xp̄s sm qō homo nō est aliq̄d: sz predicatū accidētale nō ꝑdicat aliquid: sz aliqualiter se habēs ergo homo nō est ꝑdicatū accidētale. ¶ Ꝑ aristotelis in. j. phisicoꝝ dicit: qō vere est idest substātia: fit accidēs nulli: sz humanitas est substātia: ergo nō pōt dici accidēs alicui. ¶ Ꝑ si est accidēs opoꝝtz q̄ alicui accidat nō homini: q⁊ ꝑ se cōuenit ei humanitas: ergo accidit filio dei qō est cōtra Boe. qui dicit q̄ in deo nō est aliqō accidēs. ¶ Ꝛ°. dicendū q̄ q̄uis hoc qō est accidens in se possit esse aliquo mō substātia alicui vt color albedini. tñ qō est i se substātia nō pōt eē accidēs alicuiꝰ q̄uis cōiūctio vniꝰ substātie ad alterā possit eē accidēs vt si vna substātia alteri accidētaliter aduenire dicat sicut vestis hoī: sz hoc nō pōt eē nisi dupliciter vel q̄ cōiungat ei sm contactū sicut vestis homini: vel sicut doliū vino aut sicut mobile motori sicut angel⁹ cōiungitur coꝝpori qō assumit: ⁊ cū contactus nō sit nisi coꝝporū oporteꝫ dicere q̄ humana natura nō potest aduenire diuine persone: nisi sicut mobile motori: vt dicatur christꝰ hoc modo assumpsisse naturaz humanā: sicut angelus assumit corpus vt oculis mortaliū videat sicut dicitur in litera: ⁊ sicut spiritussanctus visus est in columba: hec autē assumptio nō vere facit predicari assumptū de assumēte: nec proprietates assumpti vere trāsfert in assumētē: nō enī angelꝰ assumēs coꝛpꝰ ad hoīs filiationē vere est hō: nec vere hz alias ꝓprietates hoīs: neq̄ spūssanctꝰ pōt dici minor seipso ꝓpter speciē colūbe in qua apparuit: vt dicit Aug⁹. vñ ptz q̄ hec opinio nō pōt dicere q̄ filiꝰ dei vere sit hō ve ⁊ sit passus: ⁊ ideo cū neget veritatē articulorum condemnata est quasi heretica: tamen etiam quantum ad hanc positionem procedit ab eodem fonte: cum prima scilicet ex hoc q̄ humana natura non assumeretur ad esse diuine persone. vnde ꝑma opinio ponebat q̄ assumptū habebat esse per se in quo subsistebat: hec aūt tertia opinio ponit q̄ nō subsistit assumptū neq̄ psona in eo: sz est eē accidētale supadditū.

¶ Ad primū ergo dicendū q̄ humana natura in xp̄o habet aliquā similitudinē cū accidente ꝛ precipue cū habitu quantū ad tria. ¶ Primo q̄ aduenit persone diuine post esse completū sicut habitus ꝛ omnia alia accidētia. Secundo quia est in se substantia: ꝛ aduenit alteri sicut vestis homini. Tertio quia meliorat̄ ex vnione ad verbū ꝛ non mutat verbum: sicut vestis format̄ fm formā vestientis ꝛ nō mutat vestientem. vnde antiqui dixerunt q̄ vergit in accidens: ꝛ quidē propter hoc addiderunt q̄ degenerat in accidens: quod tamē non ita proprie dicit̄: quia natura humana in xp̄o non degenerat: immo magis nobilitatur. ¶ Ad secundū dicendū q̄ quāuis adueniat post esse completum nō tamen est accidētaliter aduenies: quia trahit̄ ad vnionem in illo esse sicut corpus aduenit anime in resurrectione. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ quāuis nō proprie possit dici pars: tamen aliquid habet de ratione partis: quod non habet accidens: vt patz ex dictis. ¶ Ad quartū dicendū sicut ad secundū. ¶ Querit̄ an his locutionib⁹. Hic ponit tres questiones. prima est vtrū homo aliquid predicet de xp̄o ꝛ fm primā ꝛ secundā opinionē predicat aliquid: q̄ de eo predicatur in quid: quia est vnio substantialis. scōm vero tertiam opinionez non predicat aliquid: sed aliquo modo se habens. secundā questionem ponit ibi. Et an ita conueniat. vtrū homo factus sit deus: sicut deus factus est homo quod prima opinio cōcedit. secūda ꝛ tertia non proprie loquendo: vt in se quēti dis. patebit. Tertia questio est si per huiusmodi locutiones nō dicit̄ deus factus aliquid: quis erit in his intellectus. ꝛ hanc ponit ibi. Etsi ex his locutionibus. ¶ Alij enim dicūt. Hic ponit positiones prime opinionis nō omnes: sed qui sufficiunt ad intellectum eius. ꝛ prima positio est radix opinionis. scilicet q̄ anima ꝛ corp⁹ assumunt̄ vnita quod est cōtra tertiam nō solum ad cōstituendū humanitatē: sed etiam hominē quod est contra secundā: ꝛ hoc est q̄ dicit: hominē quendā: ꝛ q̄ ista vnio anime ad carnē ex qua constituit̄ homo precedit vnionem ad verbuz fm intellectū ꝛ hoc est q̄ dicit. ꝛ ille homo cepit ꝛc. nō autez tēpore: ꝛ hoc est q̄ dicit. In ipsa verbi incarnatione. secundā positionē ponit ibi. Concedūt etiam: ꝛ hoc est q̄ homo est assumpt⁹ ꝛ q̄ assumens est assumptū quod notatur in hoc q̄ dicit. Tamen esse verbū: ꝛ q̄ per assumptionem de⁹ factus est homo: vnde dicit. Et ea ratiōe. tertia est q̄ homo fact⁹ est deus ꝛ econuerso ibi. Unde vere dicitur. quarta est q̄ homo dicit compositū ex duabus substantijs ibi. Cumq; dicant. Sed ne de suo. Hic inducunt̄ auctoritates ad probandū primā opinionē. Et sciendū q̄ quattuor probāt predictas auctoritates. primū est q̄ xp̄s est duo qō probāt per primā auctoritatem que incipit ibi. Cum legit̄ ex illo verbo. Utrūq; simul vnā personam. Itē per secūdā que incipit ibi. Jesus xp̄us ex illo verbo. Utraq; substantia: scilicet diuina ꝛ humana. ex illo. Aliud propter verbuz Item per quartā que incipit ibi. Agnoscam⁹ geminā substantiā. ex illo verbo. Utrū aut simul. q̄ aūt dicit. Utraq; xp̄s intelligendū est non proprie dici: sed materialiter sicut paries ꝛ tectuz dicit̄ domū: q̄ vero dicit Aliud ꝛ aliud: intelligendū est alterius ꝛ alterius nature: scōm qō probatū est q̄ homo factus est de⁹ ꝛ hoc probāt per tertiā auctoritatem que incipit ibi. Quid natura humana. ex illo vbo. Quibus meret̄ iste homo. Item ex quinta que incipit ibi. Ille homo aūt a verbo. ex illo verbo. Ex quo ille homo esse cepit. Itē ex sexta que incipit ibi. Homo quicūq; ex illo verbo. Homo ille ab initio. Item ex septima q̄ incipit ibi. Gratia dei: ex illo verbo. Una cū illa persona fili⁹ dei fieret: qō qualiter intelligendū sit in sequenti dis. dicet̄. Tertium est q̄ homo sit assumpt⁹ ꝛ hoc probant per auctoritatez quintam que incipit ibi. Ille homo: que exp̄sse hoc dicit: ꝛ hoc in precedenti dis. solutum est: quia homo dicit̄ assumptus id est natura hominis. Quartū quod probant est q̄ homo constat ex duab⁹ substantijs per octauam auctoritatē que incipit ibi: Christū nō ambigimus: que exp̄esse hoc dicit: sed Hyl. loquit̄ quantū ad formam significatā nō quantū ad suppositum. ¶ Sunt autem alij. In hoc capitulo ponit positiones secunde opinionis: ponit ergo duas positiones eius in quib⁹ tota cōsistit. prima est q̄ assumptū est cōpositum ex anima ꝛ corpore per modū nature humane: qō patz ex hoc q̄ humanā naturā ex qua ꝛ diuina dicit xp̄m cōstare statim exponit per animā ꝛ corp⁹ ex quib⁹ nō cōstat natura humana: nisi fm q̄ sunt coniuncta ad inuicē: ꝛ q̄ hoc cōpositū sit homo habet ex vnione ad diuinā personā. vnde dicit q̄ homo ille nō tm cōstat ex anima ꝛ corpore: sed ex his ꝛ diuinitate: q̄ aūt dicit. In parte consentiūt: intēdit quantū ad hoc q̄ vtraq; ponit q̄ homo predicat de christo quid: ꝛ q̄ anima ꝛ corp⁹ sint vnita ad inuicem. secūda positio est q̄ persona verbi ante incarnationē fuit simplex: sed post est composita: ꝛ post hoc remouet duo incōuenientia que vident̄ sequi. primū est q̄ persona verbi sit alia q̄ prima qō remouet ibi. Nō est ideo alia per. scōm q̄ persona sit facta qō remouet ibi: nō tm persona illa. De hoc aug⁹. in libro sentētiarū. psperi. Hic ponit auctoritates probātes. secūdā opinionē ꝛ probāt duo scilicet q̄ est vna ypostasis ꝛ q̄ persona post incarnationē est cōposita: quod satis patet in littera. Sunt etiā alij. hic ponit positiones tertie opinionis. ꝛ ponit quattuor in quib⁹ tota cōsistit. prima est q̄ ex anima ꝛ corpore nō fit aliquid vnuz. ꝛ hoc ponit̄ statim in principio. secūda q̄ hec duo aduenirūt diuine persone accidentaliter sicut indumentū ꝛ hoc ibi. Sed sicut illa duo: ꝛ deinde remouet duo incōuenientia. vnum quod sequit̄ ex prima positione scilicet q̄ deus nō sit verus homo ꝛ hoc ibi. Q; ideo deus: sed constat q̄ nō potest euitare: q̄ remota vnione anime ad corp⁹ nō inuenit̄ veritas carnis: ꝛ preterea adhuc si sit vera caro ꝛ vera anima nō erit ver⁹ homo nisi sint vnita. scōm est quod sequit̄ ex secūda positione. s. q̄ si anima ꝛ corpus aduenerint accidētaliter nō pertineāt ad singularitatē diuine persone qō remouet ibi. Que duo etiam: patet etiā q̄ nō potest hoc inconueniens euitare: q̄ nō sequit̄ si nō addit ad numerū personarū: ergo pertinet ad singularitatē diuine persone sicut etiā columba in qua spiritussanct⁹ nō auget numerū personarū nō tamen pertinet ad singularitatez persone spūssancti. Tertia positio est q̄ persona verbi est simplex post incarnationē sicut ante in quo cōuenit cū prima ꝛ hoc ibi: Et quia ipsa persona vbi. quarta q̄ homo de deo nō predicat quid: sed habitū ꝛ hoc ibi. Qui fm habitū ꝛ hoc probat ad incōueniens ducendo ibi. Nam si essentialiter: quod tamē patet nō esse inconueniens. ¶ Ne autez illi de suo. Hic ponit auctoritates probantes hanc tertiā opinionem. primū quod probant est q̄ persona ista nō fuit mutata per incarnationē ꝛ q̄ humana natura nō auget numerū personarū ꝛ hoc per primā auctoritatem: sed hoc nō est contra secundā opinionē que q̄uis ponat personā compositā non tamen mutataz: nec sufficit ad probandū q̄ anima ꝛ corpus non pertineant ad singularitatē diuine persone: quia nō est auctus numerus personarum fm quod probatū est q̄ homo dicit̄ de deo fm habitū ꝛ hoc per secūdā auctoritatē ibi. Multis modis. que exp̄sse dicere hoc videt̄. Itē per tertiā q̄ incipit ibi. Si q̄rit̄ ipsa incarnatio ꝛc. ex illo vbo Indutū. Itē ex quinta sexta ꝛ septima que deū dicūt suscepisse hominē aut humanam naturā vt visibilis esset: q̄ nō oportet q̄ omne qō suscipit̄ fit accidēs. Itē ex vltima que incipit ibi. Quō fili⁹. ex illo vbo. Nō fuit habit⁹ ille tantū hoīs. i. puri hoīs: sed vt hoīs q̄ purus homo videbat̄ ꝓpter habitū: sed oīa hec per similitudinē dicit̄ ꝛ nō per ꝓprietatē sicut ex p̄dictis p̄z. tertiū est q̄ xp̄us dicat̄ hō: q̄ habuit corpus ꝛ aiam sibi vnita ex quarta auctoritate que incipit ibi. Dei fili⁹ ex illo vbo. In eo pleni⁹: sed hec auctoritas nō negat vnionē aie ꝛ corpis: imo magis ponit per hoc q̄ dicit verā naturam: nō enī est natura humana nisi ex cōpositione anime ꝛ corporis.

DISTINCTIO SEPTIMA.

¶ Positis sentētijs probatisqz testimonijs intelligētias propositaruz locutionū exequit ſm singulas sententias: z prius ſm primam.

SEcundū vero primo dicit de⁹ fact⁹ homo: z homo fact⁹ deus Quia de⁹ cepit esse quedā substantia rōnalis: que ante nō fuerat: z illa substātia cepit esse de⁹ z hec gratia nō natura uel meritis habuit. Vnde recte dicit xp̄s inquātū hō predestinat⁹ esse fili⁹ dei: huic autē sentētie opponit si illa substātia cepit esse de⁹ z de⁹ illa. Quedā igit substātia ē deus: que nō semp fuit de⁹: z quedā substantia ē deus que nō est dīna substantia: z de⁹ est aliqd qō nō semp fuit: qō z illi concedūt origenis testimonio innitētes qui ait: Fact⁹ est sine dubio id qō prius nō erat: sed addidit ſm carnē: ſm deū vero erat prius: z nō erat quādo nō erat. Alijs quoqz plurib⁹ modis illi sententie pōt opponi q̄b⁹ supersedem⁹ exercitationis studiū lectori relinquentes: z ad aliam properantes.

¶ Nic explanat secundā sententiam: z eozundem locutionum sensus.

IN secūda vero sentētia hui⁹ distinctionis talis videt ratio: ut cū dicit: deus fact⁹ est homo: intelligatur cepisse esse subsistēs ex duabus naturis uel tribus substātijs. z econuerso homo factus est de⁹: quia subsistēs in duab⁹ naturis cepit esse deus: uel potius homo fact⁹ est deus: z ecōuerso dicit: quia de⁹ assumpsit hominē: z homo assumpt⁹ est a deo. Vnde Augu. dicit in libro de trinitate: talis fuit illa susceptio que homnē faceret deū: z deū hominē. Variatur aūt intelligentia: cum dicit. deus est homo: z homo est de⁹. Dicitur enim de⁹ esse persona subsistens in duab⁹: z ex duabus naturis: z persona subsistēs in duab⁹ z ex duabus naturis dicit esse deus. id est verbū vel natura diuina. Potest enim predicari persona simplex ut natura de persona composita. Non est autem ut ait Johānes Damascenus idem dicere naturam uel personam.

¶ Qō est idem dicere naturam uel personam.

IIti dicunt christū predestinatum esse scilicet personam illaz inquantū est homo. i. inquantū est subsistens ex duabus substātijs: scilicet anima z carne: nam quantū ad naturā diuinitatis nō est ipse predestinat⁹: nō ergo inquātum in ea uel ea subsistit predestinat⁹ est: ſz inquantū subsistit in alijs duab⁹ substantijs. id est in anima z carne: hoc est inquātū est homo.

¶ Qualiter exponūt auctoritates prime que huic videntur obuiare sententie.

DEterminat etiā auctoritates q̄ pme conueniūt sentētie: z huic videt cōtradicere: ut cū legit hō ille assumpt⁹ a vbo in singularitate psone vel fact⁹ vna psona cū vbo: de natura hūana intelligat q̄ vbo vnita ē in singularitate psone. i. ita q̄ eadē psona q̄ prius erat z simplex erat sine incremēto numeri: z imutata pmāsit: ſz cōpositā. Cōpositiōis vero hui⁹ aliā dicūt eē rōnē q̄z sit in alijs hoīb⁹: q2 hui⁹ ex trib⁹ alioz ex duab⁹ substantijs ē cōpositio. Negant quoqz hūanā naturā esse psonā uel dei filiū: z sicut vnū eūdēqz dicūt esse homine z deū z filiū hois z filiū dei: ita vnuz z idē nō aliud z aliud sicut nec alium z alium.

¶ Quedā ponit que premissis vident aduersari.

SEd his vident aduersari que subditis cōtinent capitulis. Ait eni augu. super Jo. aliud est vbū dei: aliud hō: ſz verbuz caro factū est. i. hō. Nō itaqz alia verbi: alia ē hois persona: qm̄ vtrūqz est xp̄s z vna psona. Idē ad Felicianū. Aliud dei fili⁹ est: aliud hois fili⁹: ſz non alius Itē dei filius: aliud de patre: aliud de matre. Idē in li. p̄mo de trinitate. Cū filius sit z deus z homo alia substantia deus: alia homo.

¶ Qualiter his respondeant.

HE autē in hūc modū determinant: quia cū dicit: aliud verbum dei: aliud hō: siue alia substātia de⁹: alia hō: alteri⁹ nature significatur xp̄s esse inquātū ē homo: z alteri⁹ inquantuz de⁹ z aliud natura qua est hō: z aliud natura qua est de⁹. Vt eni ait Jo. Damasce. Incōuerse/z inalterabiliter vnite sunt ad inuicē nature: neqz diuina distante a propria simplicitate neqz hūana: aut cōuersa in deitatis naturā: aut in nō existētiā diuisa: neqz ex duab⁹ vna facta cōposita natura. Cōposita eni natura neutri earū ex quib⁹ cōponit natu/ris homousia. i. consubstātialis esse pōt: ex alteris perficiēs alterū: vt corp⁹ ex quattuor elemētis cōpositū: nec ignis noiak: nec terra: nec aer: nec aqua nec horū alicui homousion dicit. Si igitur ſm hereticos christus vni⁹ cōposite nature post vnionē extitit ex simplici natura cōuersus est in compositā z neqz patri simplicis nature existenti: neqz matri est homousios: neqz deus: neqz homo denominabit: sed christus solum: z erit hoc nomen scilicz christus non persone ipsius nomen: sed vnius ſm ipsos composite nature. Nos autē christum non vnius composite nature dogmatizam⁹: z hoc nomen scilicet christus nomen persone dicimus: nō monotropos. i. vno modo dictū: sed duarum naturaruz esse significatiuū. scilicet deitatis z humanitatis: ex deitate autē z humanitate deū perfectū z hominē perfectum eundem z esse z dici ex duabus: z in duabus naturis confitemur. Si ergo dicitur aliud esse filius dei: aliud filius hominis: q2 alterius est substantie uel nature inquantum est filius dei: alterius inquantū est filius hominis: nō q̄ ipse filius dei z hominis sit illa duo diuersa. id est due diuerse nature.

¶ Auctoritate confirmat determinationem.

HPerte eni Hylarius in. ix. lib. de trinitate ait: Cum non aliud sit filius hominis: neqz aliud fili⁹ dei: vbū eni caro factū ē: z cū ille qui fili⁹ dei est ipse z hois sit fili⁹: requiro quis

in hoc filio hois sit glorificat⁹: Euidēter dicit non aliud esse filiū dei: ⁊ aliud filiū hois. Ex quo p̄miſſa roborat⁹ ⁊ approbatur determinatio.

¶ Alia etiā v̄ba auctoritatū ānotat vt determinet

QVod etiā dictū ē vtrūqz est x̄p̄s ⁊ vna persona: mouere p̄t lectorez: sicut ⁊ illud qđ augu. dicit in libro p̄mo de tri. Quia forma dei formā serui accepit: vtrūqz de⁹ vtrūqz homo: sed vtrūqz de⁹ p̄pter accipientē deum: ⁊ vtrūqz homo p̄pter acceptū hoiem. Et illud quod ait idem in libro de bono perseuerātie. Qui fidelis ē in eo veram humanā naturā credit suscipiēte deo verbo ita sublimatā: ut qui suscepit: ⁊ quod suscepit vna esset in trinitate persona: assumptiōe illa ineffabiliter faciēte persone vni⁹ in deo: ⁊ hoie vnitatem. Si aūt qui suscepit ⁊ qđ suscepit vna est persona: ergo natura humana cū verbo vna est persona. Sed hec omnia ex tali sensu dicta forte tradūt: ut vtrūqz dicatur esse x̄p̄us ⁊ vna persona: quia in vtroqz vnus x̄p̄s vna persona subsistit. Ita etiam susceptū cum suscipiēte vna persona dicit: quia susceptū suscipiēti est sociatū in vnitate p̄sone. id est ita q̄ vnitas persone permāsit: nō ita ut caro ⁊ anima sint deus: qui ut ait Jeronymus: verbū est de⁹ nō caro assumpta. ⁊ Ambrosius in libro. iij. de spiritusancto ait: Aliud est quod assumpsit: ⁊ aliud quod assumptum est.

¶ Hic quandam ponit auctoritatem que multuz videtur huic sententie obuiare.

ESt aūt ⁊ aliud qđ huic sentētie plurimuz videtur obuiare. Ait enī Aug⁹. in li. contra maximū: X̄p̄s vna persona est gemine substantie: quia ⁊ de⁹ ⁊ homo est: nec tū homo uel de⁹ pars huius persone dici p̄t. Alioquin fili⁹ dei deus anteqz susciperet formā serui non erat tot⁹: ⁊ creuit cū homo diuinitati ei⁹ accessit. Ecce deū dicit nō esse partē illi⁹ persone. vnde videt illa persona nō cōstare ex deo ⁊ hoie. Ad qđ etiam illi dicūt illā personā nō ita cōstare ex deo ⁊ hoie quasi totū ex partib⁹. Ita enī partes alicui⁹ totius cōueniūt: ut ex illis qđ nō erat constituat: nō aut̄ sic diuina ⁊ humana natura in x̄p̄o vniunt. Inexplicabilis enī est isti⁹ vnionis que nō est partiū ratio. Quidaz tū noīe dei ibi personā significari putant: qz de tribus agebāt personis: quarū nullum trinitatis esse partē dicebāt: sicut pars isti⁹ p̄sone nō est de⁹. Qđ si de persona intelligit: manifestū ē: qz persona nō est pars p̄sone. Posita ē diligēter sentētia secūda: ⁊ ei⁹ explanatio: cui in nullo vel in modico obuiāt auctoritates in ētia sn̄ia inducte: q̄ iā cōsiderāda ē.

¶ In tertia sentētia que sit p̄missarū p̄positionum intelligentia.

IN hac igit̄ sentētia sic dicit deus fact⁹ hō qz hoiez accepit: ⁊ sic dicit esse hō: qz hoiez habet: uel qz est habēs hoiez. ⁊ homo fact⁹ est de⁹: qz assumpt⁹ ē a deo: ⁊ homo esse de⁹: qz habens hoiez est de⁹. Cū ergo dicit de⁹ homo est: uel habit⁹ predicat uel p̄sona: sz humanata ⁊ q̄ p̄sona humanata predicet: Cassiodorus ostendere videt dicēs: fact⁹ est: ut ita dixerim: humanat⁹ de⁹: q̄ etiā in assumptiōe carnis de⁹ esse nō destitit. Qđ tamē varie accipi p̄t: ut dicat de⁹ factus humanat⁹: uel x̄p̄us factus est de⁹ humanat⁹. vtrūqz enī sane dici p̄t. Cuz ergo dicit factus est de⁹ homo: multiplex ſm istos fit intelligētia: ut hūanā naturā accepisse uel humanū verbū esse incepisse intelligat: nec tū si incepit esse humanatū verbū: ideo sequit q̄ inceperit esse verbū: nec si de⁹ factus est humanatū verbū: sequit q̄ factus sit verbū: sicut de aliquo dicit: hodie iste cepit esse bon⁹ homo: uel fact⁹ est bonus homo: nec tamē hodie cepit esse homo uel factus est homo.

¶ Quo sensu ſm istos dicatur x̄p̄s predestinatus.

SEcundū istos dicit x̄p̄s ſm q̄ homo p̄destinatus esse fili⁹ dei: quia ē predestinatū a deo ab eterno: ⁊ in tēpore collatuz ei per gratiā: ut ipse ens homo sit fili⁹ dei. Hoc enim non semper habuit: sed in tēpore per gratiam accepit qđ videt Augu. notasse in libro ad p̄sperū ⁊ Hyl. dicens: predestinat⁹ est iesus: nt q̄ futurus erat ſm carnē fili⁹ Dauid esset in virtute fili⁹ dei. Ni etiam cū dicit x̄p̄s minor patre ſm q̄ homo: ſm habituz hoc intelligūt dictū. id ē inquātū habet hoiem sibi vnitū. Vnde Aug⁹. in li. i. de tri. De⁹ fili⁹ deo patri natura ē equalis: habitu minor. In forma enī serui minor est patre. In forma dei equalis est patri. Et q̄ ſm habitū accipiēda ē incarnationis ratio: ideo deū humanatū: nō hoiem deificatum dici tradunt. vnde Jo. Damasce. nō hoiem deificatū dicimus: sed deum hominē factum.

¶ Qđ non debet dici homo dominicus.

ET licet dicat homo de⁹: nō tamē congrue dicit hō dn̄icus. Vnde augu. in lib. retractionū. Nō ideo vtrū recte dicat hō dn̄icus qui ē mediator dei ⁊ hominū x̄p̄s iesus: cuz sit vtiqz dn̄s. Et hoc quidē ut dicerē apud quosdā legi tractatores catholicos. Sed vbicunqz hoc dixi dixisse me nollē. Postea quippe vidi nō esse dicendū: q̄zuis nōnulla possit rōne defendi ſm istos: et dicit persona filij in duab⁹ ⁊ ex duabus existere naturis ſm adherentiā ⁊ inherentiam: altera enim adheret ei: altera ineſt.

¶ Qđ predicta non sufficiunt ad cognoscendam hanc questionem.

SAtis diligēter iuxta diuersorum sentētias suprapositā absqz assertione ⁊ preiudicio tractaui questionē. Verūtamen nolo in re tanta tāqz ad ignoscendū difficili putare lectorez istam sibi nostrā debere sufficere disputationē: sed legat ⁊ alia forte meli⁹ cōsiderata atqz tractata: et ea que hic mouere possunt vigilātiori atqz intelligentiori si p̄t mēte discutiat: hoc firmiter tenens: q̄ deus hoiem assumpsit: homo in deū trāsiuit: nō nature versibilitate: sed dei dignatiōe: ut nec deus mutaret⁹ in humanā substātiā assumēdo hominez nec homo in diuinā glorificatus in deum: qz mutatio uel versibilitas nature diminutionē ⁊ abolitionem substantie facit.

¶ Postq̃ distinxit Magister tres opiniones per moduz vnionis. Dic fm eas ostẽdit qualiter locutiones q̃b⁹ vnio significat̃ sunt intelligende: z diuiditur in duas partes. in p̃ma exponit eas fm singulas opiniones. in secunda relinquit auditoꝛi iudiciũ de dictis opinionib⁹ ibi: Satis diligenter. Prima diuidit̃ in tres partes. in prima exponit octas locutiones fm primã opinionẽ. in secũda fm secundã ibi: In secũda vero sententia. in tertia fm tertiã ibi: In hac igit̃ sentẽtia. circa primũ duo facit. primo exponit propositiones dictas fm primã opinionẽ. secũdo obijcit cõtra ibi: Huic aũt sentẽtie. exponit aũt illas ꝓpositiões in p̃ma parte in quib⁹ fit mutua p̃dicatio dei z hoĩs mediãte hoc participio fact⁹ q̃s p̃mo exponit: z illas in q̃b⁹ fit p̃dicatio mediãte hoc participio predestinat⁹ quas secũdo exponit ibi: Et hoc gratia non natura: obiectionis aũt solutionẽ ponit ibi: Quod z illi cõcedũt. ¶ In secũda vero sentẽtia Dic exponit eas que sunt fm secũdã opinionẽ. z p̃mo exponit ꝓpositiones. secũdo soluit que videnť esse cõtra hãc opinionẽ ibi: Determinat enĩ. circa p̃mũ tria facit. p̃mo exponit illas in quib⁹ fit p̃dicatio mediãte hoc participio fact⁹. scõo illas in quib⁹ fit mediãte hoc verbo est ibi. Variať aũt intelligẽtia. tertio illas in quib⁹ fit p̃dicatio mediãte hoc participio p̃destinat⁹ ibi Isti dicũt xp̃m. ¶ Determinant enĩ auctoꝛitates. Dic soluit tria que videntur esse contra hanc secũdã opinionẽ. z tria facit circa hoc. p̃mo soluit auctoꝛitates que videnť ꝓbare q⁹ hõ sit assumpt⁹. secũdo illas que videnť ꝓbare q⁹ xp̃s sit duo ibi. Sed his videnť aduersari tertio illas que ꝓbãt q⁹ persona nõ sit cõpositа ibi. Est aũt z aliud. secũda pars diuidit̃ in duas ptes. in p̃ma soluit auctoꝛitates que dicunt xp̃m esse aliud z aliud ex quo sequiť ipsum esse duo. in secũda soluit illas q̃ dicũt xp̃m eẽ duo vl vtrũq; duoꝛum esse xp̃m ibi. Q; etiã dictũ est vtrũq; xp̃us Circa p̃mũ tria facit. p̃mo obijcit. scõo soluit ibi. Hec autez in hũc modũ. tertio solutionẽ cõfirmat ibi. Aperteq; Pyll. Et similiter diuidit̃ pars secũda: q; p̃mo obijcit. scõo soluit ibi. ¶ Hz hec oĩa ex tali sensu. tertio solutionem cõfirmat ibi: Quia vt ait. ¶ Est aũt z aliud. Dic obijcit ꝺra positionẽ persone. z p̃mo obijcit. secũdo soluit ibi: Ad q̃ etiã illi. ¶ In hac igit̃ sentẽtia. Dic exponit dictas ꝓpositiões fm tertiũ opinionẽ. z diuidit̃ in duas partes. in p̃mo exponit ꝓpositiones in secũda infert coꝛolariũ ex dictis ibi: Et q; fm habitũ. Circa p̃mũ tria facit. p̃mo exponit qualiter dicatur de⁹ factus homo. secũdo quõ dicať xp̃s predestinat⁹ ibi: Scõm istos xp̃s. tertio quõ dicať minoꝛ seipso ibi: Pi etiã cũ dicit̃. ¶ Et q; fm habitũ. Dic cõcludit ex dictis q⁹ homo p̃ot denoĩatiue predicari de deo vt dicať de⁹ humanatus nõ aũt deus de hoĩe. z circa hoc duo facit. p̃mo ostẽdit q⁹ nõ potest dici homo deificat⁹. secundo q⁹ nõ p̃ot dici homo dñicus ibi: Licet dicať homo. ¶ Dic est q̃stio de locutionib⁹ expꝛimentib⁹ vnionẽ. Et p̃mo querit̃ de locutionib⁹ expꝛimẽtib⁹ vnionẽ per hoc verbuz est simpliciter. secũdo de his que expꝛimũt vnionẽ cũ hoc participio factus tertio de illis que expꝛimunt vnionẽ cũ hoc participio predestinatus.

¶ Questio prima

Circa primũ querũť duo. primo de hac deus est homo z econuerso. secũdo de hac. christus est homo dominicus.

Ad primũ sic procedit̃. videť q⁹ hec sit falsa deus est homo. magis enim cõueniunt que vniunť in persona z naturã vnã q̃ ea que vniunť in personaz z nõ in naturã vnã: sed anima z coꝛp⁹ vniũť in naturam z personã vnã: deus aũt z homo in personã z nõ in naturaz. Cũ ergo aĩa nõ possit p̃dicari de coꝛpoꝛe nec econuerso: videtur q⁹ de⁹ nõ possit predicari de hoĩe nec ecõuerso. ¶ Pmaioꝛ est vnitas triũ personarũ in natura dĩna: quã vnitas duarũ naturarũ in persona xp̃i: sz vna ꝑsona nõ predicať de alia: ergo nec homo p̃dicať de deo nec econuerso. ¶ P̃ nihil predicať vniuoce de creatoꝛe z creatura: sz homo vniuoce predicať in xp̃o z in nobis: ergo nõ p̃dicať de deo. ¶ P̃ quicq̃d predicať de deo aut est absolutũ aut relatiuũ: sz homo nõ est relatiuũ: quia nõ dicit̃ ad aliq̃d. Et p̃terea predicat aliq̃d fm duas opiniones q̃ nõ cõuenit relatiuis q̃ fm Augu. nõ p̃dicant aliq̃d: sz ad aliquid. Nec p̃ot predicari de deo tãq̃ absolutũ: quia absoluta que venũt in diuinã predicationẽ dicunť de trib⁹ personis q̃ nõ est de hoc noĩe homo: ergo non possum⁹ dicere q⁹ de⁹ sit homo. ¶ P̃ quod predicať: aut predicať per se: aut per accidẽs: sed homo nõ predicať per se de deo: q; sic cõueniret omni suppoſito dĩne nature: nec iterũ predicať per accidens: q; deo nihil accidit: ergo homo nullo mõ predicať de deo. ¶ P̃ oĩs predicatio vel est per essentiaz sicut hõ est aĩal: vel per inherentiã sicut homo est albus: vl per causalitatẽ sicut dies est sol lucens super terrã: sz cum dicit̃ de⁹ est homo nõ est predicatio per causam vt sit sensus: de⁹ est causa hoĩs: quia sic posset dici deus est leo vel stella: nec est p̃dicatio per inherentiã: q; humanitas nõ accidẽtaliter inheret deo: vt supra dictũ est: nec per essentiã: q; alia ẽ essentia hoĩs z dei: ergo ꝓpositio est falsa. ¶ P̃ fm artem philosophi in p̃mo Topi. quattuoꝛ sunt genera predicatoꝛ. s. essentiale nõ conuersum vt gen⁹: z essentiale cõuersum vt diffinitio: accidentale nõ cõuersum vt accidẽs: accidẽtale cõuersum vt propꝛiũ sed nullo istoꝛũ modoꝛũ se habet homo ad deũ: vt patz per se: ergo nullo modo põt predicari de ipso. ¶ P̃ ꝓpositio dicitur esse in materia remota q̃n fozme significate sunt diuerse: sz fozme significate per hoc nomẽ deus z per hoc nomen homo sunt diuerse maxima diuersitate: ergo hec propositio deus est homo est in materia remota: ergo est falsa q; in remota materia: oẽs affirmatiue sunt false. ¶ Hz cõtra Ro. ix. quoꝛũ patres ex quib⁹ xp̃s fm carnẽ qui est benedict⁹ in secula: sz xp̃s fm carnẽ nat⁹ est homo quidẽ: ergo homo est de⁹. ¶ P̃ Ber. dicit in li. de cõsi. tantã z tam expꝛessam vim vnionis p̃fert illa persona qua deus z homo vn⁹ est xp̃s vt si alterũ de altero predices nõ erres: ergo de⁹ est homo z ecõuerso. ¶ P̃ quecũq; vni z eidẽ sunt eadem sibi inuicẽ sunt eadẽ: sz xp̃us est de⁹ z ipsemet est homo: ergo de⁹ est homo. ¶ P̃ quecũq; sunt vnũ fm suppoſitũ vnũ de altero predicať: sz idẽ est suppoſitũ dei z hoĩs: vt dictuz est supza: ergo de⁹ est homo. ¶ R⁹ dicendũ q⁹ hec ꝓpositio de⁹ est homo ab oĩb⁹ cõcedit̃: sz diuersimode a diuersis fm enĩ tertiã opinionẽ est predicatio per inherẽtiam: sicut cũ dicit̃ homo est alb⁹: q; ponit q⁹ humana natura accidẽtaliter aduenit diuine: z adhuc est valde impꝛopꝛia ex duabus partib⁹. p̃mo q; partes humane nature vocat hominẽ scilicet coꝛpus z aĩam: q̃ impꝛopꝛie dicit̃: nõ enĩ ꝓpꝛie dicitur q⁹ partes sunt totũ: sz q⁹ totũ est ex partib⁹. vnde non ꝓpꝛie põt dici q⁹ aĩa z coꝛp⁹ sint homo secũdo: q; si etiam ꝓpꝛie hoc diceret̃: tñ cũ hec duo fm hanc opinionez aduenient filio dei quasi habit⁹ non põt homo ꝓpꝛie predicari de eo nisi denoĩatiue: sicut nec vestis de hoĩe: sz dicitur homo vestit⁹: ita etiã hec opinio dicit q⁹ dicit̃ homo: quia habet hoĩem z partes humane nature. vnde nõ ꝓpꝛie diceret̃ homo: sz humat⁹ sicut homo vestitus nõ vestis dicit̃. vnde est cõtra veritatẽ sacre scripture z symboli que deũ hoĩem factũ dicit z ꝓpter hoc est heretica. Scõm vero primã opinionẽ est predicatio per idẽtitatẽ nõ per informationem: deus enĩ suppoſitũ eternũ: q̃ quidẽ nõ informatur per fozmã significatã per hoc nomẽ homo: sz informať per ipsum suppoſitũ humane nature q̃ est aliud a suppoſito dĩne nature: z q; illa suppoſita sunt eadẽ persona: rõne huiꝰ idẽtitatis potest fieri predicatio de se inuicẽ vt sit sensus deus est homo. id est ille scilicet xp̃s qui est homo: z ẽ similis modus p̃dicandi sicut cũ dicit̃: essentia est pater: q; essentia diuina est eadẽ fm rem cũ suppoſito q̃ informať paternitate: q̃uis ipsa paternitate nõ informeť. ¶ Hz hoc nõ põt stare: q; hoc q̃ dicit duo suppoſita esse eãdẽ personã nõ potest intelligi nisi duob⁹ modis. p̃mo q⁹ ex duobus

suppositis ostituat vna persona: z sic neutrum illorum suppositoꝝ eet illa psona: qz qō ostituit ex aliquib⁹ nō pdicat de illis vt dictū est. vñ expositiua ipsi⁹ de⁹ est hō. s. ille q est de⁹ est hō: erit falsa q̄ntū ad vtrāq; partē: qz neq; de⁹ eet illa psona: nec illa psona eet de⁹. sed h̄ nō est intellect⁹ ei⁹: qz nō ponit psonā cōpositā sed simplicē. Alio mō pōt intelligi vt suppositū diuine nature sit illa psona simplex fm rem .. z illa psona simplex sit illud suppositum humane nature qō ei aduenit p assumptionē. sed h̄ est oīno impossibile: cū implicet ꝛtradictiōez. s. qꝫ illud qō aduenit sit distinctū in sua singularitate: z sit idē illi existēti cui aduenit. idē est enī qō est fm substantiā vnū: vnū aūt est in se indiuisum: z ab alijs diuisum. vñ suppositū humane nature qō aduenit diuine psone eet distinctū a diuina psona inq̄ntū est singulare per se z esset nō distinctū inq̄ntū est idē ei. vñ psona illa inuenit habere identitatē cū vno suppositoꝝ. s. cū supposito diuine nature. z ppter hoc expositiua hui⁹ locutiōis de⁹ est hō. s. ille q est de⁹ est hō: est falsa q̄ntū ad alterā partē: qz illa psona nō est hō quāuis deus sit illa psona. vñ nō pōt eā verificare. z iō sola opinio secunda vera est q verificat eā. pōt enī ponī qꝫ cū dicit de⁹ ē hō: est pdicatio p informationē eentialē: qz ly de⁹ supponit suppositū psone filij: z hoc idē est suppositū humane nature p illā naturā informatū fm modū intelligēdi inq̄ntū subsistit in ea. vñ sicut hec est vera z ppria Petr⁹ est hō: ita ista de⁹ ē hō. est tñ in h̄ differētia: qz in ista Petr⁹ ē hō: hō pdicat in eē subiecto rōne suppositi z rōne formе importate p subiectū. sed in hac de⁹ est hō: pdicatū nō inest subiecto rōne formе significate p subiectū. nō enī conuenit ei rōne diuinitatis: sz rōne suppositi. hoc aūt sufficit ad h̄ qꝫ sit vera: qz ppositio nō verificat rōne formе significate in supposito: sz rōne suppositi: sicut pz infra. Ad primū ergo dicēdū qꝫ sicut aīa z corp⁹ nō pdicant de se inuicē: sic nec diuina nā z humana. sz de⁹ z hō nō tñ naturā: sz etiā suppositū nature designāt. z iō possunt pdicari de se inuicē: sicut ex illa pte hn̄s aīam z hn̄s corp⁹ pdicant de inuicē. Ad secundū dicēdū qꝫ fm h̄ qꝫ psone diuine sunt vnū pdicant de se inicē. dicit enī qꝫ nā p̄ris est nā filij. sz qz nō sunt vnū in psona: iō noīa psonalia de se inuicē nō pdicant. z silr h̄: qz nature sunt diuerse z psona eadē. noīa q̄ significāt vel supponūt psonas pdicant de se inuicē: nō aūt noīa q̄ significāt naturas tñ. Ad tertiū dicēdū qꝫ hō vniuoce pdicat de deo z alijs hoīb⁹. qꝫ aūt dicit qꝫ nihil dicit vniuoce de deo z creaturis: intelligēdū est de illis q̄ pdicant de ipso inq̄ntū est de⁹. Ad q̄rtū dicēdū qꝫ cū dicit de⁹ est hō ly hō q̄ntū ad formā significataz est absolutū. sz q̄ntū ad suppositū habz relationē implicitā: supponit enī p psona filij dei. Ad q̄ntū dicendū qꝫ cū dr de⁹ est hō: de⁹ supponit psonā filij: z significat diuinitatē. ꝓpositio aūt nō verificat rōne significati: sz rōne suppositi. z cū hoc suppositū sit subsistēs in humana nā: h̄ nomē hō p se pdicat de ipsa. vñ fm qꝫ vera ē est p se pdicatio: sicut ista petr⁹ est hō. vñ nō sequit qꝫ possit predicari de oīb⁹ quib⁹ inest forma significata p hoc nomē de⁹: qz nō est p se ex pte formе significate: sz ex pte suppositi. z h̄ est singulare in ista materia: qz nunq̄ alibi inuenit qꝫ sit suppositū vnū eentialiter in duab⁹ naturis subsistēs. z iō nō pōt dici qꝫ sit p accīs sicut h̄ albū est hō. id enī qō est p se suppositū hoīs nō ē pars significationis hui⁹ noīs albū. Albū enī solā q̄litatē significat: cū nomen significet vnū. ex albedine aūt z subiecto nō fit vnū simpliciter: vñ h̄ nomē albū copulat suū subiectū q̄si extrīsecū. de⁹ aūt importat suppositū diuine nature: qō etiā idē est humane nō q̄si extrinsecū: sz sicut clausuz in significatione hui⁹ noīs hō. z iō hec nō est p accidēs de⁹ ē hō: sz hz aliqd simile cū illis q̄ sunt p accīs inq̄ntuz pdicatū nō inest subiecto rōne formе importate p subiectū. Ad sextū dicēdū qꝫ est pdicatio p eentiā: nō qꝫ diuinitas sit humanitas sz qz suppositū diuine nature eentialiter ē suppositū humane nature: z hoc significat locutio. Ad septimū dicendū qꝫ reducit ad pdicatū de genē: sicut ista Petr⁹ ē hō: qz eadē est rō veritatis in vtraq;. Ad octauū dicēdū qꝫ nō est in materia remota: sz in materia naturali: quia ꝓpositio verificat non rōne nature: sz rōne suppositi humane nature. nec ē simile in hoc z in alijs: qz in alijs ad diuersitatē naturarū se quit diuersitas in suppositis. vñ si formе sunt diuerse q̄ significant p subiectū z pdicatū: suppositа nō pñt eē eadē. in xp̄o aūt sunt due nature z vnū suppositū.

Ad secūdū sic ꝓcedit. videt qꝫ xp̄s possit dici hō dominic⁹. Aug. enī dicit in li. lxxxiij. q. Nouēdū est vt illa bona eterna expectent q̄ fuerūt in hoīe dñico: z loquit de xp̄o: ergo pōt dici dominic⁹. Ꝓ hō xp̄s ie sus est magis in ꝓticipatione diuine bonitatis q̄ alij sancti sz alij sancti ꝓpter participationē diuine bonitatis dicunt dñici: vt pz p glo. j. Regū. j. Quis est iste hō nisi hō dñic⁹. ergo multo magis xp̄s pōt dici hō dominic⁹. Ꝓ sicut dñic⁹ dicit denoiatiue a dño: ita diuin⁹ dicit denoiatiue a deo. Sz pio. frequēter noīat xp̄m diuinissimū iesuz: ergo z pōt dici ille dñic⁹. Ꝓ sicut hec est vera de⁹ est hō: ita hec pōt est de⁹. sed dicim⁹ deū humanatū: ergo possum⁹ dicē hoīez dominicū. Ꝓ additio seruitutis magis exprimit noīe seruitutis q̄ noīe dñici. sz Apl's nomē seruitutis in xp̄o ponit Philippen. ij. Formā serui accipiēs. ergo etiā possum⁹ dicere eū dominicū. Sz ꝛtra. qō pdicat de aliquo eentialiter: nō pōt de eo pdicari denoiatiue. sz de⁹ pdicat de hoīe xp̄o eentialiter: qz hec est vera Hic hō est de⁹: ergo videt qꝫ nō debeat pdicari denoiatiue. Ꝓ ad idē ē auctoritas Aug. in lra posita. Ꝓ ad⁹ dicēdū qꝫ hoc adiectiuū dñic⁹ pōt duo importare. vno mō id qō hz aliquā pticipationē dominij. Alio mō rem q̄ est dominij: sicut possessio: vel sicut effect⁹: sic dicunt vba dñica. vel sicut ps: sicut dicit pes dñic⁹. q̄ntū ergo ad secundā opinionē ptinet: nullo mō ille hō pōt dici hō dñic⁹. hō enī importat suppositū eternuz cui eentialiter natura dominij cōpetit nō p pticipationē: nec est q̄si possessio vl' effect⁹ vl' ps dñi: sz ē ipse dñs: qz dñs pr̄: dñs filī⁹: dñs spūssanct⁹. silr etiā tertia opinio cū ponit hoīem q̄si habitū dei filio aduenire. nō pōt ponē qꝫ hō denoiet p deū: sed magis de⁹ p hoīez: qz habit⁹ denoiat habentē: z nō conuertit. tñ inq̄ntū dñicū dicit possessiue posset ponē qꝫ dicit hō dñic⁹ sicut dicit vestis socratica. sz prima opinio possz ponē qꝫ diceret hō dñic⁹ etiā p pticipationē inq̄ntū h̄ noīe hō nō importat suppositū eternū fm eos. Ad primū ergo dicēdū qꝫ Augus. illud retractauit sicut in lra ponit mgr. z cū dixit nō intellexit q̄si dicēt dñic⁹ rōne suppositi: sz rōne nature q̄ fit in pticipatiōe dominij sicut z diuinitatis p h̄ qꝫ assumit in vnitatē psone filij dei q̄ est de⁹ z dns. Ad secundū dicēdū qꝫ ille hō nō pticipat ꝓprie loquēdo diuinitatē vl' dominū: sz est plene dns: qz hō importat suppositū eternū: vt dictū est. z iō nō est simil rō de ipso z de alijs. Ad tertiū dicēdū qꝫ diuinū pōt dici aliqd etiā si habeat plenā diuinitatis rationē. dicim⁹ enī diuinā essentiā diuinas psonas: z iō h̄ hō qz est diuina psona pōt etiā dici diuin⁹. sz dñic⁹ nō dicit de illis q̄ hñt plenā rōnē dominii. nō enī dicim⁹ dñicas psonas. Ad q̄rtū dicēdū qꝫ qz natura humana in xp̄o hz q̄ndā filitudinē cū habitu: vt pr⁹ dictū est. iō ea q̄ ptinēt ad humanā naturā inueniunt q̄nqz predicari de xp̄o p modū habit⁹ quāuis non ita ꝓprie. z iō Cassio. de addi. vt ita dixerim: nō tñ est simil rō ex alia pte: qz diuina natura non hz filitudinē cū habitu. Vel dicendū qꝫ cū dicit de⁹ humanatus: nō sumit humanat⁹ in vi noīs denoiatiui: sz in vi participij. vñ tantū valet humanat⁹ q̄ntū hō fact⁹. z h̄ pz p auctoritatē Damas. positā in lra. Ad q̄ntū dicendū qꝫ Apl's nō dicit xp̄m vel filiū dei eē seruū: sz qꝫ formā serui accepit: qz humana natura christi si separaretur: vt dicit Damascenus subtilib⁹ intelligentijs a filio dei z serua est z ignorans est. et de natura bene potest dici hoc adiectiuū dominicus: vt dicatur dominica natura.

Questio Secunda.

Deinde queritur de locutionib⁹ que exp̄imunt vnī uersalem p̄ hoc participiū factus. ⁊ querunt̄ duo. Primo vtrū deus factus sit homo. Secundo vtrū homo factus sit deus.

Ad p̄mū sic ꝓcedit. videt̄ q̄ hec sit falsa De⁹ fact⁹ ē hō. mutari enī gen⁹ est ad fieri: ſz de⁹ nullo mō p̄ōt dici mutatus: ergo nō p̄ōt dici fact⁹ aliq̄d. ℂ P̄ factū eē termin⁹ est fieri q̄ significat eē circa id q̄ factū dr. ſz circa deū q̄ dicit fact⁹ hō nō p̄ōt poni aliq̄ō fieri: suppoſitū enī factionis eē nō p̄ōt: ergo hec est falsa De⁹ fact⁹ est hō. ℂ P̄ termin⁹ factionis est p̄fectio ei⁹ q̄ō fit: q⁹ est finis factionis. ſz cū dicit de⁹ fact⁹ ē hō: termin⁹ factionis impoꝛtate p̄ticipiū est hō: ergo significat q̄ eē hoīem sit p̄fectio dei q̄ fact⁹ hō dicit. hoc aūt est impoſſibile: ergo hec ē falsa de⁹ fact⁹ est hō. ℂ P̄ in h̄ noīe hō nō p̄nt intelligi nisi duo ſ. suppoſitū nature: ⁊ natura humana. sed dicta ꝓpositio nō p̄ōt verificari rōne nature: q⁹ de⁹ nunq̄ fuit neq; est natura humana. silr nec ex parte suppoſiti: q⁹ h̄ nomē hō ſm q̄ de xp̄o predicat nō importat nisi suppoſitū eternū filij. ⁊ semp verū fuit dicē q̄ de⁹ est ꝑsona filij: ergo nullo mō p̄dicta locutio verificari p̄ōt. ℂ P̄ hō nō est additio diminuēs de rōne factionis. ergo si de⁹ fact⁹ est hō poſſum inferre q̄ de⁹ sit factus. h̄ aūt est falſum: ergo ⁊ p̄mū. ℂ Sed �contra Jo. j. Uerbū caro factū est. verbū autē de⁹ est: ergo de⁹ fact⁹ est caro. i. hō. ℂ P̄ in simbolo Niceno dicit de filio q̄ est de⁹ de deo ⁊ q̄ homo factus est: ergo deus factus est hō. ℂ P̄ omne quod est ⁊ nō fuit p̄ius dicit eē factū. sed hec est vera Deus est hō: vt supra dictū est: ⁊ nō fuit semp vera: ergo de⁹ fact⁹ est hō. ℂ R⁹ dicendū q̄ cū dicit de⁹ fact⁹ est hō: h̄ ꝓticipiū fact⁹ tripliciter p̄ōt se habē in ista locutione. Uno mō vt feraf ad totā ꝓpositionē: vt sit ſensus Factū est q̄ de⁹ est hō. ⁊ sic est vera: quāuis h̄ intellect⁹ nō possit habere ſm ꝓpriatē locutionis: tū q⁹ nō est de illis q̄ h̄ſt determinare compositionē sicut necessariū ⁊ ꝯingēs: tū etiā q⁹ cū adiectiuū masculini generis req̄rit substātiuū. Secūdo dictū participiū p̄ōt determinare alterū extremū cōpoſitoꝝ absolute: ⁊ sic siue determinet p̄dicatū siue subiectū locutio ē falſa. oīs aūt determinatio p̄ōt p̄dicari de determinato: hec aūt falſa est De⁹ fact⁹ est. ⁊ silr illa Ille hō fact⁹ est demōſtrato xp̄o nisi aliud addat: q⁹ ſupponit suppoſitū eternū ſm secundā opinionē. Tertio mō dictū ꝓticipiū p̄ōt determinare ſubiectū in compatione ad p̄dicatū: ⁊ sic locutio vera est ſm oēs opiniones. ⁊ nō obſtat q̄ videt̄ ponē fieri circa deū: q⁹ h̄ fieri q̄ō participiū importat nō est nisi fieri rōnis. dictū est enī ſupra q̄ vnio q̄ de⁹ dicit eē hō. est q̄dē ſm rem in humana natura: ſed ſm rationē in deo: sicut ſunt alie relationes q̄ ex tpe de deo dicunt̄. ⁊ q⁹ non dicit fact⁹ hō nisi ſm q̄ relatio vnionis de nouo aduenit ei postq̄ nō fuit: tū sicut relatio illa nō ponit aliquā rem nouā in deo: ſz dicit ſm rationē tm̄ intelligētis: ita etiā ⁊ fact⁹ non importat circa deū nisi fieri rōnis sicut etiā cū dicit Dñe refugiū fact⁹ es nobis. ℂ Ad p̄mū ergo dicendū q̄ mutari ꝓpriē dicit p̄ remotionē a termino a quo. fieri aūt p̄ acceſſuz ad terminū. q⁹ igit̄ nihil remotū ē a deo neq; ſm rem neq; ſm rationē. aliq̄d aūt advenit ei ſm rationē etſi nō ſm rem: iō potest dici fieri: ſz nō mutari. sicut etiā sciēs q̄ſi cōſiderat nō mutat̄ ꝓpriē loquēdo: ſz pficit̄: vt dicit pℏs in. ij. de aīa. ℂ Ad ſecūdū dicendū q̄ illud fieri est tm̄ rōnis. ⁊ iō non est inconueniēs q̄ circa deū ponat̄. ℂ Ad tertiū dicendū q̄ obiectio illa ꝓcedit q̄n est fieri reale. tūc enī oportet q̄ aliq̄d realiter adueniat. ⁊ h̄ aliquo mō est p̄fectio ei⁹ cui aduenit. sic aūt nō est in ꝓposito: vt dictū est. ℂ Ad q̄ntū dicēdū q̄ dicta locutio verificat rōne vtriusq; ſil. ſ. suppoſiti ⁊ nature. quāuis enī suppoſitū illud semp fuerit: nō tm̄ semp fuit suppoſitū humane nature ſm q̄ significat h̄ noīe hō. ℂ Ad q̄ntū dicendū q̄ humana natura h̄z ſilitudinē cū accidēte in xp̄o inq̄ntū aduenit diuine nature post eē cōpletū. nō enī ſequit̄ Petr⁹ est fact⁹ alb⁹ ergo est fact⁹: q⁹ albū diminuit de rōne facti ſimplicit̄. q̄ō enī factū est nūc est: ⁊ p̄i⁹ nō fuit. nō aūt ſequit̄ Si p̄i⁹ non fuit alb⁹ q̄ nō fuerit ſimpliciter: q⁹ albū aduenit post cōpletū esse. ⁊ ita nō ſequit̄ Deus est factus homo: ergo deus est factus ſimpliciter.

Ad ſecūdū sic ꝓcedit. videt̄ q̄ hec nō sit vera Dō fa est deus. Dicit enī Dama. ⁊ habet̄ in lra q̄ nō dicimus hominē deificatū. ſz idē est dicē hoīez deificatū ⁊ factū deū: ergo hō nō est fact⁹ de⁹. ℂ P̄ cū dicit hō factus ē de⁹: aut hō tenet̄ ꝑo nā aut ꝓ ꝑsona. si ꝓ nā: nā aūt humana nō est facta de⁹: q⁹ nunq̄ ē nec fuit de⁹: ergo ē falſa. si ꝑo ꝑsona: ꝑsona aūt filij dei fuit semp de⁹: ergo nullo mō hec est vera Dō est fact⁹ de⁹. ℂ P̄ ſm Damaſ. hō ⁊ de⁹ cōicant ſibi idiomata: vt quicq̄d dicitur de hoīe poſſit dici de filio dei. ſz hec est falſa Filius dei ē fact⁹ hō: ergo hec ē falſa Dō ē fact⁹ de⁹. ℂ P̄ q⁹ deus fact⁹ ē hō: poſſum arguere q⁹ de⁹ ē hō recens. ſi ergo hō fact⁹ ē de⁹: hō erit recens de⁹. q̄ō ē cōtra p̄s. Nō erit in te de⁹ recens. ℂ P̄ q̄ō dicit fieri aliq̄d: p̄ſupponit ſm intellectū ad hoc q⁹ fieri dicit. ſed xp̄s nō p̄i⁹ intelligit hō q̄ de⁹: ergo non p̄ōt dici q⁹ hō fact⁹ sit de⁹. ℂ Sz ꝓtra Aug. tal⁹ fuit vnio q̄ hominē faceret deū: ⁊ deū hominē. ℂ P̄ hō ē de⁹ ⁊ nō semp fuit de⁹: ergo fact⁹ ē de⁹. ℂ P̄ factio q̄ importat ꝓticipiū ſm rem nō ponit̄ in deo ſz in humana natura ſz hō significat humanā naturaz. cū ergo hoc ꝓticipiū ponat rem ſuā circa ſubiectū in compatione ad p̄dicatū: videt̄ q⁹ magis sit hec vera Dō fact⁹ ē de⁹ q̄z hec de⁹ factus ē hō. ℂ R⁹ dicendū q⁹ hec ꝓpositio ſil⁹ tripliciter p̄ōt accipi sicut p̄cedēs. ⁊ in p̄imo ſenſu ē vera. ſicut et p̄ma: ⁊ eadē rōne. ſicut enī factū ē vt de⁹ ſit hō: ita factū ē vt hō ſit de⁹. in ſecūdo vo ſenſu ē falſa ſicut ⁊ p̄ima: ⁊ eadē ratione q⁹ iidē ſunt termini: ſz diuerſim positi. in tertio aūt ſenſu ſm q⁹ determinat ſubiectū in compatione ad p̄dicatū diuerſimode indicat a diuerſis opinionib⁹. p̄ma enī opinio q⁹ ponit q⁹ hō ſupponit ſuppoſitū creatū: dicit q⁹ hec ē vera ſicut ⁊ p̄ima: q⁹ ſicut ꝑſona diuina non semp fuit illud ſuppoſitū: ⁊ mō ē illud ſuppoſitū: ita illud ſuppoſitū non semp fuit ꝑſona diuina: ⁊ mō ē. ſecūda aūt opinio ⁊ tertia ponūt q⁹ hō ꝓut de xp̄o p̄dicat̄ nō h̄z aliq̄ō aliud ſuppoſitū q̄z ſuppoſitū eternū. ſed ſecūda dicit q⁹ hō ſupponit ſuppoſitū eternū: tertia aūt q⁹ hō copulat ipm sicut termini accidentales. Et q⁹ illud ſuppoſitū nunq̄ nō fuit de⁹: ideo hec ē falſa ſm hoc Dō fact⁹ ē de⁹. ocedūt tñ eā in p̄imo ſenſu q̄ nō ē ꝓp̄ius ſenſus ei⁹. ideo ſm has opiniones magis est falſa q̄z alia. ſm aūt p̄imā ſimpliciter est vera. q⁹ tñ aliquo mō occedit reſpōdendū ē ad vtraſq; obiectiōes. ℂ Ad p̄imū ergo dicēdū q⁹ Dama. loquit̄ ſm ꝓp̄rietatē ꝓpōnis: ⁊ ſic ē falſa. ℂ Ad ſecundū dicendū q⁹ p̄ima opinio, diceret q⁹ teneret ꝓ ſuppoſito: nō ꝓ ꝑſona. alie vo due dicerēt q⁹ teneret ꝓ ꝑſona: quā tñ nō determinat ꝓticipiū: ſz totā locutionē: q⁹ factū ē vt ꝑſona diuina in humanitate exiſtēs etiā eēt de⁹. ℂ Ad tertiū dicendum q⁹ hoc intelligendū ē de illis q̄ ꝓuenīunt nature ſm ſe: ⁊ nō h̄ñt repugnantiā ad alterā naturā. q⁹ aūt dicitur fact⁹ de⁹ nō ꝓuenit nature ſm ſe: ſz rōne vnionis. vñ nō ſequit̄ Dō fact⁹ ē de⁹: ergo fili⁹ dei fact⁹ ē deus. sicut nō ſequit̄ Dō vnit⁹ ē deo: ergo de⁹ vnit⁹ ē deo. ℂ Ad q̄rtū dicendū q⁹ nō ſequit̄ ex virtute locutionis De⁹ fact⁹ ē hō: ergo ē hō recens: q⁹ ſi hō aſſumpt⁹ ſm p̄imā opinionē vel humana natura ab eterno fuiſſet: nihilomin⁹ diceretur de⁹ fact⁹ ē hō. vñ sicut in lra dicit̄ nō ſequit̄ q⁹ fit de⁹ recens ſz q⁹ de⁹ fit recēter. i. de nouo. ⁊ hoc nō ē incōueniēs ſm p̄imā opinionē. ℂ Ad q̄ntū dicendū q⁹ q̄ntū ad tertiū intellectū ꝓpōnis p̄dicte ꝓcedit illud argumentuz. vñ p̄ima opinio q̄ ſm illū intellectū cōcedit ꝓpositionē dicit q⁹ hō p̄intelligit ad vnionē: vt dictū ē. ſm aūt p̄imū ſenſum in quo cōcedit eā: ſecūda opinio ⁊ tertia nō ſequit̄. ℂ Ad ſextū dicendū q⁹ dictū Augu. intelligendū ē ſm p̄imū modū: q⁹ illa vnio fecit vt de⁹ eēt hō: ⁊ ecōuerſo. ℂ Ad ſeptimū dicendū q⁹ cū dicit Dō nō ſemp fuit de⁹: negatio p̄ōt negare totā ꝓpositionē: vt sit ſenſus Dō nō ſemp fuit de⁹. i. nō ſemp

fuit verum dicere q̄ homo sit deus. ⁊ fm hoc sequitur veritas hui⁹ ꝓpōnis fm primū sensum. s. factū est vt hō eēt de⁹. vel pōt negare p̄dicatū a subiecto: ⁊ sic falsa est: qz in ꝓpōne illa subiicit suppositū eternū: qō semp fuit de⁹. ¶ Ad octauū dicendū q̄ factio ponit fm rem circa naturā humanā: sz hoc nomen hō nō supponit naturā humanā. sed suppositū eternū circa quod nō ponit factio fm rem: sed fm rationez tm̄. nō respectu dei: qz semp ei infuit: sed respectu boīs. ⁊ iō semp dicit de⁹ fact⁹ est hō: sed nō ⁊uertit.

¶ Questio Tertia.

Deinde queritur de locutionib⁹ exprimentib⁹ vnionē cū hoc participio p̄destinat⁹. Et circa hoc queruntur duo. Primo vtrū hic hō sit predestinat⁹ eē fili⁹ dei. Secūdo vtrū fili⁹ dei sit predestinatus.

Ad primū sic ꝓcedit. videt q̄ hō xp̄s nō sit predestinatus eē fili⁹ dei: qz sicut illud qō semp fuit nō fit: ita id qō semp fuit nō p̄destinat: qz predestinatio importat anteceſſionē. sz hō xp̄s supponit suppositū eternū qō semp fuit fili⁹ dei: ergo sicut rōne ista nō pōt dici q̄ hō fit fact⁹ de⁹: ita nō pōt dici q̄ sit predestinat⁹ fili⁹ dei. ¶ P̄ hō non importat nisi humanā naturā ⁊ suppositū eternū. sz humana natura nō ē predestinata eē fili⁹ dei: qz nunq̄ fuit nec est: nec erit fili⁹ dei. silr hec est falsa Diuina ꝓsona q̄ est suppositū eternū est p̄destinata eē fili⁹ dei: qz naturaliter et ab eterno hoc habet. ergo ⁊ hec ē falsa Dic hō est p̄destinatus fili⁹ dei. ¶ P̄ p̄destinatio p̄cedit illud respectu cui⁹ est. sz eternū nō p̄cedit ab aliquo: ergo nō pōt eē p̄destinatio respectu eterni. sz fili⁹ dei est etern⁹: ergo hō nō pōt eē p̄destinat⁹ fili⁹ dei. ¶ P̄ quicq̄d est predestinatū ab eterno fuit predestinatū. si ergo iste hō est predestinat⁹ eē fili⁹ dei vel xp̄s fm q̄ hō oportet q̄ ab eterno hō fuerit p̄destinatus: ergo ab eterno fuit hō. Predestinat⁹ enī est ꝓticipiū ꝓteriti tē pozis: ⁊ huiusmodi ꝓticipia vel verba restringūt nomē subſtantiuū sibi adiunctū ad supponendū pro ꝓteritis. ¶ P̄ p̄destinatio etiā fm nomē importat directionē in finē. sz nō pōt aliq̄d dirigi in finē nisi ad min⁹ fm intellectū sit ante finē illū. cū igit fm secundā opinionē etiā fm intellectū xp̄s nō pr⁹ intelligat hō q̄z fili⁹ dei: videt q̄ ille hō nō possit dici p̄destinat⁹ eē fili⁹ dei. ¶ Sed ꝺtra. Ro. j. Qui p̄destinat⁹ est fili⁹ dei in virtute. ¶ P̄ xp̄s est fili⁹ dei p gratiā vnionis ⁊ hoc est ꝓuisum ab eterno: ⁊ a deo ꝓpositū: ergo xp̄s ē p̄destinat⁹ eē fili⁹ dei. ¶ R⁹ dicēdū q̄ p̄destinatio ꝓprie accepta tria importat. ex parte ei⁹ q̄ dicit p̄destinari vnū est: q̄ hoc ad qō predestinari dicit aliq̄ sibi ꝺueniat. Secūdū aūt est q̄ ꝺueniat sibi p gratiā. Tertiū vo est q̄ sequat p̄destinationē. ex hoc enī dicit p̄destinat⁹ q̄ est ꝓuisus ⁊ preordinat⁹ habitur⁹ aliq̄d p gratiā. Quantū ad primū ergo hoc manifeste in xp̄o p̄destinatio supposito ꝺuenit: qz ꝺ hō ē filius dei. sz hoc nō inuenit in natura humana q̄ nunq̄ fuit: nec est: nec erit fili⁹ dei. vñ nō ꝓprie pōt dici eē p̄destinat⁹ fili⁹ dei: sz vt assumat a filio dei: hoc enī sibi ꝺueniet. Secūdū aūt inuenit in xp̄o fm secundā opinionē ⁊ tertiā: nō ratione suppositi qō naturaliter est fili⁹ dei: sz rōne nature assumpte q̄ p gratiā vnionis vnit filio dei: ex q̄ vnione cōtingit hanc eē verā Hō est fili⁹ dei. sed fm primā opinionē etiā rōne suppositi: qz hoc qō supponit p hoc nomē hō: nō hoc p naturā q̄ sit fili⁹ dei: sed p gratiā vnionis: qz nō est suppositū eternū. Silr etiā tertiū q̄ntū ad primā opinionē ꝺuenit boī rōne suppositi humane nature: quod quidē nō fuit semp fili⁹ dei. fm aūt secundā ⁊ tertiā opinionē nō ꝺuenit boī rōne suppositi: sed rōne nature: qz suppositū illud semp fuit fili⁹ dei: sz nō semp in humanitate exist̄s fuit. vñ q̄ntū ad duas vltimas ꝺditiones magis ꝓpria est predicta locutio fm primā opinionē q̄z fm alias. sz q̄ntū ad primā cōditionē est ꝓpria fm alias. nō aūt fm primā fm quā vt predictū ē nō pōt hō ꝓprie p̄dicari de eo: vel ecōuerso. ¶ Ad primū ergo dicendū q̄ diuersa ꝺsideratio nihil variat eoz que sunt in re. variat aūt ea q̄ ptinēt ad actū aīe. hoc aūt ꝓticipiū fact⁹ imponit ab actu q̄ est in re: ⁊ ergo cū suppositō eterno fm se nō ꝺueniat q̄ sit fact⁹ de⁹: neq; ꝺueniet ei fm q̄ ꝺsiderat subsistēs in humana natura. p̄destinat⁹ aūt est ꝓticipiū qō imponit ab actu aīe. s. preuidere vel preordinare. ⁊ ideo quātus suppositō eterno nō ꝺueniat fm se predestinari eē filiū dei. cōuenit tm̄ sibi fm q̄ est humane nature suppositū: sicut si hō fiat alb⁹. hec est falsa Hō alb⁹ incipit eē hō. sz hec pōt eē vera Hō alb⁹ incipit cogitari q̄ sit hō. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ sicut dictū est predestinatio non est nature neq; ꝓsone fm se: sz ꝓsone rōne nature assumpte. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ quātus fili⁹ dei sit et etern⁹: tm̄ vnio ad filiū dei nō est eterna. ⁊ fm hoc pōt hō predestinari eē fili⁹ dei sicut petrus predestinat⁹ q̄ vt ꝺiūgat deo eterno p gratiā vel glozā. ¶ Ad q̄rtū dicēdū q̄ duplici rōne hoc ꝓticipiū predestinatus nō cogit hominē stare pro ꝓterito primo: qz licz fm vocē sit ꝓteriti tpis: tm̄ includit ꝓticipiū futuri tpis. p̄destinat⁹ enī idē est q̄ prescit⁹ habitur⁹ aliq̄d p gratiā. Secūdo qz pertinet ad actū aīe. ⁊ ex hoc habet vim ampliandi ad quodlibet tps: sicut cū dicit hō laudat pōt intelligi de p̄ti ꝓterito vel futuro. actus enī aīe se extēdit etiā ad ea que nō sunt. ¶ Ad quintū dicendū q̄ licz hō non preintelligat ad filiū dei rōne suppositi: tm̄ preintelligit rōne nature.

Ad secundū sic ꝓcedit. videt q̄ fili⁹ dei nō sit p̄destinatus eē hō. p̄destinatio enī ꝓcedit p̄destinatū: sed filiū dei nihil ꝓcedit: ergo ipse nō est p̄destinat⁹ eē hō. ¶ P̄ hō nō dicit eq̄uoce de filio dei ⁊ petro. sz petr⁹ nō est predestinat⁹ eē hō: ergo nec fili⁹ dei. ¶ P̄ b dicit alicui p̄destinari qō ꝺuenit ei p gratiā. sz nō est gr̄a filio dei q̄ sit hō: ergo fili⁹ dei nō ē p̄destinat⁹ eē hō. ¶ Sed ꝺtra. omne qō est ꝓuisum ⁊ ordinatū ab eterno est p̄destinatū. sz filius dei ab eterno ꝓuisus ē eē fili⁹ boīs: ergo est p̄destinat⁹ eē fili⁹ boīs. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ hec sit vera Fili⁹ dei p̄destinat⁹ est esse fili⁹ dei. q̄cūq; enī p̄dicant de de filio boīs p̄dicant de filio dei. sz hec est vera Fili⁹ boīs p̄destinat⁹ est eē fili⁹ dei vt dictū est: ergo ⁊ hec Fili⁹ dei p̄destinat⁹ est eē filius dei. ¶ P̄ fili⁹ dei in q̄ntū est hō p̄destinat⁹ est eē filius dei. sz alia q̄ p̄dicant de filio dei in q̄ntū hō p̄dicant de ipso etiā sine reduplicatione sicut fili⁹ dei in q̄ntū hō est mortu⁹: ⁊ tm̄ hec ꝺcedit Fili⁹ dei est mortuus: ergo silr hec debet cōcedi Fili⁹ dei est p̄destinat⁹ eē fili⁹ dei. ¶ P̄ ad veritatē locutionis nō oportet q̄ p̄dicatū p se subiecto ꝺueniat nisi circa subiectū reduplicatio ponat. sz p̄destinatū eē aliquo mō ꝺuenit filio dei qz in q̄ntū hō ergo pōt ꝺcedi simpliciter Filius dei est predestinat⁹ eē fili⁹ dei: quātus nō ꝺcedat q̄ filius dei inquantum filius dei est predestinat⁹ esse fili⁹ dei. ¶ Sz cōtra. qō semp inest alicui nō p̄destinat ei. sz eē filiū dei ab eterno ꝺuenit filio dei: ergo nō predestinat ei: ergo hec est falsa Fili⁹ dei est p̄destinat⁹ eē fili⁹ dei. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ hec sit vera Fili⁹ dei p̄destinat⁹ est simplr. sicut enī p̄destinat⁹ importat effectū tpalē: ita mittit ⁊ donat. sz ꝺcedit q̄ fili⁹ dei est missus ⁊ dat⁹: ergo etiā ꝺz ꝺcedi q̄ filius dei ē p̄destinat⁹. ¶ P̄ in alijs q̄ sunt p̄destinati ad vitā eternā nō oportet q̄ addat ad q̄d predestinati sunt: sed sufficit eos dicē eē p̄destinatos. sz fili⁹ dei ē p̄destinat⁹ eē hō: ergo fili⁹ dei ꝺz dici eē p̄destinat⁹ simplr. ¶ P̄ in xp̄o nō est nisi vnū suppositū. sz de illo supposito pōt dici simplr q̄ sit p̄destinatū. dicit enī q̄ hō est p̄destinat⁹: ergo pōt fili⁹ dei esse p̄destinat⁹. ¶ Sz cō. eternū nō p̄destinat: sz fili⁹ dei ē eternus ergo nō est p̄destinat⁹. ¶ R⁹ ad primā q̄stionē dicendū q̄ p̄destinatio importat ordinē ad finē: qz p̄destinare ē mittere vel ordinare in aliq̄d. vñ q̄ñ simplicit ponit intelligit ꝓordinatio ad finē vltimū q̄ est in ꝺiūctione ad deū p gratiā vt gloziā vel vnionē in ꝓsona. sed q̄ñ addit ei aliq̄d tūc importat preordinationē tm̄ in illud qō ei adiūgit. ⁊ p hūc modū ꝺcedit q̄ fili⁹ dei est p̄destinat⁹ eē hō: qz hoc ab eterno preordinatū est. ¶ Ad primū ergo dicendū q̄ p̄destinatio nō importat anteceſſionē ad p̄destinatū simplr sz in cōparatione ad illud qō sibi p̄destinari dicit. quātus aūt fili⁹ dei sit ab

eterno:non tamē ab eterno fuit homo. ¶ Ad secundum dicendū q̄ suppositū petri nō fuit anteq̄ eēt petr⁹ hō:ꝛ iō nō pōt dici q̄ sit p̄destinat⁹ eē hō. ſz suppositū filij dei fuit anteq̄ ipse eēt hō: ꝛ iō nō est simil rō. Et iterū petr⁹ nullo mō habet eē hō p̄ gratiā. filī⁹ aūt dei habet eē hō p̄ gratiā vnionis:nō q̄dē sibi factā ſz humane nature. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ quāuis nō sit gr̄a filio dei q̄ sit hō:tñ hoc habet p̄ gratiam vnionis p̄ quā humana natura assumpta est in vnitatē diuine p̄sone. ¶ Ad secundā questionē dicendū q̄ in sacra scriptura dicit̄ aliq̄n aliq̄d fieri q̄n innotescit: hoc ergo quod est esse filiū dei pōt accipi vel ſm rei veritatē: vel ſm euidentiā .put. ſ. manifestat̄. Si primo modo:tunc falsum est q̄ filī⁹ dei sit p̄destinat⁹ eē filī⁹ dei:cū nō ponat̄ in locutione aliq̄d respectu cui⁹ possit denotari antecessio quā importat p̄destinatio. Si aūt accipiat̄ secūdo modo:sic glosa sup̄ illud Ro. j. Qui p̄destinat⁹ est filī⁹ dei in virtute: cōcedit q̄ filī⁹ dei p̄destinat⁹ sit vt sit filī⁹ dei. i. vt euidenter appareat quod fuit in resurrectione factū. vñ ꝛ ipse tunc dixit Data est mihi oīs potestas ꝛc. Matḥ. vlti. et ſm hūc sensum est eadē ratio de ista sicut de p̄cedenti qua dicit̄ filī⁹ dei p̄destinat⁹ eē hō: q̄ p̄destinatio simpliciter importat p̄ordinationē. Quantū ergo ad primū sensum hec est falsa Filī⁹ dei est p̄destinat⁹ eē filī⁹ dei. ¶ Ad primū ergo dicendū q̄ eoꝝ que dicunt̄ de hoīe illa tñ dicunt̄ de filio dei que nō habent repugnantiā intellectuū ad filiū dei. sed p̄destinat⁹ habet repugnantiā: q̄ filius dei eter⁹ est. p̄destinatio aūt importat antecessionē q̄ non est respectu eterni. ¶ Ad secundū dicēdū q̄ illa que p̄dicant̄ de filio dei inquantū est homo non habent aliquā repugnantiā ad filiū dei: ꝛ ideo nō est similis ratio. ¶ Et similiter dicendū est ad tertium. ¶ Ad tertiam questionē dicendū q̄ hec similiter est falsa Filius dei est p̄destinat⁹: cū nō ponat̄ aliquid respectu cui⁹ possit antecessio denotari. sed hec Filī⁹ dei est p̄destinat⁹ inq̄ntū est homo est vera: q̄ pōt importari antecessio respectu hois quantū ad naturā. ¶ Ad primū ergo dicēdū q̄ missio nō importat temporalitatē in eo qui mitti dicit̄: sed magis in eo ad quē mitti dicit̄: in quo p̄ nouū effectū inhabitat: ꝛ ideo mitti dicit̄ p̄sona diuina. ſz p̄destinat⁹ ponit posteriozitatē respectu p̄destinatiōis in eo q̄ p̄destinatur: ꝛ ideo non est similis ratio. ¶ Ad secundū dicendū q̄ in alijs p̄destinatis potest antecessio importari respectu ipsoꝝ qui p̄destinari dicuntur: quod nō est de filio dei: ꝛ ideo non est simil ratio. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ quāuis nō sit nisi vnū suppositū: tñ est duarū naturārū suppositū. ꝛ potest sibi aliquid cōuenire respectu vni⁹ nature quod nō cōuenit sibi absolute sicut esse creaturā. ¶ Factus est fine dubio id quod p̄ius non erat. Hec locutio est impropria: quia nō potest intelligi neq̄ de natura: q̄ deus non est factus humana natura: neq̄ de persona siue de suppositō: quia illud suppositū semper fuit ſm secundam opinionem. vnde exponenda est Illud quod p̄ius non erat id est habens naturam quam p̄ius nō habebat. ¶ Quia deus assumpsit hominem id est humanam naturam: vt supra distin. quinta glosauit. al's esset esset contra hanc opinionem que dicit hominem non esse assumptum: sed humanam naturam. ¶ Variatur autem. Ratio variationis est quia diuina natura p̄dicatur de christi persona: non autem humana. ¶ Quod esse dictum est vtrumq̄. Hoc positum est supra in illo capitulo. Sed his videntur aduersari. ¶ Di etiam cū dicitur minor est patre christus. Ideo hoc exponit ſm hāc opinionem: quia hec opinio non potest hoc sustinere: cum supra dixit Augustinus in primo libro q̄ spiritussanctus non est minor seipso p̄pter columbam in qua visibiliter apparuit. ¶ Hoc firmiter tenens q̄ deus hominem. Exponendum est vt supra: vt homo ponatur p̄o natura humana sicut ipse docuit supra exponere.

DISTINCTIO .VIII.

¶ An diuina natura debeat dici nata de virgine.

Post predicta inq̄ri debet vtrū de natura diuina p̄cedendū sit q̄ de virgine sit nata: sicut dicitur de virgine incarnata. Et videtur vtiq̄ nō debere dici nata de virgine: cū nō sit nata de patre. q̄ eni res nō est de patre genita nō videt̄ de matre nata: ne res aliq̄ filiationis nomen habeat in humanitate: q̄ illud nō teneat in diuinitate. Videt̄ tñ posse p̄bari q̄ sit nata de virgine: q̄ si hoc est deū nasci de virgine. ſ. hominē assumere in vtero virginis: cum natura diuina superius dicta sit hominē assumpsisse: videt̄ debere dici nata. De hoc augu. in li. de fide ad petrū sic ait: Natura eterna atq̄ diuina nō posset tpaliter cōcipi ꝛ nasci ex natura humana nisi ſm susceptionez veritatis humane: verā tpaliter p̄ceptionē ꝛ natiuitatē ineffabil⁹ diuinitas in se accepisset. Dic est de⁹ eter⁹ veraciter ſm tps ꝛ p̄cept⁹ ꝛ nat⁹ de virgine. Ista auctoritate videt̄ insinuari q̄ natura diuina sit nata ꝛ p̄cepta de virgine. ſz si diligēter notent̄ verba potius de p̄sona agi intelligit̄: q̄ sine dubitatione ꝛ de p̄te ꝛ de matre nata eē dici debet.

¶ De gemina natiuitate x̄pi q̄ bis natus est.

Queri etiā solet vtrū debeat dici x̄ps bis genit⁹: ut dicit̄ dei ꝛ hois filī⁹. Ad quod dici pōt x̄pm bis natum eē duasq̄ natiuitates habuisse. vñ augu. in li. de fide ad petrū: Pī de⁹ de sua natura genuit filiū deū sibi coeq̄lē ꝛ coeternū. Idē quoq̄ vnigenit⁹ de⁹ secundo nat⁹ est semel ex p̄e: semel ex mr̄e. Nat⁹ ē eni de p̄e dei verbū. nat⁹ est de matre v̄bū caro factū. Vn⁹ igit̄ atq̄ idē dei filī⁹ nat⁹ est añ secla ꝛ nat⁹ in seclo. ꝛ vtraq̄ natiuitas vni⁹ ē filij dei diuina. ſ. ꝛ humana. De hoc etiā Io. ait: Duas x̄pi natiuitates veneramur: vnaz ex p̄e ante secula q̄ est sup̄ cām ꝛ rationē ꝛ tps ꝛ naturā. ꝛ vnā q̄ in vltimis tpib⁹ ꝓpter nos: ꝛ ſm nos: ꝛ sup̄ nos. ꝓpter nos: q̄ ꝓpter nostrā salutē. ſm nos q̄ nat⁹ ē hō ex muliere: ꝛ tpe ꝙceptiōis. ſ. nouē mēsiū. sup̄ nos: q̄ nō ex semine sed ex spū scō: ꝛ scā virgine supra legē ꝙceptiōis. Ex his manifeste appāret x̄pi duas eē natiuitates: eundēq̄ bis natū fore.

¶ Postq̄ determinauit magister de his que ꝺueniūt deo incarnato q̄si exprimētia vnionē: hic determinat de his q̄ conueniūt ei ꝺsequētia vnionē. Et diuidit̄ in duas partes. In p̄ma determinat de his q̄ ꝺueniūt vni nature ex vnione ad alterā. In secūda de his q̄ ꝺueniūt p̄sone rōne nature assumpte. x. di. ibi: Solet aūt a quibusdā. Prima diuidit̄ in duas. In prima determinat quid ꝺueniat diuine nature ex vnione ad humanā. In secūda q̄d ꝺueniat humane ex vnione ad diuinē. di. ix. ibi: P̄ inuestigari. Prima diuidit̄ in duas partes. In prima inquirit vtrū diuina natura debeat dici nata in x̄po ex vnione ad humanā. In secūda quō x̄ps dicat̄ natus ibi: Queri etiam solet. Circa primū duo facit. Primo mouet questionē ꝛ soluit. Secundo obicit in oppositū ꝛ soluit ibi: Videt̄ tñ posse p̄bari.

Questio Prima.

Hic queruntur quinq. Primo quid sit natiuitas: z quor propie nasci. Secūdo vtrū humana natura in xpo debeat dici nata. Tertio vtrum natura diuina debeat dici nata de virgine. Quarto de duplici xpi natiuitate. Quinto vtrū sint in xpo due filiationes.

Ad primū sic procedit. videt q non solūmō viuentiū debeat dici natiuitas. natū enī idem videt q generatū. sed generatio inuenit in oīb⁹ corporib⁹ a luna ri globo inferius que nō oīa viuūt: ergo videt q nō solū viuentū sit natiuitas. ¶ Ꝑ idem videt ee oriri z nasci. sed dicimus ea oriri que nō viuūt: sicut dicim⁹ q sol oritᵉ: z fons oritur: ergo natiuitas nō solū in viuentib⁹ reperit. ¶ Ꝑ viuere substantiarū solū est: sed nasci siue oriri inuenit in accidētib⁹. dicim⁹ enī splendorē oriri a sole: z calorē ab igne: ergo nasci nō solū viuentiū est. ¶ Ꝑ hoc solū est ingenitū quod non est natū. sed illa sola dicunt ingenita q̄ semp fuerunt: sicut phs ponit celū ingenitū: qz fm eū semp fuit: ergo solū illa nō sunt nata: ergo quecūq incipiūt ee dicūt nasci. ¶ Sed ctra. videt q nō omniū viuentiū sit nasci. Natiuitas enī causat filiationē. sed filiatio nō inuenit in plantis q tñ viuūt: ergo nec natiuitas. ¶ Ꝑ ostat q embria viuūt nec tñ dicunt nata: ergo nō omniū viuētiū est natiuitas. ¶ Ꝑ sicut inanimata corpora generantur ex causa extrinseca: ita etiā aīalia generata p putrefactionē. sed inanimata nō dicūtur propie nasci rōne predicta: ergo nec aīalia generata ex putrefactione. ¶ Ꝑ spūssanct⁹ procedit a patre vt viuēs a viuente: nec tñ nasci dicit: ergo nec oīs processus rei viuētis est natiuitas. ¶ ℟° dicēdū q cū generatio sit cōis oīb⁹ corporibus corruptibilib⁹: tū in corporib⁹ animatis est specialis modus generatiōis: z propter hoc etiā hūt specialiter inter alias vires aīe vim generatiuā. in viuētib⁹ enī primo ex generāte decindit aliq̄d quod est sufficiēs ad generationem quantū ad principiū actiuū z passiuū: quāuis in quibusdā idem generās sit quod vtrūq ministrat: sicut in plantis q̄ non hūt sexū distinctū. In quibusdā aūt. ſ. q̄ hūt sexū distinctum a mare ministrat principiū actiuū: a femina principiū materiale. z aīalia in coitu fm philosophū sunt q̄si vnū generans: sicut dicit Heñ. j. Eunt duo in carne vna. Et ideo sequit secūdū. ſ. q generatio est p modū exitᵘˢ a generāte: qō non est in generatione inaīatoꝝ. Tertiū aūt est q generatū exiens a generāte in principio generatiōis adheret ei z est in eo vel p contactū: vel p cōsolidationē: sicut dicit phs in. v. metha. vt pz in fructib⁹ q̄ colligunt plātis: z de embrione q̄ adheret fm cōtactū matrici. z q̄ntū ad tres has cōditiones res viua inq̄ntū generat habet tria noīa sibi propria. fm enī q principia sufficiētia siue generationi ministrant a generante dicit gigni: vl genita ē. fm aūt q generat p modū exitᵘˢ. dicit oriri. fm aūt q generat vt cōiūctū generāti dicit nasci sic enī generās z generatū est q̄si res vna. z ideo cum nomē nature a nascēdo sumat illa dicunt ee p naturā quoꝝ principiū intus est in ipsis. z sic p. q nasci ꝓprie dicit illud qō egredit a generante cōiunctū ei hūs ab ipso principia sufficientia generationi. ¶ Ad primū ergo dicendū q genitū fm q est idē qō natū nō dicit a generādo: ſz a gignēdo. vñ quāuis inaīata ꝓprie dicant generata: nō tñ ꝓprie dicunt genita neq; nata. ¶ Ad secundū dicendū q sol z aq̄ fontis dicit p filitudinē oriri inq̄ntū. ſ. egredit de occulto in manifestū. ¶ Ad tertiū dicendū q filr accidentia inq̄ntū sunt virtute in principiis essentialib⁹ causant p modū exitᵘˢ. z iō dicunt oriri p filitudinē: z pūt etiā dici nasci inq̄ntū adherent subiecto qō est cā ipsoꝝ. ¶ Ad q̄rtū dicēdū q sicut dicit Dama. ingenitū p duplex n scriptū est idē qō increatū siue eternū: z sic accipit phs. ingenitū autem p vnū n scriptū idē ē qō nō generatū: z sic ℏ loquit. ¶ Ad q̄ntū dicēdū q ad filiationē req̄rit plus q̄ ad natiuitatē vl ortū. ſ. vt quod exit p generationē a generāte fit cōpletū in specie generātis z iō fructᵘˢ arboꝝ: z ouaꝝ auiū: z capilli z huiusmodi nō hūt rōnē filiationis quāuis dicant nasci. ¶ Ad sextū dicendū q genitū exit a generāte dupliciter. Uno modo fm q̄ procedit in esse distinctū a generante clausum tñ infra terminos generātis: z hoc ꝓprie dicit conceptio. Alio modo fm q̄ procedit in ee distinctū z manifestū. z qz res noīat fm id qō apparet: ideo ille modus exeundi facit natiuitatē fm cōem vsum loquēdi: quāuis z prius ecclesia aliquo modo faciat natiuitatē: fm qō dicit duplex natiuitas. ſ. in vtero z ex vtero. z qz in plantis simul aliq̄d procedit in ee distinctū z manifestū: ideo nō ꝓprie in eis est conceptio ſz natiuitas: z ideo etiā verbū fm q distinguit in intellectu dr accipi. fm autē q extra pnūciat pōt dici p filitudinē nasci. ¶ Ad septimū dicendū q in aīalib⁹ generatis ex putrefactione virt⁹ sol z aliorꝝ corporꝝ celestiū supplet vicē virtutis formatiue: q̄ est in semine in generatiōe eorꝝ q̄ ex semine nascunt. z qz huiusmodi virtutes corporꝝ celestiū sunt p oīa inferiora corpora diffuse: ideo dicit phs in. xvij. de aīalibus q oīa plena sunt virtutib⁹ aīe. z ideo sicut aīalia q̄ generant ex semine se habent ad feminā: ita ista se hūt ad terrā q̄ sine semine generātur. z sicut illa se hūt ad patrē: ita ista se hūt ad corpora celestia. ꝓpter qō dixit quidā phs q sol est pater plantarū: terra vo mater. vñ pz q huiusmodi q̄ sine semine generant siue sint plante siue aīalia ꝓprie dicunt nasci oriri z gigni. ¶ Ad octauū dicendū q quāuis spūssanct⁹ procedat viuēs ex viuēte: nō tñ hoc ꝙuenit ei fm rationē siue ꝓcessionis. p cedit enī vt amor. amor aūt consideratᵘˢ in genere inquantū amor nō habet q sit res viua: ſz operatio vel passio rei viuēt: hz tñ q sit res viua z subsistēs inq̄ntū est amor diuin⁹. z iō nō dicit nasci vt in primo li. di. xiij. dictū est.

Ad secundū sic procedit. videt q humana natura sit natura in xpo. sicut enī supra dictū est: illa de ꝑsona vel supposito z nō de natura dicunt q̄ p se existēti solū ꝙueniūt sicut ypostasis res nature z huiusmodi. ſz nasci nō est solū per se existentiū: cū sit partiū. supra enī di. iiij. habitū est q capillus nascit: ergo nasci nō solū est ꝑsone vl suppositi: sed etiā nature. ¶ Ꝑ id quod est p se intentū a natura generante verissime dicit nasci. ſz natura quāuis generet hūc hominē: intēdit tñ hominē generare: vt dicit Aui. hō autē naturā cōem significat: ergo nature humane maxime cōuenit nasci. ¶ Ꝑ fm phm. ij. phificor⁹ idem specie est qō generat z qō generat. ſz nature est generare: ergo ipsius est etiā generari siue nasci. ¶ Ꝑ xps nō dicit natus de virgine nisi fm hoc qō de virgine accepit: ſz nō accepit nisi humanā naturā: ergo humana natura dicit nasci de virgine. ¶ Ꝑ omne quod ceperit ee ex aliq̄ materia dicit generari sed humana natura in xpo cepit ee ex aliq̄ materia: ergo humana natura in xpo dicit nasci: ¶ Sed contra est qō dicit Dama. q nasci est tñ ypostasis: ergo non est nature. ¶ Ꝑ sicut se hz diuina natura xpi ad eternā eius generationē: ita et humana natura ad tpalē. ſz natura diuina non est nata eterna generatione: ergo nec humana tēporali. ¶ ℟° dicendū q nasci fieri quoddā est: nihil aūt fit nisi vt sit. vñ fm q aliqui ꝙuenit ee: ita z conuenit ei fieri. ee aūt ꝓprie subsistētis est: vnde ipm dicit propie nasci z fieri. forma aūt z natura dicit ee ex ꝙsequēti. nō enī subsistit: ſz inq̄ntū in ea suppositū subsistit ee dicit: vñ z ex ꝙsequēti ꝙuenit ei fieri vel nasci nō q̄si ipsa nascat: ſz qz p generationē accipit. accidētia aūt nō dicunt ee nisi p accns: vñ z p accidēs fieri dicūt. ¶ Ad primū ergo dicēdū q est duplex pars. est enī pars substātie fm q̄ntitatē. z hoc vel subsistit in potētia: vel in ꝙtinuis: vl in actu: vt in his q̄ p tactū iūguntur. vñ tales ptes pūt dici fieri vel nasci: z pcipue q̄ addunt toti ꝑexistēti. sec⁹ aūt eēt si generarent generatiōe toti⁹: qz tūc totū diceret fieri z non ipsa. sunt etiā partes subst̄atie in q̄s diuidit totū fm rationē: sicut materia z forma z huiusmodi: cū nō subsistāt neq; in actu neq; in potētia nō dicunt p se fieri: nisi forte forma fit subsistēs: sicut est aīa q̄ dicit fieri p creationē ꝑter factionē q̄ fit cōpositū p generationē. natura aūt humana q̄ vt po

significatur nō est natura subsistere: cum non possit in rerū natura eē nisi in athamo.i. in suo suppōsito: ⁊ ideo ipsa non pōt dici nasci. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ hō nō significat tm̄ naturā ꝓut hic loq̄mur: sicut patet ex dictis in.v.di. ⁊ iō nō sequit rō. nō enī natura intēdit naturā ꝓducere nisi in suppōsito: ⁊ ideo nō intendit generare humanitatē sz hominē. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ sicut eē suppōsiti est: ita ⁊ agere: ⁊ iō sicut nature est generare: nō q̄si ipsa generet: sz q̄ virtute ei⁹ fit generatio: ita non est ipsi⁹ generari q̄si ipsa generet: sz q̄ p generationē accipit. ¶ Ad q̄rtū dicēdū q̄ sicut xp̄s dicit hō rōne humane nature: ⁊ tm̄ humana natura nō est hō: ita etiā dicit nasci rōne humane nature quā accepit a v̄gine: ⁊ tm̄ ipa humana natura nō generat. sicut enī dicit Dio. ij. ca. de di. no. non oportet q̄ eodem modo causa ⁊ causatū recipiunt ꝓdicationē alicuius generis vel spēi: sicut calor est quo aliq̄s dicit calidus: ⁊ tm̄ ipse non est calidus sed calor. ¶ Ad q̄ntū dicendū q̄ cū esse nō fit nature sed suppositi humana natura ꝓprie nō cepit eē: sed xp̄s cepit eē in humana natura: ⁊ sic p̄ consequēs natura cepit esse.

AD tertiū sic ꝓcedit. videt q̄ natura diuina in xp̄o sit nata de virgine. filius enī dei nō dicit natus de virgine nisi in q̄ntū est incarnat⁹. sed natura diuina dicit incarnata: vt supra di. v. dictū est: ergo ipsa debet dici nata de virgine. ¶ P̄ quicq̄d in recto p̄dicat de filio dei: ergo cū filio dei sit natus de virgine: etiā diuina natura debet dici nata de virgine. ¶ P̄ in filio dei nō est accipe nisi essentiam ⁊ ꝓprietatē. sz absurdū eēt dicere q̄ rōne ꝓprietatis tm̄ dicatur natus de virgine: q̄ ꝓprietas illa relatio est sm̄ quā ad patrē q̄ generat sine matre refert: ergo est nat⁹ rōne diuine nature. ⁊ sic idē q̄ prius. ¶ P̄ Bern̄. dicit q̄ in incarnatiōe est fortitudo infirmata. sz infirmari magis est remotū a nā diuina q̄ nasci: ergo etiā pōt dici nasci. ¶ Sed ⁹tra. natura diuina magis conuenit cū generatiōe xp̄i eterna q̄ cū tpali. sz ipsa nō est nata de generatione eterna: vt in.j. li. di. v. dictū est: ergo multo min⁹ est nata generatiōe tpali. ¶ P̄ humana natura nō ꝓprie dicit nasci generatione humana: ergo multo min⁹ natura diuina. ¶ R⁹ dicēdū q̄ natura humana quātus nō dicat ꝓprie nasci in xp̄o de virgine eo q̄ nasci nō est nature sz ypostasis: tm̄ ꝺsequēter ad generationē se habet: q̄ est p generationē accepta. diuina aūt natura nō est a xp̄o per tpalē generationē accepta. v̄ nullo modo debet dici nata de virgine nec p se nec p ꝺsequens: si natura ꝓprie accipiat sm̄ q̄ ꝓ eēntia supponit: tm̄ q̄ aliq̄s ꝓprie trahit ad supponendū p p̄sona: sicut in. v. di. p̄mi dictū est: iō etiā aliq̄n̄ ꝺuenit q̄ natura diuina sit nata sicut patet in lr̄a. v̄ exponēdū est sicut magist⁹ exponit. ¶ Ad p̄imū ergo dicendū q̄ fili⁹ dei vniuit sibi humanā naturā ⁊ in se: q̄ vnio terminata est ad p̄sonā. nō aūt ita est de diuina natura: vt patet ex dictis supra. v̄ nō est simile. ¶ Ad secundū dicendū q̄ natura diuina nō habet in q̄ntū est nā q̄ ꝓdicet in recto de p̄sona filij dei: sed rōne simplicitatis diuine q̄ nō ꝑmittit aliquā realē diuersitatē in ipso. sz differētia est in modo significādi qui facit q̄ aliq̄d de p̄sona dicat q̄ de natura dici nō pōt. ¶ Ad tertiū dicendum q̄ in filio dei nō solū est accipe naturā ⁊ ꝓprietatē: sz etiā ypostasim siue p̄sonā quātus vnū illoz ab altero sm̄ rem nō differat: ⁊ rōne ypostasis dicit fili⁹ incarnat⁹ in q̄ntū sibi carnē sociauit in vnitate p̄sone. ¶ Ad q̄rtū dicendū q̄ fortitudo dicit infirmata. i. infirmitatem assumpsisse. ⁊ ideo impꝛopria est locutio: nec ad consequentiā trahenda.

AD q̄rtū sic ꝓcedit. videt q̄ nō sint ponēde due xp̄i natiuitates. nasci enī nō ē nature sz p̄sone. sz in xp̄o est tm̄ vna p̄sona: ergo ⁊ vna natiuitas. ¶ P̄ ea que nō sunt vni⁹ rōnis nō debēt ꝺnumerari: sicut canis celestis ⁊ terrestris nō dicūt duo canes. sz generatio xp̄i tpal⁹ ⁊ eterna non sunt vni⁹ rōnis: ergo nō debēt dici due natiuitates. ¶ P̄ cū natiuitas sit generatio q̄dā p natiuitatē aliq̄s ad eē tēdit. sz in xp̄o est tm̄ vnū eē: ergo tm̄ vna natiuitas. ¶ sz ⁹tra. null⁹ dr̄ fili⁹ alicui⁹ nisi rōne alicui⁹ natiuitatis. sz xp̄s dicit fili⁹ p̄ris ⁊ etiā matris: ergo vtrūq̄ est sm̄ aliquā natiuitatē: ⁊ non sm̄ eandē: ergo in xp̄o sunt due natiuitates.

¶ Ulteri⁹ videt q̄ xp̄s non debeat dici bis nat⁹. rōne ei⁹ q̄ adueniat alicui post cōpletū eē nō dicit aliq̄s nat⁹ fiē hō nō dicit nasci quātus capillus p aliquā natiuitatē aduenit. sz humanitas xp̄i aduenit filio dei post cōpletū esse: ergo ꝓpter hoc nō debet dici ipse nat⁹ q̄ humanā naturā accepit. ¶ P̄ b aduerbiū bis importat successionē actuū. sz generationi eterne nō succedit tpal⁹: q̄ eterna semp est: vñ ē sil cū tpali: ergo rōne duplicis natiuitatis nō debet dici bis natus. ¶ P̄ hoc aduerbiū bis importat incoꝛruptionē. vñ qui tota die loquit nō dicitur bis loqui. sed eterna generatio nō bz interruptionē: ergo rōne ei⁹ nō debz dici bis nat⁹. ¶ sz ⁹tra. b aduerbiū bis numerat actū cui adiūgit. sz duplex ē xp̄i natiuitas: ergo sm̄ eas debz dici bis nat⁹. ¶ R⁹ dicendū ad p̄imā q̄stionē q̄ xp̄s ꝓcessit a p̄re eternaliter: ⁊ a matre tpaliter: ⁊ vtraq̄ ꝓcessio bz rationē natiuitatis. sm̄ enī ꝓcessionē eternā fili⁹ est de substātia p̄ris: ⁊ exit ab eo in p̄sonā distinctā: ⁊ tm̄ est ꝺiūct⁹ p̄ri ꝓpter indistinctionē substātie: q̄ vbū apud deū est. vñ patet q̄ saluant⁹ suo mō triā illa q̄ dicebant supra eē de rōne natiuitatis: ⁊ ꝓpter b dicit oriri ⁊ gigni ⁊ nasci. sz ꝓcessio ei⁹ tpal⁹ q̄ ꝓcedit a matre bz natiuitatis rationē: sicut cuiuslibet alteri⁹ qui ex sua matre nascit. vñ sicut due sunt ei⁹ ꝓcessiones: vt dictū est in. j. li. ita etiā sunt due natiuitates. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q̄ q̄uis nasci sit p̄sone: ē tm̄ ei⁹ rōne nature. vñ sm̄ duas naturas q̄s p generationē accepit bz duas natiuitates. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ quātus in xp̄o sit vnū eē tm̄ sm̄ illud bz respectū ad duas naturas: vt supra dictū est. ⁊ ita natiuitas est duplex sm̄ duplicē respectū q̄ acq̄rit p̄sone ad duas naturas acceptas p generationē. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ quātus non fit vna rō p vniuocationē eterne ⁊ tpal⁹ natiuitatis: est tm̄ vna p analogiā. ¶ Ad secundā q̄stionē dicendū q̄ bis cū sit ad uerbiū ponit numerū circa actū. cū aūt mot⁹ ⁊ actus numerent tripliciter. s. ex subiecto: q̄ ē ali⁹ ⁊ ali⁹ agēs. ⁊ ex terminis: q̄ est aliud ⁊ aliud q̄ agit. ⁊ ex mensura actus: q̄ nūc ⁊ tūc agit. b aduerbiū bis nō importat numerū nisi q̄ causatur ex diuersa mēsura. vñ nō dicit bis lectū eē si duo legāt: nec si duo libri sil legant: sed q̄n diuersis horis legit. q̄ aūt in his q̄ agunt in tpe nō est alia mēsura nisi tps: ⁊ b non est aliud ⁊ aliud nisi q̄n discōtinuat: iō bis dr̄ factū eē q̄n aliq̄d cū interruptiōe factū est. eternitas aūt ⁊ tps sunt diuerse mēsure sm̄ diuersaz naturā: ⁊ nō p discōtinuationē. vñ q̄ō fit in eternitate ⁊ tpe pōt dici bis factū eē q̄uis id q̄ eternū est nō interrūpat nec cesset. ¶ Ad p̄imū ergo dicendū q̄ q̄uis humana natura aduenerit filio dei pōt esse cōpletū: tm̄ fili⁹ dei tot⁹ subsistit in vtraq̄ natura. nō aūt ita est de toto homine ad capillū: ⁊ ideo ratio nō ꝓcedit. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ ratio illa ꝓcedit de his q̄ agunt in tpe. ¶ Et sic̄ tertiū, ⁊ ideo nō sunt ad ꝓpositū.

AD q̄ntū sic ꝓcedit. videt q̄ in xp̄o sint due filiationes. multiplicata enī cā multiplicat effect⁹. sz natiuitas est causa filiatiōis: ergo cū in xp̄o sint due natiuitates: erūt in ipso due filiatiōes. ¶ P̄ relatiua sunt quorū eē est ad aliud se habē. sz eē filiatiōis eterne nō est ad matrē xp̄i se habē: ergo p eā nō refert ad matrē: sz aliā filiatiōe refert ad matrē: ergo in xp̄o sunt due filiatiōes. ¶ P̄ relatiua posita se ponūt: ⁊ interempta se interemūt. sed maternita te interempta a virgine nō interimitur filiatio eterna: ergo oportet ponē aliā filiationez q̄ ponat posita maternitate: ⁊ interimat ea remota. ¶ P̄ mot⁹ diuersificat p terminos. sz fiē mot⁹ bz spēm a terminis: ita relatio. ergo cū xp̄s sit filius patris ⁊ matris oportet q̄ alia filiatione ad vtrūq̄ referat. ¶ P̄ p̄bs in. v. metha. ꝓbat q̄ sciētia nō refert ad scientē: q̄ cū referat ad scibile: ⁊ b sit suū eē in q̄ntū ad aliq̄d ē oportet si diceret ad scientē q̄ haberet duplex eē. si ergo filiatione refertur xp̄s ad patrē ⁊ matrē oportet q̄ sint due filia-

tiones fm esse. ¶ Ꝑ sicut supza magister dixit pater posset carnē assumere. sed si de virgine carnē assumpsisset filiꝰ virginis diceretur. nō aūt referret ad virginē filiatione eterna qz eā nō habet ergo filiatione tpali: ergo eadē rōne oportet in xp̄o ponere filiationē tpalē. Sed ctra. filiatio est ꝓprietas psonal. sz in xp̄o est tm̄ vna psona: ergo tm̄ vna filiatio. ¶ Ꝑ sicut xp̄s est filiꝰ p̄ris z matris: ita quilibet alius hō. sz nō alia filiatiōe refert hō ad patrē z matrē: ergo nec in xp̄o sunt due filiationes. ¶ Ꝑ duo accidētia eiusdē rōnis non p̄nt eē in eodē subiecto. vnde eadē paternitate hō refert ad multos filios. sz suppositū filiatiōis in xp̄o est vnū tm̄: ergo in eo nō p̄nt eē plures filiationes sed vna tm̄. ¶ Ꝑ quodlibet ctinuū est maiꝰ oīb⁹ suis partib⁹: sed in quolibet continuo sunt infinite partes in potētia: ergo oportet q aliq̄d referat ad diuersa p diuersas relationes oportet q sint infinite relationes in aliquo ctinuo: quod est inconueniēs. z iterū q in quolibz ctinuo sint tot eq̄litates quot reb⁹ eq̄le est. ℟ dicendū q sicut in primo li. dictū est: relatio non habet ex hoc q ad alterū dicit q sit aliq̄d in rerū natura: sz hoc habet ex eo q relatiōez causat quod est in re q̄ ad alterū dicit. z quia ex eo res habet vnitatē z multitudinē ex quo habet eē: iō fm id in quo relatio fundat indicandū de est ea vtrū sit fm rem vna vl plures. Sunt ergo quedā relatiōes q̄ fundant sup q̄ntitatē sicut eq̄litas q̄ fundat sup vnū in quātitate. z cū vnitas q̄ntitatis nō sit nisi vna in re vna: inde est q p vnā eq̄litatē est res eq̄lis oīb⁹ quib⁹ dicit eq̄lis. alie vo relationes fundant sup actionē z passionē. z in istis cōsiderādū est q vna passio respōdet duab⁹ actionib⁹ q̄n neutrum agens sufficit p se ad actionē complendā: sicut est in eo qui vna natiuitate nascit ex patre z matre. vnde in p̄re z matre sunt due relatiōes fm rem: sicut z due actiōes. sz in nato est vna relatio fm rem fm quā refert ad patrē z ad matrem: sicut z passio vna. Itē cōsiderandū est q quedā relationes nō innascunt ex actionib⁹ fm q sunt in actu: sed magis fm q fuerūt. sicut aliq̄s dicit pater postq̄ ex actione est effect⁹ cōsecut⁹. z tales relationes fundant sup id quod in agente ex actiōe relinquit siue sit dispositio: siue habit⁹: siue aliquod ius aut potestas: vel quicq̄d aliud est huiusmodi. sz qz hoc q̄ relinquit ex actionib⁹ vni⁹ spēi nō p̄t eē nisi vnū: inde est q tales relationes etiā fm rem non multiplicant fm diuersas actiones: sed magis sunt vnū fm id q̄ ex actione relinquit. z ꝓpter hoc nō sunt diuerse relationes fm rem in patre vno q̄ generat plures filios: nec in magistro vno q̄ docet plures discipulos. si aūt sint plures actiones fm speciem causant etiā plures relationes specie differentes. vñ cū xp̄s nō p vnā generationē passiuā se hēat ad generationē actiuam patris z ad generationē actiuā matris: sz p aliā z aliā: z he due generatiōes nō sunt vni⁹ generis necdū vni⁹ spēi: nihil vt videt impediret quin in xp̄o possent esse due filiationes fm rem differētes nisi imediatū subiectū filiationis eēt suppositū. quod quidē fm secundā opinionē nō est nisi suppositū eternum in xp̄o. z qz ex nullo tempozali aduenit rei eterne aliq̄ realis relatio: sz rōnis tm̄. ideo filiatio q̄ dicit tur xp̄m ex generatione tpali nō est realis sz rōnis tm̄. z tm̄ realiter filiꝰ est. sicut z deus realiter dīs ex hoc est q creatura realiter refert ad ip̄m. vñ cōcedo q in xp̄o nō est nisi vna filiatio realis q̄ refert ad patrē: z respectus quidā rōnis quo refert ad matrē. tm̄ p̄ma opinio q̄ ponit duo suppositā posse ponere duas filiationes: nec tm̄ poneret duos filios masculine: sed duo filia neutraliter si latine diceret. ¶ Ad primū ergo dicendū q natiuitas tpalis siue generatio passiua xp̄i est q̄dā passio q̄ fm rem fundat in humana natura: z ex hoc noīat natus sicut z hō. sed suppositū filiationis nō p̄t eē natura: cū sit eiꝰ quod habet cōplementū spēi: vt supza dictū est. z ideo due natiuitates causant duas filiationes: sed vnā tm̄ fm rem: z aliā fm rationē. ¶ Ad secundū dicendū q p̄bs nō accipit esse fm q dicit actus entis. sic enī relatio nō habet eē ex eo ad q̄ dicit: sz ex subiecto sicut oīa alia accidentia: sed accipit esse ꝓ quidditate vel ratione quam signat diffinitio. rō aūt relationis est ex respectu ad alterū: vñ ex hoc q filiꝰ dei refert ad matrē non oportet q habeat aliā filiationē fm rem: sz aliū respectū relationis. ¶ Ad tertiū dicendū q maternitas posita ponit aliū respectū in xp̄o z remota remouet illū respectū: sz non oportet q ponat aliā filiationē realez. ¶ Ad q̄rtū dicendū q oīs mot⁹ est aliq̄d fm rem: nō aūt oīs relatio: ergo quāuis ex terminis multiplicent respectꝰ relationis: nō tm̄ oportet q multiplicent relationes fm rem: sicut motus multiplicantur fm rem ex diuersitate terminoꝝ. ¶ Ad quintum dicendū q respectus scientie ad scientem z ad scibile non est vnius rationis sz respectꝰ ei⁹ ad scientē ineſt ei ex hoc q est accidens. respectus aūt ei⁹ ad scibile ineſt ei ex hoc q est sciētia. vñ si referret in q̄ntū est sciētia ad vtrūq̄ oportet q eēnt respectus diuersi fm speciē. sed respectꝰ filij ad patrē z ad matrē est ad terminos vni⁹ rōnis. vñ nō oportet q sit diuersa relatio fm speciē neq̄ fm rem. ¶ Ad sextū dicēdū q si pater carnē assumpsisset de virgine esset filiꝰ virginis: nō quidē p aliquā realem filiationē cuiꝰ suppositū eternū subiectū eēt: sz p respectū rōnis tm̄. Hoc est enī nasci de virgine. s. hominez assumere. Uerū est si humana natura dicat hō: z si assumē dicatur ad se sumere vel in se: quod diuine nature nō ꝯuenit.

¶ DISTINCTIO .VIII.

¶ De adoratiōe humanitatis xp̄i: an eadē sit adoratio humanitati z diuinitati exhibenda.

Propterea inuestigari oportet vtrū caro xp̄i z anima vna eadēq̄ cū verbo debeant adoratione adorari: illa. s. que latria dicit. Si enī aīe vel carni xp̄i exhibet latria q̄ intelligit seruitus siue cultus soli creatori debit⁹: cū aīa xp̄i vl caro creatura tm̄ sit: creature exhibet quod soli creatori debetur. Quod faciēti in idolatriā reputat. Ideoq̄ quibusdā videt non illa adoratione q̄ latria est carnē xp̄i uel animā eē adorandā: sz ea q̄ dulia est cuiꝰ duas spēs uel modos eē dicūt. Est enī cuiusdā modi dulia q̄ creature cuilibet exhibiri p̄t. z est q̄daz soli humanitati exhibenda: nō alij creature: qz xp̄i humanitas sup omnē creaturā est veneranda z diligenda. nō tm̄ adeo ut cultus diuinitati debit⁹ ei exhibeat: qui cultus in dilectione z sacrificij exhibitione atq̄ reuerētia cōsistit: qui latine dicit pietas: grece aūt theosebia. i. dei cultus: vl eusebia. i. bonꝰ cultꝰ. Alijs aūt placet xp̄i humanitatē vna adoratione cū verbo eē adorandā: nō ꝓpter se: sed ꝓpter illū cuiꝰ est scabellū: cui est vnita. Nec ipsa humanitas sola uel nuda: sed cuz verbo cui est vnita. nec ꝓpter se: sed ꝓpter illū est adoranda. nec q̄ hoc facit idolatrie reus iudicari potest: quia nec soli creature nec ꝓpter ipsam: sed creatori cum humanitate z in humanitate sua seruit. De hoc Io. Damas. ita ait: Due sunt nature xp̄i rōne z modo differētes: vnite vo fm ypostasim. vnꝰ igit xp̄s est deus perfectꝰ z homo perfectꝰ quē adoramus cuz patre z spiritu sancto vna adoratione cū incōtami

nata eius carne: nõ inadorabilem carnẽ dicentes. adoratur enĩ in vna verbi ypostasi: quẽ ypostasis generata est: non creature veneratione prebentes. Non enĩ ut nudam carnẽ adoramus: sed ut vnitã deitati in vnam ypostasim dei verbi duabus reductis naturis. Timeo carbonem tangere propter ligno copulatuz ignem. adoro christi dei mei simul vtrãq; naturam propter carni vnitam diuinitatẽ. non enĩ quartam oppono personã in trinitate: sed vnam personam cõfiteor verbi z carnis eius. His verbis insinuari videtur christi humanitatez vna adoratione cum verbo esse adorandã. De hoc etiã Augustin⁹ ex sermone domini: vbi dicit Non turbetur cor vestrum: ita dicit: Dicunt heretici filium non natura esse deum: sed creatũ. Quibus respondendum est quia si filius non est deus natura: sed creatura: nec colẽdus est omnino: nec ut de⁹ adorandus: dicente Apostolo Coluerunt z seruierũt potius creature q̃ creatori. sed illi adhuc replicabunt z dicent Quid est q̃ carnem eius quam creaturam esse non negas simul cũ diuinitate adoras: z ei non minus q̃ diuinitati deseruis. Ego domi/nicam carnem imo perfectam in christo humanitatẽ iõ adoro q̃ a diuinitate suscepta z deitati vnita est: ut nou alium z alium: sed vnum eundemq; deum z hominem dei filium esse cõfitear. Deniq; si hominem separaueris a deo: illi nunq; credo ut seruio. velut si quis purpuram uel diadema regale iacens inueniat nunquid ea conabitur adorare. cum vo ea rex fuerit indutus periculũ mortis incurrit si ea cum rege adorare quis ꝓtempserit. Ita etiam in christo domino humanitatem non solam uel nudam: sed diuinitati vnitam. s. filium vnum deum verum z hominẽ verum si quis adorare cõtempserit eternaliter morietur. Item super psalmũ nonagesimũoctauuz vbi dicit Adorate scabellum pedum eius quoniam sanctum est: sciendum est quia in christo terra ẽ id est caro que sine impietate adoratur. Suscepit enĩ de terra terram: quia caro de terra est: z de carne marie carnem accepit. Nec sine impietate a verbo dei assumpta adoratur a nobis: quia carnem eius nemo mãducat nisi prius adoret. sed qui adorat non terram intuetur sed potius illuz cuius scabellum est propter quem adorat. His auctoritatibus premisse inuestigationis absolutio explicatur.

¶ Postq̃ magister determinauit quid conueniat nature diuine ex vnione ad humanam: hic determinat quid conueniat humane ex vnione ad diuinam: q̃. s. adoratur adoratione latrie. Diuiditur autem hec pars in duas partes. In prima mouet questionem. In secunda determinat eam ibi Ideo quibusdã. Et hec diuidit in duas partes fm q̃ duas opiniones ponit. Secũda incipit ibi Alijs placet. Et hec diuiditur in tres. In prima ponit solutionem. In secunda respondet ad obiectionem factam in contrarium ibi: Nec cõtra hoc facit. In tertia confirmat solutionem ibi: De hoc ioannes ita ait. ¶ Circa est duplex questio. Primo enim queritur de latria. Secundo de dulia. ¶ Questio prima.

Circa primũ queruntur tria. Primo quid sit latria. Secundo cui debeat. Et tertio q̃ soli de querit tertio qualiter sit ei exibẽda.

Ad primũ sic proceditur. videtur q̃ latria non sit virtus. omnis enĩ virtus in libera voluntate consistit: sed seruitus libertati opponitur. cuz ergo latria sit seruitus vt dicitur in littera: videtur q̃ non sit virtus. ¶ Ꝑ omnis virtus consistit principaliter in actu voluntatis. sed latria consistit in actu exteriori. s. in exhibitione sacrificiorum: ergo videtur q̃ nõ sit virtus. ¶ Ꝑ ad latriam pertinet reuerentiam deo exhibere. hoc autẽ ad donum timoris pertinet: ergo latria est donum z non virtus. ¶ Ꝑ latria dicitur alio nomine pietas: vt habetur ex littera. sed pietas est donum: ergo latria non est virtus sed donum. ¶ Sed contra. Laudabile fm philosophũ est propriũ virtuti: sed actꝰ latrie est maxime laudabilis: ergo latria est virtus. ¶ Ꝑ omnis actus qui cadit in precepto legis est actus virtutis: quia intentio legislatoris est inducere hominem ad virtutem: vt dicitur. ij. Ethico. sed actus latrie precipitur per primũ mandatum: ergo latria est virtus. ¶ Ulterius videt q̃ sit virtus generalis. Augusti. enĩ dicit. x. de ciui. dei: Uerum sacrificiũ est omne opus quod geritur vt sancta societate deo iungamur. sed huiusmodi est omne opus virtutis ergo omne opus virtutis est verum sacrificium. sed sacrificium deo offerre proprie pertinet ad latriam: ergo ad ipsaz pertinent omnes actus virtutum: z sic ipsa est virtus generalis. ¶ Ꝑ omne opus virtutis deo seruit Luc. xvij. Cũ omnia bene feceritis dicite seru inutiles sumus. sed latria est seruitus deo debita: ergo omne opus virtutum pertinet ad latriam: z sic idem quod prius. ¶ Ꝑ quicũq; facit aliq̃d ad gloriam alicui⁹ exhibet ei reuerentiam. sed Apostolus prima Corinth. xij. docet omnia in gloriam dei facere ergo per omnia opera virtutis recte facta exhibetur deo reuerentia. sed reuerentiam deo exhibere pertinet ad latriam: ergo ipsa est virtus generalis. ¶ Sed contra. Uirtus generalis non precipitur speciali legis precepto sed tota lege: sicut patet de iusticia legali. sed latria precipitur speciali precepto s. per primum prime tabule: ergo est virtus specialis. ¶ Ꝑ vitio speciali opponitur virtus specialis. vnde philosoph⁹ quinto Ethico. probat iusticiaz esse specialem virtutẽ propter hoc q̃ ei opponitur auaritia que est speciale vitiuz. sed latrie opponitur speciale vitium. s. idolatria: ergo est specialis virt⁹. ¶ Ulteri⁹ videt q̃ sit virt⁹ theologica. Augustinus dicit in Encheri. Si queratur quomodo colitur deus: respõdetur fide spe z charitate. sed latria dicitur cultus dei vt ex littera habet⁹: ergo latria est fides spes z charitas que sunt virtutes theologice. ¶ Preterea virtus theologica ẽ que habet deum pro obiecto: sicut fides qua creditur deus z sic de alijs. sed latria habet deũ pro obiecto: quia ea colit⁹ ergo latria est virt⁹ theologica. ¶ Preterea omnis virtus cardinalis tenet medium inter superfluũ z diminutum. sed latria non est huiusmodi: quia deus non potest nimis coli: ergo latria nõ est virtus cardinalis: sed theologica. ¶ Sed cõtra. nulla virtus theologica habet actum exteriorem: sed latrie actus est sacrificium offerre qui est actus exterior: ergo non est virtus theologica. ¶ Ulterius queritur ad quã virtutum cardinalium reducatur. z videtur q̃ non ad iustitiam de qua magis videtur. Justitia enim fm q̃ est specialis virtus vna de quattuor cardinalibus consistit fm philosophũ in cõmunicatione actiue vite. sed in presenti vita nõ est nobis cõmunicatio cum deo. vnde dicitur Dante. ij. Exceptis, diis quorum non est cum hominibus conuersatio. ergo nõ potest nobis esse iustitia ad deum: sed latriam deo exhibemus: ergo non potest esse species iustitie. ¶ Preterea fm philosophum quinto Ethicorũ non est iustitia ꝓprie dicta inter dominuz z seruum: sicut nec alicuius ad se: quia ser⁹ quod est z quod habet domini est. similiter nec patris ad filium qui est quasi pars eius. sed nos habemus nos ad deum sicut serui ad dominum: z filij ad patrem: ergo non est iustitia nostri ad deum: z ita latria non est pars iustitie. ¶ Preterea iusticia proprie in equalitate consistit

ficut dicit philosophus quinto Ethicorum. sed non est possibile nos equari deo sm opus nostrum: ergo non potest esse iustitia nostri ad deum: & sic idem quod prius. ¶ Sed contra. Tullius in rethorica ponit religionem speciem iusticie: sed religio sm qꝫ ipse accipit est idez qꝫ latria: qz religio sm eũ est: que supiori cuidã nature quã dïnam vocant cultum celimoniamqꝫ affert: ergo latria est species iusticie ¶ Ꝓ reddere debitũ actꝰ est iusticie: sꝫ latria est cultus deo debitus. vnde exhibet deo qõ ei debet: ergo latria est pars iusticie. ¶ Rº dicendũ ad primam questionẽ qꝫ qñ aliqd cõmune in multis invenit si in aliquo eoꝝ sm specialẽ modum invenial: habet etiã nomẽ speciale: sicut nasus curuꝰ dicit simus. Siliter cuꝫ obsequiũ diuersis possit exhiberi: speciali quodã & supmo modo deo debet: qz in eo est suprema ratio maiestatis & dominij: & ideo seruitiũ vl obsequiũ qõ ei debet: speciali noie nomat & dicit latria. Hoc aũt nomen tripliciter sumit qñqꝫ enĩ ꝓ eo quod deo in obsequiũ exhibet sicut sacrificiũ genuflectiones & huiusmodi: qñqꝫ aũt ꝓ ipsa exhibitione: qñqꝫ vero ꝓ habitu quo exhibetur obsequiũ. & ꝓmo modo latria nõ est virtꝰ: sꝫ materia virtutis. scõo modo est actꝰ virtutis. tertio modo est virtus: & nominat hec virtꝰ quattuoꝝ noibꝰ: dicit enĩ pietas quãtũ ad effectũ devotionis: qõ ꝑmũ occurrit: dicit etiaz theosebia. id est divinꝰ cultus: vel eusebia. id est bonꝰ cultꝰ quãtũ ad intentionẽ attentã illud enĩ coli dicit cui studiose intendit sicut ager vel animꝰ vel quicqd aliud: dicit etiam lacria. id est seruitꝰ quantũ ad opera que exhibent in recognitionez dominij qõ deo cõpetit ex iure creationis: dicit etiam religio quãtũ ad determinationẽ operũ ad que homo se obligando in cultũ dei determinat quibus tñ nominibꝰ vna & eadẽ virtus noiat scõm diuersa que ad ipsam concurrunt. ¶ Ad ꝑmũ ergo dicendũ qꝫ sm philosophum in principio Metha. Liber est qui sui causa est: vñ seruus dicit q causa alteriꝰ est: & seruitiũ qõ causa alterius agit: sꝫ alterius causa agi est dupliciter: vel sicut finis: sicut seruꝰ nõ lucrat sibi: sꝫ dño vel sicut mouẽtis: sicut seruꝰ nõ ꝓprio motu: sꝫ motus dñi vel sicut instrumẽtũ dñi operat: seruitium ergo quãtũ ad hoc scõm tollit libertatẽ volũtatis: & per cõsequens virtutẽ: sed quãtũ ad ꝑmũ nõ: qz homo põt ꝓpter alterũ operari: quod sibi debet etiã ꝓpria vocate: & sm hoc latria dicitur seruitꝰ. ¶ Ad secũdũ dicẽdũ qꝫ cuius virtus habeat qꝫ sit virtus ex actu interiori. s. ex electiõe: tñ qꝫ sit determinata virtꝰ habet ex actu exteriori: qz nostra electio determinat per actũ exteriorẽ qui elicit sm quẽ attingit virtꝰ ꝓpriũ obiectũ vel materiã ex quo specificat actus vel habit: & ideo vtutes quedam habẽt actꝰ exteriores nõ solũ interiores: sicut patet de fortitudine & iusticia. ¶ Ad tertiũ dicẽdum qꝫ reuereri inquãtũ huiusmodi est actꝰ timoris: sꝫ exhiberi reverentiã in quãtũ est deo debitũ est ꝓpria latere. vnde nõ sequit idem esse latria & timoris domũ: sicut etiã pugnare viriliter ẽ actꝰ fortitudinis inquãtũ huiusmodi: sed pugnare in acie regis inquãtũ miles hoc debet ei ꝓpter feudũ: qõ tenet ab eo et est actꝰ iusticie. ¶ Ad quartũ dicẽdũ qꝫ pietas inquãtũ est donũ cõsistit in quadã benivolẽtia supra modũ humanuz ad oẽs: sꝫ pietas sm qꝫ hic accipit consistit in quadã devotione ad deũ cui latria exhibetur: & hoc infra in tractatu de donis melius patebit. ¶ Ad secũdã questionẽ dicẽdũ qꝫ aliqua virtꝰ dicit generalis quattuoꝝ modis. vno mõ qz predicat de qualibet vtute: sicut iusticia legalis que cõuertit cũ virtute: & est idẽ subiecto rõne differẽs: vt dicit pꝫus. v. Ethi. & sic dicit generalis quãtũ ad suam essentiã. Secũdo mõ dicit generalis inquãtũ ab ea dependent alie virtutes participãtes eiꝰ actũ: & hoc mõ prudẽtia generalis dicit: qz ex ea oẽs alie virtutes morales rectitudinẽ electionis participãt: & sic actꝰ eius imiscet actib⁹ omniũ aliarũ virtutum nihilominꝰ ipsa in se est specialis sm qꝫ habet specialem rationẽ obiecti. s. eligibile ad opus. Tertio mõ dicit generalis inquantũ operat circa actꝰ omniũ virtutũ: ita qꝫ oẽs cedunt ei ꝓ materia: sicut magnanimitas que operatur magna in oĩbꝰ virtutibus: vt dicit. iiij. Ethi. & tñ in se specialis virtꝰ est: qz rationẽ specialẽ obiecti in oĩbꝰ attendit: scilicet dignũ magno honore. Quarto dicit aliqua virtus generalis inquãtũ ad eã cõcurrunt diuerse vtutes: qz scilicet actꝰ eius preexigit actꝰ multarũ virtutũ: sicut etiã ad magnanimitatẽ preexigunt alie virtutes: qz nullꝰ põt se dignificare magnis nisi virtuosus sit. ꝑma ergo generalis est quasi universalis. secũda quasi cause dãtis esse. tertia quasi mouẽtis per imperiũ. quarta quasi totiꝰ integralis comprehendẽtis multa. ¶ Sic ergo dicẽdũ est qꝫ latria in se considerata est specialis virtꝰ: qz habet specialẽ rõnẽ obiecti & actꝰ scilicet vt exhibeat aliquid deo in recognitionem seruitutis: sicut feudotariꝰ aliquid reddit dño suo in recognitionẽ dominii. vñ actũ & obiectũ habet formaliter vnũ & specialẽ quantũ ad predictã rõnẽ ꝙnis materialiter sint multi actꝰ & multa obiecta. Potest aũt dici generalis quãtum ad duos vltimos modos. Potest enĩ vti actibꝰ aliarũ virtutũ materialiter sub ꝑdicta rõne ꝓprij obiecti: & iterũ ad actũ eiꝰ preexigunt multe virtutes alie: sicut fides que ostẽdit cui exhibẽda sit latria & charitas que afficit ad eũ cui exhibẽda est: et sic possunt multe alie cõcurrere. Quãuis aũt vtat materialiter actibꝰ aliarũ virtutũ sub rõne ꝓprij actus: tamen vtit quibusdã actibꝰ qui nõ sunt ꝓprie alcuiꝰ alteriꝰ virtutis eliciue sicut offerre sacrificia: facere ꝑstratiões & huiusmodi: nisi forte sicut imperant a charitate & ostẽdũt a fide: nõ aũt eliciunt: & isti videnꝫ ꝓprie actꝰ esse latrie. ¶ Ad ꝑmũ ergo dicendũ qꝫ offerre sacrificia est tantũ de illis que pertinent ad latriã elicitiue. vnde hoc qõ dicit: omne opꝰ quo deo iũgimur eẽ sacrificiũ est methaphorifice dictũ inquãtũ deũ placabilẽ reddit ad qõ sacrificiũ offert. ¶ Ad secũdũ dicendũ qꝫ aliud est deo seruire & aliud exhibere aliqd in recognitionẽ seruitutis. ꝑmũ enĩ ois virtutis cõmune ẽ scõm aũt ꝓpriũ est latrie. vnde latria includit seruitium in rõne sui obiecti: & ꝓpter hoc per se inest ei & a seruiẽdo nominat: alijs aũt virtutibꝰ accidit & nõ pertinet ad ꝓprias rõnes ipsarũ. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ qꝫ sm qꝫ actus aliarum virtutũ in gloriã dei fiunt sic materialiter assumũt a latria vt dictũ est. ¶ Ad tertiã questionẽ dicẽdũ qꝫ virtutes theologice dicũt ꝓprie ille que habẽt deũ ꝓ obiecto & fine: vnde nulla virtꝰ theologica habet actũ circa rem creatã ꝓprie loquẽdo: charitas enĩ nihil in hoĩe diligit nisi deũ: obiectũ aũt circa qõ ait latria est id qõ reddit deo in recognitionẽ seruitutis qõ nõ est deus. vnde nõ est virtꝰ theologica: sꝫ ad cardinales reducit. ¶ Ad ꝑmũ ergo dicẽdũ qꝫ dicit coli fide spe & charitate nõ quasi cultꝰ eliciat bis virtutibus: sed quia dicte virtutes ordinãt ad cultũ: vel etiam quia actus dictarũ virtutũ materialiter cõcedunt in cultuz modo predicto. ¶ Ad secundũ dicendũ qꝫ cum dicit colore vel adoro deũ: quãuis actus videatur transire in deũ sicut in obiectum: transit tamẽ in rem aliam sicut in obiectuz: et in deum sicut in finẽ: quia colere deũ est aliquid exhibere deo in protestationẽ seruitutis. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ qꝫ supfluum & diminutũ inter que mediat virtus moralis nõ attẽdit sm ꝙntitatẽ absolutã: sꝫ in cõpatiõe ad rõnẽ rectã. vt sꝫ fiat aliqd sm qꝫ oz ꝙntũ ad oẽs circũstãtias. Vñ ꝓtingit qꝫ ꝙntũ ad aliquã circũstãtiã virtus aliq ponit in maximo sic magnanimitas q ẽ circa maximos honores & magnificẽtia q ẽ circa maximos sũpt. vñ & in latria supfluũ ẽ nõ qꝫ deus colat nimis: sꝫ ꝙntũ ad has circũstãtias exhibẽ cultũ latrie cui nõ oz cultꝰ exhiberi: & sic ẽ idolatria: vl qñ nõ oz: & sic ẽ supstitio q ẽ religio supra modũ obfuata ¶ Ad ꝙrtã qõnẽ dicẽdũ qꝫ sm plm iusticia sm qꝫ ẽ spalis virtꝰ consistit in bonis qb⁹ boies sibi iuicẽ cõcãt ĩ vita ista sic sũt pecũia honores & huiusmõi sm qꝫn alteri huiusmõi cõicare põt ĩ qb⁹ iudex sm legẽ eqlitatẽ ꝓstituit vt vnusq̃sqꝫ hãt qõ sibi debeat nõ plꝰ nec minꝰ & in hac eqlitate ꝓsistit iusticia. vñ iusticia sic accepta vt ipse dicit non est nisi in illis qui nati sunt

regulari eadē lege ⁊ sub eodē pncipe esse ⁊ equaliter pn̄cipari. Unde sm ipsum talis iusticia nō est dn̄i ad seruum nec patris ad filiū: qz seru⁹ ⁊ fili⁹ res eoz sunt. vnde nō ē ad eos iusticia sicut nec ad seipsuz: tn̄ est ibi q̄dē modus iusticie sm q̄ dn̄s reddit seruo qō sibi debet vel econuerso qō appellat iustū dn̄atuz. ⁊ hoc mō se habet ad iusticiā latria qz cōsistit in hoc q̄ reddit deo qō sibi debet. vñ reducit ad iusticiā nō quasi spēs ad gen⁹: sz sicut virt⁹ annexa ad pn̄cipalē que pticipat modum pncipalis. Et per hoc patet responsio ad duo. pma q̄ sm istā viā pcedūt. Ad tertiū autē dicēdū q̄ predict⁹ modus iusticie q̄ est filij ad patrē ⁊ hois ad deū nō requirit equalitatē vt exhibeat sm dignitatem ei⁹ cui exhibet: sz sm possibilitatē reddētis. vñ dicit p̄bus in .viij. Ethi. q̄ nō in oīb⁹ reddēdū est qō est sm dignitatē quēadmodū in his q̄ ad deos ⁊ parētes honorib⁹: nullus enī sm dignitatē alteri retribuit. Scōm potētiā aūt famulans iustus esse videtur.

Ad secūdū sic procedit. videt q̄ humanitati xp̄i nō sit latria exhibēda: dicit enī in glosa sup illud psal. Adorate scabellū pedū. ⁊c. Caro xp̄i nō ē adorāda illa adoratione latrie q̄ soli deo debet. ¶ Ꝑ ea que ad naturā pertinēt in xp̄o distincta sunt: sz reuerētia non solū debet psone: sz nature: cuz igit natura humana sit alia a dīna alia sibi debet reuerētia: ergo nō debet sibi latria q̄ tantuz deo debet. ¶ Ꝑ sicut dictū est latria exhibet deo inq̄ntum est ipse dn̄s per creationē: sz creare nō cōuenit humanitati xp̄i: ergo nō est ei exhibēda latria. ¶ Ꝑz cōtra. sicut anima rōnalis ⁊ caro vn⁹ est hō: ita de⁹ ⁊ homo vn⁹ est xp̄s: sz eadē reuerētia exhibet aīe hoīs ⁊ carni eius: ergo eadē reuerentia exhibēda est filio dei ⁊ humanitati assumpte: ⁊ sic adoranda est latria. ¶ Ꝑ. hoc idē patet per auctoritates ⁊ exēpla in littera posita. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ nec imaginib⁹ xp̄i cultus sit exhibēdus latrie. Exo. xx. nō facies tibi imaginē neq; vllā sīlitudinē: ergo multo min⁹ licz adorare imaginē xp̄i. ¶ Ꝑ de nullo alio irridet in scripturis idolatre: nisi qz opera manuū tuarū adorauerūt q̄b⁹ ipsi faciētes meliores erāt: sz sīliter imagines quas ecclesia adorat sunt opera manuū hoīuz: ergo videt ī simulē derisionez incidere. ¶ Ꝑ in cultu dīno nō sunt exhibēda nisi ea que per legē dei determinant: sz nō inuenit in sacris scripturis institutum de imaginū adoratione: ergo videt nimis p̄sumptuosuz fuisse imaginū adorationē inducere. ¶ Ꝑz cōtra. imago in quātū huiusmodi. ducit ī imaginatū: sz in imaginatū harū imaginū quas adoram⁹ est xp̄s qui est adorandus adoratione latrie: ergo ⁊ imago ei⁹. ¶ Ꝑ Basili⁹ dicit q̄ honor imaginis ad ꝓtypicū refert. idest ad pncipalē figurā. s. ad imaginatū: ergo idem honor vtriq; exhibēdus est: ⁊ sic idē qō pzius. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ beate virgini sit latria exhibenda: qz Damasce. dicit q̄ honor matris refert ad filiū: si ergo filius latria est adorādus sīliter ⁊ matre. ¶ Ꝑ de ipsa cantatur. Secūq; faciet matrē participē patris imperij: ⁊ ab oībus dicit dn̄a mūdi ⁊ regina angelorū: sed deo exhibet latria inquātū est dn̄s ⁊ rex: ergo ⁊ virgini matri oportet latriā exhiberi. ¶ Ꝑ Aug⁹. in sermone de assumptiōe virginis ꝓbat q̄ corp⁹ virginis nō est incineratū: qz est eiusdez nature cū corpe filij qō ex suo sumptū est: ergo si corp⁹ filij est adorādū adoratione latrie: videt q̄ sīliter mater. ¶ Sz cōtra beata virgo est pura creatura: sz latria soli creatori debetur: ergo ei nō debet latria. ¶ Ꝑ ipsa adorat deū latria: sz nō est eiusdē latriā exhibere ⁊ recipe: sīc nec creari ⁊ creare: ergo latria nō est exhibēda btē virgini. ¶ Ulterius videt q̄ nō sit exhibēda cruci: sicut enī sm hūanitatē passus est in cruce: ita sm dīnitatē celū est sedes ei⁹: sz celuz ꝓpter hoc nō est adorandū latria: ergo multo min⁹ crux cū latria debeat xp̄o rōne dīnitatis nō rōne humanitatis. ¶ Ꝑ res inanimata indignior est hoīe: sed honor latrie nō est exhibendus ab hoīe nisi ei qui est supra hoīem: ergo crux nō debet latria adorari. ¶ Ꝑ maiorē affinitatē habet ad xp̄m beata virgo q̄z crux eius: sed virgo nō adorat latria: ergo multo minus crux. ¶ Sed cōtra reliquie aliorū sanctoz honorātur eodē honore quo ipsi sancti: sz crux est de reliquijs xp̄i: ergo est adorāda latria sicut xp̄us. ¶ Ꝑ crux est imago xp̄i crucifixi: sz imago crucifixi xp̄i est adoranda latria: ergo ⁊ crux. ¶ Ulteri⁹ queritur: vtrū viris sanctis sit exhibendus honor latrie: ⁊ videt q̄ sic: qz latria exhibet deo rōne dīnitatis: sz sancti pticipatiōe dicūt dij: ergo eis debet latria exhiberi. ¶ Ꝑ imago impressa dīnitus est nobilior q̄z que facta est humanit⁹: sz imagines dei quas hō fecit adorant latria: ergo multo forti⁹ viri sancti in quib⁹ de⁹ suā imaginē impressit ⁊ reformauit. ¶ Ꝑ abraā: vt legit Gen. xviij. tres viros qui angeli erant: vt dicit Aug⁹ adorauit adoratione latrie: ergo videt q̄ ⁊ alijs sanctis latria exhiberi possit. ¶ Sed contra est qō legit Act. xiiij. de paulo ⁊ barnaba qui prohibuerūt illos qui eis sacrificare volebant. ⁊ in Hester. xiij. legit de mardocheo qui noluit adorare Aman ne honorē dei videret transferre ad homines. ¶ Ulteri⁹ videtur q̄ sine peccato alicui creature possit latria exhiberi. legit enim Apocal. vltimo q̄ ioānes voluit angelū adorare ⁊ prohibit⁹ est ab eo: nō autē prohibuisset si eum debita adorare voluisset: quia hec angelis sanctis debet: ergo volebat eum adorare latria: ⁊ ita hoc potest fieri sine peccato vt videt. ¶ Ꝑ. opus sm intentionē iudicat: sed aliquis adorans angelū qui in forma xp̄i apparet habet intentionem bonā credens ipsum esse xp̄m: ergo adorādo non peccat: quia ignorantia facti excusat eū: sed tamē idolatria est quia decretalis. dicit q̄ sacerdos qui nō consecrat ⁊ fingit se consecrare: facit populū idolatrare: ergo videt q̄ homo possit creature latriā exhibere sine peccato. ¶ Sed contra si aliquis hoc quod debet tēpozali dn̄o in recognitionem dominij alteri exhiberet: reus eēt infidelitatis apud ipsuz ergo multo amplius peccat si cultuz deo debitum creature impēdat. ¶ Ulterius videt q̄ si creature exhibeat vnitoce dicat cum ea que exhibet deo: materia enim nō diuersificat speciē: sed cultus exhibitus deo ⁊ creature nō differt vt videtur nisi materialiter: ergo nō differt sm speciem: et ita dicit vnitoce. ¶ Ꝑ beatitudo vnitoce dicitur quātis a quibusdā queratur vbi est scilicet in deo: a quibusdā vbi nō est scilicet in diuitijs igit similiter latria dicet vnitoce siue exhibeat cui ē exhibēda: siue cui nō ē exhibēda. ¶ Ꝑ oīs cult⁹ deo debit⁹ ē latria: sz idolatria est cult⁹ deo debit⁹ idolo exhibitus: ergo est latria: ⁊ sicidē quod pzius. ¶ Sz contra. idem vnitoce sumptū nō potest esse virtus ⁊ vitiuz sed latria que deo exhibet est virtus: que autem creature est vitiū: ergo non dicit vnitoce. ¶ Ꝑ deus non vnitoce dicit de deo vero ⁊ idolo: sed vterq; mouetur ex diuinitate eius cui latriam exhibet: ergo videt q̄ nec latria vnitoce dicatur. ¶ Ad⁹ dicendū ad primaz questionē q̄ duplex est modus quo aliquid honorat. aliquid enim honoratur ratione sui ⁊ ratione alterius. sm philosophū enim in primo Ethicorū. Laus ⁊ honor in hoc differunt q̄ laus debetur alicui ꝓpter bonitatē quā habet ex ordine ad alteruz vt quādo facit actum congruentē fini: honor autē debetur alicui ꝓpter bonitatē quā habet sm se. vnde sm ipsum. laus debetur homini ꝓpter actus virtutū qui ordinantur ad felicitatē: honor autem debet deo ⁊ diuinis. vnde sicut laus non debet nisi actui vel agenti qui est dom⁹ actus quasi per electionē agens: ita etiaz nec honor: quātis etiā honor nō ita debeatur actui sicut laus: sed magis agenti: ergo ratio ne sui honorat illud cuius est per electionē agere: sed ratione alterius honorat quod ratione honorati est vnde patri hominis scōm se considerate nō debetur honor nisi ratione alterius. id autē cuius est agere persona est vel suppositum: qz actus sunt indiuiduoꝝ. vnde q̄ntū ad pmū modū honoris nō debet hūanitati xp̄i honor sēpatim a ꝑsona dīna: sz ī ipsa ⁊ cū ipsa adorat sīc man⁹ cū hoīe: ⁊ ideo sm hoc debetur sibi honor latrie: quantū aūt ad scōm mo-

dum honozis q̄ partib⁹ ꝛ etiā reb⁹ inaīatis exhibeꝛ: debeꝛ sibi p se reuerētia ꝛ honoꝛ: ꝛ ideo nō debeꝛ sibi latria: sz ouꝛ lia excellēs, ꝓpter singularē modū dignitatis quē habet exꝛ vnione ad verbū: pz ergo q̄ honoꝛ quo honozat aliq̄d rōneꝛ sui ad hūanitatē xp̄i nō ptinet vt p se ꝛsideratā: sz solū vt bonozat vno bonoze cū supposito in quo est: ꝛ sic debeꝛ ei latria: sz honoꝛ qui debeꝛ ei rōne alteri⁹ ptinet ad eam etiā in se ꝛsideratā: ꝛ sic debeꝛ ei dulia: ꝛ q̄ fm p̄mū modū magis ꝓpꝛie dicit aliq̄d honozari q̄z fm secundū modū: ideo magis ꝓpꝛie dicit q̄ hūanitas xp̄i adoꝛeꝛ latria quā dulia: et hoc fm secūdā opinionē: sz fm p̄mā opinionē magis ꝓpe diceꝛeꝛ q̄ sit adozāda dulia: q̄ p̄ma opinio ponit hūanitati aliud suppositū agēs ꝑter suppositū eternum cui debeat latria. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q̄ hūanitas pōt cōsiderari dupliciter vel ꝓut intelligit nō cōiūcta vbo: ꝛ sic nō debeꝛ sibi latria: sz hec cōsideratio est in intellectu tātū: vel ꝓut intelligit vnita vbo: ꝛ sic pōt honozari honoze vno cū vbo: et sic debeꝛ ei latria: vel alio ꝛ sic debeꝛ ei dulia: ꝛ sic loquit̄ ꝑdicta glosa. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ honoꝛ non debeꝛ alicui rōne sui nisi ꝓsone. vñ rō ꝓcedit ex falsis. ¶ Ad tertiuz dicendū q̄ cuius creare nō sit hūanitatis xp̄i: est tñ persone vbi cū qua fit adozat. ¶ Ad secūdā q̄onē dicēdū q̄ imago pōt dupliciter cōsiderari vel scōm q̄ ē res q̄dā: ꝛ sic nullus honoꝛ ei debeꝛ: sicut nec alij lapidi vel ligno vel scōm q̄ est imago. Et q̄ idē mot⁹ est imaginationē inc̄tum ē imago etiā imaginatū: ideo vn⁹ honoꝛ debeꝛ imagini: ꝛ ei cui⁹ est imago: ꝛ ideo cū xp̄s adozeꝛ latria: similiter ꝛ eius imago. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q̄ añ incarnationē xp̄i cū deus incoꝛpoꝛe⁹ esset nō poterat ei imago poni fic̄ dicit Isa. iiij. ꝛ ideo ꝓhibitū ē in veteri lege ne imagines fierēt ad adozandū: ꝛ ꝑcipue q̄z ꝓni erāt ad idolatriā ex hoc q̄ tot⁹ mūd⁹ idolatrie insistebat: sz postq̄z de⁹ fact⁹ ē hō pōt habere imaginē cū habeat rōne hūanitatis assumpte q̄ sit cū eo adozat figurā coꝛpalē: ꝛ ideo p̄missuz ē in noua lege imagines fieri. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ idolatrie credebāt in ipis imaginib⁹ aliq̄ numē esse q̄ ex vi syllabarū ipsis imaginib⁹ acquireꝛeꝛ sub q̄b⁹ fiebāt imagines: sic̄ hermes dixit q̄ datū hoīb⁹ erat facere deos: vt dicit Aug⁹. narrat in li. de ci. dei. vnde deseruiebāt imaginib⁹ nō solū vt imaginib⁹ sz vt reb⁹ ꝛ ꝑterea nō solū vt imaginib⁹ dei: sz vt imaginib⁹ creaturaꝛ rū. solis aut lune. vñ pz q̄ nō est sil̄e. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ apl̄s multa tradiderūt q̄ scripta nō sunt in canone inter que vnū est de vsu imaginū. vñ Damas. dicit q̄ lucas depinxit imaginē xp̄i ꝛ btē virginis ꝛ xp̄us suā imaginē ab agro regi direxit: vt dicit in ecclesiastica hist̄oria. ¶ Fuit autez triplex rō institutionis imaginū in eccleſia. p̄mo ad instruꝛ ctionē rudiū qui eis q̄si q̄busdā libꝛis edocent. scōo vt incarnatiōis mysteriū ꝛ scōz exēpla magis in memoria eēnt dū quottidie oculis repsentāt. tertio ad excitādū deuotionis affectū q̄ ex visis efficacius incitat q̄z ex auditis. ¶ Ad tertiā q̄onē dicēdū q̄ cū btā vgo sit per se q̄dā ꝓsona agēs: ei debeꝛ honoꝛ per se: vñ alia adozatiōe adozat q̄z fili⁹ ei⁹: vnde nō pōt adozari latria: sz dulia: q̄ tñ nō solū honozat rōne sui: sz etiā rōne filij vt mater dei: ideo inquātū ptinet ad xp̄m honozat ypdulia. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdum q̄ honoꝛ matris referꝛ ad filiū nō sicut ad subiectū. ſ. vt sit vnus mot⁹ in matrē ꝛ in filiū sicut est in imaginib⁹: sz referꝛ in filiū sicut in finē: q̄ ꝓpter filiū mater honozat. ¶ Ad scōm dicēdū q̄ de⁹ ē dñs ꝛ rex q̄si creatoꝛ: sz virgo nō ē creatrix: sz quasi creatoꝛis mater. vñ nō opoꝛtz q̄ latria adozeꝛ. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ incoꝛruptio q̄ opponit incinerationi debetur xp̄o etiā rōne carnis quā assumpsit de vgine: nō aūt latria: ꝛ ideo nō ē similis rō. ¶ Ad quartā q̄onē dicendū q̄ crux xp̄i etiā ipsa in q̄ xp̄s pepēdit pōt dupliciter cōsideraꝛ ri: vel inc̄tū crucifixi imago: ꝛ sic adozat eadē adozatione sicut crucifixus. ſ. latria. vñ eā alloq̄mur sicut crucifixū: dicētes: o crux aue spes vnica. vel inc̄tū est res q̄dā: ꝛ sic cum nō ptineat ad ꝓsonā vbi sicut pars ei⁹ nō pōt eadē adozatione adozari cū vbo: sz adozat inc̄tū est res quedā xp̄i rōne ipsi⁹ ypdulia: sz alie cruces nō adozāt nisi vt imago: et ideo adozāt tātū latria. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q̄ q̄uis celum sit sedes dei nō tñ vnitū est deo in ꝓsona sicut caro xp̄i. vñ celū nec latria nec ypdulia honozat. nec etiā vtlia cū nō sit res viua: sz hūanitas xp̄i vel latria vel ypdulia adozat ꝛ filr ea q̄ ad hūanitatē xp̄i referūt: vt crux vestis ꝛ huiusmodi. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ crux inc̄tū est res q̄dā in se cōsiderata: est indignioꝛ hoīe nec rōne sui adozat: sz rōne alteri⁹ q̄ in ea crucifixus ē. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ si cōsidereꝛ honoꝛ qui exhibeꝛ cruci inc̄tū est res q̄dā rōne xp̄i nō ē tantus quāt⁹ ille qui exhibeꝛ vgini: sz cruci exhibeꝛ quidā honoꝛ inquātū est imago qui nō exhibeꝛ matri. ¶ Ad q̄ntaz q̄onē dicēdū q̄ de⁹ est ꝓncipiū ꝛ finis oīuz: ꝛ inquātū ē ꝓncipiū adozam⁹ eū latria: inquātū vero finis vltimus fruimur eo: in redeūdo aūt ad ipsuz iuuamur p alias creaturas rōnales. ſ. angelos ꝛ hoīes: ꝛ ideo c̄tus solo deo fruendus sit tñ possum⁹ frui hoīe in deo: sicut dicit apl̄us ꝛ Aug⁹. sz in exeūdo ab ipso sicut a ꝓncipio creāte: nō iuuamur per aliquā creaturā: q̄ ꝛ imediate creauit nos: ꝛ ideo honoꝛ latrie ē sibi soli exhibēdus nō alicui in ipso quātūcūq̄z sit in ꝑticipatione sue bonitatis nisi honoreꝛ vno honoze cum eo sicut caro xp̄i ꝛ imagines. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q̄ per ꝑticipationē illā nō efficiūt p̄mū ꝓncipiū nostri esse: ꝛ ideo nō debetur eis latria. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ hoīes sunt imagines dei p ꝑticipationē sue bonitatis: faciētē expꝛessam silitudinē ꝛ hoc dat rei bonitatē in se: ꝛ ideo rōne huius est res ipsa fm se honozāda: sz imagines picte non sunt imagines per silitudinē in natura: sz p institutionē ad significādā. vñ ꝛ ex hoc nō acq̄rit eis nisi honoꝛ relat⁹ ad alterū. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ angeli illi nō apparuerūt abzabe in ꝓꝛia natura: sz in quibusdā coꝛpoꝛib⁹ quasi imaginib⁹ assumptis. vnde inquātū erāt imagines repsentātes trinitatē poterāt adozari latria nō aūt inquātū repsentabāt angelos ipsos. ¶ Ad sextā questionē dicēdū q̄ cū creature nō sit exhibēda latria: si exhibetur ei est exhiberi cui nō est exhibēda et hoc facit vitiū cōtrariū latrie sicut superfluuz medio. vnde sine peccato fieri nō pōt. ¶ Ad p̄mū ergo dicendū q̄ ioānes volebat adozare angelū dulia: sed ꝓhibit⁹ fuit ꝓpter tria. p̄mo ad ostendēdū dignitatē ipsi⁹ ioānis qui multis angelis dignioꝛ fuit. scōo ad euitandū speciē idolatrie. tertio ad ostendēdū exaltationē humane nature sup angelos in hoīe assumpto. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ qui adozat hostiam nō cōsecratā: adozare eā opoꝛtet cū cōditione. ſ. si est cōsecrata: nō tñ opoꝛtet q̄ hec cōditio semp sit actu explicata: sz sufficit q̄ habitu teneat illā. vnde nō peccat adozās eā q̄ nō adozat purā creaturā: sz xp̄m fm intentionē suam: sacerdos aūt quātū in se est facit populū idolatrare: quia offert ei purā creaturā ad adozandū. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ nō potest diabolus in specie xp̄i apparēs sine peccato adoꝛari nisi sit cōditio actu explicata. nō enim sufficit solo habitu: q̄ ipsa nouitas rei insolite cōsiderationē ꝛ attentionē requirit: sicut dicit de beata virgine. Luce p̄mo q̄ cogitabat qualis esset illa salutatio. ¶ Ad septimā questionē dicendū q̄ quā docūq̄z ali quod nomen imponit alicui actui vel accidenti scōm q̄ determinat ad aliquod vnum nō potest dici de alio nisi ꝓpꝛie vel methaphozice sicut similitas in potentia curuitati nasi. vnde nō potest dici q̄ crux sit simum vel lignū quod est curuum nisi methaphozice: similiter cum latria sit nomen impositū seruituti diuine: nō potest quecūq̄z alia seruitus alteri exhibita dici latria nisi ꝓpꝛie vel methaphozice. vnde latria nō dicit vniuoce de cultu dei veri ꝛ de idolatria. ¶ Ad primum ergo dicēduz q̄ materia q̄ includit in ratiōe spēi bñ diuersificat spēm ꝛ impedit vniuocationē: sicut patz in exēplo posito de curuitate naturali: ꝛ ita est in ꝓposito. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ hoc nomen beatitudo significat aliquid ꝓpter q̄ oīa alia sunt eligēda: ꝛ ipsum ꝓpter se tantū eligatur oīs boni suffi-

cientiã habẽs: sine hoc q̃ concernat aliquã materiã: ꝛ ideo semp remanet habitudo vniuoce dicta q̃uis in diuersis rebus queraꝫ: ſz nõ est sic in ꝓpoſito: qz nomẽ latrie materiã cõcernit. ¶ Ad tertiũ dicendũ q̃ cum dicit q̃ idolatria sit cultus deo debit⁹ idolo exhibitus: hoc q̃ dicit in idolo exhibit⁹ diminuit de rõne precedẽtis. vnde non sequit: ergo est latria sicut aratio dicit sciſſio que debet terre: ſi q̃s aũt vomere scindit aquã: illa sciſſio est terre debita: nõ tñ dicitur aratio niſi equiuoce.

AD tertiũ sic ꝓcedit. videt q̃ latria debeatur deo rõne potẽtie: seruit⁹ enĩ dominiũ respicit: ſz de⁹ dicitur dñs ꝓpter potentiã cohercẽdi subditã creaturã: vt dicit Boe. cũ igit latria sit seruit⁹ videt q̃ debeat deo rõne potentie. ¶ Itẽ videt q̃ ratione sapiẽtie: debet enĩ deo latria inquãtũ est deus: ſz de⁹ ſm Damaſ. dicit ex hoc q̃ oĩa videt qõ ad sapientiã pertinet: ergo videt q̃ deo debeat ei latria rõne sapiẽtie. ¶ Itẽ videt q̃ rõne bonitatis: qz latriã ei exhibem⁹ inquãtũ ab ipso sum⁹: ſz quia bonus est sum⁹: vt dicit Aug⁹. ergo latria debet ei rõne bonitatis. ¶ Ulteriꝰ videt q̃ alia latria debeat patri et alia filio. latriã enĩ dirigit fides: ſz fides aliũ articulũ habz de patre ꝛ aliũ de filio: ergo alia ꝛ alia latria est vtriq̃ exhibẽda. ¶ Ꝑ honoꝛ vt dictũ est debet⁹ persone agẽti: ſz pater et fili⁹ sunt due ꝑsone: ergo duplex honoꝛ eis debet⁹. ¶ Ꝑ humanitati xp̃i exhibet⁹ vn⁹ honoꝛ qui ꝛ verbo: ſz nõ põt hoc intelligi vt videt rõne nature: qz nature distincte sunt: ergo intelligit⁹ rõne persone: ſz alia est persona patris alia filij: ergo ꝛ alius honoꝛ debet⁹ vtriſq̃. ¶ Sed cõtra. remota distinctione personarũ adhuc debet⁹ deo latria: ergo debet⁹ ei rõne nature: ſz natura ẽ vna: ergo ꝛ latria est vna. ¶ Ulterius videt q̃ nõ debeat⁹ deo exhibenti latria ſm aliquos coꝛpoꝛales ritus: sicut enĩ dicit apl̃us ad Hall. iiij. boies in veteri lege sub elemẽtis huius mũdi seruiẽtes erant quasi pueri sub pedagogo positi: ſz sicut ipse dicit veniẽte plenitudine tẽpoꝛis: iam nõ sum⁹ sub pedagogo: ergo nõ debem⁹ deo latriã exhibere ſm coꝛpoꝛales act⁹. ¶ Ꝑ Jo. iiij. dicit spirit⁹ est de⁹ ꝛ eos qui adoꝛãt eũ: oꝑtet in spiritu ꝛ veritate adoꝛare: ergo nõ oꝑtet q̃ eũ adoꝛem⁹ coꝛpalib⁹ actibus vel genuflectendo vel cantãdo. ¶ Ꝑ de⁹ vbiq̃ est ergo nõ magis debem⁹ ad oꝛientẽ adoꝛare q̃ ad aliam partem. cõtra nos ꝛ spiritũ ꝛ coꝛp⁹ habem⁹ a deo: sed ſm hoc q̃ ab eo sum⁹: eũ adoꝛamus: ergo ꝛ spũaliter ꝛ coꝛpaliter eũz debemus adoꝛare. ¶ ℟° dicendũ ad primã questionẽ q̃ latria pꝛofitet⁹ seruitutẽ quasi debem⁹ deo: qz fecit nos. vnde debet⁹ sibi latria inquantũ creatoꝛ ſm q̃ ipse finis ꝛ oꝛigo pꝛima nostri esse. et hoc est q̃ dicit glosa super illud Ꝑſal. Dñe de⁹ meus in te speraui. de⁹ per creationẽ cui latria debetur: ꝛ qz ipse creatoꝛ est inquãtũ bon⁹ sapiens ꝛ potens ꝛ ſm oĩa huiusmodi: ideo rõne oĩuz debet⁹ sibi latria ꝛ non ſm vnũ hoꝛũ tantũ. ¶ Unde patz rñsio ad obiecta. ¶ Ad secũdã questionẽ dicẽdũ q̃ qz pater ꝛ filius ꝛ spũssanctus sunt vn⁹ creatoꝛ: ideo debet⁹ eis vna latria cum deo debeat⁹ latria inquantũ creatoꝛ. ¶ Ad primũ ergo dicẽdũ q̃ fides debet⁹ deo inquãtũ est res cogitabilis: et qz q̃cũq̃ ſm rem distinguũt⁹ possunt seoꝛsum cogitari: ſz nõ conuertit⁹: ideo tres ꝑsone q̃ sunt tres res diuerse: diuersos fidei articulos habẽt: ſz oẽs tres persone sunt vn⁹ creatoꝛ. vñ ꝛ vna latria eis debet⁹. ¶ Ad secũdũ dicẽdũ q̃ natura dĩna est p se subsistens etiã circũscriptis ꝑsonis distinctis q̃s fides supponit: vñ agere cõpetit ei etiã circũscripta distinctiõe ꝑsonaꝝ ꝛ per cõsequẽs latria. ¶ Ad tertiũ dicendũ q̃ q̃uis due nature sint distincte ſm se: tñ sunt vnite in ꝑsona: ꝛ qz vn⁹ honoꝛ debet⁹ dĩne nature ꝛ ꝑsone: ideo p cõsequẽs vn⁹ honoꝛ debet⁹ dĩne nature ꝛ hũane cui debet⁹ vn⁹ honoꝛ q̃ ꝛ ꝑsone dĩne. ¶ Ad tertiã qõnẽ dicẽdũ q̃ in nobis ẽ triplex bonũ. ſcz spũale: coꝛpale: ꝛ extrinsecuz: ꝛ qz hec oĩa in nobis a deo sunt: ideo ſm oĩa debem⁹ deo latriã exhibere: ſm spm̃ exhibem⁹ ei debitã dilectionẽ: ſcom coꝛp⁹ ꝓstrationes ꝛ cant⁹ ſcom exterioꝛa aũt: sacrificia luũaria ꝛ huiusmodi q̃ deo nõ ꝓpter ei⁹ indigentiã exhibem⁹: ſz in recognitionẽ q̃ oĩa ab ipso habem⁹: ꝛ ſic eũ ex oĩb⁹ recognoscim⁹: ita etiã eũ ex oĩbus honoꝛam⁹. ¶ Ad ꝑmũ ergo dicẽdũ q̃ coꝛpalia erãt in ve. le. pure coꝛpalia: qz gratiã nõ cõtinebãt erãt tñ signa spiritualiũ: ſz coꝛpalia q̃ nos deo exhibem⁹ nõ sunt pure coꝛporalia: ſz sunt sacr̃a: cõtinẽtia grãm ꝛ sacramẽtalia. vñ nõ est ſile de noua ꝛ veteri obſeruãtia. ¶ Ad secũdũ dicẽdum q̃ q̃uis de⁹ ſit spũs est tñ creatoꝛ coꝛpis: ꝛ ideo ꝑncipaliter ei in spũ seruire debem⁹. secũdario aũt etiam in coꝛpe: ꝛ ideo etiã vocaliter oꝛam⁹ vt sibi nõ soli spũs: ſz etiã ligua carnis obſequat⁹ vt ꝛ nos ipsos ꝛ alios ad laudem dei excitemus. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q̃ q̃uis de⁹ vbiq̃ sit tñ institutũ ẽ ab ecclesia vt sacrificiũ mitt⁹ ei offerat⁹ versus oꝛientem ꝓpter tria. ꝓmo ꝓpter significationẽ: qz a deo est nobis mẽtis illuũatio sic̃ lumẽ coꝛpale ab oꝛiẽte. scõo qz est nobilioꝛ pars oꝛbis ꝛ oẽ qõ est nobili⁹ apud nos deo debem⁹. tertio ꝓpter opa quedã notabilia ipsi⁹ in oꝛiẽte: qz ipse mouet celũ cui⁹ mot⁹ ab oꝛiẽte incipit: ipse etiã paradisum in oꝛiẽte cõstituit: ipse etiã ab oꝛiẽte ad iudiciũ veniet sicut ad oꝛientẽ ascendit.

¶ Questio secunda.

QUeinde queritꝰ de dulia. ꝛ circa hoc querũt⁹ tria. ꝓmo q̃d sit. scõo vtrũ habeat diuersas species. tertio cui debeatur.

AD ꝓmũ sic ꝓcedit. videt q̃ dulia sit idem q̃ latria. deo enĩ nõ debet⁹ nisi vn⁹ honoꝛ: ſz debet⁹ ei dulia ꝛ latria: sic̃ dicit glosa sup illud Ꝑſal. Dñe de⁹ meus in te speraui. dñe oĩuz ꝑ potẽtiã cui debet⁹ dulia: de⁹ oĩuz ꝑ creationem cui debet⁹ latria: ergo dulia ꝛ latria sunt idem. ¶ Ꝑ eadẽ virt⁹ charitatis est q̃ diligit⁹ de⁹ ꝛ ꝓxim⁹: sed latria honoꝛat⁹ de⁹: dulia ꝓxim⁹: ergo est eadẽ virtus. ¶ Ꝑ differẽtia ſm materiã nõ diuersificat spẽm vt dicit .x. Metha. ſz honoꝛ q̃ debetur deo ꝛ ꝓximo nõ differũt nisi scom materiã: ergo nõ sunt diuersi in spẽ: ꝛ sic idẽ qõ ꝓx⁹. ¶ Ꝑ magis ꝛ min⁹ nõ diuersificãt spẽm: ergo q̃uis sit deus magis honoꝛãdus q̃ ꝓxim⁹: nõ ꝓpter hoc sunt diuerse spẽs. ¶ Sz cõtra. sapiẽtia ꝛ sciẽtia sunt diuersa dona: qz vnũ est de eternis alteruz de tpalibus: ergo ſil̃i rõne latria ꝛ dulia sunt diuerse virtutes. ¶ Ꝑ habit⁹ distinguũt⁹ per actus et act⁹ per obiecta: sed dulia ꝛ latria habẽt diuersa obiecta: ergo sunt diuerse vtutes. ¶ ℟° dicendũ q̃ honoꝛ debet⁹ alicui rõne excellẽtie q̃ in ipso est: nõ ẽ aũt vni⁹ rõnis excellentia dĩna ꝛ hũana: ꝛ ideo nõ ẽ honoꝛ vni⁹ rõnis. vñ oꝑtet q̃ latria ꝛ dulia differãt spẽ. ¶ Ad ꝑmũ ergo dicẽdũ q̃ dulia q̃tũ ad ꝓpzietatẽ vocaboli dic̃ seruitutẽ cõiter cuicũq̃ debeat⁹: ꝛ qz deo debet⁹ honoꝛ vel fuit⁹ ſm modũ pfectioꝛẽ ideo nomẽ dulie cõe cõtrahit⁹ ꝛ quodãmõ appꝛopꝛiat⁹ ad honoꝛẽ creature: qz nõ addit aliquã differẽtiã ad dignitatẽ ptinẽtẽ supꝛa rõne: sic̃ nomẽ ꝓpriuz trahit⁹ ad cõuersum accidẽtale: cõuersuz aũt essentiale ꝓpꝛio noie dicit⁹ diffinitio: ꝛ qz in deo est oĩs rõ bonoꝛis q̃ inuenit⁹ in creatura: ſz nõ cõuertit⁹: iõ latria debet⁹ sibi ſm id qõ ẽ sibi ꝓpriũ: dulia aũt ſm id qõ ẽ cõe sibi ꝛ creature ꝑ analogiã. ¶ Ad secũdũ dicẽdũ q̃ obiectũ charitatis cũ sit virt⁹ theologica est bonitas dĩna q̃ eadẽ ẽ: siue in se siue in altero cõsideret⁹: ꝛ iõ dilectio dei ꝛ ꝓximi ad vnã vtutẽ ptinẽt: ſz honoꝛ exhibet⁹ excellẽtie absolute q̃ nõ ẽ vni⁹ rõnis in deo ꝛ creaturis ſz variat⁹. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q̃ hec nõ ẽ tãtũ materialis differẽtia: ſz fozmalis: qz alia rõ reuerẽtie ꝛ honoꝛis inuenit⁹ in deo ꝛ in boĩe: ꝛ iõ causat⁹ diuersitas ſm spẽm. ¶ Ad q̃rtuz dicẽdũ q̃ magis ꝛ min⁹ nõ causant diuersitatẽ ſm spẽm: ſz aliq̃ cõsequũt⁹ eam: q̃ſ. magis ꝛ min⁹ causant⁹ ex diuersitate eoꝛum que speciem diuersificant.

AD secũdũ sic ꝓcedit. videt q̃ dulia nõ habeat diuersas spẽs: dulia enĩ diuidit⁹ cõtra latriã: ſz latria nõ diuidit⁹ ꝑ spẽs: ergo nec dulia. ¶ Ꝑ dulia attedit bonitatẽ vel excellẽtiã creatã: ſz hoc inuenit⁹ in omnib⁹ cõiter quibus debet⁹ dulia: ergo nõ habet diuersas species:

¶ Ꝺ sicut dulia respicit debitum honoris: ita obediẽtia debitũ precepti: ſz obediẽtia nõ differt specie ſm diuersos quib⁹ debetur: ergo nec dulia. ¶ Ꝺ cũ dulia debeat diuersis scõm infinitos gradus excellẽtie: ſi scõm diuersos q̃b⁹ debeꝯ species diuersas haberet: essent infinite species dulie: ſz hoc est impossibile: ergo dulia nõ habet plures spẽs. ¶ Sed cõtra. dulia debeꝯ deo ⁊ creature: vt ex dictis patz ſz non est eadẽ ratio honoris in vtroq; ergo est ibi diuersa spẽs dulie. ¶ Ꝺ dulia exhibeꝯ reb⁹ inanimatis sicut cruci ⁊ reliquijs ⁊ etiã hoĩb⁹. ſz in his nõ põt esse vna ratio honoris ergo dulia habet diuersas spẽs. ¶ Ad⁹ dicendũ q̃ habitus diuersificanꝯ per act⁹: ⁊ actus per obiecta. vnde vbi inueniꝫ diuersa rõ obiecti oportz q̃ sit act⁹ ⁊ habit⁹ specie differẽtes: cũ ergo bonor debeaꝯ alicui rõne excellentie quã habet ⁊ nõ sit eiusdẽ rõnis excellẽtia in diuersis: ideo oportet q̃ sit alia ratio honoris ⁊ alia virt⁹ ſm speciẽ que diuersos honores exhibet. nõ enĩ idẽ honor debeꝯ: patri: regi: ⁊ magistro: ⁊ sic de alijs: vt dicit pℏs in. ix. Ethicoꝝ inter omnes aũt alias rõnes excellẽtie illa est precipua qua creatura honoraꝯ rõne vnionis ad creatorẽ: sicut humanitas xp̃i ⁊ que ad ipsam pertinẽt: ⁊ ideo speciali nõe ypdulia noiaꝯ: quasi super dulĩã ad latriã accedẽs. ¶ Ad p̃mũ ergo dicẽdũ q̃ excellẽtia creatoris est vni⁹ rõnis: ⁊ ideo latria que hoc attẽdit est vna tantũ: nec est silẽ de dulia cũ in creaturis sint diuerse rõnes excellẽtie. ¶ Ad secũdũ dicendũ q̃ excellentia creata nõ est vni⁹ rõnis in spẽ licet sit vna ſm genus: ⁊ ideo etiã dulia per spẽs diuidiꝯ. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q̃ obediẽtia respicit dominiũ ſm hoc q̃ ser⁹ est quasi instrumentũ dñi ⁊ moueꝯ ad imperiũ ei⁹: ſz dulia nõ cõsiderat rõnẽ vnã excellẽtie tantũ: ſz oẽs. ¶ Ad quartũ dicẽdũ q̃ grad⁹ excellentie possunt accipi dupliciter: vel ſm quantitatẽ tantum: ⁊ sic sunt infiniti ⁊ nõ diuersificãt speciẽ dulie: vel ſm rationẽ: ⁊ sic diuersificant ⁊ non sunt infiniti.

Ad tertiũ sic ꝓcediꝯ. videꝯ q̃ pctõres nõ debeãt honorari dulia: honor enĩ dulie: vt dicit pℏs in ꝓmo Ethi. est reuerẽtia exhibita alicui in testimonium virtutis: ſz pctõres etiã plati nõ habẽt virtutẽ: ergo q̃ eos honoraꝯ falsum testimoniũ perhibet q̃ est pctm̃. ¶ Ꝺ Greg. in pasto. dicit q̃ in exẽplũ culpa vehemẽter extẽdiꝯ dum ꝑ reuerẽtia gradus pctõr honoraꝯ: hoc autez fieri nõ debet vt in exẽplũ culpa trahaꝯ: ergo neq; prelat⁹ pctõr debet honorari. ¶ Ꝺ subdit⁹ bon⁹ magis est deo filius q̃ prelat⁹ mal⁹ ſz honor nõ exhibeꝯ hoĩ nisi inquãtũ habet dei similitudinẽ: qz reb⁹ dñis tãtũ debeꝯ honor: vt dicit pℏus. i. Ethi. ergo min⁹ honorãdus est plat⁹ mal⁹ q̃ subdit⁹ bon⁹. ¶ Sed cõtra est q̃ abraam honorauit pctõres habitãtes in Sichẽ qũ voluit emere spelũcã duplicẽ. Itẽ videꝯ q̃ demonibus dulia debeat exhiberi: qz in eis manet dña imago: qz bona naturalia eis data manẽt lucidissima: vt dicit Diony. ſz rõne imaginis hoĩ dulia exhibeꝯ: ergo ⁊ demoni ẽ exhibẽda. Itẽ videꝯ q̃ irrationalib⁹: qz in eis nõ est vestigiuz qõ est filitudo dei: sicut imago ⁊ ſi nõ adeo expꝛssa: magis autẽ ⁊ min⁹ nõ diuersificãt speciẽ: ergo debeꝯ eis dulia. ¶ Sed cõtra videꝯ q̃ nec etiã hoĩb⁹ bonis: qz dulia seruit⁹ est: sed nõ oĩb⁹ bonis hoĩb⁹ seruitutẽ debemus: ergo nec duliam. ¶ Ad⁹ dicẽdũ q̃ dulia reuerẽtiã ⁊ honorẽ importat q̃ creature exhiberi põt: cũ aũt honor vt dicit pℏs nõ debeaꝯ nisi reb⁹ diuinis nõ debeꝯ ꝓprie ⁊ directe nisi habẽti gratiaz ⁊ virtutẽ que dños facit: ſz habet aliqs vtutez multipliciter: vel sicut actu vtuosus ⁊ huic directe debeꝯ ⁊ ꝓprie ⁊ ſm se honor: vel sicut habẽs aptitudinẽ naturalem ad vtutẽ: ⁊ sic cuilibet habẽti imaginẽ est exhibẽdus honor nisi sit cõformat⁹ in malo: qz ligat⁹ est in illo ordo ad virtutẽ vel sic ordinat⁹ ad inducendũ vl cõseruãdũ virtutẽ: ⁊ sic debeꝯ oĩb⁹ platis qui ad hoc ordinati sunt vt alios dirigãt in virtutez. ¶ Ad ꝓmũ ergo dicẽdũ q̃ pctõres: q̃uis nõ habeant virtutẽ in actu tñ habẽt in habilitate: ⁊ plati habẽt etiã in hoc q̃ sunt ordinati ad ipsam causandã vel cõseruandã. ¶ Ad secũdũ dicẽdũ q̃ plato dũ est in actu peccati nõ debet exhiberi dulia: qz apparet in eo aliq̃d honori cõtrariũ: ſz añ vel post sibi dulia debet exhiberi: quia nescit in quo statu sit. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q̃ subdito bono debeꝯ ſm se maior reuerẽtia: ſz rõne platonis debeꝯ maior malo plato ⁊ est triplex ratio. ꝓmo qz prelat⁹ gerit vicẽ dei. vñ de⁹ in ipso honoraꝯ. scõo qz ipse est ꝑsona publica ⁊ honoraꝯ in ipso honitas ecclesie vel rei publice que est maior q̃ merita vnius singularis ꝑsone. tertio qz plato se habet ad virtutem sicut causa. efficiens in alijs virtutẽ: ⁊ digni⁹ est alteri⁹ virtutis causam existere inquãtũ huiusmodi q̃ virtuosum esse: vt dicit pℏs. ix⁹ Ethi. ¶ Quartũ cõcedim⁹. ¶ Ad quintũ dicendũ q̃ in demonib⁹ est ligata aptitudo naturalis ad virtutẽ: ⁊ ideo nõ debet eis dulia exhiberi. ¶ Ad sextũ dicendũ q̃ filitudo nõ ponit aptitudinẽ ad virtutẽ sicut similitudo imaginis: ⁊ ideo dulia nõ debeꝯ ei. ¶ Ad septimũ dicẽdũ q̃ sanctis nõ seruim⁹ quasi obnoxij eis: ſz seruitute reuerentie: qz sunt nostri doctores vel ꝑ doctrinã vel per administrationẽ vel per intercessionẽ ⁊ exemplũ: ⁊ saluaꝯ in hoc ratio seruitutis quãtũ ad hoc q̃ est causa alteri⁹ agere sicut finis: nõ aũt fiẽ mouẽtis per coactionẽ vel imperiũ. ¶ In dilectione sacrificij exhibitiõe ⁊ reuerentia: dilectio referꝯ ad honorẽ interiorẽ deo exhibitũ: sacrificia: ad bona exteriora que in ei⁹ honorẽ assumũꝯ: reuerẽtia ſm q̃ corp⁹ nostrũ ei in obsequiũ dam⁹ sicut in ꝓstrationib⁹ ⁊ huiusmodi. ¶ Una adoratione cũ incontaminata carne ei⁹: ergo videꝯ q̃ fili⁹ sit magis adorãdus q̃ pater vel q̃ ipsemet ante incarnationẽ. Dicẽdũ q̃ humanitas ei⁹ nõ adoratur latria nisi ꝓpter dinitatẽ: ⁊ ideo nõ facit ipsuz magis adorabilez ſz plura in ipso adorari: qz hoc qõ addiꝯ: vt supra dictũ est nõ addit ad bonitatẽ dinã. Nemo carnẽ ei⁹ manducat nisi prius⁹ adoret. Loquiꝯ de mãducatiõe spũali que sine reuerẽtia esse nõ põt nõ aũt de sacramẽtali: qz põt aliqs irreuerẽter mãducare. vel dicẽdũ q̃ loquiꝯ q̃tũ ad id qõ debet fieri ſm institutionẽ ecclesie que prius ꝓponit carnẽ xp̃i adorãdam quã tribuat manducãdã ⁊ nõ ſm q̃ abusiue põt fieri.

DISTINCTIO DECIMA.

¶ An christus ſm q̃ homo sit persona vl aliquid.

Solet etiam queri a quibusdaz vtrum christus ſm q̃ homo sit persona vl etiam sit aliquid: ex vtraq; parte questionis argumenta concurrunt. Qõ enim persona sit his edisserũt rationibus: si ſm qõ homo aliquid est: uel persona uel substãtia uel aliud est: sed aliud non: ergo uel persona uel substãtia: sed si substãtia est: uel rationalis uel irrationalis: sed non est irrationalis substantia: ergo rationalis. Si vo ſm qõ homo est rationalis substãtia est: ergo persona: qz hec est diffinitio persone: substãtia rationalis individue nature. Si ergo ſm qõ homo est aliquid: et ſm qõ homo persona est. Sed econuerso. si ſm qõ homo persona est: ul tertia in trinitate persona: vl alia: ſz alia non: igiꝯ tertia in trinitate persona. At si ſm qõ homo persona est tertia in trinitate: ergo deus. Propter hec inconuenientia ⁊ alia quidam dicunt christũ ſm hoiem nõ esse personã nec aliq̃d nisi forte ſm sit expꝛssiuũ vnitatis ꝑsone. Scõm enĩ multiplicẽ hz rõnẽ. Aliq̃n enĩ expꝛimit cõditionẽ vel proprietatem nature diuine uel humane: ali-

quando vnitatem persone: aliquãdo notat habitum: aliquando causam. Cuius rationẽ distinctionis diligẽter lector animaduertat atq; in synu memorie recondat: ne eius confundatur sensus: cum de christo sermo occurrerit.

¶ Et si xp̃s ſm q̃ homo dicat eẽ substãtia rõnalis non inde tamen sequit q̃ persona sit ſm q̃ homo. Illud tñ nõ sequit qõ in argumentatione superiori inductũ est q̃ si xp̃s ſm q̃ homo est substãtia rõnalis: ergo psona. Nam et modo aia xp̃i est substãtia rõnalis: non tñ persona q; nõ est per se sonãs: imo alij rei cõiuncta. Illa tñ psone descriptio nõ ẽ data p tribus illis personis.

¶ Alia probatio q̃ christus sit persona.

Sed adhuc aliter nitũt̃ pbare xp̃m ſm hominẽ esse personã: q; xp̃s ſm q̃ hõ predestinatus est ut sit filius dei. Sed illud est qõ ut sit predestinat⁹ est: ergo si p̃destinat⁹ est xp̃s ſm q̃ homo: ut sit filius dei: ꝛ ſm q̃ homo ẽ filius dei. Ad qõ dici põt xp̃m esse id qõ ut sit p̃destinat⁹ est. Est enim predestinat⁹: ut filius dei sit: ꝛ ipse ẽ vere filius dei: ſz ſm hoiem predestinat⁹ est ut sit filius dei: quia per gratiã hoc habet ſm hoiem: nec tñ ſm hoiem est filius dei: nisi forte ſm vnitatis persone sit exprẽsiuum. Vt sit sensus. Ipse qui homo ẽ: est filius dei. Vt aũt ipse ens homo sit filius dei per gratiã habet: sed si causa mouet falsum est. Non enim quo homo est eo dei filius est.

¶ An christus sit adoptiuus filius ſm q̃ homo vel aliquo modo.

Si vero querit̃ an xp̃s sit adoptiuus filius ſm q̃ homo: an alio mõ. respõdem⁹ xp̃m non esse adoptiuũ filiũ aliquo mõ: ſz tm̃ naturalẽ: q; natura filius ẽ: nõ adoptiõis gratia. Nõ aũt sic filius dicit̃ natura: ut dicit̃ de⁹ natura. Nõ enim eo filius est quo de⁹: q; pprietate natiuitatis filius est: natura diuinitatis de⁹ est. ꝛ tñ dicit̃ natura uel nature filius: q; naturaliter est filius eãdẽ. ſ. habẽs naturam quã ille qui genuit. Adoptiuus aũt filius nõ ẽ: q; nõ prius fuit: ꝛ postmodũ adoptatus est in filiũ: sicut nos dicimur adoptiui filij: q; cũ nati fuerimus ire filij per gratiã facti sum⁹ filij dei. Xp̃s vero nunq; fuit nõ filius: ꝛ ideo non est adoptiuus filius.

¶ Alia descrptio q̃ xp̃us sit adoptiuus filius.

Sed ad hoc opponit̃ sic: xp̃s filius hois est. i. virginis: aut gratia: aut natura: vel vtroq; modo. Si vero natura: aut diuina aut humana. Sed diuina nõ: ergo aut hũana natura aut nõ natura est filius hois. si nõ natura: ergo grã tm̃. ꝛ si natura humana: nõ ideo min⁹ per gratiã. Si ergo gratia filius virginis ẽ adoptiuus filius esse videt̃ ut idẽ sit naturalis filius patris ꝛ adoptiuus filius virginis. Ad qõ dici põt xp̃m filiũ virginis esse ꝛ natura uel naturaliter ꝛ grã: nec tñ adoptiuus filius vginis est: q; nõ per adoptionẽ: ſz per vnionẽ filius virginis esse dicet̃. Filius enim virginis dicit̃ eo q̃ in virgine accepit hoiem in vnitatem persone: ꝛ hoc fuit gratie: nõ nature. vnde Augustin⁹ sup Joãnẽ Qõ vnigenit⁹ est equalis patri nõ ẽ gratie: ſz nature. Qõ aũt in vnitatẽ persone vnigeniti assumpt⁹ est hõ: gr̃e ẽ: nõ nature. Xp̃s ergo nec dei nec hois est adoptiuus filius: ſz dei naturaliter ꝛ hois naturaliter ꝛ gratia filius. Qõ vero naturaliter sit hois filius: Aug⁹. ostẽdit in li. de fide ad Petrũ. ille. ſ. deus factus est naturaliter hois filius qui est naturaliter filius vnigenit⁹ patris dei. Qõ aũt nõ sit adoptiuus filius: ꝛ tamẽ gratia sit filius ex subditis probat̃ testimonijs. Jeronym⁹ super epistolam ad ephesios ait: De xp̃o iesu scriptũ est: q; semper cũ patre fuit: ꝛ nũq; eum ut esset volũtas paterna preceſſit ꝛ ille quidẽ natura filius est: nos vero adoptione. ille nunq; filius non fuit nos anteq; essemus predestinati sum⁹. ꝛ tũc spiritũ adoptionis accepimus quãdo credim⁹ in filiũ dei Hylarius quoq; in libro. iii. de tri. ait: Domin⁹ dicens: clarifica filiũ tuũ: non solo nomine contestat⁹ est se esse filiũ: sed ꝛ proprietate. Nos filij dei sum⁹: sed non talis hic filius. Nic enim verus ꝛ pprius est filius origine: nõ adoptione veritate non nũcupatione: natiuitate: non creatione. Augu. etiã super Joannẽ ait: Nos sum⁹ filij gratia ꝛ non natura: vnigenitus aũt natura: nõ gratia An hoc etam in ipso filio ad hominẽ referendum est: Ita sane Ambrosius quoq; in lib. i. de tri. ait: Christus filius est nõ per adoptionẽ: sed per naturã per adoptionem nos filij dicimur: ille vero per veritatem nature est. Ex his euidenter ostenditur q̃ christus nõ sit filius gratia adoptionis Illa enim gratia asserit. Gratia enim sed nõ adoptionis: immo vnionis filius dei est filius hominis: ꝛ econuerso.

¶ Vtrum persona vel natura predestinata sit.

Deinde si queritur vtrum predestinatio illa quã cõmemorat apostolus sit de persona: an de natura. Sane dici potest ꝛ personam filij que semper fuit esse predestinatam scõm hominẽ assumptu⁊: ut ipsa scilicet ens homo esset dei filius: ꝛ naturam humanam esse predestinatã: ut verbo patris personaliter vniretur.

¶ Postq; determinauit Magister. quid cõueniat vel nõ conueniat vni nature ex hoc q̃ est alteri sociata in persona christi. Nic determinat quid cõueniat ipsi persone christi ratione humane nature. Quid enim sibi conueniat ratione diuine nature dictũ est in primo libro diuiditur autem hec pars in duas. primo querit vtrũ conueniant christo ratione humane nature ea que ad dignitatẽ humane nature pertinere videt̃. in secunda de illis querit que pertinent ad defectum dis. xj. ibi: Solet etiam queri. prima in duã. primo inquirit de illis que pertinent ad dignitatem naturalem humane nature: sicut est personalitas. secũdo de his que pertinent ad dignitatem gratie ibi: Si vero querit̃ an christus sit adoptiuus filius: circa primum duo facit. primo mouet questionem. secundo obiicit ad vtrãq; partem ꝛ soluit ibi: Q; enim persona sit: ꝛ hec pars diuiditur in. ꝛ. scõm duas vias in quib⁹ ad propositã questionem argumentat̃. secũda incipit ibi: Sed aliter nituntur. Circa primũ duo facit. primo ponit obiectionem. secũdo soluit ibi: Propter hec incõuenientia. Circa primũ duo facit. primo obiicit ad partem affirmatiuã. secundo ad partẽ negatiuam ibi: Sed cõtra si scõm q̃ homo. ¶ Propter hec inconuenientia. Nic soluit: et circa hoc duo facit. primo respondet ad questionem. secundo ad obiectionem ibi: Illud tamẽ non sequit.

Sed aliter nituntᵉ hic ponit aliam obiectionē. & primo obijcit. scdo soluit ibi: Ad qō dici pōt. Si vero queritᵉ hic inquirit de illis que pertinēt ad dignitatē gratie. & primo de filiatione fm adoptionē. scdo de predestinatiōe ibi: Dein de si queritᵉ Circa primū duo facit. primo ostendit q xps nō fit filiᵘˢ adoptiuus. scdo obijcit in contrariū ibi: Sed adhuc opponiᵗ: Et circa hoc tria facit. primo ponit obiectionez. secūdo soluit ibi: Ad hoc dici pōt. tertio solutionis cōfirmationē quantū ad duo. primo quātū ad hoc q xps est naturalis filiᵘˢ virginis ibi: Quod vero naturaliter. scdo quātū ad hoc q nō sit filiᵘˢ per adoptionē ibi: Q; aūt nō sit filiᵘˢ adoptiuus. Hic est triplex qstio. prima q cōueniat xpō fm q hō scda de adoptione. tertia de predestinatiōe. Circa primū queruntᵉ duo. primo vtrū xps fm q homo sit deᵘˢ. scdo vtrū xps fm q homo sit persona.

Ad primū sic procedit. videt q xps fm q homo sit deᵘˢ Phil. ij. dedit illi nomē &c. glosa inquantū homo assumpsit nomē dei nō vsurpatiue: ꝫ vere: ꝫ nomē qđ habet vere: vere dicit de eo: ergo vere dicit q xpus fm q homo est deᵘˢ. ¶ P xps est deᵘˢ per gratiā vnionis: ꝫ gratia vnionis nō cōuenit ei: nisi fm q est homo: ergo est deᵘˢ fm q homo. ¶ P xps fm q homo dimittit peccata: vt patet Matth. ix. Ut aūt sciatis q filiᵘˢ hominis habet potestatem in terra dimittēdi peccata. Sed hoc est tantū dei: vt dicitur Isaie. xxxiij. Ego sum qui deleo iniquitates tuas p̄pter me: ergo fm q homo est deᵘˢ. ¶ Sed cōtra xps fm q deus fuit ab eterno: si igit fm q homo est deᵘˢ: fm q homo fuit ab eterno qđ falsum est. ¶ P deᵘˢ & homo significāt naturas disparatas: ꝫ in talibᵘˢ nō potest vnū eoꝝ fm alterum alicui cōuenire: ergo xpus nō est deus fm q hō. ¶ Ulterius videt q nō sit deus fm q iste homo: omne enī quod p̄dicat de altero fm q aliquid: oportet q sit diffinitio vel pars diffinitionis aut per se accidēs illiᵘˢ fm q p̄dicat sicut cū dicit petrus fm q homo est animal rōnale mortale vel fm q homo est risibile: ꝫ deus nullo dictoꝝ modoꝝ se habet ad istū hominē: ergo hec est falsa xps fm q iste homo est deus. ¶ P xps fm q deᵘˢ caret matre: si ergo xps fm q iste homo est deᵘˢ: fm q iste homo caret matre quod falsuz est. ¶ P remoto eo fm q aliquid alicui cōuenit. vlteriᵘˢ nō cōuenit ei: ꝫ remoto a xpō q sit hic homo: adhuc conuenit sibi esse deū: qz ab eterno fuit deᵘˢ: nō aūt ab eterno fuit hic homo: ergo xps fm q hic homo nō est deᵘˢ. ¶ Sed contra sicut supra dictū est: ista ꝓpositio iste homo est deus nō est p̄dicatio accidētalis: ꝫ essentialis: ꝫ p̄dicatū essentiale pōt p̄dicari de subiecto quocūq; cū reduplicatione: sicut socrates inquātū est homo est aīal: qz aīal per se de hoīe predicatur ergo hec est vera xpus fm q est hic homo est deᵘˢ. ¶ P hic homo demōstrat suppositū eternū: ꝫ hec est vera xps fm q est suppositū eternū est deus: ergo & hec est vera xps fm q hic homo est deᵘˢ. ¶ Ulteriᵘˢ videt q xps nō sit p̄destinatus fm q homo: qđ enī cōuenit petro fm q homo oportz cuilibet hoī cōueniat: ꝫ esse p̄destinatū nō cōuenit cuilibet hoī: ergo nec cōuenit xpō fm q homo. ¶ P effectᵘˢ predestinationis cōformiter respondet p̄destinationi: alias esset p̄destinatio falsa: ꝫ cum xps sit predestinatᵘˢ esse filius dei: effectus huiᵘˢ predestinatiōis est esse filiū dei: si ergo xpus fm q homo nō ē filiᵘˢ dei: nec fm q homo est predestinatᵘˢ ¶ Sed cōtra. xps est p̄destinatᵘˢ: vt dicit apls Ro. j. ꝫ non fm q deus: vt patet ex dictis in. vij. dist. ergo fm q homo. ¶ Rᵒ dicendū q id qđ in aliqua ꝓpositione reduplicat: cū hoc qđ dico fm q est illud per quod predicatū cōuenit subiecto: vnde oportet q aliquo modo sit idē cū subiecto & aliquo modo idē cū p̄dicato: sicut medᵘˢ terminᵘˢ in syllogismo affirmatiuo ad predicatū quidē habet cōparationē: sic ad id quod per se consequit ipsum: nihil enī cōuenit alicui fm q est animal nisi illud aīali per se cōueniat: fm quēcūq; modū dicendi per se: ad subiectuz aūt cōparat: sicut ad id quod aliquo modo includit in subiecto includit: autez in subiecto ipsa substātia subiecti: & accidentia sicut cause: & cōuenientia sicut accidentia: substātia aūt subiecti est & ipsum subiectū & natura eius: & rōne omniū istoꝝ pōt aliquid attribui xpo & cuilibet homini: si enī aliqđ attribuit homini ratione principioꝝ precedentiū sic dicimᵘˢ quantū ad causam materialē q homo fm q est cōpositū ex contrarijs est corruptibilis: quantū ad causam formalē dicimᵘˢ q homo fm q habet animam rationalē est ad imaginē dei: quantū vero ad causam efficientē dicimᵘˢ q petrus scōm q natus de tali patre ē heres eius quātū aūt ad causam finalem dicimᵘˢ q homo fm q ē ad beatitudinē ordinatᵘˢ oportet q sit imortalis quātū ad aīam: si aūt attribuat alicui homini aliquid rōne accidētiū sic dicimᵘˢ q homo fm q ē colloratus est visibilis: si aūt attribuat sibi aliquid rōne suppositi sic dicimᵘˢ q socrates scōm q socrates est individuuz: si autē ratione nature sic dicimᵘˢ q homo scōm q homo est animal. ¶ Scōm hoc ergo dicenduz ad primā questionē q cum dicit: xps scōm q homo est deᵘˢ: ly homo potest replicari ratione nature: & sic ē falsa: qz nature humane nō p se cōuenit inquātū talis natura vt diuine vniat: si autē replicat ratione suppositi: cū suppositū hūane nature in xpo sit suppositū eternū cui per se cōuenit esse deū: erit vera: qz tñ hoc nomē homo nō importat aliqđ suppositū determinatū humane nature nisi per demōstrationē adiunctā: & solum cuidā determinato supposito hūane nature conueniat per se esse deū: ideo nisi aliquid aliud addat vel intelligat simpliciter nō est cōcedendū q xps scōm q homo est deᵘˢ. ¶ Ad primū ergo dicendū q assumptio: vt supra dist. v. dictū est significat per modū motᵘˢ: cui aūt cōuenit per se moueri ad aliqđ nō cōuenit esse illud: sicut nigro cōuenit per se moueri ad albedinē: nō tñ cōuenit ei per se esse albū: similiter assumere nomē dei pōt conuenire xpo fm q homo: et tñ esse deū nō cōuenit ei scōm q homo. ¶ Ad secūdū dicendū q hoc nomē xps significat personā in duabus naturis. vnde nō cōuenit ei per gratiā q sit deᵘˢ: ꝫ ab eterno: ꝫ q sit filᵘˢ deᵘˢ & homo hoc ē per gratiā vnionis. Vel dicendū q q̄libet gra vnionis facit hoiez deū: non tñ ad idem refert gra vnionis & esse deū: qz esse deū cōuenit huic hoi rōne psone grā aūt fit ei rōne nature: vñ fm q hō habet grām vnionis si fiat reduplicatio rōne hūane nature: nō aūt fm q hō est deᵘˢ: ꝫ fm q talis ꝑsona. ¶ Ad tertiū dicendum q dimittere pctā ē dupliciter: vel p auctoritatē: & sic cuz sit soliᵘˢ dei: nō ē xpi inq̄tū est hō si fiat replicatio rōne nature: vl p ministeriū: & sic cōuenit xpo etiā rōne hūane nature. ¶ Ad secūdā questionē dicendū q ad hoc q aliqua p̄dicatio sit per se: nō oportet q p̄dicatū per se cōueniat subiecto fm oē quod in noie subiecti implicat: ꝫ sufficit si fm aliqđ eoꝝ per se sibi cōueniat: sicut rōcinari per se cōuenit hoī nō inquātū habz corpᵘˢ: ꝫ inquātū aīam habet. vñ hec ē per se: hō rōcinat: cui aūt dicit iste hō demōstrato xpo includit ex vi demonstrationis suppositū determinatū hūane nature qō ē suppositū eternū scōm secūdā opinionē cui suppositō per se conuenit esse deū. vñ hec est per se scōm secūdā opinionē: iste hō est deᵘˢ: & qz ad veritatē huiusmodi locutionū nō exigit nisi q p̄dicatū per se conueniat ei qō replicat: nō hec ē vera: xps fm q iste hō est deᵘˢ. ¶ Ad primū ergo dicendū q sicut aliqđ est de diuisione speciei qō nō est de diuisione generis: ita aliqđ esset de diuisiōe indiuidui si diffiniret qō nō ē de diuisione spēi: sic pars materie: vt dic phs in. vij. Metha. vnde licet deᵘˢ nō sit pars diffinitiōis hois: esset tñ pars diuisionis huiᵘˢ hois xpi si diffiniri posset rōne ꝑsone vbi. vñ ꝑz q est p se. ¶ Ad scōm dicendū q cū dr iste hō demōstrat suppositū duarū nārū quaꝝ vtraq; caderet in diffinitiōe eiᵘˢ si diffiniri posset: & ideo ea q̄ sunt vtriusq; nature p se ei cōueniūt: & ideo xps fm q iste hō ē deᵘˢ & fm q iste hō est hō: et filius rō est de illis que cōsequūt ad alterā naturā. vñ scōm q iste homo est habens matrē & carens matre: nec vnū excludit aliud cū nō sint opposita: qz nō cōueniunt scōm idē.

¶ Ad tertiū dicēdū q remoto a xpo toto hoc qō importatur cū dicit iste homo: nō cōueniet ei esse deus: qz includit ibi natura dīna z humana: vt dictū est: sz remota altera. scz humana natura: sequit q filius dei nō possit dici iste homo rōne tñ illius. s. humane nature nō verificat p̄dicta locutio z est sile sicut si dicat: petr⁹ inquantū homo sentit: qz remoto rōnali per intellectū nō erit homo z remanebit sentiens: vt dicit in li. de causis. ¶ Ad tertiam questionē dicēdū q qz p̄destinatio importat antecessionē: ideo per cōsequēs includit factionē: qz oē q est postq̄ nō fuit dicit factuz. vnde dicit aliqs p̄destinat⁹ inquātū p̄uisus est fieri btūs: omnia aūt que factionē importāt z motū: cōueniūt per se ei qō accidit ad terminū: cui tñ per se nō cōuenit esse in termino sic moueri ad albediuez per se cōuenit nō albo cui nō cōuenit esse albū: p̄destinatio aūt que de xpo dicitur est respectu gratie vnionis fm quā factū est vt homo esset de⁹ cuius factionis termin⁹ est esse deū. Accedēs aūt ad terminū est qō assumit ad vnionē. s. humana natura: z ideo rōne humane nature cōuenit xpo esse p̄destinatū: non aūt esse deū. vñ hec est vera: xp̄s fm q homo est p̄destinat⁹: hec aūt est falsa: xp̄s fm q homo est de⁹. ¶ Ad p̄mū ergo dicendū q ratio illa p̄cedit de illis que cōueniūt alicui rōne humane nature fm rationē speciei: sz p̄destinari conuenit xpo rōne humane nature particulate in ipso. vnde obiectio nō est ad p̄positū. ¶ Ad secūdū dicēdū q effect⁹ p̄destinationis respōdet p̄destinationi cōformiter q̄tū ad id de quo est p̄destinatio nō aūt q̄tū ad cōditiones p̄destinationis: qz p̄destinatio est eterna: effect⁹ aūt est tēporalis: z sic est in ꝓposito qz xp̄us nō est p̄destinat⁹ vt sit fm q homo fili⁹ dei: sz ipsa p̄destinatio cōuenit ei fm q homo. vnde patz q huiusmodi locutiōes sunt duplices ex hoc q implicatio pōt ferri ad hoc quod est p̄destinatū vel ad hoc quod est esse filiū dei de quo est p̄destinatio.

Ad secundū sic ꝓcedit. videt q xp̄s fm q homo sit persona: persona enī vt dicit Boet⁹ est rōnalis nature indiuidua substantia: sz xp̄us fm q homo est huiusmodi: ergo fm q homo ē persona. ¶ Ꝑ qō cōuenit alicui fm q homo cōuenit omni hoi fm q est homo: sz petrus fm q est homo est persona: ergo z xp̄s. ¶ Ꝑ dicimus q xp̄us fm q homo aliq̄d operat⁹ est: sicut q comedit. Et similiter fm q de⁹ sicut q mortuū suscitauit: nec sequit ꝓpter hoc q xp̄us sit duo: ergo videt similiter q si dicam⁹ xp̄m fm q hoiem esse personā: z similiter fm q deū q non sequit ipsum esse duo: z ita nullū aliud incōueniens. ¶ Sed contra quicquid cōuenit xpo fm q homo: hoc est assumptuz: sz persona nō est assumpta: vt ex quinta distinctione patet: ergo xp̄s nō est persona fm q homo. ¶ Ꝑ impossibile est q idē numero cōueniat alicui fm duas diuersas naturas: sz in xpo est tantū vna persona: ergo cū fm naturā diuinaz cōueniat ei esse personā: fm naturā humanā non cōueniet ei: z sic nō erit persona inquātū est homo. ¶ Ulterius videt q sit fm q homo indiuiduū: xp̄s enī fm q homo ē aliquid: sz nō est aliquid vniuersale: ergo est aliq̄d particulare: ergo fm q homo est indiuiduuz. ¶ Ꝑ in indiuiduo nihil est nisi natura speciei z accidētia indiuiduātia ipsam: sz xp̄s fm q homo habet naturā humanā z accidētia indiuiduātia ipsum: ergo fm q homo est indiuiduū. ¶ Ꝑ q̄cq̄d cōuenit nature humane: cōuenit xpo inquātū est homo: sic esse passibile z mortale: sz humana natura in xpo est qōdā indiuiduū: ergo xp̄s inquātū homo est indiuiduū. ¶ Sed cōtra. indiuiduū in genere rōnalis nature nihil aliud est q̄ persona: sz xp̄s fm q homo nō est persona: ergo nec indiuiduū. ¶ Ulteri⁹ videt q xp̄s fm q homo est suppositum: vel res nature: suppositū enim vel res nature dicit aliqs ex hoc q habet naturā hūanā: sz xp̄us fm q homo habet humanā naturā: ergo fm q homo est suppositū vel res nature. ¶ Ꝑ humana natura: ita vere est in xpo: sicut accidētia humane nature: sz xp̄s fm q homo est subiectū accidentiū humane nature: ergo z fm q homo est suppositum vel res nature. ¶ Ꝑ xp̄s fm q homo est res quedam: sz nō est res nullius nature: ergo est fm q homo res nature. ¶ Sz contra suppositū humane nature est idē q ypostasis vel p̄sona sed xp̄s fm q hō nō ē ypostasis vel p̄sona: g̃ nec suppositū vl res nāe. ¶ Ꝑ in xpo est tātū vnū suppositū: sz xp̄s fm q de⁹ ē suppositū g̃ nō fm q hō ē suppositū ¶ Rō. oicēdū ad p̄mā q̄stionē q in xpo nō est nisi vna persona q̄ est ab eterno: nullū aūt eternū cōuenit xpo fm q homo ꝓprie loquendo: vt patz ex p̄dictis. vnde hec nō est vera xp̄s fm q homo est persona nisi replicet suppositū hois vt dicat xp̄s fm q iste homo est persona: hoc enī verū est. ¶ Ad p̄mū ergo dicendū q xp̄s fm q homo est substātia rōnalis nature: sed fm q iste homo est indiuidua substantia rōnalis nature. vnde fm q q iste homo est persona: sicut fm q iste homo est deus. ¶ Ad secūdū dicēdū q etiā nec petr⁹ inquātū homo est persona. sz fm q iste homo: qz hec nō est per se homo ē persona: sz hec iste homo est persona. ¶ Ad tertiū dicēdū q ex hoc q xp̄s operat⁹ est fm q homo z fm q de⁹. sequitur q in xpo sint due operatiōes: ita etiam si xp̄us esset persona fm q homo z fm q de⁹ sequeret q in ipso essent due persone. ¶ Ad secūdā questionē dicēdū q sicut supra dist. vj. dictū ē indiuiduū inuenit in substātijs z accidētib⁹: fm aūt q in substātijs est: habet de rōne sui q sit subsistēs: nō aūt fm q in accidētib⁹ inuenit z vtroq; modo inuenit in xpo: tamē alterū tantūmodo p̄dicat: humana enī natura in xpo est quoddā indiuiduū: sz xp̄s nō est illud indiuiduum sz est indiuiduū subsistens: z hoc modo accipiendo indiuiduum fm q de xpo p̄dicat: est in xpo vnuz tantū indiuiduū sicut z vna persona. vnde sicut xp̄us nō est persona fm q homo: ita nec indiuiduū. ¶ Ad primū ergo dicendū q xp̄s fm q homo ē aliquid: nō tñ sequit: ergo fm q homo est aliquid vniuersale vel particulare: quia homini accidit esse vniuersale vel particulare. vnde hec ē per accidens: homo est aliquid particulare hec aūt per se: iste homo ē aliq̄d particulare. vnde xp̄s nō est aliq̄ particulare fm q homo sz fm q iste homo. ¶ Ad secundū dicendū q de rōne indiuidui fm q de xpo p̄dicat est q sit per se subsistens: z hoc nō cōuenit xpo fm q homo: sz fm q hic homo. vnde non oportet q sit indiuiduū fm q homo. ¶ Ad tertiū dicēdū q ea que cōueniūt humane nature nō oportet q eodē modo quo de natura p̄dicant de xpo p̄dicēt: qz ipsa natura de eo nō p̄dicat in recto z in abstracto: sz oblique vel cōcretiue. vnde nō sequit: si hūana nā ē indiuiduū: q xp̄s fm q homo sit indiuiduū: sz q habeat indiuiduā naturaz. ¶ Ad secundā questionē dicendū q in ꝓpositionib⁹ per se aliter est ex parte subiecti z ex parte p̄dicati: qz ex parte subiecti sufficit q fm vnū tantū eoz que in subiecto continent: p̄dicatū per se subiecto cōueniat: ex parte aūt p̄dicati oportet q quicq̄d est in p̄dicato: per se conueniat subiecto. vnde hec nō est per se: homo est aīal albū. hec aūt est per se albus homo est aīal scōm hoc dico q in hoc q dico suppositū vel res nature duo important. s. respect⁹ ad naturā cōmunē: z aliud subsistēs cui inest respect⁹ ille: quoz vnum inest xpo fm q homo. s. respectus ad naturā cōmunē: non aūt alterū: vt patet ex p̄dictis: z ideo hec est falsa: xp̄s fm q homo est suppositū vel res nature: tñ magis accedit ad veritatē q̄ aliqua p̄dictarū inquātū ista noīa importāt per respectū ad naturā cōmunē. vnde si suppositū sumat⁹ actiue: est vera: xp̄s enī fm q homo supponit humane nature: vel est aliq̄ suppositū humane nature: z hoc etiā valet ad ea que dicta sunt de p̄sona z indiuiduo: z per hoc etiam patet solutio ad p̄mū. ¶ Ad secūdū dicendū q qz accidētia nō pertinēt ad esse rei sicut natura cōis: ideo in noīe subiecti nō includit nisi respect⁹ ad accidēs: non aūt ratio per se existētis vt significatū ei⁹: sed sicut p̄suppositū: z ideo nō est similis ratio de subiecto z suppositō. ¶ Ad tertiū dicēdū q xp̄s fm q homo est quedā res z etiā fm q homo est

alicuius nature:non tamen sequitur q̄ sit res nature ſm q̄ hō:qz plus est in significatione cōpositi q̄ in significationibus componētiū: quod z in istis accidit:sicut nō oīs arma gerens est armiger. Questio secunda.

Deinde queritᵉ de filiatione per adoptionē. Et circa hoc queruntur duo. Primo queritᵉ de ea ex parte adoptantis. Secūdo ex parte adoptati.

Ad primū sic ꝓcedit.videtᵉ q̄ deo nō competat aliquē in filiū adoptare.adoptio enī est alicuiᵘˢ extranee ꝑsone in filiū vel nepotē vl̄ deinceps legittima assumptio.sed deo non est aliq̄ ꝑsona extranea: qz oēs ipse condidit:ergo ei nō cōpetit adoptare. ℂ Ꝑ apud nos adoptans nō est principiū essendi adoptato:sed deus est oībus principiū essendi:ergo nō cōpetit ei aliquē adoptare. ℂ Ꝑ ille qui filios naturales habet nō adoptat aliquē nisi vt cōdiuidat hereditatē cū filijs naturalibᵘˢ.sed hereditas dei patris indiuisibilᵉ est:quia est ipsemet:ergo cū ipse habeat naturalem filiū nō competit ei aliquē adoptare. ℂ Sed ꝛtra. Adoptio ꝛtingit ex benignitate adoptantis ad adoptatū:sz deus maxime benignᵘˢ z amatoꝛ est hominū: ergo ipsi maxime cōpetit adoptare. ℂ Ꝑ quodcūq̄ facit aliquos filios p gratiā adoptat.sed hoc deo competit Jo.j.Dedit eis potestatē filios dei fieri.ergo ipse adoptat. ¶ Ulteriᵘˢ videtᵉ q̄ adoptare sit tm̄ dei patr]:qz ſm leges illiᵘˢ est adoptare cuiᵘˢ est filios generare.sed soliᵘˢ patris in trinitate est filiū generare naturalem: ergo ei⁹ solius est filios adoptare. ℂ Ꝑ p adoptionē efficimur frēs xp̄i Debze.ij.vt sit ipse primogenitus in multis fratribᵘˢ.sed xp̄s non est filiᵘˢ nisi dei patris: vt supza di.iiij.dictū est: ergo z nos p adoptionē soliᵘˢ p̄ris filij sumᵘˢ. ℂ Ꝑ sicut supza di.j.dictū est:ideo solus filiᵘˢ incarnatus est ne nomen filij transiret ad alterū.sed nō est magis inconueniēs nomē filij transire ad aliā ꝑsonā q̄ nomē patris:ergo non debet dici adoptare nisi deus pater:ne nomen patris ad aliā ꝑsonā trāseat. ℂ Sed ꝛtra.omne nomē effectū significans in creatura dictū de deo est cōmune toti trinitati.sed adoptare importat effectū in creatura:ergo toti trinitati cōpetit. ℂ Ꝑ ſm hoc q̄ adoptamur in filios dei deus pater noster dicitᵉ.sed tota trinitas dicitᵉ pater noster sicut in.j.li.di.xviii.dictū est:ergo totiᵘˢ trinitatis est adoptare. ¶ Ulteriᵘˢ videtᵉ q̄ p filiū tm̄ fiat adoptio p hoc qō dicitᵉ ad Gala.iij.Misit deᵘˢ filiū suū factū ex muliere vt adoptionē filioꝛ reciperem⁹. ℂ Ꝑ ſm ꝓhm.ij.metha.illud qō est primū in quolibet genere est causa eoꝛ que sunt post.sz filiatio primo inuenit in filio:ergo p ipm oēs efficimur filij:sicut p bonitatē filij dei oēs efficimur boni.z sic ex patre celesti oīs paternitas in celo z in terra noīat ad Ephes.iij. Sed videtᵉ q̄ fiat p spiritū sanctū p hoc quod dicit Ro.viij Accepistis spiritū adoptiōis filij in quo clā.abba pr̄. ℂ Ꝑ p charitatē efficimur filij dei.j.Jo.iij.Videte eēlē charitatē dedit nobis deᵘˢ vt filij dei nominemur z simus.sz charitas est spūssanctᵘˢ:ergo p ipm adoptamur. ℂ &° dicēdū ad primā questionē q̄ adoptatio transferᵗ ad diuina ex filiatione humanoꝛ.hō enī dicit aliq̄d in filiuz adoptare ſm q̄ ex gr̄a dat ei ius ꝓcipiende hereditatis sue:cui p naturā nō cōpetit.hereditas aūt hoīs dicitᵉ illa q̄ hō diues est.id autē quo deᵘˢ diues est est ꝑfruitio suiipsiᵘˢ:qz ex hoc beatᵘˢ est: z ita hec est hereditas eiᵘˢ.vñ in q̄ntū hoīb⁹ q̄ ex naturalibᵘˢ ad illam fruitionē ꝓuenire nō ꝑñt dat gratiā p quā hō illā bitudinē mereᵗ vt sic ei cōpetat ius in hereditate illa ſm b̄ dicitᵉ aliquē in filiū adoptare. ℂ Ad primū ergo dicendū q̄ quātus nulla ꝑsona sit sibi extranea in q̄ntū ad eē qō ab ea ꝓticipat:est tm̄ sibi extranea aliq̄ ꝑsona in q̄ntū ad ius percipiēde hēditat]. ℂ Ad secūdū dicēdū q̄ ex hocipso q̄ aliqs hō ex alio nasciᵗ habet ius in hereditate paterna: vnde nō est extraneᵘˢ vt adoptari possit: sed nō ex hoc q̄ aliqs hz eē a deo cōpetit sibi ius in hereditate celesti.z iō ꝑt q̄ hz esse a deo p creationē ab eo p gratiā in filiū adoptari. ℂ Ad tertiū dicendū q̄ accedit adoptioni q̄ est apud nos vt p eā diuidat hereditas inquantum a multis simul tota haberi nō potest sed hereditas celestis tota simul habeᵗ a patre adoptāte: z ab oīb⁹ filijs adoptatis: vnde nō ē ibi diuisio nec successio. ℂ Ad secūdā qōnē dicēdū q̄ adoptare ꝓuenit toti trinitati:qz vna est optio totius trinitatis: sicut z vna eēntia.sz tm̄ ꝑt appꝛopꝛiari patri in q̄ntū habet filiitudinē cū ꝓpꝛio eiᵘˢ. ℂ Ad ꝑmū ergo dicēdū q̄ quātus sit soliᵘˢ patris generare filiū q̄ sit deus: tm̄ totiᵘˢ trinitatis est ꝓducere filios p creationē.z ideo est etiā totiᵘˢ trinitatis p gratiā filios adoptare. ℂ Ad secundū dicendū q̄ ex adoptione q̄ est p gratiā efficimur frēs xp̄i in q̄ntū p hoc efficimur filij dei patris:non aūt in q̄ntū efficimur filij xp̄i vel spūssancti. ℂ Ad tertiū dicendū q̄ filiatio est relatio eiᵘˢ quod est a ꝓncipio.paternitas aūt est relatio ꝓncipij:tota autē trinitas est ꝓncipiuz creature: vnde magis ꝑt trahi nomē paternitatis ad alias ꝑsonas respectu creature q̄ filiationis nomē. ℂ Ad tertiaz questionē dicēdū q̄ hec ꝓpositio p ꝑt denotare dupliciter cām.s.agentē mediā:z sic sumᵘˢ adoptati a deo patre p filiū vt a ꝓpꝛietate loq̄mur:qz p eū deus pater multos filios in gloriā adduxit:vt dicitᵉ ad Debꝛe.ij.ſm q̄ eum misit in mūdū saluatoꝛē.ꝑt etiā notare formalem cām:z hoc dupliciter vel inherentē vel exemplarē.si inherentē:sic adoptati sumᵘˢ per spiritū sanctū cui appꝛopꝛiatᵉ charitas ſm quā formaliter meremur.Jdeo dicitᵉ Epheᵗ.j.Signati estis spū ꝓmissionis sancto qui est pignᵘˢ hereditatis vestre.si vo designat cām exēplarē formalē:sic sumᵘˢ adoptati p filiū.vñ Ro.viij. Quos preſciuit ꝛformes fieri imaginis filij sui ꝛc̄.Et p hoc patet responsio ad obiecta.

Ad secundū sic ꝓcedit.videtᵉ q̄ oīb⁹ creaturis ꝓueniat adoptari.de⁹ enī dicitᵉ Deu.xxxiij.Nūquid nō ipse est pr̄tuus ꝛc̄.sed nō est pater creaturarū p naturā:qz sic soliᵘˢ xp̄i pater est:ergo est pater p adoptionē:ergo oīb⁹ creaturis cōuenit adoptari. ℂ Ꝑ ex hoc q̄ deᵘˢ aliq̄d creat assumit illud in cōicationem suiꝛ bonoꝛ ex mera sua bonitate.sed nihil aliud videtᵉ eē adoptio: ergo cuilibet creature ꝓuenit adoptari. ℂ Ꝑ ex ipsa creatione deᵘˢ imꝑimit rōnali creature imaginē suā ſm quā dicitᵉ filiᵘˢ dei.sed nō adoptat nos nisi in q̄ntū nos filios suos facit:ergo ex ipsa creatione ad minᵘˢ hoīes adoptat. ℂ Sed ꝛtra.sicut ex dictis patet adoptio filioꝛ fit p spiritū sanctū.sz nō datᵉ spūssanctᵘˢ rōne creationis ergo nec adoptio est rōne creationis tm̄. ¶ Ulteriᵘˢ videtᵉ q̄ nec angelᵉ ꝓueniat adoptari: qz illi ꝓuenit adoptari q̄ nō est in domo p̄rifamilias z in ipsam inducitᵉ.sz angeli semp fuerūt in domo dei:qz in celo empireo creati sunt: ergo eis nō conuenit adoptari. ℂ Ꝑ sicut in lr̄a dicitᵉ: nos ideo filij dei adoptiui dicimur:qz cū nati fuerim⁹ filij ire p gratiā facti sum⁹ filij dei.sz angeli nunq̄ fuerūt filij ire: ergo nunq̄ fuerūt nō filij ad minᵘˢ ſm illos q̄ dicūt q̄ angeli fuerūt creati in gr̄a:ergo angelᵉ nō ꝓuenit adoptari. ℂ Ꝑ Gala.iiij.dr̄ Misit deᵘˢ filiū suū vt adoptionē filioꝛ recipem⁹.sz ad angelos nō fuit missus filiᵘˢ dei:qz nō est factᵘˢ angelus sicut ē factus hō:ſm quē modū ad hoīes missus dicitᵉ:ergo angelᵉ nō ꝓuenit adoptari. ℂ Sz cōtra.p.spm sanctū q̄ hoīb⁹ datᵉ dicunᵗ hoīes adoptari:vt patet ex dictis.sed spūssanctᵘˢ habitat in angelᵉ sicut etiā in hoībus:ergo angeli sicut z hoīes dicūᵗ adoptari. ℂ Ꝑ angeli dicunᵗ frēs z ꝛsortes nr̄i.sz b̄ nō ē nisi ſm q̄ ab eodē pr̄e z ad eādē hēditatē nobiscū sunt adoptati:q̄ eis ꝓuenit adoptari. ¶ Ulteriᵘˢ videtᵉ ēt q̄ xp̄s sit filiᵘˢ adoptiuᵘˢ:qz Hyl.dicitᵉ Ptāl] dignitas nō amittitᵉ dū carnis humanitas adoptatᵉ.z loquitᵉ de humanitate xp̄i:ergo xp̄s ſm q̄ hō est filiᵘˢ adoptiuᵘˢ. ℂ Ꝑ nō videtᵉ seq̄ aliqō inconueniēs si dicam⁹ xp̄m filiū adoptiuū.neq̄ enī sequitᵉ fuerit filiᵘˢ ire:neq̄ q̄ aliūde fuerit nō filiᵘˢ:qz angeli nunq̄ filij ire fuerūt:z tm̄ dicunᵗ filij adoptiui: ergo nihil ꝓhibet xp̄m dicere filium adoptiuū. ℂ Ꝑ maioꝛ est dignitas filij adoptiui q̄ serui.sz xp̄s ſm q̄ hō dicitᵉ seruᵘˢ:vt ꝑz Phil.ij. ergo multo fortᵘˢ ꝑt dici filiᵘˢ adoptiuus. ℂ Ꝑ p inbabita

tionem spiritussancti homo efficitur filius adoptiuus. sed sup xpm reqeuit spūssanct⁹: vt dicit Isa. xj. ergo ipse debet dici filiꝰ adoptiuꝰ. ℭ Aug. in li. de vocatiõe scõrum: Ea gra fit ab initio fidei hõ q̃cūq; xpianꝰ: q̃ gra ille hõ factꝰ ē xps. ſz quicūq; hõ fit ab initio xpianꝰ fit p gratiã adoptionis: ergo z ille hõ factꝰ est xps p gratiã adoptionis: z ita est filius adoptiuꝰ. Sed ꝺtra. sup illo Ro. j. Qui p̃destinatꝰ est filius dei in virtute dicit Ambro. Uolui z reuolui scripturas: xpm nunq̃ filiũ adoptiuũ inueni: ergo nõ est dicẽdꝰ filiꝰ adoptiuus. ℭ P̃ adoptare toti⁹ trinitatis est. si ergo xps eẽt filius adoptiuꝰ eẽt filiꝰ trinitatis: qõ eẽ nõ põt: vt supra di. iiij. dictũ est. ℭ R° dicẽdũ ad primã questionẽ q; sicut supra di. viij. dictũ est. de rõne filiationis est vt filiꝰ ꝓducat in filitudinẽ spẽi ipsiꝰ generãtis. hõ aũt inq̃ntũ p creationẽ ꝓducit in pticipationẽ intellect⁹ ꝓducit q̃si in filitudinẽ spẽi ipsiꝰ dei: q; vltimũ eoꝝ fm q̃ natura creata pticipat filitudinẽ nature increate est intellectualitas: z ideo sola rõnal' creatura dicit ad imaginẽ: vt in. ij. li. di. xvj. dictũ est. vñ sola rõnalis creatura p creationẽ filiatiõis nomẽ adipiscit. sed adoptio vt dictũ est req̃rit vt adoptato ius acq̃rat in hereditatẽ adoptantis. hereditas aũt ipsiꝰ dei est ipsa sua btitudo: cuiꝰ nõ est capax nisi ipsa rõnal' creatura: nec ipsi acq̃rit ex ipsa creatione: ſz ex dono spũssci: vt dictũ est. z ideo patet q; creatio irrõnabilibꝰ creatur| nec adoptionẽ nec filiationẽ dat. creature aũt rõnali dat quidẽ filiationẽ ſz nõ adoptionẽ. ℭ Ad pmũ ergo dicendũ q; filiatio p adoptionẽ addit supra filiationẽ p creationẽ sicut pfectũ supra diminutũ: z sic gra sup naturã. vñ p creationẽ hõ nõ efficit filiꝰ naturalꝰ neq; adoptiuus: ſz tñ dicit filiꝰ creatione: creature aũt irrõnales nullo modo. ℭ Ad secundũ dicendũ q; cõicatio quozũcūq; bonoꝝ nõ sufficit ad adoptionẽ: ſz cõicatio hereditatis. vñ nec aliq̃ creatura dicit adoptari ex hoc q; sibi aliq̃ bona cõicantur a deo nisi cõicet ei bẽditas q̃ est diuina btitudo. ℭ Ad tertiũ dicendũ sicut ad primũ. ℭ Ad secundã questionẽ ꝺ i cendũ q; btã fruitio sicut excedit naturã humanã: ita z naturã angelicã. vñ sicut hoc hoi ꝺat ex gra: z non ex debito sue nature: ita angelo. z ꝓpter hoc sicut cõpetit hoi adoptari: ita z angelo. ℭ Ad pmũ g̃ dicendũ q; dom⁹ dei inq̃ntũ filij adoptiui inducunt nõ dicit celũ empireũ: sed ipsa btitudo diuina fm quã deꝰ in semetipso quiescit: z facit alios in se quiescere: z in hac domo nõ semp fuerũt: q; nõ fuerũt creati beati. ℭ Ad secũdũ dicendũ q; accidit adoptioni q; adoptatꝰ fuerit filiꝰ ire: vel q; fuerit pzⁱ tpe nõ filiꝰ. vñ ponit in Ifa magis ad euidentiã adoptionis q̃s ad necessitatẽ. ſz hoc est de necessitate adoptionis vt pzⁱ⁹ natura fit nõ filiꝰ q̃s filius vt filiatio sibi ex nã sua nõ cõpetat: ſz ex gra q̃cūq; collata. z hoc bene inuenit in angelo. ℭ Ad tertiũ dicendũ q; quãtis missio filij in carnez nõ fuerit facta ad angelos: fuit tñ facta ad eos missio q̃ est in mentẽ vt in. j. li. di. iij. dictũ ē. ℭ Ad tertiã questionẽ dicendũ q; xps nullo mõ dicẽdꝰ est filiꝰ adoptionis: q; ei cõpetit ex sua natura fm quã eterna liter a pre nascit habere ius in hereditate paterna: q; oĩa q̃ habet pater sua sunt: vt dicit Jo. xvj. vñ hoc ius non acq̃rit ei p gratiã aduenientẽ vt possit dici filiꝰ adoptiuus. ℭ Ad primũ ergo dicendũ q; humanitas adoptat nõ in ipso capite ſz in membris eiꝰ. z sic intelligẽdũ est verbũ ꝑyl'. vel dicẽdũ q; etsi adoptio aliquo modo possit dici de natura creata q̃ p gratiã trahit in pticipationẽ diuine bonitatis in vnitatẽ diuine psone: nõ tñ oportet q; supposito cõueniat cui naturaliter ꝺuenit eẽ beatũ. ℭ Ad secundũ dicendũ q; sequit hoc incõueniẽs q; xps ad minꝰ natura vl' intellectu eẽt pzⁱ⁹ nõ filio q̃s filiꝰ: sicut est de angel': qõ nullo mõ stare põt q̃ntũ ad secundã opinionẽ q̃ ponit q; nullũ suppositũ pzeintelligit vnioni nec filiatio cõuenire põt nisi supposito pfecto. ℭ Ad tertiũ dicendũ q; xps cũ dicit seruꝰ importat subiectionẽ tñ. vñ xps fm q; hõ dicit seruꝰ sicut z minor pre. nõ aũt importat acq̃sitionẽ p gratiã eiꝰ: qõ ei ꝺuenit p naturaz sicut filiꝰ adoptiuꝰ. z ideo nomẽ seruitutis aliquo mõ cõcedit in xpo: nõ aũt nomẽ adoptionis. ℭ Ad q̃rtũ dicendũ q; aliis hoĩbꝰ p spiritũ sanctũ inhabitantẽ acq̃rit ius in hereditate celesti de nouo q eis non competit p naturã sicut filio dei cõpetit. vñ p spũm sanctũ inhabitantẽ nõ dicit adoptari. ℭ Ad quintũ dicendum q; est filitudo q̃ntũ ad rationẽ gre: q; vtraq; est sine meritis p̃cedẽtib⁹. nõ aũt q̃ntũ ad effectũ: q; illa ē gra vnionis fm quã efficit naturalꝰ filiꝰ. ſz gra q̃ homo fit xpianꝰ nõ facit filiũ naturalẽ: sed tñ adoptiuũ.

ℭ Questio Tertia.

Deinde quer̃ de p̃destinatiõe xpi: Et videt q; nõ fit de natura ſz de psona. p̃destinatio enĩ xpi est ad filiationẽ: q; p̃destinatꝰ est filiꝰ dei in virtute Ro. j ſz filiatio nõ cõpetit nature: ergo p̃destinatio nõ est de natura. ℭ P̃ ei⁹ videt p̃destinari cui⁹ est agere: q; ei⁹ est etiã felicitari. ſz agere est suppositi z nõ nature: ergo p̃destinatio nõ ē de natura. ℭ P̃ humana natura est vniꝰ rõnis in xpo z in aliis hoĩbꝰ: ſz in aliis hoĩbꝰ p̃destinatio nõ est de natura: ergo nec in xpo. ℭ Sz ꝺtra Ro. j. dicit glo. q; p̃destinatio est vno modo de eo qõ nõ semp fuit. sed nihil est in ipso xpo qõ nõ semp fuerit nisi humana natura: ergo p̃destinatio ē de natura. ℭ P̃ ex hoc aliq̃s p̃destinat⁹ q; p̃uidet⁹ deo vniẽdus per gratiam. ſz humana natura ab eterno est p̃uisa deo vniẽda p gratiã vnionis: ergo humana natura ē p̃destinata in xpo. ¶ Ulteriꝰ videt q; p̃destinatio xpi non fit ꝺformis p̃destinationi nostre: q; fm Augu. p̃destinatio q̃ nos p̃destinamur ē ꝓpositũ miserẽdi. ſz b̃ nõ cõpetit p̃destinationi xpi: q; ipe nunq̃ fuit miser: ergo p̃destinatio sua z nostra nõ sunt vniꝰ rõnis. ℭ P̃ effectꝰ p̃destinationis est gra. ſz gra xpi est alteriꝰ rõnis q̃s gra nra: q; nra gra nõ est vnionis in psona sicut sua: ergo nec p̃destinatio eiꝰ z nostra sunt eiusdẽ rõnis. ℭ P̃ opatiões differũt penes terminos. ſz filiatio naturalꝰ ad quã terminat⁹ p̃destinatio xpi nõ est vniꝰ rõnis cũ filiatiõe adoptionis ad quã terminat⁹ nra p̃destinatio: ergo nõ sunt vniꝰ rõnis p̃destinatiões. ℭ Sed ꝺtra est q; vtriq; p̃destinationi cõpetit vna diffinitio. s. p̃destinatio ē p̃paratio gre in pñti: z glie in futuro: ergo sunt vniꝰ rõnis. ℭ P̃ Ro. j. dicit glo. q; p̃clarissimũ exẽplar nre p̃destinatiõis p̃cessit in xpo: ergo est vniꝰ rõnis: q; exẽplar z exẽplatũ sunt vniꝰ rõnis. ¶ Ulteriꝰ videt q; p̃destinatio eiꝰ sit cã efficiẽs nre p̃destinatiõis Ephe. j. dicit p̃destinauit nos in adoptionẽ filioꝝ p iesum xpm. ſz p denotat cãm efficientẽ q̃n dicit pr̃ opari p filiũ: ergo eiꝰ p̃destinatio est cã efficiẽs nre p̃destinationis. Itẽ videt q; sit cã exẽplaris p illud qõ dicit Ro. viij. Quos destinauit ꝺformes fieri imaginis filij sui. ſz imago ad exẽplaritatẽ ptinet: ergo est cã exẽplaris nre p̃destinatiõis: sicut etiã sua resurrectio nre resurrectiõis. Itẽ videt q; finaꝝ: q; nra p̃destinatio videt eẽ ordinata ad impletionẽ corpis xpi: vt pz Ephes. iiij. vñ ipse videt eẽ finis nre salutis: ergo z eiꝰ p̃destinatio nre p̃destinatõis. ℭ Sz ℑ. eternũ nõ hz cãz. ſz p̃destinatio nra ē eterna: ergo nõ hz cãm xpi p̃destinationẽ. ℭ P̃ xps nõ ē p̃destinatꝰ nisi fm q; hõ: sed ipse fm q; hõ nõ est cã nri. ſz fm q; deꝰ: g̃ p̃destinatio eiꝰ nõ est cã p̃destinatiõis nre. ℭ R° dicendũ ad primã q̃stionẽ q; p̃destinatio accipit cõiter z ꝓprie. cõiter p p̃sciẽtia z ꝺordinatõe cuiuscūq; z sic pz q; p̃destinatio põt esse de nã. fm aũt q; ꝓprie accipit importat ordinẽ p̃destinati ad graz. gra aũt creature facit vnionẽ ad deũ: q̃ quidẽ duplex est. s. p opationẽ fm quã nos vnimur deo cognoscẽdo z amãdo ipm: z in psona: z fm b̃ humana natura fuit vnita deo. z ideo cũ p̃destinatio xpi ordinet⁹ ad gratiã vnionis in psona põt dici q; natura est p̃destinata: vt psone rõne nature. ℭ Ad pmũ ergo dicẽdũ q; p̃destinatio xpi pmũ effectũ hz ipsam vnionẽ. vñ cũ vnio sit nature: põt etiã dici p̃destinata quãtis sibi filiatio nõ ꝺueniat q; filiatio nõ est pzⁱ⁹ effectꝰ p̃destinatiõis: ſz ꝺsequit⁹ ad vnionẽ. ℭ Ad secũdũ dicẽdũ q; rõ illa ꝓcedit de felicitate creature ex hoc q; deo vnit⁹ p opationẽ. sed ipsa natura btificat⁹ ex b̃ q; deo vnit⁹ in psona. Et p b̃ etiã pz rñsio ad tertiũ: q; p̃desti

natio alioꝝ hominū nō est ad vnionē in psona: sz ad vnionē
p opationē. ¶ Ad secundā questionē dicēdū q multa req̄
runt in p̄destinatione: ꝛ ex pte p̄destinationis: ꝛ ex pte p̄de
stinati: ꝛ fm terminū a quo: ꝛ fm terminū ad quē: fm q po
test attēdi diuersitas inter p̄destinationē xp̄i ꝛ nostrā. ex pte
aūt p̄destinat̄ q̄ de⁹ ē: nō ē diuersitas inter p̄destinatōez xp̄i
ꝛ nostrā. est aūt differētia ex pte p̄destinati: qz in nobis est
de psona: in xp̄o aūt de natura: vt dictū est. Silr est differē
tia ex pte termini a quo: qz in nobis est vt liberemur a pctō
sic dicit glo. sup illud Ro. viij. Quos p̄destinauit hos voca
uit. in xp̄o aūt nō: qz neqz otraxit neqz fecit pctm. sed neutrū
istarū differētiarū diuersificat rationē p̄destinatōis: sz solū
illa q̄ est essential' ꝛ specifica. specifica aūt differētia cuiusli
bet mot⁹ vel opationis accipit penes terminū ad quē. illud
autē qō est p̄destinatio nō est vni⁹ rōnis in xp̄o ꝛ in nobis:
qz p̄destinatio xp̄i est ad vnionē in psona. p̄destinatio autē
nostra ad vnionē p opationē aut p habitū assimilantē. ꝛ be
ne vniones nō sunt vni⁹ rōnis: sz se hñt fm pri⁹ ꝛ posteri⁹
ꝛ pfectū ꝛ diminutū. ꝛ iō p̄destinatio xp̄i ꝛ nr̄a nō est vnius
rōnis fm vniuocationē: sz fm analogiaz. Et p hoc facile est
respondē ad obiecta. ¶ Ad tertiā q̄stionē dicēdū q in ipsa
p̄destinatiōe duo sunt. vnū eternū. s. ipsa dei opatio. ꝛ aliud
tpale. s. p̄destinatiōis effect⁹. p̄destinatio ergo nostra q̄ntuz
ad illud qō est eternū in ipsa cām nō hz: sz q̄ntū ad effectum
pōt habē cām inq̄ntū. s. ei⁹ effect⁹ producit mediātib⁹ aliqui
bus causis creatis. ꝛ fm hoc predestinationis nostre causa
efficiēs est predestinatio xp̄i inq̄ntū ipse ē mediator nostre
salutis. ꝛ formal' inquantū in filios dei ad imaginē ei⁹ p̄de
stinamur. ꝛ final' inquantū nostra salus in ei⁹ gloriā redun
dat. Et p hoc patet solutio ad obiecta. Christū fm homi
nē nō esse personā nec aliud. Primū hoz cōcedit ab omni
opinione. Secundū aūt nō: sed tertia tñ: qz prime due opi
niones dicūt q fm q xp̄s est hō est aliquid. hoc aūt negare
est erroz. Scōm enī multiplicē. Ista diuisio accipit ex cō
paratiōe replicatiōis ad subiectū ꝓpōnis: qz pōt fieri repli
catio vel ei⁹ qō antecedit subiectū: ꝛ sic notat cām. vel ei⁹ qō
sequit ꝛ sic notat habitū aut quodcūqz aliud accīs. sz spāliē
notat habitū ꝓpter rationē tertie opinionis. vel ipsi⁹ subie
cti: ꝛ h̄ vel q̄ntū ad naturā: ꝛ sic exp̄mit additionē nature. vel
q̄ntū ad suppositū: ꝛ sic notat vnitā psone in xp̄o. Illa tñ p
sone descriptio. Cōtra est q̄ directe ponit eā Boe. in mate
ria ista in li. de du. na. Dicēdū q magist̄r verum dicit si ca
piant stricte ea q̄ in diuisione ponūt. sz Boe. large accipit.
ꝛ h̄ pz in. j. li. dis. xxv. Nō aūt sic dicit fili⁹ natura. Dicit enī
de⁹ natura q̄si formaliter. sz dicit fili⁹ natura nō formaliter
sed q̄ntū ad modū originis: qz p modū nature ꝓcedit. Xp̄s
nunqz fuit nō fili⁹: nec prius tpe sicut nos: nec prius natura
aut intellectu sicut angel⁹: sz in gratia creati sunt. Xp̄m filiū
virginis eē natura ꝛ gratia. Contra. Natura ꝛ gratia ex op
posito diuidunt: ergo quod est per gratiā nō est per natu
ram. ¶ P̄ xp̄s est fili⁹ matris sicut ꝛ quilibet alius homo.
sed alij homines nō sunt filij matrū suarū per gratiaz: ergo
nec xp̄s. ¶ Dicendū ad primū q gratia vnionis nō opponi
tur cōtra naturā: quia per eā vna persona fit duarū natura
rū. ꝛ sic quod ineſt p gratiā vnionis ineſt per alterutraz na
turarū naturaliter. ¶ Ad secūdū dicēdū q xp̄m inq̄ntū ho
minē nasci ex matre nō fuit gr̄e: sed nasci simul deū ꝛ homi
nē hoc fuit p gratiā vnionis. Non talis hic fili⁹. ergo videt
q filiatio dicit equiuoce. Dicendū q nō vniuoce nec eq̄uo
ce: sz analogice: sicut ꝛ alia q̄ dicunt de deo ꝛ creaturis. Ori
gine nō adoptione. Hoc dicit ꝛra Nestoriū: qui cū pone
ret in xp̄o duas personas: nō potuit ponere vnionē nisi per
gratiā: ꝛ sic sequeret q psona hominis nō sit filius dei nisi
per gratiam habitualem adoptionis: sicut ꝛ nos. Veritate
nō nūcupatione. Hoc dicitur cōtra Sabellium qui posuit
distingui personas tñ nominaliter. Natiuitate non crea
tione. Et hoc dicitur contra Arrium, qui dicebat filium dei
esse creaturam.

DISTINCTIO VNDECIMA.

¶ Vtrū xp̄s sit creatura siue creatus uel factus.

Solet etiam queri vtruz debeat simpliciter dici atqz ꝓcedi chri
stum esse factum uel creatum. Ad quod dici potest q hoc sim
pliciter ꝛ absqz determinatio
ne minus congruenter dicitur
etsi quandoqz breuitatis causa
simpliciter denuncietur: nunqz tamen simpliciter
debet intelligi: quia ut Augustin⁹ in primo libro
de trinitate ait: Cum de christo loquimur quid fm
quid ꝛ propter quid dicatur prudens ꝛ diligēs ac
pius lector intelligere debet. Qui christum uel dei
filium non esse factum uel creatum in libro primo
de trinitate ostēdit ita inquiēs: In principio erat
verbū: ꝛ verbū caro factum est: ꝛ omnia per ipsum
facta sunt. Neqz dicit omnia nisi que facta sunt. s.
cōmunē creaturam. Vnde liquido apparet ipsuz
factum non esse per quem facta sunt omnia. ꝛ si fa
ctus non est creatura non est. Si autē creatura nō
est eiusdem cum patre substantie est. Omnis enim
substantia que deus nō est creatura est. ꝛ que crea
tura non est deus est. Sed si filius nō eiusdem sub
stantie est cum patre: ergo facta substantia est. ꝛ si
facta substantia est: non omnia per ipm facta sunt.
at omnia per ipsum facta sunt. facta igitur substā
tia non est: sed vna cum patre infecta substātia est.
Item in eodem si uel filium fecit pater quem non
fecit ipse filius: non omnia per filium facta sunt.
At omnia per filium facta sunt. Ipse igitur fact⁹
non est ut cum patre faceret omnia que facta sunt.
Idem in libro. lxxxiij. questionum: Dicitur creatu
ra quicquid fecit pater deus per filium: qui nō po
test appellari creatura: quoniam per ipsum facta
sunt omnia. Ambrosi⁹ in libro de trinita. ait Pro
bemus inquit creaturam non esse dei filium. Au
diuimus enim in euangelio dominū mandasse di
scipulis predicare euangelium vniuersi creature.
Qui vniuersam creaturam dicit nullam excipit: ꝛ
vbi sunt qui creaturam deum appellant. Nam si
creatura esset sibi mandaret euangelium predica
ri ꝛ subiectus esset vanitati: quia testāte Apostolo
omnis creatura vanitati subiecta est. Non igitur
xp̄s creatura est: sz creator qui docēde creature di
scipulis mandat officium.

¶ De perfidia ꝛ pena Arrij.

Arrij hec fuisse perfidia legitur ut christuz
creaturam fateretur: ideo effusa sunt Ar
rij viscera atqz crepuit medius prostratus
in faciem ea quibus christum negauerat feda ora
pollutus. Vis alijsqz pluribus testimonijs instrui
mur non debere fateri simpliciter christum esse fa
ctum uel creaturam: sed addita determinatione
recte dici potest: ut si dicatur factus fm carnem vl
fm hominē: ut factura humanitati non deo attri

buatur. Vt enim ait Ambrosius in libro primo de trinita. non deus factus est: sed deus dei filius natus est: postea vo fm carnem homo factus ex maria est. Misit enim deus filium suum ex muliere factum sub lege factum. filiuz inquit suū. s. non vnū de multis: cum dicit suuz generationis eterne prophetate signauit. Postea factū ex muliere asseruit: ut factura nō diuinitati sed assumptioni corporis asscriberetur. Factum igitur ex muliere dicit propter carnis susceptionem. sub lege propter observantiam legis. Generatio generationi non preiudicat: nec caro diuinitati. Deus enim eternus incarnationis sacramentum suscepit: non diuiduus sed vnus. z in vtroq; vnus. s. diuinitate z corpore. Non enim alter ex patre alter ex virgine: sed idez aliter ex patre: aliter ex virgine. qui fact⁹ est fm nostre susceptionem nature: non fm eterne substantiam vite. quem legimus primogenitum z vnigenitum. primogenitū quia nemo ante ipsum. vnigenitum quia nemo post ipsuz. Ex his euidenter traditur qua intelligentia accipiendum sit cum dicitur christus factus: uel simpliciter: uel cum addimento: ut factura. s. uel creatura: nō ad assumentem deum: sed ad assumptum hominez referatur. In deo autem creatura esse non potest ut ait Ambrosius in primo libro de trinita. Nunquid dicto factus est christus. Nunquid mādato creatus est christus. Quomodo autez creatura in deo esse potest. Etenim deus nature simplicis est: non coniuncte atq; composite: cui nihil accidat: sed solū quod diuinū est in natura sua habeat. Etsi ergo christus fm hominem dicitur creatura: non tamē christus simpliciter predicādus est creatura. Nec ex eo q̄ christus fm hominem dicitur esse creatura potest quis progredi sic argumentando Si fm q̄ homo christus est creatura uel rationalis uel irrationalis: uel que est deus uel non: nitens p hoc probare christum esse aliquid non diuinum: quia quod ipse est fm hominē ipse est. Et iō si fm hoiez est substantia aliq̄ non diuina: est vtiq; aliquid non diuinuz, sed ex tropicis locutionibus non est recta argumentationis p̄cessio. Illa autem locutio tropica est qua christus dicitur creatura uel simpliciter: uel cum adiunctione.

¶ Postq̄ determinauit magister qualiter ea que sunt dignitatis in humana natura de christo possunt vel non possunt dici: hic determinat quomō de eo dici possint ea que ad defectum nature humane pertinēt. Et diuiditur in duas partes. In prima inquirit vtrum nomen creature quod de humana natura dicit de christo dici possit. In secūda vtrū illi defectus qui consequunt ipsam inquantū creatura: vel alio modo ipsi conuenire possunt. di. xij. ibi: Post predicta. Prima in tres. In prima mouet questionē. In secunda determinat eā ibi: Ad quod potest dici. In tertia excludit obiectiones que cōtra solutionem fieri possunt ibi: Si igitur christus fm hominē. Circa primū duo facit. Primo determinat propositam questionem. Secundo confirmat determinationem. Et primo quantum ad hoc q̄ christus nō possit simpliciter dici creatura ibi: Qui christum vl̄ dei filium. Secundo quantum ad hoc q̄ possit dici creatura cum determinatiōe. s. inquantum est homo ibi: Sed addita determinatione. ¶ Questio Prima

Hic queruntur quattuor. Primo vtrum filius dei sit creatura. Secūdo vtrum christus vel iste homo possit dici creatura. Tertio vtruz sit creatura fm q̄ homo. Quarto vtrū omnia que humane nature conueniūt de xpo possunt predicari.

Ad primū sic proceditur. videtur q̄ filius dei sit creatura Eccl. xxiiij. Ab initio z ante secula creata sum. z loquitur de diuina sapiētia: sed filius dei est dei sapientia: ergo ipse est creatura. ¶ P̄ omne quod est subiectum deo vel minus eo est creatura. sed filius dei est huiusmodi: vt patet Jo. xiij. Pater maior me est. z ille Lozin. xv. dicit q̄ filius erit subiectus patri qui subiecit ei omnia: ergo filiⁱ dei est creatura. ¶ P̄ hoc modo se habent actiones ad inuicem sicut termini actionum. sed esse quod est terminus creationis est prius quacunq; alia forma ad quam terminantur alie actiones: ergo creatio est prior omnib⁹ aliis actionibus vel productionibus. sed posteri⁹ semper presupponit prius: cū ergo generatio conueniat filio dei fm quā dicitur natus: videtur q̄ etiam creatio cōueniat ei vt dicatur creatus. ¶ P̄ vt probat Auicenna in sua metha. Id cuius essentia est suum esse est per se necesse esse. sed quod est huiusmodi nō habet eē ab alio: quia hoc est quod est necesse esse absolute non est propter aliquid aliud: vt etiam dicit philosophus in. v. metha. ergo id cuius essentia est suum esse non habet esse ab alio. sed filius habet esse ab alio: ergo non est necesse esse: nec sua essentia est suū esse: ergo est creatura. ¶ P̄ omne quod habet causam sui eē est creatura. sed filius habet causam sui esse: quia pater est causa filij: vt dicit Lriſ. z omnes greci doctores concedunt: ergo filius est creatura. ¶ P̄ omne quod gignitur ad hoc gignitur vt sit. sed quod est non gignit ad hoc q̄ sit: q; iam est: ergo omne quod gignitur antecq̄ gignatur non est. sed omne quod nō fuit z postq̄ est creatum est: ergo filius cū genitus sit creatus est. ¶ P̄ omne quod habet aliquid ab alio in se cōsideratum non habet illud: z caret illo si sibi relinquatur. sed filius habet esse ab alio: ergo in se considerat⁹ non habet esse etsi sibi relinquat nō esset. sed hec est conditio creature fm quam dicitur vertibilis in nibilum: quia omnia in nihilū reuerterentur nisi ea manus conditoris teneret: ergo filius est creatura. ¶ Sed contra. Nulla creatura est consubstantialis creatori: sed filius est consubstantialis patri: vt dicitur Jo. x. Ego z pater vnū sumus: ergo filius non est creatura. ¶ P̄ omnis creatura portatur per potentiam creatoris. sed id quod omnia portat non portat: ergo id quod omnia portat nō est creatura. sed hoc est filius Hebre. j. portās oīa ẏba virtutis suc: ergo filiⁱ nō est creatura. ¶ P̄ nihil est in deo quod sit creatura. sed filius est in deo patre cū sit verbū eius: z omne verbum est in dicente: ergo filius non est creatura. ¶ P̄ omne quod dicitur per similitudinē reducit ad id quod proprie dicitur. sed homines dicuntur filij dei per assimilationem ad vnicum filium Roma. viij. Conformes fieri imaginis xc. ergo ipse proprie filiⁱ dicitur. sed nullus dicitur proprie filius alicuius nisi habeat eandem naturaz pecie quā habet pater: z vere: ergo filiⁱ ei⁹ est vere deus. Sz nulla creatura est huiusmodi: ergo filius non est creatura. ¶ R⁰ dicendū q̄ filiⁱ naturaliter a patre procedit. hoc enī ipm nomen filiationis demonstrat si vera filiatio sit: quod oportet maxime esse in illa filiatione z paternitate ex q̄ oīs paternitas z filiatio in celo z in terra nominat ad Ephe. iij. Maxime enī vera sunt que sunt causa eē veritatis. in aliis vt dicitur. ij. metha. Omne autez quod naturaliter procedit ab altero duo habet. vnum est q̄ equatur ei a quo procedit quia natura non postponit facere opus suum nisi sit ex defectu agētis. qui quidem defectus est in eo quod agens naturaliter non habet perfectam virtutem ad agendum sicut pueri ad generandum. vl̄ in eo q̄ō agit per transmutationē exteriozis materie. vñ effect⁹ nō sequit nisi in fine trāsmu-

tationis. z sic oportet q; duratione sequatur suam causam agentē que longe sunt a deo: cuius virtus nō augetur: neq; materiam ex qua operetur requirit. restat ergo q; omne qō naturaliter a deo procedit coeternū sit ei: z ita filius est ab eterno. Aliud est quod oportet eē in eo qō naturaliter procedit ab altero q; sit simile ei a quo procedit: quia natura intendit sibi simile producere inquantum potest. vnde q; aliquid naturaliter procedens non habeat perfectam similitudinem eius a quo procedit contingit vl' ex defectu virtutis agentis: sicut in semine in quo debilitatur calor naturalis. vnde non sufficit ad generandum masculum sed feminam. vel ex defectu materie que non potest recipere totam virtutem agentis: sicut accidit in partubus monstruosis. hec autem duo a deo lōge sunt: vt dictum est. vnde oportet q; hoc quod naturaliter a deo procedit perfectam similitudinē ad eum habeat. perfecta autē similitudo esse non potest vbi nō est eadem natura fm speciem. natura autem diuina nō potest eē eadem specie nisi sit eadem numero cum omnino sit imaterialis. vnde oportet q; filius qui naturaliter a deo patre procedit habeat eandem numero naturam cum ipso: et per consequens idem esse: z ita omnib⁹ modis ei erit equalis. z quia natura z esse dei patris nullo modo dependet ad nihil vel ad nō esse: vt. s. non esse precedat eam tempore vel natura: ideo nec natura nec eē filij ad nihil aliquo modo dependet. ex quo patet q; filius nullo modo potest esse creatura: neq; fm q; fides de creatione loquitur: fm quam ponimus q; nō eē duratione creaturā precessit: nec fm q; quidā philosophi posuerūt creationē dicētes illud creari qō esse habet post nō esse nō tempore sed natura. z hoc est cui⁹ esse dependens est ad nō esse: quia in se considerandū z sibi relictum nō est cū solū ab altero esse habeat. sed de hoc in. j. di. ij. li. dictū est plenius. ¶ Ad primū ergo dicendū q; istud verbū vel intelligit' de sapientia creata. s. angelica natura q̄ est ante temporalia secula: etsi nō duratione: tm̄ ordine nature. vel intelligit' de filio dei quantū ad naturā assumptaz q̄ etsi ante secula creata nō fuerit: fuit tm̄ ab eterno p̄uisa creari. ¶ Ad secūdū dicēdū q; sicut Augu. docet in p̄mo de tri. omnia que minorationē aut subiectionē circa filiū dei ponere vident' vel referēda sunt ad naturā assumptā: fm quaz minor est patre in forma dei manēs equalis patri: vt dicit ad Phil. ij. vel referēdū est ad cōmendationē principij fm q; pater dicit' principiū filij. z fm hoc dicit' maior: quānis filius non sit minor: vt dicit Pyla. ¶ Ad tertiū dicendū q; fm Basi. accipere a patre fili⁹ habet cōmune cū omni creatura. sz habere p naturā est sibi proprium: vnde ꝓcessio filij a patre in aliquo conuenit cū ꝓcessione que est in creaturis cōmunitate analogie: z in aliquo differt. conuenit quidem in respectu originis q̄ est eē ab aliquo. differt aūt in hoc q; ꝓcessio filij a patre est p naturā: alior aūt p volūtatē. ex hoc sequitur triplex differētia: vt ex dictis patet. Prima q; fili⁹ est cō substantial' patri. Secūda q; est coetern⁹. Tertia q; esse suū nullo modo dependet ad nihil. z hec sequit' ex prima. vñ ꝺsiderandū est q; omnia nomina vel verba que important respectū originis absolute recipiūt in ꝓcessione diuina sicut ꝓcedit: exit: est ab alio. illa aūt que important aliquid contrariū tribus predictis nullo modo dicunt': sicut factus: qō repugnat consubstantialitati: q; facere dicunt' proprie fm operationē quā agēs exercet in id quod est extra. z sil'r verbū incipiēdi repugnat coeternitati. z sil'r verbū creandi importat dependentiā ad nō esse. sed natiuitas ad respectū originis absolute addit aliq̄d magis ptinēs ad consubstantialitatē q̄ ad differentiā substantie: quia sicut supra di. vij. dictū est nascit' proprie quod ꝓcedit ꝺiunctū ei a quo ꝓcedit. z ideo ꝺa illa que pertinēt ad generationē viuoz quoz est nasci: dicunt' in ꝓcessione filij: sicut oriri z nasci: gigni z generari. z hec est causa quare ꝓcessio filij potuit habere nomen proprium nō aūt ꝓcessio spūssancti qui nō procedit per modū nascētis. vnde generatio vel natiuitas nō transsumitur ad diuina fm q; presupponit creationem: sed fm q; importat ꝺsubstantialitatē. ¶ Ad q̄rtū dicendū q; rō illa sequitur de eo qō est ab alio hūs aliā naturā ab ipso: q; sit natu re ei⁹ qō ab alio: nō debeat eē ex seipsa: vñ ipsa nō est suū eē vt habeat necessitatē eēndi ex se. sz fili⁹ est a p̄re hūs eādē numero naturā. vñ sicut nā p̄ris est suū esse ac p hoc necesse eē: ita z natura filij: nec ei⁹ eē est aliquo modo dependēs ad nihil: sicut nec eē p̄ris. ¶ Ad quintū dicendū q; eē filiū nō est creatū: vnde fili⁹ nō habet cām sui esse: nec suū eē habet principiū. quātus enī fm nos ipse filius habeat principiū a quo est: nō tm̄ cām: q; fm nos nomē principij importat relationē originis absolute. nomē aūt cause importat respectuz originis p compationē ad eē rei qō a causa ꝓcedit. vñ terminus a quo dicit' principiū mot⁹: non tm̄ cā. sz fm grecos nomen cause importat simplicē formē originē: sicut nomē principij fm nos. z quātus dicam⁹ patrē principiū filij: nō tm̄ dicim⁹ filiū principiatū a patre: q; noīe p̄ncipiati nō vtimur nisi in his q̄ sunt ꝺstituta in eē p principiū. vñ linea nō dicit' eē principiatū puncti: sicut nec mot⁹ termini a quo: sz tm̄ dicit' eē a p̄ncipio. ¶ Ad sextū dicēdū q; fili⁹ nō habuit eē anteq̄ generaret'. sz q; generatio ei⁹ ē eterna z eē ei⁹ eternū est. ¶ Ad septimū dicendū q; sicut creatura nō habet eē nisi a deo: ita nec fili⁹ habet eē nisi a p̄re. sed in hoc est differētia q; creatura nō est illa relatio fm quā dicit' eē a deo p quā habet eē. z ideo pōt ꝺsiderari in se sine respectu ei⁹ ad deū: z sic inuenit' nō hūs eē. sed fili⁹ dei est ipsa relatio fm quā habet eē a p̄re: z ipsa relatio est ipm eē. z ideo nō pōt filius ꝺsiderari sine respectu ad patrē vt ueniat' in se nō hūs esse vel potens in nihilū decidere.

Ad secūdū sic ꝓcedit'. videt' q; xp̄s sit creatura. Leo papa. Noua z inaudita ꝺuētio de⁹ qui erat z q̄ est fit creatura. sed illud qō de⁹ fit pōt de xp̄o p̄dicari: ergo xp̄s est creatura. Dama. etiā dicit de xp̄o q; nō scādalizabit' ad nomen creature. ¶ P̄ de quocūq; p̄dicat' inferi⁹ z superi⁹. sed creatura est superi⁹ ad hominē: ergo cū homo predicet' de xp̄o: creatura de ipso p̄dicabit'. ¶ P̄ omne qō est vel est creatuz vel increatū. si ergo xp̄s est hō: vel erit hō creat⁹ vel increat⁹. sed nō est hō increat⁹ sicut nec hō eternus q; omne increatū eternū est: ergo est hō creat⁹: ergo est creatura. ¶ P̄ id qō ꝺuenit parti trāssumit' ad predicationē totius: sicut hō dicit' crispus propter capillos. sed humana natura est q̄si pars p̄sone cōposite p̄o q̄ supponit hoc nomen xp̄s: ergo cū humana natura sit creatura xp̄s pōt dici creatura. ¶ P̄ principalioz pars hoīs xp̄i est aīa q̄ corp⁹. sz rōne corporis qō de virgine traxit simpliciter dicit' natus de virgine: ergo rōne aīe que creata est a deo debet dici creatura. ¶ P̄ sicut repugnat nomē creature filio increato: ita repugnat tpaliter nasci eternaliter nato. sed tm̄ dicim⁹ xp̄m tpaliter natū: ergo z simpliciter possum⁹ ipm dicere creaturā. ¶ Sed ꝺtra. creatura nō pōt predicari de aliquo eterno. sz xp̄s supponit suppositū eternū: ergo non pōt dici creatura. ¶ P̄ in xp̄o nihil creatū est nisi humana natura. sed humana natura nō predicat' de xp̄o: ergo xp̄s nō pōt dici creatura. ¶ P̄ ois creatura rōnal' est fili⁹ trinitatis p creationē. sz xp̄s est rōnal' creatura: ergo est fili⁹ trinitatis p creationem qō supra improbatū ē di. iiij. ¶ R⁹ dicēdū q; creatio ꝓprie respicit esse rei. vñ dicit' in li. de causis q; esse est p creationē: alia vo p informationē. esse aūt simpliciter z p se est suppositi subsistētis. Alia vo dicunt' eē inq̄ntū suppositū in eis subsistit vel eēntialiter sicut materia z forma: z sic natura ipsa dicit' eē. vel accidētaliter sicut accidentia dicunt' eē. eē ergo dictū simpliciter de supposito significat eē p̄sonale ipsi⁹. eē vo fm q; ꝺuenit parti vel accidēti nō dicit' simpliciter de supposito: sz suppositū dicit' eē in eo. vñ cū dico xp̄s ē significat' eē ipsi⁹: nō aūt eē ipsi⁹ nature vel accidētis vl' partis. cū aūt fiat vnio naturarū in eē suppositi fm secundā opinionē: eē fm q; xp̄s simpliciter eē dicit' est eē increatū: vñ nō pōt dici creatura. nō tm̄ ad euitandū errorē Arrij: vt qui

dam dicunt: sed etiam ad vitandum falsitatem. potest tamē dici q̄ aliq̄d creatū est in xp̄o. s. humana natura: q̄z eē q̄uis sit vnū: tñ respectū habet ad naturā humanā ⁊ ad partes ei⁹ fm q̄s humana natura dicit eē in xp̄o: vl̄ partes aut accidē tia eius: vt supra di. vj. dictū est. vnde sicut eē aliquo modo ad naturā ptinet: ⁊ ad partes ⁊ accidentia ei⁹: ita ⁊ creatio.

¶ Ad primū ergo dicendū q̄ verba illa intelligēda sunt cū determinatione: vt dicit magister in l̄ra: quāuis illa deter minatio cā brevitatis intermittat. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ creatura nō est superius ad hominē q̄z creatio magis respi cit esse q̄ natura. eē aūt nō est gen⁹: nec inducit in significa tione alicui⁹ generis: vt dicit Auicen. cū ea q̄ sunt in vno ge nere nō oueniant in vno eē: sed in natura cōi: vel dicendum q̄ creatura nō est superi⁹ ad hominē significans q̄d est hō: q̄z creatio nō respicit naturā vel essentiā nisi mediante actu essendi q̄ est primus⁹ terminus⁹ creationis. humana aūt natura in xp̄o nō habet aliq̄d eē pfectū qō est eē ypostasis q̄ eē di uine psone. ⁊ ideo simpliciter loquēdo creatura dici nō pōt q̄z intelligeret⁹ q̄ eē pfectū ypostasis xp̄i p creationē eēt ac quisitū. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ cū dicit⁹ Xp̄s est hō creat⁹ locutio ē duplex ex eo q̄ hoc pticipiū creatus pōt determi nare predicatū in compatione ad subiectū: ⁊ sic pōt eē vera: sicut ⁊ ista Xp̄s est fact⁹ hō. si aūt determinat absolute pre dicatū: tūc est falsa: q̄z in hoīe nō intelligit⁹ tm̄ natura: ꝫ sup positū eternū cui nō ouenit eē creatū. quod enī determinat predicatū in ordine ad subiectū est determinatio ipsi⁹ inq̄n tū est predicatū. Unde oportet q̄ respiciat predicatū forma liter: q̄z termini in predicato ponuntur formaliter. determi natio aūt q̄ determinat absolute ponit⁹ circa predicatū sicut circa subiectū quoddam. vnde magis respicit suppositū q̄z formā. silr etiā hec ē falsa Xp̄s est hō increat⁹: q̄z priuatio creatiōis ponit⁹ circa predicatū rōne vtriusq̄z. ⁊ ideo vtraq̄z falsa est: nec sibi ꝺtradicūt. sed hec est vera Xp̄s est hō q̄ nō est creat⁹ sed eter⁹ ex parte deitatis. nō tñ eter⁹ hō vt eter nitas determinet predicatū in ordine ad subiectū. ¶ Ad q̄r tū dicendū q̄ totū denoīat⁹ a proprietate partis q̄ illa pro prietas nullo modo nata est cōuenire nisi parti illi: sicut cri spitudo capillis: ⁊ claudicatio pedi. sed creatio nō tñ natu re sed etiā psone nata est cōuenire: ⁊ etiā psone ⁊ suppositō magis proprie: ⁊ ideo nō pōt dici de suppositō q̄ sit creatū: q̄z natura est creata. ¶ Et p hoc patet solutio ad quintū: q̄z nasci de matre nō est natū cōuenire suppositō hoīs nisi p hoc q̄ corp⁹ traducat⁹ a matre. vnde nō habet repugnantiā tpa liter nasci ad eternaliter nasci: q̄z vnū naturā humanā respi cit: ⁊ alterū diuinā. quarū habz vnā xp̄s a patre eternaliter: alterā a matre tpaliter. sed creatū ⁊ increatum vtrūq̄z pōt re spicere suppositū ratione esse quod est suppositi. ¶ Uñ pa tet solutio ad sextum.

Ad tertiū sic ꝓcedit⁹. videt⁹ q̄ xp̄s nō possit dici ꝺcrea tura fm q̄ hō. quicq̄d enī predicat⁹ de altero fm q̄ ipsum est predicat⁹ de eo simpliciter. sed qō predi cat⁹ de xp̄o fm q̄ hō: p̄dicat⁹ de eo fm q̄ ipsum est: q̄z ipse ē essentialiter hō: ergo cū esse creatūā non predicet⁹ simplici ter: nō pōt predicari de eo fm q̄ hō. ¶ Ꝑ magis est eē filiū adoptiuū q̄z eē creaturā. sed nō pōt dici q̄ xp̄s fm q̄ hō sit filius⁹ adoptiu⁹: ergo multo min⁹ pōt dici q̄ fm q̄ hō sit crea tura. ¶ Ꝑ fm q̄ magister dicit in littera hec est tropica lo cutio Xp̄s est creatura: ergo si xp̄s fm q̄ hō sit creatura: ⁊ hec etiā erit ꝺproprīa Xp̄s est homo: qō est falsum. ¶ Ꝑ nihil est creatū in xp̄o nisi humana natura. sed hec est falsa Xp̄s fm q̄ hō est humana natura: ergo ⁊ hec Xp̄s fm q̄ hō est creatura. ¶ Ꝑ ista se cōpatiunt⁹ vt xp̄s sit hō ⁊ sit de⁹ ergo qō nō cōpatit⁹ sectim hoc qō est eē deū nō pōt p̄dicari de xp̄o fm q̄ hō: sicut hoc qō ē carere diuinitate. ꝫ eē creatūā nō cōpatit⁹ secū hoc qō est eē deū: ergo xp̄s nō est crea tura fm q̄ hō. Sed ꝺtra. omne qō nō est eternū est creatū. sed xp̄s fm q̄ hō nō est eter⁹: sicut nec deus: ergo fm q̄ hō est creatura. ¶ Ꝑ omne qō est factū est creatuz. sed xp̄s fm q̄ hō est fact⁹: ergo est creat⁹ fm q̄ hō. ¶ Ꝑ omnis ꝺditio alicui⁹ nature pōt predicari de aliquo fm nomē significās naturā illā. sed hō significat naturā humanā: cui⁹ conditio est q̄ sit creatura: ergo xp̄s pōt dici creatura fm q̄ homo.

¶ R⁹ dicendū q̄ humana natura se habet ad cōpositā psō nam xp̄i sicut pars: quāuis proprie pars dici nō possit: nec proprie persona cōposita: vt supra di. vj. dictū est. pars autē aliq̄ habet aliquā dispositionē q̄ nata est ꝺuenire toti. ali q̄ vō aliā q̄ nō est nata ꝺuenire toti: sicut albedo q̄ ineſt ca pillis: pōt etiā toti ꝺuenire. crispitudo autē ita ꝺuenit capil lis q̄ nullo modo toti vel alicui alteri parti. ergo fm dispo sitiones illas q̄ insunt tm̄ parti denominat⁹ totū simpliciter ⁊ ꝓprie per dispositionē partis nullo addito sicut hō dicit⁹ crispus. sed quantū ad illas dispositiones q̄ nate sunt parti ⁊ toti ꝺuenire nō denoīat⁹ totū a parte simpliciter: sed addi ta parte: vt cū dicit⁹ hō alb⁹ fm capillos. nec hoc proprie sed figuratiue p synodochen. vnde patet q̄ cuz creatio nature ⁊ psone nata sit ꝺuenire sicut ⁊ eē vtriq̄z aliquo modo ꝺuenit nō tñ pōt dici de xp̄o q̄ sit creatura: q̄z humana natura crea ta est nisi fiat additio: vt si dicat⁹ fm hominē vel fm q̄ hō: ⁊ tunc etiam tropica est ⁊ figuratiua: vt dicit magister. sicut ⁊ hec Ethiops est albus fm dentē. ¶ Ad p̄mū ergo dicendū q̄ illa ratio ꝓcedit in his q̄ predicant⁹ proprie ⁊ p se. sed hec nō est proprīa predicatio: vt dictū est. ¶ Ad secundū dicen dum q̄ eē filiū adoptiuū nullo modo natū est ꝺuenire nisi persone: ⁊ ideo nō pōt dici fili⁹ adoptiu⁹ fm humanā natu rā sicut dicit⁹ creatura: q̄z creature nomen ⁊ psone ⁊ nature aptat⁹. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ qñ cū reduplicatione est pro prīa predicatio: tunc predicatū p se ꝺuenit ei qō replicat⁹. si cut xp̄s fm q̄ hō est aīal. hec enī est per se ⁊ proprie vera. hō est aīal. ⁊ ideo simili modo predicatū ⁊ reduplicatio de subie cto predicat⁹. hec aūt reduplicatio non est nota p se predica tionis. hec enī nō est proprīa Pic hō. s. xp̄s est creatura. nec etiā est p se: q̄z creatura nō est superi⁹ ad hominē significās quid ē hō: vt dictū est. ⁊ ideo nō oportet q̄ creatura ꝺproprie dicat⁹ de xp̄o: q̄ etiam ipse ꝺproprie dicat⁹ hō. ¶ Ad quartū dicendū q̄ natura humana in abstracto nō predica tur de xp̄o fm q̄ hō: sed cōditiones ei⁹ ⁊ in cōcreto possunt de xp̄o predicari fm q̄ hō vel proprie vel ꝺproprie. creatu ra aūt in ꝺcretiōe dicit⁹: q̄z omne creatū est creatura. ¶ Ad quintū dicendū q̄ quāuis illud quod ꝺuenit parti aliquo modo possit dici de toto: nō tñ oportet vt quod remoueat⁹ a parte remoueat⁹ a toto. vnde quāuis ethiops fm dentē ha beat albedinē: nō potest tñ dici q̄ sit carēs nigredine: q̄z qō nō ꝺuenit sibi fm vnā partē potest sibi ꝺuenire fm aliā. ⁊ si militer quāuis xp̄s sit creatura fm q̄ hō: non tñ pōt dici q̄ fm q̄ hō careat diuinitate q̄ sibi cōpetit p aliam naturā.

Ad ārtū sic ꝓcedit⁹. videt⁹ q̄ ea que sunt humane na ture nō possunt dici de filio dei. omnis enī proprie tas vel accidens nature humane est quid creatum: sed fili⁹ dei nō informat⁹ aliquo creato: ergo non potest pre dicari de filio dei aliquod accidens humane nature. ¶ Ꝑ q̄ proprietates diuine nature dicunt⁹ de filio dei ꝺtingit ex hoc q̄ filius dei est natura diuina. sed fili⁹ dei nō est natu ra humana: ergo proprietates humane nature nō p̄dicant⁹ de filio dei. ¶ Ꝑ humane nature ꝺuenit assumi a filio dei: ⁊ homini ꝺuenit eē vnitū. sed hoc nō ꝺuenit filio dei: ergo non oportet q̄ ea que ꝺueniūt nature humane dicant⁹ de fi lio dei. ¶ Ꝑ hec est vera Iste hō est predestinat⁹. ꝫ hec est falsa Filius dei est predestinatus: ergo idem quod prius. ¶ Ꝑ omnis proprietas humane nature est quid creatū. ꝫ creatura nō predicat⁹ de filio dei: ergo nec ꝓprietas huma ne nature. ¶ Ꝑ ea que predicant⁹ de xp̄o fm q̄ hō nō predi cant⁹ de ipso fm q̄ filius dei. ergo videt⁹ eadē ratione q̄ ea que predicant⁹ de homine nō predicant⁹ de filio dei. ¶ Ꝫ contra. De quocūq̄z predicat⁹ aliquid: predicant⁹ de eo oia consequentia ad ipsum: etiam si sit predicatio accidentalis: sicut si hō est albus sequit⁹ q̄ sit colorat⁹. sed hō predicat⁹

de deo:ergo quicqd predicat de hoīe predicat de filio dei. ℭ Ꝫ quecūqz consequunt naturā predicant de suppositis nature illi⁹. ſz filj⁹ dei est supositū humane nature:ergo ꝺse quētia naturā humanā pñt predicari de filio dei. ℭ Ꝫ xp̄s est p̄sona subsistēs in duab⁹ naturis diuina ⁊ humana.ſed ꝺia q̄ ꝺueniūt diuine nature pñt predicari de xp̄o:ergo pari rōne ꝺia ea q̄ ꝺueniūt nature humane. ℭ Ꝫ nihil magis repugnat diuine nature q̄z mozi.ſed dicit q⁹ filj⁹ dei est mozt⁹:ergo ⁊ ꝺia alia pñt dici de filio dei q̄ ꝺueniūt humane nature. ℭ Ꝫ° dicendū q⁹ natura ⁊ supposituꝫ nature in quibuſdā differūt re ⁊ rōne: ſicut in cōpositis.in quibuſdā aūt rōne ⁊ nō re:ſicut in diuinis.ſed differētia q̄ est fm rationē est differētia oppositionis:q⁊ natura ⁊ supposituꝫ hñt intentiones oppositas.⁊ ideo ea q̄ ptinēt ad rationē nature nullo modo predicant de supposito:neq; in abstracto: neq; in cōcreto:neq; in diuinis:neq; in humanis.ſicut pater nō dicit cōmune trib⁹:nec petr⁹ dicit forma toti⁹.differētia aūt q̄ est fm rem nō est oppositionis: ſed est ſicut principij formal ad formatū.⁊ ideo q̄ fm rem ad naturā ptinēt pñt p̄dicari de supposito:ſicut natura predicat .ſ.in cōcreto.q⁊ autē vnio facta est in supposito: vt.ſ.ſit vnū ⁊ idem supposituꝫ diuine ⁊ humane nature:ideo de illo supposito pñt predicari ea q̄ ꝺsequunt fm rem vtrāq; naturā:ſicut ⁊ ipſe nature de ipſo p̄dicant.q⁊ enī diuina natura predicat de filio dei in cōcreto ⁊ in abstracto: ideo p⁹prietates ei⁹ pñt vtroq; mō predicari de ipſo.q⁊ vō humana natura predicat in ꝺcreto tm̄:ideo humane nature p⁹prietates in cōcreto tm̄ predicātur.nec differt vtrū fiat predicatio de supposito fm nomen q̄ significat diuinā naturā:vt verbū. vel humanā:vt ieſus. vel vtrūq; ſicut xp̄s:q⁊ p ꝺia supponit idē supposituꝫ.ſed tm̄ hoc supposituꝫ nō ꝺstituit p naturā humanā.ſz humana natura aduenit ei iam ab eterno preexistēti in alia natura.vñ duo ſingulariter inueniunt in cōpositione humane nature ad iſtud supposituꝫ.ſ.q⁹ vnit ei:⁊ q⁹ ſe habet ad ipm̄ p modū partis fm q⁹ iſtud supposituꝫ in duab⁹ naturis subsistit.⁊ iō q̄ p̄dicta generalitate excludunt ea que vnionē importāt.⁊ iterū ea q̄ nata sunt de ſe ⁊ p̄sone ⁊ nature ꝺuenire q̄ nō pñt predicari de supposito niſi cū additione: ſicut ea q̄ sunt partis de toto. ℭ Ad p̄mū ergo dicēdū q⁹ p⁹prietates create dicunt de filio dei: nō q̄ſi ipſa p̄sona eterna bis informet: ſed q⁊ natura assumpta informat eis: ſicut p⁹prietates quibus informant partes predicant de toto. ℭ Ad secūdū dicendū q⁹ illa ratio cōcludit q⁹ p⁹prietates humane nature nō p̄dicant in abstracto de xp̄o: qō ⁊ verū est. ℭ Ad tertiū dicendū q⁹ assumi est de illis q̄ vnionē importāt.⁊ ideo nō oportet q⁹ dicat de filio dei. ℭ Ad q̄rtū dicēdū q⁹ predestinatio xp̄i est reſpectu vnionis.vnde predestinatus includit vnionē ſicut terminū predestinatiōis.⁊ ideo ſicut hō vnit⁹ dicit:ita ⁊ predestinat⁹ vniri:nō aūt filius dei. ℭ Et p̄terea predestinat⁹ includit factionē:vt patet ex predictis.vñ ſicut eē factū nō dicit de filio dei absolute:ita nec eē predestinatū. ℭ Ad quintū dicēdū q⁹ ſicut humana natura est creatura:⁊ tm̄ cū predicet de xp̄o in concreto non ſequit q⁹ xp̄s ſit creatura:ita etiā nō ſequit p⁹pter hoc q⁹ p⁹prietates nature humane in cōcreto de xp̄o predicent q⁹ xp̄s ſit creatura. ℭ Ad ſextū dicēdū q⁹ ad veritatē p̄p̄onis ſufficit q⁹ predicatū cōueniat ſubiecto quocūqz modo.ſed ad hoc q⁹ p̄positio ſit p ſe oportet q⁹ ꝺueniat ſibi rōne forme importate per ſubiectū.vnde hec est vera Deꝰ est paſſus:nō tm̄ est p ſe.⁊ q⁊ reduplicatio exigit locutionē p ſe verā:ideo nō est ſimil rō de reduplicationib⁹ ⁊ p̄onib⁹ q̄ sunt ſine reduplicatione. ℭ Ad ſeptimū q⁹ alij ꝺsequunt humanā naturā:nō fm q⁹ predicat de filio dei: ⁊ illa nō oportet q⁹ de xp̄o predicent. Et ex dictis patet ſolutio ad ꝺsequētia. ¶ Ꝺia p ipſum facta sunt. Videt hoc nō eē ad propoſitū: q⁊ Aug⁹. intēdit de filio dei inquantū est filj⁹ dei. Et dicendū q⁹ q⁊ nō est in xp̄o aliud supposituꝫ niſi p̄sona filij dei:ideo ſicut de filio dei dicj nō p̄t q⁹ ſit creatura: ita nec de xp̄o. ¶ Nā ſi creatura eēt ſibi mandaret predicari euangelium.videtur q⁹ hoc non ſequit q⁊ angeli ⁊ lapides sunt creature quib⁹ nō est euangeliū p̄dicandū. Dicendū q⁹ intelligit ūe creaturis que sunt hoīes quib⁹ est predicandū euāgeliū: vel vt emundent: vel vt p̄ficiant: vel vt ſeruient. Xp̄s aūt hō est. Vanitati ſubiecta.intelligit de illa vanitate fm quā ꝺia in nihil tenderēt niſi manu omnipotētis ꝺtinerent. ¶ Nō vnū de multis. Cōtra vt ſit ipſe p̄timogenit⁹ in multis fratribus.⁊ ꝺicendū q⁹ vnus est de multis quantū ad ſilitudinē filiationis fm qō etiā dicit p̄timogenit⁹:ſz nō vnū de multis p⁹prietate naturalitatis fm q⁹ dicit vnigenit⁹. ¶ In deo creatura eē nō potest. Cōtra Ro.xj. In ipſo ſunt ꝺia:ꝺicendū q⁹ ſunt in ipſo creature non p essentiā:ſed ſicut in cauſa p ſilitudines ideales q̄ fm q⁹ in deo ſunt creature nō ſunt. ¶ Sed ex tropicis locutionib⁹. Cui⁹ ratio est q⁊ nō ſunt ſimpliciter vere:ſz fm q̄d.vñ etiā Dio. ꝺicit in epiſtola ad Titū q⁹ ſimbolica theologia nō est argumētatiua.

¶DISTINCTIO .XII.

ℭ An homo ille ſemp fuerit:uel ceperit esſe.

POst predicta querit vtrum hō ille ceperit eē:uel ſemp fuerit:ſicut ſimpliciter enūciam⁹ xp̄m uel dei filiū ſemp fuiſſe: nec cepiſſe. De hoc Auguſti. ꝺicit ita ſup Jo. Habuit aliq̄n dei filj⁹ quod nondū habuit idem ipſe hō filj⁹: quia nōdū erat hō. Jtē in eodē: Prius q̄z mūdus eēt nec nos eramus:nec ipſe mediator dei ⁊ hominū hō xp̄s ieſus. Jtē ſuper pſal. Xp̄s noſter etſi forte hō recens est: tm̄ est eternꝰ deus. Alibi vō legitur q⁹ puer ille creauit ſtellas:⁊ xp̄s ꝺicit ſe eſſe p̄incipiū:⁊ eſſe ante abraam. Vis ergo auctoritatibus in nullo reſultātes ꝺicim⁹ hominē illū inquātū hō est eē cepiſſe:⁊ inquātū verbū est ſemp fuiſſe. Hic eni abſq; diſtinctione nō est referēda reſpōſio: Nā ipſe Aug. huiuſmodi vtiq; diſtinctione in pluribus locis ꝺcēs p xp̄m ꝺia esſe facta inquantū est verbū. Scōm id vō qō hō est ipſum eē factū ⁊ glorificatū. Si igit ad p̄sonā reſpicis ꝓfideter ꝺic hominē illū ſemper fuiſſe. Si vō ad naturā hominis concede eum cepiſſe.

ℭ Si deꝰ aliū hominē assumere potuerit:uel aliunde q̄z de genere ade.

SOlet etiā queri vtrum alium hominē: uel aliunde hominē q̄z de genere illi⁹ ade deꝰ assumere potuerit. Ad qō ſane ꝺici potest ipm̄ ⁊ aliā animā ⁊ aliā carnē potuiſſe assumere:q⁊ gr̄a tm̄ assumpta est aia illa ⁊ caro a verbo dei. Vt eni ait Aug.in reb⁹ p tps ortis illa ſumma ⁊ gr̄a q⁹ hō in vnitate p̄sone ꝓiūct⁹ est deo. Potuit igit deꝰ aliā aiaz ⁊ aliā carnē assumere:⁊ carnē vtiq; aliunde q̄z de genere ade.vñ aug.in li.iij.de tri. Poterat vtiq; deꝰ hominē aliūde ſuſcipe:in quo etiā mediator dei ⁊ hominū: nō de genere illi⁹ ade q̄ pctō ſuo gen⁹ obligauit humanū:ſicut ipm̄ quē primo creauit:non de genere alicui⁹ creauit. Poterat ergo vl ſic uel alio quo vellet modo creare vnū hominē de quo vinceret victor priorīs.ſed melius iudicauit

et de ipso quod victum fuerat genere assumere hominem per quem hominis vinceret inimicū: ⁊ tñ ex virgine cuius conceptū spūs nō caro: fides non libido prevenit. nec interfuit carnis concupiscētia qua ceteri concipiuntur qui originale trahunt peccatū: sed credendo non concubēdo sancta est fecūdata virginitas. Ex his aperte ostendit ⁊ alium et aliunde hominē deū assumere potuisse.

¶ Si homo ille potuit peccare: uel non esse deus.

IDeo non imerito querit vtrum homo ille potuerit peccare: uel non esse deus. Si eni potuerit peccare ⁊ potuit damnari. Si potuit dānari potuit nō esse deus. Ergo si potuit peccare potuit nō esse deus: quia esse deū ⁊ posse ⁊ velle iniquitatē simul nequeunt. Nic distinctiōe opus est vtrū de psona an de natura agat. Si eni de persona agitur: manifestū est quia peccare nō potuit: nec deus non esse potuit. Si vo de natura: discutiēdum est vtrū agatur de ea ut verbo vnita: an de ea tanq̄ nō vnita verbo: ⁊ tñ enti. i. an de ea ſm q̄ fuit vnita verbo: an de ea ſm q̄ esse potuit: ⁊ non vnita verbo. Non est enim ambiguum animam illam entem vnitam verbo peccare non posse: ⁊ est sine ambiguo verum eandem etsi esset nō vnita verbo posse peccare.

¶ Quorundam oppositio q̄ potuit etiā vnita deo peccare.

QVidam tñ ꝓbare conant eam etiā vnitaz verbo posse peccare: quia liberū arbitriuz habet: ⁊ ita potest flecti in vtrāq̄ partem. Quod friuolū est: cum ⁊ angeli liberū arbitriū habeant: ⁊ tñ gra a deo sunt cōfirmati ut peccare nequeant. quanto magis ergo ille hō cui spiritussanctus est datus sine mensura. Inducunt quoq̄ auctoritatem ad probādū idem. Scriptum est enim in libro sapientie: Qui potuit transgredi ⁊ non est transgressus: facere mala ⁊ non fecit. sed hoc accipiendū est ſm membra: uel partim de capite: partim de membris. de capite non est transgressus: et non fecit malum. de membris potuit transgredi ⁊ facere malum.

¶ Si deus potuit assumere hominem in sexu mulieb̄ri.

SOlet etiam queri quāuis curiose a nōnullis si deus humanā naturam potuit assumere ſm mulieb̄rem sexum. Quidam arbitrantur eum potuisse assumere hominē in femineo sexu ut assumpsit in virili. Sed oportuni⁹ atq̄ conuenientius factum est ut de femina nasceretur ⁊ virū assumeret: ut ita vtriusq̄ sexus liberatio ostēderetur. Vnde augustinus in libro. lxxxiij. questionū Dominis liberatio in vtroq̄ sexu debuit apparere. ergo quia virū oportebat suscipere qui sexus honorabilior est: consequens erat ut feminei sexus liberatio hinc appareret: q̄ ille vir de femina natus est. Sapientia ergo dei que dicitur vnigenitus fili⁹ homine suscepto in vtero: ⁊ de vtero virginis liberationē hominis indicauit.

¶ Postq̄ ostendit magister q̄ nomen creature non predicatur de xpō simpliciter: sed cū determinatione: Nic inquirit de defectibus qui ꝺsequunt naturā humanā ſm q̄ creatura est. Et diuidit in duas partes. Primo inquirit de defectu qui cōmuniter consequit omnē creaturā. s. incipe eē. Secūdo de defectib⁹ qui ꝺsequunt specialiter humanā naturā ibi: Solet etiā queri vtrū alium hominē. Circa primū tria facit. Primo mouet q̄stionē. Secūdo obicit ad vtrāq̄ partē ibi: De hoc Augustin⁹ inquit ita. Tertio determinat eam ibi: Pis aūt auctoritatib⁹. ¶ Solet etiā queri. Nic ꝑse quit de defectib⁹ qui pertinēt ad humanā naturā tñ. Et diuiditur in duas partes. Primo inqrit de defectu culpe. Secundo de defectu nature qui est sexus femineus ibi: Solet etiā queri quāuis curiose. Circa primuz duo facit. Primo querit de defectu culpe quantū ad originē. s. vtrū aliūde q̄ de peccatoꝛib⁹ carnē assumere potuisset. Secundo de defectu culpe quantū ad actū: vtrū. s. peccare potuisset: ibi Ideo nō imerito q̄rit. Et circa hoc tria facit. Primo mouet questionē. Secūdo determinat ibi: Nic distinctione opus est. Tertio obicit contra determinationē ibi: Quidā tñ. Et primo obicit ꝓrationē. Secūdo ꝓ auctoritatē ibi: Inducūt auctoritates. ⁊ vtrūq̄ soluit: vt patet in lra. ¶ Solet etiā queri. Nic inquirit de defectu nature qui est sexus femineus. Et primo mouet questionem. Secūdo soluit ibi: Quidam arbitrantur.

¶ Questio Prima.

NJc queruntur tria. Primo de ꝺceptione. Secūdo de potētia peccādi. Tertio de cōgruitate assumptiōis respectu sexꝰ femminei. de cōgruitate tñ assumptiōis respectu generis ade dis. ij. dictū est. Circa primū querunt duo. Primo vtrū iste homo demonstrato xpō incepit esse. Secūdo vtrū incepit esse deus.

AD primū sic proceditur. videtur q̄ hec sit vera Iste hō incepit esse. omne eni q̄ nō semp fuit ⁊ est: incepit eē. sed sicut dicit Aug. in lra: mediatoꝛ dei ⁊ hominū hō xp̄s nō fuit prius q̄ mūdus eēt: ergo incepit esse. ¶ P̄ iste hō demōstrat suppositū vtriusq̄ nature diuine. s. ⁊ humane. sz rōne diuine nature pōt dici Iste hō semp fuit: ergo cū incipe ꝺueniat humane nature: ſm quā etiā ab eterno diuine: rōne humane nature potest dici iste hō incepit esse. ¶ P̄ anteq̄ mūdus fieret erat verū dicere nullus hō est: ergo hec erat falsa aliquis hō est: vel iste hō est: nūc aūt est vera: ergo iste hō incepit eē. ¶ P̄ q̄ hō incepit eē in aliq̄ specie: incepit eē simpliciter. sed iste hō incepit eē in specie humana: ergo incepit esse simpliciter. ¶ P̄ nasci tempoꝛaliter est mutari de nō esse in esse. sed iste homo est natus in tempore: ergo est mutatus de nō esse in esse. sed omne tale incepit esse: ergo iste homo incepit esse. ¶ P̄ iste homo supponit personā compositā. sed persona composita non fuit ab eterno: quia q̄ñ non est compositio nō potest esse aliquod compositū: ergo iste hō nō fuit semper: ergo incepit eē. ¶ Sed contra. nullū eternū incipit esse. sed iste homo supponit suppositum eternū: ergo non incepit esse. ¶ P̄ omne quod incepit esse est creatura. sed iste homo non est creatura: vt dictum est supra: ergo iste homo nō incepit esse. ¶ P̄ Jo. viij dicit ille homo de quo loquimur Anteq̄ abraaz fieret ego sum. ⁊ simili rōne potuisset vere dicē Anteq̄ mūdus fieret ego sum. sed nullū tale incepit esse: ergo iste homo non incepit esse. ¶ R⁹ dicendū q̄ quidam distinguūt istam Iste homo incepit esse: ex hoc q̄ hoc ꝓnomē iste potest demonstrare personā verbi: vel singulare hominis. ⁊ primo modo est falsa. secundo modo est vera. Sed cū dicitur iste homo: hoc pronomen iste nō potest demonstrare nisi id quod supponitur per hoc nomē homo. suppositū autē per hoc nomē homo non est aliud q̄ persona verbi ſm secundam opinionem. vnde ſm eam non potest stare: quia quāuis ponat in xpō esse aliquid singulare ꝓter personaz verbi. s. humanā naturā: tñ illud singulare nō supponit p hoc nomen homo nec ꝑdicat de xpō: sicut vj. di. dictuz est. ⁊ ideo patet q̄ ista

distinctio est ſm primã opinionẽ bona: ⁊ ideo hac omiſſa quidã dicũt q̃ hoc verbũ incipit põt notare inceptionẽ reſpectu ſuppoſiti ſimpliciter ⁊ ſic eſt falſa: qz ſuppoſitũ illud eſt eternum: vel reſpectu ſuppoſiti rõne fozme ſignificate: ⁊ ſic eſt vera. ⁊ ponũt exemplũ de hac Scutũ albũ incipit eſſe bodie ſuppoſito q̃ ſcutũ beri factũ bodie dealbeť. Sz hoc dictũ nõ videť habere efficaciam ꝓpter duo. ꝓmo quia ⁊ ſi humana natura habeat aliq̃d ſimile accidenti in xp̃o: tamẽ hoc nomen homo nõ eſt adiectiuũ ſz ſubſtantiuũ: etiã ſi natura humana eſſet pure accidẽtaliter aduenies ⁊ in talibus plus facit modus ſignificãdi q̃ ꝓprietas rei ſignificate. ſecũdo quia dato q̃ eſſet adiectiuũ oporteret q̃ p̃dicatũ conueniret ei qõ copulať vel ſupponiť per nomẽ poſitũ in ſubiecto vel rõne ſui vel rõne alicui⁹ quod in eo eſt: illa autem p̃dicata que nata ſunt ipſi ſuppoſito cõuenire nõ p̃dicantur ſimpliciter de eo rõne alicui⁹ qõ in ipſo eſt neq̃ ſm partem neq̃ ſm accidẽs aut naturã: niſi ei ſm ſe cõueniant: qz tunc ſequereť q̃ affirmatio ⁊ negatio verificenť de eodem ſi ratione alicui⁹ exiſtẽtis in ipſo verificareť quod ratione ſui de eo vere negať: ⁊ hoc patz in ꝓpoſito: ei enĩ quod ſuponiť cũ dicit iſte homo conuenit eſſe ſemper. vnde de eo nõ poteſt verificari negatio vt dicať nõ fuit ſemper ſimpliciter loquẽdo: ⁊ per conſequẽs: nec aliquid qõ negationez dictã implicet ſicut verbũ incipiẽdi. vnde dicẽdũ eſt q̃ hec eſt ſimpliciter falſa iſte homo incepit eſſe: ⁊ eſt ſcõm q̃d vera. ſ. cũ determinatione humane nature: ſicut ⁊ hec: iſte homo eſt creatura eſt falſa niſi ei determinatio addať et tunc etiã eſt tropica vt ſupra dixit Magiſter. vnde hic nõ intendit eã diſtinguere tanq̃ multiplicẽ: ſed dicete quõ põt eſſe vera ⁊ falſa. ¶ Ad ꝓmũ ergo q̃ ſm regulã a magiſtro prẽcedẽti diſ. datã intelligẽda eſt illa auctoritas cũ determinatione etiã q̃uis cauſa bzeuitatis non apponať. ¶ Ad ſecũdũ dicendũ q̃ q̃uis illud ſuppoſitũ ſit vtriuſq̃ nature ſuppoſitũ tñ quãtũ ad aliqua ſe habet aliter ad naturã diuinã q̃ ad humanã: qz eſt idem re cũ diuina ⁊ cõſtitutũ in eſſe per ipſam. ſcõm modũ intelligendi. vnde quãdocũq̃ fuit natura dina: fuit ipſum ſuppoſitũ: nõ aũt ita ſe habet ad naturaz humanã: ⁊ ideo nõ oportet q̃ incipiẽte bũana natura ipſuz incipiat. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q̃ ab eterno verũ fuiſſet dicere null⁹ homo eſt: qz ſuppoſitũ eternũ nondũ erat ſuppoſitũ bũane nature. vnde nõ poterat ſumi ſub dicta diſtributione: ſicut nunc põt ꝓpter vnionẽ. vnde q̃uis ab eterno non erat verũ dicere aliquis hõ eſt eter⁹: mõ tñ eſt verũ dicere aliq̃s vel iſte hõ eſt ab eterno. ¶ Ad quartũ dicendũ q̃ naſci tẽpozaliter ex matre nõ eſt natũ cõuenire ſuppoſito: niſi rõne cozpozis vt ſupra dictũ ẽ: ⁊ ideo rõne ei⁹ verificať ſim pliciter de ſuppoſito: ſz incipere eſſe nõ põt verificari de eo rõne cozpozis ſimpliciter: ſz cũ determinatione: ⁊ ideo hec eſt vera ſimpliciter: iſte hõ eſt natus tẽpozaliter: nõ tñ iſta: iſte hõ incepit eſſe: ſz eſt verũ ſm quid. ¶ Ad quintũ dicendũ q̃ in aliis ſuppoſitis que ſunt ſuppoſita tãtũ vni⁹ nature ſequiť q̃ ſi incipiũt eſſe in aliqua ſpecie: q̃ incipiũt eſſe ſim pliciter: ſz nõ eſt ita in ꝓpoſito. vnde quãtũ ad hoc ſimilitudinẽ habet humana natura in xp̃o cũ accidẽte: ⁊ ideo ſicut nõ ſequiť iſte homo incipit eſſe albus: ergo incepit eſſe: ita nec ſequiť iſte incepit eſſe hõ: ergo incepit eſſe. ¶ Ad ſextũ dicẽdũ q̃ qz cõpoſitio nõ ſemp fuit: ideo hec eſt falſa perſona ſemp fuit cõpoſita: ſz tñ hec ẽ vera ꝑſona cõpoſita ſemp fuit: qz ad veritatẽ ꝓpoſitiõis ſufficit q̃ p̃dicatũ conueniat ſubiecto: nec oportz q̃ cõueniat ei rõne fozme ſignificate vt̃ appoſite niſi ſit p̃dicatio per ſe: ⁊ ideo qz ꝑſone cõuenit ſemper fuiſſe q̃uis nõ rõne cõpoſitiõis. hec ẽ ſimpliciter vera perſona cõpoſita ſemp fuit: ſz ad veritatẽ ꝓpoſitiõis exigiť q̃ totũ qõ eſt in p̃dicato conueniat ſubiecto: ⁊ ideo cõpoſitio quã ſignificat hoc nomẽ cõpoſitũ nõ cõuenit ab eterno perſone: ⁊ ideo hec eſt falſa ꝑſona iſta ſemp fuit compoſita ¶ Ad ſecũdũ ſciendũ q̃ idẽ iudiciũ eſt de iſta: homo incipit eſſe de⁹ ⁊ homo factus eſt de⁹ ⁊ eedem rõnes vtrobiq̃ fieri poſſunt. ⁊ ideo requirať ſupra diſ. vij. vbi inquiſitum eſt vtrum homo factus ſit deus.

¶ Queſtio ſecunda.

DEinde queriť de potẽtia peccandi. ⁊ circa hoc duo queruntť. primũ vtrum iſte homo potuit peccare. ſecundo vtrum habuit potentiam peccandi.

AD primũ ſic ꝓcediť. videť q̃ potuit peccare. Ber. enim dicit q̃ tantũ deſcẽdit filius dei quãtũ deſcẽdere potuit p̃ter peccatũ: ſz vltim⁹ gradus citra peccatũ eſt poſſe peccare: ergo ipſe potuit peccare. ¶ P̃ nihil laudis xp̃o boi ſubtrahẽdũ eſt: ſz in laudẽ viri iuſti dicitur Eccleſi. xxxj. qui potuit trãſgredi ⁊ nõ eſt trãſgreſſus: ergo hoc xp̃o cõuenire debet. ¶ P̃ ſicut peccatũ requirit voluntariũ: ita ⁊ meritũ. ſz ſm Augu. Nullus peccat in eo qõ nõ põt vitare: ergo etiaz null⁹ mereť vel laudať de hoc qõ dimittere nõ põt. Si ergo xp̃s nõ potuit peccare: non eſt laudandus de hoc qõ nõ peccauit. ¶ P̃ philoſophus dicit in quarto Thopi. q̃ deus ⁊ ſtudioſus poteſt p̃aua agere: ſed in xp̃o nõ inuenitur aliquid: quare nõ potuerit peccare niſi quia de⁹ eſt ⁊ quia bon⁹ perfecte fuit: ergo potuit peccare. ¶ P̃ Jo. vij. dicit: a xp̃o ſi dixero: qz nõ noui eũ ero ſimilis vobis mendax: ſed potuit illa verba dicere ſine additione: ſicut dixit cuz additione: ergo potuit mentiri: ergo et peccare. ¶ Sed cõtra Deb. ij. Cũ qui paulomin⁹. ꝛc. dicit glo. quia natura humane mentis quã de⁹ aſſumpſit ⁊ que nullo modo peccato depꝛauari potuit ſolus de⁹ maioz eſt: ſed quicũq̃ poteſt peccare: mens ei⁹ poteſt peccato depꝛauari: ergo chriſtus nõ potuit peccare. ¶ P̃ Hec eſt pfectio nature glozificate vt iam peccare nõ poſſit: ſed chriſtus ab inſtanti ſue cõceptionis fuit verus cõpꝛehenſoꝛ: ergo nũq̃ peccare potuit. ¶ P̃ Quicquid fecit ille homo poteſt dici deus feciſſe: ſi ergo ille homo peccaſſet: ſequeretur q̃ deus peccaſſet quod eſt impoſſibile: ergo ꝓmuz. ¶ R° dicendum q̃ ſimpliciter loquendo xp̃us nullo modo peccare potuit. vnde Damaſ. dicit in. iij. libzo q̃ impeccabilis eſt de⁹ Jeſus. põt enĩ conſiderari vt viatoꝛ vel vt cõpꝛehenſoꝛ et vt deus: vt viatoꝛ quidẽ duꝛ videť eſſe: dirigens nos ſm viaz rectam. In quolibet autẽ genere oportet ꝓmuz regulans toꝛqueri nõ poſſe: qz alias eſſet erroꝛ in oĩb⁹ que ad ipſum regulanť: ⁊ ideo ipſe xp̃us tantã gratie plenitudinẽ habuit vt etiã inquãtũ viatoꝛ peccare nõ poſſet. vnde etiam et illi qui ꝓximi ſibi fuerunt cõfirmati ſunt vt apoſtoli etiam viatoꝛes exiſtẽtes vt moꝛtaliter peccare nõ potuerũt q̃uis poterant peccare venialiter. Scõm vero q̃ fuit compꝛehenſoꝛ: mens eius totaliter eſt coniũcta fini vt agere nõ poſſet niſi ſcõm oꝛdinẽ ad finẽ. ſicut in. ij. libzo diſ. vij. de angelis cõfirmatis dictum eſt. ſcõm autẽ q̃ fuit de⁹ anima eius et coꝛpus fuerũt quaſi oꝛganũ deitatis ſm q̃ vt dicit Damaſ. deitas regebat animã ⁊ anima coꝛp⁹. vnde nõ poterat peccatum attingere ad eius animã: ſicut nec de⁹ poteſt peccare tamẽ ſub conditione poteſt cõcedi q̃ peccare potuit ſcilicz ſi voluiſſet quãuis hoc antecedens ſit impoſſibile: quia ad veritatẽ cõditionalis: nõ requiriť neq̃ veritas antecedentis neq̃ cõſequẽtis: ſed neceſſaria habitudo vni⁹ ad alterũ ¶ Ad ꝓmũ ergo dicendũ q̃ ſicut de⁹ non potuit deſcẽdere ad hoc q̃ peccaret: ⁊ ideo xp̃s nũq̃ peccauit. Ita etiã nõ potuit deſcendere ad hoc q̃ peccare poſſet: ⁊ ideo poſſet: ⁊ ideo etiã xp̃s nũq̃ peccare potuit: ⁊ etiã ſi deus ad hoc deſcendere potuiſſet: nõ tñ conueniebat: qz hoc magis impediebat finẽ incarnatiõis ſm quã eſt duꝛ ⁊ regina noſtroꝛ operũ q̃ iuuaret ¶ Ad ſecũdũ dicẽdũ q̃ aliq̃d põt ꝓtinere ad laudẽ inferioꝛis qõ attributũ ſupioꝛi magis ẽ in vituperiũ vt dicit Dio. iiij. ca. de di. no. ſicut furibũdũ laudabile ẽ in cane: ſed vituꝑabile in hoĩe. vñ etiã pl̃s dicit in. x. Ethi. q̃ laudes hoĩuz tꝛãſlate in deos: derifiones videnť: tamen hoc q̃ poſſe peccare pertinet ad laudẽ eſt p̃ accidẽs inquãtũ oſtendit opus quod laudať: ex neceſſitate factũ non eſſe ſed q̃uis remoueať a chriſto potentia peccandi: non tñ po-

nitur coactio que volũtario contrariat: z laudis rationem tollit. ¶ Ad tertium dicendũ q̃ impotẽtia coactionis que opponit volũtario tollit rationẽ meriti z demeriti: non in potẽtia que ẽ ex perfectione in bonitate vel malicia: q̃ hoc volũtar iũ nõ tollit: ſz ponit voluntatẽ cõfirmatã ad vnum. ¶ Ad quartũ dicendũ q̃ ſicut dicit Rabi mo. verbũ philoſophi intelligẽdũ eſt cũ cõditione: q̃ ſcilicz poſſet ſi vellet. ¶ Ad quintũ dicenduz q̃ chriſtus potuiſſet ſi voluiſſet illa verba exp̃imere: ſed velle non potuit.

¶ Ad ſecundũ ſic p̃ocedit. videt q̃ xp̃s nõ habuit potentiã peccandi. ſcõm enĩ quãlibet potentiã eſt aliquis potens: ſz xp̃s nõ potuit peccare: ergo non habuit peccãdi potentiã. ¶ Ꝑ potẽtia peccandi ſm Anſel. nõ eſt libertas arbitrij: nec pars libertatis: ſz diminuit libertatem: ſz in xp̃o libertas non fuit diminuta: ergo ipſe non habuit potentiã peccãdi. ¶ Ꝑ potentia peccãdi eſt radix peccati z p̃incipiũ: ſed in xp̃o nõ fuit aliquod p̃incipiũ z radix peccati: ergo ipſe nõ habuit potentiã peccandi. ¶ Ꝑ xp̃us etiã ſm q̃ homo fuit maxime deo ſimilis: ſz deꝰ non poteſt peccare nec potentiã peccãdi habet: ergo nec xp̃s ſm q̃ homo. ¶ Sed cõtra philoſophus dicit q̃ poteſtates multoz ſunt eligẽde: ſed oĩa bona boĩuz xp̃us habuit: ergo potẽtiã peccandi. ¶ Ꝑ ſicut dicit Damaſ. filiꝰ dei aſſumpſit quicquid in noſtra natura plantauit. Plantauit aũt in ea potẽtiam peccãdi: quia potẽtia peccandi a deo eſt quãuis volũtas peccandi nõ ſit ab eo: ergo potentiaz peccandi habuit. ¶ Ꝑ potentia peccãdi eſt potẽtia qua peccat: hoc autẽ eſt liberũ arbitrium: cũ igitur xp̃us habuit liberũ arbitriũ ſm q̃ homo vt dicit Damaſce. oportet q̃ habuit potentiã peccandi. ¶ Ꝑ anima xp̃i creatura eſt: ſed ſm Damaſ. anima creatura vertibilis eſt: vel ſm electionẽ: vel ſm ſubſtantiã: ergo anima xp̃i vertibilis ſm electionẽ cum vim electiuaz habeat: ſz vertibilitas electionis eſt potẽtia peccandi: ergo chriſtus habuit potentiã peccãdi. ¶ R°. dicendũ q̃ actus ſe habet ad potentiã dupliciter: quia actus egredit a potẽtia: z iterum per actus ſpecificat potentia: z ideo cum dicitur potentia aliquid agẽdi vt potentia videndi. dupliciter poteſt intelligi: quia poteſt deſignari vel ordo potentie ad actum ſcõm q̃ actus ſumit vt effectus potentie: vel deſignatur potẽtia ipſa ſpecificata per actuz ſm q̃ actus ſumit loco differentie ſpecifice ipſius potẽtie. z primo modo nõ poteſt dici q̃ ille qui habet viſum impeditũ habeat potentiam videndi ſicut nõ poteſt dici q̃ poſſit videre: ſed ſecundo modo põt dici q̃ habeat potentiam videndi ſicut q̃ habeat potentiã viſiuam. hec autẽ diſtinctio vt ex dictis patet habet locum in illis actibus quibus ſpecificant potentie: huiuſmodi autẽ ſunt actus ad quos potentie ordinantur: ſed liberũ arbitriũ non ordinat ad peccatũ: immo peccatũ incidit ex defectu eius. vnde peccare nõ ſpecificat potentiã liberi arbitrij: z ideo cum dicit q̃ aliquis habet potentiaz peccandi non intelligit q̃ habeat liberũ arbitrium: ſed q̃ habeat ipſum ordinatũ ad peccandũ: ita vt peccare poſſit: z ideo ſicut de chriſto non dicit q̃ poſſit peccare: ita nec q̃ habet potentiã peccandi ꝓprie loquendo z ſcõm ſe: ſz poteſt cõcedi ſub hoc ſenſu vt dicat habere potentiã peccandi: quia habet potentiã que in alijs eſt potentia peccandi. z hoc modo ſuſtinendo facile reſpondet ad primas quattuor rationes. ¶ Ad quintũ dicendũ q̃ poteſtates multorum ſunt eligende per accidens nõ quia ſunt multorũ: ſed q̃ eedẽ ſunt ad bona. magis aũt eſſent eligẽde ſi eſſent bonorũ tantũ: ¶ Ad ſextũ dicẽdũ q̃ potentia peccãdi inquãtũ peccandi nõ eſt a deo vt in. ij. libro diſ. vltima dictũ eſt: ſed quãtũ ad ſubiectũ potentie tantũ. ¶ Ad ſeptimũ dicendũ q̃ liberũ arbitrium vt ex dictis patet: nõ poteſt dici ſimpliciter potentia peccandi niſi in his qui peccare poſſunt. ¶ Ad octauũ dicẽdũ q̃ illa vertibilitas in chriſto perficit per gratie plenitudinẽ ſicut z potentia materie terminatur per actum forme totã potentialitatez materie tollentis: vt patet in celo.

¶ Queſtio tertia.

Deinde querit de congruitate quantũ ad ſexum. et circa hoc querunt duo. p̃mo in quo ſexu humanã naturã aſſumere debuit. ſecũdo de quo ſexu. vtruz ſcilicet de viro vel de muliere.

¶ Ad p̃imũ ſic p̃ocedit. videtur q̃ non debuerit aliquem ſexũ accipere: quia ipſum corp⁹ chriſti veruz p̃eſignat corpus myſticuz: ſed in corpore myſtico q̃ eſt eccleſia nõ eſt differẽtia ſexuũ: quia ſicut dicit apl's Colo. iij. in xp̃o nõ eſt maſculus nec̃ femina: ergo nec ipſe ſexũ aſſumere debuit. ¶ Ꝑ ſexus ordinat ad generationẽ carnalẽ: ſed xp̃s nõ venerat vt eſſet p̃incipiũ humani generis per generationẽ carnalẽ: ſed ſpiritualẽ: ergo ſexũ ſumere nõ debuit. ¶ Ꝑ ſpiritus creatus indifferẽter ſe habet ad vtrũq̃ ſexum: ſed plus diſtat ſpiritꝰ increatus a differentia ſexuũ q̃ ſpiritus creatus: ergo ipſe deꝰ ſe habet indifferenter ad vtrũq̃ ſexũ: ergo vel vtrũq̃ aſſumere debuit vel neutrum. ¶ Sed contra xp̃s debuit fratribꝰ aſſimilari quãtũ ad naturalia vt dicit Heb. ij. ſed ſexus eſt de naturalibꝰ hominis: ergo debuit ſexũ aſſumere. ¶ Ꝑ qõ eſt inaſſumptibile eſt incurabile vt dicit Damaſce. ſed ſexus p̃cipue curatione indigebat in quo maxime peccatũ originale regnat: ergo debuit aſſumere ſexum. ¶ Ulterius videt q̃ debuit aſſumere ſexum femineũ: reperatio enĩ reſpondet ruine: ſz p̃ima ruina fuit per feminã: ergo z p̃incipiũ reperationis debuit eſſe per feminã hoc aũt eſt xp̃s: ergo ꝛc. ¶ Ꝑ xp̃us aſſumpſit defectꝰ nature noſtre: ſz fragilitas ſexus femine eſt quidã defectꝰ: ergo debuit ipſum aſſumere. ¶ Ꝑ dicit in quodã ſermone de virginibꝰ: quãto infirmi⁹ vaſculũ qõ reportat ab hoſte triũphũ: tanto magis deꝰ laudat: ſz in victoria xp̃i eſt deꝰ maxime laudãdus: ergo decuit q̃ ſexũ infirmiorẽ. ſ. femineum aſſumeret. ¶ Sed cõtra xp̃s fuit caput eccleſie: ſed mulier non eſt caput viri: ſed ecõuerſo ſm Apoſtolum: ergo non debuit eſſe mulier. ¶ Ꝑ chriſtus vt eſſet doctor eccleſie p̃omittit Joel. ij. ſz mulieri nõ conuenit docere in eccleſia: vt patz p̃ma Thozim. xiij. ergo xp̃us nõ debuit ſexũ femineũ aſſumere. ¶ R°. ad p̃mã q̃ſtionez q̃ xp̃s venit ad reperandã humanã naturã quã per aſſumptionẽ reperauit: z ideo opoztuit q̃ quicq̃d per ſe cõſequitur ad humanã naturã: aſſumeret. ſ. oẽs ꝓprietates z ꝑtes humane nature inter quas eſt etiaz ſexus: z ideo decuit q̃ ſexũ aſſumeret. ¶ Ad p̃mũ ergo dicẽdũ q̃ in corpore myſtico dicit nõ eſſe maſcul⁹ aut femina: nõ q̃ nõ ſit differentia ſexuũ: ſz q̃ indifferenter ſe habet vterq̃ ſexus ad ipſum corp⁹ myſticũ: q̃ corpus myſticũ nõ eſt vna ꝑſona ſicut eſt ipſe xp̃s. vnde in eo nõ potuit eſſe vterq̃ ſexus: q̃ hoc eſſet monſtruoſum z innaturale. ¶ Ad ſecũdũ dicẽdũ q̃ nõ aſſumpſit ſexũ ad vſum: ſz ad perfectionez nature ſicut etiam erit in ſanctis poſt reſurrectionẽ qñ nec̃ nubent nec̃ nubent. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q̃ equaliter ſe habet q̃ſtũ ad potentiã: ſz nõ quãtũ ad cõgruẽtiã. ¶ Ad ſecũdã q̃ſtionẽ dicẽdũ q̃ nõ loquit hic de potẽtia dei: quia ipſe potuit aſſumere quale corpus voluit. de cõgruitate autem loquendo: q̃ xp̃s venit vt doctor z rector z ꝓpugnator humani generis que mulieri nõ cõpetũt: ideo nec cõpetẽs fuit q̃ ſexũ femineũ aſſumeret. ¶ Ad p̃mũ ergo dicẽdũ q̃ repatio debet reſpõdere ruine: per oppoſitũ. vñ ſicut p̃incipiũ perditionis fuit natura fragilior: ita p̃incipiũ reparationis oz eſſe naturaz fortior: ſicut ſanatio in corpe hoĩs eſt p vtutez cordis qõ hz fortiorẽ ſanitatẽ. Vel dicẽdũ q̃ per mulierẽ nõ intrauit in mũdũ pctũ originale: ſz per virũ ſic in li. ij. dictũ ẽ: cuius a muliere initiũ habuit pctũ: ita etiã p virũ habuit pfici op⁹ ſalutis nr̃e qõ aliquo mõ initiatũ ẽ per mulierẽ. ſ. btãm virginẽ. ¶ Ad ſecũdũ dicẽdũ q̃ xp̃s nõ aſſumpſit oẽs defectꝰ ſz illos q̃ ꝑueniebãt ad finẽ aſſumptiõis. ſ. ad op⁹ redẽptionis vt infra dicet. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q̃ laus dei nõ tãtũ ẽ ex infirmitate victoꝛie: ſz etiã ex magnitudine victoꝛie z cõgruẽtia pugne ſcõm q̃ in victoria xp̃i deꝰ maxime laudat.

DISTINCTIO TREDECIMA

¶ Si christus fm naturam hominis in sapiẽtia ⁊ gratia pro ficere potuit vel profecit.

Hō secūdū sic procedit. videtur q̄ debuit ab vtroq; sexu carnē assumere: q̄ vt dicit Aplus Heb.ij. Debuit per oīa fratrib⁹ assimilari: ⁊ precipue in naturalibus: sed naturaliter alij hoīes generant ab vtroq; sexu: ergo ⁊ xp̄s ab vtroq; sexu carnē assumere debuit. ¶ Ꝑ illa solū videt in humana natura xp̄o repugnare que ad peccatū pertinēs: sed cōmixtio sexuū potest esse sine omni peccato ⁊ sine omni corruptela cū in paradiso añ peccatū fuisset fm Augustinū: ergo debuit per cōmixtionē sexuum carnem assumere. ¶ Ꝑ xp̄s precipue venit ad tollendū originale peccatū: sed p̄ cōmixtionē sexuū traducit originale: ergo debuit per cōmixtionē sexuū carnē assumere. ¶ Sed contra. Ansel. dicit q̄ decuit vt mater christi ea puritate niteret qua maior sub deo nō potest intelligi: sz maxima puritas est virginalis: ergo de virgine nasci debuit: ⁊ ita nō per cōmixtionez sexuum. ¶ Ꝑ sequeretur q̄ christus haberet duos patres q̄ nusq; inuenit. ¶ Ulterius videt q̄ debuit assumere corp⁹ de viro tantū: q̄ reperatio debet respōdere cōditioni: sed in cōditione humani generis est aliq̄d formatū ex viro tantum: ergo ⁊ sic debuit esse in reparatione. ¶ Ꝑ generās est simile generato. sz xp̄s debuit esse masculinum sexus: ergo de masculo debuit eius corpus assumi. ¶ Sed cōtra. christus venit vtrūq; sexum saluare: sed ipse fuit vir: ergo debuit ex muliere carnē assumere. ¶ R⁹ dicendū ad primam questionē q̄ nullo modo cōgruebat q̄ per cōmixtionē sexuum carnē assumeret. ṗmo ꝓpter dignitatem matris vt purissima esset: ⁊ ita virgo. secūdo ꝓpter dignitatē patris vt nō esset alius pater sui filij. tertio ꝓpter dignitatē cōcepti: quia nō decuit vt illa caro formaret nisi a spūsancto. quarto ꝓpter vnitatē persone ad quā caro illa assumpta est. vnde decuit vt sicut per virtutē infinitā assumpta est: ita per virtutē infinitā formaret. hoc aūt esse nō potuisset si per cōmixtionē sexus cōcepta fuisset: q̄ vel semen viri fuisset ibi ꝑ nihilo vel fuisset agēs in cōceptiōe. ¶ Ad primū ergo dicendū q̄ debuit fratrib⁹ assimilari in his que nō derogāt dignitati eius vel perfectioni nature assumpte vel que faciūt ad opus redēptionis. sz hoc nō est huiusmodi. ¶ Ad secundū dicendū q̄ cōmixtio sexuū quātus possit fieri sine peccato: tamē nō potest esse in statu nature corrupte sine viciosa libidine que est ꝓncipiū peccati: xp̄s autē nō venerat repare naturaz tūc quantū ad actū nature: quia hoc erat in resurrectione glorioſa: sz quantū ad actū ꝓsone. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ sicut xp̄s per suā innocentiā culpā nostrā abstulit: ita purissimuz oportuit esse ei⁹ conceptum qui cōceptiōis vitiū tollere venerat. ¶ Ad secūdā questionē dicēdū q̄ decuit vt de muliere carnē assumeret. ṗmo vt vterq; sexus glorificaret xp̄i incarnatione vt in obiectione tactū est. secundo ad completionē vniuersi: quia generatio viri de muliere tantū nusq; fuerat: sed mulieris de viro fuerat scilicet in eua: vt viri de vtroq; sicut in abel ⁊ alijs: ⁊ viri de neutro sicut in adam. tertio vt naturalē habitudinē haberet ad genus humanū. si enim ex viro fuisset nō per actionem viri: nō esset filius eius nec naturalis nepos abrahe sicut est naturalis filius virginis ex hoc solo q̄ carnez ab ea sumpsit ¶ Ad ṗmū ergo dicendū q̄ non oportet q̄ per omnia reperatio similis sit conditionis: sed quantū attinet ad finem reperationis. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ non oportet q̄ in sexu generans assimilet genito: sed in natura speciei. ¶ Hic distinctione op⁹ est. Hic nō dicit magister qui nō locutio sit simpliciter falsa: sz vt ostēdat quantū pōt habere de veritate. An de ea fm q̄ potuit esse: p̄z q̄ ꝑ q̄ō potuit eē aliter nō mutat alq̄d de veritate ei⁹ q̄ō ē nec ista cōsideratio hūane nature vt nō vnita ē in re: sz in intellectu tātū. Quidā arbitrāt ⁊c. hoc dicit sub dubitatiōe ꝓpter incōueniēs ad q̄ō tertia opinio ducebat vt supra dis. viij. habitū est. Et tñ simpliciter concedendum est q̄ potuit assumere sexū femineum de potentia absoluta loquendo quātus non fuisset ita congruum.

Deterea sciēdū est xp̄m fm hominē ab ipsa cōceptiōe gr̄e plenitudinē recipisse: cui spūs datus ē nō ad mēsurā: ⁊ i quo plenitudo diuinitatis habitat corporaliter. Ita vo habitat. vt ait Aug. ad Dardanū q̄ oī gr̄a plenus ē. Nō ita habitat in sctis ut etiaz in corpe nr̄o ineſt sensus singulis mēbris: sz nō quātū in capite. Ibi eni ⁊ visus ē ⁊ auditꝰ est ⁊ olfactꝰ ⁊ gustus ⁊ tactus. In ceteris vo solꝰ est tactꝰ. Ita ⁊ in xp̄o habitat oīs plenitudo diuinitatis: q̄ ille ē caput in quo ē oīs sensus. in sctis vo quasi solus tactꝰ est q̄bꝰ spūs datꝰ ē ad mēsurā cū de illiꝰ plenitudine acceperūt. Acceperūt aūt de illiꝰ plenitudine nō fm essentiā: sz fm similitudinē. Quia nūq; illā eādē essentialiter: sz simile acceperūt grām. Puer ergo ille plenꝰ sapientia ⁊ gr̄a fuit ab ipsa cōceptiōe. vñ Iero. recte dicit. Nouū faciet dñs sup terrā. mulier circūdabit virū: q̄ in vtero vginis perfectꝰ vir extitit. non solū ꝓpter aiam ⁊ carnē: sed etiā ꝓpter sapiētiaz ⁊ gratiam qua plenus erat.

¶ Auctoritatem ponit que videtur obuiare.

Dicit aūt sentētie videt obuiare q̄ō i euāgelio Luce legit iesus ꝓficiebat sapia ⁊ etate ⁊ gr̄a apud deū ⁊ hoies. Si. n. ꝓficiebat sapia ⁊ gr̄a. nō videt a cōceptiōe habuisse plenitudinē gr̄e sine mēsura. Ad q̄ō sane dici pōt: ipsū fm hoiez tātā a cōceptiōe accepisse sapie ⁊ gr̄e plenitudinē: ut deꝰ ei pleniꝰ conferre nō potuerit: ⁊ tñ vere dī ꝓfecisse sapia ⁊ gr̄a: nō q̄dē in se: sz in alijs: q̄ deiꝰ sapiētia ⁊ gr̄a ꝓficibāt: dū eis sapiētie ⁊ gr̄e munera fm ꝓcessum etatis magis ⁊ magis patefaciebat. Vñ Gregoriꝰ in quadā omel. ait. Juxta hoīs naturā ꝓficiebat sapiētia: nō q̄ ipse sapiētior ex tēpore esset: q̄ ꝑma cōceptiōis hora spū sapiētie plenus ꝑmanebat: sz eādē qua plenꝰ erat sapiētiā ceteris ex tpe paulatim demōstrabat. Juxta hoīs naturā ꝓficiebat etate de infantia ad iuuētutē Juxta hoīs naturā ꝓficiebat gr̄a: nō ipse q̄ nō habebat ꝑ accessuz tēporis accipiēdo: sz pandēdo gr̄e donuz q̄ō habebat. Apud deū ⁊ hoies ꝓficiebat: q̄ quātū ꝓficiēte etate patefaciēbāt hoibꝰ dona gr̄e que sibi inerāt ⁊ sapiētie: tātū eos ad laudē excitabat: ⁊ sic deo patri ad laudē ⁊ hoibꝰ ad salutē ꝓficiebat. In alijs ergo nō in se ꝓficiebat sapia ⁊ gr̄a. Vñ in eodē euāgelio. Puer ille plenꝰ sapiētia ⁊ gr̄a ꝓhibet. Sic ergo dicit ꝓfecisse sapientia ⁊ gratia: ut aliq̄s rector ecclesiasticus dicit proficere in cura sibi credita: dum per eius industriam alij proficiunt.

¶ Predictis videtur aduersari q̄ō ambrosius ait.

Alibi tamen scriptū reperit q̄ fm sensum hominis profecerit sicut etate hominis ꝑfecit. Ait enim ambrosiꝰ in libro tertio de

spiritusancto sic. Deus perfectionē nature assumpsit humane. Suscepit sensum hois: sed nō sensu carnis fuit inflatus. Sensu hominis animā dixit conturbatā. sensu hominis esuriuit ⁊ rogauit. sensu hominis ꝓfecit sicut scriptū est. Jesus proficiebat etate ⁊ sapientia ⁊ gratia. Quo modo proficiebat sapientia dei. Profectus etatis ⁊ profectus sapientia: ꝫ humane nature est. Ideo etatem cōmorauit: ut ꝑm hominē crederes dictuꝫ. Etas enī nō diuinitatis: ꝫ corporis est. Ergo si proficiebat etate hominis proficiebat hois sapientia. Sensus autē proficit: quia sensus: ideo sapiētia. Quis sensus proficiebat. Si humanꝰ: ergo ipse suscepꝰ est Si diuinus: ergo mutabilis per profectū. Quod enim proficit mutatur in meliꝰ: sed quod diuinuꝫ est non mutaꝫ. Quod ergo mutaꝫ non ē diuinuꝫ. Sensus igiꝫ ꝓficiebat humanꝰ. Sensum ergo suscepit humanuꝫ. Non poterat confortari virtus dei: nec crescere deus: nec altitudo sapiētie dei impleri. Que igiꝫ implebaꝫ: non erat dei: sed nostra sapientia. Nā quomō implebaꝫ qui ut omnia impleret descendit. Per quē aūt sensum dixit isaias ꝙ patrē puer nesciebat aut matrem. Scriptuꝫ enī est. Priusq̄ sciat puer matrē aut patrem accipiet spolia samarie. Sapientiā enim dei futura ⁊ occulta nō fallunt. Expers aūt agnitionis infantia per humanā vtiq̄ per imprudentiā qō adhuc non didicit ignorat. Sed verendū est inquam ne si duos principales sensus aut geminaꝫ sapientiā christo tribuimꝰ: christū diuidamꝰ. Nūquid cū et diuinitatē eius ⁊ carnē adoramꝰ christū diuidimꝰ. Nūquid cū in eo imaginē dei crucēq̄ veneramur diuidimꝰ eum. Aplus qui certe de eo dixit: quoniaꝫ ⁊ si crucifixus est ex infirmitate nostra: viuit tamē ex virtute dei ipse dixit: qz non diuisus est christus nūquid etiā cuꝫ dicimꝰ: quia aiam rationalē intellectus nostri suscepit capacē diuidimꝰ eum. Non enī ipse deus verbū ꝑ anima rationali ⁊ intellectꝰ capaci in carne sua fuit: sed animā rationalē ⁊ intellectus. capacē ⁊ ipsam humanā ⁊ eiusdem substantie cuius nostre sunt anime: et carnē nostre similē: eiusdēq̄ cuius caro est nostra substantie suscipiens: perfectus etiam homo fuit.

¶ De intelligentia premissorū verborum.

Hec verba Ambrosij pia diligētia inspiciēda sunt: que ex parte hois ignorantiā instruūt ⁊ illuminā: ex parte errandi fomitē male intellecta ministrāt. Bis enī euidēter tradiꝫ duos in xpō esse principales sensus: siue geminaꝫ sapientiā. Neq̄ ideo vnitas ⁊ singularitas psone diuidiꝫ: sed iuxta duas naturas duas habet sapiētias: vnam nō creatam sed genitā que ipse est: alteram nō genitā sed creatam: ⁊ per gratiā ei collatā Nam ⁊ isaias de eo protestatur. Requiescet super eum spiritus sapiētie ⁊ intellectus ⁊c. spiritu ergo sapiētie ⁊ intellectꝰ. i. sapiētia ⁊ intelligētia ꝑ spiritū sanctū gratis data xpūs erat sapiēs ꝑm aiaꝫ. ꝑm deū vero sapiēs erat sapiētia eterna, que ipse ē. Et sicut inquātū deꝰ est bonꝰ est in bonitate naturali q̄ ipse est: ⁊ iustus iusticia naturali que ipse ē: ita sapiens est sapiētia naturali q̄ ipse est. Anima vero eius sicut bona est ⁊ iusta bonitate vel iusticia gratis data que ipse uel ipsa nō est: ita sapiēs est sapia gratis data que ipsa nō est. Et licet in xpō gemina sit sapiētia: vna tm̄ eadēq̄ persona est que inquātū deꝰ est uel inquātū diuina natura ē sapiēs est sapientia eterna. s. sapiētia ingenita q̄ est pater ⁊ sapiētia que nō est ingenita q̄ cōis est tribꝰ psonis: nō tm̄ gemina sapiētia: qz nō ē alia ⁊ alia sapiētia sapientie ingenita que tm̄ filiꝰ ē: ⁊ sapiētia q̄ cōiter pater ē et filiꝰ ⁊ spūsanctꝰ. Inquātū vero eadē psona hō est. id est ꝑm hoiez acceptū uel inquātū est subsistēs ex aia ⁊ carne sapiēs est sapientia gratuita. Sapiens est igitur humano sensu ⁊ diuino.

¶ Quomodo intelligendū sit illud: sensus proficiebat humanus.

Sed ex qua cā illiꝰ dicti intelligentia. s. sensus ꝓficiebat hūanꝰ assumēda est. Aperte enī videt ambrosiꝰ innuere ꝙ xpūs ꝑm humanū sensū ꝓfecerit: ⁊ ꝙ infantia eiꝰ expers cognitionis fuerit: ⁊ patrē ⁊ matrē ignorauerit. Qō nec ecclesia recepit: nec ꝑmisse auctoritates patiūt sic intelligi. Dz ita sane pōt accipi ut quātū ad visum hoiuꝫ ⁊ sui sensus oñsionē xpūs ꝓfecisse dicaꝫ. Proficiebat ergo hūanꝰ sensus in eo ꝑm ostēsionem ⁊ alioꝝ hoiuꝫ opinionē. Ita etiā patrē ⁊ matrē dicitur ignorasse in infantia: qz ita se habebat ⁊ gerebat ac si agnitionis expers esset.

¶ Postq̄ magister determinauit de his que conueniunt deo incarnato ratione vnionis hic determinat ea que cōsequunt ipsum ꝑm alterā naturarū. Et quia de his que cōueniunt ei ratione diuine nature que in incarnatiōe minorata nō est determinatū est in ꝑmo li. restat vt hic determinetur de his que cōueniūt xpō ꝑm naturā que per incarnationē est exaltata: diuidiꝫ aūt hec pars in tres partes. In ꝑma determinat. de his que cū humana natura assumpsit. in secūda de his que per naturam humanā operatꝰ est dis. xvii. post p̄dicta. In tertia de morte quā in hūana natura sustinuit dis. xxi. Post predicta cōsiderandū. Prima diuidiꝫ in duo. ꝑmo determinat de perfectionibꝰ quas cum humana natura assumpsit. scōo de defectibꝰ cū eadē assumptis dis. xv. ibi: Illud quoq̄. ꝑma diuidiꝫ in duas partes. ꝑmo determinat de ꝓfectionibꝰ cū humana natura assumptis q̄ntū ad earū plenitudinē. scōo per cōparationē ad perfectiones diuine nature dis. xiiij. ibi: Hic queri opꝰ est ꝑma in duas ꝑmo determinat plenitudinē perfectiōis quātū ad gratiaꝫ affectus ⁊ scientiā intellectꝰ quā xpūs accepit in instāti cōceptionis. scōo obiecit in cōtrariū ibi: Huic aūt videt obuiare. Et hec diuidiꝫ in duas partes. in ꝑma obiecit in cōtrariū per auctoritates canonis. in scōa per auctoritates sanctorū ibi: Aliter tamē scriptum reperiꝫ. Circa ꝑimū tria facit ꝑmo facit obiectionē. scōo soluit eam ibi: Ad qō sane dici potest: tertio solutionē per auctoritatē cōfirmat ⁊ explanat ibi. Unde Grego. Alibi tamē scriptū est. Hic obiecit per auctoritatē Ambro. ⁊ tria facit. ꝑimo ponit auctoritatē. scōo exponit ⁊ ostēdit quō ꝓposita auctoritate partim edificaꝫ fides: ꝑtim pōt sumi errādi materia ibi: Sed vba Amb. tertio ostēdit quō exponēda sit ne error inde seqāꝫ ibi: Sed ex qua cā. ¶ Hic incipit q̄stio de gratia xpī: qz de sciētia eiꝰ in sequenti distinctione quereref. ⁊ querunꝫ tria. Primo de gratia eius ꝑm ꝙ est singularis homo. Secūdo de gratia ꝑm ꝙ est caput ecclesie. Tertio de gratia vnionis.

¶ Questio prima

Circa primum querunt duo. primo vtrum in eo sit gratiam habitualez ponere qua anima eius perficiebatur que dicit singularis hominis. secūdo de plenitudine illius gratie.

Ad primuz sic procedit. videtur q̄ in christo gratia dicta nō fuerit: sicut enim se habet filiatio adoptionis ad filiationez naturalem: ita se habet bonitas gratuita ad bonitatem naturalē: sed christus sicut ex vnione habuit q̄ esset filius naturalis: ita habuit q̄ esset naturaliter bonus: ergo sicut non ponit in eo filiatio adoptionis: ita non debet poni bonitas gratuita. ¶ Ꝑ gratia datur hominibus vt assimilent deo: sed christus nunc̄ fuit dissimilis deo: ergo gratia nunc̄ indiguit. ¶ Ꝑ vbi est lux solis non indiget lumine candele: quia maior lux offuscat minorem: sed in christo fuit lux diuinitatis quasi lux solaris: ergo non oportuit in eo ponere lumen gratie. ¶ Ꝑ Damas. dicit in tertio libro q̄ sicut anima regit carnē z operat per eam sicut per instrumentum: ita diuinitas regebat animā christi: sed instrumentū non indiget aliquo habitu quo regatur in opere: quia regit per agens principale: ergo z anima christi nō indigebat habitu gratie. ¶ Ꝑ gratia ad hoc datur hominib⁹ vt per eam peccatū vitetur z gloria adipiscatur: sed ex hoc ipso q̄ christus fuit deus habuit q̄ peccare nō posset vt in precedenti distinctione dictū est. z iteruz habuit plenum ius in gloria diuina vt dictuz est distinc. x. ergo gratia non indiguit. ¶ Sed cōtra. sicut anima est perfectio corporis: ita gratia est perfectio anime: sed non min⁹ debuit habere animā perfectam q̄z corpus perfectuz: ergo sicut assumpsit corp⁹ cū anima: ita assumere debuit animaz cum gratia. ¶ Ꝑ omne meritū est per gratiam: sz christus meruit sibi z nobis vt infra distinc. xviij. dicetur. ergo ipse habuit gratiam. ¶ Ꝑ de ipso in psalmo dicit. Diffusa est gratia in labijs tuis. Et vnxit te oleo leticie: que omnia gratiam in ipso ostendūt: ergo z ipse habuit gratiam. ¶ Ad⁹ dicendū q̄ gratia principaliter duo facit in anima. Primo enim perficit ipsam formaliter in esse spirituali fm quam deo similat. vnde z vita anime dicit. secundo perficit eam ad opus fm q̄ a gratia emanant virtutes: sicut vires ab essentia: quia nō potest esse operatio perfecta nisi progrediatur a potentia perfecta per habitū. z propter hec duo oportet ponere gratiam in anima christi: quia cū sit perfectissima in esse spirituali: oportet q̄ sit aliquid perficiens illam formaliter in esse illo. deitas autē non est formaliter: sed effectiue perficiens ipsam. vnde oportet aliam formam creatam in ipso ponere qua formaliter perficiatur z hec est gratia: similiter etiā cum alia sit eius operatio fm humanitatē z fm diuinitatē sicut z alia natura: oportet q̄ operatio ei⁹ humana habeat habitū perficientem alias esset imperfecta z ideo in xpo oportet ponere gratiā z virtutes. ¶ Ad p̄mū ergo dicendū q̄ filiatio refert ad personā: z qz extraneitas respectu diuine glorie quam nomen adoptionis importat nullo modo cōuenit persone illi: ideo nomen adoptionis de christo non concedit: sed gratia est perfectio nature cuz subiectū eius sit anima que est pars humane nature: ideo quāuis gratia importat aliquid etiaz nō naturaliter inherens: tamē potest ratione humane nature christo conuenire. ¶ Ad secundū dicendum q̄ gratie est facere deo simile nec oportet vt de dissimili faciat similem: sed de non simili similem: nec ita q̄ semper negatio similitudinis similitudinem tēpore precedat: sz natura: sicut potentia est ante actū: sicut sol precedit lucem suam. ¶ Ad tertiū dicēdum q̄ lux solis z lux candele vtrūq̄ est actiue illuminans: sed deitas z gratia non sic se habent: sed vnū illuminat actiue alterum formaliter: z ideo sicut solem z lumen solis in aere necesse est esse simul z vnū alterum efficit z non offuscat: ita ex diuinitate christi sequit ipsa gratia z non offuscatur. ¶ Ad quartū dicendū q̄ sicut philosophus dicit in. viij. Ethicoz duplex est instrumētū scilicet animatū z inanimatū: inanimatū sicut securis: animatū sicut seruus qui mouet ad imperium dñi: instrumētū ergo inanimatū: ita agitur q̄ non agit: z dicitur inanimatū anima rationali: z ideo non indiget habitu regente in operatione: sed instrumentū animatum agit z agitur. vnde sicut seruus indiget habitu ad hoc vt imperiū domini sui debito modo exequatur: ita etiam aīa christi ad hoc q̄ perfecte diuine operaret. ¶ Ad quintū dicendū q̄ sicut omnis forma est per se ordinata ad perficiendū: q̄ autem abijciat contrariū est ei per accidens: ita etiam est de gratia respectu peccati. vnde quātus christus nunc̄ peccauerit nec peccare potuisset etiam si gratiaz habitualem nō habuisset ex vnione ad verbum: tamen gratia indiguit ad perfectionē vt dictum est: z iterum quāuis ex hoc ipso q̄ deus erat sibi gloria debebat: tamen oportuit q̄ esset ibi aliquid formaliter perficiens ipsam animaz ad actus glorie: z hec fuit gratia: quia gratia cōsumata in anima est idē q̄ glorie lumen: z etiam perficiēs eā ad act⁹ vie.

Ad secundū sic proceditur. videtur q̄ christus non habuit gratie plenitudinē: christus enim non habuit fidem nec spem sicut infra determinabitur: nec iterum penitentiā: quia nunc̄ peccauit: sed hec omnia ad gratiam pertinēt: ergo ipse non habuit gratie plenitudinem. ¶ Ꝑ philosophus dicit in decimo Ethicozū q̄ virtutes mozales nō sunt in dijs: sed christus fuit verus deus: ergo non habuit virtutes mozales scilicet temperantiam ꝛc. ¶ Ꝑ virtutes ordinant ad actum: sed actus quarundā virtutum christo nō conueniunt sicut magnificentia que consistit in magnis sumptib⁹: quia pauper pro nobis fact⁹ est ergo non habuit omnes virtutes: z ita nec gratie plenitudinem. ¶ Sed contra Joh. p̄mo. Vidimus eum plenū gratie z veritatis. ¶ Ꝑ maior gratia fuit in christo quā in alio quo alio homine: sed de quibusdā alijs legitur q̄ fuerunt gratia pleni sicut de matre eius. Luce primo. Et de stephano. Act. vij. ergo multo magis christus habuit gratie plenitudinem. ¶ Ꝑ spiritussanct⁹ in homine per gratiā inhabitare dicit. sed Luce. iij. dicitur q̄ christus plen⁹ spiritusancto regressus est a iordane: ergo ipse habuit gr̄e plenitudinem. ¶ Ulterius videt q̄ gratia eius fuerit infinita Jo. iij. dicitur q̄ nō ad mensuram dat ei deus spiritumsanctū sed omne finitū mensuram habet: ergo cū spiritussanctus dicat dare hominib⁹ fm q̄ gratiam accipiunt. videtur q̄ gratia ei⁹ fuerit infinita. ¶ Ꝑ omni finito potest aliquid maius intelligi z deus aliquid maius facere: sed in littera dicit q̄ deus illi maiorē gratiam conferre non potuit: nec potest plenior intelligi: ergo est infinita. ¶ Ꝑ omne infinitum multotiens sumptum equat alteri finito vel excedit ipsum: si ergo gratia christi fuit finita: tunc gratia alterius hominis posset tantuz augeri q̄ equaret gratie christi vel excederet ipsaz quod est incōueniēs: ergo gratia christi est infinita ¶ Ꝑ a causa finita nō est effectus infinitus: sz meritum christi fuit infinitū: quia sufficiens ad redemptionē totius humani generis quod est infinitū potentia: ergo et gratia que est causa meriti fuit infinita. ¶ Sed cōtra nullum creatū est infinitum: gratia christi fuit creata: ergo nō fuit infinita. ¶ Ꝑ nullo infinito: est aliquid maius: si igit christus fm q̄ homo habuisset gratiā infinitam: fm q̄ homo non fuisset minor patre: quod est cōtra fidem. ¶ Ulterius videtur q̄ gratia illa potuerit augmentari: omni finito possibilis est additio: si ergo gr̄a christi facta fuit: qz creata est potuit ei fieri additio: et ita potuit augeri. ¶ Ꝑ quantumcūq̄ additur intellectuali nature de perfectione: tanto magis augetur eius capacitas. vnde fm p̄m in. iij. de anima quanto intellect⁹ magis intelligit difficilia plus etiā pōt intelligere: sz capacitas ampliozis gratie facit possibilitatē ad augmentū: ergo quātucūq̄ homo habeat perfectam grām remaneat possibilitas ad augmentū: z ita videt q̄ xp̄s potuit ꝓficere in gratia. ¶ Ꝑ missio visibilis est signuz missionis inuisibilis: sz ad xp̄m facta est visibilis mis-

sto spūssancti in tricesimo anno. vt supra Luc. iii. ergo tunc fuit ei facta inuisibilis missio spūssancti: sz spiritussanctus nō mittit visibiliter ad aliquē nisi ratione noue gratie date vel ratione augmenti gratie: ergo xps creuit in gratia cum primū gratiā habuit. ¶ Sicut requirebat in ipso pfectio anime: ita z perfectio corporis: sz ipse creuit imperfectione corporis: ergo z creuit quantū ad gratiaz que est perfectio anime. ¶ Sed cōtra est qō dicit Jer. xxxj. mulier circūdabit virum vbi dicūt sancti q christus ab initio cōceptionis fuit plen⁹ omni gratia: ergo gratia non creuit in ipso. ¶ Ad xps fuit ab instanti cōceptionis sue perfectus cōprehensor sz cōprehensores sunt in statu nō in augmento gratie: ergo gratia in ipso nō creuit. ¶ Ad⁹ dicendū ad pmā questionē q illud plene haberi dicitur quod scōm oēs differētias et modos z effect⁹ suos habet: z scōm hoc xps plenitudinem gratie habuit. hec aūt plenitudo pōt attendi fm rationem cause finalis efficientis z formalis. Finis autē gratie est vt cōiungat nos deo: quia igit xps fm q homo cōiūctus fuit diuinitati nō solū per cognitionē: amorē z fruitionem: sed etiam per vnionē in persona: ideo gratia ipsius plenissime consecuta est finē suum. Et hec est plenitudo cause finalis. ¶ Item videm⁹ q aliquid habet lucē corporalē tantuz vt luceat sicut quidē vermes z putredines quercus vel carbūculus. Aliquid autez vt alia illuminet sicut lumen candele Aliquid autem vt alia illuminātia faciat. Aliquid autem vt omnis illuminatio ab eo fit sicut est de sole: ita etiā est z de gratia christi: qz ipse habet gratiā per quā in se perfect⁹ est z ex ipso in alios redūdat. Et eoz in quos redūdat quosdam facit cooperatores dei vt z ipsi alios per ministerium ad gratiā inducāt vt dicit pma Thozin. iii. z iteruz ex ipso in oēs redundat: qz de plenitudine eius oēs accepim⁹. Jo. pmo. z hec est plenitudo cause efficiētis: Similiter etiā aliqui formaliter gratia perfecti sunt quātū ad oēs virtutes z quātū ad expulsionē oīum peccatoz mortaliū: z hec est plenitudo sufficiētie que fuit in stephano z alijs sanctis fm q aliquis implet deo: ita vt nihil in eo a deo auersuz maneat in tota aūt ecclesia est plenitudo copie: quia nulla gratiarū ei deest quin sit in aliquo mēbroz suoruz de qua plenitudine dicitur Eph. iiii. vt adimpleret oīa alicui etiā data est gratia que nō solū oīa mortalia: sz etiā venialia repelleret: z hec est plenitudo specialis progatiue que fuit in btā vgine fm quā pleno deo fuit vt nihil in ea esset qō ad deū non ordinaret: sz xpo vlteri⁹ data est gratia perficiēs ipsum: nō solum quantū ad oēs virtutes: sed etiam quantū ad oēs vsus virtutū: z quantū ad oēs effectus gratie gratis date: z iterū ad oīs peccati remotionē nō soluz actualis: sz etiā originalis z potentie peccādi: z hec est plenitudo christi singularis fm rationem cause formalis. prima igit plenitudo respicit gratiā vnionis. secūda gratiā capitis. tertia gratiā singularem ipsi⁹. ¶ Ad pmū ergo dicendū q ille virtutes habent aliquid perfectionis z hoc in xpo preciput est z aliqd imperfectiōis: z fm hoc xpo nō cōueniūt: sz hoc infra melius patebit. ¶ Ad secundū dicendū q virtutes morales xpo non cōueniūt quātū ad vsus quosdā qui in nobis sunt sicut q per eas domant passiones qb⁹ caro cōtra spiritū cōcupiscit qō in xpo nō fuit: sz quantū ad alios vsus fm quos erūt in patria plenissime fuerunt in xpo. Et etiam quātū ad quosdam vsus vie qui eius perfectioni nō derogabant inquantum erat verus viator z comprehensor. ¶ Ad tertiū dicendum q nō est de necessitate magnificentie fm q a philosopho accipit q homo habeat multas diuitias: sz vt sit sic disp̄situs q quādo oportet z decet optime eas disp̄sare velit z hoc in christo perfecte fuit. ¶ Ad secūdam questionē dicendū q gratia dicit donum gratis homini collatū: donum autē homini xpo sine meritis precedentib⁹ collatum fuit z creatum z increatuz. Increatū fuit ipse spūssanctus: quia in eius anima requieuit: vt dicit Isaie. xj. et ipsa persona verbi: quia datū est nature humane vt in persona verbi esset eius z fm hoc est datū ei nomen qō est super omne nomē. Phil. ii. z sic simpliciter gratia xpi est infinita. Creatum autē donuz eius est ipsa gratia qua formaliter anima eius perficiebatur z hec quodāmodo fuit finita z quodāmodo infinita: quia fm essentiam finita fuit: sed trib⁹ modis infinita dici potest. vno modo ex coniūctione ad diuinitatem inquantū concurrit ad eundem actuz cum ipsa: vt actus gratia illa informatus non tantū sit actus hominis: sed etiam dei. secūdo quantū ad rationē gratie. In his enī que mole magna nō sunt non est accipere finitum z infinitum fm numeralē vel dimensiuam quantitatē: sed fm aliquid quod est limitatū et non limitatū. Limitatur autem aliquid ex capacitate recipientis. vnde illud qō nō habet esse receptum in aliquo: sed subsistens non habet esse limitatum: sed infinitum sicut deus: si autez esset aliqua forma simplex subsistens que non esset suum esse. haberet quidē finitatem quantū ad esse q esset particulatū ad formam illam: sed illa forma nō esset limitata: quia nō esset in aliquo recepta. sicut si intelligat calor per se existens. z scōm hoc etiam forme vniuersales intellecte habent infinitatem: sed si forma talis sit recepta in aliquo: de necessitate limitata est quantum ad esse debituz illi forme nō solum quantum ad esse simpliciter: quia nō solum non habet plenitudinez essendi simpliciter: sed nec totum esse quod nature illi⁹ est possibile foze: sed possibile est vt non sit limitata quantum ad rationē illius forme: vt scilicet habeat illam formā fm omnē modū completionis ipsius vt nihil sibi desit de pertinentibus ad perfectionem illius forme: z hoc erit si ex parte recipientis non sit defect⁹ vel ex parte agentis: z hoc modo dicitur gratia christi infinita: quia quicquid ad gratie perfectionem pertinere potest totum in christo fuit. tertio quantum ad effectus: quia nō limitatur ad aliquos determinatos effectus: sed potest per gratiam infinitos operari redēptionem: sicut dicitur in libzo de causis. q virtus intelligentie est infinita inferius. z hic modus respicit gratiam capitis. secūdus autem gratiā singularis hominis: sed primus gratiam vnionis. ¶ Ad primū ergo dicendū q videtur intelligi illa auctozitas quantum ad scōm modum dictum. hoc enim intendit dicere q in christo non est gratia limitata quantum ad aliquē modum perfectionis eius: sz habet ipsam quantuz ad omnes: vel intelligitur de gratia vnionis per quam eleuatur ad infinituz bonum scilicet vt sit verus deus. ¶ Ad secunduz dicendum q verba illa intelligenda sunt quantum ad rationē gratie: quia omne qō pertinet ad perfectionem gratie collatum ei fuit. vnde multa alia posset deus facere: sed non pertinerent ad rationem gratie: sicut posset homini multas alias perfectiones naturales z essentiales addere: sed hec non essent de ratione hominis z esset tunc alia species z non homo: vel dicendū q licet quantum est in se posset facere maiozem gratiā quantum ad essentiam cp̄ sit christi: tamē nulla maioz possit esse cuius capacitas creata sit capax: nec posset facere aliquam capacitatem que non esset creata. ¶ Ad tertiū dicendū q diuersis speciebus aptantur diuerse quantitates. z hoc patet de quantitatibus dimensiuis: quia est aliqua quātitas determinata hominis vltra quā nō inuenit aliqua quātitas hominis maioz: sed inuenitur quantitas arboris maioz illa que quāuis finita sit: nullo modo ad eam pertingere potest homo quantūcunq crescat: similiter est in quantitatibus virtualibus: cuius enī caliditas ignis non excedat infinitum caliditatē aeris: tamen est aliquis terminus caliditatis aeris quē non transgredit manens aer. vnde nullo modo potest tantū intendi q equetur caliditati ignis nisi aer fiat ignis z similiter est in omnib⁹ qualitatibus que cō sequunt alias perfectiones vel disponunt ad eas: quia diuersis perfectionibus fm speciem. respondent diuersi gradus perfectionū vel dispositionuz: perfectio autem ad quā disponit gratia est cōiūctio ad deū: et hec est multiplex. sz

in enigmate ⁊ per speciē. vnde quantūcunq; crescat gratia viatoris nō potest esse similis gratie cōprehēsoris ſm actū quātus virtute possit esse maior: ⁊ eadē ratione quātūcunq; crescat gratia pure creature nō potest peruenire in grām creature assumpte in vnitatē persone que ad vnionē dispo nit quodāmodo nisi ⁊ ipsa assumeretur: et qz nō est altior modus possibilis creature quo coniūgat deo q̄ per vnita tem persone: ideo dictuz est supra q; capacitas creata non pōt ampliorē gratiā recipere. ¶ Ad quartū dicendū q; in finitas efficacie que ē in merito cōtingit ex hoc q; ad actio nē illā cōcurrit diuina persona: qz non est tantū hois actio: sed dei ⁊ hois ſm q; Dio. actionē xp̄i nominat dei virilem. ¶ Ad tertiā questionē dicēdū q; augmentū nō cōpetit rei ſm q; est in termino: sz ſm q; est in via ad terminū: qz ſm q; res est in termino tota potētialitas capacitatis eius est im pleta ex fine implente: ⁊ ideo nō habet vlteri⁹ quo crescat: ⁊ qz anima xp̄i fuit ab initio cōceptionis fini vltimo vnita nō solū per fruitionē perfectā: sz etiā cōmunicādo in perso na v̄bi: ideo gratia ei⁹ crescere nō potuit. ¶ Ad primū ergo dicēdū q; cuilibet finito pōt fieri additio mathematice lo quendo: qz ratio quātitatis quā solā mathematicus consi derat nō ꝓhibet quin possit finito aliq̄d addi. ꝓhibet autē additionē talem forma quā cōsiderat naturalis: ⁊ ideo ſm naturalē nō est verū: sz ſm imaginationē tantū: ⁊ siliter est in ꝓposito vt ex dictis patet: quia nec gratia pōt esse maior q̄ cōprehēsoris: nec gloria maior q̄ creature vnire deo in persona. ¶ Ad secūdū dicēdū q; hoc intelligēdū est de ca pacitate intellectualis nature circa finē vltra quā nulla ca pacitas alicui⁹ rei extendit sicut intellect⁹ in statu vie quan tūcūq; ꝓficiat nūq̄ peruenit ad modū intelligēdi qui erit in patria ¶ Ad tertiū dicendū q; missio visibilis signū fuit inuisibilis missionis nō tūc facte: sz ab initio cōceptionis. ¶ Ad quartū dicendū q; xp̄s nō assumpsit corp⁹ glorioſuz ita q; esset in vltima, sui pfectione accepit autē animā glorio sam: ⁊ ideo ſm corpus ꝓficere potuit non autē ſm animā.

¶ Questio secunda.

Deinde queritur de gratia capitis. ⁊ circa hoc queritur duo. primo vtrū xp̄s ſm q; homo habeat talē gra tiā q; sit caput. secundo quorum sit caput.

Ad primū sic ꝓcedit. videt q; xp̄s nō sit caput eccle sie ſm q; homo: a capite enī spūs aīalis ad membra diffundit: sz spūssanct⁹ non diffundit in ecclesiam a xp̄o ſm q; homo: sz inquantū de⁹: quia vt dicit Augu. in xv. de tri. Ipse accepit spiritūsanctuz vt homo ⁊ effudit vt de⁹: ergo ipse nō est caput vt homo: sz vt de⁹. ¶ Ꝑ sensus ⁊ motꝰ traducūt a capite in membra: sz gratia que motū vite fa cit in corpe ecclesie nō est per traductionē ab vno in alium: ergo xp̄s ſm q; homo nō est caput ecclesie. ¶ Ꝑ gratia a so lo deo creat in nobis: qz ſm Augu. natura mētis humane imediate a deo formaꝝ: sz vita ecclesie est per gratiā: cū igit de rōne capitis sit vt membra quātū ad aliquē actū viuificet videt q; xp̄s ſm q; homo nō possit dici caput ecclesie ¶ Ꝑ capitis nō est aliud caput: sz caput xp̄i ē de⁹ ꝓma Chorin. xij. ergo xp̄s nō est caput. ¶ Ꝑ caput recipit influentiā ab alio membro. scilicet a corde: sz xp̄s nō recipit influētiaz ab alio mēbro ecclesie Ergo xp̄s nō debet dici caput. ¶ Ꝑ ca put pōt dici mēbrū totius corporis ⁊ cōmēbrū aliis mem bris: sz xp̄s vt videt nō potest dici mēbrū ecclesie: qz sic vir tus ei⁹ partialitatē haberet respectu toti⁹ ecclesie: ⁊ ecclesia esset pfectior xp̄o: ergo xp̄s nō debet dici caput. ¶ Ad op positū est. Eph̄. j. Ipsuz dedit caput sup oēm ecclesiā que ē corp⁹ eius: ergo cū ecclesia sit corp⁹ ei⁹ ſm humanā naturā ꝓut sibi ꝓformis est videt q; ipe ſm hūanā naturā sit caput ¶ Ꝑ rex dicit esse caput regni ⁊ pōtifex ecclesie sibi cōmi se: sz xp̄s ſm q; homo est Rex ⁊ Pontifex toti⁹ hūani gene ris: ergo ipse ſm q; hō est caput. ¶ Ꝑ illud q̄ est dignissi mū in quolibet genere dicit caput sicut leo est caput aīaliū sz xp̄s etiā ſm humanā naturā ꝓcellit oēs hoies: ergo etiaz ſm q; homo est caput toti⁹ ecclesie. ¶ R⁹ dicēduz q; xp̄us dicit caput ecclesie per filitudinē capitis nālis: inueniunt enī in capite naturali tres cōditiones respectu aliorū mem brorū singulariter. ꝑma est q; excellit ea dignitate in trib⁹. scilicet in altitudine situs in nobilitate ꝓprie virtutis: qz. s. nobiliores vires. sc̄z imaginatio ⁊ memoria ⁊ huiusmodi habent locū in capite: ⁊ etiā in perfectione: qz in capite con gregant oēs sensus cū in alijs mēbris sit solus tact⁹. secun da est q; a capite sunt oēs vires aīales in alijs mēbris: ⁊ sic dicit esse principiū aliorū membrorū vans alijs sensum et motū. tertia est q; dirigit oia membra in suis actib⁹ ꝓpter imaginationē ⁊ sensus qui in eo abundāt formaliter. habz aūt quartā ꝓprietatē cōmunē cū alijs membris q; est con formis cū eis in natura: ratione ergo ꝑme ꝓprietatis sc̄z p fectionis: oē q̄ō est perfectissimuz in quacūq; natura dicit caput sicut leo in animalib⁹. ratione aūt secūde: oē ꝓncipiū dicit caput: sicut fons caput fluminū: ⁊ sicut dicit caput li bri vel caput vie: ratione aūt ꝓprietatis tertie. oīs rector di citur caput sicut rex: dux vel pontifex quantum igit ad has tres ꝓprietates capitis pōt xp̄s dici caput ⁊ ſm humanam naturā ⁊ ſm diuinā: quia ſm diuinā naturā in eo est pleni tudo omnis deitatis: vt dicit Aplus Coll. j. vnde est super omnes de⁹ benedictus in secula. Ro. ix. ⁊ similiter ab ipso inquantū deus est nobis oīs spiritualis gratia. Itē inquā tum deus: dirigit nos in seipsum. Sed etiā hec conueniūt ei ſm humanā naturam que in xp̄o dignissima est ratione altitudinis: quia est vsq; ad vnionē in diuina persona exal tata. Ratione ꝓprie operationis: quia dignissimū actū ha buit in ecclesia scilicet redimere ipsam ⁊ edificare eā in san guine suo: ⁊ etiā ratione perfectionis: quia oīs gratia in eo est sicut omnes sensus in capite. Similiter etiā dicit caput ratione secūde ꝓprietatis: quia per ipsum sensum fidei ⁊ motū charitatis accepim⁹: quia gratia ⁊ veritas per Jesuz xp̄m facta est. Joānis ꝑmo. ⁊ similiter direxit nos doctri na ⁊ exemplo: quia cepit Jesus facere ⁊ docere. Act̄. ꝑmo. Sed quarta cōditio xp̄o conuenit ſm humanā naturā tan tum: ⁊ hec complet in ipso rationē capitis: quia xp̄us ſm humanā naturam habet perfectionē alijs omogeniā: ⁊ est principiū quasi vniuocum: ⁊ est regula conformis ⁊ vnius generis. vnde cōmuniter loquendo xp̄us ſm q; de⁹ potest dici caput ecclesie simul cū patre ⁊ spiritusancto: sed ꝓprie loquendo est caput ſm humanam naturā: ⁊ dicitur gratia capitis ſm quam predicte ꝓprietates ei conueniunt pre cipue ſm q; influit alijs membris. ¶ Ad ꝑmū ergo dicen dum q; dare spiritūsanctū est dupliciter scilicet auctoritate ⁊ ministerio. Auctoritate quidē: tantum dei est. Sed mini sterio dicunt etiam hoies dare inquantū scilicet per mini sterium eorū datur a deo sicut dicit Paulus Gall. iij. Quis tradidit vobis spiritum: vt supra in primo libro dist. xv. Magister dixit: ⁊ hoc modo christus ſm q; homo spiritū sanctum ministerio dare potuit vt dicitur Roma. xv. Di co christū dei ministrū ⁊c. ¶ Ad secundū dicendum q; in hoc q; de christi plenitudine omnes accepim⁹ est aliquid simili traductioni quātuis nō sit ꝓprie traductio: est igi tur similitudo quantū ad ipsum spiritū increatum qui idē numero est in capite ⁊ in membris ⁊ aliquo modo a capi te ad membra descendit: non diuisis: sed vnus. est autē dis similitudo quantum ad ipsum donū scōm q; spiritussan ctus in nobis inhabitat: quia istud non traducit de subie cto in subiectum. ¶ Ad tertiū dicendū q; in aliqua actio ne potest aliquid esse mediuz dupliciter. scilicet quantum ad perfectionem ⁊ quantum ad dispositionem tantū: sicut natura est medium in operatione qua deus producit ani mam sensibilē: quia ipsa perfectio vltima fit mediante na tura: sed in operatione qua producit animam rationalem natura non est medium nisi quantum ad dispositionē. Si militer dico q; deus immediate format mentem nostram quantum ad ipsam perfectionem gratie: ⁊ tamē potest ibi

cadere medium disponens: z sic gratia fuit a deo mediante homine xpo: ipse enim disposuit totū humanū gen⁹ ad susceptionē gratie z hoc tripliciter. vno modo fm operationē nostrā in ipsum: qz fm q̄ credim⁹ ipsum deū z hominez iustificamur. Ro.iij. quē posuit de⁹ ꝓpiciatorē per fidē ⁊c. alio modo per operationē ipsi⁹ in nos inquātū. s. obstaculū remouet ꝓ peccatis totius humani generis satisfaciendo. z etiā inquātū nobis suis operib⁹ gratiā z gloriam meruit z inquātū ꝓ nobis interpellat apud deū. tertio modo ex ipsa ei⁹ affinitate ad nos: qz ex hoc ipso q̄ humanā naturā assumpsit: humana natura est magis deo accepta ¶ Ad quartū dicendū q̄ caput xpi dicit deus nō fm cōpletā rationē capitis: est enī caput ipsi⁹ fm q̄ est p̄ncipiū eius: p̄incipiū aūt eius est fm diuinitatē z fm humanitatē: sz inq̄tū est p̄ncipiū ei⁹ fm humanitatem sic deficit quarta cōditio capitis que est cōformitas in natura: inquātū aūt est p̄incipiū eius fm diuinitatē sic defecit p̄ma conditio: qz sic non habet maiorē dignitatez. ¶ Ad quintū dicēdum q̄ coz est p̄incipiū virtū vitaliū in toto corpore: z est primū p̄nciptū omniū membrorꝫ quantū ad esse: vt dicit pbs: sed caput est p̄incipiū virtū animaliū que pertinēt ad sensum z ad motum: z quia cū dicim⁹ xpm p̄incipiū esse membrorū ecclesie nō intendim⁹ quantū ad esse naturale fm q̄ sunt boies sed quantū ad fidē z charitatē per quā ecclesie mēbra vniūtur: ideo accōmodatius dicitur caput q̄ coz ¶ Ad sextum dicendū q̄ in noīe capitis importat̄ p̄incipium z origo alicui⁹ rei: in noīe aūt membri importat̄ partialitas que repugnat ratione p̄time originis: qz in p̄ima origine sunt omnia virtute que inueniunt̄ in originatis: z ideo nō pōt dici membrū: qz non recepit ab aliquo alio influentiā: qz in corpore naturali caput nō solū influit alijs mēbris: sz etiaz ab alijs recipit vt nutrimentū z alia obsequia: ideo z caput dicitur z cōmembrū: sz xps fm q̄ homo non recipit aliq̄d ab alijs mēbris ecclesie: sed a solo deo. vnde nō potest dici cōmembrū fm q̄ caput ecclesie dicit̄ ipse fm humanitatē: potest autē dici membrū fm humanitatē fm q̄ ipse est caput ecclesie fm diuinitatem. z sic dicit Aplus p̄ma Chorin. vij. vos estis corpus z membrū de membro.

¶ Ad secundū sic procedit. videt q̄ xpus fm q̄ hō nō sit caput angelorū. de ratione enī capitis est conformitas ad mēbra: vt dictū est: sz xpus nō est conformis angelis in natura: qz nūq̄ angelos apprehēdit vt dicitur Heb.j. ergo nō est caput angelorū. ¶ Ps xps dicit caput hoīuz fm q̄ ab ipso aliquā influentiā recipiūt: sz angeli cuz sint beati nō indigent vt eis aliquid influat: ergo xpus fm q̄ homo nō est caput angelorū. ¶ Ps sicut dicit in libro de motu corꝺis: intelligētie sunt receptiue earꝫ illuminationū que sunt a deo p̄ima receptione: aīe aūt secunda: sz q̄ō recipit p̄ma receptione: nō recipit ab eo q̄ō recipit secūda receptione: ergo angeli qui intelligentie dicūt nō recipiunt ab aliqua aīa: z ita nec a xpo fm q̄ homo: ergo xps fm q̄ homo nō est caput angelorū. ¶ Sed cōtra Coll.ij. qui est caput omnis principat⁹ z ptātis. z loquit̄ de xpo fm q̄ z hō ita xps fm q̄ hō est caput angelor. ¶ Ps Dio. dic. vij. ca. ce. ie. q̄ seraphin a xpo iesu querūt z discūt z illumināt: ergo influit angelis: z ita videt esse caput eor. ¶ Ps ecclesia vna est cōstituta ex angelis z hoīb⁹: sed vni⁹ corporis non sunt duo capita: ergo xps etiā est caput angelorū. ¶ Ulterius videt q̄ nō sit caput omniū hominū: caput enim vnū refert ad vnū corpus: sz omnes hoīes nō cōueniūt in aliquo vno fm numerū: quia z ipsi differunt z fides z spes et charitas qua cōnectunt̄ ad inuicē: numero diuerse sunt in diuersis: ergo nō est caput omniū hoīuz. ¶ Ps corpus xpi verum est figura corporis xpi mystici: sed in corpore vero non est aliquod membrū impurū: ergo cuz multi hoīes sint corrupti per peccata. videt q̄ cozū caput nō sit xps. ¶ Ps corp⁹ christi verū totum fuit glorificatū: sed sunt multi etiā existētes in gratia qui nūq̄ erūt in gloria: qz nō perſistēt: ergo xpus nō est caput omniū. ¶ Ps. Caput cū sit p̄incipiū mēbrorū nō sequit̄ alia mēbra: sz multi sancti p̄cesserunt xpi incarnationē: ergo xps fm q̄ homo nō est caput omniū hoīum. ¶ Sed cōtra. xps satisfecit ꝓ tota humana natura: sed oēs hoīes cōicant in natura humana: ergo xps oībus influit: z ita videt q̄ ipse sit caput oium. ¶ Ps per xpm oēs resurgemus: sz hoc nō esset nisi esset caput omniū: ergo ipse ē oiuz caput fm q̄ homo. ¶ Ulterius videt q̄ sit caput tantum animarū: qz capitis ad mēbrū oportet esse cōtinuationē: sz corpora aliorū hoīuz nō continuant̄ ad corpus xpi: ergo z ipse nō est caput hoīuz quātū ad corpus: sz quantū ad aīas tm. ¶ Ps ipse influit sensum spūalē fm q̄ homo non est caput corporū: q̄ est caput: sz huiusmodi sensus nō sunt sensitiua corpora: ergo xps fm. ¶ Ps fm corpus nō differim⁹ a brutis: sz solū fm aīam rationalē: sz xps nō dicit̄ caput irrationabiliuz fm q̄ homo: ergo ipse nō est caput nostrum quātū ad corpora. ¶ Sed cōtra Phil.iij. reformauit corpus humanitatis nostre ⁊c. z sic influit nobis quantuz ad corp⁹: ergo ipse nō est tātū caput animarū. ¶ Ps ipse est caput nostrū fm q̄ est cōformis nobis in natura: sz humana natura nō cōsistit solū in aīa: sz in aīa z corpore simul: ergo xps est caput nostrū fm corpora z nō fm aīas tātū. ¶ Ps dicēdū ad p̄mā questionē q̄ xps fm q̄ homo est caput angelorū: nō tamē ita ꝓprie: nec eodē modo sicut hominū ꝓpter duas cōditiones. p̄ma quantū ad cōformitatē nature: qz cū hoīb⁹ cōuenit etiā fm speciē in natura. cū angelis autem nō fm speciē: sed fm gen⁹ intellectualis nature. secundo quantū ad influentiā: qz nō influit angelis remouendo ꝓhibens aut merēdo gratiā: aut ozando ꝓ eis: qz iaz beati sunt: sed in his que ad actus ierarchicos pertinent fm q̄ vnus angel⁹ illuminat aliū: purgat z perficit. vt in.ij.li. dis. vj. dictū est. hoc enī multo eminētius a xpo recipiūt. ¶ Ad p̄imum ergo dicendū q̄ q̄uis nō sit eis cōformis in natura speciei est tñ eis cōformis nature generis vt dictum est. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ beatitudo angelorum nō excludit quin vnus ab alio recipiat vel etiā a xpo: sz excludit indigētiam recipiendi: qz p̄sto est eis oē id quo indigent ne alicuius rei penuriā patiamur. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ hoc intelligit̄ quantū ad receptionē naturaliū: z tamē aīa christi inquātū deo vnita fuit etiā quātū ad naturalia: lumen ab angelis nō recepit: sed imediate a deo. ¶ Ad secundā questionē dicendū q̄ in corpore naturali inuenit̄ quadruplex vnio membrorū ad inuicē. p̄ma est fm cōformitatē nature qz omnia mēbra cōstant ex eisdem similib⁹ partibus z sunt vni⁹ rationis: sicut man⁹ z pes ex carne z osse: z sic dicūtur mēbra vnū sicut genere vel specie. secūda est per colligationē eorū ad inuicē per neruos z iuncturas: z sic dicūt vnum cōtinuatione. tertia est fm q̄ diffundit̄ vitalis spūs z vires aie per totū corpus. quarta est fm q̄ oīa mēbra perficiunt per aīam que est vna numero in oīb⁹ membris: z hec quatuor vniones inueniunt̄ in corpore mystico. p̄ma ē inquātū oīa membra ei⁹ sunt vnius nature vel specie vel genere. secūda est inquātū colligata sunt ad inuicē per fidez: qz sic cōtinuant̄ in vno credito. tertia est fm q̄ vnificantur per gratiā z charitatē. quarta est fm q̄ in eis est spūssanct⁹ qui est vltima perfectio z p̄ncipalis totius corporis mystici quasi aīa in corpore naturali. Prima aūt dictaruz vnionū non est vnio simpliciter: qz illud in quo est vnio hoc nō est vnū numero. sicut est in trib⁹ sequentib⁹: quia per fidē z charitatem in vno credito z amato fm numerū vnit̄. similiter spūssanct⁹ vnus numero oēs replet. hoīes igit̄ infideles nō pertinēt ad vnionē corporis ecclesie fm q̄ est vnū simpliciter: z ideo respectu horū xps caput nō est nisi in potētia fm scilicet q̄ sunt vnibiles corpori: hoīes aūt fideles pctōres. pertinēt quidē aliquo modo ad vnitatē ecclesie inquantuz cōtinuant̄ ei per fidē que est vnitas materialis: nō tñ possunt dici mēbra ꝓprie nisi sicut mēbrū mortuū. s. equiuoce z ideo qz vnitas corporis z mēbris cōsistit: ideo q̄dā dicūt

q̄ non pertinet ad vnitatem corporis ecclesie quāuis pertineant ad vnitatē ecclesie. ⁊ sicut operationes que sunt ad alterū possunt aliquo modo fieri p membra arida: vt percutere vel aliquid huiusmodi: non tñ operationes que sunt aie in membris: ita nec mali recipiunt spūal' vite operationē a spū sancto: sed tñ spūsanct⁹ per eos operatur spūalē vitā in alijs fm q̄ alijs sacramēta ministrāt vel alios vocēt. sed homines fideles in gratia existentes vniunt' fm tertiā vnionē que est formalis respectu hui⁹ secunde. ⁊ iterū fm quartā q̄ est completiua totius. ⁊ ideo horū p̄prie dicit' xp̄s caput.

¶ Ad p̄imū ergo dicendū q̄ sicut in corpore naturali vires diffuse p omnia membra differūt numero fm essentiā: sed conueniūt in radice vna fm numerū: ⁊ p̄eter hoc habent formā vnā vltimā numero: ita etiā omnia membra corporis mistici habent p̄o vltimo complemēto spiritū sanctū q̄ est vnus numero in omnib⁹. ⁊ ipsa charitas diffusa in eis p spiritū sanctū quāuis differat in diuersis fm essentiā: cōuenit tñ in vna radice fm numerū. Radix aūt opationis p̄oprie est ipsum obiectū ex quo speciē trahit. ⁊ ideo inquantū est idez numero amatū ⁊ creditū ab omnib⁹: fm hoc vnitur omniū fides ⁊ charitas in vna radice fm numerū: nō solū p̄ima que est spūsanct⁹: sed etiā p̄ima que est p̄oprīū obiectū. ¶ Ad secundū dicēdū q̄ per corpus xp̄i verū significant' ea que sunt membra corporis mistici: nō autē ea que sunt membra equinoce. i. fm silitudinē tñ ⁊ situ. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ membrū nō iudicat' fm id quod de eo fieri potest: sed fm id quod est. vnde man⁹ anteq̄ abscindat' mēbrū est quāuis sit futura abscindi. ⁊ silr qui est in gratia mēbrū est: quāuis postea abscindat'. ¶ Ad quartū dicendū q̄ quāuis xp̄s nondū fuisset incarnat⁹ tempore patrū veteris testamēti fm rem: erat tñ iam incarnatio ipsa in dei ordinatione: ⁊ in fide ipsoz: fm quā fidē iustificabant': quia tempora mutata sunt: ⁊ nō fides: vt dicit Augu. sz tñ nō fuit tanta influentia ante incarnationē quāta est modo: quia tunc nō erat remotū obstaculum: nec sacramēta gratie exhibita erant sicut modo sunt. ¶ Ad quintū dicendū q̄ xp̄s satisfecit p̄o tota humana natura sufficienter: nō tñ efficienter: q̄ non oēs illius satisfactionis participes fiunt: quod ex eoz opportunitate est: non ex ipsius insufficientia satisfactionis. ¶ Ad sextū dicēdū q̄ resurrectio ad vitam naturalem erit omnib⁹ cōmunis: nō aūt ad vitā glorie: q̄ mali in vita naturali tñ conformitatē habuerūt cū membris ecclesie: nō aūt in vita gratie. vñ ex hoc non sequit' q̄ sint membra p̄oprie loquēdo. ¶ Ad tertiam questionē dicendum q̄ xp̄s est caput hominū quantū ad animas ⁊ quantum ad corpora: sed p̄incipaliter animarū: ⁊ secundario corpoz. tū rōne conformitatis ad membra: que p assumptionē humane nature est quia corpus assumpsit anima mediante. tū etiā rōne spūal' influentie que peruenit ad corpus mediante anima inquātū corpus est instrumentū anime fm gratiā operantis. ⁊ ex hoc relinquit' ordo in corpore ad gloriosam resurrectionē. ¶ Ad p̄imū ergo dicendū q̄ corpora nostra aliquo modo hñt situationē cū corpore xp̄i: nō quidē fm quātitatē aut fm perfectionē naturalem: sed inquantū spūsanct⁹ habitat in nobis qui pleniſſime fuit in xp̄o. p̄ima Cozin. vj. Nescitis quoniā membra vestra templū sunt spūsancti. ¶ Ad secundū dicendū q̄ quāuis corpus nō recipiat influentiā spiritualē īmediate: recipit tñ mediante aīa: vt dictū est. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ etiā fm corpora a brutis differrim⁹ inq̄ntū corpa nostra sunt pfecta aīa rōnali: nō aūt corpa brutoz.

¶ Questio Tertia.

Deinde querit' de gratia vnionis. Et circa hoc quer̄unt' duo. Primo vtrū gratia vnionis sit aliq̄ gratia creata. Secundo de comparatione istius gratie ad alias christi gratias.

Ad p̄imū sic p̄cedit'. videt' q̄ gratia vnionis nō sit creata. gratia enī creata est gratia habitual'. sed habitus ordinat' ad operationē: cū ergo vnio in persona nō sit fm operationē sed fm esse: videtur q̄ gratia vnionis nō sit gratia creata. ¶ P̄ quilibet nostrū deo vnit' per gratiā creatā. si igit' gratia vnionis in xp̄o fuisset creata gratia: tunc nō alio modo eēt deo vnit⁹ q̄z nos. ⁊ sic sequeretur error Nestorij. ¶ P̄ vnio est humanitatis ad diuinitatez fm corp⁹ ⁊ animā. sed corpus nō est susceptiuū create gratie: ergo gratia vnionis nō ē aliq̄ gratia creata. ¶ P̄ in his q̄ fiunt p miraculū nō requirit' aliq̄ dispositio ex pte facti. sz totū est ex parte infinite virtutis agētis: ita enī de⁹ potuit de lapide ficut de aq̄ vinū facere. sed vnio humanitatis ad diuinitatē est maxime miraculosa: ergo nō req̄rit' aliq̄ gratia creata q̄ disponat ad hanc vnionē. ¶ P̄ inter personā ⁊ naturā nō cadit aliquod accidens mediū: sicut nec inter materiam ⁊ formā: q̄z fm formā substantialē ⁊ materiā est eē substantiale quo nō est p̄i⁹ aliquod eē accidentale. sz vnio humane nature est ad deū sicut nature ad p̄sonā: ergo nō cadit aliquod mediū. sed gratia creata est accidens: ergo gratia vnionis nō est gr̄a creata. ¶ Sed ctra. Augusti. dicit q̄ quicq̄d conuenit filio dei p naturā conuenit filio hois p gratiā. sed eē deū conuenit filio dei p naturā: ergo conuenit filio hois p gratiā. ⁊ hec est gratia vnionis que nō semp fuit: ergo est gratia creata. ¶ P̄ maior est vnio in p̄sona q̄ p fruitionē. sz humana natura non potest exaltari ad vnionē fruitionis nisi p gratiā habitualē: ergo multo min⁹ ad vnionē in p̄sona. ¶ P̄ cū deus sit in q̄libet creatura p essentiā p̄sentiaz ⁊ potentiā: ⁊ in aīab⁹ sanctis p gratiā Aut in aīa xp̄i est alio modo aut nō. si non: ergo nō est magis assumpta a diuina p̄sona q̄z aīa petri. Si aūt alio modo. sed deus quantū in se est habet se eodē modo ad oīa. sz res diuersimode se habēt ad ipsum: vt dicit' in li. de causis. ⁊ fm hoc q̄ diuersa diuersimode se hñt ad ipsum fm hoc diuersis diuersimode ipse ipse compat': ergo oportet q̄ in aīa xp̄i sit aliqua alia dispositio p quā de⁹ est in eo p vnionē: ergo oportet ponere aliquā aliā gratiā creatā. ¶ P̄ cuz spūsanct⁹ datur hoib⁹ aliquis nouus effectus in creatura intelligit': ergo ⁊ silr fm q̄ p̄sona filij carni vnit' oportet aliquē effectū de nouo intelligi. ⁊ ita videt' q̄ gratia vnionis sit quid creatū. ¶ Ro. dicēdū q̄ sicut magister dixit supra. ij. li. dis. xxvj. gratia dicitur dupliciter. Uno modo gratia gratis data: q̄ est ipsa gratuita dei volūtas aliq̄d sine meritis data. Alio modo dicit' gratia donū aliquod gratis datū. fm ergo p̄mū modū gratia vnionis dicit' ipsa diuina volūtas sine aliquib⁹ meritis naturā humanā filio dei vniens in p̄sona: ⁊ sic gratia vnionis est gratia increata. si aūt dicatur gr̄a donū aliquod gratis datū: sic gratia vnionis potest intelligi dupliciter. Uno modo potest dici ipsa vnio que est quid creatū: vt supra dictum est. Alio modo potest intelligi gratia vnionis aliq̄ qualitas ad vnionē disponens. sed aliquid potest disponere ad aliquam perfectionē tripliciter. Uno modo ita q̄ cadat mediū inter subiectū ⁊ perfectionē illam quasi stramētum perfectionis illius: sicut diaphaneitas disponit ad lucem. ⁊ hoc modo nō potest naturam aliquid disponere ad vnionē: quia natura vnitur persone īmediate quantum ad esse. Alio modo disponit aliquid ad formā: sicut p̄parando materiam ad receptionē forme: ita q̄ p̄existat in materia ante formā ordine fiendi: nō ordine essendi: sicut calor disponit ad formam ignis: non quia mediū cadit inter formam ⁊ materiam. sed materia appropriat' ad formaz ignis per aduētū calozis: ⁊ sic etiam nō potest aliquid disponere naturā ad vnionez in persona: quia natura humana fm id q̄ est talis natura assumptibilis est a diuina p̄sona. Tertio modo aliquid disponit aliud ad perfectionē aliquam sicut quod facit ad bonitatē ⁊ decentiam perfectionis illius: sicut decor persone facit ad dignitatē regiam fm q̄ dictū est: Species p̄riami digna est imperio. ⁊ hoc modo gr̄a vnionis potest dici omne illud quod decet naturā humanā deo vnitā sicut ex parte corporis: sicut ex parte anime. ⁊ sic etiaz gratia vnionis est quid creatū. tñ sancti loquētes de gratia

vnionis videntur intelligere ſm primū modum prout gratia dicitur diuina voluntas gratis ⁊ ſine meritis dans. ⁊ ſic ſm diuerſas vias ad argumenta vtriuſq; partis oportet reſpondere. ¶ Ad primū ergo dicēdū q; gratia creata diſponit ad operationē ſicut operatiōis principiū. ſed ad vnionē nō quaſi principiū vnionis: ſed ſicut faciens ad cōgruentiā vnionis. ¶ Ad ſecūdū dicēdū q; vnio noſtri ad deū eſt per gratiā habitualem creatā ſicut p cām: ⁊ ſicut p id in quo eſt vnio: quia in ipſa ſilitudine gratie anima deo conformat⁹ ⁊ vnitur. ſz ſi gratia vnionis dicat⁹ aliquid creatū: ipſa nō eſt id in quo eſt vnio: cū vnio ſit in perſona: ⁊ nō ſolū in aliq̄ ſimilitudine. neq; etiā facit vnitatē: ſed conſequit⁹ vnitatē in pſona ſm q; ipſa vnio gratia vnionis dicit⁹. vel eſt id qō natura vnitā decet ſi gratia habitual⁹ gratia vnionis dicatur. ⁊ ideo non eſt ſimile de xp̄o ⁊ de nobis. ¶ Ad tertiū dicendū q; gratia illa habitual⁹ etiā quodāmodo redundat in corp⁹ ſm q; eſt inſtrumentū anime vt ſupra dictū eſt. vnde ſicut in corpore perfecto anima rationali manet poſt mortem ordo ad reſurrectionē: ⁊ vlteri⁹ ad gloriā ſi aīa que fuit ei⁹ perfectio gratiā habuit. ita etiā corpus xp̄i inquantuz eſt tali aīa perfectū habet quendā ordinē ad vnionē. ¶ Ad q̄rtū dicēdū q; ratio illa ꝓcedit de diſpoſitione ſm mediuz modum. ¶ Ad quintū dicēdū q; illa ratio ꝓcedit ſm primū modum diſpoſitionis: vt p ſe patet. ¶ Ad ſextū dicendū q; cū dicit⁹ q; eſſe deū ꝯuenit filio hois p gratiā vnionis: vel gr̄a vnionis intelligit⁹ ipſa vnio gratis facta que nō ſemp fuit ⁊ creata eſt. vel intelligit⁹ ipſa gratuita dei volūtas: que quidē in ſe ſemp fuit: ſed effect⁹ eius nō ſemp fuit. ¶ Ad ſeptimū dicendū q; vnio que eſt p fruitionē eſt vnio per operationē. ⁊ quia ad operationē perfectā nō poteſt natura humana niſi mediante aliquo habitu: ideo oportet aliquā habitualem gratiā que ſit principiū illius vnionis. ſed vnio in pſona eſt vnio ad eſſe. q; aūt inter humanā naturā ⁊ eſſe quod habet in pſona nō poteſt cadere mediū quod ſit principiū illi⁹ eē: ⁊ ideo non poteſt ibi eſſe alia gratia que ſit principiū illius vnionis: vl̄ ſicut diſponēs niſi p modū dictū. ¶ Ad octauū dicendū q; hoc q; deus eſt in aīa xp̄i vl̄ in natura aſſumpta alio modo q̄z in alijs creaturis nō eſt p aliquā diſpoſitionē aduenientē: ſed p ipſum eē pſone diuine quod cōicat⁹ nature humane. ¶ Ad nonū dicendū q; ſpūſſanct⁹ dicit⁹ dari de nouo: non ſm mutationē ſuā: ſed ſm mutationē creature q̄ eſt in perceptione doni ipſius. ⁊ ita etiā fili⁹ dei dicit⁹ vniri nature humane nō per mutationē filij dei: ſed p mutationē humane nature: ſiue exaltationē ipſi⁹ nō ad aliquod donū creatū: ſed ad ipſum eſſe increatū diuine perſone.

Ad ſecundū ſic procedit⁹. videt⁹ q; gratia vnionis ſit idem quod gratia capitis. xp̄s enī dicit⁹ caput eccleſie ſm q; de eius plenitudine oēs accepim⁹. ſed plenitudo eius eſt ſm q; ipſe eſt vnigenit⁹ a patre: vt dicit⁹ Jo. j. cū igit⁹ vnigenitus ſit a patre p gratiā vnionis: videt⁹ q; gratia vnionis ſit idem qō gratia capitis. ¶ P̄ mediuz cōicat cū extremis. ſed xp̄s ſm q; eſt caput eccleſie mediū eſt inter deū ⁊ hoīes: quia caput viri xp̄s: caput xp̄i deus. ergo eſt caput ſm q; cōicat cū vtroq;. ſed hoc habet per gratiam vnionis p quā eſt deꝰ ⁊ homo: ergo gratia vnionis eſt gratia capitis. ¶ P̄ xp̄s eſt caput eccleſie ſm q; hoīes excedit. ſed excedit humanā naturā per gratiā vnionis: ergo eſt caput per gratiam vnionis. ¶ Sed contra. gratia capitis ꝯuenit xp̄o in comparatione ad alios: ſed gratia vnionis in ſeipſo tm̄: ergo vna non eſt alia. ¶ P̄ gratia capitis operata eſt a conſtitutione mundi ex quo homines mēbra eius eſſe ceperūt: nō autē gratia vnionis: ergo vna non eſt alia. ¶ Ulteri⁹ videt⁹ q; ſit eadem gratia capitis ⁊ gratia ſingularis ipſius: q; eadem ſcientia eſt qua quis eſt ſciens ⁊ alios docens. ⁊ ſm philoſophū. v. ethi. eadem p eſſentiā eſt virtus qua q̄s in ſe perfectus eſt: ⁊ iuſtitia legalis qua perficit⁹ in ordine ad bonū cōmune. ergo ſimiliter eodem habitu xp̄s fuit in ſeipſo perfect⁹: ⁊ in alios perfectionē influens. ¶ P̄ gratia eſt vita anime. ſed vnius ſubiecti eſt vna vita: ergo ⁊ gratia vna. ⁊ ſic idem qō ꝓius. ¶ P̄ ſicut caput comparat⁹ ad alia mēbra: ita alia mēbra ad caput. ſed nō diſtinguit⁹ in membris chriſti gratia per quā perficiunt⁹ in ſe a gratia ſm quā ſunt membra: ergo nec xp̄s debet diſtingui gratia per quā eſt caput a gratia ſingulari ipſi⁹ ſm quā perficit⁹ in ſe. ¶ Sed cōtra. ſicut per adam intrauit peccatū in mūdū: ita per chriſtū gratia ⁊ iuſtitia. Ro. v. ſed in adam diſtinguit⁹ aliud peccatū actuale: quod eſt ſingulare ipſius ⁊ originale quod tranſfudit in poſteros: ergo ⁊ in xp̄o debet alia ⁊ alia gratia diſtingui. ¶ P̄ ad diuerſos actus diuerſi habitus ordinant⁹. ſed alius actus eſt bene operari: ⁊ alius influere: ergo ⁊ ali⁹ habitus gratie. ⁊ ſic idem quod ꝓius. ¶ Ulteri⁹ videtur q; gratia ſingularis perſone precedat gratiā vnionis: quia gratia ſingularis perſone facit ad congruitatē vnionis. ſed anima que facit ad congruitatē vnionis corporis ꝓius intelligitur vniri corpori q̄z ipſa vnita ad inuicē intelliguntur vniri diuine perſone: ergo ſimiliter ꝓius etiam ſm intellectū eſt gratia ſingularis in natura humana q̄z gratia vnionis. ¶ Jtē videt⁹ q; ſit ꝓius gratia capitis: quia ꝓius cōſideratur aliquid in ſe perfectū q̄z alteri perfectionē largiēs. ſed gratia ſingularis qua in ſe perfectus eſt. gratia aūt capitis ſm quā perfectionē alteri largit⁹: ergo gratia ſingularis ē ꝓior q̄z gratia capitis. ¶ Jtē videt⁹ q; gratia vnionis ſit ꝓior q̄z gratia capitis: quia ex hoc eſt caput q; iuſtificat. ſed per fidem incarnationis iuſtificat: vt ſupra dictū eſt: ergo incarnatio precedit gratiā capitis. ¶ Sed contra. gratia capitis operata eſt ante incarnationem: non aūt gratia vnionis nec gratia ſingularis perſone: ergo gratia capitis eſt ꝓior illis duabus. ¶ Jtē videtur q; gratia vnionis ſit ꝓior q̄z gratia ſingularis: quia ex hoc q; fuit vnigenitus a patre fuit plen⁹ gratia ⁊ veritate. ſed vnigenitus a patre fuit per gratiā vnionis: ergo gratiā ſingularis perſone habuit per gratiā vnionis. ⁊ ſic illa eſt ꝓior. ¶ Rꝰ dicēdū ad primaz queſtionē q; ſi gratia vnionis dicatur gratia habitualis quodāmodo diſponēs ad vnionē: ſic eadē eſt p eēntiā gratia vnionis capitis ⁊ ſingularis illi⁹ hominis ſolum ratiōe differēs: quia inquantū perficiebat animā chriſti ad actus meritorios: dicit⁹ gratia illius ſingularis hominis. inquantum vō tanta erat hui⁹ gratie copia vt in alios redundare poſſet dicitur gratia capitis. inquantū vō gratiā tam plenā decebat in eē aſſumpte nature poteſt quodāmodo dici gratia vnionis. Si vō gratia dicatur voluntas dei gratuita: ſic iterū conſtat q; eſt vna. Alijs aūt modis accipiendo gratiā vnionis conſtat q; per eſſentiā differt niſi quatenus intelligitur caput vt deus. ¶ Ad primū ergo dicendū q; quātus ex hoc q; eſt vnigenitus habeat plenitudinē capitis: non tamen ipſa vnio eſt illa plenitudo. ¶ Ad ſecundū dicendū q; ſm aliam rationē deus dicitur caput chriſti: ⁊ chriſtus viri vt ſupra dictū eſt. Et ꝓterea ipſe ſm q; eſt hō eſt mediū: ⁊ ſapit naturā extremoz inquantū eſt deo ſimilior alijs hominibus per maiorē gratiam quā habet. ¶ Ad tertiuz dicendum q; non ſolū excedit alios homines ſm q; deus: ſed ſm q; pleniorē gratiā creatā omnibus alijs habet. ¶ Ad ſecundam queſtionem patet ſolutio ex dictis. ¶ Et ſimiliter ad duo prima argumenta que procedunt de vnitate ſm eſſentiam. ¶ Ad tertium dicendū q; quātus gratia membri habeat diuerſas operationes: non tamē ex hoc q; eſt membri requiritur aliqua abundantior plenitudo. ⁊ ideo nō diſtinguitur gratia membri a gratia ſingulari. ¶ Ad quartū dicendū q; peccatū actuale a de fuit cauſa originalis in ipſo et in alijs. Et iterū non ſunt reſpectu eiuſdem: ſed vnū eſt per ſe nature: alterū eſt per ſe perſone: vt in ſecundo libro dictū eſt. non ſic aūt eſt in ꝓpoſito: quia neutra gratia eſt cauſa alterius. ⁊ vtrūq; reſpicit perſonam chriſti mediante humana natura. ⁊ ideo non oportet q; differāt per eſſentiam. ¶ Adquintū dicendū q; ſm illos actus quilibet meruit: ⁊ etiam in alios influxit: quia merendo ꝓ alijs ſatiſfecit: et

alijs gratiam meruit fm q caput nostrū dicitur. ¶ Ad tertiam questionē dicendū q iste tres gratie xpo attribuunt fm diuersas ipsius considerationes. potest enī ꝯsiderari in se: vel in compatione ad alios. si in se consideraf: sic vl inq̄n tū deus: z sic attribuit ei gratia vnionis. vel inquantū hō: z sic attribuit ei gratia singularis. si aūt in comparatione ad alios: sic attribuit ei gratia capitis. z q2 pz9 ꝯsideraf alios in se q̄z in compatione ad alios: ideo gratia fm quā est caput sequit alias duas gratias. z quia oīs gratia z perfectio humanitatis ex hoc sibi debef: quia deo vnitus est hō ille in persona: ergo gratia vnionis precedit fm ordinē nature z intellectus gratiā singularē quāuis simul in eodē tempore sint iste tres gratie. ¶ Ad primū ergo dicendū q aīa cōplet rationē humane nature: z ideo preintelligitur vnio aīe ad carnē vnioni humane nature ad deitatē: q2 prius est ꝯsiderare aliq̄d in se q̄z alteri vnitū. sed gratia nihil facit ad rationē humane nature: q2 inquantū huiusmodi assumptibilis est: z ideo nō est simile. ¶ Secūdū z tertiū patet. ¶ Ad quartū dicēdū q etiā in antiquis patrib9 nō operabaf gra capitis nisi fm q presupponebaf in fide ipsoz gratia vnionis: q2 p fidē incarnationis iustificabanf. ¶ Quintū patet

¶ In sanctis vo quasi solus tactus. Hoc videf eē falsum: q2 Orige. sup Leuiti. distinguit quinq; sensus spūales dicens q visus spūal est vt videam9 deū. auditus aūt vt audiam9 q̄ loquif. odorat9 p quē odoram9 bonū odorē xpi. gustus vt gustem9 eius dulcedinē. tactus vt palpem9 cū ioanne verbū vite. hec aūt oīa sunt in oīb9 sanctis: ergo nō solū hīt tactū. Dicēdū q sensus spūales pñt distingui p silitudinē ad act9 sensus coꝛpaliū: z sic sunt in oīb9 scīs: vt dicit Orig. vel p silitudinē ad q̄sdā ꝓprietates sensuū fm q tact9 est necessari9: alij aūt nō. z sic q2 in alijs scīs sunt oīa q̄ sunt de necessitate salutis: in xpo aūt oīa simpliciter q̄ ptinēt ad pfectionē gre: ideo in xpo dicunf oēs sensus eē: in alijs autē solus tactus. Quib9 datus est spūs ad mē. Lōtra Jaco. j. Qui dat oīb9 affluenter. dicit glo. oīa dat non in mensura. Et dicendū q cū mēsura dari pōt accipi vl ex largitate dantis: z sic nulli dat cū mensura: q2 oīb9 dat ex largitate infinita. vel ex capacitate recipiētis: z sic dat cuilibet cū mensura: q2 nulli dat vltra q̄z capax sit. vel fm rationē dati: z sic xpo nō dat cū mensura q2 gra ei9 q̄ntū ad rationē gre nō est limitata q̄ntū ad rōnez gre. sz alijs dat cū mensura: vt patet ex dictis. Nō fm essentiam sed fm silitudinē. Lōtra. ergo pari rōne petr9 pōt dici caput: q2 quilibet sanct9 est alij simil in gra. Dicendū q sufficit ibi silitudo actiue inq̄ntū. s. xps sibi alios assimilat in gra vt dictū ē: qō alij nō ꝯuenit. Ut q̄ntū ad vsum hominū. Videf q hec nō fuit intētio Ambro. q2 p hoc nihil ꝓbaret sicut etiā dei sapiētia ꝓficit fm q se magis ostēdit. Dicēdū q quāuis dei sapiētia magis se q̄z pz9 ostendit in aliquib9 effectib9: tñ ipsa semp credif eē eqlis: qō nō fuit de sapiētia xpi: q2 videbaf q̄cq̄z sapiētior q̄z prius fuisset. z ideo dicit duo: ad visus hominū z sensus ostensionē. tū vtruz aliquo alio modo ꝓfecerit in sapiētia in sequēti di. dicef.

DISTINCTIO .XIIII.

¶ Si anima xpi habuerit sapientiam parem cum deo: z si omnia scit que deus.

Hic queri opus est cū anima xpi esset sapiens sapiētia gratuita: vtrū habuerit sapientiā equalē deo siue omniū rerum scientiā habuerit uel habeat. i. vtrū oīa sciat que deus scit. Quibusdaz placet q nec cum deo patre habeat scientiā: nec omnia sciat que deus: quia in nullo creatura equatur creatori. Cum igitur anima illa creatura sit in nullo equatur creatori: ergo nec in sapientia. Nō ergo habet cū deo equalem sapiētiam: nec scit omnia que deus. Jtē si anima illa eq̄lem habet cū deo sapientiā. nō ergo deus in omni bono maiorez habet sufficientiā q̄z eius creatura. Inducūt etiam auctoritates ad idem probandū. Ait prophēta ex persona hominis assumpti: Mirabilis facta est scientia tua ex me: z non potero ad eam. Quod exponēs Lassiodorus ait Veritas humane cōditionis ostendif: quia homo assumptus diuine substantie nō potest coequari in scientia uel in alio. Apostolus etiā ait: Nemo nouit q̄ dei sunt nisi spirit9 dei qui solus scrutatur omnia etiā profunda dei. His alijsq̄z pluribus rationib9 z auctoritatibus nituntf qui animā christi asserunt nec parem cū deo habere scientiā: nec omnia scire q̄ deus scit. Quia si omnia scit q̄ deus: scit ergo creare mūdū: scit etiā creare seipsam.

¶ Respōsio questionū diffinitiuā ꝓtinēs sentētiā.

Quibus respondentes dicimus animā xpi per sapientiā gratis datā in verbo dei cui vnita est: quod z perfecte intelligit omnia scire que deus scit: sed non omnia posse que potest de9: nec ita clare ac perspicue omnia capit ut de9. z ideo nō equaf creatori suo in scientia: etsi omnia sciat que z ipse. Nec est eius sapiētia equalis sapiētie dei: quia illa multo est dignior: digniusq̄z z perfectius omnia capit q̄z illius anime sapientia. Ergo z in sciētia maiorē habet sufficientiam deus q̄z illa anima que dignior ē omni creatura. Illud vo Apostoli quod inducūt Nemo nouit que dei sunt nisi spūs dei qui solus scrutaf omnia: pro nobis facit. Nam enī ait Apostol9 Nos autē spiritū dei habem9: ut per spiritū quē habebat dei profunda se scire ostēderet. Sed anima illa pre omnib9 spiritū dei habuit: cui spirit9 nō est datus ad mensurā: ut ait Jo. euangelista. Dona igif spūsci sine mensura habuit: igif z sapientiā. Oīa ergo sciuit aīa illa. Si enī q̄dā sciuit z q̄dā nō: nō sine mēsura scientiā habuit. sz sine mēsura sciētiā habuit: scit igif oīa. Fulgentius etiā in sermone quodā multa inducit quibus asserit animā illam rerū omniū scientiā habere vtens auctoritatib9 Apostoli dicētis: In q̄ sunt omnes thesauri sapiētie z sciētie abscōditi. Quod etiā ratiōe potest probari sic: Nihil scit aliquis qō eius anima ignoret. sed christus fm omniū concessionē omnia scit: ergo anima eius omnia scit. Ad id vo quod dicūt si scit omnia: igif scit creare mundū uel seipsam: respōdem9 q scientiā habet creandi mundū: sed nō potentiā z creandi animā: z scit quō deus ipsam creauerit. habet scientiaz ergo sui create: non sui creande: q2 nō est creanda sz creata.

¶ Quare de9 nō dedit illi potentiā uel scientiā.

Jam vo querif quare deus nō ei dederit potētiam faciendi omnia ut scientiā: responderi potest quia naturaliter capax est sciētie: z ideo ei id cōgrue datū est sine mensura cui9 ipsa

naturaliter capax est. Nō est aūt ei datū posse facere omnia que deus fecit: ne anima omnipotēs: ⁊ p hoc deus putaretur. Verūtamē forte nec potentiā faciendi oīa ei deus p̄stare potuit etsi potentiam faciendi aliqua que nō potest facere. Scit igitur ⁊ anima xp̄i omnia que scit in verbo dei. quod liquidius ⁊ p̄sentius omni creatura contemplat ut ei vnita: in quo etiā angeli ⁊ que dei sunt ⁊ que futura sunt cognoscunt.

¶ Quomodo intelligēda sunt verba Ambrosij super Lucam.

Sed si anima illa non habet tantam potentiam quantā ⁊ deus: nec homo assumptus quantam ⁊ deus. quomodo ergo intelligitur illud Ambrosij super Luc. vbi angelus de nascituro filio virginis ait: hic erit magn⁹: ⁊ filius altissimi vocabitur. non ideo inquit erit magnus q̄ ante partū virginis magn⁹ non fuerit: sed quia potentiaz quā dei filius naturaliter habet homo erat ex tempore accepturus: ut vna sit persona homo ⁊ deus. Ecce aperte dicit q̄ homo erat acceptur⁹ ex tempore potentiā quam habuit dei filius naturaliter. Sed si homo accepturus illam potētiā erat: ergo uel persona uel natura hominis. sz persona nō: quia semper habuit ⁊ habet: ergo natura. Si natura: ergo anima. Nam de carne constat q̄ accipere nō posset. Ad quod dicimus illud esse accipiendū de persona: sed nō inquantū est dei: imo inquantū est hominis persona. Vna est enī persona dei ⁊ hominis: filij dei ⁊ filij hominis: que inquantū est dei persona semp naturaliter omnipotentiā habuit. sz inquantū est hominis nō semp fuit. Illa ergo persona que semp fuerat dei futura erat hominis persona. ⁊ fm hoc q̄ futura erat hominis persona acceptura erat ex tempore potentiā quaz naturaliter ⁊ semper habuerat inquantuz dei persona. Scōm hanc distinctionem illud ⁊ similia sane accipi possunt. Que distinctio in pluribus questionū articulis est necessaria aduersus quorundaz perplexam verbositatē. Sed cū de rebus constat in verbis frustra habetur controuersia.

¶ Postq̄ determinauit magister de plenitudine pfectionis xp̄i quantū ad gratiā ⁊ scientiā: hic cōparat perfectionē xp̄i fm q̄ est homo ad perfectionē diuinā. Et diuidit in duas partes. Primo compat pfectionē aīe xp̄i ad pfectionē diuinā quantū ad scientiā. Secūdo quantū ad potentiā ibi: Si vo querit q̄re. Prima diuidit in duas. Primo mouet questionē. Secūdo determinat eā ibi: Quibusdam placet. Et hec pars diuidit in duas. Primo ponit determinationē alioz. Secūdo determinationē suā ibi: Quib⁹ respōdentes dicimus. Et circa hoc tria facit. Primo respōdet ad questionē: ⁊ soluit rationes p̄o prima determinatione positas. Secūdo cōfirmat suā determinationē: tū p rationē ab alijs inductā q̄ est ꝓtra eos ibi: Illud vo apponi. tū etiā per auctoritatē ibi: Fulgēti⁹. tū ex ratione ibi: Quod etiā ex ratione ostendi potest. Tertio docet euitare quoddam inconueniēs: ad q̄ illi inducebant si aīa xp̄i omnia sciret ibi: Ad id vo q̄ dicit. Si vo queritur. Hic comparat animā xp̄i ad deū fm potentiaz. Et tria facit. Primo determinat veritatē. Secūdo obicit in contrariū ibi: Sed si illa aīa. Tertio soluit ibi: Ad quod dicim⁹.

¶ Questio Prima.

Hic querunt quattuor. Primo quā sciētiā habuit ⁊ q̄z habuit diuinā ⁊ humanā: de diuina in primo libro dictū est: propter hoc secūdo querit de perfectione humane sciētie ipsius qua videt verbū. Tertio de p̄fectione sciētie ipsius qua videt res in p̄prio genere. Quarto de ipsius potentia.

Ad primū sic p̄cedit. videt q̄ in xp̄o nō sit aliq̄ sciētia creata. vbi enī est cognitio pfecta nō est opus cognitione imperfecta: sicut qui scit aliquid p demōstrationē non indiget scire illud p sillogismū dialecticū. sed oīs cognitio creata est imperfecta respectu sciētie diuine. ergo cū in xp̄o sit scientia dei increata: videt q̄ nō oporteat ponere in ipso aliquā aliam scientiā. ¶ P luminare min⁹ offuscat p luminare maius. sed scientia nō solū se hz vt lux: sz vt luminare illuminās: ergo sciētia minoz offuscat p scientiam maiorē. ⁊ ita scientia creata nō debet esse in eodem cū scientia increata dei. ¶ P oīs pfectio est nobilioz perfectibili. sed omnis scientia est pfectio scientis: cū igit nihil creatū sit nobilius aīa xp̄i: nulla creata scientia est in eo. ¶ Sed cōtra. plus ꝺuenit natura sensitiua ⁊ intellectiua in hoīe q̄ natura diuina ⁊ humana in xp̄o. sz cognitio intellectiua in homine nō excludit sensitiuā que est minus perfecta: ergo nec diuina cognitio in xp̄o excludit humanā. ¶ P non est substantia sine sua operatione: vt dicit Damas. ⁊ phs. sed in xp̄o est intellect⁹ creatus. s. anima rationalis: ergo ⁊ cognitio creata que est ei⁹ operatio. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ si est in eo aliqua cognitio creata q̄ illa nō sit habitus sed actus tū ad Hebre. ij. dicit glosa q̄ natura mētis humane nature in xp̄o nihil est altius vl excellenti⁹. sed quedā creature ꝓpter sui perfectionē nō indigent aliquo habitu ad cognoscendū sicut angeli: vt dicit Maxim⁹ sup ce. ierar. Dio. ergo multo min⁹ anima xp̄i. ¶ P anima xp̄i est nobilioz tota q̄ intellectus agens alicui⁹ alterius hominis. sed intellectus agens nō facit operationē suam mediāte habitu aliquo: ergo nec aīa xp̄i aliqua habituali sciētia cognoscit. ¶ P vires naturales nō exeunt in actū mediante aliquo habitu: sicut patet in caloze ignis: similiter nec deus. sed anima xp̄i magis accedit ad dei similitudinē q̄ aliq̄ res creata: ergo ⁊ ipsa non habet operationem cognitionis mediante aliquo habitu. ¶ Sed cōtra. christus assumpsit integre naturā nostrā. sed de integritate nature est intellect⁹ possibil': ergo assumpsit intellectū possibilem sed possibilis intellect⁹ non intelligit pfecte nisi perficiat aliquo habitu: ergo cū xp̄s perfecte intellexerit: in eo fuit habituat sciētia. ¶ P christus vere dormiuit: nec tunc aliquid amisit eoz̄ que sciuit. cū ergo scientia dormiētis sit sciētia in habitu: videt q̄ christus habuit habitualem scientiā. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ anima christi mediante aliquo habitu nō cognouerit verbū. ad cognitionē enī nō requirit aliud nisi vt cognoscibile cognoscēti vniat. sed verbū vnitū est anime christi nō mediante aliquo habitu: ergo cognouit verbū nō per aliquem habitū. ¶ P habitus scientie consistit ex speciebus que sunt similitudines rerū cognitarū. sed anima xp̄i nō videt verbū per aliquā similitudinē sed per seipsum: ergo nō cognoscit ipsum p aliquē habitū creatū. ¶ P propter quod vnūquodq̄ illud magis igit si cognoscit anima christi verbū mediante aliquo alio ille habitus magis cognoscit verbum: ⁊ erit ei magis p̄ximus q̄ anima christi: quod est inconueniens. ¶ Sed contra. gloria correspondet gratie. sed in christo fuit habit⁹ gratie: ergo ⁊ habitus glorie. sed tota gloria consistit in visione verbi: vt dicit August. ergo anima christi aliquo habitu cognoscit verbū. ¶ P eiusdem nature est anima christi ⁊ anima nostra. sed anima nostra nō potest pertingere per naturalia sua ad videndū deū: ergo nec anima xp̄i. ⁊ ita oportet q̄ sit aliquid superadditū nature quo videt deum: ergo videt mediāte aliquo habitu. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ oporteat aliū habitū scientie ponere quo cognoscit verbū: ⁊ quo cogno-

scit res in verbo. verbū enī repzesentat res que in eo cognoscunt sicut speculū species in eo resultātes. sz qui videt speculū non tm̄ imprimit in eo similitudo speculi: sed etiam rerū similitudines in speculo resultantes. ergo z in eo qui videt res in verbo oportet ponere aliū habitū specierū rerum visarum in verbo z ipsius verbi. ¶ Ꝑ omnis scientia est fm assimilatationē sciētis ad rem scitam: vt dicūt philosophi. si igit aliquis videt res alias in verbo: oportet q intellect⁹ assimilet illis rebus. z sic cū habitus cognitiuus cōsistat in predicta assimilatione que est per species intellectuales sequitur idem quod pri⁹. ¶ Ꝑ ponam⁹ q aliquis videns in verbo desinat videre verbū: sicut Paulo cōtigit vt dicitur constat q iste non obliuiscit eorū que videt in verbo: ergo cognoscit ea: nō in verbo quia nō vidit verbū: ergo cognoscit ea in specieb⁹ propriis. z sic idem qō prius. ¶ Sed contra. vbi vnū propter alterū ibi tm̄ vnū vt dicit philosophus. sed qui videt res in verbo non cognoscet eas nisi per verbū cognitū: ergo nō est ibi nisi vnus habit⁹. ¶ Ꝑ vbi est vnus actus nō sunt plures habitus. sed eodem actu cognoscit anima verbū z ea que videt in verbo: ergo nō e st ibi quantum ad hoc diuersitas habitus. ¶ Ulteri⁹ videt q preter hanc scientiam qua cognoscit res in verbo nō habeat aliam sciētiam in rebus. vni⁹ enī z fm idem z respectu eiusdē est tm̄ vna perfectio. sed xps fm humanā naturā habet cognitionē in verbo de rebus creatis: ergo ipse fm humanā naturā nō habet earundē rerū aliam cognitionē vel scientiā. ¶ Ꝑ j. Corinth. xiij. Cū venerit quod perfectū est euacuabit q̄ ex pte est. sed cognitio qua cognoscunt res in verbo est pfecta respectu alterius modi cognitionis rerū: ergo cū ipsa nō est alia in christo cognitio. ¶ Ꝑ propter hoc q christus habet visionē comprehensoris nō ponitur in eo fides que est viatoris cognitio diuinorū. sed sciētia rerū in verbo est propriū comprehensoris: ergo cū ea nō oportet ponere aliā cognitionē que competit viatoribus. ¶ Sed cōtra. cognitio matutina in angelis qua cognoscunt res in verbo nō excludit vespertinā qua cognoscūt res in propria natura. sed anima christi perfectior est in cognoscēdo q̄z aliquis angelus: ergo z ipsa habet duas cognitiones. ¶ Ꝑ plus distat a perfectione cognitiōis in verbo cognitione sensitiua q̄z cognitio intellectiua in proprio genere. sed cognitio in verbo nō excludit in christo sensitiuā cognitionē: ergo multo minus cognitionē rerum in proprio genere. ¶ R⁹ dicendū ad primā questionē q cū in xpo sit vna persona z due nature: cōsiderandū est vtrū ea que attribuunt christo pertinēt ad rationē persone: vel ad rationē nature. z siquidem ad rationē persone: sic oportet in christo illud tm̄ vnū ponere: sicut vnū tm̄ esse: vnū suppositum: vna ypostasis: z sic de alijs. Si aūt pertinet ad naturā: aut ad alterā tm̄: aut ad vtraq;. si ad alteram tm̄: sic iterū est vnū tm̄: sicut vna īmēsitas: z vna anima. si aūt ad vtraq;: sic q̄ nature in xpo sunt integre oportet ponere talia eē duo: sicut duas volūtates: duo libera arbitria. vnde cū sciētia pertineat ad diuinā naturā z humanā: oportet in christo ponere duas sciētias: vnam creatā: z aliam increatā. ¶ Ad primū ergo dicendū q scientia est de his que consequunt humanā naturā fm animā que est pars eius. vnde licz in christo sit scientia diuina que est perfectissima: tamē ea non formaliter pficit humana natura. z ideo oportet creatā cognitionē vel scientiā in ea ponere. ¶ Ad secundū dicendū q diuersa luminaria per radios suos sunt nata diū dicendū q diuersa luminaria per radios suos sunt nata informare easdē res: z sunt eiusdem rationis in illuminando. vnde effectus minoris lucis nō percipit: quia sensus repletur luce maioris. sed sciētia creata z increata nō sunt vni⁹ rationis nec idem informāt: z ideo nō est simile. ¶ Ad tertiū dicendū q nihil prohibet aliquid esse digni⁹ aliquo fm quid quod est indigni⁹ simpliciter. sicut etiā color corporis xpi fm quid est dignior ipso corpore inquantū se habet ad ipsum sicut actus ad potentiā: cū sit forma accidētalis ipsi⁹: tamen corpus christi est digni⁹ simpliciter. z similiter se habet sciētia creata ad animā christi. ¶ Ad secundā questionē dicendū q nulla potētia passiua potest in actuz exire nisi cōpleta per formā actiui per quā fit in actu: quia nihil operatur nisi fm q est in actu. impressiones autē actiuorū possunt esse in passiuis dupliciter. vno modo per modū passionis dū. s. potētia passiua est in trāsmutari. alio modo p modū qualitatis z forme qñ impressio actiui iam facta est connaturalis ipsi passiuo: sicut etiam phs in predicamētis distinguit passionē z passibilem qualitatē. sensus autē potētia passiua est: qz nō potest esse in actu omniū ad que se extēdit sua operatio per naturā potētie. nō enī potest esse aliq̄d quod actu habeat omnes colores: z sic patiēdo a coloribus fit in actu: z eis assimilatur: z cognoscit eos. Similiter etiā intellectus est cognoscitiu⁹ omniū entium: quia ens z vnū conuertunt quod est obiectū intellectus. nulla autē creatura potest eē in actu totius entitatis cū sit ens finitū. hoc enī solius dei est qui est fons omniū entium: omnia quodāmodo in se prehabens vt dicit Diony. z ideo nulla creatura potest intelligere sine aliquo intellectu qui sit potētia passiua id est receptiua. vnde nec sensus nec intellect⁹ possibil operari possunt nisi per sua actiua perficiant vel moueant. sed quia sensus nō sentit nisi apud presentiā sensibilis: ideo ad eius operationē perfectam sufficit impressio sui actiui per modū passionis tm̄. In intellectu autē requiritur ad ei⁹ perfectionē q impressio sui actiui sit in eo non solū per modum passionis: sed etiā per modū qualitatis z forme connaturalis perfecte. z hanc formā habitū dicim⁹. Et quia quod est naturale firmiter manet: z in promptu ē homini vti sua naturali virtute: z est eidem delectabile: quia est nature cōueniens: ideo habit⁹ est difficile mobilis sicut sciētia. z eo potest homo vti cū voluerit: z reddit operationē delectabilez. sicut autē in sensu visus est duplex: actiuū vnū quasi primū agens z mouens: vt lux. aliud quasi mouens motū sicut color factus visibil actu per lucē: ita in intellectu est quasi primū agens lumen intellect⁹ agētis: z q̄si mouens motū spēs per ipsum facta actu intelligibilis: z ideo habitus intellectiue partis conficit ex lumine z specie intelligibili eorū que per speciem cognoscunt. quia igit intellectus christi perfectissimus fuit in cognoscendo: oportebat q in christo habitus esset quo cognosceret: vt sic impressio actiui nō solū eēt in ipso per modū passiōis: sed etiā per modū forme. ¶ Ad primū ergo dicendum q homo indiget ad intelligendū lumine intellectuali. z in naturali cognitione rerū naturaliter vt per ipsum fiant intelligibiles actu: cū sint intelligibiles in potentia: z in cognitione supernaturali vt per lumen infusum ad ea que sunt supra se eleuetur. angelus autē non indiget habitu in cognitione naturali: quia non abstrahit a fantasmatibus species: sed habet eas innatas. indiget tamē eo in cognitione supernaturali. vnde dicit Job. xxv. Nūquid est numerus militū eius: z super quē non fulget lumē illi⁹? z ideo angeli in cognitione naturali nō indigēt habitu fm q ad habitū requirit lumen. Exigitur autē fm q requirit species rerū propter hoc quia habent esse limitatū. vnde dicitur in libro de causis q omnis intelligentia est plena formis. anima autē christi q sit superior angelis non habet ex natura anime: quia sic quelibet anima eēt superior angelo: sicut nec corpus eius habet ex natura corporis q sit nobili⁹ nostris animab⁹: sed habet ex vnione. vnde omnia que superaddunt a deo in anima christi z in angelis sunt eminentius in anima christi q̄z in angelis. ¶ Ad secundū dicendū q anima intellectiua comparat ad res intelligēdas dupliciter. Uno modo vt faciēs eas intelligibiles actu: quia non omnes res prout sunt in sua natura sunt actu intelligibiles: sed solum res īmateriales. vnde z res materiales intelligibiles efficiunt per hoc q abstrahunt a materia particulari: et a cōditionibus eius: vt sic quodāmodo intellectui qui īmaterialis est assimilentur. Alio modo comparat ad res vt cognoscens eas. z fm hoc oportet q sit similis ipsis rebus vt

per propriam rationem cuiuslibet rei de ea determinatam cognitionē habeat. ad hoc autē q aliquid assimilet multa sufficit q habeat in actu illam solam formā fm quam dicitur eē similitudo: sicut per calorē ignis multa sibi assimilat. ſz ad hoc q aliquid fit simile multis oportet q actu omniū illorū multorū formas habeat: sicut si in pariete sint diuersarū rerū similitudines. ⁊ ideo anima intellectiua potest facere omnia intelligibilia per vnā naturā luminis quā actu habet sine hoc q aliquid aliud ab alio recipiat. ⁊ ideo potētia q̄ hec efficit est simpliciter actiua. ⁊ dicit intellect⁹ agēs qui nō operatur aliquo habitu mediāte. sed cū essentia anime sit limitata: nō potest per eam assimilari omnib⁹ quidditatibus rerū intellectarū. vnde oportet q ista assimilatio compleat per hoc q aliquid aliunde recipit. ⁊ ideo potētia qua perficit quasi passiua est fm q omne recipere dicit pati. ⁊ vocatur possibil intellectus qui operat aliquo habitu mediante. quāuis aūt possibilis intellectus in xp̄o sit nobilior simpliciter ex vnione q̄s intellect⁹ agens in nobis: tamē non est nobilior ex ratione potētie: sicut nec sensus eius nobilior intellectu nostro ex ratione potentie. vnde non sequitur q si intellectus agens in nobis nō est subiectū alicuius habitus q nec possibilis intellectus in xp̄o. ¶ Ad tertiū dicendū q potentie naturales operant circa aliqua determinata. vnde possunt fm naturā suam esse in actu simpliciter respectu illorū: ⁊ ideo nō oportet q eis aliquid addatur ad producendū suū effectū. sed anima humana habet operationem circa ens simpliciter: ⁊ ideo cū habeat possibilitatē in suo eē oportet q eius possibilitas perficiat per aliquid additū ad hoc q opereť. ¶ Ad tertiaz quēstionē dicendū q habitus sciētie ex duabus consistit: vt dictū est. s. ex lumine intellectuali: ⁊ ex similitudine rei cognite. in cognitione aūt qua anima xp̄i vel quelibet anima videt verbū per essentiā nō potest esse habitus quantū ad speciem que sit similitudo cogniti: cū enī omne quod recipit in aliquo sit in eo per modū recipiētis: eēntie diuine similitudo nō potest in aliq̄ creatura recipi que perfecte repzesentet ipsam propter infinitā distantiā creature ad deū. Et inde est q illud quod est in deo vnū ⁊ simplex: creature diuersis formis ⁊ perfectionibus repzesentāt: vna quecq̄ earū deficiēte a perfecta repzesentatione diuine eēntie. similitudo aūt alicui⁹ rei recepta in videte nō facit eū videre rem illam nisi perfecte eā repzesentet sicut similitudo coloris in oculo existens nō facit videre lucē pfectā: quia in colore nō est nisi quedā obumbrata participatio lucis. ⁊ ideo quicūq̄ intellectus cognosceret verbū per similitudinē aliquā nō diceretur videre essentiaz verbi. ⁊ ita patet q anima xp̄i ⁊ quelibet alia anima que videt verbum per essentiā nō videt ipsum mediante aliqua similitudine. similiter nō potest ex pte luminis in illa visione esse habitus quantū ad effectū lūcis intellectualis cuius est intelligibilia facere in actu: quia res ymateriales fm se sunt intelligibilia in actu. sed oportet q sit ibi quantū ad aliū effectū qui est perficere intellectū possibilem ad cognoscēdū quod in nobis faciunt species illuminate lumine intellect⁹ agētis. sed quia illa visio excedit oēm facultatē nature create: ideo ad illam visionē nō sufficit lumen nature: sed oportet vt superaddat lumē glorie. ¶ Ad primū ergo dicendū q nō eadem est vnio qua vnitur verbū aīe xp̄i in persona: ⁊ qua vnit ei vt visibile videnti q̄ vnitur corpori in persona: nō tñ videt a corpore. ⁊ ideo licz in vnione illa qua vnit aīa verbo in persona nō cadat aliquod mediū. nō tñ oportet q in visione nō cadat aliquod mediū. non quidē dico mediū sicut in quo videt vt speculū vl̄ species: sed sicut sub quo videt sicut lumē. ¶ Ad secundū dicendū q habit⁹ sciētie nō tñ consistit in specieb⁹ sed etiā in lumine: vt dictū est. ¶ Ad tertiū dicendū q illud lumē nō est quid subsistēs vt possit vniri verbo quasi cognoscēs verbū: sed est illud quo assimilat aīa vbo formaliter vt possit in visionē verbi sicut in gra est similitudo quedā aīe ad deū: ⁊ hec est similitudo nobilior aīa fm quid ⁊ nō simpliciter vt dictū est. ¶ Ad q̄rtā quēstionē dicēdū q illud in quo aliq̄d videt ē ratio cognoscēdi illud qđ in eo videt. Ratio aūt cognoscēdi est forma rei inq̄ntū est cognita quia per eam fit cognitio in actu. vñ sicut ex materia ⁊ forma est vnū eē: ita ratio cognoscēdi ⁊ res cognita sunt vnū cognitū: ⁊ ꝓpter hoc vtriusq̄ inq̄ntū huiusmodi ē vna cognitio fm habitū ⁊ fm actū. ⁊ ita nō est alius habit⁹ quo cognoscit verbū: ⁊ ea q̄ in verbo videnť: sicut nec alius habit⁹ quo cognoscit mediū demōstrationis: ⁊ cōclusio, fm q̄ mediū ad cōclusionē ordinat. ¶ Ad primū ergo dicendū q q̄ videnť res in speculo spēs istarū rerū nō imprimunt a reb⁹ in sensum sed a speculo. vñ imprimunt oēs iste spēs in sensum vt cōclse in vna specie speculi nō q̄ fit alia spēs speculi ⁊ alia spēs rei vise in speculo. sed in visione verbi nō imprimit aliq̄ similitudo a verbo in animā p quaz videat: vt dictū est: ſz ipm p essentiā suā aīe vnit. ⁊ ideo in ipsa eēntia verbi videnť alie res: q̄ eēntia verbi habet rationē speculi q̄ fit in visu a speculo. ¶ Ad secūdū dicēdū q aīa assimilat rebus q̄s cognoscit in verbo non p aliq̄s formas illarū rerū impressarū in aīa: sed p hoc q verbū ipsum efficit vt forma aīe videti inquantū videt ab ea: ⁊ ipsum verbū est similitudo omniū illarū rerū. ¶ Ad tertiū dicēdū q sicut abeuntibus rebus sensibilib⁹ remanēt impressiones rerū fm q̄s est imaginatio: ita etiam abeunte verbo in ipso qui definit videre verbū remanet impressio in aīa ei⁹ a verbo p quā cognoscūtur ea q̄ in verbo videat p spēs illarū rerū: ⁊ hec erit q̄si reliquie preterite visionis. ¶ Ad quintam quēstionē dicēdū q fm philosophū in. iij. de aīa intellect⁹ possibil est in potētia ad oīa intelligibilia. omne autē quod est in potentia ad formā aliquā remanet imperfectū nisi illa forma fiat in eo. vnde cū intellectus xp̄i non sit imperfect⁹ oportet q forme rerū ad quas intellectus possibilis est in potētia sint descripte in eo. sed fm q̄ cognoscit verbū nō depingit in eo neq̄ similitudo verbi neq̄ res q̄ videnť in verbo: vt dictū est. vnde oportet q preter visionē q̄ videt res in verbo habeat aliam scientiā de rebus fm q̄ cognoscit eas per propzias similitudines in propzia natura. ⁊ sic habem⁹ tres sciētias xp̄i. Una est diuina que ē increata. Alia qua cognoscit res in verbo ⁊ verbū ipsum que est sciētia comprehensozis. Tertia qua cognoscit res in propzia natura que cōpetit ei fm q̄ est bō in solis naturalib⁹ considerat⁹. ¶ Ad primū ergo dicendū q iste due sciētie vltime nō sunt vni⁹ rationis nec vni⁹ speciei: ⁊ ideo nō est inconueniēs q̄ sint in eodem nō ratione eiusdem. ¶ Ad secundū dicendū q verbū Apostoli intelligendū est de perfecto ⁊ imperfecto in eadem specie. non tamen est inconueniēs q̄ in eodem sint perfectiones quarū vna sit maior altera diuersarū specierū. Vel dicendū q sciētia rerū in propzio genere nō habet aliquā imperfectionez ex parte cognoscētis. vnde etiam in beatis est: quāuis sit inferior illa scientia qua videnť res in verbo propter ignobilius mediū cognoscēdi. vñ nō est simile de fide que importat imperfectionē ex parte credentis. Et per hoc patet respōsio ad tertium.

Ad secundū sic proceditur. videtur q anima christi verbum videndo comprehenderit. Sicut enī dicit Isido. trinitas sibi soli nota ē ⁊ homini assumpto. sed visio qua deus videt soli deo conuenit̄: ⁊ nulli alij pure creature est visio cōprehensionis: ergo homo assumptus comprehēdit trinitatem. ¶ P̄ maius est vniri deo quantū ad esse persone q̄s quantū ad visionē. sed sicut dicit Damas. tota diuina natura vnita est carni in persona filij: ergo multo fortius tota diuina natura vnita est anime p modū visibilis: ⁊ ita anima christi comprehēdit deitatē verbi. ¶ P̄ verbū est simplex nō diuisibile. sed simplex nō potest ab aliquo capi quin comprehendat: quia non potest esse partim intra capientē ⁊ partim extra. cū igitur anima christi verbū videndo capiat: videt q ipsum comprehēdat. ¶ Sed contra. fm Augu. illud propzie comprehēdit cui⁹ fines conspi-

ciunt.sed verbi cum sit infinitū fines conspici nō possunt: ergo nō potest comprehēdi ab anima xpi. ¶ Ꝑ nulla potē tia substantie finite est infinita.sz anima xpi cū sit creata est substantia finita:ergo omnis virtus ei⁹ est finita:ergo z capacitas eius.sed capacitas finita nō comprehēdit infinitū: cū igit verbū sit infinitū nō potest comprehēdi ab aīa xpi. ¶ Ulteri⁹ videt qꝫ in verbo nō cognoscat oīa qui cognoscit verbū. Math. xiiij. De die illa nemo scit neqꝫ fili⁹ sz solus pater.sed non loquitur de filio sm diuinam naturā sm quā habet eandez scientiā cū patre:ergo loquit de filio sm humanā naturā:ergo xps sm animā nō scit oīa q̄ scit deus. ¶ Ꝑ deus scit infinita:sed aīa xpi cū sit finita nō potest cōprehendere infinita:ergo nō oīa scit que deus scit. ¶ Ꝑ ex infinitate diuine potentie est qꝫ potest infinita facere.sz aīa xpi nō comprehēdit infinitatē diuine potentie:ergo nō cōprehēdit oīa que deus potest facere.sed de⁹ scit omnia que potest facere:ergo anima xpi nō habet scientiā omniū q̄ scit deus. ¶ Ꝑ quanto aliquis intellect⁹ est altior tanto potest ex vno plura cognoscere. z propter hoc dicit sciētia superiorū esse vniuersaliorē q̄ inferiorū in li. de cau. z a Dio.sz intellectus diuin⁹ est altior in infinitū q̄ anima xpi:ergo in infinitū plura pōt ex seipso cognoscere q̄ anima xpi ex visione vni⁹ diuine essentie. ¶ Sed contra. Apocal. v. Dignus est agnus qui occisus est accipere diuinitatē z sapiētiā.glo.id est omnē cognitionē.ergo cū agnus sit occisus sm humanā naturā:videtur qꝫ xps sm humanā naturā omnē cognitionē habeat. ¶ Ꝑ nullū bonū est quod anima xpi non amet: quia habet perfectā charitatē.sed non amatur nisi cognitū: ergo nullū bonū est quod nō cognoscat.sed omne quod est inquantū est:bonū est:ergo cognoscit omnia. ¶ Ulteri⁹ videt qꝫ cognoscat omnia ita limpide vt deus.limpiditas enī visionis impedit p obscuritatē potētie videntis aut ipsius medij.sed in potētia intellectiua xpi nō est aliq̄ obscuritas cū eius anima sit speculū clarissimū z mūdissimū.medium autē est idem in quo videt deus z ipsa anima xpi.s.ipsa eēntia diuina:ergo anima xpi nō min⁹ limpide videt q̄ deus. ¶ Ꝑ si deus magis limpide videt q̄ anima xpi:limpiditas in infinitū limpiditatē excedit.sz inter infinite distātia possunt esse infinita media: ergo possunt esse infinite creature magis limpide cognoscētes q̄ anima xpi. ¶ Ꝑ limpiditatis defectus in intelligēdo cōtingit ex hoc qꝫ virtus intellectiua nō potest sufficiēter supra rem intelligendā:siue ōtingat ex excellentia rei intelligēde ad quā nō pertingit intellectus siue ex defectu ei⁹:quia intellect⁹ agens nō potest perfecte eis dare rationē intelligibilis:sicut sunt ea que nō bñt esse perfectū sicut tempus z motus.sed anima xpi sufficienter potest super oēm naturā creatā:ergo omnia que in verbo videt videt in termino limpiditatis: ergo de⁹ nō magis limpide videt q̄ anima xpi. ¶ Sed cōtra. quāto magis visus est acutior tanto visio limpidior.sed visus diuin⁹ est in infinitū acutior z potentior in intelligendo q̄ visus anime xpi:ergo in infinitū limpidius videt. ¶ Ꝑ maior lux maiorē visionis claritatē causat.sed lux increata qua videt de⁹ in infinitū est maior q̄ lux creata intellect⁹ xpi: ergo deus in infinitū limpidius videt. ¶ Ulteri⁹ videt qꝫ anima xpi nō vno intuitu omnia videat q̄ in verbo cognoscit: quia sicut dicit philosop⁹ scimus plura:intelligim⁹ vo vnū.sed nō videt anima christi aliqua in verbo nisi intelligēdo:ergo non potest vno intuitu omnia videre. ¶ Ꝑ anima christi in verbo videt omnia que videt verbū.sed verbuz videt infinita: ergo z anima christi videt infinita.si igit simul actu omnia videret que ibi videt esset ptransire actu infinita:qō nō contingit. ¶ Ꝑ quātitas virtutis cōmensurat operationi.sed anima christi est finita:ergo nō potest in operationē infinitam nec in infinitas operationes simul.sed si omnia infinita videt simul anima christi diuersis operationibus sm diuersa obiecta habet infinitas operationes simul.si autē vna operatione habet infinitā operationē:quod est impossibile:ergo non videt actu omnia simul que videt in vbo. ¶ Ꝑ angeli beati nō vident simul actu quicqd vident in verbo: vnde z vnus aliū illuminat.sed visio qua anima christi videt in verbo est similis illi visioni: ergo nō omnia simul videt in verbo. ¶ Sed cōtra. philosophus dicit in.j. Ethico. qꝫ felicitas nō consistit in habitu sed in operatione.sed xps est perfecte felix z beatus: ergo est in actu omniū eoꝝ que cognoscit. ¶ Ꝑ quecūqꝫ cognoscunt cognoscunt vel habitu vel actu.sed christus nō videt per aliquē habitū specierū ea que videt in verbo.si ergo nō videt actu nullo modo cognoscit nisi in potētia. ¶ Ꝑ quecūqꝫ vident in vna specie simul vident:sicut homo simul videt quantitatē z colorem. sed omnia q̄ videt anima christi in verbo:videt in vna eēntia vbi quasi in vna specie:ergo anima christi omnia simul videt. ¶ Rō. dicendū ad primā questionē qꝫ illud proprie comprehendit quod attingitur ab intellectu sm totā rationem sue cognoscibilitatis. z hoc est fines eius conspici: nō quidē rei:quia sic deus seipsum nō comprehēderet:quia fines non habet.sed quia sm omnē rationē qua cognoscibilis est seipsum cognoscit:ideo comprehēdere seipsum dicitur. z quia vnūquodqꝫ est cognoscibile sm qꝫ est ens: ideo dicta comprehensio cōtingit qñ ad essentiā rei efficacia intellectus intelligendo.cū autē intellectus duo habeat in intelligendo.s.lumen intellectuale quo intelligere potest: z similitudinē rei intellecte qua sua intellectualis operatio determinat ad hanc rem cognitā quodcunqꝫ horū excedat a re sm qꝫ est in suo esse:intellectus illam rem nō comprehēdet.sed in hoc differt:quia si excedat res similitudinē intellectus qua rem ipsam intelligit:tūc intellect⁹ nō attingit ad videndū essentiā illius rei: quia vt dictū est:per similitudinē illam intellectus determinat ad rem cognitā.sicut si species intelligibilis repzesentaret hominē inquantū est sensibilis: z nō inquantū est rationalis:tūc enī nō videtur essentia hominis.quocūqꝫ enī subtracto de essentialib⁹ rei remanet essentia alteri⁹ speciei.si autē res excedat lumen intellectus z nō speciē:tūc videbit quidē eēntia rei:sed nō modo perfecto vt cognoscibilis est eo qꝫ vt dictū est ex lumine intellectuali est efficacia intelligēdi.sed quia esse quod recipitur in creatura deficit ab eminētia esse creatoris: iō omnis intellect⁹ creatus cognoscēs deū per similitudinē aliquam siue impressam siue a rebus acceptā nō videt essentiā dei.sz ad hoc qꝫ videat deū oportet qꝫ ipsa dei essentia coniungat intellectui vt forma q̄ cognoscit determinate qō est in oīb⁹ beatis.sed quia lumē intellectuale facit intelligentē simpliciter: ideo oportet qꝫ omnis intellectus intelligat per lumē quod sit in ipso. vnde per lumē intellectuale quod est in intellectu creato receptū quo deū videt:deficit ab eē diuino. z ideo quātus essentiā dei videat: nō tamē perfecto modo videt. z ꝓpter hoc intellectui creato cōmunicari nō potest qꝫ deū comprehēdat. ¶ Ad primū ergo dicendū qꝫ Ysido. loquitur de perfecta cognitione trinitatis: que trinitas de seipsa perfectā cognitionē habet simpliciter.sed anima xpi habet de ea cognitionē perfectā in genere creature. Uel dicendū qꝫ nō loquit de comprehēsione ipsius trinitatis sm se:sed quantū ad omnia que in se ipsa trinitas cognoscit:qz omnia illa cognoscit in ea anima christi:nō aūt aliqua alia creatura. vel si intelligat de cōprehensione trinitatis in se: tūc homini assumpto cōuenit:nō rōne nature humane sed rōne diuine. ¶ Ad secundū dicendū qꝫ sicut nihil est de diuina natura quod nō sit humane nature vnitū in persona verbi:nō tamē humana natura adequat diuine nature. ꝓpter quod diuina natura tota dicit vnita humane nature nō conclusa in humana natura.silr qz nihil est de natura verbi quod aīa xpi nō videat nec tñ ei adequat:potest dici qꝫ aīa xpi totā naturā verbi videt:nō tñ eam comprehēdit: qz eā nō totaliter videt. Illud enī totaliter videt cui⁹ visibilitas nō excedit modū videntis:vt.s.videns ita perfecte videat sicut res perfecte visibilis est. vnde qui habet opinionē

tñ de quo scientia haberi potest non totaliter cognoscit illud. ꝛ ideo nullus intellectus creatus potest essentiã dei totaliter videre: quia eius efficacia non est tanta in intelligendo quãta est veritas siue claritas diuine essentie ſm quã visibilis est: quod solius diuini est intellect⁹: ꝛ ideo ipse solus seipsum totaliter cognoscit. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ non negatur verbũ ab anima xp̃i comprehẽdi qz partẽ ei⁹ videat ꝛ partẽ eius nõ videat. sed quia nõ ita perfecte videt sicut visibile est: sicut etiã oculo⁹ qui vnã conclusionẽ sciũt: vnus perfecte scit: nõ quia alter cõclusionis partẽ scit: ꝛ partem ignoret: sed quia vnus scit per mediũ efficaci⁹ q̃z alter. ¶ Ad secundam questionẽ dicendũ ꝙ quidã dixerũt omnẽ intellectum videntẽ deũ videre omnia que videt deus. sed hoc nõ est necessariũ: quia cũ res videnẽ in deo: deus est quasi mediũ cognoscẽdi illas res. nõ est aũt necessariũ ꝙ qui cognoscit aliquod mediũ cognoscat omnia illa que per mediũ illud cognosci possunt nisi plenarie mediũ illud ſm totã virtutẽ suam cognoscat. ꝛ ideo ipse deus qui seipsum comprehendit: omnia que in eo sunt qualitercũq; cognoscit: sed diuersimode: quia ea que sunt erunt vel fuerũt ſm quodcũq; tempus scit sciẽtia visionis: quia illud p̃prie videt̃ qõ habet eẽ extra videntẽ. ꝛ quãuis essentia per quã videt sit vna tamen quia p̃ distinctas rationes ideales ea videt: ideo distinctã cognitionẽ de eis habet dum vnũquodq; cognoscit ſm p̃priã ideam: sicut bonũ. vl̃ p̃ oppositi ideam: sicut malũ. distinctio aũt harũ rationũ est ex diuerso respectu exemplaris. ſ. diuine eẽntie ad res visas. ¶ Sed ea que nec sunt nec fuerũt nec erũt: ꝛ tamen potuissent esse vel fuisse vel futura esse: cũ in seipsis non sunt: nullam in seipsis distinctionẽ habent: nec sunt nisi in potentia ipsius dei: in qua vnũ sunt. vñ nõ possunt esse respectus diuersi ſm quos distinguant̃ rationes horũ possibiliũ. ꝛ ideo hec de⁹ nõ cognoscit p̃ ideas distinctas: sed p̃ cognitionẽ siue potentie in qua sunt. ꝛ ideo dicit̃ hec cognoscere simplici intelligẽtia: quia intelligenti est concipere etiã ea que nõ sunt extra concipientẽ. sed quia omne quod agit aliq̃d vel potest agere: agit illud ſm ꝙ est ens actu: ideo impossibile est ꝙ aliq̃s scit omnia que ex alia causa possunt p̃duci nisi comprehẽdat eius entitatẽ. et quia nullus intellect⁹ creatus comprehẽdit essentiã diuinã ideo nullus creatus intellect⁹ potest scire omnia que deus potest facere: ꝛ hec sunt illa que deus scit simplici intelligẽtia. sed ea que sunt fuerũt vel erunt deficiũt ab infinitate diuine potentie: quia plura facere posset. vnde nõ p̃hibetur aliquis creatus intellect⁹ cognoscere ea oĩa. sed vnuquisq; tanto plura eo⁹ in verbo cognoscit quanto perfecti⁹ verbũ intuet̃. ꝛ quia anima xp̃i perfectissime ĩter creaturas v̄bũ intuet̃: ad tantũ hui⁹ cognitiõis peruenit. ſ. ꝙ scit omnia q̃ fuerũt vel erũt nõ solũ facta sed cogitata vel dicta. ꝛ quia cõprehẽdit quãlibet essentiã creatã: ideo scit omnia que sunt in potẽtia seminali creature cuiscũq; eo modo quo de⁹ scit que sunt in potentia sua. sic ergo dicendũ est ꝙ videt in verbo omnia que videt verbũ sciẽtia visionis. ¶ Ad primũ ergo dicendũ ꝙ dicit̃ filius nescire: quia nõ facit nos scire ex eo ꝙ ad nos mittit̃. ſil̃ nec ſpũſanct⁹. sed solus pater scire dicit̃: quia ipse nõ mittit̃. vñ scĩa patris intelligit̃ quãtũ ad hoc ꝙ in se scit: a qua scĩa nõ excluditur fili⁹ ꝛ ſpũſanct⁹: vt sic intelligat̃ de filio nõ solũ inquantũ homo: sed etiã inq̃ntũ deus. vel potest intelligi de filio ſm humanã naturã ſm eundẽ modũ loquẽdi. ¶ Ad secundũ dicendũ ꝙ deus infinita nõ scit p̃ visionis sciẽtiã: sciret tñ si generatio in futurũ nunq̃z cessaret qõ deo est possibile. ꝛ hac positione facta aĩa xp̃i sciet infinita scĩa visionis vt q̃dã dicũt. nunc aũt scit infinita simplici intelligẽtia inquantũ scit oĩa que fieri p̃nt p̃ potentiã creature que infinita sunt ad min⁹ ſm numerũ: nec hoc impedit̃ p̃ hoc ꝙ est eius subſtantia finita p̃pter duo. primo quia ista infinita q̃ sciret si generatio semp̃ duratura eẽt nõ cognosceret p̃ infinitã: sed p̃ vnũ. ſ. verbũ. nec tñ comprehẽderet illud verbũ: qz ex illo vno possent adhuc multo plura educi. posset enĩ aliq̃s alias species facere. ea autẽ infinita que sunt in potẽtia creaturarũ iterũ cognoscit comprehẽdendo ipsas creaturas que infinite nõ sunt. virt⁹ aũt cognoscẽtis p̃portionat̃ medio cognoscẽdi magis q̃z ipsis cognitis. ¶ Secũdo quia cõtingit aliquã virtutẽ limitatam esse quantũ ad esse: sed nõ quantũ ad rationẽ illi⁹ virtutis sicut supra de gratia dictũ est. ꝛ quia ratio virtutis determinat̃ ad obiectũ: ideo ctingit aliquã virtutẽ finitã quãtũ ad eẽntiã posse in infinita obiecta: sed nõ operari modo infinito: qz efficacia infinita in agendo non potest esse nisi ab eẽntia infinita: cũ vnũquodq; agat ſm ꝙ est ens actu: sicut virtus solis est ad p̃ducẽdũ infinitas herbas: qz quantũcũq; p̃producat numq̃z virtus sua exhauriẽt̃: nõ tamen agit efficacia infinita. ita etiã anima xp̃i quãuis finita sit in essentia: nõ tamen p̃hibet̃ quin infinita cognoscere possit: sed ꝙ non possit cognoscere ea limpiditate infinita. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ deus potest facere multa que nunq̃z facit: ꝛ illa scit deus sciẽtia simplicis noticie: nõ autẽ scientia visionis. sciẽtia autẽ anime xp̃i nõ perficit̃ etiã in numero scitorũ scientie diuine que est simplicis notitie: sed solũ scientie visionis: vt dictũ est. ¶ Ad quartũ dicendũ ꝙ deus scit ex ipsa sua essentia que potest deus facere: que tamẽ in anima christi nõ scit: ꝛ ideo quantum ad hoc deus plura scit. ¶ Ꝑ hoc habet locũ in illis que minor intellect⁹ nõ comprehendit. si enĩ omnia comprehẽdit: tunc omnia scit inferior intellectus in illis que scit superior: nõ tamen ita bene. ꝛ ideo cũ anima christi cõprehẽdit creaturas scit omnia que sunt in creatura vel actu vel potẽtia ipsius: nõ tamen ita limpide sicut deus. ¶ Ad tertiã questionẽ dicẽdũ ꝙ claritas vel limpiditas visionis cõtingit ex tribus. ¶ Primo ex efficacia virtutis visiue: quia qui sunt fortioris visus magis limpide vident. ¶ Secũdo ex claritate lucis: sub qua claritate visibile videtur: sicut clarius videtur aliquid in lumine solis q̃z in lumine lune. ¶ Tertio ex cõparatione visibilis: vel eius in quo aliquid videtur ad videntẽ: quia quod a remotiori videtur minus clare videtur. ꝛ p̃pter hec tria nõ potest anima xp̃i ita limpide videre ea que videt in verbo sicut ipsum verbũ. p̃primo quia non habet tantã virtutẽ in intelligẽdo. secũdo quia lumen sub quo videt deficit a lumine increato. tertio quia essentia diuina que est exemplar rerum in quo res videntur est magis coniuncta deo q̃z alicui creature: quia est idem eidem ſm rem. ¶ Ad primũ ergo dicendum ꝙ anima christi est speculum clarissimũ respectu creaturarũ: non tamẽ pertingit ad claritatem diuinam. nec ex hoc sequitur ꝙ sit in eo aliqua obscuritas: sicut nec in minus albo est aliqua nigredo: sed albedo minus intensa. ¶ Ad secundum dicendum ꝙ quãuis limpiditas cognitionis diuine in infinitum excedat limpiditatez cognitionis anime christi: nõ tamẽ sequitur ꝙ possit esse alia creatura limpidius cognoscens q̃z anima christi: quia peruenit ad vltimum gradum creature possibilem: sicut supra dictum est de gratia eius. ¶ Ad tertium dicendũ ꝙ limpiditas intelligendi non est tantũ ex parte intelligibilis: sed ex parte intelligentis. vnde quãuis aliqua res ab anima christi sciatur ſm omnẽ suam cognoscibilitatem: tamen melius cognoscitur ab ipso deo quantũ ad modũ intelligẽtis eo ꝙ minimũ intelligibile intelligit claritate infinita: sicut etiã rem paruã creat potentia infinita. ¶ Ad q̃rtã questionẽ dicendũ ꝙ rõ quã assignat p̃bi q̃re intellect⁹ noster nõ põt simul plura intelligẽ est hec qz oportet ꝙ intellect⁹ figurẽt̃ specie rei intelligibil̃. impossibile est autẽ ꝙ simul figurẽt̃ plurib⁹ specieb⁹: sicut impossibile est ꝙ corpus sit̃ figurẽt̃ plurib⁹ figuris. ꝛ ideo si aliq̃ cognoscunt̃ per vnã speciem illa nihil p̃hibet simul cognosci: sicut homo intelligẽs quidditatẽ hominis simul intelligit animal ꝛ rationale. ꝛ p̃pter hoc etiam intelligens p̃positionẽ simul intelligit p̃dicatũ ꝛ subiectũ: qz intelligit ea vt vnum. ꝛ ideo cum anima christi intelligit omnia que sunt in vno scilicz verbo etiam simul ꝛ vno intuitu omnia

gnoscit actu. Et similiter est de alijs beatis quantum ad oia que in verbo videt: secus aũt est de illis que vident per species diuersas: que sil videre nõ possunt. ¶ Ad ꝑmũ ergo dicendũ ꝙ qñ plura intelligũt in vno. oia illa sunt vt vnus intelligibile: ⁊ per hoc seruat verbũ ꝓbi. ¶ Ad secũdũ dicendũ ꝙ verbũ nõ videt infinita per scientiã visionis vt dictus est. ⁊ de hac verũ est ꝙ aĩa xꝑi videt quecũq; videt verbum si tñ infinita viderit ꝓdicta positione facta ꝙ generatio semper duraret nõ sequeret ꝙ trãsiret in infinita: q2 non videret ea pertrãseundo de vno in aliud: ꝛ in vno simplici: tam deus ꝙ aĩa xꝑi. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ oia que anima xꝑi videt in verbo: videt vna operatiõe: non tñ illa operatio est infinita in se: ꝛ materialiter: q2 transit super infinita. ꝓdicta positione stãte de duratione mũdi: sicut etiã dictũ est de virtute intelligendi. ¶ Ad quartũ dicẽdũ ꝙ vn⁹ angel⁹ nõ illuminat⁹ ab alio de his que illuminat⁹ videt in ꝓbo: ꝛ de eis que non videt: que superior videt vel in verbo vel in lumine alterius angeli magis sibi ꝓportionato in quo sunt forme magis particulares: sicut inferiores angeli illuminãtur a medijs de his que ipsi in verbo non vident: medij autem vident vel in verbo vel per illuminationem superiorũ angelorum.

Ad tertiuz sic procedit. videt ꝙ �› illam scientiam qua anima xꝑi scit res in ꝓpria natura: sciat omnia. Omnis enĩ potentia que nõ est reducta ad actuz est imperfecta: sed intellect⁹ possibilis anime xꝑi est in potentia ad omnia intelligibilia: q2 est quodãmodo oia fieri vt dicit in tertio de anima: ergo si nõ oia sciret per ꝓprias similitudines remaneret imperfect⁹. ¶ ℞ hec est natura intellectus per quã differt a sensu vt dicit in tertio de anima ꝙ quãto intellect⁹ plura ⁊ difficiliora intelligit: tãto magis potest alia leniora intelligere: ꝛ qõ est huiusmodi nihil ꝓhibet quin oia capere posset: ergo aĩa christi etiaz in ꝓpria natura oia cognoscit. ¶ ℞ magis impediũt se opposita vt nõ possint esse simul q̃ quelibet alia: ꝛ species oppositoruz nõ impediũt se quin sint simul in aĩa: q2 simul hõ habet sciẽtiã albi ⁊ nigri: ergo multo min⁹ alique alie spẽs impediũt se inuicẽ vt nõ possint esse simul: ⁊ sic idẽ qõ ꝓius. ¶ Sed cõtra. nõ possunt oia cognosci in quo nõ sunt oia: ꝛ omnia nõ possunt esse in vno habitu creato: ergo cũ sciẽtia quã habet christus de rebus in ꝓpria natura sit per aliquem habitum creatum nõ potest per illam scientiam omnia cognoscere. ¶ ℞ per illam scientiam christus conformatur nobis: sed nos non possumus scire omnia: ergo nec christus scõm hanc scientiã sciuit omnia. ¶ Ulterius videtur ꝙ hanc sciẽtiã xꝑus habuit minorẽ angelis: q2 quãto intellectus est simplicior tanto ei⁹ naturalis scientia maior: sed intellectus angelicus est simplicior q̃ aĩe christi: q2 intellect⁹ xꝑi nõ excedit terminos humane nature vltra quos est simplicitas intellect⁹ angelici: ergo intellect⁹ habet maiorem scientiã q̃ est sciẽtia naturalis aĩe xꝑi. ¶ ℞ quanto intellectus est magis ꝓpinquus materie tãto debilior in cognoscendo: ꝛ intellectus xꝑi cum sit forma materialis corporis xꝑi est magis ꝓpinquus materie q̃ angelic⁹: ergo debili⁹ cognoscit: ⁊ sic idẽ qõ ꝓius. ¶ ℞ sicut dicit Isaac. ratio oritur in vmbra intelligẽtie: intelligentiã aũt vocat angelũ cũ ergo xꝑs habeat intellectũ rationalẽ videt ꝙ ei⁹ scientia sit minor q̃ angelor. ¶ Sed cõtra Heb. ij. dicit ꝙ xꝑs minoratus est ab angelis solũ ꝓpter passionẽ: ergo scientiam habet eis potiorez. ¶ ℞ Sicut dicit Dio. vij. ca. Eccle. te. ipse xꝑs ꝛ ꝙ hõ docet angelos: ergo maiorẽ scientiã habet q̃ illi. ¶ Ulteri⁹ videt ꝙ xꝑs nõ habuit scientiã per modũ collationis: q2 sicut dicit Damas. in xꝑo nõ inquirim⁹ consiliũ neq; electionẽ: sed hec pertinẽt ad colllationẽ ꝓacticam ergo eadẽ ratione nõ fuit in ea collatio quãtũ ad speculatiuam. ¶ ℞ discursus rationis opponitur deiformitati: sed anima christi tota fuit deiformis: ergo nõ habet scientiam collatiuã. ¶ ℞ discursus rationis vt dicit Isaac contingit ex hoc ꝙ habet lumẽ obumbratũ: sed in anima christi nulla fuit obumbratio nec obscuritas: ergo nec habuit scientiã per modum collationis. ¶ Sed contra. christus assumpsit omnia naturalia que consequunt naturam humanã: ergo assumpsit rationis: sed rationis actus est inquirere ⁊ conferre: ergo ipse habuit scientiã collatiuã. ¶ ℞ opponere et respondere pertinẽt ad scientiam collatiuã: sed christus exercuit officiũ opponẽtis ⁊ respondẽtis vt dicit Luce. ij. ergo ipse habuit scientiã collatiuã. ¶ Ulterius videtur ꝙ per plures habitus hec scientia diuisa fuerit: quia scientia sua fuit vniuoca sciẽtie nostre: sed nostra sciẽtia est de omnib⁹ que christus sciuit per plures habit⁹: ergo ⁊ scientia christi ¶ ℞ sicut dicit philosophus. iij. de anima. scientie secanť sicut ⁊ res: sed christus habuit scientiaz de diuersis rebus: ergo habuit diuersos habit⁹ scientiarũ. ¶ ℞ scientie diuiduntur ſm diuersas rationes cognoscendi: sed quantuz ad hanc scientiam pertinet ipse nõ eadem specie siue ratione omnia cognouit: sed pluribus: ergo non habuit vnũ tantũ habitũ scientie: sed plures. ¶ Sed contra. Scientie christi fuit perfectissima: sed scientia quanto magis est vna tanto magis est perfecta vt patet per Dio. ⁊ per li. de causis: ergo magis sciuit omnia per vnũ habitũ. ¶ ℞ scientia regitiua pluriũ artium non diuersificat per illas artes: sed est vnus habitus: sicut patet de militari respectu omniũ scientiaruz que sub ea sunt: sed scientia christi fuit regitiua: ⁊ quasi architectorica respectu oĩuz hũanaz sciarũ: ergo ipse per vnũ habitũ omnia sciuit que ad hanc scientiã pertinẽt. ¶ Ulterius videtur ꝙ in ista scientia ꝓfecerit. Heb. x. Didicit ex eis que passus est obedientiaz: sed discere est in scientia ꝓficere: ergo in scientia ꝓfecit. ¶ ℞ nõ ꝓficere in his que quis ꝓficere potest est magnus defectus: sed in omni scientia qua quis nõ omnia scit potest ꝓficere: ergo cũ christus ſm hanc scientiã nõ omnia sciuerit: videtur ꝙ potuerit ꝓficere: ⁊ ita ꝓfecerit in ea. ¶ ℞ intellectus agens in ipso abstrahebat species a fantasmatibus. ⁊ hic est actus eius alias frustra assumpsisset eum: sed species abstracta a fantasmatibus recipiť in intellectu possibili: ergo semper in christo plures species recipiebanť in intellectu possibili eius: ergo ꝓficiebat in scientia. ¶ ℞ hoc patet per auctoritatem Ambro. superius inductam. ¶ Sed contra Damasce. dicit: qui dicunt christuz ꝓficere sapientia ⁊ etate vt additamentum suscipientẽ non eam que ſm ypostasim est vnionẽ veneranť: sed illa vnio omnino veneranda est: ergo non debemus dicere ꝙ in scientia ꝓfecerit. ¶ Ulter⁹ videtur ꝙ ab angelis quantũ ad hanc sciẽtiã accepit. Dio. enim. iiij. ca. celestis ierarchie dicit. per angelos videmus eum sub paternis legibus ordinatũ: sed quod ordinať: aliquid ab ordinante accipit: ergo christus aliquid ab angelis accepit. ¶ ℞ Luce. xxij. dicitur ꝙ apparuit angelus domini confortans eum: sed cõfortans accipit aliquid a confortante: ergo ⁊ christus ab angelo. ¶ ℞ christus dum fuit in terra voluit subdi legalibus ordinationib⁹ factus sub lege Gall. iiij. Sed legalis obseruantia est minoris dignitatis q̃ celestis ierarchia: ergo ⁊ ordini celestis ierarchie subdi debuit. hec autem lex celestis ierarchie vt homines ab angelis suscipiant vt dicit Dionysius: ergo ipse ab angelis suscepit. ¶ ℞ Preterea corpus eius impressionem suscepit a corporibus celestibus: ergo pari ratione anima a spiritib⁹ celestibus. ¶ Sed contra. superioris non est ab inferiori recipere: sed christus etiam scõm humanam naturam angelis superior fuit et caput vt supra dictum est: ergo ab eis non recepit. ¶ ℞ Preterea quod immediate accipit a verbo non habet necesse ab angelis accipere: sed anima christi immediate accipit a verbo sibi vnito: ergo non recepit ab angelis. ¶ ℞ ad ꝑmam questionẽ dicendum ꝙ cognitio rerũ in ꝓprio genere: ⁊ cognitio rerũ in verbo differunt non quantũ ad res cognitas: sed quantuz ad mediũ cognoscẽdi quod est id in quo res cognoscit. Quia cognitio que

est rerū in vbo habet mediū cognoscēdi ipsum vbū. Cognitio aūt rerū in ꝓpꝛio genere habet mediū cognoscēdi rerū similitudines que sunt in intellectu: mediū aūt cognoscēdi qō est lumē sub quo res videt vtrobiq; creatus est. hoc enī vel est lumē naturale: sicut in his que cognoscunt per rōnē naturalē: vel lumen gratie sicut in his que cognoscunt per fidē ⁊ reuelationē: xp̄s aūt perfect⁹ fuit fm aīam ⁊ fm naturam ⁊ fm gratiā: nō aūt perfectio aīe quātū ad naturā esset in ipso nisi oīa cognosceret hoc genere cognitionis que per rationē naturalē cognosci possunt: nec etiā esset perfect⁹ in gratia: nisi oīa que ad reuelationē gratie pertinēt in hoib⁹ siue in angelis cognouisset: ⁊ ideo aīa ei⁹ hoc genere cognitionis oīa cognouit: sed qꝛ similitudo creata deficit a repꝛesentatiōe substātie increate: ideo hoc genere cognitiōis nō cognouit ipsam essentiā increatā: nec alia oīa que ad perfectionē intellectiue partis nō pertinēt: necq; fm naturā: necq; fm gratiā: sicut sunt gesta particulariū hoīuꝫ ⁊ huiusmodi que tñ oīa cognouit in verbo. Et ideo dicendū q; hoc genere cognitionis nō cognouit oīa simpliciter. ¶ Ad primum ergo dicēdū q; ex hac ratione nō concludit nisi q; cognouit oīa que per rōnē naturalē cognosci possunt: qꝛ sicut materia prima est in naturali potentia tantuꝫ ad illas formas que per agēs naturali ꝓduci possunt q̄tuis de⁹ alia ex materia illa facere posſit: ita etiā intellect⁹ possibilis est in potentia naturali eoꝝ tantū que per lumen intellect⁹ agentis cognosci possunt: q; si hec tantū cognosceret imperfect⁹ non esset: q; de⁹ ex liberalitate sua infundit ampli⁹ lumen gratie per qō etiā plura intellectus possibilis cognoscit. ¶ Ad secūdū dicēdū q; per ea que intellect⁹ intelligit non ampliat capacitas nisi respectu eoꝝ intelligibiliū que sunt eiusdem generis: sicut quātūcūq; homo sit instruct⁹ in sciētijs phisicis nūq̄ puenit ad cognitionē eoꝝ que sunt fidei vl ꝓphetie nisi lumē ampli⁹ addat: ⁊ ita quātūcūq; ampliat capacitas ei⁹ ad intelligēdū res in ꝓpꝛio genere: nunq̄ puenit ad videndū oīna essentiā vel res aliquas in ea. ¶ Ad tertiū dicēdū q; nō negat oīa cognoscere huiusmodi cognitiōis genere aīa xp̄i: qꝛ spēs se inuicē in intellectu impediāt: sed qꝛ quedā cognoscibilia excedūt oēm speciē creatā: sicut essentia dīna: quoꝝūdā vero similitudines ⁊ cognitiōes non sunt de pfectione intellect⁹ būani. ¶ Ad secūdā questionē dicēdū q; ad cognitionē intellectiuā tria req̄rūt. s. potentia intellect⁹: lumē quo intelligit: ⁊ filitudo rei p quā cognitio rei determinat: ⁊ fm hec tria pōt aliq̄ cognitio eē altera pꝛio; tripliciter. ꝑmo quātū ad efficatiā cognoscēdi siue certitudinē cognitiōis siue limpiditatē: qō idē est que ex ipo lumine cōsequit: ⁊ sic cū xp̄s abūdāter lumē gratie habuit magis q̄ angeli: habuit limpidiꝛē cognitionē q̄ angeli. secūdo pōt esse aliq̄ cognitio potiꝛ alia q̄tū ad filitudinē cognitoꝝ q̄ attēdit fm spēs ⁊ fm hoc etiā xp̄us pfectiꝛē cognitionē habuit q̄ angeli: qꝛ pluriū spēs sibi infuse fuerūt q̄ angelis cōcreate ⁊ infuse. vñ etiā de his que ad illuminationes ierarchicas pertinēt: xp̄s angelos illuminauit vt dicit Dio. vij. ca. de di. no. tertio pōt esse aliq̄ cognitio altera nobiliꝛ quātū ad gen⁹ cognitionis qō consequit naturā potētie intellectiue: ⁊ qꝛ xp̄us cognouit intellectu possibili cui⁹ est obiectū fantasma: ideo cognouit ea cū cōtinuo ⁊ tēpoꝛe vtens fantasmatib⁹ quasi obiectis intellect⁹ nō quidē sicut ab eis speciē accipiēs: q; sicut spēs circa ea ponēs: sicut cōtingit in eo qui habet habitū ⁊ actu aliq̄ considerat. hoc aūt genere cognitionis angeli nō cognoscūt: q; ali quo altiori fm ordinē nature. s. sine continuo ⁊ tpe. ¶ Ad ꝑmū ergo dicendū q; ista cognitio nō fuit solū in xp̄o fm ꝓportionē virtutis que debet humane nature: q; fm q; būana natura perfecta est per grām q̄ fuit potiꝛ in xp̄o q̄ in angelis. vñ ⁊ perfectiꝛē sciētiā habuit simplicit. ¶ Ad secūdū dicēdū q; ex hoc q; intellect⁹ possibilis est ꝓpinqui⁹ materie nō habet defectū in cognoscēdo nisi quātū ad genus cognitiōis qꝛ enī talis est natura ei⁹ vt coꝛpoꝛi vniat vt forma: ideo tali genere cognitiōis cognoscit vtēdo. s. coꝛpoꝛis instrumentis: sed multitudo cognitoꝝ nō est ex natura intellect⁹ possibilis: q; ex specieb⁹ intelligibilib⁹: limpiditas vero ex lūe intellect⁹ agētis vl ex aliquo supioꝛi lūe. ¶ Ad tertiū dicēdū q; obūbratio illa intelligit q̄tū ad hoc q; intelligit cū cōtinuo ⁊ tpe. ¶ Ad tertiā qōnē dicendū q; ex hoc ipso q; intellectus noster accipit a fantasmatib⁹ sequit in ipso q; sciētiā habeat collatiuā inquantū ex multis sensib⁹ fit vna memoꝛia: ⁊ ex multis memoꝛijs vnū experimentū ⁊ ex multis experimētis vnū vniuersale ꝓncipiū ex quo alia cōcludit: ⁊ sic acquirit scientiā vt dicit in ꝓmo Methaꝛ. ⁊ in fine Posteꝛioꝝ. vnde fm q; se habet intellectus ad fantasmata fm hoc se habet ad collationē. habet aūt se ad fantasmata dupliciter. vno mō sicut accipiens a fantasmatib⁹ scientiā qō est in illis qui nōdū sciētiā habēt fm motū qui ē a reb⁹ ad aīam. alio mō fm motū qui est ab aīa ad res: inquantū fantasmatib⁹ vtitur quasi exēplis in quib⁹ inspicit qō considerat: cui⁹ tamē scientiā pꝛ⁹ habebat in habitu: similiter etiaꝫ est duplex collatio. vna qua homo ꝓcedit ex notis ad inditionē ignoti ⁊ talis collatio nō fuit in xp̄o: alia fm quā homo ea que habitu tenet in actū ducens ex ꝓncipijs considerat cōclusiones sicut ex causis effect⁹: ⁊ talis collatiua scientia fuit in xp̄o. ¶ Ad ꝑmū ergo dicēdū q; Damasce. loq̄t quantū ad ꝑmū modū collationis. vnde subdit. nō enī habuit ignoꝛantiā. ¶ Ad secūdū dicendū q; discursus rōnis non opponit deiformitati que est per gratiā: q; q̄ est per ordinē nature. de⁹ enī nō accipit cognitionē a fantasmatib⁹. vnde anima recedit a dei similitudine quantuꝫ ad hoc magis q̄ angeli: inquantū est forma coꝛpoꝛis. ¶ Ad tertiū dicendū q; ymbra illa vt dictū est refert ad gen⁹ cognitionis nō ad limpiditatē in cognoscēdo. ¶ Ad quartā questionē dicenduꝫ q; ex limpiditate cognitionis cōtingit q; scientia est magis vnita ⁊ simplex: qꝛ quanto limpidius videt intellectus: tanto ex pauciꝛibus potest cognoscere plura. vnde cū anima cheisti habuit limpidissimam cognitionem inter omnes creaturas sciētia ei⁹ fuit magis vnita ⁊ per formas magis vniuersales quam aliqua scientia creature: diuisio autē habituum in diuersis rebus cognoscēdis contingit in nobis ex hoc q; forme intelligibiles in nobis sunt minime vniuersales. vnde oꝛtet q; diuersas res per diuersas speꝛcies cognoscamus: et diuerse species fm genus faciunt diuersos habitus scientiarū: ⁊ ꝓpter hoc angeli qui habēt scientiā magis vniuersalē: vtpote non acceptā a rebus non habent cognitionē de rebus per diuersos habitus: qꝛ ergo anima cheisti habuit scientiaꝫ magis vniuersalem q̄ aliq̄s angelus: ideo non habuit diuersos habitus quib⁹ cognoscꝛet: sed vno habitu omnia cognouit que ad hanc sciētiā pertinent quāuis diuersis speciēb⁹. ¶ Ad ꝑmū ergo dicendū q; scientia cheisti etiaꝫ rerum in ꝓpꝛio genere fuit multo altiꝛ q̄ scientia nostra. ¶ Ad secunduꝫ dicendū q; nō omnis diuersitas rerum facit diuersas scientias: sed diuersitas que requirit diuersam rationē cognoscendi: sicut naturalia distinguunt a Methaphisicis. sed ratio cognoscēdi in cheisto fuit magis vnibilis q̄ in nobis: ⁊ ideo per vnam rationē potuit plura cognoscere. ¶ Ad tertiū dicendum q; non quelibet speciē diuersitas facit habitum diuersum: alias opoꝛteret q; quot sunt res tot essent scientie sed diuersitates specieꝝ que non reducunt ad eundē modum cognitionis scōm genus que quidem diuersitas contingit ex hoc q; lumen intellectus nostri est particulatum ⁊ debile. ⁊ ideo in cheisto nō fuit talis diuisio habituū ꝓpter luminis claritatē. ¶ Ad quintā questionē dicendum q; cum eminentia scientie vt dictum est consistit in tribus. scientia cheisti nunq̄ creuit quantū ad genus cognitionis quia illud genus cognitionis sequitur naturam humanaꝫ que in ipso semper permansit: nec iterum quantum ad numerum scitoꝝ: quia omnia sciuit a ꝑmo instanti siue conceptionis que ad hanc scientiā ptinēt: creuit aūt quātū ad

aliquē modū certitudinis: cū enī aīa nr̄a fm naturā sit media inter intellectū purū qualis ē in angelis. z sensuz ouplī citer certificat de aliqb⁹. vno mō ex lumīe intellect⁹ qualis est certitudo in demonstratiōib⁹ illoz̄ que nūq̄z visa sunt alio mō ex sensu sicut cum aliq̄s est certus de his que videt sensibiliter: z talis certitudo acquirit alicui etiā quātūcūq̄z per certissimā demōstrationē aliq̄d sciat: qñ videt sensibiliter qō prī⁹ nō viderat. vñ aīa delectat in visis etiā q̄ sciuit: z hec vocat certitudo experimētalis: z quātū ad hāc creuit sciētia xp̄i inquātū quottidie aliq̄ videbat sensibiliter que prī⁹ nō viderat: nō aūt creuit quātū ad essentiā. ¶ Ad primū ergo dicēdū q⁹ illud discere est referēdū ad experientiā ¶ Ad scōm dicēdū q⁹ aīa xp̄i q̄uis hoc genere cognitiōis nō oīa sciuisset tñ nō poterat quātū ad ea pficere: tū qz q̄dā sunt que hoc genere cognitiōis cognosci nō possunt: sīc est sentia dei: tū qz quedā cōtingētia singularia nō sunt de perfectiōe sciētie vt dictū ē. ¶ Ad tertiū dicēdū q⁹ per lumē intellect⁹ agentis in xp̄o nō fuit aliqua spēs de nouo recepta in intellectu possibili ei⁹: sz fuit facta cōuersio noua ad spēs q̄ erāt in fantasia: sīc est in eo q̄ habet habitū sciētie eoz̄ que imaginat vel videt. ¶ Ad quartū dicendū q⁹ Amb. intelligit pfectū sciētie xp̄i quātū ad experiētiā: fm nouā conuersionē ad sensibile p̄sens: vl sīc supra magister determinauit ¶ Ad quartā q̄stionē dicēdū q⁹ fm doctrinā Dio. in ce. ie. Angeli a q̄b⁹ alij cognitionē accipiūt abūdātiozi luīe pleni sunt q̄si ꝓpinqui⁹ oīnā claritatē cōtēplātes: oportz enī recipiēs eē potētia respectu ei⁹ a quo recipit: z ita min⁹ in actu ei⁹ qō recipere dz. vnde cū aīa xp̄i abūdātius intellectuale lumē habuit q̄z angeli: vt patz ex p̄dictis: cōstat etiā q⁹ xp̄s mortale corp⁹ gerens nihil cognitionis accepit ab angelis. ¶z ipe nō solū fm deitatē: sz etiā fm aīam oēs angelos illūminauit: sīc etiā nūc illuīat: nō enī minozis glie erat illa aīa aut minozis cognitionis in statu illo q̄z mō sit cū a p̄ncipio sue cōceptiōis perfect⁹ cōp̄hēsor fuerit. ¶ Ad primuz ergo dicendū q⁹ sīc ipsemet Dio. se ibidē exponit dicit xp̄s p angelos ordinat⁹: nō qz ipse ab eis illuīationē accepit: sz quia de his q̄ ad ipsuz ptinebāt: circa ipsuz gerēda p angelos alij instruebāt sīc Joseph de fuga in egyptū z de reditu de egypto vt dicit Math. ij. Ipse enī p se in his eos instruere: nō volebat vt vlteri⁹ ab alijs pueris nō differret z vt veritas assumpte nature ꝓbaret. ¶ Ad secūdū dicēdum q⁹ q̄uis angeli xp̄m nō illuminarēt: tū ei ministrauerūt: vt pz Math. iij. z ad hoc ministeriū illa cōfortatio ptinebat: nō enī confortabat instruēdo: sz eo mō quo ex colloq̄o z p̄sentia amicoz̄ et familiariū bō nāliter cōfortat in tristicijs vt in hoc quoq̄ veritas assumpte nature apparet. ¶ Ad tertiū dicēdū q⁹ de⁹ venerat nos liberare sīc a morte: ita z a legis onere: z ideo sīc mortē p nobis subijt vt nos a morte liberaret ita z legalia in se ipso recepit vt eos qui sub lege eraot redimeret ad Gall. iiij. nō aūt venit vt nos ab ordine celestis ierarchie educeret: z ideo nō est filius rō. Et pterea xp̄s a legalib⁹ nihil accepit fm aīam: sz tātū in corpe ei⁹ gerebat exterius: sīc circūcisio z huiusmōi: sz leges celestis ierarchie ad aīam ptinēt: xp̄i aūt aīa nō subiacebat alicui impfectiōi: sīc corp⁹ subiacebat passibilitati. Et p hoc pz solutio ad quartū: qz enī corp⁹ ei⁹ nōdū erat glorificatū: poterat aliquā impressionē a corpib⁹ celestib⁹ accipe: aīa autē q̄ glificata erat z super angelos exaltata: nihil poterat ab eis accipere.

¶ Ad quartū sic ꝓcedit. videt q⁹ aīa xp̄i habuit oīpotētiā sicut z oī sciētiā. p̄mo p hoc q⁹ dicit Math. vl. Data est mihi oīs ptās in celo z in terra. z loqt fm būanā naturā: g̃ fm būanā naturā habuit oīpotētiā. ¶ p xp̄s habuit oī sciētiā: sz sciētia ē practica z speculatiua: g̃ et ipse habuit de oīb⁹ reb⁹ sciētiā practicā: sz sciētia practica ē fm quā aliq̄s scit facere aliq̄d z pōt facere: qz sciētia practica est cā rerū: ergo aīa xp̄i habuit oīpotētiā. ¶ p aīa būana est imago trinitatis p potētiā volūtatē z sciētiā: sed aīa xp̄i inquātū fuit imago dei capax fuit oīs sciētie: g̃ pari ratione oīpotētie. ¶ p sicut potētia dei est infinita: ita z sciētia: sz infinitas sciētie nō ꝓhibet q̄n oīuz scientia xp̄o cōicata sit: ergo nec infinitas potētie ꝓhibet quin sibi oīpotētia cōicata sit. ¶ p sicut in aīa humana est possibilitas ad recipiendū oīa p intellectū possibilē quo ē oīa fieri: ita est in ea possibilitas ad faciēdū oīa per intellectū agentez quo ē oīa facere: sz xp̄o est cōicata oīuz sciētia in quātū aīa ei⁹ est receptiua oīuz: ergo fīliter debuit sibi cōicari oīpotētia. ¶ Sz cōtra: potētia habet rōnē p̄incipij vt dicit in. v. Metha. sz nō potuit cōicari aīe xp̄i q⁹ esset p̄ncipiū oīuz: qz sic esset prīmū p̄ncipiū qō est soli⁹ dei: ergo nō potuit sibi cōicari omnipotētia. ¶ p per potētiā dei aīa xp̄i cōseruat in esse: sed nō potuit sibi cōicari vt ipsa seipsam cōseruaret in esse: qz sic nō esset creatura: ergo nō potuit sibi oīpotentia cōicari. ¶ p nulli⁹ substātie finite est virt⁹ actiua infinita: sed aīa xp̄i est substantia finita: ergo nō potuit sibi cōicari infinita potentia que est oīpotentia. ¶ ℞° dicendū q⁹ vnūquodq̄z est actiuū fm q⁹ est ens actu. vñ quāto aliq̄ habēt deficientius esse tāto min⁹ sunt actiua: sicut patz de materia prima in qua nō est actiua potētia: qz tenet vltimū gradū in entibus: z ideo potētia actiua cōmēsurat essentie. Et ꝓpter hoc sicut aīe xp̄i nō potuit cōicari q⁹ haberet infinitatē essentie ita nec oīpotentia: sibi cōicari potuit: nec alicui creature cōmunicari pōt: credo tñ q⁹ oīs potētia que alicui creature cōmunicari pōt sibi cōicata fuit multo abūdantius vt. s. materia elemētaris magis obediret sibi ad nutū q̄z actiuis qualitatibus vel etiā virtuti celesti: z q⁹ magis potuisset mouere celū q̄z aliq̄s angel⁹: si tñ angeli mouent orbes. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q⁹ oīpotentia data est xp̄o quantū ad personā ab eterno: sed quātū ad naturā humanā in ipsa cōceptione nō q⁹ natura humana vel aliq̄ pars ei⁹ oīpotentia informaretur vt omnipotēs dici possit: sz scōm moduz. quo z alias prozietates cōicant sibi nature ꝓpter vnitatē ypostasis: tñ in resurrectione manifestata est. z ideo tūc data dicit scōm illum modū loquēdi quo res dicit fieri quādo innotescit. ¶ Ad secūdū dicendū q⁹ xp̄s habuit oīuz rerū scientiaz: nō tñ speculatiuaz: sed etiā practicā non quidē qua ipsas res faceret: sz sciuit qualiter a deo sunt facte: sciētia aūt practica q̄uis sit quodāmodo causa operatiōis inquātū dirigit in opere: nō tñ est sufficiēter causa: qz ab ipsa nō ꝓducit res nisi assit potētia actiua rei. vnde xp̄s habuit omnē scientiā practicā quidē: sz non practice: quia nō ordinauit ad opus. ¶ Ad tertiū dicēdū q⁹ vniuersalitas possibiliū deo: cōmēsuratur dīne essentie: qz fm hoc infinita pōt: qz habet esse nō limitatū: sz vniuersalitas eoz̄ que scit sciētia visionis nō cōmensurat essentie ei⁹: etiā si mūdus duraret semper per hūc modū quo mō est: quia semper posset plura facere fm vnūquodq̄z tēp⁹ q̄z que fecit z plures species: z plura rerūz genera z plures mūdos: z ideo q̄uis omni sciētia visionis sit cōicata anime xp̄i: nō tñ oīpotentia qua de⁹ potest facere sibi cōicari potuit: sicut nec essentia infinita. ¶ Ad quartū dicendū q⁹ in oīpotentia includūt oīa ad que diuina potentia se extendit ex infinitate sue essentie fm quā est actiua infinitoz̄ fm quēlibet modū: sz in scientia omniuz que dicit xp̄o cōicata nō includunt oīa que deus pōt facere vt dictum est. z ideo oīpotentia cōicari nō potuit: nisi habēti essentiā infinitā: sicut nec sciētia oīuz simpliciter que deus pōt facere nisi cōprehendēti scientiā infinitā vt prī⁹ dictuz est. ¶ Ad quintū dicendū q⁹ potētia intellect⁹ agētis nō ē vt faciat oīa simpliciter: sz vt faciat oīa esse intelligibilia: et ideo ratio nō est ad ꝓpositum. ¶ In nullo creatura creatori equat. Intelligēdū est quātū ad rationē rei habite z quantū ad modū habēdi: qz z si aliquid idē cōueniat deo z creature: nō tñ fm eundē modū vel eandē rationē. ¶ Nemo nouit que sunt dei z̄c. Non excludit per hoc pater z filius qui habēt eandē cognitionē quā z spiritussanctus. ¶ Naturaliter capax est sciētie. Est enim facta anima ad cognoscendū omnia: non autem ad faciendum omnia.

DISTINCTIO .XV.

De hominis defectib⁹ quos assumpsit christus in humana natura.

Illud quoq; ptermittēdū nō ē q̄ dei fili⁹ naturaz hois accepit passibilē: aiam passibilē: aiam carnē passibilē ⁊ mortalē. vt. n. ꝓbaret verū corp⁹ hīe suscepit defect⁹ corpis. s. famē ⁊ sitim ⁊ huiusmodi. ⁊ vt verā aiam ꝓbaret habere suscepit defect⁹ aie. s. trisiciā timorē dolorē ⁊ huiusmōi. Dis aūt sensus aie ē. Nō. n. caro sentit sz aia vtēs corpe velut imstrumēto. vñ Aug. sup Geñ. in li. xij. nō corp⁹ sentit: sz aia p corp⁹ quo velut nūcio vtit ad cōfirmādū in scipsa q̄ extrinsecus nūciat. Sicut ergo aia q̄ dis ē p corp⁹ tāq; instrumētū videt uł audit: ita etiā p corp⁹ q̄dā sentit mala q̄ sine corpe nō sentiret: ut famez ⁊ sitim et huiusmodi. vnde nō imerito defect⁹ corpis dicūt. Quedā aūt nō p corp⁹: imo etiā sine corpe sentit vt est timor ⁊ huiusmodi. Sentit igit aia dolores: sed quosdā p instrumētū corpis: q̄sdā vero nō. Suscepit aūt xp̄s sicut verā naturā hois: ita ⁊ veros defectus hois: sz nō oēs. Assūpsit. n. defect⁹ pene: sz nō culpe. Nec tñ oēs defect⁹ pene: sz eos oēs quos hoi eū assumere expediebat: ⁊ sue dignitati nō derogabat. Sicut. n. p hoiez hō fact⁹ est: ita p eū hois defectus suscepit. Suscepit eni de nro ut de suo nobis tribueret ⁊ ut nr̄m tolleret. Suscepit. n. nr̄am vetustatē ut suā nobis infūderet nouitatē. Simplā accepit ille vetustatē. i. pene ut nostrā duplā cōsumeret. i. pene ⁊ culpe.

Qualiter accipiendū sit illud q̄ ait Leo papa.

Tradidit auctoritas q̄ dñs nr̄ i se suscepit oia infirmitatis nr̄e ꝓter pctm̄. Q̄ nisi accipiat de illis tm̄ q̄ eū sumere p nobis opoꝛtuit ⁊ decuit: falsū eē ꝓbabit. Nō. n. assūpsit ignorātiā aliquā: cū sit ignorātia q̄dā que defect⁹ ē: neq; pctm̄ ē. s. ignorātia iuincibilis. Nā vincibilis peccatū ē: si tñ de his ē q̄ nobis expedit scire. Sūt. n. q̄dā quoz scia nō affert uel ignorātia nō ipedit salutē. Et forte taliū rerū ignorātia defect⁹ nō ē. Cōstat aūt in nobis eē ignorātiā atq; difficultatē volendi uł faciēdi bonū: q̄ ad miseriā nr̄az ptinet. vñ Aug. in lib. iij. de libero arbitrio appꝛobare inq̄t falsa p veris ut erret inuit⁹ ⁊ resistēte atq; toꝛquēte dolore canalis vinculi nō posse a libidinosis opib⁹ tēpare nō ē natura instituti hois: sz pena dānati. Ex q̄ miseria peccātib⁹ iustissime inflicta liberat dei grā: qz spōte hō libero arbitrio cadere potuit: nō etiā surgere. ad quā miseriā ptinet ignorātia ⁊ difficultas quā patit ois hō ab exordio natiuitatis sue. nec ab isto malo q̄sq; nisi grā dei liberat. Ecce euidenter dicit hic Aug. ignorātiā qua q̄sq; inuit⁹ falsa p veris appꝛobat: ⁊ difficultatē qua nō pōt tēpare se a malo: ad miseriā nr̄am ptinere. ⁊ penā eē hois. hec aūt xp̄s nō habuit. Nō igit accepit oēs defect⁹ nostre infirmitatis pꝛeter peccatum.

Q̄ō ignorātia talis ⁊ difficultas nō sit peccatū.

Sed forte aliq̄s dicet illa esse pctm̄. Cui obuiat q̄ Aug⁹ tradere videt: hoc. s. deū inculpabilit añ pctm̄ in exordio ꝓditōis hoi potuisse tradere: ut eēnt ei naturalia: ita in li. retractationū inquiēs. Ignorātia ⁊ difficultas etiam si eēnt hois ꝓmordia naturalia nec sic culpādus de⁹ sz laudād⁹ eēt. Sz si hec hō in ꝓmordio naturalit habuisset: nūq̄d i eo eēnt defect⁹ ⁊ pene. Si defect⁹ ⁊ pena ei indita fuisset añ pctm̄: iuste cū eo agi videret si ante culpā sentiret penā. Ob hoc sane dicimus illa nō fuisse defect⁹ uł penas si hoi naturalit infuissent: sicut nō fuit hoi añ pctm̄ nōdū gr̄az adpto: defect⁹ sine pena nō posse pficere. Sed postq̄ grām recepit p quā pficere potuit: ⁊ ad tēp⁹ etiā p fecit: eāq; culpa sua post amisit: sic̄q; pficiēdi facultatē pdidit: defect⁹ fuit ei ⁊ pena nō posse pficere. s. malū declinare ⁊ bonū facere. Q̄ēs igit defect⁹ nostros suscepit xp̄s ꝓter pctm̄ q̄s ei cōueniebat suscipere ⁊ nobis expediebat. Sūt. n. plura egritudinū genera ⁊ corpis uicia: a q̄b⁹ oino imunis extitit: q̄s eni defect⁹ habuit: uł ad ostēsionē vere hūanitatis ut timorē ⁊ iusticiā: uł ad impletionem opis ad q̄ venerat: ut passibilitatē ⁊ mortalitatē. uł ab imortalitatis desperatiōe spem nostram erigendam ut mortem suscepit.

Q̄ō sola voluntate illos defectus suscepit: non necessitate conditionis sue.

Hos aūt defect⁹ nō ꝓditiōis sue necessitate: sz miseratōis volūtate suscepit. veros q̄dē habuit defect⁹ sicut ⁊ nos: sz nō ex eadē cā Nos. n. ex pctō originali hos defect⁹ trahim⁹: sic apls insinuat dicens: Corp⁹ q̄dē ꝓpter pctm̄ mortuū est. i. necessitatē moriēdi habet in se: Xp̄us aūt nō ex pctō huiusmodi habuit defect⁹: qz sine pctō est ꝓcept⁹ ⁊ nat⁹: ⁊ in terris ꝓuersat⁹: sz ex sola miserationis volūtate de nr̄o in se transtulit verā infirmitatē: sicut accepit verā carnē quā sine oi infirmitate assumere potuit: sic̄ eādē absq; culpa accepit.

Auctoritatib⁹ ꝓbat christū ꝑm hominez uere dolores sensisse ⁊ timuisse.

Sed qz nōnulli de sensu in passiōe hūanitatis xp̄i male sensisse iueniūt: asserētes siltudinē atq; imaginē passionis et doloris xp̄m hoiez ptulisse: sz nullū oino dolorē uł passionē sensisse: auctoritatū testimonijs eos cōuincētes indubitabile faciam⁹. Q̄ō supra dixim⁹ propheta isaias dicit: Vere lāguores nr̄os ipse tulit. ⁊ dolores nr̄os ipe portauit. Et ueritas ipsa in euāgelio ait: Tristis ē aia mea usq; ad mortē. ubi etiā legit Cepit ieſus paueri ⁊ tedere. Propheta etiā ex psona xp̄i ait: repleta ē malis aia mea. Q̄ō exponens aug⁹ ait: Nō uitijs ⁊ pctis: sz hūanis malis. i. doloribus fuit repleta aia xp̄i q̄b⁹ ipa cōpatit carni. Nō eni dolor corpis potest eē sine aia. dolere aūt etiā anima etiā non dolente corpe potest. Nos aūt hūane infirmitatis defect⁹ sicut ipsam carnem ac mortez non cōditionis necessitate: sed miserationis uoluntate suscepit. Ambrosius etiam in libro tertio

de tri. sic ait: Scriptū est. Pater si possibile est trā/seat a me calix iste. Timet ergo xps: ⁊ dū Petr⁹ nō timet xps timet Petr⁹ dixit: aiam meā pono pro te xps dicit: aia mea turbat. Utrūq; verū est ⁊ rōnis plenū q; ⁊ ille q̄ ē inferior nō timet: ⁊ ille q̄ superior ē gerit timētis affectū. Idē in eodē. Ut hō turbat: ut hō flet: ut hō crucifigit. Per naturam hois ⁊ te/diauit ⁊ resurrexit xps. Nō turbat ei⁹ virt⁹ nō tur/bat ei⁹ dinitas: sz turbat aia: fm humane fragilita tis assūptionē turbat: Nā q̄ suscepit aiam suscepit etiā aie passionē Nō. n. eo quo de⁹ erat aut turbari aut mori posset. Idē in eodē. Suscepit tristiciam meā. Cōfidenter: tristiciaz noio q̄ crucē p̄dico. Ut hō habuit tristiciā quā in eo suscepit affectu: mihi cōpatit: mihi tristis ē: mihi dolet. Ergo p me et in me doluit q̄ p se nihil habuit quod doleret. Doles igit dñe iesu mea vulnera. nō tua: qz tu nō p te: sz p me doles Hieronym⁹ quoq; i explanatiōe fidei ait Nos ita dicim⁹ hoiez passibilē a dei filio susceptū: ut deitas impassibilis pmaneret. Passus ē eni dei fili⁹ nō putatiue: sz vere Oia q̄ scriptura testat fm illud qō pati poterat. s. fm substātiā assūptā. Licet ergo p̄sona filij susceperit passibilē hoiez: ita tñ eius habitatiōe fm suā substātiaz nihil passa est: ut tota trinitas quā ipassibilē necesse est p̄fiteri. His alijs/q; auctoritatib⁹ p̄spicuū fit xp̄m vere passibilē assū p̄sisse hoiez atq; in eo defect⁹ ⁊ affect⁹ nre infirmita tis suscepisse: sz volūtate non necessitatis cōditiōe.

¶ Hic ponit que predictis aduersari videntur.

Quedā tñ repiūt in scōz tractatib⁹ q̄ p̄mis/sis aduersari videt. Nā sup illū locū psal mi. Clamaui: ⁊ nō exaudies. Aug⁹ trade/re videt xp̄m nec vere timuisse nec vere trāslatū eē sic dicēs: Quō hoc dicit q̄ pctm̄ nō fecit: nec inuen tus ē dol⁹ in ore ei⁹. Sz de nobis corpe suo hoc di/cit. Corpis. n. sui. i. ecclie. gerebat p̄sonā: sicut ⁊ ali bi cū dixit: Trāseat a me calix iste: p nobis loquit Nisi forte putet timuisse mori. Sed nō vere time/bat dñs pati tertia die resurrectur⁹ cū arderet pau lus dissolui ⁊ eē cū xp̄o. Nō eni fortior est miles q̄z imperator. Miles ergo coronādus gaudet mori et dñs coronatur⁹ timet morte. Sz infirmitatē nr̄am repsentans p suis infirmis q̄ timēt mori hoc dixit: Vox illoz erat. Hieronym⁹ etiā ait: Erubescāt qui putāt saluatorē timuisse mortez: ⁊ passionis pauo re dixisse. transeat a me calix iste.

¶ Determinatio auctoritatum.

In aūt i sacris lr̄is aliq̄ aduersa diuersitas esse putet: haz auctoritatū verba in hunc modū accipiēda dicim⁹: ut nō veritatē ti/moris ⁊ tristicie vl̄ passionē: sz timoris ⁊ tristicie ne cessitatē ⁊ passionē a xp̄o remouisse itelligāt. Ha/buit. n. xp̄s verū timorē ⁊ tristiciā i natura hois: et nō sicut nos q̄ mēbra ei⁹ sum⁹. Nos aūt cā pcti nr̄i bis defectib⁹ necessario subiacem⁹: ⁊ in nobis sūt isti defect⁹ fm ppassionē ⁊ passionē: sz in xp̄o nō ni si fm ppassionē. Sicut. n. in pctis grad⁹ q̄dā notāt passio ⁊ ppassio: ita ⁊ in his affectibus penalibus Afficit eni q̄s iterdū timore ⁊ tristicia: ita vt mētis intellect⁹ moueat nō inde a rectitudine uel dei cō/templatione: ⁊ tūc ppassio est. Aliqñ vero mouet et turbat: ⁊ tūc passio ē. Xp̄s vero nō ita fuit turbat⁹ in aia timore ul̄ tristicia ut a rectitudine ul̄ dei cō/templatiōe aliquaten⁹ declinaret. Scōm quē modū intelligit cū dī nō timuisse uel tristis fuisse. vñ Hie ronym⁹ sup Matheū vbi legit cepit ꝓtristari ⁊ me stus eē ut veritatē inq̄t pbaret hois assūpti vere cō tristat⁹ est. Sz non passio ei⁹ dñat aio. verū ppassio est. vñ ait: Cepit contristari. Aliud est. n. cōtristari: aliud incipe cōtristari. Qđ ē. Aliter cōtristat q̄s p ppassionē: alit p passionē Ideoq; fm hāc distincti onē aliqñ dī xp̄s nō vere timuisse: aliqñ vere timui sse: qz vez timorē habuit ⁊ tristiciā: sz nō fm passio/nē neq; ex necessitate ꝓditionis. vñ aug⁹ ex his cau sis volēs assumi dictoz itelligētiā: dic̄ xp̄m nō vere timuisse uel tristatū eē. ⁊ icōtinēti verā tristiciā ha/buisse. His verbis infirmos in se p̄figurās dñs ait Pater si fieri pōt trāsfer a me calicē istū. Non eni vere timebat dñs pati tertia die resurrectur⁹: cum arderet. Paulus dissolui: ⁊ esse cum christo. Iste gaudet coronādus ⁊ tristis est domin⁹ coronatu/rus. Ecce hic videt augustin⁹ tristiciaz ⁊ timorē a xp̄o remouere. Cōtinuo aūt subiūxit. Sz tristiciaz sic assūpsit quō carnē. Fuit eni tristis ut euāgeliū dicit. Si. n. nō tristis fuit cū euāgeliū dicat: tristis est aia mea vsq; ad mortez ⁊c. ergo ⁊ qñ dicit dor/miuit iesus non dormiuit: uel qñ dicit māducasse non māducauit. Et ita nihil sanū relinquet ut di/catur etiā qz corp⁹ ei⁹ non erat verū. Quicqd ergo de illo scriptū ē verū est ⁊ factum ē: Ergo ⁊ tristis fuit. Sz volūtate tristiciā suscepit verā quō volūta te carnē verā. Ecce apte noscis eūdē sibi in his ver bis ꝓtradicere nisi varias dictorū discerneret cau/sas: ex intelligentia verboz assumenda est. Si eni discernat intelligentie causa predictorū verboruz nihil occurrit contradictionis.

¶ De quibusdam Hylarij capitulis valde obscu/ris que videntur communi sententie obuiare.

Verūtñ magis mouēt ac difficiliorē asserūt qōnē ꝟba hylarij: q̄b⁹ videt tradere ict⁹ et vulnera ⁊ huiusmodi sic i xp̄m incidisse vt passionis dolorē non incuteret. Sicut telū tractū p aquā ul̄ ignē uel aera ea facit q̄ ⁊ cū trahit p cor/pora aiata: qz pforat ⁊ conpūgit non tñ dolorē in/gerit: qz non sūt ille res doloris capaces. ita ⁊ cor/pus xp̄i sine sensu pene vim pene excepisse dicit. Quia sicut corp⁹ nr̄m non habet talē naturā vt va leat calcare vndas: ita corp⁹ xp̄i dicit non habuisse naturā nr̄i doloris: qz non habuit naturā ad dolē/dū. Ait enim hylari⁹ in. x. li. de tri. vnigenit⁹ deus hoiem verū fm similitudinē nostri hois non defi/ciens a se deo sumpsit. in quo quāuis ictus incide ret: aut vulnus descenderet: aut nodi concurrerēt aut suspensio eleuaret: afferrent quidem hec im/petū passionis: non tamen dolorē passionis infer/rēt. ut telū aliqō aquā pforās: uel ignē cōpūgēs: vl̄ aera vulnerans: oēs q̄dē has passiones nature sue infert: ut pforet ut cōpūgat ut vulneret: sz naturaz

ſuā in hoc paſſio illata nō retinet: duz in natura nō eſt uel aquā fozari: uel pūgi ignē: uel aera vulnerari: cūz nature ſit teli vulnerare ⁊ cōpūgere ⁊ fozare. Paſſus inuenīt q̄dē xp̄s: dū cedīt: dū ſuſpendit dū mozīt: ſz in coz.p⁹ irruēs paſſio: nec nō fuit paſſio: nō tñ naturā paſſiōis exercuit: dū ⁊ penali myſterio pena deſeuit et virt⁹ cozporis ſine ſenſu pene vim pene in ſe deſeuiētes excepit. Habuit ſane illud dñi coz.p⁹ dolozis noſtri naturā. Si coz.p⁹ nr̄m id nature habet ut calcet vndas: ⁊ deſup eai fluct⁹ nec clauſe domus obſtaculis arceaī. Atvero ſi dñi cozpis ſoluz iſta natura ſit vbi ferat in humidis: et ſiſtat in liquidis: ⁊ ſtructa trāſcurrat: q̄d p naturaz hūani cozpis carnē ex ſpūſancto ꝯceptā iudicam⁹ Caro illa de celis eſt: ⁊ hō ille de deo eſt habens ad patiēdū coz.p⁹: ⁊ paſſus eſt: ſz naturaz nō habēs ad dolēdū. Jtē in eodē videam⁹ an ille paſſiōis ozdo infirmitatē in dño dolozis pmittat intelligi. Dilatis eni cauſis ex q̄b⁹ metū dño hereſis aſſcribit res ipſas ut geſte ſūt inferam⁹. Nec eni fieri pōt vt timoz ei⁹ ſignificeī in vbis: cui⁹ fiducia cōtinuaī in factis. timuiſſe igit heretico paſſionē videī. Sz ob ignozātie hui⁹ errozē Petr⁹ ⁊ ſathanas ⁊ ſcādaluz eſt. An ne timuit q̄ armatis obui⁹ p̄dijt ⁊ in cozpe ei⁹ infirmitas fuit. Ad cui⁹ occurſuz cōſternata pſequētiū agmina ſupinatis cozpib⁹ ꝯciderūt. Quā igit infirmitatē dñatā hui⁹ cozpis credis cui⁹ tātā habuit naturā vtutē. Sz fozte dolozē vulnerū timuit: Quē rogo o tu dñice infirmitatis aſſertoz penetrātis carnē claui habuit terrozē: q̄ excīſaz aurē ſolo reſtituit attactu. Producēs aurem hec man⁹ clauū dolet ⁊ ſentit vuln⁹ q̄ alteri dolozē vulneris nō reliq̄t. Pūgēde carnis metu triſtis cui⁹ tactu caro poſt cedē ſanaī. Jtē collatis igit dictoz geſtorū q̄z vtutib⁹ demōſtrari nō eſt ambiguuz: in natura cozporis ei⁹ infirmitatez cozpozee nature nō fuiſſe ⁊ paſſionē illā licet illata cozpori ſit: nō tñ naturaz dolendi cozpori intuliſſe. Quia licet fozma cozpis nr̄i eēt in dño: nō tñ vitioſe infirmitatis nr̄e fozma erat in cozpe q̄ ex cōceptu ſpūs ſci virgo pgenuit Audiſti lector verba Hylarij q̄b⁹ dolozē excludere videī: ſz ſi excuſſa ſenſus ⁊ impietatis ebetudine p̄miſſa diligēter intēdas: atq̄z ipſi⁹ ſcripture circunſtātiā inſpicias: dictoz rōnē atq̄z vtutē pcipere vt cūq̄z poteris. ⁊ intelligētiaz arguere nō attētabis. Jntelligīt. n. ea rōne dixiſſe dolorē paſſiōis i xp̄m nō incidiſſe ⁊ vtute cozpis xp̄i excepiſſe vim pene ſine ſenſu pene: q̄z cām ⁊ meritū dolozis i ſe nō habuit. Q̄d videī notaſſe vbi ait: Nō hñs naturā ad dolēdū. Et iō nō iudicāda ē caro illi⁹ p̄m naturam nr̄i cozpis: nec in eo etiā dñium habuit paſſio. Jta etiā nō habuit naturā ad timēdū vl̄ triſtādū: q̄ nō habuit talē naturā i qua eēt cā timozis vl̄ triſticie. Jtaq̄z neceſſitas timēdi nō fuit i eo ſicut ē in nobis nec natura dolozis fuit i eo ſicut i nobis. Triſticiā tñ i eo fuiſſe cōſeq̄nter aſſerit: ſz cām ei⁹ extitiſſe nō ſuā mortē: ſz defectū Petri ⁊ alioz aplōz. Dicit. n. xp̄m nō ꝓpter mortē: ſz vſq̄z ad mortē triſtē fuiſſe. His verbis. inſrogo q̄d ſit triſtē eē vſq̄z ad mortē. Nō. n. eiuſdē ſignificatiōis ē triſtē eē ꝓpter mortē ⁊ vſq̄z ad mortē. Quia vbi ꝓpter mortē triſticia ē illic moz cā triſticie eſt. Vbi vero triſticia vſq̄z ad mortē ē moz: nō triſticie cā eſt: ſz finis. A deo aūt nō ꝓpī mortez ſuſcepta ē triſticia ut ſit deſtituta p mortē. Nō ergo ſibi triſtis ē: ſz illis qui in ſcandalo p infirmitatez carnis erant futuri quos monet orare ne inducātur in tētationē: qui ante pollitici erant ſe non ſcandaliçari.

¶ Poſtq̄z magiſter determinauit de his que xp̄s cū natura hūana aſſumpſit ad dignitatē ptinentia. hic determinat de his aſſūptis que ptinēt ad defectum. Et diuidīt in duas ptes. p̄mo determinat de defectib⁹ quos xp̄s cū hūana natura aſſūpſit. ſcō determinat modum quo hui⁹modi defectus in xp̄o fuerūt diſ. xvj. ibi hic oriī q̄ſtio. p̄ma in duas p̄mo determinat veritatē. ſcō excludit errozē ibi: ſz q̄ nō nulli. p̄ma in duas. p̄mo oſtēdit quos defect⁹ cū hūana natura aſſumpſit xp̄s. ſcō oſtēdit que fuit cauſa aſſūptionis. ibi: hos aūt defect⁹. p̄ma iterū in duas ptes. p̄mo oſtēdit q̄ xp̄s in nā nr̄a accepit defect⁹ penales ⁊ non culpe. ſcō oſtēdit quos de penalib⁹ defectib⁹ nō aſſūpſit ibi tradit auctoritas. circa q̄ duo facit. p̄mo oſtendit quos defect⁹ penales nō ſuſcepit ex parte aīe. ſcō quos defect⁹ coz.pales nō ſuſcepit ibi: Sūt eni plura egretudinuz. circa p̄mū duo facit. p̄mo oſtēdit q̄ xp̄s nō ſuſcepit ignozātiaz aut difficultatem ad bonū faciēdū. ſcō oſtēdit q̄ hec nō ſunt culpa: ſz pena ibi: ſz fozte dicit aliq̄s. ¶ Sz q̄ nōnulli. Hic excludit errorem. ⁊ duo facit. p̄mo obijcit cōtra errātes. ſcō ſoluit illa q̄ p ſe illi inducebāt ibi: quidē tñ reperiunt. ⁊ hec diuidīt in duas. p̄mo ſoluit obiectiones de paſſionib⁹ quas dixerant eſſe aīe tātū: ſicut triſticia ⁊ huiuſmodi. ſcō ſoluit de illis que ſunt aīe per cozpus: ſicut dolor ſenſibilis ibi: verūtñ magis circa p̄mū tria facit. p̄mo ponit obiectionez. ſcō ſoluit ibi. Ne aūt in ſacris. tertio ſolutionē cōfirmat ibi: vnde lex Uerūtñ magis hec pars etiam diuidīt in duas. p̄mo ponit obiectionē. ſcō ſoluit ibi: ſz ſi excuſſa. Hic eſt duplex q̄ſtio p̄mo de his defectib⁹ in generali. ſcō ſpāliter de paſſionibus anime. ¶ Queſtio p̄ma.

Circa p̄mū querūt tria. p̄mo vtrum xp̄s debuerit aſſumere naturā humānā cū huiuſmodi infirmitatib⁹. ſcō vtrū oēs noſtros defectus ſuſcipe debuerit. tertio vtrū hos defect⁹ quos aſſumpſit contraxerit.

Ad p̄mū ſic ꝓcedīt. videī q̄ xp̄s humanā naturam cū infirmitatib⁹ huiuſmodi defectuū ſuſcipere nō debuit. xp̄s eni per ſuā incarnationem votis antiquoz patrū ſatisfecit. Jſaie. lj. dicit ad exprimendū deſideriū ſanctoz patrum. Cōſurge cōſurge induere foztitudine. ⁊c. ergo non debuit venire indut⁹ infirmitate carnis. ¶ P huiuſmōi defect⁹ pene ſunt. ſz pena nō eſt iuſte: niſi vbi culpa eſt: cuz igit abſq̄z oī culpa fuerit: videī q̄ penales defectus ſuſcipe nō debuit. ¶ P Ōria cōtrarijs curāī: ſz xp̄us venerat curare nr̄as infirmitates: ergo debuit Ōria aſſumere. ſ. robur ⁊ foztitudinem. ¶ P ipſe venerat ad vincendū diabolū: ſz vincere eſt op⁹ foztitudinis: g̃ nō debuit aſſumere infirmitatē. ¶ P ſicut culpa derogat iuſticie: ita infirmitas derogat vtuti: ſz xp̄us nō debuit aſſumere defect⁹ culpe ne derogareī dīne iuſticie: ergo ſiliter nec debuit ſuſcipere infirmitates penales ne derogareī dīne vtuti. ¶ P ipſe venerat ad hoc q̄ hoīes in dīnā cognitionē adduceret: ſz per infirmitates magis a ſui cognitiōe abducebat vt dicīt Jſa. liij. vidimus eū deſpectū. ⁊ ſequīt. vnde nec reputauim⁹ eū ergo nō debuit huiuſmōi infirmitates aſſumere. ¶ Sz cōtra Deb. ij. In eo in quo paſſus ē ⁊ tētat⁹: potēs eſt. ⁊ his q̄ tētant auxiliari: ſz xp̄s ad auxiliādū hoīb⁹ venerat: ergo debuit eoz defectus ſuſcipere. ¶ P chr̄istus venerat ad redimendū genus humanum: ſed opus redemptionis congrue compleri non poterat: niſi per paſſionem vt infra dicetur:

ergo debuit defectus assumere scom quos passibilis fuit. ¶ Ꝑ christus ad hoc venerat vt esset mediator inter nos z deū: ergo debuit cōmunicare cū vtroq3: ꝫ cuz deo cōicauit in iusticia: ergo nobiscuz debuit cōicare in pena. ¶ Ꝛ° dicendū q3 xp̄s ad hoc venit vt humanū gen9 in deum reduceret a quo per peccatū abductuz erat. Et ideo sicut mediator ea que dei sunt in nos trāsfudit. s. gratiā z iusticiā z ea que nostra sunt quodāmodo in deū: nō aūt nostra que a nobis tantū sunt nō a deo. s. peccata: quia per hec ad deū nō ordinamur: ꝫ magis deordinamur ab eo: ꝫ ea que a deo in nobis sunt que omnia in se ordinata sunt z ad ipsuz nos ordinantia: z ideo ea que fecit in nobis de9 transtulit in deum non quidē in naturam diuinā: sed in personā ea assumendo. Fecit aūt deus in nobis naturaz z perfectiones nature z defect9 penales z etiam quosdā naturales sicut indigētiā cibi q3 etiā homo in statu innocentie habuisset: z ideo hos defectus simul cuz natura in sua persona suscepit. hec enim in sua persona suscipere est ipsa deo rep̄sentare ad placādū ipsum nobis. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q3 desideriū sanctoz patrū fuit vt venit in fortitudine spirituali scilicet gratie et scientie z virtutes que per huiusmōi defect9 quos christus assumpsit non impediē. ¶ Ad secūdū dicēdū q3 q̄uis culpa non p̄cessisset in ipso tamē p̄cessit in natura humana q3 deo reconciliare venerat: z ideo inquātū cōsiderat vt gerens vicem toti9 nature in satisfaciendo p2o ipsa quicquid in natura humana ad defectū pertinens rationē iuste pene habet etiā in ipso habuit. ¶ Ad tertiū dicendū q3 infirmitas curaē optime per curationē sue cause z per consequens per cōtraria cause. Causa aūt hozū defectuum in nobis est culpa: z ideo per cōtraria culpe. hos defect9 curare debuit scilicet per gratiā z virtutes. ¶ Ad quartū dicēdū q3 venerat vincere fortē per iusticiā satisfaciendo: z ideo oportuit q3 haberet defect9 sm quos satisfaceret. Et p̄terea per fortitudinē oppositā istis defectib9 nō vincitur diabol9: ꝫ per fortitudinē virtutis z gratie. ¶ Ad quintū dicendū q3 culpa nō solū repugnat deo: quia in ipsum nō cadit: sed etiam quia ab ipso seperat: qz est peruersitas volūtatis sm q3 anima nata est deo cōiungi: sed infirmitas quātuis in deū non cadat: tamē a deo nō sepat: z ideo non est similis rō. ¶ Ad sextū dicendū q3 christus nō venerat manifestare se sm humanā naturā. sed sm diuinā. vnde dixit: ego nō quero gloriā meā: sed eius qui me misit: gloriā aūt dei magis clarificauit per assumptā infirmitatē inquantum inuentū est q3 id quod est infirmi9 dei: est potentius hominibus p̄ma ¶ Chozin. primo.

Ad secundū sic p2ocedit. videtur q3 christus debuit omnes defect9 p̄ter peccatū assumere. Heb. ij. dicitur q3 debuit per oia fratrib9 assimilari vt miseri cozs fient: ꝫ miseria respicit omnē miseriam: ergo debuit oēs nostros defect9 assumere. ¶ Ꝑ sicut dicit Damasce. qō est inassumptibile est incurabile: ꝫ ipse venerat omnes nostros defect9 curare: ergo debuit oēs suscipere. ¶ Ꝑ in susceptione nostrozū defectuū manifestat xp̄i humilitas: sed ipe humiliat9 est quātūcūq3 humiliari potuit vt dicit Ber. ergo ipse debuit oēs nostros defectus suscipere. ¶ Ꝑ oēs defect9 equaliter dedecent dei maiestatem: si ergo aliquos suscepit: eadē ratione oēs suscipere debuit. ¶ Ꝑ ipse curauit naturā nostrā p gratiā z infirmitatē quā accepit: ꝫ ipse accepit omnē grām: ergo omnē defectuz suscipere debuit. ¶ Sed cōtra christus qui totā humanā naturā curare venerat. debuit integrā naturā habere: sed quidā defect9 sunt qui integritati nature repugnāt: sicut cecitas z defect9 membroz: ergo nō oēs defect9 debuit habere. ¶ Ꝑ xp̄s debuit esse perfect9 in gratia: sed quidā defect9 sunt qui perfectioni gratie repugnāt: sicut ignorātia z difficultas ad bonum ergo nō oēs defect9 habere debuit. ¶ Ꝑ cōtraria nata non sunt fieri in eodē: ꝫ quedā infirmitates sunt sibi cōtrarie ex cōtrarijs causis causate: ergo non potuit oēs nostras infirmitates habere. ¶ Ꝛ° dicendū q3 sicut dicit Damasce. christus habuit in se oēs naturales: z indetractibiles passiōes dicunē autē passiones naturales quecūq3 vniuersaliter humanā naturā cōsequunē: siue ex conditione nature: sicut indigentia cibi z potus siue que p peccato p2imi parentis in totā naturā deuenerūt ex p2incipijs nature sibi relicte causata: sicut fames sitis labo2 dolo2 z huiusmodi. Indetractibiles autē passiones sunt que defectus gratie imp2tāt: sicut p2onitas ad malū z difficultas ad bonuz z huiusmodi que ex carentia gratie vel perfectionis cōtingūt. Ex hoc enī laus christi minueret si perfectus in virtutib9 non fuisset scom quas est laus z vituperiū siue detractatio scom earuz oppositā. Unde duo genera defectuū nō assumpsit illa scilicet que nō vniuersaliter humanā naturā consequunē. sicut lep2a: cecitas: febris: z huiusmodi cōtingunt enī ex particularibus coz2uptionib9 in singulis personis: z hos defectus assumere nō debuit: quia ad curandū nature mozbū venit. Item illa nō assumpsit que ad imperfectionē gratie pertinent: sicut ignorantiā difficultatē ad bonum z huiusmodi: qz ipse venerat ad hoc vt de plenitudine siue gratie oēs acciperemus. ¶ Ad p̄mū ergo dicendū q3 debuit fratrib9 assimilari quantū ad illa in que omnes fratres cōueniunt que ad defectū gratie nō pertinent. nō enim fuit fratrib9 similis nisi natura speciei: z ideo quantū ad actus z defectus q̄ cōsequunē totā speciem debuit fratrib9 assimilari. ¶ Ad secundū dicendū q3 sicut de9 curauit oēs in hoc q3 assumpsit naturā in qua oēs cōueniūt: ita curauit oēs defect9 in hoc q3 assumpsit illos defect9 in quib9 oēs cōueniunt ex quib9 quasi causis p2imordialibus alij oriuntur. Ex passibilitate enī nature quam assumpsit. sequiē febris z oīa huiusmodi ¶ Ad tertiū dicēdū q3 humiliari debuit inquantū potuit decēter: nō aūt fuit decens vt qui venerat alios in gratiam adducere defectū vel imperfectionē gratie patereē: neq3 q̄ naturā in alijs integrare venerat ipse in his in quibus alij integri sunt defectū patereē. ¶ Ad quartū dicēdū q3 quātuis oēs defectus equaliter sint indecētes diuine maiestati quātū ad suā naturā: nō tamē quātū ad naturā assumptā. vt patet ex dictis. ¶ Ad quintū dicendū q3 aliqui defectus sunt qui plenitudini gratie repugnant: z ideo ex hoc q3 habuit omnē gratiam magis debet cōcludi q3 nō habuit oēs defect9 q̄ q3 habuit. Uel dicendū q3 quia alios reintegrare venerat debuit in perfectionib9 potentioz esse nō in defectibus: quia plus indiguisset ipse refozmari q̄ refozmare: z ideo habuit omnē gratiā non tamen oēm defectum.

Ad tertiū sic p̄cedit. videē q3 huiusmodi defect9 cōtraxerit. illud enī p̄prie cōtrahit q3 ꝫ ipse hos defect9 cū natura traxit: ergo eos cōtraxit. ¶ Ꝑ id qō ex ratione originis habeē p2oprie cōtrahit ꝫ ex ratione sue originis xp̄s habuit hos defectus: quia ex ratione sue originis matri similis est natus que his defectibus subiacuit: ergo ipse istos defectus contraxit. ¶ Ꝑ illud cū natura contrahit quod ex p2incipijs nature causat: sed huiusmodi defectus vt fames sitis z huiusmodi: ex p̄incipijs nature causant: quia ex actib9 contrariozū in inuicē ex quibus homo naturaliter constat: ergo hos defect9 contraxit. ¶ Ꝑ verbū cōtrahendi sm q3 hic loquimur videtur traductionē impo2tare: sed christus habuit huiusmodi defectus per traductionē coz2oris ex coz2pore non ex cōditione anime: ergo christus hos defectus contraxit. ¶ Ꝑ sicut culpa originalis contrahit a patre: ita iste penalitates contrahunt ex matre sicut dictum est in secūdo libro. sed christus ex matre passibili natus est quātuis non ex patre peccatore: ergo huiusmodi penalitates contraxit. ¶ Sed contra quod voluntarie assumitur non contrahitur: sed christus voluntarie assumpsit hos defectus: sicut z ipsam naturam: ergo non contraxit eos. ¶ Ꝑ nos dicimur cōtrahere hos defect9: qz nobis debeē p̄pter culpā originalē: ꝫ ī xp̄o culpa originalis nō fuit. ergo xp̄s hos defect9 nō contraxit.

¶ Et dicendum q illud ꝓprie contrahit qđ ex necessitate alio tracto trahit. Et qz ex hoc ipso q humanā naturā trahimus ex parentib⁹ per viciatā originē sequit de necessitate q hos defectus habeam⁹: ideo dicimur hos defect⁹ trahere. xp̄us aūt potuit humanā naturā sine his defectib⁹ assumere: sicut z cū defect⁹ assumpsit: z ideo nō fuerunt in eo ex hoc ipso q humanā naturā a parentib⁹ traxit: ſz sicut voluntarie assumpsit naturā hūanā: ita z hos defect⁹. z ꝓpter hoc dr assumpsisse hos defect⁹ nō cōtraxisse ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q hec cōiunctio cō nō solū notat simultatē temporis in hoc q dicit aliquid cōtrahi: sed ordinē necessarie cōsecutionis vni⁹ ad alterū. ¶ Ad secūdū dicendū q generatū inquātū huiusmodi assimilat ei quod generat ipsum actiue: qz agens simulat sibi patiens. q aūt aliqū nat⁹ assimilatur matri ex qua generat materialiter est ex defectu virtutis actiue que nō potest materiā contrahere ad sui similitudinē. vnde vincit motus materie et assimilat fili⁹ matri Neutro istorū modorū fuit necessariū q xp̄s matri assimilaret: tum qz mater nō fuit agens in generatione: sed soluz materiā ministrauit: tū quia nō fuit aliquis defect⁹ ex parte virtutis agētis. s. spūssancti: z ideo q assimilat⁹ est matri in his defectib⁹ hoc fuit ex sola eius volūtate. ¶ Ad tertiū dicēdū q ex p̄incipijs nature sibi relicte. i. ꝓpriate illo dono gratie qđ nature' p̄mo cōdite datū fuerat vt in scōo lib. dictū est huiusmodi defect⁹ causant: ſz xp̄us poterat naturam humanā accipere cū illa perfectiōe q̄z gratis in sua cōditione natura humana acceperat: z ideo nō de necessitate cōtraxit: sed volūtarie assumpsit. ¶ Ad quartū dicendū q verbū cōtrahēdi nō solū importat traductionē: sed necessariū ordinē ad aliud tractū vt dictū est. ¶ Ad quintū dicendū q illud habet veritatē in illis qui scōm legē nature nascunt: xp̄s aūt nō sic ex virgine natus est: sed supra naturā: z ideo ratio nō sequit. ¶ Questio secunda.

Deinde querit de passionib⁹ quas assumpsit ex parte anime. z circa hoc querunt tria. p̄imo si anima xp̄i fuerit passibilis z cuius ꝓprie sit pati. secundo de passionib⁹ animalib⁹ que consequunt ex interiori apprehensione vt tristicia z huiusmodi. tertio de passionib⁹ que sunt scōm sensum corporalem sicut est dolor.

Ad p̄imū sic procedit. videt q omne corpus possit pati. omne enī qđ mouet patit: qz motus in eo qđ mouet est passio vt dicit in tertio phisicorū: sed oē corpus mouet: ergo oē corp⁹ patit. ¶ P̄ omne qđ recipit patit cū pati dicat a patim qđ est recipere: ſz corpora celestia aliquid recipiūt. s. illuminationē: ergo patiunt: ergo z alia multomagis que sunt sub eis. ¶ P̄ omne qđ est potētius natuz est agere in minus potēs: sed omni corpore est aliquid potenti⁹ z omni substātia creata: ergo oīs creature est pati. ¶ Seo cōtra omne passibile est corruptibile: quia passio magis facta abijcit a subst̄ātia vt dicit in Thopi. sed nō omne corp⁹ est corruptibile: ergo nō omne corp⁹ est passibile. ¶ P̄ sicut dicit in p̄imo de generatiōe. omne agēs est ℨriū patienti: ſz nō oē corp⁹ bz ℨriū: ergo nō ē oē patit. ¶ Ulterius querit vtruz aīa sit passibilis z videt q non sicut enī forme est agere: ita materie est pati: ſz aīa nō est cōposita ex materia vt in p̄mo li. dis. viij. dictū est: ergo nō potest pati. Si dicat q patit per accidens ad passionē corporis. Cōtra passionis termin⁹ est corruptio: ſz aīa nō corrūpitur corrupto corpore: ergo etiā nō patit corpore patiēte. ¶ P̄ ex hoc aīa mouet per accidens localiter ad motū corporis: qz est in loco corporis per accidēs: ſz nullo mō habet qualitatē corporeā neq; per se neq; per accidēs: ergo nullo mō alterat corpore p accidēs alterato: ſz passio ꝓprie dicit in motu alterationis vt dicit in. j. de genera. ergo aīa nō patitur per accidēs passo corpe ¶ Sz cōtra ad motū toti⁹ per accidēs mouet pars: ſz aīa est pars toti⁹ cōpositi qđ patit ergo z ipsa aliquo mō patit. ¶ Ulterius videt q aīa xp̄i nō possit pati: qz nihil est dignius q̄z aīa xp̄i: ſz agēs est digniꝰ patiēte fm Augu. xij. super Geñ. ergo aīa xp̄i nō fuit passibilis. ¶ P̄ virt⁹ reddit animā quietā a passionum tumultib⁹: z quāto virtus est perfectioz tanto passiōes in aīa min⁹ dominat: ſz in xp̄o fuit perfectissima virt⁹: ergo nullo modo fuit in aīa eius passio. ¶ P̄ impassibilitas est de ratione beatitudinis: vnde ponit inter dotes corpis: sed aīa xp̄i fuit beata: ergo nō fuit passibilis. ¶ Seo contra Joh. Damas. dicit q aīa corpori inciso cōpatit z volet z hoc est qz vnit corpori passibili: ſz aīa xp̄i cōiuncta est corpori passibili: ergo aīa eius fuit passibilis: qz nihil cōpatit qđ non est passibile. ¶ P̄ xp̄s assumpsit in natura nostra defectus qui totā naturā cōsequūt qui impfectionē gratie non importāt: ſz passibilitas aīe est huiusmodi: ergo xp̄s passibilē aīam assumpsit. ¶ P̄ xp̄us venit magis curare defect⁹ aīe in nobis q̄z defect⁹ corpis: ſz ipse suscepit naturaz passibilē vt impassibilitatē nobis acquireret: ergo debuit assumere aīam passibilē vt per hoc impassibilitatē aīe acciperemus. ¶ Responsio dicēdū ad p̄imā questionē q cum dicit Damasce. q passio est mot⁹ ab vno in aliud nō quilibet mot⁹ est passio: ſz solū alteratio ꝓprie loquendo vt dicit phūs in p̄mo de genera. qz in hoc solo motu aliqd a re abijcit z aliquid imp̄imit qđ est de rōne passionis. Motus enī localis est fm id qđ est extra rem qđ est loc⁹. Motus aūt augmenti est fm hoc q ex eo qđ iam est. s. nutrimēto ꝓducit auginētatū in maiorē quantitatē. Ad hoc aūt q sit alteratio requirit ex parte alterati q sit res per se subsistēs. Alter enim subiectū mot⁹ esse nō posset z q sit corp⁹: qz solū tale mouet vt in. vi. Phi. probat. Et vlteri⁹ q habeat naturam cōtrarietati subiectā: quia alteratio est mot⁹ inter ꝓtrarias qualitates. Ex parte vero terminorū alterationis requirit q vna qualitate expulsa alia introducat: sic enī de qualitate in qualitatē transit. Seo vlteri⁹ ad rationē passionis requirit q qualitas introducta sit extranea: z qualitas abiecta sit cōnaturalis quod cōtingit ex hoc q passio importat quādā victoriā agentis sup patiēs: omne aūt qđ vincitur quasi trahit extra terminos ꝓprios ad terminos alienos: z ideo alteratiōes que cōtingunt p̄ter naturā alterati magis ꝓprie dicūt passiones: sicut egrotatiōes q̄z sanationes sicut patz per Damas. iij. li. z per Phi. v. Met̄. vnde patet q illorū corporū tantū est ꝓprie pati que possunt extra naturā suā trahi. z hec sunt corruptibilia. ¶ Ad p̄imuz ergo dicendum q nō omne moueri est pati nisi cōiter z large loquēdo: sicut etiā oē moueri quoddā corrupti est fm Aug. z fm phm. viij. phisicor. ¶ Ad secundū dicendū q in illuminatione nō abijcit aliqua qualitas: ſz inquātū recipit: z ideo nō est passio. ¶ Ad tertiū dicēdū q de⁹ qui est superior omni substātia creata influit reb⁹ ad perfectionē naturale ipsarū: z ideo fm q ab ipso recipiūt nō dicūt ꝓprie pati neq; fm q corpalia a quibuscūq; spiritualibus recipiunt. ¶ Ad secūdā questionē dicenduz q ex dictis ex facili pōt patere qualiter in aīa possit esse passio: quia cum anima sit quid incorporeū sibi ꝓprie nō accidit pati nisi fm q corpori applicat: applicat aūt corpori z scōm essentiā suā fm q est forma corporea z scōm operationē suarū potentiarum ꝓput est motor eius. Scōm aūt q applicatur corpori vt forma: sic nō cōsiderat vt quid subsistēs: ſz vt adueniens alteri. vnde sic nō patit per se: sed per accidens sicut alie forme mouent motis subiectis cōpositis: ¶ In virib⁹ aūt anime quātū ad operationē applicant corpori solum vires partis sensitiue z nutritiue: ſz qz operatio viriū nutritiue partis ē in mouere nō in moueri: ideo scōm eas anima nō patit: ſz magis agit. Relinquit ergo q pati sit ꝓprie anime fm partem sensitiuā vt dicit in. vij. Phi. ſz qz huiusmodi vires nō sunt subsistētes: ſz forme organorū corporaliū: ideo non dicunt pati per se: nec aīa scōm eas: ſz per accidēs inquantuz cōpositū patit vt dicit in p̄mo de aīa. Sed qz potētia apprehensiue sensitiue sunt tm̄ in recipiēdo speciē que quidē nō recipit in sensu per moduz rei: ſz p modū intentionis. z ideo

in operatione harum virium est quidem aliquo modo pati quantū ad hoc q̄ sunt vires materiales: z quantū ad hoc q̄ aliquid recipiāt. Et propter hoc dicit in.ij.de aīa q̄ sentire est quoddā pati. Sed q̄ sensus nō mouet a sensibili fm conditionē mouētis: cū forma sensibil nō recipiat in sensu fm esse materiale put est in sensibili: sed fm eē spūale quod est proprium sensui. vnde nō habet ↄtrarietatē ad sensum: sed est perfectio eius nisi fm q̄ excedit proportionē sensus: ideo non proprie dicit pati nisi fm q̄ excellentia sensibiliū corrūpit sensum aut debilitat. ℣ Relinquit ergo q̄ passio proprie dicat fm vires appetitiuas sensitiuas: quia he vires z materiales sunt z mouent a rebus fm proprietatē rei: quia nō est appetitus intētionis sed ipsius rei. z fm hoc habet res conuenientiā ad animā vl ↄtrarietatē. z iō dicit phs in.ij.Ethico. q̄ passio est quā sequit delectatio vel tristitia. z Remigius dicit q̄ passio motus aīe p suspitionē boni vel mali. Sed q̄ accidit delectatio fm ꝺiuctionē conueniētis z ↄnaturalis: ideo adhuc magis proprie dicunt passiones ille affectiones sensitiue ad quas sequit tristitia vel etiā que sunt cū vehementia siue delectationis siue tristitie: vt dicit phs.v.metha. q̄ sic trahit aīa extra modū suū naturalem. z sic loquimur hic de passionibus. Sed in viribus intellectiue partis quāuis nō sit proprie passio quia īmateriales sunt: tñ ibi est aliqd de ratione passionis: quia in apprehēsione intellectus creati est receptio. z fm h̄ dicit in.iij.de aīa q̄ intelligē est pati quoddam. In appetitu autē intellectiuo adhuc est plus de rōne passionis: quia volūtas mouet a re fm q̄ est bona vel mala que sunt cōditiones rei intellectus autē mouet fm apprehēsionē veri vel falsi que nō sunt rei p se: sed fm q̄ sunt in aīa: quia bonū z malū sunt in rebus: verū z falsum sunt in aīa: vt dicit in.vj.metha. vñ magis recipit aīa a re fm affectū: z vehemētius mouet q̄s fm intellectū: sicut dicit Dio.iij.ca.de di.no. q̄ Jerotheus patiēdo didicit diuina. i. ex affectu circa diuina in intellectū deuenit. Et quia mouet affectus a re fm proprietatē rei quā res habet in seipsa: ideo p hunc modū ↄtingit q̄ res habeat ↄtrarietatē vel conuenientiā ad animā. sed fm q̄ apprehēdit ab intellectu omnis res habet cōuenientiā inq̄ntū apprehēdit vt verū. z ideo in operatione apprehensiue semp est delectatio. in operatione aūt affectiue est delectatio z tristitia. z sic etiam tristitia magis adhuc proprie dicit passio: sicut in affectu sensibili dictū est. z sil accipit h̄ passio. De passiōe aūt aīe fm q̄ ab igne infernali patitur dicendū est in q̄rto. sic enī aīa per se patitur. ¶ Ad primū ergo dicendū q̄ ratio illa procedit de passione proprie dicta: z cōcludit q̄ anima hoc modo passionis nō patitur per se sed per accidens. ¶ Ad secundū dicendū q̄ q̄uis per corruptionē corporū anima nō corrūpat simpliciter q̄n tū ad substantiā: corrumpit tamē compositio fm quā actu est forma corporis: z etiā vires affixe organis: vt quidā dicunt. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ anima dicit eē in loco per accidens inquantū est pars compositi quod est in loco per se: z sic mouet per accidens in loco. z sic etiā valitudo que est compositi est anime p accidens inquantū est pars eius: z sic etiā per accidens patit ad passionē corporis. ¶ Ad tertiaz questionē dicendū q̄ aīa xp̄i media fuit inter diuinitatez z carnē. Et quia beatitudo inerat illi aīe ex diuinitate: corp aūt eius erat passibile: ideo passibilitas inerat illi aīe ex parte illa qua ↄiungibil erat corpori: beatitudo autē ex parte illa qua ↄiungebat diuinitati. Coniūgebat autē corpori dupliciter. s. fm essentiā inquantū est forma z fm potētias: nō tñ oēs sz q̄ſdā. vñ aīa xp̄i fm eētiā tota patiebat ex lesi corporis passione. sed quantū ad potētias patiebat quidē passiones imperfectiōis fm operationes virium affixarū organis. fm alias vo vires quib anima cōuertebat in deū qualiter patereť dicetur infra.iij.arti. ¶ Ad primū ergo dicendū q̄ quāuis aīa xp̄i nihil sit digni: nō tñ impedit quin per accidens possit pati alio patiēte. ¶ Ad secundū dicendū q̄ perfecta virt omnino nō tollit animales passiones: quia etiaz aliqñ vtitur eis sicut fortitudo ira: vt dicit phs in.iij.Ethi. sed facit vt nulla passio in eo surgat que rationē impediat: in christo autē amplius fuit. quia enī fuit perfecta obedientia virium inferiorum ad superiores: ideo nulla passio surgebat in eo nisi ex ordine rationis. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ anima xp̄i habuit vtrūq̄ statuz. s. viatoris z cōprehensoris. vñ fm aliqd fuit beata: z fm aliquid nō fuit beata. ex illa enī parte qua nata est anima corpori ꝺiūgi nō erat beatificata: alias ex aīa in corpus claritas glorie descēdisset: sicut erit in alijs glorificatis. z ideo ex parte ista poterat pati: z habebat statū viatoris. Sed ex parte illa qua ꝺiūgebat verbo p fruitionē erat glorificata: z habebat statū cōprehensoris.

AD secundū sic procedit. videt q̄ xp̄s nō habuit tristitiam. Isa.xlij. dicit de deo Non erit tristis neq̄ turbulētus. ¶ Sed oīs tristitia est perturbatio quedam. sz in sapiente nō cadit perturbatio: ergo neq̄ in xp̄o q̄ fuit maxime sapiēs fuit tristitia. Secundā probat Seneca tripliciter. Primo sic: fortius nō perturbat a debiliori. sed virtus est fortior malitia: ergo nō perturbat ab ea nec a virtute: quia virtus nō est virtuti contraria: ergo nullo modo. Secūdo sic: nullus perturbat nisi de eo q̄ bonū suū perdidit vel diminuit. sed sapiens nō perdit bona sua nec ei possunt auferri que sunt bona anime: quia bona corporis nō reputat sua: ergo nō perturbat. Tertio sic: quia fortuna nihil eripit nisi quod dedit. sed nō dedit virtutē: ergo ipsam auferre non potest. z sic idem quod pri. ¶ Sed phs in.iij.topi. idem sine tristitia q̄s cū tristitia magis eligendū est. sed xp̄s cū fuerit sapiētissim optime sciuit eligere: ergo nō elegit aliquid pati cū tristitia. Sed cōtra Matth.xxvj. Tristis est aīa mea vsq̄ ad mortē. ¶ Sed flet est signū tristitie. sz xp̄s fleuit Jo.xj. ergo ipse fuit tristis. ¶ Ulterius videt q̄ in christo nō fuerit ira. ira enī vitiū est: sed in xp̄o nullū fuit vitiū: sed summa mansuetudo Mat.xj. Discite a me quia mitis sum &c. ergo in xp̄o nō fuit ira. ¶ Sed sicut Gregorius dicit Jra p vitiū excecat oculuz mētis: ira per zelum turbat. sed in christo oculus mētis neq̄ excecatus neq̄ perturbatus fuit: ergo in christo nō fuit ira. ¶ Sed fm Philosophū z Damascenū ira est appetitus vindicte. sed christus nō fecit aliquid ad vindictam: ergo in christo nō fuit ira. ¶ Sed cōtra. in christo fuit ira per zelū: vt patet Jo.ij. ergo in eo fuit ira. ¶ Sed nulla virtus defuit christo: nec aliqua virtutis perfectio. sed de perfectione aliquarū virtutū est ira sicut fortitudinis: vt dicitur in.iij.ethico. ergo in christo fuit ira. ¶ Ulterius videtur q̄ in christo nō fuit timor. timor enī maxime opponitur fortitudini. sed in christo fuit perfectissima fortitudo: ergo in ipso nō fuit aliquis timor. ¶ Sed Augustin dicit in libro.lxxxiij. questionū q̄ signū perfectionis est absq̄ timore esse. sed christus fuit perfectissim: ergo in eo nō fuit pasio timoris. ¶ Sed si dicatur q̄ timor inerat ei fm sensualitatē. ¶ Cōtra. timor est de futuro malo. sz sensualitas in christo nō poterat futurū comprehēdere: ergo in christo nō poterat eē timor: sed tñ dolor de p̄senti. ¶ Sed contra Mat.xxiij. Cepit iesus pauere z tedere. ergo. ¶ Sed eiusdez est dolor z timor. sed in christo fuit verus dolor: ergo z verus timor. ¶ Rō dicendū ad primam questionē q̄ hic queritur de tristitia fm q̄ est passio animal in parte sensitiua. z ideo dicendū q̄ quia christus voluntarie assumpsit naturā nostram vt per eam nos redimeret: ideo talem assumpsit qualem oportuit eē ad finem redemptionis nostre. vnde q̄uis in alijs beatis per quandam redundantiā ex glorificatione superiorū virium glorificentur etiaz inferiores: z ex gloria anime descendat gloria corporis: tamen in christo non fuit sic: quia gloria eius que inerat ei fm fruitionē dei nō impediebat passibilitatez aīe eius fm q̄ erat pars humane nature. z similiter letitia que inerat in superiori parte p fruitionem nō redundabat in inferiores. z ideo cum accidebat aliquid contrariū delectationi inferiorum partium erat de eo tristitia. Sed tamen aliter in ipso z in nobis: quia in nobis

inferiores vires nō sunt perfecte subiecte rationi: ⁊ ideo q̄n doq; p̄ter ordinē rationis insurgūt in nobis passiones tristitie: quas quidem virtus refrenat in virtuosis: sed in alijs etiā rationi p̄ualent. sed in xp̄o nunq̄ surgebat mot⁹ tristitie nisi fm dictamen superioris rōnis quādo. s. dictabat; ratio q̄ sensualitas tristaretur fm cōuenientiā nature sue. Et ideo nō fuit in eo tristitia ratione peruertēs: nec fuit necessaria: sed volūtaria quodāmodo. ¶ Ad p̄imū ergo dicendū q̄ per illam auctoritatē Isaie excluditur a christo tristitia rationē impediens. ¶ Ad secundū dicendū q̄ perturbari dicit ex toto turbari. ⁊ hoc est q̄n turbatio inferioris partis ad superiorē peruenit vt ei⁹ ordo turbetur: ⁊ hoc nō est in aliquo sapiēte nec in xp̄o fuit: ⁊ sic cōcludūt rationes Senece. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ omnis tristitia vt dicitur in viij. ethi. inquantū in se est fugienda est inquantū huiusmodi: potest tn̄ eligi tristitia inquantū ad aliquod bonū ordinat sicut tristitia penitētis ad salutē. ⁊ ita etiā xp̄s elegit tristitiam inquantū vtilis erat ad redemptionē humani generis. ¶ Ad secundā questionē dicendū q̄ ira tripliciter dicitur. quandoq; enī ira ponit p̄ habitu vel actu vitij q̄ opponitur mansuetudini: quod in. iiij. ethico. irascibilitas dicitur: quod cōtingit ex hoc q̄ virtus vt in. ij. dicit q̄nq; magis opponit vni extremorū sicut mansuetudo superfluitati ire magis q̄ diminutioni. ⁊ ideo oppositū vitiū nominatur ira: ⁊ sic ira nō fuit in xp̄o. Alio modo dicit ira volūtas vindicandi aliquod malefactū: ⁊ sic ira nō est passio p̄prie loquēdo: nec est in irascibili sed in volūtate. ⁊ sic ira est in deo ⁊ beatis ⁊ in xp̄o fuit. Tertio modo dicitur ira p̄prie quedam passio vis irascibilis que contingit ex hoc q̄ vis irascibilis tendit ad destructionē alicui⁹ quod apprehendit cōtrario volito vel desiderato. Et siquidem sit ex ordine rationis insurgēs vel ordinata ratione: sic dicit ira per zelū: ⁊ sic fuit in christo. si autē sit inordinata: sic erit ira per vitiū: q̄ in christo nullo modo fuit. ¶ Ad p̄imū ergo dicēdū q̄ ratio illa procedit de ira fm p̄imū modū dicendi. sic enī opponitur mansuetudini. fm autē q̄ est passio nō opponit: sed est materia ei⁹ circa quam: quia etiā mitis irascit q̄n oportet. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ sicut in xp̄o delectatio superioris partis nō tollebat tristitiā sensitiue partis: ita etiā ⁊ ira sensitiue partis nō impediebat in aliquo vsum rationis: quia q̄n diuinitas permittebat vnicuiq; partiū humanitatis xp̄i agere que sunt ei p̄pria: vt dicit Damasce. vna pars aliam non impediebat: sicut in nobis accidit q̄ vna pars impedit aliam. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ ira inordinata cōsistit in vindicta. sed ira ordinata vindictam ad iustitiaz ordinat: vt. s. vindictā nō querat sed iustitiā: ⁊ tantū puniat quantū iustitie ordo permittit. ¶ Ad tertiā questionē dicēdū q̄ timor etiā multipliciter dicit. Uno modo nominat habitū vt dixi vel vitij: quod opponit fortitudini: ⁊ dicit timiditas in iij. ethico. ⁊ sic habitus doni fuit in xp̄o: nō autē habitus vitij. Alio modo sumit p̄ actu vel vitij vel doni: ⁊ sic similiter dicēdū vt p̄ius. Alio modo dicit quedā passio in irascibili que cōsurgit ex hoc q̄ appetitus sensitiu⁹ refugit aliq̄ nocitū apprehensuz: ⁊ sic loquimur hic de timore. vnde dicendū q̄ hoc modo fuit timor in xp̄o per eundē modū sicut ⁊ de tristitia. ⁊ ita dictū est inquantū. s. ex dictamine rationis ⁊ deitatis adiuncte appetitus sensibilis refulgebat ea q̄ sunt sibi cōtraria. ¶ Ad p̄mū ergo dicendū q̄ ratio illa procedit de timore fm q̄ est vitiū; quia passio timoris est materia circa quam est fortitudo. ¶ Ad secundū dicendū q̄ omnis timor ex aliqua imperfectione est: quia ex imperfectione est q̄ aliq̄d ab aliquo ledi possit. christus autē q̄uis fuerit fm animā perfectissimus: tamē ledi poterat ex parte corporis: ⁊ ideo ex parte ista patiebatur imperfectionē: ⁊ timere poterat. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ in homine appetitus sensibilis mouetur ex imaginationis siue estimationis apprehensione īmediate: sed mediate etiam ex apprehensione rationis inquantū eius cōceptio in imaginatione imprimitur. ⁊ ideo quādo ratio in christo p̄euidebat lesionē corporis fiebat species lesiui in imaginatione: ⁊ appetit⁹ sensibilis ad timorē mouebatur.

Ad tertiū sic procedit. videt q̄ in christo non fuerit verus dolor in sensu. quantumcūq; enī est vis resistens lesiuo tn̄ dolor diminuit ex lesione. p̄ueniēs sed in christo fuit infinita vis ad resistendū lesiuo. s. virt⁹ diuinitatis: ergo in eo dolor esse nō poterat. ¶ P̄ dolor non est de re volūtaria. sed christus volūtarie passionē sustinuit ergo in eo dolor passionis nō fuit. ¶ P̄ christus magis p̄fecte videbat deum q̄ paulus. sed paulus in raptu propter visionē dei non sentiebat ea que in corpore gerebant: ergo nec christus dolorē habebat ex corporis lesione. ¶ Sed cōtra Isa. liij. Uere dolores nostros ipse tulit. ¶ P̄ ad veritatem doloris nō requirit nisi lesio ⁊ sensus lesionis. sed corpus christi lesum fuit: ⁊ sensum lesionis habuit: ergo fuit in eo verus dolor. ¶ Ulterius videtur q̄ dolor vsq; ad superiorē rationē non peruenerit. iudicare enī de dolore nō est pati dolorē. sed in sanctis est tn̄ iudiciū de doloribꝰ fm rationē: vt patet per Dionysiū in epistola ad Joannē euangelistam. cū ergo christus in sanctitate perfect⁹ fuerit: ipse fm superiorē partē rationis dolorē nō habuit. ¶ P̄ fm philosophū intellectus nullius partis corporis est actus. sed dolor passionis nō est in anima nisi ex coniūctione ad corpus: ergo in parte intellectiua nō fuit dolor passionis. ¶ P̄ fm philosophū delectationi que est fm intellectū nō ē aliquid contrariū. sed dolor est cōtrarius delectationi: ergo non est in parte intellectiua. ¶ P̄ tunc anima perturbatur q̄n vsq; ad rationē peruenit passio. sed in christo nulla fuit perturbatio: ergo dolor nō peruenit vsq; ad rationē. ¶ P̄ impossibile est eidem fm idem cōtraria inesse. sed dolor est delectationi cōtrarius: ergo impossibile est q̄ fm superiorē partē qua gaudebat de dei visione doleret. ¶ Sed contra. ma ior est colligatio potentiarū anime ad inuicē q̄z membroꝝ. sed vno membro patiente alia compatiunt. j. Corinth. xiij. ergo vna potētia anime patiēte multo fortius alie compatiuntur. ¶ P̄ maior est affinitas potentiarū anime ad eēntiam q̄z anime ad corpus. sed anima fm essentiam suam cōpatitur patienti corpori: ergo ⁊ omnes potētie patiuntur simul cū essentia. ¶ P̄ in psal. Repleta est malis anima mea dicit. Ysaie exponēs de christo. i. doloribus. ergo fm oēs partes anime dolor inerat. ¶ Ulterius videtur q̄ dolor christi nō fuerit maior omnib⁹ doloribꝰ: quia quāto pena est acerbior ⁊ diuturnior tanto pena ex dolore resultans est maior. q̄z aliq̄ sancti diuturniorē ⁊ acerbiorē penā perpessi sunt: sicut patet de laurentio ⁊ vincētio: ergo xp̄i dolor non fuit maxim⁹. ¶ P̄ in alijs scīs dolor mitigabat ex ōtēplatione diuina ⁊ amore: sicut de stephano cātat Lapides torrētes illi dulces fuerūt. sed in xp̄o fuit maxima charitas: et pfecta dei ōtēplatio: ergo dolor eius maxime mitigabat: ⁊ ita fuit minim⁹. ¶ P̄ innocētia patiētis minuit dolorē pene. vnde pueri q̄ sunt in limbo nō affligunt de carētia visionis diuine: q̄z eis redditur nō p̄o culpa quā ipsi cōmiserunt. q̄z xp̄s sine culpa passus est: ergo videt q̄ dolor suus fuit minimus. ¶ P̄ q̄nto maior est recōpēsatio de bono amisso tanto leui⁹ damnū amissionis portat. q̄z xp̄s habebat recōpensationē maximā de amissione corporalis vite p̄ passionē. s. salutē humani generis: ergo dolor ille fuit minimus. ¶ P̄ q̄nto est p̄cios⁹ q̄ amittit tanto est maior dolor de amissione. q̄z de⁹ quē hō p peccatū amittit est dignior q̄z vita corporal xp̄i: ergo dolor q̄ est de amissione dei est maior q̄z dolor xp̄i de amissione vite corporal. ¶ P̄ q̄nto aliq̄d ē magis dispositū ad patiendū tanto min⁹ dolet de passione. q̄z xp̄i corp⁹ magis fuit dispositū ad patiendū q̄z corp⁹ ade: ergo adam magis doluisset dato q̄ Iesus fuisset. ¶ P̄ q̄nto natura est perceptibilior tāto est maior dolor. q̄z natura aie xp̄i p̄ceptibilior est q̄z natura cuiuslibet corporis: ergo dolor aīe de passiōe inferni q̄ in seipsa patit ab igne est maior

q̄ doloz christi. ¶ Sed contra. Treñ. j. dicitur in persona christi O vos oēs qui transitis ꝛc. quasi diceret nō. ergo doloz suus fuit maxim⁹ omniū dolorū. ¶ p̄ xp̄s fuit optime cōplexionatus: quod patet ex hoc quia habuit nobilissimā animā cui respōdet equalitas complexionis in corpore. sed quanto homo habet meliorē complexionē in corpore tāto magis sentit lesiones corporis: quia habet meliorē tactum. cū igit̄ doloz sit sensus lesionis videt̄ q̄ in xp̄o fuerit maximus doloz. ¶ p̄ virtuosi hominis est suā vitā diligere: vñ ꝛ peccatores seipsos odiunt intantū q̄ seipsos interficiūt: vt probat philosoph⁹ in. ix. ethico. sed xp̄s fuit virtuosissimus ergo maxime suā vitā dilexit: ergo doloz de amissione vite sue fuit maxim⁹. ¶ R° dicendū ad primā questionē q̄ sicut delectatio sensibilis causat̄ ex coniūctione conuenientis fm sensum: ita doloz sensibilis causat̄ ex coniūctione ei⁹ qō nō est conueniēs sensui. sed inter omnes alios sensus solus tactus est discretiuus eorū ex quib⁹ cōsistit temperamentū corporis. vnde quod est conueniēs fm tactū est conueniēs ipsi temperamēto corporis. ꝛ propter hoc completa delectatio sensibilis est in sola perceptione tact⁹. Et similiter illud quod est inconueniens tactui est contrariū tēperamento corporis. ꝛ ideo dicit p̄h̄s in. iij. de anima q̄ corrūpentia tactū corrumpūt animal: nō aūt corrūpentia auditū nisi simul cōtingat ex accidēti ꝛ tactū corrūpi. ꝛ iōin solo tactu est doloz qui accidit ex lesione temperamēti ipsius corporis. Vñ cuz in corpore xp̄i fuerit vera lesio quia fuit diuisio cōtinui per clauos: ꝛ fuerit ibi verus tactus: de necessitate oportet dicere q̄ fuerit ibi ver⁹ doloz. Qualiter autē exponēda sunt verba Hylarij in fine dicetur. ¶ Ad primū ergo dicendum q̄ quāuis in corpore christi eēt vis deitatis infinita ad resistē dū potestatē habēs: nō tamen resistebat: sed dimittebat carnē pati quid proprie: vt dicit Damasce. ꝛ ideo fuit ibi lesio: ꝛ per consequēs doloz. ¶ Ad secundum dicendum q̄ voluntas rationis non excludit dolorē sensus: sicut aliq̄s vult fm rationē comburi vt sanet̄: sed tamen in combustione dolorem sensibilem experit̄: ita ꝛ fuit in christo. ¶ Ad tertiuz dicendū q̄ non potest esse tanta vis contēplationis q̄ dolorē sensibilem ex lesione corporis tollat si corpus ledat̄ nisi per eaz abstrahant̄ vires inferiores omnino a suis actib⁹ p modū quo vna potentia intense operans abstrahit aliam a suo actu. ꝛ hoc modo accidit in raptu pauli. ſz in xp̄o vna vis nō tollebat aliā a suo actu nisi fm q̄ ratio ꝛ deitas coniūcta ordinabat. ꝛ ideo perfectio contēplationis dolorē sensibilem nō tollebat. ¶ Ad secundam questionē dicēdū q̄ in dolore ꝛ tristitia duo inueniunt̄. s. cōtrarietas cōtristantis ꝛ doloꝛē inferētis ad tristatū ꝛ dolentē ꝛ pceptio eius. Et q̄ntū ad hec duo tripliciter differūt. primo quantū ad contrarietatē: que quidē in doloꝛe attendit̄ quantū ad ipsam naturā dolentis que p lesiuū corrūpit̄: sed in tristitia quantū ad repugnantiā appetitus ad aliquid quod quis odit. Secūdo quantū ad perceptionē: que quidē in doloꝛe semper est fm sensum tactus: vt dictū est: in tristitia autē fm apprehensionem interiorē. Tertio quantū ad ordinē istorū duorū: quia doloꝛ incipit in lesione ꝛ terminat̄ in perceptiōe sensus: ibi enī complet̄ ratio doloris. ſz ratio tristitie incipit in apprehensione: ꝛ terminat̄ in affectione. vnde doloꝛ est in sensu sicut in subiecto: sed tristitia in appetitu. Ex quo patet q̄ tristitia est passio aīal: ſz doloꝛ ē magis passio corporal. q̄ñq̄z tñ tristitia large loquēdo doloꝛ dicit̄. vnde etiā Aug. distinguit doloꝛē aīe fm se qui proprie dicit̄ tristitia: ꝛ doloꝛem aīe p corpus qui proprie dicit̄ doloꝛ. Loquēdo igit̄ de doloꝛe proprie dicto: sic quātū ad lesionē que est materiale ut ipso se extēdit in xp̄o ad omnes potētias aīe fm q̄ in essentia aīe radicant̄: ad quā etiā lesio corporis puenit fm q̄ est eius forma. Sed quātū ad perceptionē lesionis que est formale in doloꝛe sic consistit in solo tactu: cui⁹ est solius percipere lesiuū inquantū ledit. s. inquantū corporaliter coniūgitur. Loquēdo aūt de doloꝛe fm q̄ large etiā tristitia doloꝛ dicitur: sicut ex dictis patet tristitia non potest esse in rationē sicut in subiecto: sed solū sicut in ostendente id quod est volūtati repugnās nisi ratio accipiat̄ ꝛput cōprehendit vim apprehēsiuā ꝛ affectiuā: in qua est tristitia sicut in subiecto quāuis nō tristitia q̄ est passio que solū est in sensitiua parte vt prius dictū est. nulla aūt virtus apprehensiua ostendit nisi suū obiectū. obiectū autē superiorис rationis sunt bona eterna ex quib⁹ nihil erat otrariū volūtati xp̄i. vnde in rōne superiori fm q̄ ad obiectū suū comparat̄ nō poterat eē tristitia in xp̄o. poterat autē esse quantū ad rationē inferiorē: cui⁹ obiectū sunt res temporales in quib⁹ aliquid cōtrariū volūtati ei⁹ aliquo modo accidere poterat: vt infra di. xvij. patebit. sic ipsa lesio erat cōtra aliquā voluntatē christi qua naturaliter mortē refutabat. ꝛ similiter etiaz mala humani generis ei displicebant. vnde in ratione inferiori poterat eē tristitia etiā fm qō ad obiecta sua compat̄. Et q̄ vnaquēq̄z potētia ad naturā pertinet fm q̄ in eēntia aīe radicat̄ que est essential̄ pars nature totius: rationē autē potentie habet fm operationē ad obiecta. ideo dicit̄ a quibusdaz q̄ passio doloris pueniebat vsq̄z ad rationē superiorē inquantū est natura fm q̄ lesio corporis ad essentiā aīe pueniebat: ꝛ vlteri⁹ ad oēs potentias fm q̄ in eēntia aīe radicant̄. nō aūt perueniebat ad eaz inquantū est ratio: quia fm q̄ ad obiectū suū compat̄: nullū detrimētū ex passione corporis sentiebat cū in otēplatione diuinoꝛ nō impediret̄. Et hoc etiā quidam alijs vbis dicūt. s. q̄ patiebat̄ vt est natura corporis: nō aūt vt est principiū humanoꝛ actuū. ꝛ sic etiā dicunt q̄ inferior ratio compatiebat̄ ꝛ vt est natura ꝛ vt ē ratio. Quāuis etiaz aliter possit intelligi distinctio qua distinguit̄ ratio vt natura ꝛ vt ratio: qz ratio vt natura dicit̄ fm q̄ iudicat de eo quod est fm se bonū vel malū nature pueniēs vl̄ noxiū. Rō autē vt ratio fm q̄ iudicat de eo quod est bonū vel malū in ordine ad alterū. Cōtingit enī q̄ñq̄z aliquid in se cōsideratū eē nature noxiū: quod tñ in ordine ad finē aliquē eligendū est: sicut vstionē que est propter sanitatē. Et sic etiam mors xp̄i erat quidē in se mala inquantū erat nocumentū nature. in ordine autē ad finē redemptionis humani generis erat optima. Et sic etiam ratio inferior vt ratio non tristabat̄ de morte: sed solū vt natura: ꝛ sic dicta distinctio erit de ratiōe fm q̄ comparat̄ ad obiectū. ¶ Ad primū ergo dicenduz q̄ intentio Dio. fuit dicere q̄ sancti nullo modo quantū ad rationē mouent̄ a rectitudine rōnis: qō omniū virtuosoꝛ ē. ꝛ etiā a trāquillitate mētis: quod pfectoꝛ est. ꝛ ideo dicit eos q̄ntū ad rationē nō pati. nō quin experiētia doloris aliquo modo vsq̄z ad rationē pueniat: ꝛ hāc experientiā iudiciū de passionib⁹ nominat. ¶ Ad secundū dicendū q̄ intellectus dupliciter potest ꝛsiderari vel vt est potentia quedā: ꝛ sic qz potentia determinat̄ ad actū cū operatio intellect⁹ nō exerceatur mediāte aliquo ozgano corporali: dicit̄ q̄ intellect⁹ nō est actus alicui⁹ partis corporis. vel potest cōsiderari inquantū hec potētia radicat̄ in eēntia aīe: ꝛ sic cū aīa fm suā essentiā sit forma corporis: ꝛ intellect⁹ ꝛ oēs alie vires sunt actus corporis: ꝛ p accidens ad passionē corporis patiunt̄ dupliciter. tū ex ordine rationis ad essentiā: tū ex ordine intellect⁹ ad alias potētias q̄ opant̄ p ozganū corpale: ex q̄rū impedimēto accidit impedimentū in operatione intellect⁹ sicut in freneticis patet. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ delectatio intellect⁹ dicit̄ dupliciter. Uno modo ita q̄ erit intellect⁹ q̄ntū ad subiectū ꝛ q̄ntū ad obiectū. ꝛ hec est illa delectatio q̄ intellect⁹ delectat̄ in hoc q̄ intelligit. ꝛ qz vtrūq̄z otrariorū intelligit̄ fm q̄ est intelligibile ꝛ pfectio intellectus: nec aliquā lesionē intellectui afferre pōt: sicut in sensu accidit: iō tali delectationi nō est tristitia cōtraria. Alio modo delectatio intellectus dicit q̄ntū ad subiectū: ſz nō q̄ntū obiectū: qz nō delectat̄ p hoc q̄ intelligit: ſz de aliquo delectabili apprehēso q̄. s. intellectiua pars delectat̄ de aliquo quod in ipsis reb⁹ accidit cōsonū volūtati: ꝛ sic hec delectatio nō est de vno otrariorum fm qō est in aīa fm qō non habet otrariū:

quia intentiones contrariorũ in anima non sunt contrarie cũ sint simul: sz fm qꝫ est in re fm qꝫ habet ꝺtrarietatẽ: vnde ⁊ tali delectationi rõnis põt esse tristitia ꝺtraria in parte intellectiua existens: sicut est in demonib⁹ ⁊ aĩab⁹ dãnatoꝝ. ¶ Ad quartũ dicendũ qꝫ hõ dicit perturbari qñ pruenit passio vsqꝫ ad rationẽ ĩmutans ipsam a sui eqlitate. nõ aũt quãdo puenit experiẽtia doloris vel passionis ad rationẽ. ¶ Ad quintũ dicẽdũ qꝫ fruitio deitatis ⁊ gaudiũ ꝺsequẽs erat in superiori parte rõnis in ordine ad suum obiectũ. dolor aũt non pueniebat ad superiorẽ rationẽ vt dictũ est: nisi fm qꝫ fundat in eẽntia aĩe: sed in rõne inferiori: ⁊ in sensualitate ⁊ in sensu erat tristitia: ⁊ dolor etiaz fm comparationem ad obiecta inquantũ fm has potentias dolebat de pena corporis: ⁊ alijs huiusmodi. qui tñ dolor erat quodãmõ materia gaudij fruitionis inq̃ntũ gaudiũ illud se extẽdebat ad oĩa illa que appzehẽdunt vt deo placita. ⁊ sic patet qꝫ dolor qui erat in aĩa xp̃i nullo modo gaudiũ fruitionis impediebat neqꝫ p modũ ꝺtrarietatis neqꝫ p modũ redundãtie. tristitia enĩ contrariũ gaudiũ impedit sicut quodlibet contrariũ impedit a suo contrario. tristitia aũt q̃ erat in aĩa xp̃i nullo modo gaudio fruitionis ꝺtraria erat. qõ patet ex tribus. primo quia nõ inerat eidem fm idem: sed vel in potentijs erant: vel in eadem fm diuersam operationẽ. secũdo qz nõ erãt de eodem. tertio quia vnũ erat materia alteri⁹: sicut accidit in penitẽte qui dolet: ⁊ de dolore gaudet. Sed vlterius oĩs tristitia fm ꝑ̃m in. vij. ethi. impedit oẽm delectationẽ p quandã redundantiã fm qꝫ nocumentũ vni⁹ potentie redundat in aliã. talis aũt redundãtia vt dictũ est nõ fuit in xp̃o nisi qñ ipse volebat. vnde gaudiũ qõ erat in superiori rõne p compationẽ ad obiectũ nõ redundabat in vires inferiores vt ab eis dolor ⁊ tristitia tollerent: neqꝫ vlteri⁹ in corpus vt a lesione ĩmune esset: nec p ꝺsequẽs in animã nec in potẽtias fm qꝫ in eẽntia aĩe radicant put lesio corporis ad essentiã aĩe ⁊ ad potẽtias in eas radicatas pertingit. ¶ Ad tertiã questionẽ dicẽdũ qꝫ magnitudo doloris sensibil⁹ xp̃i põt ꝺsiderari ex trib⁹. Primo ex ipsa natura passionis: ⁊ sic habuit magnam acerbitatẽ tũ ex cõplexione patiẽtis q̃ erat tẽperatissima. vnde habebat optimũ tactũ: ⁊ p ꝺsequẽs erat in eo vehemens sensus lesionis. bonitas enĩ tactus attestat etiã bonitati cõplexionis bonitati mentis: vt dicit in. ij. de aĩa. tũ ex genere pene: quia in locis maxime sensibilib⁹ fuit lesus. s. in manib⁹ ⁊ pedib⁹. tũ etiã ex multitudine passionũ quia p totũ corp⁹ lesionẽ sustinuit. Secũdo ex puritate doloris: quia in alijs patientibus mitigat dolor sensibil⁹ ex influxu superiorũ viriũ in inferiores: vel propter ꝺtemplationez que abstrahit inferiores vires aliqualiter a suis actib⁹: vel etiã propter cõplacentiã volũtatis ex amore ei⁹ propter qõ patit. In xp̃o aũt nõ fuit talis habitudo potentiarũ ad inuicem vt dictũ est: ĩmo vnicuiqꝫ permittebat agere q̃ propria sibi erant vt dicit Dama. ⁊ ideo dolor suus fuit absqꝫ omni admixtione alicui⁹ mitigãtis. Tertio ex volũtate patiẽtis. quia enĩ volũtarie patiebat vt satisfaceret pro pctõ toti⁹ humani generis: ideo dolorẽ excedentẽ oẽs alios dolores assumpsit. Silr etiã dolor aĩae q̃ tristitia dicit qui erat in appetitu sensitiuo: vel in rõne vt natura. ex his duob⁹ vltimis habebat magnitudinẽ. ⁊ tertio ex turpitudine mortis: ⁊ ex dilectione vite corporal que optima erat: ⁊ ex ingratitudine eoꝝ qui eũ ledebãt: ⁊ ex defectib⁹ humani generis quib⁹ ex maxima charitate cõpatiebat. ¶ Ad primũ ergo dicendũ qꝫ põt inueniri passio alicui⁹ sancti q̃ fuit magis dolorosa q̃ntũ ad aliqd: vel q̃ntũ ad diuturnitatẽ vel aliqd huiusmodi: sz nõ simpliciter oĩb⁹ pensatis. ¶ Ad secundũ dicendũ qꝫ in xp̃o nõ refundebat gaudiũ ꝺtemplatiõis in sensum: sicut in alijs accidit vt dictũ est. ¶ Ad tertiũ dicendũ qꝫ innocẽtia patiẽtis minuit quidẽ dolorẽ fm numerũ: quia nõ dolet de tot sicut pctõr q̃ dolet de pena ⁊ de lesa ꝺsciẽtia: sz addit dolorẽ q̃ntũ ad intẽsionẽ pene p se loquẽdo: ⁊ inq̃ntũ appzehendit eã vt magis indebitã. Sed pueri nõ affligunt de carentia diuine visionis: quia non est carentia alicuius eis proportionati: vt in. ij. li. dictũ est: cũ gratiã nõ habeant: nec ex eis fuit qꝫ nõ habuerũt. ¶ Ad quartũ dicẽdũ qꝫ recõ pensatio facit gaudiũ in rõne vt ratio ꝺsiderata q̃ appzehendit hoc malũ in ordine ad aliud bonũ: ⁊ inq̃ntũ gaudiũ ei⁹ refundit in alias vires fm ꝑ̃ mitigat dolor aliarũ viriũ. in xp̃o aũt hoc nõ fuit: ⁊ ideo nõ sequit. ¶ Ad quintũ dicendũ qꝫ sicut gaudiũ cõprehẽsoris superat omne gaudiũ viatoris: ita dolor vl tristitia dãnati superat omnẽ dolorẽ viatoris. vñ cũ xp̃s non assumpserit nisi dolorẽ viatoris dolor dãnati siue quẽ habet quantũ ad penã sensus siue quẽ habet q̃ntũ ad penã sensus est maior q̃ fuerit dolor xp̃i: qz ille dolor facit damnatũ miserũ: quod ablit vt de xp̃o dicat. sz dolor quẽ habet aliquis viator de pctõ nõ est tantus quantus est dolor xp̃i. tũ quia mitigat ex spe venie: tũ qz nõ est tãta perceptibilitas dolentis q̃tuis sit maius bonum amissum. ¶ Ad sextũ dicẽdũ qꝫ q̃tuis in xp̃o fuerit maior dispositio ad patiendũ q̃ in adam fuisset: tñ in eo etiã fuit maior sensus lesionis q̃ in adam fuissz: ⁊ ideo maior dolor. ¶ Ad septimũ dicendũ sicut ad quintũ. ¶ Nõ sentit corpus sed aĩa. Cõtra. sentire est coniũcti fm philosophũ: ergo neqꝫ corpus neqꝫ aĩe sed oĩs. Dicẽdũ qꝫ eoꝝ q̃ sunt ꝺiuncti q̃dã insunt toti rõne aĩe: vt sentire ⁊ huiusmodi. ⁊ hec attribuunt aĩe eo modo loquẽdi quo dicit calor calefacẽ: qz est principiũ calefaciẽdi. quedã aũt insunt toti rõne corporis: vt dormire ⁊ huiusmodi: ⁊ hec attribuunt corpori ⁊ nõ aĩe. ¶ Quedam aũt nõ p corp⁹. Cõtra. In primo de aĩa dicit destructo corpore aĩa nõ reminiscit neqꝫ amat. ⁊ est simil ratio de illis q̃ hic inducunt: dicendũ qꝫ amor timor ⁊ huiusmodi omnia eq̃uoce sumunt. q̃qꝫ enĩ nominãt passionẽ proprie dictã: ⁊ sic sunt in pte sensitiua: ⁊ nõ põt eẽ sine corpore. q̃qꝫ aũt sumunt pro actu volũtatis aliqd eligẽtis vel repudiantis: ⁊ sic põt eẽ sine corpore sicut ⁊ volũtas. ¶ Suscepit nostrã vetustatẽ. Cõtra. simile nõ consumit suũ simile: ergo vetustas vetustatẽ ꝺsumẽ nõ potuit. Dicendũ qꝫ duplex vetustas est s. culpa ⁊ pena que ad veterẽ hominẽ pertinẽt. vetustas ergo penẽ non oponit nouitati gratie: ĩmo materialiter se habet ad ipsam inquantũ meritũ cõsistit in pena decẽter tolerata: ⁊ ita vetustas pene cũ nouitate gratie opponit vetustati culpe ⁊ delet eã: ⁊ p ꝺsequẽs vetustatẽ pene q̃ ex vetustate culpe causat ꝺsumet in statu glorie. propter hoc simplex vetustas potuit delere duplam q̃ dupla vetustas nõ potuisset quia non habuisset nouitatẽ adiunctã. ¶ Nõ enĩ assumpsit ignorãtia. Cõtra. Damas. naturã ignorantẽ ⁊ seruilem accepit. ¶ Ꝑ Leo papa in ser. epipha. Adorauerũt infantem in nullo ab alijs pueris segregatũ: ergo ignorantem sicut alij. ¶ Dicendũ ad primũ qꝫ ipsemet Damas. seipsum exponit. dicit enĩ naturã assumptã ignorantẽ si fm intellectũ separetur assumptũ ab assumẽte. i. si consideret illa natura assumpta quasi non fuisset assumpta: ⁊ tunc ignorans fuisset sicut est in alijs hominib⁹. ¶ Ad secundũ dicendũ qꝫ intelligit q̃ntũ ad corporalia: vel scõm ad apparentiã. ¶ Nunqd in eo esset defectus. s. culpe: alias auctoritas nõ ꝓbaret intentionẽ magistri Quos enĩ defectus habuit. Et videt qꝫ prima causa nõ valeat: qz vera humanitas potuit eẽ sine his defectib⁹ sicut fuit in primo statu: ⁊ erit in vltimo. Itẽ videt qꝫ nec secũda: qz opus redẽptionis ad quod venerat p mortẽ impleuit: ergo nõ oportebat qꝫ famẽ sitim ⁊ alia huiusmodi assumeret. Itẽ videt qꝫ nec tertia: qz magis videt desperationẽ inducere infirmitas salutis ei⁹ q̃ saluare venerat. ¶ Ad primũ ergo dicendũ qꝫ veritas humanitatis necessaria erat qꝫ ostẽderet quia exigebat ad redemptionẽ qꝫ eẽt de⁹ ⁊ hõ nec humanitas fm statũ primũ ⁊ vltimũ erat nobis nota: sz fm statũ secundũ. ⁊ ideo oportuit qꝫ assumeret defect⁹ qui nobis insunt fm istũ statũ. ¶ Ad secundũ dicendũ qꝫ alij defectus quos assumpsit fundant sup eandẽ causam. s. supra passibilitatẽ nature. ⁊ ideo simul cũ defectib⁹ quib⁹ opus redemptionis completum est illi assumpti fuerunt. ¶ Ad

tertium dicendum q̄ infirmitas carnis desperationem nō inducit ꝓpter diuinitatis virtutē adiunctā: sed magis spem erigit: quia sicut in ipso: ita ⁊ in nobis infirmitas tolletur.

¶ Doles ergo dñe iesu. Cōtra. etiā sua vulnera voluit vt dictū est. Itē queritᵉ si sua ⁊ nostra vulnera voluit quis fuerit maior dolor. Dicēdū ad ꝓmū q̄ ratio vt ratio nō dolebat de suis vulneribꝰ ꝓpter bonū q̄ sequebatᵉ. dolebat autē sensualitas ⁊ ratio ꝫsiderata vt natura. ¶ Ad secundū dicēdū q̄ nō sunt vnius rōnis dolor corporalis passionis xp̄i ⁊ dolor animalᵉ qui tristitia dicitᵉ fm quē nostris defectibus cōpatiebatᵉ: ⁊ ideo nō sunt comparabiles. Si aūt sumatᵉ dolor passionis animalis: tunc dicendū q̄ fuit maior dolor cō passionis q̄ passionis: quia charitas qua de nostris malis dolebat ꝓponderat eq̄litati cōplexionis siue qua dolebat de passione sua. Et iterū ꝓcioſſor ei erat honor diuinꝰ qui ledebatᵉ culpis nostris q̄ntū ex nobis erat q̄ sua vita corporaliᵉ; ⁊ etiā in huiꝰ signū illū dolorē sustinuit vt istū tolleret.

¶ Aut cōristatᵉ ꝺs ꝓ passionē. Videtᵉ q̄ in xp̄o nō fuit ꝓpassio Mat. vij. dicit glo. q̄ ꝓpassio est subitꝰ motus cui nō consentitᵉ. hoc autē est veniale pctū. Itē tristitia semper videtᵉ esse passio: quia est in genere passionis. Itē videtᵉ q̄ nunq̄ fit passio vt dicit Damasᵉ. sed passionis sensus. Dicendum q̄ passio importat īmutationē patientis. nō aūt dicitᵉ aliq̄s īmutari simpliciter q̄n id quod est principale in ipso permanet īmutatū. ⁊ ideo simpliciter loquēdo q̄n ratio nō mutatᵉ a sui equalitate vel equitate nō dicitᵉ passio sed ꝓpassio quasi īmpfecta passio: ⁊ hoc modo fuit in xp̄o. Et iō dicendū ad ꝓmū q̄ ꝓpassio ꝓprie loquēdo est īmutatio inferioris partꝫ tm̄. ⁊ q̄n talis īmutatio in nobis accidit non ꝓordinatᵉ a rōne. ideo glo. fm statū potentiarū in nobis loquens dicit ꝓpassionē subitū motū. In xp̄o aūt aliter fuit vt ex dictis patet. nec tm̄ est verū q̄ oēs subitꝰ motus sensualitatis sit peccatū veniale: ꝫ tūc tm̄ q̄n est tendēs in illicitū quod in xp̄o nullatenᵒ fuit. ¶ Ad secundū dicendū q̄ dicitᵉ nō esse passio: quia nō est ꝑfecta passio q̄uis sit de genere passionis sicut ea q̄ parua sunt q̄si ꝓ nihilo reputantᵉ sicut dicit Damasᵉ. q̄ ꝓprie passio est q̄n hz aliquā magnitudinē perceptibilem. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ Dam̄. loquitᵉ de passionibꝰ corporalibꝰ nō aīalibꝰ: Unigenitꝰ deus hominē verū. Uerba hec Hylarij videntᵉ a xp̄o dolorē passionis ⁊ timorē excludere: q̄ tripliciter soluuntᵉ. quidā enī dicunt Hylᵐ retractasse. ⁊ ꝫ dicebat Ullerinꝰ epūs parisiēn. q̄ viderat epistolā retractatiōis: ⁊ fuerat sibi scriptū a quodā qui eā legerat. ⁊ hoc videtᵉ ꝓbabile ex dictis auctoritatibꝰ q̄s in lr̄a magister inducit. quarū vna incipit ibi Interroga quid sit. Alia est notula q̄ incipit ibi Cū hec passionū generā quibꝰ expresse dicit humanitatem xp̄i dictis infirmitatibꝰ subiacuisse: qō tm̄ in lr̄a negat vt videtᵉ. Alij dicūt q̄ loquitᵉ de xp̄o q̄ntū ad deitatē: quia disputat ꝺra illos in dictis ꝺbus q̄ dei filiū creaturā dicebāt. sed huic nō consonāt verba auctoritatis q̄ faciunt mentionē de xp̄i carne. Solutio aūt magistri ꝺsistit in hoc q̄ nō simpliciter voluit remouere a xp̄o dolorē: sed tria q̄ sunt circa dolorē. Primo dominiū doloris: qō ꝑ ex hoc q̄ dicit Quā igitᵉ infirmitatē dominatam. Secūdo meritū doloris: quod patet ex hoc q̄ dicit Nō tm̄ vitiose infirmitatis. Tertio necessitatē doloris: quod patet ex hoc q̄ dicit Uideamꝰ an ille ordo passionis. Et fm hᵒ solutionē tria difficilia q̄ in verbis eiꝰ videntᵉ eē. Primū est q̄ pena in eo desciuit sine sensu pene: ⁊ hoc noīat supra naturā passionis: q̄. ſ. sensum pene infert q̄ est dolor: qō non pōt intelligi de sensu exteriori: qz sic poneretᵉ corpus illud insensibile eē. sed oportet q̄ intelligatᵉ q̄ntū ad sensum rōnis q̄ nō fuit īmutatᵉ ꝑ huiusmodi passiones a sua eq̄litate. ⁊ ꝓpter hoc dicitᵉ q̄ pena in ipso dominiū nō habuit. vl etiā q̄ ipm verbū non est affectū huiusmodi passionibꝰ fm secundā solutionē: vt videtᵉ dicere in notula affixa. Aliud difficile est q̄ dicit nō habens naturā ad dolendū. ⁊ hoc dicitᵉ quia nō erat in natura illa ordo ad dolorē ex aliquo merito peccati sicut est in nobis. ⁊ ꝑ hunc modū dixit supra. Qō dominici corporis ista est natura vt feratᵉ in vndis. Hoc enī nō est de natura corporis in se considerati: sed ex virtute adiuncte diuinitatis. Tertiū difficile est q̄ dicit Nec enī fieri potest. Ubi videtᵉ ab ipso excludere timorē ⁊ tristitiam consequēter. sed vel hoc soluendū est sicut in supra inducta auctoritate. ſ. q̄ loquitur de timore ꝓout est passio: ⁊ non ꝓout est ꝓpassio. vel dicendū q̄ excludit necessitatē timoris. habebat enī in rōne vñ timorē ⁊ tristitiaz a sensualitate excluderet si voluisset: quia vt supra dictum est sensualitas nata est moueri ad tristitiam ⁊ timorē ⁊ ad oppositā: nō solū ex apprehēsione imaginationis: sed etiā ex apprehensione rationis. ¶ Pati potuit: ⁊ passibilis esse nō potuit. Cōtra. pḥs in li. de som. ⁊ vigi. cuius est potētia eius est actus: ergo quod patitᵉ est passibile dicendū q̄ pati significat passionē ꝑ modū actus vnde ad suppositū refertur fm q̄ suppositū est cuiuscunq̄ nature. ⁊ quia passio inest sibi ratione humane nature: ideo dicitᵉ q̄ pati potuit. passibile autē potentiā significat ad patiendū vt informantē id de quo dicitᵉ. Et qz verbū fm se nō informatᵉ potentia patiendi: ideo dicitᵉ q̄ passibile esse nō potuit. ſ. fm se q̄uis passibile fuerit ratione nature assumpte.

¶ DISTINCTIO .XVI.

¶ An in christo necessitas fuerit patiēdi ⁊ moriēdi que est defectus generalis.

Hic oritᵉ questio ex predictis ducens originē. Dictum est enī supra q̄ christus in se nostros defectus suscepit ꝓter peccatū. Est autē hominis quidam generalis defectus qui peccatuz non est. ſ. necessitas patiendi uᵉ moriendi. vnde nostrū corpus nō tm̄ mortale sed etiam mortuū dicitur: quia non tm̄ aptitudinē moriendi sed etiam necessitatē habet. Ideo queritur vtrum necessitas talis in christi corpore fuerit. De aptitudine enī moriendi q̄ in eo fuerit ambiguuz non est: que etiam ante peccatū in homine fuit q̄ aliquis in eo defectus non fuit. Nec igitur mortalitas illa tunc in eo fuit defectꝰ: quia nature ei erat. Unde etiam quidam talem mortalitatē in nobis non esse defectū non improbe tradunt: sed necessitatē moriendi vel patiendi: quē etiam mortalitas dicitᵉ uel passibilitas. Dicitur enī homo nunc passibilis uel mortalis non modo ꝓpter aptitudinem sed ꝓpter necessitatē. Sed nunquid hic defectus fuit in christi carne. Anima quoq̄ eius cuz passibilis extiterit ante mortem: nūquid necessitatem patiendi habuit. Si enī necessitas patiēdi uel moriendi fuit in christo: nō videtur sola voluntate miseratiōis defectus nostros accepisse. Ad quod dici potest christū voluntate nō necessitate sue nature hos defectus sicut alios suscepisse. ſ. necessitatem patiendi in anima: simul autē patiendi ⁊ moriendi in carne. Perū hanc necessitatē non habuit ex necessitate sue conditionis: quia a peccato īmunis fuit: sed ex sola voluntate accepit de nostra infirmitate ponens tabernaculū suū in sole. ſ. sub tē-

porali mutabilitate z labore. Vnde super epistolá ad Hebreos auctoritas dicit q sicut omnib⁹ alijs iure z lege nature statutum est semel mori: ita christus eadez necessitate z iure nature semel oblatus est: z non sepe. Nec ideo dicit iure nature q ex natura sue cõditionis hunc defectũ contraxerit. qui etiam nõ prouenit nobis ex natura fm q prius est nobis instituta: sz ex ea peccato vitiata. Et ideo dicitur hic defect⁹ naturalis: quia quasi pro natura inoleuit in omnib⁹ diffusus.

¶ De statib⁹ hominis: z quid de singulis christus accepit.

Est hic notandũ christũ de omni statu hominis aliquid accepisse: qui omnes venit saluare. Sunt enĩ quattuor status hominis. primus ante peccatũ. secundus post peccatuz z ante gratiã. tertius sub gratia. quartus in gloria. De primo statu accepit imunitatẽ peccati. Vñ Augustinus illud Joannis euãgeliste exponẽs Qui desursum venit super omnes est: dicit christum venisse desursum id est de altitudine humane nature ante peccatum. Quia de illa altitudine assumpsit dei verbum humanã naturam dum nõ assumpsit culpam cuius assumpsit penã. Sed penaz assumpsit de statu secũdo z alios defectus. De tertio vo gratie plenitudinẽ. De quarto nõ posse peccare: et dei perfectam contemplationem. Habuit enim simul bona vie quedam z bona patrie: sicut z quedam vie mala.

¶ Postq̃z determinauit magister de defectib⁹ quos xp̃s cum natura assumpsit: dic inquirit per quem modũ illi defectus fuerũt in christo: vtrũ. s. in christo fuerit necessitas patiendi vel moriẽdi. Et diuiditur in duas partes. Primo determinat questionẽ ostẽdens q christus necessitatẽ moriẽdi assumpsit. Et quia necessitas moriendi ad secundũ statũ pertinet: ideo gratia huius secundo ostendit quid christus de singulis statibus aliquid accepit ibi: Et est hic notandũ. Circa primũ tria facit. Primo ponit dubitationẽ. Secundo soluit ibi: Ad quod dici potest. Tertio solutionẽ confirmat ibi: Vnde super epistolam ad Hebreos. ¶ Hic oritur duplex questio. Primo de necessitate moriendi quam christus ex secũdo statu assumpsit. Secũdo de his que christus habuit de vltimo statu. De imunitate enĩ peccati: z de plenitudine gratie que ad alios status pertinẽt supra dictũ est.

¶ Questio Prima.

Circa primũ queruntur tria. Primo vtrũ necessitas moriendi sit tñ ex peccato vel etiam ex natura. Secundo vtruz in christo fuerit necessitas moriendi. Tertio vtrũ ista necessitas fuerit sub volũtate humana.

Ad primũ sic procedit. videtur q necessitas moriendi sit tñ homini ex peccato Roma. vij. Corp⁹ quidem mortuũ est propter peccatum id est necessitati mortis addictũ. ergo. ¶ Ꝑ in humana natura est mors cõsecuta culpã Roma. v. Per peccatũ mors. sed necessitas peccati inducta est homini per peccatum tñ: ergo z necessitas moriendi. ¶ Ꝑ materia debet essẽ fm naturã proportionata forme. sed forma corporis humani anima. s. rationalis ẽ incorruptibilis: ergo z ipsum corpus humanũ: ergo necessitas moriendi nõ est ex natura sed ex peccato. ¶ Ꝑ corp⁹ humanũ maxime ad equalitatẽ commixtionis peruenit: sicut philosophi tradunt. sed vbi est equalitas cõmixtionis vnũ contrariũ cum nõ predominet alteri nõ potest agere ad corruptionẽ mixti: ergo corpus hominis per naturã est incorruptibile. z sic idem quod prius. ¶ Ꝑ pena non est inducta nisi propter peccatũ. sed mors z necessitas moriendi queda pena est: quia omne terribile penale est: finis autem terribilium mors: vt dicitur iii. ethico. ergo sunt tñ ex peccato. ¶ Sed contra. omne compositũ ex cõtrarijs est fm naturã necessitatẽ habens ad corruptionẽ. sed corpus humanũ est huiusmodi: ergo ex natura habet necessitatẽ moriẽdi. ¶ Ꝑ sicut probatur in primo ce. z mũ generabile naturaliter est corruptibile z corruptionis necessitatẽ habens. sed corpus humanũ est generatũ per naturã: ergo naturaliter est necessitatem corruptionis habens. ¶ Ꝑ elemẽta que sunt in corpore humano sunt eiusdem speciei cum alijs elementorum partibus. sed elemẽta in cõmixtionẽ alioz corporum veniẽtia sunt de necessitate corruptibilia fm naturã: ergo z elementa que sunt in corpore humano. sed corruptis compoñtibus corrumpitur compositũ: ergo corpus hominis fm naturam habet necessitatẽ moriendi. ¶ R⁹ dicendũ q necessitas moriẽdi partim homini est ex natura partim ex peccato. Ex natura quidem quia corpus hominis compositus est ex cõtrarijs que nata sunt agere z pati ad inuicẽ ex quo accidit dissolutio compositi. sed tamen in statu innocentie donũ quoddam a deo gratis datũ anime inerat vt ipsa per modũ aliarum formarũ fm modũ suũ vitam indeficientem corpori largiret sicut ipsa incorruptibilis est: z non fm modũ corporis corruptibilem cõtinuabat ipsa manebat deo subdita: z corpus ei omnino subdebatur: nec aliqua dispositio in corpore accidere poterat que vitificationẽ anime impediret. sed propter peccatũ istud donuz ablatũ est: z ideo relicta est humana natura vt dicit Dionysius in eccles. ierar. in statu qui debetur ei ex natura suorum principiorũ fm q dictum est ei Gene. iij. Terra es z in terrã ibis. z ideo post peccatum necessitas moriendi inest homini ex peccato sicut ex remouente prohibens quod erat gratia innocentie. ex natura autẽ materie sicut ex eo quod per se necessitatẽ mortis inducit. ¶ Ad primũ ergo dicendum q hoc dicitur inquantum per peccatũ prohibens mortem remotum est. ¶ Ad secundum dicendum q peccatum nõ inest homini ex aliquo principiorũ naturalium: imo est contra naturam rationis. vnde nõ est simile de peccato z morte que ex principio materiali consequunt. ¶ Ad tertium dicendũ q materia debet esse proportionata forme: nõ vt habeat conditiones forme: sed vt sit disposita ad recipienduz formam fm modum suum. vnde non oportet si anima hominis est imortalis q etiam corpus fm naturam sit imortale. ¶ Ad quartum dicendũ q impossibile est q complexio perueniat ad tantam equalitatez quin alterum contrariorũ predominetur: quia als non fieret mixtio nisi vnũ in alterum ageret dominans ad medium reducẽdo altero resistente: z precipue hoc oportet in corpore humano q calor dominetur propter operationes anime que indigent calore sicut instrumento: vt dicitur in secundo de anima. ¶ Ad quintũ dicendũ q mors vel necessitas moriendi dicitur esse pena per comparationẽ ad statũ innocẽtie in quo inerat ei posse nõ mori. Si tamẽ in principio conditionis nature humane dictum donũ gratie humane nature non fuisset collatum necessitas quidem moriendi fuisset: sed tamen naturalis defectus non pena vt supra probauit magister ex verbis Augustini in precedenti di. Et ideo q philosophi illud donũ nõ cognouerũt dixit Señ. q mors est hois natura nõ pena.

Ad secundũ sic procedit. videt q in christo nõ fuerit necessitas moriendi. necessitas enim coactionẽ importat: sed quod est in potestate alicuius constitutũ non est coactũ. cum igit christus de seipso dicat Jo. x. Potestatem habeo ponendi animã ꝛc. non fuit in eo vt videtur necessitas moriendi. ¶ Ꝑ christus mortuus est quia voluit vt dicitur Isa. liij. sed non fuit in eo necessitas volendi: ergo nec necessitas moriendi. ¶ Ꝑ necessitas moriendi venit ex peccato Roma. viij. Corpus quidem mortuum est

propter peccatum.glo.necessitati mortis adductum.sed in christo nō fuit peccatū:ergo nec necessitas moriendi. ¶ Ꝑ supra dixit magister in precedēti distinctione q̄ Hylarius a christo necessitatē volendi remouit.sed dolorē passionis secuta est mors:ergo nec in eo fuit necessitas moriēdi. ¶ Ꝑ potentius nō de necessitate ab aliquo minus potente patitur.sed christus fuit potentior quolibet alio passionem vel mortē inducente: ergo ipse non habuit necessitatē moriēdi vel patiendi. ¶ Sed cōtra. Roma.viij. Deus misit filiū suū in similitudine carnis peccati.sed cōditio carnis peccati est q̄ habeat necessitatē moriendi que tamen peccatū non est: ergo fuit in carne christi. ¶ Ꝑ Hebre.ij. dicit q̄ ipse in passione assimilat⁹ est fratribus id est alijs hominibus.sed mater de qua christus carnē sumpsit ⁊ alij homines habent necessitatem moriendi ⁊ patiendi:ergo etiam in christo talis necessitas fuit. ¶ Ꝑ necessitas moriendi vel patiēdi est defectus totam humanā naturam consequēs:nec est culpa diminutionē gratie importās: quia est nūⁿ ex parte corporis. sed omnes tales defectus assumpsit vt supra dictū est: ergo assumpsit necessitatē moriendi. ¶ ℞° dicendū q̄ fm philosophū necessariū idem est quod impossibile non eē.vnde necessitas excludit potentiam ad oppositum.hec autē potētia ad oppositū excluditur triplici ratiōe. Primo ex hoc q̄ talis potentia repugnat nature illius rei sicut potentia defi ciendi repugnat nature diuine.⁊ ideo dicimus deū necessario eternū:⁊ hec est necessitas absoluta. Secūdo impeditur ex aliquo impediente:⁊ sic est necessitas coactionis. Tertio quia hoc cuius dicitur esse potentia repugnat fini intento: sicut non curari repugnat ei quod est sanari.vnde dicimus q̄ nō potest non curari si debeat sanari.⁊ hec est necessitas ex additione finis. Necessitas autē patiēdi vel moriendi dupliciter potest attribui christo:quia potest remouere potentiam non moriendi a natura humana:⁊ sic vere ei attribuitur:quia natura humana quantū ad statum sue passibilitatis:in quo statu christus eam assumpsit nō habet potentiaz non moriēdi:vnde in christo quantū ad humanā naturam fuit necessitas moriendi. Item potest remouere potentiam non moriendi a christo rōne persone:⁊ sic ei falso attribuitur: quia virtus diuinitatis christi repellere poterat omne inducens mortē vel passionē. Erat tamen in christo necessitas patiendi etiā ratione persone ex cōditione finis.s.si humanū genus redimendo liberare vellet.⁊ sic ideo quidā dicunt christum habuisse necessitatē patiendi attendentes naturam humanam.quidam vō dicūt non habuisse aliam necessitatem nisi ex cōditione finis attendentes personā diuinam. Sed quia mors inest christo ratione humane nature ideo sicut simpliciter cōcedim⁹ q̄ christus mortuus est: ita similiter cōcedere possumus simpliciter q̄ necessitatē moriendi habuit nō solum ex ex causa finali:sed etiā necessitatem absolutā vt mozeretur etiam si non occideretur:vt quidam dicunt. Unde Augusti. Si nō occisus fuisset naturali morte dissolutus fuisset:⁊ idem opus redemptionis fuisset quod per passionē fecit:⁊ cū hoc necessitatē coactiōis q̄ntū ad mortem violentā quam sustinuit. ¶ Ad primū ergo dicendū q̄ sicut infra.xxj:distin.dicit magister:hoc christus dixit de potestate in se manētis diuinitatis. ¶ Ad secundū dicendū q̄ cum dicitur Christus mortuus est quia voluit ly quia potest dicere causam:⁊ hoc vel respectu mortis absolute:⁊ sic referendū est ad voluntatē diuinitatis.vel respectu mortis violenter illate:⁊ sic potest referri ad voluntatez humanā per quā voluntarie se obtulit persecutoribus.potest etiam dicere concomitantiā:⁊ sic refertur etiam ad voluntatē humanā per quā mortē acceptauit.⁊ hoc nō excludit necessitatē moriendi:quia hocidem accidit in petro ⁊ in alijs sanctis. ¶ Ad tertium dicendū q̄ necessitas moriendi non solum venit in humanā naturam ex peccato:sed etiam als potuisset eē in humana natura vt supra dictū est.⁊ ideo christus potuit hunc defectū assumere sine peccato:⁊ alios huiusmodi. ¶ Ad quartū dicendum q̄ magister voluit supra excludere a christo necessitatem patiendi ratione persone. ¶ Ad quintū dicenduz q̄ corpore christi fuit fm quid potentius clauus ⁊ lancea inquantum.s.clauus fuit durus quod pertinet ad potentiam naturalem:⁊ caro christi mollis:quod pertinet ad naturalem impotentiam fm philosophum in predicamētis.

Ad tertiū sic procedit.videtur q̄ necessitas patiendi vel moriendi fuerit in christo voluntati humane.nihil enī sequitur ad voluntatē precedentez nisi quod voluntati subest.sed Damascenus dicit in.iij.libro q̄ naturalia in christo sequebantur ad voluntatem:ergo si necessitas moriendi fuit in xp̄o aliquo modo naturalⁱ suberat voluntati christi. ¶ Ꝑ sicut inferiores vires sunt sub ratione: ita corpus est sub anima.sed inferiores vires in christo obediebant ⁊ omnino subiciebant volūtati rationis: ergo ⁊ corpus quantuz ad omnia que in ipso accidere poterant subdebatur voluntati anime. ¶ Ꝑ Auicenna dicit in sexto libro de naturalibus q̄ anime alicuius spiritualis viri magis obedit materia q̄z cōtrarijs agentibus in natura.sed anima christi maxime fuit spiritualis:ergo cū mors in corpore eius acciderit ex aliquo agente cōtrario:videtur q̄ volūtas eius humana poterat repellere mortē in illis passionib⁹ inductis. ¶ Ꝑ ex voluntate sua humana per gratiā sanitatis quā abundantissime habuit alijs sanitatē conferebat: sicut Math̄.viij. dicit leprosō volo mundare.sed nō minus poterat in corpus proprium q̄z in alienum:ergo ⁊ poterat fm humanā suam voluntatē preseruare corpus a lesione ⁊ morte. ¶ Ꝑ maior virtus fuit in anima christi q̄z in qualibet alia creatura.sed aliqua virtus creature potest preseruare corpⁿ a morte sicut lignū vite:ergo multo fortius poterat hoc anima christi. ¶ Ꝑ Moyses ex vi contēplationis diuine ieiunauit quadraginta diebus:quibus vt videtur conseruabatur corpus a consumptione ex virtute anime.sed in christo fuit anima multo potētior q̄z in moyse:quia ampliorīs glorie pre moyse habitus est:vt dicitur Hebre.iij.ergo eiⁿ anima poterat cōseruare corpus immune ab omni corruptione. ¶ Sed cōtra.corpus humanū non preseruatur omnino a morte nisi per gratiā innocētie sicut in primo statu: vel per gloziam sicut in vltimo statu.sed vtrūq̄z istoruz dare solus dei est:ergo anima christi corpus suū non poterat a corruptione preseruare:⁊ ita necessitas moriendi sibi non subdebatur. ¶ Ꝑ fm naturam corruptibile nō potest fieri incorruptibile.sed anima christi nō poterat in ea que sunt supra naturam:ergo cum corpus suū esset corruptibile non poterat eum a corruptione preseruare. ¶ Ꝑ facere miracula est signū omnipotentie.sed anima christi non habuit omnipotentiam:ergo nō potuit propria virtute aliquod miraculuz facere.sed q̄ corpus corruptibile nō corrumpatur est maximū miraculū:ergo hoc nō subiacebat voluntati anime xp̄i. ¶ ℞° dicēdū q̄ eius soliⁿ est imutare legem ⁊ cursum nature impositū qui naturā instituit ⁊ ordinauit: quod solus deus fecit:⁊ ideo neq̄ aliqua virtⁿ corporalis nec spiritualis aut anime aut angeli nec etiā anime christi potuit ad immutationē legis nature imposite diuinitus nisi per moduz orationis aut intercessionis.⁊ ideo hoc fuit signuz deitatis xp̄i q̄ imperādo signa perficiebat:⁊ nō orando sicut alij scī. ⁊ ideo cū fm legē ⁊ cursum nature mors xp̄i corpⁿ oseqūret vt dictuz est:⁊ vt dicit magister in lra:dicendū q̄ necessitas moriendi in xp̄o nō subdebat volūtati eiⁿ humane:sed solū diuine vt vna opinio dicit. ¶ Ad primū ergo dicēdū q̄ verbū Dama.est intelligendū de volūtate diuina q̄ fuit illiⁿ psone. ¶ Ad secundū dicēdū q̄ sensibiles vires nate sunt obedire rōni.⁊ q̄nto ratio magis fuit virtute pfecta tāto magis sibi obediuit. Et quia xp̄s pfectissimā virtutē habuit: ideo huiusmodi vires omnino sibi subdebant q̄ntū ad rationē. sz vires nāles vel aīe vegetabil vel etiā corporis nō sunt nate obedire rōni:⁊ ideo nō est simil rō. ¶ Ad tertium dicen-

dum q̄ Auicēna ponit q̄ mundus factus est a deo mediantibus angelis: vnde ponit q̄ spiritui angelico matēria obedit ad nutum: ꝛ per cōsequēs anime inquantū angelis assimilatur. hec autē repugnant fidei ꝛ dictis aliorum philosophorū qui dicunt q̄ angeli nō possunt in hec inferiora effectum aliquē nisi mediante motu celi: quod etiam repugnat fidei q̄ntū ad aliqua que possunt angeli facere vtendo viribus rerum naturaliū in mouēdo inferiora: vt patet ex secundo di. viij. vnde in hoc nō est standū auctoritati Auicē.

¶ Ad quartū dicēdū q̄ christus etiā miracula sanitatis nō poterat facere virtute humanitatis: sed diuinitatis sibi coniuncte. ¶ Ad quintū dicendū q̄ lignū vite non poterat immortalitatē conferre p̄incipaliter: sed remouebat quoddā ex quo sequitur corruptio. s. extraneitatē a cibo assumpto: vt in. ij. li. di. xix. dictū est. ¶ Ad sextū dicēdū q̄ q̄uis moyses nō affligeretur ex ieiunio quadraginta dierum quia vires sensibiles suspense erāt p̄opter contemplationē dei: tñ calor naturalis agebat ꝛ fiebat deperditio q̄uis non tanta: quia q̄ñ vires intellectiue vehemēter contēplanē etiam vires naturales in suis actibus impediunē. vel si nulla fiebat consumptio hoc nō fuit nisi virtute diuina per miraculum.

Questio Secunda.

Deinde queritur vtrū cum necessitate moriendi potuit habere ea que pertinēt ad statū glorie. Et quia supra dictū est de his que pertinēt ad statū glorie corporis quā in trāsfiguratiōe ostendit Mat. xvij. Et circa hoc querunē duo. Primo vtrū illa claritas fuerit vera vel imaginaria. Secūdo vtrū fuerit glorioſa.

Ad p̄mū sic p̄cedit. videt q̄ illa claritas non fuerit vera. in illud enī dicitur aliquid trāsfigurari quod nō fm veritatē ei inest: sicut dicit. ij. Corinth. xi. q̄ angelus sathane transfigurat se in angelū lucis. sed xp̄s dicitur transfiguratus fm q̄ illam claritatē demōstrauit vt patet Math. xvij. ergo claritas illa non fm veritatē ei inerat. ¶ P̄ Lu. xj. Non gustabunt mortē nisi videant regnū dei. glo. Be. i. glorificationē corporis in imaginaria repr̄esentatione future btitudinis. sed quod est imaginariū non est verū: ergo illa claritas nō fm veritatē ei inerat. ¶ P̄ impossibile est q̄ idem corpus sit simul opacū ꝛ lucidū. sed fm veritatē rei corpus xp̄i opacū erat: ergo claritas nō inerat ei: sz fm rei veritatē. ¶ P̄ claritas sensibil' maxime corrūpit visum. sed claritas illa fuit maxima: quia sup illud Mat. xvij Resplenduit facies ei⁹ sicut sol: dicit glo. Jero. Deus nō potest in vita tā clarū q̄d facere. cū ergo oculi ap̄lorū nō fuerūt lesi in visione illius claritatis: nō fuit illa claritas sensibil': sz solū imaginaria. ¶ P̄ testes trāsfiguratiōis trāsfiguratiōi ꝯformanē. sz sup illud Lu. ix. Apparuerūt moyses ꝛ helias dicit glo. sciēdū est nō corpora vel animas moysi ꝛ helie ibi apparuisse: sz in subiecta creatura illa corpora fuisse formata. potest etiam credi vt angelico misterio hoc factū esset vt angeli eor̄ p̄sonas assumerēt: ergo nec ipsa claritas fm quā fuit facta trāsfiguratio fuit vera sed imaginaria. ¶ Sed cōtra. Aug. dicit: ꝛ supra habitū est distin. p̄ce. q̄ si vnū eorum que euāgeliū de christo dicit verū non fuit: nec alia oportet dicere vera fuisse. si ergo nō fuit vera claritas cū euangelium hoc dicat: relinquitur q̄ nō vere comederit nec vere passus fit: quod est hereticū. ¶ P̄ in operib⁹ veritatis nō est credēdū aliq̄d false ꝛ p̄stigiose factū. sed si illa claritas non fuisset vera fuisset quoddaz p̄stigiū illudens oculos: ergo nullo modo hoc dicendū est. ¶ P̄ sup illud Luc. x. Faciam⁹ hic tria tabernacula: dicit glo. q̄ moyses ꝛ helias fuerūt testes de celo. sed nō fuissent veri testes nisi ibi vere fuissent: ergo ibi v̄e fuerūt: ꝛ sic v̄e ibi claritas fuit. ¶ R⁰ dicendū q̄ claritas illa fuit sensibil' fm veritatē in corpore xp̄i existens ad ostensionē claritatis quā p̄miserat in sanctis post resurrectionē futurā dicēs Fulgebūt iusti tanq̄ sol in regno p̄r eor̄ Mat. xij. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q̄ figura dupliciter dicitur. Uno modo dicitur qualitas resultans ex terminatione quātitatis: ꝛ sic nō dicit xp̄s transfigurat⁹: quia eadē lineamēta corporis in ipso erant: ꝛ quia figura alicuius rei signū ipsius ponitur: sicut patet de imaginib⁹ que p̄cipue fiunt fm repr̄esentationē figure. inde translatū est nomē figure vt ponat' p̄ quolibet signo qō instituit' ad aliq̄d significandū fm assimilationē ad aliud. Poc autē potest fieri et de eo quod est in rei veritate: sicut vna res est imago vel figura alterius. vl' de eo qō est in imaginatione tñ. dicit' aūt xp̄s figuratus quia claritatē sibi veraciter inherentē assumpsit ad temp⁹ in figurā future claritatis que erit in sanctis. ¶ Ad secundū dicendū q̄ Beda dicit imaginariū: nō qō ē tñ in imaginatione: sz qō est imago ꝛ figura alteri⁹. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ nō est inconueniēs id qō ē in se opacū in intrinsecis habere claritatē in sup̄ficie: vel ex tersione sicut es politū: vel ex aliquo extrinseco superinducto sicut ex reuerberatōe solis vel alicui⁹ huiusmodi. ꝛ sic fuit claritas in xp̄o nō quidem superinducta ex aliquo corpore superlucēti: sz miraculose ab ipso deo. ¶ Ad quartū dicēdū q̄ claritas illa erat simil' glorioſi corporis claritati q̄ visum nō corrūpit sed demulcet. Unde Apo. xxj. comparat' claritati iaspidis q̄ visum demulcet ꝛ delectat. ꝛ hoc quidē cōtingit quia est alterius generis q̄ ista claritas natural'. p̄uenit enī ex claritate spūali anime: que quidem nō corrūpit p̄portionē oculi ad vim anime: sed magis cōfortat. vnde hoc quod dicit Jeronimus q̄ deus non posset in hac vita tam clarū quid facere: intelligendū est ideo dictū e quia claritas huius vite. s. naturalis non est p̄portionabilis claritati patrie: sed alterius generis existens. ¶ Ad quintū dicēdū q̄ illa glo. punctata est a magistris: vnde dicendū est q̄ vterq; illorū v̄e ibi apparuit: sed helias in anima ꝛ corpore: moyses autē in anima tñ: que apparere potuit vel per aliquod corpus assumptum: sicut angeli apparēt. vel quia est potens maxime deo ordinante facere aliquā in oculis speciē illū homine cuius est anima repr̄esentantē.

Ad secundū sic p̄ceditur. videtur q̄ claritas illa nō fuit glorioſa Math. xvij. Super illud transfiguratus est ꝛc. Glo. Be. dicit in corpore mortali ostendit nō immortalitatē sed claritatē similem future immortalitati. sed claritas glorioſa est claritas imortalitatis: ergo illa claritas nō fuit glorioſa. ¶ P̄ idem nō potest esse subiectum penalitatis ꝛ glorie. sed corpus christi erat subiectum penalitatibus: ergo nō poterat in eo esse claritas glorioſa: si dicatur q̄ claritas illa redundabat ex gloria anime. ¶ Contra secūda Corinth. iij. Tanta erat claritas in facie moysi q̄ nō poterat inspici nisi velaretur. Et Mat. j. super illud Nō cognoscebat eam donec peperit: dicit glo. Joseph mariam facie ad faciem videre non poterat quam spiritussanctus repleuerat. sed maria ꝛ moyses non habebant animam glorificatā: ergo non est verū q̄ illa claritas ex glorificatione anime p̄cessit. ¶ P̄ p̄opr̄ietas corporis glorioſi non solum est claritas sed etiam agilitas ꝛ impassibilitas ꝛ subtilitas. si igitur claritatē assumpsisset que est glorioſi corporis p̄opr̄ietas debuisset etiā alias p̄opr̄ietates assumere. ¶ P̄ claritas glorioſa nō videt' ab oculo glorificato. sz oculi ap̄lorum qui viderūt xp̄i claritatem nō erāt glorificati: ergo illa claritas nō fuit glorioſa. ¶ P̄ claritas glorioſa nō ē corpori naturalis. sed claritas illa fuit corpori christi naturalis: quod patet per verba Pylarij superinducta: vbi dicit si dñi corporis solū ista natura sit ꝛc. ꝛ glo. Mat. xviij. dicit speciē quā habebat per naturā ostendit nō amittere carnē quā assumpserat voluntate: ergo claritas illa nō fuit glorioſa. ¶ P̄ claritas illa nō solū fuit in corpore christi: sed etiam in vestib⁹ eius: vt patet ex textu euangelij. sed in vestimētis nō potest esse glorioſa claritas: ergo nec in corpore xp̄i tūc fuit. ¶ Sz ꝯtra. Phil'. iij. sup illud cōfiguratū corpori clari. dicit glo. Assimilabimur claritati quā habuit in trāsfiguratōe. sz assimilabimur claritati glorioſe: g̃ tūc habuit claritatē glioſaz.

¶ Matth. xvij. dic̃ glosa q̃ apparuit in ea claritate quã habebit paracto iudicio: ſz tunc habebit claritatẽ glorie: ergo ⁊ in ea tũc apparuit. ¶ Ꝑ claritas nõ glorioſa nõ oſtendit gloriã reſurrectiõis: ſz ad hoc xp̃s trãſfigurat⁹ eſt vt gloriam reſurrectionis oſtẽderet vt dictum eſt: ergo erat claritas glorioſa. ¶ Ad⁹ dicendũ q̃ Hugo de ſancto victore dicit q̃ xp̃s aſſumpſit oẽs ꝓprietates ſeu dotes corporis glorificati adhuc corp⁹ paſſibile gerens q̃uis in xp̃o nõ ꝓprie habebant rationẽ dotis ſicut ſubtilitatẽ in natiuitate quãdo egreſſus eſt de vtero virginali clauſtris pudoris manẽtibus clauſis. Agilitatẽ aũt quãdo ſup vndas maris ambulauit. claritatẽ aũt in transfiguratione. Impaſſibilitatez in cena quãdo corpus ſuũ ad edendũ diſcipulis ſine hoc q̃ videretur dedit. Et hoc quidẽ nõ põt intelligi quantuz ad ipſas qualitates ſiue habit⁹ glorioſi corporis: q̃ cõtrariãt cõditionib⁹ ⁊ ꝓprietatibus corporis paſſibilis. xp̃us autẽ ſemper ante reſurrectionẽ corp⁹ paſſibile habuit. nec hoc q̃ corpus ei⁹ a diſcipulis edentib⁹ nõ diuidebaꝫ fuit ꝓpter impaſſibilitatem: ſed quia nõ in ꝓpria ſpecie cõmedebatur: ſed in ſpecie panis in qua fiebat fractio. vnde cũ contraria nõ ſint ſimul in eodez nõ poterat tũc habere qualitates corporis glorioſi: ſed actus illarum ꝓprietatum fuerũt in eo nõ quidem ꝓcedẽtes ex aliqua inherẽte: ſed ſupernaturaliter diuino miraculo vt dicit Dionyſi⁹ in epiſtola. iiij. ad Gaiũ ſuper hominẽ operaꝫ ea que ſunt hois. ⁊ hoc monſtrat virgo ſupernaturaliter cõcipiẽs. ⁊ aqua inſtabilis materialium ⁊ terrenoz̃ pedum ſuſtinens grauitatem. Dicendum ergo q̃ ille fulgor non fuit ꝓueniens ex aliqua ꝓprietate corporis glorioſi exiſtente in corpore chriſti: ſz fuit miroculoſe ⁊ diuinitus inductus in corpore chriſti. Fuit tamẽ ille fulgor eiuſdẽ generationis cũ fulgore corporum glorificatorũ: nõ tamẽ ita perfectus ſicut charitas vie aſſimilatur charitati patrie. In moyſe aũt fuit claritas ſimilis claritati patrie ſicut fides viſioni nõ eiuſdẽ generis: ⁊ ideo aſpectũ intuentiũ offendebat quod nõ fuit de claritate xp̃i ⁊ huius ratio eſt: quia anima xp̃i glorificata erat. non autẽ anima moyſi. vnde ⁊ corpori eius poterat cõueniẽter attribui claritas glorioſa. nõ autem corpori moyſi ne ꝑi⁹ eſſet gloria in corpore q̃ in anima. ¶ Ad ꝓmũ ergo dicenduz q̃ ex gloſa iſta habetur q̃ nõ fuerit habitus claritatis: ſicut in corporibus immortalibus: ſed fuit actus ſplendoris ſimilis ex diuino miraculo. Per quod patz etiam ſolutio ad ſecundũ. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q̃ non poteſt eſſe q̃ claritas illa fuerit in corpore ex gloria anime: q̃ anima chriſti aduc erat paſſibilis ex illo reſpectu quo eſt forma corporis. vnde gloriã in corpus nõ tranſfundebat vt dictũ eſt ¶ Ad quartũ dicendũ q̃ etiam actus aliarũ dotiũ in chriſto oſtẽdit: ſed aliter vt dictum eſt: ſed tamen ſcõm illa non dicitur tranſfiguratus: quia alie dotes non pertinent ad aſpectum ſm quẽ ꝓcipue de figura alicui⁹ iudicamus ſicut claritas per q̃ aliquid in ſeipſo videt. ¶ Ad quintũ dicẽdũ q̃ hoc intelligit quãdo corpus glorioſum non vult ſe oſtendere. ¶ Ad ſextũ dicendũ q̃ illa claritas dicit ſibi fuiſſe naturalis inquantum corpus illud ordinatũ erat ad illam claritatem habendam ſicut virtutes dicunt anime naturales: vel inquantum erat conformis claritati anime vel rationi diuinitatis ¶ Ad ſeptimũ dicendum q̃ in veſtibus erat ſplẽdor ex claritate corporis procedens. Sicut alijs hominib⁹ Similitudo attenditur inquantũ alijs hominibus neceſſitas moriendi ineſt natura non inquantum eſt ex peccato. Sunt enĩ quattuor ſtatus. Contra boe. aſſignat tres. dicendũ q̃ boetius aſſignat ſtatus humane nature quantũ ad cõditiones corpis p̃ncipaliter qõ quidem in ꝓmo ſtatu erat aiale in ſcõ corruptibile i tertio ſpũale. magr̃ aũt aſſignat p̃ncipaliter quattuor ſtat⁹ q̃tũ ad cõditiões aie vt patz. Immunitatẽ peccati. Nõ quantũ ad potentiã peccãdi: ſz q̃tũ ad actũ. boe. vero dicit q̃ de ꝓmo ſtatu accepit ea que ad vitam animalẽ pertinent. ſ. comedere dormire ⁊ huiuſmodi.

DISTINCTIO .XVII.

¶ Si omnis xp̃i oratio uel volũtas impleta ſit.

Poſt p̃dicta cõſiderari oportet vtrũ xp̃s aliq̃d voluerit ul̃ oratio uerit qõ factũ nõ ſit. Hoc. n. extimari põt per hoc qõ ipſe ait. Pater ſi poſſibile eſt tranſfer a me calicẽ iſtum. verũtamẽ non ſicut ego volo: ſz ſicẽ tu vis. hic nãq̃ volũtatẽ ſuã a patris volũtate diſcernere videt. Quo circa ambigẽdũ nõ eſt diuerſas in xp̃o fuiſſe volũtates iuxta duas naturas: diñ. ſ. voluntatẽ ⁊ hũanã. Et hũana voluntas eſt affect⁹ ratiõis uel affect⁹ ſenſualitatis. Et ali⁹ eſt affect⁹ aie ſm rationẽ: ali⁹ ſm ſenſualitatẽ. vterq̃ tñ dicit humana volũtas. Affectu aũt rõnis id volebat qõ uolũtate diña. ſ. pati ⁊ mori: ſz affectu ſenſualitatis nõ volebat: imo refugiebat. Nec tñ in eo caro cõtra ſpm̃ uel cõtra deũ cõpiſcebat. Quia ut ait Augu. Nõ nullũ eſt vitiũ cũ caro cõcupiſcit aduerſus ſpiritũ Caro aũt dicta eſt cõcupiſcere: quia hoc ſm ipſam agit aia: ſicut aia per aurẽ audit ⁊ per oculũ videt Caro enĩ nihil niſi per aiam cõcupiſcit. Sz concupiſcere dicit cũ aia carnali cõcupiſcẽtia ſpiritui reluctaꝫ habẽs carnalẽ delectationẽ de carne ⁊ a carne aduerſus delectationẽ quã ſpũs habet. Ipſius autẽ carnalis cõcupiſcẽtie cã nõ eſt in aia ſola: nec in carne ſola. Ex utroq̃ enĩ fit. q̃ ſine utroq̃ delectatio talis nõ ſentit. Talis igit̃ rixa taliſq̃ cõcertatio in aia xp̃i nullaten⁹ eſſe potuit. Quia carnalis cõcupiſcẽtia ibi eſſe neq̃t. Dei etiã volũtas erat ⁊ rõni placebat: ut id ſm carnẽ uellet quaten⁹ ueritas hũanitatis in eo ꝓbaret. Nã qui hois naturã ſuſcepit: que ipſi⁹ ſunt ſubire debuit. Ideoq̃ ſicut in nobis duplex ẽ affect⁹ mẽtis. ſ. ⁊ ſenſualitatis: ita ⁊ in eo debuit eẽ gemin⁹ affect⁹: ut mẽtis affectu uellet mori: ⁊ ſenſualitatis affectu nollet: ſicẽ in uiris ſcis fit. Petro. n. ipſa vitas dicit. Cũ ſenueris extẽdes man⁹ tuas ⁊ ali⁹ te cinget: ⁊ ducet te q̃ tu nõ uis, ſ. ad mortẽ qõ exponens Augu. dicit q̃ Petr⁹ ad illã moleſtiã nolẽs eſt duct⁹. nolẽs ad eũ uenit: ſed nolẽs eã uicit: ⁊ reliquit affectũ infirmitatis quo nemo uult mori: q̃ adeo eſt naturalis ut eũ Petro nec ſenect⁹ abſtulent. Vnde etiã dominus ait: Tranſeat a me calix iſte. Sed uicit eũ uis amoris. Ergo ⁊ in chriſto ſm humanitatem: ⁊ in membris eius geminus eſt affectus. unus rationis charitate informatus: quo ꝓpter deuz quis mori uult. alter ſenſualitatis carnis infirmitati ꝓpinquus: ⁊ ideo coniunctus: quo mors refugitur ut enim ait Auguſtinus: Paulus mentis ratione cupit diſſolui. ⁊ eſſe cum chriſto: ſenſu autẽ carnis refugit ⁊ recuſat. Hoc habet humanus affectus: quoniã diligit uitam: odit mortem. Scõm affectũ iſtum chriſtus noluit mori: nec obtinuit quod ſm iſtum affectum petijt.

¶ Auctoritatib⁹ ꝓbat diuersas in xp̃o volũtates.

Ex affectu igitur humano quez de virgine traxit volebat nõ mori: ⁊ calicẽ trãsire orabat. vnde Beda. Orat trãsire calicẽ: qz hõ est de⁹. Pater si fieri põt trãsfer a me calicẽ istum. Ecce habes volũtatẽ humanã expressam. Vide iã rectũ coz. sz nõ ut ego volo: sz qõ tu vis. vnde alibi Nõ veni facere volũtatẽ meã quã. s. temporaliter sumpsi de virgine: sz volũtatẽ ei⁹ qui misit me: quã scz etern⁹ habui cũ patre. Vic aperte dicit duas in xp̃o fuisse volũtates ſm quas diuersa voluit. Jeronym⁹ quoqz sup illũ locũ. Spũs aũt ꝓmptus est: caro aũt infirma: dãs intelligi hic duas volũtates exprimi: ita ait. Hoc cõtra eutycianos: q̃ dicũt in xp̃o vnã tñ volũtatẽ. Vic aũt ostẽdit humanaz que ꝓpter infirmitatẽ carnis recusat passionis: et diuinã que prompta est pficere dispẽsationẽ. Augustin⁹ etiã duas in xp̃o asserit voluntates dicens: Quãtũ distat de⁹ ab hoie tantũ volũtas dei a volũtate hois. Vnde hoiez gerẽs xp̃s ostendit priuatũ quãdã hois volũtatẽ in qua ⁊ suã ⁊ nostrã figuravit q̃ caput nostrũ est: ⁊ ad eũ sicut mẽbra ptinem⁹ Pater inqt si fieri põt transfer a me calicẽ istũ. hec humana volũtas erat ꝓpriũ aliquid ⁊ tãqz priuatũ volẽs. Sed qz rectũ vult esse hoiez: ⁊ ad deũ diri gi: subdit. Nõ qõ ego volo: sz qõ tu vis. Ac si dicere⁹. vide te in me: qz potes aliqd ꝓpriũ velle vt de⁹ aliud velit: Cõcedit hoc hũane fragilitati. Idem alibi. Xp̃us etiã in passione sua duas expressit in se volũtates ſm duas naturas. Ait eni pater si fieri põt transfer a me calicẽ istũ. Ecce habes hois volũtatẽ quã ad diuinã cõtinuo dirigẽs ait: verũtñ uon sicut ego volo: sz sicut tu vis. Ambrosi⁹ in li. iij. de tri. Scriptũ est. Pater si fieri põt trãnsfer a me calicem istũ. verba xp̃i sunt. Sz quõ ⁊ in qua forma dicaꝫ aduerte. Pois substantiã gerit: hois assũpsit affectũ. Nõ ergo quasi de⁹: sz quasi homo loquit. Suscepit quidẽ volũtatẽ meam. Mea est volũtas quã suã dixit cũ ait. Nõ sicut ego volo: sed sicut tu vis. Cũ aute dixit. oia que habet pater mea sunt: qz nihil excipit sine dubio quã pater habet eandẽ ⁊ fili⁹ habet voluntatẽ. Eadẽ eni xp̃i volũtas est q̃ paterna. vna ergo volũtas patris ⁊ filij est: sed alia volũtas hois: alia dei: ut scias vitã in volũtate hominis esse: passionẽ aũt xp̃i in volũtate dina ut pateret ꝓ nobis. Vis testimonijs euidẽter docet in xp̃o duas fuisse volũtates. qõ qz negauit Macharius archiep̃s in metropolitana synodo cõdẽnat⁹ est. Et ex affectu humano: sensualitatis quidẽ: nõ rõnis illud voluit ⁊ petijt qõ nõ impetrauit. Nec ideo petijt ut impetraret: qz sciebat deũ nõ esse facturũ illud. Nec illud fieri volebat affectu rõnis uel volũtate diuinitatis.

¶ Quare orauit illud.

Ad q̃d igit̃ petijt ut mẽbris formaz ꝑberet iminẽte perturbatiõe clamãdi ad dñm: ⁊ subijciẽdi volũtatẽ suã dine volũtati: ut si pulsante molestia turbãt ꝓ eiusdẽ ãmonitiõe orẽt Sz si nequeũt vitare: dicãt qõ ipse xp̃us. Nõ ergo ad insipientiã fuit q̃ xp̃s clamãs nõ audit̃ ad salutẽ corpalẽ Bonũ quidẽ petijt. s. ut nõ moreret: sed melius erat ut moreret. Quod ⁊ factum est.

¶ De eo q̃ ambrosius dicit xp̃m dubitasse affectu humano.

Cterũ non parũ nos mouẽt ẏba ambrosij q̃b⁹ significare videt xp̃m ſm hũanũ affectũ de potẽtia patris dubitasse: sic dicens in tertio lib. de tri. De quo dubitat de se: an patre. De eo vtiqz cui dicit trãsfer dubitat hois affectu. Nã deus de patre nõ dubitat: nec de morte formidat. Prophet̃a etiã nõ dubitat qui nihil de eo impossibile asserit. Oia quecũqz voluit fecit: non intra hoies cõstituẽs deũ. Prophet̃a nõ dubitat: ⁊ si liũ dubitare tu credis: Vt ergo homo dubitat ut hõ locut⁹ est. Vis verbis innui videt q̃ xp̃s nõ in quãtũ de⁹ est uel dei fili⁹: sz inquãtũ hõ dubitauerit affectu hũano. Qõ ea rõne dictũ accipi potest: nõ qz ipse dubitauerit: sed quia modũ gessit dubitantis: ⁊ hominib⁹ dubitare videbatur.

¶ Verba hylarij longe diuarsam exprimẽtia sententiam a premissa.

Illud etiã ignorãdũ nõ est qõ hylari⁹ asserere videt xp̃m nõ sibi: sz suis orasse. cũ dixit trãseat a me calix ⁊c. Dicut nec sibi: sz suis timuit: nec eũ voluisse ut sibi nõ esset passio: sz ut a suis trãsiret calix passionis. ita inquiens. Si passio honorificatura eũ erat: sicut iuda exẽte ait nũc glorificat⁹ est fili⁹ hois: quõ tristẽ eũ met⁹ passionis effecerat. Nisi forte tã irrõnabilis fuerit: ut morte timuerit: que patientẽ se glorificatura erat. Sz forte timuisse vsqz eo estimabat̃: ut trãsserri a se calicẽ depcat⁹ sit dicẽs: Pater trãsfer a me calicẽ istũ. Quõ eni ꝓ patiẽdi metũ trãsferri depcaret a se qõ ꝓ dispẽsationis studiũ festinaret iplere. Nõ eni cõuenit ut pati nolit qõ pati velit. ⁊ cũ pati euz velle cognosceres religiosius fuerat hoc ꝓfiteri q̃z ad id ipie stulticie prũpe: ut eũ asseres ne pateret orasse quẽ pati velle cognosceres. Nõ ergo sibi tristis: neqz sibi orat trãsire calicẽ: sz discipulis: ne in eos calix passiõis incũbat quẽ a se trãsire orat: ne in bis. s. maneat. Nõ. n. rogat ne secũ sit: sz ut a se trãseat. Deinde ait: nõ sicut ego volo: sz sic̃ tu vis. hũane i se sollicitudinis significãs ꝓfectũ: sz nõ discernẽs sniam sibi cõis cũ pie volũtatis. pro hoib⁹ ergo vult trãsire calicẽ ꝓ quẽ oẽs tẽtãdi erãt discipuli. ⁊ ideo ꝓ petro rogat̃ nec deficiat fides ei⁹ Sciẽs igit̃ hec oia post morte suã desitura vsqz ad morte tristis ẽ. ⁊ scit hũc calicẽ nõ posse trãsire nisi bibẽrit: ideo ait. Pater nisi nõ põt trãsire calix iste nisi bibã illũ: fiat volũtas tua. Sciens cõsũmata in le passione metũ calicis transiturũ qui nisi eũ bibisset trãsire non posset nec finis terroris nisi cõsummata passione terrori succederet: quia post morte eius per virtutuz gloriam apostolice infirmitatis scandalum pelleretur. Intẽde lector bis vbis pia diligentia: ne sint tibi causa mortis.

¶ Postq̃ magister determinauit de bis q̃ xp̃us cũ natura humana assũpsit: Nic determinat de bis q̃ ꝓ hũanã naturã

cit:opis aūt hūani volūtas p̄ncipiū ē sine quo op⁹ nec meritoziū nec laudabile ē: ꝛ iō diuidit hec ps in .v. ptes. p̄mo determinat de volūtate xp̄i. scō de merito ei⁹ qō ex volūtate p̄ceffit. xviij. dist. ibi: De merito quoq; xp̄i. p̄ma in .v. p̄mo determinat de voluntate xp̄i. scō remouet q̄dā dubia q̄ ex dictis oziri possent ibi: Cetex. p̄ma in tres. p̄mo ponit dubitationē de efficacia volūtatis xp̄i ꝛ oronis q̄ est sigoū volūtatis. scō soluit distinguēdo volūtatē xp̄i ibi: quocirca ambigēdū nō ē. in tertia solutionē ꝛfirmat oīdēs diuersas volūtates ee in xp̄o ibi: Ex affectu ꝛc. Cetex non parū ꝟ remouet quedā que possent esse ex dictis dubia. ꝛ p̄mo remouet dubium quod oritur ex dictis Ambzosi. scō dubiū quod oritur ex dictis ꝟyl. ibi: Illud etiam nō ignozandum.

Questio p̄ima.

Hic q̄rit̄ q̄tuoz. p̄mo de pluralitate voluntatū christi. secūdo de conformitate vel cōtrarietate eaz ad inuicē. tertio de oīone q̄ volūtatē exp̄mit. q̄rto de dubitatōe q̄z ponit Amb. ī xp̄o q̄ntū ad aliquā vloūtatū xp̄i

¶ P̄ p̄mū sic ꝓcedit. videt q̄ in xp̄o nō sit nisi vna voluntas. s. oīna. velle enī cū sit agere p̄sone ē: ꝟ in xp̄o est tm̄ vna p̄sona. s. oīna: g̃ ꝛ tm̄ vna volūtas. s. oīna

¶ P̄ volūtatis ē ducere ꝛ nō duci: ꝟ in xp̄o affect⁹ hūan⁹ diuina volūtate ducebat q̄ eo: sic̄ mīstro vtebat vt dic̄ Dama. ergo affect⁹ hūan⁹ nō dz dici voluntas in xp̄o.

¶ P̄ quanto aliq̃s bō est magis sctūs tāto sua volūtas magis vnit̄ oīne q̄ adheret deo vn⁹ spūs est. j. Chozin. vj. ꝟ xp̄s bō fuit sanctissim⁹: g̃ volūtas sua hūana fuit ꝓfecte vna cū volūtate diuina.

¶ Ꝟ .v. xp̄s assūpsit naturā nr̄am vt eā curaret: q̄ qō est inassūptibile ē incurabile vt dic̄ Damas. ꝟ volūtas nr̄a p quā pcm̄ intrauerat maxime curatiōe indigebat: g̃ ipsam assūpsit: g̃ ē in xp̄o aliq̃ volūtas p̄ter volūtatē oīnā.

¶ P̄ sic̄ se hz vnitas volūtatis ad vnitatē nature: ita se hz pluralitas ad pluralitatē: ꝟ in trib⁹ p̄sonis ē vna volūtas: q̄ ē vna natura: g̃ ꝛ ī xp̄o sūt plures volūtates: q̄ sūt plures nature q̄ruis sit vna p̄sona.

¶ Ulteri⁹ videt q̄ in xp̄o nō sit aliq̃ volūtas hūana p̄ter volūtatē rōnis: q̄ sic̄ dic̄ Damas. in. iij. li. volūtas naturā seq̄t: ꝟ in xp̄o sūt tātū due nature: g̃ ꝛ tātū due volūtates: g̃ nō ē ꝛ tertia p̄ter volūtatē oīnā ꝛ rōnis.

¶ P̄ sic̄ rō est alia virt⁹ appb̄ēsiua a sensitiua appb̄ēsiōe: ita sensus interioz a sensu exteriozi: ꝟ nō ē alia volūtas ꝟsequēs appb̄ēsionē sensus exteriozis ab ea q̄ ꝟseqūt appb̄ēsionē sensus interiozis: g̃ nō opoꝛtz ponere aliā volūtatē q̄ cōseqūt appzehēsionē rōnis ꝛ sensitiue ptis.

¶ P̄ p̄bs dic̄ in. iij. de aīa. ꝛ Dama. q̄ volūtas solū in rōne ē. in sensibili aūt odesideriū ꝛ anim⁹. i. irascibilis ꝛ cōcupiscibilis: ꝟ sensualitas est a rōne discreta vt pz dist. xxiiij. ij. li. g̃ nō ē aliq̃ volūtas sensualitat]

¶ P̄ sensualitas signat̄ per serpētē in q̄ est p̄m⁹ mot⁹ pct̄: ꝟ in xp̄o nō ē aliq̃d serpētinū nec aliq̃ pct̄m̄: g̃ in ipso nō ē volūtas sensualitat].

¶ P̄ mot⁹ sensualitatis sūt subiti: sed in xp̄o nō fuit aliq̃d subitū: q̄ totū ab ipso fuit ꝓuisuz: g̃ in ipso nō fuit volūtas sensualitatis.

¶ Ꝟ .v. sensualitas est mediū inter cozp⁹ ꝛ rōnē: ꝟ positis extremis ponit̄ mediuz cū igit̄ in xp̄o fuerit cozp⁹ hūanū ꝛ aīa rōnalis opoꝛtz q̄ in ipso fuerit sensualitas

¶ P̄ p̄bs dic̄ in. ij. de aīa sic̄ trigonū in tetragō ꝛ tetragonū in pentagono: sic nutritiuū in sensitiuo ꝛ sensitiuū in intellectiuo: ꝟ in xp̄o fuit aīa intellectiua: g̃ in xp̄o fuit sensitiua q̄ntū ad oēs sui ptes: g̃ ꝛ volūtas sensualitatis q̄ est pars sensitiua.

¶ Ulterius videt q̄ in xp̄o sint plures volūtates rōnis: q̄ Damasce. in. ij. li. distinguit duas volūtates rōnis. s. tbelesim. i. volūtas nālis ꝛ bulesim idest volūtas rōnalis: ꝟ nihil eoz q̄ ad ꝓfectionē hūane nature ptinēt xp̄o defuit: ergo in xp̄o fuit duplex rōnis voluntas.

¶ P̄ pct̄m̄ ꝓprie ē in volūtate. oī aūt esse aliq̃ in superiozi rōne. aliq̃ aūt in inferiozi: ergo vtriq; rōni rndet sua volūtas q̃s opoꝛtz in xp̄o ponere.

¶ P̄ p̄bs in. vj. Ethi. ponit diuersas potētias appb̄ēsiuas in pte intellectiua. s. sciētificū q̄ cognoscit necessaria ꝛ rōnatiuū siue opinatiuuz p q̄ cōpbendim⁹ cōtingētia opabilia a nobis: ꝟ appb̄ēsionez seq̄t su⁹ appetit⁹: ergo in pte intellectiua sūt plures volūtates.

¶ P̄ ois virt⁹ hūana ē in rōne ex q̃ habet bō q̄ sit bō: ꝟ dic̄ a magistris q̄ ē q̄dā irascibilis ꝛ cōcupiscilis hūana: ergo opoꝛtz eas ponere in rōne: ꝟ hec ptinēt ad volūtatē: g̃ in rōne sūt plures volūtates

¶ P̄ in pte intellectiua ē li. ar. q̄ est electiuū eoz q̄ sunt ad finē ꝛ volūtas q̄ est finis vt oī. in. iij. Ethi. neutrū aūt horū defuit xp̄o: ergo idē quod p̄i⁹.

¶ P̄ Hugo de scō victoze ponit ī xp̄o p̄ter voluntatē sensualitatis ꝛ rōnis ꝛ diuinā volūtatē pietatis: pietas aūt in rōne est: ergo videt q̄ sunt plures volūtates in rōne.

¶ Ꝟ cōtra est q̄ p̄bs in. iij. de aīa. volūtatē rōnis non distinguit sic̄ distinguit appetitū ptis sensitiue.

¶ P̄ hō dic̄ minoz mūdus: q̄ assimilat̄ vniuerso: ꝟ in vniuerso ē tm̄ vn⁹ p̄m⁹ motoz: ergo ꝛ in hoīe: ꝟ p̄m⁹ motoz ē voluntas rōnis q̄ mouet oēs alias vires fm Ansel. ergo opoꝛtz ponere vnā tantū volūtatē rōnis in xp̄o ꝛ in oīb⁹ aliis hoīb⁹.

¶ Ratio dicendū ad p̄mā q̄nē q̄ volūtas cōseqūt naturā hūanā q̄ q̄dez Damas. in. iij. li. ꝓbat q̄ntq; rōnib⁹. p̄mo: q̄ q̄libz natura hz motū ꝓpriū. mot⁹ aūt rōnalis nature ꝓpri⁹ est vt libere in aliq̃d tēdat q̄ volūtatis est. scō q̄ null⁹ addiscit velle: sic̄ nec alia naturalia. tertio q̄ natura in hoīe nō ducit: sicut in aliis: ꝟ ducit̄. vñ oportz hoī libertatē inesse in suo motu. ꝛ hoc ē volūtatis. q̃rto q̄ bō fm suā naturā ad imaginē dei fact⁹ est. cōsistit aūt imago in memoria intelligētia ꝛ volūtate. q̄nto q̄ inuenit̄ in oīb⁹ habētib⁹ naturā. vñ xp̄s cū naturā nostrā integrā assūpsit. alias nō eēt ver⁹ bō. constat q̄ volūtatē assūpsit: ꝛ ita in xp̄o ē volūtas hūana ꝛ oīna nō q̄dē cōponētes vnā volūtatē: sic̄ cutices dixit: q̄ tunc neutra eēt in eo: ꝟ vtraq; distincta manēs in ipso. ꝛ sic in xp̄o sunt due volūtates.

¶ Ad p̄imū ergo dicendū q̄ q̄ruis velle sit p̄sone: tm̄ hoc ē per potētiā naturalē q̄ est p̄ncipiū illi⁹ act⁹ ꝛ ideo q̄ in xp̄o sūt due nature sunt due volūtates tm̄ ē vn⁹ volēs ꝓpter vnitatē p̄sone.

¶ Ad secūdū dicēdū q̄ voluntas oīna nō ducit affectū hūanū cogēdo ipsum: ꝟ dirigēdo ꝛ hoc nō excludit rōnē volūtatis.

¶ Ad tertium dicēdū q̄ volūtas oī trib⁹ modis. Aliq̃ ipsa potētia volendi: aliq̃ ipse act⁹ volēdi: aliq̃ aūt ipsuz volitū ꝛ q̃ntū ad hoc vnitur volūtas scti hoīs volūtati dei nō aūt quātū ad duo p̄ima.

¶ Ad secūdā q̄nē dicēdū q̄ in xp̄o fuerūt oīa q̄ sūt de perfectiōe hūane nature: sic̄ aūt de ꝓfectiōe humane nature in quātū hō est hō est rōnis volūtas: ita de ꝓfectione hoīs in quātū aīal est appetit⁹ sensibilis: ꝛ ideo opoꝛtz appetitum sensitiue ptis in xp̄o ponere: ꝟ iste appetit⁹ in aliis aīalib⁹ nō hz rōnē volūtatis: q̄ agūt instinctu nature posti q̃ agāt vt dic̄ Damas. ꝛ ita nō habēt liberū motū q̃ volūtas req̄rit tm̄ appetit⁹ sensibilis pōt in hoie dici volūtas inquantū est obediēs rōni vt dic̄ in p̄mo Ethi. ꝛ ideo ꝑticipat aliqualiter libertatē volūtatis sic̄ ꝛ rectitudinē rōnis vt possit dici voluntas ꝑticipatiue: sic̄ dic̄ rō per ꝑticipationē. Et ita in xp̄o q̃ntū ad hūanā naturā dicim⁹ duas volūtates. s. sensualitatis ꝛ rōnis.

¶ Ad p̄imū ergo dicēdū q̄ in xp̄o sunt due nature integre q̄rū vna nō ē ꝑs alteri⁹ ex q̃b⁹ ī mediate p̄sona cōponit̄: ꝟ tm̄ altera naturaruꝫ. s. hūana diuidit̄ ī multas ꝑtiales naturas sic̄ in naturā corpis ꝛ aīe in sensitiuā et rōnalē ꝛ fm hoc etiā volūtas hūana diuidit̄ in duas volūtates.

¶ Ad scōm dicēdū q̄ sicut appetit⁹ rōnis nō sequit̄ quālibet appb̄ēsionē rōnis: ꝟ q̄ñ aliq̃d appb̄ēdit̄ vt bonū ita ꝛ appetit⁹ sensibilis nō surgit nisi q̄ñ appb̄ēdit̄ vt cōueniēs. b aūt nō fit ꝑ exteriozē sensū q̄ appb̄ēdit formas sensibiles: ꝟ p estimationē q̄ appb̄ēdit rōnē conueniētis. ꝛ nocitiuꝫ sensus exteriozis nō appb̄ēdit: ꝛ iō in ꝑte sensitiua nō est nisi vn⁹ appetit⁹ fm gen⁹ q̄ tm̄ diuidit̄ sicut in spēs in irascibilē ꝛ cōcupiscibilē quarū vtraq; sub sensualitate cōputat̄

¶ Ad tertiū dicendū q̄ volūtas per essentiā ē in rōne per essentiā. Et volūtas ꝑticipatiue est in rōne ꝑ ꝑticipationē.

¶ Ad quartū dicēdū q̄ sensualitas dicitur serpens ꝛ ꝓncipium peccati nō quātū ad naturā potentie quā xp̄s assumpsit: ꝟ quātū ad corruptionez fomitis que in xp̄o non fuit.

¶ Ad quintū dicendū q̄ in xp̄o aliq̄d accidit nō p̄ceniſuꝫ a ſenſu interiori vel exteriori q̄uis p̄ceniſum ab eo per rationē vel per ſententiā diuinā: ⁊ ideo in ipſo mot⁹ ſenſualitatis fuit quidē ſubit⁹ reſpectu ſenſus: ſz nō reſpectu rationis vel diuinitatis. ¶ Ad tertiā queſtionē dicenduꝫ q̄ diſtinctio potentiarū attendit᷑ ſm diuerſas rōnes. obiectum aūt volūtatis eſt bonū ſm rationē boni. vnde cuꝫ iſta ratio ſit cōis oībus nō poteſt eſſe q̄ appetit⁹ rōnis ſm diuerſas potētias diſtinguat᷑: ⁊ ideo in xp̄o ⁊ in alijs hoīb⁹ eſt tantū vna potentia volūtatis: poſſunt autē eſſe diuerſi reſpectus illi⁹ volūtatis ſm quos inueniāt aliq̄ diſtingui volūtas rationis. ¶ Magiſter aūt attendēs ad naturā potētie volūtatē rationis in xp̄o nō diſtinguit. ¶ Ad p̄imū ergo dicenduꝫ q̄ thelejis ſm Damaſce. eſt volūtas naturalis que. ſ. in modum nature mouet᷑ in aliq̄d ſm bonitatez abſolutā in xp̄o cōſideratā. buliſis aūt eſt appetit⁹ rationalis qui mouet᷑ in aliq̄ bonuꝫ ex ordine alteri⁹. Et hec duo a magiſtris aliſ noīb⁹ dicūt᷑ volūtas vt natura: ⁊ volūtas vt ratio ſm que tñ nō diuerſificat᷑ potentia voluntatis: ⁊ q̄ diuerſitas iſta eſt ex eo q̄ mouemur in aliq̄d ſine collatione vl᷑ cū collatione. Cōferre aūt nō eſt per ſe volūtatis: ſz rōnis. vnde iſta diuiſio volūtatis nō eſt per eſſentialia: ſz per accidētalia ⁊ p̄pter hoc nō ſunt diuerſe potētie: ſz vna differens ſm reſpectum ipſi⁹ ad apprehenſionē p̄cedentē que p̄t eſſe cū collatione vel ſine collatione: tñ vtraq̄ iſtarū in xp̄o fuit. ſ. voluntas vt naturalis que eſt thelejis. ⁊ volūtas vt ratio q̄ eſt buliſis. ¶ Ad ſecundū dicendū q̄ peccatuꝫ dicit᷑ eſſe in ratione: nō q̄ in ipſa complex: ſz in volūtate cōſequēte rōnez ratio aūt ſuperior ⁊ inferior nō ſunt diuerſe potētie: q̄ non diſtinguūt᷑ ſm rōnē obiecti. vt in. ij. diſ. xxiiij. dictū eſt: ſed illa diſtinctio eſt rōnis ſm ordinē ad habitus diuerſos ſm q̄ ex diuerſis mediis ad idē p̄cedit. ſ. rationib⁹ tēporalibus ⁊ eternis. mediū aūt ex quo p̄cedit᷑ ad aliquid pertinet ad rationē nō ad volūtatē. vnde q̄uis in rōne faciat aliquā diuerſitatē vel diſtinctionē ſaltē per officia in voluntate nullā diſtinctionē cauſat. ¶ Ad tertiū dicenduꝫ q̄ obiectum intellect⁹ eſt verū cui⁹ differentie ſunt neceſſariū ⁊ cōtingēs. nō aūt ſunt differētie boni inquātū h⁹ mōi q̄ē obiectū appetit⁹. ⁊ ideo neceſſariū ⁊ cōtingens magis poſſūt diuerſificare intellectū q̄z volūtatē. ¶ Ad quartū dicendū q̄ obiectū appetit⁹ ſenſibilis nō eſt bonuꝫ ſimpliciter: ſz eſt bonū p̄ticulare: ⁊ q̄ aliā rōnē p̄ticularis boni hz delectabile ⁊ arduū: ⁊ ideo penes has duas rōnes boni diuidit᷑ appetitus ſenſibilis ⁊ nō rōnalis qui habet p̄ obiecto bonuꝫ ſimpliciter. vnde irascibilis ⁊ cōcupiſcibilis nō ſunt humane per eſſentiā: ſz per p̄ticipationē. ¶ Ad quintū dicenduꝫ q̄ volūtas que eſt finis ⁊ lib. arbi. nō ſunt diuerſe potentie ſicut in ſcō li. dictū eſt: ſz differūt ſicut buliſis ⁊ thelejis: q̄ ad li. arbi. pertinet eligere aliq̄d in ordine ad finez: volūtas aūt eſt de fine abſolute. Ex his q̄ dicta ſunt p̄t videri quō volūtas in xp̄o diſtinguat᷑. volūtas enī aliq̄ vel attribuit᷑ ſibi rōne p̄ſone ſue vel rōne mēbroꝝ quoꝝ p̄ſonā in ſe tranſfert. Si autē rōne p̄ſone ſue: aut ſm dīnā naturā aut ſm humanā: ſi ſm dīnāz aut ſenſualitatis aut rōnis: ſi rōnis aut ſm abſolutā aut ſm collatiuā. ¶ Ad ſextū dicenduꝫ q̄ volūtas pietatis eſt volūtas vt natura inquātū refugit ea q̄ ſunt nociua ſibi vel alijs nō cōſiderato ordine rerum ad finem.

Ad ſecūdū ſic p̄cedit᷑. videt᷑ q̄ volūtas būana in xp̄o ſemp dīne volūtati cōformabat᷑ in volito. quanto enī eſt maioꝝ cōformitas volūtatis būane ad dīnā tāto ē maioꝝ rectitudo volūtatis q̄ in hoc cōſiſtit ſiē p̄z per glo. ſup illud pſal. ¶ Rectos decet collaudatio: ſz xp̄us habuit rectiſſimā volūtatē: q̄ cōformabat᷑ dīne volūtati etiaz quātū ad volita. ¶ P̄ volūtas btōꝝ cōformat᷑ deo q̄ūtū ad volita: q̄ oīa habēt q̄ volūt: ſz xp̄s fuit ver⁹ cōp̄henſoꝝ: ergo q̄ūtū ad volitū dīne volūtati ei⁹ volūtas ꝯformis erat. ¶ P̄ ex hoc licet nobis aliud velle q̄z de⁹ vult: q̄ neſcim⁹ q̄d de⁹ velit in aliquib⁹: ſed chriſtus ſciebat in omnib⁹ quid deus vellet: ergo quātū ad oīa volita volūtatē humanā dīne cōformabat. ¶ Sz cōtra. xp̄s fleuit de deſtructiōe hieruſalē: ergo volebat eā nō deſtrui: ſz deus volebat eā deſtrui: ergo voluit aliq̄d q̄ de⁹ nō voluit. ¶ P̄ ipſe dixit: nō mea volūtas: ſz tua fiat: ergo volebat ſcōm voluntatē humanā aliq̄d q̄ nō volebat ſm dīnā. ¶ Ulteri⁹ videt᷑ q̄ voluntas ſenſualitatis ſit cōtraria volūtati rōnis in xp̄o: ſicut enī dic᷑ auguſtin⁹ in de tri. volūtatū cōtrarietas eſt ex cōtrarietate volitoꝝ nō ex cōtrarietate naturarū vt manichei dicūt: ſz volita ſenſualitatis ⁊ rōnis in xp̄o fuerūt cōtraria: q̄ ſenſualitas refutabat moꝛtē q̄z rō eligebat: ergo cōtrariebat᷑ voluntas ſenſualitatis: volūtati rōnis in xp̄o. ¶ P̄ ſicut Damaſ. In xp̄o vnicuiq̄ potētie p̄mittebat᷑ agere q̄ erat ſibi p̄oꝑiū ⁊ nāle: ſz naturale eſt appetitui ſenſualitat⁹ vt appetat hoc q̄ ē delectabile ſm ſenſuꝫ: ergo hoc appetebat in xp̄o: ſz ex hoc eſt pugna ſenſualitatis cōtra rōnē in nobis q̄ ſenſualitas appetit delectabilia ſm ſenſum: ergo in xp̄o huiuſmodi pugna fuit. ¶ P̄ q̄cūq̄ affligit᷑ in hoc in quo ali⁹ delectat᷑. habet cōtrariā volūtatē illi: ſz volūtas rōnis xp̄i delectabat᷑ in ieiunio: ſic̄ in ope vtutis in quo ſenſualitas affligebat᷑: q̄ eſurijt vt dr̄ Math. iiij. ergo ſenſualitas rōni cōtrariebat᷑ in xp̄o. ¶ Sz ꝯtra. in rebellione ſenſualitatis ad rōnē ꝯſiſtit p̄m⁹ mot⁹ qui eſt pctm̄ veniale: ſz in xp̄o nō fuit aliq̄ pctm̄: ergo nō fuit in xp̄o cōtrarietas ſenſualitatis ad rōnē. ¶ P̄ Augu. ſup Geñ. dic̄ oē aīal fuit in archa noe: q̄ oēs mot⁹ fuerūt pacati i xp̄o: ſz h⁹ nō ꝯtingit in illis in q̄b⁹ ē pugna ſenſualitatis ꝯtra rōnē: g̃ in xp̄o talis pugna nō fuit

¶ Ulteri⁹ videt᷑ q̄ volūtas rōnis erat ſibi ꝯtraria. mediū enī cōicat cū vtroq̄ extremoꝝ: ſz volūtas rōnis media erat in xp̄o inter volūtatē dīnā ⁊ ſenſualitatē: g̃ conformabatur vtriq̄: ſz ſenſualitas volebat ꝰriū ei⁹ q̄ de⁹ volebat: g̃ volūtas rōnis volebat ꝰria. ¶ P̄ voluntas vt natura vult illud q̄ eſt ad cōſeruationē nature: ſz volūtas vt rō in xp̄o: volebat moꝛtē ⁊ alia huiuſmodi q̄ ad coꝛruptionē nature pertinēt: g̃ in volūtate rōnis erat ꝰrietas in xp̄o. ¶ Sz ꝯtra contraria nō poſſūt eē in eodē ſil: ſz volūtas rōnis eſt tātū vna potētia vt dictū ē: g̃ nō p̄t eſſe in ea aliq̄ ꝰrietas. ¶ P̄ volūtas ſeq̄t᷑ apphenſionē rōnis: ſz in rōne xp̄i nō fuit aliqua ꝰrietas: ſz fuit determinata ad vnū: g̃ nec in volūtate. ¶ P̄ ſic̄ dicit augu. in li. de cōſeſ. ꝰrietas volūtatis cauſat᷑ ex imperfectiōe volūtatis: q̄ volūtas nō eſt p̄fecta neq̄ iſti⁹ neq̄ illi⁹: ſz in xp̄o nō fuit volūtas impfecta: g̃ volūtas rōnis nō cōtrariebat᷑ ſibi. ¶ R⁹ dicēdū ad p̄mā q̄nē q̄ cū volūtas ſeq̄t᷑ rōnē p̄ceſſus volūtatis ꝓportionat᷑ p̄ceſſui rōnis. Ratio aūt habet aliq̄ p̄ncipiū p ſe motū ad q̄ reſoluendo reducit illud cui⁹ cognitionē q̄rit. Et q̄n ad illud reducere, poterit hz certitudinē de re ⁊ ſentētiat q̄ ita ē: ſz añq̄z ad illud p̄ncipiū reducere poſſit mouet᷑ aliq̄b⁹ vere ſil̄itudinib⁹: ⁊ hiḋē rōnib⁹ illis detineat᷑ tanq̄z certis: decipit᷑ ⁊ errat. Si aūt illis nō detineat᷑: tūc hz opinionē vni⁹ p̄tis cū formidine alteri⁹. Finis aūt vt dic̄ phs in. vij. Ethi. ſe hz in volūtarijs ſic̄ p̄ncipiuꝫ in ſpeculatiuis. vñ q̄n volūtas reducit aliq̄ cōſiliabile i finē in quo totaliē q̄ſcit ſnāliē acceptat illud. Si aūt reducat in finē i quo nō totaliē q̄ſcit trepidat inē vtrūq̄. Sz ſi cōſideret h⁹ q̄ ē ad finē ſine ordine ad finē mouet᷑ volūtas in ipſuꝫ ſm bonitatē vl᷑ maliciā q̄z i eo abſolute inueniet. Sz q̄ volūtas nō ſiſtit in motu quē hz circa buiuſmōi cū nō ferāt᷑ i ipſū ſic̄ i finē: iō nō ſentētiat finaliter ſm p̄dictū motū ſuū de illo quouſq̄z finē i quē illud ordinat᷑ cōſideret. vñ volūtas nō ſimpl᷑ vult illud: ſz ſi nil inueniret repugnās. Volūtas aūt vt nā mouet᷑ in aliq̄d vt dictū ē abſolute. vñ ſi p rōnē nō ordinet᷑ i aliq̄d aliud acceptabit illud abſolute ⁊ erit illi⁹ tāq̄z finis. Si aūt ordinet in finē nō acceptabit aliq̄d abſolute quouſq̄z ꝓueniat ad cōſiderationē finis q̄ facit volūtas vt rō. Patz igit᷑ q̄ voluntas vt natura imperfecte vult aliquid ⁊ ſub conditione niſi feratur in ipſum ſicut in finem: ſed eoꝝ que ordinantur ad finem habet volūtas vt rō vltimū iudiciuꝫ

ꝛ perfectū. ¶ His visis pōt patere qualiter voluntas rōnis dine volūtati in xpo cōformaꝛ in volito: qz volūtas vt natura nūq̄ in xpo moueba in aliq̄d sicut in finē niſi qō deus vult ꝛ cū volūtas vt ratio numq̄ moueaꝛ in aliq̄d nisi ex ratione finis patz q etiā volūtas vt ratio cōformabaꝛ diuine volūtati in volito: ſz volūtas vt natura mota in aliq̄d nō ſiē in finē: qō quidē non eodē mō ſe habet in bonitate ꝛ malicia ſm ſe cōſideratū ꝛ in ordine ad finē nō cōformabaꝛ diuine volūtati in volito: qz ſi xps volebat nō pati. de⁹ aūt volebat eū mori: mors aūt ſcōm ſe mala erat: ſz relata ad finez bona. hoc aūt vt dictū ē nō ē perfecte velle aliq̄d: ſz ſub cōditione. vnde a magiſtris velleitas appellaꝛ. ¶ Patet igitur q ſcōm volūtatē rōnis cōformabaꝛ dine voluntati in volito quātū ad oē qō perfecte ꝛ abſolute volebat: nō autē quātū ad id qō volebat imperfecte. Siliter etiā nec voluntas ſenſualitatis cōformabaꝛ dine volūtati in volito in his q̄ erāt nociua nature: qz ſenſualitatis nō eſt ordinare ad finem ex quo illa babebāt q eſſent bona ꝛ deo accepta: tū ſenſualitatis volūtas ꝛ rōnis cōformabaꝛ dine volūtati in actu volendi q̄uis nō in volito: qz q̄uis de⁹ nō vellet hoc qō ſenſualitas vel voluntas vt natura volebat in xpo. volebat tū illum actū vtriuſq̄ inquātū ſm Damaſ. permittebat vnicuiq̄ partiū aīe pati ꝛ agere qō ſibi erat naturale ꝛ ꝓpriū quantū expediebat ad finē redēptionis ꝛ oſtenſionē veritatis nature ¶ Ad primū ergo dicēdū q cōformitas que eſt in volitiōe nō facit rectitudinē volūtatis: qz aliquis pōt peccādo velle illud volitū qō vult de⁹ ꝛ mereꝛ in hoc qō illud nō vult vt in fine ꝑmi li. dictū eſt: ſz rectitudo volūtatis causaꝛ ex conformitate in mō volēdi vt. ſ. velit ex charitate ſicut deus. et iterū in causa finali vt ꝓpter idē velit. ꝛ iterum in causa efficiente vt. ſ. de⁹ velit ipſuz velle vt dictū ē. ¶ Ad ſecūdū dicendū q in beatis q̄ ſunt ſolū cōpbenſores qui erūt dotati impaſſibilitate nihil eis quātū ad ſenſitiuā ptē leſiuum occurreret: ꝛ ideo nō erit aliq̄d in quo eoꝝ ſenſualitas a dīna volūtate diſcordet. ſecus aūt fuit in xpo qui ſil beat⁹ ꝛ paſſibilis fuit. ꝛ ſiliter nec volūtas vt natura quantū ad ea q̄ ad ipſos ptinēt: qz ab oī malo liberati erunt: ſz mala dāmatoꝝ vellent impfecte mō ꝑdicto. ſ. volūtate cōditionata nō eē in quo etiā q̄uis nō cōformenꝛ quātū ad volitū dīne volūtati cōſequēti cōformanꝛ tū diuine volūtati antecedēti que vult oēs hoīes ſaluos fieri ꝛ quantū ad hoc eſt ſimilitudo inter volūtatē hoīs xpi ꝛ volūtatē btōꝝ. ¶ Ad tertiū dicēdū q quāuis xps sciret q̄d de⁹ vellet in quolibet: nō tū qualibet ſuā vi apphēdebat dīnā voluntatem nec rōnē q̄re de⁹ id vellet ſm ordinē ad finē aliquē: ꝛ ideo nō oportebat q̄libet vis ei⁹ ꝛformareꝛ dine volūtati in volito. ¶ Ad ſecū dā qōnē dicēdū q pugna ſiue ꝛrietas ſenſualitat ad rōnē causaꝛ in nobis ex trib⁹. ꝑmo ex diuerſitate volitoꝝ. ſecundo qz ſenſualitas in ſuū volitū effrenate ꝛ ſine regimine rationis ferꝛ. tertio ex hoc q ſenſualitas effrenate tendēs in ſuū volitū retardat motū rōnis ꝛ impedit vel in toto vel in parte ꝛ hec duo vltima in xpo nō fuerūt: qz nūq̄ mot⁹ ſenſualitatis in aliquid ferebaꝛ niſi pꝛeordinareꝛ a rōne: ꝛ ſic q̄uis volūtas rōnis nō vellet illud volitū in qō ſenſualitas tēdebat: volebat tū q ſenſualitas in id tenderet ſicut dictū eſt de voluntate dīna humana. Similiter nec mot⁹ ſenſualitatis impediebat motū rōnis: qz nō erat violenta refuſio in xpo de potētia in potentiā. ¶ Ad primū ergo dicenduz q cōtraria natura ſunt fieri circa idē. vnde q̄uis mot⁹ ſenſualitatis ꝛ rationis in cōtraria tendāt: nō tū ſunt cōtrarij niſi q̄ten⁹ ex ſenſualitate redūdat in rationē aliqō impedimentū vel quātū ad actū quo regit alias potētias. ꝛ hoc eſt qū effrenate ſenſualitas in ſuū obiectū ferꝛ vel quantuz ad ꝓpriū actū rōnis: ꝛ hoc eſt qū ſenſualitas extinguit vel retardat motū rōnis que duo in xpo nō fuerūt ſicut in nobis ſunt: ꝛ ideo nulla fuit in xpo pugna vel contrarietas ſenſualitatis ad rationem. ¶ Ad ſecundū dicendū q naturale eſt ſenſualitati humane q ferꝛ in delectabile ſenſus ſm regimen rōnis: ſed q̄ imoderate ferꝛ hoc facit corruptio fomitis: ꝛ hinc eſt pctm̄ veniale in ſenſualitate. ¶ Ad tertiuz dicendū q illa ratio ꝓbat diuerſitatē volitoꝝ tantum. ¶ Ad tertiā queſtionē dicendū q ſm volūtatē rōnis xps diuerſa volebat: nō tū vno modo: ſed alterū abſolute: alterū aūt ſub cōditione ꝛ imperfecte: ꝛ ideo nō erat cōtrarietas in voluntate: qz cōtrarietas in habitu vel in actu eſt ex otraria rōne obiecti. Ratio aūt ſm quā vnū cōtrariorū volebat volūtas vt ratio ꝛ alterū volebat vt natura nō habet otrarietatē. ¶ Deinī aliquid ex ordine ad finē bonitatez habeat q̄ſine illo ordine in ſe malū eēt non habet aliquā repugnātiā ſm que vt dictū eſt in diuerſa feranꝛ volūtas vt ratio ꝛ voluntas vt natura. ¶ Unde patz reſpōſio ad duas ꝑmas rōnes que cōcludunt diuerſitatē volitorū. Et ſimiliter ad tertiuz que eſt ad oppoſitū que cōcludit de otrarietate voluntatis. ¶ Ad quartū dicendum q ſicut in xpo erat ratio determinata ad vnū quantū ad vltimū iudiciū: ita ꝛ voluntas erat determinata tantū ad vnū q̄ſtuz ad vltimū oſenſuz ꝛ abſolutū tū in rōne erat apprehēſio diuerſarū ꝛ cōtrariorū rationū circa eandē rem diuerſimode cōſideratā. ꝛ ſic etiā erat de motu volūtatis. ¶ Ad quintū dicendū q Augu. loquiꝛ qñ volūtas tendit in duo quantū ad vltimū ꝛ abſolutum conſenſuz quod in chriſto non fuit.

AD tertiū ſic ꝓcediꝛ. videꝛ q ozare nō fuerit competens in xpo: qz ſicut dicit Damaſ. ozatio eſt aſcēſus intellect⁹ in deū: ſz aſcēdere in deū cuz ſit diſtātis a deo nō cōpetit intellectui xpi q̄ ſemp deo cōiūctus erat: ergo xpo nō cōpetit ozare. ¶ Ꝑ nullus petit aliquid a ſeipſo ſz ſicut Damaſ. dicit ozatio eſt petitio decētiū a deo: cū ergo xps ſit de⁹ ꝛ nō alius de⁹ ꝓter eū: ozare nō pertinet ad ipſuz ¶ Ꝑ ozatio eſt expreſſio volūtatis: qz eſt de eo qō q̄s abſolute vult: alias eſt fictio: ſz xps quicq̄d abſolute volebat hoc ſciebat deū velle: ergo nō oportebat q de hoc ipſo rogaret ¶ Sed cōtra. ei⁹ qui nō pōt oīa de ſe eſt ozare: ſz xps ſm q hō oīa nō poterat vt ſupza diſ. xiiij. dictū eſt: ergo ei⁹ ſm q hō eſt ozare. ¶ Ꝑ officiū pontificis eſt ꝑces ad deū fundere: ſz xpus eſt pontifex vt dicit Deb. ij. ergo eius eſt ozare.

¶ Ulteri⁹ videꝛ q nō ſit ei⁹ ozare ꝓ ſe: ſz tātū ꝓ aliis officiū enim ſacerdotis eſt eodē mō ozare ꝛ hoſtias offerre: ſz xps obtulit hoſtiā nō ꝓ ſe: ſz ꝓ aliis vt dicit Deb. vij. ergo nec ꝓ ſe ozauit. ¶ Ꝑ in quolibet genere mouētiū eſt deuenire ad primū mouēs qō nō mouet ſm illū motū ſicut alterātia reducit ad primū alterās nō alteratū: ſz xps eſt prim⁹ inter ozātes: ergo ipſe eſt ozās ꝛ ꝓ eo nō ozaꝛ. ¶ Ꝑ nullus ſapiēs ozat otrariū ei⁹ qō vult: ſz in xpo nihil accidebat niſi qō ipſe volebat: ergo ipſe nō ꝓ ſe ozauit. ¶ Sed cōtra oratio fit nō tū cōtra infirmitatē culpe: ſz etiā cōtra infirmitatē pene: ſz xps circūdat⁹ erat infirmitate pene q̄uis nō infirmitate culpe: ergo ꝓ ſe ozare poterat. ¶ Ꝑ per ozationem aliqs ſibi mereꝛ: ſz xps ſibi meruit claritatē corpis: g̃ xpus ꝓ ſe ozare potuit. ¶ Ulteri⁹ videꝛ q ozatio qua ꝓ ſe oratuit fuit act⁹ ſenſualitatis. ei⁹ enī eſt ozare cui⁹ eſt velle: ſz nō mori in xpo abſolute nō volebat niſi ſenſualitas: ergo oro qua mortē petebat a ſe excludi erat act⁹ ſenſualitatis. ¶ Ꝑ magiſter dicit in lra q ex defectu hūano quē ex vgine contraxit calicē trāſire ozabat: ſz affectū rōnis nō traxit ex vgine: qz aīa rōnalis fit ꝓ creationē ꝛ nō ex traduce: g̃ hoc ozauit ꝓ affectū ſenſualitatis ¶ Ꝑ catuli leonū q̄rūt a deo eſcā ſibi ꝛ pulli corui⁹ inuocāt eū vt dicit in pſalmo: ſed in eis nō eſt niſi affect⁹ ſenſualitatis: ergo ꝛ xpus ozare potuit per ſenſualitatē tm̄. ¶ Sed cōtra. eius eſt ozare cui⁹ eſt deum cognoſcere. hoc aūt eſt tātū rōnis: ergo rōnis eſt tātū ozare in xpo. ¶ Ꝑ oro ad vitā cōtēplatiuā pertinet: ſz vita cōtemplatiua nō habz aliquā cōitatē cū ſenſualitate: ergo ozatio in xpo nō fuit act⁹ ſenſualitatis. ¶ Ulteri⁹ videtur q nō omnis chriſti ozatio fuit exaudita per id: qō dicit in pſal. Clamabo per diem ꝛ nō exaudies qō glo. exponit de xpo. ¶ Ꝑ ozauit vt diſcipuli ſeruarenꝛ a malo vt patet Jo. xvij.

ꝛ oēs qui crediturī erāt per verbū eoꝝ in ipsum. hoc autez nō fuit impletū nec q̄ tātū ad ipsos aplos nec q̄tū ad alios credētes nec de malo culpe nec de malo pene: ergo non oīs xp̄i oratio fuit exaudita. ¶ Ꝑ vt dicit Luce. xxiij. orauit p crucifixorib⁹ vt peccatū eis nō imputaret: ſz vt parceret: ſz nō oīb⁹ remissum fuit illud peccatū: qz nō oēs cōuersi sunt ad fidē sine qua non est peccatoꝝ remissio: ergo sua oratio non fuit exaudita. ¶ Ꝑ orauit vt calix ab eo transferret vt patet Math. xxvj. hoc aūt nō fuit factū ergo ꝛc. ¶ Sed cō tra Heb. v. Exaudit⁹ est p sua reuerētia. ¶ Ꝑ oratio sua nō fuit min⁹ efficax quā aliorū sanctorū: ſz alijs sanctis ipse dicit petite ꝛ accipietis. Joh. xvj. ergo et ipse petijt accepit. ¶ Ꝑ Joh. xj. Ego autē sciebā: qz semper me audis. ¶ Ad⁹ ad p̄mā questionē dicendū q̄ christo ſm q̄ de⁹ nō cōpetit orare nec obedire nec aliquid qō in minorationez ſonat aut qō ad diuersitatē volūtatis ptinet: ſz ſm q̄ homo cōpetit sibi orare p̄pter tria vt dicit Damas. p̄mo p̄pter veritatē humane nature insinuandā ſm quā minor est patre ꝛ obediens ei ꝛ orās ipsum. ſcō ad exēplū orandi nobis prebendū: qz oīs eius actio nostra est instructio cū sit nobis datus quasi exēplū virtutis. tertio ad ostendēdū q̄ a deo venerat ꝛ sibi cōtrari⁹ nō erat dū eum orando p̄incipiū recognoscebat. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q̄ ascēdere est p̄prie tēdere in aliquid qō supra ipsum erat. intellect⁹ aūt xp̄i nō tendit in aliquid qō supra ipsuz esset quātū ad cōtēplationē: quia quicq̄d de deo vnq̄ cōtēplat⁹ est hoc cōtēplat⁹ est a p̄mo instāti cōceptiōis. ꝛ ſm hoc dicit Damas. q̄ intellectus xp̄i ascēſione que est in deū nō indigebat: ſz tū potētia diuina quā orādo implorabat supra ipsum erat: ꝛ sic ascendens in deū orabat. ¶ Ad ſecundū dicendū q̄ in alijs hoīb⁹ ē vna intellectualis volūtas cui⁹ est orare que habet etiā imperiū sup alias vires in ipso exist̄tes: ꝛ ideo ei⁹ nō est orare: ſz imperare respectu eoꝝ qui per ipsuz fieri possunt: ſz nō oīa q̄ erant in xp̄o erāt subiecta rōni ꝛ volūtati rōnis: ſz aliq̄d supra ipsam. ſ. deitas. vnde sicut in alijs hoīb⁹ ratio ꝛ volūtas imperāt alijs viribus ita in xp̄o orabat deitatē. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ aliq̄d orauit xp̄s qō absolute fieri rōnis voluntate volebat q̄uis nō oīa vt diceret et q̄uis sciret hoc eē in dei volūtate nihilomin⁹ orabat: qz sciebat deū velle hoc impleri per suā orationē: sicut etiā de⁹ vult aliquē saluare orationib⁹ alicui⁹ sancti. vnde nō est superfluū q̄ ille sanct⁹ p̄ro eo orat. ¶ Ad ſecūdā questionē dicēdū q̄ oratio semp est ad supplendū aliquē defectū. xp̄s aūt nō patiebat aliquē defectū quātū ad bona spūalia: qz beat⁹ erat: patiebat aūt defectū inquātū passibilis erat in aīa ꝛ in corpore. vnde oīs oratio xp̄i que erat p̄ bonis spūalib⁹ nō erat p̄ se sed p̄ro alijs: sicut illud vt sint vnū in nobis sicut ꝛ nos vnū sumus. Joh. xvij. ſz oratio que erat p̄ his que pertinēt ad corp⁹ etiā erat ipsi p̄ seipso sicut patz per illud psal. resuscita me ꝛc. q̄ q̄dez oratio ꝛ ſi sit p̄ se. i. vt ipse resuscitaret tñ est p̄ alijs inquantū ad aliorū salutē tendit: qz resurrexit p̄pter iustificationē nostrā. Ro. v. ꝛ instructionē: qz eius exēplo ab ipso deo petere dicūt. ¶ Ad p̄mū ergo dicendū q̄ oratio effundit⁹ p̄ro quolibet defectu amouēdo: ſz hostia p̄cipue cōtra peccatuz offert⁹ vt per eā de⁹ placat⁹ aliqu id cōcedat. xp̄s aūt quāuis aliquē defectū pene habuerit: n ō tū habuit defectū culpe: ꝛ ideo p̄ se orauit nō aūt p̄ se hostiā obtulit. ¶ Ad ſecundū dicēdū q̄ orans p̄ quo nō orat⁹ est ipse xp̄s ſm q̄ btūs non aūt ſcōm ea que ad statū viatoris ptinēt. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ in xp̄o nō erat aliq̄d qō volūtate rōnis absolute ꝛ ſm pliciter nō vellet: tūc esse in se: erat tū in ipso passibilitas q̄ volebat paracto redēptiōis ope per gloziaz resurrectiōis a se remouere ꝛ erat in eo aliq̄d. ſ. passio iminēs quā volebat etiā tūc nō inesse voluntate sensualitatis ꝛ rōnis vt natura. ¶ Ad tertiā questionē dicēdū q̄ act⁹ sensualitatis dicitur dupliciter. vno mō sensualitatis sicut p̄ncipij eliciētis actū ꝛ sic oratio nō pōt esse act⁹ sensualitatis in xp̄o vt p̄babant rōnes ſcō inducte. Alio mō dicit⁹ sensualitatis vt obiecti. idest de eo qō sensualitas volebat: ꝛ sic erat aliqua ei⁹ oratio sensualitatis: qz ratio orās erat quasi aduocat⁹ sensualitatis p̄ponēs deo appetitū sensualitatis. hoc aūt non faciebat quasi ratio vellet hoc qō p̄ro sensualitate petebat: ſz vt doceret omnē hoīs volūtatē deo subdendā esse ꝛ in oībus necessitatib⁹ ad eū recurrēdū. vnde subdit nō mea volūtas ſz tua fiat. ¶ Ad p̄mū ergo dicendū q̄ q̄ñ aliquis orat p̄pter suā vtilitatē ratio nō petit nisi hoc qō vult: ꝛ ideo tunc cui⁹ est orare ei⁹ est velle: ſz xp̄s hoc nō petebat p̄pter suam vtilitatē vt. ſ. ipse effectū hui⁹ petitionis cōſeq̄ret: sed p̄pter vtilitatē aliorū vt dictū est. ꝛ ideo rō nō petebat hoc ſm q̄ ipsa volebat: ſz ſm q̄ sensualitas appetebat. ¶ Ad ſecundū dicendū q̄ ex sensualitate orauit q̄uis sensualitas non oraret: qz appetit⁹ sensualitatis erat causa quare orationē p̄ponebat. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ illud querere ꝛ inuocare nō designat orationē p̄prie dictā: ſz ordinationē que est in his sicut ꝛ in oīb⁹ alijs creaturis ad recipiēdū a deo ea que ad cōseruationē sui pertinēt. ¶ Ad quartā q̄stionē dicēdū q̄ oīs oratio quā xp̄s obtulit hac intētiōe vt ipsaz impetraret fuit exaudita: ſz cū aliq̄s impetrare nō intēdat qō absolute nō vult hec sola oratio xp̄i exaudita fuit que erat de eo qō xp̄s absolute voluit. hoc aūt dicit⁹ aliquis simpliciter ꝛ absolute velle in quo vltim⁹ eius cōsensus stat: vltim⁹ autē cōsensus est scōm supremā partē appetit⁹ in hoīe. Appetit⁹ autē rōnis est supra appetitū sensus ꝛ in appetitu rōnis est supremū qō in finē tendit vel in aliqō cōiūctū fini. Et ideo hoc solū xp̄us absolute voluit qō ſm rōnē voluit vt finē vt in ordine ad finē: ꝛ oīs talis sua ōro fuit exaudita. Qō autē ſm sensualitatē voluit absolute nō voluit: ꝛ ideo rō non ad hoc orādo p̄posuit vt impetraret: nec tū fuit simulatio: qz appetitū sensualitatis exp̄mebat rōne iam dicta. Similiter qō volebat rō vt natura ſi in eo non sicut in fine quiescebat nō simpliciter volebat vt p̄z⁹ dictū est. Et ideo etiā hec non ad hoc p̄posuit orādo vt impetraret ꝛ p̄pter hoc huiusmodi rōnes nō fuerūt exaudite. ¶ Ad p̄mū ergo dicendū q̄ hoc dixit xp̄s in p̄sona ecclesie vt dicit glo. vel loquit⁹ de oratione exp̄mēte volūtatē sensualitatis aut velleitatē rationis vt natura. ¶ Ad ſcōm dicēdū q̄ volūtas rōnis vt natura est de eo qō habet in se bonitatē nō cōsiderato ordine eius ad aliud. vnde volūtas talis in deo fuit de salute oīuz hominū sicut volūtas fuit in deo: ſz ſm hanc simpliciter et absolute dicit⁹ aliq̄s velle. hanc aūt volūtatē Hugo de ſcō victore dicit volūtatē pietatis: sed volūtas vt ratio est de eo qō habet bonitatē etiam in ordine ad aliud: ꝛ ſcōm hāc voluntatē nō volebat xp̄s oēs saluari sicut nec de⁹ volūtate cōsequēte: ꝛ ſm hanc dicit⁹ aliquis simpliciter ꝛ absolute velle. ꝛ ideo oratio xp̄i que fuit ſm hāc voluntatē fuit exaudita: nō aūt que fuit ſm p̄mā: ꝛ ideo dicit Jeronym⁹ q̄ xp̄us exauditus est p̄ p̄destinatis: nō aūt p̄ non p̄destinatis. ¶ Et ſimiliter dicēdū est ad tertiū. ¶ Ad quartū dicendū q̄ in illa oratiōe ratio exp̄essit motū sensualitatis ꝛ nō suū vnde illud quod orabat nō simpliciter voluit.

Ad quartū sic p̄cedit. videt q̄ xp̄s ſm q̄ hō dubitauit p̄ hoc q̄ dicit Ambro. in lr̄a q̄ vt hō dubitabat. ¶ Ꝑ q̄cūq̄ nescit oīa pōt dubitare: ſz xp̄us ſm aliquā sciētiā nesciuit oīa vt supra dis. xiiij. dictū ē ergo ſm illā potuit dubitare. ¶ Ꝑ vbicūq̄ ē timor ibi ē dubitatio: ſz in xp̄o fuit ver⁹ timor vt supra dictuz ē dis. xv. g̃ in xp̄o fuit dubitatio. Si dicat q̄ dubitabat ſm sensualitatē ꝛ nō ſm rōnē. Cōtra sensualitas seq̄t⁹ appb̄ēsionē sensitiue p̄tis: sed futurū p̄culū de quo erat passio non p̄sciebat sensus: g̃ sensualitas de ipo nō dubitabat ſz rō. Si dicat q̄ sensualitas dubitabat ex appb̄ēsiōe rōnis vl ex scīa deitat⁹. Cōtra xp̄s nō p̄sciuit magis tunc sibi futurā passionē q̄ a p̄ncipio: ſz a p̄ncipio sensualitas in ipo nō trepidabat: g̃ nec tūc. ¶ Ꝑ dubitare ē ignorātis: ſz ī xp̄o nō fuit ignorātia sic̄ supra dictū ē: g̃ nec dubitatio. ¶ Ꝑ dubitatio ligat rōnē ne possit p̄cedere sic̄ dr̄ in. iij. Meth. ſz in xp̄o nō fuit rō ligata: g̃ non

fuit in ipso dubitatio rōnis. ¶ Vbi ē sūma securitas ibi non est aliqua dubitatio: sed in christo fuit sūma securitas psalmus: si cōsistant aduersuz me castra ꝛc. ergo in ipso nō fuit dubitatio. ¶ Respōsio dicendū q dubitatio dupliciter dicit. ꝑmo enim ꝛ ꝑncipaliter signat motū rationis supza vtraqz parte cōtradictionis cū formidine determinādi alterū. secūdo translatū fuit hoc nomen ad significandū formidinē affectus in aggrediendo vel sustinēdo aliquod terribile. ꝑmo aūt mō dicta dubitatio cōtingit ex defectu medij sufficiētis ad veritatē ınueniendā: ꝛ ideo cōtingit ex defectu scientie ꝛ ꝓpter hoc in christo nō fuit. secūdo aūt modo dicta contingit ex infirmitate eius qō lesiuū imminens euadendi facultatē nō videt. Et quia xp̄s habebat infirmitatem in carne vt supza dictū est. ꝛ lesiuz mortis imminēs sensualitas trepidabat: ideo erat talis dubitatio in christo quantū ad sensualitatez quāuis esset sūma securitas quantum ad rationē que auxiliū diuinū imminere videbat qō sensualitas apprehendere nō poterat. ¶ Ad ꝑimū ergo dicendū q Ambrosius loquit quantū ad sensualitatis timorem quē ostendit. videbat hominib⁹ dubitare etiam quantū ad rationem. ¶ Ad secundū dicendū q nō omnis nescientia dubitationē causat: sed quādo aliquis rationez eius quod querit ꝛ de quo cōtraria apparent videre nō potest: ꝛ ideo in christo nō fuit talis dubitatio. ¶ Ad tertiuz dicēdū q dubitatio ꝓcedit ꝓ timore ponit in christo fuit quātū ad sensualitatē. ¶ Ad quartū dicēdū q sensualitas mouet etiam ex his que ratio apprehendit: quia formātur forme particulares in imaginatione ex quibus sensualitas nata est moueri. ¶ Ad quintū dicendū q quāuis mors a principio cōceptionis esset ꝓuisa: non tamen ꝓuidebat vt imminens: ꝛ ideo dubitationē non faciebat: sed solū qñ iam imminebat. Alias cōcedimus: quia ꝓcedūt de rationis dubitatione. Anima per aurē audit. i. est principiū audiendi homini per aurē. Sicut in veris sanctis fuit. videt q magis fuit in impijs: quia seipsos interficiunt suozū peccatozū pondere afflicti vt dicit in nono Ethicozū dicendū q volūtas sensualitatis semper refugit mortē similiter voluntas rationis vt natura: sz volūtas rationis vt ratio quādoqz appetit mortē. ꝛ hoc dupliciter vel ꝓpter amozem future vite: ꝛ hoc est in sanctis vel ꝓpter remozsum lese conscientie ꝛ hoc fit in peccatozib⁹. Pius mētis affectus. Contra nolimus expoliari: sz superuestiri dicendū q pius affectus bonoz refugit vestitū corporis quātū ad corruptionē sz amat quātū ad naturā: vel dicendū q non vult expoliari ꝓpter se: sz vt cū christo sit cū quo si esse posset nō expoliat⁹ sz superuestit⁹ melius vellet. Sed qz modicū gessit dubitationis. Cōtra est qō supza dixit Augu. dis. xv. qz eadē rōne oīa que de xp̄o dicunt nō fuerūt vera. Dicendū q erat vera dubitatio quātū ad sensualitatē que faciebat apparere dubitationē in ratiōe in qua dubitatio nō erat. Intēde lector Verba Dill. sunt exponēda sm q ratio ꝓ se nō ꝓ sensualitate ꝓponebat. sic enī nō ꝓ se: sz ꝓ suis orabat: sm aūt q ꝓ sensualitate ꝓponebat sic orabat ꝓ se vt iam dictū est.

DISTINCTIO .XVIII.

¶ Si xp̄s meruerit sibi ꝛ nobis: ꝛ quid sibi ꝛ quid nobis.

Ad merito etiā christi ꝑmittē dū nō est: de quo quidez dicere solent q nō sibi: sed mēbris tm̄ meruerit. Meruit quidē membris redemptionē a diabolo: a peccato: a pena: ꝛ regni resurrectionem: ut āmota ignea rūphea liber pateret introitus: sz ꝛ sibi meruit impassibilitatis ꝛ imortalitatis gloziā sm carnē sicut ait aplus. Christus fact⁹ est ꝓ nobis obediēs vsqz ad mortē: mortē aūt crucis. Propter qō ꝛ de⁹ illū exaltauit: ꝛ dedit illi nomē qō est super omne nomē. Aperte dicit aplus xp̄m ꝓpterea exaltatū per impassibilitatis gloziā: qz est humiliat⁹ per passionis obedientiā. Humilitas ergo passionis meritū fuit exaltationis: ꝛ exaltatio ꝑmiū humilitatis. Vnde Augu. exponēs ꝑmissuz capitulū ait: Vt xp̄us resurrectiōe clarificaret: ꝓi⁹ humiliat⁹ est passione. Humilitas claritatis est merituz: claritas humilitatis est ꝑmiū. Sz hoc totū factū est in forma serui In forma enī dei semp fuit ꝛ erit claritas. Itē ambrosius: idē capitulū tractās ait: Quid ꝛ quātū humilitas mereat: hic ostendit. His testimonijs euidens fit q xp̄s per humilitatez ꝛ obediētiā passionis meruit clarificationē corporis. Nec id solū: sz impassibilitatē etiā anime. Anima enī ipsius ante mortē erat passibilis sicut caro mortalis: sed post mortē merito humilitatis ꝛ aīa impassibilis facta est ꝛ caro imortalis. Vtrū aūt aīa facta sit impassibilis qñ caro facta est imortalis. s. ipso resurrectionis mom̄eto: de auctozitate nobis certū nō est: Sz uel moz post carnis sepationē aīa impassibilitate donata est: aut in resurrectiōe qñ caro reflozuit.

¶ Qō a conceptu meruit christus sibi hoc qō per passionem.

Nec solū meruit xp̄s qñ patri obediēs crucem subijt: sz etiā ab ipsa cōceptiōe: ex quo homo fact⁹ est ꝑ charitatē ꝛ iusticiam et alias vtutes: in quarū plenitudine fuit sm hoiem cōdit⁹: sibi tantū meruit quantū post per martyrij tollerātiā. Tanta enī plenitudo spūaliū charismatū in eo fuit q in eis ꝑficere nō potuit. Et ideo melioz ipsi⁹ aīa fieri nō potuit q̄z ab initio sue cōditionis extitit: qz ꝑficere in meritis nō valuit. vñ Bzego. ait: nō habuit oīno xp̄s iuxta aīe meritum q̄ potuisset ꝑficere. In mēbris aūt que nos sum⁹ quotidie ꝑficit. Non ergo plus meruit sibi per crucis patibulū q̄z a cōceptione meruit per grām vtutū. Nō igit ꝑfecit sm aīe meritū quātū ad virtutem meriti: ꝑfecit tm̄ quātū ad numerū meritozū. Plura enī habuit merita in passiōe q̄z in cōceptiōe: sed maioris virtutis nō extiterūt in merēdo plura q̄z ante fuerant paucioza. Meruit ergo a cōceptione nō modo gloziam impassibilitatis ꝛ imortalitatis corporis: sed etiam impassibilitatē aīe. Per quid. Per obedientiā ꝛ volūtatē perfectā: quā non tunc ꝑmū habuit: nec maiorē cū pati cepit ꝛ mori. Obediens enī perfecte ꝛ bonus extitit sm hominez ex quo fuit homo. Nabuit igitur anima illa aliqō bonū in se post mortē qō nō habuit ante. Nō igit melioz ꝛ beatioz fuit q̄z ante. Absit q melioz fuerit: qz nō sanctioz. Nec gratia cumulatioz. Nec etiā beatioz fuit in dei cōtemplatione in quo precipue beatitudo consistit. Potest tamē dici in hoc fuisse beatioz: quia ab omni miseria imunis. Ex quo nequit inferri simpliciter q beatioz fuerit.

¶De eo quod scriptum est donauit illi nomen qđ est super omne nomen.

Nec tm̃ gloriã impassibilitatis ꝛ imortalitatis meruit: sed etiam donari sibi nomẽ qđ est super oẽ nomẽ. ſ. honorificentiã qđ vocatur de⁹. Hoc tm̃ nomẽ ante mortem habuit. Habuit enĩ hoc nomen dei filius inquãtũ de⁹ est ab eterno per naturã. inquãtũ vero est homo factus habuit ex tẽpore per gratiã. Verũ Augu. dicit homini donatũ est illud nomẽ: nõ deo: qz illud nomẽ habuit cũ in forma dei erat tm̃. Sed cũ dicit ꝓpter qđ de⁹ illũ exaltauit: ꝛ dedit illi nomen qđ est super oẽ nomen: satis apparet ꝓpter quid exaltauerit. ſ. ꝓpter obedientiã. ꝛ in qua forma exaltat⁹ sit. In qua enĩ forma crucifixus est in ea exaltat⁹ est: ꝛ in ea donatũ est ei nomẽ: ut cũ ipsa forma serui nominet vnigenitus filius dei: Hoc illi donatũ est ut homini qđ iam habebat idẽ ipse de⁹. Hoc igit̃ per gratiã accepit ut ipse ens homo uel subsistens in forma serui. idest in aia ꝛ in carne nominet ꝛ sit de⁹. Sed nunquid hoc meruit. Supra enĩ dictũ est: quia hoc tm̃ bonũ homo ille nõ meruit. Quõ ergo hic dicit ꝓpter obediẽtiã donatũ est ei hoc nomẽ. Scõm tropum illũ in scriptura creberrimũ hoc accipendus est: quo dicit res fieri quãdo innotescit. Post resurrectionẽ vero qđ ante erat in euidenti positũ est: ut scirent hoies ꝛ demones. Manifestationẽ ergo illius nominis donauit ei de⁹ post resurrectionẽ: sz illam meruit per obedientiam passionis: qui eo ꝙ obediuit patiẽdo exaltat⁹ est resurgẽdo: ꝛ per hoc manifestatũ est nomen. Hoc eodẽ tropo dns̃ vsus est etiam post resurrectionẽ dicẽs: donata est mihi ois potestas in celo ꝛ in terra. Nõ ꝙ tũc primo acceperit: sz quã ante habebat tũc manifestata est potestas. Leterũ Ambrosius dicit nomẽ illud donatũ est esse deo: nõ homini. Et videt secus verbo ꝛ superficiẽ oppositus Augu. Sz intelligẽtia non obuiat: licet diuersum sapiat. Nã Ambrosius de naturali donatione id dictus intelligit: qua eternaliter pater generando dedit filio nomẽ qđ est super omne nomẽ. ſ. esse deum per naturas: qz genuit ab eterno filiũ plenũ ꝛ sibi equalẽ deum. Quod tm̃ nomen apl̃us ꝓpter passionis obedientiã xp̃o donatũ dicit. Sz ꝑmissio locutiõis modo accipiẽdũ est.

¶Si christus sine omni merito illa habere potuit

Sz vero querit̃ vtrũ xp̃us illã imortalitatis ꝛ impassibilitatis gloriã ꝛ nois dei manifestationẽ sine omni merito habere potuerit: Sane dici potest: qz humanã naturã: ita gloriosam suscipe potuit sicut in resurrectione extitit: nomẽqz suũ etiã aliter hoib⁹ manifestare potuit. Sz homo passibilis esse nõ potuit sicut fuit: ꝛ ad illam gloriã sine merito peruenire. Potuit quidẽ peruenire ad illã sine merito passionis: qz potuit cõsumpta mortalitate imortalitatis gloria vestiri: sed nõ sine merito iusticie ꝛ charitatis aliarũqz virtutum Non enĩ xp̃us homo esse potuit in quo plenitudo virtutũ ꝛ gratie non fuit. Nec vtutes ei inesse potuerũt mortalitatis cilitio induto: quin per eas mereret. Habẽs igit̃ has virtutes ꝝm hoiem passibilem ac mortalẽ: nõ potuit nõ mereri gloriã imortalitatis. Nõ potuit igit̃ factus mortalis sine merito gloriã impassibilitatis ꝛ imortalitatis ac manifestationẽ dei nois cõsequi. Potuit tamẽ hoc asequi sine merito passionis: qz per passionem nil sibi meruit quod nõ ante per virtutes sibi meruerit.

¶De causa mortis ꝛ passionis christi.

Ho quid ergo voluit pati ꝛ mori si ei virtutes ad merendũ illa sufficiebat. Pro te: nõ pro se. Quomodo ꝓ me: Vt ipsi⁹ passio et mors tibi esset forma ꝛ causa. Forma vtutis ꝛ humilitatis: causa glorie ꝛ libertatis: Forma vo deo vsqz ad mortẽ obediẽtie: ꝛ causa tue liberatiõis ac beatitudinis. Meruit enĩ nobis per mortis ac passionis tollerantiã qđ per p̃cedẽtia nõ meruerat. ſ. aditũ paradisi ꝛ redẽptionez a peccato: a pena: et a diabolo. ꝛ per mortẽ ei⁹ hec nos adepti sumus. ſ. redẽptionẽ ꝛ filioꝛ glorie adoptionẽ. Ipse enĩ moriendo fact⁹ est hostia nostre liberatiõis. Sed quõ per mortẽ nos a diabolo ꝛ a pctõ redemit. ꝛ aditũ glorie aperuit: Decreuerat deus in mysterio: ut ait Ambro. ꝓpter primũ peccatũ nõ intromitti hoiez in paradisum. ſ. ad dei cõtẽplationẽ nõ admitti: nisi in hoie vno tanta existeret humilitas que oĩbus suis proficere posset: sicut in ꝑmo hoie tãta fuit superbia que oĩb⁹ suis nocuit. Nõ est aũt inuent⁹ inter hoies aliqs qui id posset implere nisi leo de tribu iuda: qui aperuit librum ꝛ soluit signacula implendo in se omnẽ iusticiã. i. cõsũmatissimã humilitatez qua maior esse nõ potest. Nã oẽs alij debitores erãt: ꝛ vix vnicuiqz sua virt⁹ sufficiebat ꝛ humilitas. Nullus ergo eorũ hostiam poterat offerre sufficientez nostri redẽptioni uel recõciliationi. Sed xp̃s homo sufficiẽs ꝛ perfecta fuit hostia: qui multo est ampli⁹ humilitatus amaritudinẽ mortis gustando q̃z ille adam superbierit per esum ligni vetiti noxia delectatione perfruendo. Si igit̃ illius superbia omniũ extitit ruina: ipsum de paradiso mittens foras alijsqz accludens ianuã: multo magis christi humilitas qua mortem gustauit ingressum regni celestis omnib⁹ suis impleto dei decreto aperire valuit: atqz decreti delere cyrographum. Vt enim ait Ambrosius tantus fuit peccatum nostrũ ut saluari non possemus nisi vnigenitus dei filius pro nobis moreret debitoribus mortis. Sed sic dignos nos fecit testamenti ꝛ promisse hereditatis: quod non ita intelligendũ est quasi nõ alio modo saluare nos potuerit q̃z per mortem suã: sed ꝙ per aliam hostiã non potuit nobis aperiri regni aditus: et fieri salus nisi per mortem vnigeniti. Cuius tanta fuit ut dictum est humlitas et patiẽtia: ut eius merito pateret credentibus in euz adit⁹ regni. ꝛ magna ergo in morte vnigeniti prestita sunt nobis ut liceat nobis redire in patriam. Sicut olim in morte sũmi pontificis his qui ad ciuitatẽ refugij cõfugerant secure ad ꝓpria remeare licebat: ecce aliquatenus ostensum est qualiter per xp̃i mortem aditus regni sit nobis paratus.

¶ Postq̃ determinauit magister de volũtate christi que est principiũ meredi: dic determinat de merito ipsius. Diuidit autẽ hec pars in duas. Primo determinat de merito ipsius xpi ſm q̃ ordinat ad cõsecutionẽ boni. Secũdo ſm q̃ ordinat ad remotionem mali ibi: Nunc igit queram. Prima adhuc diuidit in duas. Primo determinat de merito xpi ſm q̃ ſibi aliquid meruit. Secũdo de merito ipsius put nobis meruit ibi: Ad quid ergo pati voluit. Prima in duas. Primo ostendit quid ſibi meruit. Secundo inquirit vtrũ hoc ſine merito habere potuiſſz ibi: Si vo queritur vtrũ xps. Prima in duo. Primo ostẽdit quid ſibi meruit ſeipſo. Secũdo quid meruit in alijs ibi: Nec tñ glorificationẽ. Prima in duo. Primo ostẽdit quõ xps ſibi meruit glorificationẽ corporis: z impaſſibilitatẽ anime z corporis in inſtanti ſue cõceptionis. Secundo oſtendit quõ hoc meruit p paſſionẽ ibi: Nec ſolũ meruit. Circa primũ duo facit. Primo determinat veritatẽ. Secũdo mouet quandã dubitationẽ ibi: Vtrũ anima. Ad quid igit. Dic oſtendit quid nobis meruit p paſſionez: Circa qõ duo facit. Primo enumerat vtilitates que nobis ex paſſione xpi proueniunt. Secundo proſequit vnam que pertinet ad conſecutionẽ boni ibi: Decreuerat deus.

¶ Queſtio Prima.

Dic queruntur ſex. Primo vtrũ in xpo ſit aliq̃ opatio preter diuinã. Secũdo vtrũ per illam potuit mereri: Tertio vtrũ ab inſtanti ꝯceptiõis meruit. Quarto q̃d ſibi meruit. Quinto vtrũ per paſſionẽ mereri potuit. Sexto vtrũ nobis meruerit apertionẽ ianue.

Ad primũ ſic procedit: Et videt q̃ in xpo ſit tñ vna actio. Dio. enĩ actionẽ xpi noĩat theandricam. i. dei virilẽ. hoc aũt nõ diuerſas actiones ſed vnã ſignat: ergo in xpo ẽ tñ vna actio diuinitatis z humanitatis. ¶ P actiões vt dicit phs ſuppoſitoz ſingulariũ ſunt. ſed in xpo eſt tñ vnũ ſuppoſitũ: ergo tñ vna actio. ¶ P cuius eſt eſſe eius eſt agere. ſed in xpo propter vnitatem ypoſtaſis eſt tñ vnũ eſſe: ergo tñ vna actio. ¶ P inſtrumenti z principalis agẽtis eſt tñ vna actio. ſed ſicut dicit Dama. caro eſt inſtrumentũ diuinitatis: ergo eſt vna actio xpi ſm diuinitatem z humanitatẽ. ¶ P vbi eſt idem actiuũ eſt eadez actio: quia actiones diuerſificant penes terminos. ſed in xpo eſt idem opus operatũ diuinitatis z humanitatis: ſicut mũdatio leproſi quem diuinitas tactu corporali mundauit: vt dicitur Mat. viij. ergo in ipſo eſt tñ vna actio. ¶ Sed cõtra. ſicut ſe habet vnitas actionis ad vnitatem nature: ita pluralitas ad pluralitatẽ. ſed in diuinis perſonis propter vnitatẽ nature eſt vna actio: ergo z in perſona xpi propter diuerſitatem naturarũ eſt diuerſa actio. ¶ P magis diſtant diuina natura z humana in xpo q̃ diuerſe potentie ale in xpo. ſed diuerſarũ potẽtiarũ in xpo ſunt diuerſe actiones: ergo multo fortiꝰ duarũ naturarũ ſunt diuerſe actiones. ¶ P actio diuine nature eſt ipſa diuina eſſentia: z eſt eterna: Actio autẽ humane nature in ipſo eſt accidens z aliq̃d tpe menſuratũ: ergo ſunt due actiones in xpo. ¶ R° dicendũ q̃ quidã negauerũt in xpo duas eẽ actiones. z ad hoc ponendũ diuerſi diuerſis rõnibꝰ moti ſunt. Quidam enĩ Euticiani dicebant in xpo vnã tñ naturã eẽ compoſitã ex diuina z humana. z ideo ſequebat q̃ etiã xps haberet vnã tñ actionẽ cõpoſitã Sed ex hoc ſequit q̃ ſua actio non fuerit neq̃ diuina neq̃ humana neq̃ nobis neq̃ pri cõformis. z ita frustrat opus redẽptionis ad quod exigit diuina actio z humana. vnde hoc eſt hereticũ ſicut z primũ: vt dicit di. v. Alij vo negauerunt duas actiones in xpo dicentes in compoſitione ad diuinam humanã operationẽ nõ eſſe dicendã actionẽ: ſed potius paſſionẽ: quod reuellit Dama. li. iij. q̃ ſi propterea humana operatio xpi nõ eſt dicẽda actio: q̃ diuina eſt actio. Eadem rõne q̃ natura diuina eſt bona: natura humana nõ eſſet bona. nõ enĩ oportet q̃ ſi diuina natura excedit humanã in bonitate q̃ propter hoc humana ſit mala aut nõ bona Alij vo viderũt q̃ actio depẽdet a natura que eſt principiũ actionis: z a perſona q̃ agit. ideo voluerũt in xpo nõ eẽ dicẽdũ vnaz actionẽ ne vnitatẽ nature ponere videant. ſilr nec eſſe plus ne videant ponere perſonarũ pluralitatẽ. Sed ex hoc ſequit vt dicit Damaſ. q̃ xps nõ ſit neq̃ vniꝰ neq̃ duarũ naturarũ: quod eſt abſurdũ. Et dicendũ ꝓpter hoc q̃ ſm pliciter in xpo oportet cõcedere duas actiones: quia ad diuerſitatem cauſarũ ſequit diuerſitas in effectibꝰ. cauſa aũt actionis eſt ſpẽs: vt dicit in. iij. phiſi. quia vnũquodq̃ agit rõne alicuius forme quã habet. z ideo vbi ſunt diuerſe forme ſunt etiã diuerſe actiones: ſicut ignis deſiccat z calefacit p caliditatẽ z ſiccitatẽ: z hõ audit z videt p viſum z auditũ. Et ſilr xps rõne diuerſarũ naturarũ habet diuerſas actiões ¶ Ad primũ ergo dicendũ q̃ actionẽ xpi dicit Dio. dei virilẽ: nõ q̃ ſit ſimplr vna actio deitatis z humanitatis in xpo ſed q̃ actiones duarũ naturarũ q̃ntũ ad tria vnitur. primo q̃ntũ ad ipm ſuppoſitũ agẽs actionẽ diuinã z humanã: qõ eſt vnũ. ſecũdo q̃ntũ ad vnũ effectũ qui dicit opus operatũ: vl apoteleſma ſm Dama. ſicut mũdatio leproſi. tertio q̃ntũ ad hoc q̃ humana actio ipſi xpi participabat aliq̃d de pfectione diuine nature: ſicut intellectꝰ eius alijs eminẽtiꝰ intelligebat ex virtute diuini intellectꝰ ſibi in pſona diuicti q̃uis diuina actio in nullo infirmaret ex oſortio humane. ¶ Ad ſecundũ dicendũ q̃ q̃uis agere ſit ſuppoſiti: tñ forma ſiue natura eſt principiũ vel cauſa agẽdi ſuppoſito ſicut z aliarũ proprietatũ in ſuppoſito exiſtentiũ. vnde ſicut idem ſuppoſitũ eſt ſubiectũ diuerſarũ proprietatũ propter diuerſa eiꝰ ꝑncipia cauſantia illas proprietates: ita idem ſuppoſitũ habet diuerſas formas ſiue naturas. ¶ Ad tertiũ dicendũ q̃ vnitas rei oſequit eẽ ſuũ: vnde eodẽ modo ꝑdicat de re ens et vnũ qõ conuertit cũ ente. nõ aũt ex actione ſua hz res vnitatẽ: z ideo nõ pot eſſe q̃ ſit ſuppoſitũ vnũ: z eẽ eiꝰ nõ ſit vnũ. pot aũt eẽ q̃ ſit ſuppoſitũ vnũ: z actio eiꝰ nõ eſt vna. ¶ Ad quartũ dicendũ q̃ nõ pot eẽ eadẽ actio numero p eſſentiã principalis agẽtis z inſtrumẽti: q̃ idem accidens nõ eſt in diuerſis ſubiectis: ſz dicit vna ſm quid inq̃ntũ. ſ. inſtrumentũ nõ agit niſi motũ a principali agẽte: z agit in virtute principal agẽtis. z hoc modo in ipſa actione humanitatis xpi eſt aliq̃ virtꝰ inq̃ntũ ipſa humanitas eſt inſtrumẽtũ deitatis. ¶ Ad quintũ dicẽdũ q̃ actionis vnitas nõ ſolũ depẽdet ex termino: ſed etiã ex multis alijs cauſis. z ideo non oportet q̃ ſi ſit idem actũ q̃ ſit eadẽ actio. Contingit aũt q̃ idem actũ ex diuerſis actionibꝰ cauſat q̃drupliciter. Uno modo q̃ vnus agens nõ eſt ſufficiẽs ad cõplendũ effectũ ſed multi ſil: ſicut multi ſimul trahũt nauẽ quã nullus p ſe trahere poſſet. z tũc oẽs illi ſunt q̃ſi vnꝰ agens nõ ſimpliciter: ſz vnitate aggregationis. z ſilr actio eoz nõ eſt vna ſimpliciter: ſed q̃ſi vna congregata ex multis. Alio modo q̃ vnꝰ agẽs pot pficere effectũ: ſed nõ ſil vna operatione: ſz multis operatiõibꝰ ſucceſſiuis: ſicut eſt in generatiõe habituũ acquiſitoz. z tũc vltima actio cõplens effectũ agit in virtute omniũ pcedentiũ diſponentiũ ad illũ effectũ. z his duobꝰ modis nõ fuerunt in xpo plures actiones ad vnũ effectũ. Tertio modo q̃ effectꝰ nõ eſt vnꝰ ſimpliciter: ſz vnꝰ ſubiecto: ſicut vulnꝰ aduſtũ. z ideo actiões cauſantes ſunt diuerſe ſimplr oueniũt tñ in ſuppoſito. ſ. inciſio z aduſtio: z a diuerſis formis p e ẽntiã cauſant ſ. ab acumine ferri: z a caliditate. Quarto mõ q̃ due actiones ſũt diuerſoz agẽtiũ ordinatoz quoz vnũ mouet aliud z vnũ ẽ inſtrumẽtũ alteriꝰ. z hi duo vltimi modi ſũt in xpo ſm q̃ diuerſe ei actiões ad idẽ opus opatũ terminabant.

Ad ſecũdũ ſic pcedit. vr q̃ xps nõ meruerit. xps enĩ ſp fuit cõprehẽſor: ſz cõprehẽſozis q̃ eſt in termino nõ eſt mereri: q̃ meritũ ẽ via ad terminũ: g̃ xps nõ meruit. ¶ P nõ pot eẽ idem meritũ z premiũ: ſicut nec cauſa z cauſatũ. ſz actus charitatis pfecte eſt premiũ: q̃ eſt ipſa fruitio. ergo cũ in xpo fuerit charitas conſũmata p ipſam mereri nõ potuit. z ita nullo modo merebat: cũ oĩs meriti ꝑncipiũ ſit charitas. ¶ P aĩa xpi a principio ſue cõceptionis fuit btã ſicut mõ eſt. ſed mõ nõ meret: ergo nec vnq̃ mereri

potuit. ¶ Ꝑ quicūq; mereꝫ meredo ꝓficit ꝯntū ad illud qō est meredi ꝓncipiū: qz charitas ꝑ meritū augeꝫ. ſz xp̄i charitas augeri non potuit: nec ipſe in ſpiritualibus bonis ꝓficere: ergo ipſe nō merebaꝫ. ¶ Ꝑ naturalibus non mere mur ꝓpter hoc q; ſunt determinata ad vnū. ſed li.ar. in xp̄o erat determinatū ad bonū: ergo ipſe ꝑ li.arbi. mereri nō po tuit: z ita nullo modo cū omne meritū ſit ex li.ar. ¶ Ꝑ null⁹ mereꝫ id qō ſuū eſt: z ꝓpter hoc apud hoīes filij nō merē tur a patribus ſed ſerui: qz ea q̄ patris ſunt hereditario iure cōpetūt filio. ſz oīa q̄ patris ſunt xp̄i ſunt vt dicit Mat. xj. z Jo. xvj. ergo ipſe apud patrē nō merebaꝫ. ¶ Ꝑ null⁹ mereꝫ a ſeipſo: ſz quicūq; mereꝫ mereꝫ aliquid a filio dei. cū ergo xp̄s ſit fili⁹ dei: ipſe nullo modo mereri poterat. ¶ Sed cō tra. ſup illud pſal. Cōſerua me dñe quoniā ſperaui i te. glo. Ecce meritū quo ſeruari debet: z loquitur de xp̄o: ergo xp̄s aliq̄d meruit. ¶ Ꝑ oīs viator hīs charitatē mereꝫ. ſed xp̄s fuit huiuſmodi: g̃. ¶ Ꝑ vbicūq; eſt difficultas in opatione virtutū ibi eſt meritū. ſz xp̄s habuit difficultatē in operib⁹ virtuoſis: nō quidē ex parte aīe ſed ex parte corporis qō af fligebaꝫ: ergo ipſe merebaꝫ. ¶ R⁹ dicendum q; in iuſtitia due ꝑſone requirunt. ſ. faciēs iuſtitiā: z patiēs iuſtitiā. Fa ciētis aūt iuſtitiā reddē vnicuiq; qō ſuū eſt actio eſt ꝓpria. patiētis aūt iuſtitiā actio ꝓpria eſt facere ſibi debitū qō eſt ei ꝑ iuſtitiā reddendū. z hoc ꝓprie mereri eſt: vnde z id qō ſm iuſtitiā redditꝫ merces dr. ſz qz iuſtitia reddit vnicuiq; qō ei debeꝫ z in bonis z in malis. Bona aūt ſimplicit ſunt z ea q̄ ad vitā eternā ptinēt: ea z ſimpliciter mala q̄ ad miſe riam eternā ſunt. inde eſt q; ſm theologos meritus ꝓprie dicit reſpectu boꝝ q̄uis magis ꝓprie reſpectu bonoꝝ di caꝫ meritū: demeritū vo reſpectu maloꝝ. Ad hoc igit q; aliquis mereaꝫ tria neceſſaria ſunt. ſ. agens q̄ mereꝫ: actio per quā mereꝫ: z merces quā mereꝫ. Et ideo ad meritū tria req runt. Primū eſt ſm compationē merētis ad mercedē: vt. ſ. ille q̄ mereꝫ ſit in ſtatu acq̄rēdi mercedē. z ꝓpter hoc illi q̄ ſunt oīno in termino nihil mereriꝫ: qz nihil acq̄rere pñt. Se cundū eſt ex compatione agētis ad actionē: vt. ſ. ſit oīs ſue actionis: alſ ꝑ actionē ſuā nō dignificaꝫ ad aliq̄d habendū nec laudaꝫ. z ideo ea q̄ agunt ꝑ neceſſitatē nature: vel etiā ꝑ violentiā nō mereriꝫ. Tertiū eſt ſm compationē actiōis ad mercedē: vt. ſ. equipareꝫ mercedi: nō quidē ſm eq̄litatē q̄n titatis: qz hoc req̄riꝫ in iuſtitta cōmutatiua q̄ cōſiſtit in em ptionib⁹ z vēditionib⁹: ſed ſm eq̄litatē ꝓportionis q̄ req̄ri tur in iuſtitia diſtributiua ſm quā de⁹ eterna p̄mia partiꝫ. Actio aūt ꝓportionata ad vitā eternā eſt actio ex charita te facta: z ideo ꝑ eā ex cōdigno mereꝫ q̄s ea q̄ ad vitam eter nā ptinēt. opera aūt bona q̄ non ſunt ex charitate facta defi cient ab iſta ꝓportione. z ideo ꝑ eā ex cōdigno nō mereꝫ q̄s vitā eternā. ſz imꝓprie his dicitꝫ aliq̄s mereri ſm q; ba bent aliquā ſilitudinē cū opatione informata charitate. Et ſiquidē ſit ſimilitudo illa in ſubſtātia actus z in intentione vt cū aliq̄s exiſtēs in mortali pcō dat elymoſinā ꝓpt deū dicitꝫ meritū cōgrui. Si vo ſit ſilitudo in ſubſtātia actus: z nō in intētione: ſic dicitꝫ meritū interpretatū: ſicut cū q̄s dat pauperi elymoſinā ꝓpter inanē gloriā. Et hec tria in xp̄o reperiunt. ipſe enī q̄uis q̄ntū ad aliq̄d in termino pfectio nis fuerit. ſ. q̄ntū ad opationē aīe quibus erat beat⁹ z cōpre henſor: tñ q̄ntū ad aliq̄d defectū patiebaꝫ eoꝝ q̄ ad gloriam ptinēt inq̄ntū. ſ. erat paſſibil aīa z corpe z inq̄ntū erat corpe mortal. z ideo ſm hoc erat viator in ſtatu acq̄rendi. Silr z oīs actus ei⁹ informat⁹ erat charitate. Et iterū actus ſui dñs erat ꝑ libertatē voluntatis: z ideo oī actu ſuo meruit. ¶ Ad primū ergo dicēdū q; q̄uis eēt cōprehenſor q̄ntū ad aliq̄d: erat etiā viator q̄ntū ad aliq̄d: z ſic mereri potuit. ¶ Ad ſe cundū dicēdū q; idem nō pōt eſſe meritū z ꝓmiū reſpectu eiuſdez z ſm idem. vnde ipſe motus charitatis hoīs xp̄i in quo conſiſtit ꝓmiū ei⁹ q̄ntū ad btitudinē aīe pōt eē meritū re ſpectu btitudinis corporis: qō in aliis beatis nō ptingit: qz non ſunt in ſtatu acq̄rēdi ſm aliq̄d ſui: z iō nec ſibi nec aliis

mereriꝫ: qz q; impetrāt mō nobis ptingit ex hoc q; prius dū viuerēt meruerūt vt hoc impetrarēt. ¶ Ad tertiū dicendus q; xp̄s eſt mō trīs cōprehenſor: tunc aūt erat z viator z cōpre hēſor: z ideo tūc mereri potuit: nūc aūt nō. ¶ Ad quartum dicendū q; ille q̄ mereꝫ nō oportet q; ꝓficiat q̄ntū ad ratio nē merēdi. hoc enī accidit ſibi ex hoc q; radix merēdi. ſ. cha ritas non eſt in ſuo merito. ſz oportet q; oīs q̄ mereꝫ ꝓficiat q̄ntū ad mercedē quā mereꝫ: vt. ſ. eam ſibi debitā faciat vel ſimpliciter vel q̄ntū ad aliquē modū quo ſibi prius debita nō erat. ¶ Ad quintū dicendū q; li.ar. xp̄i nō eſt determina tū ad vnū ſm numerū: ſz ad vnū ſm gen⁹. ſ. ad bonū: quia in malū nō pōt: ſz tñ hoc pōt facere z nō facere. z hoc nō exclu dit libertatē ar. qz poſſe peccare nec eſt libertas ar. nec pars libertatis vt dicit Anſel. z hec quidē determinatio ex perfe ctione li.ar. ptingit ſm q; p habitū gratie z glie terminatur in eo ad qō eſt nāliter ordinatū. ſ. in bono: qz li.ar. q̄uis in nobis ſe habeat ad bonū z ad malū: nō tñ eſt ꝓpter malū ſz ꝓpter bonū. Vel dicendū q; ſi etiā eēt determinatū ad vnū numero: ſicut ad diligēdū deū: qō nō facē nō pōt: tñ ex hoc nō amittit libertatē aut rationem laudis ſiue meriti: qz in il lud nō coacte ſz ſpōte tēdit: z ita ē act⁹ ſui oīs. ¶ Ad ſextū dicēdū q; xp̄s nō mereꝫ ſm diuinitatē ſm quā habet q; oīa ſunt ſua: ſz mereꝫ ſm humanitatē ex q̄ nō hz q; oīa ſunt ſua. ¶ Et ꝑ p̄z ſolutio ad ſeptimū qz a filio dei meremur rōne diuinitatis ſue: ex q̄ parte ipſe nō merebaꝫ.

Ad tertiū ſic ꝓcedit. videtur q; xp̄s nō potuerit me reri in inſtāti ſue conceptiōis. nullus enī mereꝫ niſi agēdo. ſz prius eſt eē rei q̄ ei⁹ agere: ergo in primo inſtanti cōceptionis q̄n xp̄s primo habuit eſſe ſm humanā naturā nō potuit mereri. ¶ Ꝑ opus meritorū cū delibera tione eſt cū ſit ex electione li.ar. q̄ ſequit oſiliū. ſed delibera tio cū ſit quidā motus req̄rit tps: ergo in primo inſtanti cō ceptionis mereri nō potuit. ¶ Ꝑ quicq̄d xp̄s habuit in pri mo inſtanti ſue cōceptionis habuit ab alio: nō a ſe. ſed meri ti ſui ipſe cauſa fuit: igit in primo inſtanti cōceptionis nō meruit. ¶ Ꝑ ſic meritū eſt ꝑ libe.arbi. ita z peccatū. ſed dia bolus nō potuit peccare in primo inſtanti ſue creationis: er go nec anima xp̄i in primo inſtanti creatiōis ſue potuit me reri. ſed primū inſtans cōceptionis fuit primū inſtans crea tionis anime: ergo in illo inſtanti mereri non potuit. ¶ Ꝑ xp̄s q̄ntū ad corpus in pueritia erat ſimilis aliis pueris. ſed alij pueri ꝓpter imbecillitatē organoꝝ corporaliū nō ha bent perfectam imaginationē nec vſum libe.arbi. per conſe quens: ergo nec xp̄s. z ita tunc vt videtur mereri nō potuit. ¶ Sed cōtra. xp̄s in primo inſtāti ſue cōceptionis fuit vir Jere. xxxj. nouū fa. dñs ſuper terrā femina circūdabit virū. ſed perfecti viri eſt mereri: ergo xp̄s in primo inſtāti ſue cō ceptionis potuit mereri. ¶ Ꝑ perfectior eſt anima perfecta prima z ſecūda perfectione q̄ perfecta ſolū perfectione pri ma. ſed chriſto nō accreuit aliqua ſpiritualis pfectio: ergo cū operatio ſit perfectio ſecūda: z habitus perfectio prima: quandocūq; habuit habitū virtutis habuit actum eius. ſed actu virtutis merebaꝫ: ergo xp̄s in inſtanti cōceptionis me rebatur. ¶ R⁹ dicendū q; xp̄o debem⁹ attribuere ſm ani mam omnē perfectionē ſpiritualē que ſibi poteſt attribui. vnde cū poſſibile ſit ipſum in primo inſtāti ſue cōceptionis actū meritoriū perfeciſſe: dicendū eſt chriſtū in primo inſtā ti ſue cōceptionis meruiſſe. Nō enī aliqua res in primo in ſtanti quo eſt nō poſſit ſuam actionē habere nō poteſt con tingere niſi trib⁹ modis. Primo ex hoc q; deeſt ſibi aliqua perfectio que requiritꝫ ad agēdū: ſicut catulus in primo in ſtanti ſue natiuitatis nō poteſt videre quia nō habet orga nū videndi cōpletū. Alio modo ꝓpter aliquod impediēs extrinſecū: ſicut aqua generata in aliquo loco cōcluſo impe ditur vt non poſſit ꝓprio motu moueri. Tertio ex natura operationis que ſucceſſionē habet. z tūc in primo inſtanti quo res eſt incipit illaz actionē: nō tñ illa actio eſt in illo in ſtanti ſed in tēpore ſicut patet q; primū inſtās in quo ignis

est ignis: quod est vltimū instans sue generationis est primū instans motus sui sursum: sed tū motus eius non est in illo instanti: quia motus successiuus est. Constat autē q̄ in xp̄o nō deficiebat aliqua perfectio ex parte ipsius agentis q̄ est necessaria ad meritoziū actū: ꝛ iterū nihil erat quod impedire posset. ipse etiā motus charitatis quo mouebat indiuisibilis erat ꝛ nō successiuus. ꝛ ideo in ipso instanti conceptionis mereri potuit. Quidā autē dicūt q̄ in ipso instanti cōceptionis non meruit q̄ntū ad vsum virtutū: sed solum habuit meritū in radice. ſ. in habitu charitatis ꝛ aliarū virtutū ex quib⁹ dignus fuit gloria. sed q̄ntū ad vsum virtutuz nō meruit in ipso instāti: sed post ipsum instans. Et ad hoc mouent rationib⁹ inductis in obiciendo. sed prima opinio magis mihi placet. ꝛ fm eam respondendū est ad argumenta in ōtrariū facta. Ad p̄mū ergo dicēdū q̄ esse est pri⁹ q̄z agere natura nō tēpore de necessitate. Ad secundū dicendū q̄ deliberatio ꝛ consiliū vt dicit ph̄s nō sunt de fine: sed de his que sunt ad finē q̄ non est certū que expediūt ad finē intentū. in ipsa autē intētione finis aliquis meret: vnde nō exigit deliberatio ad meritū etiā in alijs hoīb⁹ q̄ntū ad appetitū finis. Et preterea in xp̄o non exigebat deliberatio etiā q̄ntū ad ea que sunt ad finem: quia de his certus erat. Ad tertiū dicendū q̄ illud quod xp̄s habuit in primo instanti sue cōceptionis. ſ. meritū: ꝛ ab alio habuit inquantū ſ. ad meritū exigit gratia: ꝛ a seipso habuit inquantū meritū ꝓcedit ex li. ar. nō enī semp necessariū est vt causa causati precedat tpe: sed q̄ñq̄ sufficit q̄ precedat natura. Ad quartū dicendū q̄ motus volūtatis in finē bonū est sibi naturalis. vnde in primo instanti creationis sue potest habere motū in bonū finē: quia ad finē naturaliter desideratuz appetendū nō indigem⁹ deliberatione: ꝛ in hoc potest eē meritū. sed peccatū contingit ex hoc q̄ volūtas mouet in aliq̄d quod non cōpetit fini naturaliter desiderato. vnde oportet q̄ cōtingat ex falsa collatione illius ad finē. ꝛ ideo requirit ad peccatū collatio eius quod habet apparentē bonitatem ad id quod est p se bonū naturaliter desideratū. vnde in primo instāti creationis nō potest mens peccare. Ad quintū dicendū q̄ xp̄s nō habebat a sensib⁹ acceptā scientiā sed infusam: ꝛ ita habitus sciētie perfecte poterat eē etiā cū infirmitate ozganoz. ꝛ iterū dictū ē q̄ infirmitas cozporis in ipso nō refundebat in mentē: sicut nec mētis gloria cozpoꝛ infirmitatē tollebat. ꝛ iō impfectio ozganoz cozpaliū vsum rationis nō tollebat in ipso.

Ad quartū sic procedit. videtur q̄ xp̄s nō meruit sibi imortalitatē cozporis. mereri enī est extranei cui nō debet merces nisi p meritū: sicut ꝛ adoptari est extranei cui nō debet hereditas nisi p adoptionē. ſz xp̄s ad bona patris que sunt sua nō dicit adoptari quasi extrane⁹: ergo eadē ratione nec imortalitatē vel aliq̄d huiusmodi meruit. Ꝓ premiū ē digni⁹ merito. sed bon⁹ motus aīe xp̄i quo merebat est dignioz quolibet cozpozali: ergo nō merebatur imortalitatē cozporis. Ꝓ xp̄s nō erat debitoz mortis: quia nō habebat peccatū quod mortis debitores facit. ergo cū nullus mereat illud malū euitare cuius nō est debitoz. videt q̄ ipse imortalitatē nō meruit. Sed contra est qō in lra dicit q̄ claritas cozporis est premiū humiliatōis. sed imortalitas cozporis ad claritatē cozporis ptinet: ergo etiaz imortalitatē meruit. Ꝓ bona glorie nulla creatura hz sine merito. sed imortalitas ptinet ad gloriā: ergo ipsam xp̄s meruit. Ulterius videtur q̄ impassibilitatē anime xp̄s nō meruit. Id enī quod nobis ē naturale nō meremur. sed anima fm suam naturā est impassibilis: ergo impassibilitatē non meruit. Ꝓ omne quod inest alicui p accidens ex hoc ipso q̄ accidens remouet ei nō inest. sed anima patitur sicut ꝛ mouet p accidens. ſ. p cozpus: ergo ex hoc ipso q̄ sepat a cozpoze fit passibil. sed xp̄s non meruit animā a cozpoze separi: qz meritū mortis peccatū est vt dicit Ro. vj. ergo nō meruit impassibilitatem anime. Ꝓ impassibilitas anime pertinet ad beatitudinem anime: sed sicut impassibilitas cozporis ad btitudinē cozporis. ſz aīa xp̄i a principio fuit beata: ergo impassibilitatē anime non meruit. Sed cōtra. anima xp̄i post resurrectionē fuit impassibil. ſz ante fuit impassibilis: ergo sicut gloriā resurrectionis: ita ꝛ aīe impassibilitatē meruit. Ꝓ anime damnatoz sunt passibiles quia impassibilitatē nō meruerūt: ergo cum anima xp̄i nō fuerit passibilis post resurrectionē: videt q̄ impassibilitatē nō meruit. Ulteri⁹ videtur q̄ non meruerit exaltationē: qz ex hoc ipso q̄ humana natura assumpta fuit exaltata est: ꝛ nomen diuinitatis sibi debet. sed assumptionē non meruit vt supza dis. iiij. dictū est: ergo nec exaltationē. Ꝓ nomen quod est sup omne nomen est nomen in quo flectit omne genu. sed hoc est nomen ieſus: vt dicit ph̄il. ij. cū ergo hoc nomen nō meruerit sed ante conceptionē sibi impositū fuerit: videt q̄ nō meruerit nomen quod est sup omne nomē. Si dicat q̄ meruit q̄ntū ad manifestationē. Cōtra. hoc etiā ante manifestū erat: vnde demones ante eū cōfessi fuerūt: ꝛ pueri ꝛ prophete predixerūt: ergo hoc ipse non meruit. Ꝓ meritū ordinat ad premiū. ſz facere aliq̄d ꝓpter estimationē hominū pertinet ad vanā gloriam que in ipso non fuit: ergo exaltationē q̄ntū ad manifestationē hominū non meruit. Sed ctra ℣. xiij. Qui se humiliat exaltabit. sed xp̄s se humiliauit: ergo exaltari meruit. Ꝓ ipse fecit se dignū tali exaltatione que est in manifestatiōe ad homines p ea q̄ gessit: ergo meruit ipse hanc exaltationē. Ulterius videt q̄ etiā premiū substantiale anime. ſ. fruitionez diuinā ipse meruerit. maioris enī meriti maius est premiū sed meritū xp̄i fuit maius omniū sanctoꝝ meritis: ergo ꝛ maioz fuit merces quā meruit. nihil autē maius cadit sub merito q̄z fruitio dei quā sancti merent: ergo ipse etiā meruit ipsam. Ꝓ gloriosius est aliquid per seipsum habere q̄z ab alio habere omnia. sed quod quis meret quodāmō habet p seipsum: cū igit xp̄s fruitionē diuinā glorioſissime habuit: videt q̄ eā meruerit. Ꝓ fm illos qui ponunt angelos in solis naturalib⁹ creatos simul in eis fuit meritū et premiū. ſz nihil ꝓhibet xp̄m meruisse fruitionē diuinā nisi quia ab initio sue cōceptionis eam habuit: ergo videt q̄ in ipso instanti sue conceptionis mereri potuit vt simul in eo esset meritū ꝛ premiū. Sed ctra. nullus meret fm q̄ est cōprehensoz. sed xp̄s q̄ntū ad fruitionē erat cōprehensoz: er nunq̄z fruitionē meruit. Ꝓ ex hoc ipso q̄ intellectus eius erat deo diunctus in persona sibi debebat fruitio. sed vnio nē nō meruit: ergo nec fruitionē. Ꝓ ad ꝰ dicendū ad primā questionē q̄ sicut predictū est meritū fm se est operatio ei⁹ qui iustiam patit fm quā facit suū id quod sibi reddenduz est. Non aūt datur aliquid alicui qui habet illud eo modo quo habet: nec aliquis facit suū quod suū est eo modo quo suū est. vnde ad merituz fm q̄ theologi de ipso loquunt in ordine ad ea que sunt bona simpliciter quattuoꝛ requirunt q̄ntū ad id quod aliquis mereri dicit. Primuz est q̄ illud sit de pertinētib⁹ ad beatitudinē. Secundū est q̄ illud sit non debitū quod per meritū acquirit reddendū iustitia mediante. Tertiū est q̄ illud sit non debitū quod merendo quis sibi debitū facit. Quartū q̄ id quod quis mereri dicitur sequat ad minus ordine nature ad ipsuz meritū. ꝛ ideo gratia que est merēdi p̄incipiū: ꝛ alia naturalia que exigūtur ad meritum sub merito non cadunt. Hec autē quattuoꝛ in christi imortalitate inueniunt: quia est de his que pertinent ad beatitudinē cozporis. Itē non fuit ab eo semp habitū: quia a principio mortale cozpus assumpsit. Item non fuit sibi debitū ratione nature q̄z cuis esset sibi debituz ratione persone. Item imortalitas non exigit ad merendum: et ꝓpter hoc imortalitatē meruit. Ad primū ergo dicendū q̄ q̄z imortalitas ꝛ omnia alia bona que sunt in potestate patris essent in potestate filij q̄ntū ad diuinā personā non tamē ratione humane nature: vnde nos merendo facimus nobis debitū de eo quod non erat debitū neq̄ nature

neq; persone. christus autē fecit merendo debitū nature de non debito nature cuius esset debitū persone. nec est simile de adoptione: quia adoptio respicit personā sicut ⁊ filiatio Meritū aūt in operatione consistit que variatur ſm varietatē nature vt prius dictū est. ¶ Ad secundū dicendum q; cuius actus mētis quo christus merebat sit simpliciter melius q; immortalitas corporis: tm̄ illa est melior q̄ntū ad statū inq̄ntū. s. ptinet ad statū beatitudinis: Actus vo mentis ſm q; in eo consistit meritū: pertinet ad statū viatoris. Vel dicendū q; hoc habet veritatē in premio substātiali anime: ⁊ non in alijs. ¶ Ad tertiū dicendū q; christus cuius non haberet necessitatē moriendi ex peccato: habebat tamen ex pncipijs naturalibus vt supra dictū est. ⁊ ideo humane nature in christo immortalitas nō erat debita. vel dicendū q; pnatio culpe cuius auferat meritū mortis: non tamen dat immortalitatē qua impossibile est mori qualis est immortalitas quam meruit christus: sicut patet in adam q̄ntū ad primū statū in quo nō erat predicta immortalitas. ¶ Ad secundā questionē dicēdū q; anima dupliciter dicit passibilis. Uno modo ſm iustitiam diuinā sicut patit in inferno ab igne corporali: ⁊ hec ē cōmunis anime ⁊ omni spiritui creato in suis tm̄ naturalibus cōsiderato. Alio modo dicit anima passibilis ſm naturam. ⁊ hoc vel per accidens ex passione corporis vt supra dictū est q; lesio corporis ad animā pertingit quodā modo inquantū est forma eius. vel per operationē propriā siue illa sit cōmunis anime ⁊ corpori: sicut in delectatiōib⁹ ⁊ tristitijs que sunt ſm partem sensitiuam. siue sit propa ipsi anime: sicut in delectationib⁹ ⁊ tristitijs intellectiue partis. quia autē anima ſm suam naturā est forma corporis: Forme autē est vt sit materie proportionata: ideo in ipsa natura anime etiam sine corpore existētis est vt sit nata pati ad passionē corporis cuius nō patiat actu sine corpore q̄ntū ad illas passiones que naturaliter ei inesse possunt vel ex corpore vel cum corpore. Nec autē aptitudo nō tollitur per id per quod natura per gratiā reformatur. cuius enī homo reformetur q̄ntū ad actus personales per gratiam: non tamen reformatur q̄ntū ad naturā nisi per gloriā que omnes defect⁹ nature tollit: cui⁹ signū est q; reformati per gratiā in actu naturali defectum patiunt: quia in originali peccato generāt. vnde oportet q; istam aptitudinē naturalē ab anima babitus glorie tollat per quē anima perficit nō solum in potentijs q̄ntū ad actus personales: sed inquantū est natura quedam. vnde ex ipsa glorificata in corp⁹ gloria transfundit p̄ habitū etiam glorie excludit ⁊ tristitia intellectiue partis. ⁊ iterū possibilitas peccādi p quā est possibilitas ad passionē ex iustitia ultrica. vnde constat q; impassibilitas anime ad gloriā pertinet. Et q; xp̄s gloriā anime inquantū est natura corporis nō habuit a principio siue cōceptionis: q⁹ corpus passibile fuit cuius haberet animaz glorioſam q̄ntū ad operationes quib⁹ deo fruebat. ideo sicut meruit imortalitatē corporis: ita etiaz meruit impassibilitatē anime. ¶ Ad primū ergo dicendū q; anima ſm suam naturā est impassibilis vt pati non possit q̄ntū ad passiones proprie dictas de quibus loquimur sine corpore: est tamē ſm naturā suā passibilis. i. potens pati has passiones in corpore ⁊ per corpus. vnde hec determinatio per naturā potest determinare passibilitatē vel q̄ntū ad potentiā: ⁊ sic falsa est propositio. vel quantū ad actū: ⁊ sic vera est: quia passibile est potens pati. ¶ Ad secundū dicendū q; cuius per accidēs inesset aie passio: nō tm̄ p accidēs aptitudo ad patiendū simul cū corpore. ⁊ ideo cuius ea sepata a corpore tollat passio ſm actū: nō tm̄ tollitur aptitudo patiendi. Unde si iterū corpori vniret nō faceret tm̄ coniunctū sibi corpus impassibile: sed in eo p accidēs pateret sicut ⁊ prius nisi q̄n glorificata est: tunc enī si corpori vnitur corpus impassibile facit. ¶ Ad tertiū dicendū q; impassibilitas anime ptinet ad beatitudinē aie inq̄ntū est natura ⁊ forma corporis: ⁊ talem beatitudinē aīa xp̄i nō habuit a principio siue cōceptionis: sed beatitudinē que ꝺsistit in actu fruitionis. ¶ Ad tertiā questionē dicendū q; sicut dicit p̄s in. j. ethic. in felicitate aliquid inuenit essentiale ipsi sicut virtutes que faciunt operationē perfectā. Alia q̄d autē q̄ facit ad bene esse felicitatis: sicut diuitie: ⁊ amici: ⁊ huiusmodi. Silr dico q; aliq̄ sunt q; sunt de substantia beatitudinis: sicut dotes anime ⁊ corporis. aliquid aūt q̄ est de bene eē ipsius: sicut manifestatio beatitudinis ad alios in quo etiā gloria consistit: quia gloria est clara cū laude notitia. glo. Ro. vlti. sicut etiā p̄s dicit q; de bene eē ipsi⁹ felicitatis est vt felix etiā post mortē viuat in memorijs hominū. Quia in xp̄o debuit eē cōpletissima beatitudo: ideo nō solū in seipso beatificat⁹ est: sed ad perfectionē sue beatitudinis etiā sua beatitudo alijs ostensa fuit. ⁊ ſm hoc dicitur exaltationē meruisse. que q̄dē exaltatio in trib⁹ cōsistit. s. in noticia corporis ſm q; dicit accepisse nomē sup omne nomē: quia nomē de re noticiā facit. Itē in reuerētia corporis q̄n tū ad genuflectionē. Itē in confessione oris. ⁊ hoc est quod dicit Apl's Et oīs lingua cōfiteat ⁊c. ¶ Ad primū ergo dicendū q; cuius fuerit exaltat⁹ ab initio sue cōceptionis: non tm̄ sua exaltatio fuit tunc manifesta: ⁊ res in sacra scriptura tunc fieri dicit q̄n innotescit. ¶ Ad secundū dicendū q; nomen sup omne nomē dicit eē vt q̄ntū ad id a quo imponit ⁊ sic est nomē iesus vel xp̄s: quia vtrūq; exponit ex vnione humane nature ad diuinā: quia ſm hoc vnct⁹ dicit q; deo est vnctus. ⁊ ſm hoc etiā a peccatis saluos facere pōt. vel q̄ntū ad id cui nomen imponit: ⁊ sic hoc nomē deus est super omne nomen: q⁹ imponit sibi ſm diuinā naturā. ⁊ hec oīa cuius fuerūt in eo ſm rei veritatē a principio cōceptionis: non tm̄ erant in noticia hominū. ¶ Ad tertium dicendū q; ante resurrectionē erat quidem manifesta xp̄i exaltatio nō oīb⁹ ſz paucis. ⁊ quibusdā etiā non p certitudinē: ſz p q̄ndā coniecturā: sicut demonib⁹: ⁊ aliquib⁹ iudeis. ſz post resurrectionē suā altitudo toti mundo innotuit: ⁊ p certitudinez fidei. ¶ Ad quartū dicēdū q; meritū nō fit propter premiū nisi ad quod ordinat⁹ principaliter: hoc aūt est illud q̄ē de substātia beatitudinis. vnde etiā cuius honor ciuil⁹ sit quo premiat⁹ virtus ciuilis: tm̄ ciues propter illū honorē nō operant⁹ virtutis opera: ſz ꝓpter bonū ipsi⁹ virtutis. ¶ Ad q̄rtā questionē dicendū q; glia aie consistit in hoc q; aīa ipsi deo vnit⁹ p visionē ⁊ amorē. ⁊ quia posterior vnio presupponit priorē: sicut hoc q; deus est in sanctis p gratiā presupponit hoc q; in oīb⁹ est p essentiā presentiam ⁊ potentiā: iō eadē rōne vnio que est in psona q̄ est vltima ⁊ cōpletissima psupponit oēm aliam vnionē ad deū. vnde ex hocipso q; aīa xp̄i erat deo in psona diuncta debebat sibi fruitionis vnio: ⁊ nō p operationē aliquā ei facta debita. ⁊ ideo q⁹ meritū ꝺsistit in opatione que facit nobis aliq̄d debitū xp̄s fruitionē nō meruit. Secus aūt est de glia corporis: q⁹ glia corporis nō ꝺsistit in vnione ad deū: vnde sine ea corp⁹ diuinitati vnitū esse potuit: ⁊ fuit dispensatiue propter opus redemptionis implendū. Et propter hoc fruitionē in qua cōsistit glia aie christus semper habuit: ⁊ ipsam nō meruit sicut meruit gloriam corporis. ¶ Ad primū ergo dicendū q; hoc q; christ⁹ sibi beatitudinē que est in fruitione non meruit non fuit ex insufficientia meriti: sed ex perfectione merētis. ¶ Ad secundum dicenduz q; christus magis habuit ex seipso quod ex vnione habuit q̄ aliquis habeat id quod ex operatiōe acq̄rit: quia habuit illud naturaliter. ⁊ ideo etiam glorios⁹ habuit fruitionē q̄ aliquis alius. ¶ Ad tertiū dicendū q; ſm illam opinionē angeli nō semper habuerunt beatitudinez: nec iterū aliquid erat in eis vnde eis deberetur. ⁊ ideo mereri potuerunt simul q̄n acceperūt gratiā: vt in. ij. li. di. vj. dictum est. nō est aūt ita de xp̄o q̄ semp beat⁹ ſm animā fuit: ⁊ cui ex ipsa vnione debebat gloria.

Ad quintū sic procedit. videt q; christus per passionē non meruerit sibi. mereri enī est aliquid sibi debitū facere. sed qui sibi semel aliq̄d debitū fecit puta emēdo nō vlteri⁹ emit illud: ergo ⁊ q̄ meruit aliq̄d semel

vlteri⁹ nō pōt mereri illud. ſz xp̄s ab inſtāti cōceptionis meruit ſibi ea q̄ dicta ſunt: ergo per paſſionē nibil ſibi meruit. ℂ P meritū facit vel de nō debito debitū: vl̄ de debito magis debitū. ſed ea que xp̄s meruit nō fuerūt ſibi magis debita poſt paſſionē q̄ ante: q⁹ p primū meritū fuerūt ſibi facta ſufficienter debita: ergo per paſſionē ſibi xp̄s nibil meruit. ℂ P paſſio in corpore xp̄i fuit. ſed meritū nō eſt niſi in aīa: ergo p paſſionem xp̄s nibil ſibi meruit. ℂ P meriti principiū eſt in nobis: quia volūtariū eſt cui⁹ principiū eſt intra: vt dicit in. iij. ethico. ſed principiū paſſionis nō eſt in patiēte ſz in agēte ḡ xp̄s p paſſionē nō meruit. ℂ P oē meritū oſiſtit in charitate. ſz pati paſſiōes laudabil⁹ nō eſt op⁹ charitatis ſz patiētie vl̄ fortitudinis: ḡ xp̄s per paſſionē nō meruit. ℂ Sz ō eſt qō or̄ in lr̄a q⁹ paſſio claritatis eſt meritū. ℂ P actib⁹ virtutū meremur. ſed xp̄s eſt paſſus ex maxima charitate Jo. xv. Maiorē charitatē ⁊c. ergo ipſe p ſuā paſſionez meruit. ℂ P paſſio ſua maior fuit alioꝝ ſcōꝝ paſſionib⁹: vt ſupra di. xv. dictū eſt. ſed alij ſancti ſuis paſſionibus meruerunt: ergo ⁊ xp̄s p ſuam paſſionē meruit. ℂ R⁹ dicendū q⁹ mereri ſicut dictū eſt eſt facere aliquid ſibi debitū: hoc autē contingit tribus modis. Uno modo q̄ aliquis facit de nō debito debitum: ſicut aliquis primo motu charitatis meretur vitā eternā faciens eam debitā ſibi q̄ prius ei debita nō erat. Alio modo quod erat minus debitū faciendo ſibi magis debitū: quod cōtingit in eo in quo charitas augeſ. Tertio contingit q̄ aliquid quod eſt vno modo debitū ſibi facit alio modo debitū ſibi: ſicut puer baptiſatus cui debeſ vita eterna ex habitu gratie in baptiſmo infuſo q̄ vſum liberū habere incipit facit ſibi debitā eā ex actu. primo igit⁹ mō xp̄s meruit in primo inſtanti ſue conceptionis claritatē corporis: que quidē nō erat ei debita neq; ex cōditione nature in ſe cōſiderate neq; ꝺſequebaſ ex neceſſitate vnionis ſicut gloria fruitionis vt dictū eſt. Secundo aūt modo xp̄s mereri nō potuit: q⁹ charitas nō ē augmētata in xp̄o. Tertio mō meruit in oīb⁹ actib⁹ ſuis poſt primū inſtans ſue cōceptionis: quia fecit ſibi debitū aliquib⁹ actib⁹: quod prius alijs actibus debebaſ. Actus autē quo quis mereſ eſt ille cuius agēs eſt dīs vt ſupra dictū eſt: ⁊ qui eſt p̄poꝛtionat⁹ mercedi. Eſt aūt homo dīs ſuoꝝ actuū p volūtatē quā quia charitas perficit in ordine ad finē vltimū: ideo actū fini p̄poꝛtionatū facit. ſ. beatitudini que p̄poꝛtie merces eſt noſtroꝝ meritoꝝ. ⁊ ideo omnis actus volūtarius charitate informatus eſt meritorius. Cū igit⁹ xp̄s paſſionē ſuam volūtarie ſuſtinuerit: oblatus enī eſt quia voluit: ⁊ volūtas iſta charitate fuerit informata: nō eſt dubiū q⁹ p ſuā paſſionē meruerit. Ad primū ergo dicēdū q⁹ emptio eſt principaliter ꝓpter habendā rem que emit̄: ⁊ ideo poſtq̄ ſemel empta eſt vlterius nō emit̄. ſed actio qua quis mereſ nō eſt principaliter

nem dicendum q̄ sicut clausio ianue est obstaculum perbibens ab ingressu dom⁹: ita per silitudinē dicit ianua paradisi clausa inquantū est aliquod obstaculuz ꝓhibens ab introitu paradisi. Obstaculū autē potest esse duplex. Unū ex parte persone: quod est p peccatū actuale. Aliud ex parte nature: quod est p peccatū originale. Primū quidem obstaculum non est cōmune omnib⁹ sed tñ peccatoꝛib⁹. sed secūdū obstaculū est omnib⁹ cōmune. ꝛ hoc quidē obstaculum auferri nō potuit nisi p eū cui⁹ operatio in totā naturā potuit s. xp̄m. ꝛ iō ipse nobis q̄ntū ad hoc opationē ianue meruit q̄ p peccatuz primi hoīs toti vitiate nature clausa erat. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q̄ est duplex paradisus. s. celestis que est ipsa visio dei: ꝛ terrestris. Per peccatū aūt primi hoīs clausa fuit ianua paradisi terrestris in figuz q̄ humane nature claudebat ostiū paradisi celest̄. Enoch ergo ꝛ helias q̄uis paradisum terrestrē ante passionē ingressi sunt: nō tñ paradisum celestē: de cui⁹ ianua hic loq̄mur. ¶ Ad secundū dicēdū q̄ antiq̄ patres meruerūt introituz paradisi q̄ntū ad id quod p̄sone est: sicut ꝛ nos: tū q̄ remouerē impedimentuz qō erat ex parte nature mereri nō potuerūt. ꝛ ideo semp remanebat eis ianua clausa. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ q̄uis remotū sit impedimentū qō erat ex parte nature p xp̄m: tamē oportet q̄ p actū meritoziū efficiat hominī paradisi debit⁹ q̄ntū ad id qō est p̄sone. ꝛ ideo oportet q̄ hō agat ad hoc vt paradisum intrare mereat. ¶ Ad tertiā questionē dicēdū q̄ obstaculū qō ianuam paradisi claudebat vt dictū est: fuit peccatū totam naturā inficiens. ꝛ ideo qz peccatū p satisfactionē tollit̄: nec satisfactio potuit congrue aliter fieri nisi p passionē xp̄i vt infra dicet: ideo p passionē ipsius tñ aperta est nobis ianua: ꝛ nō p alia q̄ prius operat⁹ est. tñ p alia que prius operat⁹ est meruit nobis ouersionē ad ipsum inq̄ntū meruit se nobis manifestari p quā nos p̄ficim⁹: ꝛ non ipse. ¶ Ad primū ergo dicendū q̄ meritū satisfactionis nō cōsistit tñ in charitate: ꝫ req̄rit passionē xp̄i vt infra dicet. p satisfactionē autē oportebat nobis ianuā aperiri. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ in baptismo aperti sunt celi: qz baptism⁹ est id p quod efficimur participes passionis xp̄i cōsepulti cum ipso in morte Ro. vi. vnde baptism⁹ aperit ianuam nisi supposita passione. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ ascensio nō aperuit ianuam q̄ntū ad id quod est essentiale paradiso. s. visionem dei: qz etiā ante ascensionē deū viderūt scī educti de limbo sed q̄ntū ad locū cōgruentē beatis. Ut amota ignea rūphea que quidē posita in paradiso terrestri significabat impedimentū quod ꝓhibebat ingressum paradisi celestis. ¶ Ꝫ vel mox post carnis ꝛc. hoc probabilius est: quia etiā alie anime scōꝝ que nihil purgabile habēt mox post separationē a corpore impassibiles fiunt. In qua forma crucifixus est in ea exal. Cōtra. Exaltatio est vsq̄ ad equalitatē patris qō nō ouenit sibi fm̄ humanā naturā in qua crucifixus est. Dicendum q̄ exaltatio potest dupliciter intelligi. Aut q̄ntū ad cognitionē nostrā: ꝛ sic debet̄ persone ratiōe vtriusq̄ nature. Aut q̄ntū ad rem: ꝛ sic cum exaltatio duo importet. s. terminū ad quē: ꝛ motū: ad ipsum termin⁹ cōuenit persone fm̄ q̄ dicitur exaltari vsq̄ ad equalitatē patris. nature aūt assumpte fm̄ q̄ dicit̄ exaltari ad potioza bona patris. motus autē cōuenit tñ nature: ꝛ ideo exaltatio ouenit persone rōne nature. ¶ Nō est autē inuentus aliquis inter homines. Quia meritū vn⁹ puri hominis nō poterat in totā naturā. Uix vnicuiq̄ sua. Quia iustitie nostre imperfectionē habēt admixtam. ꝛ ideo vix valent q̄ntū ad personale meritum. nullo autē modo ad merendū ꝓ tota natura. ¶ Impleto autē dei decreto. Decretū dicit̄ dei ꝓceptū quod adā transgressus est: quod christus obediendo impleuit. Uel decretū dicitur sententia mortis quā in adam tulit. ꝛ hoc etiā decretū xp̄s impleuit q̄n mortem sustinuit. Cyrographū autē dicitur memoria preuaricationis ade: siue reatus ipsius: quod xp̄s ꝓ nobis satisfaciendo deleuit. Tantū enī fuit peccatū. De hoc infra di. xx. quere.

DISTINCTIO .XIX.

¶ Dic qualiter a diabolo ꝛ a peccato redemit nos per mortem.

In Unc igit̄ queramus quomodo per mortem ipsius a diabolo ꝛ a peccato ꝛ a pena redempti sumus. A diabolo igit̄ ꝛ a peccato per mortē christi liberati sumus: quia ut ait Apostolus in sanguine ipsi⁹ iustificati sum⁹. ꝛ in eo q̄ sumus iustificati. i. a peccatis soluti a diabolo sumus liberati: qui nos in vinculis peccatoꝝ tenebat. Sed quomodo a peccatis per eius mortē soluti sumus: Quia per eius mortē ut ait Apostolus cōmendatur nobis charitas dei. i. apparet eximia uel cōmendabil̄ charitas dei erga nos in hoc q̄ filiū suū tradidit in mortē ꝓ nobis peccatoꝛibus. Exhibita aūt tante erga nos dilectionis arra ꝛ nos mouemur accēdimurq̄ ad diligendū deū q̄ ꝓ nobis tantū fecit: ꝛ per hoc iustificamur. i. soluti a peccatis iusti efficimur. Mors igit̄ xp̄i nos iustificat dum per eam charitas excitat̄ in cordibus nostris. Dicimur quoq̄ ꝛ aliter per mortez xp̄i iustificari: quia per fidem mortis eius a peccatis mūdamur. Unde Aplus: Justitia dei est p fidē iesu xp̄i Et idem: Quē proposuit deus propiciatorē p fidē in sanguine. i. p fidē passionis ipsius: ut olim aspicientes in serpentē eneum in ligno erectuz a morsibus sanabantur serpentiū. Si ergo recte fidei intuitu in illū respicimus qui ꝓ nobis pependit in ligno: a vinculo diaboli soluimur id est a peccatis: ꝛ ita a diabolo liberamur: ut nec post hanc vitam in nobis inueniat quod puniat. Morte sua quippe vno verissimo sacrificio quicquid culparū erat vnde nos diabolus ad luēda supplicia detinebat christus extinxit: ut in hac vita temptando nō p̄ualeat. Licz enī nos temptet post mortē xp̄i: quib⁹ modis ante temptabat: non tamen vincere potest sicut ante vincebat. Nam petrus qui ante xp̄i mortem voce ancille territus negauit: post mortē ante reges ꝛ p̄sides duct⁹ non cessit. Quare: Quia fortior. i. christus veniēs in domū fortis. i. in corda nostra vbi diabolus habitabat alligauit fortez. i. seductione compescuit fideliū: ut temptationez que ei adhuc permittit̄ non sequat̄ seductio. Itaq̄ in christi sanguine qui soluit que nō rapuit redempti sumus a peccato: ꝛ per hoc a diabolo. Nam ut ait Augus. in ipso vincunt̄ inimice nobis inuisibiles potestates: vbi vincuntur inuisibiles cupiditates. Fuso enī sanguine sine culpa omniū culparū cyrographa deleta sunt: quibus debitoꝛes qui in euz credunt a diabolo ante tenebant̄. Ꝫ̄ qui ꝓ multis effundet̄. Per illū ergo redempti sum⁹ in quo p̄inceps mundi nihil inuenit. Unde Augus. causam ꝛ modum nostre redemptionis insinuans ait Nihil inuenit diabolus in christo ut moreret̄: sed ꝓ voluntate patris mori christus voluit: non ha

bens causam mortis de peccato: sed de obedientia & iustitia mortē gustauit: per quā nos redemit a seruitute diaboli. Incideram⁹ enī in principē huius seculi qui seduxit adā & seruū fecit: cepitq; nos q̄si vernaculos possidere. Sed venit redemptor & victus est deceptor. Et quid fecit redemptor captiuatori nostro. Tetendit ei muscipulam crucē suā: posuit ibi quasi escā sanguinē suū. Ille autē sanguinē fudit nō debitoris per quod recessit a debitoribus. Ille quippe ad hoc sanguinē fudit ut peccata nostra deleret. Vnde ergo nos diabolus tenebat delētū est sanguine redemptoris. Nō enī tenebat nos nisi vinculis peccatorū nostrorū. iste erant cathene captiuorū. Venit ille. alligauit fortē vincul̄ passionis sue. intrauit in domū ei⁹. i. in corda nostra vbi ipse habitabat: & vasa eius. s. nos diripuit q̄ ille impleuerat amaritudine sua. Deus autē noster vasa ei⁹ eripiens: & sua faciens fudit amaritudinē: & impleuit dulcedine: p mortē suā a peccatis redimens & adoptionē filiorū largiens.

¶ Cur deus homo & mortuus.

Factus est igit̄ homo mortalis ut moriēdo diabolū vinceret. Nisi enī homo eēt q̄ diabolū vinceret nō iuste ſz violenter hō ei tolli videret̄ qui se illi spōte subiecit. Sed si eū hō vincit iure manifesto hominē perdidit. & ut hō vincat necesse est ut deus in eo sit qui eū a peccatis īmunē faciat. Si enī hō p se eēt: uel angelus in homine facile peccaret: cū vtrāq; naturā p se constet cecidisse. Ideo dei filius hominē passibilē sumpsit: in quo & mortē gustauit: quo celū nobis aperuit: & a seruitute diaboli. i. a peccato. seruitus enī diaboli peccatū est. & a pena redemit. A qua pena. Temporali & eterna. Ab eterna quidem relaxando debitū. A tēporali vo penit⁹ nos liberabit in futuro q̄n nouissima mors inimica destruetur. Adhuc enī expectamus redēptionē corporis. ſm animā vero iam redempti sumus ex parte: non ex toto: a culpa: non a pena. Nec omnino a culpa. Non enī ab ea redempti sumus ut nō sit: sed ut nō dominet̄.

¶ Quō penam nostrā portauit.

Peccata enī nostra. i. penam pctō⁹ nostro⁹ dicit̄ in corpore suo sup lignū portasse: q̄ p ipsi⁹ penā quā in cruce tulit: ois pena tēporalis q̄ pro pctō conuerso debet̄ in baptismo penitus relaxat̄: ut nulla a baptisato exigat̄ & in penitentia minorat̄. Nō enī sufficeret illa pena qua penitens ligat ecclesia nisi xp̄i pena cooperaret̄ q̄ pro nobis soluit. Vnde pctā iustorū qui fuerūt ante aduentū in sustentatione dei fuisse vsq; ad xp̄i mortē dicit Ap̄s ad ostēsionē eius iustitie in hoc tpe. Ecce ex pte expositū est quō & quid xp̄s p mortē nobis meruit & impetrauit.

¶ Si solus xp̄s debeat dici redemptor ut solus dicitur mediator.

Vnde ipe vere dicit̄ mūdi redemptor & dei hominūq; mediator. ſz mediator in scriptura dicit̄ solus filius: redēptor vo aliq̄ etiā pater uel spūssanctus. Sed hoc propter vsum potestatis: nō ppter exhibitionē humilitatis & obediētie. Nā ſm potestatis simul & obedientie vsum filius proprie dicit̄ redemptor: quia & in se exple/uit p q̄ iustificati sum⁹: & ipsaz iustificationē est operatus: potētia deitatis cū p̄e & spū sancto. Est igit̄ redemptor inquātū est deus potestatis vsu: & inq̄ntū homo humilitatis effectu. Et sepius dicit̄ redēptor ſm humilitatē: quia ſm eam & in ea suscepit & impleuit illa sacramenta que sunt causa redēptionis nostre. Proprie igit̄ fili⁹ dicit̄ redemptor.

¶ De mediatore.

Qui solus dicit̄ mediator nō pater uel spūs sanctus. De quo ap̄s: vnus mediator dei & hominū hō xp̄s iesus. i. p hominē q̄si in medio arbiter est ad cōponendā pacē. i. ad reconciliandū hoies deo. Hic est arbiter quem iob desiderat. vtinā eēt nobis arbiter. Recōciliati enī sumus deo ut ait ap̄s p mortē xp̄i. Quod nō sic intelligēdū est quasi nos ei sic recōciliauerit xp̄s ut incepe/rit amare quos oderat: sicut recōciliat̄ inimic⁹ inimico: ut deinde sint amici q̄ ante se oderāt. sed iam nos diligēti deo recōciliati sumus. Nō enī ex quo ei recōciliati sumus: p sanguinē filij nos cepit diligere: sed ante mundū priusq; nos aliquid essem⁹. Quō igit̄ diligēti nos deo sum⁹ recōciliati? Propē pctm̄ cū eo habebam⁹ inimicitias q̄ habebat erga nos charitatē: etiā cū inimicitias exercebamus aduersus eū operādo iniq̄tatē. Ita ergo inimici eramus deo sicut iustitie sunt inimica pctā. Et ideo remissis peccatis tales inimicitie finiunt̄: & recōciliātur iusto q̄s ipse iustificat. Xp̄s ergo mediator dicitur eo q̄ medi⁹ inter deū & hoies ipsos recōciliauit deo. Reconciliat aūt dū offendicula hominū tollit ab oculo dei. i. dū pctā delet quib⁹ deus offendebat̄. Et nos inimici ei⁹ eram⁹: ſz cū pctā deleat nō solū fili⁹: sed pater & spūssanct⁹: quor⁹ dilectio est nostra ad deū recōciliatio. quare solus filius dicit̄ mediator? Nā de patre legit̄ q̄ recōciliauerit sibi mūdū. Ait enī ap̄s: Deus erat in xp̄o mundū sibi reconcilians. Cū igit̄ recōciliet: quare nō dicit̄ mediator? Quia nec medius est inter deū & hominē: nec in se habuit illa sacramēta quor⁹ fide & imitatione iustificamur. i. recōciliamur deo. Recōciliauit nos igit̄ tota trinitas virtutiſ vsu. s. dū pctā delet. ſz fili⁹ sol⁹ impletione obedientie in quo patrata sunt ſm humanam naturam ea per que credētes & imitantes iustificantur.

¶ Secōm quā naturā sit mediator.

Vnde mediator dicit̄ ſm humanitatē: non ſm diuinitatē. Non est enī mediator inter deum & deū quia vnus est: sed inter deum & hominē quasi inter duo extrema. quia medi⁹ esse non potest nisi inter aliqua. Mediator est igit̄ inquantū homo. Nam inquantū deus non mediator sed eq̄lis patri est hocidez q̄d p̄ cū patre vnus deus. Mediator ergo inter homines & deum trinitatem: ſm hominis naturam in qua suscepit illa

per que reconciliamur deo trinitati: ꝛ ſm eandem habet aliquid ſimile deo: ꝛ aliquid ſimile homini/bus: quod mediatori congruebat ne per omnia ſi/milis hominibus longe eſſet a deo: aut per omnia deo ſimilis longe eſſet ab hominibus: ꝛ ita media/tor non eſſet. verus igit mediator xps inter morta/les peccatores ꝛ immortalē iustū apparuit. morta/lis cū hominibus: iustus cū deo. p infirmitatē pro/pinquans nobis: per iustitiam deo. Recte igit me/diator dictus est quia inter deum imortalē ꝛ homi/nē mortalem deus homo reconcilians hominem deo. Intantū mediator inquantū est homo. Inq̄n/tū autē verbū non est medius: quia vnus cū patre deus. Si ergo xps ſm vos o heretici vnam tm̄ ha/bet naturā: vnde medius erit. Nisi ita sit medius ut de⁹ sit propter naturā diuinitatis: ꝛ hō propter humanitatis naturā: quomō in eo humana recon/ciliant diuinis. Nam ipse veniens prius in se hu/mana sociauit diuinis per vtriusq̄ nature coniun/ctionē in vna persona: Deinde omnes fideles per mortē reconciliauit deo: dū sanati sunt ab impieta/te quicūq̄ humilitatē xpi credendo dilexerūt: ꝛ di/ligēdo imitati sunt.

¶ Sūmatim intelligentie premissa perstringit.

Ecce hic aliquatenus insinuat quare chri/stus solus dicitur mediator dei ꝛ hominū et ſm quam naturā mediet. ſ. humanam: ꝛ cui mediet. ſ. deo trinitati. Trinitati enim nos re/conciliauit per mortem: per quam etiam nos rede/mit a seruitute diaboli. Nam ut Petrus ait non co/rruptibilib⁹ auro uł argēto redēpti sum⁹: ſz pcio/so sanguine agni imaculati.

¶ Postq̄ determinauit magister de merito xpi ſm q̄ or/dinat ad bonū psequendū sibi ꝛ nobis: hic determinat de merito ipsius ſm q̄ ordinat ad remotionez mali in nobis. ipse enī in se neq; subiectus est culpe neq; debitor est pene. Diuidit autē in duas partes. In prima ostendit quō p pas/sionē christi liberamur a malis. In secunda de causa passio/nis christi. di. xx. Si vō queritur. Prima in duas. Primo ostendit quomodo per meritū passionis christi sumus libe/rati a malo. Secūdo determinat de his que dicunt de xpo rōne huius liberationis ibi: Unde ꝛ ipse vere dicitur. Pri/ma in du. Primo ostendit quomodo per passionē xpi libe/rati sumus a malo culpe: ꝛ a potestate instigantis ad culpaz ſ. demonis. Secūdo ostendit quomodo per dictam passio/nem sumus liberati a malo pene ibi: A pena redemit. Circa primū duo facit. Primo ponit intentū. Secundo exsequit propositū ibi: Sz quomodo a peccatis. Circa quod duo fa/cit. Primo prosequitur modū quomodo per christi passio/nem ꝛ mortē liberati sumus a peccato. Secūdo quō libera/ti sumus a potestate diaboli ibi: A diabolo liberamur. Cir/ca quod tria facit. Primo ostendit q̄ntū ad quid liberati su/mus a potestate diaboli. Secūdo exponit modū liberatio/nis ibi: Unī Aug. cām ꝛ modū. Tertio q̄ hoc fieri non pote/rat nisi per deū ꝛ hominē ibi: Factus est igit hō mortalis.

Et a pena redemit. Hic ostendit quō sum⁹ liberati a pena p xpi passionē. Circa quod duo facit. Primo ostēdit a qua pena nos liberauit. Secūdo modū liberationis ibi: Pecca/ta quoq; nostra. Unī ipse vere mediator. Hic determinat de his que dicunt de xpo rōne dicte liberationis. Et circa hoc duo facit. Primo ostēdit quare dicat redemptor. Se/cūdo quare dicat mediator ibi: Qui solus dicit mediator. Circa quod tria facit. Primo ostendit rationē quare dicit mediator. Secundo ostendit q̄ ipse solus est mediator: nō pater vel spūssanct⁹ ibi: Sed cū peccata deleat. Tertio osten/dit ſm quā naturā ipse sit mediator ibi: Unī ꝛ mediator dr.

¶ Questio Prima.

Hic querunt quinq;. Primo vtrū per passionē xpi sumus liberati a peccato. Secūdo vtrū per ipsaz su/mus liberati a potestate diaboli. Tertio vtrum per ipsum sumus liberati a pena. Quarto vtrū rōne illius libe/rationis christus dicendus sit redemptor: Et quinto eadem ratione sit mediator.

Ad primū sic, pcedit. videt q̄ per passionē christi nō sumus liberati a peccato. Christus enī non est pas/sus ſm diuinam naturā sed ſm humanā. sed pecca/ta delere solius est dei: vt patet Isa. xliij. quia ipsius soli⁹ est gratiam dare per quā delentur peccata: ergo per passionez christi peccata nostra deleri non potuerūt. ¶ Ꝑ corporale nō potest agere in spirituale. sed passio christi fuit quoddā corporale: ergo nō potuit agere in animas nostras ad delē/da peccata. ¶ Ꝑ liberatio a peccato dicitur esse iustificatio sed hec attribuitur resurrectioni Roma. v. Resurrexit pro/pter iustificationē nostram. ergo liberatio a peccato nō de/bet attribui passioni sed resurrectioni. ¶ Ꝑ sicut passio xpi excitat in nobis charitatē: ita ꝛ alia beneficia dei: quia ipse nobis temporalia ꝛ spiritualia bona tribuit. Similiter etiā sanctor⁹ exempla nos ad charitatē excitant: ꝛ tamen nō dici/tur q̄ p omnia beneficia dei a peccato liberemur. ergo neq; debet dici q̄ per passionē liberemur a peccato quia nos ad charitatē excitat vt dicit magister. ¶ Ꝑ sicut habem⁹ fidez de passione sic etiam habemus fidem de creatione mundi: ꝛ tamen nō dicit q̄ per bona creationis a peccato munde/mur q̄uis fides corda purificet: vt dicit Act. xv. ergo vide/tur q̄ nec etiā ista rōne dicendū sit q̄ p passionē a pctis libe/rati sum⁹ vt dicit mgr. ¶ Sed ꝫ. Apoc. v. Lauit nos a pctis nr̄is in sanguine suo. sanguinē aūt in passione fudit: ergo p passionē a pctis nos liberauit. ¶ Ꝑ signū rūdet signato. Sz/ritus ve. legis fuit signū ꝛ figura xpi. cū igit in ve. le. nō fue/rit fine sanguinis effusione remissio: vt dicit Hebre. ix. nec pctor⁹ remissio fit nisi p sanguinis xpi effusionē. Ulte/rius videt q̄ nō oia pcta p xpi mortē deleta sunt. nullus enī damnat nisi pro pctō: sed multi post xpi passionē dānant: ergo nō quicqd culparū erat deleuit. ¶ Ꝑ quod semel dele/tū est vlteri⁹ deleri nō pōt. Sz pcta precedentiū patrū deleta erant ꝛ q̄ntū ad actualialia p penitentiā ꝛ q̄ntū ad originā/le p circūcisionē: ergo p passionē xpi nō oia pcta humani ge/neris deleta sunt. ¶ Ꝑ pctm̄ nō pōt deleri anteq; fiat q; tūc nunq; fieret. Sz multa pcta facta sunt post xpi passionē: ergo nō oia pcta deleuit. ¶ Ꝑ penitētia: ꝛ baptism⁹: ꝛ alia bona opa nobis indicunt ad pctor⁹ remissionē: hoc aūt nō esset si oia pcta p mortē xpi deleta eēnt: ergo videt q̄ non oia dele/ta fuerunt. ¶ Ꝑ eor q̄ sunt eqlia vnū nō destruit alterū. sed quantū bonū fuit passio xpi ex pte patiētis tantū malū fuit occisio ipsi⁹ ex pte occidētū: qz occidebat de⁹ q̄ erat infini/tū bonū. ergo videt q̄ illud pctm̄ p xpi mortē expiari nō po/tuit. ¶ Sed otra. Col. ij. Uiuificauit nos cū illo donās no/bis oia delicta. Sz donare delicta ē remittē pcta: ergo p xpm oia pcta sunt dimissa. ¶ Ꝑ passio xpi q̄ntū in se est eqlit se hz ad oia pcta delēda. si ergo aliq̄ pcta nō deleuit nulla dele/uit: qđ ē absurdū. ¶ R⁰ dicēdū ad primā questionē q⁹ de/lere pctm̄ dr dupl̄r. Uno mō formaliter: sicut albedo dr dele/re nigredinē p q̄ aduenit in subiecto: ꝛ sic gr̄a ē delē pctm̄. Alio mō dicit effectiue: ꝛ hoc cōtingit tripliciter ſm tria ge/nera cause efficietis. dicit enī causa efficiēs vno modo per/ficiēs effectū: et hoc est principale agens inducēs formā: et sic solus deus peccatū delet: quia ipse solus gratiā infundit. Alio modo dicitur efficiens disponēs materiā ad recipien/dum formam: ꝛ sic dicitur peccatuz delere ille qui meretur peccati deletionē: qz ex merito efficit alīq⁹ dign⁹ q̄si mate/ria disposita ad recipiendū gratiā p quam peccata deleant.

hoc autem contingit dupliciter vel sufficienter vel insufficienter. Sufficiēter quidē dispōsita est materia: quādo fit necessitas ad formā: z similiter aliqs sufficiēter per meritū dispōnit ad aliqd qñ illud efficit sibi debitū. z hoc est meritū cōdigni: z sic null⁹ homo neqz sibi neqz alteri pōt mereri gratiā vel peccati deletionē. Nō sibi qz anteqz gratiā habeat nō est in statu merēdi vt patz ex dictis. Aljs nō: quia actio vni⁹ nō pōt sufficiēter transire in alterū nisi inquantū habet aliquā cōmunitatē cū illo qui pōt esse vel per cōmunionē in natura vel per cōiūctionē affect⁹: sz pma coniūctio est essentialis. secūda aūt accidētalis. pri⁹ aūt homo nō pōt in naturā: qz vt supra dictū est: est inferior ꝯ natura. z ideo nō pōt actio eius in aliū hominē trāsire fm qd cōiungit ei in natura: sed solū quātū ad cōiunctionē affect⁹ que est coniūctio accidētalis. z ꝓpter hoc nō potest alteri sufficienter mereri: sz ex cōgruo. Solus aūt xps alijs pōt sufficiēter mereri: qz potest in naturā inquātū de⁹ est z charitas sua quodāmodo est infinita sicut z gratia vt supra dictū est. in hoc aūt ꝓ tota natura meruit in quo debitum nature. s. mortis que pro peccato ei debebat exoluit ipse peccatū nō habēs vt sic nō pro se mortē soluere teneret: sed pro natura soluere. vnde satisfaciēdo ꝓ tota natura sufficiēter meruit peccatorū remissionē aljs qui peccata habebant. tertio modo dicit agens instrumētale. z hoc mō sacramēta delēt peccata: qz sunt instrumēta diuine misericordie saluantis ¶ Ad primū ergo dicendū qd ea que hoīs erāt xps supra hoīem faciebat fm qd eius actio habebat virtutē ex diuino consortio vt supra dictū est. z ideo ꝯquis passio eius esset fm qd homo tamē per passionē pctā deleuit: sicut per contactum corporalē lepro sum mūdauit. ¶ Ad secundū dicēdū qd ꝯquis passio esset in corpore: tñ erat in spiritu acceptāte passionez z ideo per passionē meruit nostrorū spirituū emundationē ¶ Ad tertium dicendū qd xps est vni⁹ nature nobiscū. vnde ei⁹ actio in nos est aliquo mō vniuoca. i. similitudinem habēs cū effectu: ꝯquis aūt in iustificatiōe peccata deleant tamē iustificatio nominat illā mutationē de culpa in gratiam fm terminū ad quē: peccati aūt deletio fm terminū a quo. Et ideo attribuit peccati deletio morti que vitā passibilē vite peccatrici similē i pena a xpo ademit. Justificatio aūt resurrectioni per quā noua vita in xpo inchoata est. et hoc est qd ap̄lus dicit Ro. v. qd resurrexit ꝓpter iustificationē nostrā z tradit⁹ est ꝓpter delicta nra. ¶ Ad quartuz dicendū qd xps inquantū nobis influxit per meritum dicit caput nostrū vt supra dis. ix. dictū est. Ex capite aūt nō recipit influxus in mēbris diuisis: sz in mēbris cōiūctis capiti quātūcūqz caput ex se sufficiēs sit ad influēdū. vnde ꝯquis meritū xpi sit sufficiēs ad delendū peccata: tñ ad efficientiā delectionis requirūt ea que capiti cōiungūt. huiusmodi aūt sūt fides z charitas. z ideo magister assignat fidem passiōis z charitatē quasi causas efficiētie deletiōis culpe. causam tñ sufficiētie assignat in hoc qd dicit qd mors xpi est verū sacrificiū per qd peccata delent. vnde ꝯquis ex aljs diuinis beneficijs z sanctorū exēplis charitas excitet. nō tamen coniungit merito sufficiēti ad culpe deletionē inquātū ex eis excitat: sed inquantuz excitatur ex passione xpi. Similiter dicenduz ad quintū de fide. ¶ Ad secūdā qōnē dicēdū qd dicenduz ad quintū de fide. ¶ Ad secūdā qōnē dicēdū qd ad hoc qd aliqd in alterꝫ effectū inducere possit. duo requrūt vnū ex pte agētis. s. qd habeat virtutē sufficiētē ad inducēdū illū effectū. Alterū ex pte recipiētis vt. s. dispōsituz sit ad suscipiēdū actionē a xpi q̄ in nobis meruit deletionē pctōruz inuenit sufficiētia ad delēdū oia pctā nostra ex duob⁹. s. ex actione in q̄ merituz cōsistit que agit vi dīna eo qd est actio dei z hoīs vt dictū est. z ex hoc habz infinitā in merēdo efficaciā. Et iterū ex eo qō passio abstulit. s. aīam deo vnitā q̄ etiā habebat infinitū valorē. z hoc qd est deo vnita z ex hoc est infinita efficacia in satisfaciēdo. Ex parte aūt nra requrit vt nos prepare⁹ ad meriti xpi effectū in nobis suscipiēdū per fidē intellect⁹ z charitatez affect⁹ z ꝓ imitationē operis qō quidē nō cōtingit in oīb⁹: z ideo quo ad sufficientiā satisfactionis z meriti oia peccata per xpi passionē deleta sūt nō aūt quātū ad efficientiā. ¶ Ad p̄mū ergo dicendū qd in illis qui dānant est indispositio ad recipiēdū effectū meriti xpi. vnde ex hoc. cōtingit qd eoz pctā nō delētur nō ex insufficientia meriti passionis xpi. ¶ Ad secūdū dicendū qd etiā in sanctis q̄ fuerūt añ incarnationē habuit effectū passio xpi inquātū fidē habebāt passiōis ipsi⁹ per quā iustificabant: qz aūt passio nōdū erat in rerū natura: sz in eodem fide inquātū personale actiōe in xp̄m credebāt: ideo illa iustificatio qua per fidē passionis xpi iustificabāt. nō se extēdebat nisi ad remouēdū personale impedimētū. non aūt ad remouēdū impedimētū nature. z ꝓpter hoc ipsi quidem a pctō mūdabant: sz paradisi ianuā nō intrabāt: qz nondum erat amotū impedimētū nature. ¶ Ad tertiū dicenduz qd passio xpi quātū ad sufficientiā pōt delere pctā etiā anteqz fiant: sz efficiētia deletiōis nō est nisi postqz aliqs a peccato cōmisso auertit: sicut medicina sufficiēs ad sanandū paratur interdū anteqz aliquis infirmet: sz nō sanat per ipsaz actu nisi postqz infirm⁹ fuerit. ¶ Ad quartum dicendū qd baptism⁹ penitētia z alia sacramēta exigūt ad deletionem pctōz: sicut instrumētaliter agētia deletionem culpe. vnde agūt in vtute passionis dīnice: z ipsam passionis virtutez in nos quodāmō transfundūt. ¶ Ad quintū dicendū qd quātuis ille qui occidebat esset de⁹. nō tñ cognoscebant occisores ipsum esse deū: qz si cognouissent nūqz dīm glorie crucifixissent. j. Chorin. ij. vnde eoz pctm ex ignorātia minuit ꝯquis nō ex toto excusat. Et etiā ꝯquis habeāt equalitatē eoz peccatū z meritū xpi fm qd. s. quātū ad obiectū act⁹: qz vitā corporalē quā xps charitatiue dedit illi nequē extinxerūt: nō tñ habēt equalitatē quātū ad motum: qz multo maior fuit charitas ex pte xpi aīam ponētis quā nequitiā ex pte illoz qui illam animā nequiter extorserunt. z iterum bonuz est efficacius ꝯ malum quod non nisi virtute boni agit vt dicit Dionysius. iiij. ca. de diui. nomi.

Ad secūdū sic ꝓcedit. videt qd per xpi passionē non sum⁹ liberati a diabolo: libertas enim hominis in hoc cōsistit qd cogi nō potest: sed sicut nūc li. ar. cogi nō potest a diabolo: ita nec ante xpi passionem: ergo passio xpi nō liberauit nos a potestate demonis. ¶ P̄ diabolus nō habuit potestatē in res ipsius. Job. neqz in carnem ei⁹ nisi cum acceperit eam a deo: sz modo etiā accepta potestate a deo potest homines affligere in reb⁹ z in personis: ergo in nullo sum⁹ modo magis liberi ab ei⁹ potestate quā ante. ¶ P̄ ante passionē xpi demon aliter nō nocebat hominib⁹ nisi tentando quantū ad animā z vexando quantuz ad corpora: sz hoc etiā quotidie facit: ergo in nullo ei⁹ virt⁹ est diminuta ¶ P̄ illi proprie sub diaboli seruitute detinētur qui ipsi seruitutē latrie impendūt: sed adhuc hodie sunt idolatre multi: ergo humanā gen⁹ nō est liberatum a seruitute diaboli. ¶ P̄ ap̄lus dicit. ij. Thi. iij. qd in nouissimis diebus instabunt tempora periculosa z erunt homines ꝛc. z etiā tēpore antixpi magis prevalebit quā vnqz fecerit: ergo videt qd per passionē xpi nō sit virt⁹ demonis extincta. ¶ Sed cōtra. Jo. xij. instāte passiōe dixit dns p̄nceps mūdi huius eiscient foras: ergo per passionē xpi p̄cipat⁹ sui dominiū amisit. ¶ P̄ victoris est aduersarium a potestate dominij eijcere: sz xps per passionē victor fuit. Apocal. iiij. vicit leo de tribu iuda: ergo potestatē demonibus abstulit. ¶ P̄ diabol⁹ per pctm homini dīnat: sz xps per passionez hoīes a pctō liberauit: ergo z a potestate demonis. ¶ R⁰ dicendū qd potestas demonis in duob⁹ consistit scilicet in impugnando z detinendo deuictos. Ex eo aūt qd quis impugnatur. nonduz seruus factus est: sed ex eo qd victus est vt patet. ij. Pe. ij. Deuicerat autem diabolus totum humanū genus in primis parentibus z eis dominabat dum eos ad hoc scōm suum votum deduxerat vt nullus paradisi ianuam introiret. deuincit etiaz vnūquēqz singulariter dum

eum ad peccatū inclinat: quia qui facit peccatuz ſeruus eſt peccati: poteſtatē igit̄ diaboli qua victos detinet xp̄us per paſſionē ex toto amouit quantū ad ſufficientiaz: licet non quantū ad efficientiam niſi in illis qui vim paſſionis ſuſcipiūt per fidē charitatē z ſacramēta z per hoc dicit̄ oñium diaboli euacuaſſe. Sed poteſtatē qua impugnat nō ex toto euacuauit: ſz debilitauit oū ipſum hoſtē vicit z hoīb⁹ auxilia multa ad reſiſtendū tribuit ſicut ſacramēta gratiā abundantiorē z alia huiuſmodi. ¶ Ad primuz igit̄ dicendū q̄ q̄uis ante paſſionē xp̄i nō poſſet cogere li.ar. ſicut nec modo tñ poterat magis inclinare inq̄ztuz homo erat debilior ad reſiſtendū. ¶ Ad ſecūdū dicēdū q̄ hoc q̄ hoīes in reb⁹ z perſonis affligit̄: vel eſt ex merito culpe ipſorū: vel ad p̄bationē iuſtorū z exercitiū patientie ipſorū z nō ex inſufficientia paſſionis xp̄i. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ q̄uis mō tenet ſicut z ante: nō tamē ita de facili ſuperat inquātū homo plura remedia habet. ¶ Ad quartū dicendū q̄ hoc q̄ idolatre adhuc manēt ſub ſeruitute demonis cōtingit ex hoc q̄ auxilia que ſūt ex paſſione xp̄i accipere negligūt. ¶ Ad quintū dicendū q̄ multitudo malorū qui erunt in vltimis tēporib⁹ nō erit ex hoc q̄ virt⁹ paſſionis xp̄i deficiat: ſed q̄z armaturā dei qua armati ſunt per paſſionē xp̄i abiciēt vel cōtēnent: quia refrigeſcet charitas multorū. Matḥ. xxiiij. z ideo nō eſt mirum ſi deuincatur.

Ad tertiū ſic p̄cedit. videt q̄ per paſſionē xp̄i nō ſumus liberati a pena eterna. pena enim eterna eſt pena inferni: ſz in inferno nulla eſt redēptio igitur a pena eterna xp̄i paſſio nō liberat. ¶ Ꝑ ſi xp̄us non fuiſſet paſſus. nulllus in infernuz iuiſſet niſi peccaſſet mortaliter: ſz nūc etiā xp̄o paſſo ſolū mortaliter peccātes in infernū vadunt: ergo xp̄i paſſio nō liberauit nos a pena eterna. ¶ Ꝑ pena que finiri p̄t eterna nō fuit: ſz pena a qua xp̄s hoīes liberauit finita eſt: ergo a pena eterna nō liberauit. ¶ Sed contra. peccatū eſt cauſa mortis eterne: ſed xp̄us liberauit a peccato: ergo z a pena eterna. ¶ Ꝑ Zach. ix. tu autē in ſanguine teſtamēti eduxiſti vinctos de lacu ꝛc. ¶ Vlterius videt q̄ nō liberauit nos a pena tēporali: q̄z adhuc p̄ peccatis pena tēporalis iniungit̄ penitentibus: ergo ab ea per xp̄m nō ſumus liberati. ¶ Ꝑ. j. Pe. ij. xp̄s paſſus ē p̄ro nobis: vobis relinquēs exemplū vt ſe vel. eius. hoc autē nō eſt niſi patiendo: ergo xp̄us per ſuā paſſionē nos obligauit ad patiendū penā tēporalē magis q̄z ab ea liberauit. ¶ Ꝑ per reſurrectionē mortuorū liberamur ab omni pena tēporali ſed etiā ſi xp̄us nō fuiſſet paſſus mortui reſurgerēt: quia reſurrectio mortuorū eſt articulus fidei: ergo paſſio xp̄i non liberat nos a pena tēporali. ¶ Ꝑ poſita cauſa ſufficiēti ponitur effect⁹: ſed adhuc in illis qui vim paſſionis xp̄i oīb⁹ modis in ſe excipiūt. manet pena tēporalis: ergo paſſio xp̄i nō liberat a pena tēporali. ¶ Sed cōtra. per claues eccleſie remittit̄ pena tēporalis: ſed claues eccleſie virtutē habent a paſſione xp̄i: ergo per paſſionē xp̄i tollit̄ pena tēporalis. ¶ Ꝑ de⁹ nō punit bis in idipſum. Naū. p̄mo. ſz de⁹ poſuit in xp̄o iniquitates oīuz noſtrū oū ipſe dolores noſtros portauit. Iſa. liij. ergo nos a pena tēporali per ſuā paſſionez liberauit. ¶ R⁹ dicendū ad p̄mā queſtionē q̄ pena eterna dicit̄ per oppoſitū ad vitā eternā. vnde pena p quā vita eterna p̄uat dicit̄ pena eterna. hō autē vitā eternā amittere p̄t dupliciter. ſ. per p̄cūm nature. ſ. originale cui⁹ pena eſt carētia viſionis diuine. z per p̄cūm perſonale actuale. ſ. mortale. Penā igit̄ eternā ſm q̄ ex originali cōſequit̄ oēs incurrerūt: ſz quidā ſcōm reatū tantū: ſicut q̄ adhuc viuebāt in carne. quidā autē ſm experientiā illi⁹ pene: ſicut q̄ iam mortui erant. Siliter etiā penā eternā que debet̄ p̄cō actuali non oēs incurrerūt: ſz quidā vel quātū ad reatū tātū ſicut exiſtētes in mortali: vel quātū ad experientiā ſicut dānati. xp̄us igitur per paſſionē ſuaz a pena eterna que debet̄ originali q̄ oēs cōtrahunt dupliciter abſoluit. ſ. auferendo reatum q̄ntū ad illos q̄ participes efficiebāt redēptionis eius z adhuc viuebāt z auferēdo penā quātum ad illos qui mortui erant. Ab omnib⁹ quidē quātū ad ſufficientiā: ſed quantū ad efficientiā ab illis in quibus nullū inueniebat. Sed a pena debita mortali actuali dupliciter abſoluit. vno mō p̄bendo auxiliū ne aliquis reatū illū incurreret. Alio modo p̄bendo etiā medicamēta quib⁹ reatus poſſit auferri ab illis qui in ſe vim paſſionis ei⁹ receperūt: ſed q̄ a pena illa iam actualiter ſuſcepta aliquis liberet̄ eſſe nō poteſt: quia nō eſt in ſtatu viatoris vt gratiaz z charitatē ſuſcipere poſſet per quā vis paſſionis xp̄i in hoīes tranſfundit̄. ¶ Ad p̄imū ergo dicendū q̄ pena eterna nō ſolū dicit̄ pena inferni in qua ſunt dānati a qua nō poteſt eſſe redēptio: q̄z illi nec gratiā habēt: nec gratie capaces ſunt vt poſſit eis continuari paſſio xp̄i: ſz dicit̄ pena eterna etiā limbi in qua erāt ſancti patres. A qua poterat eſſe redemptio p̄pter gratiam z charitatē que in illis ſanctis erat per quaz eis xp̄i paſſio cōtinuabat. ¶ Ad ſecundū dicendū q̄ q̄uis illi q̄ peccant mortaliter poſt paſſionē xp̄i in infernū vadūt: tñ paſſio xp̄i poterat eos p̄ſeruare a peccato z etiā ſanare vuln⁹ peccati in ipſis. z ideo quantum in ſe eſt a pena infernali liberat. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ pena inferni dicit̄ eterna. Tum q̄z in eo qui punit̄ nō eſt virtus ad liberandū ſe a pena illa: tū quia non eſt diſpoſitio vt virt⁹ liberans in eo effectū habere poſſit: z ideo nullo modo terminari p̄t: ſed pena limbi erat eterna inquātū deficiebat in punito virtus ad liberandum. vnde in eternuz duraſſet niſi liberatio affuiſſet: q̄uis eſſet diſpoſitio ad recipiendū effectū liberātis z in deo terminari poterat: ſz pena purgatorij neutro modo eſt eterna quia per virtutē gratie quā ille qui punitur habet pena illa purgat z terminat̄ purgatione completa ¶ Ad ſecundā queſtionē dicendū q̄ pena tēporalis dicitur per quaz p̄natur aliquod bonū tēporale: quia bonū tēporale non eſt natum manere ſemper. hec autē tēporalis pena in homine eſt duplex quedā que vniuerſaliter inuenitur in tota humana natura: ſicut neceſſitas moriendi paſſibilitas in obedientia carnis ad ſpiritū z huiuſmodi. z hec quidē pena nature humane debet̄ ex originali peccato nihilomin⁹ huiuſmodi ex p̄incipijs nature conſequūt̄ gratia innocētie deſtituta. has igitur penas per ſuā paſſionis penā xp̄us ab omnib⁹ ſufficienter excluſit quāuis nō efficaciter ab omnibus ſcilicet illis qui ei⁹ paſſionis participes nō ſunt: nec tamen ita q̄ ſtatim poſt paſſionē ab omnib⁹ auferant̄: vel ita q̄ auferantur ab illis qui ſacramenta paſſionis ei⁹ percipiunt ſtatim poſt perceptionē ſacramenti: ſed in fine mūdi ab omnib⁹ ſanctis ſimul auferent̄: quia iſte pene debentur nature in qua omnes ſunt vnū. vnde tunc nō ſolum hominū: ſed totius mūdi natura reparabit̄ per reſurrectionē quia z ipſa creatura liberabit̄ a ſeruitute corruptionis reuelationē glorie filiorū dei. Ro. viij. Alie autē pene ſūt q̄ aliquib⁹ hoīb⁹ ſpecialiter infligunt̄. Et he pene dupliciter ad eos cōperant. vno mō vt vindicātes culpā ſm q̄ culpa facit debitū huiuſmodi pene. z hoc mō xp̄us oēs iſtas penas ſua morte quātū ad ſufficientiā abſtulit remouēdo cauſaz Vz ad hoc q̄ aliq̄s his penis quātū ad efficaciam liberet̄: exigit̄ q̄ paſſionis xp̄i particeps fiat quod quidem contingit dupliciter. p̄mo quidē per ſacramētū paſſiōis. ſ. baptiſmū in quo ꝛſepelimur xp̄o in ſcōo aliq̄s fit p̄ticeps xp̄i per realē cōformitatē ad ipſuz. ſ. inquātū xp̄o patiēte patimur q̄ō quidē fit per penitētiā. Et q̄z hec cōformatio fit p̄ noſtrā operationē: ideo cōtingit q̄ eſt impfecta z perfecta Et q̄ū q̄dē eſt perfecta cōformatio ſcōm p̄portionē ad reatū culpe: tunc pena totaliter tollit̄ ſiue hoc ſit in cōtritione tñ ſiue etiā ſit in alijs p̄tibus penitētie. Quādo autē nō eſt perfecta cōformatio: tūc adhuc manet obligatio ad aliquā penā: vl̄ hic in purgatorio. Nō tamē oportz q̄ ſit cōformatio ad paſſionē chriſti ſm experientiā tāte pene ad quantā aliquis obligatur ex culpa: q̄z paſſio capitis in membra redundat z tanto plus quanto eſt ei aliq̄s p̄ charitatē magis

ōlūctus. vnde ex vi passionis xp̄i diminuit quātitas debite pene ⁊ fm hoc dicitur bas penas auferre inquantuz eas diminuit. Alio modo dicte pene cōperant ad eos quibus infligunt vt medicine: q̄ pene sunt quedā medicine vt dicitur. ij. Ethi. vel sibi inquātū. s. p̄seruāt a culpa seu ad virtutē p̄mouēt: vel alijs inquātū. s. est alijs exemplū vt vn⁹ p alijs aliqualiter satiffaciat. ⁊ hoc modo per passionē xp̄i pena tēporalis nō est neq; totaliter ablata neq; diminuta: sed magis augmētata charitate crescēte quantū ad p̄sentez statum in quo ⁊ peccare possum⁹ ⁊ p̄ficere nobis ⁊ alijs: sed in futuro quādo erit termin⁹ vie oīno pena tolletur per virtutē passionis xp̄i. ¶ Ad p̄imū ergo dicendū q̄ pena tēporalis iniungit vel vt satisfactoria. ⁊ hoc fine vt aliquis passioni xp̄i per mutationē cōformet. vnde vbi est conformitas per sacramētū baptismi nō iungit aliqua pena satisfactoria: vel etiā iniungit vt medicina p̄seruās vel p̄mouens ⁊ nō tāq; debita. Et per hoc patz etiā solutio ad secundū. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ sicut causalitas iustificationis attribuit resurrectioni quātū ad terminū ad quē. passioni aūt q̄tū ad terminū a quo ita glorificatiōis causalitas attribuit resurrectioni quātū ad gloriā que dabit: sed passioni quātū ad penalitates que tollūt. ¶ Ad quartū dicendū q̄ in causis que agūt ex ordinatiōe sapiētie nō est necessariuz q̄ posita causa statim ponat effectus: sz tunc effect⁹ ponit quādo sapiētie ordo requirit ⁊ taliter agit passio christi.

Ad quartū sic procedit. videt q̄ rōne p̄dicte liberationis xp̄s nō debeat dici redēptor. Redemptio enim emptionē significat iteratā: sz xp̄us nos nūq; alias emerat: ergo nec redimere dicendus est ex hoc q̄ nos liberauit. ¶ P̄ null⁹ q̄ suū est emit nisi forte soluēdo p̄cium ei qui iniuste detinebat: sz diabolus iniuste nos detinebat. ei aūt xp̄us p̄p̄rij sanguinis p̄cium nō soluit: ergo nullo modo nos redemit. ¶ P̄ ab eo qui aliq̄d vsurpauit nō oportz q̄ suū est emere: sed violenter auferre. si facultas assit: sed xp̄o nos liberādi de potestate diaboli facultas nō defuit: ergo nō liberauit nos per modū emptionis. Contra Apocal'. iiij. Redemisti nos deo in sangui. t. dicit de xp̄o ergo ipse est redēptor. ¶ P̄ vbicūq; est aliqua cōmutatio ibi videt emptio: sz in passione xp̄i fuit quedā cōmutatio: quia accepit mortē ⁊ largit⁹ est vitā: ergo fuit ibi emptio.

¶ Ulterius videt q̄ nō solus filius sit dicēdus redēptor eius enī est redimere cui⁹ est p̄ciū dare: sz de⁹ pater dedit nobis filiū in p̄ciū redēptionis. Gal'. iiij. misit de⁹ filium suū fac. sub le. vt eos qui sub le. erāt redi. ergo deus pater redemit. ¶ P̄ ei⁹ est redimere ab hoste cui⁹ est hostē vincere sed xp̄s per potentiā quā habet simul cū patre hostem qui nos detinebat vicit: ergo pater nos redemit ¶ P̄ omne nomen significās effectū in creatura est cōmune toti trinitati: sz redēptor ē huiusmodi ergo. ¶ Sed cōtra. redēpti sum⁹ per passionez christi. p̄ma .P. p̄mo. Redēpti estis p̄cioso sanguine agni: sz solus fili⁹ passus est: ergo solus filius nos redemit. ¶ P̄ ad hoc incarnat⁹ est vt nos redimeret. solus aūt fili⁹ incarnatus est: ergo ipse est redēptor. ¶ R⁰ dicendum ad p̄imā questionē q̄ per peccatū p̄imi parētis totū humanū gen⁹ alienatū erat a deo vt dicit Eph̄. ij. non q̄dez a potestate dei: sz a visione faciei dei ad quā filij ⁊ domestici admittūt. Et iterū in potestatē diaboli vsurpātis deueneramus cui cōsentiendo homo se subdiderat quantū in ipso erat quāuis de iure nō posset: q̄ suus nō erat: sed alterius. Et ideo per suā passionē christus duo fecit. liberauit enim nos a potestate hostis. vincēdo ipsum per contraria eozuz quib⁹ boiem vicerat. s. humilitatē obedientiā ⁊ austeritatē pene que delectationi cibi vetiti opponit. Et iterum satisfaciēdo p culpa deo cōiunxit ⁊ domesticos dei ⁊ filios fecit. vnde ista liberatio duas rōnes habuit emptiōis. inquantū enim a ptāte diaboli eripuit dicit nos redemisse: sicut rex regnū occupatū ab aduersario per laborem certaminis inquātū vero deum nobis placauit dicit nos redemisse sicut p̄ciū soluēs sue satisfactionis p nobis vt a pena ⁊ pctō liberemur. ¶ Ad p̄imū ergo dicendū q̄ iteratio importata per p̄positionē nō refert ad actum emptionis quasi alias empti fuerimus: sed ad terminū actus: q̄ alias sui fuera⁹ in statu innocētie. ¶ Emere enī est aliquid suū facere. Uel dicendū q̄ dicit redemptio habito respectu ad illā venditionē qua nos diabolo per concensum peccati vendidera⁹ a qua venditione bec emptio secūda est. ¶ Ad secundū dicendū q̄ p̄ciū sanguinis sui nō diabolo: sed deo obtulit vt p nobis satisfaceret. A diabolo autē nos per victoriam sue passionis eripuit vt dictū est. ¶ Ad tertiuz dicendum q̄ quāuis diabol⁹ nos iniuste vsurpauerit: nos tamē in eius potestate deuenim⁹ ex quo ab eo victi sum⁹. ⁊ ideo oportuit etiā vt ipse vinceret per contraria eozū quib⁹ vicit. nō enim violēter vicit: sed ad peccatū fraudulēter inducens. ¶ Ad secundā questionē dicēdū q̄ effectus redemptionis potest attribui cause p̄time ⁊ cause remote. Si attribuat cause p̄time: sic xp̄us nō redemit per ea que in humana natura fecit ⁊ sustinuit quib⁹ ⁊ patri satisfecit p̄o omnibus boib⁹ ⁊ hostem vicit eius tētationib⁹ resistendo. Si autē referat ad causam p̄imā ⁊ remotā: sic attribuitur toti trinitati inquātū tota trinitas acceptauit nostrā redēptionem ⁊ filiū dedit nobis redemptorē ⁊ inquātū per virtutez diuinitatis habuit passio efficaciam ad satisfaciendū p toto genere humano: sed quia ille p̄prie dicitur emere qui emptionis p̄ciū soluit magis q̄z ille qui emptorem mittit ideo p̄prie loquēdo dicit christus tantū redēptor: q̄uis etiam tota trinitas possit dici redemptor. Et per hoc patet solutio ad vtrāq; partem.

Ad quintū sic procedit. videt q̄ christus nō reconciliauerit nos deo quod mediatoris est officium null⁹ enī recōciliat diligēti: sz odiēti: sz deus pater nos diligebat: quia ipse diligit oīa que sunt ⁊ nihil odit eorum que fecit. Sap̄. xj. ergo christus nos ci non reconciliauit. ¶ P̄ Joh̄. iij. sic deus dilexit mundū vt filiū suum vnigenituz daret: ergo magis amor patris est causa passionis q̄z econuerso: ⁊ ita videtur q̄ per mortem christi nō sumus deo reconciliati. ¶ P̄ Matthei. xxij. dicitur q̄ homo rex cuius filium cultores vinee occiderant veniēs perdidit homicidas illos ⁊ per illū hominē significat deus pater cui⁹ filius occisus est: ergo per mortem christi sunt inimicitie magis aucte q̄z ablate. ¶ Sed contra. Roma. v. Cum inimici essemus deo recōciliati sumus per mortem filij eius. ¶ P̄ per satisfactionē deo reconciliamur: sed christus per passionem suā p̄o nobis satisfecit: ergo nos deo recōciliauit. ¶ Ulterius videt q̄ ipse non sit mediator scōm humanā naturam. Non enim est idem extremū ⁊ medium: sz humana natura est extremū istius reconciliationis que fit hominis ad deum scōm: ergo q̄ homo christus nō est mediator. ¶ P̄ medium compositū est ex extremis: sed cōpositum ex humana natura ⁊ diuina nō est in christo nisi persona: ergo nō ratione humane nature: sed ratione compositē persone est mediator. ¶ P̄ scōm hoc est mediator fm q̄ nos deo coniunxit: sed non potuisset nos deo coniungere nisi inquantum est deus: ergo scōm q̄ deus est mediator. ¶ Sed contra. mediator nō est vnum cum bis inter quos mediat: sed christus scōm q̄ deus est vnum cū patre. Joh̄. xj. ergo scōm q̄ deus non est mediator. ¶ P̄ scōm hoc est mediator scōm q̄ est redemptor: sed redemit nos fm humanā naturam: ergo ⁊ scōm ipsam est mediator. ¶ Ulterius videtur q̄ non soli christo conueniat esse mediatorez ille enim est mediator qui inter nos et deum pacem facit. hic autez est spiritussanctus qui est amor quo deus nos diligit ⁊ in quo nos deū diligimus quantū ad charitatis donū in quo ipse nobis datur: ergo videt q̄z spūssanctus debeat dici mediator. ¶ P̄ mediū est q̄ cōuenit cū extremis sz demones cōueniunt cū deo in hoc q̄ sunt imortales. nobiscum aūt in hoc q̄ sunt miseri: ergo demones sūt media-

tores nō solū christus. ¶ Angeli beati conueniūt etiam nobiscum z cū deo. cum deo quidē inquantū sunt īmortales z beati. nobiscū vero inquantū sunt creature: ergo z ipsi sunt mediatores. ¶ Dio. probat in. iiij. ca. ce. ierar. q̄ diuine illuminationes nō deferunt ad nos nisi mediantib⁹ angelis: ergo ipsi sūt mediatores. ¶ Sacerdos est mediū inter deum z populū. z similiter alij sancti inquantū p̄ peccatoribus intercedunt: ergo non solus xp̄us est mediator. ¶ Sed cōtra. officiū mediatoris est recōciliare discordes sed solus christus soluit inimicitias que erant inter nos et deū. Col. p̄mo. ergo ipse solus est mediator. ¶ Ex hoc dicitur mediator: quia p̄o nobis satisfecit: sed solus christus p̄o humana natura satisfecit: ergo ipse solus est mediator. ¶ Ad. p°. dicendū ad primā questionē q̄ dilectio dei ad nos fm effectū iudicat. Cum enī ipse inquantū in se est ad oēs equaliter se habeat: fm hoc aliquos dicitur diligere fm q̄ eos sue bonitatis p̄cipes facit vltima autē z cōpletissima participatio sue bonitatis cōsistit in visione essentie ipsius scōm q̄s ei cōuiuimus socialiter quasi amici cū in ea sua vite z beatitudo cōsistit. vnde illos dicit simpliciter diligere. quos admittit ad dictā visionem. vel fm rem vel scōm causam: sicut patz in illis q̄b⁹ dedit spiritūsanctū quasi pignus illius visionis. Ab hac igit̄ partipatiōe diuine bonitatis. s. a visione essentie ipsius homo per peccatū amotus erat: et fm hoc homo dicebatur priuatus dei dilectione: z ideo inquantū christus per passionē suaz satisfaciēs p̄o nobis ad visionez dei hoīes admitti impetrauit fm hoc dicitur nos deo reconsiliasse. ¶ Ad primū ergo dicendū q̄ oēs creaturas diligit quantū ad aliquē modū quo cōmunicat eis bonitatē suā: sed illas dicit̄ simpliciter diligere quib⁹ seipsuz videndū cōmunicat Joh. xiiij. Ego diligam eum z manifestabo ei meipsum! ¶ Ad secundū dicēdū q̄ sicut de⁹ dr̄ diligere creaturas quādo iam sunt inquātū eis actu suā bonitatē cōmunicat: quas anteq̄s essent dilexit fm propositū cōmunicādi eis suā bonitatē: ita etiam dicit̄ de⁹ homines dilexisse quantū ad ꝓpositū cōmunicandi vel cōcedendi hominib⁹ suā visionē ex qua dilectione filiū dedit: sz per mortem filij dilexit eos quasi actualiter ad visionem sui admittens remoto impedimēto quod nos a visione dei impediebat. ¶ Ad tertium dicendū q̄ ex parte illoz̄ qui occiderūt christū nō fuit aliquid q̄d misericordiā prouocaret: sz magis iram: sed ex parte xp̄i qui p̄ nobis mortē sustinuit fuit in mēsa charitas que fecit passionē ex parte patiētis deo acceptam: z sic per ipsam sumus reconciliati. ¶ Ad secundaz questionē dicendū q̄ in medio est duo recōsiderare scilicz rationē quare dicat̄ mediū z actum. medij. dicit autez aliquid medium ex hoc q̄ est inter extrema. Actus aūt medij est extrema coniungere. Mediator igit̄ dicitur aliquis ex hoc q̄ actum medij exercet in cōiungendo disiūctos. Non potest autē actum medij exercere nisi aliquo modo natura medij in ipso inueniat̄ vt scilicet sit inter extrema. Esse aūt inter extrema conuenit quantū ad duo scilicet quantuz ad hoc q̄ mediū participat vtrūq̄ extremoz̄. Et fm ordinem inquantuz est sub primo z supza vltimū z hoc exigitur ad rationē medij p̄opzij dicti: quia mediū dicitur scōm respectum ad primum z vltimū que ordinez dicunt. christo aūt scōm humanā naturā hec tria conueniūt. ipse enim fm humanā naturā p̄ hominib⁹ satisfaciens homines deo cōiunxit. Ipse etiam ab vtroq̄ extremoruz aliquid participat inquantū homo. A deo quidē beatitudinē. ab hominib⁹ aūt infirmitatē. Ipse etiā inquantū homo supza homines fuit per plenitudinē gratiarū z vnionem z infra deum p̄opter naturam creatā assumptā: z ideo p̄opzie loquēdo ratione humane nature est mediator. Ratione aūt cōposite persone potest etiā dici mediator quātū ad duas dictarū conditionū. s. inquātū cōiūxit homines deo. Et inquantū vtriq̄ extremoz̄ cōmunicat in natura plenarie nō participatiue: sed tertia conditio deficit: quia fm personā non fuit minor patre. Sed quantū ad diuinā naturaz nullo modo cōpetit sibi ratio mediatoris: quia scōm diuinā naturā neq̄ est inter extrema participatiue neq̄ scōm ordinem: neq̄ iterum coniungit vt causa p̄xima: sed vt causa p̄ima vt dictū est. ¶ Ad primū ergo dicendū q̄ humana natura p̄out est in christo nō est extremum: quia ipsa nō eget reconciliatione cum in ipsa peccatū nō sit. Ad secundū patet solutio per id quod dictū est. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ q̄uis nos deo cōiungere non potuisset nisi de⁹ fuisset: quia humana natura ex diuina sibi cōiūcta in persona maiorē efficaciā habebat tamen satisfactionē qua deo reconciliati z cōiuncti sumus non exhibuit nisi per humanā naturaz. z ideo scōm ipsam est p̄xima causa cōiunctionis. ¶ Ad tertiam questionez dicendū q̄ quantū ad hanc reconciliationez qua humana natura recōciliata est a deo: solus xp̄us est mediator: quia in ipso solo est reperire cōditiones mediatoris predictas. ¶ Ad p̄mū ergo dicendū q̄ spiritussanctus q̄uis coniungat sicut causa p̄ima: nō tamē est mediū inter extrema nec cōiungens p̄ximū. z ideo nō est p̄opzie loquēdo mediator. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ demones cōmunicāt cuz deo in īmortalitate. nobiscuz autem in miserijs. vnde ad hoc se medios interponūt vt nos ad īmortalitatē z eternam miseriam adducāt. z hoc faciunt a deo nos se iungēdo z nō coniungendo. Et quia recedendo ab vno. primo inuenit̄ multitudo. ideo ipsi nō sunt vnus: sed plures medij nō mediatores: sed separatores. christus aūt cum deo habuit cōmunez beatitudinē. nobiscū autē mortalitatē. z ideo ad beatitudinem nos ducit eternā: mortalitate q̄s habuit ad temp⁹ consumpta. z hoc est q̄d dicit Augustin⁹. ix. de ciui. dei ¶ Ad tertiū dicendū q̄ angeli sunt beati z īmortales. vnde nō conueniunt nobiscum in hoc quod a nobis amouendū est per actum mediatoris. nō enim ad hoc dat̄ mediator vt faciat nos non esse creaturas. z ideo q̄uis cōueniunt nobiscū in hoc q̄ sunt creature. non tamē competit eis ratio mediatoris. ¶ Ad quartum dicendū q̄ illud q̄ angeli nobis a deo deferunt quasi medij inter nos z deū: nō est hoc per quod deo coniungimur: quia gratia nō est nobis ab angelis nec satisfactio: sed illa transfusio coniunctionē p̄supponit vt ad eam p̄parat. z ideo ipsi nō sunt mediatores: sed eozum officium sequit̄ vel disponit ad officiū mediatoris. z ideo ipsi sunt ministri mediatoris. ¶ Ad quintum dicendū q̄ aliquis sanctoz̄ nō potest esse mediator cōiungens totam humanā naturam deo q̄uis vnam specialem personā deo possit coniungere. nō quidem merendo ei gratiā ex condigno: sicut christus fecit: sed ex cōgruo tantū inducendo ad bonuz. ¶ Morte quippe sua vna. hic est tert⁹ modus quo per passionez a peccatis liberamur. duo enim p̄ius positi pertinēt ad efficientiā iustificatiōis ex parte nostra. hic aūt ptinēt ad sufficientiā ex pte sua: q̄z sua satisfactio fuit: sicut quoddā sacrificiū ad delēdū oīa pcta quantū in se est sufficiens ¶ Sulparuz cirographa: Cirographū dicit̄ a circos q̄ est man⁹ z graphos q̄ est scriptura q̄si manualis scriptura q̄ memoriā debitoz̄ facit z obligationē ad soluendū dicūt̄ autē cirographa nr̄oz̄ pctōz̄ per mortē xp̄i deleta inquātū memoria nr̄oz̄ delictoz̄ amota ē fm q̄ de⁹ eoz̄ non recordat̄ ad puniēdū: vel inq̄ntū obligatio pene sue reatus amot⁹ est ¶ In baptismo penit⁹ laxat̄: Cōtra req̄rit̄ genit⁹ interioz dicēdū q̄ nō req̄rit̄ inq̄ntū ē pena: sz inquātū cōsequit̄ ē displicētia veteris vite ei⁹ si nō peniteat nō pōt nouā vitā inchoare: sed vict⁹ accedit. ¶ Impleuit illa sacramēta: Sacramētū hic dicit̄: nō sacramentū signū: sicut baptismus z huiusmodi: sz sacrū secretū sicut passio incarnatio et huiusmodi. Si ergo xp̄s fm vos o heretici hic sunt verba vigilantij qui ponit xp̄m mediatorem rōne persone cōposite vt dictū est: possum⁹ tamen dicere q̄ si haberet humanaz naturam tantū scōm illam nō esset sufficiens mediator: q̄z nō haberet vnde satisfaceret p̄ tota natura humana: sicut nec alij qui sunt puri homines.

DISTINCTIO .XX.

¶ Qō alio mō potuit liberare: ꝛ quare potiꝰ isto.

Si vero querit vtrū alio modo posset deꝰ hoiez liberare q̄z per mortē xp̄i: dicimꝰ ꝛ aliū modū fuisse possibilē deo: cuiꝰ potestati cūcta subiacēt. Ex nostre miserie sanāde cōuenientiorē modus aliū nō fuisse: nec eē oportuisse. Quid enī mētes nr̄as tm̄ erigit: ꝛ ab īmortalitatis desperatiōe liberat: q̄z q̄ tanti nos fecit deꝰ ut dei filiꝰ imutabiliter bonꝰ in se manens qō erat: ꝛ a nobis accipiēs qō nō erat: dignatꝰ est nostrū inire cōsortiū: ut mala nostra moriēdo perferret. Est ꝛ alia ratio quare isto potiꝰ modo q̄z alio liberare voluit: q̄ sic iusticia superaꝝ diabolꝰ: nō potentia. Et quō id factū sit explicabo ut potero. quadā iusticia dei in potestatē diaboli traditū est genus humanū peccato primi hois in oēs originaliter transeūte: ꝛ illiꝰ debito oēs obligante. Vnde oēs hoies ab origine sunt sub principe diabolo. vnde apl̄us Eramꝰ natura filij ire. Natura. s. ut est deprauata peccato: nō ut est recta creata ab initio. ¶ Quodꝰ aūt ille quo tenebatꝰ est hō in diaboli potestatē: non ita debet intelligi tāq̄z deꝰ hoc fecerit aut fieri iusserit sz q̄ tm̄ permiserit: iuste tñ. Illo enī deserēte peccātē peccati auctor illico inuasit. Nō tamē deꝰ continuit in ira sua miserationes suas nec hoiem a lege sue potestatis amisit cū in diaboli ptāte eē permisit: q̄ nec diabolꝰ a ptāte dei est alienus: sicut nec a bonitate. Naz qualicūq̄z vita diabolꝰ uel homo nō subsisteret nisi per eū qui viuificat oīa. Non ergo deꝰ hoiez deseruit ut nō se illi exhiberet deū: sed inter mala penalia etiā malis multa p̄stitit bona. Et tādē hoiez quē cōmissio pctōr a diabolo subdidit remissio pctōr per sanguinem xp̄i data a diabolo eruit: ut sic iusticia vinceret diabolꝰ: nō potentia.

¶ Qua iusticia sit victus diabolus.

Sed qua iusticia. Jesu xp̄i. Et quō victꝰ est ea. Quia in eo nihil dignū morte iueniēs occidit eū tñ. Et vtiq̄z iustū ē ut debitores quos tenebat liberi dimittant in eū credētes: quē sine vllo debito occidit. Jdeo aūt potētia vincere noluit: q̄ diabolꝰ vicio peruersitatis sue amatorē potētie: ꝛ desertor oppugnatorq̄z iusticie. in q̄ homines eū magis imitāt: q̄ neglecta uel etiam posita iusticia potētie magis studēt eiusq̄z adeptiōe letātur uel cupiditate inflāmant. Jdeoq̄z placuit deo ut nō potētia: sz iusticia vincēs hoiem erueret. In quo hō eū imitari disceret. Post vero ī resurrectione secuta est potētia: q̄ reuixit mortuꝰ nūq̄z postea moriturꝰ. Ex nōne iure eq̄ssimo vinceret diabolꝰ si potētia tm̄ xp̄s cū illo agere voluisset. Vtiq̄z. Sed postposuit xp̄us qō potuit ut priꝰ ageret qō oportuit: iusticia ergo hūilitatis hoiez liberauit quē sola potētia equissime liberare potuit.

¶ De causa inter deum ꝛ hominem ꝛ diabolum.

Jeni tres illi in causam venirēt. s. deꝰ homo ꝛ diabolꝰ: diabolꝰ ꝛ homo q̄d aduersus deū dicerēt nō haberēt. Diabolus enī de iniuria dei cōuincereꝝ: q̄ seruū eiꝰ. s. hoiez ꝛ fraudulēter abduxit: ꝛ violēter tenuit. Homo etiā iniuriosus deo cōuincereꝝ: q̄ p̄cepta eius cōtēpsit: ꝛ se alieno dño mācipauit. De hois iniuria etiā cōuincereꝝ diabolꝰ: q̄ illū ꝛ priꝰ fallaci p̄missione decepit: ꝛ post mala inferēdo lesit. Jniuste igiꝝ diabolus quātū ad se hoiez tenebat: sz hō iuste tenebaꝝ: q̄ diabolꝰ nūq̄z meruit habere potestatē sup hoiez sz hō meruit per culpā pati diaboli tyrannidē. Si igiꝝ deꝰ qui vtriq̄z p̄erat potētia hominē liberare vellet: sola iussionis virtute hoiez poterat rectissime liberare. Ex ob causam p̄missam iusticia humilitatis vti voluit qui dū in carne mortali crucifixus ē iustificati sumꝰ. i. per remissionē pctōr eruti de potestate diaboli. ꝛ ita a xp̄o iusticia diabolꝰ victus est: nō potentia. Quomodo aūt in eius sanguine nobis pctā sunt dimissa supra expositū est.

¶ De traditione christi que dicit facta a patre: a filio: a iuda ꝛ a iudeis.

Christus ergo est sacerdos idēq̄z hostia et p̄ciū nostre recōciliationis: q̄ se in ara crucis nō diabolo: sz deo trinitati obtulit. pro oibꝰ quātū ad p̄recij sufficiētiā: sz p̄ electis tm̄ quātū ad efficientiā: q̄ p̄destinatis tm̄ salutem effecit. De quo etiā legiꝝ q̄ sit traditꝰ a patre: ꝛ q̄ seipsum tradidit ꝛ q̄ iudas tradidit eū ꝛ iudei. Jpse se tradidit: q̄ sponte ad passionē accessit. Et pater eum tradidit: quia voluntate patris: immo totiꝰ trinitatis passus est. Judas tradidit prodendo ꝛ iudei instigando. Et fuit actus iude ꝛ iudeorum malus ꝛ actcꝰ hristi uꝫ patris bonꝰ Opus xp̄i ꝛ patris bonum: quia bona patris ꝛ filij voluntas. ꝛ malum fuit opus iude ꝛ iudeorum: quia mala fuit intentio. Diuersa fuerunt ibi facta siue opera. idest diuersi actus: ꝛ vna res siue factū scilicet passio ipsa Jdeoq̄z doctores aliquando vniunt in facto illo patrem: filium iudam ꝛ iudeos. aliquando diuisiungunt. Respicientes enim ad passionem vnū opus illarum dicunt: attendentes intentiones et actus facta diuersa discernunt. Vnde augustinus. facta est inquit traditio a patre: facta traditio a filio: facta est traditio a iuda. vna res facta est Quid ergo discrenit inter eos. Quia hoc fecit pater et filius in charitate ꝛ ex charitate. Judas vero in prodictione. Videtis quia non quid faciat homo: sz qua voluntate considerandum est. Jn eodem facto in uenimus deum quo iudam. Deum benedicimus iudam detestamur. Quia cogitauit deus salutem nostram: iudas cogitauit precium quo vendidit dominū: filius precium quod dedit pro nobis. Diuersa ergo intentio diuersa facta facit: cum tamen sit vna res ex diuersis. Ecce dicit vnā rem ibi fuisse diuersa facta: quia ibi vna fuit passio: sed diuersi actus. Et actus quidē iude ac iudeorū mali quibus operati sunt christi passionem: que bonum est ꝛ opus dei est.

¶ Qđ christi passio dicitur opus dei ⁊ iudeorum: ⁊ quomodo.

Passio ergo xpi ⁊ opus iudeorũ dicit: quia ex actibus eorũ prouenit. ⁊ opus dei: qr eo auctore. i. eo volẽte fuit. Vnde Augustin⁹ Nemo auferanimaz xpi ab eo: qr potestatẽ habet ponẽdi eã ⁊ sumẽdi. Ecce habes auctorez operis. Ponet animam. Ecce habes opus auctoris. Et ut generaliter cõcludã quotiens in carne xpus aliqđ patit opus auctoris est. Quia eni sua volũtate nõ alio cogente perpetit: ipse auctor est operis.

¶ Si iudei sunt ibi operati bonum.

Cum aũt passio xpi opus dei sit: ⁊ ideo bonum est: eandẽqz operati sunt iudas ⁊ iudei: quer it an cõcedendũ sit eos operatos ibi esse bonũ. Hic distinguendũ est. Potest eni dici ꝙ operati sunt bonũ: quia ex actib⁹ eorũ puenit bonum. i. passio xpi. ⁊ iterum ꝙ operati nõ sint bonũ: ꝛ malũ: qr actio eorũ nõ fuit bona: sed mala.

¶ Postqz determinauit magister quõ per passionẽ xpi liberamur a malis: hic determinat de causis passionis. diuiditur aũt in duas ptes. ꝑmo assignat passionis cõgruentie causam. scõo determinat de causa ipsi⁹ efficiẽte ibi: Xpus ergo sacerdos ⁊ hostia. ꝑma in duas. in prima assignat causam cõgruentie ex vtilitate nostra. in secũda ex decentia iusticie ipsi⁹ ibi: est ⁊ alia ratio. Et circa hoc tria facit. ꝑmo assignat cõgruẽtiã passionis ex iusticia dei. secũdo ꝓsequit iusticie ordinẽ ibi: Ex qua iusticia. tertio ostẽdit ꝙ etiam isto ordine pretermisso nulli iniuria fieret vt sic iusticie ꝓcessus cõmendabilior appareat inquãtũ nõ fuit necessari⁹ ibi. Si enim tres illi xp̃s: ergo sacerdos hic determinat de causa efficiẽte passionis. ⁊ primo quãtũ ad ipsam operationẽ, causę efficiẽtis. secũdo quãtũ ad opus operatũ ibi: Passio ergo xpi Et circa hoc duo facit. primo ostẽdit quõ opus operatũ ex diuersis causis ꝓcessit. scõo inquirit vtr ipsum opus operatũ sit licitũ vel malũ ibi: Cum autem passio xpi.

¶ Questio prima.

Hic querit quinqz. Primo de repabilitate humane nature. Secũdo an ali⁹qz xpus potuit satisfacere ꝓ humana natura. Tertio vtrũ satisfactio cõueniens facta sit per christi passionẽ. Quarto vtrũ potuit humanũ genus alio mõ liberari. Quinto de passione christi per comperationẽ ad causam efficientem.

Ad ꝑmũ sic ꝓcedit. videt ꝙ humana natura non fuerit reparãda. peccatũ enim hoĩs nõ fuit grauiꝰ quã peccatũ angeli: sed post peccatum angeli bona naturalia ipsi⁹ integra remãserũt vt dicit Dio. iiij. ca. de dino. ergo in hoĩe natura integra permãsit. ⁊ ita reparatione nõ indiguit. ¶ Ꝑ id qđ cõsequit humanã naturã inuenit in oĩb⁹ habentib⁹ humanã naturã: ꝛ nõ omnes hoĩes erãt reparãdi cũ multi fuerũt preuisi dãnati: ergo nature humane reparatio nõ debet. ¶ Ꝑ natura angelica nõ est minus pretiosa quã natura humana: ꝛ natura angelica post pctũ reparata non fuit: ergo nec humana natura reparãda erat. ¶ Ꝑ ꝑi⁹ homo per peccatũ meruit vt ipse ⁊ sua posteritas in eternũ a dina visione seperaret: ꝛ ad iusticiam dei pertinet vt reddat vnicuiqz ꝛm sua merita: ergo hoc reddere debuit vt in eternũ excluderet humana natura ⁊ humanũ genus a diuina visione ⁊ sic reparari nõ debuit humana natura. ¶ Sed cõtra. nõ decet diuinã sapientiã vt aliqua creatura suo fine frustret: qr tunc vane facta eẽt: ꝛ finis ad quẽ facta est humana natura est vt videat deũ ⁊ fruat eo. cũ igitur ad hũc finẽ peruenire nõ potuisset nisi repata fuisset: qr per peccatũ ꝑimi hoĩs ab hoc fine deordinata fuit cõgruũ fuit ꝙ reparet. ¶ Ꝑ nõ est decens vt aliqua perfectio vniuerso deesset: ꝛ de perfectiõe vniuersi est creatura rõnalis beata cõposita ex anima ⁊ corpore: ergo cõgruũ fuit ad perfectionem vniuersi ꝙ natura talis. ſ. humana repararet ad beatitudinẽ a qua per peccatũ abducta erat. ¶ Ulterius videt ꝙ non debuerit per satisfactionẽ reparari. per eadez enim res reparat per que res constituit: ꝛ humana natura instituta fuit solo verbo dei: qr dixit ⁊ facta sunt: ergo solo verbo debuit repari ⁊ mãdato ⁊ nõ per aliquã satisfactionem creature. ¶ Ꝑ sicut in opere cõditionis maxime manifestat potẽtia: ita in opere reparationis maxime manifestatur diuina misericordia: ꝛ maiozis misericordie est peccatũ absqz omni pena satisfactionis dimittere q̃z satisfactionẽ requirere: ergo absqz omni satisfactiõe debuit humana natura reparari. ¶ Ꝑ ei⁹ est ꝓ peccato satisfacere cui⁹ est peccatũ facere: ꝛ humana natura nõ est corrupta per actus quẽ natura fecit: ꝛ per actũ quẽ fecit persona: ergo satisfactio aliq̃ nõ debet exigi ꝓ natura: ꝛ solũ ꝓ persona. ¶ Sz contra culpa ordinat per penã: sed si peccatũ remitteretur absqz omni satisfactione: remaneret culpa sine pena: ergo remaneret aliqđ inordinatũ in vniuerso qđ est incõueniẽs ¶ Ꝑ satisfactio est medicina peccati: ꝛ dimittere morbum absqz medicina nõ est sapiẽtis medici: ḡ nõ decuit deũ naturã humanã sine satisfactione reparare. ¶ Ulteri⁹ videtur ꝙ nõ fuerit necessariũ naturã humanã reparari modo dicto. solus enim de⁹ naturã reparare potuit: ꝛ in deũ non cadit necessitas: sicut nec coactio: ergo nõ fuit necessarium naturam humanã raparari mõ dicto. ¶ Ꝑ quãto aliquid est magis necessariũ tanto est min⁹ volũtariũ ⁊ quanto est min⁹ voluntariũ tãto est min⁹ gratiarũ actiõe dignũ: ꝛ op⁹ reparationis humane est maxime dignũ. vnde gratias deo agim⁹: ergo nullo modo est necessariũ. ¶ Ꝑ ad misericordiã dei ꝑtinet vt peccatũ circa cõdignũ puniat aliqđ de pena peccato debita diminuẽs: ꝛ per quã rõnẽ dimittit ꝑtez per eãdẽ põt dimittere tota: ergo nõ est necessariũ ꝙ per satisfactionẽ humanã naturã repauerit. ¶ Ꝑ eãdẽ rõne dona gratis dant ⁊ debita gratis remittũt. vñ sicut iudex nõ põt rem vni⁹ alteri dare: ita nõ põt offensam alteri factã sine pena dimittere. ꝑnceps aũt cui⁹ sunt oĩa põt penas relaxare: ꝛ de⁹ gratis dat dona hoĩb⁹: nec ex hoc sequit aliqua inordinatio: ergo ⁊ põt penas debitas dimittere ꝓcipue cũ prna ex hoc debeat: quia per culpã ipse offendit. ¶ Sz contra impossibile est aliquid esse frustra factũ a sapiente ⁊ omnipotẽte ⁊ optimo artifice: ꝛ si natura humana nõ repararet esset frustra facta: ergo necesse est eaz repari. ¶ Ꝑ impossibile est aliquid esse inordinatũ in vniuerso: ꝛ si culpe humane nature nõ adhiberet pena vel satisfactionis vl cõdẽnationis esset aliquid inordinatũ in vniuerso: ergo necessariũ est si a dãnatione humana natura reparat ꝙ hoc fiat per modũ satisfactionis cũ culpa per penaz ordinetur. ¶ Ad ꝑmo dicendum ad primã questionẽ ꝙ congruentissimũ fuit humanã naturam ex quo lapsa fuit reparari. Fuit eni conueniens quantũ ad ipsum deũ: quia in hoc manifestat misericordia dei. potentia ⁊ sapientia. Misericordia quidem siue bonitas: quia ꝓpij plasmatis non desperit infirmitatẽ. potentia vero inquãtũ ipse omniũ nostrum defectũ sua virtute vicit. Sapientia autẽ inquantũ nihil frustra fecisse inuenitur. Conueniens etiã fuit quantũ ad humanaz naturam: quia generaliter lapsa erat. Similiter etiam ex perfectione vniuersi quod totum quodãmodo ad salutem hominis ordinatur. ¶ Ad ꝑmũ ergo dicendũ ꝙ naturale dupliciter dicitur vno modo id quod consequit ex ꝑncipijs speciei. ⁊ hoc non mutatur per peccatũ: nec in homine nec in demone sicut nec species. Alio modo dicitur naturale id ad quod natura est ordinata ⁊ quantũ ad hoc naturale per peccatum tollitur quãtũ aufertur beatitudo ad quam natura ordinata est ⁊ diminuitur abilitas ad ipsam ⁊ sic natura corrupta erat: qr nõ poterat pueniri ad btitudinẽ ab aliquo illi⁹ nature corrupte nisi natura repata esset.

¶ Ad secundū dicendū q̄ hoc q̄ omnes hoīes nō reparāt nō est ex insufficiētia medicine reparantis cū sit sufficiens quātū in se est ad reparādū oēs qui naturā humanā habēt vel habere possūt: sz ex defectu eorū qui reparatiōis effectū in seipsis impediūt sicut etiā carētia visus q̄ humanā naturā cōsequit causat in cecis natis ex defectu materie ¶ Ad tertiū dicendū q̄ natura angeli nō tota corruerat: z iterum angel⁹ peccās statim in malo cōfirmat⁹ fuit: nō aūt homo. z ideo natura humana reparari debuit: nō aūt natura angelica. de hoc etiam sunt plura notata supra dis. i. ar. ij. ¶ Ad quartū dicēdū q̄ exclusio a visione dei pōt dici eterna propter duo. Aut qz in eo q̄ excludit nō est virtus ad finiendū istā exclusionē neq; dispositio ad recipiēdū effectū alicui⁹ terminantis: z sic efficit eterna in obstinatis q̄ sunt in inferno. vnde ipsi nūq̄ repabūt. Aut dicit eterna: qz nō est virt⁹ in excluso ad terminandū exclusionē q̄uis sit in eo dispositio ad recipiendū effectū alicui⁹ terminātis: z sic homo per pctm̄ originale z per pctm̄ etiā actuale mortale meret exclusionē eternā q̄diu est in vita ista: sz qñ trāsit a vita ista si sine gratia trāsit efficit eterna scōm p̄mū modū. ¶ Ad secundā questionē dicēdū q̄ cōgruū etiā fuit q̄ natura humana per satisfactionē repararet. p̄mo ex parte dei: qz in hoc diuina iusticia manifestat⁹ q̄ culpa per penā diluit. scōo ex parte hoīs qui satisfaciēs perfecti⁹ integrat. nō enī tāte glorie esset post peccatū quāte erat in statu innocētie si non plenarie satisfecisset: qz magis est homini glorioſum vt peccatuz cōmissum satisfaciendo plenarie expurget q̄ si sine satisfactione dimitteret: sicut etiā magis homini glorioſuz est q̄ vitā eternā ex meritis habet q̄ si sine meritis ad eā perueniret: qz q̄ quis meret quodāmō ex se habet inquantū illud meret. Siliter satisfactio facit vt satisfaciēs sit quodāmodo causa sue purgatiōis. Tertio etiā ex pte vniuersi vt. s. culpa per penā satisfactionis ordinet. z sic nihil inordinatū in vniuerso remaneat. ¶ Ad primū igit̄ dicendū q̄ esse rei p̄cedit operari ipsi⁹. z ideo nō pōt esse q̄ aliquis per suā operationē inesse constituat nec q̄ sit aliquo mō causa sui ipsi⁹: sz sicut homo est causa sue corruptiōis peccādo: ita et decens est vt sit quodāmō causa sue purgatiōis satisfaciendo. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ in hoc q̄ de⁹ per satisfactionē hoīz reparari voluit maxime manifestat⁹ ei⁹ misericordia qz nō tantū culpā ab eo voluit remouere: sz etiā ad pristinā dignitatē humanā naturā integraliter reducere que quidē dignitas perpetuo in natura manet: sz pena ad modicū trāsit. vnde magis manifestatur misericordia in p̄ducēdo ad eternā dignitatē q̄z in dimittendo t̄emporalē culpam. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ nature p̄ut cōsiderat⁹ in nuda cōtemplatione nō est agere: sz agere est p̄sone subsistētis in natura sicut igit̄ peccatū nature inductū est ex actione p̄sone peccantis: ita oportz q̄ act⁹ persone satisfaciētis p̄o natura satisfaciat ¶ Ad tertiā questionē dicēdū q̄ reparatio humane nature a deo facta est. vnde pōt dupliciter cōsiderari. s. ex parte dei z ex parte ipsi⁹ nature reparāde. Ex parte aūt dei potest attēdi triplex necessitas. vna est necessitas coactiōis z hec respectu nulli⁹ pōt deo attribui: qz nō pōt in eo aliq̄d violētū esse: neq; extra naturā cū sit īmutabilis vt dicit p̄hus. v. Meth. Alia necessitas ē absoluta z hec quidē cadit in deo respectu ipsoz que in ipso sunt. que. s. naturā suā cōsequūt quia impossibile est ea aliter se habere: sicut necessariuz est deū esse vel eē bonū z alia huiusmodi: sz hec necessitas nō est dei respectu alicui⁹ effectus: qz nō agit ex necessitate nature: sz ex liberalitate volūtatis. tertia necessitas est ex suppositione nō quidē finis: qz nō est dubiū quin deus ad aliquē finē posset inducere multis aliis viis etiā quā illis que modo determinate sunt ad finē aliquē: sz ex suppositiōe alicui⁹ q̄ō est in ipso. s. p̄sciētie vl volūtatis q̄ mutari non possunt sm quē modū dr̄ q̄ necessariū est p̄destinatū saluari z hec dr̄ necessitas īmutabilitatis a q̄busdā. z per hūc modū necessariū fuit ex pte dei hūanā naturā reparari: qz ipse preuiderat z ordinauerat repandā: sz hec necessitas vt dictū ē. est necessitas cōditiōis nō absoluta siue cōsequētie nō ꝺsequētis. Et silr ex pte hoīs pōt considerari triplex necessitas vna necessitas absoluta q̄ est respectu eoz q̄ nāliter hoī insūt: sic hoīez necessariū est eē risibilē et alia huiusmōi: z sic nō est necessariū hūanā naturā repari: qz repatio nō seq̄t ex p̄ncipijs nālib⁹. Alia est necessitas coactiōis z hec q̄dē est respectu eoz q̄ hō maiori vtute coact⁹ facit z inuolūtari⁹ simpliciter vel sm q̄d. z talis necessitas non fuit in natura hūana respectu repatiōis: qz de⁹ ad vtutē nō cogit. tertia vero necessitas est ex suppositiōe finis: sic nē necessarium est hoī habere nauem si debet ire vltra mare z hac necessitate necessariuz fuit hūanā naturā repari si. s. ad visionē dei admitti debuit ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q̄ nō ois necessitas ē coactionis vt pz ex dictis. z ideo in p̄cessu ē fallacia cōsequētis. ¶ Ad scōm dicēdū q̄ necessitas q̄ est ex suppositiōe volūtatis immutabilit̄ aliq̄d volētis nō minuit rōnē volūtarij: sz auget tāto magis quāto ponit firmi⁹ inherens volito vt moueri nō possit. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ quātū est de potentia dei de⁹ posset pctm̄ absq; oi pena dimittere: nec̄ iustus esset si h̄ faceret: sz quātū est ex pte isti⁹ q̄ peccauit sm ordinē quez nūc de⁹ imposuit reb⁹: nō pōt pctm̄ ꝺgrue sine pena dimitti nec seq̄t q̄ si ꝺgrue pars pene dimittit q̄ etiā cōgrue tota dimittit̄ p̄pter duo. p̄mo qz effect⁹ hz aliq̄d z ab agēte z a recipiēte. vñ sicut in collatiōe dīoz duoz donū ex pte dantis eleuat recipiētē supra statū suū. ex pte aūt recipiētis est infra modū quo de⁹ influit. ita in remissiōe pctōz oportz q̄ fit aliq̄d ex pte misericordie remittētis vt aliq̄d de pena debita dimittat z aliq̄d ex pte recipiētis vt. s. in aliquo puniatur. Scōo qz remissio pene q̄ fit alijs hoīb⁹ p̄ciptur pene satisfactorie fūdat supra virtutē satisfactoriā xp̄i que superabūdauit ad amouēdas oēs penas quantū in se fuit. vnde oportz q̄s pticulata satisfactio fundet supra satisfactionem xp̄i cōdignā sicut impfectū in quolibet genere ozit̄ ex perfecto. ¶ Ad quartū dicēdū q̄ in eo cui de⁹ dat sua dona gratis nō est aliq̄d qō donis illis repugnet faciēs collationem duoz indecentē: sz in eo qō peccauit est aliqō qō repugnat impunitati. z ideo ex pte creature nō est simile.

Ad secūdū sic p̄cedit. videt q̄ aliq̄ pura creatura satisfacere poterat p̄ humana natura. sicut enī p̄ peccato debet satisfactio. ita p̄ bñficio debet gratiarū actio: sz sufficit deo gratiarū actio quātū hō pōt sibi reddere etiā si nō sit suis bñficijs equalis: quia vt dicit p̄hs. viij. Ethi. scōm potētiā famulās hō dijs z patrib⁹ videt iustus esse q̄uis ad eq̄lia nō possit: ergo videt q̄ silr sit sufficiens satisfactio quā hō pōt reddere ad expiādū peccatum. ¶ Ꝑ bonū est potenti⁹ ad agēdū quā malū: qz malū agit virtute boni vt dicit Dio. iiij. ca. de di. no. sz vna pura creatura potuit per actū malū totā humanā naturā inficere: ergo multo forti⁹ pōt per vnū bonū actū p̄ tota humana natura satisfacere vna pura creatura. ¶ Ꝑ magne crudelitatis videt esse in dño vel iudice exigere aliquo plus quā possit: sed a deo lōge est oīs crudelitas: ergo nō exigit ab aliquo plus quā possit: ergo satisfactionē quā de⁹ ab hoīe req̄rebat purus hō facere poterat. ¶ Ꝑ natura nō repat nisi in indiuiduis vt supra dictū est: sz vn⁹ hō est: ita bon⁹ sicut hūana natura q̄ est in ipso: ergo vn⁹ hō satisfacere poterat p̄ natura hūana q̄ est in ipso z oēs p̄ hūana natura in oībus individuis existēte. ¶ Ꝑ natura angelica est supra humanā: sed qō melio⁹ est pōt accipi p̄ recōpēsatiōe min⁹ boni: g̃ angel⁹ poterat p̄ hūana nā satisfacere. ¶ Sed otra ille sol⁹ repare potuit q̄ potuit cōdere: sz sol⁹ de⁹ hūanā naturā condere potuit: g̃ ipse sol⁹ potuit repare: g̃ ad h̄ q̄ naturā aliq̄s satisfaciēdo reparet oportuit q̄ eēt de⁹. ¶ Ꝑ hō in instāti sue cōditiōis tāte erat dignitat⁹ q̄ nulli creature debitor erat rōne sue bītudinis sz ē debitor obnoxi⁹ rōne sue bītudinis ei q̄ ipsū ad bītudinē repauit: g̃ si per aliquā purā creaturā facta esset repatio nō esset homo reddit⁹ p̄ristine dignitati.

¶ nullus ꝑ alio reddere potest quod ꝓ seipso debet ꝙ quelibet creatura totū qō est deo debet: ergo nulla pura creatura pōt ꝓ alia sufficiēter satisfacere. ¶ Ad° dicendū ꝙ sicut dictum est oportebat ꝙ ꝑ peccato humane nature fieret cōdigna satisfactio: tū quia aliter hō nō restitueret pristine dignitati: tū qz est cōueniens esse vnū primū in genere satisfactionis perfectū supza qō oēs alie imperfecte satisfactiones fundent. Ad hoc aūt satisfactio esset condigna oportebat ꝙ haberet virtutē infinitā: qz peccatuz ꝓ quo trib⁹. primo extra infirmitate diuine maiestatis inquātū offensa fuerat per cōtēptū in obedientie. quāto enī maioz est in quē peccat tanto est grauioz culpa. secundo ex bono qō per peccatū auferebat quod est infinitū scilicet ipse de⁹ cui⁹ participatione fiunt hoīes beati. tertio ex ipsa natura que corrupta erat que quidē infinitatez quandā habet inquantū in ea possunt supposita in infinitum multiplicari. Actio aūt pure creature nō pōt habere infinitā efficaciā: et ideo nulla pura creatura poterat sufficienter satisfactionez facere. ¶ Ad primū ergo dicendū ꝙ impossibile est vt homo ad hoc perducat vt semp deo debitoz nō sit gratiarum actiōis quasi ab eo habēs totā qō est: ideo nō exigit in gratiarū actione vt sit equiualēs donis ꝓceptis: ꝙ possibile est hoīem esse in tanta dignitate quāta fuit in statu innocētie z ideo ad perfectā repationē per quā totū reperat qō reperari potest exigi ꝙ satisfactio sit equiuolens culpe. ¶ Ad secundū dicendū ꝙ cōperādo bonū z malū ad effectus ei⁹ ꝓportionabiliter rīdentes bonū potenti⁹ est quā malū: qz bonū agit virtute sua. malū aūt nō nisi per virtutez boni: ꝙ tū homo potest facili⁹ in actū malū q̄z in actum perfecte bonū: quia plura requirunt ad bonū q̄z ad malū quod ex vno singulari defectu cōtingit: z ideo pri⁹ homo potuit in actuz malū qui erat ꝓportionat⁹ ad corrumpendū totā humanā naturā: nō aūt potuit in actū bonū: ita perfecte ꝙ esset ꝓportionat⁹ ad reperationē. ¶ Ad tertiū dicendum ꝙ esset crudelitas in dño exigere plusq̄z possit nisi cū hoc etiam seruo debeat. vnde soluere possit qō exigit. vnde in hoc maxime eius misericordia cōmendatur ꝙ ab hoīe perfectā satisfactionē exigit vt perfecte reperet: z qz hoc per se homo nō poterat ei filiū suū qui posset dedit. ¶ Ad quartū dicendū ꝙ q̄uis natura nō sit corrupta nec repatione indigens nisi fm ꝙ est in persona tū aliqua corruptio debet nature non fm ꝙ est determinata in hac persona: sed scōm hoc ꝙ est in oīb⁹ illis qui per viciatā originē ab adam humanā naturā acceperūt. vnde ꝓ ista cōi corruptione nō pōt vnus solus satisfacere: nec etiā simul oēs: quia natura excedit etiam illos oēs qui naturā humanā habēt cū ad plures se extēdere possit. ¶ Ad quintū dicendū ꝙ angel⁹ q̄uis sit hoīe superioz quātū ad naturā nō tū quantū ad gloziā in qua equales angelis erim⁹: z ideo angel⁹ ad gloziā nō pōt humanā naturā repare. Et etiā cū sit creatura quic q̄d pōt deo debet

Ad tertiū sic ꝓcedit. videt ꝙ satisfactio nō debuit fieri per passionē xpi. min⁹ enim peccatū nō expiatur per maius: ꝙ magis aggrauatur: ꝙ maius fuit peccatū occidentiū xp̄m quā comestio pomi vetiti qua natura humana corrupta est: ergo corruptio humane nature nō potest expiari per passionē xpi. ¶ Nihil corporale est equiualēs rei spūali: sed vita xpi quā per passionē xp̄us dedit fuit vita corporalis: ergo nō fuit sufficiēs ad recōpādū vitā spiritualē que per pctm amissa erat. ¶ Ꝑ peccatuz p̄mi hoīs per qō natura humana corrupta est fuit peccatuz superbie vt in. ij. li. dis. xxij. dictum est: ꝙ maioz fuit humilitas xpi in assumptione humane nature quādo exinaniuit semetipsum formā serui accipiens q̄z superbia ade: ergo ex ipsa assumptiōe humane nature sufficiēter fuit satisfactum ꝑ peccato hoīs: z ita nō fuit cōueniēs ꝙ xp̄s pateret. ¶ Ber. dicit ꝙ vna gutta sanguinis xpi fuit sufficiens ꝓcū nostre redēptionis: ꝙ aliquid de sanguine xpi effusum est in circūcisione: ergo nō oportebat ꝙ vlterius pateret. ¶ Ꝑ tanta potest esse cōtritio in nobis peccantib⁹ ꝙ totū peccatū dimittit z quātū ad penā z quātū ad culpā: ꝙ in xp̄o ab instanti sue cōceptionis fuit perfectissima charitas que cōtritioni vim. tribuit expurgādi peccatū: ergo xp̄s ab instanti sue cōceptionis sufficiēter satisfecit ꝑ oībus peccatis nostris: z ita non oportuit ꝙ per passionē mortis satisfaceret. ¶ Ꝑ pena qua q̄s punit quātitatē accipit quātū ad virtutem satisfaciēdi z ex cōditione patiētis: ꝙ xp̄s inquātū deus est z homo habet infinitā dignitatē: ergo quelibet pena q̄z sustinuit. s. fames fatigatio z huiusmodi fuit sufficiens ad satisfaciēdū ꝑ toto hūano genere: ergo nō oportuit ꝙ mortem pateret. ¶ Sed cōtra ꝑb. ij. decebat eū per passionē cōsūmari. ¶ Ꝑ homo erat debitor mortis: ergo si debuit ꝑ alios satisfacere recōpēsando oportuit ꝙ ipse mortē q̄z non debebat exoluere. ¶ Ꝑ xp̄s nō solū debuit hostē vincere sed etiā exemplū vincēdi nobis dare: ergo debuit indifficilimis victor existere: ꝙ difficilimū est mortē sustinere: ꝙ debuit per passionē mortis nos liberare. ¶ Ad° dicendum ꝙ xpi satisfactio fuit nō ꝑ vno hoīe tm̄: ꝙ ꝓ tota hūana natura. vnde duas cōditiōes cōcernere debuit vt esset vniuersalis respectu oīuz satisfactionū quodāmō. z vt esset exemplaris oīuz satisfactionū particulariū. Uniuersalis aūt erat nō per ꝓdicationē de multis: quasi per mltas particulares satisfactiones multiplicata: ꝙ habēs virtutē respectu oīum vnde nō oportebat ꝙ ipse oēs penas que ex pctō quocūq̄z mō cōsequi possent assumeret in seipso: sed illā ad quā oēs ordinant. z que cōtinet in se virtute oēs penas q̄uis non actu. Finis aūt omniū terribiliū est mors vt dicit ꝑb⁹. iij. Ethi. z ideo per passionē mortis debuit satisfacere. Inq̄tū vero fuit exemplaris respectu nostrarū satisfactionum debuit habere magnitudinē excedētē oēs alias satisfactiōes quia exemplar debet esse ꝓstanti⁹ exemplato: z ideo fm maximā penarū debuit satisfacere. s. mortē. ¶ Ad primuz ergo dicendū ꝙ passio xpi nō fuit satisfactoria ex parte occidentiū xp̄m: ꝙ ex parte ipsi⁹ patientis qui ex maxima charitate pati voluit. z scōm hoc fuit deo accepta. ¶ Ad secundū dicēdū ꝙ vita corporalis xpi habebat quēdā infinituz valorē ex diuinitate cōiunctū inquātū nō erat vita puri hominis: ꝙ dei z hoīs. z ideo poterat esse sufficiēs recōpensatio vite spūalis z ꝓcipue ratiōe charitatis eximie ex qua offerebat. ¶ Ad tertium dicēdū ꝙ in peccato ade nō solus fuit superbia: ꝙ delectatio: z ideo in satisfactione nō solum debuit esse humilitas qō in incarnatione factū est: ꝙ etiam acerbitas doloris qō in passione accidit. ¶ Ad quartū dicēdū ꝙ q̄uis gutta sanguinis quā in circūcisione fudit eēt sufficiens ad omnē satisfactionē cōsiderata cōditione persone. nō tamē quātū ad genus pene: qz ꝑ morte ad quā humanū genus obligatū erat oportebat ꝙ mortez exoluere. ¶ Ad quintū dicendū ꝙ cōtritio nō tantuz habet vim ex charitate: ꝙ etiā ex dolore: z ideo rōne charitatis delet culpam: ratione autē doloris computat in satisfactione pene. ¶ Ad sextū dicendū ꝙ alie pene quas xp̄s sustinuit q̄uis sufficiētes essent ad satisfaciendū ꝓ humana natura cōsiderata cōditione patiētis. nō tamē cōsiderato genere pene quia in penis illis non continebantur oēs alie pene sicut in passione mortis continentur.

Ad quartū sic ꝓcedit. videt ꝙ ali⁹ modus nō fuerit possibilis. ꝑb. ij. decebat eū per passionē cōsūmari dicit glo. nisi xp̄s pateret homo non redimeret. ¶ Ꝑ anselm. in li. cur de⁹ homo. Nō potuit transire calicem nisi biberet non: quia mortē vitare nequiuerit: sed qz aliter mūdus saluari nō posset: ergo videt ꝙ ali⁹ modus possibilis nō fuit. ¶ Ꝑ minimū incōueniēs est deo impossibile: sed inconueniens est peccatū dimittere sine debita satisfactione vt dictū est. Cū igit debita satisfactio nō potuerit eē nisi per modū istū videt ꝙ alius modus possibilis nō fuit. ¶ Ꝑ fidei nō potest subesse falsum: ꝙ antiqui patres credidērūt xp̄m passurū: ergo nō potuit aliter esse. ¶ Sed cōtra

Grego.iij.li.moza.qui fecit nos de nihilo reuocare etiã sine morte ꝛ passione sua nos potuit. ¶ Lu.j. Nõ erit impossibile apud deũ omne verbum. ergo quocũq; alio modo potuisset nos liberare. ¶ Ulteriꝰ videt ꝙ aliꝰ modus fuisset conueniẽtior. Si enĩ xps mortẽ subijsset naturalem nihilominus genus humanũ redemptũ fuisset: quia mortẽ soluisset quã nõ debebat: sed hoc fuisset sine omni peccato alicuius: ergo videt ꝙ hic fuisset modus conueniẽtior: qz vnũquodq; tanto est conueniẽtiꝰ q̃nto ad ipsum pautiora incõuenientia sequunt. ¶ diabolꝰ nõ oĩno iniuste inuaserat: nec aliqõ ius in nobis habebat. sed nihil est conuenientius q̃ ꝙ vis vi repellat: ergo conueniẽtissimꝰ modus fuisset vt ꝑ potentiam nos eriperet a potestate diaboli nõ redimẽdo. ¶ ipse venerat a demonis potestate hominẽ liberare: nõ aũt a potestate hominis. ergo conueniẽtius fuisset ꝙ a demone passus fuisset q̃ ab homine. ¶ xps ad hoc venit vt boĩes ad se traheret. sed plures eum sequerent si ꝑ viã deliciarũ incessisset q̃ ꝙ ꝑ viam passionis de hoc mũdo exiuit. ergo videt ꝙ ille fuisset conueniẽtior modus. ¶ Sed contra sup illud psal. Et nõ ad insipientiã mihi: dicit glo. nullus conueniẽtior modus nostre redemptiõis fuit q̃ ꝙ homo qui ꝑ superbiã ceciderat ꝑ humilitatẽ resurgeret. ¶ optimi est optima adducere. si igit deus est optimus modũ optimũ nostre liberationis elegit. ¶ Rº dicendum ad primã questionẽ ꝙ quãtũ ex parte dei est fuit alius modus nostre liberationis possibilis: quia eius potẽtia limitata nõ est: quẽ si elegisset conueniẽtissimꝰ fuisset: nõ tñ habuisset rationẽ redemptiõis sed liberationis tñ: quia liberatio nõ fuisset facta ꝑ solutionẽ precii. Ex parte autẽ hominis non fuit alius modus possibilis nisi quẽ deus ei dedit: quia ꝑ se satisfacere non poterat: sed solũ diuino munere. sed ex parte nostra simul ꝛ dei fuit quidẽ alius modus possibilis: sed nullus ita conuenies. ¶ Ad primũ ergo dicendũ ꝙ si homo alio modo liberaret nõ redimeret: quia redemptio sufficientẽ satisfactionẽ importat. sed tñ alio modo liberari potuit. ¶ Ad secundũ dicendũ ꝙ Ansel. loquit quantũ est ex parte nostra supposita dei ordinatiõe. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ q̃uis sit incõueniẽs ex parte nostra fm ordinẽ quẽ deus rebus posuit vt peccatũ sine satisfactiõe dimittat: tñ si ipse faceret conueniẽtissimũ esset: quia ipse simul cũ hoc faceret aliquã conuenientiã in reponeret. ¶ Ad quartum dicendũ ꝙ fides antiquoꝝ fuit de passione xpi futura presupposita dei ordinatione ꝙ ita fieret ex cuiꝰ suppositione passio xpi necessitatẽ habet vt dictũ est. ¶ Ad secundã questionẽ dicendũ ꝙ quantũ est ex parte nostra conueniẽtior modus eẽ nõ potuit: sed tamẽ deo nõ auferet potentia quin potuisset aliũ modũ conuenientiorẽ facere cuiꝰ potẽtia limitata nõ est. sed hoc esset fm aliũ ordinẽ rebus impositũ. ¶ Ad primũ ergo dicẽdũ ꝙ xps ꝓ oĩbus peccatis q̃ntũ ad sufficientiã debuit satisfacere nõ solũ ꝓ originali: sed etiã ꝓ actuali ꝓ quo infligit violenta morꝫ. ꝛ ideo vt sua satisfactio omnẽ cõprehenderet decens fuit vt morte turpissima q̃ntũ ad genus mortis moreret: vt sic nõ solũ sub angelis descẽderet ꝑ mortẽ: sed etiam sub hominibꝰ ꝑ genus mortis q̃ntũ ad acerbitatẽ simul ꝛ turpitudinẽ. Nec peccatũ alioꝝ aliq̃d de conuenientia satisfactionis adimit: qz satisfactio nõ est ex passione ex parte infligentiũ passionẽ: sed ex parte patiẽtis. ¶ Ad secundũ dicendum ꝙ q̃tus diabolꝰ nos iniuste detineret: tñ nos iuste ab ipso detinebamur eius tyrannidẽ ꝓpter nostrã culpã patientes. vnde ex parte nostra fuit congruũ vt satisfaciẽdo nos eriperet: vt nõ solũ ipse iuste nos liberaret: quod eẽt si violentia vteret: sed etiã nos iuste liberaremur. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ sicut pctũ boĩs fuit cõmissum ab boĩe instigãte diabolo ita etiã conueniẽs fuit vt medicina morbo respõderet ꝙ xps occideret ab boĩe suadente diabolo. ¶ Ad quartũ dicẽdũ ꝙ satisfactio debet eẽ penalis. ꝛ ideo vt ꝓ nobis satisfaceret oportuit ꝙ in hoc mundo penas sustineret: ꝛ nõ delicijs vteret. Uel dicendũ ꝙ xps ad hoc venit vt a terrenis bonis ꝓ quibus homines a deo recesserant ad celestia nos reuocaret. ꝛ ideo decuit vt terrena bona abijceret quatenꝰ ea cõdemnẽdi nobis exemplũ daret.

Ad quintũ sic procedit. videt ꝙ deus pater filiũ nõ tradiderit ad passionẽ. maxima enĩ crudelitas est filiũ innocentẽ tradere. sed xps fuit innocẽtissimꝰ: cũ ergo crudelitas nõ sit in deo: videt ꝙ ipse xpm ad passionẽ nõ tradiderit. ¶ Si pater xpm in mortẽ tradidit: hoc non fuit nisi quia xps ex obediẽtia ad patrẽ mortuus est. sz quicũq; facit aliquid ex obediẽtia facit ex debito: ergo xps debitor mortis fuit: ꝛ sic nõ fuit mors eius deo gratissima: debitũ enĩ diminuit de gratitudine actus. ¶ Si pater tradidit filiũ ergo voluit eũ mori. sed hoc etiã voluerũt iudei: ergo cõformauerũt volũtatẽ suã volũtati diuine: ꝛ ita nõ peccauerũt. ¶ pbs dicit in vj. etbic. ꝙ euenire ad bonũ finẽ ꝑ mala media est mali ofiliatoris. sz ofiliũ diuinũ ẽ optimũ: ergo si ex cõsilio volũtatis patris xps eẽt mortuus: nõ eẽt hꝰ ofiliũ expletũ mediãtibꝰ malis actibus iudeoꝝ: qõ tñ falsum est: ergo pater filiũ ad passionẽ nõ tradidit. ¶ Sed contra. Ro. viij. Proprio filio suo nõ pepcit ꝛc. ¶ Sis pena ẽ a deo. sz passio xpi q̃dã pena fuit: ergo fuit a deo. ¶ Ulteriꝰ videt ꝙ passio xpi nõ fuit bona: qz fm Boe. cuiꝰ generatio est bona corruptio est mala. sz generatio xpi fuit optima: ergo passio mortis ipsiꝰ fuit pessima. ¶ omne iniustum est malũ. sz xps iniuste passus est. j. pe. ij. Tradebat aũt iudicãti se iniuste. ergo illa passio xpi fuit mala. ¶ sicut eadem materia nõ põt eẽ in naturalibꝰ sub ptrarijs formis: ita vnꝰ actus in moralibꝰ nõ põt eẽ bonꝰ ꝛ malus. sz opus iudeoꝝ vt dicit in lra fuit passio xpi: ergo cũ opus iudeorum fuerit malũ passio xpi nõ potest dici bona. ¶ Sed cõtra. nihil est deo acceptũ nisi bonũ. sz mors xpi fuit deo acceptissima: qz ipse tradidit semetipsum ꝓ nobis oblationẽ ꝛ hostiã deo in odorẽ suauitatis Eph. v. ergo passio xpi fuit bona. ¶ omne quod est ex charitate est bonũ. sz xps ex maxima charitate fuit mortuꝰ ꝛ passus: g̃ passio sua fuit optima. ¶ Rº dicendũ ad primã questionẽ ꝙ in passione xpi fuit tria cõsiderare. Unũ ex parte patientis: qz. s. volũtarie passus est ex charitate. Aliud aũt ex parte occidentiũ qui ex iniqua volũtate eum occiderũt. Tertiũ est ex parte ipsoꝝ ꝓ quibꝰ passus est. s. effectus salutis in toto humano genere. Et fm hoc tripliciter deꝰ pater ĩmo tota trinitas eũ tradidit. Uno mõ ꝓordinãdo passionẽ eiꝰ ad salutẽ humani generis. Secũdo xpo homini volũtatẽ dando ꝛ charitatẽ ex qua pati voluit. Tertio dando potestatẽ: ꝛ nõ cohibẽdo voluntatẽ occidentiũ: sicut dicit Jo. xix. Nõ haberes in me potestatẽ nisi data tibi fuisset desup. ¶ Ad primũ ergo dicendũ ꝙ deus pater nõ tradidit christũ in mortẽ quasi cogẽdo ipsum mori: sed dando ei volũtatẽ bonã qua mori vellet. ꝛ ideo nõ sequitur ꝙ fuerit aliqua crudelitas in deo. ¶ Ad secundũ dicendũ ꝙ christus nõ fuit debitor mortis ex necessitate: sed ex charitate ad homines qua hominis salutem voluit: ꝛ ex charitate ad deũ qua eiꝰ volũtatẽ implere voluit sicut dixit Math. xxvj. Non sicut ego volo sed sicut tu. ꝛ hoc debitum nõ diminuit aliquid de gratitudine actus. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ conformitas voluntatis humane ad diuinã nõ est simpliciter in volendo quod deus vult: sed in volendo eodem modo. i. ex charitate sicut deus vult: vel ad eundẽ finẽ. vel in volendo id quod deus vult nos velle. ꝛ hoc modo iudei volũtatẽ suã diuine nõ cõformauerũt: qz xpm ex nequicia occiderũt ad impediẽdã salutẽ quã ex eiꝰ predicatione seq̃ videbãt. ¶ Ad q̃rtũ dicẽdũ ꝙ facere aliquod malũ ꝓpter bonũ finẽ ofequẽdũ est mali ofiliatoris. sz vti malicia alioꝝ quã ipse nõ facit ad bonũ finẽ hoc est sume sapiẽtie. ¶ Ad secũdã questionẽ dicẽdũ ꝙ iudiciũ absolutũ est de re q̃ cõsideraꝫ ipsa fm ꝙ est actu in rerũ natura existens. ꝛ hoc est q̃ ofideraꝫ cũ oĩbꝰ circũstãtijs q̃ sunt in ipsa. sz q̃ ofideraꝫ res fm aliq̃d quod in re est fine ofideratione alioꝝ: illud iudiciũ nõ est de re simpliciter sed fm quid. Si igit cõsideret

passio fm q̄ est in patiente cum omnibus que circumstant ſ. charitate xp̄i ⁊ efficacia ipsius sic est dicēda simpliciter bona. Si autē ꝯsideret fm q̄ est passio tñ. ſ. inquantū admittā nihil aliud ꝯsiderādo: sic est malū in genere mali nature: vnde dicenda est bona simpliciter: ⁊ mala fm q̄d. ¶ Ad primū ergo dicēdū q̄ passio xp̄i inquantū est corruptionis inductiua sic est mala: ⁊ hoc ē cōsiderare ipsaz fm quid. sed inquantū est passio volita: ⁊ ad humanā salutē ordinata: sic est optima. ¶ Ad secundū dicēdū q̄ iniuste illata est ex parte occidentiū: sed ex parte ipsius patiētis ex iustissima volūtate ꝓcedit. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ opus operans indeoz est malū simpliciter. sed passio q̄ est opus operatū est quidē simpliciter bona fm q̄ est in patiente q̄uis possit dici mala fm quid. secundū quidē est in actione illoz sicut in causa ⁊ fm q̄ est corruptiua nature: ⁊ ita nō ē ponere cōtraria circa idem. ¶ Quia sic iustitia superat⁹ est diabolus. Cōtra iustitia dei non potest eē sine potentia nec ecōuerso: dicenduz q̄ intelligendū est nō potentia tñ. sed si etiā potētia tñ diabolū supasset adhuc eēt iustitia ex parte dei liberātis q̄uis non eēt ex parte nostra. ¶ Peccante peccati actoz illico inuasit. Cōtra Magis peccauit diabolus q̄ homo: ergo magis debuit ipse inuadi q̄ homo: dicendū q̄ ambos inuasit sententia iudicis fm culpe modū. sed hominē inuasit ⁊ peccati auctoz: tū quia homo illi se subdidit: tū quia homo ex ordine nature sub angelis erat. vnde etiā homini ad exercitium datur. ¶ Predestinatis tñ effecit similē. Cōtra Aliqui etiā non predestinati gratiā accipiūt: dicendū q̄ loquit⁹ de salute finali p quā homo ab omni malo liberat⁹. Vel dicendū q̄ distinguēdū est quia potest intelligi de opere operāte: ⁊ sic malū operati sunt. Uel dicendū de opere operato: ⁊ sic bonum operati sunt.

¶ DISTINCTIO .XXI.

¶ Si in christo diuisio fuit in morte anime uel carnis a verbo.

Post predicta considerandū est vtrū in morte a verbo sit separata anima uel caro. Quidaz putauerunt carnē sicut ab anima ita a diuinitate in morte fuisse diuisam. Si eni inquiunt anima media diuinias carnez sibi vniuit sicut superi⁹ pretactū est: ergo q̄ diuisa est caro ab anima: diuisa est etiaz a diuinitate: quia nō potuit ab anima seiungi per quā verbo erat vnita quin a verbo diuideretur. Fuit autē diuisa in morte ab anima: alioquin vera mors ibi non fuisset: q⁹ ut ait Augu. mors quā timent homines separatio est anime a carne. mors autē quā non timēt separatio est anime a deo. Utraq̄ vo diaboli suasionib⁹ homini ꝓpinata est. Si ergo in christo homine vera mors fuit: diuisa est ibi anima: ac per hoc diuinitas a carne. Huic sue probabilitati addunt auctoritatis testimoniū. Ambro. eni tractans de xp̄i derelictione qui in cruce voce magna clamās dixit Deus deus meus q̄re me dereliquisti: ait. Clamat hō separatione diuinitatis moritur⁹. Nā cū diuinitas mortis verbi libera sit: vtiq̄ ibi mors eē nō poterat nisi vita discederet: q⁹ vita diuinitas est. Hic videt⁹ tradi q̄ diuinitas separata sit in morte ab homine q̄ nisi discessisset hō ille mori nō posset. Quod illi ad carnē referunt quā dicūt a deo separatā. Quib⁹ rñdem⁹ illā separationē sic eē accipiendā sicut intelligit⁹ derelictio q̄ illis verbis significat⁹ Ut q̄d me dereliq̄sti. Quō igit⁹ erat derelict⁹ a patre: cū in cruce se derelictū clamabat. Nō recesserat de⁹ ab hoie ita q̄ eēt soluta vnio dei ⁊ hois. Alioq̄n fuit quoddā tps q̄n xp̄s adhuc viu⁹ hō erat: ⁊ nō deus: quia adhuc vivus se derelictū clamabat non derelinquendū. Si ergo illa derelictio vnionis intelligat⁹ solutio: ante facta fuit solutio dei ⁊ hois q̄ xp̄s mortu⁹ eēt. Sed quis hoc dicet? Fateamur igit⁹ deū quodāmō illuz hominē in morte deseruisse: q⁹ potestati psequētiū eum exposuit ad tps: nō suā potentiā exercēdo illū defendit ut nō moreret⁹. Sepauit se diuinitas: quia subtraxit ꝓtectionē: sed nō soluit vnionē. Sepauit se foris ut nō adesset ad defensionem: sed nō intus defuit ad vnionē. Si nō ibi cohibuisset potentiam sed exercuisset nō moreret⁹ xp̄s. Mortu⁹ est xp̄s diuinitate recedēte. i. effectū potētie in defendēdo nō exhibēte. Hic est hirc⁹ apopōpeyus q̄ altero hirco imolato in solitudinē mittebat⁹: ut legit⁹ in Leuiti. Hirci eni duo humanitas ⁊ diuinitas xp̄i intelligūtur. Humanitate igit⁹ imolata diuinitas in solitudinē abijt. i. in celū. Vñ Esitius sup Leuiti. in solitudinē. i. in celū tpe passionis diuinitas abisse dicitur: nō locū mutās sz quodāmō virtutē cohibēs ut possent impij ꝓsūmare passionē. Abijt ergo. i. uirtutē cohibuit: ⁊ portauit iniq̄tates nr̄as: non ut haberet sed ut ꝓsumeret. De⁹ eni ignis ꝓsumens est. Ex his satis ostēdit⁹ premissa uerba Ambro. sic eē accipienda ut prediximus.

¶ Aliam inducunt auctoritatem.

Hij quoq̄ auctoritatib⁹ innitunt⁹ q̄ asserūt diuinitatem in morte recessisse ab hoie fm carnē. Ait eni athanasius Maledict⁹ q̄ totū hominē quē assumpsit dei fili⁹ denuo assumptū uel liberatū tertia die a mortuis resurrexisse nō ꝓfitet⁹. fiat fiat. Si inquiūt denuo assumptus est hō in resurrectione quē assumpserat in incarnatione. deposuit ergo eum in morte. Sepata ergo fuit diuinitas in morte ab hūanitate. Quib⁹ respōdem⁹ q̄ si his uerbis assumptio talis intelligat⁹ q̄ sit fm vnionē: non carnē tñ sed totū hominē. i. animā ⁊ carnē denuo sibi vniuit in resurrectione: quia non simpliciter hominē sed totū hominē assumptū dicit. Totū igit⁹ hominē in morte deposuit. i. animā ⁊ carnē Sz quis nisi hostis ueritatis dicat animā a uerbo depositā? Et tñ nisi hoc fateant⁹ q̄ tot⁹ hō sit assumptus: nō pro eis facit illa auctoritas q̄ totū dicit assumptū. Sciendū est igit⁹ athanasiū id dixisse ꝓtra illoz perfidiā q̄ resurrectionē xp̄i negabāt putātes morte detineri q̄ solus inter mortuos liber est. Jō illū maledicit q̄ nō ꝓfitet⁹ totū hoiez denuo assumptū resurrexisse. i. xp̄m aiaz corpori denuo ꝓiunxisse: ⁊ in illis duob⁹ denuo ꝓiūctis in resurrectiōe vere fm hoiez vixisse sic añ morte. Nā in morte separata ē aia a carne. vñ ve dicit⁹ xp̄s mortuus: sed neutrum separatū est a uerbo dei.

¶ Astruit carnē a verbo in morte separatā nō esse. Sicut augu. sup io. docet tractās illud uerbū Ego pono animā meā ut iterū sumā eā Nemo tollit eā a me: sz pono eā a meipso. Potestatē habeo ponēdi eā ⁊ iterū sumēdi eā. Hic anima dicit amissam. a quo emissa est. a seipsa non est emissa: qz seipsam nō posuit. nec verbū aiaz posuit uel carnē. Caro eni animā posuit: sz ptāte in se manētis deitatis. Potētia ergo deitatis aia diuisa est a carne: sed neutrū a verbo dei. vñ aug. verbum exquo suscepit hominē. i. carnē ⁊ animā nunqz deposuit animā ut eēt aia a uerbo sepata: sed caro posuit animā qñ expirauit q̄ redeūte surrexit. Mors ergo ad tēpus carnē ⁊ animā sepauit: sed neutrū a verbo dei. Caro igit ponit ⁊ sumit animā nō ptāte sua: sed potestate inhabitantis carnē deitatis. Hic euidēter tradit nec animā nec carnē a uerbo dei in morte diuisam: ut aliquo modo soluta fuerit vnio. vñ aug. ꝯtra felicianū: Absit ut sic xp̄s senserit mortē ut q̄ntū in se est uita uitā pdiderit. Si eni hoc ita eēt uite fons aruisset. Sensit igit morte participatione humanā affect⁹ quē spōte susceperat. nō natura sue pdidit potentiā p quā cūcta viuificat. Sic in sepulchro carnē suā cōmoriendo nō deseruit: sicut in utero uirginis cōnascēdo formauit. Mortu⁹ est ergo nō discedēte uita: sicut passus est nō pereunte potētia. Nemo tollit animā ei⁹ ab eo qui potestatē habet ponēdi ⁊ sumēdi. Ecce ⁊ hic habes xp̄m nō deseruisse carnē in morte ⁊ uitā nō discessisse a mortuo: ⁊ p spōte tradidit spiritū: nō ali⁹ extorsit. unde ambro. Emisit xp̄s spiritū: ⁊ tñ q̄si arbiter eruendi suspēdendiqz corporis. emisit spiritum: nō amisit. Pēdebat in cruce ⁊ oia cōmouebat. Sz unde emisit. Ex carne. Quo emisit. ad patrē.

¶ Qua ratione dicit xp̄s mortuus ⁊ passus.

Recedente vo aia mortua est caro xp̄i. Et qz caro mortua est mortu⁹ est xp̄s. Sicut eni mortuus dicit deus qñ mortuus est hō ita mortuus dicit hō qñ mortua est caro. Sepatio aie mors carnis fuit. Propter carnē ergo vnitā uerbo q̄ mortua est dicit deus mortuus. ⁊ propter carnez ⁊ animā q̄ vtraqz dolorē sensit dicitur deus passus cū diuinitas ois doloris exsors existeret. Vñ Aug. Verbū caro factū est: ut p carnez panis celestis ad infantes transiret: ⁊ fm hoc ipsum uerbū crucifixū est. sz nō est mutatū in hominē: hō in illo mutat⁹ est ut melior fieret q̄z erat. Per id ergo q hō erat mortuus est deus. ⁊ p id q deus erat homo excitat⁹ est ⁊ resurrexit. Quicquid passus est homo nō potest dici nō passus deus quia deus erat hō. Quō potes dicere non esse passum iniuriam si vestis tua cōscindatur: cuius vestis tua nō sis tu. Multo magis ergo quicquid patitur caro vnita uerbo debeat dici pati deus: licz verbum nec mori nec corrumpi nec mutari potuerit. Sed quicquid horum passus est in carne passus est. De hoc etiam ambrosius in tertio libro de spiritu sancto ait: Quod uerbi caro patiebatur manens in carne verbum in se pro corporis assumptiōe referebat ut pati diceretur: quia caro patiebat sicut scriptū est: Christo in carne passo Hic docetur qua ratione deus nl̄ dei filius passus uel mortuus dicitur: non quia mortem senserit inquantū deus est: sed quia caro ei vnita mortua est. Scōm quam rationem dicit augustinus: Si quis dixerit atqz crediderit filium dei deū passum: anathema sit. Cuius dicti causam ex qua intelligentia sumenda est aperiens in eodem subdit: Si quis dixerit q dolorē in passione sentiebat filius dei deus ⁊ non caro tñ cum anima quā sibi acceperat: anathema sit. Sane igit dici potest q mortuus est de⁹ ⁊ non mortuus: passus est dei filius ⁊ non passus. passa est tertia persona ⁊ non passa. crucifixum est verbum ⁊ non crucifixum. fm alteram naturā passus est: fm alteram impassibilis. Vnde ambrosius Generalis est ista fides quia christus dei fili⁹ ⁊ natus ex virgine: quem quasi gigantem propheta describit eo q bifarmis gemineqz nature vnus sit: cōsors diuinitatis ⁊ corporis. Idez ergo patiebatur ⁊ non patiebatur: mouebatur ⁊ nō mouebatur: sepeliebatur ⁊ non sepeliebatur: resurgebat ⁊ non resurgebat resurgebat fm carnē q̄ mortua fuerat: nō fm verbum quod apud deū semp manebat.

¶ Postqz determinauit magister de his que xp̄s cū humana natura assumpsit. s. gratia ⁊ sciētia ⁊ defectib⁹: ⁊ de his q̄ p humanā naturā operatus est. s. de meritis ipsius: Hic determinat de morte quaz in humana natura sustinuit. Diuiditur autē hec pars in duas. Primo determinat ea que ad mortē xp̄i pertinēt. Secūdo ea que ad mortē xp̄i ꝺsequunt di. xxij. ibi: Hic querit. Prima diuidit in duo. Primo inq̄rit vtrū mors fuerit in xp̄o fm separationē deitatis a carne. Secūdo supposito q nō ostenditur qua ratione xp̄s dicat mortuus ibi: Recedente vo. Circa primū duo facit. Primo mouet questionē. Secūdo determinat eam ibi: Quidā putauerūt. Et circa hoc duo facit. Primo excludit errorē. Secundo veritatē ꝺfirmat ibi: Sicut Augu. sup Jo. Circa primū duo facit. Primo excludit ꝓbationē erroris sumptā ex ratione ⁊ auctoritate Aug. Secūdo ꝓbationē sumptā ex auctoritate Athan̄. ibi: Alij quoqz. Circa primū tria facit. Primo ponit rationē ipsarū. Secundo auctoritatē q̄ videt ꝓ eis facē ibi: Huic sue ꝓbabilitati. Tertio soluit ibi: Quib⁹ respōdem⁹ ¶ Alij quoqz. Hic tria facit. Primo ponit obiectionem ex auctoritate athanasij. Secūdo ostēdit q illa auctoritas nō facit ꝓ eis ibi: Quib⁹ respondem⁹. Tertio auctoritatē athanasij exponit ibi: Sciendū est igit. ¶ Hic est duplex questio. Prima de morte xp̄i. Secunda de resurrectione eius. ¶ Questio Prima.

Circa primū queruntē tria. Primo vtrum in morte xp̄i fuerit sepata deitas ab humanitate. Secundo vtrum corpus xp̄i fuit dissolutū vel incineratū. Tertio vtrū debeat simpliciter concedi q christus vel filius dei sit mortuus.

Ad primū sic ꝓcedit. videt q in morte christi deitas a carne sepata sit. Remoto eni medio separant extrema que per mediū coniūguntē. sed sicut in. ij. di. dictum est diuinitas coniungebat carni mediante anima: ergo separata anima a carne separabat etiaz diuinitas. ¶ Ꝓ sicut in. ij. di. dictū est corpus insensibile non est assumptibile. sed separata anima caro remanet quoddaz corpus insensibile: ergo nō potuit remanere deitati vnita: cū nihil possit esse vnitū quod nō est assumptibile. ¶ Ꝓ nulla res est mortua que habet in se vitam. sz si deitas in morte a carne separata non fuisset habuisset in se vitā que etiam est fons inde

ficiens vite: ergo mortua nō fuisset. ¶ Ꝑ vnio humane nature ad diuinam est per gratiā. sed corpus nō est capax gratie nisi mediante anima: ergo corpus separata anima non potest remanere deitati vnitum. ¶ Sed ⁊tra. filius dicitur iacuisse in sepulchro: alꝫ de hoc nō esset fides que habet obiectū veritatē increatā. sed hoc nō dicitur nisi quia corpꝰ in sepulchro fuit: ergo deitas a corpe separata non fuit. ¶ Ꝑ Leo papa dicit Tanta fuit vnio dei ⁊ hois vt nec supplicio possit diminui nec morte distingui. sed suppliciū pati ⁊ mori corporis est: ergo corpꝰ in morte a diuinitate non est separatū.

¶ Ulterius videt̄ q deitas sit separata ab anima. vtraq; enī mors vt dicitur in littera. s. qua separat̄ corpꝰ ab anima ⁊ qua separat̄ aīa a deo diaboli suasu homini propinata ē. sed christus in se accepit mortē qua separat̄ corpus ab anima vt a nobis excluderet qō suasu demonis in nobis deuenit: ergo similiter debuit pati mortem que est separatio anime a deitate. ¶ Ꝑ quicunq; deponit aliquid: illud a seipso separat. sed filius dei dicit de seipso Joan. x. Ego pono animam meā. ergo eam a se separauit. ¶ Ꝑ sicut supra di. v. dictū est vniens est vnitū: sicut ratione vnionis deus est homo. si igitur anima esset deo vnita post mortē: posset dici q deus eēt anima. ¶ Ꝑ ratione vnionis dei ad hominē est cōmunicatio idiomatū vt dicit Damascenus. sed anime idiomata nō dicuntur de filio dei. non enī potest dici q filius dei sit forma corporis: ergo non remanet post mortem anima verbo vnita. ¶ Ꝑ si eēt verbū vnitū anime ⁊ corpori cum illa sint ad inuicem diuisa essent due vniones verbi ad illa duo. sed ante mortez erat tñ vna vnio: ergo aliqua vnio facta est de nouo in morte christi: quod est incōueniens. ¶ Ꝑ anima ⁊ corpus separata fuerunt duo quidez. si ergo verbum vtriq; vnitum remansit: videtur q fuerūt duo vel tria christus in morte: quia vniens est vnitū. ¶ Sed cōtra. maior est coniūctio anime ad deum per vnionem in persona q̄ que est per fruitionē. sed anima deo coniūcta per fruitionem nunq̄ ab ipso separat̄: ergo multo minus coniuncta ei per vnionē in persona. ¶ Ꝑ filius dei dicitur descendisse ad inferos. sed hoc nō cōuenit sibi nisi ratione aīe: ergo filius dei post mortem habuit animā sibi vnitā. ¶ ℟ᵒ dicendū ad primā questionē q corpus christi in morte nō fuit separatū a deitate. Cuius ratio ex tribus accipi potest. Primo ex parte dei: qz cum sit īmutabilis ei quod perfecte sibi coniunctū est incōmutabilitatē p̄stat: vt. s. īmutabiliter ei adhereat. Secūdo ex parte ipsius assumpti: quia per mortē quam ex obediētia patris sustinuit nō debuit suam dignitatē amittere: sed magis clarificare. Tertio ex fine assumptionis: quia ea que post mortē ipsius circa ipsum acta sunt salutaria nobis nō fuissent nisi deitas adiūcta eēt. ¶ Ad primū ergo dicēdū q sicut supra dis. ij. dictū est: anima q̄ntū ad vnibilitatē corporis est mediū necessitatis: qz corpꝰ nō eēt vnibile nisi inq̄ntū est animatū. sed q̄ntū ad vnionē in actu est mediū ogruētie: quo remoto nō necessario vnio tollit̄: vt supra. ij. dis. dictū est. ⁊ ideo quia separata anima a corpore adhuc remansit in corpore ordo ad animā: ⁊ vnibile remānsit ⁊ vnitū. ¶ Ad secundū dicendū q q̄uis esset actu insensibile: tñ hoc habebat supra alia corpora insensibilia q̄ inerat ei ordo ad aīam humanā. ¶ Ad tertiū dicēdū q deitas nō potest eē forma corporis. Ad hoc aūt q corpꝰ sit vnū oportet q sit aliq̄d vnificans formaliter. ¶ Ad quartū dicēdū q corpus nō est susceptiuū gratie habitual̄: qz illa ordinat̄ ad actus spūales q̄ non p̄nt corpori cōicari. hec aūt gratia est mediū ogruētie ad vnionē ex pte aīe. ſz gratia vnionis q̄ est ipsa vnio gratis facta pōt eē in corpore: qz ista gratia ordinat ad eē in psona diuina cuiꝰ particeps est corpus sicut ⁊ aīa: ideo etiā corpꝰ pōt remanē vnitū aīa separata in quo etiaz manet aliq̄s ordo ad gloriā ex eo q fuit instrumentū aīe habētis gratiā: vt dictū est: vt sic etiā habitual̄ gratia quodāmō in corpus redūdet: vt supra dis. xiij. dictū est. ¶ Ad secundā questionē dicendū q propter easdē rōnes aīa a verbo in morte x̄pi separata non fuit: ⁊ adhuc amplius inquantū aīa īmediatius ⁊ pluribus modis verbo vnit̄ q̄ corpus. ¶ Ad primū ergo dicendū q mors aīe est sm separationē aīe a deo p peccatū oppositā diuunctioni que est p charitatē: quā mortē x̄pm assumere nō decuit sicut nec peccatū: vt supra di. xv. dictū est. ⁊ iō hec ratio nō est ad propositū. quia etiā si eēt separatio pfecta aīe a verbo q̄ntū ad diunctionē q̄ est in psona adhuc aīa nō esset mortua sed viua inq̄ntū remaneret deo p charitatē diūcta. ¶ Ad secundū dicēdū q filius dei dicit̄ animā ponere: nō quidē a se sed a carne a qua in morte separata fuit. ¶ Ad tertiū dicēdū q aīa nō nominat psonā sed partē nature. vñ aīa nō est vnita verbo sicut importans id in quo facta est vnio sicut est de hoc noīe hō: ⁊ ideo nō potest dici q filius dei sit aīa: sicut pōt dici q sit hō sm q est hīs animā. ¶ Ad quartū dicendū q sicut ea que dicunt̄ de natura humana sm rationē nature nō p̄nt p̄dicari de filio dei vt qō dicit̄ eē cōis x̄po ⁊ aliis hoīb⁹: ita etiā ea que predicant̄ de aīa x̄pi inq̄ntū est pars nature non p̄nt dici de filio dei sicut q est forma vel aliquid huiusmodi. Ea aūt que predicant̄ de ipsa inq̄ntū est q̄d subsistēs p̄nt de filio dei predicari: sicut q descendit ad inferos: ⁊ alia huiusmodi. ¶ Ad quintū dicendū q sicut supra di. viij. dictū est relationes sm rem multiplicantur sm multiplicationē illoz supra que fundant̄ relationes. vnde ꝺingit q relatio ex parte vni⁹ extremi est vna que ex parte alteri⁹ multiplicat̄: sicut de illo q̄ vna paternitate ad multos filios refert̄ qui ad ipsum multis filiationib⁹ referuntur. ita etiā est hoc quia ex parte ipsi⁹ filij dei est vna tñ q̄uis non sit ex parte ipsius relatio realis ſz rationis tñ. Ex parte autē assumptoz que diuisa sunt sunt due vniones in actu post mortē. q̄ aūt erat vna in actu ⁊ multe in potētia. vnde nō oportet q aliq̄ vnio fiat ibi de nouo: sicut nec in diuisione ꝺtinui fit aliq̄d de nouo inq̄ntū id quod p̄ius erat multa potētia: vnū actu: fit actu plura. ¶ Ad sextum dicendum q sicut humana natura non est ypostasis in x̄po q̄uis possit dici singulare ⁊ indiuiduū: vt supra di. vj. dictū est. ita etiam anima ⁊ corpus nō sunt due complete ypostases: sed vnite vni ypostasi filij dei q̄uis possunt dici duo singularia vel duo indiuidua. sed nō sequit̄ ex hoc q x̄ps sit duo: quia neutrū illoz de x̄po predicat̄ vel de filio dei.

Ad secundū sic procedit̄. videtur q corpus x̄pi post mortē debuit dissolui siue incinerari Debze. ij. dicitur Christus debuit per omnia fratrib⁹ assimilari. sed alij homines qui dicunt̄ fratres christi sm corpus incinerant̄: ergo ⁊ corpus christi incinerari debuit. ¶ Ꝑ sicut separatio anime a carne fuit inflictū homini propter peccatū primi parētis: ita etiā incineratio. quia dicitur Genesis. iij. Terra es ⁊ in terrā ibis. sed christꝰ pro nobis sustinuit mortem vt debitū nature solueret: ergo similiter corpus eius incinerari debuit. ¶ Ꝑ humilitas ē meritū exaltatiōis phiſ. ij. sed corpꝰ christi fuit maxime exaltandū: ergo debuit vsq; ad incinerationē humiliari. ¶ Ꝑ omne compositū ex contrarijs naturaliter est dissolubile in cōtraria. sed corpus x̄pi fuit ex cōtrarijs compositū: quia fuit eiusdem nature cuius sunt corpora nostra: ergo cū incineratio nihil aliud sit q̄ resolutio corporis ad cōtraria ex quibus constituit̄ videt̄ q corpus christi incinerari debuit. ¶ Ꝑ anima non recedit a corpore q̄ditu in corpore manet equalitas complexionis q̄ requiritur vt dispositio in corpore animato: quia per hanc dispositionem materia fit necessaria ad talem formā. sed in morte christi anima recessit a corpore: ergo in corpore non remansit illa equalitas que exigitur ad corporū animationē. sed ablata equalitate complexionis vnū contrariū superat aliud ⁊ corrumpit illud: ⁊ sic sequit̄ corporis dissolutio ⁊ incineratio: ergo corpus christi fuit corruptū ⁊ incineratū. ¶ Sed cōtra. Psal. Non dabis sanctū tuū videre corruptionē. hoc autē nō potest intelligi de corruptione mortis: quia ipse mortuus fuit: ergo intelligit̄ de corruptione incinerationis. ¶ Ꝑ corpori nō debet̄ incineratio nisi propter

corrūptionem fomitis. sed in christo nunq̄ fuit corruptio fomitis: quia natus & cōceptus fuit sine originali: ergo corpus xp̄i nō debuit incinerari. ¶ Anima diuīcta corpori ipm ab incineratione. sed virtus diuina est maior q̄ virtus aie: ergo cū corpori xp̄i sit diuīcta deitas videt q̄ nō debuit incinerari. ¶ Ad 2° dicendū q̄ mors & incineratio & huiusmodi defectus sunt pene originalis peccati. in xp̄o aūt nunq̄ fuit originale: vnde xp̄s nō contraxit huiusmodi defect⁹ ex necessitate sue originis: quia sine originali cōcept⁹ fuit: nec in eo fuerūt quia ipse esset debitor eor: quia peccatū in eo nunq̄ fuit. sed volūtarie defectus humane nature assumpsit ad cōplendū opus nostre redēptionis: & vt in his nobis mereret. Unde cū opus redemptionis eēt in passione cōpletū: quia dixit consūmatū est Jo. xix. & corp⁹ sine aīa nō est in statu merendi: ideo corpus ei⁹ incineratū nō fuit. ¶ Ad primū ergo dicēdū q̄ assimilatio illa intelligit̄ q̄ntū ad illa q̄ sunt de veritate nature: & q̄ntū ad ea q̄ ptinēt ad opus redemptionis. ¶ Ad secundū dicendum q̄ p passionē qua separata est aīa a carne remouit a nobis mortez & oēs alios defect⁹ humane nature q̄ntū ad sufficientiā cause. & ideo non oportuit q̄ ad remouendū incinerationerationē corpus eius incinerarē. ¶ Ad tertiū dicenduz q̄ humilitas illa fuit necessaria ante opus redemptionis: & q̄n xp̄s erat in statu merēdi: nō autē post mortē vt dictū est. ¶ Ad quartum dicendū q̄ compositū ex cōtrarijs necessario in ipsa resoluit̄ nisi sit aliq̄d p̄hibens. In xp̄o aūt erat aliq̄d p̄hibens. s. virtus diuinitatis & puritas a corruptione fomitis. ¶ Ad quintū dicendum q̄ q̄uis illa tēperies cōplexionis que est necessitas ad formā aie fuerit amota in morte: nō tū inde secuta est dissolutio & putrefactio corporis ratione predicta.

Ad tertium sic proceditur. videtur q̄ christus vel filius dei nō debeat dici mortuus. Ea enī q̄ hñt repugnātiā intellectui ad filiū dei de eo nō predicant̄. sed cū dei fili⁹ sit vita sicut dicit̄ Jo. xiiij. mortuū eē hz repugnantiā intellect⁹ cū ipso: ergo nō debet dici q̄ sit mortuus. ¶ Esse creaturā conuenit alicui sm q̄ est a deo. sed corrūpi sm q̄ est ex nihilo: ergo magis pertinēt ad defectū creature ea q̄ corruptionē important q̄q̄ nomē creature. & nomē creature nō dicit̄ de xp̄o: vt supra di. xj. dictū est. ergo multo minus p̄t dici q̄ sit mortuus. ¶ fili⁹ dei est diuina ēntia. sed nō p̄t dici q̄ diuina essentia sit mortua: ergo nō debet dici q̄ fili⁹ dei sit mortuus. ¶ Contradictoria nō sunt vera de eodē. sed filio dei vere dicit̄ q̄ est īmortal: & p consequens nō est mortuus: ergo nō p̄t dici q̄ fuerit mortuus. ¶ illud quod est partis nō predicat̄ de toto. sed mors est corporis a quo aīa separat̄: ergo videt̄ q̄ xp̄s nō possit dici mortu⁹ ¶ Sed contra est quod dicit̄ in symbolo Crucifixus mortuus & sepult⁹. ¶ nullus bō dicit̄ mortuus nisi ex eo q̄ aīa eius a corpore separata est. sed aīa xp̄i est a corpore separata ergo ipse est mortuus. ¶ sicut supra dictū est redemptio nō potuit conuenienter fieri nisi p mortē filij dei: ergo si ipse nō est mortuus: videt̄ q̄ nō sum⁹ adhuc redempti: quod est hereticū. ¶ Ad 2° dicendum q̄ sicut supra di. xj. dictū est: ea q̄ solū ad naturā ptinent simpliciter & sine determinatione de xp̄o dici p̄nt. mors autē in nobis est sm separationē aīe a corpore: & passio est sm lesionē corporis: vel etiā sm īmutationē aīe q̄ sunt ptes humane nature. & ideo simpliciter dicendū est q̄ xp̄s mortu⁹ est & passus. ¶ Ad primū ergo dicendū q̄ nō est ibi aliq̄ repugnātia intellectuī: quia mors cū sit cōditio nature refert̄ ad humanā: vnde nō opponit̄ diuine vite. ¶ Ad secundū dicendū q̄ nomē creature nō magis se hz ad naturā q̄ p̄sonā. & iō nō p̄t dici simpliciter rōne nature sicut supra dictū est: precipue cū creatio respiciat esse q̄ magis videt̄ ptinere ad suppositū q̄q̄ ad naturā. & iō q̄ magis vel min⁹ ad defectū ptineat non facit ad ꝓpositū. ¶ Ad tertiū dicenduz q̄ vnio nō est facta in natura sed in p̄sona. & iō ea q̄ sunt nature p̄nt predicari de p̄sona: non autē de alia natura. ¶ Ad q̄rtū dicēdū q̄ hec est simpliciter vera Fili⁹ dei vel xp̄s est īmortal: & filiꝰ fili⁹ dei est mortuus: quia ea q̄ sunt vtriusq̄ nature p̄nt affirmari de persona. Sed tū hec Xp̄s nō est mortuus est vera sm q̄d: & falsa simpliciter: q̄z ad veritatē affirmatiue sufficit q̄ sm aliquā naturā conueniat q̄ō de p̄sona dicit̄. sed ad veritatē negatiue oportet q̄ sm neutraz conueniat. vnde hec est falsa simpliciter Xp̄s nō est aīal: & vera sm q̄d. s. sm diuinā naturā. nō est aūt incōueniēs q̄ vnū cōtradictoriorū dicat̄ de aliquo simpliciter: & alterū sm q̄d.

¶ Ad quintū dicendū q̄ ea q̄ sunt partis tū & parti nata cōuenire dicunt̄ de tota rōne partis: sicut homo dicit̄ crispus propter capillos. & ita mors q̄ est cōditio corporis de p̄sona p̄t predicari. Tū sciendū est q̄ sicut generari est compositi ita & corrūpi cuius subiectū generationis & corruptionis sit materia.

Questio Secunda.

Deinde querit̄ de resurrectiōe xp̄i. Et circa hoc quer̄unt̄ q̄ttuor. Primo de necessitate resurrectionis. Secūdo de tpe. Tertio de argumētis resurrectiōis in cōi. Quarto de eis in speciali.

Ad primū sic procedit̄. videt̄ q̄ nō fuerit necessariuz xp̄m resurgere: q̄z sicut dicit Damas. resurrectio est ei⁹ quod cecidit: & dissolutū est iterata surrectio. cū xp̄s nō cecidit p peccatū: nec ei⁹ corp⁹ dissolutū est: g̃ nō debet ei resurrectio. ¶ Aug. dic̄ q̄ p vbū dei fit resurrectio aīarū: p verbū incarnatū fit resurrectio corpor. sed verbū caro factū est in incarnatione: ergo non fuit necessaria resurrectio neq̄ ad resurrectionē corpor neq̄ ad resurrectionē aīarū. ¶ post vltimā cōsūmationē nō est aliq̄d necessariū. cū vltima consūmatio facta est in passione: q̄z tūc dixit consūmatū est Jo. xix. ergo nō oportuit q̄ postea resurgeret. ¶ ad hoc xp̄s humanā naturā assumpsit vt ipsam restauraret. sed plena restauratio facta est in passione: q̄z & ianua aperta est & liberati sumus a pctō pena & seruitute diaboli: ergo nō oportuit vt iterato corpus assumeret. ¶ Sed cōtra. i. Corin. xv. Si xp̄s nō resurrexit inanis est fides nostra. cū sine fide non iustificamur: ergo necessariū fuit xp̄m resurgere. ¶ Hze. dicit q̄ vitā nostrā resurgendo repanit: ergo necessariū fuit q̄ xp̄s resurgeret. ¶ Ad 2° dicendū q̄ necessitas resurrectiōis xp̄i ex trib⁹ apparet. Primo ex ipsa cōditiōe nature assūpte. Aīa enī & corp⁹ sunt partes humane nature: oīs aūt pars est imperfecta respectu totiꝰ: vt p̄z p p̄hm in. iij. phisi. vñ nec corpori sine aīa nec aīe sine corpore inest oīs p̄fectio quaz nata sunt habē. Et q̄z nature assumpte debebat̄ oīs p̄fectio quaz cōtingit in natura repire: ideo ei debebat̄ q̄ corp⁹ aīe semp eēt diuīctū. q̄ aūt ad tps separata fuerūt: hoc fuit ꝓpter necessitatē nostre redēptionis. Secūdo ex merito passionis ei⁹: q̄z ex humilitate passionis meruit gloriā resurrectiōis. Tertio ex parte nr̄a: vt. s. in capite gl'iosa resurrectio inchoaret̄ q̄ in mēbris futura erat. Et iterū vt illis q̄ sunt in patria non solū sit gl'ia de visione diuinitatis: cū etiā de visione humanitat̄ gl'ificate in xp̄o q̄ntū ad corp⁹ & q̄ntū ad aīaz. ¶ Ad primū igit̄ dicēdū q̄ illa diffinitio est resurrectiōis sm q̄ in alijs hoīb⁹ inuenit̄. Sz resurrectio xp̄i p̄t sic ꝓprie diffiniri Resurrectio est corpis facti incorruptibil' ad aīaz iterata vnio. Uel p̄t dici q̄ q̄uis xp̄s nō ceciderit p peccatū: cecidit tū a vita nē p' mortē. & corp⁹ q̄uis nō sit dissolutū p cineratiōez est tū facta dissolutio corporis & aīe. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ vbū caro factū est ꝓprima dispositio ad resurrectionē nostrā: cū vbū caro factū factū est & a morte resurgēs. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ in morte xp̄i fcā est consūmatio oīuz eor q̄ exigebant̄ ad satisfactionē: q̄ q̄dē p resurrectionē nō est fcā: cū magis noue vite inchoatio. ¶ Ad q̄rtū dicēdū q̄ q̄uis xp̄s natura nostrā ad hoc assūpsit vt eā reparet: nō tū seq̄t̄ q̄ repata nā debeat eā vel aliquā ei⁹ partē abiscere: cū magis ꝓpetuo tenē sic ꝓpetua ē reintegretio fcā in nā. Uel dicēdū q̄ q̄uis p passionē ꝓprie loquēdo sit fcā repatio q̄ntū ad amotionē mali: tū p resurrectionē oportuit q̄ cōsūmaret̄ q̄ntū ad pfectionē in bono.

Ad secūdū sic ꝓcedit. videt ꝙ xps non debuit tertia die resurgē. Caput enī ē ofozme mēbris in nā. ſz ꝑ resurrectionē nā repat q̄ntū ad passibilitatē z mortalitatē: ergo xps debuit sil cū alijs resurgere: z nō tertia die ℂ Ꝺ vt dicit glo. Hebr. xj. ad hoc est dilata resurrectio oīuz in finē mūdi vt sil resurgētib⁹ sit mai⁹ gaudiū. ſz de resurrectione nulli⁹ sci est tantū gaudiū sicut de resurrectiōe xpi: ergo etiā ipse debuit vsq; ad finē mūdi suā resurrectionē differre: z nō tertia die resurgere. ℂ Ꝺ sepatio aīe a corpore in xpo nō fuit facta nisi ꝓpter redēptionē humane nature. ſz in instāti mortis redēptio soluto ꝑcio cōpleta est: ergo debuit statim resurgē. ℂ Ꝺ plus offerendū fuit xpo q̄z alicui alteri boi. ſz q̄dē boies q̄ viui inuenient in fine mūdi statim post mortē resurgēt: ergo multo magis xps resurgē debuit statī z nō in tertiū diē resurrectiōez differre. ℂ Ꝺ Mat. xij. dīs dicit: Sicut fuit ionas in vētre ceti sic erit fili⁹ hois in corde terre. ſz nō fuit in corde terre nisi q̄diu fuit mortu⁹: ergo tribus dieb⁹ z trib⁹ noctib⁹ mortu⁹ fuit: ergo nō resurrexit tertia die: ſz magis q̄rta vel q̄nta. ℂ Ꝺ nox ⁊tra diē diuidit. ſz Grego. videt dicē in omel. pasce xp̄m de nocte resurrexisse: sic sampson de nocte portas gaze tulit: ergo xps nō resurrexit tertia die ⁊mo magis secūda nocte. ℂ Sed ⁊. in simbolo dicit Resurrexit tertia die ſm scripturas. ℂ Ꝺ Ro. vj. dicit glo. Quieuit in sepulchro vna die z duab⁹ noctib⁹: q⁹ nr̄az duplicē vetustatē sua simpla ofumpsit: ergo tertia die resurrexit. ℂ Ꝺ oueniēs erat vt veritas mortis nobis manifestaret. sed in ore duoꝝ vel triū testiū stat oē vbū: ergo oueniēs fuit vt tertia die resurgēt ℂ R⁹ dicēdū ꝙ sic dictū ē xps nō sustinuit mortē q⁹ demitor mortis eēt: ſz vt mortē nr̄az sua morte destruēt. Ad b aūt ꝙ mors nr̄a destrueret duo requirebant. vnū. s. vt ipse nō debitor mort⁹ mortē quā nos debeamus ꝑ nobis solueret. Aliud est vt nos virtutē mortis ipsi⁹ cognoscerem⁹ vt ꝑ fidē mortis. virt⁹ mort⁹ in nobis effectū haberet. vñ nō oportuit ꝙ morte detineret nisi q̄ntū ogruebat ad ostēdendā mortis vitatē q̄ sufficiēter manifesta fuit z ogruēter ꝑ hoc ꝙ tertia die surrexit. tū q⁹ sua morte duas nr̄as mortes destruxit: vt tāgit glo. inducta. tū q⁹ ofirmatio q̄ fit ꝑ testes ternario testiū approbat. tū q⁹ pfectio in ternario ofistit: vt dicit in ꝑ⁰ de ce. z mū. z alias etiā ogruentias nō difficile est assignare. ℂ Ad primū ergo dicendū ꝙ alij boies debitores mortis erāt: z mors in eis nō fuit ex necessitate finis ſz ex necessitate culpe. nō aūt sic est in xpo: z ideo nō oportuit ꝙ xp̄i resurrectio vsq; in finē mundi differret. Vel dicēdū ꝙ illud q̄d ē vltimū in opatione oportet eē primū in intentione: vnde oportet ꝙ resurrectionē quā in fine mūdi oſequimur ꝑmo intendam⁹. intētio aūt z dirigit z excitat z roborat ex inspectione alicui⁹ exēplaris in quo finis ſm rem ꝓcedat. vñ sicut intētio nr̄a q̄ intēdim⁹ in gloriā aīe excitat ex inspectione diuine glie q̄ est exemplar nr̄e future bītudinis: ita oportuit ꝙ glia resurrectionis in aliquo exēplari nobis ꝓponeret ad cui⁹ ofozmitatē tēderem⁹. z b est resurrectio xp̄i. vñ dicit Phil. iij. Reformabit corp⁹ humilitatis sue configuratū corpori tc. ℂ Ad primū dicendū ꝙ gaudiū de resurrectiōe xp̄i mouet vt exēplar ex quo dirigimur in finē. nō aūt ita est de alijs scīs: z io nō est sil de xpo z de illis. ℂ Ad tertiū dicendū ꝙ nō solum oportebat ꝙ ꝑ mortē fieret redēptio. ſz ad b ꝙ redēptiōis ei⁹ ꝓticipes essemus oportuit vt vītas mortis nobis ostenderet. z b nō fuisset si statim post mortē resurrexisset. ℂ Ad q̄rtū dicendū ꝙ mortis alioꝝ hominū cognitio non est nobis necessaria ad salutem sicut fides de morte xp̄i. z ideo resurrectio nō est sil de ipso z de illis q̄ viui inuenient in fine mūdi. ℂ Ad q̄ntū dicēdū ꝙ dies vt in. ij. li. di. xiij. dictū est diuersis modis accipit. Aliqñ enī ꝑ die nāli q̄ cōtinet spaciū. xxiiij. horarū: vñ includit diē z noctē. Aliqñ aūt ꝑ die artificiali: sic xps fuit mortu⁹ vna die integra. s. die sabbati z duab⁹ integris noctib⁹. s. ꝑcedēte diē sabbati z seq̄nti: z adhuc plus ꝑ q̄ndā partē sexte ferie. z sic loquit glo. Ro. vj. Si aūt loquamur de die nāli: sic accipiēdo partē ꝑ toto fuit mortu⁹ trib⁹ dieb⁹ z trib⁹ noctib⁹. illa enī pars diei passiōis xp̄i a iona: z deinceps cōputat ꝑ tota die nāli cui⁹ ē pars: vñ cōputat ꝑ vna die artificiali z ꝑ vna nocte. sil⁹ nox post sabbatū cōputat ꝑ tota die nāli sequēte: z sic cōputat ꝑ vna die z vna nocte artificiali: quib⁹ siūgat vna dies integra. s. dies sabbati: z vna nox integra. s. nox ꝑcedēs: inuenit ꝙ xps fuit mortuus trib⁹ dieb⁹ z trib⁹ noctib⁹. ℂ Ad sextū dicēdū ꝙ xps credit resurrexisse in sepulchro qui adhuc ē lux tenebris ꝑmixta. z io aliqñ dicit resurrexisse in die: z aliqñ in nocte.

Ad tertiū sic ꝓcedit. videt ꝙ xps resurrectionē suaz argumētis ꝓbare nō debuit. Ambro. enī dicit Tolle argumēta vbi fides q̄rit. sed de resurrectiōe q̄rit fides: ergo argumēta fieri ad resurrectionē nō debēt. ℂ Ꝺ aut argumēta illa fuerūt sufficiētia ad ꝓbādū resurrectiōez aut nō. si b: b videt in impfectionē inducētis argumenta redūdare. Si aūt fuerūt sufficiētia z argumētū sufficiēs facit sciaz vl agnitionē q̄ nō stat sil cū fide q̄ est de nō apparētib⁹ videt ꝙ euacuauerūt fidē: z abstulerūt meritū ei⁹. ℂ Ꝺ sic est fides de resurrectiōe: ita z de alijs articul. ſz ad alios articulos nō induxit aliq̄ argumēta ꝓbātia: ergo neq; ad resurrectionē inducere debuit. ℂ Ꝺ argumēta ex quib⁹ ꝺ ꝺiū videt seq̄ potiꝰ ofundūt intellectū q̄z elucidāt. ſz in argumētis a xpo ostēsis q̄si ꝺia innuebant. ꝑ b enī ꝙ comedit ostēdebat in se aīalē vitā. ꝑ b aūt ꝙ ianuis clausis intrauit ostēdit spūalem vitā. ergo videt ꝙ argumēta incōgrueter adducta fuerūt. ℂ Ꝺ sic subtilitas est de glia resurrectiōis: ita z claritas. ſz xps gliaz resurrectiōis solū ꝑ subtilitatē ꝓbauit qñ intrauit ad discipulos ianuis clausis: g̃ videt ꝙ insufficienter ostēdit. ℂ Sz ⁊ ē q̄ dr Act. j. Prebuit seipm viuū post passionē suā in multis argumētis. ℂ Ꝺ apli debebāt eē testes resurrectiōis. ſz null⁹ pōt eē testis idone⁹ eoꝝ de quib⁹ certitudinē ꝑ visum z auditū nō hz: g̃ videt ꝙ ipse eis argumēta ꝓbere debuit quib⁹ certificarent de sua resurrectiōe. ℂ Ꝺ magis necessariū erat ꝙ apli haberent fidē de resurrectione q̄z alij boies: q⁹ ipsi erāt q̄ fidē predicare debebant. ſz alijs boib⁹ facta est fides de resurrectione xp̄i ꝑ argumēta miraculoꝝ Mat. vlti. sermonē ofirmāte sequētib⁹ signis: g̃ apl̄is ꝑ argumenta aliq̄ fides de resurrectione fieri debuit. ℂ R⁹ dicēdū ꝙ vt dic Dio. j. c. ce. ie. lumē diuinū nō recipitur in nobis nisi ſm nostrā ꝓportionē. fides aūt causat in nobis ex influētia diuini luminis. z io oz ꝙ istud diuinū lumē ſm nostrā ꝓportionē in nobis recipiat. Cognitio aūt nr̄a nāli ex sensu oriť: z ꝓncipia rōnis ꝓcedit. vñ ſz illa q̄ fides tenet sint supza rationē z sensuz inq̄ntū sunt fidei subiecta: rōne cui⁹ exigit ad eoꝝ cognitionē ꝙ infundat altius lumē fidei. s. tū ex pte nr̄a fuerūt aliq̄ adminicula fidei exhibēda. Attēdit aūt triplex grad⁹ in credēdo. Prim⁹ ē vt alij q̄s rationē trāscēdēs bis q̄ nō videt nec sensu nec rōne assentire parat⁹ sit. z sic adminiculāt fidei miracula q̄ ex eo ꝙ humana rōne nō cōprehēdunt ostēdūt aliq̄d supza rationē eē ei incōprehēsibile. Secūd⁹ grad⁹ ē vt boi ea q̄ credēda sunt determinent. Et qz fides nō innitit nisi vitati pme: inde est ꝙ q̄ntū ad b adminiculat fidei auctoritas ꝑ quā ostēdit se dixit eē dictū. Terti⁹ grad⁹ ē vt fidē quā hz alijs testificet. z q̄ntū ad b req̄rit sensibil cognitio eoꝝ q̄ testificanda sunt: alⁱs nō eēt idoneū testimoniū. Primū gradū ascendunt q̄ de nouo ad fidē ꝺuertunt. z io sig̃ infidelib⁹ data sunt. j. Cor. xiiij. Secūdū aūt gradū ascendūt q̄ in fide instruēdi sunt. z io eis ex auctoritate fides ofirmat. sed apl̄i testes fuerūt fidei. z io pri⁹ inducti sunt ad credēdū, ꝑ miracula: sicut dicit Jo. ij. Hoc initiū signoꝝ tc. postea instructi sūt ꝑ auctoritatē: vt pz in discipul eūtib⁹ in emaus Lu. vl. Et deinde ꝑ visibiles apparitiōes idonei testes effecti sunt. j. Jo. j. Qō vidimus z audiuim⁹. Sz qz ad resurrectiōez cū sit q̄dā mutatio exigit ꝙ idē sit qō de vno extremo ad aliud trāsiuit: io ꝺīs duo ꝑ apparitiōes ꝓbare voluit. i. idētitatē resurgētis: z cō ditionē resurrectiōis. Cōditionē autē resurrectiōis ꝓbauit

ntū ad tria. ſ. quātū ad veritatē vite p̄ b̄ q̄ cū eis locut⁹ est. Silr ntū ad vitatē cozpis p b̄ q̄ eis ſe palpabilē p̄ebuit. ⁊ ntū ad gl̄iaz p b̄ q̄ ianuis clauſis intrauerit idētitatē etiaz pbauit. Et ntū ad nāz p b̄ q̄ comedit. ⁊ ntū ad pſonā p b̄ q̄ ſe eis viſibilē pbuit in eadē effigie in q̄ pri⁹ eū ſoluti erāt videⁿ. ⁊ q̄tū ad accūtia p b̄ q̄ eis cicatrices oñdit. ¶ Ad pmū g̃ dicēdū q̄ intētio Ambro. est dicē q̄ fides nō aſſentit alicui vl̄ diſſentit ꝓpter argumēta: ſz ꝓpter vitatē p̄imā: nō āt q̄n poſſint induci adminiculātia fidei argumēta. ¶ Ad ſecūdū dicēdū q̄ argumēta illa ſufficiēter pbabant illud ad q̄ pbādū inducebant vt dictū est. ſz fides nō est directe de illo q̄ pbabat ſic de obiecto: ſz de diuinitate q̄ pbari non pōt hoī in via. vñ thomas de quo dictū est Quia vidiſti credidiſti: videt ⁊ deū cōfeſſus est. ⁊ ꝓpter h̄ argumēta illa ex ſuppoſitiōe fidei p̄cedebāt q̄. ſ. hō ille in quo nature vitas vel aliq̄d huiuſmodi oſtēdebat eēt de⁹. vnde nō tollebat neq; meritū neq; rō fidei. ¶ Ad tertium dicēdū q̄ articuli fidei q̄dā ſunt de diuinitate tm̄: ⁊ iſti nō pñt ad ſenſum pbari: ſz vel p miracula: vel p auctozitates: ⁊ ſic pbati ſunt. q̄dā autē ſunt de humanitate vnita diuinitati. ⁊ iſti etiaz ad ſenſum oēs pbati ſunt. ſz q̄ paſſio ⁊ aſcēſio in ſeipſa viſa eſt: reſurrectio aūt nō: iō ſigna reſurrectiōis viſibilr oſtēdi opoztuit ex quib⁹ oferēdo ad vitatē reſurrectiōis p̄ueniret. ⁊ ꝓpter h̄ iſta pbatio dicta est argumētatiua: nō aūt pbatio aſcēſionis vel paſſionis. ¶ Ad q̄rtū dicēdū q̄ nō erat in argumēti aliq̄ ɔzietates: q̄ comeſtio referebat ad naturā: ⁊ introire ianuis clauſis referebat ad gl̄iaz. ⁊ ita nō erat reſpectu eiuſdē. ¶ Ad q̄ntū dicēdū q̄ in alijs cozpozib⁹ etiā ſm naturā inuenit claritas ⁊ impaſſibilitas ſicut in cozpozib⁹ celeſtib⁹. ſz ſubtilitas in nullo nāli cozpe inuenit. agilitas aūt oſtēdi viſibiliter nō pōt: q̄ ſenſus p̄ticulariū eſt. agilitas aūt est vt poſſit vndecūq; velit moueri. ¶ Et ꝓterea loco multū diſtātia videⁿ nō pñt. Et iterū q̄ ſile agilitati in radio ſol̄ inuenit. Uñ dicēdū q̄ diſcipul⁹ eūtib⁹ in emaus agilitatē demōſtrauit in hoc q̄ ab oculis eoz ſtatim euanuit Lu. vlti.

Ad q̄rtū ſic p̄cedit. videt q̄ argumētū ſumptū ex viſibili apparitiōe nō fuit ɔueniēs: q̄ ad vitatē reſurrectiōis exigit q̄ ſit verū cozpus humanū q̄d reſurgit. ſz angeli q̄ nō bñt vera cozpa humana apparuerūt multi in ve. teſ. g̃ p apparitionē viſibilē nō oſtēdit veritas reſurrectionis. ¶ Pr̄ oē cozp⁹ videt ſm formā quā bz. ſz forma cozpozis xp̄i ē forma gl̄iosa: ſi ergo apparuit eis in forma gl̄iosa ipm viderūt. ſz claritas gl̄iosi cozpozis nō ē ꝓpoꝛcionata oculo nō gl̄ificato cū ſit maioꝛ claritate ſol̄: g̃ xp̄s a diſcipul⁹ videri nō potuit. ¶ Pr̄ diſcipuli eūtes in emaus viderūt eū in effigie pegrini: aut g̃ illa effigies inerat ei ſm vitatē: aut erat tm̄ in ocul⁹ videntiū. ſi erat in cozpoze xp̄i cū in eo eēt effigies ꝓpria: tūc due effigies erāt fil̄ in vno cozpoze: q̄d ē ipoſſibile. Si aūt erat tm̄ in ocul⁹ videntiū: g̃ erat p̄ſtigioſa apparitio. ſz ea q̄ p̄ſtigioſe apparēt nō demonſtrāt vitatē rei: g̃ p b̄ nō poterat demōſtrari vitas reſurrectiōis. ¶ Pr̄ ɔ. int̄ oēs ſenſus maioꝛē certitudinē facit viſus: vt dicitur in p̄ncipio meth. ſz apli q̄ erāt teſtes reſurrectiōis debebāt habē certiſſimā fidē de reſurrectiōe: g̃ debuit eis fieri argumētū ex viſu. ¶ Pr̄ b̄ pz p id q̄d dr̄. Jo. j. Q̄d vidimus ⁊ audiuim⁹ ⁊c. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ nō debuit ſe ipſis palpabilē exhibē. palpabile enī incoꝛruptibili ɔziū ē vt dic̄ Hze. ſz ɔzia nō pñt eē in eodē. cū g̃ cozp⁹ xp̄i eēt incoꝛruptibile: videt q̄ nō debuit ipm palpabilē exhibē. ¶ Pr̄ differētie tāgibiles ſunt calidū ⁊ frigidū ⁊ huiuſmodi ɔzia. ſz in gl̄ificati cozpozib⁹ nō erūt huiuſmodi ɔzietates vt dr̄: nec etiā in elemēti poſt mūdi innouationē. g̃ cozp⁹ xp̄i palpari nō potuit. ¶ Pr̄ b̄ ſolū palpabile est q̄d ē reſiſtēs tactui: ⁊ cui tact⁹ reſiſtit. vñ aer q̄uis ſit tāgibil⁹: nō tm̄ ē palpabil⁹. ſz cozpi xp̄i nō reſiſtebat aliud cozpus: q̄ ianuis clauſis intrauit: g̃ palpari nō potuit. ¶ Pr̄ ſpir⁹ angeli vl̄ demonis poſſet aſſumē cozp⁹ ſolidū q̄d palpari poſſz: g̃ p palpationē nō ſufficiēter pbat vitas cozpozis. ¶ Pr̄ alij ſenſus ſunt magis ſpūales q̄ tact⁹: g̃ magis p eos debuit vitatē reſurrectionis pbare q̄ p tactū. ¶ Sed ɔtra. Lu. vlt. Palpate ⁊ videte ⁊c. ¶ Pr̄ inter alios ſenſus hō certiſſimū habet tactū vt dicit in. ij. de aīa. cū igit cognitio reſurrectionis debuerit eē certiſſima in aplis p tactū debuit eis oſtēdi. ¶ Ulterius videt q̄ nō debuerit p cicatrices ſuā reſurrectionē pbare: q̄ p ſuā reſurrectionē xp̄s noſtrā demōſtrauit. ſed a reſurgētibus oīs cozruptio removebit. cū igit cicatrix ſit quedā cozruptio: videt q̄ xp̄s per cicatrices ſuā reſurrectionē pbare nō debuit. ¶ Pr̄ ſtatus reſurgētiū est ſtatus imutabilitatis: ergo xp̄s in ſeipſo non debuit demōſtrare niſi quod ſemp in ſe futurū erat. ſed cicatrices nō ſemp in xp̄o debebāt remanere: quia dicit Damaſ. q̄ tm̄ ſm diſpēſationē in xp̄o fuerūt: ergo cicatrices oſtēdere nō debuit. ¶ Pr̄ Jero. dicit ad Marcellā q̄ nō merek tangere xp̄m q̄ reſurrectionē ei⁹ nō credit ꝓpter quod dictū est magdalene Noli me tāgere Jo. xx. ſed thomas reſurrectionē non credebat: g̃ xp̄s cicatrices vulnerū ei palpabiles exhibē nō debuit. ¶ Sz ɔtra. Leo papa: Quis dubitet a mozt⁹ reduiſſe ſaluatozē cui⁹ p̄ſcientiā agnouit oculis: attrectauit man⁹: digit⁹ p̄ſcrutat⁹ est: ergo cū omnē dubitationē ſue reſurrectionis auferre debuerit: videtur q̄ cicatrices digito perſcrutandas p̄ebere debuit. ¶ Pr̄ decet victozē inſignia ſue victozie ⁊ habē ⁊ oſtēdere. ſed ſicut dicit aug. in li. de ci. dei cicatrices vulnerū xp̄i fuerunt victozie ſue indicia: ergo decuit vt eas haberet ⁊ oſtēderet. ¶ Ulterius videt q̄ nō debuit p māducationē ſuam reſurrectionē oſtēdere. cōmeſtio enī ſpectat ad vitā aīalē. ſz p reſurrectionē nō trāſit ad vitā aīalē vt dicūt ſaraceni ⁊ iudei: ergo xp̄s p comeſtionē reſurrectionē pbare nō debuit. ¶ Pr̄ cibus comeſtus cōuertit in cozpus comedētis. ſz in cozp⁹ xp̄i nō potuit aliq̄d ɔuerti: q̄ tam erat extra ſtatū generationis ⁊ cozruptionis: ergo videtur q̄ comedere nō debuit. ¶ Pr̄ angeli qui apparuerūt abrae māducauerūt: nec tm̄ in eis fuit veritas humane nature: ergo p cōceptionē verā reſurrectionē humane nature pbare nō debuit. ¶ Sed ɔtra act̄. x. Dedit enī notū fieri nō omni populo: ſed nobis qui māducauim⁹ ⁊ bibimus cū eo poſtq̄ reſurrexit a mozte ⁊c. ⁊ p hoc teſtificat⁹ est petrus reſurrectionē: ergo ⁊ hoc argumentū debuit exhibere ſue reſurrectionis. ¶ Pr̄ veritas incarnationis pbat⁹ per id quod est infimū in partib⁹ hoīs. ſ. per carnē. vnde dictū est Uerbū caro factū est Jo. j. ergo etiā veritas humane nature debuit p̄obari in xp̄o per id quod est infimū in operib⁹ aīe. Ope autē ſunt operationes vegetabilis anime: quarū p̄ima in animalib⁹ est comeſtio: ergo p hoc veritatē reſurrectiōis pbare debuit. ¶ R⁹ dicendū ad p̄imā queſtionē q̄ ad veritatē reſurrectionis exigit q̄ idem numero reſurgat. individuatio autē ſm quā est aliquid vnū numero ex diuerſis accidentib⁹ manifeſtat⁹: quoꝛū collectio in alio nō inueniet. Et quia viſus vt dicit phs in p̄ncipio metha. plures nobis rerū differētias oſtēdit: ideo quod ſit idem numero numq̄ melio⁹ q̄ p viſum manifeſtat⁹. ⁊ ideo viſibilis apparitio fuit vnū de argumētis reſurrectionis. ¶ Ad p̄imū ergo dicendū q̄ apparitio viſibilis nō inducebat⁹ ad pbandū veritatē carnis: quia hoc p alia argumēta pbabat⁹. ſed ad pbandū idētitatē ſuppoſiti ſuppoſita veritate cozpozis. ¶ Ad ſecundū dicēdū q̄ ſm opinionē p̄poſitiui que p̄obabilioꝛ videt cozp⁹ glorificatū est oīno in poteſtate anime q̄ntū ad oēs actiones ei⁹. viſibile autē videt ſm q̄ agit in viſum. ⁊ ideo dicebat q̄ in poteſtate cozpozis gloꝛioſi est q̄ videat vel non videat. ⁊ iterū q̄ videt q̄ videat ſub forma glorie vel nō. Cū enī ſit in eo forma naturalr cozpozis ⁊ forma glorie poteſt ſm vnā tm̄ imutare viſum vel ſm vtrāq;: ⁊ imutare viſum ſm formā glorie ſm p̄poꝛtionē viſus vt nō coꝛrumpat⁹ ſed delectet⁹ ſicut ex viſibili p̄poꝛcionato. Alij vo dicūt q̄ non poteſt videri niſi p miraculū. ſed p̄imū est p̄obabiliꝰ. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ diſcipulis ſuis xp̄s formā naturalē ſui cozpozis oſtēdit qua est quodāmō cozpus colozatū: ⁊ nō fomā claritatis glorie. q̄ autē ipſi eū nō cogno-

runt fuit ex interiori eoꝝ dispositiõe: quia eum resurrexisse non credebãt: vnde non ponebãt se ad perquirendũ iudicia propria quib⁹ possent ipsum cognoscere: sicut etiam accideret si viderem⁹ aliquẽ quẽ mortuũ crederem⁹ ꝯtuis notus fuissꝫ nobis: ꝛ maxime si viderem⁹ illũ in alio habitu. vnde ꝯcito eis ostẽdit signũ fractionis panis speciale sibi cognouerũt eũ ꝓpter specialẽ modũ frangendi: qz vt dicit sua fractio erat similis incisioni cultelli. ¶ Et hac infidelitate vel dubitatione tenebant oculi eoꝝ ne eũ cognoscerẽt. ꝛ ista detẽtio dicit acrisia: de q̃ dicitur in glo. Deñ. xix. nõ q⁹ eẽt aliqõ impedimentũ ex pte visus cozpozalis in discipulis sicut potuit eẽ in sodomitis. ¶ Uel põt dici q⁹ ꝯtuis visui repsentaret ꝓpria spẽs in q̃ soliti erãt eũ videre: tñ virtute diuina impediebant vires interiozes ne seqrent iudiciũ de psona illa q̃ eẽt: ꝛ sic ea q̃ exteri⁹ agebant ꝺformabant his q̃ interi⁹ contingebant in ipsis vt presentẽ haberẽt ꝛ nõ cognoscerẽt: qz amabãt ſzdubitabãt vt dicit Greg. ¶ Ad secũdã qõnẽ dicẽdũ q⁹ propter vehemẽtiã imaginationis ꝺtingit aliqñ q⁹ illud quod imaginatio appzehẽdit videt esse presens in visu nõ solũ in dozmiendo sed etiã in vigilando. ſil'r etiã ꝺtingit q⁹ ex oppositione aliquoꝝ cozpoꝝ videtur aliq̃ effigies acsi eẽt hominũ vel alioꝝ aĩaliũ. Iterũ etiã apparitiones visibiles demonũ ꝛ etiã angeloꝝ cõsueuerũt fieri p cozpora aerea inspissata: vnde statim cũ volunt dissoluunt. ꝛ ideo dñs ad ostẽdendũ veritatẽ resurrectionis palpationẽ visui adiunxit vt excluderet visio p ĩmutationẽ visus ab imaginatione ꝛ visio vmbrarũ ꝛ visio spirituũ apparẽtiũ. ¶ Ad primũ ergo dicendũ q⁹ omne cozpus tangibile est p naturã cozruptibile. vñ fm p'hos celũ est visibile sed nõ tãgibile. sed quod ẽ p naturã cozruptibile põt esse p gloriã incozruptibile. vnde ꝯtuis cozruptibile ꝛ incozruptibile sint cõtraria simpliciter propter qõ dicit Grego. q⁹ ostendit in se duo ꝺtraria. tñ cozruptibile p naturã ꝛ incozruptibile p gratiã nõ sunt ꝺtraria Unde sicut cozp⁹ glorioſum habet in potestate sua q⁹ possit videri ꝛ nõ videri: ita habet in potestate sua q⁹ possit palpari ꝛ nõ palpari: ꝛ vtrimqz sine miraculo. ſz palpat' p naturaz cozporis. nõ palpabile aũt est inq̃ntũ cozpus est instrumentũ aĩe gl'iose. ¶ Ad secũdũ dicẽdũ q⁹ palpatio nõ ptinet ad sensum tactus inq̃ntũ est discretiu⁹ calidi ꝛ frigidi ꝛ huiusmodi ꝺtrariozꝫ: ſz inq̃ntũ est discretiu⁹ cozpoꝝ solidoꝝ que hũt potentiã naturalẽ resistẽdi diuidẽti. ꝛ hec quidẽ solidi tas est in cozporib⁹ glorioſis etſi nõ sint q̃litates ille ꝺtrarie. Uel dicendũ q⁹ q̃litates ille sunt in cozpore gl'ioso: ꝛ erũt in elemẽtis q̃ntũ ad substantiã: sed nõ q̃ntũ ad actionẽ q⁹ vnũ agat in alterũ. ꝺtinebunt enĩ p formã gl'ie ne agant sicut ꝺtinent p formã naturalem ne dissoluãt diũctũ. ¶ Ad tertiuz dicendũ q⁹ ꝯtuis gl'ioso cozpori nullũ cozpus nõ glorioſum possit resistere: tñ cozpus glorioſum põt resistere cuilibet alteri cozpi. ꝛ fm b põt palpari q̃n vult. ¶ Ad q̃rtũ dicẽdũ q⁹ ꝯtuis spũs possit cozpus solidũ accipere: non tñ põt assumẽ cozpus solidũ in quo appareant oẽs operationes vite: sicut pfecte in xpi cozpore apparebãt: qz opus artis nõ põt eẽ sil'e opationi nature. vñ ꝯtuis statim nõ pcipet deceptio si xps cozp⁹ solidũ assumpsisset: tñ ex lõga mora qualem cõtraxit xps cũ discipul' non potuissꝫ latere: qz ista q̃ fiunt p tẽpus de monis preter viã nature nõ sunt diuturna. ¶ Ad q̃ntũ dicendũ q⁹ p tactũ cognoscim⁹ calidũ ꝛ frigidũ durũ ꝛ molle ꝛ huiusmodi q̃litates ex quib⁹ nãliter ꝺstituit' cozpus. ꝛ iõ ꝯtuis tact⁹ sit min⁹ spũal' inter alios sensus: tñ p eũ vitas nature resurgẽtis certi⁹ pbari potuit. ¶ Ad tertiã qõnẽ dicẽdũ q⁹ cicatrices signa erãt mortis xpi. vñ fm b accñs ostẽdebat q⁹ ille idem q̃ mortu⁹ fuerat resurrexit. ¶ Ad primũ ergo dicẽdũ q⁹ fm aug. xx. de ci. dei huiusmodi cicatrices vulnerũ remanẽt in victoribus: ꝛ in xpo remãserũt ad decorẽ q̃si insignia victorie sue nõ q⁹ aliq̃ cozruptio vel defect⁹ ex istis cicatricibus in eis sit. vnde etſi aliquib⁹ scis sunt amputata aliq̃ mẽbra nõ oportet q⁹ sine illis resurgãt: ſz q⁹ in loco incisionis aliqõ vestigiũ ad decorẽ glie remaneat. ¶ Ad secundã dicẽdũ q⁹ cicatrices iste vt ꝓbabili⁹ videt semp in cozpore xpi remanebũt ad decorẽ. q⁹ aũt dicunt dispẽsatiue assũpte hoc est nõ q⁹ ad tps assumpte sunt: ſz q⁹ nõ est de necessitate materie q⁹ in xpo remaneant sicut in nobis accidit: sed ꝓpter aliquẽ finẽ. ¶ In oib⁹ quidẽ victoribus ꝓpter decorem. in xpo aũt ꝓpter hoc ꝛ propter alia q̃ttuoꝝ. ¶ Primo vt veritatẽ resurrectiõis astrueret. Secũdo vt eas patris ei⁹ aspectui pñtaret pro nobis implorãs. Tertio vt nobis sue misericordie ꝛ charitatis mõstraret indicia. Quarto vt in iudicio pro eas impijs ostẽderet q̃ iuste dãnent. ¶ Ad tertiũ dicendũ q⁹ thomas ad solũ aspectũ vulnerũ credidit: vnde dictũ ẽ ei Jo. xx. qz vidisti me credidisti. ſz tñ tetigit eũ vt a nobis oẽs dubitationẽ excluderet qz testis erat future resurrectionis. vñ Leo papa dicit Sufficerat ad fidẽ propriã q⁹ viderat: ſz nobis operat⁹ est vt tangeret qõ videbat. gl'iosa aũt magdalena nõ eligebat' vt testis resurrectiõis in pplis: qz nõ decet mulierẽ docẽ in eccl'ia. j. Corinth'. xiiij. ꝛ iõ nõ est ꝓmissa tãgere. ¶ Ad q̃rtã questionẽ dicendũ q⁹ p comestionẽ ostendit verã remãsisse nãz humanã ex illis vite opib⁹ q̃ infima sunt vt pz⁹ dictũ est. ¶ Ad ꝓmũ igit' dicẽdũ q⁹ magis difficile erat ad credendũ veritatẽ resurrectiõis q̃ gloriã resurgẽtis resurrectione supposita. ꝛ iõ maxime facta sunt argumẽta ad ꝓbandũ veritatẽ nature humane q̃ manet in statu gl'ie q̃ntũ ad oẽs potẽtias ꝛ membra vt sit nãturã integra q̃tuis nõ remaneant oẽs vsus potẽtiarũ ꝛ membroꝝ: qz non inest necessitas. ꝛ ideo ista comestio nõ fuit necessitatis sicut est in aĩali vita: ſz magis fuit potestatis. i. natural' potẽtie ostẽsiua. ¶ Ad secundũ dicendum q⁹ fuit ibi comestio q̃ntũ ad diuisionẽ cibi ꝛ q̃ntũ ad traiectionẽ in ventrẽ. nõ autẽ q̃ntũ ad ꝺuersionẽ in humoꝛes. cib⁹ aũt ille vt dicit aug. in ſpũalẽ naturã ꝺuersus est. i. in vapoꝛẽ resolut⁹ sicut aq̃ p radiũ sol'. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q⁹ in angelis nõ est comestio: ad ostẽdẽdũ potẽtiã naturalẽ nutritiuã: qz eadẽ nõ hũt sic xps ea habuit: ꝛ iõ nõ est sil'e. Et ꝯtuis vnũ istoꝝ argumẽtoꝝ ex se nõ sufficeret: tñ oĩa sil' certitudinẽ faciebãt. ꝛ iõ etiã argumenta multiplicata sũt. ¶ Nemo tollit eã a me. Cõtra Ergo xps nõ fuit p violẽtiã crucifigẽtiũ occisus: dicẽdũ q⁹ illi q̃ntũ in eis erat violẽtiã intulerũt ꝯtuis xpo violẽtia inferri nõ potuit ex pte psone: ſz solũ ex pte corporis humani. ¶ Itẽ hõ in illo mutat⁹ est. Cõtra Nature mãserũt vtriqz in vnitate: dicẽdũ q⁹ humana nã in xpo p hoc est assumpta in vnitatẽ diuine psone nõ est mutata a sua nãli cõditione: ſz accepit ampliorẽ perfectionẽ fm quã facta est melior.

¶ DISTINCTIO .XXII.

¶ Si christus in morte fuit homo.

Hic q̃rit utrũ in illo triduo mortis xps fuerit hõ: Quod non videt quibusdã: qz mortuus erat ꝛ hõ mortu⁹ nõ est hõ. Addunt etiã si tũc erat hõ uel mortal' uel imortal. sed mortal' nõ: qz mortuus. nec imortal: qz tñ post resurrectionẽ. ergo nõ erat hõ. Quib⁹ rñdem⁹ qz licz hõ mortuus fuerit: erat tñ in morte de⁹ hõ. nec mortal' quidẽ nec imortal: ꝛ tñ ve erat hõ. Ille enĩ ꝛ huiusmodi argutie in creaturis locũ habẽt. ſz si dei sacramentũ a philophicis argumẽtis est liberũ. Uñ amb. Aufer argumẽta vbi fides q̃rit. in ipsis gimnasijs suis iam dyalectica taceat. piscatoribus⁹ creditur nõ dyalecticis. Dicimus ergo in morte christi deum vere fuisse hominem: ꝛ tamen mortuum. et

hominē quidez: nec mortalē: nec imortalē: qz vnitus erat aie: z carne seiunct⁹. alia enī rōne dicit de⁹ homo: uel homo de⁹ qz Martin⁹ uel Joānes. Nomo enī dicit de⁹: z ecōuerso ppter susceptionē hominis. i. aie z carnis. vnde Augu. Talis erat illa susceptio: que deū hoiez faceret: z hoiez deū. Cum ergo illa susceptio per mortē nō defecerit: sz de⁹ homini: z hō deo: sicut ante vnit⁹ erat vere. z tūc deus erat hō: z econuerso: qz vnit⁹ aie z carni. z hō mortuus erat. qz aīa a carne diuisa erat. Propter seperationē aie a carne hō mortuus: sz ppter vtriusqz secū vnionē homo. Nō aūt sic erat hō: ut ex anima z carne simul iunctis subsisteret. Ex qua rōne dicitur aliquis ali⁹ hō: z ipse forte ante mortē hoc etiaz nō erat homo: z post resurrectionē fuit. In morte vero homo erat tm̄ propter anime z carnis secum vnionem: z mortuus propter inter illa duo diuisionem.

¶ Si christus in morte erat homo a licubi z si vbi cūqz est homo sit.

Hic querit si xp̄us in morte alicubi erat hō z si vbicūqz est hō sit. Ad qō dicim⁹: qz nō vbicūqz erat hō erat: nec modo vbicunqz est hō est. Quia vbiqz est fm deitatē: nec vbiqz hō. Quia nō vbiqz homini vnit⁹: sz vbicūqz est fm hominē ibi hō est. Tempore aūt mortis z vbiqz erat fm deū: z in sepulchro fm hoiem z in inferno fm aiam in sepulchro fm carnem. In sepulchro ergo erat hō: qz hūanitati erat vnit⁹: etiā si nō toti: qz carni tm̄: z in inferno erat: qz hūanitati iunct⁹: sz nō toti: qz aie tm̄. Sz si in inferno aie tm̄: z in sepulchro carni tm̄ vnit⁹ erat: ergo nec in inferno vnit⁹ erat aie z carni: nec in sepulchro. Quō ergo hic uel ibi hō esse dicit. Que est rō dicti. Quia vna eademqz vnione vnit⁹ erat aie i inferno. z carni in sepulchro Et sic erat illis duob⁹ tūc sepatis vnit⁹: sicut añ seperationē. i. añ mortem. Ad hoc aūt opponit. Si xp̄s aiam tm̄: uel carnē tm̄ assumpsisset: non fuisset ver⁹ hō: sz ppter vtriusqz assumptionē ver⁹ hō fuit Sic ergo vbi carnē z aiam sibi vnitā non habebat ver⁹ hō ibi nō existebat. Sed tpe mortis nusqz illa duo vnita habebat: qz nec in sepulchro: nec in inferno: nec alibi. Nusqz erat ergo hō. Ad qō dicimus: qz xp̄s vtiqz verus hō nō fuisset. si carnem et aiam nō assūpsisset. Sz tm̄ exquo assūpsit neutrum deposuit: sz cū vtroqz eādē vnionē indesinenter tenuit quā assumēdo cōtraxit. Ideo nō cōgrue vbicūqz aie uel carni uel vtriqz vnit⁹ est: ibi hō esse dī qz ibi humanat⁹ est. Ergo z in sepulchro erat hō: et in inferno erat hō: qz in vtroqz humanat⁹ erat xp̄s z vnā eandēqz cū aīa z carni licet sepatis habebat vnionē. z vno eodēqz tpe in sepulchro iacuit xp̄us: z ad infernū descēdit: sz in sepulchro iacuit fm solam carnē. z in infernū descendit fm solā aiam. vñ Aug. Quis nō est derelict⁹ in inferno. Christus: sz in aia fuit ibi sola. Quis iacuit in sepulchro. Christus. Sed in carne sola: quia in his singulis xp̄us est: xp̄m in oīb⁹ z singulis cōfitemur. Ex his euidēter ostendit q carni iacenti in sepulchro vnit⁹ erat xp̄s sicut aie in inferno. Alioquin si carni mortue nō esset vnit⁹ nō in ea diceret iacuisse in sepulchro Anima igit ad infernū descēdit: caro in sepulchro iacuit. sapiētia cū vtroqz permansit que in inferno positis: ut ait Ambrosi⁹ lumen vite fundebat eterne. Radiabat illic lux vera sapiētie. illuminabat infernū: sz in inferno nō claudebat. Quis enī locus est sapiētie. De qua scriptū est. nescit hō vias eius nec inuēta est inter hoies De qua abyssus dicit. nō est in me. mare dicit. nō est mecū: ergo nec in tēpore: nec in loco sapiētia est: cui nec mors tribuenda est. In ligno enī caro: nō illa operatrix omniū substantia diuina pendebat Cōfitemur tm̄ xp̄m pependisse in ligno: z iacuisse in sepulchro: sz in carne: sola z fuisse in inferno: sed in anima sola.

¶ Qō christus vbiqz totus est: sed non totū ut totus est homo uel deus: sed non totum.

Et vtiqz totus eodem tēpore erat in inferno: totus in celo: totus vbiqz. Persona. n. illa eterna non maior erat: vbi carnē z aiam simul vnitam sibi habebat qz vbi alterum tātū nec maior erat vbi vtrūqz simul: uel alterū tm̄ vnitum habebat qz vbi erat neutrū habēs vnitū. Totus ergo xp̄s perfect⁹ vbiqz erat. vnde Augu. Nō dimisit patrē xp̄us cū venit in virginē. Vbiqz totus. vbiqz perfect⁹. Vno igit z eodem tēpore tot⁹ erat in inferno: totus in celo. erat apud inferos resurrectio mortuorū. erat super celos vita viuētū. vere mortuus. vere viuus: in quo z mortem susceptio mortalitatis excepit: z vitā diuinitas nō perdidit. Mortem igitur dei filius: z in anima nō pertulit: z in maiestate non sensit: sed tamē participatiōe infirmitatis rex glorie crucifixus est. Ex his apparet q christus eodem tempore totus erat in sepulchro: totus in inferno: tot⁹ vbiqz: sicut z modo totus est vbicunqz est: sed non totum. Nec in sepulchro: nec in inferno totum erat: et si totus. sicut christus totus est deus: totus homo: sed non totum: quia non solum est deus uel homo: sz deus z homo est. Totum enim ad naturā refertur. tot⁹ autem ad ypostasim: sicut aliud z aliquid ad naturam: alius vero z aliquis ad personaz referuntur. Vnde Joannes Damascenus totus christus de⁹ perfectus est: non autem totū deus est. Non enim solum deus est: sed z homo. z totus homo perfectus: non autem totum homo. nō solum enim homo: sed z deus. Totum enim nature representatiuum est: totus autē ypostasiou. Sicut aliud quidem est nature: alius autez ypostaseos: sic z huiusmodi.

¶ Si ea que dicuntur de deo uel de filio dei possint dici de illo homine: uel de filio hominis.

Solet etiam queri si congruēter dici possit filius hominis: uel ille homo descendisse de celo: uel vbiqz esse: sicut dī fili⁹ dei: uel de⁹ de celo venisse: et vbiqz esse. Ad qō dicim⁹ si ad vnitatē psone referat dicti itelligētia sane dici pōt.

si vero ad distinctionē naturaꝝ: nullatenꝰ cōcedē/dū est. vnde Augꝰ. Una est persona xp̄s deꝰ ⁊ hō. Ideo dicit. nemo ascēdit in celū nisi qui descēdit de celo ⁊c. Si ergo attēdas distinctionē substātia/rū: filiꝰ dei descēdit: ⁊ filius hois crucifixus est. Si vero vnitatē persone: ⁊ filiꝰ hois descēdit: ⁊ filiꝰ dei crucifixus est. Propter hanc vnitatē persone nō so lū filiū hois descēdisse de celo: sz etiā dixit esse in ce lo: cū loqueret in terra Propter hāc eādē dicit deꝰ glorie crucifixꝰ: qui tñ ex forma serui tñ crucifixꝰ est: nō fm hoc q deus glorie est: sz fm q glorificat suos. ⁊ tñ dicit deꝰ glorie crucifixus. Recte quidē: nō ex virtute diuinitatis: sed ex infirmitate carnis Quid ergo ꝓpter quid: ⁊ qd fm quid dicaī deus prudēs ⁊ diligens ⁊ pius: lector intelligat. Nec de corrigia calciamēti dominici sufficiant: ne ossa re/gis ydumee cōsuma tur vsq; in cinerem.

¶ Postq̄ determinauit magister de his q̄ ptinēt ad mor/tē xp̄i. s. scōm quā rōnē dicaī mortuꝰ: Dic determinat ea q̄ ꝺsequūt ad mortē xp̄i. diuidit aūt in duas ptes. in p̄ma de terminat de morte xp̄i p cōpationē ad eiꝰ hūanitatē absolu te. scōo p cōpationē ad locū ibi: hic q̄rit. Si xp̄us in morte Circa p̄mū tria facit. p̄mo mouet qōnē. vtz xp̄us in triduo fuerit hō. scōo ponit alioꝝ opinionē ibi: Qō nō videt qui/busdā. tertio ponit opinionē suā. Quibꝰ respōdemꝰ ¶ Dic q̄rit si xp̄s hic inq̄rit de morte p cōpationē ad locū in quo erat. ⁊ duo facit. p̄mo ostēdit q erat fm hūanitatē in sepul/chro ⁊ in inferno ⁊ fm diuinitatē vbiq;. scōo inq̄rit vtz de il/lo hoīe possit p̄dicari eē vbiq; ibi: Solet etiaz queri Circa p̄mū d. fa. p̄mo ostēdit q xp̄s erat in diuersis locis fm diuer sa. scōo inq̄rit vtz fuerit in illis locis totꝰ ibi: Utiq; totus: Dic ē triplex q̄stio. p̄ma de morte xp̄i p cōpationē ad eiꝰ hu manitatē. scōa de descēsu ad inferos. tertia de ascēsione eiꝰ in celum. ¶ Questio prima.

Circa p̄mū q̄rūt duo p̄mo vtrum xp̄s in illo triduo mortis fuerit hō. scōo vtruz fuerit vbiq; homo: tūc vel etiam ante vel nunc.

Ad p̄mū sic ꝓcedit. videt q xp̄us in illo triduo fue/rit hō. Rōnale enī ē differētia cōpletiua hois: sed xp̄s poterat dici rōnalis in illo triduo ꝓpter aīam rōnalē sibi vnitā: ergo poterat dici hō. ¶ Ꝑ ois ꝑsona sub sistēs in natura hūana pōt dici hō: sz ꝑsona filij dei subsiste bat in nā hūana: qz habebat oēs ptes humane nature sibi vnitas: ergo poterat dici hō. ¶ Ꝑ ad h q aliq̄s dicatur ho/mo oportz q aīa ⁊ corpꝰ sint sibi vnita: sz in illo triduo aīa ⁊ corpꝰ erāt vnita in vnā ypostasim filij dei: g̈ poterat dici hō ¶ Ꝑ ois sacerdos est hō xp̄s in illo triduo fuit sacerdos: qz dictū ē ei tu es sacerdos in eternū: g̈ xp̄us in illo triduo erat hō. ¶ Ꝑ cū oīa eē desiderēt vt ꝑhs dicit in. ij. de gnātione nullꝰ desiderat nō eē: sz semp veriꝰ eē: sz scī desiderāt mori vt patz ꝑhil. ij. Cupio dissolui ⁊c. ergo p̄mortē nō desinūt eē id qō fuerāt: sz veriꝰ eē incipiūt: ⁊ ita post mortē possunt dici hoīes. ¶ Ꝑ petrꝰ ē nomē cuiusdā singularis in nā hu/mana: sz post mortē petri inuocamꝰ eū dicētes: scē petre ora ꝓ nobis: g̈ post mortez pōt dici hō: ⁊ sic videt q eadē rōne xp̄s. ¶ Ꝑ ꝑhs dicit in. ix. Ethi. q hō ē intellectꝰ suꝰ: sz intel lectꝰ hois manet post mortē: g̈ pōt post mortē dici homo. ¶ Sz ꝓtra pars nō p̄dicaī de tota nec ecōtra: sz post mortē xp̄i mānserūt tātū ptes hūane nature: g̈ rōne illarū ptiū xp̄us nō poterat dici hō. ¶ Ꝑ hō ē nomē speciei: sz spēs ⁊ gnā su mūt a forma totiꝰ. forma aūt totiꝰ resultat ex cōpositiōe par tiū: cū g̈ aīa ⁊ corpꝰ nō fuerūt in illo triduo ad inuicē cōpositi xp̄s nō poterat dici hō. ¶ Ꝑ viuū ē superiꝰ ad hoīez vt dr in li. de caus. mortuū aūt opponit viuo: sz xp̄s erat mortuꝰ: g̈ nō erat hō. ¶ Ro dicēdū q opinio fuit magri ⁊ etiā Pu/go. de sanc. vic. q xp̄us in illo triduo fuit hō: sz ad h motie/baī diuersis vijs. Hugo enī dicebat q tota ꝑsonalitas hois est in aīa ⁊ ipsa erat hō ꝓpter loquēdo. ⁊ ideo aīa post mor tē pōt dici hō nō solū in xp̄o: sz etiā in alijs hoīb. hec autē positio nō pōt eē vera: qz postq̄ aliq̄d est cōpletū in spē sua ⁊ ꝑsonalitate nō pōt ei aduenire aliq̄d vt cōponat cū eo na/turā aliquā: sz vel adiūgit ei in ꝑsona ⁊ nō in natura qō est singulare in xp̄o vel adiūgit ei accidētaliter. vñ ex hac posi tione sequit q vel ex aīa ⁊ corpe non efficiaī vna nā: ⁊ sic aīa nō erit forma corpis: nec vinificabit corpꝰ formaliē. ⁊ iterū q aīa adiūgit corpori accidētaliter vt nauta naui vel hō ve stimēto: sic dicebāt antiq̄ pḧi quoꝝ plato vt Greg. nicenus narrat dicebat q hō nō est aliq̄d cōpositū ex aīa ⁊ corpore: sz est aīa vtēs corpe. Et qz hec incōueniētia sunt. ideo magi ster nō voluit q alij post mortē essent hoīes: sz solū hoc vo/luit de xp̄o: qz etiā post mortē aīa ⁊ corpꝰ aliquo mō manēt vnita in xp̄o inquātū vtrūq; manet vnitū vbo. Sz hec etiaz positio nō pōt stare si ꝓpter accipiaī hoc nomē hō ꝓpter duas rōnes. p̄mo qz ad hoc qō sit hō oportz q sint aīa ⁊ cor pus cōiūcta ad cōstituēdū naturā vnā qō fit per h q corpꝰ informaī aīa qō in illo triduo nō fuit. scōo qz recedēte aīa illa caro nō dicebaī nisi eq̄uoce caro. vnde nec illud corpꝰ erat hūanū corpꝰ nisi eq̄uoce. ⁊ ideo oēs moderni tenent q xp̄s in triduo nō fuerit hō. Sciēdū tñ q magister nō voluit q xp̄s in triduo illo diceret hō nisi eq̄uoce. vñ dicit q non fm eandē rōnē dicebaī hō post mortē: sic ante vel sicut alij hoīes. Et fm hoc ex opinione mgri nō sequit aliq̄ō incon/ueniēs fm rem: qz fm ꝑhm. iiij. Metha. nō ē incōueniens vt qō nos dicimꝰ hoīez: alij dicāt nō hoīez q̄tū ad cōueniē/tiā noīs: sz solū ē impropꝛietas in mō loquēdi: qz non est in vsu huiꝰ noīs hō q significet corpꝰ ⁊ aīam diuisa ¶ Ad p̄/mū ergo dicendū q rōnale fm q est differētia est ipsiꝰ com positi vt dicit Auicē. q̄uis sumaī ab aīa: ⁊ ideo post mortē sicut nō erat hō: ita nō erat rōnale scōm q rōnale noīat dif/ferentiā hois: sz solū fm q noīat potētiā aīe. ¶ Ad secūdū dicēdū q nō subsistebat in nā hūana: qz nō erāt oēs partes hūane nature. nō enī erat caro ⁊ os nisi eq̄uoce vt dictū est. Et iterū nō erat vnio aīe ad corpꝰ ¶ Ad tertiū dicēdū q ad hoc q sit hō nō solū oportz q aīa ⁊ corpꝰ vniaī in ꝑsona: sz etiā ad ostitutionē vniꝰ nature. ¶ Ad q̄rtū dicēdū q xp̄us dicit sacerdos in eternū: qz eiꝰ sacerdotio: aliud sacerdotiū nō succedit: vel aliter dicēdū q xp̄s vt dicit Heb. ix. erat aſ/sistēs pōtifex futuroꝝ bonoꝝ spūaliū. ⁊ ideo illud sacerdo/tiū ē etiā aīe xp̄i sepate a corpe ¶ Ad q̄ntū dicēdū q Paū lus desiderabat veriꝰ esse quātū ad aīam qō erat nobilius q̄ esse ūmortali corpe. ¶ Ad sextū dicēdū q ille locutiōes sunt synodiche: qz ponit totū ꝓ parte. ¶ Ad septimū dicē/dū q ꝑhs loquit figuratiue ⁊ non ꝓpie. vnde ipse dicit q ita dicit intellectus: sicut ciuitas rex: quia totū quod est in ciuitate dependet ex voluntate regis.

Ad secūdū sic procedit. videt q xp̄s vbiq; fuerit hō fm Damas. enī nature cōicant sibi sua idiomata: sz xp̄us vbiq; est deꝰ: ergo vbiq; est hō. ¶ Ꝑ que/cūq; sunt vnū in supposito vbicūq; ē vnū est aliud: sz homo ⁊ filiꝰ dei sunt idē supposito: ergo cū filiꝰ dei sit vbiq;. vbiq; etiā erit hō. ¶ Ꝑ sicut petrꝰ vere est homo: ita xp̄s: sz vbi/cūq; ē petrꝰ ibi est hō: g̈ vbicūq; ē xp̄s ibi ē hō: sz xp̄s ē vbi/q;: ergo vbiq; est hō. ¶ Ꝑ oē qō est aut est hō aut non ho/mo: si ergo xp̄us nō est vbiq; homo: erat alicubi nō homo quod est falsum. ¶ Ꝑ esse vbiq; nō magis est remotum a creaturis q̄ eternitas: sed dicimꝰ q iste homo fuit ab eter/no: ergo similiter dicere possumꝰ q ē vbiq; hō. ¶ Ꝑ totalitas rei dr respectu illoꝝ ex qb⁹ res cōponit: sz totꝰ xp̄s dicit ē vbiq; vt dicit in littera. vt Damasce. dicit cū igit totus ad personā pertineat ⁊ persona sit cōposita ex diuinitate ⁊ hu/manitate videt q humanitas xp̄i sit vbiq;: ⁊ sic vbiq; ē hō. ¶ Sed contra humanitas xp̄i non cōsistit nisi in anima et carne: sz neq; corpꝰ xp̄i neq; aīa sunt vbiq;: ergo ipse fm hu

manitatē nō est vbiq;. ℂ P oē qđ mouet de loco ad locū habet locū determinatū ⁊ nō est vbiq;: ſz xp̄s ſm q; hō mouebat de loco ad locū: ergo non erat vbiq;. ℂ P esse vbiq; soli⁹ est dei: ſz nullū tale cōuenit xp̄o ſm q; hō: ergo non est vbiq; ſm q; hō. ℂ R⁹ dicēdū q; humana natura xp̄i nō est vbiq;: neq; qñ aīa ⁊ corp⁹ fuerūt diuiſa neq; qñ ſunt cōiuncta: ſed p̄ſona illa rōne ſui ⁊ rōne dīne nature est vbiq;. Ad veritatē aūt locutionis vt ſupra dictū est. exigit q; p̄dicatuz ſm ſe totū cōueniat ſubiecto. ſufficit aūt q; conueniat ei rōne ſuppoſiti. Et ideo qz hō ſignat ſuppoſitū humane nature et ipſaz naturā humanā. inde est q; hec est falſa: xp̄s est homo vbiq;: qz nō cōuenit ſibi vbiq; habere humanitatē. Aduerbiū aūt vbiq; determinat esse hoīez in p̄dicato poſitū q̄tū ad totū qđ in hoīe importat. ⁊ magis etiā q̄tū ad naturam ſm q; termini in p̄dicato poſiti tenēt formaliter: ſz hec est vera iſte hō est vbiq;: qz esse vbiq; cōuenit perſone. Hec aūt xp̄s ſm q; hō est vbiq; p̄t esse vera ⁊ falſa: ſcōm enī q; p̄t importare cōditionē nature: ⁊ ſic est falſa: vel vīrtē ſuppoſiti ⁊ ſic est vera. ℂ Ad p̄imū ergo dicēdum q; cōicatio idiomatū fit ſm q; nature vniūt in perſona vl in ſuppoſito ⁊ ideo oportet q; iſta cōicatio attendat ſm q; nomē ſignās vtrāq; naturā in ſubiecto ponit. ⁊ nō ſm q; ponit in p̄dicato. nō enī ſequit fact⁹ est hō: ergo est fact⁹ de⁹. ⁊ ſiliter non ſequit est vbiq; de⁹: ergo est vbiq; hō. ℂ Ad ſecūdū dicendū q; petr⁹ nō habet niſi humanā naturā. ⁊ ideo vbicūq; ipſe est oportz q; ſit illa natura: ſz xp̄s habet plures naturas. ⁊ ideo nō oportz q; vbicūq; ē q; ibi habeat vtrāq; naturā. ſicut nō oportet q; vbicūq; est totū ibi q; ſint oēs ptes ei⁹: ſz in vno loco ſm manū ⁊ in alio ſm pedē. ℂ Ad quartū dicēdū q; cū dicit fili⁹ dei nō est vbiq; hō: locutio nō verificat ſm q; negatio abſolute ferē ad hoīez: ſz ſm q; fertur ad hoīez cū hoc q; est esse vbiq;: ſz qñ addit ſibi per cōpoſitionē negatio nō ferē extra terminū illū. ⁊ ideo remouet humanitatē abſolute. ⁊ nō reſpectu ei⁹ qđ dicit vbiq; vel alicubi. ⁊ ꝓpter hoc hec est falſa xp̄s alicubi est nō hō: ſed hec est vera: non est vbiq; hō. ℂ Ad quintū dicēdū q; ſimiliter est de hoc ſicut de eterno. hec enī est vera iſte hō fuit ab eterno: ſz hec est falſa xp̄us fuit ab eterno hō ſicut ⁊ de vbiq; dictū est. ℂ Ad ſextū dicendū q; p̄ſona nō ꝓprie dicit cōpoſita ex naturis vt ſupra dictū est. vnde tot⁹ nō ferē ad perſonā ſm q; totū dicit qđ habet partes: ſz ſm q; totū dicit pfectuz cui nihil deest: ⁊ ſm hoc dicit tot⁹ vbiq;: qz nihil deest ſibi de ſua perſonalitate ſm q; est vbiq. tot⁹ enī cū ſit maſculini generis ad p̄ſonā ptinet. deest ei aūt aliqđ de his q̄ ad humanā natutā pertinēt ſm q; est vbiq;: qz ſm humanā naturam nō est vbiq;. ⁊ ideo dicit q; nō est totū vbiq;: qz totuz cū ſit neutri generis ad naturā pertinet.

Questio ſecūda.

Deinde querit de deſcenſu xp̄i ad inferos. ⁊ circa hꝰ querūt duo. p̄mo de deſcenſu chriſti ad inferos. ſecundo de effectu quem ibi fecit.

Ad p̄mū ſic p̄cedit. videt q; xp̄s ad infernum nō debuit deſcendere. ſicut enī dicit Aug⁹ ad Darda. nomē inferni in ſcriptura ſemp in malo accipit: ſz id qđ ſemp in malo accipit xp̄o nō cōpetit: ḡ nec deſcēdere ad infernū ℂ P xp̄s nō deſcēdit ī mūdū niſi vt mūdū liberaret ſz per paſſionē nō ſolū liberauit eos q̄ in mūdo erāt: ſz etiaz eos q̄ in inferno detinebāt ſoluto p̄cio ꝓ p̄tō ꝓ quo detinebant: ergo videt q; ad infernū deſcēdere nō debuit ℂ P deſcēdere ad infernū importat penā dānatiō is ꝓ p̄tō: ſed in xp̄o nullū p̄tū fuit: ergo nec aliq; dānatio ſibi cōpetit: ḡ ad infernū deſcēdere nō debuit ℂ Sz cōtra est q; dr̄ in ſymbolo deſcēdit ad inferos. ℂ P act. ij. quē de⁹ ſuſcitauit ſolutis dolozib⁹ inferni: ḡ videt q; in inferno fuerit. ℂ Ulteri⁹ videt q; deſcenderit vſq; ad infernū dānatoz. ipſe enī ſua morte humanū gen⁹ nō ſolū liberauit a p̄tō originali: ſz etiā ab actuali: ſz infern⁹ dānatoz est loc⁹ penalis rīdens p̄tō actuali: ſicut limb⁹ patrū loc⁹ debit⁹ ꝓ p̄tō originali: ḡ videt q; etiā in illū infernū deſcēdere debuerit ſiē in limbū deſcēdit. ℂ P xp̄i aſcēſio rīdet ſuo deſcēſui: qz q̄ aſcendit ipſe est ⁊ q̄ deſcēdit. Eph. iiij. ſz ipſe aſcēdit ſup oēs celos: ḡ debuit etiā vſq; ad inferiozē infernū deſcēdere. ℂ P ℔ eccl. xxiiij. dicit penetrabo oēs inferiozes ptes terre ⁊ inſpiciaz oēs dormiētes: ſz inferiozis ptes terre ſūt infern⁹ dānatoz in quo aliq; de dormiētib⁹. i. mortuis ſūt: ḡ videt q; ipſe in illū infernū deſcēderit. ℂ Sz cōtra Luc. xvi. dr̄ inter nos ⁊ vos chaos magnū firmatū est vt illi q̄ volunt illuc ex nobis trāſire nō poſſūt: ſz illud chaos magis erat firmatū int̄ xp̄m qui iā erat cōphēſor ⁊ dānatos q̄z inter ſctōs q̄ erāt in limbo exſpectātes btitudinē ⁊ illos qui erāt in inferno: ḡ xp̄us ad illos nō deſcēdit. ℂ P fiē celū empi. ē loc⁹ eterne glorie: ita infern⁹ est loc⁹ eterne miſerie: ſz null⁹ dānatus p̄t eē in celo empi. ergo nulli btō cōpetit esse in inferno ⁊ ſic nec xp̄s

ℂ Ulteri⁹ videt q; in limbo illō morā nō cōtraxerit. Ad hoc enī deſcēdit in infernū vt ſcōs q̄ ibi detinebant liberaret: ſz ſtatim illic deſcēdēs ſcōs liberauit: ergo videt q; moram illic trahere non debuit. ℂ P ſicut ꝓ p̄tū alios a celo excludit: ita per emūdationē a p̄tō alios ab inferno liberatur: ſz diabol⁹ ſtatim vt peccauit de celo cecidit: ergo videt q; ſancti ſtatim vt mundati fuerūt a p̄tō ſtatim de inferno educti ſunt. ⁊ ita etiā xp̄s ſtatim exiuit. ℂ P aīa xp̄i nō potuit esse ſil̄ in diuerſis locis: ſz xp̄s in die mortis ſue fuit in paradiſo: qz pendēs in cruce latroni dixit: hodie mecū eris in paradiſo: ḡ videt q; illa eadē die de inferno exierit ℂ Sed cōtra. act. ij. dicit quē de⁹ ſuſcitauit ſolutis dolozib⁹ inferni: ergo videt q; in inferno fuerit vſq; ad hoz̄ reſurrectionis ſue. ℂ P loc⁹ aīe ſepate est infern⁹ vel celū: ſz aīa xp̄i aīa die aſcenſionis in celū nō aſcēdit: ⁊ ita ante reſurrectionez in celo nō fuit: ergo māſit in inferno vſq; ad die reſurrectionis. ℂ R⁹ dicēdū ad p̄mā queſtionē q; xp̄s vt nos ab oīb⁹ defectib⁹ liberaret in ſe noſtros defect⁹ q̄ vniuerſaliter oīuz erāt ⁊ in defectū gratie nō vergebat accipe voluit. hoc aūt erat oīb⁹ hoīb⁹ cōe ante paſſionē xp̄i q; ꝓ debito originalis p̄cī ad infernū deſcendebāt. Sz in hoīe inferni duo important. ſ. loc⁹ ⁊ pena vel dāni vel ſenſus. ſ. afflictiua: pena aūt dāni. ſ. carentia dīne viſionis vergebat in defectū gr̄e: qz. ſ. nō poterat in eis eſſe gr̄a cōſūmata. ſ. gloria. Siliter etiam pena ſenſus poſt hāc vitā nō est ſatis factoria: qz illi nō ſūt in ſtatu meredi: ſz est vel purgatiua vel dānatiua. purgatio aūt debet alicui impuritati. ⁊ dānatio debet p̄tō mortali. vnde etiā pena ſenſus poſt hāc vitā in defectū gr̄e vergit: ⁊ ideo xp̄o fuit cōpetēs in infernū deſcēdere ſm q; infernus importat locū. nō aūt ſm q; ipoztat penā. ℂ Ad p̄muz ergo dicēdū q; nomē inferni ſm q; ipoztat locū nō ſonat in malū tantū. ⁊ ſic p̄t cōpetere xp̄o. ſcōm aūt q; importat penā dāni vel ſenſus: ſic xp̄o cōpetere nō p̄t: qz ſic ſonat etiā in malū culpe. Vel dicēdū q; deſcēdere ad infernū quaſi ſub potestate infernaliū deduci in malū ſonat: ſz deſcendere in infernū ad expoliādū ipſuz per modū dīnij ſonat in maximā dignitatē ⁊ ſic xp̄o cōpetit. ℂ Ad ſecūdū dicendū q; ꝓ paſſionē ei⁹ ſolū erat p̄ciū vñ amotū erat impedimētū quo ſcti ꝓhibebāt a viſiōe dei: ⁊ iō ſtatim deū viderūt: ſz tñ oportuit q; in infernū localit deſcēderet q̄tū ad liberationē eoz a loco penali. Et itez vt ī ſe oēs defect⁹ acciperet. ℂ Ad tertiū dicēdū q; ſm q; nomē inferni ipoztat penā ſenſus: vl dāni ſic xp̄us nō dr̄ in infernū deſcēdiſſe: ſz ſm q; tantū locū noīat. ℂ Ad ſecūdā qōnē dicēdū q; q̄druplex ē infern⁹. vn⁹ ē infern⁹ dānatoz in quo ſūt tenebre ⁊ q̄tū ad carētiā dīne viſionis ⁊ q̄tū ad carentiā pena ſenſibilis. ⁊ hic infern⁹ est locus dānatoz. Ali⁹ ē infern⁹ ſupra iſtū in quo ſūt tenebre. et ꝓpter carētiā dīne viſiōis ⁊ ꝓpter carētiā gr̄e: ſz nō ē ibi pena ſenſibilis ⁊ dr̄ limb⁹ puerorz. Ali⁹ ſupra hūc ē in quo ſūt tenebre q̄tū ad carētiā dīne viſiōis: ſz nō q̄tū ad carentiā gr̄e: ſz ē ibi pena ſenſus ⁊ dr̄ purgatoriū. Ali⁹ magis ſupra ē in quo est tenebra quantū ad carentiā diuine viſionis: ſed

non quantū ad carentiā gratie: neq; est ibi pena sensibilis. hic est infern⁹ scōz patrū z in hūc tātū xp̄s descēdit q̄tū ad locū: sz nō q̄tū ad tenebrarū experiantiaz. ¶ Ad p̄mū ergo dicendū q̄ xp̄s liberauit sua passione a pctō mortali eos q̄ in via sunt vt vel nō cōmittāt vel a cōmisso absoluant' si velint. nō aūt eos q̄ iā cū mortali pctō decesserūt q̄b⁹ debet' ille infern⁹ dānatoz. ¶ Ad scōm dicendū q̄ ascēsio cōgruit xp̄o rōne sui. z ideo q: ipse est altissim⁹ sup oēs celos ascendere debuit: sz descendere nō cōpetit sibi nisi p nobis: ideo tātū descēdit quātū expediebat nostre liberationi z nō sub oīb⁹ simpliciter. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ inferiores ptes terre dicūt' etiā illa loca in q̄b⁹ sancti ptes erant. z q̄ ibi cōtinebāt' dormientes dicebāt' ꝓpter spem gloriose resurrectiōis nō aūt illi q̄ dānati erāt in inferno. ¶ Ad tertiā questionē dicēdū q̄ cū aīa z corp⁹ sūt ꝓportionabilia: tātū debuit aīa stare in inferno quātū corp⁹ in sepulchro vt p vtrūq; fratribus suis similaret' z vt in resurrectiōe nouā vitā inchoaret z q̄tū ad aīarū liberationē z q̄tū ad corpoz̄ resurrectionē in suo corpe inchoatam. ¶ Ad p̄mū igit' dicēdū q̄ liberare xp̄s nos voluit defect⁹ nostros in se portādo. z ideo q̄diu mortu⁹ fuit voluit fm aīam in inferno esse sicut fm corp⁹ in sepulchro. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ dispēsatiue factuz est vt xp̄s tādiu mortu⁹ esset vt veritas mortis ostēderet' z tādiu debuit aīa ei⁹ eē in inferno z corp⁹ in sepulchro q̄diu mortu⁹ fuit: sicut z de eis añ ei⁹ resurrectionez fuit. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ paradisus ē triplex vn⁹ paradisus terrestris in quo adā posit⁹ ē. Alt⁹ corporalis celestis. s. celū empi. Alt⁹ spūalis. s. gloria de visione dei: z de isto paradiso intelligit' q̄ dñs latroni dixit: quia statim pacta passione z ipse latro z oēs q̄ in limbo patrū erant deum per essentiam viderunt.

Ad secūdū sic ꝓcedit'. videt' q̄ xp̄s limbū patrū non illuminauit. de rōne enī inferni videt' esse tenebra sicut de rōne paradisi lux: ergo inferno nō cōpetit illuminari. ¶ Ꝑ si loc⁹ aliq̄s illuminat' oēs q̄ sunt in loco illo lumē ꝓcipiūt: sz aliq̄ erāt in inferno q̄ nō debebāt ꝓcipere lumē xp̄i sicut demones igit' videt' q̄ illū locū nō illuminauerit. ¶ Ꝑ in psal. dicit' eduxit eos de tenebris z vmbra mortis: sz si xp̄s locū illū illumīasset tenebre ibi nō fuissent ergo xp̄s locū illū nō illuīauit. ¶ Sz cōtra Damas. dicit descēdit ad infernū aīa deificata vt quēadmodū his q̄ in terra sunt ortus est sol iustitie: ita z his q̄ in inferno z tenebris z vmbra mortis sedēt suplucescat. ¶ Ꝑ Ambro. dic̄ q̄ in inferno lumē vite fūdebat eterne. ¶ Ulteri⁹ videt' q̄ xp̄us aīas extraxerit etiā de inferno dānatoz. ipse enī dixit Eduxisti aīam meā de inferno inferiori. Et Jo. xiij. dicit' Jn ꝓfundissimū inferni descēdēt ossa mea: sz ꝓfundissimū inferni in q̄ descēdit. Job cōstat q̄ de eo fuit educt⁹ fuit infernus inferior z infern⁹ inferior est infern⁹ dānatoz: ergo animas eduxit de inferno damnatoz. ¶ Ꝑ Zach. ix. tu aūt in sanguine testamēti tuī. dicit glo. Eos q̄ tenebāt' vincti carceribus vbi nulla misericordia eos refrigerabat q̄ diues ille petebat tu liberasti: sz tales erāt dānati in inferno: ergo ipsi fuerūt liberati. ¶ Ꝑ Sap̄. viij. dicit' Sapiētia vincit malicia: sz hoc nō esset si nō oēs qui p maliciā in infernū descenderāt per sapiētiā q̄ xp̄s est liberati sunt: ergo oēs sūt liberati etiā de inferno dānatoz. ¶ Ꝑ Isa. xiiij. Cōgregabūt' cōgregatiōe vni⁹ falcis in lacū z claudēt' in carcere z post multos dies visitabūt'. Et loq̄t' ibi de dānatis q̄ patet p hoc q̄ ipse p̄misit de malicia celi: ergo videt' q̄ etiā dānati p xp̄m visitati z liberati sūt. ¶ Sz cōtra Isa. vlti. ignis eoz nō morietur. ¶ Ꝑ in inferno nulla ē redēptio: ergo inde aliq̄ liberati nō sūt. ¶ Ulteri⁹ videt' q̄ liberauerit illos q̄ erāt in limbo puerorum: q: ipsi nō detinebāt' nisi p pctō sicut patres sctī sz illi sunt educti: ergo z pueri. ¶ Ꝑ in eis nō est pctm̄ nisi p aliū: ergo per aliū liberari debuerūt. ¶ Ꝑ impotētia maximā mereret' indulgentiā: sz pueri nō potuerūt pctm̄ originale vitare: q̄ ipsi maxime debuerunt consequi liberationem. ¶ Sed cōtra. null⁹ liberat' per xp̄m nisi mēbrū xp̄m: sz pueri nūq̄ fuerūt mēbrū xp̄i: neq; per sacramētū fidei: neq; per fidē: ergo per xp̄m nō sunt liberati. ¶ Ꝑ post hanc vitā nō dat' gratia alicui nisi habenti: sz pueri nō habuerūt gratiaz decesserūt: q̄ nō p̄t eis dari post vitā: z ita nō possunt duci ad gloriā. ¶ Ulterius videt' q̄ liberauit illos q̄ erāt in purgatorio: q: maior erat impedimētū pctī originalis q̄ peccati venialis: sed ab impedimēto pctī originalis liberauit trahēs de limbo: ergo multo fortior ab impedimēto pctī venialis: z ita videt' q̄ a purgatorio aīas eduxerit. ¶ Ꝑ passio xp̄i nō minorē habet efficaciā q̄ sacramentū passionis: sed per sacramētū passionis xp̄i. s. per baptismū aliq̄s liberaret' ab oī pena q̄ debet' in purgatorio: ergo videt' q̄ multo ampli⁹ per passionē xp̄i illi q̄ ibi erāt liberati sunt. ¶ Ꝑ xp̄s quos curauit in hac vita totaliter curauit: sz illos q̄ erāt in purgatorio curauit xp̄s a reatu originalis: ergo similiter curauit a reatu peccati venialis: z ita videt' q̄ a purgatorio eos liberauit. ¶ Sed cōtra passio xp̄i equalē habet vtutez nūc quā tūc habuit: sz nūc vtute passionis nō liberāt' oēs q̄ sunt in purgatorio: ergo nec tūc. ¶ Ꝑ pctō q̄ō q̄s per se cōmisit per se debet purgationē pati: sz penā purgatorij sustinet homo ꝓ peccatis q̄ ex seipso cōmisit: ergo per penā quā ipse sustinet purgari debet z nō per penā tantū xp̄i. ¶ Ad primū dicendū ad p̄mā questionē q̄ cū tenebre exteriores inferni tenebris interiorib⁹ respondēt quo xp̄s a patrib⁹ q̄ erāt in limbo oēs tenebras interiores expulerat per demōstrationē sue deitatis cōgruū etiā fuit per penitētiā sue humanitatis q̄tū ad aīam etiā tenebras exteriores ab eis excluderet locū illū illuminādo. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q̄ iā ille infern⁹ euacuādus erat: q: post tēp⁹ illud: null⁹ ad illū limbū descendit: z ideo decēs fuit vt aliq̄d in eo fieret q̄ est ꝑtra rōnē inferni. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ sicut pena q̄ est ignis inferni inquātū agit vt instrumētū diuine iusticie nō affligit nisi illos q̄ habēt reatū pene etiā si aliq̄s ali⁹ ibi esset: ita lux illa vt instrumētū dīne misericordie agēs illos tantū illuminabat exteri⁹ qui interi⁹ illuminati erāt. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ eduxit eos de tenebris dū eos illuīauit z educēs eos de loco illo dī de tenebris eduxisse quas loc⁹ ille de sua natura p̄i⁹ habuerat. ¶ Ad secūdā questionē dicēdum q̄ pena nō p̄t tolli manēte culpa. illi aūt q̄ sunt dānati in inferno sunt obstinati in malicia sicut demones z ideo de pena illa liberari nō potuerūt z hoc nō fuit ex insufficiētia liberātis: sz ex indispositione ipsoz̄. ¶ Ad p̄mū igit' dicendū q̄ limbus patrū dicit' infern⁹ inferior nō simpliciter: sed respectu hui⁹ habitationis de quo aīa dauid: vel etiaz xp̄i educta fuit. Similiter etiā ille loc⁹ p̄t dici ꝓfundissimum inferni cōpatiue vt ꝓfundū sic respectu celi aer caliginosis in quo sunt demones ꝓfundius locus habitatiōis. profundissimū aūt limbus patrū de quo Job libarat⁹ fuit. ¶ Ad secundū dicendū q̄ giosa illa est improprria. loquit' enī de inferno cōiter scōm q̄ cōprehēdit oēs predictas distinctiones inferni. vnde inferno aliquid attribuit rōne vni⁹ patis aliquid rōne alteri⁹. Q: aūt dicit' nulla eos misericordia refrigerabat intelligit' q̄tū ad eos qui erāt in alia ꝑte inferni: vel dicit' de misericordia oīno absoluēte quā etiā diues magis desiderabat q̄tuis aliā peteret. ¶ Ad tertium dicēdū q̄ q̄tū in se est. sapiētia oēm maliciā vincit: sz q̄ in aliq̄b⁹ nō vincit' est ex eoz indispositiōe. ¶ Ad quartū dicendū q̄ loq̄t' de visitatione q̄ erit in generali resurrectione quādo educent' de inferno iterum imperpetuū includēdi. ¶ Ad tertiū dicendum q̄ redeptio christi nō habuit locū nisi in illis qui fuerunt membra christi. vnde cū pueri qui erant in limbo nunq̄ fuerūt membra christi neq; per proprriam fidem neq; per fidei sacramentuz quod nunc est baptismus: tunc autem erat circūcisio vel sacramantū constat q̄ ipsi liberati non fuerunt. ¶ Ad primum ergo dicenduz q̄ in patribus erat gratia que non erat in pueris per quam patres erant mēbra christi. z ideo effectū redēptiōis ꝓcepe rūt quod nō fuit de pueris ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ puerorum

peccatū cuius esset per aliū expiabile cuius ad genus peccati nō tamē habebant in se fidē z charitatē per quā ordinarēt illi per quē potuissent liberari cuius ad genꝰ peccati. ¶ Ad tertiū dicendū q cuius cuius ad genus peccati esset eoꝝ peccatū ꝓportionabile tñ ex dispositiōe eoꝝ ꝓportiatiōis participes esse nō potuerūt: sicut etiā patet de veniali in illis q̄ mortaliter peccauerūt ¶ Ad quartā questionē dicendū q cuius hoc nō inueniat determinatū a sanctis. pōt tñ dici q illi qui erāt in purgatorio nō fuerūt liberati: quia cū pena purgatorij debeat peccato actuali oportet q expiet per ꝓpriū actū vel passionē illiꝰ qui peccauit vel alterius spūalis persone agētis ꝑ ipso. In purgatorio aūt non pōt culpa expiari per aliquē actū meritoriū: quia nō sunt in statu merēdi. vnde oportet q expiet eoꝝ culpa per penā quaz ipsi sustineāt nisi per suffragia eoꝝ qui sunt in statu merēdi liberentur. Passio aūt xpi imediate remouet impedimentū ex peccato originali prouenies quod ex altero contractū est: sed ad remouendū penaz debitā actuali peccato q̄ quisq̄ ex seipso cōmisit pertingit eiꝰ efficacia mediante aliquo sacramēto circa personā exhibito aut aliquo actu ipsiꝰ persone vl alteriꝰ ad ipsaz relati: z ideo nō dicebat vt per solā xpi passionem a purgatorio liberarent nisi dicat q in vita sua hoc meruerūt vt per passionē xpi liberarent: vel hoc ex speciali gratia fuit q illi qui in purgatorio inuēti fuerūt absoluti sunt per passionē xpi: cuius nunc illi qui sunt in purgatorio nō cōsequāt effectū plene liberatiōis ex sola passiōe xpi. ¶ Ad primuz ergo dicendū q cuius impedimētū peccati originalis sit grauiꝰ tamē est solubile per aliū totaliter q̄ nō est de impedimento venialis peccati rōne predicta. ¶ Ad secūdū dicēdū q pena nūq̄ dimittit virtute passionis xpi nisi inquātū aliq̄s passioni cōformat q̄ potest esse tripliciter. vno modo sacramētaliter sicut fit in baptismo. Alio modo per meritum dilectionis z fidei ex passione suscipiētis. tertio modo per pene similitudinē. ꝓmi aūt duo modi nō possunt esse in purgatorio: qz nō sunt in statu recipiēdi sacramentū neq̄ in statu merēdi. vnde oportz q si passio a veniali eos liberet q conformentur xpo passo per pene passionē. ¶ Ad tertiū dicendum q quicq̄d erat in eis curabile per aliū totū curauit: sz pena purgās nō erat eis per aliū totaliter remissibilis vt dictū est. Ad ea que obijciūt in oppositum patz solutio ex dictis. ¶ Questio tertia.

Deinde queritur de ascensione xpi. Et circa hoc quorunt tria. Primo an xpus ascenderit. Secundo de modo ascensionis. Tertio de termino ipsius.

Ad primū sic procedit. videt q xpus nō ascenderit omnis enī motꝰ cū sit exitus de potētia ad actuz est actꝰ imperfecti z est ꝓpter indigentiā. sz ascēsio motus est. cum igit in xpo iam glorificato totaliter per resurrectionē nō fuerit aliqua imperfectio: vel indigētia videt q ipse nō ascēderit ¶ Ꝑ in xpo nō est nisi duplex natura. s. diuina z humana: sz sm diuinā naturā xpo nō cōpetit ascendere neq̄ localiter cū ipse scōm q de sit vbiq̄ neq̄ sm dignitatē cū diuinitas ꝓficere nō possit: neq̄ iterū sm humanā sm locū: qz ipsa de celo nō descēdit. dicitur aūt Joh. ij. Nemo ascēdit in celū nisi qui descē. de ce. neq̄ iterū sm dignitatē: quia gloria sua post resurrectionez gloriosam non creuit: ergo videt q xps nullo modo ascenderit. ¶ Ꝑ aliis sanctis cōpetit ascēdere ad celū empi. qz ꝑ locū illū cōgruētē sue glorie augeat suū gaudiū: sz gaudiū aie xpi non potuit aliquo mō crescere: sicut nec gratia vel gloria: ergo videt q ipse nō ascēderit. ¶ Ꝑ oē q̄d xps in carne assumpta ꝓpter nos fecit innostrā vtilitatē cedere debuit: sz per ascensionē nihil nobis accreuit: qz ante ꝑ passionē z descēsuz ad inferos oē impedimētū remotū fuit z ianua ꝑ passionē aperta est. Et siliter ꝑ baptismū q̄ celi aperti sūt: ergo non fuit necessariū q xps ascēderet. ¶ Ꝑ ois actio xpi ad nostrā salutē ordinat: sz magis eēt ad salutē nostrā eiꝰ potētia corporalis q̄ eius absentia: q̄ videt q a nobis ꝑ ascensionē discedere nō debuit ¶ Sz contra est q̄d in simbolo dr Ascēdit ad celos. ¶ Ꝑ corpori nobilissimo debet locꝰ nobilissimꝰ: sz ce. empi. est locoꝝ nobilissimꝰ: q̄ corpꝰ xpi q̄d est nobilissimū ad locū illū ascēdere debuit. ¶ Ꝑ in xpo ꝓmōstrata est glia resurrectiōis q̄ membris eiꝰ ꝓmittit: sz ꝓmittit etiā membris xpi locꝰ celestis vnde lucifer cecidit: ergo videt q ipse priꝰ ascēdere debuit pandēs iter aīs alios vt dicit Mich. ij ¶ Re. dicēdū q ascēdere in celū fuit congruū z ipsi xpo z nobis. Xpo quidē quīn ei oē q̄d ad gloriaz ptinet debebat. vñ cū celū empi. sit locꝰ cōgruꝰ glie z aliq̄d quasi ꝓmiū accidētale xpo etiā debebat vt ad locū illū ascēderet. Nobis autē cōgruū fuit cuius ad tria. ꝓmo vt nos q̄si in corporalē possessionē induceret celi quā nobis ꝓcio sui sanguinis emerat. scōo vt spem nostrā ad celū erigeret: qz dū būanā ditionē sideribꝰ importauit credētibꝰ celū posse patere monstrauit vt dicit leo papa. tertio vt iā xpm nō sm carnē cognoscētes spūaliter tantū ipsi coniugamur: z sic idonei efficiamur ad accipiēda dona spūssancti sm q̄d dictū est: ascēdit in altum dedit dona hoib. ¶ Ad ꝓmū ergo dicēdū q motꝰ localis vt dicit phs in. viij. phi. non mutat aliq̄d de eo q̄d est intra rem: sz solū est sm id q̄d est extra. vñ motꝰ localis nō ponit exitū de potētia ad actū aliquē intraneū rei: sz ad actum extrinsecū. z ꝓpter hoc nō ponit ꝑ motū localē aliq̄ imperfectio ꝑ hoc q desit aliq̄d eoꝝ q̄ debent inesse: sz ponit imperfectionē sm q̄d ꝑ hoc q dū est in loco isto nō est in alio. Similiter dicēdū ē q ascēsio xpi nō fuit ꝓpter aliquā indigētiā q̄ indigeret ipse ex pte sua in seipso habere: sz ꝓpter nostrā indigentiā z vt esset in loco sibi cōuenīēti in quo nondum erat. ¶ Ad secūdū dicēdū q ascēdere z descēdere possunt dici ꝓprie. z sic significāt motū localē. vnde nō conueniūt xpo sm dīnā naturā: sz sm būanā sm quā descēdit ad inferos z ascēdit localiter ad celos. dicit etiā metapho. descēdisse sm dīnā naturā inquātū se exinaniuit formā serui accipiēs Phil. ij. Et inquātū per nouū effectū fuit in terris sm quē ibi ante nō fuerat. Ascēdisse aūt quātū ad noticiaz alioꝝ. Siliter quātū ad būanā naturā ascēdit sm q exaltatus est ad gloriā resurrectiōis. z noticiā populoꝝ: descēdit aūt sm passiōis ignominia. Qz aūt dicit nemo ascēdit nisi qui descēdit. Ad ꝑsonā referendū est cui sm naturā vnā cōuenit descēdere de celo. s. sm dīnā inquātū sibi carnē in ꝑsona copulauit z sm aliā. s. humanā ascēdere. ¶ Ad tertiū dicendū q xpo in ascēsione nō accreuit aliq̄d gaudiū neq̄ quātū intētione neq̄ quātū ad numerū eoꝝ de q̄b gaudēdū erat: qz ꝑfectū gaudiū de oīb ab instāti sue cōceptionis habuit: sz accreuit sibi nouꝰ modus gaudendi: qz de illo de quo priꝰ gaudebat vt de futuro tūc gaudebat vt de ꝑsenti. ¶ Ad quartū dicēdū q per passionē xpi oīa impedimēta fuerūt a nobis amota z oīa bona data cuius ad meritū: qz. s. ꝑ passionē xps nobis meruit ꝓdicta: sz oportuit vt ꝑ effectū in illa bona ꝑ eū induceremur q̄si in corꝑalē possessionem eoꝝ que iā nobis emerat. dona aūt glorie in tribꝰ cōsistunt. ꝓmo in visione dīna q̄ est btitudo aie z hoc per effectū cōtulit descēdēdo ad inferos. secūdū est glia corꝑis z hoc ꝑstitit in sua resurrectiōe. tertiū est locꝰ cōgruꝰ z hoc ꝑstitit in sua ascensiōe In baptismo aūt celi aperti sūt in signū q̄ per baptismū quē tūc inchoabat in quo passio eiꝰ opat plenarie celi aditꝰ pateret nobis. ¶ Ad quintū dicēdū q corporalis ꝑsentia xpi in duobꝰ poterat esse nociua. ꝓmo cuius ad fidē: qz videtes eū in forma in q̄ erat minoz prē: non ita de facili crederēt eū eq̄lē patri vt dicit glo. sup Joh. ij. cuius ad dilectionē: qz eū nō solū, spūalr: sz etiā carnaliter diligerem conuersantes cū ipo corꝑaliter z hoc ē de impfectiōe dilectōis.

Ad secūdū sic procedit. videt q motꝰ ascēsionis fuerit violētꝰ. Act. j. eleuat manibꝰ ferebat in ce. sz latio vt dr. vij. phi. ē spēs motꝰ violenti: q̄ ascēsio sua fuit violētꝰ motꝰ. ¶ Ꝑ i corpe suo cū eēt solidū dīnabat terra: sz oē tale nāliter mouet deorsum z per violētiā sursum: ergo illa ascensio erat violenta ¶ Ꝑ omnis motus naturā-

lis causaꝫ ex motu celi: sed celū nō habebat aliquā causali
tatem supra corpus xp̄i: ergo motus ille nō erit naturalis.
¶ Ꝑ oīs motus qui est in locū peregrinū mobili est motꝰ
innaturalis: ſz ascensio xp̄i fuit huiusmodi: qz dicit Gzego.
super illud. hō quidā peregre ꝓficisc. Caro ad peregrinā dū
ducit eū per redemptorē in celo collocat: ergo illa ascensio
fuit motꝰ violētus. ¶ Sed cōtra. oīs motꝰ violentꝰ inducit
lassitudinē: ſz ascensio xp̄i nō fuit talis: ergo nō fuit motus
violētus. ¶ Ꝑ nullus motꝰ violentꝰ est ꝑ ꝓpria vtute mobi
lis: ſz xp̄s ꝑ ꝓpria virtute ascēdit vt patz Isa. lxiiij. gradiēs in
multitudine vtutis sue: ergo ascēsio eiꝰ nō fuit motꝰ violētꝰ
¶ Ulterius videt qꝫ ascensionis motꝰ fuerit subitꝰ: quia
Augꝰ dicit in qstionib⁹ de resurrectione qꝫ tales sunt motꝰ
corporū glorificatorꝝ: sicut motꝰ radij solis: ſz motꝰ radij est
in instāti: ergo motꝰ corporis xp̄i glorioſi. ¶ Ꝑ corpus xp̄i
gloriosum oīno erat subiectū volūtati spūs: ſz volūtas in in
stanti pōt moueri de loco ad locū: ergo & corpus xp̄i glorifi
catū. ¶ Ꝑ potentia corporis xp̄i glorificati est in ꝓportio
nabilis potētie alicuiꝰ corpis mobilis nō glorificati: ſz fm
ꝓportionē virtutis mouētis est ꝓportio tēporis in quo fit
motꝰ: qz maior virtus in minori tēpore mouet: ergo si aliq̄
virtꝰ mouet in tāto tēpore virtꝰ corpis xp̄i glorificati moue
bat in instāti ipsuz corpꝰ qō instans tēpori nō ꝓportionat.
¶ Sed cōtra. corpꝰ xp̄i cū sit diuisibile habet partem post
partē: ſz vbi est vna pars ibi nō est alia: ergo oportz qꝫ parti
succedit pars: ergo motꝰ ille nō est subito. ¶ Ꝑ motꝰ subita
neus nō pōt percipi: ſz apostoli viderūt xp̄i ascēsionē: ergo
nō fuit subita. ¶ Ulteriꝰ videt qꝫ statim post resurrectio
nē ascēdere debuit: qz ascensio sua est exēplar alioꝝ sancto
rū: ſz alij sancti post resurrectionē corporū futurā ascendēt:
ḡ & xp̄s debuit. ¶ Ꝑ sic. debuit ꝑbari veritas resurrectiōis
ita debuit ꝑbari veritas mortis: ſz ipse vt ꝑbaret veritatez
mortis distulit resurrectionē vsq; in tertiū diē: ergo similiter
debuit ascēdere tertia die post resurrectionē. ¶ Ꝑ non est
aliq̄s locꝰ aīarū nisi infernꝰ vel celū: ſz aīe sanctorū patruz q̄
erāt in limbo xp̄o resurgēte educte sūt de inferno: ergo sta
tim ascēderūt in celū: ſz nullꝰ debuit in celum ascēdere ante
xp̄m: sicut nullꝰ ante ipsuz resurgere: ergo & xp̄s statim post
resurrectionē debuit ascēdere. ¶ Sed cōtra. Act̄. p̄mo. pre
buit se viuū per dies quadraginta. ¶ Ꝑ cōsolationes diui
ne excedāt tribulationē humanā: ſz apostoli fuerunt in an
gustia post mortē xp̄i per tres dies: ḡ multo amplioꝝ debue
rūt eē in gaudio ꝓpter ipsiꝰ resurrectionē. ¶ R.o dicēdū qꝫ
motꝰ naturalis dicit cuiꝰ ꝑncipiū est natura. natura aūt di
citur dupliciter. s. de forma que est ꝑncipiū actiuū motꝰ et
de materia que est ꝑncipiū passiuū. fm hoc igit dicit aliq̄s
motꝰ dupliciter naturalis. vno mō: qz in eo qō mouet est
ꝑncipiū actiuū motꝰ: & sic corpora gratia & lenia mouent
naturaliter. Alio mō: qz in eo qō mouet est dispositio natu
ralis per quā aliq̄d ꝑ mobile ab aliquo mouēte & hoc ōtin
git dupliciter: qz vel ineſt ista aptitudo ad hoc qꝫ moueat
ab illo mouēte cū inclinatione ad cōtrariū motū sicut est in
corpore aīalis: & tūc motꝰ ille dicit violētus q̄tū ad naturā
corporis inquātū est corpꝰ. naturalis aūt q̄tū ad naturam
corporis inquātū est aīatū vt dicit ꝓbs. viij. phi. Aut nō est
aptitudo ad cōtrariū inclinās: sicut patz in motu celestiū q̄
mouent a substātia supata. & tñ dicūt moueri naturaliter
vt dicit Cōmē. in ꝑncipio ce. m. & hoc mō motꝰ ascensionis
xp̄i fuit naturalis: qz cū corpꝰ glorificatū sit oīno subiectuz
aīe nō pōt esse aliq̄ inclinatio ad cōtrariū eius qō aīa vult.
vnde remouet in eis inclinatio grauitatis & leuitatis repu
gnās volūtati: sicut inclinatio calidi & frigidi que est ad mu
tuam corruptionē. Quidā aūt dicūt qꝫ fuit etiā motꝰ natu
ralis ex hoc qꝫ ꝑncipiū actiuū fuit in corpis natura: sicut in
motu grauiū & leuiū: qz in corpe glorificato regnat natura
celi empi. que est de cōpositiōe corporis humani. Qō ē im
possibile: qz si aliq̄d de celo empi. esset pars corporis nostri
oporteret qꝫ esset cōmixtū elemētis: alias esset distinctū ab
eis & nō esset ꝑs: qz nō esset vnū nisi aggregatiōe ¶ Ꝑ si eēt
pars nō inclinaret ad motū rectū: ſz ad nullū: qz de natura
celi empi. nō est qꝫ moueaꝫ nisi ad motū circulare qui ē na
turalis q̄nte essentie. ¶ Ad ꝑmū ergo dicēdū qꝫ ferebaꝫ q̄
dē ab angelis in obsequiū dignitatis nō in adiutoriū neces
sitatis: sicut reges etiā ferūt & epi. vnde nō sequt qꝫ fuerit mo
tus violēt. ¶ Ad secūdū dicendū qꝫ motꝰ ille nō est nāl̄is
corpori inq̄tū corpꝰ: ſz inq̄tū instrumētū aīe glorificate ꝑ
quā tollebaꝫ inclinatio q̄litatū cōtrariarū ad actiōes & mo
tus suos. ¶ Ad tertiū dicendū qꝫ hoc intelligit de corpib⁹
q̄diu sunt in statu generatiōis & corruptiōis & nō de corpo
rib⁹ gloriosis. ¶ Ad quartū dicendū qꝫ ille locꝰ est pegrin⁹
carni inq̄tū est caro. nō aūt inquātū ē instrumētū aīe glo
riose. ¶ Ad secundā questionē dicendū qꝫ illa opinio ē fa
cilio: ad sustinēdū que ponit qꝫ corpꝰ xp̄i in ascēsione mo
uebaꝫ tpe ꝓceptibili sua quidē volūtate: ſz poterat moueri
tpe imꝓceptibili nō aūt i instāti: qz oportebat qꝫ corpꝰ xp̄i i
ascēsione trāsiret per media cū ꝑ suā substātiā determinare
tur ad locū & ipossibile ē qꝫ sit ī diuersis locis sil̄: & ita opor
tebat qꝫ in medijs locis eēt in diuersis instātib⁹: & sic opor
tebat motū illū esse successiuū. ¶ Ad ꝑmū ergo dicēdū qꝫ
silitudo attēdit quātū ad ꝓceptibilitatē & nō q̄tū ad gen⁹
motꝰ: qz motꝰ radij est motꝰ alteratiōis vt dr̄ in li. de sensu
& sensato vnde nō pōt esse subditꝰ. motꝰ aūt glorificatorum
corporꝝ ē motꝰ localis. & ideo oportz qꝫ sit successiuꝰ. ¶ Ad
secūdū dicendū qꝫ q̄uis corpꝰ sit subiectū spūi: tñ eē nō pōt
vt corpꝰ ad naturā spūs cōuertaꝫ. ¶ Ad tertiuz dicendū qꝫ
rō illa ꝓcedit de vtute mouēte ex necessitate nature. nō aūt
de virtute mouēte per volūtatē q̄ mouet fm exigētiā mobi
lis. ¶ Ad tertiā questionē dicendū qꝫ ea q̄ circa xp̄m acta
sūt dispēsatiue facta sunt ꝓpter aliquā vtilitatē. Et ideo ad
ostēdēdū veritatē sue resurrectiōis oportuit qꝫ non statim
post resurrectionē ascēderet: ſz diu cū apl̄is cōuersareꝫ vt ex
magna familiaritate oīs dubitatio tolleret: qz si tātū appa
ruisset semel potuisset videri eē aliq̄ illusio: & ideo pluries
in illis quadraginta dieb⁹ illis apparuit. Fuit etiaz dilata
ascēsio ad cōsolationē apl̄oꝝ q̄ de morte cōtristati fuerant.
Et ideo dicit glo. Act̄. j. qꝫ sicut q̄draginta hore fuerūt mor
tis xp̄i: ita q̄draginta dieb⁹ cū eis cōuersat⁹ est post resurre
ctionē: qz cōsolatio dīna excedit tristiciā humanam ¶ Ad
ꝑmū ergo dicēdū qꝫ alioꝝ sc̄oꝝ nō oportebit resurrectio
nē ꝑbare: qz oīb⁹ manifesta erit. & ideo nō oportz qꝫ differa
tur. ¶ Ad secundū dicēdū qꝫ maior poterat esse dubitatio
de resurrectiōe q̄s de morte. & ideo oportuit qꝫ longiori tpe
cōfirmareꝫ. ¶ Ad tertiū dicēdū qꝫ interim aīe sc̄oꝝ erāt cū
xp̄o vt de ei⁹ corporali p̄sentia gauderēt vel erant in paradiso
terrestri: q̄uis locꝰ ille nō sit ꝓprie locꝰ spiritū: ſz erāt ibi
dispensatiue ad tempus.

¶ Ad tertiū sic ꝓcedit. videt qꝫ xp̄s nō ascēderit su
pra oēs celos. corpꝰ enī xp̄i necessario est in loco: ſz
extra oēs celos nō ē locꝰ fm pl̄m ꝑmo ce. & mū. er
go supra oēs celos ascēdere nō potuit. ¶ Ꝑ duo corpa nō
possūt esse in eodē loco: cū igit nō possit fieri motꝰ de extre
mo in extremū nisi ꝑ mediū videt qꝫ supra oēs celos ascen
dere nō potuit nisi celū diuideret qō ē impossibile ¶ Ꝑ ce
lū empi. ē locus spiritū: ſz diuersoꝝ diuersa sūt loca: ḡ nec
corpꝰ xp̄i nec aliud corpꝰ ad celū empi. ascēdit qō ē celū vlti
mū. ¶ Sz otra Deb. vii. Excelsior celis factꝰ ¶ Ꝑ eph̄. iiij.
Ascēdēs in altū glo. loco & dignitate. ¶ Ulteriꝰ videt qꝫ
nō ascēderit ad dextrā pr̄is. dextra enī vl̄ sinistra sūt differē
tie situs vl̄ positiōis: ſz de cū sit sūme spūalis nō bz sitū: ḡ nō
bz dextrā & sinistrā. ¶ Ꝑ metapho. filiꝰ ipse dr̄ dextra pr̄is
psal. manꝰ tua ꝙfregit inimicū: ſz hec ꝓpositio ad denotat dis
tinctionē: qz ꝓpositiōes trāsitiue sūt: cū ḡ filiꝰ a seipso non
distinguaꝫ videt qꝫ ei nō conueniat ad dextrā pr̄is sedere.
¶ Ꝑ ꝑuer. iij. dr̄ in dextra eiꝰ lōgitudo diez & in sinistra ill⁹
diuitie & gl̄ia: ſz oīuz bonoꝝ pr̄is xp̄s habet plenitudi
nē: ergo nō magis debet dici sedere ad dextrā q̄z sinistram.

¶ Ipse dicit esse in synu patris. Jo.primo. ergo nō est ad dextrā. ¶ Sed contra Heb. j. sedet ad dextraz maiestatis in excelsis. ¶ In simbolo dicit: Ascendit ad celos sedet ad dextrā dei patris oipotentis. ¶ Ulterius videt q nō soli xpo cōueniat ad dextrā patris sedere. Ad eph.ij. consedere nos fecit xpo in celestib⁹: si ergo xpus sedet ad dextrā z nos ad dextrā sedere faciet. ¶ Eph.j. Costitues illum ad dextrā glo.i.eternā beatitudinez: sz oib⁹ sanctis cōicat eterna beatitudo: ergo oib⁹ sanctis cōuenit ad dextram sedere z nō soli xpo. ¶ Beate vgini cōuenit esse in potiozibus donis dei que est sup oēs chozos angelozum exaltata vñ z in Psal.a dextris stare dicit. astitit regina a dextris. ꝛc.ergo nō soli xpo cōuenit sedere ad dextrā. ¶ Dextra patris est equalitas patris: sz spūsanct⁹ est equalis patri: sicut fili⁹: ergo sibi cōuenit sedere ad dextrā. ¶ Sed contra. sedere ad dextrā cōuenit xpo sm humanā naturā z diuinā sz in nullo alio inuenit natura dīna z humana simul: ergo nulli alij cōuenit sicut xpo. ¶ Equalitas est in filio vt dicit Aug⁹ per appropriationē: sz dextra importat equalitatē ergo videt q sedere ad dextrā soli filio cōueniat. ¶ Ad primū ergo dicendū q sedere ad dextrā soli filio cōueniat. ¶ Ad primū ergo dicendū q nō dicit ascēdisse super celos: qz extra celū empi. sit: sed quia in altissimā partē celi empi. ascēdit. ¶ Ad secundū dicendum q ēsuis de natura corporis nō sit q possit esse in eodē loco: cū alio corpore tñ pōt hoc de⁹ facere per miraculū: sicut etiā fecit corpus xpi de clauso virginali vtero exire vt dicit Grego. ¶ Ad tertiū dicēdū q ēsuis natura corpalis sit citra naturā spūs: tamē natura corpis xpi trāscendit oēs spirit⁹ inquātū est diuinitati vnita que est maior z dignior vnio quā ea que est per fruitionē: z ideo altior loc⁹ debet corpori xpi ēs etiaz ipsis spiritib⁹ creatis. vnde glo. Heb.vij. super illud. Excelsior celis fact⁹ est dicit. i. oī rationali creatura. ¶ Ad secūdā questionē dicēdū q dextra est nobilior pars corpis. vnde quia alteri ad dextraz sedet nobilissimo mō ei coniungit. Nobilissimus aūt modus sm quē aliqs patri cōiungit: vel est nobilissim⁹ simpliciter: z sic est esse equalē sibi. z hoc cōuenit filio sm diuinā naturā: vel est nobilissim⁹ quātū possibile est creature z hoc est cōiungi ei in vnione persone filij ei⁹: z sic sedere ad dextrā cōuenit xpo sm humanā naturaz signat enī sessio firmitatē illi⁹ cōiūctionis ¶ Ad primū ergo dicēdū q nō dr ppria dextra: sz metapho. ¶ Ad scōm dicēdū q nō est incōueniēs q filij dicat dextra z sedere ad dextrā sm diuersas similitudines: qz metaphorice vtrūqz dicit. dextra enī dicit sm q per ipsuz pater operat: sz sedere ad dextrā dicit rōne iam dicta. ¶ Ad tertiū dicendū q ēsuis sint xpi z maiora z minora bona patris: tamē ipse in maiorib⁹ est collocat⁹. z ideo dicit ad dextrā sedere. ¶ Ad quartū dicendū q xps inquātū exit a patre per generationē dicit in synu patris sedere per quē significat generatiua potentia: sz inquātū est equalis patri z ei cōsurgat dicit sedere ad dextrā ei⁹. ¶ Ad tertiā questionē dicēdū q nulli creature cōuenit esse equalē patri neqz cōiūgi filio eius in vnitate pson sm qō dicit xps ad dextrā sedere: z ideo nulli creature cōuenit. ¶ Ad primū ergo dicendū q fecit nos cōsedere inquātū nos gloria stabiliuit z iudiciariā potestatem dedit: nō aūt sedere ad dextrā. vel dicendū q nos cōsedere fecit etiā ad dextrā: sz nō in nobis: sz in xpo inquantuz ipse est vni⁹ nature nobiscū ēs put est in xpo ad dextrā patris collocauit. ¶ Ad secūdū dicēdū q nō quelibet beatitudo pōt dici dextra simpliciter: sz que debet illi nature assumpte: vel si quelibet beatitudo dicat dextra hoc nō erit scōm excellentissimū modū possibilē creature nō vnite z hoc est sm quid. ¶ Ad tertiū dicendū q ēsuis beata virgo sit sup angelos exaltata: nō est tñ exaltata vsqz ad equalitatez dei vel vnionē in persona. z ideo nō dicit sedere ad dextrā: sed astare a dextris inquātū honor filij aliquo mō participatiue nō plenarie redūdat in ipsam inquātū dicit mater dei: sz nō de⁹. ¶ Ad quartū dicendū q spūsanct⁹ pōt dici sedere ad dextrā patris inquātū est equalis patri sm veritatē: sed nō appropriat ei equalitas sz filio: z ideo nec sessio dextre ¶ Fidei argumentū a phis argumētis est liberū: qz per ea nec ꝓbari nec improbari pōt. Et ipse forte ante mortez hoc dicit ꝓpter tertiaz opinionē q nōdū erat suo tēpore dānata que dicebat q etiā ante mortē erat hoc modo homo. Quia vna cadēqz vnio est quātū ex parte ipsi⁹ assumētis nō ēqtū ex parte assumptozū. ¶ Ad qō Dionysius hoc dicit: non q̄n ꝓmisse locutiōes sint simpliciter ꝺcedēde: sz vt ostēdat quā causam veritatis habeāt. Nemo ascēdit ergo alij boies in celū nō ascendūt dicendū q alij nō ꝓpria virtute scandunt qō est ascendere: vel loquit de celo sancte trinitatis ad qō ascendit rōne diuine nature: vel dicendū q loquitur sm q caput z membra sunt vna pson. Nec de corrigia calciamēti: Calciamentū est humanitas tegens pedem. s. verbū quo quasi omnia portant Heb. ij. Corrigia ipsa est vnio. Rex ydumee xpus qui cōmunicauit carni z sanguini. Hebre. ij. ydumea enī sanguinea interpretat: ossa ei⁹ sunt fortiora z difficiliora ad intelligendū de mysterijs humanitatis eius que nō sunt igne curiosi studij vsqz ad minima inquirēda qō est ossa in puluerē redigere: sed sunt silentio honorāda quasi intellectuz excedentia. Et sumitur de amos secundo.

DISTINCTIO XXIII.

¶ Si christus habuit fidem spem ut charitatem.

Quoꝝ vo supra phibitū sit xpm plenū gra fuisse: nō est superuacuū inquirere utrū fidē z spem sicut charitatē habuerit. Si.n. his caruit nō videt plenitudinē gratarū habuisse. ut autē hec questio ualeat aperti⁹ explicari de his singulis aliqua in mediū proferēda sunt z primū de fide: sm mensuram cuius precipit apostolus unicuiqz sapere.

¶ Quid sit fides.

Fides est vtus qua credūt que nō uident Qō tñ nō de oib⁹ que nō uidētur accipiēdū est: sz de his tñ q̄ credere: ut ait Augu. ad religionē ptinēt. Multa.n. sūt q̄ si xpian⁹ ignoret nihil metuēdū est: qz nō ideo a religiōe deuiat.

¶ Quot modis dicitur fides.

Accipitur autez fides tribus modis. s. p eo qō credit: z est uirtus: z p eo quo creditur z nō est uirtus. z p eo quod creditur quod aliud est ab eo quo credit. unde aug⁹ inqt. aliud sūt ea q̄ credūt: aliud fides qua credūt. Illa. n. in reb⁹ sūt q̄ uel eē uel fuisse uel futura eē dicunt. Hec aūt in aio credentis ē ei tñ cōspicua cui⁹ est. Et tñ noīe fidei censet vtrūqz z illud. s. qō credit: z id q̄ credit. Id qō credit dr fides: sic ibi. hec ē fides catholica quā nisi q̄sqz fideliter fir. ꝛc. salu⁹ eē nō poterit. Fides aūt qua credit: si cū charitate sit vtus est. Quia charitas ut ait ambrosi⁹ mater ē omniū

virtutū:que oēs informat: sine qua nulla vera virtus est. Fides ergo operās per dilectionē virt⁹ est: qua nō visa credunt. Nec est fundamētū qđ mutari nō pōt: ut ait aplus: que posita in fundaméto neminē perire sinit. vnde Augusti. fundamētū est xp̄s iesus. i. xp̄i fides. s. que per dilectionē operat: per quā xp̄s habitat in cordib⁹ que neminē perire sinit. Alia vero nō est fundamentū. Fides enī sine dilectione inanis est. fides cū dilectione xp̄iani est. Alia demonis est. Nā ⁊ demones credūt ⁊ contremiscūt. Sed multū interest. vtrū quis credit xp̄m uel xp̄o uel in xp̄m. Nā ipsum esse xp̄m demones crediderūt. nec tamē in xp̄m crediderunt:

¶ Quid si credere deum uel deo uel in deum.

Aliud enī est credere in deū. aliud credere deo: aliud credere deū. Credere deo est credere vera esse que loquit. qđ ⁊ mali faciūt ⁊ nos credim⁹ homini: sz nō in hoīez. Credere deū est credere ꝙ ipe sit de⁹ qđ etiā mali faciūt Credere in deū est credēdo amare: credēdo in eū ire: credēdo ei abherere ⁊ ei⁹ mēbris incorporari. Per hanc fidē iustificat impi⁹ ut deinde ipsa fides incipiat per dilectionē operari. Ea enī sola bona opa dicēda sunt que fiūt per dilectionē dei. Ipsa enim dilectio op⁹ fidei dicit. Fides igit quā demones ⁊ falsi xp̄iani habēt qualitas mentis est: sz informis: qz sine charitate: nā ⁊ malos fidē habere: cū tñ charitate careāt: apls ostendit dicēs: Si habuero oēm fidē: charitatē aūt nō habuero ⁊c. Que fides etiaz donū dei dici potest: qz ⁊ in malis quedā dei dona sunt. Augu. in li. de predestinatione sanctorū. Credere ipsum nihil aliud est qz cum ascensione credere uel cogitare.

¶ An illa informis qualitas mentis que in malo christiano est fiat virtus cuz fit bonus.

Si vero querit vtrū illa informis qualitas qua mal⁹ xp̄ian⁹ vniersa credit que bon⁹ xp̄ian⁹ accedēte charitate remaneat ⁊ fiat virt⁹: an ipa eliminet ⁊ alia qualitas succedat que vtus sit. Vtrūlibet sine piculo dici pōt. Nihil tñ videt ꝙ qualitas illa que prius erat remaneat ⁊ accessu charitatis virtus fiat.

¶ Ex quo sensu dicatur vna fides.

Quinqz diuersis modis dicat fides: fatēdū est tñ vnā esse fidē vt ait aplus. Un⁹ dñs vna fides. Siue enī accipiat fides pro eo credit: siue p eo quo credit. recte dicit vna fides si p eo qđ credit accipiat Ex hac intelligētia dicitur vna fides: qz idē iubemur credere: qz vnū idemqz est qđ credit a cūctis fidelib⁹. Unde fides catholica dicit. i. vniersalis. Si vero accipit fides p eo quo credit: ea rōne dicit vna esse fides: nō quia sit vna numero in oīb⁹ sz genere. i. similitudine. vnde Aug. li. xiij. de tri. Fides quā qui habēt fideles vocant: ⁊ qui nō habent infideles: cōis est oīb⁹ fidelibus: sicut plurib⁹ hoīb⁹ facies cōis esse dicitur: cū tamē singuli suas habeāt. Non enī fides numero est vna sz genere: Que cū sit in vno ⁊ in alijs est nō ipsa: sed similis. Et ꝓpter similitudinē magis vnā dicim⁹ esse qz multas sicut idē volentiū dicit volūtas vna. cū tamē cuiqz sit sua volūtas. ⁊ duorum simili modo dicitur facies vna.

¶ Qđ fides est de his que nō vident proprie: que tamē videt ab eo in quo est.

Notandū quoqz est ꝙ fides ꝓprie de nō apparentib⁹ tm̄ est. vnde Grego. apparentia nō habent fidē: sed agnitionē. Idē. Cum Paulus dicat. fides est substātia rerū sperandarū argumētū nō apparentiū: hoc veraciter dicit credi qđ nō valet videri. Nā credi iam nō pōt quod videri pōt. Thomas aliud vidit ⁊ aliud credidit Nominē vidit ⁊ deū cōfessus est dicēs: De⁹ meus ⁊ dñs meus. De hoc etiam Augu. ait. Fidē ipsam videt quisqz in corde suo esse si credit: uel non esse si nō credit. Non sicut corpora que videm⁹ oculis corporis: ⁊ per ipsorū imagines quas memorie tenemus etiā absentia cogitam⁹: nec sicut ea que nō videm⁹. Ex his que vidim⁹ cogitationem vtrūqz formam⁹ ⁊ memorie cōmendam⁹: Nec sicut hominē cui⁹ animā ⁊ si non videam⁹ ex nostra cōijcimus: ⁊ ex motib⁹ corporis hominē sicut videndo didicim⁹: intuemur etiā cogitādo. Nō sic videtur fides in corde in quo est ab eo cui⁹ est: sz eam tenet certissima scientia. Cū igit ideo credere iubeamur quia id qđ credere iubemur videre nō possumus ipsam tñ fidē qñ est in nobis videm⁹ in nobis: qz ⁊ rerū absentiū presens est fides ⁊ rerum que foris sunt intus est fides: ⁊ rerū que nō vident videtur fides. Et ipsa tēporaliter fit in cordib⁹ hoīuz. ⁊ si ex fidelib⁹ infideles fiunt perit ab eis. His verbis euidenter tradit fidē ipsam in corde hoīs ab ipso hoīe videri nō corporaliter: non imaginarie: sz intellectualiter. ⁊ ipsam tñ absentiū: ⁊ eoz que non vident esse. vt enī Aug⁹. alibi ait: Credimus ut cognoscam⁹: nō cognoscim⁹ ut credamus. Quid est enim fides nisi credere qđ nō vides. Fides ergo ē qđ nō vides credere: veritas qđ credidisti videre. vnde recte fides dicit argumētū uel cōiectio rerū non apparentiū. Quia si fides est ex eo cōijcitur ⁊ probat aliqua esse nō apparentia. Quia si qs de eis dubitet per fidē probatur: cum fides nō sit nisi de non apparentibus.

¶ Descriptio fidei.

Ait enī aplus. fides est substātia reruz sperandarū argumētū uel cōiectio nō apparentiū. Quia per fidē subsistunt in nobis etiā modo sperāda ⁊ subsistēt in futuro per experientiā. ⁊ ipsa est pbatio ⁊ cōiectio nō apparentiū Quia si quis de eis dubitet per fidē pbant ut adhuc pbatur futura resurrectio: qz ita crediderunt patriarche ⁊ sancti alij. uel pbatio est ⁊ certitudo ꝙ sint aliqua nō apparētia ut supra dictū ē. Proprie aūt fides dicitur substātia rerū sperandaruz: qz sperādis substat: ⁊ quia fundamētū est bonorū quod nemo mutare potest.

¶ Si illa descriptio spei conueniat.

Si vero querit an hec descriptio spei cōueniat sane cōcedi pōt utrūlibz. Si aūt dicat

conuenire. Sunt ꝛ alia plura quibus differunt fides ꝛ spes. sed non improbe dici potest soli fidei cõuenire: non spei: quia fides sola fundamentũ dicit non quia fides virtus possit esse sine spe ꝛ charitate. Vnde augusti. Fides operans per dilectionem vtiqꝫ sine spe non põt eẽ: nec amor sine spe: nec sine amore spes: nec vtrũqꝫ sine fide. Et fides sine amore nihil prodest. Potest tñ credi aliqd quod nõ speratur. Nihil autẽ potest sperari quod non credit. Ideoqꝫ credere quod est actus fidei precedit sperare quod est actus spei. Qõ nisi aliquid credatur non potest sperari. Creditur autẽ quod nõ sperat. Inde est qꝫ in scriptura plerũqꝫ reperit qꝫ fides pcedit spem: ꝛ spes sequitur fidem. non qꝫ virtus fidei precedat virtutẽ spei tempore uel causa: sꝫ quia actus fidei naturaliter precedit actum spei. Quod etiam quidam concedunt de ipsa virtute fidei: ut naturaliter precedat spem non tempore. Vnde et recte ea sola dicitur fundamentũ omniũ virtutum ꝛ bonorũ operũ. nõ autẽ fundamentũ est charitas: quia non ipsa charitatis sed charitas ipsius virtutis fidei cã est. Charitas enĩ causa est ꝛ mater oiuꝫ virtutũ: Que si desit frustra habent cetera. si autez adsit habentur omnia. Charitas enim spirituſſanctus est ut in superioribus pretactũ est. Ipsa est ergo causa omniũ virtutũ. non ipsius aliqua virtutũ causa est: quia omnia munera excellit. vnde augu. Respice ad munera ecclesie: ꝛ vniuersis excellẽti⁹ charitatis munus cognosces: que ut oleum nõ potest premi in imo: sed superexcellit uel superexilit. Non ergo eius causa uel fundamentum fides est. Grego. tamen super Ezechielẽ dicit: quia nisi pri⁹ fides teneatur nullatenus ad spiritualem amorez attingitur. Non enĩ charitas fidem sed fides charitatẽ precedit: quia nemo potest amare quod non crediderit sicut nec sperare. Sed hoc accipi potest dictum de fide que uirtus non est. Ipsa enĩ spem ꝛ charitatem frequẽter precedit. uel de actu fidei: qꝛ forte naturaliter actũ charitatis pcedit sicut actuꝫ spei. Qõ uerba premissa diligenter notata innuũt: ꝛ ea etiam que addit dicẽs: Nisi ea inquit que audis credideris: ad amandũ ea que audis nõ inflãmaberis: Que tãtũ de non uisis est ut ante dixim⁹. Vnde Joannes Crisostomus Fides in anima nostra facit subsistere ea que non uidentur. de quib⁹ ꝓprie fides est. De uisis enĩ nõ est fides sꝫ agnitio.

¶ Postqꝫ determinauit magister de his que ad xp̃m pertinent quib⁹ nos effectiue reparauit: Hic incipit determinare de reparantib⁹ formaliter q̃ sunt habit⁹ gratuitu animaꝫ informãtes. Dividit aũt hec pars in duas. In prima determinat de ipsis habitib⁹ gratuitis. In secũda de p̃ceptis quibus ipsi habitus in suos actus dirigunt di. xxxvij. ibi: Sed iam distributio decalogi. Prima dividit in duas partes. In prima determinat de ipsis habitibus ꝼm se per singula. In secũda determinat connexionẽ eoꝝ ad inuicẽ. xxxvj. di. ibi: Solet etiam queri. Prima in duas. In prima determinat de habitib⁹ virtutũ. In secũda de donis. xxxiiij. di. ibi: Nũc de trib⁹ donis. Prima dividit in duas partes. In prima determinat de virtutib⁹ theolo. In secũda de virtutib⁹ cardinalib⁹. xxxiij. di. ibi: Post predicta de virtutibus. Prima dividit in tres partes. In prima determinat de fide. In secũda de spe. xxvj. di. ibi: Est aũt spes. In tertia de charitate. xxvij. di. ibi: Cum autẽ xp̃s fidẽ. Prima in tres. In p̃ma determinat de fide ꝼm se. In secũda de fide p compationez ad ea q̃ credunt. xxiiij. di. Hic querit si sit. In tertia de ipsa per comparationẽ ad eos qui credũt. xxv. di. ibi: Predictis adijciendũ. Circa primũ duo facit. Primo continuat se ad precedentia. Secundo ꝓsequit propositũ ibi: Fides est virtus. Et hec pars dividit in duas partes ꝼm qꝫ duas diffinitiones fidei ponit. Secunda incipit ibi: Notanda quoqꝫ qꝫ fide. Circa primũ tria facit. Primo diffinit fidem. Secũdo exponit diffinitionẽ q̃ntũ ad hãc particulã q̃ nõ videt ibi Quod tñ nõ de oĩb⁹. q̃ntũ aũt ad hanc particulam virt⁹ ibi: Accipit aũt fides. Quantũ vo ad hanc particulam qua credunt ibi: Aliud est credere in deum. Secũdo manifestauit quedã que possunt esse dubia ex predictis: q̃ duo sunt. Primũ ibi: Si vo querit. Secundũ ibi: Cũqꝫ diuersis modis. ¶ Notandũ quoqꝫ est. Hic ponit aliam diffinitionem fidei Et circa hoc tria facit. Primo venat diffinitionẽ. Secũdo diffinit ibi: Ait enĩ apls. Tertio mouet quandã questionez circa predictã diffinitionẽ ibi: Si vo querit. ¶ Hic est triplex questio. Prima de virtutib⁹ in generali. Secũda de fide cõmuniter. Tertia de formatione ꝛ informitate fidei.

¶ Questio Prima

Circa primũ queruntur quinqꝫ. Primo de necessitate habituũ. Secundo quõ habitus qui sunt in nobis cognoscam⁹. Tertio vtrũ virtutes sint habitus. Quarto de diuisione virtutum in intellectuales mozales ꝛ theologicas. Quinto de numero virtutũ theologicarũ.

Ad primũ sic ꝓcedit. videt qꝫ habitib⁹ non indigeamus in operib⁹ humanis. Potentie enĩ rõnales q̃ sunt bõis inq̃ntũ bõ sunt mobiliores potentijs naturalib⁹. sed potẽtie naturales nõ indigẽt habitib⁹ ad suos actus ꝓducendos: ergo nec potẽtie rõnales humane. ¶ Ꝑ potẽtie p se ordinant ad actũ propriũ ꝛ nõ p accidens. sꝫ habitus sunt accidentia: ergo nõ ordinant ad suos actus proprios mediantib⁹ habitib⁹. ¶ Ꝑ nihil tã facile q̃s id quod in sola volũtate cõsistit. sed actus mozales ad minus in sola volũtate cõsistũt: cũ igit habit⁹ ponat facilitatẽ operatiõis videt qꝫ saltẽ ad dictos act⁹ habitib⁹ nõ indigeam⁹. ¶ Ꝑ difficultas cooperat ad meritũ. sed habit⁹ tollit difficultatẽ: ergo ad actus illos quib⁹ meremur nõ sunt dandi nobis habit⁹. ¶ Ꝑ scia q̃ est habit⁹ nihil videt eẽ q̃s generatio specierũ intelligibiliũ. sed spẽs non sunt in parte affectiua sꝫ intellectiua tñ: ergo ad min⁹ in parte affectiua habitib⁹ nõ indigem⁹. ¶ Sed ꝰ. Aug. dicit in li. de bono ꝺiugali habit⁹ est quo quis agit cũ tps affuerit. ꝛ cõmẽtator dicit in tertio de aĩa qꝫ habit⁹ est quo quis agit cũ voluerit: ꝛ q̃si in idem redit. sed hoc valde necessariũ est boĩ: ergo indigem⁹ habitibus. ¶ Ꝑ ad hꝰ qꝫ bonuꝫ opus operemur oportet qꝫ in ipso opere delectemur: qꝛ nullus est iustus qui nõ gaudet iusta operatione vt dicit phs. j. ethi. sꝫ delectationẽ in opere facit habit⁹: qꝛ signũ oportet accipe habit⁹ finientẽ in opere delectationẽ: vt. ij. ethiẽ. ergo habitib⁹ indigem⁹. ¶ Ꝑ bonitas boĩs in bonis opationib⁹ ꝺsistit: vnde ex eis laudat. sꝫ ipossibile est semp agere vt dicit in li. de som. ꝛ vigi. nec sufficit ad laudem qꝫ actus sit tñ impotẽtia quod est impotẽtia bonũ nõ est bonũ simpliciter sed ꝼm q̃d: ergo indigem⁹ habitibus. ¶ Ꝑ oportet qñqꝫ ex premeditato bene agere. sed hoc nõ cõtingit nisi in eo q̃ habet habitũ sicut de forti dicit phs in. iij. ethi. ergo indigem⁹ habitib⁹. ¶ Rº dicẽdũ qꝫ in oĩb⁹ q̃ bñt regulã ꝛ mẽsurã eoꝝ bonitas ꝛ rectitudo ꝺsistit in cõformitate ad suã regulã vel mẽsurã. malitia aũt ꝼm qꝫ ab ea discordãt. Prima aũt mẽsura ꝛ regula omniũ est diuina sapientia. vñ bonitas rectitudo siue virt⁹ vniuscuiusqꝫ ꝺsistit ꝼm qꝫ attingit ad hoc quod ex sapientia diuina ordinatur vt dicit Anſel. Et silr est etiã de alijs secũdis regulꝫ qꝫ in conformitate ad ipsas bonitas ꝛ rectitudo regulatoꝝ consistit.

Sunt aũt quedam potẽtie limitate ad determinatas actiones vel passiones: z fm q illas implent sue regule ꝺformantur: qz p diuinã sapientiã ad talia sunt ordinate. z qz nature inclinatio semp est ad vnũ: ideo tales potẽtie ex ipsa natura potentie rectitudinẽ sufficiẽter habere pñt z bonitatẽ. malitia aũt in eis ꝺtingit ex defectu potẽtie. Potẽtie vo altiores z vlteriores cuiusmodi sunt potẽtie rõnales nõ sunt limitate ad aliq̃d vnũ vel obiectũ vel modũ operãdi: qz fm diuersa z diuersimode rectitudinẽ habẽ pñt. z ideo ex natura potentie nõ potuerũt determinari ad rectũ z bonũ ipsarũ: sed oportet q rectificent rectitudinẽ a sua regula recipiẽtes. hꝰ aũt ꝺtingit dupliciter. Uno modo vt recipiat p modũ passionis sicut in hocipso q regulata potẽtia a regulante mouet. Et qz in hoc q aliq̃d patiat z nihil ad actũ ꝺferat, violentie diffinitio ꝺsistit: vt patet in.iij.ethi. Uiolẽtia autẽ z difficultatẽ z tristitiã hz: vt dicit in.v.metha. iõ p̃dicta receptio rectitudinis nõ sufficit ad pfectã rectificationẽ potentie regulate. oportet ergo vt alio modo recipiat. s. p modum q̃litatis inherẽtis vt rectitudo regule efficiat forma potẽtie regulate. sic enĩ faciliter z delectabiliter quod rectum est opabile fit id quod est cõueniens sue forme. Et hec quidem q̃litas siue forma dũ adhuc est imperfecta: dispositio dicit. cũ aũt iam cõsumata est z q̃si in naturã versa: habitꝰ noiat: q vt ex.ij.ethi. z.v.metha. accipit est fm quẽ nos habemus ad aliq̃d bene vel male. Et inde est q in predicamentis dicit dispositio facile mobilis: z habitꝰ difficile mobil: qz qõ nãle est nõ cito trãsmutat. inde est etiã q habitꝰ ad vnũ inclinãt sicut z nã: vt dicit in.v.ethi. Et propter hoc signũ generati habitꝰ ẽ delectatio in ope facta: vt dicit in.ij.ethi. qz qõ est nature ꝺueniens delectabile est z facile. Et propter hoc habitꝰ a cõmẽ. in.iij. de anima ꝺfinit q est quo q̃s agit cũ voluerit q̃si in promptu hñs qõ operãdũ est. Et ideo habitꝰ possessioni cõparat in.j.ethic. fm quã rei possesse ad nutũ habet: opatio vo vsui pz ergo q potentie nãles qz sunt ex seipsis determinate ad vnũ habitib⁹ nõ indigẽt. Sil'r etiã nec apprehẽsiue sensitiue: qz hñt determinatũ modũ operãdi a quo non deficiunt nisi per potẽtie defectũ. Sil'r etiã nec volũtas humana fm q est naturaliter determinata ad vltimũ finem: z ad bonũ fm q ẽ obiectũ eiꝰ. Sil'r etiã nec intellectꝰ agẽs q̃ habet determinatã actionez. s. facẽ intelligibilia in actu sic̃ lux facere visibilia in actu. Similiter etiã nec in ipso deo est aliquis habitꝰ: cũ ipse sit prima regula ab alio nõ regulata: vñ essentialiter bonꝰ est: z nõ p participationẽ rectitudinis ab alio: nec malũ in ipso incidere põt. Sed intellectus posibil q̃ de se indeterminat sicut materia pma habitu indiget quo pticipet rectitudinẽ siue regule. Et nãli q̃ntũ ad ea q̃ ex naturali lumine intellectꝰ agẽtis q̃ est eiꝰ regula statim determinanť sicut sunt pncipia pma. Et acq̃sito q̃ntũ ad ea q̃ ex his pncipijs educi pñt. Et infuso quo pticipat rectitudinẽ pme regule in his q̃ intellectũ agentẽ excedũt. Sil'r etiã in voluntate q̃ntũ ad illa ad q̃ ex nã nõ determinat. Et in irascibili z cõcupiscibili indigemꝰ habitib⁹ fm q pticipãt rectitudinẽ rõnis q̃ est eoz regula: vel rectitudinẽ pme mẽsure in his q̃ humanã naturam excedũt q̃ntũ ad habitꝰ infusos. Et sil'r in corpe aĩato est habitꝰ sanitatis, put participat ab aĩa dispositionẽ q̃ põt suũ opus recte pficẽ põt qz oculus sanꝰ dicit q opus oculi recte pficẽ põt: vt dicit. x. de aĩalib⁹. vñ pz q huiusmodi q̃litates q̃s habitꝰ ꝺicim⁹ in rebꝰ aĩatis inueniunť z pcipue in hñtib⁹ electionẽ: vt dicit in.v.metha. Ad primũ q̃ dicendũ q potẽtie nãles sunt determinate ex seipsis ad vnũ. z iõ nõ indigẽt aliquibꝰ habitibus determinatib⁹: nec facit hoc dignitas sed indignitas eoz inq̃ntũ ad pauciora se extẽdũt. Ad secũdũ dicẽdũ q ad actũ ꝑriũ p se rei põt res ipsa ordinari mediãte aliquo accidẽte: nõ quidẽ extraneo: sz qõ ꝺsequit ex pncipijs rei: qz inter accidẽtia ꝑprius est substãtie vnũ q̃q̃ aliud sicut q̃litas q̃q̃ actio. z ideo ignis mediãte caloze calefacit. z sil'r erit in ꝑpposito: qz virtutes ꝺformant pncipijs nãlib⁹. Ad tertiũ dicẽdũ q q̃q̃ ꝑducẽ talẽ actũ sit in ptãte volũtatis: tñ nõ est in volũtate tñ sz etiã in inferioribꝰ viribꝰ ex quibꝰ põt accidẽ repugnãtia z difficultas. z iõ indigemꝰ habitib⁹ quibꝰ ois difficultas tollat. Ad q̃rtũ dicendũ q sicut dicit in.ij.methꝫ. difficultas põt eẽ ex nobis: z ex rebꝰ. z sil'r facilitas. Facilitas ergo q̃ est ex rõne actuũ q nõ sunt magni põderis diminuũt q̃ntũ in se est rationẽ meriti. sz facilitas q̃ est ex ꝑmptitudine operãtis meritũ nõ diminuit respectu ꝑmij eẽntial'. sz auget: qz q̃nto maiozi charitate facit tanto faciliꝰ tolerat z magis mereť. Et sil'r q̃nto delectabiliꝰ opat ꝑpter habitũ virtutis tãto actus eiꝰ est delectabilioz z magis meritoziꝰ. Ad q̃ntũ dicẽdũ q pfectiões ꝑpportionant suis pfectibilib⁹: qz ꝑprius actus est imprõpa potẽtia: vt dicit. ij. phi. z iõ non oz q habitus cognitiue z affectiue partis sint vnius modi sicut nec ipse potentie que eis perficiunť.

Ad secũdũ sic ꝑcedit. videť q habitꝰ in nobis exñs cognosci nõ possit. inter alios enĩ habitꝰ ꝑcipuꝰ est charitas. sz hñs charitatẽ nescit se habẽ eã: qz nemo scit an amore vel odio dignꝰ sit: vt dicit Eccl.x. g̃ nec alios habitꝰ põt q̃s cognoscẽ. Ꝑ magis sunt spũales habitꝰ virtutũ q̃ etiã angeli: qz ipsi p habitꝰ virtutũ spũales efficiũť. sz angelos in via cognoscẽ nõ possumꝰ q̃ntũ ad eoz eẽntiã: g̃ nec habitꝰ virtutũ. Si dicať q habitꝰ cogñscunť p hꝰ q̃ sunt pñtes in aĩa: nõ aũt angeli. Cõtra. per eẽntiã suã pñtialiť nõ sunt in intellectu: sz in affectu habitꝰ virtutũ. sz assectꝰ nõ est cognoscẽ: g̃ huiusmõi habitꝰ cognosci nõ pñt p pñtiã. Ꝑ multi sunt qui hñt virtutes: z de eis nihil cognoscũt. nesciũt enĩ q̃d sit virtꝰ. q̃dẽ etiã nõ hñtes virtutẽ sciũt multa de eis: ergo nõ cognoscunť p sui pñtiã. Si dicať q cognoscunť p hꝰ q̃ hñt sui filitudinẽ in intellectu. Cõtra. filitudo q̃ est in intellectu fundať in filitudine q̃ est in imaginatiõe vel sensu: qz nequaq̃ sine fantasmate intelligit aĩa: vt dr in.iij. de aĩa. sz huiusmodi habitꝰ nõ hñt filitudinẽ in imaginatõe vt sensu: g̃ nõ pñt cognosci p suã filitudinẽ. Ꝑ filitudines rerũ sunt magis spũales q̃s res a quib⁹ abstrahũť. sz ea q̃ sunt in in intellectu nõ sunt magis spũalia q̃s ea q̃ sunt in affectu: g̃ ab habitib⁹ exñtib⁹ in affectu nõ abstrahit intellectꝰ filitudines vt p eas cognoscũt. z sic habitꝰ illos nullo mõ cogñscit. Sz ō. Aug. ꝺicit in lra q fidẽ ipsaz quisq̃ videt eẽ in corde suo si credit: g̃ eadẽ rõne z alios habitꝰ. Ꝑ phs ꝺicit in li. posteriox q̃ incõueniẽs est nos habẽ habitꝰ ꝑncipioz z nos latere: g̃ eadẽ rõne z alios habitꝰ. Ꝑ oẽ illud cuiꝰ est accipe signũ est cognoscibile. sz habitũ ẽ accipe signũ figẽtẽ in ope delectationẽ vt dicit in.ij.ethi. g̃ habitꝰ cogñsci pñt. Ad ꝟ dicendũ q aliq̃ res põt cogñsci dupliciť. vno mõ fm id q̃ ẽ alio mõ q̃tũ ad ea q̃ ipsã ꝺsequũť. Cognitio aũt de re fm id q̃ ẽ põt dupliciť haberi. s. dũ cogñscit q̃d ẽ: z an ẽ. Quid aũt res est cogñscit dũ ipsiꝰ q̃dditas cõprehẽditur quã q̃dẽ nõ ꝺprehẽdit sensus: sz solũ accẽtia sẽsibilia. nec imaginatio: sz solũ imagines corpoz. sz ẽ ꝑpriũ obiectũ intellectꝰ vt dr in.iij. de aĩa. z iõ Aug. dicit q intellectꝰ cogñscit res p eẽntiã suã: q obiectũ eiꝰ ẽ ipa eẽntia rei. Eẽntiã aũt alicuiꝰ rei intellectꝰ nũr triplicit cõprehẽdit. Uno mõ ꝺprehẽdit eẽntias rerũ q̃ cadũt in sensu abstrahẽdo ab oĩb⁹ indiuiduãtib⁹ sub quib⁹ cadebat in sensu z ĩ imaginatiõe: z sic remanebit pura eẽntia rei puta hois q̃ ꝺsistit in eis q̃ sunt hois inq̃ntũ est hõ. Alio mõ eẽntias rerũ q̃s nõ videm⁹ cogñscim⁹ p causas vel effectꝰ eis ꝑportionatos cadẽtes in sensu. Si aũt effectꝰ nõ fuerint ꝑportionati cause nõ faciẽt cãm cogñscẽ q̃d ẽ: sz qz ẽ tñ: sic pz de deo. Tertio mõ cogñscit eẽntias artificialiũ nunq̃s visoꝝ inuestigãdo ex ꝑpportiõe finis ea q̃ exiguntť ad illud artificiatũ. Sil'r an res sit triplicit cogñscit. Uno mõ qz cadit sub sensu. Alio mõ ex causis z effectib⁹ rerũ cadẽtib⁹ sub sensu: sic ignẽ ex fumo ꝑpẽdim⁹. Tertio mõ cogñscit aliq̃d in seipso ex inclinatiõe quã hz ad aliquos actus: quã q̃dẽ ĩclinatiõez cogñscit ex hꝰ q̃ sup actꝰ suos reflectit dũ cogñscit se operari. Loquẽdo aũt de cognitõe habituũ q̃ cogñscunť q̃d sint Eoz cognitio ex duob⁹ vltimis modis cõmiscet: qz habitꝰ ipsos p

actus cognoscim⁹ sic cām p effectū. ⁊ qz nos sum⁹ cā actuū: iō actus cogīscim⁹ p actū rōnis iuestigātis q̄d sit necessariū in actu illo ex ꝓpoꝛtiōe obiecti boni ⁊ finis: sic dictū ē de artificialib⁹. Silr cognitio q̄ cogīscit an habit⁹ sint ex duob⁹ vltimis modis est: qz enī cogīscē q̄d ē est p̄ncipiū ad sciendū qz ē: iō aliq̄s p̄dicto mō cogīscēdo q̄d sit aliq̄s habit⁹ ex hoc q⁹ videt talē actū exire q̄lis req̄rit ad illū habitū cogīscit q⁹ ille habit⁹ ē in aliquo etiā si ipse illū habitū nō hēat: ſz ille q̄ hz hītū p̄ter hūc modū ꝫ° mō cogīscit se habē habitū inq̄ntū pcipit inclinationē sui ad actū ſm quā se hz aliq̄liť ad actū illū. ⁊ hoc q̄dē cogīscit hō p modū reflectiōis inq̄ntū. ſ. cognoscit se opari q̄ opať. ⁊ iō dic̄ aug. q⁹ huiusmodi habit⁹ cogīscunť p suā potētiā q̄ntū ad hūc modū. Ea vo q̄ ꝺsequūť ad hīt⁹. i. ꝓprietates ⁊ accidētia ipoꝛ cogīscunť ptim ex cognitiōe nē habitū ſm q⁹ cognitio q̄d ē est p̄ncipiū ad cogīscēdū qz est. ptim vo ex eoꝛ actib⁹ ſm q⁹ ꝺditiōes causarū in effectib⁹ re p̄sentanť. ¶ Ad primū g̃ dicēdū q⁹ charitas hī pōt cogīsci q̄d ē ex h⁹ q⁹ hō scit q̄d req̄rit ad actū charitatis rōne instructa auctoꝛitate ⁊ fide. ſz an sit charitas nō pōt certitudinaliť cognosci neq; ab hūte neq; ab alio: qz cū ad actū charitatis req̄rať aliq̄d p q̄ō sit meritoꝛi⁹ vite eterne. An h⁹ sit in actu videri nō pōt p certo. ſz ex aliquib⁹ signis: ⁊ de se ⁊ de alio pōt aliq̄s coniecturare q⁹ charitatē hēat. ¶ Ad secūdū dicē dū q⁹ angeloꝛ eēntiā nō apprehēdim⁹: qz nō cognoscimus eos p actū nr̄i intellect⁹ q̄ est imꝓpoꝛtionat⁹ actui intellectus ipoꝛ cū multo altioꝛi mō cognoscāt: ſz actus nr̄i sunt ꝓpoꝛtionati habitib⁹ ex quib⁹ educunť. ¶ Ad tertiū dicēdū q⁹ aīa ꝛ reflecti p cognitionē supꝛa seipsaz vel supꝛa ea q̄ ipsi⁹ sunt ꝺtingit duplicit. Uno mō ſm q⁹ potētia cogīscitiua cognoscit naturā sui vel eoꝛ q̄ in ipsa sunt. ⁊ h⁹ est tm intellect⁹ cui⁹ ē q̄dditas rerū cognoscē. Intellect⁹ aūt vt vicit in. iij. de aīa. sic alia cognoscit seipm: qz. ſ. p spēm: nō q̄dē sui ſz obiecti q̄ est forma ei⁹ ex q̄ cognoscit actus sui naturā: ⁊ ex nā actus naturā potētie cognoscētis. ⁊ ex natura potētie naturā eēntie: ⁊ p ꝺsequēs aliarū potētiarū. nō q⁹ hēat de oībus his diuersas filitudines: ſz qz in obiecto suo nō solū cogīscit rōnē veri ſm quā ē ei⁹ obiectū: ſz oēm rōnez q̄ est in eo. vñ ⁊ rationē boni. ⁊ iō ꝺsequnť p illā eādē spēz cognoscit actū vo lūtatis ⁊ naturā volūtat⁹: ⁊ silr etiā alias potētias aīe ⁊ act⁹ earū. Alio mō aīa reflectit sup actus suos cognoscēdo illos actus eē. h⁹ aūt nō pōt eē ita q⁹ aliq̄ potētia vtēs ozgano cozpozali reflectať sup ꝓpriū actū: qz oporteret q⁹ instrumentū quo cognoscit se caderet mediū inē ipsam potentiā ⁊ instrumentū quo p̄mo cognoscebat. sed vna potētia vtēs ozgano cozpali pōt cognoscē actū alteri⁹ potētie inq̄ntū impſſio inferioꝛis potētie redūdat in supioꝛē sic sensu cōi cognoscim⁹ visum vidē. Intellect⁹ aūt cū sit potētia nō vtēs ozgano cozpozali pōt cognoscē actū suū ſm q⁹ patit quodām nō ab obiecto ⁊ informať p spēz obiecti. ſz actū volūtatis pcipit p redūdātiā mot⁹ voluntatis in intellectu ex h⁹ q⁹ colliganě in vna eēntia aīe: ⁊ ſm q⁹ voluntas quodāmō monet intellectū dū intelligo qz volo. ⁊ intellect⁹ volūtatē dū volo aliq̄d qz ītelligo illud eē bonū: ⁊ ita in h⁹ q⁹ cognoscit intellect⁹ actū volūtatis pōt cognoscē habitū in volūtate existentē. ¶ Ad q̄rtū dicēdū q⁹ illi q̄ nō hīt virtutē apud se aliq̄ p̄ncipia ex quibus pñt cognoscē naturā virtutū mō p̄dicto: ⁊ esse virtutes nō in se ſz in alijs dū vidēt aliquos operari tales actus q̄les sunt virtutū: ⁊ eo mō quo debēt virtuosi opari. ¶ Ad q̄ntū dicendū q⁹ sic dictū ē tota cognitio q̄ cognoscit intellect⁹ ea q̄ sunt in aīa fundať sup h⁹ q⁹ cognoscit obiectū suū q̄ō hz fāsma sibi cozrespōdēs. nō enī oportet q⁹ solū in fantasmatibus cognitio stet: ſz q⁹ ex fantasmatib⁹ sua cognitio oziať: ⁊ q⁹ imaginationē in alijs relinq̄t. ¶ Ad sextū dicēdū q⁹ nō cognoscit volūtatē ⁊ ea q̄ ad ipsaz ptinēt p aliquā filitudinē ab eis abstractā: sed solū p filitudinē obiecti sui vt dcm̄ est.

Ad tertiū sic ꝓcedit. videť q⁹ virtutes nō sint habit⁹ ſz potētie. nulla enī res hz eē p habitū: ſz p potentiā nāle. ſz oēs res hīt virtutē eēndi vel semp: vl determinato tpe: vt dicit in p° ce. ⁊ mū. g̃ virt⁹ nō est habit⁹. ¶ P eadē ē ꝓportio potētiarū aīe ad suos actus ⁊ potētiarū nāliū ad suos: qz vtrobiq; potētia ē p̄ncipiū actus. ſz ipse potētie nāles virtutes dicunť: ergo ⁊ virtutes sunt ipse potētie. ¶ P nomē virtutis a vi sumit. ſz potētie aīe dicūť vires: g̃ ipsemet sunt virtutes. ¶ Sed ꝫ. ex virtutib⁹ laudamur: nō aūt ex potētijs. nō enī laudať q̄s q⁹ pōt ab ira abstinē. sed q⁹ moderate abstineat: ergo virtutes nō sunt potētie. ¶ P potētie sunt a nā ⁊ oīb⁹ cōes: q̄ō de virtutib⁹ nō ꝺtingit: g̃ ⁊c. ¶ Ulteri⁹ videť q⁹ virtutes sint passiones. mediū enī ⁊ extrema sunt vni⁹ gn̄is. ſz q̄dā virtutes sūt mediū in passiōib⁹ vt in. ij. ethi. dr: ergo ad min⁹ ille sunt passiōes. ¶ P laudabile est ꝓprietas virtutis. ſz q̄dā passiones sunt laudabiles sic vecūdia penitētia ⁊ huiusmodi: ergo ad min⁹ aliq̄ passiones sunt virtutes. ¶ P ꝫia sunt in eodē genē. ſz q̄dā passiones sicut p̄mi mot⁹ sunt pctā: ergo ⁊ aliq̄ passiones sunt virtutes. ¶ Sz ꝫ. i oīb⁹ vtutib⁹ req̄rit volūtariū cui⁹ p̄ncipiū ē in nobis: vt dr in. iij. ethi. ſz p̄ncipiū passionū nō ē in nobis: g̃ vtutes nō sūt passiōes. ſz ſm vtutes dicimur boni: nō āt ſm passiōes. nō enī q̄ iraſcit ſz q̄ rē iraſcit laudať: g̃ ⁊c. ¶ Ulteri⁹ vr q⁹ vtutes nō sint hīt⁹ ſz act⁹. Sol enī vtutib⁹ meremur. ſz nō meremur nisi actib⁹. nō enī optimi ⁊ fortissimi coronātur: ſz agonizantes q̄ vincūť: vt dr in. j. ethi. ergo vtutes sunt actus. ¶ P virt⁹ ē vltimū potētie vt dicit in. j. ce. ⁊ mū. ſz vltima pfectio potētie ē act⁹: g̃ virt⁹ ē act⁹. ¶ P sic nō laudamur ex h⁹ q⁹ sum⁹ potētes iraſci vl nō iraſci: ita nec ex h⁹ solo q⁹ sum⁹ ad h⁹ habiles vel ad illud. ſz ex dicta rōne pbs ꝓbat in. ij. ethi. q⁹ potētie nō sint vtutes: ergo neq; habit⁹ vtutes dici pñt eadē rōne: ⁊ sic reliquit q⁹ sint actus. ¶ Sz ꝫ ē q̄ō dic̄ pbs in. ij. ethi. q⁹ virt⁹ ē habit⁹ volūtari⁹. ¶ P Aug. dic̄ q⁹ vtutes in nobis solus de⁹ opať. ſz nr̄oꝛ actus etiā nos cā sum⁹: ergo vtutes nō sunt act⁹. ¶ R° dicēdū ad p̄mā q̄nē q⁹ nomē vtutis ſm sui p̄mā impositionē videť in q̄ndā violētiā sonare. vñ in. iij. ce. ⁊ mū. dr q⁹ mot⁹ acc̄ntal. i. violēt⁹ ē q̄ ē a vtute. i. a violētia nō cū auxilio nē. Sz qz nō pōt aliq̄d alteri violētiā inferre nisi p potētiā perfectā ſm quā agat ⁊ nō patiať. Inde tractū ē nomē vtutis ad significādū oēz potētiā perfectā siue quo pōt aliquid in seipso subsistere: siue quo pōt opari. ⁊ sic dr in. j. ce. ⁊ mū. q⁹ virt⁹ ē vltimū potētie qz pfectio potētie mēsurať ex vltio ⁊ maxio q̄ō q̄s pt. Et qz malū in actu ꝺtingit ex defectu potētie agētis: iō ad pfectionē potētie exigit q⁹ hī opeť in suo gnē. ⁊ ꝓpter h⁹ in. ij. ethi. dr q⁹ virt⁹ est q̄ bonū facit hūtē: ⁊ opus ei⁹ bonū reddit. ⁊ in vij. phisi. dr. q⁹ virt⁹ ē ꝺsp̄ositio pfecti ad optimuz eoꝛ. ſ. ad q̄ potētia se extēdit. Et qz de virtutib⁹ humanis loq̄mur: iō virt⁹ humana erit q̄ pficiet humanā potētiā ad actū bonū ⁊ optimū. Cū aūt hō ex h⁹ fit hō q⁹ hz rōnē ⁊ intellectū: ille potētie hūane sunt q̄ aliq̄liť rōnales sunt vel p eēntiā sic q̄ sunt in pte intellectiua: vel p pticipationē sic q̄ sunt in parte sensitiua rōni obediētes. be aūt potētie vt p̄i⁹ dictū ē ex nā potētie non pñt esse determinate ad actus bonos: nec pfecte determinant nisi p habit⁹. vñ vtutes hūane de quib⁹ loq̄mur nō sunt potētie ſz habit⁹. ¶ Ad primū ergo dicēdū q⁹ potētia nālis q̄ q̄s pōt eē determinata ē ad vnū. ſ. ad eē: iō ipsius pfectio ſm ipsam naturā potētie eē potest. ⁊ iō ipsa potētia virt⁹ dr. ⁊ silr dicēdū ē de alijs potētijs nālib⁹. Sec⁹ āt ē de potētijs rōnalib⁹ q̄ ad plurima se extēdūt. Et p h⁹ pz rñsio ad secūdū. ¶ Ad tertiū dicēdū q⁹ vis accipit p oī eo q⁹ ē p̄ncipiū opationis pfecte q⁹ ꝺportat nomē vtutis. vñ potētie aīe magis pōt dici vires q̄z vtutes: ⁊ ille p̄cipue q̄ hīt ordinē ad actus q̄ exercēť p corpalia instrumēta. ¶ Ad secūdā q⁹ nē dicēdū q⁹ rō passiōis ꝫiať rōni vtut⁹: qz virt⁹ in pfectionē potētie sonat vt dictū ē. oīs āt passio ꝺtigit ex h⁹ q⁹ passus vincit ab agēte: ⁊ trahit ad terminos ei⁹. vñ passio virt⁹ dici nō pōt. ſz in h⁹ pfectio potētie ꝺsistit q⁹ nō p̄mittit se trahi ad aliud nisi ſm q⁹ ei cōgruit. vñ virtutis ē potētiā ꝺtinēre p passiōes ūmoderate distrahať. ⁊ iō virt⁹ nō ē passio ſz passionū ordinatrix. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q⁹ virt⁹ dicit me

diū in passiōib⁹ actiue inq̄ntū passiones ad mediū reducit. vñ nō oz q̄ sit in genē passionū. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ laudabile nō solū debet ei qō hz plenā rationē virtutis: sz etiā ei qō pticipat aliq̄d virtutis: sicut laudant actus virtute pcedētes si sint ordinati. z hmōi vecū dia: mia z huiusmodi passiones laudant inq̄ntū ex bona volūtate ꝺsequunt q̄ turpia vitat: z alioz mala q̄si sua reputat. bona aūt volūtas est eoꝝ q̄ ad virtutē exigunt. ¶ Ad tertiuz dicēdū q̄ pctū sonat in defectū potētie operātis. vñ passio magis potest eē pctū q̄s virtus. Nec tñ plenā rationē pctī habē pōt inq̄ntū nō ex electione ꝓcedit. vñ ꝑni mot⁹ nō sunt pctā mortalia q̄ directe virtutib⁹ opponunt sz venialia: nō tñ vt habit⁹ sz vt actus. ¶ Ad tertiā q̄nē dicēdū q̄ virt⁹ ꝓprie loquēdo includit respectū ad aliq̄d cui⁹ ꝑncipiū fit: sicut currēdi vel eēndi. Et qz actus inq̄ntū huiusmodi cū sit vltimū nō ordinat ad aliq̄d sicut ꝑncipiū sz magis sicut effect⁹: iō actus virt⁹ dici nō pōt nisi eo mō loquēdi quo habit⁹ p act⁹ noīant sicut causa p effect⁹. z de hꝫ in.ij.li.di.xxvij. pleni⁹ dictū est. ¶ Ad ꝑmū ergo dicēdū q̄ meremur z habitib⁹ z actib⁹: sz actib⁹ q̄si instrumētis merēdi: qz merita eēntialiter sunt actus. sz habitibus quasi ꝑncipijs meritoꝝ: z sic virtutib⁹ mereri dicimur. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ virt⁹ dicit vltimū potētie in eodē genē qō est gen⁹ ꝑncipij respectu ei⁹ cui⁹ dicit potentia vel virt⁹. sz actus est vltimū extra gen⁹ illud: z iō non oportet q̄ actus sit virt⁹. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ habit⁹ sunt determinati ad act⁹ laudabiles: potētie aūt nō: sz sunt ꝛrioꝝ vt oī in v.ethi. z iō nō est eadē rō de potētijs z habitib⁹.

Ad q̄rtū sic ꝓcedit. videt q̄ habit⁹ intellectuales nō pñt dici virtutes. virt⁹ enī vt dicit.ij.ethi. est habit⁹ volūtarius: z circa voluptates z tristitias optimoꝝ operatiua. sz hꝫ habitib⁹ intelllectualib⁹ nō cōpetit: ergo nō sunt virtutes. ¶ Ꝑ phs in.iiij.topi. diuidit sciētiā ꝺtra virtutē q̄si diuersa gnā nō subalternatim posita. sz taliū generū vnū nō ꝑdicat de alio: ergo sciētia nō est virt⁹: z eadē rōne neq; alij habit⁹ cogniti. ¶ Ꝑ virt⁹ oī p ordinē ad bonū: qz virt⁹ est que bonū facit ꝛc. vt bonū. sz ad verū vt dicit in.ij. metha. ergo ꝑdicti habit⁹ nō sunt virtutes. ¶ Ꝑ virtutes ordinant ad opandū: qz ipsa est q̄ opus bonū reddit vt dictū ē ¶ Sz ꝑdicti habit⁹ nō ordinant ad opandū sz ad cognoscēdū: ergo nō sunt virtutes. ¶ Sz ꝛ. vita ꝺtēplatiua est nobilioz q̄s actiua: si ergo habit⁹ morales q̄ pficiunt in vita actiua dicunt virtutes: multo forti⁹ habit⁹ intellectuales q̄ pficiūt in ꝺtēplatiua virtutes dici debēt. ¶ Ꝑ ꝓpter qō vnūquodq; z illud magis. sz fm phm in.vj.ethi. temperātia fortitudo z huiusmodi nō pñt ꝓprie dici virtutes nisi in intellectu accipiant: ergo intellectuales habit⁹ debēt dici virtutes. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ virtutes morales ab intellectualib⁹ nō distinguant. morales enī virtutes a more dicunt q̄ videt idē qō ꝺsuetudo vel parū differre: vt dicit in.ij.ethi. sz ꝺsuetudo facit facilitatē: vt dicit Victoꝛin⁹. z hꝫ pz tā in agēdis q̄s in cōsiderādis: ergo virtutes morales ab intellectualib⁹ distingui nō debēt. ¶ Ꝑ ad sciētiā moralē nihil ptinet nisi morale. sz ad eā ptinēt virtutes ītellectuales: de eis phs in.vj.ethi. determinat: ergo intellectuales vtutes sunt morales. ¶ Ꝑ ꝑn dētia in.vj.ethi. inē intellectuales virtutes ponit: numerat etiā z ipa inē morales cū sit vna de q̄ttuoꝛ cardinalib⁹: ergo idē qō ꝑz⁹. ¶ Ꝑ oīs virt⁹ moral ꝺsistit in medio. sz mediū determinat fm rationē rectā vt dicit.ij.ethi. cū ergo p intellectuales virtutes rectificet: videt q̄ ipse intellectuales virtutes sint morales. ¶ Sz ꝛ ē qō dicit phs.ij.eth. morales ꝛ intellectuales diuidit. ¶ Ꝑ diuersoꝝ perfectibiliū diuerse sunt pfectiones. sz virtutes intellectuales pficiūt rōnale p eēntiā: virtutes aūt morales rōnale p pticipationē. ergo dcē virtutes ad inuicē distinguunt ¶ Ulterius videt q̄ virtutes theologice nō debeāt distingui ab vtrisq;. Ad ea enī ad que potētia est nāliē determinata nō indiget aliquo habitu superinducto. sz cognitio dei oīb⁹ nāliē ē inserta: vt dicit Damā. z sil⁹ desideriū sūmi boni: vt dicit Boe.iij. de ꝺso. ergo non indigem⁹ aliquib⁹ virtutib⁹ q̄ deū habeāt p obiecto: qō oī ad virtutes theologicas ptinē. ¶ Ꝑ sicut nos ponim⁹ fruitionē diuinā finē omniū actuū humanoꝝ: ita phi posuerūt felicitatē. sz ipsi nō posuerūt aliq̄s virtutes q̄ haberent felicitatē ꝑ obiecto: ergo nec nos indigem⁹ aliquib⁹ virtutib⁹ q̄ deū hēant ꝑ obiecto. ¶ Ꝑ ad eūdē habitū ptinet cognoscē ꝑncipia z que ex ꝑncipijs cognoscunt. sz finis est ꝑncipiū in opabilib⁹: vt dic phs. vij. ethi. z.ij. phisi. ergo virtutes theologice q̄ hñt finē ꝑ obiecto nō debent distingui a cardinalibus q̄ dirigūt nos in his q̄ sunt ad finē. ¶ Ꝑ pfectiones pfectibilib⁹ ꝓportionant. sz in nobis nō est aliq̄ potētia pfectibil⁹ p virtutē humanā nisi rōnale p eēntiā: qō pficit virtute ītellectuali: z rōnale p pticipationē qō pficit virtute morali. ergo nec pōt esse aliud gen⁹ virtutū ꝑter duo ꝑdicta gnā. ¶ Sz ꝛ ē q̄ Apls. j. Cor. xiij. ponit has virtutes fidē spem z charitatez q̄ nec sunt intellectuales nec morales: vt pz discurrēdo p singulas virtutes q̄ a scis z phis numerant. ergo oportet ponē tertiū gen⁹ virtutū q̄ theologice dicunt. ¶ Ꝑ magis distat de⁹ a creaturis q̄s q̄uis creature ad inuicē. sz diuersitas aliq̄rū creaturarū req̄rit diuersitatē habituū: ergo virtutes q̄ hñt deū ꝑ obiecto ab alijs distinguunt. ¶ R⁹ dicēdū ad ꝑmā questionē q̄ sicut ex ꝑdictis pz virt⁹ est habitus pficiēs potētiā humanā ad bonū actū. Cōtingit aūt aliquē actū dici bonū dupliciter. Uno mō formaliē z ꝑ se. alio mō māliē z accīs. qz enī actus a ꝓprio obiecto formā recipit ille actus formaliē dicit bon⁹ cui⁹ obiectū ē bonū fm rationē boni. z qz bonū est obiectū volūtat⁹: iō ꝑ modū istū actus bon⁹ dici non pōt nisi actus volūtatis aut appetitiue ptis. Māliē aūt actus dicit bon⁹ q̄ cōgruit potētie operanti q̄uis ei⁹ obiectū nō sit bonū sub rōne boni: sicut cū q̄s recte intelligit: z oculus clare videt. z tñ est q̄ volūtas imporat act⁹ aliarū potētiarū inq̄ntū act⁹ earū māliē se hñt ad rōnē boni qō est volūtatis obiectū. Et fm hꝫ aliq̄d de formali bonitate volūtatis ꝓuenit ad alios actus q̄ a volūtate imperant fm quā laudabiles z meritorij sūt: vt cū q̄s ex recta intētiōe ꝺsiderat vel ambulat: tñ ista bonitas est ꝑter ꝓpriā rationez actus fm suā spēm. Cōtingit enī actū alicui⁹ potētie nō appetitiue eē bonū bonitate volūtatis: nō aūt bonitate sui generis: sicut cū q̄s ꝓpter deū ambulat claudicando: vel ex bona intētione ꝺsiderat ea in quib⁹ hebes est. Sic ergo virtus pōt dici dupliciter. Uno modo habit⁹ pficiēs ad actū bonū potētie humane siue sit bon⁹ materialiter siue formaliter. z sic habit⁹ intellectuales z speculatiui virtutes dici pñt quibus intellect⁹ z ratio ad verū determinant: cui⁹ cōsideratio bon⁹ actus ipsoꝝ est. z sic loquitur phs in ethic. de virtute. Alio modo pōt dici virt⁹ magis stricte: z fm q̄ est in vsu loquēdi habit⁹ pficiēs ad actū qui est bon⁹: nō solū materialiter sz etiā formaliter. z sic solū habitus respiciētes appetitiuā partē virtutes dici pñt: nō aūt intellectuales z speculatiui. ¶ Ad ꝑmū g̃ dicēdū q̄ illa verba intelligunt de virtute morali: de qua phs ibi agit: que secūdo mō dicit virtus. z sic etiā accipit virtutē in.iiij topic. Ex quo pz solutio ad secundū. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ ipsa virtus est materialiter bonū intellectus cū sit finis ei⁹. finis enī habet rationē boni: vt dicit.iij.metha. ¶ Ad quartū dicēdū q̄ cōsideratio veri est quedā operatio intellect⁹ ad quā virt⁹ intellectual ordinat. sed habit⁹ q̄ opatiui dicunt ordinare vl terius ad exteriozē opationē q̄ dicit factio fm quā trāsit in exteriozē materiā trāsmutādā: vt pz in opib⁹ mechanicis. z dicit actio fm q̄ fisit in operāte. put ei⁹ opationes z passiones modificant: qō cōtingit in opib⁹ virtutū moralū. z iō prudētia q̄ in eis dirigit dicit in.vj.eth. recta ratio agibiliū Ars vo mecha. recta rō factibiliū. ¶ Ad secūdā ꝙ questionez dicēdū q̄ mos dicit dupliciter. Uno modo idem est qō cōsuetudo. ꝺsuetudo aūt importat quādā frequentiā circa ea q̄ facere vel nō facere in nobis est. nālia enī vel q̄ semel fuit ꝺsueta nō dicunt. sz qz ꝑ volūtatē ꝺtingit aliq̄d in nobis facere vel nō facē: inde tractū est nomē moris ad seruādū act⁹

act⁹ volūtarios vel appetitiue partis fm inclinationē appetitus ad huiusmodi actus: que quidē inclinatio qñq; est ex nā: qñq; ex ꝺsuetudine: qñq; ex infusione. Uñ ꝛ dicūt mores aīaliū ea ꝙ ꝓueniūt in ipsis ex passiōib⁹ appetitiue ptis: sicut ꝙ sollicitāt circa filios: ꝛ ꝙ repugnāt ꝛ huiusmodi: sic ꝑz in. viij. de aīalib⁹ q̄uis in eis dicāt mores magis fm similitudinē q̄; fm ꝓprietatē: q; nō agūt q̄si dominiū suoꝝ actuū brītia: sz magis a nā agunt vt dicit Damas. Et sic etiā apud grecos ꝟ nomē ethos duplr sumit. Et fm ꝙ importat diuturnitatē q̄ndā oꝝ febris ethica. fm āt ꝙ importat morē secūdo mō acceptū dicit scīa ethica: quā nos moralē dicim⁹. sic ergo loquēdo de more actus ita se hz ad ꝟ ꝙ sit moral sic se hz ad volūtatē ꝛ appetitū. Sunt enī aliq; actus a pte appetitiua eliciti: sicut velle eligē cōcupiscē ꝛ huiusmodi. ꝛ tales actus eēntialiē morales sunt. Alii vo sunt actus a pte appetitiua nō eliciti sed impati: sicut ambulare ꝺsiderare ꝛ huiusmodi. ꝛ isti nō sunt morales q̄ntū ad speciē suā: sz solū q̄ntū ad vsum eoꝝ put impant a volūtate. ꝛ ita virtutes q̄ pficiūt appetitiuā partē ꝓprie dicunt morales. Uirtutes aūt pficiētes intellectiuā pficiūt eā ad actus pfectos in genē cognitionis: nō aūt fm oꝛdinē ad imperiū volūtat⁹. ꝑ scīaz enī nō fit vt aliq; recta intētione ꝺsideret: sed vt verū in singul videat ei. ꝛ ideo virtutes morales ab intellectualib⁹ distinguunt.

¶ Ad primū ergo ꝑz solutio ex eq̄uocatione moris.

¶ Ad secūdū dicēdū ꝙ virtutes intellectuales nō ptinēt ad sciētiā ethicā q̄si sint essentialiter morales: sz inq̄ntū earū vsus moral est ꝙ a volūtate imp̄at.

¶ Ad tertiū dicēdū ꝙ sic cōmē. dicit in. ij. ethi. prudētia media est inē morales ꝛ intellectuales. Est enī eēntialiē intellectual cū sit habit⁹ cognitiu⁹ ꝛ rationē pficiēs. sz est moral q̄ntū ad materiā inquantū est directiua moraliū virtutū cū sit recta rō agibiliū: sic dictū est.

¶ Ad q̄rtū dicendū ꝙ mediū determinat ꝑ virtutē intellectualē ꝛ moralē fm prudētiā: sed diuersimode: q; prudētia determinat mediū ꝑ modū dirigētis ꝛ ostēdentis. sz virtus moral ꝑ modū exsequētis ꝛ inclinātis in mediū. vnde dicit Tul. ꝙ operat ꝑ modū nature. ꝛ in ꝟ defecit Socrates morales ab intellectualib⁹ nō distinguēs. posuit enī oēs virtutes eē scīas q̄sdā: vt dicit in. vj. ethi.

¶ Ad quintā q̄nē dicēdū ꝙ in oīb⁹ q̄ agūt ꝓpter finē oportet eē inclinationē ad finē: ꝛ q̄ndā inchoationē finis: alīs nunq; oparet ꝓpter finē. Finis aūt ad quē diuina largitas hominē oꝛdinauit vel ꝑdestinauit. s. fruitio sui ipsi⁹ est oīno supra facultatē nature create eleuat⁹: q; nec oculus vidit nec auris audiuit nec in coꝛ hois ascēdit q̄ preparauit deꝰ diligētib⁹ se: vt dicit. i. Coꝛ. ij. vñ ꝑ nālia tm̄ hō nō hz sufficientē inclinationē ad illū finē. Et iō oportet ꝙ supaddat hoī aliq̄d ꝑ qō bēat inclinationē in finē illū: sicut ꝑ nālia hz inclinationē ad finē sibi ꝟnaturalem. ꝛ ista supaddita dicunt virtutes theo. ex trib⁹. Primo q̄ntū ad obiectū: quia cū finis ad quē oꝛdinati sum⁹ sit ipse deꝰ inclinatio q̄ preexigit ꝺsistit in opatione q̄ est circa ipm deū. Secūdo q̄ntū ad cām: q; sicut ille finis est a deo nobis oꝛdinat⁹ non ꝑ naturā nostrā: ita inclinationē in finē opat in nobis solus deꝰ. ꝛ sic dicunt virtutes theologice q̄si a solo deo in nobis create. Tertio q̄ntū ad cognitionē: q; cū finis sit supra cognitionē nature inclinatio in finē nō pōt per nālē rationē cognosci: sz ꝑ reuelationē diuinā. ꝛ iō dicunt theo. q; diuino sermone sunt nobis manifestate. vñ ꝓbi nihil de eis cognouerūt.

¶ Ad primū ḡ dicendū ꝙ ex quis hō nālit oꝛdinat⁹ ad deū ꝛ ꝑ cognitionē ꝛ ꝑ affectionez inq̄ntū est nāliē ei⁹ ꝓticeps: tm̄ q; est q̄dā ei⁹ ꝓticipatio supra naturā: iō req̄rit q̄dā cognitio ꝛ affectio supra naturā: ꝛ hanc extinguūt virtutes theo.

¶ Ad secundū dicēdū ꝙ felicitas ulla quā ꝓbi posuerūt est ad quā ꝑ vires nāles hō ꝓuenire potest. ꝛ iō ex seipa hz inclinationē nālē in finē illū. vñ nō ꝓexigunt aliq; virtutes inclinātes in finē: sz solū dirigētes in opibus q̄ sunt ad finē. nō sic aūt est in ꝓposito.

¶ Ad tertiū dicendū ꝙ ꝓncipia speculatiua cognoscunt ꝑ aliū habitū naturalē q̄; ꝛclusiones. s. ꝑ intellectū. cōclusiones vo ꝑ sciētiā. sed in affectu nō precedit aliq; habit⁹ naturalis: sed ex ipsa natura potētie est inclinatio ad finē vltimū nature ꝓportionatū vt dictū est. sed ad finē supra naturā eleuatum oportet habitū gratuitū precedere alios habit⁹: et in intellectuali vt fidē: ꝛ in affectu vt charitatē ꝛ spem: ad quā naturalis inclinatio nō pertingit.

¶ Ad q̄ntū dicēdū ꝙ non solū habitus distinguunt ex subiectis: sed etiā ex obiectis. virtutes ergo morales ꝛ intellectuales distinguūt ab inuicē ex parte subiecti vt dictum est. sed virtutes theologice distinguunt ab vtrisq; ex parte obiecti q̄ est supra naturale posse vtriusq; partis. vñ theologicarū virtutū aliqua respicit cognitionez sicut fides: ꝛ habet cōmunionē q̄ndā cū intellectualib⁹ virtutibus. ꝛ aliq; respicit affectionē sicut charitas: ꝛ hz cōionē cū moralibus.

Questio Secunda

Deinde querit specialiter de fide. Et circa hoc querunt q̄nq;. Primo q̄d sit fides. Secūdo de ei⁹ actu Tertio de subiecto. Quarto an sit virt⁹. Quinto de oꝛdine ei⁹ ad alias virtutes.

Ad primū sic procedit. Apls hebre. xj. dicit q fides est substantia sperandarū rerū argumentū nō apparentiū. z videt q inconueniēter diffiniat fidē. null⁹ enī habit⁹ est substantia: fides est habit⁹: ergo nō est substātia. ¶ Ꝑ diffinitio debz dari ex prioribꝰ: z ex bis q̄ p se sūt. sz obiectū p se fidei nō est res sperāda sz res credenda: z spes est posterior fide: ergo debuit dicere rerū credendarū: z nō sperandarū. ¶ Ꝑ sicut ad fidē sequit spes: ita z charitas: qz charitas est magis propinq̄ fini q̄z spes: ergo debuit dicē q est substantia diligēdarū rerū magis q̄z sperādarū. ¶ Ꝑ fides est de bis q̄ sunt supra rationē. sed argumentū est actus rōnis: ergo fides nō est argumentū. ¶ Ꝑ idem nō debet poni in diuersis generib⁹. sed argumentū est aliud gen⁹ q̄z substantia: ergo male diffinit per vtrūq;. ¶ Ꝑ ea q̄ sunt vera z nō apparētia sunt dubia. sed nō apparētia pñt eē vera igno ta: ergo cū fides sit cognitio quedā: videt q magis debuit dicere dubior q̄z nō apparentiū. ¶ Ꝑ cognitio precedit affectionē. sed hoc q dicit argumentū non apparentiū pertinet ad cognitionē. q aūt dicit substantia rerū sperandarū pertinet ad affectionē: ergo male ordinauit partes diffinitionis. ¶ Ꝑ vni⁹ rei est vna diffinitio sicut vnū esse. sed de fide dāt̄ multe alie diffinitiones: ergo bec nō videt esse sufficiēs ¶ R⁰ dicēdū q dicta assignatio Apli est recta z ꝓpria diffinitio fidei q̄ntū ad ea que exigunt ad diffinitionez q̄uis nō q̄ntū ad modū diffinitōis quā auctores: z etiā plūi negle rerūt: sicut etiā z formā sillogismi pretermittūt ponentes ea ex quib⁹ sillogism⁹ formari potest. Habit⁹ aūt quilibet per actū cognoscit: z actus ex obiecto specificat: z ex fine bonitatē hz. Et ideo Apls diffinit fidē p duo. s. p compationē ad obiectū: quod est res nō apparēs. s. fm naturalē cognitionē z p cōpositionē ad finē in hoc q dicit substātia rerū sperandarū. Quānis enī idē sit obiectū z finis fidei: nō tñ fm eandem rationē. est enī deus obiectū eius inquantū est prima veritas supra posse naturale intellect⁹ nostri elevata: z sic dicitur non apparēs. Est vo finis ei fm q est quoddā bonū sua alitudine facultatē humanam excedēs: sed sua liberalitate seipsum cōmunicabilem prebens. z hoc dicit res sperāda. ¶ Ad primū ergo dicēdū q fides dicit substantia nō quia sit in genere substantie: sed quia quandā proprietatē habet substantie. sicut enī substantia est fundamentū z basis oīuz alior entiū: ita fides est fundamentū totius spūalis edificij. Et p hunc modū dicit etiā q lux est ypostasis colozis: qz in natura lucis oēs colores fundant. ¶ Ad secūdū dicēdū q in hoc q dicit rerū sperandarū non intēdit ponere obiectuz fidei: sed finē. Finis aūt fidei vltimus q̄uis sit ipsa veritas cui⁹ visio pro fide reddit: non tñ verum dicit rationē finis. Sed cū spes designet quendā motū tēdentis in finē res speranda importat terminū illi⁹ motus: z ita importat rationē finis. Finis autē q̄ntū ad intentionē preui⁹ est in oīb⁹ habitib⁹ q̄ ad volūtatē pertinēt q̄uis sit posterius in adeptione. ¶ Ad tertiū dicēdū q amor est cōmuniter z rei iaz adepte z rei adipiscende. spes autē est tñ rei adipiscēde: qz illud videt queuis quid sperat Ro. viij. vñ cū fides sit de non visis res sperāda importat relationē ad finē propriū fm statū in quo est fides: nō autē res diligēda. z ideo magis dicit rerū sperandarū q̄z diligendarū: quia diffinitio ex proprijs debz dari. ¶ Ad q̄rtū dicēdū q argumētū proprie dicit ꝓcessus rationis de notis ad ignota manifestāda fm q dicit Boe. q est ratio rei dubie faciens fidē. Et quia tota vis argumēti cōsistit in medio termino ex quo ad ignotor probationē procedit: ideo dicit ipsum mediū argumentū siue sit signū siue causa siue effect⁹. Et quia in medio termino vel in principio ex quo argumentādo procedit continet virtute tot⁹ processus argumētationis: ideo tractū est nomen argumēti ad hoc q̄ quelibet breuis prelibatio future narrationis dicat argumentū: sicut in epistolis pauli singulis premittūtur argumēta. Et quia principiū vel mediū dicit argumentū inquantū habet virtutē manifestādi cōclusionē: z hoc verius inest ei ex lumine intellectus agentis cui⁹ est īstrumētū: quia omnia que arguunt a lumine manifestant: vt dicitur Ephes. v. ideo ipsum lumen quo manifestant principia sicut principijs manifestant conclusiones potest dici argumentū ipsor principior. z bis trib⁹ vltimis modis potest dici fides argumentū. Primo inquantū ipsa fides est manifestatiua alteri⁹: siue inquātū vnus articulus manifestat aliū: sic resurrectio xpi resurrectionē futurā: siue inq̄ntū ex ipsis articulis quedā alia in theologia filogisant: siue inq̄ntū fides vnius hoīs cōfirmat fidē alteri⁹. Secūdo potest dici argumentū inq̄ntū est prelibatio future visionis in qua veritas plenarie cognoscit. Tertio inq̄ntū lumē infusum q̄ est habitus fidei manifestat articulos: sicut lumē intellect⁹ agētis manifestauit principia naturaliter nota. Sed esse argumentū fm primū modū accidit fidei: z ideo in diffinitione fidei ponit argumentū fm alterū duor modor vltimorum. ¶ Ad q̄rtū dicendū q argumentū z substantia nō ponuntur in diffinitione fidei sicut genera sed quasi actus: sicut cōsuetū est q habitus diffiniunt per actus: quia ex eis cognoscunt. z illor actuū vnus importat compationē fidei ad obiectū: alius compationē eius ad finez vltimū: vt dictum est. ¶ Ad sextū dicēdū q dubietas tollit firmitatē adhesionis quod nō tollit hoc q dicit non apparēs: sed tollit tñ visionē rei credite. z ideo non potuit dici dubior: quia fides habet firmā adhesionē. sed dicit non apparentiū: quia nō habet plenā visionē. ¶ Ad septimū dicendū q cognitio fidei ex volūtate procedit: quia nullus credit nisi volens. z iō nō est mirū si in diffinitione fidei ea que ad affectionē pertinent his que pertinēt ad cognitionē preponunt. ¶ Ad octauuz dicendū q si diffinitio de re aliqua daret que cōplete comprehēderet oīa principia rei: non esset vni⁹ rei nisi vna diffinitio. sed quia in quibusdam diffinitionibus ponunt quedam principia sine aliis: ideo cōtingit variari diffinitiones de vna z eadē re. Diffinitio autē fidei data ab apl̄o comprehēdit omnia principia fidei ex quib⁹ habitus consuerūt diffiniri. s. finē obiectū z actū: ex quib⁹ etiam intelligit genus z subiectū: quia ex actu cognoscit que potētia sit subiectū fidei. z iterū ex actu cognoscit habitus quod est genus fidei remotū. z ex fine cognoscit virtus quod est gen⁹ proximū. Et hoc etiā ponit Damasce. in. iiij. li. dicens q fides est rerū que sperant ypostasis rerū que nō videt redargutio. Et addit quoddā accidens fidei. s. certitudinē subdens iniudicabilis spēs z circa z que cōprehēdi nō potest eor q̄ a deo nobis annūciata sunt: z petitionū nostrarū fruitionis. i. adimpletionis. Facit enī fides certitudinē z de credendis fm q est argumentū: z de adipiscēdis fm q est substātia rerū sperādarū. Dio. aūt in li. de di. no. diffinit fidē dicēs Fides est manēs credentiū collocatio: que iustos collocat in virtute. z hoc est idem q̄ apls dicit substātia rerū sperādarū. Aug. aūt dicit q fides est virt⁹ q̄ credunt q̄ nō vident. Et hoc est idem q̄ dicit apls argumentū non apparentiū. Et in idem redit quod Dama. dicit q fides est non inquisit⁹ consensus quia p hoc q dicit nō inquisit⁹ ostēdit q ea q̄ fidei sunt nō sunt partia rationi inquirēti. Hugo aūt de san. vic. diffinit fidē p aliq̄ eī⁹ accidēs. s. certitudinē dicēs q fides est certitudo q̄dā animi de absentib⁹ supra opinionē z infra scientiam constituta. Et hoc etiā accidens fidei potest haberi ex diffinitione apli ex hoc q fides est argumentū nō apparentiū. Argumentū enī importat certitudinē: vnde ponit scientiam supra opinionē. non apparentiū vo importat absentiā cognoscibilis p q̄ō ponit fides sub scia. vñ pz q diffinitio apli includit oēs alias diffinitiones de fide datas.

Ad secūdū sic procedit. videt q credē nō sit cū assensione cogitare: vt dicit aug. assentire enī volūtatis esse videt sicut ꝺsentire. sed credere ad cognitionē pertinet: ergo credere nō est assentire. ¶ Ꝑ cogitare inquisitionē importat: quia cogitare est simul coagitare. sed fides vt dicit Dam. nō est inquisit⁹ ꝺsensus: ergo credere q̄ō est act⁹

fidei magis est assentire: sicut cogitatione q̃s cũ cogitatiõe. ¶ p cogitare est actus cogitatione potentie que ponitur a ph̃is in parte sensitiua cũ habeat organũ determinatũ. sz ea que sunt fidei solus intellect⁹ percipit: ergo credere non habet cogitationẽ adiunctã. ¶ p si credere est cũ assensiõe: cogitare est scire z huiusmodi: ergo scire est idem quod credere: quod falsum est. ¶ Ulterius videt q incõuenienter multiplicet credere fm q est actus fidei. Uni⁹ enĩ habitus vnus est actus ex quo habitus p actus discernunt. sed fides est vn⁹ habit⁹: ergo tñ vnus actus debet assignari. ¶ p de eo quod demõstrat non est fides sed sciẽtia: quia quod demonstrat non est non apparẽs. sed deũ esse demonstratiue ꝓbat etiã a ph̃is: ergo actus fidei non est credere deum eẽ. ¶ p in actu fidei discernit fidelis ab infideli. sed nullus ẽ ita infidelis quin credat q deus non loquit nisi verũ: ergo credere vera esse que deus loquit nõ est actus fidei: sed magis credere vera esse que nũcius dei loquit. z sic credere homini magis est actus fidei q̃s credere deo. ¶ p fides z charitas sunt virtutes distincte. sed amare deuz est actus charitatis: ergo credendo amare nõ est actus fidei. ¶ p p hoc q homo deũ amat in eũ tẽdit z adheret ei z membris eius incorporat: ergo videt q superflue ponat ista verbor concultcatio. ¶ Ulteri⁹ videt q actus fidei habeat minorẽ certitudinem q̃s actus sciẽtie: quia vt dicit ꝑu. de san. vic. fides est certitudo de absentib⁹ infra scientiã z supra opinionẽ: ergo sicut fides est certior q̃s opinio: ita est min⁹ certa q̃s scientia. ¶ p certius est quod est dubitationi impermixti⁹: sicut albius est quod est nigro impermixtius. sed ea que sunt scita nullo modo possunt habẽ dubitationẽ. ea aũt que sunt credita possunt habere aliquẽ motũ dubitationis salua fide: g̃ fides non habet tantã certitudinẽ sicut sciẽtia. ¶ p ois certitudo nostre cognitionis ꝓcedit ex visione sensus: vel ex visione intellectus. sed fides est de his que vident sensu neq intellectu: ergo fides non habet aliquã certitudinẽ vt videtur. ¶ Sed cõtra. Aug. dicit q nihil est certius homini sua fide. ¶ p quanto ratio que facit fidem firmior est tanto fides est certior. sed scientiã facit ratio humana que in infinitũ deficit a ratione diuina que fidẽ facit: ergo fides est multo certior q̃s scia. ¶ ℟. dicẽdũ ad primã questionẽ q sicut dicit ph̃s in. iij. de aĩa: duplex est operatio intellect⁹. Una q̃ comprehẽdit quidditates simplices rerũ. z hec operatio vocatur a ph̃is formatio vel simplex intelligẽtia. z huic intellectui respondet vox incõplexa signãs hunc intellectũ. vnde sicut in voce incomplexa nõ inuenit veritas z falsitas: ita nec in hac operatiõe intellect⁹. Et ideo sicut vox incõplexa propter hoc q non est in ea veritas z falsitas nõ cõcedit nec negatur: ita fm hanc operationẽ intellect⁹ non assentit vel dissentit. z propter hoc in hac operatione nõ potest inueniri fides cuius est assentire. sed in alia operatione qua intellect⁹ cõponit z diuidit in qua iam inuenit verũ z falsum sicut in enũciatione. Et propter hoc intellect⁹ in hac sua operatione assentit vel dissentit: sicut z enũciatio cõcedit aut negat. Et ideo in hac operatione inuenit fides que habet assensum. Cũ aũt ab assentiẽdo sentẽtia dicat: que vt dicit Isa. est determinata acceptio alteri⁹ partis cõtradictionis: oportet q qui assentit intellectũ ad alterã partẽ contradictionis determinet. Qõ quidẽ cõtingit tripliciter fm triplicẽ nostri intellectus considerationẽ. ꝑõt enĩ intellect⁹ noster considerari vno modo fm se: z sic determinat ex pñtia intelligibili: sicut materia determinat ex pñtia forme. z hoc quidẽ otingit in his q̃ statim lumine intellect⁹ agẽtis intelligibilia fiunt: sic̃ sunt prima principia quorũ est intellect⁹. z sil̃r determinat iudicium sensitiue partis ex hoc q sensibile subiacet sensui quor principalior z certior est visus: z ideo predicta cognitio intellect⁹ vocat visio. Alio modo potest cõsiderari intellectus noster fm ordinẽ ad rationẽ q̃ ad intellectũ terminatur dũ resoluẽdo cõclusiones in principia p se nota earũ certitudinẽ efficit. z hoc est assensus sciẽtie. Tertio modo considerat intellect⁹ in ordine ad voluntatẽ: que quidẽ oẽs vires anime ad actus suos mouet. z hec quidem voluntas determinat intellectũ ad aliquid quod neq p seipsum videt neq ad ea que p se videntur resolui potest: determinat ex hoc q dignũ reputat illis esse adherendũ propter aliquã rationẽ qua bonũ videt ei illi rei adherere q̃uis illa ratio ad intellectũ terminandũ non sufficiat propter imbecillitatẽ intellectus qui non videt p se hoc cui assentiendũ ratio iudicat neq ipsum ad principia p se nota resoluere valet. z hoc assentire proprie vocat credere: vnde z fides captiuare dicitur intellectũ inq̃ntũ non fm propriũ motũ ad aliq̃d determinat sed fm imperiũ voluntatis. z sic in credente ratio p se intellectũ non terminat: sed mediante voluntate. Qñ vo rõ q̃ mouet ad alterã partẽ neq sufficit ad intellectũ terminãdũ qz nõ resoluit ꝯclusiones in principia per se nota: neq sufficit ad voluntatẽ terminandũ vt bonũ videat illi parti adherere: tũc homo opinat illud cui adheret: z non terminat intellectus ad vnũ: quia semper remanet motus ad contrariũ Accipit enĩ vnam partẽ cũ formidine alteri⁹: z ideo opinãs non assentit. Quando vo homo non habet rationẽ ad alteram partem magis q̃s ad alteram: vel quia ad neutram habet quod nesciẽtis est. vel quia ad vtrãq habet sed equalẽ: quod dubitãtis est: tũc nullo modo assentit cũ nullo modo determinet eius iudiciũ: sed equaliter se habeat ad vtrasq. ¶ Patet ergo ex predictis q cũ assensione cogitare separat credentẽ ab omnib⁹ alijs. Cũ enĩ cogitatio discursus rationis importat intelligẽs assensum sine cogitatione habet: quia intellectus principior est: que quisq statim ꝓbat audita fm Boe. in li. de ebdo. Sciens aũt z assensum z cogitationẽ habet: sed nõ cogitationẽ cum assensu: sed cogitationẽ ante assensum: qz ratio ad intellectũ resoluẽdo perducit vt dictũ est. Credens aũt habet assensum simul z cogitationẽ: quia intellect⁹ ad principia p se nota nõ perducit. vñ quantũ est in se adhuc habet motũ ad diuersa: sed extrinseco determinat ad vnũ. s. ex volũtate. Opinãs aũt habet cogitationez sine assensu perfecto. sed habet aliquid assensus inquantũ adheret vni magis q̃s alij. Dubitãs aũt nihil habet de assensu: sed habet cogitationem. Nesciens aũt neq assensum neq cogitationẽ habet. ¶ Ad primũ ergo dicendum q quia sensus non habet se ad multa sed determinate vnũ accipit quia non cõfert: ideo determinatio potẽtie etiã superioris a sensu denominat: sed differẽter: quia determinatio cognitionis ad aliq̃d dicit assensus: quia aliquid nõ precedit. determinatio aũt voluntatis ad vnũ dicit consensus quia cogitationẽ presupponit cũ qua simul sentit dũ in illud tendit qõ ratio bonũ esse iudicat. z iõ dsentire dicitur volũtatis: sz assentire intellect⁹. ¶ Ad secundum dicendũ q p hoc q dicit Dam̃. q fides est nõ inquisit⁹ assensus excludit inquisitio rõnis intellectũ terminãtis: nõ inquisitio volũtatẽ inclinãs. z ex hoc ipso q intellect⁹ terminat⁹ nõ est remanet motus intellectui inquãtũ naturaliter tẽdit in sui determinationẽ. vñ fides cõsistit media inter duas cogitationes quarũ vna volũtatẽ inclinat ad credendum. z hec precedit fidẽ. Alia vo tẽdit ad intellectũ eor q̃ iam credit. z hec ẽ simul cũ assensu fidei. vñ dicit Isa. vij. Si non credideritis nõ intelligetis. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q illa potẽtia q̃a ph̃is dicit cogitatiua est in confinio sensitiue z intellectiue partis vbi pars sensitiua intellectiuã attingit. habet enĩ aliq̃d a pte sensitiua. s. q cõsideret formas pticulares. z habet aliq̃d ab intellectiua. s. q cõfert: vñ z in solis hoib⁹ est. Et qz pars sensitiua notior est q̃s intellectiua: iõ sicut determinatio intellectiue ptis a sensu denoiat vt dictũ est: ita collocatio ois intellect⁹ a cogitatiõe noiat. ¶ Ad q̃rtũ dicendũ q iam pz ex dictis q illa assignatio soli credẽti ouenit. ¶ Ad secũdã questionem dicẽdũ q sicut ex p̃dictis pz actus credẽtis ex trib⁹ dep̃det. s. ex intellectu q̃ terminat ad vnũ. ex volũtate q̃ determinat intellectũ p suũ imperiũ. z ex rõne q̃ inclinat volũtatẽ. z fm hoc tres actus assignant fidei. Ex hoc enĩ q intel

lectus terminat ad vnū actus fidei est credere deū: q2 obiectū fidei est deus fm q in se considerat: vel aliqd circa ipm vel ab ipso. Ex hoc vo q intellectus determinat a volūtate fm hoc actus fidei est credere in deū. i. amādo in eū tēdere. Est enī volūtatis amare. fm autē q ratio volūtatē inclinat ad actus fidei est credere deo. Ratio enī qua voluntas inclinat ad assentiendū his q̄ nō videt q2 deus ea dicit. sicut hō in his que non videt credit testimonio alicui⁹ boni viri qui videt ea q̄ ipse non videt. ¶ Ad primū ergo dicēdū q̄ p oīa predicta non notat nisi vnus cōplet⁹ actus fidei: sz ex diuersis que in fide inueniunt diuersimode notant. illo enī actu quo credit in deū credit deo z credit in deū. ¶ Ad secundū dicēdū q̄ q̄uis deū eē simpliciter possit demōstrari: tm deū eē trinū z vnū z alia huiusmodi que fides in deo credit nō pnt demōstrari: fm q̄ est actus fidei credere deū. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ fidelis credit homini nō inq̄ntū hō sz inq̄ntū deus in eo loquitur: qđ ex certis experimētis colligere pōt. infidelis autē nō credit deo in hoīe loquēti. ¶ Ad q̄rtū dicēdū q̄ amare simpliciter est actus charitatis: sz amādo credere est actus fidei p charitatē mote ad actū suū. ¶ Ad q̄ntū dicēdū q̄ illa quattuor ptinēt ad fidē fm ordinē ad volūtatē vt dictum est. volūtas aūt est finis: z ideo ista quattuor distinguunt fm ea q̄ exigunt ad psecutionē finis. Preexigitur enī primo affectio ad finē: z ad hoc pertinet credendo amare. Ex amore autē z desiderio finis aliqs in finē incipit moueri. z ad hoc ptinet credendo in eū ire. Motus aūt ad finē pducit ad hoc q̄ aliquis fini diūgat. z ad hoc pertinet credendo ei adherere. Ex diūctione aūt ad finē aliqs in participationē pfectionū finis pducit. z ad hoc ptinet credēdo membris ei⁹ incorporari. ¶ Ad tertiā q̄nē dicēdū q̄ certitudo nihil aliud est q̄ determinatio intellect⁹ ad vnū. tanto aūt maior est certitudo q̄nto est fort⁹ qđ determinationē causat. Determinat aūt intellect⁹ ad vnū tripliciter: vt dictū est. In intellectu enī principior causat determinatio ex hoc q̄ aliqd p lumen intellect⁹ sufficiēter inspici p ipm pōt. In sciētia vo cōclusionū causat determinatio ex hoc q̄ conclusio fm actuz rōnis in principia p se visa resolui. In fide vo ex hoc q̄ volūtas intellectui impat. Sz quia volūtas hoc mō non determinat intellectū vt faciat inspici que creduntur sicut inspiciunt principia p se nota: vel q̄ in ipsa resoluunt: sz hoc mō vt intellect⁹ firmiter adhereat: ideo certitudo que est in sciētia z intellectu est ex ipsa euidentia eor que certa esse dicunt. certitudo aūt fidei est ex firma adhesione ad id qđ creditur. In his ergo q̄ p fidē credim⁹ ratio volūtatē inclinans vt dictū est est ipsa veritas prima siue deus cui creditur habet maiorem firmitatē q̄ lumē intellectus humani in quo ꝺspiciunt principia: vel ratio humana fm quā conclusiones in principia resoluunt. z ideo fides habet maiorē certitudinē q̄ntū ad firmitatē adhesionis q̄ sit certitudo scientie vel intellectus q̄uis in sciētia z intellectu sit maior euidentia eor quib⁹ assentit. ¶ Ad primū g̃ dicēdū q̄ certitudo fidei dicit media inter certitudinē scientie z opinionis nō intensiue p modū quantitatis cōtinue: sz extēsiue per modū numeri. Certitudo enī sciētie cōsistit in duobus. s. in euidentia z firmitate adhesionis. certitudo aūt fidei ꝺsistit in vno tm̄. s. in firmitate adhesionis. certitudo vo opiniōis in neutro q̄uis certitudo fidei de q̄ loq̄mur q̄ntū ad illud vnū sit vehemētior q̄ certitudo sciētie q̄ntū ad illa duo. vel dicendū q̄ loquitur de fide que est opinio firmata rōnib⁹: nō autē de fide infusa. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ credenti accidit aliqs modus dubitationis ex hoc q̄ intellect⁹ eius nō est fm se terminat⁹ in sui intelligibil' visione: sicut est in sciētia z intellectu: sz solū ex imperio voluntatis. z iō sciēs q̄ntū ad id nō recedit a dubietate magis q̄ credēs. sz credens fm firmitatem adhesionis magis recedit q̄ sciēs fm illa duo. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ rō illa ex ꝺsufficiēti pcedit vt dcīm ē. ¶ Ad tertium sic proceditur. videt q̄ fides sit in volūtate sicut in subiecto: quia fm Au. de san. vic. fides habet in cognitione materiā: sz in affectu substantiā. sz illud est subiectū accīntis vbi est sua eēntia que substantia dicit: ergo fides est in affectu sicut in subiecto. ¶ Ꝑ sicut certitudo sciētie est ex intellectu: ita certitudo fidei est ex volūtate quia credere nō potest hō nisi velit: vt dicit Aug. sz subiectū sciētie est intellect⁹: ergo eadē rōne subiectū fidei est voluntas. ¶ Ꝑ meritū in volūtate ꝺsistit. sz actus fidei est meritorius: ergo est actus volūtat⁹. ¶ Ꝑ opposita sunt circa idem. sz infidelitas est in volūtate: quia fm q̄ est in intellectu habet ignorantiā que non est peccatū sz excusat: ergo fides est in volūtate. ¶ Sz cōtra. obiectū habitus cōcordat obiecto potētie que est eius subiectū. sz obiectū fidei est verū qđ est obiectū intellect⁹: nō aūt bonū qđ est obiectū volūtatis: ergo subiectū fidei nō est volūtas sz intellect⁹. ¶ Ꝑ ad eandē vim pertinet fides z id qđ fidei succedit in gl'ia. sz id qđ fidei succedit. s. visio pertinet ad intellectū: ergo z fides. ¶ Ulter⁹ videt q̄ pertineat ad intellectū practicū. sicut enī dicit ph̄s in. iij. de aīa: intellectus speculatiuus nihil dicit de fugiēdo vel imitabili. sz p fidē instruimur quid facere vel qđ vitare debeam⁹: ergo fides est in intellectu practico. ¶ Ꝑ intellectus speculatiuus proportionaliter respōdet imaginationi sicut intellectus practicus estimationi que est in parte sensitiua. sz imaginatio non facit confidentiā z terrorē: vt dicit in. ij. de aīa: imo p eam nos habem⁹ ad terribilia acsi essem⁹ impictura considerātes: ergo nec intellect⁹ speculatiuus. sz fides est principiū spei: z facit tremorē: quia demones credunt z contremiscūt: vt dicit Jaco. i. ergo fides nō est in intellectu speculatiuo. ¶ Ꝑ intellect⁹ speculatiuus nō permiscetur volūtati sz practic⁹. Fides aūt cōsistit in intellectu et volūtate vt dictū est: ergo subiectū ei⁹ nō est intellect⁹ speculatiuus sz practicus. ¶ Sed cōtra. intellectus practicus est cōtingentiū operabiliū a nobis. sz fides est eternor: ergo fides nō est in intellectu practico. ¶ Ꝑ cognitio practica est causa cognitorū. sed fides non est causa rerum que creduntur: ergo non est in intellectu practico. ¶ Ulterius videtur q̄ sit virtus intellectualis. virtus enī intellectualis est que habet pro subiecto intellectū. sed fidei subiectum est intellectus: ergo est virt⁹ intellectualis. ¶ Ꝑ articuli fidei quorū est fides sunt sicut principia in aliis scientijs ex quib⁹ procedit theologia. sz intellect⁹ principiorū est virt⁹ intellectual: vt pz p ph̄m in. vj. ethi. ergo z fides articulor est virt⁹ intellectualis. ¶ Ꝑ virt⁹ intellectual' vt dicit in. vj. ethi. est p quā nō dicit nisi verū. sz fides falsum subesse nō pōt: ergo fides est virt⁹ intellectual'. ¶ Sz cōtra est qđ ph̄s dicit in. vj. eth. q̄ suspitio non est virt⁹ intellectual' sicut nec opinio z eadē rō nec fides q̄ est ex corū genere. ¶ Ꝑ virt⁹ est vltimū in re de potētia: vt dicit in primo de ce. z mū. sz fides non ponit intellectū in vltimū sui: quia p ipsam intellect⁹ non teminat⁹ in aliqua visione: ergo fides non est virt⁹ intellectualis. ¶ R° dicēdū ad p̄mā questionē q̄ volūtas imporat actū intellectus sicut z actū irascibilis z concupiscibilis. Ad hoc autē q̄ actus irascibilis z cōcupiscibilis sit perfectus oportet q̄ non solum sit aliquis habitus in volūtate vel rationē imperante: sed etiā q̄ sit aliquis habitus in irascibili z concupiscibili exequente vt faciliter actū exequatur. vñ z oportet aliquem habitum esse in intellectu ad hoc q̄ volūtati facilit̄ obediat in his que sunt supra rationem: z hoc est habitus fidei: z ideo subiectuz fidei est intellectus. ¶ Ad primū ergo dicendum q̄ substantia non sumitur ibi pro essentia sz pro forma. Fidei aūt forma quodāmō est charitas vt infra patebit que in volūtate est. ¶ Ad secundū dicendū q̄ sciētia z intellect⁹ hñt certitudinē p id quod ad cognitionē ptinet. s. euidentiā eius cui assentit'. fides aūt habet certitudinē ab eo qđ est extra gen⁹ cognitionis in genere affectionis existēs. z iō sciētia z intellect⁹ est sicut in subiecto in eo a quo habet certitudinē: non autē fides. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ meritū consistit in volūtate sicut in causa inq̄ntū ipsa semp imporat actū meritoriū. nō autē semp in ipsa est sicut

in subiecto: qz actus meritorij qñqz elicit ab alijs potētijs. Ad quartū dicēdū q infidelitas est etiā in intellectu: sic in subiecto. in voluntate aūt sicut in imperāte infidelitatis actū z est act⁹ infidelitatis demeritorij. Ad secundā questionē dicēdū q intellect⁹ speculatiu⁹ z practic⁹ in hoc differūt q intellect⁹ speculatiu⁹ cōsiderat verū absolute practic⁹ aūt cōsiderat verū in ordine ad op⁹. Contingit aūt qñqz q verū ipsius qō in se cōsiderabat nō pōt cōsiderari vt regula opis sicut accidit matbematicis: z in his que a motu separata sunt. vñ huiusmodi veri cōsideratio est tātū in intellectu speculatiuo. Qñqz aūt verū qō in se cōsiderat pōt vt regula opis cōsiderari: z tūc intellect⁹ speculatiu⁹ fit practic⁹ p extēsionē ad op⁹. hoc aūt cōtingit dupliciter: qz aliqñ illud verū qō vtroqz mō pōt cōsiderari nō habet magnaz vtilitatez nisi inquātū ordinat ad op⁹: qz cū sit ōtingēs nō habet fixā veritatē sicut ē cōsideratio de opib⁹ virtutū: z tūc talis cōsideratio: q̄uis possit esse z speculatiui z practici. intellectus tñ p̄ncipaliter est practici intellect⁹. Aliqñ vero illi⁹ veri cōsideratio habet in se dignitatē quādā etiā si nūqz ad op⁹ ordinet sicut accidit in cōsideratiōe dīnoz quoz cognitio est finis vltim⁹ opis: z tūc dirigit in ope: z tñ visio dei illa cōsideratio p̄ncipaliter est in intellectu speculatiuo z secūdario in practico. Cū ergo fidei obiectū p̄priuz sit veritas p̄ma q̄ inq̄tū est finis opis regulat in ope. Fides p̄ncipaliter erit in intellectu speculatiuo z secūdario in practico: qz intellectus speculatiu⁹ z practic⁹ nō sunt diuerse potētie: sz differūt fine vt dicit in. ij. Metha. z tertio de aīa inq̄tū practic⁹ ordinat ad op⁹. speculatiu⁹ aūt ad veritatis inspectionē tantū. Ad p̄mū ergo dicendū q fides inclinat ad operāduz z fugiēdū inquātū illud verū qō in se cōsiderari pōt accipit vt regula opis. Ad secūdū dicēdū q inquātū verū quod fides cōsiderat accipit vt cōueniēs vel contrariū scōm hoc fides inducit vel tremorē vel spem vel aliquid huiusmodi. Ad tertiū dicendū q cōiūctio intellect⁹ ad volūtatē non facit intellectū practicū: sz ordinatio ei⁹ ad op⁹: qz voluntas cōis est z speculatiuo z practico. volūtas enī est finis: sed finis ītenit in speculatiuo z practico intellectū. Ad tertiā questionē dicēdū q cū virt⁹ ponat potētiā in vltimo q̄tuz ad actū nō sufficit ad rōnē virtutis q potentia per actū ponat in vltimo q̄tū ad obiectū: sz oportz q ponat in vltimo quātū ad modū agēdi vt. s. actus sit bon⁹ nō solū ex eo q bonū est qō fit: sz eo q bñ fit: sicut patz in vtutib⁹ mozalib⁹. bonū aūt intellect⁹ est verū qō est finis z pfectio ei⁹. vñ nō sufficit ad rōnē virtut⁹ intellectualis q per eā cognoscat verū sz oportz q act⁹ quo verū ōsiderat sit perfect⁹ etiā ex mō vt bñ qs intelligat. Bene aūt opari intellectū nō cōtingit ex hb q ex bona volūtate ei⁹ opatio p̄cedit vt dictū est: sz ex efficatia intellect⁹ ad obiectū p̄priū cōspiciēdū: vel in se vel per resolutionē ad id qō in se cōspicit. Fides aūt p actū suum ponit intellectū in vltimo q̄tū ad obiectū inq̄tū facit assentire p̄me veritati. nō aūt q̄tū ad modū p̄priū ipsi⁹ intellect⁹ qz intellect⁹ noster nō est p fidē tāte efficacie vt id qō credit inspicere p se possit: vel ad ea q̄ inspicit reducere. z iō fides nō est virt⁹ intellectualis. Ad p̄mū ergo dicēdū q nō oīs habit⁹ q̄ habet p subiecto intellectum: pōt dici virt⁹ intellectualis nisi pficiat intellectū z q̄tū ad obiectū z q̄tū ad modū act⁹. Ad secūdū dicēdū q ad p̄ncipia aliarū sciētiaz videda sufficit lumē intellect⁹ agētis. z iō habit⁹ illoz p̄ncipioz est virt⁹: sz ad visionē articuloz: neqz lumen intellectus agentis sufficit: neqz lumē fidei. z ideo nō est virtus intellectualis. Ad tertiū dicendū q boc q fides non errat sed semp verū dicit nō est ex perfecto mō intelligēdi: sz magis ex alio qō est extra intellectū. s. ex infallibili ratiōe que dirigit voluntatem.

Ad quartū sic p̄cedit. videt q fides nullo mō sit virtus. nulla enī virt⁹ p̄ter intellectualē habet verū p obiecto: nec est habit⁹ cognitiu⁹: sz opatiu⁹: sz fides est habit⁹ cognitiu⁹ habet verū p obiecto: ergo cū nō sit virtus intellectualis videt q nullo mō possit dici virt⁹. Ps credere videt vnitoce dici fm q credim⁹ articulos z fm q dicimur alijs credere: sz fides alioz nō est virtus: ergo nec fides articuloz. Ps oē qō est contra rōnē est vitupabile: qz malū hoīs est cōtra rōnē esse vt dicit Dio. iiij. ca. de di. no. sz fides cū faciat abnegare rōnē videt cōtra rōnē esse: ergo credere est vitupabile: ergo fides nō est virt⁹. Ps sicut per fidē cognoscim⁹ ea que sunt supra rōnē: ita z p p̄phetiaz: sz p̄phetia nō dicit virt⁹: ergo nec fides. Ps in deo dicunt esse vtutes exēplares: sz fides nō habet exēplar in deo: ergo fides nō ē virt⁹ Ps sz ōtra nihil iustificat nisi virt⁹: sz fides iustificat. Ro. vj. iustificati: ergo ex fide: ergo fides est virt⁹ Ps vita spūalis est per vtutē. est aūt vita spūalis p fidem vt dicit Ro. z abbac. j. ergo fides est virt⁹. Ps p vtutes efficiūt filij dei. hoc aūt fit per fidē: Jo. j. dedit eis potestatez ⁊c. ergo fides ē virt⁹. Ulteri⁹ videt q fides nō sit vna virt⁹. quidā enī articuli fidei sunt de eternis vt q̄ ptinēt ad trinitatē p̄sonarū. q̄dā vero de tēpozalib⁹: sicut q̄ ptinēt ad incarnationē xp̄i: sz sciētia z sapiētia sūt diuersa dona per hb q sunt de tēpozalib⁹ z eternis: ergo fides nō est vna virtus Ps spes z timoz differūt p boc q spes est de bonis futuris. timoz vero de malis: sz fides est vtriusq: qz est de suppliciis z p̄emijs: ergo fides nō est vna virt⁹. Ps ad fidē pertinēt multa que sūt mozalis phie sicut fornicationē eē mortale peccatū. Et que sunt naturalis: sicut mūdū nō esse eternū. Et que sunt phie p̄me sicut deū habere curā de actibus humanis: ergo videt q fides nō sit vn⁹ habit⁹. Ps sz ōtra Eph. iiij. vna fides. Ps. sicut p̄udētia dirigit intētionem in polliticis: ita fides in gratuitis vt dicit augustin⁹. sz p̄udentia est vna q̄uis diuersis intētionē dirigat: ergo z fides Rº dicendū ad p̄mā questionē q sicut supra dictum est cum virtutis sit reddere opus bonum operatio potest dici bona vel formaliter inquantū procedit ex potentia que mouetur in bonum fm rationē boni vel materialiter scōm q est congrua z cōnaturalis potentie. Et vtroqz modo actus fidei est bonus: quia z congruit intellectui inquantum est verozum. z iterum procedit a voluntate imperāte que mouetur in bonum quasi in obiectum. Ex parte autem intellectus quāuis babeat bonitatez ratione obiecti: nō tamen habet perfectionem: quia deficit modus vt dictum est eo q non habeat cōspicuam veritatē cui adheret: sed ex parte volūtatis potest babere pfectionē inquātū volūtas perfecta in appetitu boni firmitatē z certitudinem facit in fide. Et ideo Ber. dicit q fides ē volūtaria q̄dā z certa p̄libatio nōdū p̄palate veritat⁹. vñ patz q fides ē virt⁹ nō q̄dē intellectualis: sz eo mō quo cōiter loq̄mur de vtute que p̄ducit actū bonū ex bonitate volūtat⁹ p̄cedētē. Nec tñ ē virt⁹ moralis: quia nō est ordinatiua appetitus sensibilis vt constat circa delectationes z tristicias z operatiōes: sicut circa materiam z obiectum: sz est virtus theologica: qō quidam genus philophi nō cognouerunt. Ad p̄imum ergo dicendum q p̄ima p̄positio habet veritatem de virtutibus quas philosophi cognouerunt qui p̄ter intellectuales nullas virtutes nisi mozales posuerunt. Ad secundū dicendum q ratio inclinans voluntatem ad credendum articulos est ipsa veritas p̄ima que est infallibilis: sz ratio que inclinat voluntatem ad credendum alia est vel aliqō signum fallibile vel dictum alicuius scientis qui z falli z fallere potest. vnde voluntas non dat infallibilem veritatem intellectui credenti alia credibilia: sicut dat infallibilem veritatem credenti articulos fidei z p̄opter boc. hec fides est virtus z non alia. Ad tertiū dicendum q fides non est contra rationem: sed supra rationem. z iō non dicit abnegare rationē quasi rationem verā destruens: sz quasi eam captiuans in obsequiuz christi vt dicit apostolus p̄ma Chozin. x. Ad quartū dicendū q p̄phetia nullo mō pōt esse virtus neqz intellectualis cū non perficiat per eā operatio intellectus scōm modum intellectui cōnaturalē: quia ea que

per ꝓphetiã reuelanꝫ nõ possunt resolui ad ꝑncipia naturaliter cognita. Neqꝫ est virꝰ theologica: qz nõ habet deũ ꝓ obiecto: sꝫ res tẽpozales. Neqꝫ iterũ actꝰ intellectꝰ per ꝓphetiã a voluntate imperat. ¶ Ad ꝗntũ dicẽdũ ꝙ fides habet exẽplar in deo q̃tuꝫ ad id qõ pfectionis in ipsa est. s. cognitionẽ ⁊ certitudinẽ: sꝫ nõ q̃tũ ad id qõ est impfectiõis. Ex hoc ꝛnĩ nõ habet rõnẽ virtutis. ¶ Ad secundaꝫ questionẽ dicendũ ꝙ habitꝰ multitudinẽ ⁊ veritatẽ habet ex obiecto: obiectũ aũt fidei est veritas ꝑma q̃ est simplex ⁊ inuariabilis. Et ideo in fide inuenit duplex vnitas Ex hoc enĩ ꝙ vnũ ⁊ simplex ẽ cui fides initit habitꝰ fidei in habẽte nõ diuidi tur in plures habitꝰ. Ex hoc aũt ꝙ veritas est habet potẽtiã vniendi diuersos habẽtes fidẽ in similitudinẽ vniꝰ fidei q̃ attendit scõm idẽ creditũ: qz sicut dicit Dio. vij. ca. de diui. no. veritas habet vim colligẽdi ⁊ viuẽdi. Ecõtrario erroꝛ ⁊ ignozãtia diuisiua sunt. ¶ Ad ꝑmũ ergo dicendũ ꝙ fides nõ est, de aliquo tpali: ficut de obiecto. sꝫ inquãtũ ptinet ad veritatẽ eternã que est obiectũ fidei: sic cadit sub fide: sicut fides credit passionẽ inquãtũ deꝰ passus est. ¶ Ad secũdũ dicẽdũ ꝙ spes ⁊ timoꝛ ad affectũ pertinẽt cuiꝰ ꝓpriũ obiectum est bonũ ⁊ malũ inquãtũ huiusmodi. ⁊ ideo diuersificant fm differentiã boni ⁊ mali: sꝫ bonũ ⁊ malũ non differũt in rõne veri. Et ideo fides cuiꝰ obiectũ est verum nõ distinguit ex hoc ꝙ aliquo modo ẽ de bonis ⁊ malis. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ fides cõsiderat oĩa illa diuersa sub vna ratione. s. fm ꝙ innitit veritati ꝑme. ⁊ ideo fides nõ diuersificat penes ea q̃uis sint diuerse scientie de eis que ea considerant rationibus ꝓprijs que diuerse sunt.

Ad quintũ sic ꝓcedit. videt ꝙ fides nõ sit ꝓꝛ alijs virtutibꝰ. oẽs enim virtutes sil infundũt: sꝫ eozum que sunt sil vnũ nõ est post alterũ: ergo fides nõ est prioꝛ alijs vtutibꝰ. ¶ ℙ fundamẽtũ est ꝑma pars edificij: sꝫ sup illud Luc. xj. dico vobis amicis meis ne terreamini dicit glo. Fortitudo est fundamẽtũ fidei. Et Bern̄. dicit ꝙ in humilitate fũdãt alie vtutes. Et sil iter timoꝛ videt eẽ fũdamẽtũ: qz dicit initiũ sapiẽtie timoꝛ dñi: ergo videt ꝙ fides nõ sit ꝑma. ¶ ℙ virtutes theologice vt prius dictum est ad hoc sunt vt fiat quedam boĩs ozdinatio ad finẽ: sꝫ spes ⁊ charitas ꝓpinquioꝛes sunt fini q̃ fides: qz habẽt finez prio obiecto sub rõne finis: ergo fide ꝓꝛes sunt. ¶ ℙ sup psal. Noli emulari ⁊c. dicit glo. ꝙ spes introducit ad fidez: ergo spes est prioꝛ fide. ¶ ℙ fm ozdinẽ potentiarũ est ozdo habituũ: sꝫ fides est in intellectu fm ꝙ est motus a volũtate vt patz ex ꝓdictis: cũ ergo charitas sit in volũtate videt ꝙ charitas sit prioꝛ fide. ⁊ sic fides nõ est ꝑma. ¶ ℙ fides est ꝑncipaliter in intellectu speculatiuo: sꝫ speculatiua vita sequitur actiuã: qz nullꝰ pertinent ad contẽplatiue ocium nisi prius depuret mens per exercitiũ actiue: ergo vtutes mozales q̃ pertinent ad vitã actiuã sunt prioꝛes fide. ¶ Sz otra cognitio ꝓcedit affectionẽ: qz nihil diligit nisi cognitũ vt dicit Aug. sꝫ fides est in cognitione. cetere aũt vtutes in affectiõe consistũt: ergo fides aliꝭ prioꝛ est. ¶ ℙ in oĩbꝰ vtutibꝰ reqrit recta intẽtio: sꝫ fides intẽtionẽ dirigit vt dicit Augu. g̃ fides est ante alias vtutes ¶ ℙ per oẽs vtutes bõ accedit ad deũ sꝫ accedẽtẽ ad deũ oportꝫ credere vt dicit Heb. xj. g̃ fides ẽ ante alias vtutes ¶ ℟. dicendũ ꝙ aliqd põt dici prius altero ⁊ tẽpoze ⁊ natura: tpe quidẽ oẽs vtutes sunt sil: qz sil dñit infundẽt: sꝫ fm naturã ozdo vtutũ pensandus est ex actibꝰ sicut ⁊ ozdo potẽtiarũ que sil in aĩa cõcreãt. Actꝰ autẽ fidei cõsistit in cognitiõe veri quã ꝑsupponit affectio boni que exigit in oĩbꝰ aliꝭ vtutibꝰ. Et ideo fides quãtũ ad id qõ fidei est: prioꝛ est omnibꝰ aliꝭ virtutibꝰ fm naturam. ¶ Ad ꝓmuꝫ ergo dicendũ ꝙ obiectio illa ꝓcedit de ozdine temporis. ¶ Ad secũdũ dicẽdũ ꝙ fundamẽtũ dicit in spualibꝰ metaphoꝛice ad similitudinẽ fundamẽti. materialis potest aũt ista silitudo attẽdi quãtũ ad duo. s. quãtũ ad ozdinẽ: qz fundamẽtũ ꝓcedit alias ptes. Et etiã quãtũ ad vtutẽ fundamẽti: qz fundamẽtũ totũ edificiũ sustentat quoꝝ vtrũqꝫ p silitudinẽ in fide inuenit: qz ipsa in oĩbus aliꝭ naturaliter prioꝛ est ⁊ alie in ipsa firmant: qz sine ipsa impossibile est placere deo Heb. xj. Fortitudo aũt dicit fundamentũ q̃tũ ad alterũ inquãtũ. s. spũale edificiuꝫ cõtra aduersa firmum reddit humilitas cõtra ꝓspera que sunt occasio culpe. Sed timoꝛ cõtra ipsaꝫ culpã: qz timoꝛ dñi expellit peccatũ. Eccl. ꝑmo timoꝛ ꝓcedit alia que affectionẽ pertinẽt cũ ad charitatẽ introducat vt dicit augustinꝰ. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ spes ⁊ charitas sunt ꝓpinquioꝛes fini quãtũ ad cõsecutionẽ: qz charitas quodãmodo attingit finẽ. vnde ex hoc non habent ꝙ sint fm naturã prioꝛ fide: sꝫ cõsequũt eã: quia eis finẽ ostendit. ¶ Ad quartũ dicendũ ꝙ sicut finis est prioꝛ in intẽtione ⁊ posterioꝛ ineẽse: ita quãto aliquid est ꝓpinquius fini est prius in ꝓposito q̃uis sit posteriꝰ ineẽse vel tẽpoze vel natura: ⁊ ideo spes fm ꝙ magis ꝓpinquat ad cõsecutionẽ finis q̃ fides ꝑcedit fidẽ in ꝓposito: sed non ineẽse Et fm hoc dicit spes introducere ad fidẽ nõ que iaz sint: sꝫ que ꝓponit futura: sicut cũ alicui ꝓponũt eterna bona. primo vult ea. secũdo vult eis inherere per amoꝛẽ. ⁊ tertio vult sperare ea. ⁊ quarto vult credere ea vt credẽs possit iam sperare ⁊ amare ⁊ habere. vnde in essendo fides prioꝛ ẽ. ¶ Ad quintũ dicendũ ꝙ q̃uis fides ꝑsupponit volũtatẽ: nõ tamẽ ꝑsupponit volũtatẽ iam amantẽ: sꝫ amare intendentem inquãtũ est fides: qz nõ potest affectus in aliquo firmari per amoꝛẽ in quo intellectꝰ nõ est firmatus per ascensum: sicut etiã nõ põt tendere in aliqõ per desideriũ qõ prius intellectꝰ nõ apprehẽdit. vnde iste est naturalis ozdo actuũ ꝙ prius apprehendit deꝰ qõ pertinet ad cognitionẽ precedẽtẽ fidẽ deinde aliquis vult ad eũ peruenire. deinde amare vult: et sic deinceps vt dictũ est prius. ¶ Ad sextum dicendũ ꝙ fides nõ pertinet tantũ ad vitã cõtemplatiuã. immo est ꝑncipiuꝫ ⁊ actiue ⁊ cõtemplatiue inquantũ ostendit finem vtriusqꝫ.

¶ Questio tertia.

Deinde queritꝰ de formatione fidei. ⁊ circa hoc quorũt quatuoꝛ. ꝓmo vtrũ fides per charitatẽ formetur. secũdo vtrũ fides informis sit donũ dei. tertio vtꝫ sit ĩ demonibꝰ. q̃rto vtꝫ remaneat charitate adueniẽte.

Ad ꝓmũ sic ꝓcedit. videt ꝙ fides nõ formet ꝑ charitatẽ. ¶ Forme enĩ est ꝑcedere cũ sit ꝑncipiũ rei: sed charitas est posterioꝛ fide vt dictũ ẽ: ergo fides nõ formaꝫ per charitatẽ ¶ ℙ oĩs res habet speciẽ a ꝓpria forma: sꝫ fides fm suã speciẽ differt a charitate: ergo charitas nõ est forma dei. ¶ ℙ vniꝰ rei nõ sunt diuerse forme: sꝫ fides formaꝫ ꝑ gratiã: ergo non formaꝫ ꝑ charitatẽ. ¶ Sz ℙ fides sine charitate nõ põt elicere actũ meritoꝛiũ quẽ charitate veniẽte elicit: ergo charitas dat fidei aliquã vim: et ita videt eã aliquo mõ formare. ¶ ℙ forma rei est decoꝛ eius sꝫ fides fit decora vt deꝰ eã acceptet per charitatẽ: ergo charitas formaꝫ fidẽ ¶ Ulteriꝰ videt ꝙ fides informis sit virtus: qz dicit augustinꝰ in li. de vera innocẽtia. ꝙ cetere virtutes ꝑter charitatẽ possũt ineẽse bonis ⁊ malis: g̃ fides fm ꝙ ẽ virtꝰ põt eẽ in malis: sꝫ fides q̃ est in malis ẽ informis: g̃ fides informis ẽ virtꝰ. ¶ ℙ virtꝰ ẽ circa difficilia ⁊ ex hz hz laudẽ vt dicit phs: sꝫ difficilimũ ẽ credere articulos fidei vñ augꝰ dicit ⁊ habet in seq. dis. ꝙ laus fidei ẽ credere q̃ nõ vides: g̃ videtur ꝙ fides informis q̃ oẽs articulos credit sit vtus. ¶ ℙ nihil opponit vitio nisi sit virtꝰ aut vitiũ: sꝫ infidelitas vitio opponit fides ĩformis: cũ g̃ fides ĩformis nõ sit vitiũ. videt ꝙ sit virtꝰ ¶ Sz ℙ fides ĩformis ẽ mortua vt dr Jac. j. sꝫ nihil mortuũ hz rõnẽ vtutis: g̃ fides ĩformis nõ ẽ virtꝰ. ¶ ℙ vtute nullꝰ male vtit vt dic aug⁹ sꝫ fide informi aliqs male vtit: g̃ fides ĩformis nõ ẽ virtꝰ. ¶ Ulteriꝰ videt ꝙ fides formata ⁊ ĩformis differũt spẽ: qz dic phs. v. meth. q̃cũqꝫ differũt genere differũt ⁊ spẽ: sꝫ fides ĩformata ⁊ ĩformis differũt genere: qz fides formata ẽ virtꝰ nõ aũt fides informis: g̃ fides formata ⁊ informis differũt spẽ. ¶ ℙ spes rei est de forma sua: sꝫ fidei forma est charitas: g̃ fides informis nõ est illiꝰ speciei cuiꝰ est fides formata. ¶ ℙ eiusdem

forme fm speciē est idē actus fm speciem: sz fidei formate act⁹ est credere in deū. nō aūt fidei informis: ergo fides formata z informis differūt spē. ¶ Sz contra habit⁹ diuersificant ex actib⁹ z obiectis. sz fides informis z formata nō differūt ꝯtū ad obiectū ꝓpriū fidei qō est veritas vna: ergo fides formata z informis non differūt spē. ¶ Ꝑ illud qō est extra essentiā rei nō variat speciē: sicut lumē adueniēs aeri in corpe lucēti: sz charitas ē habit⁹ separat⁹ a fide p essentiā ergo fides formata charitate nō differūt spē a fide informi ¶ Ad⁹ dicēdū ad ꝑmā qōnē q̄ in agētibus ordinatis fines agētiū secūdoꝝ ordināt ad finē agentis ꝑmi: sicut totū vniuersum ordinat ad bonū qō est de⁹ vt dicit phs in. xj. Metha. sicut exercit⁹ ad bonū ducis. z ideo actio ꝑmi agētis est z prior z posterior: prior in mouēdo: q̄ actiōes oīuz secundoꝝ agētiū fūdāt supra actionē ꝑmi agēt̄ q̄ cū sit vna cōiter oēs firmās specificat ei⁹ effect⁹ in hoc z in illo fm exigētiā illi⁹: sicut vno ꝑcepto ducis ꝑcipiētis bellū vnus accipit gladiū ali⁹ parat equū. z sic de alijs Est aūt posterior in vtendo alioꝝ act⁹ ad finē ꝓpriū. z sic oēs actiōes alioꝝ agētiū modificant per actionē ꝑmi agētis. Cū ergo in virib⁹ aīe voluntas habeat locū ꝑmi motoris Act⁹ eius est prior quodāmō actib⁹ aliarū viriū inquātū imperat eos fm intētionē finis vltimi z vtit eis in cōsecutiōe eiusdē. Et ideo vires mote a volūtate duo ab ea recipiūt. ꝑmo formā aliquā ipsi⁹ fm qō oē mouēs z agēs imprimit suā silitudinē in motis z patiēt̄ib⁹ ab eo. hec aūt forma vl̄ est fm formā ipsi⁹ volūtatis fm q̄ oēs vires mote a volūtate libertatē ab ea pticipāt vel est fm habitū pficientē volūtatē q̄ est charitas. z sic oēs habit⁹ qui sūt in virib⁹ motis a volūtate charitate pfecta pticipāt formā charitatis. hec tñ forma quā a voluntate vires mote pticipāt est oīb⁹ cōis. vnde ꝑter eā habit⁹ qui sūt pfectiōes earū habēt spāles formas fm q̄ ogruit potētie quā pficiūt per cōpationē ad act⁹ obiecta. Scōo recipiūt a volūtate cōsūmationē in fine. z sic charitas dicit̄ finis aliaꝝ virtutū in quātū per eā fini vltimo cōiūgūt̄. Quia ergo fides vt dictū est: est in intellectu fm q̄ mouet̄ a volūtate: ideo p charitatē q̄ est pfectio volūtatis formal̄ forma cōi sibi z alijs vtib⁹ tñ ꝑter eā habet formā spālē ex rōne ꝓprij obiecti z potētie in qua est. z siliter cōsūmationē per charitatē recipit. ¶ Ad ꝑmū ergo dicendū q̄ fides simplr charitatē ꝑcedit: q̄ velle qō ad fidē exigit̄ siue charitate esse pōt: sz fides formata charitatē seq̄t̄. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ oēs vtutes cōueniūt in fine: vnde earū act⁹ nō differūt fm modū illū quē recipiūt ex ordine ad finē: quē moduz dat eis charitas: sed scōm modū quē habēt ex nā potētie z obiecto ꝓprio. z iō fm hāc etiā formaz distinguit̄ a charitate fides z fm hanc nō formal̄ ab ea. ¶ Ad tertiū dicendum q̄ fides formal̄ a grā mediāte charitate: q̄ inq̄tū act⁹ fidei ē ex charitate fm hoc est deo accept⁹. ¶ Ad secūdā questionē dicēdū q̄ virtutis est facere actū pfectū. Act⁹ aūt potētie mote ab alia potentia nō pōt esse pfect⁹: nisi z superior potētia sit perfecta p habitū vt nō deficiat in dirigēdo vel mouēdo: z inferior vt nō deficiat in exequēdo: sicut patz in actu cōcupiscibilis q̄ ad hoc q̄ sit perfect⁹ requirit̄ q̄ cōcupiscibilis sit pfecta p habitū tēperātie z rō per habitū prudētie q̄ si desit prudentia in rōne quātūcūq̄ sit dispositio in cōcupiscibili ad actū tēperātie virtutis rōnē nō habebit vt dicit phs in. vj. Ethi. Quia ergo credere est act⁹ intellect⁹ fm q̄ est mot⁹ a voluntate ad hoc q̄ iste act⁹ pfect⁹ sit oportz q̄ intellect⁹ perfectus sit per lumē fidei z volūtas sit pfecta p habitū charitatis. et ideo informis fides nō habet actū pfectū. z ideo nō pōt eē virt⁹. ¶ Ad ꝑmū ergo dicēdū q̄ Augu. large accipit nomen virtutis p quacūq̄ dispositiōe inclināte ad actū quo bonū agit̄. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ ad hoc q̄ sit virt⁹ nō solū oportet q̄ homo faciat ea que sūt virtutis vt q̄ faciat iusta vel fortia: sed q̄ faciat eo mō quo virtuosus facit ꝯtus etiā aliquo mō ex hoc q̄ facit ea que virtutis sunt laudari possit. hic aūt modus vt ex dictis patz deficit in actu fidei informis. z ideo nō est virt⁹. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ etiā dispositio ad virtutē opponit̄ vitio. vnde nō oportet q̄ fides informis que infidelitati opponit̄ sit virt⁹. ¶ Ad tertiam questionē dicēdū q̄ differentia habitū pensanda ē ex actibus. Cōtingit aūt aliquos actus dupliciter cōsiderari: vel fm speciē nature: vel fm speciem moris. z quādoq̄ conueniunt fm speciē quantū ad vnū dictoꝝ z differūt fm aliud sicut occidere nocentē z innocentē nō differūt fm speciem nature: sed fm speciē moris: quia vnū est actus vitij scilicz homicidij alterū actus virtutis siue iusticie: sed occidere latronem z liberare innocentē sunt actus diuersi fm speciem nature z conueniūt fm speciē moris: quia sunt act⁹ iusticie Si ergo actus fidei formate et informis cōsiderent̄ fm speciem nature sic sunt idē specie: quia speciē naturalē habet actus ex subiecto ꝓprio. Si aut̄ considerent̄ fm esse moris: tunc differūt fm completū z incompletū in eadē specie sicut actus quo quis facit iusticia nō vt iustus z quo facit iusta vt iustus. Et similiter fides formata z informis: in specie nature sunt penitus idē: sed in specie moris differūt nō quasi in diuersis specieb⁹ existētes: sed sicut perfectuz et imperfectū in eadē specie sicut dispositio z habitus vtutis. ¶ Ad ꝑmū ergo dicendū q̄ virtus est gen⁹ fidei scōm eē moris a quo tamē nō penitus fides informis est aliena: sz est sicut imperfectū in illo genere. ¶ Ad secūdū dicendum q̄ a forma quā habet virtus ex ratione potētie z obiecti ꝓprij habet speciē nature: sz speciē moris habet a forma quā habet a potentia mouēte z dirigente. z ideo non sequit̄ q̄ differant specie nisi sicut dictū est. ¶ Ad tertiū dicēduz q̄ sic supra dictū est per illa tria vn⁹ nūero act⁹ designat̄ ꝯtū ad diuersa. vnde aliquid est in actu fidei formate qō nō est in actu fidei informis: non tamē est penitus alius.

Ad secūdū sic procedit̄. videt̄ q̄ fides informis non sit donū dei: sed habit⁹ acquisitus. Aug⁹ enī dicit q̄ per scientiā fides acquirit̄ nutrit̄ z defenditur: sed null⁹ habit⁹ acquisit⁹ per scientiā aliquā est donum dei quasi habit⁹ infusus: ergo fides informis nō ē habit⁹ infusus. ¶ Ꝑ Ro. x. dicit̄ q̄ fides ex auditu est. Et Joh. xx. dicitur Thome: quia vidisti me z credisti. Et Joh. iiij. vocavirū tuū glo. intellectū ad credendū. Et Aug⁹ dicit q̄ null⁹ credit nisi volēs. Ex quib⁹ oīb⁹ habet̄ q̄ fides est ex aliquo quod in nobis est: sed omne tale est habit⁹ acquisit⁹: ergo fides est habit⁹ acquisit⁹. ¶ Ꝑ phi crediderūt deū oīpotētē: sz nō habuerūt habitū infusum: ergo fides nō est habit⁹ infusus. ¶ Ꝑ habit⁹ per seipsum est sufficiēs ad mouendū potentiā in actū: sed in actū fidei homo fidelis non pōt nisi instruat̄: ergo fides est habitus acquisitus. ¶ Ꝑ dei perfecta sunt opera. Deut̄. xxxij. sed fides informis est quid imperfectum: ergo nō est a deo. ¶ Ꝑ actio peccati nō dicitur esse a deo ꝓpter deformitatē quā habet ānexā que a deo non est: sed ex hoc ipso q̄ fides informis est habet quandā deformitatē: ergo fides informis nō est a deo. ¶ Sed contra ꝓprima Chozin. xiij. Si habuero omnē fidē dicit glo. q̄ fides que est sine charitate donū dei est: q̄ etiam in malis sunt multa dona dei: ḡ informis fides a deo infusa. ¶ Ꝑ nullus potest in his que sunt supra naturam: nisi per aliq̄ diuinitus datū: sed aliquis habēs fidē informem assentit his que sunt supra naturā: ergo oportet q̄ hoc fiat per aliquid diuinitus infusum. ¶ Ꝑ altiora sunt ea de quib⁹ est fides q̄ ea de quibus est ꝓphetia: sed ꝓphetia non pōt esse sine lumine infuso: sicut in bonis similiter in malis: ergo multo minus fides. ¶ Respōsio dicendū q̄ sicut supra dictū est. habit⁹ ad hoc sunt necessarij vt potentie que p naturam nō sunt determinate ad actū perfectū determinent̄ per habitū. Contingit autem quādoq̄ q̄ inferior potentia nō est determinata ad actum illuz perfectum: sed superior potentia determinat̄ ad ipsum: sicut concupiscibilis nō est determinata ad tenendū mediū in delectatiōe ex ꝓpria natura: sed ratio determinat̄ per naturā suam ad illud: z ideo

habit⁹ tēperātie acq̄rit in cōcupiscibili ex vi supiozis potē tie. Nulla aūt potētia fm suā naturaz determinat ad illa q̄ sunt supza naturam rōnis nostre quozū est fides. z ideo ad hūc actū indigem⁹ habitu q̄ non est acq̄sit⁹. qui q̄dē in duo bus nos adiuuat. In hoc. s. q⁹ intellectū facit facilē ad credē dū: credēda cōtra duriciē. z discretū ad refutādū nō creden da cōtra errozē. ¶ Ad p̄mū ergo dicendū q⁹ habit⁹ infusus fil⁹ est habitui innato: q⁹ sicut nālis habit⁹ oat in creatiōe ita infusus in repatiōe. naturalis aūt habit⁹ sicut intellect⁹ p̄ncipiozꝫ indiget vt cognitio determinet⁹ per sensuz quo ac quisit⁹ nō indiget: q⁹ dū acquirit⁹ per actū determinationē recipit. Et sil⁹iter opoꝛtz q⁹ fidei habit⁹ determinationē reci piat ex parte nostra. Et quātū ad istā determinationē dicit⁹ fides acquiri per scientiā theologice que articulos distin guit: sicut habit⁹ p̄ncipiozū dicit⁹ acquiri per sensum quātū ad distinctionē p̄ncipiozū: nō quātū ad lumē quo p̄ncipia cognoscūt⁹. ¶ Ad secūdū dicēdū q⁹ in fide quattuoꝛ cōside rant⁹. s. ipsum qō credendū est. Ratio volūtatē determinās ad credēdū volūtas intellectū imperās. Intellect⁹ exequēs Et fm hoc fides q̄tū ad ei⁹ determinationē z q̄tū ad eius actū qui in nobis est q̄uis habitus sit infusus dicit⁹ esse ex quattuoꝛ que in nobis sunt: q⁹ q̄tū ipsum credendū dicit⁹ esse ex auditu: q⁹ determinatio credendozū fit in nobis per locutionē interiozē qua de⁹ in nobis loquit⁹ vel per vocem exteriozē. Quātū vero ad rōnē que inducit volūtatē ad cre dendū dicit⁹ esse ex visione alicui⁹ q⁹ ostēdit deū esse qui lo quit⁹ in eo qui fidē annūciat. Quātū vero ad imperiū volū tatis dicit⁹ fides esse ex volūtate. Quātū aūt ad executionē intellect⁹ dicit⁹ esse act⁹ fidei ex intellectu. ¶ Ad tertiuz di cendū q⁹ plāi p̄prie loquēdo nō crediderūt deū oīpotentez sz sciuerūt: q⁹ demonstratiue illud p̄bauerunt: sz si aliquī il lud sine demonstratiōe crediderūt: nō crediderūt illud q̄si deo dicēti hoc: sed alicui signo ex quo illud cōiecturati sūt. ¶ Ad quartū dicendū q⁹ nō p̄t actus habit⁹ infusus fidei in actū exire nisi fides determinet⁹: vel a deo per reuelatio nē: vel ab hoīe per doctrinā z simile est de habitu p̄ncipiozꝫ ¶ Ad quintū dicēdū q⁹ perfectio dīnozū operū est ex ipso sz q⁹ sit in eis aliqua imp̄fectio hoc accidit ex p̄te recipiētis ¶ Ad sextū dicēdū q⁹ in actu peccati nō solū est defect⁹ de bite circūstātie: sz est ibi positio indebite. z ideo nō tātū est imperfect⁹: sz est etiā mal⁹. z ideo nō p̄cūn non dicit⁹ a deo esse: sz in actu fidei infozmis est defect⁹ alicui⁹ q̄ debet eē nō aūt est ibi positio alicui⁹ q̄ esse nō debeat. z ideo actus ille est imperfectus: nō autē malus z p̄opter hoc a deo est actus: non autem defectus.

Ad tertiū sic p̄cedit. videt⁹ q⁹ fides infozmis non sit in demonib⁹. visio enī fidei est in speculo z in enig mate vt dicitur p̄ma Chozin. ix. sed enigmatica z specularis cognitio est in nobis ex hoc q⁹ per sensum natu liter cognitionē accipim⁹ q̄ nō est in demonibus: ergo in eis nō p̄t esse fides infozmis. ¶ P fides infozmis est do nū gratuitū vt dictū est: sz post p̄cūn angelo nō est infusum aliq̄ donū gratuitū. Ante aūt in eis fides nō erat: sed visio ergo nō habēt fidē infozmē. ¶ P act⁹ fidei ex volūtate est sed null⁹ act⁹ demonū ex volūtate deliberata p̄cedēs bon⁹ est vt in. ij. li. dis. vij. dictū est. ergo cū act⁹ fidei infozmis sit bon⁹ videt⁹ q⁹ nō habeāt fidē infozmē. ¶ Sz cōtra Jaco. j. demones credūt z cōtremescunt. ¶ P Ro. j. sup illud ex fi de in fidē dicit glo. fides infozmis demonū est. ¶ Ulte rius videtur q⁹ in hereticis maneat fides infozmis: ipsi enī credūt deū trinū z vnū: z deū factū hoīez: sz hec sūt supza na turā cū g̃ ea q̄ sūt supza nāz nō p̄nt credi siue hītu fidei ifusu videt⁹ q⁹ ī eis maneat fides ifusa ¶ P ī sciētijs ita ē q̄ q̄ ob liui scit⁹ vnū scibilū q̄ p̄tinēt ad vnā sciētiā adhuc manet ha bit⁹ q̄tū ad alia scibilia: sz fides ē habit⁹ articulozꝫ: g̃ si ali q̄s hereticus describit vnū articulū adhuc manet fides in eo q̄tū ad aliū articulū. ¶ P fides infozmis est p̄ncipiū timo ris seruilis q̄ ē in demōib⁹ vel hereticis: ergo fides infozmis

est in eis ¶ Sz cōtra oīs habit⁹ infusus expellit⁹ per actū cō trariū: sicut patz inducēdo in alijs: sz heretic⁹ habet actū op positū fidei: ergo habit⁹ fidei in eo nō manet. ¶ P esset fil fidelis z infidelis q̄ ē impossibile. ¶ R° dicēdū ad p̄mā questionē q⁹ de rōne fidei est q⁹ credens assentiat aliq̄b⁹ q̄ nō videt nec fm se nec resoluere ea p̄t ad ea q̄ videt: sz inclu nat⁹ ad credēdū ex aliq̄ rōne q̄ sufficit ad determinandū as sensum in id q̄ credit⁹ q̄uis nō sufficiat ad inducēdū ad vi sionē eiq̄ credit⁹. Ratio aūt hec inducēs ad credēduz p̄t sumi vel ex aliquo creato: sicut q̄n p aliq̄ signū inducimur ad aliq̄ credēdū: vel de deo vel de alijs reb⁹: vel sumit⁹ ab ipsa veritate increata: sicut credim⁹ aliq̄ q̄ nobis diuinit⁹ di cta sunt p ministros Et p̄mo mō dicta fides cogit intellectū ad credēdū per h̄ q⁹ nō apparet aliq̄d ctrariū. sz scōo mō in tellect⁹ nō cogit⁹: sz ex volūtate inclinat⁹. Et p̄mo mō ē fides in demonib⁹ inq̄tū ex ipsa nāli cognitione sil⁹ z ex miracu lis q̄ videt supza naturā eē multo subtili⁹ q̄z nos cogunt⁹ ad credendū ea que naturalem ipsoꝛ cognitionē excedūt. Nō aūt scōo mō. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q⁹ q̄uis in intellectu demonis nō sit obscuritas q̄ est in nobis: ex sensu tñ obscu ritas alia per h̄ q⁹ possunt per cognitionē nālē ad visionem veritatis ptingere quaz credere per aliqua signa cōpellunt⁹ ¶ Ad secūdū dicēdū q⁹ fides que est in eis nō est habit⁹ in fusus: sz ex nāli cognitione p̄cedit. ¶ Ad tertium dicendū q⁹ in eis intellect⁹ cogit⁹ ad assentiēdū. vnde nō oīno ex libe ra volūtate p̄cedit. ¶ Ad secūdā questionē dicēdū q⁹ sicut supza dictū ē: fidei habit⁹ infusus ī duob⁹ nos adiuuat. s. ut credam⁹ q̄ credēda sūt: z vt eis q̄ nō sūt credēda nullo mō as sentiam⁹. p̄mū aūt h̄ō p̄t ex ipsa estimatiōe sine habitu in fuso. sz scōm. s. vt discrete in hec z nō in illa inclinet⁹ ē ex ha bitu infuso tñ q̄ quidē destructio est fm quā nō credimus oī spiritui. Que q⁹ in heretico nō ē: cōstat q⁹ habit⁹ fidei in ipso nō manet. Et si aliq̄ credēda credat hoc ē ex rōne hūa na. si enī habitu fidei ad hec credēda inclinaret⁹ cōtraria fi dei refutaret: sicut oīs habit⁹ remittit⁹ eis q̄ cōtra illū habi tū sūt. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q⁹ q̄uis credāt aliq̄d q̄ est supza naturā: nō tñ credūt illud p habitū infusum quo diri gunt⁹: sz p estimationē hūanā. ¶ Ad secūdū dicēdū q⁹ habi tus sciētie inclinat ad scibilia p modū rōnis. iō p̄t habens habitū sciētie: aliq̄ ignozare q̄ ad illū habitū ptinēt: sz habi tus fidei cū nō rōni innitat⁹ inclinat p modū nature sicut et habit⁹ mozaliū virtutū z sicut habit⁹ p̄ncipiozꝫ. z ideo q̄diu manet nihil ozta fidē credit. ¶ Ad tertiū dicendū q⁹ ex illa estimatione humana etiam in eis timoꝛ seruilis causatur sicut in demonibus.

Ad q̄rtū sic p̄cedit. videt⁹ q⁹ fides infozmis euacuet⁹ charitate aduenīēte. j. Chozin. ix. Cū venerit q̄d p fectū ē euacuabit⁹ q̄d ex p̄te ē fit⁹ veniēte visiōe euacuabitur fides: sed fides infozmis est imp̄fecta respectu fi dei fozmate: ergo fides infozmis tollit⁹ aduenīēte fozmata. ¶ P fides infozmis ē p̄ncipiū timoꝛis seruilis: sz aduenīēte charitate tollit⁹ timoꝛ seruilis: g̃ z fides infozmis. ¶ P gr̃a aduenīēs nō hz minozē efficaciā infideli q̄ ī infideli: sz ī fideli totū fidei habitū causat: g̃ z ī fideli q̄ hz fidē fozmatā sz fides fozmata z infozmis sūt vni⁹ spēi vt pz ex dictis: g̃ cū due fozme vni⁹ spēi nō possūt sil⁹ eē in eodē subiecto opoꝛtz q⁹ aduenīēte charitate z gr̃a fides infozmis tollat⁹. ¶ Sed ctra dona infusa sūt p̄manētioꝛa q̄s acq̄sita: sz gr̃a aduenīēs nō tollit habit⁹ acq̄sitos: g̃ mlto min⁹ tollit habitū ifusuz fi dei ¶ P nihil coꝛrūpit⁹ nisi a suo ctrio: sz fides infozmis nō ctriat⁹ gr̃e: q⁹ habit⁹ boni nō sūt ctrarij adinuicē: sz solū ma li seu bon⁹ malo: g̃ fides infozmis nō tollit⁹ fm habitū adue niēte charitate. ¶ Ulteri⁹ videt⁹ q⁹ etiā si maneat q̄tū ad habitū q⁹ nō manet q̄tū ad actū. per actū enī fidei infozmis z si aliquid fiat q̄ est bonū: nō tñ aliq̄d bene: sz per actum fidei fozmate aliquid bene fit: ergo fides infozmis non ma net quātū ad actū suū aduenīēte charitate. ¶ P lumen mi nus nō illumiat p̄sente maioꝛe lūe: sz fides infozmis ē mi

nus lumē q̄ charitas: ergo p̄sente charitate actus fidei in formis nō manet. ¶ Ꝑ vnusquisq; virtuosus operat quā to meli⁹ potest sicut ꝛ natura: ſz actus fidei formate quē virtuosus habens charitatē exercet melior est actu fidei informis: ergo in eo actus fidei informis vacat: sicut ille qui pōt aliq̄d per silogismū demonstratiuuz cognoscere non curat per silogismū dialeticū illud cōsiderare. ¶ Sz cōtra in moralib⁹ multo min⁹ est aliquid frustra q̄ in naturalib⁹ ꝛ p̄cipue q̄tū ad habit⁹ infusos: ſz habit⁹ sine actu frustra est cū actus sit finis ei⁹ sicut ꝛ potētie: ergo nō est habit⁹ fidei sine actu. ¶ Ꝑ actus fidei informis est credere deo vel deū: sed hec manet aduenīte charitate: ergo act⁹ fidei informis nō euacuat. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ fides informis nō possit fieri formata. Fides enī informis mortua est vt dicitur Jac̄. v. sed opus mortuū nō viuificat: ergo nec fides informis viuificat per formā charitatis. ¶ Ꝑ fides est accidēs sed accidētia vt dicit Boe. variari nō possunt: ergo videtur q̄ illa eadē fides que fuit informis nō possit fieri formata. ¶ Ꝑ ex duob⁹ accidentib⁹ non fit vnū: ſz gratia aduenies est vnū accidēs: ergo ipsa nō formal fidē informē p̄ius: ſz nouū habitū fidei formate causat. ¶ Sed ōtra natura semper operat via bꝛeuissima: ergo similiter ꝛ gratia: ſz hec via est magis bꝛeuis vt habit⁹ p̄i⁹ informis formet q̄ q̄ nou⁹ habit⁹ infundat: ergo illa fides que p̄ius erat informis formatur. ¶ Ꝑ habit⁹ infusus plus cōuenit cū gratia q̄ potentia naturalis: ſz potentia naturalis imperfecta ꝛ informis p gratiā aduenientē formal: ergo multo fort⁹ habitus fidei informis. ¶ Ad ꝓmaz questionē dicendū q̄ remoto eo qđ nō pertinet ad speciē rei. nō oportz q̄ substātia rei tollatur: sicut si ab aere tollat tenebꝛa adhuc manet aer Informitas aūt fidei nō pertinet ad speciē fidei: qz spēs fidei est per modū quē habet ex natura potētie in qua est sicut in subiecto per relationē ad suū obiectū. dicit aūt formata et informis per relationē ad aliquid extrinsecū. ſ. ad volūtatē vt dictū est: sicut aer formal lumine per oppositionē cozporis luminosi. Et ideo patz q̄ informitas nō pertinet ad speciē fidei. Cū ergo charitas aduenies nō tollat nisi informitatē a fide cōstat q̄ substātia habit⁹ fidei adhuc manet ¶ Ad p̄imū ergo dicēdū q̄ impfectio quā habz fides respectu visionis est fm gen⁹ cognitiōis. ꝛ ideo pertinet ad speciem fidei ꝛ ꝓpter hoc visio aduenies fidē euacuat. nō aūt ita est in ꝓposito vt dictū est. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ etiā timoꝛ seruilis nō tollit quantū ad habitū: sed quantū ad seruilitatem. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ gratia in habēte fidē nō causat aliū habitū fidei. ꝛ hoc nō ē per inefficaciā gr̄e: ſz accidit ex parte subiecti qđ nō pōt recipe ad qđ iam habet. ¶ Ad secundam questionē dicēdū q̄ sicut manet habit⁹ fidei informis sine informitate: ita ꝛ act⁹ sine informitate: qz habit⁹ ē quo quis agit cū ipse affuerit vt dicit aug⁹. ¶ Ad p̄imuz ergo dicendū q̄ hoc q̄ aliquis per fidē informē faciet bonū pertinet ad substantiā habitus. ꝛ ideo hoc manet: ſz qđ faciat nō bñ hoc pertinet ad informitatē: ꝛ ideo nō manet. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ lumē fidei informis et charitatis nō sūt vni⁹ rōnis. ꝛ ideo vnū nō obfuscat aliud: ſz perficit illud cū vnuz sit mālē respectu alteri⁹ ¶ Ad tertiū dicendū q̄ actus fidei informis deficit ab actu fidei formate rōne informitatis. ꝛ scōm hoc nō manet. ¶ Ad tertiā questionē dicēdū q̄ sicut dicit pḃs in. vj. Ethi. in hoīe ante cōpletū esse virtutis moralis existit quedā naturalis inclinatio ad virtutē illaz que dicit virt⁹ naturalis. ꝛ hec eadē ⅋utis rōnē sumit fm q̄ a superiori potentia. ſ. rōne perfectionē accipit: Et similiter fides informis p̄exist it in intellectu ante cōpletū esse virtutis: ſz rōnē virtutis accipit ex perfectiōe superioris potentie. ſ. volūtatis. vnde vna ꝛ eadē fides que p̄i⁹ erat informis postea fit formata: nec est alia fides que aduenit: qz fides formata ꝛ informis nō differūt specie vt ex dictis patet nec aūt forme vni⁹ speciei simul esse non possunt: qz forme diuersificant fm numerū ex diuersitate materie vl subiecti

¶ Ad p̄imum ergo dicendū q̄ opus mortuū trāsit ꝛ non pōt idē numero iterū sumi. ꝛ ideo viuificari nō pōt: ſz habitus informis manet. ꝛ ideo formari pōt. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ accidēs nō variat quasi subiectū variationis: ſz quia fm ipsuz subiectū diuersimode se habet qđ subiectū variationis est sicut patz in intēsione ꝛ remissione calozis ¶ Ad tertiū dicendū q̄ ex gratia ꝛ fide nō fit vnū accidēs: ſz modus charitatis participatur ad perfectionem fidei sicut modus p̄udētie participat ad perfectionē virtutis mozalis: ꝛ ideo charitas aduenies dicit formare fidē p̄existentem. Accipit autē fides. Fides ꝓpie dicit ex hoc q̄ aliquis assentit eis que nō videt. hoc aūt cōtingit dupliciter. vno mō fm q̄ homo inducit per rationē humanā. ꝛ sic dicit fides opinio vehemēs. Et adhuc magis extenso noīe oīs certitudo que fit per rōnē humanā etiā si ad visionē inducāt dicitur fides fm q̄ argumentū dicit ratio rei dubie faciens fidem. dicit aūt ꝛ veracitas hoīs: fides inquantū est causa q̄ credat quis etiā de his que nō videt. ꝛ sic dicit Tullius. q̄ fides est fundamētū iusticie fidez ꝓ fidelitate accipiens. Et vlteri⁹ ipsa cōscientia scōm quā aliquis hanc veracitatē tenet dicit fides Ro. xv. omne qđ nō est ex fide glo. i. ex cōsciētia. Alio modo fm q̄ homo inducit per rōnē diuinā. ꝛ sic dicit fides ipse habit⁹ quo creditꝛ siue fit format⁹ siue informis ꝛ actus ꝛ obiectū. ꝛ sacramētū inquātuz est causa et signū hui⁹ fidei. Et quelibet certitudo que habet de diuis extenso noīe dicit fides etiā si videant. Nō sicut corrupta Scienduz q̄ hic Aug⁹. experimētalē cognitionē quā quis habet de fide sua sepat a quattuoꝛ generib⁹ visionū. ſ. a visione exteriori per hoc q̄ dicit: sicut cozpoza ꝛ a visione imaginationis que ex ipsa relinquit in hoc q̄ dicit Et per ipsorū imaginationez ꝛ a visione imaginatiue que ex diuersis imaginib⁹ rerū visarū formal aliquā rē nūq̄ visam in hoc q̄ dicit. Nō sicut ea que nō videm⁹ ꝛ a visione intellectuali eoꝝ que sunt extra nos per hoc q̄ dixit nec sicut hominez. Quid est fides nisi credere. ꝛc. hic diffinit habituz fidei per actum p̄opꝛium.

¶ DISTINCTIO .XXIIII.

¶ Quomodo intelligit quod scriptū est: cū factū fuerit credatis.

Jc querit si tm̄ fides de non visis ē: quomō veritas aplis ait. Nūc dico vobis p̄iusq̄z fiat ut cū factū fuerit credatis. Ubi innuidet q̄ fides illis fuerit de factis ꝛ visis. Sup q̄ Aug. mouet qōnē: ꝛ absonit: ita inquiēs Quid sibi vult ut cū factū fuerit credatis. Nec est laus fidei si qđ credit nō videt. Nā ꝛ thomas cui dictū ē: qz vidisti me credidisti: nō hoc credidit qđ vidit. Cernebat. n. ꝛ tāgebat carnē viuētez quā viderat morientē: ꝛ credebat deū in carne ipsa latētē. Credebat ergo mēte qđ nō videbat: p hoc qđ sensibus cozpis apparebat. Si vo dicūt credi q̄ vident sicut dicit vnusq̄sq; oculis suis credidisse: nō ipsa est q̄ in nobis edificat fides: ſz ex reb⁹ q̄ videt agit in nobis: ut ea credāt q̄ nō videt. Ex his apte intelligit q̄ ꝓpie fides nō apparētiū ē: nec illa est fides q̄ in xp̄o edificamur q̄ dicim⁹ vsitata locutiōe nos ea credere q̄ videm⁹. Alibi tm̄ dicit Aug. fidē eē de reb⁹ p̄sentib⁹ qđ erit i futuro cū p speciē deū p̄sentē ꝛtēplabimur: q̄ tm̄ nō ꝓpe dz fides: ſz veritas Est inquit. Augu. fides qua credunt ea que non vident

sed tñ etiã est rerũ fides: qñ nõ verbis: sz reb⁹ ipsis presentib⁹ creditur. Quod erit cũ per speciem manifestam se contemplandã sanctis psebebit dei sapientia. Sed non proprie hec dicit fides: immo fidei merces ad quã credendo peruenient: ut ex fide verbozũ trãseat iustus in fidẽ rerũ.

¶ Si petr⁹ habuit fidẽ passionis qñ vidit hominẽ illum pati.

Si vero querit vtz petr⁹ fidẽ passionis habuerit: cũ hoiez xp̃m pati oculis cernebat Dicim⁹ enĩ eũ fidez passionis habuisse: nõ in eo q̃ credebat hoiem pati: qz hoc videbat: sz in eo q̃ credebat deũ esse q̃ patiebat. Nõ enĩ virt⁹ fidei erat q̃ credebat hõ pati z mori. qõ iudeus cernẽs credebat: sz q̃ credebat de⁹ esse qui patiebatur Vnde Aug⁹ sup illũ locũ psalmi respõdit ei in via vtutis sue. Laus fidei est: nõ qz credit hoiez illum mortuũ qõ z pagan⁹ credit: sz qz credit illũ glificatũ z uerũ deuz. Credit igit fides deũ mortuum: et glozificatũ hoiez. Nõ igit fuit Petro fides credere hoiez illũ mori: quod oculis cernebat: sz credere deũ esse qui moriebat Nec nobis etiã fides in hoc mereꝛ q̃ credim⁹ hoiez illũ mortuũ: qõ z iude⁹ credit: sed quia credimus hoiem deum mortuuz esse.

¶ Si aliqua sciuntur que creduntur.

Post hoc queri solet cũ fides sit de nõ apparentib⁹ z nõ uisis: utrũ sit etiã de incognitis tm̃. Si enĩ de incognitis tãtũ est de his videt tãtũ esse que ignozãt. Sz sciendũ est q̃ cum uisio alia sit interiozalia exteriozz: non est fides de subiectis exteriozi visioni. est tñ de his que uisu interiozi utcũq; capiũt. Et quedã utiq; hic sic capiũtur ut intelligãt: z si nõ ut in futuro quedã aũt non qz cũ fides sit ex auditu: nõ mõ exteriozi: sz interiozi nõ põt esse de eo qõ oino ignozat que ipsa ad sensuz corpis nõ pertinet: ut ait Aug⁹ dicẽs. Quãuis ex auditu fides in nobis sit nõ tamẽ ad eũ sensum corpis ptinet: q̃ dicit audit⁹: qz nõ est son⁹: nec ad ullum sensuz corpis: quoniã cordis est res ista: nõ corpis. Quedã ergo fide credũt q̃ intelligũt naturale rõne. q̃dã vo que nõ intelligũt. unde pphet⁹: Nisi credideris nõ intelliges. Qõ aug⁹ aperte distinguit. Alia sũt inq̃t que nisi intelligam⁹ nõ credimus. alia que nisi credam⁹ nõ intelligem⁹. Nemo tñ põt credere in deũ nisi aliq̃d intelligat: cũ fides sit ex auditu pdicatiõis. idẽ in li. de trinitate Certa fides utcũq; inchoat cognitionẽ. Cognitio vo certa nõ pficit nisi post hãc uitã. Ambrosi⁹ quoq; ait ubi fides nõ statim cognitio. ubi cognitio est fides p̃cedit. Ex his apparet aliqua credi q̃ nõ intelligũtur: uel sciũt nisi prius credãt. Quedã vo intelligi aliqñ etiã anteq̃z credãt. Nec tñ sic intelligũt mõ ut in futuro scient: z nũc etiã p fidez qua mũdant corda ampli⁹ intelligũt: qz nisi p fidẽ diligat deus nõ mundat cor ad eũ sciẽdũ. unde aug⁹. Quid est deũ scire nisi mẽte eũ cõspicere firmeq̃z percipere. Sz z prius q̃z valeam⁹ pcipere z pspicere deũ sicut pcipit a mũdis cordib⁹: nisi p fidẽ diligat: nõ potest cor mũdari: ut ad eũ uidẽdũ sit aptuz. Ecce hic apte habes: qz nõ põt sciri de⁹: nisi prius diligẽdo credat. Supza aũt dictuz est q̃ nemo põt credere in deũ nisi aliq̃d intelligat unde colligit non posse sciri z intelligi credẽda q̃dã: nisi pri⁹ credãt: z q̃dã non credi nisi pri⁹ intelligãt: z ipsa per fidẽ amplius intelligi. Nec ea q̃ pri⁹ credũt q̃z intelligãt penit⁹ ignozãt: cuz fides sit ex auditu. Ignozãt tñ ex pte: qz non sciũt. credit ergo qõ ignozat: sz non penit⁹. sicut etiã amat qõ ignozat. unde aug⁹. Sciri aliq̃d z non diligi potest. Diligi vo qõ nescit: q̃ro utrũ possit. Si non potest: nemo diligit deũ añq̃z sciat. ubi aũt sũt illa tria: spes: fides: z charitas nisi in aio credẽte qõ nondũ scit: z sperãte z amãte qõ credit. Amat ergo z qõ ignozat: sz tñ creditur.

¶ Postq̃z determinauit magister de fide fm suã substantiã: hic determinat de ea in cõpatione ad suũ obiectuz. Et introducitur pars ista occasione diffinitiõis fidei ab aplo date qua fidẽ argumẽtũ nõ apparẽtiũ dicit. diuidit autez pars hec in duas. in p̃ma inq̃rit vtrũ fides sit de non visis. In secũda vtruz sit de incognitis ibi: Post hec queri solet. Circa p̃mũ duo facit. p̃mo ostẽdit fidẽ p̃prie loquẽdo esse de nõ visis. Scõo remouet quãdã instantiaz que fieri posset ibi. Si vo querit vtrũ Petrus. ¶ Questio p̃ma.

Hic querit tria. p̃ma q̃d sit obiectũ fidei. Scõo qualiter se habeat ad cognitionẽ nostrã. Tertio de merito z laude fidei.

Ad primũ sic p̃cedit. videt q̃ veritas increata non sit obiectũ fidei. Fides enĩ est de his que sub simbolo cõtinent qõ est collectio credendozũ: sz un simbolo cõtinent quedã que ad creaturã pertinẽt: sicut passio z huiusmodi: ergo obiectum fidei non est veritas increata ¶ Ꝑ fides vt augustin⁹ dicit per sanctã scripturã instruit sz in ea multa de creaturis cõtinẽt: ergo fidei obiectuz non est tantuz veritas increata. ¶ Ꝑ fides a pphetica reuelatione initiũ sumpsit: sz pphetia est de reb⁹ creatis⁹ cũ cõtineat differẽtias temporis quib⁹ creatura subiacet: ergo z fides. ¶ Ꝑ forma vniuersalis nõ est p̃cipiũ operãda: quia est a motu remota. vnde rõ vniuersalis que est formarũ vniuersaliũ nõ mouet: sicut patz per ph̃m in. iij. de aĩa: sed veritas prima est magis a materia z motu remota q̃z aliqua forma vniuersalis: cũ ergo fides sit operatiu⁹ habit⁹ quodãmõ: qz per dilectionẽ operat vt dicit Bal. iiij. videt q̃ obiectum fidei nõ possit esse verita s p̃ma. ¶ Ꝑ virtutes theologice vt supza dictũ est ozdinãt nos in finẽ: sz finis noster nõ tantum est de⁹: sed etiã gloria creata: ergo z fides etiã circa veritatẽ creatã est. ¶ Sed contra est qõ dicit Diony. vij. ca. de di. no. q̃ diuina fides est circa simplicẽ z semp existentem veritatẽ. hoc aũt est veritas increata: ergo obiectum fidei est verũ increatũ. ¶ Ꝑ ab eodez res denominat a quo recipit speciẽ: sed habit⁹ speciẽ recipiũt ab obiecto: cũ ergo fides dicat a deo virt⁹ theologica videt q̃ obiectũ p̃prium ei⁹ est veritas increata. ¶ Ulteri⁹ videt q̃ fides nõ sit circa verũ cõplexũ: qz vt dictũ est obiectũ fidei est simplex veritas: sz in simplici nõ cadit aliqua cõplexio: ergo nõ est circa verũ complexũ. ¶ Ꝑ fidei succedit visio: sed visio patrie erit de incõplexo: ergo z fides. ¶ Ꝑ fides format charitate: sed charitas habet p̃ objecto bonum incõplexũ: ergo z fides veruz incõplexũ. ¶ Ꝑ sicut dicit philosophus. in. iij. de anima. In cõpositione intellectuum cadit temp⁹: sed de substãtia fidei videt esse temp⁹. Alioquin null⁹ fuisset tẽpore natiuitatis christi fidelis nisi qui credidisset eum tũc nasci: ergo fides nõ est circa verum complexũ. ¶ Ꝑ fides eadẽ est semper: sed enunciabilia nõ manent eadem: quia nos credimus xp̃m natũ quẽ patres crediderũt nasciturũ: q̃ fides nõ ẽ enũciabiliũ. ¶ Sz otra fides ẽ media inter opinionẽ z sciẽtiã: sz tã sciẽtia q̃z opinio ẽ enũciabiliũ: ergo et

fides. ¶ Ꝑ per fidem differt fidelis ab infideli. nō aūt differt per incōplexū: sed per complexū: quia iudeus credit ad ventū xp̄i sicut ⁊ nos: sz in hoc distinguimur: qz nos credimus eū venisse quē ipsi expectāt venturū: ergo fides est de cōplexis. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ fidei possit subesse falsum. oē enī verū cōtingens pōt esse falsum: sz fidei subest aliq̄ verū cōtingēs. s. passio xp̄i: qz fuit volūtaria ⁊ ex li. ar. tam xp̄i q̄z iudeoꝝ dependēs: ergo fidei pōt subesse falsum. ¶ Ꝑ in tē poze ante passionē xp̄i: postq̄z credidit abzaā xp̄i passionez futurā cōstat q̄ possibile fuit: tūc deo alio mō būanū genꝰ liberare: qō si fuisset fides abzahe falsificata fuisset: ḡ fidei pōt subesse falsum. ¶ Ꝑ spei pōt subesse falsuz: qz aliquis sperat se habiturū vitā eternā q̄ nūq̄z habebit. ⁊ filiter charitati: qz aliq̄s ꝓmittit aliq̄d ex charitate qō nō faciet sicut de ap̄lo patet p̄ma Lhozin. j. ergo ⁊ fidei. ¶ Ꝑ latria per fidem dirigit: sed in actu latrie aliq̄s pōt errare sicut q̄ credit esse hostiā cōsecratā que nō est cōsecrata ⁊ eā adozat: ergo ⁊ fidei pōt subesse falsum. ¶ Sz cōtra fides est certioz quā sciētia vt supza dictū est: sz sciētie nō subest falsuz: ergo multo minꝰ fidei. ¶ Ꝑ per nullā vtutē ꝓducit actꝰ malꝰ: qz bonus vsus potētie est actꝰ vtutis vt dicit Augu. sz opinari falsum est malꝰ vsus intellectꝰ: cū ergo fides sit virtꝰ nō cōtingit fidei subesse falsum. ¶ R° dicendū ad p̄mā questionē q̄ in obiecto alicuiꝰ potētia cōtingit tria cōsiderare. s. id qō est formale in obiecto. ⁊ id qō est materiale ⁊ id qō est accidentale: sicut patz in obiecto visus: qz formale in ipso est lumen qō facit colorē visibilē actu: materiale vero: ipse color q̄ est potētia visibilis. Accidētale vero sicut quātitas ⁊ alia huiusmodi que colorē comitāt. Et qz vnūquodq̄z agit fm q̄ est in actu ⁊ p̄ suā formā. obiectū aūt est actū in virtutibꝰ passiuis. ideo rō obiecti ad quā ꝓportionat potētia passiua est id qō est formale in obiecto. ⁊ fm hoc diuersificant potētie ⁊ habitꝰ qui ex rōne obiecti speciē recipiunt. Et hec tria est inuenire in obiecto fidei. Cū enī fides nō assentiat alicui nisi ꝓpt veritatē p̄mā credibilē nō habet qō sit actu credibile nisi ex virtute p̄ma: sicut color est visibis ex luce: ⁊ ideo veritas p̄ma est formale in obiecto fidei ⁊ a qua est tota rō obiecti. Quicq̄d aūt est illud qō de deo credit sicut ē passum esse vel aliq̄d huiusmodi hoc est materiale in obiecto fidei. Ea aūt que ex istis credibilibꝰ cōsequunt sunt q̄si accidētaliter. ⁊ ideo cōcedendū est q̄ obiectū fidei ꝓprie loquēdo est veritas p̄ma. ¶ Ad p̄mū ergo dicendū q̄ passio ⁊ alia huiusmodi que cōtinent in simbolo se habēt materialiter ad obiectū fidei. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ in sacra scriptura instruit fides q̄z tū ad essentialia fidei: sicut sunt q̄ de deo in ipsa dicūt ⁊ q̄z tū ad accidentalia: sicut sunt gesta patrū ⁊ alia huiusmodi que ad fidē pertinēt inquantū sunt diuinitus inspirata ⁊ dicta. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ q̄uis ꝓphetia ⁊ fides sint de eodē sicut de passione xp̄i: nō tn̄ scōm idē: qz fides formaliter respicit passionē ex parte illa q̄ subest aliq̄d eternū. s. inquātū de⁹ est passus. hoc aūt qō tpale ē respicit materialiter: sz ꝓphetia ecōuerso. ¶ Ad quartū dicendū q̄ forme vniuersales nō mouēt fm q̄ in sua vniuersalitate cōsiderant: sz fm q̄ applicant ad aliq̄d particulare Et similiter p̄ma veritas mouet ad operandū inquantū applicat ad hūc vel ad illū: sicut dū cōsideratur q̄ est finis ad quē iste vel ille peruenire pōt. Uel dicēdū q̄ forme vniuersales nō sunt subsistētes in rerū natura. ⁊ ideo ad operationē vel ad actionē se habere nō possunt: neq̄z sicut ꝓncipiuz neq̄z sicut terminꝰ. ⁊ ideo nō ē siliꝫ rō de deo qui in seipso subsistit. ¶ Ad quintū dicēdū q̄ bītudo creata cōsistit in opatiōe nostra ad deū. operatio autē ex obiecto cognoscit̄ vñ ꝓncipaliter est fides de ipso deo ⁊ secūdario de bītudine creata. ¶ Ad secūdā questionē dicēdū q̄ sicut dicit Augustinꝰ credere est cū ascensione cogitare Assentire autē nō pōt aliq̄s nisi eo qō verū est. veritas aūt nō cōsistit nisi in cōplexione vel intellectū vel vocū. ⁊ ideo obiectū fieri oportet q̄ sit verū cōplexū. Et hoc patz per hoc qō quidā ꝓbi illam opationē intellectus qua cōponit ⁊ diuidit appellauerūt fidē. vnde illi qui dixerūt q̄ fidei obiectū est incōplexū ꝓpriā vocē ignozauerūt. q̄ enim dicit credo incarnationē nō pōt intelligi informādo cōceptionē incarnatiōis: qz sic q̄libet q̄ intelligit q̄d signat per nomē crederet incarnationē. vnde sensus est credo incarnationē esse vel fuisse: patet ergo q̄ fidei inquātū est fides cōuenit circa verū cōplexuz esse cōuenit etiā sibi ex ipsa ratione obiecti ꝓpriꝫ qō est veritas p̄ma de qua nō pōt sciri q̄d est vt intellectꝰ in eius cognitione vtat formatiōe: sz cognoscit: qz est qō fit per intellectū cōponētē ⁊ diuidentē. ¶ Ad p̄muz ergo dicēdū q̄ q̄uis veritas p̄ma sit simplex fm rem. tn̄ in ea inueniūt multa fm rōnē ꝓout intellectus diuersas cōceptiones de ipsa formāt. Et fm hoc etiā illas diuersas cōceptiones pōt componere ⁊ diuidere ⁊ enūciationē de deo formare ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ operatio intellectꝰ cōponētis ⁊ diuidentis resoluit ad operationē eiꝰ qua respicit aliq̄ incōplexū: qz qō quid est. est ꝓncipiū demōstrādi an est simpliciter: ⁊ qz est. ⁊ ideo etiā illud qō fidei succedit in quo fides cōsūmabit erit visio incōplexi. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ obiectū charitatis est bonū qō fm phm in. vj. Ethi. est in rebꝰ. oībꝰ aūt fidei est verū qō cōplex per operationē aie. Et qz cōpositio ⁊ diuisio que est in enūciabilibus nō est nisi per aiam. ideo cōplexū est obiectū fidei: q̄uis incōplexū fit obiectuz charitatis. ¶ Ad quartū dicēdū q̄ tēpꝰ determinatū est de his que accidētaliter se habēt ad fidē: sicut etiā se habet accidētaliter ad ꝓdicatū ⁊ ad subiectū q̄ intellectus cōponit ⁊ diuidit: ea aūt q̄ se habēt accidētaliter ad fidē nō sunt de necessitate salutis nisi postq̄z determinata sunt per ꝓdicationē ⁊ doctrinā. ¶ Ad quintū dicēdū q̄ sustinētiū fidē esse circa verū cōplexū quidē dixerunt q̄ est idē enūciabile qō scōm tria tēpoza variat qō in p̄mo li. improbatum est dis. xxiiij. Et ꝓpter hoc alij dixerūt q̄ articuli fidei nō sunt idē quātū ad essentiā: sz q̄tū ad vtilitatē qō etiā nō bene dictū est: qz sic fides nō esset eadē simpliter: sz scōm quid. Et ideo dicendū est q̄ in ipso articulo qui est obiectū fidei cōplexū est aliq̄d materiale. s. ipsa passio: ⁊ aliquid formale. s. res diuina ⁊ aliquid accidētale. s. ipsum. vnde fides variatur non q̄tū ad essentiā: q̄tū ad accidēs. ¶ Ad tertiā questionē dicendū q̄ fides inmitit veritati p̄me. vnde cū illa sit infallibilis fidei nō pōt subesse falsum ¶ Ad p̄imū ergo dicēdū q̄ cōtingēs nō pōt esse obiectū fidei: nisi fm q̄ stat sub dīna p̄scientia. ⁊ scōm hoc habet necessitatē cōsequētie: ⁊ sic cadit sub fide. vnde sicut p̄sciētia nō pōt falli ita nec fides. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ post tēpꝰ abzahe deꝰ potuit alio mō genus humanū liberare quā per passionē xp̄i loquēdo de potentia absoluta: sz nō fm q̄ cōsiderat in ordine ad p̄sciētiā nō enī poterat deꝰ vt aliq̄d ab eo p̄scitū fit ⁊ postmodū nō fiat sicut nō pōt falli ve[illegible]mutari: ⁊ sic fides abzahe fuerat de passione xp̄i fm q̄ sub[illegible]cat dīne p̄sciētie. ¶ Ad tertiū dicēdum q̄ spes nō tendit in beatitudinē nisi ex suppositiōe meritoꝝ. Alias esset p̄sumptio ⁊ nō spes. vnde si deficiētibus meritis iste ad bītitudinē nō puenit vt sperauit spes non decipit: ⁊ filiter nec charitas decipit: qz semp vult id quod deo placitū est vnde si aliq̄s postea cōperiat nō esse deo placitū qō ꝓius placitū estimabat. estimatio būana fallit nō charitas. ¶ Ad quartū dicendū q̄ fides nō est de hac hostia nisi rite ꝺsecrata: sz q̄ hec hostia sit rite ꝺsecrata hoc est būane estimatiōis ⁊ ex hac pte pōt accidere error in latria.

Ad secundū sic procedit. videtur q̄ fides sit de visis ꝓima Lhozin. xiij. videmus nunc per speculum in enigmate. ⁊ loquit ibi de fide. ideo fides est visio: ergo credita sunt visa. ¶ Ꝑ lumē fidei se habet ad articulos sicut lumē naturale ad ꝓncipia naturaliter cognita: sed lumē nāle facit videre ꝓncipia per se nota: ergo ⁊ lumen fidei facit fidere articulos. ¶ Ꝑ itelligere videre ē: sz oportz eū qui audit intelligere q̄ dicit ad hō q̄ credat: ḡ fides que ex auditu est de visis est. ¶ Ꝑ ꝓphetia visionis causa est

fides ⁊ ꝓphetia in idē cōcurrunt vt supra dictū est: ergo fides de visis ē. ¶ Ꝓ id qō ē māle in obiecto fidei ē res creata dictū ē: ꝫ res illa creata visui hūano subiacet etiā sensibili siē passio: ꝯ cū fides sit de toto obiecto suo: fides de visis erit. ¶ Ꝫ cōtra Heb.xj. fides est argumētū nō apparētiū: ergo nō est de visis. ¶ Ꝓ deus nemo vidit vnq̄ Joh.ꝑmo sed fides ꝓprie est de deo: ergo fides est de non visis. ¶ Ꝓ fides gignit spem glo. Matth.j. sed spes est de nō visis Ro. viij. ergo ⁊ fides. ¶ Ulterius videt̄ q̄ fides possit esse de scitis. deū enim esse est creditū: sed hoc est scitū: q⁊ demonstratiue ꝓbatū est: ergo fides est de scitis. ¶ Ꝓ vnū de generantib⁹ scientiā est doctrina: ꝫ fides ⁊ tū ad distinctionē credendoꝝ est per doctrinā: q⁊ fides ex auditu est. Ro.x. ergo fides est de scitis. ¶ Ꝓ oē illud ad qō habet̄ ratio ꝓbans est creditū: ꝫ ad ea que sunt fidei pōt haberi ratio ꝓbās ꝑma Pe.iiij. parati semp ad reddendū rationē de ea q̄ in nobis est fide ⁊ spe Et Cōmendator super ꝑmū ca. de di. no. dicit q̄ ratio est ꝓtior auctoritate. Et Rich. de sanc. vic. dicit q̄ ad nullā veritatē ꝓbandā deficit ratio: ergo fides est de scitis. ¶ Ꝓ oīs ꝓbatio cōuincēs intellectū ad assentiendū facit scientiā: ꝫ ad assentiēdū bis q̄ sunt fidei cōuincitur intellectus per miracula: sicut supra dictum est de demonibus: ergo fides est de scitis. ¶ Sed cōtra scientia ex intellectu ꝑncipioꝝ causat̄: sed de his que fides credit nō possum⁹ habere intellectū fide manēte scilicet in statu vie: ergo fides nō pōt esse de scitis. ¶ Ꝓ scientia est effect⁹ rationis: ꝫ ea de quib⁹ est fides sunt supra rationem: ergo de his que sunt fidei nō pōt esse scientia. ¶ Ꝓ deum nemo vidit vnq̄. Joh.j. sed fides ꝓprie de deo est: ergo est de non visis ⁊c. ¶ Ulteri⁹ videt̄ q̄ ea de quib⁹ est fides sūt ignota: q⁊ ꝫm Greg. apparētia nō habent fidē: sed agnitiones: ꝫ ea que nō habent agnitionē sunt ignota: ergo ea que fidei habēt ignota sunt. ¶ Ꝓ ꝑma Chozin. xij. oculus non vidit ⁊ auris nō audiuit ⁊ in coꝛ hoīs nō ascēdit que preparauit deꝰ diligen. se: ꝫ quecūq̄ cognoscūt in coꝛ ascendunt: ergo fides que est de ꝑdictis est de ignotis. ¶ Ꝓ oīs nostra cognitio habet oꝛtū a sensu ꝫm pHos. sed ea que cadūt sub fide nullo modo possunt reduci ad cognitionē sensibilez: ergo de eis nō est cognitio aliqua. ¶ Ꝓ oē qō cognoscit̄ est presens aliquo mō cognoscenti: sed fides vt dicit Aug⁹ est de absentib⁹: ergo ea que sunt fidei sunt ignota. ¶ Ꝫ contra oīs habitus in potētia cognitiua existēs facit cognoscere suū obiectū: sed fides est in cognoscitiua potētia existēs sicut in subiecto vt ꝓtius dictū est: ergo ea que sunt fidei aliquo modo cognoscūt. ¶ Ꝓ infidelitas est ignota vt patet ꝑma Thi.j. misericordiā consecut⁹ sum: q⁊ ignorans feci in incredulitate mea: ergo fides est cognitio: ⁊ ita credita sunt cognita. ¶ Ad ꝓmū dicendū ad ꝓmā questionē q̄ visio ꝓprie loquēdo est actus sensus visus: ꝫ ꝓpter nobilitatē ist⁹ sensus translatū est nomē visionis ad actus aliarū potentiarū cognitiuarū ꝫm similitudinē ad sensum visus. Pōt ergo attendi similitudo quātū ad gen⁹ cognitionis tantū: ⁊ sic largo modo ⁊ improꝑprie oīs cognitio visio dicet̄: ⁊ ꝫm hoc fides est de visis vtcūq̄ sicut magister dicit: nō quidē visu exteriori: ꝫ interiori potest etiā vlteri⁹ attendi hec similitudo nō solū quātū ad genus cognitionis: sed etiā quātū ad modum cognoscēdi ℣ Podus aūt quo sensus visus videt est in quātū species visibilis in actu per lumē formāt̄ in visu. vnde transferēdo nomē visionis ad intellectū ꝓprie intelligēdō videm⁹ quādo per lumē intellectuale ipsa forma intellectualis sit in intellectu nostro: siue illud lumen sit naturale: sicut cū intelligim⁹ quidditatē hoīs aut alicui⁹ huiusmodi siue sit supernaturale: sicut quo deū in patria videbim⁹. Et vlteri⁹ videri per intellectū dicunt̄ illa cōplexa quoꝝ cognitio ex predicta visione oꝛsurgit sicut per lumē naturale videmus ꝑncipia ꝑma que cognoscim⁹ statim vt termini nos: siue per lumē supernaturale sicut est visio ꝓphetie. Et vlterius etiā ea que in ista ꝑncipia resoluere possum⁹ per rationem dicunt̄ videre sicut ea que scim⁹ demonstratiue ꝓbata. Et ꝫm hoc patet q̄ fides non pōt esse de visis: q⁊ forma illa intelligibilis que ꝑncipaliter erit obiectū fidei .ſ. deꝰ formationē intellectus nostri ſubterfugit ⁊ nō est ei paruiꝰ in statu vie vt dicit Aug⁹. Nec iterū ea que sunt fidei ad ꝑncipia visa reducere possum⁹ demonstrādo. ¶ Ad ꝓmū ergo dicendum q̄ visio accipit̄ ibi large scōm ꝓmū modū ¶ Ad secūdū dicendū q̄ termini ꝑncipioꝝ naturaliter notoꝝ sunt cōprehensibiles nostro intellectui. ideo cognitio que cōsurgit de illis ꝑncipijs est visio: ꝫ nō est ita de terminis articuloꝝ. vnde in futuro q̄n deus videt̄ per essentiaz articuli erunt ita per se noti ⁊ visi: sicut modo ꝑncipia demōstrationis. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ fidē precedit intellect⁹ quo intelligimus quid signat̄ per nomē: ⁊ nō quo intelligim⁹ q̄d sit res ipsa: q⁊ noīa ex effectib⁹ deo imponūt̄. ¶ Ad quartū dicēdū q̄ ꝓphetia respicit tēpozale quasi ꝓpriū obiectū qō intellectu cōprehendi potest. ⁊ ideo prophetia est visio. ¶ Ad quintū dicēdū q̄ de deo qō est materiale in obiecto fidei. ſ. incarnatio nō est fides nisi ꝫm q̄ stat sub illo forma li sicut visus nō est de colore nisi ꝫm q̄ stat sub luce: ⁊ sic nō cadit sub visu coꝛpozali nec intellectuali. ¶ Ad secundam questionē dicendū q̄ fides vt dictū est cōpat̄ ad aliq̄d dupliciter. ſ. per se ⁊ per accidēs. Et qō per se pertinet ad fidez pertinet ad eam semp ⁊ vbiq̄. ideo qō pertinet ad fidē ratione huius vel illius nō est fidei per se ꝫ per accidēs: sic ergo qō simpliciter humanū intellectuz excedit ad deū pertinens nobis diuinit⁹ reuelatū per se ad fidē pertinet: qō aūt excedit intellectū huius vel illi⁹ ⁊ nō oīs hominis nō per se sed per accidēs ad fidē pertinet. Ea aūt que omnē humanū intellectū excedūt nō possunt per demonstrationē ꝓbari: q⁊ demonstratio in intellectu ꝑncipioꝝ fundat̄. ⁊ ideo huiusmodi nō possunt esse scita: sed quedā sunt precedētia ad fidē quoꝝ nō est fides nisi per accidēs inquātū. ſ. excedūt intellectū illi⁹ hominis ⁊ nō hoīs simpliciter possūt demonstrari ⁊ sciri: sicut hoc qō est deū esse: qō quidē est creditum quātū ad eū cui⁹ intellect⁹ ad demonstrationē nō attingit: q⁊ fides quātū in se est ad oīa que fidē cocomitant vel sequūt̄ vel precedūt sufficiēter inclinat ⁊ per hoc patz solutio ad ꝓmū. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ fides determinat̄ per auditū doctrine ꝓponētis quid euitandū sit ⁊ quid tenendū sit: sed nō ꝓbantis ꝓpositū: ⁊ ideo scientiā talis doctrina nō facit ¶ Ad tertiū dicendum q̄ ratio humana precedit auctoritatē humanā: ⁊ rō diuina precedit auctoritatem diuinā cui fides innitit̄. vnde fides nostra ita se habet ad rationē diuinā qua deꝰ cognoscit: sicut se habet fides illius qui supponit ꝑncipia subalternate sciētie a sciētia subalternante que per ꝓpriā rationē illa ꝓbauit. vnde apostolus nō mouet humanā rationē inducere ad ꝓbandū fidē sed diuinā vt quid deꝰ dixit: humanā aūt defendendū vt per eā ostendat̄ q̄ ea que fides ꝑsupponit nō sunt impossibilia: nō aūt ita q̄ sufficiēter pet rationē humanā ea que fidei sunt ꝓbari possint. Et ideo verbū Rich. intelligendum est de ꝓbatione nō sufficienti: sed aliquo modo ꝑsuadenti ¶ Ad quartū dicendū q̄ argumēta que cogūt ad fidē sicut miracula nō ꝓbāt fidē per se: ꝫ ꝓbāt veritatē annūciantis fidē. ⁊ ideo de his que fidei sunt sciētiā nō faciūt ¶ Ad tertiam questionē dicendū q̄ ad perfectā rōnē cognitiōis intellectiue tria requirūt̄. Primo q̄ id qō cognoscit̄ intellectui ꝓponat̄ Secōdo q̄ intellect⁹ illis adhereat. Tertio q̄ ea videat. Ea ergo que fidei sunt intellectui ꝓponūt̄: nō quidem in seipsis: ꝫ quibusdā verbis que ad eoꝝ expressionē nō sufficiūt ⁊ quibusdā similitudinib⁹ ab eoꝝ repsentationē deficientib⁹. ⁊ dicunt̄ cognosci in speculo ⁊ in enigmate Et ꝓpter hoc nō videt̄ ꝓprie loquēdo: sed tū intellectus assentit eis. ⁊ ꝓpter hoc imperfecte cognoscūt̄ nec oīno ignorant̄. ¶ Ad ꝓmum ergo dicendū q̄ Grego. loq̄t̄ de agnitione perfecta que visionē includit. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ in coꝛ ascendit qō per operationē coꝛdis formari potest.

et hoc quod videtur: z per istum modū que preparauit deꝰ diligētibꝰ se in coꝛ hoīs nō non ascendūt. ¶ Ad tertiū dicē dū ꝙ cognitio fidei oꝛtū habet assensu inq̄ntū significatio/nes nominū que preponunt a sensibꝰ cognouit. sed hec deficiunt a repꝛesentatione eiꝰ circa quod est fides pꝛopꝛie: iō fides non habet cognitionē pfectā. ¶ Ad q̄rtū dicēdū ꝙ illud pꝛopꝛie dicit pꝛesens cuiꝰ essentia intellectui vel sensui pꝛesentat. z quia hoc facit visionē: ideo dicit Aug. ꝙ videntur pꝛesentia sed creduntur absentia. z pꝛopter hoc etiā fides assimilat auditui qꝛ de absentibꝰ est: sicut auditu cognoscimus: que cū sint absentia nobis recitant.

Ad tertiū sic pcedit. videt ꝙ non sit necessariū ꝙ hō credat aliq̄d cuiꝰ non habet scientiā neq; visionem sup naturalem rationē existens. nulli enī rei pfecte puidet nisi sibi conferant ea p que potest in finē suū deuenire. sed humane nature in sua creatione sufficiēter diuina puidentia puidit: ergo ei tribuit ea p que possit in finē suū tendere. z ita videt ꝙ ratio naturalis sufficiēter hominē in finē oꝛdinet: z ita nō oportet ꝙ aliqua supza rationē credat ¶ Ꝑ vltimus finis nostre vite est deus inq̄ntū est summū bonū. sed aliquid esse summū bonū est pbatū p rationē naturalē: ergo non oportuit aliq̄d aliud credere supza rationē naturalem ad oꝛdinationē hominis in finē. ¶ Ꝑ sapientia diuina in infinitū nostrā rationē excedit: ergo infinita sunt in sapiētia dei que nostrā rationē excedūt. sed non de oībꝰ illis possumꝰ habere cognitionē: ergo pari rōne nec de aliq̄bus que supza rationē sunt: quia de similibꝰ est idem iudiciū. ¶ Sed ꝛra. vbi est altioꝛ vita debet eē altioꝛ opatio vite. ſ; vita gratie est altioꝛ q̄ vita nature: ergo z cognitio gratie debet excedere cognitionē nature cū cognitio sit opatio vite. ¶ Ꝑ fides est substantia sperādarū rerū Hebꝛe. xi. sed ea que speramus sunt supza rationē: qꝛ oculus nō vidit ꝛc. j. Coꝛinth. ij. ergo z fides debet eē de his q̄ sunt supza ratione. ¶ Ulterius videt ꝙ credere his que non videmꝰ non sit laudabile neq; meritoꝛium: quia qui cito credit leuis est coꝛde vt dicit Eccl. xix. ſz qui credit his que nullo modo videt nimis cito credit: ergo magis est vituperādus q̄z laudādus. ¶ Ꝑ abnegare rationē que ē nobilissimū eoꝛ q̄ in nobis sunt est vituperabile. sed qui credit ea que non sunt rationi consona rationē abnegat: g̃ est vitupabil. ¶ Ꝑ discretio est illa que facit omne opus hoīs laudabile. ſz cū oīs nostra discretio sit p rationē: in his que pꝛeter rationē sunt nō habemꝰ aliquid quo discernamꝰ: ergo hoc credere non est laudabile: quia ita potest aliquis credere falsis sicut veris. ¶ Sed ꝛra est quod dicit Jo. xx. Beati qui non viderūt z crediderūt. ¶ Ꝑ oīs actus virtutis est meritoꝛius z laudabilis q̄ntū est in se. sed credere que nō vident est actus fidei que est virtꝰ: ergo est laudabile z meritoꝛiū. ¶ Ulteriꝰ videtur ꝙ ratio humana diminuit meritū fidei. Ratio enī sufficienter pbans totaliter meritū fidei euacuaret: quia vt dicit Gꝛego. fides non habet meritū cui humana ratio pꝛebet experimentū: ergo ratio aliqualiter persuadēs meritū fidei diminuit. ¶ Ꝑ illud quod inducit ad coꝛruptionē fidei diminuit meritū fidei. sed rōnes z disputatiōes inducūt coꝛruptionē fidei vt dic Auerrois in. iiij. phiſ. ex hꝫ ꝙ hō audit alia: z ex hoc minꝰ adheret his que consueuit audire: z dubitare incipit: ergo videt ꝙ ratio humana meritū fidei diminuat. ¶ Ꝑ opus q̄ pure pꝛopter deū fit magis est meritoꝛiū q̄z q̄ cū boc fine admiscet aliq̄d aliud tpale: ergo pari rōne humana ratio fidei admixta meritū fidei diminuit. ¶ Sꝛ ꝛra. p rōnes humanas fides elucidat. ſz elucidātibꝰ vita eterna pmittit vt patet Eccl. xxiij. Qui me elucidāt ꝛc. q̄ non eēt si p elucidationē meritū fidei diminueret: ergo videt ꝙ rō humana meritū fidei non diminuit. ¶ Ꝑ q̄nto virtꝰ est magis pꝛopinq̄ fini tanto est magis meritoꝛia. ſz finis fidei est intelligētia veritatꝭ ad quā hō ꝓpinq̄t p rōnes humanas: ergo rō humana fidei meritū nō diminuit ſz auget. ¶ Rº dicēdū ad pꝛimā q̄onē ꝙ in fide sunt q̄dā q̄ sunt supza rationem humanam simpliciter de quibus essentialiter est fides. Et quedā q̄ sunt supza rationē humanā alicuiꝰ q̄z nō supza rationē cuiuslibet hoīs. et ad vtraq; necessariū fuit dari fidē. Quia enī hoī deus puidit finē q̄ est supza naturā hoīs. ſ. plenā participationē siue bītudinis: oportet aūt eū qui in finē tendit ſi libero ar. agat cognoscere finē ex cuiꝰ cōsideratiōe dirigit in his q̄ sunt ad finē. ideo oportuit vt hō aliciuꝰ rei cognitionē haberet q̄ naturalē cognitionē eiꝰ excedit: que quidē cognitio homini datur p gratiā fidei Sicut aūt est in gratia pficiēte affectū ꝙ ꝑsupponit naturā quia eā pficit: ita z fidei substernit naturalē cognitio quā fides ꝑsupponit: z ratio ꝓbare pōt: sicut deū eē: z deū eē vnū incoꝛpoꝛeū intelligentē: z alia huiusmodi. z ad hoc etiā sufficientē fides inclinat: vt qui rationē ad hoc habere nō pōt fide eis assentiat. Secūdo quidē necessariū fuit ꝓpter q̄nq; vt materie ſm elevationē dicit rabbi Moyses in pma pte c. xxxiij. Primo pꝛopter altitudinē a sensibꝰ quibꝰ vita nꝛa cōnutrit. vñ nō est facile sensum z imaginationē deserē: qō tñ est necessarium in cognitione diuinoꝛ z spūaliū: vt dicit Boe. Secūdo qꝛ q̄uis intellectꝰ hoīs naturaliter oꝛdinatꝰ sit ad diuina cognoscēda: nō tñ pōt in actū exire p seipsum. Et qꝛ cuilibet nō pōt adesse doctoꝛ parat: iō deꝰ lumē fidei puidit qō mentē ad huiusmodi eleuet. Tertio qꝛ ad cognitionē diuinoꝛ p viā rōnis multa pꝛeexigūt cū fere tota philosophia humana ad cognitionē diuinoꝛ oꝛdinet: q̄ quidē nō pñt nisi pauci cognoscere. z ideo oportuit fidē eē vt oēs aliquā cognitionē haberēt de diuinis. Quarto quia quidē naturaliter sunt bebetes: z tñ cognitione diuinoꝛ indigent q̄ in vita dirigant. Quinto qꝛ hoīes occupant circa necessaria vite: z retrahunt a diligēti cōsideratiōe diuinoꝛ. ¶ Ad ꝑmū ergo dicēdū ꝙ finis humane vite est cognitio dei: etiā ſm pꝛos qui ponūt felicitatē vltimā in actu sapiētie ſm cognitionē nobilissimi intelligibil. Cognitio aūt dei q̄dē excedit nostrā naturā: sicut visio q̄ est p essentiā. z ad istū finē nō potuit sufficiēter nobis puideri p nostra naturalia. z iō necessaria fuit fides eoꝛ que eēntialiter ad fidē ptinēt. Alia aūt cognitio dei est cōmensurata nostre nature. ſ. illa quam de deo habere possumꝰ p rationē naturalē. ſz quia hec habetur in vltimo humane vite cū sit finis: z opoꝛtet humanā vitā regulari ex cognitione dei sicut ea q̄ sunt ad finē ex cognitione finis. iō etiā p naturā hoīs nō potuit sufficienter puideri etiā q̄ntū ad hanc cognitionē dei. vñ oportuit ꝙ p fidē a pꝛincipio cognita fierēt ad q̄ rō nōdū poterat puenire. z hꝫ q̄ntū ad ea q̄ ad fidem pꝛeexigunt. ¶ Ad secūdū dicēdū ꝙ bonū vt dicit Dio. est diffusiuū: vñ vbi cognoscit alia rō diffusionis cognoscit alia rō bonitatis. p rationē ergo naturalem pōt cognosci summū bonū ſm ꝙ diffundit se cōicatiōe naturali: nō aūt ſm ꝙ diffundit se cōicatione supnaturali. z ſm hāc rationē summū bonū est finis nostre vite de quo oportet haberi fidē cū rō in illud nō possit. ¶ Ad tertiū dicēdū ꝙ ea q̄ sunt ad finē debēt ꝓportionari fini. vñ cū finis vite hūane vltimꝰ sit supza facultatē nature: z p oīs rōnis: q̄ rō ex his q̄ sunt ad finē de fine dijectat. oportet ꝙ etiā illa q̄ sunt oꝛdinata ad finē illū supza facultatē hūane nature sint z supza rōnez. Et ita nō ola q̄ in diuina sapiētia supza rōnez sunt ad fidē ptinent: ſz solū cognitio finis supnaturalꝭ: z eoꝛ quibꝰ in finē illū supnaturaliter oꝛdinamur. ¶ Ad secūdā q̄onē dicendū ꝙ sicut pꝛbs dicit. j. etbi. laus ꝓpꝛie ſm respectū ad alterū q̄ digniꝰ est attendit: sicut videmꝰ ꝙ actus cōcupiscibil laudat inq̄ntū oꝛdinate se hz ad rationē. Actus vo rōnis inq̄ntū oꝛdinate se hz ad intellectū quo dirigit. Et actus etiā supꝛemarū potētiarū ſm ꝙ ꝓueniēter se hñt ad finē. Et ꝓpter hoc illa q̄ sunt optima nō laudant ſz honoꝛant Et quia virtꝰ est disposītio pfecti ad optimū: vt dicit in. vij. phiſi. iō ꝓpꝛie actus virtutis laudabil est. Nostra aūt naturalis cognitio se habet ad diuinā sicut ad supꝛioꝛē. z iō cū rō nostra diuine cōsentit actus laudabilis est: sicut cū irascibil subdit rōni. Et iō credre veritati pꝛime in his q̄ non vident

laudabile ⁊ opus meritoriū est ⁊ opus virtutis. ¶Ad pri mū ergo dicendū q̄ credere homini absq̄ rōne ꝓbabili est nimis cito credere: quia cognitio vni⁹ hois nō est naturali ter ordinata ad cognitionē alteri⁹ vt p ipsā regulet: ſ. hō mō ordinata est ad veritatē primā. ¶Ad secundus dicendū q̄ homo dum credit rationē nō abnegat quasi contra eam fa ciens: sed eam transcendit altiori dirigēti innixus. ſ. veritā ti prime: quia ea que fidei sunt etsi supra rationē sunt: tamē non sunt contra rationē. Ea autē q̄ supra hominē sunt q̄rere non est vituperabile sed laudabile: quia homo debet se eri gere ad diuina quantūcunq̄ potest vt dicit ph̄s. x. ethicoꝝ. ¶Ad tertiū dicēdū q̄ discretionē credendoꝝ habet homo per lumen fidei sicut discretionē spirituū ꝑ aliquā gratiam gratis datam. vnde homo lumen fidei habens non consen tit his que sunt contra fidem nisi inclinationē fidei derelin quat ex sua culpa. ¶Ad tertiā questionē dicēdū q̄ quanti tas meriti ex duobus potest attendi. ſ. ex parte operis: ⁊ ex parte operantis opus quidē oportet vt sit virtuosum. Et q̄ virtus est circa difficile ⁊ bonū: oportet q̄ habeat difficul tatē ⁊ bonitatē q̄ntū in se est. ⁊ ideo quod addit ad alterum eoꝝ addit ad meritū quantū est ex parte operis. ex parte vo operantis requiritur voluntas. vnde quāto magis quis vo luntarie facit tanto magis meretur: ⁊ semper quantitas me riti attenditur ſm radicē charitatis. hec autē quantitas est quasi formale respectu alterius: vnde ſm eam certi⁹ est iudi cium de quantitate meriti. Ratio ergo naturalis dupliciter potest induci in his que fidei sunt: vel cum ratio inducitur ſm fidem vel contra fidem. Ratio autē inducta contra fidē addit ad difficultatē actus quantū in se est: vnde manēte ea dem volūtate credendi magis meretur qui credit ad quod videt multas rationes naturales in contrariū q̄s qui eas nō videt: sicut q̄ cū temptatur vehemētius de luxuria si resistit equali voluntate plus meretur. Ratio autē que ſm fidē in ducitur non facit videri id qđ creditur: ⁊ iō difficultatē ope ris quantū in se est non diminuit: ſz quantū in se est facit vo luntatatē magis ꝓmptā ad credēdū. ⁊ ex ista parte potest augere meritū fidei sicut habit⁹ virtut; qui inclinat ad actū in se difficilem quē facilem reddit operanti. Unde patet q̄ causa rationalis ꝓ fide inducta quam contra fidem quan tum in se est meritum fidei auget q̄uis possit etiam dimi nuere vtrūq̄ ex defectu credentis. ¶Ad primū ergo dicen dū q̄ ratio ꝓbens sufficiēter experimentum fidei facit vi sionem: ⁊ ideo difficultatem credendi euacuat. sed talis ra tio de his que per se ad fidem pertinent haberi non potest. ¶Ad secundum dicendum q̄ ex disputationibus eorum pitur fides in eo qui fidem firmam nō habet ex culpa ipsi⁹. ¶Ad tertium dicendum q̄ ratio humana adducta non fa cit vt homo non pure propter deum credat: quia remota ni hilominus crederet: vnde q̄ntū in se est non diminuit meri tū nisi ex culpa credentis. ¶Que non proprie dicitur fides ſz veritas. Contra Dic diuidit fidem cōtra veritatem: ergo fi des veritatem non habet: dicendum q̄ hic accipit veritatez manifestam que fidei succedit. ¶Ex fide verborum. Con tra Nunc etiam non credimus tm̄ verbis: quia cum apud diuersas gentes sint diuersa verba esset diuersa fides. Et di cendum q̄ nō dicitur esse fides verborum vt eorum in que credatur: sed quia ea que credēda sunt nobis per verba ꝓ ponuntur insufficienter nobis res creditas ostendentia.

¶Cum fides sit ex auditu. Contra Auditus interior a visu non differt: dicendum q̄ vtrunq̄ dicitur in intellectu per si militudinem. vnde proprie de illis rebus intellectus visio habetur quarum forme se ei offerunt: sed auditus de illis que non videt. Alia que non sunt intelligimus sicut princi pia naturaliter cognita. Alia que nō credimus: sicut ea que supra rationem sunt. ⁊ accipit hic credere communiter ꝓ omni assensu nisi aliquid intelligat scilicet quid significa tur per nomen.

DISTINCTIO .XXV.

De fide antiquorum.

Predictis adijciendū est de suf ficientia fidei ad salutez. Illis enī qui precesserūt aduentū x̄pi ⁊ qui sequent videt ꝑfecisse fi des ſm temporis processum si cut ꝑfecit cognitio. Fides quip pe magna dicit cognitione ⁊ ar ticuloꝝ quantitate uel constantia ⁊ deuotione. Est aūt quedam fidei mensura sine qua nunq̄z potuit esse salus. Unde Ap̄lus: Oportet accedentē crede re quia est: ⁊ q̄ remuneratoꝛ est sperantiū in se. Q̄z queritur vtrū hoc credere ante aduentū uel ante le gem ad salutē sufficerit. Nam tempore gratie cō stat certissime hoc nō sufficere. Oportet enī vniuer sa credi que in simbolo continent. sed nec ante ad uentū nec ante legē videtur hoc suffecisse: quia si ne fide mediatoris nullū hominē uel ante uel post fuisse saluū sanctoruz auctoritates contestant. Uñ aug. ad optatū: Illa fides sana est qua credim⁹ nul lum hominē siue maioris siue paruule etatis libe rari a contagione mortis ⁊ obligatione peccati qđ prima natiuitate contraxit nisi ꝑ vnū mediatorem dei ⁊ hominū x̄pm iesum: Cui⁹ hominis eiusdēq̄ dei saluberrima fide etiā illi iusti sunt salui facti: q̄ priusq̄z veniret in carnē crediderūt in carnē ventu rū. Eadē enī fides est ⁊ nostra ⁊ illoꝝ. Proinde cū oēs iusti siue ante incarnationez siue post nec vixe rint nec viuant nisi ex fide incarnationis x̄pi: ꝑfe cto quod scriptū est Non est aliud nomen sub celo in quo oporteat saluari nos: ex illo tēpore valet ad saluandū genus humanū ex quo in adam vitiatuz est. Idem: Nemo liberatur a dānatione q̄ facta est ꝑ adā nisi per fidē iesu x̄pi. Idē: Eadē fides media toris q̄ nos saluat saluos iustos faciebat: antiquos pusillos cū magnis. quia sicut credim⁹ x̄pm in car ne venisse: ita illi vēturū. ⁊ sicut nos moztuū. ita illi moziturum. ⁊ sicut nos resurrexisse: ita illi resurre cturū. ⁊ nos ⁊ illi ad iudiciū viuoꝝ ⁊ moztuoꝝ vē turū. Grego. sup Ezechielē: Et qui preibant: ⁊ qui seq̄bant clamabāt dicētes Osanno filio dauid ⁊c. Quia oēs electi q̄ in iudea eē potuerūt: siue q̄ nunc in ecclesia sunt in mediatorē dei ⁊ hominū crediderūt ⁊ credūt. Uis aliisq̄z pluribus testimonijs pspi cue docet nulli vnq̄z salutē esse factā nisi ꝑ fidē me diatoris. Oportet ergo accedentē credere q̄ supra dixit Ap̄ls: sed non sufficit.

De fide simplicium.

Quid ergo dicet de illis simplicib⁹ quibus nō erat reuelatū misteriū incarnationis: q̄ pie credebant qđ eis traditū fuit? Dici pōt nullū fuisse iustum uel saluū cui nō eēt facta reuela tio uel distincta uel velata: uel in aperto: uel in mi sterio distincta: vt Abrae ⁊ Ioy si alijsq̄z maioriб⁹ qui distinctionē articuloꝝ fidei habebāt. velata vt simplicib⁹ quib⁹ reuelatū erat ea eē credenda q̄ cre

debant illi maiores ⁊ docebant: sed eor̄ distinctionē apertā non habebant. Sicut ⁊ in ecclesia aliqui minus capaces sunt qui articulos simboli distinguere ⁊ assignare non valent: omnia tñ credūt q̄ in simbolo ꝯtinent̄. Credunt enī que ignorant hñtes fidem velataz in misterio. ita ⁊ tunc min⁹ capaces ex reuelatione sibi facta maioribus credendo inhe rebant: quib⁹ fidem suam quasi cōmittebant. Uñ Job Boues arabant ⁊ asine pascebant̄ iuxta eos. simplices ⁊ minores sunt asine pascentes iuxta boues: Quia humilitate maiorib⁹ adherēdo in misterio credebant q̄ ⁊ illi in misterio docebāt q̄lis forte fuit vidua sareptana.

¶ Que ante aduentum credere de mediatore sufficiebat.

Sed queri̊ cuz sine fide mediatoris antiqs non fuerit salus sicut nec modernis: vtruz oporuerit illos credere omnia illa de mediatore que nunc credimus? Quibusdam videtur q̄ sufficerit illis quattuor tm̄ credere. s. natiuitatē: mortē: resurrectionē: ⁊ aduentuz ad iudiciū. quod ex premissis verbis Augu. colligūt: vbi ista q̄ttuor posuit. Alijs aūt videt̄ habita de fide trinitatis id de misterio incarnatiōis fidei suffeciss̄e ut crederet dei filius nasciturus de homine: ⁊ iudicatur⁹: qui de ioanne baptista documentū hui⁹ rei assumunt: qui de morte x̄pi ⁊ descensu ad inferos in euāgelio dubitasse videt̄ ſm expositionē Grego. qū interrogauit p discipulos: Tu es qui venturus es: an aliū expectam⁹? quasi es tu p teipsum descensurus ad infernū an aliū ad hec sacramēta missur⁹ es. Quidam tamen dicunt eum non dubitasse de ignorantia sed de pietate. i. dubitare se ostendisse. no ꝯia ignorauerit: ſz pietatis affectu compassum eē x̄po: ⁊ ei⁹ humilitatē āmirādo insinuasse.

¶ De fide Cornelij.

Solet etiā queri de cornelio vtrū fidē incarnationis habuerit: cū dictū est ei p angelū Accepte sunt elemosine tue: ⁊ exaudite sūt orationes tue. Si enī fidem incarnationis non habebat: tūc ergo sine fide incarnationis erat ei iustitia: q̄ de illo scriptū est q̄ iustus erat ⁊ timēs deuz. Si vo incarnationis fidez habebat: ad quid ergo missus est ad eum petrus. Sane dici potest eū sicut fidem vnitatis: ita ⁊ incarnationis habuisse dei reuelatione: sed incarnatū iam esse dei filiū ignorasse. Et ideo missus est ad eum petr⁹: ut iam natū dei filiū ei annūciaret: ⁊ sacramentuz regenerationis ei conferret. Habebat igit̄ fidē incarnationis: sed an facta an futura esset nō nouerat. Et ita p fidē venit ad opera. ⁊ p opa ampli⁹ est solidat⁹ in fide. p fidē enī ut ait Grego. venit̄ ad opa. Cornelius etiā p fidē venit ad opera. Deū enī vnū credebat: sed filiū ei⁹ nesciebat incarnatū. Per fidē placuerūt deo opera ei⁹. Sine fide enī impossibile est placere deo. Aug. vo dicit Cornelio dictuz eē p angelū Accepte sunt elemosine tue ⁊ orationes tue anteq̄z in x̄pm crederet. Nec tñ sine aliq̄ fide donabat ⁊ orabat. Nam quomodo inuocabat in quem non credebat. Sed si posset sine fide x̄pi esse salu⁹: nō ad eū mitteret̄ architect⁹ ecclesie petr⁹. Attēde q̄ ait sine fide x̄pi nō posse esse salutē: ⁊ tñ Cornelīū exauditū anteq̄z crederet in x̄pm. Qō ita pōt intelligi. s. anteq̄z sciret x̄pm incarnatū in quē credebat in misterio.

¶ De eq̄litate fidei spei ⁊ charitatis ⁊ operis q̄ ſm aliquid sunt equalia.

Illud etiam non est pretermittendum q̄ fides spes charitas ⁊ opatio ſm aliq̄d equalia sunt in pñti. Uñ Greg. Fidē spem charitatē atq̄z opationē dū in hac vita viuim⁹ eq̄les sibi eē apud nos inuenim⁹: q̄ quantū credim⁹ tantū amamus: ⁊ quantū amam⁹ tantū de spe p̄sumim⁹. Quisq̄z enī fidet̄ tantū credit quātū sperat ⁊ amat: ⁊ tantū opat̄ quantū credit ⁊ amat ⁊ sperat. Sz tñ maior fide ⁊ spe charitas dicit̄: q̄ cū ad dei spēm puenit̄ spes ⁊ fides transiit ſz charitas pmanet. Et q̄ charitas mat̄ ē oiuz virtutū: q̄ nō iō fidē ⁊ spem ponit̄ q̄ ex eis oriat̄: ſz q̄ post illa remanebit aucta Charitas enī nunq̄z excidit. Premissa aūt eq̄litas pprie ſm actuū intensionē ꝯsiderāda est. Huic vo q̄ hic ⁊ supius dictū est. s. q̄ charitas nō est ex fide ⁊ spe ſz ecōuerso: videt̄ obuiare q̄ ait Aplꝰ: Finis p̄cepti est charitas de corde puro: ⁊ ꝯscia bona: ⁊ fide nō ficta pgrediēs. Qō exponēs Augu. cor acci pit p intellectu: ⁊ ꝯscia z p spe. Qualiṫ q̄t charitas est finis p̄cepti, p̄cedēs de corde puro. i. de puro intellectu: ut nihil nisi de⁹ diligat̄ ⁊ ꝯscia. i. de spe bona ⁊ fide nō ficta. i. sīlate. Nō igit̄ charitas fidē uł spem: ſz fides ⁊ spes charitatē p̄cedere videt̄. Hoc ergo ea rōne traditū intellige nō q̄ fides ⁊ spes cā uel tpe charitatē oiuz bonor̄ matrē p̄cedāt: Sz q̄ charitas sine illis i aliquo eē nō pōt: ſz illa sine charitate pñt eē: Quāuis nō sit pia fides uel spes sine charitate. Iō igit̄ ex fide ⁊ spe p̄cedere dicit̄ charitas: q̄ nulli puenit sine istis.

¶ Postq̄z magister determinauit de fide q̄ntū ad suā eēntiā q̄ p diffinitionē cognoscit̄: ⁊ de obiecto fidei: Hic determinat de ipsa p compationē ad hñtē rōne q̄ntitat̄ ſm quā crescit in hñte fidē. Diuidit̄ aūt hec ps in duas. In p̄ma determinat de fide, put compat̄ ad credētes ſm q̄ntitatē quā hz ex numero credibiliū. In secūda ſm q̄ntitatē quā hz ex intēsione habit⁹ ibi: Illud etiā nō est pretermittēdū. Circa p̄mū tria facit. Primo ostēdit q̄ fides sufficiēs ad salutē se extendit ad cognitionē deitatis. Secūdo q̄ se extēdit ad cognitionē redēptoris ibi: Sed q̄rit̄ vtrū h̄ credē. Tertio ostēdit ad quos articulos redēptor̄ fides se extēdit ibi Sz q̄rit̄ cū sine fide mediato. ¶ Sed q̄rit̄ vtrū h̄ credē Hic duo facit. Primo oñdit ꝓpositū. Secūdo mouet q̄ndā qōnē ex dictis ibi: Quid g̃ diceṫ ¶ Sz q̄rit̄ cū sine fide. Hic etiā duo facit. Primo ostēdit ꝓpositū. Secūdo mouet qōnē ibi: Solet ēt q̄ri. ¶ Illud etiā p̄termittēdū. Hic ostēdit q̄ fides ſm q̄ntitatē quā hz ex intēsione habit⁹ equat̄ spei charitati ⁊ opatiōi Et circa h̄ duo facit. Primo ostēdit ꝓpositū. Secūdo soluit dubitatiōez ibi: Hic vo q̄ h̄ ⁊c. ¶ Hic ē duplex qō. Prima de diffinitiōe articulor̄. Scōa de explicita eor̄ cognitione.

¶ Questio Prima

Circa primū q̄runt̄ duo. Primo de articulo ſm se. Secūdo de distinctione articulor̄ ad inuicē.

Ad primū sic procedit̄: ⁊ exponit̄ diffinitio Rich. de san. vic. q̄ talis est: Articul⁹ ē indiuisibil̄ vitas de deo

artās nos ad credēdū. videt aūt q̄ sit incōpetēs: q̄ indiuisibil' vitas ē vitas incōpleri. ſz fides ē de cōplexis vt supra dictū est: g̃ articul' fidei nō est indiuisibil' vitas. ¶ Ꝑ inf' articulos fidei ponūt' aliq̄ q̄ nō ptinēt ad deū sicut ad cām sic carnis resurrectio. ſz h̄ non sufficit ad h̄ q̄ dicat' vitas eē de deo: q̄ sic ois vitas a deo est: nō tm̄ ois vitas ad articulū fidei ptinet. ergo videt' q̄ inconuenienter dicat' vitas de deo. ¶ Ꝑ artatio necessitatē importat. ſz fides voluntaria est q̄ nullꝰ credit nisi volēs: vt dicit Aug. g̃ male dicit q̄ est artās ad credēdū. ¶ Itē ponit' alia diffinitio Isido. Articulus est pceptio diuine vitatis tēdēs in ipsam: q̄ pceptio diuine vitatis est etiā p rōnē nālē: sicut q̄ scimꝰ deū eē: & tm̄ de h̄ nō est articulꝰ: g̃ male diffinit articulū. ¶ Itē obijcit' de diffinitiōe Aug. de san. vic. Articulꝰ ē nā cū gra: q̄ articulꝰ ē res credita. ſz nā cū gra est credēs: g̃ cū credēs nō sit creditū: articulꝰ male diffinit'. ¶ Ulteriꝰ videt' q̄ articulꝰ possit dici formatus & informis. obiectū enī ꝓportiōat habitui. ſz fidei obiectū ē articulꝰ: cū g̃ fides sit formata & informis videt' q̄ etiā articuli. ¶ Ꝑ tēdere in deū est actus fidei formate. ſz articuli ē tēdere in deū vt p̄z alterā diffinitionū assignatarū: g̃ articulus pōt eē informis & formatꝰ. ¶ Ꝑ vnꝰ articulꝰ ē Credo in deū. ſz h̄ est actus fidei formate: g̃ articulꝰ ē etiā formatus & informis. ¶ Ꝑz ꝟ. in articul' fidei nō differt pctōr & iustus. differt aūt fm formationē & informitatē: g̃ formatio & informitas nō ptinēt ad articulos. ¶ Ꝑ mutare articulos nō est in ptāte hoīs inq̄ntū ex pctō causat': g̃ informitas nō ꝟsideraī circa articulū. ¶ Ulteriꝰ videt' q̄ articuli nō debuerūt colligi in symbolo: q̄ tota fides sufficiēter p̄ sacram scripturā instruit': g̃ superfluū fuit symbolos cōdere. ¶ Ꝑ symbolū ꝓponit' vt regula fidei cui' actus est assentire. ſz sic dic̄ aug. in epl'a ad iero. sol' aplis & ꝓphet' ē h̄ honor exhibēd' vt q̄cūq̄s dixerūt h̄ ipsa va eē credanē: g̃ post symbolū apl'or nō debuerūt alia symbola fieri. ¶ Ꝑ q̄rit' q̄re symbolū apostolor & nicenum diuidit' in tres ptes fm tres psonas. fm symbolū aūt athan. fm diuinitatē & humanitatē ptit'. ¶ Ꝑ q̄ritur q̄re symbolū apl'or dr̄ submisse in p̄ma & ꝟpletorio: alia vo duo alte vnū post euāgeliū: alterū in p̄ma. ¶ &° dicēdū ad p̄imā q̄nē q̄ articulꝰ nomē grecū ē: & importat indiuisionē: vñ mēbra q̄ non diuidunt' in alia mēbra dicunt' articuli Et fm istū modū ꝟclusiōes q̄ inḡrunt' in aliq̄ scia vl' aliquo tractatu dicunt' articuli: q̄ ex eis sic ex quibusdā principijs indiuisibilib' cōsurgit collectio q̄ tractatū pficit. Et sic in iudicijs ea q̄ p testes ꝓbanda sunt vel ꝓbanda dicunt' articuli. Fides aūt nō inḡrit ſz supponit ea q̄ sūt fidei ex testimonio dei ea dicēt'. vñ illud q̄ h̄z spālē difficultatē in fide: & cuiꝰ suppositio nō dependet ab alio supposito ꝓprie dicit' articulus fidei. Et ideo in diffinitione p̄dicta Rich'. secutꝰ est etiā ꝓprietatē noīs dicēs q̄ est indiuisibil' vitas & ethimologia fm q̄ sonat in lingua latina dicēs q̄ artās nos ad credēdū. ¶ Ad p̄imū g̃ dicēdū q̄ in incōplexis p se loquēdo nō est vitas nisi eq̄uoce. vñ indiuisibile intelligēdū ē nō simpl'r ſz in genē cōplexoꝝ. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ articuli fidei dicūt' esse de deo aut q̄ ptinēt ad diuinā naturā: aut q̄ ad psonā siue rōne sui siue rōne nature assumpte: aut effectꝰ ꝓprijꝰ ei' q̄ nō pōt fieri aliq̄ virtute creata: nec pcipit' rōne humana: & iō obiecto cessat. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ articulus dr̄ artare ad credēdū nō de necessitate coactōis ſz necessitate finis: q̄ sine fide articuloꝝ nō pōt eē sal'. ¶ Ad q̄rtū dicēdū q̄ pceptio diuine vitatis q̄ fit p rōnē nālē tēdit sic in id cui innititur in intellectū p̄ncipioꝝ. ſz pceptio diuine vitatis q̄ est articulus tēdit in p̄mā vitatē nō solū sic in finē vel obiectū: ſz sic in id in q̄ resolui't sic in cām sue credulitatis. ¶ Ad q̄ntū dicēdū q̄ Hugo nō intēdit diffinire articulū ſz ostēdē q̄ sūt ea de quib' est fides: q̄ ē de opib' ꝟditiōis quib' instituta est nā: & de opib' repationis q̄b' collata ē gratia dei. ¶ Ad secūdā q̄nē dicēdū q̄ articulꝰ noīat id q̄ credēdū ē quasi obiectū fidei. Diuersa aūt dispositio opantis nihil variat in obiecto opatiōis: nec obiectū denoīat' ex dispōne opantis: ſz magī ecōuerso: sicut color nō denoīat' ex diuersa dispōne videntis: fm q̄ d̄ē h̄t lippos oculos: & q̄dē claros. vñ cū formatio fidei & informitas ad dispōnē credēt' ptineāt: nec etiā fm id q̄ ē ꝓpriū intellect' in quo ē fides: ſz fm reuelationē ei' ad volūtatē in q̄ ē charitas nō pōt ꝓprie dici q̄ articul' sit formatꝰ vel informis. ¶ Ad primū ergo dicēdū q̄ obietū ꝓportionat' habitui in his q̄ ad naturā habit' ptinēt nō in his q̄ accidūt ex dispōne h̄tis habitū. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ illa diffinitio est data de articulo p actū fidei. vñ dicit pceptio diuine vitatis. & iō ex pte act' accidit ibi id q̄ est fidei formate nō ex pte obiecti. ¶ Et sil'r dicendū ad tertiū. ¶ Ad tertiā q̄nē dicēdū q̄ nomē simboli silitudinē et collectionē importat. vñ a q̄ttuor collectiōib' nomē simboli imponit'. Primo a collectiōe multoꝝ hominū in vnā fidē. Secūdo a collectiōe p̄dicatiū fidē: q̄ oēs apl'i collēgerūt hāc regulā fidei ediderūt vnusq̄sq̄ q̄ suū ē apponēs tertio q̄ ex diuersis locis sacre scripture colligūt' ea q̄ credēda sūt vt in promptu h̄eant'. Quarto oia bñficia diuinit' collata colligunt'. vñ Dio. iiij. c. ec. ierar. dicit q̄ religiōis symbolū ꝟgruēti' pōt appellari ierarchia eucharistica q̄si bona gra. ¶ Ad primū g̃ dicendū q̄ oportuit ea q̄ in diuersis locis sacre scripture tradita sunt in vnū colligi locū vt fides magis in ꝓmptu haberet'. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ pres q̄ alia symbola post apl'os ediderūt nihil de suo apposuerūt: ſz ex sacris scripturis ea q̄ addiderūt exceperāt. Et q̄ q̄dā difficilia sunt in illo symbolo apl'or: iō ad ei' explanationē editū ē symbolū nicenū q̄ diffusiꝰ fidē q̄ntū ad aliquos articulos ꝓsequēt'. Et q̄ q̄dā ip̄licite ꝟtinebāt in ill' symbol' q̄ oportebat ꝓpter insurgētes hereses explicari: iō additū ē symbolū athanasij q̄ spāliť ꝟ hēticos se opposuit. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ q̄ tpe atha. spāl'r hereses insurrexerūt ꝟ psonā filij q̄ntū ad vtrāq; naturā: iō fm duas nās symbolū illud in duas ptes diuidit'. Alia āt symbola q̄ nō sunt ex p̄ncipali intētiōe ꝟ hēticos fcā ſz ad doctrinā fidei ꝓpalādā vl' elucidādā diuidunt' in tres psonas in quib' p̄ncipaliť nr̄a fides fūdat'. ¶ Ad q̄ntū dicēdū q̄ symbolū apl'or fuit editū q̄n fides nōdū erat ꝓpalata: & iō in secreto dicitur. Et q̄ editū fuit ad ꝓponēdū fidei doctrinā: iō quotidie dr̄ & in p̄ma & in cōpletorio q̄si in p̄ncipio diei & noctis in signū q̄ oīs nr̄a opatio a fide dr̄ accipe initiū Et q̄ p ipsā ꝟ aduersa & in ꝓspis ꝓtegimur. Alia aūt symbola edita fuerūt tpe fidei iā ꝓpalate: & iō publice cantant'. Et q̄ nō ad ꝓponēdū fidē ſz ad defendēdū vl' elucidādū edita fuerūt: iō nō in singul' dieb' dicunt': ſz in ill' in quib' hoīes maxie ad eccl'iaz venire ꝟsueuerūt: & in illis de quib' fit aliq̄ solēnisatio de ill' q̄ ad articl'os ptinēt. Et q̄ symbolū nicenū editū ē ad manifestationē fidei: iō dr̄ statī post euāgeliū q̄si expositio ipsi'. Symbolū aūt atha. q̄ ꝟ hēticos editū est in p̄ma dicit' q̄si iam pulsis hereticoꝝ tenebris.

AD secūdū sic ꝓcedit'. videt' q̄ incōueniēter articuli distiguūt' in symbolo. tres enī psone sunt eq̄les: ſz articuli ptinētes ad psonā filij & spūsc̄i ponūt' plures g̃ sil'r debēt poni plures ptinētes ad psonā p̄ris. ¶ Ꝑ deus eē vnū ē ꝓbabile p demōstrationē. & sil'r deū eē creatorē rerū. vñ etiā q̄dā phi vt auicē. demōstratiōe moti h̄ dicēdūt. ſz articuli q̄ essentialiť ad fidē ptinēt nō p̄nt demōstratiōe ꝓbari vt ex dictis p̄z: g̃ incōueniēter ponūt' in symbol' ꝓ articul'. ¶ Ꝑ sic potētia appropriat' p̄ri: ita sapiētia filio. ergo sic fit mētio in symbolo de oīpotētia: ita dr̄ mētio fieri de sapiētia & alijs etiā attributis. ¶ Ꝑ in symbolo dr̄ exponi fides q̄tū ad oēs credētes. ſz nō oīb' credētib' ꝟuenit credē in deū: ſz tm̄ h̄tibus fidē formatā: g̃ videt' q̄ male dictū sit Credo in vnū deū. & q̄ h̄s fidē informē h̄ dicēs peccet mētiēdo. ¶ Ꝑ cū dr̄ credē in deū designat' finis fidei. ſz solus de' ē finis fidei: g̃ cū in symbolo ꝟtineat' aliq̄d q̄ ē pure creatū sic eccl'ia catholica: videt' q̄ incōueniēter ponat' iste modꝰ loquēdi. ¶ Ꝑ sic incarnatiōis sac̄m incepit in ꝟceptōe & terminatū est in natiuitate: ita & misteriū passiōis incepit in passiōe & terminatū est in sepultura. ſz assignat' aliꝰ articulus de ꝟce-

ptione ⁊ natiuitate: ergo ⁊ aliꝰ articulus debet assignari de passione ⁊ sepultura. ¶ Ꝑ sicut pñi appropriat aliqꝺ opus ⁊ spūisc̄o: ita ⁊ filio. g̃ sicut cū fide de pñe ponit aliqꝺ opus diuinū sicut creatio: ⁊ cuꝫ articulo spūssci opus remissionis pctoꝝ: ita ⁊ cū articul' filij debēt aliquod opus diuinū poni. ¶ Ꝑ in nic̄. simbo. nulla fit mētio de descēsu ad inferos: g̃ videt insufficiēter articulos otinē. ¶ Ꝑ q̃rit q̃re in nice. sim. dr̄ nō creatorē ꝫ factorē. ¶ Ꝑ fides de corpe xp̄i in sacro altaris maximā difficultatē hz. cū ergo in nullo simboloꝝ de hoc dicat' aliqꝺ videt q̄ insufficiēter in eis fides tradatur. ¶ R°. dicēdū q̄ articuli fidei distinguūt' dupl'r. Uno mō q̃tū ad ipsa credibilia: ⁊ sic sunt. xiiij. Alio mō q̃tū ad ipos q̃ articulos distinxerūt: ⁊ sic sunt. xij. sm numerū. xij. apl'oꝝ Quia aūt articul' est vitas de deo h̄ otingit eē dupl'r. qz aut est de ipso deo tm̄: aut de deo rōne nature assumpte. Si p'mō otīgit eē triplicit̄: qz aute est de eo rōne nē: aut rōne psonarū: aut rōne effect' ppij. Si rōne nature: sic habem' pmū articulū Credo in vnū deū. Si rōne psone: aut rōne persone pñi: ⁊ sic habem' secūdū patrē oipotentē. aut rōne psone filij': ⁊ sic habemus tertiū: Et in iesum xp̄m filiū ei'. aut rōne psone spūssci: ⁊ sic hēm' q̃rtū Credo in spiritū scm̄. Si rōne effect': aut ptinet ad oditionē nature: ⁊ sic est q̃nt' Creatorē celi ⁊ terre. aut ad bonū gr̄e: ⁊ sic hēm' sextū Sācta ecclesiaz catholicā: sanctoꝝ cōionē: remissionē pctoꝝ. aut de pfectiōe glie: ⁊ sic hēm' septimū Carnis resurrectionē: vitā eternā. Quidā āt aliter distinguūt hos tres articulos: qz opus creationis includūt in p̄mo articulo q̃ ptinet ad vitatē eēntie. ⁊ vltimū opus diuidūt in duos articlos. s. carnis resurrectionē vnū articulū dicētes: ⁊ vitā eternā aliū. ꝫ p̄ma distinctio melior videt qz Apl's exp̄sse ponit vnū articulū de creatiōe Hebr̄. xj. Fide credim' aptata eē secula ⁊c̄. Et iterū cōpletio vite eterne ⁊ glie includit diuctionē aīe et corporis. Itē sciēdū q̄ opus creatiōis diūgit' articulo de psona pñi: qz pertinet ad potētiā q̃ appropriat' pñi. duo aūt alia opa adiūgunt' articul' de spū scō. vñ sibi appropriat' vnio ecclie q̃ importatur p h̄ q̄ dr̄ scām ecclesiā catholicā remissionē pctoꝝ ⁊ cōicatio bonoꝝ operū q̃ est p charitatē vt bonū vni' alteri. ꝑsit. Articuli āt ptinētes ad nāz assūptā sunt etiā. vij. Primꝰ ptinet ad cōceptionē Qui ꝺcept' est de spū scō. Secūd' ad natiuitatē Nat' ex maria. Tertiꝰ ad passionē Passus sub pōcio pilato cruci. mor. ⁊ se. Quart' ad descēsuꝫ ad inferos Descēdit ad inferna. Quīt' ad resurrectionē Tertia die re. a mor. Sext' ad ascēsionē Ascēdit in ce. sedet ad dex. dei pa. Septimus ad aduentū Inde vēturꝰ est iudi. vi. ⁊ mor. Nox aūt articuloꝝ tres petr' in vnū cōplexꝰ ē. s. articulū de vnitate eēntie: de oipotētia pñi: ⁊ de ope creatiōis: iō qz opus creationis ꝓpter potētiā quā indicat pñi appropriat': q̃ est ēt fons totius deitatis. ⁊ iō cōpetit petro q̃ est caput apl'oꝝ sic̄ pñi trinitatis. Posuit autē ioannes articulū de psona filij. Articulū aūt de ꝺceptiōe ⁊ natiuitate diūxit in vnū iacobꝰ zebedei Articulū aūt de passiōe posuit andreas. Descensum ad inferos posuit philippꝰ. Resurrectionē thomas. Ascēsionē bartholomeꝰ. Aduētū ad iudiciū Matheꝰ. Articulū de spūssci psona iacobꝰ alphei. Opus gr̄e diuiserūt duo apli. Nā simō posuit effectū gr̄e in ꝺsecutiōe boni. s. scāz ecclesiā catholicā scoꝝ cōionē. Judas iacobi q̃tū ad remotionē mali. s. pctoꝝ remissionē. Effectū glie posuit mathias: vel iterū thomas vt q̃dā dicūt. Alij aūt aliē pdcōs articulos attribuūt aplis. ꝫ in h̄ nō est magna vis. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q̄ pñi nō ē missus sic̄ alie psone. ⁊ iō eis ꝓpter effectꝰ missionis plures articuli appropriant' q̃ pñi. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ deū eē simplicit̄ nō est articul': ꝫ deū eē sic̄ fides supponit. s. hñtē curā de oīb' remunerātē ⁊ punientē: vt ꝑz p apl'm Hebr̄. xj. qz sic determinat qz est: ⁊ qz remuneratoꝛ est. Silr deū eē creatorē nō cognouerūt pñi sic̄ fides ponit: vt. s. posteaꝫ non fuerūt in eē pducta sunt. ꝫ sm aliū modū accipiūt creationē: vt in ii. li. di. j. dictū ē. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ oēs articuli ꝑcipue q̃ ptinēt ad opa diuina ꝓbant' p oipotētiā dei: sicut ⁊ angelus ꝓbatit incarnationē venies ad virginē Luc̄. j. Quia nō erit impossibile apud deū oē vbū. ⁊ iō ponit' ꝑcipue oipotētia q̃si radix fidei. ¶ Ad q̃rtū dicēdū q̄ in simbolo ꝓponit' nobis regula fidei ad quā oēs debēt ptingē. nō aūt debent ptingere solū ad actū fidei informis: ꝫ etiā ad actū fidei formate. ⁊ iō ponit' in simbol' actus fidei formate nihilominꝰ hīs fidē informē dicēs simbolū nō peccat: qz h̄ dicit in psona eccl'ie. ¶ Ad q̃ntū dicēdū q̄ Leo papa dicit q̄ nō dr̄ ibi addi hec ꝑpō in: vt dicat' et in vnā scāz catholicā ⁊c̄. ꝫ dr̄ dici ⁊ vnā scāz ⁊c̄. Ansel. vo dicit q̄ pōt dici in vnā inq̃ntū in isto effectu intelligit' vitas increata. s. vt sic spūssāct' in vnā scāz. i. in spiritū sanctū viuentē eccl'iā. ¶ Ad sextū dicēdū q̄ sic̄ dictū ē articul' ē indiuisibil' vitas supra rationē exīs: ⁊ vbi occurrūt diuerse difficultates quib' h̄ qō dr̄ est supra rationē oportet ponē diuersos articulos. Ponē aūt deū sepultū nō hz aliā difficultatē q̃ ponē eū passum vel mortuū. ⁊ iō totū h̄ cōprehēdit' sub vno articulo. ꝫ natiuitas hz aliā difficultatē ꝑter difficultatē ꝺceptiōis: qz in ꝺceptiōe ē difficultas ex h̄ q̄ de' hō fact' est. ⁊ q̄ est fcā ꝺceptio sine virili semine. In natiuitate autē ex h̄ q̄ clausa virginis vtero exiuit. ⁊ iō sunt duo articuli. ¶ Ad septimū dicendū q̄ ex pte potētie filij ponit' opus qō in nā assūpta opat' est q̃ntū ad septē articulos: vt dictū est. ¶ Ad octauū dicendū q̄ sic̄ dic̄ Anno. tertiꝰ nicena synodꝰ ꝑcipue cōgregata fuit cōtra Arriū q̃ negabat filiū eē verū deū. ⁊ iō descēsus ad inferos suppraesſus fuit: in quo maxime videbat' derogari diuinitati filij. Uel dicendū q̄ qz illud simbolū editū est ad manifestādā fidē cōtra hereticos. nullꝰ aūt error acciderat de descēsu ad inferos: iō illū articulū explicare nō curauerūt: ꝫ implicite posuerūt in articulo de resurrectiōe: in quo intelligit' terminus a quo resurrexit. sic̄ in articulo ꝺceptiōis implicite tradiderūt articulū natiuitat] : qz nō fuerat de natiuitate aliq̃s spālis error. ¶ Ad nonū dicēdū q̄ qz quidā pñi posuerūt mūdū creatū a deo: ⁊ tm̄ ab eterno fuisse vt aug. dicit. x. li. de ci. dei. iō simbolū nice. qō spūaliē ad euacuādos errores editū fuit posuit factorē: quod magis ostēdit initiū duratiōis mūdi: ⁊ q̄ ē a deo agēte p volūtatē: nō p necessitatē nature. ¶ Ad decimū dicēdū q̄ fides de corpe xp̄i ⁊ de oīb' sacris ⁊ de claub': ⁊ de oīb' huiusmodi includit' in articulo q̃ est de effectu gr̄e q̃ est Scāz ec. cath. Et iō in nic̄. simbo. additū est Cōfiteor vnū baptisma. Quidē tm̄ dicūt q̄ reducit' ad articulū de passione. ꝫ primū est probabilius.

¶ Questio Secunda.

Deinde q̃rit' de explicatiōe fidei: Et circa h̄ querunt' duo. Primo de necessitate explicatiōis. Secundo q̃tū ad q̄ oportet eē fidē explicatā.

Ad pmū sic ꝓcedit'. videt q̄ fidē eē explicatā non sit de necessitate salutis. Ad salutē enī sufficit gr̄a ⁊ li. ar. ꝫ ad explicationē fidei nō sufficit habit' gratuitus fidei infusus: nec etiā li. ar. gr̄a informatū: sed oportet q̄ veniat doctrina fidei determinās qz fides ex auditu ē Ro. x. g̃ explicatio fidei nō est de necessitate salutis. ¶ Ꝑ nullꝰ dānat' ex h̄ qō vitare nō pōt. ꝫ aliqs nat' in siluis vel inē infideles nō pōt distincte de fidei articul' cognitionē habē: qz doctor fidei nō adest: nec vnq̃ de fide audiuit mētionē: ergo iste non dānat': ⁊ tm̄ nō hz fidē explicitā: g̃ videt q̄ explicatio fidei nō sit de necessitate salutis. ¶ Ꝑ explicita cognitio de articul' fidei nō pōt eē nisi in eo q̃ hz vsuꝫ li. ar. ꝫ multi saluant' q̃ vsum li. ar. nō hīt: sic̄ pueri baptisati morientes: g̃ explicatio fidei nō est de necessitate salutis. ¶ Ꝑ simplicibus nō sūt ꝓponēda subtilia: sic̄ ꝑz p apl'm. j. Cor̄. iij. ꝫ nihil est subtili' his q̃ supra rationē sunt q̃lia sunt ea q̃ ad fidē ptinēt: g̃ simplicib' nō ē explicāda fides: ⁊ tm̄ ipsi saluant': g̃ explicatio fidei nō est de necessitate salutis. ¶ Hz ꝺ Hebr̄. xj. Accedentē ad deū oportet credē qz est: ⁊ qz diligētib' se remuneratoꝛ est. ꝫ accedē ad deū est de necessitate salutis: g̃ ⁊ habē fidē explicitā q̃tū ad aliq̃. ¶ Ꝑ nullꝰ sine spe saluat'. ꝫ ad spem oportet adesse explicitā cognitionē rerū q̃ sperant'

quia fides est substantia sperandarum rerum Hebre.xj.ergo habē fidē explicite de aliquib⁹ est de necessitate salutis. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ quilibet teneat habē fidez explicitā de oīb⁹ q̄ ad fidē ptinēt.oēs enī articuli fidei eq̄liter ad fidē ptinēt.si ergo de aliquib⁹ oportet habē cognitionē explicitā pari rōne de oībus. ¶ Sm id q̄ō in vlī scit nō distinguit vn⁹ bō ab alio:q̄ cognitio vniuersaliū p̄ncipioꝝ oīb⁹ boīb⁹ est innata.sz habē fidē implicite de aliquo articulo est habē fidē in vlī in illo articulo g̃ p̄ b⁹ q̄ hz fidē tñ implicitā de aliquo articulo non differt q̄tū ad illū articulū a nō credēte.g̃ oportet habē fidē explicitā de oīb⁹ articul'. ¶ Sicut p̄ cepta legis vitant pctā mortalia:ita per articulos fidei vitant errores heresū.sz alīq̄s ita tenet seruare p̄cepta legis vt oīa pctā vitet:g̃ ita tenet cognoscē articulos fidei vt oēs errores hereses vitet.sz b⁹ nō p̄t facē nisi q̄ hz fidē explicitā de oībus articul':q̄ q̄ scit aliq̄d implicite ꝛ in vlī p̄t errare in pticulari:ergo habē fidē explicitā de oīb⁹ articul' est de necessitate salutis. ¶ Sed ctra.explicita cognitio de articul' fidei nō habet nisi p studiū.sz studē nō est de necessitate salutis: ergo explicita cognitiōe de oīb⁹ articul' fidei nō est de necessitate salut'. ¶ Sm b⁹ pauci eēnt q̄ haberēt fidē cū vix iueniant aliq̄s q̄ possit explicare articulos q̄tū ad oīa q̄ in articulis iplicite ctinent. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ maiozes nō magis teneant q̄ minozes: q̄ boīes simplices examinant de difficilib⁹ articul' ꝛ dānant hētici si male rñdeant.b⁹ aūt nō eēt nisi illos scire tenerent:g̃ minozes nō min⁹ tenent scire q̄ maiozes. ¶ Sn null⁹ tenet ad plura q̄ ali⁹ nisi inq̄ntū ad illa se obligauit.sz maiozes non obligauerūt se ad articulos faciēdos explicite vt videt:g̃ nō magis tenent q̄ minozes. ¶ Sz vident maiozes illi q̄ magis sciūt.si ergo ad plura credēda obligarent videt q̄ ex sua scia incōmodū reportarēt. ¶ Sz 3.maiozes debēt docē fidē minozib⁹.sz qui docet oz plenius scire: ergo tenent magis explicite scire q̄ minozes. ¶ Sn ei cui plus est cōmissum plus exiget ab eo.sz maiozib⁹ plus cōmissum est q̄ minozib⁹: ergo plus ab eis exiget de fidei cognitiōe. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ minozes nō hēant fidē implicitā in fide maioꝝ.sicut enī est fides implicita ꝛ explicita:ita ꝛ scia.sz sciaz hz q̄s implicitā nō in aliquo sciēte sz in vlī rei scibilis: ergo nec fidē hz vn⁹ implicitā in fide alteri⁹. ¶ Sn illud in quo iplicat cognitio alicui⁹ hītis cognitiōez iplicitā est regula siue cognitiōis.sz regula nr̄e fidei nō ē cognitio hūana q̄ p̄t decipi: sz cognitio diuina q̄ falli nō p̄t ergo videt q̄ hō nō debeat habē fidē iplicitā in fide alteri⁹ boīs: sz in cognitiōe dei. ¶ Sn null⁹ peccat si se ꝺformet sue regule.sz maiozes sunt p̄lati vel etiā doctozes: si ergo simplices debēt habē iplicitā fidē in fide maioꝝ nō peccaret aliq̄s simplex dicens aliq̄d ꝺ fidē si ab aliquo magistro vel p̄lato p̄dicaret:q̄ falsum videt. ¶ Sn illud in quo iplicat cognitio alicui⁹ oportet eē notū: sicut q̄ hz sciaz alicui⁹ pticularis iplicitā in vlīb⁹ p̄ncipiis oportet q̄ illa p̄ncipia cognoscat:g̃ hō nō oz habē iplicitā fidē in cognitiōe alteri⁹ boīs. ¶ Sz 3.oīs addiscēs hz fidē iplicitā in cognitione docētis:q̄ sm ph̄m oportet credē addiscentē.sz maiozes positi sunt ad docēdū fidē minozib⁹: ergo minozes debēt habē fidē iplicitā in cognitiōe maioꝝ. ¶ Sn b⁹ pz p auctozitatē inductā in lr̄a. ¶ Rō dicēdū ad p̄mā q̄stionē q̄ ad salutē aliq̄s ꝺupliciter pueni.t.quidē enī nō pueniūt merito p̄pzio sz merito alieno sīc pueri ꝛ stulti baptisati q̄b⁹ suffragat meritū xp̄i cui⁹ fcī sunt pticipes in p̄ceptiōe sacr̄i:q̄ meritū p̄p̄riū habē nō p̄nt cū nō hēant vsū li.ar.q̄ō exigit ad meritū. Quicūq̄ aūt vsū li.ar.hūt tenent ad merita xp̄i ꝛ meritū p̄p̄riū addē.meritū aūt ꝺsistit in actu virtutū:vñ ad salutē ipsoꝝ oportet q̄ sit et actus ꝛ habit⁹ virtutū. Act⁹ āt oīuz virtutū dependet ab actu fidei q̄ intensionē dirigit.vñ in oī q̄ hz li.ar.exigit ad salutē ei⁹ q̄ hēat actū fidei ꝛ nō solū habitū. Fides āt nō p̄t exire in actū nisi aliq̄d determinate ꝛ explicite cognoscēdo q̄ō ad fidē pertineat. Et iō oī ei q̄ hz vsum li.ar.habē fidē explicitā q̄tū ad aliq̄d est de necessitate salutis. ¶ Ad p̄mū g̃ dicēdū q̄ in his que sunt necessaria ad salutem nunq̄ deus homini querēti suā salutē deest vel defuit nisi ex culpa sua remaneat.vñ explicatio eoꝝ q̄ sunt de necessitate salutis vel diuinitus hoī p̄uidet p p̄dicatorē fidei.sīc p̄z de Cornelio act.x vel p reuelationē q̄ suppositā in p̄tāte li.ar.est vt in actū fidei exeat. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ si kal' facēt q̄ō in se est de q̄rēdo salutē de⁹ illi aliquo dictoꝝ modoꝝ p̄uidet de salute sua. ¶ Ad tertiū p̄z solutio p ea q̄ dicta sunt. ¶ Ad q̄rtū dicendū q̄ ea q̄ supza rationē ad fidē pertinētia nō ꝓponunt boīb⁹ simplicib⁹ ita q̄ res ipsa discutiat:sz in vboꝝ enigmate quib⁹ assentiāt.ꝛ iō oī eē fides vboꝝ:vt supza di.p̄cedēti dictū est. ¶ Ad secūdā q̄nē dicendū q̄ actus fidei ad b⁹ est necessari⁹ ad salutē q̄ intētionē dirigit in oīb⁹ actib⁹ aliarū virtutū. Et iō tantū oportet habē vnicuiq̄ de fide explicita quantū sufficit ad dirigēdū ip̄m in finē vltimū. vñ nō est de necessitate salutis vt hō oēs articulos fidei explicite cognoscat:q̄ sine aliquoꝝ explicatiōe p̄t hō habē rectā intentionē in finē. Et p b⁹ pz rñsio ad p̄mū: q̄ nō est eadē rō de oīb⁹ articulis. ¶ Ad secundū dicendū q̄ p̄ncipia vlia in quib⁹ implicat cognitio pticulariū cōclusionū sunt boī nota p lumē nāle. Et iō q̄tū ad iplicitā cognitionē scie nō distinguitur vn⁹ hō ab altero.sed lumē fidei sm q̄ō habet cognitio iplicita est lumē infusū q̄ō vni infundit ꝛ alij nō. Et iō non est simil' rō. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ ad p̄cepta negatiua tenemur semp ꝛ ad semp: ꝛ p b⁹ vitant sufficiēter pctā trāsgressionis.sz ad p̄cepta affirmatiua tenet hō semp sz nō ad semper:sed loco ꝛ tpe determinato.p̄cepta aūt affirmatiua sunt de actib⁹ virtutū:ergo ad actū virtut' semp exercēdū hō nō tenet nec q̄tū ad oēs modos quib⁹ p̄t ille actus exerceri. sz sufficit q̄ hō tpe debito operet:ꝛ iō etiā nō oportet q̄ hēat explicitā cognitionē de oīb⁹ articul' fidei.sz de aliquibus q̄ sunt necessarij sm tps illud.ꝛ p b⁹ sufficiēter vitantur oēs errores ꝛ dubitatiōes:q̄ sicut habit⁹ tēperātie inclinat ad resistēdū luxurie:ita habit⁹ fidei inclinat ad resistēdū oībus q̄ sunt ꝺ fidez.vñ in tpe qñ emergit necessitas explicite cognoscēdi vel ꝓpter doctrinā ꝺziā q̄ imminet:vel ꝓpter motū dubiū q̄ insurgit tūc hō fideī ex inclinatiōe fidei nō ꝺsentit his q̄ sunt ꝺ fidē:sz differt a sensu quousq̄ pleni⁹ instruatur. ¶ Ad tertiā questionē dicēdū q̄ explicare articulos fidei ꝺtingit dupliciter. Uno mō q̄tū ad ipsoꝝ articuloꝝ substātiam sm q̄ hō ipsos articulos distincte scit. Alio mō q̄tū ad ea q̄ in articul' ꝺtinēt iplicite:q̄ō q̄dē ꝺtingit dū hō scit ea q̄ ex articul' ꝺsequunt' : ꝛ vim vitatis ipsoꝝ articuloꝝ p quā p̄nt defendi ab oī impugnatiōe. Ad p̄mā q̄dē explicationē totalē tenent oēs q̄ hūt officiū docēdi fidē siue ex gradu dignitat sicut sacerdotes:siue ex reuelatiōe sicut ꝓphē: siue ex ministerio sicut doctozes ꝛ p̄dicatozes.nō aūt alij quib⁹ nō incūbit officiū docēdi fidē: q̄ cū ipsi nō habeant nisi seipsos regulare sufficit eis illos articulos cognoscē p quos possint ꝓp̄riā intētionē dirigē in finē vltimū. Ad secūdā aūt explicationē articuloꝝ nō tenet aliq̄s totaliē vt sciat oīa explicare q̄ in articul' de salute ꝺtinent: q̄ b⁹ nō p̄t esse nisi in patria vbi ipsa articuloꝝ vitas plene videbit:sz vnusquisq̄ cui incūbit officiū instruēdi alios de fide q̄ dicunt maiozes tenent tantū scire de ista explicatiōe quantū pertinet ad suū officiū. Sz ad hāc explicationē minozes quibus officiū docēdi nō incūbit nō tenent. ¶ Ad p̄mū ergo dicendū q̄ nō ꝺdēnant simplices p hēticis:q̄ nesciunt articulos:sz q̄ ptinacie defendūt ea q̄ sunt ꝺzia articul': q̄ō nō facerent nisi p heresim fidē corruptā haberēt. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ ex hocipso q̄ aliq̄s docēdi officiū assumit obligat ad sciēdū ea q̄ docē oz. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ maiozes non dicunt q̄ magis sciūt:sed quib⁹ incūbit officiū docēdi fidē q̄ q̄ñq̄ pctis exigētib⁹ min⁹ sciūt: quib⁹ dicit Ose.v. Quia sciaz repulisti repellāte ꝛ ego ne sacerdotio fungaris mihi. Nec tñ ex scia q̄ ab eis exigit aliq̄ō incōmodū reportāt: q̄ habē sciētiā eis est honorificū. ¶ Ad q̄rtā q̄nē dicēdū q̄ illi quib⁹ incūbit officiū docēdi fidē sunt medij inter deū ꝛ

homines. vnde respectu dei sunt homines: z respectu hominū sunt diij inq̃ntū diuine cognitiōis participes sunt p scīaz scripturarū: vel p reuelationē: vt dr̄ Jo. x. Illos dixit deos ad quos sermo dei fact⁹ est. z ideo oportet q̄ minores q̄ ab eis de fide doceri debēt habeāt fidem implicitā in fide illorū: nō inquantū hoīes sunt: sz inq̃ntū sunt participatiōe diij. ¶ Ad primū g̃ dicendū q̄ determinatio cognitio p̄ncipiorū demōstratiōis ex sensu acq̃rit. vñ ad eor determinatiōez doctrina nō indigem⁹. z in his p̄ncipijs hō bz a p̄ncipio inplicitā sciētiā omniū q̄ sequūt bz nihilomin⁹ sciētiā implicitā in cognitione alteri⁹ sciētis inq̃ntū oportet eū p doctrinā scīaz accipe: q̄ oportet addiscentē credere. z iō nō est sīle de scīa z fide: q̄ nō sunt nobis innata alīq̄ p̄ncipia nālia ad q̄ nō reduci articuli fidei. sed tota determinatio fidei est in nobis p doctrinā: z iō oportet in cognitiōe hoīs habē fidez implicitā. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ sicut in mouētib⁹ inuenitur primū mouēs quod est mouēs nō motū: z sm mouens quod est mouēs z motū: post quod ē id quod est motū tm̄: ita etiā est in regulātib⁹ q̄ ē aliq̄d q̄ō ē regulās z nullo mō regulatū. z hec est ratio p̄me regule z tale est de⁹. Est z regulans regulatū: z talis regula humane fidei est hō diuin⁹: sic etiā ph̄s dicit in. iij. ethic. virtuosus est mensura omniū humanor actuū. Regulatū aūt tantū sunt ipsi minores. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ sicut hō debet obedire inferiori potestati in his tm̄ in quib⁹ nō repugnat potestas supior: ita etiā debet hō se p̄me regule in oīb⁹ cōmensurare sm suū modū. Sed cūde aūt regule debet se hō cōmensurare in his in quib⁹ nō discordat a p̄ma regula: q̄ in his in quib⁹ discordat iam nō est regula. Et ppter hoc p̄lato ecclie nō tenet determinatiōi alterius ecclie. Et ideo Augustinus dicit in epistola ad Hieronymum: q̄ in his que nō sunt de necessitate salutis: nō debet dari occasio dissensionis. Et ideo si aliquis sanctus vel doctor nō tenet ea que determinata sunt a tota ecclia: nō propter hoc est hereticus. Et ppter hoc p̄lato ecclie nō debet imponere nouos articulos fidei: sed determinare ea que sunt fidei: ne fides videat esse humana. Et ideo dicit Dionysius in epistola ad Demophilum: Tu autem o amice hec sacra scripta transcendere ne studeas: nec nos ea que dicta sunt ab eis: que nō dicta sunt: audeamus dicere. Et Apostolus dicit Gal. i. Si nos aut angelus de celo evangelizet vobis p̄ter quod evangelizauimus vobis anathema sit. ¶ Ad quartū dicendū q̄ sicut dicit Augustinus in epistola ad Hieronymum: Ego hoc tantū honorem debeo solis illis scriptorib⁹ qui iam canonici appellant: vt nullum eorum in scribendo aliquid errasse firmissime credam. Alios autē sic lego: vt quātalibet sanctitate doctrina q̄ polleant: nō ideo verum putem: quia ipsi ita senserunt: sed quia vel per illos auctores canonicos: vel per probabilē rationē: aliquid accepi quod a vero nō abhorreat. Et hoc modo Augustinus legit libros aliorum doctorum. Et ideo si in libris aliorum doctorum inueniatur aliquid quod sit contra fidē: vel contra bonos mores: manifestum est quod non est intelligendum sicut sonat. Et si intelligi possit sicut sonat: vel sicut exponitur a doctore: vel sicut ipse videtur sentire: manifestum est quod non est ei credendum. Et si sit liber alicuius doctoris: vel sermo

dupliciter attenditur. s. fm obiecta: z fm efficaciã actus circa obiectũ. Quia autẽ habitus specificatur ex obiecto: ideo prima quantitas est habitui essentialis. z fm hanc attenditᵉ magnitudo fidei que est fm articulorᵉ quãtitatẽ. z ideo fm hanc quantitatẽ fides non crescit nec deficit: cum semp eadem maneat. Efficacia autẽ in agẽdo est ex conditione agentis. z ideo q̃tũ ad alias res magnitudines potest fides proficere ipsa manente eadem fm diuersas hominũ conditiones. In actu autẽ fidei tria inueniunᵗ fm que potest efficacie quãtitas fidei attendi. duo fm naturã proprium. s. cogitare. z fm hoc dicitᵉ fides magna cognitione. z assentire: z fm hoc dicitᵉ fides magna constantia: quia assensus certitudinẽ z determinationẽ importat: vt supra di. xxiij. dictũ est. Tertiũ aũt est in actu fidei fm q̃ informatᵉ charitate: z fm hoc dicitur fides magna deuotione. Sed quia certitudo fidei est ex volũtate determinãte intellectũ ad vnũ: z similiter formatio ex charitate que est in volũtate. volũtas autez est dña sui actus etiã fm quodcũq; tempus: ideo per se loquendo magnitudinis fidei que est fm constantiã z deuotionẽ attenditur profectus fm promptitudinẽ voluntatis que est ex gratia non ex successione temporũ nisi per accidens inq̃ntũ in aliquo tempore sit plenior influentia gratie q̃z in alio q̃tũ ad cõmunez statũ q̃uis non q̃tũ ad omnes personas. Sed cogitare ad intellectũ pertinet cuiᵒ virtutes experimẽto indigent z tempore: vt dicitᵉ. ij. ethi. z ideo quantitas fidei que est fm cognitionẽ articulorũ per se loquẽdo crescit fm diuersitatẽ temporis. ¶ Ad primũ ergo dicẽdũ q̃ charitas in volũtate est. Ea autẽ que ad volũtatẽ pertinẽt non indigent experimẽto z tẽpore sicut ea que sunt in intellectu in quo est fides nisi quatenᵒ oportet q̃ per exercitiũ acquiratur habitus: quod de charitate non est. Et ideo profectus charitatis proprie loquendo non attenditur fm diuersa tẽpora nisi per accidens inquantũ tempore redemptionis plenior infunditur gratia q̃tũ ad cõmunẽ statũ: non autẽ q̃tũ ad omnes singulares personas. ¶ Ad secũdũ dicẽdũ q̃ hoc q̃ scientie profecerũt per successionẽ temporũ non tũ est ex imperfectione inuentorũ: sed etiam ex impotentia addiscẽtium qui a principio totũ capere non possunt. z ita in his q̃ fidei sunt accidit q̃ oportuit paulatim humanũ intellectum assuefieri ad ea que fidei sunt. propter quod dñs discipulis dixit Multa habeo vobis dicere sed non potestis portare mõ Jo. xvi. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q̃ illi qui imediate a deo fidei cognitionẽ receperũt q̃tũ ad ea que eis non explicabantur nõ habebant fidem implicitã in fide alterius hominis: sed in cognitione ipsius dei cui reponebãt id quod de secretis diuine sapientie eis fuerat reuelatũ. ¶ Ad quartũ dicẽdũ q̃ articulus dicitᵉ indiuisibilis veritas q̃tũ ad id quod actu explicatur in articulo: sed est diuisibilis q̃tũ ad ea que potentia continentᵉ in articulo fm q̃ q̃ dicit vnũ quodãmõ dicit multa. z hec sunt ea que precedunt ad articulũ: z consequunᵗ ad ipsum: z q̃tũ ad hoc potest explicari z diuidi articulus fidei. ¶ Ad quintũ dicẽdũ q̃ aliquid quod in articulo continetur explicari potest dupliciter. Uno modo fm q̃ vnus articulus continetᵉ q̃q; in alio: vel duo in vno cõi: sicut resurrectio mortuorᵉ ꝺtinetᵉ quodãmõ in resurrectiõe xpi. z passio z incarnatio in hoc cõi qõ est misteriũ redemptionis. z sic fides implicita explicatᵉ in articulᵒ fidei determinatis. z hec explicatio cõpleta est p xpm: vnde eiᵒ doctrine q̃tũ ad essentialia fidei: nec addere: nec diminuere licet vt dicitᵉ Apoc. vlti. sz ante xpi aduentũ nõ erat cõpleta: vnde etiam q̃tũ ad maiores crescebat fm diuersa tempora. Alio modo id quod in articulo continetᵉ non est articulus sz aliquid concomitans articulũ. z q̃tũ ad hoc põt fides quotidie explicari: z p studiũ scõrᵉ magis z magis explicita fuit. ¶ Ad secũdã qõnẽ dicẽdũ q̃ ad fidẽ redẽptoris tripliciter se habet humanũ genus fm diuersa tpa. In primo enĩ statu ante pctũ nõ oportebat ab aliquo hoĩe haberi fidẽ explicitã de redemptore: qz nondũ seruitᵒ erat inducta. sz sufficiebat haberi fidẽ implicitã in cognitiõe dei: vt. s. hõ crederet q̃ deus ei ꝓuideret in eis que eẽnt necessaria ad salutẽ. In secũdo aũt statu post pctũ ante aduentũ xpi q̃dã habebãt fidẽ explicitã de redẽptore quibᵒ reuelatio facta erat q̃ maiores dicebantᵉ. Quidã aũt vt minores fidem implicitã habebant in fide maiorũ: vnde z eis sacrm redẽptiõis sub signis sacrificiorũ ꝓponebatᵉ. In tertio autẽ statu post aduentũ xpi: qz iam misteriũ redẽptionis impletũ est z corporaliter z visibiliter z p̃dicatũ oẽs tenentᵉ ad explicite credendũ: Etiã aliq̃s instructorẽ nõ haberet deᵒ ei reuelaret nisi ex sua culpa remaneret. ¶ Ad primũ ergo dicẽdũ q̃ angeli primitus misteriũ incarnatiõis sunt edocti q̃z hoĩes vt dicit Dio. iiij. ca. ce. ierar. q̃tũ ad ipsã substantiã eiᵒ: qõ credẽdũ est q̃tuis nõ q̃tũ ad oẽs circũstantias articulorᵉ quas postea rebᵒ euenientibᵒ cognouerũt. Et de hoc plenᵒ dictũ est in. ij. li. di. xj ¶ Ad secundũ dicẽdũ q̃ auctoritates inducte in littera loquunᵗ post peccatũ siue ante legẽ siue post. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q̃ q̃uis alijs gentibᵒ nõ esset data lex diuinitus cõmuniter oĩbᵒ sicut iudeis ex quibᵒ nascitur erat xps: z sic oportebat in eis potius fidẽ vigere: tũ multis etiã gẽtilibᵒ reuelationes p angelos facte sunt etiam de xpo: sicut patet de sibilla que de xpo exp̃sse prophetauit. In historiis romanis etiam legitᵉ q̃ tempore cõstantini impatoris inuentũ fuit in grecia quoddã corpus in sepulchro quodam habens lamiñã auream supra pectus in qua scriptũ erat Xps nascetᵉ ex virgine z credo in eũ o sol sub helene z constantini tẽporibus iterũ me videbis. Illi etiã quibᵒ spũalis reuelatio facta non fuerat saluari poterũt: etiã si nihil de lege moysi audissent neq; aliquid dea scirẽt: quia lex illa nõ erat omnibᵒ data sed tm̃ iudeis: vnde alij non peccabant si legis obseruãtias nõ seruarẽt. Secus aũt est de lege xpi que omnibᵒ promulgata est. Saluabantᵉ tm̃ fide implicita redẽptoris implicando fidem suam in cognitione dei vel eorũ qui a deo docti erant indeterminate quicũq; illi essent: sicut maiores iudeorũ q̃tũ ad ea que eis nondũ fuerãt reuelata: oũ tm̃ cõtrarium pertinaciter nõ tenerẽt cõtra predicantẽ fidem. ¶ Ad quartũ dicẽdũ q̃ q̃uis ad cognitionẽ redemptoris nõ sufficeret natura per se: sufficiebat tm̃ cum lege scripta tpe legis: Ante legẽ vo adiuta p gratiã. ¶ Ad tertiã qõnẽ dicendũ q̃ fides explicita ad hoc necessaria est q̃ in finẽ vltimũ intentionẽ dirigat. Et qz per peccatũ homo ab illo fine abductus fuerat: nõ poterat reduci nisi p mediatorẽ dei z hominũ dominũ ieſum xp̃m. ideo post peccatũ oportuit haberi cognitionẽ explicitã de redemptore: z precipue q̃tũ ad ea quibᵒ nos in finez reduxit victo hoste quo captiui detinebamur. Ad hoc aũt q̃ nos in finẽ reduceret quattuor requirebanᵗ. Primũ ẽ q̃ propugnator noster instrueretᵉ: qõ factũ est in nativitate. Secũdũ est q̃ ꝓpugnaret: quod factũ est in passione. Tertiũ est q̃ vinceret: quod factũ est in resurrectione q̃ eternitatis aditũ devicta morte reseravit. Quarto q̃ via rectorie sue omnes suos participes faceret. z hoc erit in iudicio q̃ bonis bona: z malis mala reddet. Et iõ ista precipue requirebanᵗ vt de redẽptore explicite scirentᵉ. Tm̃ possibile est q̃ fm diuersa tempora horᵒ distinctio z explicatio ante xpi aduentum creuit: vt q̃nto aduẽtui saluatoris viciniores existerẽt tãto sacra salutis plenᵒ ꝓceperint: vt dicit Gregᵒ. Et fm hᵒtraq; opinio in lra posita põt habẽ vitatẽ. prima q̃tũ ad ꝓpinquos. secũda q̃tũ ad remotos. ¶ Ad primũ g̃ dicẽdus q̃ ioannes baptista hos articulos plenissime sciuit: vñ de his nõ dubitauit. potuit aũt dubitare fine p̃iudicio salutis de alio articulo passiõis iplicite tũc tpis. s. de descẽsu ad inferos nõ ptinacitᵉ: qõ pz qz doceri q̃rebat. Uel dicẽdũ vt alij dicũt q̃ ipse nõ dubitauit: sz q̃si dubitasse visus ẽ inq̃ntũ q̃situit nõ ꝓpter se sz ꝓpter suos discipulos instruendos. vel fuit dubitatio non ignorãtie sz ãmirationis z pietatis. ¶ Ad secundũ dicendũ q̃ articulus cõceptionis implicite ꝺtinebatᵉ in articulo natiuitatis: inquãtũ est via ad nativitatẽ. Articulus aũt de descẽsu ad inferos in articulo de pas-

sione. Articulus aũt de ascensione in articulo de resurrectione: quia ibi terminat victoria resurgẽtis. Unde patz respõsio ad tertiũ z quartũ. ¶ Ad quintũ dicendũz q̃ in iudicio xp̃us nihil nobis merebit: sed id quod pr̃i meruit reddet. ¶ Ad quartã q̃stionẽ dicẽdũ q̃ per missiões dinarũ psonarum in nos. homo in finẽ vltimũ ducit nõ solũ post peccatũ: sed etiaz ante peccatũ. z ideo explicita cognitio de trinitate fuit necessaria nõ solũ post pctũ: sz etiã añ pctũ. Nõ tñ eodẽ mõ ante aduentũ xp̃i z post: quia ante aduentũ soli maiores de hoc fidẽ explicitaz habuerunt. post incarnationem vero omnes fidẽ explicitam de trib⁹ personis habere tenent sicut z de mysterio incarnationis q̃ cognosci non potest nisi cognoscatur personarũ distinctio. Et quia sacramenta salutis cũ inuocatiõe trinitatis cõferunt. ¶ Ad pr̃imũ ergo dicẽdũ q̃ apostolus posuit illa que oportuit credi explicite a quolibet hoĩe in quocunq̃ statu hoc nõ fuit cognitio trinitatis. ¶ Ad secundũ dicẽdũ q̃ ad dirigendũ in finẽ nõ solũ oportz cognoscere finẽ: sed etiã ea sine q̃bus in finẽ iri nõ potest. z ideo oportuit habere cognitionẽ explicitã de fide trinitatis: quia sine earuz missione in finem beatitudinis veniri nõ potest. ¶ Ad tertium dicẽdũ q̃ nõ erat necessariũ vt explicite oẽs cognoscerẽt. ideo nõ fuit positũ mysteriũ trinitatis manifestate in vete. tes. sed velate. vt sapientes capere possent. Sicut in ecclesia aliqui sunt minus capaces. Cõtra modo nõ sufficit ad salutẽ vt etiã explicite mysteriũ incarnatiõis credat. Dicenduz q̃ est similitudo non quãtũ ad omnia: sed quãtũ ad quedã de articulis: quia nesciunt eos distinguere q̃uis explicite cognoscãt illud qõ in articulis cõtinetur. Tenent aũt explicite illos articulos scire de quibus ecclesia solẽnisat z facit continuam mentionẽ sicut de trinitate. Credunt hoc qõ ignorant. Hoc est contra illud quod superi⁹ dictum est q̃ fides non est de ignotis. dicendũ q̃ sicut implicite credit: ita z implicite cognoscit. dicitur autẽ ignorari quod nescit explicite. Solet etiam queri de fide cornelij. Sciendũ q̃ Cornelius habebat fidẽ explicitam de mysterio incarnationis q̃uis suffecisset ei ad salutẽ etiã si de hoc fidẽ implicitã habuisset: sz nõ habebat fidem distinctã de tẽpore incarnationis. z ideo quia hoc iam incipiebat esse necessariũ ad salutẽ: missus fuit petrus ad eũ instruẽdũ. Illud etiã nõ est ptermittẽdũ. de hac equalitate habituũ z opatiõe dicet infra dis. xxxvi. Tamẽ sciẽdũ q̃ operatiões. hic videt noiare operatiões virtutes regulãtes in ope exteriori: sicut sũt virtutes cardinales: que etiã habẽt act⁹ interiores scõm quos oportz istã equalitatẽ attẽdi: vel si loquit de operib⁹ exteriorib⁹: attẽdẽda ẽ equalitas q̃tũ ad cõfirmationẽ operis magis q̃z fm quãtitatem act⁹: quia interdũ aliq̃s ex maiori charitate facit opa ex suo genere minora: q̃z ali⁹ maiora. Nõ autem post fidẽ. Cõtra Matth. j. Abrahã genuit Isaac. Isaac Jacob. i. fides spem spes charitatẽ. dicendũ q̃ intelligit q̃tũ ad act⁹ nõ q̃tũ ad habitus. Non q̃ fides z spes eã. Cõtra aliquis habet fidez qui nõ habet charitatẽ sic q̃ ficte accedit ad baptismũ: fidez tãtũ habẽs dicendum q̃ loq̃t de fide z spe fm q̃ est virtus.

DISTINCTIO .XXVI.

De spe quid sit.

Est aũt spes virt⁹ qua spũalia z eterna bona sperant. i. cũ fiducia expectãt. Est eni spes certa expectatio future beatitudinis veniẽs ex dei gratia z ex p̃cedẽtib⁹ meritis: vl ipsaz spem quã natura p̃cit charitas: vel speratã rem. i. beatitudinẽ eternã. Sine meritis. n. aliquid sperare non spes: sed p̃sumptio dici potest.

De quibus sit spes.

Et sicut fides ita z spes est de inuisibilib⁹ vnde Aug⁹. Fidẽ appellamus earũ rerũ q̃ nõ videt. De spe quoq̃z dicit. Spes que videt nõ ẽ spes. Qõ eni videt q̃s quid sperat. Qõ attinet ad nõ videre: vel q̃ credũt: vel que sperant fidei speiq̃z cõe ẽ. Distinguit tñ fides a spe: sicut vocabulo: ita rõnabili differẽtia. Est eni fides malaz rez z bonaz: q: z bona creditz z malaz hoc fide bona nõ mala. Est etiã fides: z ptaz rez z p̃sentiũz futurarũ. Credim⁹ eni morte xp̃i q̃ iã pterijt: credimus sessionẽ que nũc est. Credim⁹ venturuz ad iudicãdũ: qõ futurũ est. Itẽ fides z suaz rerũ ẽ z alienarũ. Nã se quisq̃z credit esse cepisse: nec fuisse vti q̃z sempiternũ. Et alia atq̃z alia non modo de alijs hoib⁹ multa que ad religionẽ pertinẽt: verũ etiam de angelis credim⁹. Spes aũt nõ nisi bonarũ rerũ est: nec nisi futurarũ rerũ z ad deũ pertinentiũ: qui earum speciem gerere perhibetur.

¶ Redit ad p̃missam questionẽ: an scilicet fides z spes in christo fuerint.

Post hoc superest inuestigare vtrũ fides et spes in xp̃o fuerint. vnde tractat⁹ ille sum p̃sit exordiũ. Quibusdã nõ indocte videt fidẽ virtutẽ z spem in eo nõ fuisse: sicut in sanctis iam beatificatis vl in angelis non sunt: z tñ sancti credunt z sperãt resurrectionẽ futurã. z angeli eãdem credũt: nec tamẽ in eis fides vel spes virt⁹ est quia z deo per spẽm cõtemplando fruunt: z in dei verbo resurrectionẽ futuram siue iudiciũ non per speculũ z in enigmate: sz p̃clarissime inspiciũt. Si .n. q: credũt resurrectionẽ futurã. iõvez ẽ eos fidẽ hãe: ergo ea p̃sũmata post iudiciũ similiter z fidẽ hãe dicẽt: q: credẽt eã pteritã: Sz sicut tunc credẽt: nec tñ fidẽ q̃ fideles facit habebũt: q: non credẽt absq̃z scia: q̃ nõ erit enigmatica: sz per spẽm: ita z mõ credũt z sperãt resurrectionẽ: nec tñ fidẽ hñt: q: credẽdo cognoscũt. venit. n. eis qõ pfectũ ẽ z euacuatũ ẽ qõ ex pte est. venit eni cognitio z euacuata ẽ fides. venit spes z defuit spes: ita z xp̃s in q̃ fuerũt bona p̃ie: credidit q̃dẽ z sperauit resurrectionem tertia die futurã p q̃ z patrẽ orauit: nec tñ fidẽ vtutẽ vel spez habuit: q: nõ enigmaticã z specularẽ: sz clarissimã de ea cognitõez habuit q: nõ pfecti⁹ eã cognouit pteritã q̃z intellexit futurã. Sperauit tñ xp̃s sicut in psal. ait. In te do. spe. nec tñ fidẽ vl spem vtutez habuit: q: p spẽm videbat ea q̃ credebat. De antiq̃s vo patrib⁹: q: apud inferos vsq̃z ad passionẽ tenebãt nõ incõgrue dici põt q̃ fidẽ z spem vtutẽ habuerint: q: credebãt z sperabãt se visuros deũ per speciẽ q̃liter eũ tũc nõ videbãt: q: eis nõ patuit cognitio dei p speciẽ ante passionẽ xp̃i: qua cõsũmata a fide transierunt ad speciem.

¶ Postq̃z magister determinauit de fide: hic scõo de determinat de spe. Et diuidit in duas ptes. In p̃ma determinat de spe. in scõa oñdit in q̃b⁹ spes inueniẽt ibi: Post h̃ superest inuest. Circa p̃mũz duo facit. p̃mo determinat de spe fm se. In scõa de spe p cõparationẽ ad fidẽ ibi: Et sic fides. Et circa h̃ d. fa. p̃mo ostẽdit conuenientiã inter fidẽ z spem. scõo dif-

ferētiā ibi distinguit tm̄ ¶ Post hoc supest: ¶ Dic oēdit quoz fit habere fidē. z circa hoc d. fa. ꝑmo inqrit vtz in xp̄o fuerit fides. scōo vtz in antiqs patrib⁹ libro existētib⁹ ibi: Antiqs vero patrib⁹. ¶ Dic q̄rit duo. ꝑmo de spe fm q ē passio. scōo de ipsa fm q est virtus. ¶ Questio prima.

Circa ꝑmū q̄rit q̄nqz. ꝑmo vtz spes sit passio ī quo sit. tertio de differētia ei⁹ ad alias passiōes. quarto vtrū sit vna de quatuor passionib⁹ principalibus. quinto vtrum possit esse in parte intellectiua.

Ad ꝑmū sic ꝓcedit. videt q spes non sit passio. spes enī est expectatio: sz expectatio dic̄ īmobilitatē: cuz ergo oīs passio in motu cōsistat. videt q spes nō sit passio. ¶ Ꝑ oppositā sūt in eodē genere. sz ph̄s. vij. phi. dicit spem ꝺtra memoriā diuidēs actiōes vtriusq; ab inuicē: cū ergo memoria nō sit passio: nec spes passio erit. ¶ Ꝑ expectare a spectādo dr̄. spectare aūt est videre: cū ergo videre nō sit passio aīalis fm q ꝓprie loq̄mur de passionib⁹ aīe in parte videt q spes que est expectatio nō sit passio. ¶ Ꝑ passio aīe in pte sensitiua est vt dicit ph̄s in. vij. phi. sz spes cū sit de futuro bono nō pōt esse in pte sensitiua: q; sensus ē ꝓsentiū tātū: ergo spes nō ē passio ¶ Ꝑ nihil patit nisi ex ꝓsentia agētis: sz spes nō est de ꝓsentib⁹: sz de futuris: ergo nō est passio. ¶ Sed cōtra spes cōtra timorē diuidit: sz timor est passio: ergo z spes. ¶ Ꝑ spes ad appetitiuā potentiā pertinet: q; habet bonū ꝓ obiecto: sz mot⁹ appetitiue ꝓtis dicit passio aīe: q; ad eū sequit delectatio z tristicia q̄ ꝓprie est passionū vt dr̄ in. ij. Ethi. ergo vt pri⁹. ¶ Ꝑ ꝓsens z ꝓteritū nō diuersificāt gen⁹: sz gaudiū q̄ de ꝓsenti bono est in genere passionis: ergo z spes que est de bono futuro. ¶ R⁹ dicendū q; sicut pri⁹ dis. xv. dictū ē. q̄uis oīs opatio potētiarū aīe q̄ per sua obiecta in actū reducūt sic intellect⁹ possibilis sensus z appetit⁹ possunt dici passiones: tm̄ ꝓprie loquēdo passio est in opatiōib⁹ appetit⁹ sensitiue ptis fm q; Damas. dic̄ li. ij. li. q; passio est mot⁹ appetitiue virtutis sensibilis q̄ est ex imaginatiōe boni vl mali. Spes aūt dicit extēsionē appetit⁹ in illud q̄ appetibile est. Inuenit autez nō solū in hoīb⁹: sz etiā in alijs aīalib⁹ q̄ patz: q; inueniūt aīalia opari ꝓpter aliq̄ bonū futurū estimāt possibile: sic aues faciūt nidū ꝓpter filioz educationē: nec ꝓpter finem aliq̄d facerēt nisi in finē illū quasi eis possibilē tenderēt: q; nāles appetit⁹ nō ē impossibiliū. Siliter etiā patz q; vnum aīal aggredit aliud nō nisi ex spe victorie patz ergo q; spes sit in appetitu sensitiue ptis q̄ nobis z brutis cōis est: z ita sequit q; sit passio. ¶ Ad ꝑmū ergo dicendū q; appetitiue partis duplex ē mot⁹. s. ꝓsecutio z fuga. obiectū aūt spei q̄ est bonū difficile z arduū rōne sue bonitatis natū ē mouere ad ꝓsecutionē: sz rōne sue difficultatis natuz est mouere ad fugā. hic tm̄ mot⁹ retardat per spem. z ideo spes imporat motū ꝑmū in quo saluat rō passionis tm̄ inquiete ꝓtiue fm motum q̄ est fuga. ¶ Ad secūdū dicēdū q; diuiditur spes cōtra memoriā nō q̄tū ad essentiā suā: sz quātū ad effectū q̄ est cōis memorie z spei. s. delectatio. vñ nō sequit q; in genere conueniāt. ¶ Ad tertiū dicēdū q; frequēter noīa imponūt reb⁹ occultis ex suis signis sic essentiales differentie ex accidētib⁹ noīant. Signū aūt alicui⁹ q̄escētis cū extēsione appetit⁹ in aliq̄d desideratū solet esse q; frequenter visum dirigit in illud vt videat: sz ex aliq̄ pte ad ipsuz accedat z iō dispositio ꝓdicta quietis cū motu dr̄ expectatio ¶ Ad q̄rtū dicēdū q; sicut aīalia cognoscūt rōnē cōueniētis z nociui nō per inq̄sitionē rōnis vt hō: sz per instinctū nature q̄ dicit estimatio: ita etiā cognoscūt aliq̄d q̄ futuruz est sine hoc q; cognoscāt rōnē futuri nō conferendo ꝓsens ad futurū: sed ex instinctu naturali fm q; agūt ad aliq̄d agendum vel ex impulsu nature interioris vl exterioris: sicut q̄ agūt ad aliquid ad ꝓdicamētū de futuris que dependent ex motu celi quasi ex eo impulsa. vnde ex eoz operib⁹ hoīes possunt aliq̄d scire de huiusmodi futuris: sicut naute ꝓsciūt tēpestatē futurā ex motu delphinoz ad supficiē aque descendentiū. Et formice veniēte pluuia reponūt granū in cauernis. ¶ Ad q̄ntū dicēdū q; id q̄ est futurū fm rem pōt esse ꝓsens in imaginatiōe. Et q; bonū est natuz mouere appetitū fm q; est imaginatū vel intellectuz vnde dr̄ in. iij. de aīa. ideo ex tali ꝓsentia potest sequi passio in appetitu.

Ad secūdū sic ꝓcedit. videt q; spes non sit in alia vi q̄ in cōcupiscibili. Arduū enī vel difficile nō addit aliquā rōnē appetibilis supra bonum: q; difficile magis habet rōnē fugibilis q̄ appetibilis. Arduū aūt non differt a bono nō arduo nisi scōm magis z min⁹: sz vis concupiscibilis est boni q̄ desiderat: cuz ergo obiectū spei sit bonū arduum vel difficile videt q; spes sit in cōcupiscibili. ¶ Ꝑ sicut volūtas est bonū appetibilis in pte intellectiua: ita cōcupiscibilis in pte sensitiua: sed in pte intellectiua oē q̄ ad appetitū ptinet est volūtas: ergo z in pte sensitiua oē q̄ ad appetitū ptinet est vis cōcupiscibilis: z ita cū spes ad appetitū ptineat vt dictum est. videt q; sit in cōcupiscibili. ¶ Ꝑ gaudiū z delectatio in cōcupiscibili sunt: sz spes facit gaudiū. Ro. xij. spe gaudētes. Et delectationē vt dic̄ ph̄s in vij. phi. ergo spes est in cōcupiscibili. ¶ Ꝑ ꝓsens z futuruz nō diuersificāt appetitiuā potētiā cū accidāt appetibili inquātū huiusmōi: sz gaudiū z spei nō differūt nisi scōm id q; gaudiū est de bono ꝓsenti. spes aūt de bono futuro: ergo cū gaudiū sit in cōcupiscibili z spes in eodē erit. ¶ Ꝑ eiusdez est moueri ad terminū z in termino q̄escere: sz spes importat motū in aliquē terminū in quē cū aliq̄s deuenerit gaudet: cū ergo gaudere sit cōcupiscibilis z sperare erit cōcupiscibilis. ¶ Sz cōtra cōcupiscibilis p se loquēdo nō ordinatur ad arduū: sz magis irascibilis: cū ergo obiectū spei sit arduū opoztz q; spes nō sit ī cōcupiscibili: sz in irascibili. ¶ Ꝑ idē est subiectū cōtrarioz: sz spei opponit timor: cū ergo timor sit in irascibili nō in cōcupiscibili: sicut z audacia q̄ iterum timori opponit videt q; spes etiā sit in irascibili ¶ Ꝑ ira fine spe esse nō pōt vt dic̄ Auic̄. in. vj. de naturalib⁹. vñ ex offensa illa de cui⁹ vindicta nō est spes sicut cū quis a rege offendit nō est ira: sz odiū magis vel timor: ergo cum ira nō sit cōcupiscibili nec spes. ¶ R⁹ dicēdū q; potētie passiue variant fm q; sunt nate moueri a diuersis actiuis per se loquēdo. ꝓpriū aūt motiuū appetitiue vtutis est bonum apphensiuz. vnde oportz q; fm diuersas vtutes apphendentes sint etiā diuersi appetitus. s. appetit⁹ rōnis qui est de bono apprehēso fm rōnē vel intellectū. vñ est de bono apprehenso simpliciter z in vniuersali. z appetit⁹ sensitiu⁹ qui est de bono apphēso fm vires sensitiuas. vñ est de bono particulari z vt nūc. Sz q; potētia passiua nō extēdit se ad plura q̄ vtus sui actiui fm q; dic̄ Comen. in. ix. Meth. q; nulla potētia passiua est in natura cui nō rñdeat sua potētia activa naturalis. ideo appetit⁹ sensitiu⁹ ad illa tantū bona se extendit ad que se extēdit apphēsio sensitiua. Quia aūt vt dic̄ Dio. vij. ca. de di. no. dina sapiētia cōiūgit fines ꝑmoz ꝓncipijs secūdoz: q; oīs natura inferior in sui supmo attingit ad infimuz nature supioris fm q; ptcipat aliq̄d de natura supioris q̄uis deficiēter. ideo tam apphēsione q̄ in appetitu sensitiuo inuenit aliq̄d in quo sensitiuū rōnē attingit. Oz enī aīal imaginet formas apphēsas per sensuz hoc ē de natura sensitiue apphensionis fm se: sz q; apphendat illas intētiones que nō cadūt sub sensu: sicut amicitiaz odium z huiusmodi hoc ē sensitiue partis fm q; attingit rōnē. vnde pars illa in hoīb⁹ in q̄b⁹ est ꝓfectior ꝓpter cōiūctionem ad aīam rōnalē dicit rō particularis: q; cōfert de intētionib⁹ particularib⁹. in alijs aūt aīalib⁹: q; nō cōfert: sed ex instinctu nāli habet huiusmodi intētiones apphēdere nō dicit rō sz estimatio. Similiter etiā ex parte appetitus q; animal appetat ea que sunt conueniētia sensui delectationem faciēntia scōm naturam sensitiuam est z pertinet ad vim concupiscibilem: sed q; tendat in aliquod bonum quod nō facit delectationē in sensu: sed magis natum est facere tristiciaz ratione sui difficultatis: sic q; aīal appetit pugnā cum alio

animali vl aggredi aliā q̄cūq; difficultatē h̄ē in appetitu sensitiuo fm q̄ natura sensitiua attingit intellectiuā ꝛ h̄ pti net ad irascibilē. Et iō sicut estimatio ē alia vis q̄z imaginatio: ita irascibilis ē alia vis q̄z ocupiscibilis. obiectū. n. ocupiscibilis ē bonū qō natū ē facere delectationē in sensu: irascibilis aūt bonū qō difficultatē habet. Et q; quod est difficile non est appetibile inquantuz huiusmodi: sed vel in ordine ad aliud delectabile vel rōne bonitat; que difficultati admiscet. Conferre aūt vnū ad aliud ꝛ discernere intētionē difficultat; ꝛ bonitat; in vno ꝛ eodē ē rōnis. ideo ꝓpe istud bonū appetere ē rōnalis appetit⁹: sz cōuenit sensitiue fm q̄ attingit ꝑ quādā impfectā pticipationē ad rōnalē: nō q̄dez cōferēdo vel discernēdo: sz nāli instinctu mouet in illud sic dictū ē de estimatiōe. Et p hoc pz etiā q̄ irascibilis ē altioz q̄z cōcupiscibilis ꝛ ppinquor rōni. ꝛ iō incōtinēs ꝓpter ocupiscētiā q̄ nulla lege vtic magis ē turpis q̄z iracūd⁹ q̄ vtic legib⁹: sz puersis vt dr in. vij. Ethi. vñ etiā vicia q̄ sūt in concupiscibili sūt maiozis infamie quā ea q̄ sūt i irascibili. Ex bis ergo iā planū ē videre q̄ passio sit in irascibili ꝛ q̄ in cōcupiscibili. ois enī passio de cui⁹ intellectu ē appetit⁹ in bonū vl cōueniēs simplr ē in cōcupiscibili sic amor delectatio ꝛ busmōi ꝛ eoz opposita. Ois aūt passio de cui⁹ intellectu ē appetit⁹ in bonū cū circūstātia difficultat; ē in irascibili ꝛ busmōi sūt oia illa q̄ importāt bonū vel malū cū determinatiōe alicui⁹ quātitatis sic ira q̄ nō ex q̄libet lesiōe cōsurgit: sz ex ea q̄z pōt aliqs vindicare: ꝛ tū nō habet in ꝓmptu vindictā. Timor etiā nō est de quolibz malo: sz de malo cui nō pōt resisti vl difficulter resistic. Spes aūt importat motum appetit⁹ in aliq̄ bonū cōmēsuratū appetēti. Nō. n. ē de bono tāto ad qō nullo mō possit pueniri: nec iterū de tā paruo q̄ ꝓ nihilo habeat: sz de eo qō ē possibile haberi: ꝛ tñ ē difficile ad habēdū ꝓpter qō dr arduū. vñ pz q̄ spes fm q̄ est passio ē in irascibili. ¶ Ad ꝑmū ergo dicēdū q̄ difficile vl arduū addit quādā spālē rōnē bonitat; s. ꝑciositatē quādā ex h̄ ipso q̄ nō de facili habet: sic dr oē rarū carū. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ nā rōnal ex seipsa offerre hz ꝛ discernere. vñ bonū qō ē ex seipso appetibile vel qō indiget collatiōe ꝛ discretione ad h̄ q̄ appetat fm naturā rōnalis appbensionis appetitū rōnalē mouet. ꝛ ideo ex h̄ nō diuersificat appetit⁹ rōnalis: sz dr volūtas vl iter nō sic aūt est de appetitu sensitiuo vt pz ex dictis. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ inq̄tū spes est de difficili arduo nō delectat: sz magis affligit cuz ex h̄ ipso sit distās: sz inq̄tū ē de bono possibili acq̄ri sic facit delectationē: q; sicut qō ē in potētia iā hz inchoationē sui esse: ita qō appbēdic vt possibile adipisci appbēdic vt iā quodāmō ꝓsens. ꝛ iō spes delectationē facit. ꝛ hec delectatio nō ē in cōcupiscibili: sz in irascibili. q̄libet enī potētia appetit⁹ sibi conueniēs ꝛ de eo delectat vt infra dicet. bonū aūt arduū ex h̄ ipso q̄ ē possibile adipisci ē cōueniēs in irascibili. vnde in ipsuz tēdit. ¶ Ad quartū dicēdū q̄ obiectū irascibilis ē bonū difficile qō q̄nq; habz bonitatē ex ordine ad aliud. vñ in actu vel motu irascibilis ē duplex termin⁹. ꝑm⁹ ē primus fm q̄ terminat in obiectū ꝓpriū vt q̄ñ oscet victoriā. Et q; ꝓpriū obiectū irascibilis hz difficultatē. ideo nō ē delectabile alicui simplr: sz ē delectabile ei fm hāc vim cui⁹ act⁹ ē pfectus per h̄ q̄ ptingit ad obiectū ꝓpriū qō iā cōsecutū ē: sicut q̄ñ aliquis delectat de hoc q̄ vincit q̄z inimicus simpliciter sensibilē dolorē de vulneribus sustineat ꝛ de fatigatiōe tristiciā habeat. Et iō hec delectatio nō ē cōcupiscibilis: sz ē ꝓpe irascibilis: sic delectatio q̄ ē ꝓpria in actu videndi est ꝓpria ipsius visus. secūdus termin⁹ ē vltim⁹ finis in quē obiectū ꝓpriuz ordinatū ē. hoc aūt ē aliqd qō fm seipsuz ē cōueniēs ꝛ delectabile: sic q̄ aīal postq̄z vincit aliud aīal vtic ad libitū ꝓpa voluptate. Et hec delectatio ptinet ad cōcupiscibilē. Irascibilis enī ad obseruationē cōcupiscibilis ordinat vt. s. ꝓpter difficultatē interueniētē delectatio cōueniēs nō ꝑmittat Et ideo dicit Damas. in. ij. li. q̄ ira ē audax cōcupiscētie index ꝛ ꝓpter hoc etiā dic⁹ phs in. viij. de aīalib⁹ q̄ aīalia pugnāt adinuicē ꝓpter cibum ꝛ ꝓpter coitum: q; circa has delectatiōes ꝓcipue est cōcupiscibilis.

¶ Ad tertium sic ꝓcedit. videt q̄ spes non differat ab alijs passiōib⁹. spes enī iportat expectationē: sz oīs mot⁹ appetit⁹ videt eē expectatio q̄ nihil aliud dic q̄z ptēsionē in aliq̄ bonū: g̃ spes nō distinguit ab alijs passiōib⁹ q̄ ad appetitū ptinēt. ¶ Ꝑ expectatū bonū ē obiectū spei q̄ est expectatio: sz expectatū bonū ocupiscētiā ostituit vt dic Damas. ij. li. g̃ cōcupiscētia ē idē q̄ spes ¶ Ꝑ idē motus ē a termino ꝛ ī terminū: sz timor dic motū appetit⁹ a malo. spes aūt dic motū eiusdē in bonū: g̃ idē est timor ꝛ spes. ¶ Ꝑ sicut se hz albū ꝛ nigrū ad visuz: ita se hz bonū ꝛ malū ad appetitū: sz albū ꝛ nigrū nō diuersificāt nec potētiā visiuā nec passiōes ei⁹: g̃ nec bonū ꝛ malū diuersificāt passiones appetit⁹: ꝛ ita timor ꝛ spes nō sūt diuerse passiōes quāuis sint de bono ꝛ malo. ¶ Ꝑ spes vt dictū ē. dic ptēsionē appetit⁹ in aliq̄ arduū: sz h̄ idē inuenit in audacia ofidētia siue fiducia ꝛ ira: g̃ oīa ista sūt idē q̄ spes. ¶ Ꝑ hz otra quor diffinitiōes sūt diuerse: ꝛ ipsa differūt: sz diffinitio spei nō cōuenit alijs passiōib⁹: ergo ꝛ spes ab alijs passiōib⁹ distinguit. ¶ Ꝑ q̄cūq; sūt idē. vnū nō pōt esse sine altero: sz spes pōt esse sine alijs: g̃ spes ab alijs differt. ¶ Ꝑ motus differūt penes terminos: sz nō est idē termin⁹ seu obiectū spei ꝛ aliarū passionū: q; speratū bonū ē obiectuz spei. nō aūt ꝑ se loquēdo aliarū passionū: g̃ spes differt ab alijs passionib⁹ ¶ Ad⁹ dicēdū q̄ passiōes aīe de quib⁹ loq̄mur. ꝓmo distinguūt ex h̄ q̄ q̄dā importāt bonū ꝛ malū absolute ꝛ be pertinēt ad cōcupiscibilē. q̄dā vero iportāt aliquā mēsurā boni vel mali vt ex ꝓdict; pz ꝛ hec ptinēt ad irascibilē. Passionū ergo in cōcupiscibili existētiū. q̄dā iportāt habitudinē cōcupiscibilis ad suū obiectū. q̄dā vero motū ipsi⁹ respectu obiecti. q̄dā vero impressionē relictā in ipsa ex ꝑsentia obiecti. Cū aūt obiectū appetit⁹ sit bonū vel malū q̄libet istor per hec duo diuidit. Amor enī importat habitudinē cōcupiscibilis ad bonū odiū vero ad malū: q; amor amatū ponit cōnaturale: ꝛ q̄si vnū amāti cui⁹ cōtrariū facit odiū. Et q; hec habitudo pficit ex ꝑsentia obiecti: ideo amor fm pfectā sui rationē est habiti vt dic Aug⁹. Mot⁹ aūt cōcupiscibilis ī bonū dr desideriū. in malū aūt ē denoiat⁹: sz dicat fuga. Inpssio vero relicta ī cōcupiscibili ex ꝑsentia boni dr delectatio vel gaudiū: sz ꝑsentia mali dr tristicia vel dolor. Qualit aūt tristicia ꝛ dolor differūt supra dis. xv. dictū ē. Eodē etiā mō differūt delectatio sensibilis ꝛ gaudiū. Leticia aūt dic effectū gaudij in dilatatiōe cordis vñ dr leticia q̄si laticia. Exultatio aūt effectū ipsi⁹ in signis exteriorib⁹ inq̄tū gaudiū interi⁹ ad exteriora ꝓrūpēs quodāmō exilit. Quia aūt irascibilis ꝓpter cōcupiscibilē ē aīalib⁹ data vt nō deficiat in suo actu. ideo passiōes irascibilis ex passionib⁹ cōcupiscibilis originē habēt. Adiuuat aūt cōcupiscibilē irascibilis ꝛ ī bono ꝛ malo. In bono q̄dē vt delectabile cōcupiscibili conuenies nō obstāte difficultate ꝓsequat. In malo aūt nociuū difficile repellat. Passio g̃ irascibilis vel orit ex passiōe cōcupiscibilis quā facit appbēsio appetibilis vel quā facit ꝑsentia ipsi⁹. si ꝓmo mō vel respectu boni ꝛ h̄ vel possibilis cōsequi in qō tēdēdū est: ꝛ sic ē spes. vl nō possibilis qō dimittēdū est: ꝛ sic ē desperatio. Aut respectu mali ꝛ h̄ vl possibilis repelli cui resistēdū ē: ꝛ sic est audacia vel non possibilis repelli qō fugiēdū est. ꝛ sic est timor. Si aūt ex ꝑsentia appetibilis hoc nō pōt eē respectu boni: q; ex quo cōcupiscibilis suo delectabile fruit nō indiget irascibili: q; nō hz difficultatē in illo: sz est respectu mali qō repellēdū est ꝛ difficultatē habēs: ꝛ sic causat ira si est possibile repelli. Alias passio in ocupiscibili sistit. Et iō ira nō hz passionē cōtrariā: nec fm ōrietatē boni vel mali: sic gaudiū ꝛ tristicia q̄ cōtrarietas est ꝓpria passionū cōcupiscibilis vel fm contrarietatez

possibilis ⁊ nō possibilis sic̄ spes ⁊ desperatio q̄ cōtrarietas est ꝑpa passionū irascibilis. Sciēdū tn̄ q̄ ira causat nō solū ex re incōuenienti p̄sente: sicut cum q̄s irascit de vulneratione: sz etiā de cōuenienti a tali p̄sente: sicut cū q̄s irascitur ex iniurijs illatis ⁊ etiam ex apprehēsione habiti inconuenientis. Et ideo ira causat ex doloꝛe q̄tū ad p̄mū ⁊ ex tristicia vt dic̄ Damas. q̄tū ad secūdū. Sic g̃ passiones aīe p essentiales differētias diuidūt. Inueniūt etiā diuersificari noīa passionū p differētias accidētales q̄ q̄dē accidūt vl̄ ipsi passioni vt intēsio ei⁹ vl̄ ex obiecto. Si p° mō sic ocupiscētia dicit intēsionē desiderij. zelus intēsionē amoris nō patiēs cōsoꝛtiū in amato. Abhominatio intēsionē odij. Exultatio intensionē gaudij vt in signo exteriori prūpat gnāliter. Et sil̄r hilaritas q̄tū ad signū q̄ oñdūt in facie. Et iocūditas q̄tū ad signa q̄ oñdūt etiā in actib⁹. Accidia aūt intēsionē tristicie intātū vt īmobilitet hoīez actionē recoꝛdās. vñ dr a Damas. q̄ est tristicia aggrauās. i. īmobilitas vel athos inq̄tū ꝓhibet locutionē: qꝛ vt dic̄ Damas. est vocē auferēs. p̄sumptio aūt intēsionē spei Audacia aūt excessuz cōfidētie in aggrediēdo terribilia. Furoꝛ aūt intēsionē ire. Cum aūt obiectū ꝑpriū ⁊ p se istarū passionū sit bonū vl̄ malū apparēs ea q̄ accidētaliter se habēt ad hec faciūt accidētalē differētiaz in passiōib⁹ ex pte obiecti sic̄ tristicia q̄ est de malo q̄ē apparēs malū tristāti. hoc aūt accidit eē bonū vel malū alteri. Si ergo tristicia sit de malo q̄ est malū alteri. ⁊ p hoc apprehendit malū ipsi tristāti sic est mīa. Si aūt sit bonū alteri ⁊ per h̄ apprehendit vt malū ꝑpriū: sic est inuidia q̄ est tristicia de ꝓsperitate bonoꝛ vel semesis q̄ est tristicia de ꝓsperitate maloꝛ vt dr. ij. Ethi. Siliter etiā timoꝛ distinguit: qꝛ malo difficili superāti facultatē timētis accidit aliq̄d dupliciē vel ex pte ipsi⁹ mali vel ex pte timentis. p̄mo mō accidit sibi turpitudo ⁊ h̄ vel in se: ⁊ sic est verecūdia q̄ est de turpi actu vel in opinione: ⁊ sic ē erubescētia q̄ est timoꝛ de cōuicio vt dic̄ Damas. vel verecūdia de turpitudine culpe. Erubescentia de turpitudine pene. Ex pte aūt timētis sumūt accidētales differētie timoꝛis h̄ mō: qꝛ terribile vl̄ excedit facultatē timētis in agēdo: ⁊ sic est segnicies vel ignauia q̄ē timoꝛ future opatiōis vt dic̄ Damas. Vel in cognoscēdo ⁊ h̄ triplici ter vel ꝑpter cognoscibilis altitudinē: ⁊ sic ē āmiratio q̄ē timoꝛ ex magna imaginatiōe vel ꝑpter ei⁹ in cōsuetudinē: et sic est stupoꝛ q̄ est timoꝛ ex assueta imaginatiōe vl̄ ꝑpter incertitudinē: ⁊ sic ē agonia q̄ est timoꝛ infoꝛtunij. Et h̄ idē dr trepidatio vel dubitatio. Sic ergo pz quō spes ab alijs passionib⁹ differat ⁊ quō etiā oēs alie passiōes ab inuicem distinguāt. Ad p̄mū ergo dicēdū q̄ sicut supra dictū ē. exspectare importat ptēsionē appetit⁹ in aliq̄d cū quiete pturbāte fugā vel recessuz. hec aūt quies cōtingit ex difficultate ei⁹ in q̄ mot⁹ appetit⁹ tēdit: sz nō in ꝓmptu ē vt habeat. q̄ enī in ꝓmptu est: sine mora acq̄rit. Et qꝛ bonū cū difficultate ꝑpe ē obiectū irascibilis. ideo exspectare ꝑprie ad irascibilē ptinet tendēte in aliq̄d bonū. habet aūt se ad spem sic̄ cōe ad ꝑpriū inq̄tū spes addit certitudinē circa expectationē. Ad secūdū ergo dicēdū q̄ Damas. loq̄t large. Accipit. n. exspectatū bonū ꝓ bono q̄ nōdū habet. q̄ q̄dē cōe est cōcupiscētie ⁊ spei. Ad tertiū dicēdū q̄ mot⁹ a termino ⁊ in terminū q̄nq̄ sūt cōtrarij q̄nq̄ idē q̄nq̄ disperati. Si. n. termini a quo ⁊ ad quē sit mot⁹ est idē sic̄ a nigredine in albedinē. Si aūt sit idē termin⁹ a quo ⁊ in quē sit mot⁹ sūt otrarij sicut mot⁹ ab albedine in albedinē. Si aūt sint diuersi nō otrarij: sic mot⁹ sūt diuersi disperati: sicut mot⁹ ab albedine ad calozē. his modis vltimis spes ⁊ timoꝛ se habēt: qꝛ otrarietas q̄ attēdit in irascibili ē fm facile ⁊ difficile sui possibile ⁊ impossibile. nō aūt circa bonū ⁊ malū: qꝛ circa h̄ ē cōcupiscibilis. vñ si consideret ꝑpria rō obiecti irascibilis sic timoꝛ ꝓriat spei: qꝛ timoꝛ est difficili ad q̄ est spes. si autē cōsideret rō difficilis sic sūt desperata: qꝛ timoꝛ est a difficili in genere maloꝛū. spes aūt a difficili in genere bonoꝛum. Ad q̄rtū dicēdū q̄ passiōes cognitiuarū vtutū sūt a reb⁹ fm esse spūale. Et qꝛ fm hoc esse nō habēt ōria ōrietatē: ideo nō causant contrarie passiōes ex contrarijs in potentijs cognitiuis. Sz passiōes appetitiue sūt ex reb⁹ fm suū esse nāle qꝛ appetit⁹ est de bono ⁊ malo q̄ sunt ī reb⁹ vt dicit phs in vj. Ethi. ⁊ ideo cū fm esse nāle ōrietatē habeāt ōrias passiones causant. Ad quintū dicendū q̄ cū arduū siue difficile sit ꝑpriū obiectū irascibilis differētie faciētes oppositiones in passionib⁹ irascibilis sūt difficile facultatē superans vl̄ nō superās ⁊ vtrūq̄ ē vl̄ bonū vl̄ malū. Fiducia g̃ seu cōfidētia importāt motū irascibilis in id q̄ estimat vt facultatē nō excedēs q̄ q̄dā spāl̄r circa bona ipoꝛtat spes. circa mala aūt audacia nisi q̄ audacia excessuz ipoꝛtat q̄nq̄. vñ ī malū q̄nq̄ accipit. mot⁹ aūt appetit⁹ in id q̄ estimat vt superās facultatē siue ī bonū siue in malū ē diffidētia. In bonū aūt spāl̄r ē desperatio. in malū aūt timoꝛ: ita aūt ē passio cōposita ex audacia vel doloꝛe ⁊ spe vt ex dictis patere pōt.

Hō q̄rtū sic ꝓcedit. videt q̄ spes nō sit p̄ncipalis passio. Amoꝛ. n. vehementi⁹ affectionē īmutat q̄ spes vñ hoīez extra se facit vt dic̄ Dio. iiij. ca. de di. no. sz amoꝛ nō ponit vna de p̄ncipalib⁹ passionib⁹: g̃ nec̄ spes. Cp cōcupiscere ē de futuro bono sic̄ ⁊ spes: sz ocupiscētia vel desideriū nō ponit passio p̄ncipalis: g̃ nec spes Cp denoiatio sp fit a p̄ncipaliozi: sz irascibilis denoiat ab ira: g̃ē p̄ncipalioꝛ spe q̄ē in irascibili. Cp obiectū irascibilis est difficile ⁊ arduū. sz audacia tēdit in arduū magis q̄ spes vl̄ nō min⁹: g̃ audacia ē magis p̄ncipalis q̄ spes. Cp sic̄ spes est de futuro: ita penitētia ē de ꝑterito: sz ꝑteritū est certi⁹ q̄ futurū: cū ergo penitētia nō ponat p̄ncipal' passio: nec spes p̄ncipalis passio oz poni. Cp Sz ō ē q̄ boe. ī li. de cōso. dicit gaudia pelle. pelle timoꝛē spēq̄ fugato nec doloꝛ assit: ⁊ ita spes cōnumeret alijs p̄ncipalib⁹ passiōib⁹ Cp spes opponit quodāmō timoꝛi: sz timoꝛ est p̄ncipalis: g̃ ⁊ spes. Cp passio q̄ē in cōcupiscibili de bono ē p̄ncipalis sic̄ gaudiū: g̃ eadē rōne passio q̄ est de bono in irascibili ē p̄ncipalis. hec aūt est spes: ergo spes ē p̄ncipalis passio. Cp &° dicendū q̄ p̄ncipalitas passiōis in duob⁹ cōsistit quoꝛ vnū ē ex pte obiecti vt. s. passio seq̄t fm rōnē ⁊ appetitudinē obiecti. s. vt p sequat ⁊ malū fugiat. scōm ē ex pte ipsi⁹ passiōis vt. s. mot⁹ ille ꝑfect⁹ sit q̄tū possibile ē fm gen⁹ illud. Et ideo in cōcupiscibili sūt due p̄ncipales passiōes tātū. s. gaudiū ⁊ tristicia qꝛ mot⁹ cōcupiscibilis terminat in ipa re cōiūcta que facit gaudiū ⁊ tristiciā. Et itez bonū de sua rōne natum ē facere gaudiū inq̄tū ē oueniēs ⁊ tristiciā inq̄tū nocuū ē. In irascibili etiā sūt tātū due. s. timoꝛ ⁊ spes: qꝛ in his ꝑficit mot⁹ irascibilis q̄tū ē possibile in genere illo. vñ nō ipoꝛtāt motū ꝑfectū simpl̄r: sz inq̄tū possibile ē ī genere irascibilis: qꝛ mot⁹ irascibilis inq̄tū huiusmōi nō ꝑficit ad ꝑsens vt ꝑpriū dictū est sicut cōcupiscibilis: sz ꝑficit in certitudine inclinatiōis respectu sui obiecti. vñ timoꝛ ⁊ spes habēt quādē certā inclinationē ad obiectū suū timoꝛ ad nō posse fugere malū. spes ad posse cōseq̄ bonū. vñ cōfidentia nō dr p̄ncipalis passio etiā q̄ hāc certitudinē nō ipoꝛtat. Siliter etiā timoꝛ oseq̄t ex malo inq̄tū ē maluz: qꝛ de nā sui hz vt fugiat. spes aūt ex rōne boni inq̄tū ē bonū: qꝛ de nā sui hz vt exspectet. Et ideo consuenit numer⁹ p̄ncipaliū passionū h̄ mō accipi. Quia aut sūt de ꝓsenti ī quo ꝑficit mot⁹ ocupiscibil' aut de futuro in quo cōsistit mot⁹ irascibilis inq̄tū ē difficili. si ꝑmo mō aut de bono: ⁊ sic est gaudiū aut de malo: ⁊ sic ē tristicia. si scōo mō aut de bono: ⁊ sic est spes aut de malo ⁊ sic est timoꝛ. Ad p̄mū ergo dicēdū q̄ amoꝛ nō dicit termini ī motu cōcupiscibilis cū nō seq̄t ex cōiūctiōe rei ficut delectatio vl̄ gaudiuz. Ad secūdū dicēdū q̄ mot⁹ cōcupiscibilis pōt vlteri⁹ terminari q̄tū ad futurū. ⁊ ideo cōcupiscētia ⁊ desideriū nō sunt passiōes p̄ncipales. mot⁹ aūt irascibilis nō. ⁊ ideo in futuro terminat ⁊ ꝑpter hoc spes ⁊ timoꝛ sūt p̄ncipales passiōes. Ad tertiū dicēdū q̄ potētia in q̄ est spes denoiat ab ira: qꝛ ē vltimū in passiōib⁹ ei⁹. denominatio autem consuenit fieri ab his que sunt vltima in re non

tamen est principalis: qz habet motum in nociuū nō quidē fugiendū qō est de ratione mali z nociui: sed aggrediendū ¶ Ad quartū sil'iter dicēdū est de audacia q timoz q fugā imporꝛtat cōsequ' ex rōne mali qō de se ē fugibile. nō autem aggressibile qō audacia facit. z iō nō est principalis passio ¶ Ad q̄ntū dicēdū q penitētia cōtinet' sub tristicia. Unde sciēdū est q oēs p̄dicte passiones ad has p̄ncipales passiones reducūt': vel sic spēs ad gen⁹: sicut admiratio ad timorē: vl' sic impfectū ad pfectū: sic cōcupiscētia ad gaudiū: vl' sic effectus ad causaz: z pticipās ad pticipatū: sic audacia z ira ad spem: qz spes tēdit in bonuz arduū qō de se ē tale vt in illud debeat tēdi. Audacia aūt z ira tēdūt in arduū nociuū repellendū qō q̄dā nō ē tale vt in ipsuz tēdi debeat: sed magis vt fugiat'. tēdit' tn̄ in ipsuz inq̄ꝛtū pticipat aliq̄d de rōne boni qō ē victoria ipsi⁹. z iō etiā spes pticipat' quodāmō in audacia: z ira sicut qō est per se in eo qō est per accidens.

¶ Ad q̄ntū sic p̄cedit'. videt' q spes nō possit eē in pte intellectiua: qz passiones sūt tātuz in pte sensitiua vt dicit p̄bs. vij. phi. sz spes ē passio: q̄ est in pte sensitiua ¶ Ꝑ ea q̄ sunt in pte intellectiua sunt ipsi⁹ aīe fm se sine hoc q cōiꝛcat coꝛpori. spes vo nō est ipsi⁹ aīe fm se: sz cū coniūctiōe coꝛpis ead rōne q̄ gaudiū z amoꝛ vt dr̄ in p̄mo de aīa: q̄ spes nō est in pte intellectiua. ¶ Ꝑ subiectū spei ē ira scibilis: sz irascibilis nō ē in pte intellectiua: sz in sensitiua q̄ anim⁹ dr̄ in. iij. de aīa. cū ergo passio nō excedat subiectum suū: nec spes erit in rōnali. ¶ Ꝑ sic dicit p̄bus in lib. de memoꝛia. Memoꝛia nō ē in pte intellectiua: qz cōcernit determinatā tp̄is differētiā. s. p̄teritū: sz sic memoꝛia cōcernit pteritū: ita spes cōcernit futurū: q̄ spes nō pōt eē in pte intellectiua. ¶ Ꝑ in pte intellectiua nō sūt ꝛarie passiones: qz delectatiōi q̄ est fm intellectū nihil ē ꝛiū vt dicit p̄bs. j. Thopicoꝛ. cū q̄ spes sit passio ꝛrarietatē habēs ad timorē z desperationē videt' q nō possit eē in pte intellectiua. ¶ Sz ꝛ quicq̄d inuenit' cōiter in deo z in nobis de opib⁹ aīe ad pte intellectiuā ptinet q̄ solū est imaterialis z in ꝰ deo sil'is: sed delectatio cōuenit nō solū nobis: sz etiā deo vt dicit' in. vii. Ethi. qz ipse simplici opatiōe gaudet: q̄ delectatio est in nobis etiā in pte intellectiua: z ita eadē rōne spes q̄ est de delectatione futura. ¶ Ꝑ q̄cq̄d pmaneat in nobis post sepationē aīe a coꝛpe ꝰ ad pte intellectiuā ptinet q̄ sola est sperabilis fm p̄bm: sz spes ē huiusmōi: qz erat in illis patrib⁹ q̄ in limbo erāt vt dr̄ in l'ra: q̄ spes est in pte intellectiua. ¶ Ꝑ ad quācūq̄ potētiā ptinet obiectū passiōis. et passio: sz obiectū spei ē arduū bonū qō etiā ad intellectiuā ptez ptinere pōt: q̄ spes pōt eē in pte intellectiua. ¶ Ro dicēdū q operationes sensitiue sūt nobis magis note q̄ꝫ operatiōes ptis intellectiue: qz cognitio nr̄a icipit a sensu z terminat' ad intellectū. Et qz ex nociozib⁹ min⁹ nota cognoscūt'. noīa aūt innotescēdū reb⁹ imponūt'. iō noīa opationū sensitiue ptis trāsferūt' ad opatiōes intellectiue ptis. z vlteri⁹ ex hūanis in diuina. Et ꝰ pz in apphēsiuis opatiōib⁹: qz illud qō certitudinaliter q̄fi p̄sens tenem⁹ p̄ intellectū. dicimur sentire vl' videre. Et imaginari dicimur cū q̄dditatē rei intellectu concipimus: z sic de alijs q̄ꝫ ista diuersimode intelligāt' cū dicūtur de apphēsiōe sensitiua q̄ apphēdit materialiter in particularib⁹ z de intellectiua q̄ apphendit imaterialiter z in vl'. z iō etiā imponit' nomē intellectiue opationi p̄. qō discernit' a sensitiua sic intelligere z scire z huiusmodi. Sil'iter noīa opationū appetitiue sensibilis ptis trāsferunt' in opatiōes appetitiue. intellectiue ptis tn̄ in sensitiua pte sūt p̄ modum mālis passiōis. in pte aūt intellectiua p̄ modū simplicis act⁹ nō māliter. z iō etiā aliq̄ noīa imponūt' appetitui intellectuo q̄ ipsuz distinguūt ab alijs sicut velle. eligere z huiusmōi. Sic g̃ spes in pte sensitiua noīat quādā passionem mālē in pte intellectiua simplicē opationē volūtatis imāliter tēdētis in aliq̄ arduū. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q spes fm q ē in appetitu rōnali. s. volūtate nō ē passio p̄prie loquēdo vt pz ex his q̄ dicta sūt. xv. dis. ¶ Ad secūdū dicēdū q p̄bs loquit' ibi de istis fm q sūt passiōes sensitiue ptis: z ita indigent coꝛpe māliter. vl' fm q sūt in pte intellectiua q̄ indiget coꝛpe inq̄ꝛtū accepta sensib⁹ vel a sensitiuis potētijs q̄ꝛtū ad statū vie. ¶ Ad tertiū dicendū q q̄dā distinguūt irascibilē hūanā z bꝛutalē. sil'r z cōcupiscibilē: z dicūt q bꝛutalis ē in pte sensitiua. hūana aūt in pte intellectiua: sz ꝰ nō ē verū: qz appetit⁹ rōnalis nō diuidit' per irascibilē z cōcupiscibilē vt p̄i⁹ dictū est. vñ irascibilis dr̄ hūana nō p essentiā: sz p ptcipationē. sic dicit p̄bs in. j. Ethi. z etiā Damas. in. ij. lib. vñ qō obijcit' q spes in irascibili ē verū ē de spe fm q ē passio ¶ Ad q̄rtū dicēdū q intellectiua appꝛhēsio ē fm motū a rebus in aiam: z qz in aīa intellectiua recipit' aliq̄d abstractū ab oīb⁹ cōditiōib⁹ mālib⁹ indiuiduātib⁹. iō nulla appꝛhēsio intellectiua cōcernit aliq̄ tēp⁹ determinate q̄ꝫ possit eē de quolibꝫ tpe. vñ in cōponēdo z diuidēdo implicat tēp⁹ vt dr̄ in. iij. de aīa. z iō etiā mēoꝛia cū sit p̄s imaginis q̄ ē in pte intellectiua ē oīuz tēpoꝛ vt dictū ē in. j. lib. dis. iij. opatio aūt appetit⁹ ē fm motū ab aīa in res. z iō qz res p se cadunt sub hoc. z nūc iō z opatio intellectiui. appetit⁹ pōt aliq̄ tēpus cōcernere ¶ Ad q̄ntū dicēdū q delectatio vt p̄i⁹ dictū est ex duob⁹ cōsurgit vno mō ex ipso actu q̄ ē cōueniēs potentie. z ꝰ mō delectatiōi intellect⁹ nō ē aliq̄d ꝛiū. cū enī intelligibile oīno imāliter ī intellectu recipiat' nō pōt aliquā lesionē intellectui inferre: sic sensibile excellēs qō coꝛrūpit sensuz. z iō oīs act⁹ intellect⁹ est cōueniēs intellectui z delectabilis q̄cq̄d sit illud qō intelligit'. z sic delectatiōi intellectus nō ē aliq̄d ꝛiū. Alio mō ꝛsurgit delectatio ex cōiūctione rei cōueniētis circa q̄ꝫ est opatio. Et qz id qō apphēdit' pōt esse cōueniēs intelligēti vl' incōueniēs inq̄ꝛtū ē res q̄dā licet inq̄ꝛtū intellectū sp sit ꝺueniēs. iō ex pte ista delectatio ni q̄ est in pte intellectiua pōt esse tristicie cōtrariā non que sit passio vt dictū est.

¶ Questio secunda.

Deinde q̄rit' de spe fm q est virt⁹ z circa ꝰ q̄rit' q̄n. p̄mo vtꝛ spes sit virt⁹. sc̄o vtꝛ sit virt⁹ theologica. tertio quō se habeat ad alias virtutes theologicas. quarto de certitudine ipsi⁹. q̄nto quoꝛ sit habere spem

¶ Ad p̄mū sic p̄cedit'. videt' q spes nō sit virt⁹. spes. n. diuidit' ꝺ timorē gaudiū z tristiciā: sz nullū aliozū ponit' in genere vtutis q̄nimo tristicia ponit' in genere vicii q̄ꝫ ad accidiā et inuidiaz. ponit' etiā inter sacra q̄ꝫ ad penitētiā. gaudiū aūt in genere fructꝰ vt patz Gal'. v. Timoꝛ aūt in genere doni vt dr̄ Isa. xi. g̃ neq; spes dꝛ eē virtus. ¶ Ꝑ sic vtutes infuse oꝛdināt' ad aliq̄d arduū qō ē in vita eterna: ita z vtutes acq̄site ad aliq̄d arduū qō est felicitas ciuilis vl' cōtēplatiua: sz p̄bi tractātes de vtutib⁹ acquisitis nō posuerūt spem esse vtutē: ergo apud theologos spes nō dꝛ poni virt⁹. ¶ Ꝑ nulla virt⁹ ꝓuenit' ex meritis: qz vtutem deꝰ opat' in nobis sine nobis vt aug⁹ ait: sz spes pꝛoueꝛnit ex meritis vt in l'ra dr̄: ergo spes nō ē virtus. ¶ Ꝑ nulla virt⁹ opponit' alicui bono: qz bonū bono nō ē ꝛiū sic malū malo vt dr̄ in p̄dicamētis: sz opponit' timoꝛi qō est bonū z laudabile: ergo spes nō est virt⁹. ¶ Ꝑ nulla virt⁹ hꝫ actum mercenariū: qz virt⁹ opat' bonū ꝓpter seipsuz: sz spes habet actū mercenariū cū intēdit in remunerationē: g̃ spes nō est vtus ¶ Sz ꝰ nihil inducit ad vitā eternā nisi virt⁹: sed spes inducit ad vitā eternā vt pz in psal. Letet' oēs q̄ sperāt in te In eternū exulta zc̄. ergo spes ē virt⁹. ¶ Ꝑ spes ē ꝓpinqoꝛ charitati q̄ est mater oīuz vtutū quā fides: qz ē in affectu: sz fides est virt⁹: ergo z spes. ¶ Ꝑ nihil ē meritoꝛiū nisi act⁹ vtutis: sz spei act⁹ est meritoꝛi⁹: quia a cōfusiōe liberat psal. In te dñe speraui nō cōfū. ineter. ergo spes est virt⁹. ¶ Ro dicēdū q sicut supꝛa dis. xxiij. dictū ē. virt⁹ fm cōem vsum loquēdi dicit' habit⁹ inclinās ad actū q̄ ē bon⁹ ꝺupliciter. s. fm ꝺueniētiā ad potētiā agētē z scd̄m obiectū qō hꝫ rōnē boni inq̄ꝛtū est obiectum talis act⁹. hec aūt duo sūt in actu spei. Cū enī spes in appetitiua pte sit oportet q obiectū ei⁹ sit bonū sub rōne boni: z sic actus spei habet bonitatem ex ratione obiecti. Similiter etiam spes supꝛa expectationem

addit certitudinē vt patz p diffinitionē in lra posita. Certitudo aūt importat determinationē respectu ei⁹ ad qō dicit certitudo. vnde cū certitudo spei sit de bono expectato importat determinationē ad bonum. Et ex hoc aliquis actus est perfecte potentie cōueniens q ad bonū ipsi⁹ determinationē habet sicut act⁹ sciētie q determinat intellectū ad verū qō est bonū intellect⁹. nō aūt act⁹ opinionis que est veri z falsi ꝓpter qō sciētia est virt⁹ z non opinio vt dicit in. vj. Ethi. vnde patz q spes virt⁹ debet dici etiā ſm cōem vsum loquēdi. ¶ Ad primū ergo dicēdū q spes ſm q est passio nō est virt⁹: sed ſm q est in appetitu intellectiue ptis. Nec aliarū passionū noīa: ita cōueniēter ad vtutes trāſſumi posſunt sicut nomē spei: qz spes dr in ordine ad bonū. z ꝓpter hoc importat motū appetit⁹ in bonū tēdētis. z sic habz quādā filitudinē cū intēſiōe z electiōe boni q reqrit ī oi vtute. Timor aūt dicit in ordine ad malū. Recedere aūt a malo cuius ad vtutē ptineat nō tñ in hoc cōſiſtit pfectio vtutis. ſz in electiōe boni. Gaudiū aūt z triſticia magis dicunt impreſſionē boni z mali in appetitū q motū appetitus in ea. vnde nō habēt filitudinē cū electione vtutis. ¶ Ad secūdū dicēdū q illud arduū in qō ordinat vtutes acquiſite est finis ꝓportionat⁹ facultati nature. z ideo natura p seipsaz determinata est ad sperādū illū finē. vñ nō indiget aliquo habitu supaddito p quē determinet in illud: ſz hoc arduū qō est vita eterna excedit facultatē nature. vñ cū ex se natura non sit determinata ad sperādū illud oportz q determinet p aliquē habitū infusuz z hec ē spes q est virt⁹ ¶ Ad tertiū dicēdū q spes multis modis dr. Quīq enī noīat passionez z sic nō est virt⁹. Quīq noīat habitū inclinātē ad actū volūtatis similē spei q est in pte ſenſitiua que est passio. z sic ē virtus. Quīq vero noīat ipsuz actū. z sic ē act⁹ vtutis. Quīq aūt nominat ipsam rē sperata. Thi. iij. Expectantes beatā spem. z sic est obiectū vtutis. Quīq autē noīat certitudinē q cōſeq spem Ro. v. ꝓbatio vero spem. i. spei certitudinē. z sic noīat statū pfectiōis in vtute qtū ad certitudinis intētionē habitus: ergo spei que ē virt⁹ ex meritis nō ꝓcedit: ſz obiectū. i. ipsa res sperata p meritis reddit. z ideo etiā act⁹ spei in suū obiectū tēdit ex ꝓſuppoſitione meritoꝝ. Et ſm hoc dicit ex meritis ꝓuenire rōne sui act⁹. ¶ Ad quartum dicendū q spes que est virt⁹ nō opponit timori q est donū: qz spes extendit se in deū ex cōſideratione dīne largitatis. timor vero dicit reſilitionē ex cōſideratione ꝓprie puitatis: z ita nō est cōm idē reſilitio timoris z extēſio spei. vñ nō sunt ꝯraria ¶ Ad quintū dicēdū q facere aliq ꝓpter aliq cōmodū tale facit actū mercenariū. nō aūt facere ꝓpter remunerationē eternā: qz cōtinentia nō sibi ſufficit ad salutē ſi p ſolo amore pudicitie retinet vt dicit in li. de Eccl. dogma. z eadem rō est de aliis humanis actib⁹. Vel dicēdū q actus dr esse mercenari⁹ qui ꝓpter mercedez fit. nō aūt qui est circa ipsam mercedē: qtuis ergo act⁹ spei sit expectare btitudinē que ē merces: nō tñ eā expectant ꝓpter ipsam mercedē: sed ex inclinatiōe habitus sicut z in aliis virtutib⁹ cōtingit. Et ꝓterea nō expectat eam inqntātū est merces: ſz inquantū est ſummū quoddā arduū. habet enī deuz p ꝓncipali obiecto.

Ad secūdū sic ꝓcedit. videt q spes nō est virt⁹ theologica. oīs enī virt⁹ theologica habz deū p obiecto ſz irascibilis obiectū de⁹ esse nō pōt: qz cū appetit⁹ ſenſitiue partis nō exrēdit se vltra bonū ſenſibile. Cū g spes ad irascibilē ptineat videt q spes nō sit virtus theologica. ¶ Isaie. iij. dicit in spe erit fortitudo vestra: ſz fortitudo nō est virt⁹ theologica: ſz cardinalis: ergo z spes Et ꝓcipue cū eadē extrema videant habere. s. timiditatē z audaciam. ¶ Expectare est longanimitat⁹ Hal. v. longanimitas expectatiōis. Silr videt esse patiētie. Ro. viij. ſi que nō videmus speram⁹ p patiētiā expectam⁹: ergo cū spes sit exſpectatio videt q spes sit idē q patiētia vel longanimitas que quidē nō sunt virtutes theologice: ergo nec spes. ¶ Spei est in arduū tēdere: ſz hoc est magnanimitatis que maxime magnū attēdit: ergo spes ē idē qō magnanimitas: sed magnanimitas ē virtus mozalis z nō theologica: ergo z spes. ¶ Sz cōtra spes diuidit ex opposito aliis vtutib⁹ theologicis. j. Thozin. xiij. nunc aūt manent fides spes charitas tria hec: ergo est virt⁹ theologica. ¶ Oīs virt⁹ q habet finē vltimū p obiecto est virt⁹ theologica. talis autē est spes cū sit expectatio future btitudinis: ergo spes ē virt⁹ theologica. ¶ Oīs virt⁹ mozalis est circa paſſiōes vt dr in. ij. Ethi. hz aūt nō cōpetit spei: g nō ē virt⁹ mozalis: neqz ē intellectualis: qz nō ptinet ad cognitionez vt pz⁹ dictū ē: g nō est virt⁹ theologica. ¶ R⁹ dicēdū q spes de rōne sua dicit extēſionē appetit⁹ in aliqō arduū: qō nō oīno excedit facultatē sperātis. Ea enī q excedūt z velud excedētia apphendūt desperationē magis q spem faciunt. vñ scōm h⁹ q ineſt alicui facultas in aliqō arduū ſm h⁹ est inclinatio in illud arduuz. z iō in illud arduū qō ꝓportionat facultati nāe ſenſitiue inclinatio ſenſitiui appetit⁹ spem facit q ē passio. In illud vō arduū qō ꝓportionat nāe intellectiue inclinatio illius facit spem q ē act⁹ volūtatis. Sz qz est aliqō arduū qō excedit facultatē nāe ad qō hō p grām pōt puenire. s. ipse de⁹ inq tuz est nra btitudo. iō oportz q ex aliquo dono gratuito nature ſupaddito fiat inclinatio in illud arduū: z illud donū est habit⁹ spei. Et qz hz obiectū ipsuz deū. iō oportz q sit virtus theologica. Et iō in scōa diffinitiōe spei quaz magiſter posuit exꝑmit tota rō spei ſm q ē virt⁹ theologica. Expectatio enī vt ex dictis pz ꝓprie loquēdo dic extenſionē appetit⁹ in aliqō arduū. Certa aūt dicit cōpletionē ꝑdicte extenſionis z qſi determinationē: z in h⁹ cōplet rō spei absolute. obiectū aūt qō facit spem eē theologicā vtutē est futura btitudo. Illud aūt vnde ē facultas pueniēdi in finē istū: ē gra z merita ſiue accipiat gra p dīna liberalitate ſiue p donō gratuito.

¶ Ad ꝑmū ergo dicēdū q qdā dicūt q etiā appetit⁹ rōnis diuidit p irascibilē z concupiſcibilē z ſm hoc ꝓpositio hz falſitatē: ſz qz oēs auctores diſtinguētes irascibilē a cōcupiſcibili ſiue ſctī ſiue phi ponūt irascibilē z cōcupiſcibilē in appetitu ſenſitiuo. iō dicēdū q ſubiectū spei ꝓput dr virtus theologica nō ē vis irascibilis: ſz volūtas inq tū act⁹ ei⁹ spes dici pōt nisi forte ipsaz volūtatē inq tū hz act⁹ ſil⁹ actibus irascibilis dicam⁹ irascibilē: ſz tūc irascibilis z cōcupiſcibilis nō erūt diuerse potētie: ſz noiabūt eādē potētiā. s. voluntatē ſm diuersos act⁹. ¶ Ad secūdū dicendū q sicut supra dictū ē. Extēdi in aliqō arduū ē dupliciter: qz vel ē bonū in qō extēdit vt acquirat: z sic extēdi est spei. vl in aliqō arduū vt repellat z hoc est audacie. Et silr reſilire ab aliquo arduo ē dupliciter: qz vel ē bonū qō ꝓpter facultatē dimittit: z sic est desperatio: vel ē malū qō ꝓpter difficultatez fugit: z sic est timor: z sic pz q spes nō inf audaciā z timiditatē ē: ſz inter ꝓſuptionē z desperationē. Fortitudo aūt que hz picula p obiecto est inter timiditatē z audaciā. z iō spes z fortitudo nō ē idē. Nec fortitudo pōt eē virt⁹ theologica: qz de⁹ q est obiectū vtutis theologice nō hz rōnē periculi qtuis habeat rōnē ardui. Sz qz ex fine dirigūt ea q sūt ad finē. ideo vtutes theologice q habēt finē vltimū p obiecto nō ſolum operāt circa ipsuz ſm se: ſz vt ē directiuū aliox que sūt ad finē. Et iō sūt quodāmō ꝓncipia aliaꝝ vtutū. Sic fides nō ſolū cognoſcit verū ꝑmū: ſz etiā alia q ex veritate ꝑma manifestant ordinātia in ipsaz. vñ z in articulis fidei multa ptinēt q ad creaturas ptinēt. Silr z charitas nō ſolū facit diligere deū: ſz etiā ꝓximū ꝓpter deū: silr z spes nō facit tēdere in ipsuz deū vt qōdā arduū ꝝsequēdū: ſz etiā vt ex ipso ē auxiliū in oīb⁹ alijs arduis vl bonis acqrēdū vl malis vitādū Unde q hz spem sperat deū cōſeq: sperat q p ipsuz oīa necessaria qtūcq sint difficilia obtinere. sperat oīa nociua qtūcq sint difficilia repellere. Et ſm hoc spes ē in hoīe ꝓncipiū oīuz opationū q ad bonum arduuz ordināt ſic charitas oīuz q in bonū tendūt. z ſic fides oīum que ad cognitionez pertinēt. vnde fides est in gratuitis ſicut intellectus ꝓncipiox in naturalibus z acquiſitis. vnde scōm hoc dicitur.

Jn spe erit fortitudo vestra nō quasi spes sit ipsa fortitudo ſz qz est ꝑncipiū ipsi⁹ fortitudinis. ¶ Ad tertiū dicendū q⁹ expectatio patiētie ē expectatio dīni auxilij in piculis. Expectatio aūt longanimitat⁊ ē expectatio dīni auxilij in laborib⁹ actiōis tēdētis in aliqđ bonū arduū obtinēdū. vñ patz ex ꝑdictis q⁹ expectatio patiētie z lōganimitatis est p ptici pationē expectatiōis a spe fm q⁹ vtutes posteriores participant aliqđ a priorib⁹: sic oēs morales a prudētia z oēs alie vtutes ꝓticipāt aliqđ a charitate. ſ. desideriū sūmi boni pro pter qđ operant. ¶ Ad quartū dicendū q⁹ magnanimitas magis accedit ad spem quā aliq̄ dictarū vtutū: qz est scōm extensionē appetit⁹ in aliqđ bonū arduū obtinendū. z ideo circa spem passionē versat z ei⁹ opposita vt sic sint in irascibili tres vtutes q̄tū ad tria genera passionū. Magnanimitas q̄dā q̄tū ad gen⁹ spei z aliarū passionū circūstātiū ipsaz que habēt bonū arduū expectatū ꝑ obiecto. Fortitudo aūt circa timorē z audaciā Mansuetudo aūt circa iram. Sz tñ magnanimitas nō est idē qđ spes virt⁹: qz est circa arduū qđ cōsistit in reb⁹ humanis nō circa arduum qđ est de⁹. vñ nō est virt⁹ theologica: ſz moralis participās aliquid a spe.

Ad tertiū sic ꝓcedit. videt q⁹ spes nō sit virt⁹ distincta ab alijs virtutib⁹ theologicis. vtutes enī distinguūt per actus z obiecta: ſz spes est expectatio futurę bītudinis que ē etiā obiectū oīuz vtutū theologicarum ergo spes nō distinguit ab alijs vtutib⁹ theologicis. ¶ P vtutes theologice ordināt nos īmediate ad deū: ſz aliquis sufficiēter ordinat ꝑ hoc q⁹ cognoscit eū z amat ipsum qđ facit fides z charitas: ergo spes nō distinguitur ab vtraq̄. ¶ P expectare est act⁹ spei: ſz ꝓtinet ad fidē: qz in simbolo dicit. Expecto resurrectionē mortuoz: ergo spes nō differt a fide. ¶ P videt q⁹ nec a charitate: qz spei ē tēdere in deū qđ est ꝓpriū charitatis: ergo spes nō differt a fide z charitate. ¶ Sz cōtra. j. Thozin. xiij. spes cōnumerat alijs duab⁹: ergo differt ab eis. ¶ P spes in volūtate dicit ad similitudinē spei que ē in irascibili vt pri⁹ dictū est: ſz spes que ē passio irascibilis differt a cognitione que ē fidei z ab amore q̄ est charitat⁊: ergo spes que ē in volūtate differt a fide z charitate. ¶ Ulteri⁹ videt q⁹ spes nō possit esse nisi formata charitate. Spes enī ꝑsupponit merita vt patz ex diffinitiōe ipsi⁹: ſz meritū nō pōt esse in habēte aliquā virtutē informē ergo spes nō pōt esse informis. ¶ P ex hoc ipso q⁹ tēdit fides in deū est fides formata: ſz spes habet in deū tēdere: ergo semp est spes formata. ¶ P augustin⁹ dicit q⁹ oīs affectio ex amore est. ſz spes est affectio quedā: ergo est ex amore: ſz oē qđ est ex amore est formatū: qz charitatis est forma re alias virtutes: ergo spes semp est formata. ¶ Sed cōtra sicut timor ē suppliciorū eternorū: ita z spes premiorū: ſz timor pōt esse format⁹ z informis: ergo z spes. ¶ P q̄cunq̄ nō habet spem est desperat⁹: ſz q̄cūq̄ peccat mortaliter non habet spem formatā. Si ergo oīs spes esset formata q̄cūq̄ peccat mortaliter esset desperatus: ſz desperatio est pctm̄ in spm̄sanctū: ergo quicūq̄ peccaret mortaliter peccaret in spiritūsanctū qđ est falsum. ¶ R⁹ dicēdū ad ꝓmā q̄stionē q⁹ sicut supra dis. xxiij. dictuz est vtutes theologice sunt ad ordinādū nos in finē vltimū Ad hoc aūt q⁹ aliq̄s incipiat operari ꝓpter finē aliquē oportz ꝓmo q⁹ cognoscat finē illum z scđo q⁹ desideret ipsum. Sz qz volūtas est possibilium z impossibiliū neq̄ aliq̄s opat ꝓpter aliqđ qđ est impossibile adipisci q̄tus illud appetat. ideo oportet q⁹ volūtas ad hoc q⁹ operari incipiat tēdat in illud sicut in possibile Et hec inclinatio volūtatis tēdētis in bonū eternū quasi ē possibile sibi p gratiā est act⁹ spei. z ideo spes ē aliquid distinctuz a fide z charitate: qz fides facit cognitionē de fine inquātū ostendit finē bonū esse: z sic insurgit mot⁹ charitatis. inquātū vo ostēdit finē esse possibilē sic insurgit mot⁹ spei: qz fides est fundamētū oīuz vtutū ꝑcedens oēs quātū ad naturalē ordinē actuū. ¶ Ad ꝓmū ergo dicendū q⁹ idē fm rem est obiectum omniū vtutū theologicarū: ſz differt fm rationē: quia inquātū est ꝓmū verū est obiectū fidei: inquātū est summū bonū est obiectū charitatis: inquātū est altissimū arduū est obiectū spei. Et qz beatitudo nominat maxime arduū cuz sit status omniū bonorum aggregatiōe completus vt dicit Boe. ideo in diffinitiōe spei ꝑcipue ponit bītudo. virtus aūt z potētie nō differūt ex obiectis fm differētiā realē obiecti: ſz fm diuersas rōnes obiecti que quidē rōnes formaliter cōplent obiectū ipsum. ¶ Ad secūduz dicēdum q⁹ illa duo nō sufficiūt ad hoc q⁹ aliquis incipiat opari ꝓpter finē vt dictū est. ¶ Ad tertiū dicēdum q⁹ fides dicit expectare inquātū est ozigo expectatiōis ostendēdo illud qđ ē expectandū ex se possibile acquiri. ¶ Ad q̄rtū dicēdū q⁹ tēdere in appetibile est tam irascibilis q̄ cōcupiscibilis: ſz differēter: qz tēdere in aliqđ bonū vt est bonū simpliciter est cōcupiscibilis: ſz tēdere in aliqđ vt est arduū z difficile est irascibilis z p hūc modū diuersimode etiam tendit in deū spes z charitas. ¶ Ad secundaz questionē dicendū q⁹ sicut supra dictū est desideriū z amor in hoc differūt q⁹ amor quodāmodo importat quādā cōuenientiam z cōnaturalitatē ad amatū qđ quidē perficit dū amatū aliquo mō habet. desideriū aūt importat motū in ipsum amabile nōdū habitum vnde mot⁹ appetit⁹ incipit in desiderio z terminat⁊ in amore cōpleto. Et ideo desiderium est q̄dā inchoatio amoris. z q̄si q̄dā amor imperfect⁹ Sz qz ꝓmū habere rei est scōm qđ est in potētia: qz qđ est in facultate habētis quasi iaz habere reputat⁊: ideo ꝓmū qđ amorē inducit est facultas habēdi id quod desiderat. Jn hac aūt facultate spes cōsistit. z ideo amor rei distātis que actu nō habet ꝑsupponit spem. Sed qz spes nō est nisi boni. Et prim⁹ mot⁹ appetitus in bonū ē desideriū. ideo spes ꝑsupponit desideriū: z est media inter amorē z desideriū. Et hoc rōnabiliter accidit. qz enī irascibilis est ꝓpter cōcupiscibilē. ideo act⁹ irascibilis a cōcupiscibili incipit z in cōcupiscibili terminat. Amor enī z desideriū in cōcupiscibili sunt. spes aūt in irascibili: z similis ē eorū ordo fm q⁹ est in voluntate. vnde patz q⁹ act⁹ fidei precedit desideriū: qz oīs act⁹ affectiue ꝑsupponit actū cognitiue. desideriū aūt ꝓcedit spem. spes aūt amorē. z ideo sicut fides pōt esse informis: qz act⁹ eius ꝓcedit actū amoris: ita z spes. ¶ Ad ꝓmū ergo dicēdū q⁹ spes nō ꝑsupponit merita in actū: ſz in ꝓposito. nō enī aliq̄s sperat ꝓpter merita quasi merita existētia ꝓducāt actū spei: ſz qz per merita que ꝓponit ad beatitudinē se puenire sperat. ¶ Ad secūdū dicēdū q⁹ fides formata tēdit in deū ex amore: ſz spes informis nō est ex amore: ſz ex desiderio. ¶ Ad tertiū dicendū q⁹ ibi accipit amor large ꝓ amore imꝑfecto qđ est desideriū qđ est ꝓm⁹ motus appetitiue virtutis. desideriū aūt nō sufficit ad formandum actus virtutum.

Ad quartū sic ꝓcedit. videt q⁹ spes nō habeat certitudinē in suo actu. certitudo enī ad cognitionē pertinet: qz dubitationi opponit⁊: ſz spes nō ꝓtinet ad cognitionē: ſz ad affectionē: ergo ad spem nō ꝓtinet certitudo. ¶ P de eo qđ nūq̄ erit nō pōt esse certitudo: ſz aliquis habet spem de vita eterna quā nūq̄ habebit: q̄ spes nō habet certitudinē. ¶ P oē qđ dependet ex cōtingēti non pōt habere certitudinē nisi qñ iam est: ſz hūc habere vitam eternā dependet ex meritis que sunt ex libro ar. qđ est maxime ōtingēs causa: ergo pōt esse certitudo de hoc q⁹ iste habeat vitam eternā: ergo cū spes sit de hoc videtur q⁹ spes nō habeat certitudinē. ¶ P nō potest de eodē esse certitudo seu securitas z timor: ſz homo q̄diu in hac vita est habet timorem cāstum de sepatione a deo: ergo nō pōt habere certitudinē de habendo vitam eternā. ¶ P nullus habebit vitaz eternā nisi habeat charitatē z gratiam: sed nullus scit se habere gratiam z charitatem: necdū vt finaliter habeat: ergo non potest esse in spe certitudo de vita eterna. ¶ Sed contra. ij. Thi. ij. Scio cui credidi z cert⁹ suz z̄c. ſz hoc ad spem pertinet: ergo spes habet certitudinē. ¶ P phs dic⁊ q⁹ virt⁹ est certior oī arte: ſz spes est virt⁹: ergo habet certitudinem.

¶ P̄ sicut fides innitur p̄me veritati: ita spes sūme largitati: qz ex gratia ꝓuenit vt in littera dicit: ſz summa largitas nō pōt alicui deficere: sicut neqz p̄ma veritas aliquē decipere ergo sicut fides habet certitudinē: ita z spes. ¶ R° dicēdū qꝺ quidā dixerūt qꝺ spes nō habeat aliā certitudinē nisi a fide: ſz in hoc differūt qꝺ certitudo fidei est in vniuersali sicut qꝺ quilibet bon⁹ habebit vitā eternā. z ideo certitudo autez spei est in particulari sicut qꝺ iste si bene facit habebit vitam eternā. z ideo certitudo fidei est absoluta z vniuersalis: certitudo aūt spei particularis est z cōditionata. Sed hoc nō pōt stare: qz vniuersale z ꝑticulare nō diuersificāt essentiaz neqz habitū. vnde scōm hoc spes a fide nō differret ſm habitū neqz in alia potētia esset qō oīno falsuz est. Et ideo aliter est dicendū qꝺ certitudo ꝓꝓrie dicit firmitas adhesiōis virtutis cognitiue in suū cognoscibile: ſz oīs operatio z motus cuiuscūqz tendētis in finē est ex cognitione dirigēte: vl cōiuncta sicut in agētibus per voluntatē vel remota sicut in agentib⁹ per naturā: qz vero nō tenderet determinate in finem suū nisi ab aliqua cognitione p̄cedente in ipsum ordinaret. inde est qꝺ opus nature est file operi artis inquantū per determinata media tēdit in suū finē. Et hoc habet ex determinatione dīne sapiētie instituētis naturaz. Et ideo nomina que ad cognitionē pertinēt ad naturales operatiōes trasferunt: sicut dicit qꝺ natura sagaciter operat z infallibiliter: z sic etiā dicit certitudo i natura tendēte in finē. Et qz virtus in mō nature operat inclinādo in determinatū finē ideo virt⁹ dicit esse certior arte sicut z natura inquātū inclinat infallibiliter quātū ex ea est in finē z talis est certitudo spei. Aliter tn̄ q̄z in alijs virtutib⁹. quia enī spes supponit facultatē in finē perueniēdi que quidē est ex liberalitate diuina ordinate nos in finē z ex meritis scōm que oēs v̄tutes in finē vltimū perueniūt Ideo certitudo spei causat ex liberalitate dīna ordināte nos in finē z̄c. z etiā ex inclinatione omniū aliorū virtutū. z etiā ex inclinatiōe ipsi⁹ habitus. Et ideo p̄ter certitudinē quā habet vt quedā virt⁹ includit certitudinē que est in oīb⁹ alijs virtutib⁹ z vlteri⁹ certitudinez dīne ordinationis. ¶ Ad p̄imū ergo dicendū qꝺ certitudo p̄mo z p̄ncipaliter est in cognitiōe: ſz per filitudinē z participatiue est in oīb⁹ operib⁹ nature z virtutis. ¶ Ad secūdū dicēdū qꝺ certitudo cognitiōis est ex seipsa. certitudo autez nature est ex alio ordināte in finem. z ideo certitudo cognitionis nūq̄z defcit: ſz certitudo nature deficit quidē nō per se: ſz per accidēs: qz talis defect⁹ non est ex ipso directiuo in finē ex quo habet certitudinem: ſz ex aliquo accidēte sicut ignis habet certitudinē absolutā calefaciendi: z tn̄ deficit q̄nq̄z ex aliquo impedimēto. Et similiter est de spe. vn̄ etiā ipsa inclinationis nature certitudo dr̄ spes vt patz Ro.iiij. Qui cōtra spem in spem credidit. Et filiter dicēdū ad tertiū ¶ Ad quartū dicendū qꝺ q̄diu in hac vita sumus pōt esse accidētale impedimētū ne spes que de se certitudinē habet suū finē cōsequat. z ideo nūc cū spe adiūgit timor sepationis: ſz in futuro q̄n nō poterit esse accidētale impedimentū tunc nō erit timor sepatiōis neqz etiā spes: qz qō sperabat tūc habebit. ¶ Ad q̄ntū dicēdū qꝺ licet nesciam vtrū finaliter habitur⁹ sim charitatē: tn̄ scio qꝺ charitas z merita que in ꝓposito habeo ad vitā eternā certitudinaliter perducūt. Ex p̄dictis patz qꝺ certitudo spei z fidei in quatuor differūt p̄mo in hoc qꝺ certitudo fidei est intellect⁹. certitudo autez spei est affect⁹. secūdo quia certitudo fidei nō pōt deficere: ſz certitudo spei p accidens deficit. tertio qz certitudo fidei ē de cōplexo. certitudo aūt spei ē de incōplexo qō est appetitus obiectum. quarto qz certitudini fidei opponit dubitatio. certitudini aūt spei opponit diffidentia vel hesitatio Ideo sciendū est qꝺ certitudo spei quātū ad inclinationem habitus est maior in habente spem formatā etiam p̄scito ad mortē q̄z in p̄destinato habēte spem informem: sed in quantū includit certitudinem que est ex dei ordinatione z ex meritis que sunt in p̄posito est equalis in vtroqz.

Ad quintū sic ꝓcedit. videt qꝺ in christo fuerit spes Psal. In te dñe speraui. Et exponit in persona xp̄i ergo habuit spem. ¶ P̄ debeat ei aliqd ad beatitudinē. s. gloria corporis: ergo potuit illā sperare cū spes sit expectatio beatitudinis. ¶ Sed contra spes est de non visis. Ro. viij. ſz xp̄s videbat bona eterna quorū est spes: ergo nō habuit spem. ¶ Ulteri⁹ videt qꝺ angeli z anime sanctorū spem habeant. Angelis enī accrescit gaudiū ex salute illorū quos custodiunt Luc. xv. gaudiū est angelis dei super vno pec. z̄c. Et similiter etiā sancti gaudēt de bonis aliorum que quotidie fiunt: ergo habēt aliquid qō sperent ¶ P̄ anime sanctorū exspectāt stolā corporis. vnde dictū est eis Apoc. vj. ut expectarent adhuc modicū tēpus z̄c. ſz exspectatio est spei: ergo ipsi habēt spem ¶ Sz cōtra cuz venerit qō perfectum est euacuabit qō ex parte est. j. Chorin. xiij. ſz spes ex parte est: qz est de non habitis: ergo cū sanctis venerit qō p fectū est videt qꝺ spem nō habeant. ¶ Ulterius videt qꝺ nec patres qui erant in limbo spem habuerūt: qz spes que differt affligit animā vt dicit ꝓuerbijs: ſz in sanctis patribus qui erant in limbo nō erat aliqua afflictio: ergo nō habebant spem. ¶ P̄ spes ꝓcedit ex meritis: ſz ipsi non erant in statu merēdi: similiter nec illi qui sunt in purgatorio: ergo nō habēt spem. ¶ Sz cōtra quicunqz cupit aliquid qō nōdū habz expectat illud: ſz patres qui erāt in limbo cupiebant beatitudinē quā nondū habebāt: ergo expectabāt illam: ergo habebāt spem. ¶ Ulterius videt qꝺ etiā dānati z demones habēt spem. Job. iiij. dicit de ipso. Spes ei⁹ frustrabit eum: ergo habz spem. ¶ P̄ sicut fides est informis: ita z spes: ſz habēt fidē informem: ergo z spem. ¶ Sz contra spes nō est de impossibile: ſz demones z dānati cuz sint in malicia obstinati nō possunt peruenire ad vitaz eternam: ergo nō possunt habere spem. ¶ R° dicendū ad p̄mā questionē qꝺ xp̄us nō habuit spem: qz spes imperfectionē importat cum fundet supra agnitionē enigmaticam. nihil aūt imperfectionis ex parte pfectionū anime fuit in xp̄o z ideo nō fuit in ipso spes. ¶ Ad p̄imū ergo dicendum qꝺ spes sumit ibi p̄o expectatione p̄emij accidētalis de quo nō est ꝓprie spes que habet deū p̄o obiecto. z ideo non sequitur qꝺ xp̄s ꝓprie spem habuerit. Et similiter dicendum ad secūdū: qz gloria corporis non est p̄incipalis in beatitudine. ¶ Ad secūdā questionē dicendū qꝺ angeli z beatorū anime ꝓprie loquēdo. spem nō habent. z hoc patet ex duobus. p̄mo cum spes sit virtus theologica habet deū p̄o obiecto. z ideo qz gaudiū eorū qō de deo habēt crescere non potest. ideo illud qō eis accrescit non ptinet ad spem. scōo quia est de arduo z difficili. Et quia habēti gloriā essentialem que in dei visione consistit quicquid aliud creatuz est penuum est. z ideo non potest esse spes neqz de gaudio qō de salute aliorum eis accrescit neqz de gaudio qō accrescit anime de gloria corporis: ſz potest esse de eis desiderium z hoc desideriū expectatio large dicitur. Et per hoc patz solutio ad obiectū. ¶ Ad secūdā questionē dicendū qꝺ illi qui sunt in purgatorio et patres qui erant in limbo habebant spem: qz spes nō euacuatur nisi scōm hoc qꝺ aliquis habet actu id qō speraūit: sicut fides euacuatur per id qō videt illuo qō credidit. Illi aūt qui in limbo patrū erant z qui sūt mō in purgatorio nondū habēt beatitudinē de qua ē spes z ideo spes eorū quā in hac vita habebāt nō est euacuata. ¶ Ad p̄imū ergo dicēdū qꝺ dilatio spei antiquis patrib⁹ nō faciebat afflictionē: qz afflictiōis capaces nō erant. Uel aliter dicenduz qꝺ q̄uis spes ratione absentie sperati afflictionē faciat tamē ratione certitudinis delectationē facit. Et quia certitudo spei in eis deficere nō poterat. ideo delectatio que ex certitudine causabat. absorbebat omnē afflictionē que ex absentia cōtingere posset. ¶ Ad secūdū dicēdū qꝺ q̄uis non sint in statu merendi: tn̄ p̄ius meruerunt: z ex illis meritis spes eorū peruenit. ¶ Ad quartā questionē dicendū qꝺ spes fundat super facultatez perueniendi ad

illud quod speratur fm veram vel estimatam. In demoniꝫ bus autē ⁊ dānatis non est facultas ad beatitudinē pueniēdi neq; in rei veritate neq; in eoꝝ estimatione: quia sue dānationis ignari nō sunt. ⁊ ideo in eis spes future beatitudinis eē nō pōt. ¶Ad pmū ergo dicēdū q; spes ibi improp̄e sumit pro expectatione dilationis iudicij. vnde etiā xp̄o dicebāt Uenisti ante tps torquere nos. ¶Ad secundū dicendū q; fides nō est tū de illis q̄ ptinēt ad se sicut spes. ⁊ ideo pōt habere fidē de deo ⁊ de alijs: non autē spem de seipsis. Uel dicēdū q; fides informis nullo modo facit tēdē in deū sicut facit spes etiā informis aliquo modo: vt pz⁹ dictū est. ⁊ iō nō est sīle de fide ⁊ spe q̄ spūalia eterna cōtra eternū est vnū tū: ergo nō debuit pluraliter dicē eterna. ¶S spes ē de futuro. omne aūt futurū est tpale: nullū tpale eternum: ergo spes nō est de eternis. ¶S nullū tpale eternū: ergo superfluit q; dixit spūalia. Et dicēdū q; illud qō p se est eternū est vnū tū: sed eiꝰ eternitas participat q̄tū ad multa bona. In beatis. s. q̄ntū ad diuersas dotes: ⁊ he ptic̄ipationes dicunt bona eterna: nō q; careant p̄ncipio sz q; careant fine. Uel referendū est ad pluralitatē attributoꝝ. ¶Ad tertiū dicendū q; illud qō in se est eternū est futurū sperāti: ⁊ sic de deo pōt eē spes. ¶Ad q̄rtū dicēdū q; spūalia dicit p̄pter dotes corporis q̄ corpalia sunt: ⁊ quodāmō eterna inq̄ntū imppetuū durabūt. Uel dicēdū q; vtrūq; posuit vt q̄si gradatim ad obiectū p̄priū spei p̄ueniret: q; est de bono spūali neq; de quolibet: sz de eterno qō est deꝰ. Est enī spes. hec diffinitio datā p actū vt dictū est. p̄ma aūt data fuit p genꝰ: qm̄ nā p̄cit charitas. verū est fm q; est virtꝰ qō nō hz nisi fm q; est informata charitate. vel nā pōt sic pfectū impfecto p̄iꝰ est nā: tpe posteriꝰ. Spes est de inuisibilibꝰ. Cōtra aliq̄s sperat pecuniā quā videt: dicēdū q; spes p̄prie loquēdo est de nō habitis. In spūalibꝰ aūt ⁊ eternis ea videre est ipsa habē: nō aūt in corporibꝰ. ⁊ iō dicit eē de inuisibilibꝰ. Uel dicēdū q; dicit esse de inuisibilibꝰ inq̄ntū est de futuris: q; pecunia etsi videat in se: nō tū videt vt possessa: ⁊ hoc mō spes in ipsam tēdit. Spes aūt nō nisi bonoꝝ rē. Contra Lu. xxiiij. Nos aūt sperabamꝰ q; ipse eēt redēptur⁹ israel: ergo spes est etiā de alienis. ¶S aliq̄s despat de aliquo alio sicut dic̄ Aug⁹. q; de nemine est sperādū q̄diu est in hac vita: ergo ⁊ sperari pōt de alienis. ¶S sicut hō expectat bonū p̄priū: ita ⁊ p̄ invidiā malū alienū. ergo spes est etiā de malis. ¶S beatitudo nec in se est futura sz eterna: nec respectu p̄sciti: quia nunq̄ habebit eā. ergo spes nō semp est de futur. ¶Et dicēdum ad p̄imū q; spes est de re aliē sicut dicit Spero beatitudinē. ⁊ sic nō est nisi de ptinētibꝰ ad se. Est etiā de euētu sicut dicim⁹ Spero q; hoc eueniat. ⁊ sic ē de illis q̄ ad alios ptinēt. tū de hoc euētu nō est spes nisi inq̄ntū estimat vt bonū sperāti. Et p hoc pz solutio ad secundū. ¶Ad tertiū dicēdū q; malū alteriꝰ invidus estimat bonū suū: vnde est de malo alieno sicut de bono suo. ¶Ad quartū dicendū q; q̄uis p̄scitus nō sit habiturꝰ vitā eternā in rei vitate: ⁊ ita nō sit ei futura: est tū ei futura q̄tū ad suam estimationē: alꝰ aūt nō sperāret. Et iterū inq̄ntū ē ī ordīe dīne largitat. ⁊ possibilitat. istiꝰ vel ad recipiēdū gr̄az vel merēdū: sic dr̄ illud futurū ad cuiꝰ euētū sūt cause ordinate in nāc̄uis nunq̄ eueniat fm q; dicit phs. ij. de generatione q; futurꝰ q̄s incedē nō incedet.

¶DISTINCTIO .XXVII.

¶De charitate q̄ diligit deus ⁊ p̄imꝰ q̄ in xp̄o uel etiā in nobis est.

Qum autē xp̄s fidē ⁊ spem non habuit: dilectionē tū habuit inq̄ntū hō tantā q̄ maior esse non valet: q; ex charitate eximia animā posuit p̄ amicis ⁊ inimicis. Habuit enīz in corde charitatē quam ex opere nobis exhibuit: ut exhibitionis forma nos ad diligendū instituēret. Hic aliquid dicendū est de charitate: ⁊ modo ⁊ ordine diligēdi deū ⁊ proximū.

¶Quid sit charitas.

Charitas est dilectio qua diligit deꝰ p̄pter se: ⁊ p̄imꝰ p̄opter deū uel in deo. Nec habet duo mādata. Unū ptinēs ad dilectionē dei qō est maximū in lege mādatū. ⁊ alterū pertinēs ad diligēdū p̄imū illi simile. Primū est Diliges deum ex toto corde ex tota mente ⁊ ex tota aīa. Quod scriptū est in deutero. Secūdū est Diliges proximū tuū sicut teipsum. In his duobꝰ p̄ceptis tota lex pēdet ⁊ pphete. Finis enī p̄cepti ē dilectio ⁊ ea gemina. i. dei ⁊ proximi est.

¶Si eadem charitate diligit deus ⁊ proximus.

Hic querit si ex eaipsa dilectione diligit deꝰ qua diligit p̄imꝰ: An alia sit dilectio dei ⁊ alia proximi. Eadē sane est dilectio q̄ diligit deꝰ ⁊ proximꝰ q̄ spūs. s. est ut supra dictū est: q; deus charitas est. Nñ Aug. Joannes ait Nō pōt deū diligere quē nō videt q̄ fratrē quē videt nō diligit. Sed si eū quē videt humano visu spūali charitate diligeret videret deū qui est ipsa charitas visu interiori quo videri pōt. Qui igit fratrē quē videt nō diligit: deū q̄ est dilectio qua caret q̄ fratrē nō diligit quō pōt diligere? Ex vna enī eadēq; charitate deū proximūq; diligimꝰ. sed deū p̄opter deū: nos vō ⁊ proximū p̄opter deū. Si vō vna eadēq; charitas est dei ⁊ p̄imi: quare dicit gemina? P̄opter duo dilecta. i. deū ⁊ proximū. Etsi enī vna sit charitas: duo tū diuersa ea diligunt. s. deꝰ ⁊ hō uel angelus. P̄o quo etiā ⁊ duo sunt mādata: q; cū eadem charitas vtroq; cōmendet diuersa tū diligi p̄cipiūtur. Nñ aug. Arbitroꝝ iō spūm scīm bis datū: semel in terra: ⁊ iterū de celo: ut cōmēdarent nobis duo p̄cepta charitatis. s. dei ⁊ proximi. Una charitas ē ⁊ duo p̄cepta. vnꝰ spūs ⁊ duo data. q; alia charitas non diligit p̄imū nisi illa q̄ diligit deū. Qua ergo charitate proximū diligimꝰ ipsa deū diligimꝰ. Sz q; aliud est deꝰ aliud est proximꝰ: et si vna charitate diligunt: ideo forte duo p̄cepta dicunt: ⁊ alteruz maius ⁊ alterū minꝰ. uel p̄opter duos motus q̄ in mēte gerunt dū deꝰ diligit ⁊ proximꝰ. Mouet enī mens ad diligēdū deū: mouet ad diligēdū p̄imū: multo magis erga deū q̄z erga proximū.

¶De modo diligendi.

Consequēter modū vtriusq; dilectiōis aduertam⁹. Nec regula ut ait Aug. dilectōis diuinitꝰ cōstituta est ut deū p̄opter se toto corde ⁊ proximū p̄opter deū diligas sicut teipm. i. ad quod ⁊ p̄opter quod teipm diligere debes. In bono enī ⁊ p̄opter deuz teipm diligere debes. In bono ergo diligēdꝰ est p̄imꝰ: nō in malo: ⁊ p̄pter deū. P̄oximū vō omnē hominē oportet intelligi: q; nemo est cum quo sit operandū male. Qui ergo amat hoies: uel q; iusti sunt: uel ut iusti sint amare debet. Hoc est in deo uel p̄opter deum. Sic enī ⁊ seipm amare debet. s. in deo uel p̄opter deū. i. quia iustus ē: uel ut iustus sit. Qui aliter enī se diligit in-

iuste se diligit: qz ad hoc se diligit ut sit iniust⁹. Ad hoc ergo ut sit malus: nō ergo iā se diligit. Qui enī diligit iniqtatē odit animā suā. aug. in. xiiij. de tri. Sic cōdita ē mēs hūana ut nunq̄z sui nō memine rit: nunq̄z se nō intelligat nunq̄z se nō diligat. Sed qm̄ qui odit aliquē nocere illi studet: non imerito ⁊ mens hois qm̄ sibi nocet se odisse dicit. Nesciēs. n. sibi vult male dū nō putat sibi obesse qō vult. Sed tamen mala sibi vult qm̄ id vult qō obsit sibi: ſm illud Qui diligit inimicū odit animā suam. Qui ergo diligere se nouit deuz diligit. Qui vo nō diligit deū etiā si se diligit qō ei naturaliter inditū ē: tm̄ nō incōgrue se odisse dicit: cū id agit qō sibi aduersat: ⁊ seipm tanq̄z suus inimic⁹ insequit: ¶ Modus ergo diligēdi pcipiēdus est hoi. i. quō se diligat ut pfit sibi. Quin aūt se diligat ⁊ pdesse sibi velit dubitare: demētis est. ¶ Modus aūt pcipit cū ait Sicut teipz: ut primū diligas ad qō teipm. Si ergo te nōppter te diligere debes: sz ppter illū vbi dilectiōis tue rectissim⁹ finis est: nō succēseat ali⁹ aliqs hō: si ⁊ ipm propter deū diligis. Hui⁹ dilectiōis modū veritas insinuat dicēs ¶ Mandatū nouū do vobis ut diligatis inuicē sicut dilexi vos. i. ad qō dilexi vos. s. ut si lij sitis: ⁊ vitā habeatis.

¶ De modo diligēdi deum.

Dilectiōis aūt dei modus insinuat cū dr ex toto corde. i. ex toto intellectu. ex tota aia. i. voluntate. ex tota mente. i. memoria. vt oēs cogitationes ⁊ oēm vitā ⁊ oēm intellectū in illū cōferas a quo habes ea que confers. Nec dicēs nullā partez vite nostre reliquit que vacare debeat. sz quicqd venerit in animū illuc rapiat quo dilectionis impet⁹ currit. Et diligere deum propter se modus est diligendi deum. Et sunt isti duo modi diligēdi deū ut quibuscam placet.

¶ De impletione illius mandati.

Illud autē pceptū nō penit⁹ implet ab homine in hac mortali vita: sed ex parte: non ex toto. quia ex parte diligim⁹ sicut ex pte cognoscim⁹. In futuro aūt implebit ex toto. vnde aug. Cū adhuc est aliqd carnalis ꝯcupiscētie: non oīno ex tota aia diligit de⁹. Caro tm̄ non dicit cōcupiscere nisi qz carnaliter aia concupiscit. Cū aūt venerit id qō pfectū est ut destruat qō ex parte est. i. tā nō ex pte sit sed ex toto: charitas nō auferet sz augebit ⁊ implebit. in q̄ plenitudine illud pceptū charitatis implebit Diliges dm̄ deū tuū ex toto corde tuo ⁊c. Tūc erit iustus sine pctō: quia nulla erit lex repugnās mēti. Tūc prsus toto corde tota aia tota mēte diligem⁹ deū: Quod est summū pceptū.

¶ Questio de precepti ratione.

Sed cur pcipit hoi ista pfectio cū in hac vita eā nemo habeat? Quia non recte currit si quo currēdū est nesciat. Quō aūt sciret si nullis pceptis ostēderet. Ecce habes cur illud pceptū est: qō hic penit⁹ impleri nō pōt. Implet tm̄ ex pte. s. ſm pfectionē vie. Alia est enī pfectio currētis: alia puenientis. Facit hoc mādatum ut curs⁹ q deum ante omnia ⁊ pre omnib⁹ diligit: nec tamen omnino perficit.

¶ Qō alterum mandatum in altero est.

Cum autē duo sint precepta charitatis: p vtroq̄z sepe vnū ponit. nec imerito: qz nec de⁹ sine prio nec prim⁹ sine deo diligi pōt. vñ apls omne mādatū legis dicit instaurari. i. cōtineri ⁊ ipleri in hoc verbo Diliges primū tuū sicut teipm. Et xps dilectionē primi speciali⁹ cōmemorat dicēs ¶ Mādatū nouū do vobis ut diligatis inuicē sic dilexi vos. vbi illud mai⁹ mādatū dilectōis dei videt pmissuz. Sz bñ itelligētib⁹ vtrūq̄z inuenit i singul: qz q̄ diligit deū nō pōt eū ptēnere quē de⁹ pcepit diligi. Et q̄ diligit primū qd i eo diligit nisi deū. ipsa ē dilectio ab oi mūdana dilectōe discreta Quā distinguēs dns ait Sic dilexi vos. Quid enī nisi deū dilexit in nobis Nō quē hēbam⁹: sz ut hēmus. Sicut medic⁹ egrotos: ⁊ qd in eis diligit nisi salutē quā cupit reuocare: non morbū quē venit expellere. Sic ⁊ nos iuicē diligam⁹ ut quātū possim⁹ iuicē ad hñdū deū in nobis ex dilectōe attraham⁹.

¶ Que charitate diligēda sint.

Sed q̄ hac dilectiōe diligenda sint iā inqramus. nō enī oīa ut ait Aug. quib⁹ vtendū est diligenda sunt: sed ea sola que uel nobiscum societate quadam referuntur in deum. sicut est homo uel angelus. uel ad nos relata beneficio dei per nos indigent: ut corpus quod ita precepti est diligi ut ei ordinate prudenterq̄z consulat.

¶ Postq̄z determinauit magister de fide ⁊ spe: hic tertio determinat de charitate. Diuidit aūt hec pars in duas. In prima determinat de charitate qua nos diligim⁹ deū. In secūda de charitate q̄ nos diligit deus. dis. xxxij. ¶ Premittis adiscienduū est. Prima in duas. In prima determinat de ipsa charitate. In secūda de charitat⁹ duratiōe ibi: Illud quoq̄z nō est pretermittendū. Prima in duas. In prima determinat de ipsa dilectione charitatis. In secūda de his q̄ p charitatē diliguntur. dis. xxviij. ibi Hic queri potest. Prima in tres partes. In prima ostendit se ad precedentia. In secūda, psequitur suā intētionē ibi Charitas ē dilectio. In tertia ostendit se ad sequētia ibi Sed q̄ hac dilectiōe. Secūda harū partiū diuidit in duas. In prima determinat de dilectione charitatis ſm q⁹ duob⁹ preceptis impat. In secūda ostēdit q⁹ illa duo precepta mutuo se includūt ibi Cū aūt duo precepta Prima in duas. In prima determinat de dilectiōe charitatis ſm q⁹ p duo precepta in duo diligēda dirigit. s. deum et proximū. In secūda inqrit modū dilectiōis q̄tū ad vtrūq̄z diligibile ibi Cōsequēter modū vtriusq̄z. Circa primū duo facit. Primo ostēdit q⁹ p charitatē deus ⁊ proxim⁹ diligit. Secūdo ostēdit q⁹ ex eadē charitate ibi Sed q̄rit si ex eadē ¶ Cōsequēter modū. Hic ostēdit modū predicte dilectiōis Et primo q̄ntū ad dilectionem proximi. Secūdo q̄tū ad dilectionem dei ibi Dilectionis aūt dei. Et circa hoc tria facit Primo ostēdit dilectiōis nostre modū respectu dei. Secūdo ostēdit vbi mod⁹ ille obseruari possit ibi Illud aūt pcep. Tertio mouet q̄ndā qōnē ibi Sz cur pcipit hoi ista pfectio ¶ Hic est triplex questio. Prima de amore in gnāli. Secūda de charitate. Tertia de actu ⁊ modo charitatis.

¶ Questio Prima.

Circa primū querunt quattuor. Primo qd sit amor. Secūdo in quo sit. Tertio de compatione eius ad alias animi affectiōes. Quarto de compatione ei⁹ ad ea que in cognitione sunt.

Ad primū sic procedit. Dio. iiij. ca. de di. no. sic diffinit amorē: Amor virtus est vnitiua mouēs superiora ad prouidentiam minus habentiū. i. inferiora. coordinata aūt. i. equalia rursus ad cōicatiuā alternā habitudinē subiecta. i. inferiora ad meliorē. i. superiorē uersionē. Sed videtur q̄ inconuenienter diffiniat hic amor. nulla enī passio est virtus vt dicit. ij. ethi. sed amor est passio: ergo nō est virtus. ¶ Ps Aug. dicit q̄ amor est iam habiti. sed illud quod iam habitū est quodāmō est vnitū: ergo amor nō est virt⁹ vnitiua sz vnionē sequēs. ¶ Ps illud magis saluat in dissimilitudine non habet vim viuēdi. sed amor magis saluat in dissimilitudine q̄z in similitudine. videm⁹ enī q̄ artifices vni⁹ artis sicut singuli cozrixāt ad inuicē: cū aliis aūt artificib⁹ pacifice viuūt. Silr stomachus vacuus cibū amat quē plenus abhozret: z ergo amor non habet vim viuēdi. ¶ Ps Dio. vij ca. ce. ierar. inter proprietates amoris ponit acutū z feruidū et etiā liquefactio ponit effectus amoris. cañ. vij. Alia mea liq̄fac. Dio. etiā. iiij. ca. de di. no. ponit effectū amoris extasim. i. extra se positionē. Hec aūt oīa ad diuisionē ptinere vident: quia acuti est penetrādo diuidere. feruidi vō p exaltationē resolui. liquefactio aūt diuisio quedā est cōgelationi opposita: etiā quod est extra se positū a seipō. Diuidit ergo Amor magis est vis diuisiua q̄z vnitiua. ¶ Ps oīs cōcretio est quedā vnio: ergo superfluū fuit vtrūq̄z ponere in diffinitione amoris vnitiuū z cōcretiuū. ¶ Ps amor est passio. sed passionis non est mouere imo motionis z actionis effectū esse: ergo amor non est mouēs superiora vt ipse dicit. ¶ Ps superiora inclinant ad agēdū in inferiora ex proprijs formis sed agendo in ipsa eis prouident: ergo nō est amoris mouere superiora ad prouidendū inferioribus sed nature. ¶ Ps oē quod cōicat aliquid alicui prefert illi: ergo non est equaliū vt sibi mutuo p amorē cōmunicent. ¶ Ps omne quod fit ex amore procedit ex principio intrinseco q̄ō est volūtariū. cōuersio inferiorū ad superiora est ex principio extrinseco. s. ex ipsa actione superioz qua sibi ea assimilāt. ergo amor inferiora non uertit ad superiora. ¶ Ro. dicēdū q̄ amor ad appetitū pertinet. appetitus aūt est virtus passiua. vñ in. iij. de anima dicit ph̄s q̄ appetitibile mouet sicut mouēs non motū. appetitus aūt sicut mouens motū. omne aūt passiuum perficit fm q̄ informat p formā sui actiui. z in hoc motus eius terminat z quiescit. Sicut intellectus anteq̄z formet p formā intelligibilis inquirit z dubitat: qua cū informatus fuerit inquisitio cessat: z intellectus in illo figit: z tūc dicit intellectus firmiter illi rei inherere. Silr q̄ affectus vel appetitus oīno imbuit forma boni quod est sibi obiectū: cōplacet sibi in illo z adheret ei quasi firmū in ipso. z tūc dicitur amare ipm. vñ amor nihil aliud est q̄z quedā trāsformatio affect⁹ in rem amatā. Et quia omne quod efficit forma alicui⁹ efficit vnū cū illo: ideo p amorē amans fit vnū cū amato q̄ō est factū forma amātis. z iō dicit ph̄s. ix. ethi. q̄ amicus est alter ipse. Et. j. Cor. vj. Qui adheret deo vn⁹ spūs est. vnūquodq̄z aūt agit fm exigentiā sue forme que est principiū agēdi z regula opis. bonū aūt amatū est finis. finis aūt est principiū in opabilib⁹: sicut prima p̄ncipia in cognoscendis. vñ sicut intellect⁹ format⁹ p quidditatē rerū ex hoc dirigit in cognitione principioꝝ q̄ scitis terminis cognoscuntur: z vlteri⁹ in cognitionib⁹ cōclusionū q̄ note fiunt ex principijs: Ita amās cui⁹ affect⁹ est informatus ipso bono q̄ō bz rationē finis q̄uis nō semp vltimi inclinat p amorē ad operandū fm exigētiā amati. z talis opatio est maxime sibi delectabilis q̄si forme sue conueniēs. vñ amās quicād facit vel patit pro amato totū est sibi delectabile: z sp magis attēdit in amatū inq̄ntū maiorē delectationē in amato experit in his q̄ propter ipm facit vel patit. Et sicut ignis nō potest retineri a motu q̄ cōpetit sibi fm exigentiam sue forme nisi p violētiā: ita neq̄z amās q̄n agat fm amorē. Et propter hoc dicit Grego. q̄ nō pōt eē ociosus imo magna opat⁹ si est. Et quia omne violentū est tristabile q̄si volūtati repugnās vt dicitur. v. metha. ideo etiā est penosum contra inclinationē amoris operari: vel etiā preter eam. operari autē fm eā est opari ea que amato competūt. Cū enī amans amatū assumpserit q̄si idem sibi oportet vt quasi personā amati amās gerat in oīb⁹ que ad amatū spectāt. z sic quodāmō amās amato inseruit inq̄ntū amati terminis regulat. Sic ergo Dio. completissime rationē amoris in predicta assignatione ponit. ponit enī ipsaz vnionē amātis ad amatū que est facta p transformationē affectus amantis in amatū in hoc q̄ dicit amorē esse vnitiuā z concretiuā virtutē. z ponit inclinationē ipsius amoris ad operandū ea que ad amatū spectāt siue sit superius siue inferius siue equale in hoc q̄ dicit mouēs superiora ꝛc. ¶ Ad primū ergo dicendū q̄ virt⁹ hic nō sumitur pro habitu sicut in. ij. ethi. sed cōiter pro omni eo q̄ō potest esse principiū alicui⁹ opationis vel motus. Et q̄ amor inclinationē facit ad operandū vt dictū est: ideo amorē virtutē dicit. ¶ Ad secundū dicendū q̄ amor dicit esse habiti sicut formatū habet suam formā: quā quidē formationem desideriū precedit in ipsam tendens: sicut ratio intellectū vl scientiā: z ideo dicit esse non habiti. vnde amor dicit virt⁹ vnitiua formaliter: quia est ipsa vnio vel nexus vel trāsformatio qua amans in amatū trāsformat: z quodāmō ouertitur in ipsum. Vel dicēdū q̄ quietatio affectus in aliquo quā amor importat nō potest esse nisi fm conuenientiā vni⁹ ad alterū. que quidē conuenētia est fm q̄ ab vno participat id quod est alteri⁹. z sic amans quodāmō habet amatū. vñ diuctio que in habere importat est diuctio rei ad rem: z p cedit vnionē rei ad affectū que est amor. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ amoris radix p se loquēdo est similitudo amati ad amātē: quia sic est ei bonū z conueniēs. Cōtingit autē p accidens dissimilitudinē amoris z similitudinē odij eē cām tripliciter. Uno modo q̄n affect⁹ amantis non sibi cōplacet neq̄z quiescit in cōditione vel aliq̄ proprietate suiipsius. sicut cū quis aliq̄d in seipō odit. z tūc oportet q̄ diligat ipm q̄ in b̄ē sibi dissimilis q̄er hocipso q̄ est dissimilis sibi in oditōe efficit similis affectui suo: z ecōtrario odit illū qui sibi similat: z affectui suo non similatur. Secūdo q̄n aliquis ex ipsa similitudine impedit amantē ab amati fruitione. Et hoc inuenit in oīb⁹ rebus que non possunt simul a multis haberi: sicut sunt res tēporales. vnde q̄ amat lucrū de aliq̄ re vel delectationē impeditur a fruitione sui amati p aliū q̄ sibi vult silr illud appropriare. Et hinc orit zelotipia que nō patit consortiū in amato. z inuidia inq̄ntū bonū alteri⁹ estimat impeditiuū boni proprij. Tertio fm q̄ dissimilitudo precedens facit percipi amorē sequentē. quia enī sentim⁹ in hoc q̄ sensus mouet: q̄ quidē motio cessat q̄n sensibile iam effectū est forma sentientis: ideo ea que consuetinim⁹ nō ita percipim⁹: sicut patet de fabris quoꝝ aures plene sunt sonis malleorū. z propter hoc magis sentit q̄n affectus de nouo p amorē ad aliq̄d trāsformatur. Et ideo etiā q̄n aliq̄s non habet presentiam sui amati magis fertur z artatur de amato inq̄ntū magis amorem percipit q̄uis apud presentiā amati nō sit amor minor: sed minus perceptus. Vñ Aug. x. de tri. ca. vlti. Amor ipse non ita sentit cū eū nō prodit indigētia: quoniā semp presto est quod amat. ¶ Ad quartū dicēdū q̄ in amore ē vnio amātis ad amatū. sz est ibi triplex diuisio. Ex b̄ enī q̄ amor trāsformat amantē in amatū facit amantes intrare ad interiora amati z ecōtra vt nihil amati amāti remaneat non vnitū siē forma puenit ad intima formati: z ecōuerso. Et ideo amās quodāmō penetrat in amatū. z fm hoc amor dicit acutus. Acuti enī est diuidēdo ad intima rei deuenire. z silr amatū penetrat amantē ad interiora ei⁹ peruenies. Et propter hoc dicit q̄ amor vulnerat: z q̄ tranffigit iecur. Sed quia nihil potest alterū transformari nisi fm q̄ a sua forma quodāmō recedit: quia vnius vna est forma. ideo hanc diuisionē penetrationis precedit alia diuisio q̄z amans a seipso separat in amatū tendens. Et fm hoc dicit amor extbasim facere z feruere: quia quod feruet extra se bulit z exalat. Quia vō nihil

a se recedit nisi soluto eo quod intra seipsum continebatur: sicut res naturalis nō amittit formā nisi solutis disputationibus quib⁹ forma in materia retinebat. ideo oportet q⁹ ab amāte terminatio illa qua infra terminos suos tātū cōtinebat amoueat. ⁊ propter hoc amor dicit liquefacere cor: q⁹ liquidū suis terminis nō continet: ⁊ cōtraria dispositio dicit cordis duritia. ¶ Ad quintū dicēdū q⁹ vnio est duplex Quedam que facit vnū fm quid. sicut vnio congregator se superficialiter tangentiuz. ⁊ talis non est vnio amoris: cum amans in interiora amati transformet vt dictū est. Alia est vnio que facit vnū simpliciter: sicut vnio cōtinuorū ⁊ forme ⁊ materie. ⁊ talis est vnio amoris: quia amor facit amatū eē formā amātis. Et ideo supra vnionē addidit concretionem ad differētiā prime vnionis: quia concreta dicunt que simpliciter vnū sunt effecta. vnde ⁊ alia littera habet cognitiua. ¶ Ad sextū dicēdū q⁹ appetitus vt dictū est mouet motus. vnde passio quia mouet ab amato est vlterius mouens fm exigentiā amati. ¶ Ad septimū dicendū q⁹ ipsa inclinatio superior ad prouidendū inferioribus que est eis ex ꝓpriis formis amor eorū dicit vt infra patebit. ¶ Ad octauū dicēdū q⁹ non est inconueniens eēliū simpliciter vnū altero quo ad quid maius esse fm q⁹ vnū indiget altero. ¶ Ad nonuz dicendū q⁹ conuersio qua inferiora ad superiora conuertūtur est ordinatio eor ad finē a superioribus intentū. Et q̄uis huiusmodi ordinatio sit principiū ab extrinseco inq̄ntū ab ipsis superioribus inferiora ordinant in fines superiores nihilomin⁹ est ⁊ a principio intrinseco inq̄ntū in inferioribus est quedā inclinatio ad hoc: vel ex natura sicut in amore naturali: vel ex voluntate sicut est in amore animali. Et ꝓpter hoc deus dicitur omnia suauiter disponere inq̄ntū singula etiam ex seipsis faciunt hoc ad quod ordinata sunt.

HO secūdū sic ꝓcedit. videt q⁹ amor non sit tū in cōcupiscibili. Dio. enī. iiij. ca. de di. no. ponit amorem eē diuinū angelicū intellectualem animalem naturalem. sed quicqd est in nobis ptinet ad intellectū vel aīalitatē vel naturā: ergo in omnib⁹ que sunt in nobis inuenitur amor. ¶ Ꝑ Cōmen. ibidem ponit duas diffinitiones amoris. Prima ē hec Amor est cōnexio vel vinculū quo omniū rerū vniuersitas ineffabili amicicia insolubiliq⁹ vnitate copulatur. Secūda Amor est naturalis motus omniū rerū q̄ in motu sunt finis quietaq⁹ statio vltra quā nullius creature progredit motus. Ex quib⁹ est accipere q⁹ amor in oib⁹ rebus inuenit: ergo ⁊ in omnib⁹ que in nobis sunt siue sint partes anime siue corporis. ¶ Ꝑ omnis potentia delectat in coniūctione sui conuenientis. sed delectatio non est nisi in re animata: ergo ⁊ cuilibet potētie inest amor sui conuenientis. ¶ Ꝑ sicut predictū est: ⁊ ex predicta diffinitiōe colligit amor est finis ⁊ quietatio appetitiui motus. sed cuilibet potentie que in nobis est inest appetitus proprij boni ⁊ tendit in ipm: ergo in qualibet potentia est inuenire amorē. ¶ Ꝑ ad minus irascibilis ad partē appetitiuā pertinet. Appetitiue autē partis vniuersale obiectū est bonū. Cū ergo amor sit boni videt q⁹ amor non sit tū in cōcupiscibili sed etiā in irascibili. ¶ Sed contra est quod dicit ꝑhs topi. q⁹ amor est in cōcupiscibili. ¶ Ꝑ ordo partiū anime proportionat ordini partiū corporis. sed in partibus corporis vnū membrū solū officiū suū exercet respectu omniū membrorū. sicut pes non solū se sed omnia alia membra portat: ergo ⁊ cōcupiscibilis non solū sibi sed omnib⁹ alijs concupiscit ⁊ amat. ⁊ ita amor eorū que ad oēs potentias pertinet in cōcupiscibili esse videt. ¶ Ꝑ amor nō est nisi cogniti. si ergo in oib⁹ viribus esset amor proprij boni: pari ratione in omnib⁹ eēt cognitio ꝓprij boni: qō falsuz est. ¶ Ꝑ omnib⁹ concupiscibilis est bonū concupiscēti conueniēs absolute. sed quicqd est bonū fm vnāquāq⁹ potentiā est cōcupiscēti conueniēs: ergo appetere bonū vniuscuiusq⁹ potētie pertinet ad concupiscibilem: ⁊ eadem ratione amor. Et ita amor non erit nisi in concupiscibili. probatio prime. Si enim obiectū cōcupiscibilis non esset bonū conueniēs concupiscēti simpliciter eēt obiectū ei⁹ bonū conueniēs solū in cōcupiscibili. bonū aūt conueniēs vnicuiq⁹ potentie est p compationē ad suū actū. sicut bonū conueniēs visui id quod est bonū ad videndū: ergo fm hoc omnib⁹ cōcupiscibilis esset bonū sub hac ratiōe quia est bonū ad concupiscendū. sed hoc est in impossibile quia cōcupiscere id quod est bonū ad concupiscēdū sequit reflectionē cōcupiscibilis sup actū suū fm q⁹ concupiscit se cōcupiscere vel bene cōcupiscere. Illud enī ad quod aliqd est bonū p ꝓius desiderat cū sit finis: sed reflectionē potētie super suū actū precedit naturaliter. simplex actus ipsius potētie in suū obiectū directe tendens: sicut p ꝓius video colorē q̄ videam me videre. ergo obiectū concupiscipilis nō potest esse aliqd sub hac rōne q⁹ est bonū ad cōpiscēdū: q⁹ concupiscere hoc eēt naturaliter ꝓius ⁊ posteri⁹ reflexione cōcupiscibilis supra suū actū: quod est impossibile. ergo necessariū est alterū dare. s. q⁹ bonū conueniēs cōcupiscēti absolute sit obiectū cōcupiscibilis. ¶ Ad⁹ dicēdū q⁹ omne q̄ sequit aliquē finē oportet q⁹ fuerit aliquo modo determinatū ad illū finē: aliās nō magis in hunc finē q̄ in aliū ꝓueniret. Illa autē determinatio oportet q⁹ ꝓueniat extra intētionē finis nō solū ex natura tendente in finē: quia sic oīa essent casu vt quidā ꝑhi posuerūt. Intēdere autē finē impossibile est nisi cognoscat finis sub rōne finis: ⁊ proportio eor que sunt ad finē in finē ipm. Cognoscēs aūt finē ⁊ ea q̄ sunt ad finē nō solū seipm in finē dirigit sed etiā alia. sicut sagittator emittit sagittā ad signū. Sic ergo dupliciter aliqd tendit in finē. Uno modo directū in finē a seipso: quod ē tūm in cognoscente finē ⁊ rationē finis. Alio modo directū ab alio. ⁊ hoc mō oīa fm suā naturā tendunt in fines proprios ⁊ naturales directa a sapiētia instituēte naturā. Et fm hoc ꝑuenim⁹ duos appetitus. s. appetitū naturalē qui nihil aliud est q̄ inclinatio rei in finē suū naturalem qui est ex directione instituentis naturā. Et iterū appetitū volūtariū qui est inclinatio cognoscētis finē ⁊ ordinē in finē illū. Et inter hos duos appetitus est vnus medius qui ꝓcedit ex cognitione finis sine q⁹ cognoscat ratio finis: ⁊ proportio ei⁹ quod est ad finē in finē ipsum. ⁊ iste est appetitus sensitiu⁹. Et huiusmodi duo appetit⁹ inueniūt tūm in natura viuēte ⁊ cognoscēte. Omne aūt quod est proprij nature viuētis oportet q⁹ ad aliquam potentiā anime reducat in habētib⁹ animā. ⁊ ideo oportet vnam potentiā anime esse cui⁹ sit appetere cū diuisaz cōtra eam cui⁹ est cognoscere. sicut etiā substantie sepate diuidūtur in intellectū ⁊ volūtatē vt dicūt ꝑhi. Sic ergo patet q⁹ in hoc differt appetit⁹ naturalis ⁊ volūtari⁹ q⁹ inclinatio nālis appetit⁹ est ex ꝑncipio extrinseco. ⁊ ideo habet libetatez: q⁹ liberū est quod est sui causa. Inclinatio aūt naturalis appetit⁹ est in ipso volēte: ⁊ ideo habet voluntas libertatē. Sed inclinatio appetit⁹ sensitiui partim ē ab appetēte inq̄ntū sequit̄ apprehensionē appetibilis. vñ dicit Aug. q⁹ aīalia mouentur visis partim ab obiecto inq̄ntū deest cognitio ordinis in finē. ⁊ ideo oportet q⁹ ab alio cognoscente finē experientia eis ꝓuideant. ⁊ propter hoc nō oīno bñt libertatē: sed participant aliquid libertatis. omne aūt quod est a deo accipit aliquā naturā qua in finē suū vltimū ordinet. vnde oportet in omnib⁹ creaturis bñtib⁹ aliquē finē inueniri appetitū naturalem etiā in ipsa volūtate respectu vltimi finis: vnde naturali appetitu vult hō beatitudinē ⁊ ea q̄ ad naturā volūtatis spectant. Sic ergo dicendū est q⁹ naturalis appetitus inest oīb⁹ potētijs aīe ⁊ partibus corporis respectu ꝓprij boni. sed appetit⁹ aīalis q̄ est boni determinati: ad quod nō sufficit nature inclinatio est alicuius determinate potentie vel voluntatis vel cōcupiscibilis vel irascibilis. Et inde est q⁹ oēs alie vires aīe coguntur a suis obiectis ꝑter volūtatē: q⁹ oēs alie bñt appetitū nālē tūm respectu sui obiecti. volūtas aūt habet ꝑter inclinationē naturalem aliā cui⁹ est ipse volens cā. Et silr dicendū est de amore q̄ est terminatio appetitiui mot⁹: q⁹ amor naturalis est in oīb⁹ potētijs ⁊ in

omnibus rebus. Amor autem animalis vt ira dicam est in aliq̃ potẽtia determinata vel volũtate fm q̃ dicit terminationẽ appetit⁹ intellectiue partis: vel in cõcupiscibili fm q̃ dicit terminationẽ sensitiui appetit⁹. ¶ Ad primũ ergo dicendũ q̃ Dio. accipit amorẽ cõiter ad nãlẽ sensitiuũ quẽ naturalem dicit: z intellectiuũ quẽ dicit intelligibilez q̃tũ ad boies. Angelicũ z diuinũ q̃tũ ad substãtias sepatas. Et ponit q̃nq̃ hec: quia nõ pñt esse plures gradus appetit⁹: qz in deo est volũtari⁹ appetitus tm̃: qz ipse determinat oia: z nõ determinat ab aliquo. In angelis aũt volũtari⁹ cũ naturali inq̃ntũ determinat a deo ad aliq̃d volendũ naturaliter. In boie autẽ volũtari⁹ cũ spũali z naturali. In aialib⁹ sensibil cũ naturali. in alijs nãlis tm̃. Et silr etiã dicẽdũ ad secũdũ q̃ Cõmen. diffinit amorẽ fm q̃ se habet ad oẽs cõiter. ¶ Ad tertiũ dicendũ q̃ delectatio causat ex diũctione dueniẽtis. dueniẽs enĩ adueniens pficit id cui aduenit: z quietat inclinationẽ in illud. Et hec quietatio fm q̃ est pcepta ẽ delectatio. vñ plato dixit q̃ delectatio est generatio sensibilis. i. cognita in naturã. i. cõnaturalis. vñ in his q̃ cognitionẽ nõ habent non est delectatio aliquo modo. In quodlibet aũt cõueniẽs hñti cognitionẽ est duplex inclinatio. s. appetit⁹ naturalis z appetitus animalis. z vtraq̃ inclinatio quietat p rem pñtẽ. z vtraq̃ etiã quietatio percipit: vnde ex vtraq̃ parte delectatio causat. delectatio ergo que est quietatio appetitus naturalis inuenit in omni potẽtia cui diũgit suum obiectũ. delectatio vo que est quietatio appetitus aialis est tm̃ in cõcupiscibili vel volũtate. Prima aũt delectatio dicit tm̃ delectatio proprie loquẽdo. z opposita passio dolor. Sz secũda delectatio habet etiã nomẽ gaudij: z opposita passio dicitur tristitia. vñ q̃tus delectatio z dolor sunt aliquo mõ in oib⁹ potẽtijs aie: tm̃ gaudiũ z tristitia sunt tm̃ in concupiscibili vel volũtate. ¶ Ad quartũ dicendũ sicut ad primũ qz rõ pcedit de appetitu naturali. ¶ Ad quintũ dicẽdũ q̃ amor animalis non pertinet ad irascibilem: quia obiectum amoris est bonũ sine adiũctione ardui vel difficilis: qõ est proprijũ obiectũ irascibilis.

Ad tertiũ sic pcedit. videt q̃ amor nõ sit prima z pncipalis inter oẽs alias aie affectiones. motus enim precedit terminũ. sed amor est determinatio appetitiui motus vt patet ex dictis. ergo amor sequit desideriuz quod motũ ipsum appetitus importat. ¶ Ꝑ propter quod vnũquodq̃ illud magis. sed amoris causa est delectatio: vñ z quedã amicicia sup delectabile fundat. ergo delectatio ẽ principalior affectio q̃ amor. ¶ Ꝑ aug. dicit in li. lxxxviij. q. q̃ nemo est qui nõ magis dolorẽ fugiat q̃ appetat voluptatẽ. sz fuga doloris facit odiũ sicut appetitus delectatiõis facit amorẽ. ergo odiũ est vehemẽtior passio q̃ amor. ¶ Ꝑ illud q̃ vincit ab alio est min⁹ potẽs. sz amor vincit ab ira qz ira odiũ parit vt dicit aug. g̃ ira est vehemẽtior passio q̃ amor. ¶ Ꝑ illud ꝓpter q̃ agũt q̃cũq̃ agũt ẽ efficacissimũ Sed sicut Dio. dicit in li. de di. no. propter pacẽ agũt q̃cũq̃ agũt. ergo pax inter oẽs affectiones est efficacissima etiã respectu amoris. ¶ Sed ẽtra est qõ dicit aug. q̃ oĩs affectio ex amore est. ¶ Ꝑ bonũ ẽ obiectũ affect⁹. sz illud quod primo respicit ad bonũ est amor: ergo amor est pncipiũ tot⁹ affectionis: z pncipalior passio. ¶ Ꝑ amor igni compat: z etiã morti vt pz Can. viij. sed his nihil est vehemẽti⁹: ergo nulla passio est vehemẽtior amore. ¶ Ꝑ Aris. dicit magnũ amor nec est aliq̃d qõ ei⁹ impetũ sustinere possit. ¶ Ad⁹ dicẽdũ q̃ inter alias affectiones aie amor est prior. Amor enĩ dicit terminationẽ affect⁹ p hoc q̃ informat suo obiecto. in oib⁹ aũt hoc inuenit q̃ mot⁹ ꝓcedit a ꝑmo ĩmobili quieto. quod quidẽ pz in nãlibus: qz primũ mouẽs in quolibet genere est nõ motũ illo genere mot⁹ sicut primũ alterãs est nõ alteratũ. Silr pz de intellectualib⁹: qz mot⁹ rõnis discurrẽtis ꝓcedit a ꝑncipijs z q̃dditatib⁹ rerũ quib⁹ intellect⁹ informat⁹ terminat. Cum ergo affect⁹ informet z terminat amore sicut intellect⁹ ꝑncipijs z q̃dditatib⁹ vt pri⁹ dictũ est: oꝑtet q̃ oĩs mot⁹ affectiue pced at ex quietatione z terminatione amoris. Et qz omne qõ est primũ in aliquo genere est perfecti⁹ sicut intellect⁹ principior in demõstrabilib⁹: z motus celi in nãlib⁹: iõ oportet q̃ amor inter ceteras affectiones etiã sit vehemẽtior vt patebit p singula. ¶ Ad ꝑmũ ergo dicendũ q̃ sicut in operatione intellect⁹ cõcludit quidã circulus: ita z in operatione affect⁹. Intellect⁹ enĩ ex cetitudine principior quib⁹ ĩmobiliter assentit, pcedit ratiocinãdo ad cõclusiones in q̃rũ cognitione certitudinaliter q̃escit fm q̃ resoluunt in ꝑma ꝑncipia q̃ in eis sunt virtute. Silr etiã affect⁹ ex amore finis q̃ est pncipiũ ꝓcedit desiderando in ea q̃ sunt ad finẽ q̃, put accipit vt finẽ in se aliquo mõ ordinẽtia p amorẽ in ea q̃escit. z iõ desideriũ sequit amorẽ finis q̃tus ꝑcedit amorẽ eor q̃ sunt ad finẽ. Et etiã amor vehemẽtior affectio q̃ desideriũ inq̃ntũ dicit terminationẽ z informationẽ affectus p appetibile ad quod mouet⁹ deside riũ. ¶ Ad secũdũ dicendũ q̃ amor naturaliter precedit delectationẽ. delectatio enĩ ordingit ex diũctione rei dueniẽtis realiter. Amor aũt facit q̃ amatũ sit amãti dueniẽs z q̃si cõnaturale inq̃ntũ vult affectũ amãtis amato vt dictũ est. z iõ ex amati reali pñtia consurgit delectatio. Sed quia delectatio etiã põt amari vt quoddã bonũ: iõ ordingit p accidens vt aliq̃s amor ex delectatiõe causet sicut actus ab obiecto vl finẽ. q̃ enĩ aliq̃d propter delectationẽ amat delectationẽ ipsã precipue amat. q̃tus ergo quedã delectatio quodã amore sit prior: tm̃ amor delectatiõe simpliciter est prior. Silr etiã vehemẽtior: qz amor est p informationẽ appetit⁹ ab appetibili. delectatio autẽ p diũctionẽ rei ex re pñte sibi dueniẽte. Nõ est aũt tãta diũctio rei ad rem sicut appetit⁹ ad appetibile: qz res aduenies q̃ delectationẽ causat nõ diũgit fm naturã: qz hoc nõ fit illud: vnde est ibi diũctio q̃si cõtactus. Sed appetit⁹ est ipsius appetibilis fm suã naturã z substãtiã. vñ q̃ appetit⁹ informat p appetibile est q̃si diũctio ordinuitatis z concretionis. vnde amor plus vnit q̃ delectatio: quia facit q̃ amãs sit fm affectũ ipsa res amata. delectatio aũt ẽ p participationẽ alicui⁹ ab illo fm q̃ est realiter pñs. Sciẽdũ aũt q̃ q̃ amatũ est pñs realiter fm q̃ possibile est tunc est delectatio sicut ex diũctione maxime dueniẽtis. q̃ autẽ est oĩno absens fm rem: tũc maxime affligit sicut ex divisione cõtinui sequit dolor: qz amor est ordinuatiua vis vt dictũ est. Et inde dicit q̃ amor lãguere facit. q̃ autẽ est fm aliq̃d pñs z fm aliq̃d absens: tũc habet delectationẽ admixtã afflictioni. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q̃ bonũ est vehemẽtius in agẽdo q̃ malũ: quia bonũ nõ habet de necessitate admixtionẽ mali sicut malũ habet de necessitate admixtionẽ boni. Et iterũ bonũ agit in virtute proprie: sz malũ agit in virtute boni vt dicit Dio. iiij. c. de di. no. vnde magis amat⁹ bonũ q̃ odiat⁹ malũ illi oppositũ. sz dolor corporalis est magis malũ q̃ delectatio q̃dã fit bonũ: qz delectatio de q̃ aug. ibi loquit⁹ ordingit ex supadditione perfectionũ secũdarũ: sicut in cibis vel in venereis: sz tristitia vl dolor, pter q̃ dimittit⁹ delectatio talis ordingit ex subtractiõe primarũ pfectionũ q̃ ptinẽt ad esse rei sicut ex diuisione cõiter. vñ si accipet⁹ tristitia opposita delectationi illi magis appetere⁹ delectatio q̃s fugeretur tristitia ficut q̃s appeteret delectationẽ in cibo vt postea patere⁹ tristitiã q̃ est de subtractione cibi vl alicui⁹ huiusmodi. ¶ Ad q̃rtũ dicẽdũ q̃ amor est prior ira z vehemẽtior. Ira enĩ ex tristitia causat⁹ vt pri⁹ dictũ est: sicut oẽs passiones irascibil⁹ ex passionib⁹ cõcupiscibil⁹. z iõ cũ amor sit prior z vehemẽtior passionib⁹ cõcupiscibilis erit prior z vehementior passionib⁹ irascibil⁹. q̃tus aũt ira odiũ pariat nõ tm̃ amorẽ destruit. sz amoris destructionẽ sequit⁹ qz non posset appetit⁹ moueri in nocumentũ alicui⁹ nisi antea affectus ab amore sepat⁹ eẽt. ¶ Ad q̃rtũ dicendũ q̃ pax nõ distinguit⁹ ab amore: sed est aliq̃d amoris. dicit enĩ q̃si quietationẽ appetit⁹. sz amor dicit vlteri⁹ trãsformationẽ z q̃ndã diuersionẽ ipsius in amatũ. vnde pax est mediũ inter desiderium z amorem.

Ad quartū sic procedit. videtur q̄ cognitio sit altior amore: q2 altissime potentie est altissim⁹ actus. sed intellect⁹ est altissima potētia in nobis vt dicit ph̄s 7. ethi. ergo cognitio ē altissima opatio eox q̄ in nobis sunt: 7 ita dignior amore. ¶ p̄ sicut Boe. dicit in li. de conso. natura a pfectis sumpsit originē. sz cognitio precedit amorē: g̃ cognitio est altior q̄ amor. ¶ p̄ illud quod est propriū homini est nobilius q̄ illud in quo cōicat cū brutis. sed intelligere est pp̄riū hoīs: in amore aūt conuenit cū brutis: ergo scīa 7 intellectus sunt dignioza q̄ amor. ¶ p̄ vita cōtēplatiua ē nobilior q̄ vita actiua 7 altior. sz scīa ptim ad vitā cōtēplatiuam. Amor aūt videt ad praxim ptinere: q2 obiectū ei⁹ est bonū: ergo sciētia est altior q̄ amor. ¶ p̄ obiectū amoris ē bonū simpliciter. sz verū est melius q̄ bonū simpliciter: quia verū est summū in genere bonox: sicut 7 optimus hō est melior q̄ hō simpliciter. ergo scīa 7 cognitio est altior q̄ amor ¶ p̄ q̄nto aliq̄d est spūalius tanto est altius. sz cognitio est spiritualior q̄ amor: q2 fm motū a reb⁹ ad animā ē cognitio: fm aūt motū ab aīa ad res est amor. ergo cognitio est nobilior q̄ amor. ¶ p̄ premiū est prestanti⁹ merito. sz cognitio est p̄miū amoris Jo. xiiij. Qui diligit me diliget a p̄re meo 7 ego manifestabo ei meipsum. Et aug. dicit q̄ visio est tota merces. ergo cognitio p̄eminet amori. ¶ Sed cōtra ē q̄ dicitur Ephe. iij. sup eminentē sciētie charitatē xp̄i. ¶ p̄. j. Cor. xiij. dicit q̄ charitas ē maior fide. ergo eadē rōne q̄libet amor est maior 7 dignior cognitione sibi rūdente. ¶ p̄ Du. de san. vic. sup illud Dio. vij. c. ce. ierar. mobile 7 acutū dicit Dilectio supereminet scientie 7 maior est intelligētia. plus enī diligit q̄ intelligit: quia intrat dilectio vbi sciētia foris est: ergo amor excedit sciētiā. ¶ p̄ finis in vnaquaq̄ re est potissimū. sz obiectū amoris est bonū q̄ hz rationē finis. g̃ cū opationes distinguant̄ penes obiecta amor inter oēs opationes aīe est potior. ¶ p̄ sicut se habet potētia ad potentiā: ita se habet operatio ad opationē. sz volūtas est altior oīb⁹ alijs potētijs aīe: q2 mouet oēs alias 7 nō cogitur. ergo 7 amor q̄ est opatio volūtatis preeminet oīb⁹ alijs aīe operationibus. ¶ p̄ sicut dicit Dio. v. c. de di. no. illud q̄ in plurib⁹ inuenit̄ simplici⁹ 7 nobili⁹ est. sicut eē nobili⁹ est q̄ viuē q̄uis viuētia sint nobiliora q̄ existētia tñ inq̄ntū etiā viuētia nobili⁹ eē participant. sz amor in plurib⁹ participat̄ q̄ cognitio: q2 in oīb⁹ aliquo modo est amor vt dictū est prius: nō autē cognitio. ergo amor est prestantior cognitione. Ridiculū enī est dicere q̄ in lapidib⁹ sit cognitio naturalis sicut amor vel appetit⁹ nālis. ¶ ℞. dicēdū q̄ in rebus oīb⁹ duplex pfectio inuenit̄. vna q̄ in se subsistit. alia q̄ ad res alias ordinat̄. 7 vtraq̄ aūt pfectio in rebus materialib⁹ terminata 7 finita est: q2 7 formā vnam determinatā habet p quā in vna tñ specie est: etiam p determinatā virtutē ad res q̄sdā sibi ꝓportionatas inclinationē habet 7 ordinē: sic graue ad centrū. Ex vtraq̄ aūt pte res ī̄males infinitatē hñt quodāmō q2 sunt quodāmō oīa siue inq̄ntū eēntia rei imāl est exēplar 7 filitudo oīuz sicut in deo accidit: siue q2 hz filitudinē omniū vel actu vel potētia: sicut accidit in angelis 7 aīabus. 7 ex hac parte accidit eis cognitio. Silr etiā ad oēs res inclinationē 7 ordinē hñt ex q̄ parte accidit eis volūtas fm quā oīa placēt vel displicēt vel actu vel potētia. Et fm h̄ q̄ aliq̄ imaterialitatē participant fm hoc cognitionis 7 volūtatis pticipatiua sunt. Uñ 7 aīalia cognoscūt inq̄ntū spēs sensibiliū imaterialiter in orḡanis sensuū recipiūt̄. 7 fm intensiones spūaliter ex reb⁹ ꝓceptis p appetitū sensibilē ad diuersa inclinant̄. Patet ergo q̄ cognitio ptinet ad pfectionē cognoscētis q̄ in seipso pfectū est. volūtas aūt ptinet ad pfectionē rei fm ordinē ad alias res. 7 iō obiectū cognoscitiue virtutis est verū quod est in anima vt dicit ph̄s. vj. metha. obiectū autē appetitiue bonū quod est in rebus: vt dicitur ibidē. Potest ergo compari potētia cognoscitiua ad appetitiuā tripliciter. Primo fm ordinē. 7 sic cognitiua potētia naturaliter prior est: quia prius est perfectio rei in seipsa q̄ fm ordinē ad aliā. Secūdo q̄tū ad capacitatē. 7 sunt eq̄les: quia sicut cognoscitiua est respectu omniū ita 7 appetitiua. vnde etiam mutuo se includūt: quia intellect⁹ voluntatē cognoscit: 7 volūtas ea q̄ ad intellectū pertinēt appetit 7 amat. Tertio possunt compari fm eminentiā vl dignitatē. 7 sic se habent vt excedentia 7 excessa: quia si considerent̄ intellect⁹ 7 volūtas 7 que ad ipsa pertinēt vt quedam ꝓprietates 7 accidentia eius in quo sunt: sic intellectus est prestantior et que ad ipsum pertinēt. Si autē ꝯsiderent̄ vt potentie. i. fm ordinē ad actus 7 obiecta: sic voluntas 7 que ad ipsam ptinent excedit. Si autē queratur quid horum simpliciter dignius sit: dicendū q̄ res quedam sunt anima superiores: 7 quedam inferiores: vnde cū per volūtatē 7 amorē homo in ipsas res volitas 7 animatas quodāmō trahat̄. p cognitionē autē ecōuerso. Res autē cognite in cognoscēte efficiant̄ per suas similitudines respectu earū rerū que sunt supra animā nobiliox 7 altiox ē amor q̄ cognitio. illarū vō que sunt infra animā cognitio est potior. vnde etiam multarū rerum q̄rū est malus amor est bona cognitio. ¶ Ad p̄imū g̃ dicēdū q̄ ph̄s loquit̄ de potentijs fm q̄ sunt ꝓprietates quedam eius in quo sunt. Uel dicendū q̄ ph̄s sub intellectu cōprehendit voluntatē intellectui respondentē: sicut 7 sub ratione quandoq̄ comprehendit̄. 7 ideo non est ibi comparatio intellectus ad voluntatem: sed intellectus ad vires inferiores. ¶ Ad secundū dicendū q̄ q̄uis p̄imū principiū in quolibet genere sit pfectissimū: non tamen oportet q̄ omne quod est prius sit perfecti⁹ cū aliquid sit prius in via generationis quod est imperfecti⁹: sicut puer viro: 7 addiscēs sciēte. 7 ita etiam cognitio quodāmō amorem precedit. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ illa ratio ꝓcedit de intellectu 7 voluntate fm respectū ad id in quo sunt. Uel dicēdū q̄ intellectu aliquo modo alia animalia participant per quādā obscuram resonantiā inquantū sentiunt sicut 7 voluntate participant inquantū habent appetitū sensualem. vnde 7 in brutis volūtariū inuenit̄ vt dicit ph̄s. iij. ethi. nō q̄ simpliciter volūtatem habeant. ¶ Ad quartū dicendū q̄ a vita cōtēplatiua non excluditur voluntas 7 amor: sicut nec intellectus a vita actiua. 7 ideo nō potest harū gradus distingui fm gradus duarū vitarū. ¶ Ad quintū dicendū q̄ particulare non habet naturam 7 rationē sui vniuersalis nisi fm q̄ natura vniuersalis inuenit̄ in ipso. vnde impossibile ē q̄ ratio vniuersalis magis sit in particulari q̄ in ipso vniuersali q̄uis ratio alicuius alterius possit inueniri magis in particulari q̄ in vniuersali. sicut homo non pōt esse magis animal q̄ animal cōmune. potest tamen esse magis bonū vel aliquid huiusmodi. 7 ideo neq̄ verum neq̄ aliquod bonū particulariter acceptū potest dici prestāti⁹ q̄ ipsum bonū. ¶ Ad sextū dicēdū q̄ ratio illa procedit q̄tū ad illas res que sunt infra animā que sunt min⁹ spirituales q̄ anima. ¶ Ad septimū dicendū q̄ visio illa non erit sine amore in premio: sicut nec amor fuit sine cognitione in merito: ideo tamē premiū magis attribuit̄ cognitioni. meritū vō amori: quia premiū est fm receptionē q̄ aliq̄s in seipso pficit̄. meritū vō fm operationē q̄ aliq̄s in remunerationē se extēdit: 7 ei se ꝺiungit. Et q2 oportet etiā ad alia respōdere: ideo dicendū ad octauū et nonū q̄ ille rōnes ꝓcedūt de cognitione dei q̄ est supra animā. vñ amor ei⁹ cognitionē de ipso excedit. ¶ Ad decimū dicendū q̄ amor magis intrat ad rem q̄ cognitio: q2 cognitio est de re fm id qō recipitur in cognoscēte. Amor aūt est de re inq̄ntū ipse amans in rem ipsam transformat̄ vt dictū est prius. In hac aūt via qua pficit̄ aīa in ordine ad res alias dictū est q̄ volūtas cognitionē excedit: ad quā viam ptinet esse magis vl min⁹ intimū rei. ¶ Ad vndecimū dicendū q̄ ratio finis ꝓprie respicit motū 7 operationē 7 ordinē rei ad rem: 7 nō esse rei absolute. vnde in mathematicis in quibus non est opatio: 7 motus non inuenit̄ finis vt dicitur in iij. metha. 7 ideo etiam hec ratio ꝓcedit fm illū modū quo voluntas dicit̄ intellectui ꝓeminere. ¶ Ad duodecimum

dicendum q̄ mouere alias vires ⁊ non cogi ab obiecto pertinet ad volūtatē ſm q̄ ipſa ē p̄mū determinās alias potētias būanas in ordine ad res alias circa q̄s opant̄: ⁊ ipſa nō determinat̄ ab alio. vnde q̄ſtū ad hoc ad q̄ō a deo determinat̄ nāli inclinatione quodāmō libertatē nō hz: ſz q̄ſi cogit̄ nāli inclinatiōe ſicut reſpectu btūdinis quā nullus nō potest non velle. Ex hac aūt parte q̄ hō ab alio ordinat̄ dictū ē q̄ amor cognitionem excedit. ¶ Ad tredecimū dicendū q̄ amor p̄prie loquēdo nō ē niſi in illis in quib⁹ ē cognitio. ſz amoris nomē trāſſumit̄ ad ea ad q̄ cognitionis nomē extēdi pōt: q⁹ amor dicit ſm q̄ amās ad rem aliā ordinat̄. Aliq̄d aūt ad alterū ordinari pōt etiā ab exteriori ordinante. ⁊ tō illa que ad aliq̄d ordinant̄ ab hūtib⁹ cognititionē quor p̄prie eſt amor inq̄ntū ex ſeipſis ad amata ordinant̄ nomē amoris vl̄ appetit⁹ recipe pñt. Cognitio aūt dicit ſm q̄ res cognita ſit in cognoſcēte p modū cognoſcētis. ſ. ſm eē ſpūale ⁊ imateriale. diſpoſitio aūt tal nō ineſt alicui niſi ex p̄prietate ſue nature. vnde nomē cognitiōis ad aliā q̄ talē naturā nō hñt extēdi non pōt vt dicant̄ inſenſibilia nāliter cognoſcere ſicut nāliter amāt vel appetūt. ¶ Queſtio ſecūda.

Deinde q̄rit̄ de charitate. Et circa hoc q̄runt̄ q̄ttuor. Primo q̄d ſit charitas. ſecūdo vtrū ſit virt⁹. Tertio in quo ſit ſicut in ſubiecto. Quarto de compatione eius ad alias virtutes.

Ad p̄mū ſic p̄cedit̄. videt̄ q̄ charitas ſit idez quod cōcupiſcētia. Aug. enī dicit q̄ charitas eſt virtus q̄ deū videre pfruiq̄ eo deſideram⁹. hoc aūt concupiſcētie eſt: ergo charitas eſt cōcupiſcētia. Itē videt̄ q̄ ſit idē q̄ amor: q⁹ ſicut dicit Dio. iiij. c. de di. no. dilectio eſt idem q̄ amor. ſz in lr̄a dicit̄ q̄ amor eſt dilectio qua diligit̄ de⁹ p̄pter ſe: ⁊ p̄rim⁹ p̄pter deū. ergo charitas eſt idē q̄ amor Itē videt̄ q̄ ſit idez q̄ benivolētia. benivolētia enī eſt alicui aliq̄ bonū optam⁹. ſz hoc facit charitas: q⁹ optat ſibi et alijs vitā eternā: ſm q̄ dicit hñs charitatē diligere p̄rimū ſicut ſeipm. ergo charitas eſt idem q̄ benivolētia. ¶ P̄ videt̄ q̄ ſit idez q̄ cōcordia: q⁹ charitas vnitatē eccl̄ie facit q̄ in hoc conſiſtit vt idem dicam⁹ oēs: ⁊ nō ſint in nobis ſciſmata: vt dicit̄. j. Cor. j. hoc aūt ad cōcordiā pertinet: ergo charitas eſt idem q̄ cōcordia. ¶ P̄ videt̄ q̄ ſit idem benificentia: q⁹ modus charitatis eſt vt diligam⁹ nō lingua tm̄ ſz opere ⁊ vitate. j. Jo. iij. ſz diligere p effectū ad benificētiā p̄tinet: g̃ charitas videt̄ eē idem q̄ benificētia. ¶ P̄ videt̄ q̄ ſit idē q̄ pax. charitas enī eſt vinculū faciēs ſpiritū vnitatē. hoc aūt paci attribuit̄ Epbe. iiij. ſolliciti ſeruare vnitatē ſpūs in vinculo pacis. ergo charitas eſt idem q̄ pax. ¶ P̄ videt̄ q̄ ſit idem q̄ amicicia: q⁹ vt dicit p̄hs in. ix. ethi. amicicia ſuperabūdantie amoris ſimilat̄. ſz charitas hz ſupabūdantiſſimū amorē. vñ ⁊ charitas dicit̄ eo q̄ ſub inestimabili p̄cio q̄ſi chariſſimā rem ponat amatū. ergo charitas eſt idem q̄ amicicia. ¶ Sz ctra. amicicia vt dicit p̄hs eſt readamātiū. ſz charitas eſt etiā ad inimicos: ergo nō eſt idem q̄ amicicia. ¶ P̄ amicicia eſt nō latēs. ſed charitas maxime latet: g̃ non eſt amicicia. ¶ P̄ amicicia eſt eorū qui communiūt ad inuicē ⁊ cōicant in eiſdē operib⁹. ſz charitas eſt ad deū ⁊ ad angelos: quor̄ conuerſatio nō eſt cū hoīb⁹: ergo charitas non eſt amicicia. ¶ P̄ amicicia q̄rit maxime colloq̄ ⁊ videt̄ amicū vt dicit p̄hs. ſz h̄ nō q̄rit charitas vt dicit Jero. in p̄logo bib. ergo nō eſt idem q̄ amicicia. ¶ P̄ amicicia nō eſt niſi ad paucos ⁊ virtuoſos. ſz charitas eſt ad oēs etiā malos: ergo charitas nō eſt idez q̄ amicicia. ¶ R⁹ dicēdū q̄ amor eſt q̄dā appetit⁹ quietatio vt ſupra dictū eſt. vñ ſicut appetitus inuenit̄ in pte ſenſitiua ⁊ intellectiua: ita ⁊ amor. Ea aūt q̄ ad ſenſitiuū appetitū p̄tinēt ad intellectiuū trāſferunt̄ ſic noīa paſſionū. q̄ō aūt appetit⁹ intellectiui ē p̄prius ſenſitiuo appetitui nō conuenit vt nomē volūtatis. ⁊ tō amor in vtroq̄ appetitu inuenit̄. Et ſm q̄ inuenitur in appetitu ſenſitiuo p̄prie dicit̄ amor eo q̄ paſſionē importat. ſm aūt q̄ inuenitur in intellectiua parte dicit̄ dilectio q̄ electionē includit q̄ ad appetitū intellectiuū p̄tinet. Nihilomin⁹ nomē amoris etiā ad ſupiorē partē transfert̄: nomē aūt dilectiōis ad inferiorē nunq̄. oīa aūt alia noīa q̄ ad amorē p̄tinē videt̄ vl̄ includunt̄ ab iſtis: vel includūt ea q̄ſi addētia aliq̄d ſupra dilectionē ⁊ amorem. Quia enī amor vnit quodāmō amantē amato: tō amās ſe hz ad amatū q̄ſi ad ſeipm: vel ad id q̄ō ē de pfectione ſui. Ad ſeipm aūt ⁊ ad ea q̄ ſui ſunt h̄ mō ſe hz vt p⁹ velit ſibi p̄ſs eē q̄cq̄d de pfectiōe ſua eſt. ⁊ tō amor includit cōcupiſcētiā amati q̄ deſiderat̄ ei⁹ p̄ſtia. Secūdo hō alia in ſeipm retorquet p affectū: ⁊ ſibi appetit q̄cūq̄ ſibi expedūt. ⁊ ſm q̄ h̄ ad amatū efficit̄ amor benivolentiā includit ſm quā ali q̄s amato bona deſiderat. Tertio hō ea q̄ ſibi appetit operādo ſibi acq̄rit. ⁊ ſm q̄ h̄ ad aliū exercet̄ benificētia in amore includit̄. Quarto hō ea q̄ ſibi bona videntur implere conſentit. ⁊ ſm q̄ h̄ ad amicū ſit amor cōcordiā includit ſm quā aliq̄s cōſentit in hīs q̄ amico vident̄. nō q̄dē in ſpeculatiuis: q⁹ cōcordia in his ſm p̄hm. ix. ethi. ad amicitiā nō p̄tinet. ⁊ diſcordia in eiſdē eē pōt ſine amicicie p̄iudicio eo q̄ in his cōcordare vel diſcordare volūtati nō ſubiacet cū intellect⁹ rōne rogat̄. amor tñ ſemp q̄ttuor p̄dicta aliq̄d addit. ſ. quietationē appetit⁹ in re amata ſine q̄ quodlibet p̄dictor̄ q̄ttuor eē pōt. Būt etiā q̄dā q̄ ſup dilectionē vl̄ amorē aliq̄d addūt. Amatio enī addit ſup amorē intēſionē q̄ndā amor⁹ q̄ſi feruorē quēdā. Amicicia vō addit duo: quorū vnū ē ſocietas q̄dā amātis ⁊ amati in amore vt. ſ. mutuo ſe diligē ſciāt. Aliud ē vt ex electiōe operent̄ nō tm̄ ex paſſiōe Uñ dicit p̄hs q⁹ amicicia ſilat̄ habitui: amatio aūt paſſiōi. ſic ergo p̄z q⁹ amicicia eſt pfectiſſimū inē ea q̄ ad amorē p̄tinent oīa p̄dicta includēs. vñ in genē huiuſmodi ponēda eſt charitas q̄ eſt q̄dā amicicia hoīs ad deū p quā hō deū diligit: ⁊ de⁹ hominē. ⁊ ſic efficit̄ q̄dā aſſociatio hoīs ad deū vt ſupra. Jo. j. Si in luce ambulamus ſicut ⁊ ipſe in luce eſt ſocietatē hēm⁹ ad inuicē. ¶ Ad p̄mū g̃ dicēdū q⁹ q̄libet amicicia cōcupiſcētiā ſeu deſideriū includit: ⁊ aliq̄d ſup eā addit vt dictū eſt. ¶ Ad ſecūdū dicēdū q⁹ charitas addit aliq̄d ſupra dilectionē ⁊ amorē. Et ſil̄r dicēdū ad tertiū de benivolētia. Et ad q̄rtū de cōcordia. Et ad q̄ntū de benificētia. ¶ Ad ſextū dicēdū q⁹ pax ad cōcordiā reducit̄ niſi q⁹ magis pax dr̄ q̄ſtū ad remotionē diſcordie. cordia aūt q̄ſtū ad ipſā vnionē. ¶ Ad ſeptimū dicendū q⁹ charitas eſt amicicia. ſz aliq̄d addit ſupra ipſaz. ſ. determinationē amici: q⁹ ē amicicia ad deū q̄ oīb⁹ p̄cioſior ē ⁊ carior. ¶ Ad octauū dicēdū q⁹ amicus nō tm̄ diligit amicū ad quē amicicia hz: ſz oīa q̄ ad ipm p̄tinēt q̄ſtuis ab illis nō amet̄: ſic filios ei⁹ frēs ⁊ hmōi. Sil̄r ⁊ charitas diligē facit p̄incipal̄r deū q̄ amantes ſe amat: ⁊ in amādo p̄uenit hoīes inq̄ntū illi⁹ ſunt. vñ q⁹ dr̄ q⁹ amicicia ē readamātiū intelligit̄ q̄ſtū ad eos inē quos p̄incipal̄r ē amicicia. ¶ Ad nonū dicendū q⁹ inq̄ntū hoīes p charitatē dei formes efficiunt̄ ſic ſunt ſupra hoīes: ⁊ eor⁹ conuerſio in deū ē. ⁊ ſic cū deo ⁊ angel̄ ei⁹ conueniūt inq̄ntū ad filia ſe extēdūt ſm q⁹ dñs docet Eſtote pfecti ſic ⁊ p̄r veſter pfect⁹ ē. ¶ Ad decimū dicēdū q⁹ amicicia dicit eē nō latēs nō q⁹ p certitudinē amici amor cognoſcat̄: ſz q⁹ ſig̃ p̄babilia amor mutu⁹ bñtiū colligit̄. ⁊ tal manifeſtatio pōt eē de charitate inq̄ntū p aliq̄ ſig̃ pōt p̄babiliter eſtimare ſe habē charitatē. ¶ Ad undecimū dicēdū q⁹ amicicia vera deſiderat videre amicū: ⁊ colloquijs mutuis gaudē facit ad quē p̄incipal̄r ē amicicia. nō ãt ita q⁹ delectatio q̄ ē ex amici viſiōe ⁊ p̄fruitiōe finis amicicie ponat̄ ſic eſt in amicicia delectabil̄. ⁊ h̄ intēdit remouē Jero. ſ. q⁹ nō eſt amicicia charitatis p̄incipal̄r ad hoīes: ſz eſt xp̄i glutino copulata. ⁊ q⁹ delectatio p̄incipaliter de amicis nō eſt q̄rēda. ¶ Ad duodecimū dicēdū q⁹ obiectio illa p̄cedit q̄ſtū ad illū ad quē attēdit̄ p̄incipaliter amicicia: ⁊ non de illis q̄ diligunt̄ inq̄ntū ad amicū p̄incipaliter pertinēt: q⁹ ſic multorum eſt.

Ad ſecūdū ſic p̄cedit̄. videt̄ q⁹ charitas nō ſit virtus. Charitas enī vt dictū eſt eſt q̄dā amicicia hoīs ad deū. ſz amicicia a p̄hīs nō ponit̄ virt⁹: ſz hz virtutē

pro fundamento: quia est propter bonum honestum quod est virtus. ergo charitas nō est virt⁹. ¶ Ꝑ Ꝑcepta legis sunt de actib⁹ virtutū. sz finis precepti est charitas. j. Thimo. j. ergo charitas est finis virtutū. sz finis virtutū nō est virt⁹ sz felicitas: ergo charitas nō est virtus. ¶ Ꝑ virt⁹ est vltimū potētie vt dicit in li. ce. z mū. sz delectatio est magis vltimū q̄z amor: quia ipsa ex ipsa diuīctione rei amate quā amor q̄rit. ergo delectatio magis debet eē virtus q̄z amor. cū ergo delectatio nō ponat virt⁹ neq; charitas virt⁹ dici debz. ¶ Ꝑ ad illud ad quod natura sufficit nō oportet q; eleuet pvirtutē. sz diligē deū sup oīa qō est actus charitatis pōt etiā hō per naturalia inq̄ntū naturali rōne pōt cognoscere ipm eē summū bonū. ergo nō oportet supaddi aliquā virtutē charitat⁹. ¶ Ꝑ ad hoc q; tendam⁹ in finē sufficit ipm cognoscē z desiderare. sz charitas plus facit: qz facit ipm amare z amicicia ad ipm habē. ergo nō fuit necessariū q; charitas eēt virt⁹ theologica sz sufficiēs deficiū. ¶ Ꝑ virt⁹ ē circa difficile vt dicitur. ij. ethi. sz amare nō est difficile: imo amor oīa difficilia leuigat: ergo charitas nō est virt⁹. ¶ Sed otra. Ꝑcepta legis sunt de actib⁹ virtutū. sz charitas ē q̄ implet oīa Ꝑcepta legis qz plenitudo legis est dilectio Ro. xiij. ergo charitas est virtus. ¶ Ꝑ eē spūale est a virtute: sz nō est sine charitate. vnde Apls dicit. j. Cor. xiij. Si habuero oēm fidē charitatē autē nō habeam nihil sum. ergo charitas est maxima virtutum. ¶ Ꝑ nihil expellit peccatū nisi virt⁹. hoc aūt maxime facit charitas q̄ operit vniuersa delicta vt dicit puer. x. ergo charitas est virt⁹. ¶ R⁹ dicēdū q; finis humane vite est felicitas. vnde sm diuersas vitas etiā distinguūt diuerse felicitates. Qui enī sunt extra vitā ciuilē ad felicitatē ciuilē nō pōt puenire q̄ attingit summū illi⁹ vite. silr ad hoc q; ad felicitatē ꝺtēplatiuā q̄s ꝓueniat oportet q; illi⁹ vite particeps fiat. vnde felicitas ad quā hō p naturalia sua pōt deuenire ē sm vitā humanā: z de hac phs locuti sunt. vñ. j. ethi. dicit Beatos autē vt hoīes. sed quia nobis promittit quedā felicitas in qua erim⁹ angelis eq̄les vt patet Mat. xxij. Que nō solū vires hoīs sz etiā angelor; excedit q̄ p gratiā ad hanc perducit sicut z nos. soli autē deo est naturalis: iō oportet ad hō q; ad felicitatē illam diuinā hō ꝓueniat q; diuine vite particeps fiat. illud autē q; ad alterū cōuiuere facit maxime amicicia ē: qz vt dicit phs. ix. ethi. vnusquisq; cū suo amico conuersat in illis q̄ maxime diligit: z q̄ suā vitā reputat q̄si amico cōuiuere volens. vnde quidā simul venant: quidā simul potant: quidā philosophant: z sic de alijs. Et ideo oportuit haberi quandā amicitiā ad deū qua sibi cōuiuerem⁹. z hec est charitas vt dictū est. hec aūt cōicatio diuine vite facultatem nature excedit sicut z felicitas ad quā ordinat. z ideo oportet q; p aliquod bonū superadditū natura in hoc ꝓficiat. z hec est ratio virtutis. vnde oportet dicere charitatē z virtutē theologicā q̄ diffundit in cordib⁹ nostris p spiritū sanctū q̄ datus est nobis Ro. v. ¶ Ad pmūergo dicendū q; amicicia de qua phs tractat causat vl ex inclinatione nature q̄tū ad amiciciam delectabilis z vtilis: vel ex inclinatione habitus virtuosi ꝓsuppositā inclinatione nature q̄tū ad amiciciam honesti inquantū omne quod facit similitudinē cū aliquo inclinat ad amorē illi⁹. z ideo nō ponit aliq; virt⁹: sz quiddā cōsequēs ad virtutes. sed amicicia quā habem⁹ ad deū nō pōt habere aliquod huiusmodi fundamentū cū nature metas excedit. z ideo oportet q; per speciale donū in dictam amiciciā eleuemur. z hoc donū dicim⁹ virtutē. ¶ Ad secūdū dicendū q; charitas nō dicit eē finis precepti q̄si vltimus finis virtutū: sed sicut id quo oēs alie virtutes in finē vltimū ordinant. Et excludit ibi Apls tria a charitate q̄ vere amicicie repugnāt. quor; primū est fictio: sicut est in similantib⁹ amicitiā cū nō sint amici. quod remouet p hoc q; dicit fide nō ficta: fidē pro fidelitate accipiēs. Secūdū est malū fundamētū: sicut eor; q̄ cōicant in pctō: z ex hoc fiunt amici. z ad hoc remouēdū dicit ꝺsciētia bona. Tertiū obliquata intentio. sicut cū quis diligit amicū; propter lucrū. z hoc includit p hoc q; dicit de corde puro. ¶ Ad tertiū dicēdū q; actus virtutū cū sint laudabiles oportet q; habeant principium in nobis. delectatio autem cum sit ex coniunctione rei conueniētis in quandaz receptionē sonat. z ita in passionē: cuius principium est ab agente. z ideo magis se tenet ex parte premij. sed delectatio dicit extensionē appetit⁹ in rem amatā: z hoc opationē importat. z ita charitas ponit virt⁹: sz fruitio q̄ delectatiōez importat ponit dos. ¶ Ad q̄rtū dicēdū q; charitas vt ex predictis patet amiciciā z amorē desideriū includit. desideriū aūt naturale nō pōt eē nisi rei q̄ naturaliter haberi potest. vnde desideriū naturale summi boni inest nobis sm naturā inquantū summū bonū participabile est a nobis per effectus naturales. similiter amor ex similitudine causat. vnde naturaliter diligit summū bonum super omnia inquantū habem⁹ similitudinē ad ipsum p bona naturalia. sed quia natura nō potest peruenire ad operationes eius que sunt vita sua z beatitudo. s. visio diuine eētie: ideo etiā ad amiciciā non pertingit que facit amicos cōuenire z in oīb⁹ cōicare. z iō oportet supaddi charitatē per quā amiciciā ad deū habeam⁹: z ipsum amem⁹ z desideremus assimilari ei p participationē donorū vt participabilē p gloriā ab amicis suis. ¶ Ad q̄ntū dicēdū q; nō sufficit desideriū: sed oportet eē cōicationē in vita vt dictū est. ¶ Ad sextū dicēdū q; difficultas q̄ est in operib⁹ virtutū nō semp est laboris vel alicui⁹ otristātis: sz ꝓprie ea quor; est virtus dicunt habē difficultatē inq̄ntū supra vires eleuant eorū q̄ virtutē non habent.

Ad tertiū sic ꝓcedit. videt q; subiectū charitat⁹ sit ratio. oīs enī virtutis vt in. j. ethi. dicit subiectū est rationale p participationē: vel rationale p essentiā. sz charitas est virtus vt dictū est: cū ergo subiectū eius non sit rōnale p participationē: qz sic eēt virt⁹ moral: videt q; subiectū ei⁹ sit rōnale p essentiā. ¶ Ꝑ ea que mutuo se expellūt oportet esse in eodē. sz charitas z peccatū mortale mutuo se expellūt: cū ergo omne peccatū mortale sit vel in rōne superiori vel inferiori vt in. ij. li. di. xxx. dictū est: videt q; etiam charitas sit in rōne. ¶ Ꝑ sicut charitas est principal⁹ in gratuitis virtutib⁹: ita ꝓudētia in moralib⁹. sz ꝓudētie subiectum est ratio: ergo z charitatis. ¶ Ꝑ cū charitas sit virtus theologica nō potest eē in parte sensitiua cui⁹ obiectū deus eē nō pōt: ergo oportet q; sit in parte intellectiua. sz nō est in li. ar. quia obiectū ei⁹ est contingēs operabile a nobis. charitas autē est vltimi finis supra quē non cadit contingentia neq; nostra operatio neq; electio. Silr nō potest esse in voluntate: quia volūtas non habet determinatū actū: sz impat oēs actus anime. vnde si charitas esset in voluntate: eadem ratiōe quelibet alia virtus. ergo restat q; sit in ratione. ¶ Ꝑ phi de virtutib⁹ tractātes nullā virtutē in voluntate posuerunt ponētes intellectuales in rōnali p essentiā. morales vo in rōnali p participationē cuiusmodi est irascibilis z concupiscibilis vt patet ex primo ethi. cū ergo charitas sit virt⁹ videt q; non sit in voluntate. ¶ Sed contra. obiectū rationis est verū: charitatis autē non: sed magis bonū. ergo charitas est in voluntate: nō in ratione. ¶ Ꝑ amor ad appetitū pertinet. sed ratio partim ad cognitionē: ergo charitas non est in ratione. ¶ R⁹ dicendum q; ad sciendum in qua potentia est aliqua virtus: oportet considerare cui potentie actus eius competat. Actus autem principalis charitatis est diligere deum qui quidem rationis est quasi dirigentis: sed appetitus quasi exequentis. vnde oportet q; ad appetitum reducatur. Non potest autem hunc actum exequi appetitus sensitiuus: quia eius obiectum deus esse non potest. ergo oportet q; ad appetitum intellectiue partis pertineat: non inquantum est electiuus eorum que sunt ad finem: sed inquantum se habet ad ipsum vltimum finem. z hoc est volūtatis: vñ ꝓprium subiectū charitatis est volūtas. Quidā aūt dicūt charitatē in cōcupiscibili eē: qō eē nō pōt: qz cōcupiscibilis pars appetit⁹ sensitiue est partis. Etsi dicat cōcupi-

scibil' humana ꝺ nō hz nisi ꝑ participationē rōnis nisi forte ipsā volūtatē eq̄uoce irascibilē ⁊ ocupiscibilē vocare velint. ¶ Ad ꝓmū ergo dicendū q̄ pars rationalis per essentiaz nō dicit solum ipsa rō: sed etiā appetit⁹ rōni annexus. s. voluntas. vnde ph̄s dicit in. iij. de aīa q̄ volūtas in ratiōe est. Et ideo charitas nō est virt⁹ mozalis: q⁹ nō est circa passiones que sunt in appetitu sensitiuo qui est rōnalis mozalis per participationē neq⁹ est vtus intellectualis. nō enī est in rōne per essentiaz q̄stū ad vires apprehensiuas: sed est vtus theologica. ¶ Ad scōm dicēdū q̄ peccatū mortale nō semper oꝝ esse in rōne: sicut in subiecto cū quādoq⁹ fit in irascibili q̄nq⁹ in cōcupiscibili: ꝫ est semp in rōne sicut in dirigēte ⁊ in volūtate seu li. ar. sicut imperante ⁊ dirigente actum eius: ⁊ sic etiam charitas habet rōnē quasi dirigentē in suo actu vel magis intellectū. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ prudētia ꝓncipalis est in virtutib⁹ mozalibus inquātuz est directiua omniū. ⁊ ideo ad rōnem pertinet: sed charitas est ꝓncipalis per modum imperātis ⁊ coniūgentis fini ⁊ informātis: qō pertinet ad voluntatē. ¶ Ad quartū dicendū q̄ nec appetitus sensitiuus nec li. ar. ꝓpie loquēdo est subiectū charitatis: sed voluntas que q̄nis habeat se quodāmodo vt causa ad omnes act⁹ humanos: nō tamen eodē modo se habet ad oēs. quosdā enim actus ipsa elicit inquantū est quedā specialis potentia sicut velle. quosdā vero imperat vt ē vniuersalis motoꝝ virtum anime. vnde vtutes perficiētes ad act⁹ quos voluntas tantū imperat nō sunt in voluntate sicut in subiecto: sed in illis potentijs que illos actus eliciunt: sed virtutes perficientes ad actus quos voluntas elicit sunt in voluntate: quasi in subiecto: ⁊ sic non est eadem ratio de omnibus. diligere autem est actus a voluntate elicit⁹ cum importat quietationē volūtatis ⁊ trāsformationē quandaz in rem amatā. ⁊ ideo charitas que ad hūc actū ꝓficit est in volūtate sicut in subiecto. ¶ Ad quintū dicēdū q̄ virtutes vt supza dictū est sunt nobis necessarie ad hoc q̄ potētie naturales determinēt ad bonū. vnde in illis in q̄b⁹ potētie naturales sunt ex sui natura ad bonum determinate nō requiruntur alie vtutes. volūtas aūt habet bonū q̄ō ē finis ꝓ obiecto. vnde quantū in se est naturaliter est determinata ad bonū q̄ō est finis humane nature ꝓportionat⁹. ⁊ ideo in volūtate respectu finis vltimi ph̄i nullā vtutē posuerūt: tū oportet ponere aliquā vtutē acquisitā in volūtate fm q̄ est eoꝝ que sunt ad finē. s. iusticiā vt infra dicet que est circa bona que in vsum vite veniūt. ⁊ tū inter mozales cōputat: q⁹ volūtas q̄nis fm suā essentiā fit in rōnali p essentiā. tū quātū ad similitudinē actus cōuenit cū irascibili ⁊ cōcupiscibili q̄ dicūt rōnales per participationē ipsa etiā volūtas aliqualiter rōnē participat inquātū a rōne apprehēsiua dirigitur fm doctrinā fidei ponitur finis vltim⁹ naturalē inclinatio nē excedens. ⁊ ideo fm theologos oportz ponere vtutē aliquā in volūtate ad eleuandū in predictū finē ⁊ hāc dicim⁹ charitatem.

Ad quartū sic ꝓcedit. videtur q̄ charitas nō sit vna vtus. habit⁹ enī distinguūt per act⁹ ⁊ act⁹ per obiecta: ꝫ charitas habet duo obiecta maxime distātia scz deū ⁊ ꝓximū: g̈ nō ē vna virt⁹. ¶ Ꝑ vtutes theologice a mozalibus distinguūt: quia vtutes mozales dirigūt in his que sūt ad finē. theologice aūt sūt de ipso fine: ꝫ charitas ē ⁊ de fine inq̄stū per eā diligit deꝰ ⁊ de bis q̄ sunt ad finē inquātū per eā diligit ꝓxim⁹: ergo charitas cōtinet duas virtutes quarū vna ē mozalis ⁊ alia theologica. ¶ Ꝑ virtutes ad act⁹ aliquos ordināt: q⁹ virt⁹ est optimarū opatiua vt dicitur in. ij. Ethi. ⁊ modū aliquē in suis actib⁹ ponūt: q⁹ virt⁹ est in hoc q̄ nō solū bona: ꝫ bene fiant. Et iterū actus vtutū per ꝑcepta legis imperāt: ꝫ charitas hz duos actus ⁊ duos modos ⁊ duo ꝑcepta: ergo nō est vna virt⁹. ¶ Sed contra motoꝝ in quolibet genere est vn⁹ tantū: sed charitas mouet oēs alias vtutes ad suū finē per act⁹ ꝓprios: ergo charitas est vna vtus. ¶ Ꝑ obiectū charitatis est deꝰ cū sit virt⁹ theologica: ꝫ deꝰ est sūme vn⁹: ergo charitas est vna tātū virtus. ¶ Ulteriꝰ videt q̄ nō sit distincta ab alijs virtutib⁹. quicquid enī cadit in diffinitiōe vtutis nō distinguit a vtutib⁹ ꝫ charitas est huiusmōi. vnde Iero. dicit vt breuiter oēm vtutis diffinitionē cōplectar vtus est charitas q̄ diligit deꝰ ⁊ ꝓximus. Et Aug⁹ dicit q̄ vtus est ordo amoris: ergo charitas non distinguit ab alijs virtutib⁹. ¶ Ꝑ vtutes distinguūt per act⁹: ꝫ act⁹ oīuz aliarū vtutū charitati attribuunt vt pz. j. Chozin. xiij. ergo charitas non est virt⁹ distincta ab alijs virtutib⁹. ¶ Ꝑ quelibet virt⁹ spālis habet spāle obiectū: ꝫ charitas nō habet spāle obiectū: ꝫ oīb⁹ cōe. s. bonum ergo charitas nō est spālis vtus. ¶ Ꝑ ꝑcepta legis sunt de actibus vtutum: sed ꝑceptum quod ad charitatem pertinet non distinguitur ab alijs preceptis: sed omnia alia precepta complectitur: ergo ⁊ charitas non distinguetur ab alijs virtutibus. ¶ Sed contra omne quod diuiditur contra alia est distinctum ab illis: ꝫ charitas distinguitur contra alias vtutes theologicas vt pz. j. Chozin. xiij. ⁊ p Greg. q̄ dicit q̄ charitas signat ꝑ vnā de filiab⁹. Job ergo est vtus specialis. ¶ Ꝑ ph̄s. vj. Ethi. ꝓbat iusticiā esse spālē vtutē p ꝫ q̄ hz aliq̄ō vitium spāle sibi tātū oppositū: ꝫ charitas hz aliq̄ō vitiū spāle sibi tātū oppositū. s. odiū: g̈ charitas est virt⁹ spālis. ¶ Ulteriꝰ videt q̄ charitas nō sit forma aliarū virtutū. oīs enī forma vl' est exēplaris vl' intrinseca: ꝫ charitas nō est forma exēplaris vtutū: q⁹ tūc ī eandē speciē traherēt alie vtutes: nec iterū est forma intrinseca: q⁹ daret eē ⁊ speciē aliis virtutib⁹: ⁊ sic oēs vtutes essent eedē spē ⁊ essent in eodē subiecto vbi ē charitas: nec ab ipsa distinguerēt: ergo charitas nullo mō est forma vtutū. ¶ Ꝑ charitas differt a gr̄a: ꝫ gr̄a oꝝ eē forma oīuz vtutū q̄ facit actū meritoziū: ergo charitas nō ē forma. ¶ Ꝑ sicut se hz potētia ad potētiā ita habit⁹ ad habitū: ꝫ rō ponit modū oīb⁹ aliis virib⁹: g̈ ⁊ habit⁹ existēs ī rōne oīb⁹ alijs habitib⁹: ⁊ ita fides ē magis forma vtutū q̄ charitas vl' etiā prudētia q̄ etiā ponit a phi losophis q̄si forma oīuz aliarū vtutū. ¶ Ꝑ forma efficiēs ⁊ finis nō incidūt in idē numero vt oꝝ in. ij. ph̄i. ꝫ charitas est finis ꝑcepti: ⁊ ita vtutū ē etiā motoꝝ inq̄stū imperat act⁹ earū: g̈ ipsa nō ē forma. ¶ Ꝑ habit⁹ indicāt per act⁹: ꝫ vna queq⁹ virt⁹ ponit suū modū vl' formā in actu suo fm quem iust⁹ iuste facit ⁊ fortis fortiter: g̈ vtutes nō formāt ꝑ charitatē: ꝫ ꝑ seipsas formate sūt. ¶ Sz cōtra Ambr. dicit q̄ charitas oēs alias vtutes informat ⁊ ē mater earuz. ¶ Ꝑ illud q̄ō est ꝓncipale etiā in cozpalib⁹ est formale respectu aliorū sic ignis est quodāmō forma aeris aer aque ⁊ aqua terre vt oꝝ. iiij. ph̄i. ꝫ charitas ē ꝓncipalis inter alias vtutes: g̈ ipsa est forma aliarū vtutū. ¶ Ulteriꝰ videt q̄ charitas possit esse informis. Sicut enī fides ē in eo q̄ nō opat' bñ: ita ⁊ dilectio qua deꝰ diligit: q⁹ etiā pctōres ⁊ infideles deum diligūt: ꝫ fides q̄ est sine operib⁹ ē informis: ergo filiter charitas. ¶ Ꝑ null⁹ scit se habere grām. pōt aūt aliq̄s scire se habere dilectionē: ergo dilectio dei pōt esse sine grā: ⁊ ita pōt esse informis. ¶ Ꝑ ex fide oriūt timoꝝ ⁊ amoꝝ: ꝫ timoꝝ pōt esse informis vt pz de timoze seruili: ergo ⁊ amoꝝ. ¶ Sz cōtra spūssanct⁹ nō pōt eē sine gr̄a: ꝫ caritas dei diffūdit ī coꝝ dib⁹ nostris p spm̄sanct⁹ Ro. v. ergo charitas non pōt esse informis. ¶ Ꝑ forma nō pōt esse informis: sed charitas ē forma omniū aliarū virtutū: ergo ipsa nō potest esse informis. ¶ R⁹ dicēdū ad ꝑmā questionē q̄ virt⁹ specificat ex obiecto suo fm illā rōnē qua ꝓncipaliter in ipsuz tendit. vñ cū charitas diligat deū ꝓncipaliter ⁊ oīa alia nō diligit nisi inquātū sunt dei cōstat q̄ ex vnitate dīne bonitat⁹ quā charitas ꝓmo respicit vnitatē respicit ⁊ ē vna virt⁹. ¶ Ad ꝓmū ergo dicēdū q̄ ꝓxim⁹ nō est obiectū ꝓncipale ipsi⁹ charitatis vt dictū est. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ vtutes etiā theologice dirigūt in his que sūt ad finē. non quidē fm ꝓprias rationes rerum que sunt ad finē: ꝫ scōm rōnē finis sicut fides facit etiā quedam credere de creaturis ꝓpter veritatez ꝓximā a qua accipit. Siliter ⁊ charitas facit diligere hoies

inquãtũ sunt pticipabiles dine bonitatis q̃ est finis vltim⁹ ¶ Ad tertium dicendũ q⁹ materialis diuersitas obiectoꝝ sufficit ad diuersificãdũ actũ fm numerũ: sz fm speciẽ act⁹ nõ diuersificant nisi ex diuersitate formali obiecti. Forma lis autẽ obiecti diuersitas est fm illã rõnẽ quã pncipaliẽ attendit vel habit⁹ vel potentia. z ideo diligere deũ z proxi mũ. sunt quidẽ diuersi act⁹: sz ad eundẽ habitũ ptinẽt: sicut etiã videre albũ z nigrũ z ppinquũ z distans sunt diuerse visiones fm numerũ z diuersos modos habẽt: z tñ ad vnã visiuã potẽtiã pertinẽt: z sic etiaz de actib⁹ charitatis dant diuersa p̃cepta fm diuersos modos quos habẽt. ¶ Ad se cũdã questionẽ dicendũ q⁹ vt dictũ est. habit⁹ specificãt ex obiectis suis scõm rõnẽ quã pncipaliter attendũt. ratio aũt obiecti sumit fm ꝓportionẽ rei circa est quã opatio habi tus vel potẽtie ad actũ aie in qua sunt habit⁹ vel potentie. Quia aũt p opationẽ aie diuidũt q̃cz que fm rem cõiun cta z sũme vnũ sũt. iõ cõtingit q⁹ vbi res est eadẽ sunt diuer se rõnes obiecti: sicut eadẽ res: obiectũ est liberalitatis vt ẽ donabilitas z iustitie vt habet debiti rationẽ. Et siliter vbi res est cõis est rõ obiecti pticularis z ꝓpria sicut pbia p̃ma est spãlis sciẽtia: q̃cuis desiderat ens scõm q̃ est oĩbus cõe q̃ spũalẽ rõnẽ entis cõsiderat fm q⁹ nõ dependet a materia z a motu Et silr est in ꝓposito. obiectũ enĩ charitatis ꝓpriũ z pncipale est bonitas dina. in oĩb⁹ aũt alijs virtutib⁹ est ali q̃ bonũ diuinũ: sz tñ hoc q̃ est cõe fm rem habet spãlem rationẽ: z ideo charitas est spãlis virt⁹ ab oĩb⁹ alijs distincta. ¶ Ad primũ ergo dicendũ q⁹ sicut est in sciẽtijs q⁹ vna scientia spãlis ab alijs distincta. s. p̃ma pbia oĩb⁹ alijs scien tijs perfectionẽ impartit inquãtũ obiectũ suũ est cõe scõm rationẽ obiectis oĩuz aliarũ sciẽtiarũ: ita etiã ẽ in virtutib⁹ vt illud q̃ ad aliquã virtutẽ ptinet põt poni in diffinitiõe vtutis cõis: sicut pz de prudẽtia q̃ perficit rõnẽ vtutis: in oĩ bus vtutib⁹ moralib⁹. z ideo rõ recta q̃ ad prudẽtiaz ptinet ponit ĩ diffinitiõe vtut̃ vt pz. ij. etbi. virt⁹ est habit⁹ electiu⁹ ĩmediate dsistẽs determinata rõne put sapiẽs determinabit nec ex h̃ habet q⁹ prudẽtia nõ sit spãlis virt⁹: sz q⁹ est gnãlis regula oĩuz vtutũ: z ita etiaz charitas q̃ pficit oẽs alias vir tutes ponit in diffinitiõe vtutis. Nec ex h̃ habet q⁹ sit gene ralis virt⁹: sz gnãlis perfectio vtutũ. Cũ hoc q⁹ dic̃ Aug⁹ q⁹ est virt⁹ ordo amoris põt dupliciter accipi: vel p ipso amo re charitatis: z tũc p̃dicta rñsio tenet vl̃ p amore in cõi: z sic amor sumit p amore nãli q̃ ineſt cuilibet potẽtie respectu sui obiecti quẽvirt⁹ determinat: q⁹ est ordinatio affectionũ aie. Quidã aũt nõ attendẽtes differẽtiã nãlis amoris vel ap petit⁹ ad amorẽ z appetitũ aialẽ intãtũ errauerunt q⁹ posue rũt cõcupiscibilẽ nõ esse spãlẽ vim: sz diffusam in oĩb⁹ alijs viribus. z silr charitatẽ indistinctã ab alijs virtutib⁹. ¶ Ad secũdũ dicẽdũ q⁹ act⁹ aliarũ vtutũ non attribuũt charitati q̃si ipsa eos eliciat: sz q⁹ ipsa eos imperat habet spãlẽ actuz quẽ elicit. s. diligere deũ. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q⁹ nõ q̃libet bonũ ẽ obiectũ charitatis: sz bonũ dinũ z h̃ etiã q̃uis sit in oĩb⁹ bonis aliq̃liter tñ habet spãlẽ rõnẽ vt dictũ est. ¶ Ad quartũ dicẽdũ q⁹ p̃ceptũ ad charitatẽ ptinẽs nõ cõphẽdit oĩa alia p̃cepta: sicut vniuersale ad illa: sz p quãdã reductio nẽ: q⁹ oĩa p̃cepta ad illud ordinãt: sicut etiã act⁹ oĩuz aliarũ vtutũ ad actũ charitat̃ inq̃tũ oẽs imperat. vñ ex h̃ nõ ostẽ dit q⁹ charitas sit gnãlis virt⁹: sz q⁹ est gnãlis motor omniũ vtutũ. ¶ Ad tertiã q̃stionẽ dicẽdũ q⁹ charitas ad oẽs alias vtutes cõpat z vt motor z vt finis et vt forma. Qz aũt mo tor sit oĩuz aliaz vtutũ ex h̃ pz: q⁹ ipsa bonũ q̃ est obiectuz charitatis sub rõne finis est finis vtutũ. In oĩb⁹ aũt potẽ tijs vl̃ artib⁹ ordinatis: ita accidit q⁹ ars vel potẽtia que est circa finẽ ordinat aliarũ act⁹ ad finẽ ꝓpriũ sicut militaris q̃ est ꝓpter victoriã ad quã oẽ officiũ bellicum ordinat: ordi nat equestrẽ z nauale z oĩa huiusmõi in suũ finẽ. z ideo dr charitas mater aliarũ vtutũ inquãtũ earũ act⁹ pducit ex cõ ceptione finis inq̃tũ habet se per modum semis cũ sit pnci piũ in opabilib⁹ vt dicit pbs z scõm hoc dr imperare actus inferioꝝ virtutũ fm q⁹ facit eas opari ꝓpter finẽ suũ et fm hoc mouet alias artes iferiores ad finẽ suũ. vnde chari tas etiã oẽs alias vtutes ad suũ finẽ mouet z fm h̃ dr act⁹ earũ imperare. hoc enĩ interest inter elicere actũ z impetare q⁹ habit⁹ vl̃ potẽtia elicit illũ actũ quẽ pducit circa obiectũ nullo mediãte: sz imperat actũ q̃ pducit mediãte potentia vel habitu inferiori circa obiectũ illius potentie. Sic ergo charitas est motor aliarũ virtutũ. Siliter etiã finis: q⁹ hoc cõe est in oĩb⁹ virtutib⁹ q⁹ actus ipsaruz cõpletũ ordinat ad magis cõpletũ sicut ad finẽ. Finis aũt inferioris potẽtie vl̃ habit⁹ ordinat ad finẽ superioris: sic finis militaris ad finẽ ciuilis. vnde act⁹ oĩuz aliarũ virtutũ ordinant̃ ad actũ chari tatis sicut ad finẽ. Et ꝓpter hoc dicit̃ charitas p̃cepti finis Siliter etiã patet q⁹ est forma perficiẽs vnãquãq⁹ vtutẽ in ratione vtutis. Inferior enĩ potẽtia non habet perfectionẽ vtutis nisi fm q⁹ pticipat pfectionẽ potẽtie superioris sicut habitus qui est in irascibili nõ habz rationẽ vtutis vt dicit̃ in. vj. Ethi. nisi inquãtũ intellectũ z discretionẽ recipit a ra tione quã perficit prudẽtia: z fm hoc prudentia ponit mo dũ z formã in oĩb⁹ alijs vtutib⁹ moralibus. omnes aũt alie vtutes que sunt meritorie vite eterne fm q⁹ nũc loquimur de vtutib⁹ sunt in potẽtijs voluntati subiectis: q⁹ null⁹ act⁹ alicuius potẽtie potest esse meritor⁹ nisi inquãtũ habet ali quid de voluntario q̃ contingit ex hoc q⁹ volũtas impor tat z mouet act⁹ aliarũ potentiarũ. vnde nõ potest esse q⁹ ali quis habit⁹ existẽs in aliqua potẽtia aie habeat rationẽ vir tutis loquendo de vtutib⁹ meritorijs de quib⁹ hic loq̃mur nisi fm hoc q⁹ in illa potentia participat aliquid de perfec tione volũtatis quã charitas perficit. z ideo charitas ẽ for ma virtutũ aliarũ omniũ sicut prudẽtia moraliũ. Et hic est vnus modus quo charitas est forma aliarũ vtutũ. Alij aũt duo modi possunt accipi ex hoc q⁹ ipsa est motor z finis in quãtũ mouẽs ponit motũ suũ in instrumẽto z ea que sunt ad finẽ dirigũt ex ratione finis: z ita modus charitatis par ticipatur in alijs virtutib⁹ inquãtũ mouent a charitate z in quãtũ ordinant̃ in ipsam sicut in finẽ. ¶ Ad p̃mũ ergo dicendũ q⁹ charitas est forma exẽplaris vtutũ: sz forma exem plaris est duplex vna ad cui⁹ representationez aliq̃d fit z ad hanc nõ exigit̃ nisi similitudo tñ sicut dicim⁹ res veras esse formas exẽplares picturaruz. Alio mõ dicit̃ forma exẽpla ris ad cui⁹ similitudinẽ aliq̃d fit z per cui⁹ participationez esse habet sicut dina bonitas est forma exẽplaris oĩs bonitatis z dina sapiẽtia omnis sapiẽtie z talis forma exẽplaris nõ oportz q⁹ sit vni⁹ speciei cũ causatis: q⁹ participãtia non semp pticipãt per modũ pticipati z hoc mõ prudẽtia ẽ forma aliarũ vtutũ moraliũ inquãtũ sigillat⁹ quidã ordo prudentie in inferioꝝ viribus dat habitib⁹ qui ibi sunt rõne vtutis. Et similiter est de charitate respectu omniũ aliaruz vtutũ. ¶ Ad secũdũ dicẽdũ q⁹ inferiores vires nõ perficiũ tur perfectiõe vtutis nisi per pticipationẽ perfectionis a su perioꝝ. Cũ autẽ superiora sint formalia respectu inferio rũ quasi perfectiora q̃ participat a superioꝝ in inferio ribus formale est. Unde ad perfectionem vtutis in aliqua potentia tot forme exigunt̃ quot superiora sunt respectu il lius potentie: sicut ratio superior est q̃s cõcupiscibilis quasi ordinans ipsam. z ideo prudentia que est perfectio ratiõis est forma temperãtie que est virtus cõcupiscibilis. Simili ter voluntas est superior ratione fm q⁹ actus rationis cõsi deratur vt volũtarius z meritorius. z ideo charitas est for ma prudentie z temperãtie. Similiter essentia anime super rior est voluntate inquantũ ab essentia z voluntas z oẽs vi res aie fluũt. Et ideo gr̃a est que est perfectio essentie aie cõ stituẽs ipsam in esse spũali est forma z charitatis z pruden tie z temperãtie: nec charitas esset virt⁹ si esset sine gr̃a sicut nec prudẽtia si ẽ sine charitate. Loquẽdo de vtutib⁹ infusis ordinatis ad merẽdũ neq̃ tẽperãtia sine charitate z prudẽ tia. Quidam aũt dicunt q⁹ charitas z gratia sunt idẽ per es sentiam: sed de hoc dictum est in secũdo libro distinc. xxvj.

Ad tertiū dicendū q ratio imponit modū oīb⁹ viribus que sunt sub ipsa: z siliter volūtas oīb⁹ viribus inferioribus ea: ſz ideo nō posuerūt pbi virtutē nisi a prudentia formari q in volūtate ꝓut est finis vltimi: z in essentia aīe non posuerūt aliquā perfectionē ſupadditā nature. naturalis aūt perfectio cōstat q in oīb⁹ virtutib⁹ participat. Ad q̄rtū dicēdū q forma exēplaris incidit in idē numero cū agente z fine: sicut patz in deo. nō aūt forma intrinseca. Ad q̄ntū dicendū q inferiora participāt perfectiones superiorū ſcōm modū suū. z ideo participatiōes determinātur in participantib⁹ ex capacitate z natura participantiū. z ideo vnaquęq virt⁹ que est in inferiori potentia habet quandā formā que est virt⁹ ex participatiōe perfectionis superioris potētie: ſz formā que est hec virt⁹ habet ex natura ꝓprie potentie per determinationē ad ꝓpriū obiectū. z hāc formā z modū ponit vnaquęq virt⁹ circa suū actū. z iterū illā formā vel modū quē habet ex ſupiori ſicut temperātia in actu suo ponit modū ꝓpriū z prudentie z charitatis z gratie Ad quartam questionē dicēdū q charitas nunq̄ pōt esse infōmis z in hoc oēs cōcordant. hoc aūt cōtingit fm quosdā ex hoc q charitas nihil ē aliud q̄ ſpirit⁹ ſanct⁹: ſz hoc in ꝑmo li. de structū est: fm alios vero charitas est idē q gra qō in. ij. li. reprobatū est. z ideo oportz alias rōnes assignare. Pōt aūt huiusmodi ratio ex iam dictis haberi duplex. ꝑma rō accipitur ex effectu charitat|: q cū charitas est amicicia quedā que requirit cōuictū inter amatos nō pōt esse charitas nisi fit participatio dīne vite que est per grām. z ideo charitas ſine gra esse nō pōt. Secūda rō pōt assignari ex hoc q ipsa motor est oīus vtutū z forma. vnde oē pctm̄ charitatē tollit inquātū opponit actui alicui⁹ vtutis: z q gra non pōt tolli nisi per pctm̄: ideo charitas tollit ablata gra. Ad ꝑmū ergo dicendū q fidei nō opponit oē peccatum: ſz oīs infidelitas. Et ideo ſicut per h̄ q hō erat in vno articulo tollit habitus fidei vt supra dictum est: ita per h̄ q fit qōcūq pctm̄ qō charitati opponit: tollit totaliter habit⁹ charitatis. vnde in charitate nihil manet informe ſicut in alijs vtutib⁹. Ad ſecundū dicēdū q de dilectione quā aliq̄s ſicut ſe habē nescit vtrū ſcit dilectio charitatis. vnde ſicut hō nescit ſe habere grām: ita nescit ſe habere charitatē. Ad tertiū dicēdū q timor nō requirit pticipationē dīne vite: ſicut amor charitatis. z iō nō ē silr de timore z amore.

Questio tertia.

Deinde q̄rit de actu charitatis ſcōm q intelligitur de⁹: qz de dilectiōe ꝓrimi infra erit loc⁹ q̄rēdi. querūt aūt quatuor. ꝑmo vtr de⁹ imediate p suā essentiā possit amari. ſcōo vtr possit totaliter amari. tertio vtrum dilectio q̄ deū diligim⁹ habeat modū. quarto vtr ille mod⁹ dilectionis qui in ꝓcepto de charitate implicat scilicet ex toto corde ꝛc. possit in hac via seruari.

Ad ꝑmū sic ꝓcedit. videt q de⁹ nō possit a nobis in statu vie imediate amari. Intellect⁹ enī velocior est q̄ affect⁹. vñ dic Aug⁹ q ꝓcedit intellect⁹ seq̄t tardus aut null⁹ affect⁹: ſz intellect⁹ noster in statu vie non pōt deū imediate videre: ergo nec affect⁹ amare. Ad ſ amor nō pōt esse incogniti z nō visi. vñ pbs in. ix. Ethi. q null⁹ amare incipit ſpem nō p delectat⁹: ſz in statu vie nō videmus essentiā dīnā: ergo nec ipsum imediate p essentiā amare possumus Ad ſ cognitio patrie excedit cognitionē vie inq̄tū hō in patria videt deū p essentiā imediate: si ergo in via hō deū imediate amaret charitas patrie nō excederet charitatē vie Ad ſ ex h̄ cōtingit q deū in statu vie imediate videre non possum⁹: qz ex visibilib⁹ in inuisibiliū cognitionē deuenimus: ſz silr deuenim⁹ ex amore visibiliū in amorē inuisibiliū. vñ Greg. dic in q̄dā omel. Regnū celor reb⁹ terrenis ſimile dicit vt per h̄ q anim⁹ nouit diligere distat z cognita amare. Et in ꝓfatiōe dr vt dū visibiliter deus cognoscim⁹ p hūc in inuisibiliū amorē rapiamur: ergo silr in statu vie nō diligim⁹ deū imediate. Ad ſ voluntas q̄ est ꝑma radix pctī magis debuit corrūpi p pctm̄ q̄ aliq̄ alia potētiarū aīe: sed intellect⁹ nō pōt actū suū q̄ est videre exercere circa deū imediate: ergo neq̄ volūtas actū dilectiōis. Sz otra. aug⁹ in li. ofes. ve illis q̄ diligūt nut⁹ tuos ꝓ te. nut⁹ aūt dīni dicit ꝓticipatio bonitat| dīne in creaturis: g̃ deus amat a ſctis in statu vie imediate nō solū fm q ei⁹ bonitas in creaturis ꝓticipat. Ad ſ cognitio vie ꝓpter h̄ q deū mediātib⁹ creaturis cognoscit euacuat z ē enigmatica: ſz charitas nūq̄ excidit. j. Chorin. xiij. g̃ nō diligit deū mediante creatura. Ad ſ illud qō est mediū cognoscēdi est rō cognitiōis: z siliter dz eē de dilectiōe: ſz rō diligēdi deū nō sunt creature. ĩmo potius ecōuerso maxime loquēdo de dilectiōe charitatis: ergo de⁹ imediate p essentiā amat. Ad ꝛ° dicēdū q in potētijs ordinatis ita ē q vbi terminat opatio ꝑoris potētie ibi incipit opatio sequētis: sicut pz q ſensus terminat ad imaginationē q̄ est mot⁹ fact⁹ a ſensu fm actuz z intellect⁹ in termino imaginatiōis incipit: qz fantasmata accipit p obiecto vt dr in. ij. li. de aīa. z iō illaq̄ rerū q̄ nō habēt fantasmata cognitionē hr̄e nō pōt nisi ex reb⁹ quarū ſibi repsentāt fantasmata. vñ in statu vie in q̄ accipit a fantasmatib⁹ nō pōt deū imediate videre: ſz oportet vt ex visibilib⁹ quor fantasmata capit in ei⁹ cognitionē deueniat. Quāuis aūt ipsaz essentiaz non videt imediate tñ cognitio intellectus ad ipsum deum terminat: qz ipsuz eē ex effectib⁹ apphēdit. vñ cū intellect⁹ ad affectū sequat: vbi terminat opatio intellect⁹ ibi incipit opatio affect⁹ siue volūtat|. dictū ē aūt q opatio itellect⁹. ſ. ei⁹ cognitio ad ipsum deū terminat quē eē ex effectib⁹ apphēdit. vñ opatio volūtatis circa ipsuz deuz pōt eē imediate nullo mō intercurrēte qō ad volūtatē ptineat mult| tñ medijs p̄cedētib⁹ ex pte intellect⁹ q̄b⁹ in deū cognoscendū puenit. Ad ꝑmū ergo dicēdū q intellect⁹ ē velocior q̄tū ad h̄ q puenit effectū: ſz affect⁹ in amādo magis ptingit ad intima vt supra dictū ē. Ad ſecūdū dicēdū q amor oportz q sit cogniti z visi aliq̄liter: ſz nō cogniti z visi in se. vnde illud qō cognoscit in alio pōt in seipso amari. Ad tertiū dicēdū q quāto bonū pleni⁹ cognoscit tāto magis ē amabile: z p̄cipue illud bonū qō ē fins: z in quo nō inuenit aliquod quo offendat affect⁹: z iō qz de⁹ pleni⁹ cognoscet in pria q̄ nūc etiā pleni⁹ amabit. Sz ista diuersitas ex pte cognitiōis erit per id qō est ꝓpriuz cognitiōi. ſ. cognoscere p se nō alio z ideo nō erit vni⁹ rōnis cognitio. In affectu aūt erit per diuersitatē nō ei⁹ qō per se ad ipsam ptineat: ſz per diuersitatē cognitiōis. z tñ erit eadē rō amoris: ſz differt amor per magis z min⁹. Ad quartū dicēdū q hoc q amor ex visibilibus ad inuisibilia tēdat nō est ex pte sui: ſz ex pte cognitiōis p̄cedētis. vñ in vtraq̄ auctoritate inducta fit mētio de cognitione. Ad q̄ntū dicēdū q p pctm̄ nō ē ablata potētiarum aīe natura: nec illud qō eas fm naturā suā cōsequit.

Ad ſecūdū sic ꝓcedit. videt q de⁹ nō possit totaliter diligi. dilectio enī cognitionē ꝑsupponit: ſz de⁹ nō totaliter cognoscit etiā in patria a ſctis: g̃ nec ab aliqua creatura pōt totaliter diligi. Ad ſ sic dīna lux ē infinita: ita z dīna bonitas: ſz lux dīna rōne sue infinitat| cōphendi non pōt intellectu vt totaliter videat: g̃ nec dīna bonitas pōt cōphēdi affectu vt totaliter diligat. Ad ſ de⁹ seipsuz nō diligit plus q̄ totaliter: si g̃ aliq̄ creatura totaliter deū diligere posset dilectio alicui⁹ creature adeq̄ret dilectiōi dīne qō falsū est. Sz ō deut. vj. diliges dīm deū tuū ꝛc. h̄ seruabit⁹ ad min⁹ in patria: g̃ de⁹ pōt ab hoīe totaliter diligi. Ad ꝛ° dicendū q ad dilectionē tria ocurrūt. ſ. diligēs dilectio z dilectū z cuilibz horū rñdet su⁹ mod⁹. hz enī res dilecta modū quo est diligibilis. z diligēs modū quo ē dilectiu⁹. i. nat⁹ diligere: ſz dilectiōis mod⁹ attendit in cōpatiōe diligētis ad dilectū: qz dilectio media ē inter vtrūq̄. Et silr etiā ē de visione Si g̃ totaliter dicat modū rei dilecte z in se: sic ſctī deū totaliter diligūt q̄ sunt in patria z totaliter vidēt: qz sic nihil est de sua essentia qō nō videāt z diligāt ꝓpter qō dicūt totū videre z diligere: ita etiā nihil de mō quo de⁹ ē remanet ab eis nō visum aut non dilectū. vnde totaliter vidēt z diligūt: qz vi-

dent ꝛ diligunt totū qō deꝰ est Siliter etiā si totaliter dicat modū diligentis: qz ſm totū modū suū. ſ. ſcōm totū suū pos se diligēt ꝛ videbūt nihil sue potētie subtrahētes dīne visio ni ꝛ dilectioni: ꝛ sic deꝰ intelligit diligere ex toto corde. Si aūt dicat modū dilectiōis: sic neqꝫ totaliter diligēt: neqꝫ to taliter videbūt: qz modus dilectiōis ꝛ visionis vt dictuꝫ est attendit in cōpatiōe diligibilis ꝛ visibilis ad diligētē ꝛ vi dentē. modus aūt quo deꝰ diligibilis est ꝛ visibilis excedit modū quo hō diligere ꝛ videre pōt: qz lux ꝛ bonitas eiꝰ est infinita. ꝛ ideo nō totaliter videt ꝛ diligit ab alijs: qz nō di ligit: ita intēse ꝛ feruēter: nec videt: ita clare: sicut est diligi bilis ꝛ visibilis nisi a seipso: ꝛ ita ipse solus se cōprehendit amando ꝛ videndo. Et per hoc patz solutio ad oīa obiecta.

Ad tertiū sic procedit. videt qꝫ dilectio q̄ deū diligi mus modū habeat. oē enī finitū mēsura hz: sed mo dus ex mēsura causat vt dictū ē in ꝑmo lib. dis. iij. Cū ergo dilectio q̄ deū diligimꝰ finita sit oportet qꝫ modū habeat. ℂ ꝑ sicut dic̄ Ber. charitas in sapiētiā ꝓficit: sz sa piētia hz modū. Ro. xij. nō plꝰ sape q̄s oportz: ergo dilectio habet modū. ℂ ꝑ oīs actꝰ vtutis moderatꝰ est: qz qō īmo deratū est vitupabile est ꝛ vitiosum: sz dilectio q̄ deū diligi mus actꝰ est ꝑcipue vtutis: ergo habz modū. ℂ ꝑ oēs actꝰ aliarū vtutū ex charitate fiūt: si ergo charitas in suo actu nō habet modū: nec alie vtutes modū habēt. ℂ Hz cōtra Ber. in li. de dili. deum causa diligēdi deū. deꝰ est modꝰ sine mo do diligere. ℂ ꝑ dilectio mēsurāda est ad diligibile: sz di uina bonitas est in mēsa: ergo dilectio ipsiꝰ nō habz modū. ℂ Rº dicēdū qꝫ modꝰ mēsuratiōnē quādā importat. Actꝰ aūt ab eo mēsurat qō est rō agendi: sicut misericordia acci pit mēsurā in subuentiōe misero faciēda ex quātitate mise rie q̄ misericordiā mouet. Causa aūt diligēdi deuz est dīna bonitas que est infinita. Actꝰ aūt creature est finitꝰ cū ex fi nita potētia ꝓcedat. ꝛ ideo nō pōt esse cōmēsuratꝰ rōni di lectionis ꝛ ꝓpter hoc in dilectione dei nō ponit aliqs mo dus vltra quē nō oporteat ꝓgredi: sz quātūcūqꝫ diligat sp ad vlteriora se extēdit ꝛ ꝓpter hoc dicit qꝫ nō habet modū sz ꝑfixū vltra quē nō oportz ꝓgredi. ℂ Ad ꝑmū ergo dicē dū qꝫ qz dilectio qua deū diligimꝰ est finita. ideo habz quē dam modū ad quē ptingit. nō aūt habz modū in quo fistat vel fistere debeat: sicut ꝛ in alijs vtutib⁹. ℂ Ad secūdum di cendū qꝫ sicut supza dictū est. q̄dā res p cognitionē quodā mō trahit ad cognoscētē. ꝛ ideo ea q̄ ad cognitionē ptinēt ex potētia cognoscētis sunt mēsurata: q̄uis vītas cognitio nis ad rem mēsuret: sz per amorē amās trahit ad ipsū ama tū. ꝛ ideo amor mēsuratꝰ est ad ipsam rem amatā magis q̄ ad amantē. ℂ Ad tertiū dicendū qꝫ q̄tūcūqꝫ deꝰ diligatur actꝰ nō erit īmoderatꝰ: qz nō excedit ꝓportionē sui obiecti ℂ Ad quartū dicendū qꝫ hoc qꝫ dicit qꝫ charitas nō habet modū. intelligit q̄tū ad actū quē charitas elicit nō quātū ad actꝰ quos imperat: qz illi mō suscipere debent ex ratiōe ꝓpzij obiecti circa quod fiunt.

Ad quartū sic procedit. videt qꝫ modus ille q̄ in ꝑce ꝑto implicat possit in via seruare: qz Jeronymꝰ di cit q̄ dicit deū hoī aliq̄d impossibile ꝓcepisse ana thema sit: sz hoc deꝰ ꝑcepit oībꝰ existētibꝰ in statu vie: ergo hereticū ē dicere qꝫ nō possit ī via obseruari ℂ ꝑ charitas est magis necessaria virtus q̄ alie: sz ꝑcepta data de actib⁹ aliarū vtutū in via possūt impleri: ergo ꝛ ꝑceptū datum de actu charitatis. ℂ ꝑ oē ꝑceptū legis ligat: qz lex a ligādo dr: sz nullꝰ pōt dimittere illud ad qō obligatꝰ est q̄n peccet: si ergo lex aliq̄d ꝑcipiat qō obseruari nō possit non solū oc casionaliter vt dic̄ aplus: sz etiam directe occideret: ꝛ sic erit mala qō est incōueniēs. ℂ Sed contra nō possumꝰ in hac vita sine pctō manere: sicut patz ꝑma Joh. j. sz ctz q̄s peccat nō diligit deum ex toto corde: ergo illud ꝑceptum non po test totaliter impleri in via. ℂ ꝑ non potest homo simul coꝛ ad multa habere: sz oportz dū in hac vita sumꝰ qꝫ coꝛ re bus tēpoꝛalibꝰ aliqñ apponamꝰ: ergo nō pōt hō in hac vi ta deū ex toto corde diligere. ℂ Rº dicēdū qꝫ totū ꝛ ꝑfectū idē est vt dicit phs. ratio aūt ꝑfecti in hoc cōsistit vt nihil ei desit: sz hoc cōtingit dupliciter. Aut ita qꝫ nihil desit eoꝛū q̄ natū est habere. Aut ita qꝫ nihil desit eoꝛū que debet habe re sicut aliq̄s habet perfectā quātitatē: qñ habet tātā quan titatē quātā requirit humana natura etsi nō habeat quāti tatē quātā requirit humana natura ꝓsi nō habeat quāti tatē gigantis quā possibile est esse in hūana natura. ꝓzima ergo ꝑfectio humane nature est in statu glorie: qñ hō habe bit totū hoc qō possibile est esse in humana natura. Sed se cūda ꝑfectio est nature cōdite: qñ. ſ. hō habuit totū hoc qō debeat habere scōm tēpꝰ illud. Et scōm hoc etiā duplex to talitas in dilectiōe dei attendit vna qua nihil deerit de his que hō pōt expendere in amoꝛē dei quin in dilectione po nat. ꝛ hec quidē ꝑfectio seu totalitas nō ꝓcipit vt faciēda sed magis ostendit vt sciat quo pueniēdū est vt dic̄ Aug⁹. Et ꝓpter hanc perfectionē seu totalitatē excludit. oē quod etiā ad tēpꝰ actū dilectionis interrūpere posset. Alia scōm quaz nihil homo subtrahit de his que debet ponere scōm tempꝰ illud in amoꝛe dei ꝛ hec ꝑfectio seu totalitas ponit in ꝑcepto etiā vt nūc implēda vt. ſ. omittat eoꝛ que ponere debet in amoꝛe dei. Et hec totalitas excludit oē illud qō ē contrariū ꝛ repugnās dilectioni dīne. nō aūt illud qō ad tē pus actū dilectionis intercipit: qz semp agere ſm actū vir tutis nō est nisi eoꝛū qui sunt in statu būtudinis: qz ꝑfectio felicis est in operatiōe. perfectio aūt virtutis est in habitu. ℂ Ad ꝓmū ergo dicendū qꝫ illud qō ꝑcipit lex vt faciem dū impleri pōt ꝛ implet ab oīb⁹ in statu salutis. ℂ Ad secū dū dicendū qꝫ actus aliarū virtutū nō sunt finis ꝑcepti quē admodū actꝰ charitatis. ꝛ ideo actꝰ charitatis habz aliquē modū. qui cōpetit vno modo fini. ꝛ alio mō vie. nō aūt ita ꝛ in alijs virtutib⁹. ℂ Ad tertiū dicendū qꝫ ſm hoc qꝫ ponitur vt legis ꝑceptū ſm hoc ligat ad id qō implendū est in via. quantū vero ad id qō de ipso implet in patria magis ponit vt documentū fidei q̄s vt ꝑceptū legis. Ad alia etiā patet solutio per ea que dicta sunt. Non ergo iam se dilige ret. Cōtra omne peccatū ſm augustinū est ex amoꝛe sui: er go videt etiam qꝫ īmoderate se diligat. dicenduz qꝫ diligit in se naturam exterioꝛē quā se estimat esse. non aūt naturā intellectiuaz scōm quā vere est id qō est: ꝛ ita diligit id qō se esse existimat. non aūt id qō vere est: quia vnaqueqꝫ res ꝓprie est id qō est potissimū in ipsa: sicut ciuitas rex vt di cit philosophus. ix. Ethi. Sic cōdita est mēs hōana de his que in hac notula dicunt dictū est in ꝓmo li. dis. iij. Et to to corde. Sciendū qꝫ ad charitatē exigit aliquid tripliciter vno mō sicut subiectū charitatis qō est ipsa voluntas. Alio mō sicut ꝑcedēs ad charitatē sicut memoria ꝛ intelligētia tertio sic cōsequēs ad charitatē quēadmodū irascibilis ꝛ cō cupiscibilis ꝛ etiaz membra cozpoalia que imperiū chari tatis exequent: quia ergo actū charitatis oportz esse perfe ctū: sicut cuiuslibet virtutis. ideo ꝑceptū de actu charita tis includit perfectionē omniū predictoꝛū ſm diuersas ex positiones vt. ſ. neqꝫ in volūtate: neqꝫ in omnib⁹ precedenti bus a sequentib⁹ aliquid fit quod charitati obsistat quan t ūad ꝑfectionē vie: vel qō actū charitatis interrūpere pos sit quantū ad perfectionē patrie. Et ideo scōm vnam expo sitionez dicit ex tota mente. id est ex tota memoria vt absit obliuio ex toto corde id est intellectu vt desit erroꝛ Ex to ta anima id est volūtate vt tollat omnis contraria affectio. Alio modo exponit. Ex toto corde quantuz ad concupisci bilē ex tota anima quantū ad irascibilem vt nulla passione sensitiui appetitꝰ dilectio dei impediat Ex tota mēte quan tum ad rationalē que includit voluntatē ꝛ intellectū. Jtez Grego. Nicē. exponit Ex toto corde quātū ad animā vege tabilē Ex tota anima quātū ad sensibilē Ex tota mēte q̄tū ad rationalē. Sed Deutero. iij. ponitur ex tota fortitudine qō referendū est ad membra exteriora que imperiū chari tatis exequent vel etiā ad irascibilē. quidam dicunt vel po nitur circūstantia dilectionis vt scilicet sit firma.

DISTINCTIO .XXVIII.

¶Si illo precepto iubemur diligere totū primū.

Hic potest queri vtrū illo māda to dilectionis primi totū proxi mū. i. aiam ⁊ corp⁹ nosq; ipsos totos diligere p̄cipiamur. Ad qđ dicim⁹ oē gen⁹ diligendarū rerū illis duob⁹ mādatis conti neri. Quatuor enī diligēda sūt ut ait Aug⁹. Vnū qđ supra nos est. s. de⁹ alterū qđ nos sum⁹. tertiū qđ iuxta nos est. s. prim⁹. quartuz qđ infra nos est. s. corp⁹. De secūdo ⁊ quarto nulla p̄cepta danda erāt. s. ut diligerem⁹ nos uel corpus nostrū. Precipit aūt de⁹ diligi ⁊ prim⁹. Vt autem q̄sq; se diligat p̄cepto nō est op⁹. Quātūlibet. n. hō excidat a vītate remanet illi. dilectio sui ⁊ dilectio corporis sui. Quia nemo vnq̄ carnē suā odio ha buit. Nā viri iusti q corp⁹ suū cruciāt: nō corp⁹: sz corruptiones ei⁹ ⁊ pondus oderūt. Hic videt Au gu. tradere qđ ex p̄cepto nō teneamur diligere nos metipsos: uel corp⁹ nostrū. Qđ si est: nō oē gen⁹ di ligendarū rerū illis duob⁹ p̄ceptis cōtinet: qz cum ⁊ nosipsos ⁊ corp⁹ nostrū diligere debeam⁹: ad qđ necessariū est p̄ceptū cū scriptū sit q diligit inimicū odit aiam suā. Sed spāle de hoc p̄ceptum nō erat dandū: nec spāli p̄cepto op⁹ erat id tradi: ut q̄sq; se uel corp⁹ suū diligeret: qz hoc in illo p̄cepto ptinet diliges primū tuū sicut teipsū. Ibi enī ⁊ primū to tū: ⁊ te totū intelligere debes. vñ Aug⁹ in eodē. Si te totū intelligas. i. aiam ⁊ corp⁹: ⁊ primū totum. i. aiam ⁊ corp⁹. hō enī ex aia cōstat ⁊ corpore: nulluz rerū diligēdarū gen⁹ in his duob⁹ p̄ceptis p̄termis sum est. Cū enī p̄currat dilectio dei eiusq; dilectio nis modus p̄script⁹ appareat: ⁊ sequaī dilectio primi: de tua dilectiōe nihil dictū videt: sz cū dictū est diliges primū tuū sicut teipsū: sil⁹ ⁊ tui abs te dile ctio p̄termissa nō est. Ecce hic apte dicit in illo p̄ce pto nō tm̄ mō primi: sz etiā mei cōtineri dilectionē: ⁊ totius primi totiusq; mei. Ex quo apparet qđ di ctū est de scđo ⁊ quarto. i. de dilectiōe nostri ⁊ cor poris nr̄i nulla p̄cepta esse dāda: ita esse intelligen dū. s. spālia ⁊ diuisa: qz in illo vno totū cōtinet ⁊ q̄ dē id qđ sum⁹: ⁊ qđ infra nos est ad nos tū ptinēs nature lege diligim⁹ q̄ etiā in bestijs ē. Ideoq; ⁊ de illo qđ supra nos: ⁊ de illo qđ iuxta nos ē diuisa p̄ cepta sumpsim⁹. In quor altero eius qđ sumus: ⁊ illius quod infra nos est dilectio continetur.

¶Si in illo precepto cōtinenī dilectio angelorum.

Queritur hic de angelis vtrū ad illud p̄ce ptū dilectiōis primi etiaz dilectio ptineat angelor. Nā q nullū hoiez excepit q̄ p̄ce pit primū diligere: dñs in parabola semiuiui dere licti ostēdit: eū dicēs primū q̄ erga illū extitit mise ricors. Deinde subdit. Vade ⁊ tu fac siliter enī eū primū intelligam⁹: cui uel exhibēdū est officiū mi sericordie si indiget: uel exhibēdū esset si indigeret nullū vero exceptū esse cui misericordie negandū sit officiū: quis nō videat: cū vsq; ad inimicos por rectū sit dño dicente: diligite inimicos vestros: be nefacite his q̄ oderūt vos. Manifestū ē igit̄ p̄cepto dilectiōis primi omnē hoiez eē deputādū primū.

¶Qđ hoc nomen proximus ad aliquid est.

Proximi vero nomē ad aliqđ est: nec q̄sq; esse prim⁹ nisi primo pōt. Vnde p̄sequēs est: ⁊ cui p̄bendū ⁊ a quo p̄bēdū est officiū misericordie recte primū dici. Manifestū est igit̄ p̄cepto dilectiōis primi etiā sctōs angelos cōtine ri: a qb⁹ tāta nobis misericordie impēdunt officia Ex quo ⁊ dñs primū nr̄m se dici voluit: ut in para bola saucij significat. Et in pphēta q̄si primū ⁊ q̄si fratrē nr̄m sic cōplacebam. Sz qz excellētior ac su pra nostrā naturā ē dīna substātia p̄ceptū dilectio nis dei a primi dilectiōe distinctū est. Ideoq; licet de⁹ oia nobis impēdat bñficia: nō tñ noīe primi in cludit̄ in illo p̄cepto quē non sicut nos diligere de bem⁹: sz pluscq; nos toto corde ⁊ tota aia. Xp̄m vo inquātū hō est sicut nos diligere debem⁹ eiusq; fm hoiez dilectio illo cōtinet̄ mādato quē ⁊ etiā fm ho minē magis q̄z nos: sz nō quātū deū debem⁹ dilige re: quia inquātū est homo minor est deo.

¶Quibus modis dicitur proximus.

Hic notādū est primū dici diuersis modis scz cōditiōe p̄me natiuitatis: spe cōuersio nis: propinquitate cognitionis: ratiōe be neficij exhibitionis.

¶Hic determinat de charitate p cōpationē ad ipsum dili gibile. Et diuidit̄ in duas ptes. In p̄ma inq̄rit q̄d sit p cha ritatē diligēdū. In scđa quo ordine dis. xxix. ibi post predi cta de ordine charitatis. Prima in tres. In p̄ma oñdit ad quos se extēdit p̄ceptū charitat⁹ q̄tū ad hoies. in scđa q̄tū ad angelos ibi. oritur autē hic q̄stio. In tertia elicit ex dictis quādā distinctionē ibi: hic notādū ē. Circa p̄mū d. fa. Pri mo determinat vītatē. scđo removet dubitationē ibi: hic vi det Augustinus tradere. ¶Questio prima.

Hic q̄rit̄ septē. p̄mo vtr̄ vītutes sint ex charitate dili gēde. scđo vtr̄ aīata. tertio vtr̄ angeli. q̄rto vtr̄ de mones. q̄nto vtrū mali hoies. sexto vtruz homo ex charitate seipsuz diligere possit. septimo vtr̄ propriū corp⁹.

Ad p̄mū sic p̄cedit. videt q⁹ vītutes ex charitate sint diligēde. Aug⁹ enī dicit q̄ diligit fratrē. dilectionē q̄ diligit magis diligat: sz dilectio q̄ prim⁹ diligit est virt⁹ charitat⁹: ergo vītutes ex charitate sūt diligēde cū p prim⁹ diligit ex charitate. ¶Ppter qđ vnūqđq; illud ma gis: sz amicicia vera diligit amicū ppter honestū: g̃ diligit honestū etiā magis q̄z amicū: g̃ ⁊ charitas q̄ est amicicia q̄ dā vt dictū ē. magis ē dilectiua vītutū q̄z etiā primor. ¶Ꝑ act⁹ p̄mi. ⁊ act⁹ reflexi sup eos ad eādē potētiā ptinēt: qz sūt eiusdē rōnis sic intelligere aliqđ intelligibile. ⁊ intelligere se intelligere: sz ad act⁹ eiusdē rōnis pficit eadē virt⁹: g̃ cū p charitatē diligat prim⁹ p charitatē diligēt dilectio q̄ diligit prim⁹ ⁊ eadē rōne alie vītutes. ¶Ꝑ ex charitate diligē da sunt illa q̄ ad bītudinē referūt: sz vītutib⁹ in bītudinem ducimur ⁊ nobiscū manēt in bītudine: g̃ vītutes ex charita te sūt diligēde. ¶Ꝑ charitas ē dilectio finis vltimi: sz vlti mus finis nr̄e vite est bītudo: g̃ bītudinē ex charitate dili gere debem⁹: sz vītutes ⁊ gr̃e cū cōsumāt in bītudinē tran seunt: ergo vītutes diligēde sūt ex charitate. ¶Sz cōtra ē q⁹ augustin⁹ sufficiēter enumerat ea que sūt diligēda ex chari tate ⁊ nullaz mentionē facit de virtutibus vt patz in littera.

¶ Si illud quod ꝓpter nos tantuꝫ diligimus nō diligit ex charitate: qꝛ charitas non requirit que sua sunt. j. Chozin. xiij. ſꝫ vtutes ꝓpter nos tantū diligim⁹: qꝛ in seipsis nō subsistūt cū accidētia sunt. vnde neqꝫ bonitatē habēt nisi ſm q̄ in nobis sūt: ergo nō sunt diligēde ex charitate ¶ Si illa sola sunt ex charitate diligēda que nobiscū ꝑticipant beatitudinē: ſꝫ virtutes cū sunt accidētia nō sunt capacibilia beatitudinis: nec etiā vite: ergo non sunt ex charitate diligende. ¶ R⁹ dicendū q̄ cū charitas amozē includit etiā aliquid addat. diligi aliq̄d ex charitate cōtingit dupliciter. vno mō sicut id ad qō amicicia charitatis terminat. ⁊ hoc mō non diligitur ex charitate nisi illud ad qō nata est amicicia esse Amicicia aūt nō pōt esse ad virtutes: nec ad aliqua accidētia ꝓpter duo. ꝓmo qꝛ amicicia facit vt bō velit amicū esse ⁊ bona habere. Accidētia aūt nō habēt esse per se nec bonitatē per se: ſꝫ eoꝝ esse ⁊ bene esse in eis in substantijs. vnde q̄ volum⁹ virtutes ⁊ accidētia esse hoc ad substātiā refert q̄ volum⁹ sub illis accidētib⁹ esse vel bene esse habere. scōo qꝛ amicicia cōsistit in quadā societate ſm q̄ amati seipsos redamat ⁊ eadē operant ⁊ simul conuersant. vnde amicicia nō pōt esse nisi ad aliquid qō sit natū agere: ⁊ qꝛ agere non est accidentiū: ſꝫ substantiarū. ideo nō pōt esse amicicia ad virtutes neqꝫ ad alia accidētia. ⁊ ideo nō possunt vtutes diligi ex charitate sicut ad que charitas terminet. Alio modo pōt aliq̄d diligi ex charitate sicut ad qō terminat amoꝛ seu dilectio qui in charitate includit: q̄uis ad illud amicicia nō sit: ⁊ hic amoꝛ ordinat ad amozez alteri⁹ qō ꝓncipaliter amat ⁊ ocupiscētie dilectio oī: sic amic⁹ oī amare sanitatē amici sui ⁊ ꝫ mō vtutes ex charitate diligūt. ¶ Ad ꝓmū g̃ dicēdū q̄ augustin⁹ loquit de dilectiōe que de⁹ ē q̄ diligit ꝓrim⁹ effectiue ⁊ exēplariter. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ virt⁹ vel honestū nō est causa finalis. quare amic⁹ diligat: ſꝫ formaliter facit eū diligibilē. vnde nō sequit q̄ virt⁹ sit magis diligibilis vel eadē rōne diligibilis: sicut nō sequit q̄ albedo sit magis alba q̄ corp⁹ albū. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ diligere dilectionē ad charitatē pertinet: ſꝫ nō sicut ad qō charitas terminat. ¶ Ad quartū dicendū q̄ charitas terminatur ad illa que ad beatitudinē referūt: sicut possibilia participare beatitudinē. sic aūt nō refert ad beatitudinē virtus: qꝛ virt⁹ beata fieri nō pōt. ¶ Ad quintū dicēdū q̄ finis ad quē ꝓncipaliter terminat charitas est ipsa bītudo increata: ſꝫ de beatitudine creata est eadem ratio ⁊ de virtutibus.

Ad secūdū sic ꝓcedit. videt q̄ creature irrationales ex charitate diligende sint. oīs enī dilectio meritoria ad charitatē pertinet: ſꝫ aliq̄s pōt meritorie diligere aliqua irrationalia: sicut cum q̄s diligit ea referēdo in deū: vel qꝛ facte sunt a deo: vel qꝛ iuuant tendētes in deum ergo creature irrōnales sūt diligēde ex charitate. ¶ Si charitas facit hoīez cōformē deo in diligēdo: ſꝫ de⁹ ex charitate diligit creaturas irrōnales. Sap. xj. diligis oīa que sunt ergo ⁊ hō ex charitate creaturas irrōnales diligere debet. ¶ Si creature irrōnales sunt ex charitate diligēde: quia in ipsis est ſilitudo dei: ſꝫ in creaturis irrōnalib⁹ inuenit aliq̄ ſilitudo dei licet nō tanta sicut in rationalib⁹: ergo irrationalia sunt ex charitate diligēda. ¶ Si fides est virtus theologica sicut ⁊ charitas: ſꝫ fides extendit se etiā ad irrationales creaturas ſm q̄ hō eas a deo creatas credit ⁊ dīna ꝓuidentia regi: ergo ⁊ charitas. ¶ Sed cōtra augustin⁹ dicit q̄ illa sola sunt ex charitate diligēda que nobiscū societate quadā referūt in deū: ſꝫ irrōnalia nō sunt huiusmodi: ergo nō sunt ex charitate diligēda. ¶ Si charitas includit beniuolentiā vt supra dictū est: ſꝫ beniuolētia nō pōt esse ad irrationalia vt dic⁹ ꝑh̄s in. viij. Ethi. ergo nec charitas ¶ R⁹ dicēdū q̄ ad res irrōnales nō pōt esse amicicia eisdē rōnibus quib⁹ nec ad accidētia: q̄uis enī eē habeāt in quo subsistant ⁊ opationes aliquas habeāt: nō tñ nobiscum in vita cōicant humana: neqꝫ quātū ad operatiōes vite: ⁊ ideo nō ē ad ea beniuolētia ſm quā volūtas amicū esse ⁊ hr̄e bona qō irrationalib⁹ nō volum⁹ nisi ſm q̄ ad hoīem referunt. Neqꝫ cōcordia ſm quā eadē volum⁹ ⁊ agimus amicis qō ad irrationalia esse nō pōt cū nobiscū in eisdē operib⁹ non possint cōmunicare. ⁊ ideo non possunt diligi ex charitate: sicut ad que charitas terminat. possunt tamē diligi ex charitate: sicut ea ad que amoꝛ quē charitas includit terminat qui est amoꝛ cōcupiscētie: sicut amicus amat possessiones ⁊ alia sui amici: nō tamē ad ea amicicia habet. Nec ita dilectio est tātū imperata ex charitate: sed etiā elicita: qꝛ charitas elicit actū dilectionis: nō tantū ad ea ad que ꝓncipaliter est charitas: ſꝫ etiam ad alia que in illa ordinant. ⁊ sic diligunt ex charitate inanīata inquātū ordinant ad ea ad que ꝓncipaliter ⁊ directe est charitas. ¶ Ad ꝓmū ergo dicēdū q̄ dilectio inaīatoꝝ ad charitatē ptinet nō sicut ad que charitas habeat. ¶ Ad secundū dicēdū q̄ deus diligit ex charitate creaturas: nō tamē habet charitatē nisi ad creaturas rōnales quas ad beatitudinē creauit per quā efficiunt sue vite participes. ¶ Ad tertium dicēdū q̄ similitudo imaginis que est in creaturis rōnalib⁹ facit eas cū deo ⁊ ad inuicem capaces vni⁹ ⁊ eiusdē vite. ſ. glozie ad qō nō sufficit similitudo vestigij que est in alijs creaturis. vnde nō ē simile ¶ Ad quartū dicendū q̄ fides nō importat aliquā associationē credētis ad creditū: sicut charitas amātis ad amatuꝫ ⁊ ideo non est similis ratio vtrobiq̄.

Ad tertiū sic ꝓcedit. videt q̄ angeli nō sint diligēdi ex charitate: qꝛ vt dictū est. charitas nō est hoīs ad ea que vitā humanam nō participāt: ſꝫ angeli non viuūt vita humana: ergo charitas non facit angelos ab hoīb⁹ diligi. ¶ Si charitas cū sit amicicia est inter eos q̄ ad inuicē nati sunt cōuersari: ſꝫ angelorū qui dic⁹ dij conuersatio nō est cū hoībus vt dic⁹ Daniel. ij. ergo angeli ex charitate nō sunt diligendi. ¶ Si charitas cum sit amicicia equalitas quedā est: ſꝫ angeli sunt nobis multo superiozes ergo ad eos charitas vel amicicia haberi nō pōt. ¶ Si plus distant a nobis angeli cū sint incoꝛpozei: ⁊ ita alteri⁹ generis quā aīalia irrationalia que sunt vni⁹ generis nobiscum ſꝫ animalia irrationalia non possum⁹ diligere ex charitate: ergo multo min⁹ angelos. ¶ Sed cōtra ꝓximi sunt diligendi ex chariate: ſꝫ angeli sunt nobis ꝓximi vt dic⁹ in litera: ergo sunt ex charitate diligendi. ¶ Si amicicia facit amicos idē velle ⁊ eiusdē amicos esse: ſꝫ de⁹ ex charitate diligit angelos sicut ⁊ nos: ergo ⁊ nos debemus ex charitate angelos diligere. ¶ R⁹ dicendū sicut dictū est q̄ charitas nō pōt esse: sicut nec amicitia nisi inter eos qui eandē vitaꝫ participant. vita aūt hoīs ⁊ angeli est dupleꝛ. vna que competit eis scōm naturā suā. ⁊ sic homines angeli non cōicant in eadē vita: ſꝫ homines adinuicē ⁊ angeli adinuicez: quia cōuenit eis circa easdē operatiōes occupari. Alia vita vtriusq̄ est per gratiā scōm quā fiunt participes dīne vite ⁊ in hac vita cōmunicant ⁊ adinuicē ⁊ cum deo. ⁊ ideo ſm hāc vitā pōt esse amicicia eoꝝ adinuicē ⁊ hec amicicia ē charitas. ¶ Ad ꝓmū ergo dicēdū q̄ vita humana dic⁹ dupliciter vel q̄ est ſm hūanā naturā. ⁊ sic nō cōicāt angeli in vita humana vel q̄ est hoīs ſm ꝑticipationē dīne vite. ⁊ sic cōicant in hūana vita. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ nati sūt adinuicē cōuersari hoīes ⁊ angeli in patria q̄ erimus eq̄les angelis vt dr̄ Math. xxij. ⁊ sic in hac vita aliquo mō cū angelis conuersamur inq̄tū angelicā vitā in terris ducim⁹. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ amicicia nō requirit eq̄litatē equiperātie: sed eq̄litatē ꝓportiōis vt. ſ. vn⁹ amicoꝝ operet ad alterū ſm suā ꝓportionē vt dic⁹ in. viij. Ethi. tñ magna ineq̄litas amiciam soluit q̄n. ſ. nō cōicant in eadē vita. ¶ Ad quartuꝫ dicendū q̄ cū angelis magis cōicam⁹ q̄ cum bꝛutis quantuꝫ ad animā: ſꝫ cū bꝛutis quantū ad coꝛpus ⁊ ad vtutes coꝛporeas. homo aūt vt dicit ꝑh̄s in. ix. Ethi. magis est id qō est ex parte anime q̄ ex parte coꝛpozis: qꝛ vnūqōq̄ est ī qō est potissimū in ipso. ⁊ ideo simpliciter loquendo magis distamus a bꝛutis q̄ ab angelis.

Ad quartū sic procedit. videt q̄ ad malos homines charitatē habere nō possum⁹. charitas enim exigit cōiunctionē in dīna vita que est per grām vt dictuz est: sz hec vita nō est in peccatoribꝫ: ergo nō sunt ex charitate diligendi. ¶ Ꝑ sicut similitudo est causa dilectionis: ita dissimilitudo est causa contrarij: sz mali sunt dissimiles bonis: ergo nō sunt ab eis ex charitate diligēdi. ¶ Ꝑ sic pbs dicit. ix. Ethi. impossibile est amicitiā esse inter eos qui nō eisdē gaudēt: sz boni z mali nō gaudent eisdē: sz contrarijs: ergo nō potest esse amicitia eozū ad inuicez. ¶ Ꝑ amicitia redamantiū est vt pbus dicit: sz mali nō redamant nos: sed odiūt bonos: ergo nec boni ex charitate debēt diligere malos. ¶ Ꝑ amicozū est ad inuicē amicitiā habere: si ergo boni ex charitate diligūt malos z mali seipsos diligēt. hoc autem falsum est: qz pbs ꝓbat in. ix. Ethi. q̄ null⁹ mal⁹ sui ipsi⁹ amicus est: ergo mali nō sunt ex charitate diligendi. ¶ Sz cōtra Matth. v. diligite inimicos vestros: sz oīs qui inimicatur malus est: ergo mali ex charitate sunt diligēdi. ¶ Ꝑ quibuscūq; est benefaciēdū illi sunt ex charitate diligēdi: sz malis debem⁹ benefacere cōuertēdo eos in necessarijs subueniēdo eis: g̃ mali sūt ex charitate diligēdū. ¶ R°. dicēdū q̄ in malis est duo cōsiderare. s. naturā q̄ boīes sunt. z mali ciam qua mali sunt: qz ergo fm naturā suā sūt ad imaginē dei z vite dīne capaces sunt. ideo fm naturaz sunt ex charitate diligēdi. malicia aūt ipsoz̄ est cōtrariū dīne bonitati. z ideo ipsa in eis odienda est. vnde Aug⁹ dicit sic diligēdi sunt boīes vt eozū nō diligant errores. ¶ Ad pmū ergo dicendū q̄ charitas nō exigit cōiunctionē in dīna vita in actu sed sufficit vt sit in potētia: quia q̄ō est in potentia quodāmodo ē. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ illud scīm q̄ nobis dissimiles sunt odire debem⁹ in eis: z destruere quātū possum⁹ z hoc est eozū naturā diligere: qz eozū malicia bonitati nature repugnat. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ q̃tuis q̃tū ad id q̄ nunc est nō gaudeāt eisdē tñ possibile est vt eisdē gaudeāt z ideo dicit pbs in. ix. Ethi. q̄ nō est cōfestim dissoluenda amicicia ad eū qui ex bono fact⁹ est malus: sz multo pl⁹ adiuuādi sunt ad recuperādā bonitatē virtutis q̃ ad recuperandā passionē bonozū tēpozaliū. ¶ Ad quartū dicēdū q̄ q̃tuis actu nō redamat: tñ nati sunt redamare z precipue in vita futura cui⁹ vite cōiunctionē precipue attendit charitas. vnde bene p̄t esse etiā inter eos qui se in hac vita non cognoscūt. ¶ Ad q̃ntū dicēdū q̄ malus in seipso diuisus ē quia per affectū malicie impugnat bonitatē nature z scīm hoc dicit seipsuz odire. nos aūt malos q̃tū ad naturā quā habent diligere debemus non quantū ad maliciam.

Ad quintū sic procedit. videt q̄ demones ex charitate sint diligendi. Leuiti. xix. dilige proximū tuum glosa primus nō ꝓpinquitate sanguinis intelligēdus est: sz societate rōnis: sz demones z dānati nobiscuz habent societatē in rōne: ergo sunt ex charitate diligēdi. ¶ Ꝑ dictū est q̄ malos debem⁹ diligere rōne nature que in eis bona est: sz sicut dicit Dio. iiij. ca. de di. no. in demonib⁹ est etiā nā bona qz bona nālia p pctū nō amiserūt: g̃ sūt diligē di ex charitate. ¶ Ꝑ oēz creaturā rōnalē quā de⁹ diligit ex charitate diligit: sed deus diligit demones: qz diligit omnia que fecit: ergo ex charitate diligit eos cū sint rationales creature: ergo z nos ex charitate debem⁹ eos diligere ¶ Ꝑ q̄ facit ad cumulū nostri meriti: z ad dei gloriā debem⁹ ex charitate diligere: sz demones inquātū nos tētant nobis ꝓficiunt: sicut in. ij. li. dis. v. dictū est. z iterū gloria dei in eis manifestat: ergo sūt ex charitate diligēdū. ¶ Sed cōtra cū amicis cōmunicanduz est: sz oīs cōmunicatio ad demones est nobis interdicta. Isaie. xxxviij. reprehendūt illi qui dicūtur cū morte z inferno pactū inysse: ergo demones nō sūt ex charitate diligēdi. ¶ Ꝑ augustin⁹ dicit q̄ proximus ex charitate diligit: vel quia iustus est vel vt iustus sit: sed demones neq; iusti sunt: neq; iusti esse possunt: ergo ex charitate diligendi nō sunt. ¶ R°. dicendū q̄ sicut predictuz est ex charitate diligitur aliquid dupliciter. vno modo sicut id ad q̄ habet caritas. Alio modo sicut id ad q̄ terminatur aliquo mō amor quē includit charitas inquantū ordinat ad aliquid eozū ad que habet charitas. Primo igit modo demones nō sunt ex charitate diligendi: qz nō cōmunicant nobiscū in vita dīna: neq; actu neq; potentia: z similiter est etiā de dānatis. vnde pbs dicit in. vj. Ethi. q̄ amicicia ē dissoluenda ad illos qui sunt insanabiles ꝓpter maliciā abūdantem. hec aūt insanabilitas: q̃tuis in hac vita cōtingat in quibusdā cōsideratis humanis viribꝫ: non tamen cōtingit nisi post hāc vitā cōsiderato ordine dīne misericordie. charitas aūt attendit q̄ diuinū est: sz amicicia q̄ humanū est. z ideo amicitia politica dissoluit ad illos q̄ fm humanas cōsiderationes insanabiles sunt effecti q̄ etiam in hac vita q̃cūq; cōtingit sz charitas nō dissoluit ad aliquē in hac vita quantūcūq; sit malus: qz adhuc fm ordinē dīne misericordie manet possibilitas ad vitā gratie: sz post hanc vitā non manet. z ideo per modū predictū: neq; dānati neq; demones sunt ex charitate diligēdi: quātū aūt ad scīm modū de monū natura ex charitate diligi potest inquātuz est creatura dei. non aūt demones: qz hoc nomen vicii ꝓncipaliter ipsoz̄ designat. ¶ Ad primū ergo dicendū q̄ intelligēduz est de societate rōnis in qua manet ordo ad vitā gratie cuiusmodi cōiunctionē requirit charitas. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ in peccatoribꝫ q̃dū in hac vita sunt adhuc rōne nature manet potestas ad gratiā. nō aūt in dānatis z demonib⁹ z ideo nō est similis ratio. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ deus diligit naturā demonū nō quasi ad eam charitatē habeat: sz iuq̃tū ē effect⁹ ei⁹. z hoc mō etiā nos eā debem⁹ diligere ¶ Ad q̃rtū dicēdū q̄ ꝓbꝫ q̄ demones ꝓsunt nobis ad meritū z q̄ eoz̄ act⁹ z vita in gloriā dei cedāt Est p accidēs ꝓter intētionē eoz̄ z ex eo q̄ ē fm accidēs nō ē sumēdū iudiciū de re aliq̄.

Ad sextū sic procedit. videt q̄ hō nō debeat seipsum diligere ex charitate: quia sicut dicit Gzego. charitas minus quā inter duos haberi nō p̄t: ergo nō potest esse alicui⁹ ad seipsum. ¶ Ꝑ amicitia redamationez exigit z cōiunctionē in vita z alia huiusmodi que nō sūt hominis ad seipsum: sz charitas amicicia quedā est: ergo charitas nō est hois ad seipsum. ¶ Ꝑ charitas amor quidam est: amor aūt vt dicit Dio. est vnitiua virt⁹: cū ergo vnio nō fit nisi diuersoꝝ. videt q̄ charitas nō possit eē ad seipsuz ¶ Ꝑ amicicia in equalitate cōsistit sicut iusticia vt dicit in viij. Ethi. sed iusticia nō ē ad seipsuz ꝓpie loquēdo vt pbs dicit in. v. Ethi. ergo neq; amicicia seu charitas. ¶ Ꝑ nihil vituperabile est diligēdū ex charitate: sz amare seipsuz ē vituperabile vt patz ꝑma Thi. iij. erūt boīes seipsos amantes ergo ex charitate homo seipsuz nō diligit ¶ Sed cōtra hō debet diligere proximū sicut seipsuz: sz primū debet ex charitate diligere: ergo z seipsum. ¶ Ꝑ miseri cordia ex charitate causat: sz homo sibiipsi potest misericors esse: ergo z se ipsum p̄t ex charitate diligere. ¶ R°. dicēdū q̄ ꝓcessus amoris se habet ad similitudinē ꝓcessus cognitionis. In cognoscitiuis aūt inuenit aliquid: vbi ꝑmo figit intellect⁹ cognoscētis sicut in ꝑmis ꝓncipijs. z ex bis ad alia deriuatur: z ipsa quidē cognitio fm q̄ stat in ꝓncipijs accipit nomen. intellect⁹ fm q̄ aūt deriuat ad cōclusiones que ex ꝑncipijs cognoscūt accipit nomē sciētie. Sz qz cognitio ꝓncipiorū est in cōclusionib⁹ sicut causa in causato: z econuerso cognitio cōclusiōis ē in ꝓncipijs sicut causatū in causa: ideo etiā dicūt intelligi cōclusiones z sciri ꝓncipia. Similiter z affectus amātis. ꝑmo figurat in ipso amāte z ex eo deriuat ad alios vt pbs dicit in. x. Ethi. q̄ ex bis q̃ sunt boīs ad seipsuz venerāt ea q̃ sunt boīs ad amicū: dū se habet ad amicū sicut ad seipsuz. Nec est mirū: qz vnita ad similitudinē se habēt eoz̄ q̃ facit vnū z q̃tuis nomē amicitie iponat ꝓpe fm q̄ amor ad alios se diffundit: tamē etiā amor quē quis habet ad se ipsum amicicia z charitas potest dici inquātū amor quem quis habet ad alterū ꝓcedit a similitudine amoris quē q̃s

habet ad seipsum. Ad primū ergo dicendū q̄ Grego. loq̄ quit quātū ad p̄mā impositionē nois charitatis. Ad secūdū dicendū q̄ ratio illa ꝓcedit de amicitia ſm q̄ importat amorē diffusum ad alios. Ad tertiū dicendū q̄ illa q̄ sunt vnū scōm numerū possunt adhuc vniri per affectum. z ideo p̄t esse amor etiā ꝓprie dict⁹ ad seipsum. Ad quartū dicendū q̄ amicitia cōsistit in adequatiōe quātū ad affectū: sz iusticia in adequatiōe rerū: sz per operationē aīe possunt accipi sicut diuersa vt vnū: ita idē vt plura q̄ cōtingit q̄n actus aīe in ipsum agēte reflectitur. z ideo amicitia magis p̄t esse ad se q̄z iusticia: q̄uis etiam iusticia possit esse hois ad seipsum methaphorice dicta inquātū in hoīe etiam diuersa ſm rem inueniūt. s. diuerse vires quaꝝ adequatio in eo q̄ vnicuiq̄ cōpetit iusticiā methaphoricā facit vt in v. Ethi. dicit. Ad quintū dicēdū q̄ amare seipsum q̄tuz ad hoīez exteriorē nimis est vituperabile: sz amare seipsum q̄tū ad hoīem iteriorē ē valde laudabile z h̄ est charitatis.

Ad septimū sic ꝓcedit. videt q̄ corpa nostra nō sint ex charitate diligēda. charitas enī nō refugit cōuersationē cum eo ad quē charitas est: sz charitas facit refugere cōicationē ad corp⁹ vt patet Ro. viij. ds me liberauit de corpe mortis hui⁹ g̃ corp⁹ nō ē ex charitate diligēdū. P̄ phs dicit in. x. Ethi. q̄ vituperabile est hoīez seipsuz diligere q̄tū ad id q̄ ē exteri⁹ in seipso: sz corp⁹ nr̄m ē maxie exteri⁹: ergo vituperabile est corp⁹ nostrū diligere: ergo nō diligit ex charitate. P̄ btitudo nostra erit in fruitione dei sz illi⁹ fruitionis corp⁹ nostrū ꝓticeps esse nō p̄t: ergo nō ē particeps nostre btitudinis: ergo nō est ex charitate diligēdū. P̄ pars nō ponit in numerū otra totū: sz corp⁹ nostri pars est: ergo nō debet poni aliud diligibile corp⁹ nostrum q̄z nos ipsi. P̄ primū debem⁹ diligere sicut nos: sz nō ponitur aliud diligibile ꝓrim⁹ z corp⁹ ꝓrimi: ergo nō debet poni ad diligibile nos ipsi z corp⁹ nostrū. Sed contra Eph̄. v. viri debēt diligere vxores suas: sicut corpa: sz vxores debent diligere ex charitate: ergo z corpa. P̄ oē beatificabile est ex charitate diligendū: sz corp⁹ nostrū est beatificabile: ergo est diligendū ex charitate. P̄ᵒ dicēdū q̄ corp⁹ nostrū est vnū de quatuor que sūt ex charitate diligēda. dilectio enī charitatis habet ꝓ fundamēto cōicationez btē vite p̄ncipaliter vt ex dictis patz z vite gratie ſm q̄ ordinatur ad ipsam. hec aūt vita tripliciter habet relationem ad habentē charitatē. est enī vno mō in aliquo sicut in p̄ncipio diffundente vitā istā in alijs: z sic est in deo. Est aūt in ipso amāte: sicut in ꝓticipāte vitā istā. z hoc dupliciter: q̄ scōm aīam p̄ncipaliter z per quādā redundātiaz ſm corpus. Est etiā in alijs sicut cōpticipantib⁹: z sic est in ꝓximo. et ideo quatuor sūt ex charitate diligēda. s. de⁹ ꝓrim⁹ nos z corp⁹ nostrū. Ad p̄mū ergo dicēdū q̄ charitas nō refugit cōicationē corporis ſm q̄ ē capax glorie: sz ſm q̄ est subiectuz miserie que impedit ad gloriā. Ad secūdum dicēdum q̄ hoīez diligere seipsuz ſm exteriorē naturā in his que repugnant rōni est vituperabile: sz in his in quib⁹ natura exterior interiori cōcordat est laudabile. Ad tertium dicendū q̄ q̄uis corp⁹ nō fruat deo īmediate tñ ex aīa fruēte erit quedam redundātia glorie in corp⁹. Ad quartū dicendū q̄ vnusquisq̄z hō ꝓprie dicit esse id q̄ est nobilissimum in eo vt dicit phs in. ix. Ethi. vnde dilectio sui ipsi⁹ intelligit in quātū ad ea que ad aīam pertinēt. z ideo dilectio corporis diuidit cōtra dilectionē suiipsi⁹ nō sicut pars cōtra totum sz sicut pars cōtra partē. Ad quintū dicēdū q̄ corp⁹ ꝓximi z aīa in eadē relatione se habēt ad habentē charitatē respectu beate vite. s. vt simul participās. z ideo nō distinguitur diuersum diligibile penes aīam z corp⁹ ꝓximi Dis. ij. z iiij. nulla ꝓcepta tē. Cōtra lex debet vniuersaliter hoīem de omnib⁹ ordinare que ad vtutes pertinēt. P̄ dilectio dei similiter erat oīb⁹ insita naturaliter. Et dicēdū q̄ sicut se habent sciētie speculatiue ad cognoscenda: ita se habet lex ad operāda. vnde sicut in sciētijs speculatiuis nō traditur doctrina de p̄ncipijs per se notis q̄z per naturā cognoscūt: sed tantū de cōclusionib⁹ que per ea cognoscūt: ita neq̄z lex determinat explicite de dilectiōe sui ipsi⁹ ad quā natura inclinat: sz de dilectione ꝓximi que ex illa oritur: sicut cōclusiones ex p̄ncipijs. dilectio aūt dei q̄uis nobis naturaliter insit: nō tñ hoc modo quo per charitatē diligit vt supra dictū est. ex hoc aūt ipso q̄ ꝓcipit deus diligi spūaliter docemur nos ipsos spūaliter diligere. Nemo vnq̄z carnem suā odio habuit. Cōtra multi seipsos interficiūt vt dicit phs in. ix. Ethi. ꝓpter abundantē maliciā. Et dicendū q̄ vitā suā corporalez quilibet diligit naturaliter: sz q̄ aliqui ad mortem suā corporalē anhelāt hoc cōtingit per accidēs vel inquantū retardant ab aliquo bono magis amato per vitā corporalē: sicut in querentib⁹ aliā vitam accidit: vel inquātū corpoalem vitā ipsorū aliquo mō cōsequēt aliqua mala quibus carere melius estimāt q̄z vitā corporalez habere. Oritur aūt hic questio. videt q̄ dilectio angelor z beate virginis z xp̄i ſm q̄ homo nō cōtineat in dilectione ꝓximi: sed magis debeat reduci ad dilectionē dei: q̄ supra nos sūt. Et dicendū q̄ de⁹ est supra nos quasi influens nobis eternā vitā sicut aūt neq̄ angeli: neq̄ homo virtuosus: neq̄ xp̄s ſm q̄ homo supra nos sunt: q̄ fīē sola trinitas nos creauit ad vitam nature: ita ipsa sola nos sanctificat vita gratie z beatificabit vita glorie: sz sunt diligēdi: sicut simul nobiscū participantes a deo vitaz eternā z in hoc iuxta nos sunt q̄uis sint supra nos in hoc q̄ plenius participant.

DISTINCTIO .XXIX.

De ordine diligēdi quid ꝓius quid posterius.

Post predicta de ordine charitatis agēdū est: q̄ dicit spōsa: introduxit me rex i cellā vinariā z ordinauit in me charitatem. Videm⁹ ergo ordinē q̄d ꝓius z q̄d posteri⁹ eē debeat. Peccat enī q̄ ꝓpostere agit. Nā scire q̄d facias z nescire ordinē faciēdi nō pfecte cognitiōis ē. Ordinis nāq̄z ignorātia cōturbat meritoz formā. Ordinē aūt diligēdi. Aug⁹ insinuat dicēs: Ipse est q̄ ordinatā habz dilectionē. ne aut diligat qđ nō diligēdū est: aut nō diligit qđ diligēdum est aut eque diligat qđ min⁹ vl ampli⁹ diligēdū ē: aut min⁹ uel ampli⁹ qđ eque diligēdū est. Dis pctōr in quātū est pctōr: nō est diligēdus. z ois hō inquātū est hō diligēdus est ꝓpter deū. de⁹ vo ꝓpter seipsū z de⁹ ꝓpter se oi hoie ampli⁹ diligendus est: z amplius q̄sq̄z debet deū diligere q̄z seipsum. Jtē amplius ali⁹ hō diligēdus ē q̄z corp⁹ nostrū: q̄ ꝓpter deū oia ista diligēda sūt: z p̄t nobiscū deo hō perfrui. qđ nō p̄t corp⁹: q̄ corp⁹ per aīam viuit q̄ fruimur deo. Audisti aliqua de ordine charitatis. vbi exp̄ssum est nos ampli⁹ debere diligere deū q̄z oēs hoies uel nosipsos: z ampli⁹ aīam alteri⁹ hois q̄z corp⁹ nostrū. In enumeratiōe etiā quatuor diligendoruz superi⁹ posita ꝓius ponit qđ supra nos est: secūdo quod nos sumus. tertio quod iuxta nos est quarto qđ infra nos est Vbi ordo diligēdi insinuari videt ex ratione enumeratiōis. Nō est aūt apertum vtrū oēs homines pariter debeam⁹ diligere tantū quantū z nos: uel minus.

¶ An oēs homines pariter diligēdi sunt.

QVnde ⁊ sup hoc semp mouet questio quaz perplexā faciunt sanctoꝝ verba varie prolata. Quidā enī tradere videnť q̄ pari affectu oēs diligēdi sunt. sz in effectu. i. in exhibitiōe obsequij distinctio obseruāda sit. Vñ aug. Oēs homines eque diligendi sunt: sed cū oīb⁹ prodesse nō possis: his potissime consulendū est qui pro locoꝝ ⁊ temporū vel quarūlibet rerū opoꝛtunitatibus cōstricti⁹ tibi quasi quadam sorte iungunť. Pro sorte enī habendū est quo quisq̄z tibi temporaliter colligatius adheret. Exquo legis potius illi dandū esse Idem sup epistolam ad Gal. Operemur bonū ad oēs: maxīe aūt ad domesticos fidei. i. ad xp̄ianos. Oīb⁹ enī pari dilectione vita eterna optāda est: etsi non omnib⁹ eadem possunt exhiberi dilectiōis officia que fratrib⁹ maxime sunt exhibēda: quia sunt inuicē mēbra que habent eundē patrē. His aliisq̄z testimonijs uel auctoꝛitatib⁹ innituntur qui dicūt oēs homines pariter diligendos esse charitatis affectu: sed in operis exhibitione differentiā faciunt.

¶ Que his repugnare videntur.

QVibus obuiat illud p̄ceptū legis de diligendis parentib⁹ Honoꝛa patrē tuū ⁊ matrē tuam ut sis longeuus sup terrā. Vt q̄d enī specialiter illud acciperet de parentib⁹ nisi maioꝛi dilectione foꝛent diligēdi. Sed hoc illi referendū dicunt ad exteꝛioꝝ exhibitionē in qua p̄ponēdi sunt parētes: Vnde honoꝛa dixit: nō dilige. Obuiat etiam illis illud quod Hiero. sup Ezechielem ait. s. ut oꝛdine charitatis: sicut scriptū est: oꝛdinauit in me charitatē: post omniū patrē deuz: carnis quoq̄z pater diligat ⁊ mater ⁊ filius ⁊ filia ⁊ frater ⁊ soꝛoꝛ. Ambro. quoq̄z diligendi exp̄imēs oꝛdinē sup illud Cāti. ca. j. Oꝛdinauit in me charitatē ait: Vultoꝝ charitas inoꝛdinata est. Quod in primo est ponunt tertiū vel q̄rtū. Primo deus diligēdus est. secūdo parētes. tertio filij. post domestici: qui si boni sunt mal⁹ filijs p̄ponēdi sunt. Sm hoc in euā gelio ad cuiusq̄z dilectionē p̄poꝛiū ponit: Diliges dn̄m deū tuū ex toto coꝛde tuo ⁊ ex totis virib⁹ tuis ⁊ p̄ximū tuū sicut teipsum. ⁊ inimicos non ex tota virtute: non sicut teipsum: sed simpliciter. Sufficit enī q̄ diligim⁹ ⁊ non odio habem⁹. Ecce hic ex p̄missis apte insinuať q̄ in affectu charitatis distinctio sit habēda: ut differēti affectu nō pari boies diligam⁹. ⁊ añ oia deū. secundo nosipsos. tertio parētes. inde filios ⁊ frēs. post domesticos. demū inimicos diligam⁹. Sz inquiūt illi q̄ de oꝛdine dilectōis supza dicunť eē referēda ad opis exhibitionē: q̄ differēter p̄poꝛimis exhibēda sunt. Primo parētib⁹: inde filijs: post domesticis: deinde inimicis. Deuz vo tā affcū q̄z obsequij exhibitiōe añ oia diligēdū.

¶ Q̄ aliqui illoꝝ tradunt tantū p̄ximū quantū nos esse diligendum.

QPoꝛū etiā nōnulli tradūt affectu charitatis tantū p̄ximos esse diligēdos quantū nosipsos diligim⁹. Quod confirmant auctoꝛitate Augus. qui ait Nec illa iam questio moueat quantū charitatis fratri debeam⁹ impendere quantū deo incompabiliter: plus deo q̄z nobis: fratri vo quantū nobis. nos aūt tanto magis diligimus quanto magis diligim⁹ deū. Ex hoc ⁊ ex p̄missis testimonijs aug. asserūt oēs homines pariter diligendos a nobis: ⁊ tantū quantū nos. deum aūt plus q̄z nos. coꝛpus vo nostrū minus q̄z nos uel p̄ximos. Nec in enumeratiōe p̄missa q̄ttuoꝛ diligēdoꝝ oꝛdinē diligēdi assignari dicūt: sz tm̄ q̄ sunt diligēda.

¶ Scōm alios non pari affectu oēs diligēdi sunt.

QVēru quia p̄missa verba Ambro. fm affectum oꝛdinē diligēdi magis q̄z fm effectū diligēter intuētib⁹ explicare videntur. nō indocte alij dicūt nō solūmō exhibitione operis: sz etiā in affectu charitatis oꝛdinē differentē esse statutū ut ante omnia diligam⁹ deū: secundo nos: tertio parētes: q̄rto filios uel fratres ⁊ huiusmodi: postea domesticos: demū inimicos.

¶ Determinatio auctoꝛitatū q̄ videnť aduersari.

QVod vo augu. dicit pariter oēs eē diligendos: ⁊ pari dilectiōe oīb⁹ vitā optādā: ita accipi potest: ut paritas nō ad affectū referať: sz ad bonū quod eis optať: quia charitatē oīb⁹ optare debem⁹ ut paria bona mereāť. Sicut ap̄s dicit Volo oēs boies eē sicut me. Optāda ē enī minoꝛib⁹ perfectio maioꝝ: ut ipsi fiant p̄fecti: ⁊ sic parem mereanť beatitudinē. uel pari dilectione. i. eadem dilectione oēs diligēdi sunt. Itē qō ait ut tantū diligam⁹ fratres quantū nos: ita intelligi pōt. i. ad tantū bonū diligam⁹ frēs ad quātū nos: ut tātū bonū eis optemus in eternitate quantū nobis: etsi non tanto affectu. uel ibi quantū similitudinis est: non quantitatis.

¶ Questio de parētib⁹ malis ⁊ alijs bonis.

SOlet queri si parentes nostri mali sint uel filij uel fratres: an magis uel min⁹ diligēdi sint alijs bonis hac ratione nobis nō copulatis. Videť q̄ magis sint diligēdi boni qui nobis carne nō sunt coniūcti q̄z alij carne coniuncti: quia nobis sunt coniūcti coꝛde glutino charitatis. Sanctioꝝ est enī copula coꝛdiū q̄z coꝛpoꝝ. vñ Beda de illis vbis dn̄ini Mater mea ⁊ fratres mei hi sunt qui verbū dei faciūt: ait. Non iniurioſe negligit matrē. nec mater negatur que etiam de cruce agnoscitur: sed religioſioꝛes monstranť copule mentiū q̄z coꝛpoꝛū. verūtamen latebꝛosa questio ē hec: nec a nobis plene absoluēda p̄operantib⁹ ad alia. Mouemur enī sup illis verbis Inimicos nō ex tota virtute: non sicut teipsum iubet diligere: sz simpliciter. Sufficit enī q̄ diligimus ⁊ nō odio habemus. Quod non ita est accipiēdū quasi sufficiat tibi diligere inimicū ⁊ non sicut teipsum: quia oēs ⁊ amicos ⁊ inimicos sicut teipsum diligere debes. Sed ad ostendendū gradus diligendi deū ⁊ p̄ximū ⁊ inimicū: qui tamē p̄ximus est. quia dn̄s ponit cū ait Diliges deū ex tota virtute: ⁊ p̄ximū tuū

ſicut teipſum. nō ait ex tota virtute ut oſtendat pri
mū diligendū mino q̄z deum. Dicit etiam diligite
inimicos veſtros: nec addit ex tota vtute: nec ſicut
teipſum: ſed ſimpliciter: Sufficit enī q̄ diligimus
& non odio habemus. i. ſufficit dicere ut diligam⁹
& non odio habeam⁹. non quin eos diligere debea
mus ſicut nos: quia proximi ſunt: ſed ſufficit ſi eos
minus diligim⁹ q̄z alios proximos: quod dilectio
nis genus innuit.

¶ Queſtio auguſtini in libro retractationū.

Queri etiam ſolet cur dñs preceperit dilige
re inimicos: cū alibi precipiat odio habe
re parentes & filios. Ad quod dicendū eſt
duo eſſe diligēda in homine: naturā & virtutē. vitia
vo & peccatū eſſe odiendū. Et parentes ergo inq̄n
tum mali ſunt odiēdi ſunt: & inimici diligendi in
quantum homines. Diligamus ergo inimicos lu
crandos regno dei: & odiamus vitia in ꝓpinq̄s q̄
nos impediūt a regno dei. & in oīb⁹ cōiter naturā
diligamus quā deus fecit.

¶ De gradibus charitatis.

Sciendum quoq̄z eſt diuerſos eſſe gradus
charitatis. Eſt enī charitas incipiens pro
ficiens perfecta & perfectiſſima. vnde aug.
Perfecta charitas hec eſt: ut quis paratus ſit pro
fratribus etiam mori. Sed nunquid mox ut naſci
tur etiā prorſus perfecta eſt: imo ut proficiatur na
ſcitur: cum fuerit nata nutritur: cum fuerit nutrita
roboratur: cum fuerit roborata perficitur: cum ad
perfectionem venerit: dicit Lupio diſſolui &c. Hic
aperte progreſſus & perfectio charitatis inſinua
tur: quam perfectionem etiam veritas cōmendat
dicens Maiorem hac dilectionem nemo habet q̄z
ut animā ſuaz ponat quis pro amicis ſuis. Quod
dictum vtiq̄z eſt de opere dilectiōis: quia maior di
lectionis: quia maior dilectionis effectus nō eſt q̄z
ponere animaz pro alijs. Nec te moueat quod ait
pro amicis. Qui enim ponit animam pro amicis
& pro inimicis ponit: ad hoc ut & ipſi fiant amici.

¶ Poſtq̄ determinauit magiſter quid eſſet ex caritate di
ligendum. Hic determinat de ordine charitatis. Diuiditur
aūt hec pars in duas. In prima determinat de ordine cha
ritatis reſpectu diligibiliū quantū ad quālitatē dilectiōis.
In ſecūda quantū ad quantitatē meriti. diſ. xxx. ibi: Hic q̄
ri ſolet. Prima pars diuiditur in duas. In prima determi
nat de ordine charitatis quantū ad diuerſos gradus diligi
biliū. In ſecūda quantū ad diuerſos reſpectu ſtatus ipſi⁹ di
ligentis. ibi: Sciendū quoq̄z &c. Prima in duas. In prima
determinat ordinē charitatis reſpectu diligibiliū. In ſecū
da mouet quaſdā queſtiones circa determinata. ibi: Solet
queri &c. Circa primū duo facit. Primo oſtēdit charitatez
habere ordinē. Secūdo oſtēdit ſm quid attēdendus ſit or
do iſte. ibi: Unde & ſup hoc ſepe &c. Et circa hoc duo facit.
Primo ponit diuerſas circa hoc opiniones. In ſecūda de
terminat quid ſibi videat. ibi: Uerū quia p̄miſſa &c. Circa
primū duo facit. Primo ponit queſtiones diuerſas & ratio
nes earū. Secūdo oſtēdit quomō. Prima opinio rōnibus
alterius partis reſpōdet. ibi: Sed inquiūt illi &c. Circa pri
mū duo facit. Primo ponit opinionē illoz qui dicūt ordi
nem charitatis attendendū ee ſolum ſm effectū. Secundo
illoz qui dicūt etiā ſm affectū attendēdū eſſe. ibi: Quibus
obuiat &c. Sed inquiūt illi hic oſtendit qūo prima opinio
rñdet rōnibus alterius partis. Et circa hoc duo facit. Primo
oſtendit qūo prima opinio reſpōdet rōnibus ſecūde. In ſe
cunda oſtendit qūo prima opinio addit inequalē dilectio
nē eſſe impendendā proximo quantū ad effectū ſicut & ſibi
ipſi. ibi: Quoz etiā nonnulli. Solet aūt queri &c. Dic mo
uet quaſdaz queſtiones circa veritatē determinatā. Et di
uidit in duas partes ſm duas queſtiōes quas mouet. Se
cunda incipit ibi: Queri etiā ſolet &c. ¶ Queſtio prima.

Hic queruntᵉ octo. Primo vtrū charitatis ſit habe
re ordinē. Secūdo vtrū ille ordo ſit attendend⁹ ſm
affectū vel effectū ſimul: vel ſm affectū tm̄. Tertio
vtrū deus ſup oīa diligēdus ſit. Quarto vtrū eius dilectio
admittat intuitū alicui⁹ mercedis. Quinto vtrū proximos
quantū noſipſos diligere debeam⁹. Sexto vtrū inter proxi
mos propinqui extraneis preferendi ſunt. Septimo de or
dine propinquoz ad inuicē. Octauo de pfectiōe charitatis
& gradibus enumeratis.

Ad primū ſic procedit. videtur q̄ charitas ordinem
non habeat. Berñ. enī dicit q̄ amoz gradū neſcit:
dignitatē nō conſiderat. ſed omnis ordo habet ali
quē gradū: ergo in charitate nō eſt aliquis ordo. ¶ Ꝑ phs
dicit q̄ amicicia equalitas quedā eſt. ſed equalitas eſt vni
formis diuerſitatē non patiens ſicut nec vnitas diuiſionez:
ergo charitas non habet ordinem. ¶ Ꝑ ordinare rōnis eſt
cuius eſt conferre. ſed charitas non eſt in ratione ſed in vo
luntate que non eſt vis collatiua: ergo in charitate non eſt
ordo. ¶ Ꝑ ordo diſtinctionē requirit. ſed charitas eſt ma
gis vnitiua inter alias virtutes: cū ergo in alijs virtutib⁹ nō
aſſignet ordo neq̄z in charitate aſſignari debet. ¶ Ꝑ omne
illud quod pertinet ad actū virtutis ſicut circūſtantia q̄daz
neceſſaria cadit ſub precepto. ſed ordo dilectionis nō cadit
ſub precepto: quia ex quo impendo alicui q̄ debeo lex non
prohibet quin illi cui non teneoz plus impendā. ergo ordo
dilectionis non eſt circūſtantia debita in charitate. ¶ Sed
cōtra. ſicut Dio. dicit. iiij. ca. de di. no. malū hoīs eſt extra bo
nū rationis eſſe. ſz malū hominis eſt cōtra virtutē eſſe. ergo
in qualibet virtute oportet bonū rationis eſſe. ſed bonū ra
tionis eſt q̄ bō faciat ordinate vnūquodq̄z quod facit. cum
ergo charitas ſit virtus: oportet q̄ ordinē habeat. ¶ Ꝑ act⁹
virtutū variaī ſm exigētiā obiectoz. ſed obiectū charitatis
quod eſt bonū ordinē habet: cū quoddā ſit melius altero: q̄
& charitas debz ordinē habere. ¶ Ꝑ vbicūq̄z vnū eſt ꝓpter
alterū ibi eſt aliquis ordo. ſz charitas diligit aliq̄d ꝓpter
alterū ſicut omnia ꝓpter deū: ergo charitas ordinē habet.
¶ R⁰ dicendū q̄ in quolibet actu virtutis oportet eſſe mo
dū: quia nō eſt iuſtus aliquis niſi iuſta iuſte faciat. modus
autē in actu virtutis eſt ex cōmenſuratione potētie ad obie
ctum vt ab eodem a quo ſpeciē habet menſurā recipiat. ob
iectū aūt charitatis bonū eſt hoc modo q̄ bonū ſimpliciter
vt dicit phs in. viij. ethi. eſt amabile ſimpliciter: vnicuiq̄z aūt
ꝓpriū bonū. vnde cū in hoc contingat eſſe magnā diuerſi
tatē & gradus diuerſos ſm q̄ vnū eſt altero melius vel ma
gis propinquū: oportet q̄ etiā & actus dilectionis ordinem
habeat ad hoc q̄ ſit virtuoſus. ¶ Ad primū g̃ dicēdū q̄ in
amore poteſt accipi duplex gradus. Unus diligibilis ad di
ligibile. & de hoc gradu loq̃mur. Alius gradus diligētis ad
diligibile. & de hoc loquit Berñ. Hūc tñ gradū quodāmō
ſcit amoz quodāmō neſcit. ſcit quidē ex̄tū ad exteriorē effe
ctū: quia nō eadē ſuperiorib⁹ & equalib⁹ impēdit. ſz neſcit
ex̄tū ad affectū inq̄ntū vnit amantē amato: & interdū aliq̄d
de affectu in effectu relucet: vt. ſ. ad ſupiorez nos magis cō
fidenter habeam⁹: & ad inferiorez magis ſociabunt. ¶ Ad
ſecundū dicendū q̄ amicicia non cōſiſtit in equalitate eq̄
parātie ſolū: quia poteſt eſſe ad ſuperiorez inferiorez & eq̄
les: ſed conſiſtit in equalitate proportionis: que quidē eq̄li
tas diuerſitatē nō refugit q̄ntitatis ſicut eadē proportio. ſ.
ſexqui: altera eſt triū ad duo & ſex ad quatuoz q̄uis inequa
lis ſit quantitatis exceſſus. ¶ Adtertiū dicendū q̄ actus ra

tionis dilectionē precedit. prioza autē aliquid sui in poste/riozib⁹ relinquūt. ꝛ ita ozdo quē facit ratio in dilectione in/uenīt vt dilectio sit ozdinata: nō ꝙ ipsa ozdinē faciat: sed qz inozdinata bona p rationē accepta ozdinate tēdit. ¶ Ad q̄r tū dicendū ꝙ alie virtutes ozdināt hominē in seipso sicut fi des tempantia ꝛ huiusmodi. iusticia vo ozdinat ad aliū sm ꝙ equatur ei q̄tū ad res circa quas est iusticia. sed charitas ozdinat ad aliū sm ꝙ vnit per affectū q̄tū ad ipsum. ꝛ ideo prozpriū obiectū charitatis est ipa rationalis natura ad quā charitas habēda est in qua plurimi gradus inueniunt. ꝛ iō magis assignat ozdo in charitate q̄ in aliqua alia virtute. ¶ Ad quintū dicendū ꝙ in vno genere non potest esse nisi vnū summū. ꝛ ideo si diligo aliquid quasi vltimū finem nō possum deū diligere quasi vltimū finē. ex hoc ergo ipso ꝙ alterū quod est min⁹ diligendū equipero in dilectione ei ꝙ diligendū est magis non totū dilectionis ꝙ debeo impen/do ei ꝙ magis diligendū est. ꝛ similiter etiam patet in alijs. vnde charitas ozdo est in precepto: ꝛ peccat qui prepostere agit vt in littera dicit.

Ad secūdū sic ꝓcedit. videt ꝙ ozdo charitatis nō sit attendendus sm affectū sz sm effectū tm̄. sicut enim prima veritas cui innitit fides est vna in omnibus ita summa bonitas cui innitit charitas vna est. sed fides eq̄ liter certa est de omnibus que ex fide creduntur: ergo ꝛ chari tas equaliter afficitur ad oīa que ex charitate diligit. ¶ p̄ actus mēsurat sm rationē obiecti. sed q̄tus plura sint que ex charitate diligant: tamē in omnib⁹ est vna ratio dilectio nis. s. diuina bonitas que est obiectū charitatis. ergo ad oīa que ex charitate diligunt est equalis affectio. ¶ p̄ quāto aliquis ad alterū magis afficitur tanto maius bonū ei desi/derat. sed omnib⁹ que ex charitate diligim⁹ idē bonū opta/mus: vel de habito complacet nobis. s. vita eterna. ergo eq̄li affectione omnes diligunt. ¶ p̄ ozdo charitatis est in pre/cepto. non autē est in precepto q̄tū ad affectū: quia dum ex hibeam vnicuiq̄ quod sibi debeo etiam sine affectu faciam non sum reus p̄cepti. ergo ozdo charitatis non attendit sm affectū tm̄. ¶ p̄ vbi est maioz affectus est etiam maius me ritum: quia meritū sm radicē charitatis mensurat. sed non magis meret homo in dilectione propinquoz q̄ alioz: vel etiam suipsius q̄ alioz. ergo ozdo amoris non est accipien dus sm affectū. ¶ Sed ō. Greg. dicit ꝙ ꝓbatio dilectionis est exhibitio opis. si ergo sm effectū est ozdo oportet ꝙ etiā sit sm affectū. ¶ p̄ bonū est obiectum charitatis q̄tū ad af fectū. sed ozdo charitatis vt dictū est attendit sm diuersitatē bonoz. ergo charitas habet ozdinē non solum sm effectum sed etiam sm affectū. ¶ p̄ sicut charitas principaliter respi cit affectū: ita benificētia respicit effectū. si ergo ozdo eet so/lū sm effectū: non esset hec ozdinatio charitatis: sed solū be/nificētie: quod est contra auctozitatē canticozū in littera in/ductam. ¶ R° dicēdū ꝙ effectus exterioz non pertinet ad charitatē nisi inquātū ex affectu procedit in quo primo est charitatis actus. Unde si esset ozdo in effectu tm̄ attendend⁹ ozdo ille nullo modo ad charitatē pertineret: sz ad alias vir/tutes magis sicut ad liberalitatē vl misericozdiā. vnde cum charitas ozdinata perbibeat oportet ꝙ ozdo in affectu ob/seruetur: ꝛ ex affectu in effectū procedat nō hoc modo ꝙ ei qui plus ex affectu diligitur magis in effectu impendatur: sed ꝙ homo sit paratus magis impendere si necesse fozet qz q̄libz qui diligunt nostris auxilijs non indiget. ꝛ hoc etiaz patet per simile in natura: quia vnicuiq̄ rei naturali tantuz inductū est a causatoze de amoze naturali erga aliq̄d quan/tū necessariū est vt effectū circa id exhibeat. ꝛ sīr sm gradū qui necesse est vt obseruet in effectu ozdo affectus lege diui na impat. ¶ Ad primuz ergo dicendū ꝙ obiectū fidei non est veritas prima sm ꝙ est in re existens tm̄: sed sm ꝙ est no bis diuinitus annūciata: quia fides ex auditu est. ꝛ ideo qz oīa que sunt fidei annūciata sunt nobis eodem modo: ideo equalis certitudo de eis habetur. sed charitatis obiectū est bonū sm ꝙ est in rebus. ꝛ ideo cū in diuersis rebus diuersi/mode diuina bonitas inueniat: oportet ꝙ diuersimode af/fectio nostra in illa transeat. ¶ Ad secundū dicēdū ꝙ q̄tus sit eadem ratio cōmunis diligēdi in omnib⁹: tamen illa ra/tio nō equaliter participatur in singulis: ꝛ ideo nec equalis affectio eis debetur. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ intensio actus precipue in actibus anime que non necessario sm totū suū posse agit: sicut naturalia non mensurantur ad quantitatez obiecti tm̄: sed ad efficaciā agētis ꝛ conatū in agendo. vnde nō melius videt qui maiozem rem intuetur sed qui clarius videt: ideo etiam non oportet ꝙ equaliter afficiar ad illud cui equale bonū desidero. ¶ Ad quartū dicendū ꝙ ille qui impendit ꝙ debet alicui sine affectu q̄tus non sit reus pre/cepti ꝙ est de actu iusticie: est tamen reus precepti ꝙ est de actu charitatis. vnde Roma. j. sic vitiū reputat sine affectio/ne esse. ¶ Ad quintū dicendū ꝙ de quantitate meriti dili/gibilium diuersoꝝ questio erit in sequenti distin. ꝛ ideo ibi reseruetur.

Ad tertiuz sic procedit. videtur ꝙ deus non sit supra omnia diligēdus ex charitate: quia sicut dicit Dio. iiij. ca. de di. no. amoz est vnitiua virtus. sed magis est sibi vnusquisq̄ vnit⁹ q̄ deo. ergo magis ex charitate de bet se diligē q̄ deū. ¶ p̄ phs dicit in. viij. ethic. ꝙ vnicuiq̄ est amabile ꝙ est sibi bonū. sed quicquid diligitur propter hoc ꝙ ē sibi bonū propter seipsum diligit: homo ergo q̄cq̄d diligit propter seipsum diligit: ergo se magis diligit omni/bus que diligit: ꝛ ita non diligit deum supra omnia. ¶ p̄ phs dicit in. ix. etbi. ꝙ amicabilia que sunt ad alterū veniūt ex amicabilibus que sunt ad seipsum. sed primū in quolibz genere est potissimū: ergo amoz quē quisq̄ habet ad seipm est potioz amoze quem habet ad alterum. ꝛ ita quisq̄ plus seipsum q̄ deum diligit sm naturam: ꝛ ita etiam sm charis/tatem: cū gratia naturā nō destruat. ¶ p̄ sicut dicit Gzego. ꝓbatio dilectionis est exhibitio operis. sed tantū quisq̄ facit pro gratia conseruanda sine beatitudine creata baben da quantū pro deo: ergo tantū diligit quis gratiam vel bea titudinē creatā quantū deum. sz dilectio qua dicimur dili/gere virtutem vel aliquid accidens refertur ad ipsum subie ctum accidētis cui desideratur illud accidens. ergo tantum quisq̄ diligit se habēs charitatē quantū deum. ¶ p̄ tantū quisq̄ diligit proximū quantū diligit deum in ipso. sz quā/tum quisq̄ diligit deū in se tantū diligit deum in proximo vel in seipso: quia deus non est melioz in se q̄ vbicunq̄ est. ergo tantū quisq̄ diligit seipsum vel proximū quantū dili/git deū. ꝛ ita non diligitur deus ex charitate super omnia. ¶ Sed contra. finis magis diligendus est his que sunt ad finem. sed deus est finis omniū diligibiliū ex charitate: er/go ipse est maxime diligēdus. ¶ p̄ vnicuiq̄ est diligibile prozpriū bonū sm phm. sed deus est maius bonū q̄ aliquid aliud: ꝛ est prozpriū magis alicui q̄ aliq̄d aliud: quia est ma gis intimū anime q̄ etiam ipsa sibi vt dicitur in libzo de spi ritu ꝛ anima. ergo deus super omnia diligend⁹ est. ¶ p̄ qō est causa alioz in vnoquoq̄ genere maximū est in genere il lo vt dicit in. iij. metha. sed deus est causa ꝛ ratio quare oīa ex charitate diligantur: quia diuina bonitas est per se obie ctum charitatis: ergo magis diligēdus est deus q̄ aliquid aliud. ¶ R° dicendū ꝙ cum obiectum amoris sit bonū du pliciter aliquis tendere potest in bonum alicuius rei. Uno modo ita ꝙ bonū illius rei ad alterū referet: sicut ꝙ bonum vnius rei optat alteri si non habet: vl complacet sibi si habz. sicut amat quis vinū inquantū dulcedinē vini preoptat: et in hoc gaudet ꝙ eo. fruatur: non ꝙ vinū ipsum habet. ꝛ hic amoz vocatur a quibusdam amoz concupiscētie. amoz autē iste non terminatur ad rem qui dicit amari: sed reflectitur ad rem illam cui optatur bonuz illius rei. Alio modo amoz fertur in bonū alicuius rei: ita ꝙ ad rem ipsam terminat in/quantū bonū quod habet complacet ꝙ habeat: ꝛ bonū qō non habet optatur ei. ꝛ hic est amoz benivolentie qui est p̄n

cipium amicicie vt dicit phs in.ix.ethi. Unde gradus charitatis fm hunc modum amoris attendendi sunt: quia charitas amiciciam includit vt supra dictū est. bonū autē illud vnusq̄sq̄ maxime vult saluari quod est sibi magis placens: quia hoc est appetitui informato per amorem magis cōformi: hoc est autē suū bonū. vnde fm q̄ bonū alicuius rei est vel estimatur magis bonū ipsius amantis: hoc amans magis saluari vult in ipsa re amata. bonū autē ipsius amantis magis inuenitur nisi perfecti⁹ est. & ideo quia pars quelibz imperfecta est in seipsa: perfectionē autē habet in suo toto: ideo etiam naturali amore pars plus tendit ad conseruationem sui totius q̄ sui ipsius. Unde etiaz naturaliter animal opponit brachium ad defensionē capitis ex quo pendet salus totius. Et inde est etiā q̄ particulares homines seipsos morti exponunt pro conseruatione cōmunitatis cuius ipsi sunt pars. quia ergo bonū nostrum in deo perfectū est sicut in causa vniuersali prima & perfecta bonorū: ideo bonuz in ipso esse magis naturaliter cōplacet q̄ in nobisipsis. & ideo etiā amore amicicie naturaliter de⁹ ab homine plus seipso diligitur. & quia charitas naturā perficit: ideo etiā fm charitatē deum supra seipsuz homo diligit: & super omnia alia particularia bona. charitas aūt supra naturalem dilectionē ipsius addit quandā associationē in vita gratie vt supra dictum est. Quidam autē dicunt q̄ aliquis naturaliter amore concupiscentie deū plus seipso diligit inq̄ntū diuinū bonū est sibi delectabilius. sed amore amicicie plus seipsuz naturaliter q̄ deū diligit dum plus se vult esse & viuere: & habere aliqua bona q̄ deum. sed charitas ad hoc naturam eleuat vt etiā per amiciciam aliquis plus deū diligat q̄ seipm. Sed prima opinio pbabilior est: quia inclinatio nature hominis inq̄ntū est homo nunq̄ contradicit inclinationi virtutis: sed est ei cōformis. ¶ Ad pmū igit̄ dicendū q̄ amor non est vnio ipsarū rerū essentialiter sed affectuū. non autē est inconueniēs vt illud quod est min⁹ coniūctū fm rem sit magis coniūctū fm affectū dum plerūq̄ ea que realiter nobis coniuncta sunt nobis displiceant: & ab affectu maxime discordent. sed amor ad rerū vnionē inducit quantū possibile est: & ideo amor diuin⁹ facit hominē fm q̄ possibile est non sua vita sed dei viuere. sicut Apostolus dicit Gal. ij. Viuo ego iam non ego viuit vō in me christus. ¶ Ad secundū dicendū q̄ q̄uis vnicuiq̄ sit amabile q̄ sibi est bonū: nō tn oportet q̄ propter hoc sicut propter finem ametur quia est sibi bonū: cum etiam amicicia non retorqueat ad seipsum bonū q̄ ad alterum optat. diligimus enī amicos etiam si nihil nobis debeat inde fieri. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ amicabilia que sunt ad alterum venerunt ex amicabilibus que sunt ad seipsum: non sicut ex causa finali sed sicut ex eo quod est prius in via generationis: quia sicut quilibet sibi prius est notus q̄ alter & q̄ deus: ita etiā dilectio quaz quisq̄ habet ad seipsum est prior ea dilectiōe quā habet ad alterū in via generationis. ¶ Ad q̄rtū dicēdū q̄ opera nostra proprie loquendo non proportionant̄ affectioni qua ipsum in seipso diligimus: quia ex nostris operibus nihil ei accrescit vel accrescere potest. sed si esset possibile q̄ ex nostris operib⁹ aliquid ei accresceret habens charitatem: multo plura faceret propter beatitudinē ei conseruandā q̄ propter eam sibi adipiscendam. ¶ Ad quintū dicendū q̄ deus vbiq̄ equaliter diligitur: tamen diuinū bonum in isto esse non est tantum amabile sicut ipsum esse in deo: quia non eque perfecte in omnibus est.

Ad quartū sic procedit. videtur q̄ non possit in dilectione dei haberi respectus ad aliquam mercedem: quia Jo. x. mercēnarius vituperatur. sed mercēnarius dicitur qui mercedem querit. ergo dilectio dei ex charitate non admittit respectum mercedis. ¶ Augustinus dicit Deo licz sine premio seruiri non possit: tamen sine intuitu premij seruiēdū est. sed premiū nihil aliud est q̄ merces laboris: ergo sine respectu mercedis deo seruiendū est. ¶ amicicia ciuilis q̄uis habeat multas dilectiones & vtilitates: tamen ad eas non respicit sed supra honestum fundatur. sed amicicia charitatis magis est honesta q̄ amicicia ciuilis. ergo nec ipsa ad aliquaz vtilitatem respicit. ¶ merces est finis eorum que propter mercedem fiunt. sed finis diligitur magis q̄ ea que sunt ad finem. si ergo de⁹ propter aliquaz mercedem diligeretur aliquid aliud magis diligeretur deo: qō est contra rationem charitatis. ¶ sicut per charitatem homo adipiscitur premiū: ita etiam fugit et penam. sz charitas expellit timorem pene maxime si sit perfecta: ergo videtur q̄ etiā excludit intuitū mercedis. ¶ Sz contra. sicut dicitur in glo. Matth. j. spes generat charitatē. sed spes est expectatio mercedis: ergo charitas potest esse cum intuitu mercedis. ¶ Hebre. xj. dicitur de sanctis patribus q̄ aspiciebant in remunerationez. sed constat q̄ ipsi diligebant deum ex charitate. ergo dilectio dei ex charitate compatitur intuitum mercedis. ¶ amicoruz est q̄ quorant inuicē perfrui. sed nihil aliud est merces nostra q̄ perfrui deo videndo ipsum. ergo charitas non solum excludit: sed etiam facit habere oculum ad mercedem. ¶ Ad⁹ dicendum q̄ merces proprie dicitur premium quod quis ex labore vel aliquo opere meretur. premiū autē est qō alicui in bonum eius redditur. vnde merces inquantuz huiusmodi importat aliquid referibile per amorē ad id cui merces redditur. Mercedem enī aliquis propter seipsum amat: nō tamen est de ratione mercedis q̄ sit intentionis finis: quia plerūq̄ aliquis mercedem ex opere non querit cui merces datur. ea autem que propter se aliquis diligit vel sunt pfectiones illius formaliter: sicut sanitas virtus operatiua dilectio & huiusmodi. vel sunt effectiua vel conseruatiua horum aut contrariorum prohibitiua. Unde si aliquis amat aliud extra se propter seipsum illud potest dici merces inquantū ex eo aliq̄d in ipso relinquitur vel conseruatur. sed sicut supra dictum est de ratione amicicie est q̄ amicus sui gratia diligatur. vnde amicus non habet in amicicia rationem mercedis proprie loquendo q̄uis ea que ex amico in nobis fiūt rationem mercedis habere possint: sicut delectationes & vtilitates quas ex ipso amans consequitur: ratione quarū ipse amicus merces dicitur quasi causaliter: sicut dicitur deus merces nostra ratione eorum que ex ipso in nobis sunt. patet ergo q̄ ponere mercedem aliquam finem amoris ex parte amati est contra rationem amicicie. Unde charitas per hunc modum oculum ad mercedem habere nō potest. hoc enim esset deum non ponere vltimū finem: sed bona que ex ipso cōsequitur. Sed ponere mercedem esse finem amoris ex parte amantis: non tamen vltimuz prout. s. ipse amor est quedam operatio amantis: non est contra rationem amicicie: quia ipsa amoris operatio cum sit quoddā accidens nō dicitur amari nisi propter suum subiectum vt ex dictis patet. & inter ea que propter se aliquis diligit potest esse ordo salua amicicia. vnde & ipsam operationem amoris possum amare non obstante amicicia propter aliquid aliud. erit tamen contra rationē virtutis si virtutis operatio propter aliquid aliud virtute inferius cuiusmodi sunt temporalia bona diligatur. patet ergo q̄ habēs charitatem non potest habere oculum ad mercedem vt ponat aliquid quodcūq̄ finē amati. s. dei. hoc enim esset cōtra rationem charitatis vt est amicicia quedam. Nec iterum vt ponat aliquid bonū temporale finem ipsius amoris: quia hoc est contra rationem charitatis vt est virtus. potest tamē habere oculum ad mercedē vt ponat beatitudinē creatā finē amoris: non aūt finē amati. hoc enī nec est ꝺ rationē amicicie nec ꝺtra rationē virtutis cū beatitudo virtutū sit finis. ¶ Ad pmū ergo dicendum q̄ mercēnarius ibi dicitur qui opus speciale propter mercedem temporalem exercet. ¶ Ad secundum dicendum q̄ sine intuitu premij seruiendum est ita q̄ premium non ponatur finis eius quod amatur & cui seruit: sed q̄ ponatur finis ipsius seruitij vel amoris. ¶ Ad tertium dicen-

dum q̄ amicicia non respicit delectationes ⁊ vtilitates amicorū quasi finem propter quam amicus amat. ¶ Ad quartum patet solutio per ea que dicta sunt. ¶ Ad quintum dicendum q̄ bonum de quo est spes magis est consonū amori q̄ malum de quo est timor. ⁊ ideo q̄uis perfecta charitas foras mittat timorem pene: non tamen oportet q̄ foras mittat intuitum mercedis.

Ad quintum sic proceditur. videtur q̄ homo ex charitate non debeat seipsum magis q̄ proximum diligere. Illud enī propter quod aliud relinquitur magis amatur. sed charitas facit hominē seipsum relinquere quodāmodo ⁊ amato inherere: quia ꝓphon. dicit q̄ amor ponit hominez extra se: ⁊ collocat eum in amato. ergo plus amat amicum q̄ se. ¶ Ꝑ deum magis q̄ nosipsos diligimus inquantum bonum nostrum perfectius in eo q̄ in nobis inuenit. sed similiter perfecti⁹ inuenitur in aliquo primorū q̄ in nobis qui bona que nos habemus perfecti⁹ habent: ergo debemus magis proximū q̄ nosipsos diligere. ¶ Ꝑ illud quod aliquis maxime in seipso diligit est viuere ⁊ esse. sed charitas facit ponere vitam corporalem pro fratribus. quidam enim gentiles pro amore amicorū se morti exposuerunt sine aliqua spe vite eterne. ergo amicicia ⁊ charitas facit magis diligi proximū q̄ seipsum. ¶ Ꝑ illos magis diligimus quorum bona magis optamus: ⁊ mala magis vitamus. ⁊ sicut dicit philosophus in. ix. ethi. in tristitijs amicos tarde vocandum: ad eorum aūt tristitias prompte eundem: Jn letitijs autē econuerso: quia eos prompte vocandum difficulter ad eorum letitias se ingerendum. ergo charitas facit magis amare proximos q̄ seipsos. ¶ Ꝑ beneficentia est effectus charitatis. sed magis laudantur qui sunt benefici ad amicos q̄ qui sunt benefici ad seipsos. ergo charitas facit magis amare proximos q̄ seipsum. ¶ Ꝑ amicicia facit hominem gaudere de conuersatione cum amicis. sed homo magis delectatur de conuersatione ad amicos q̄ de cōuersatione sui ad seipsum: ergo plus amicos et proximos q̄ seipsum diligit. ¶ Sed contra. q̄nto q̄s amat salutem alicuius tanto vitat peccatum eius⁹ sed homo magis debet vitare peccatum suum q̄ peccatum alterius: ergo magis debet amare vitam suam q̄ salutē alterius. ¶ Ꝑ misericordia ex amore causatur. sed homo debet incipere misereri a seipso sm q̄ dicit Augusti. ergo ⁊ a seipso debet incipere amorem. ¶ Ꝑ illud quod est naturale vehementius est q̄ illud quod est voluntarium tm̄. sed amor sui est ex inclinatione nature. amor autē aliorum est ex voluntate rationis tm̄. ergo ex charitate homo plus seipm q̄ alios diligit. ¶ ℟ᵒ dicendū q̄ sicut aliquid inuenit perfectius in causa perfecta ⁊ in vniuersali q̄ in effectu particulari: ita aliquid perfectius inuenitur in re q̄ in sui similitudine. vnde cū bonum proprium alicui⁹ inueniatur in deo sicut in causa vniuersali: in se autē sicut in effectu: in proximo autē sicut in similitudine sicut deum plus q̄ seipsum diligere debet benivolentie dilectione: ita etiam plus se q̄ proximū. sed sciendum q̄ cum in homine sit duplex natura. s. interior videlicz rationis que dicitur homo interior: ⁊ exterior. s. natura sensualis que dicitur homo exterior plus homo debet diligere se q̄tū ad naturam interiorem q̄ q̄tū ad naturā exteriorem. ⁊ iō ea q̄ sunt bona nature interioris plus debet optare q̄ ea que sunt bona sibi sm naturā exteriorem. omnia autē opera virtutis sunt sibi bona sm interiorem naturam interque etiam sunt illa que quis ad amicū operatur. ⁊ ideo plura bona exteriora sunt impēdenda amicis q̄ nobisipsis inquantū consistit in hoc bonū virtutis quod est nostrū maximū bonū. sed de bonis spiritualibus semper plus nobis q̄ amicis impendere debemus ⁊ velle: ⁊ similiter etiam a malis vitandis. ¶ Ad primū ergo dicendū q̄ in amore amatū vt amatum potius est q̄ amans vt amans. sed quia amans est etiā amatū a seipso: ideo poti⁹ potest esse in amore inquantum est amatum q̄ amatū extrinsecū: ⁊ magis colloca tur in ipso affectus amātis q̄ in exteriori amato. ¶ Ad secundū dicendū q̄ q̄uis bonū quod ego habeo possit in proximo perfectius inueniri q̄ in meipso: tamen in me semper inuenitur perfectius vt proprium: quia bonū quod est in ipso non est meū nisi per similitudinē. bonū autē quod est in deo est meum etiam sm causam. ¶ Ad tertiū dicendum q̄ tradere seipsum morti propter amicū est perfectissimus actus virtutis: vnde hūc actū magis appetit virtuosus q̄ vitā ꝓpriā corporalē. vnde q̄ aliquis vitaz propriā corporalē propter amicū ponit nō⁹ contingit ex hoc q̄ alq̄s plus amicū q̄ seipm diligat: sed quia in se plus diligit quis bonū virtutis q̄ bonū corporale. ¶ Ad quartū dicendū q̄ in hoc ipso q̄ homo non vult esse onerosus amico tristitias suas cōmunicando eidem: sed magis beneficus ⁊ delectabilis sm virtutē operatur. ⁊ ita spirituale bonū plus sibi q̄ amico tribuit. ¶ Ad quintum dicendum q̄ de bonis spiritualib⁹ magis nobis impendim⁹ q̄ amicis. de corporalibus autē magis amicis q̄ nobis ratione iam dicta. ¶ Ad sextū dicendū q̄ conuersatio cum amicis est nobis delectabilis inquantū cognoscimus bonum ipsorum q̄ nobis quasi nostrum complacet. ⁊ quia per visum meli⁹ cognoscunt res q̄z per alium sensum: ideo amici magis se videre desiderant. ⁊ quia magis potest homo cognoscere que sunt alteri⁹ q̄z que propria: ideo magis delectatur in conuersando ad amicū q̄z etiam ad seipm q̄zuis virtuosus ad seipsum delectabiliter cōuerset inq̄ntū in seipso ꝓsiderat memoriā ⁊ ꝓpositū ⁊ spem bonoꝝ q̄ ei delectationē ingerūt vt dicit in. ix. ethi.

Ad sextū sic proceditur. videt q̄ homo ex charitate magis debet diligere extraneos q̄z ꝓpinquos. charitas enim sicut ⁊ amicicia fundamentū habet honestū. sed maior honestas vel virtus inuenit q̄nq̄ in extraneis q̄z in propinquis: ergo magis sunt diligendi ex charitate extranei q̄z propinqui. ¶ Ꝑ charitas facit conformitatē hominis ad deū. sed deus plus diligit extraneos nostros q̄z propinquos si sunt meliores: ergo ⁊ nos magis eos diligere debemus. ¶ Ꝑ effectus respondet affectui. sed in aliquibus debemus maiorem effectum amoris ostendere ad extraneos q̄z ad propinquos: sicut in collatione beneficiorum ecclesiasticorū si extranei meliores sint: ergo magis diligendi etiā ex affectu q̄nq̄ extranei q̄z ꝓpinq̄. ¶ Ꝑ cōcordia in charitate imporatur ⁊ ex charitate efficitur. sed aliquando magis concordandū est extraneis q̄ propinq̄s: sicut in bellis magis obediendum est duci exercitus q̄z patri. ergo magis sunt diligendi extranei q̄z propinqui. ¶ Ꝑ illud quod est debitum proponendum est ei quod non est debitum. s. reddere retributionem beneficiorum est debitum: benefacere autē propinquis non est debitum quandoq̄z. ergo magis benefaciendum est extraneis q̄z propinquis. ⁊ ita ad minus q̄ztū ad effectū amicicie extranei propinquis preponēdi sunt. ¶ Sed contra. Gala. vj. Operemur bonum ad oēs maxime autē ad domesticos fidei: ergo propinqui preferēdi sunt extraneis. ¶ Ꝑ. j. Thimo. iij. dicit Qui suoꝝ ⁊ maxime domesticorū curam non habet fidem negauit ⁊ est infideli deterior. ergo magis habenda est cura propinquorum q̄z aliorū. ¶ Ꝑ magis homo debet seipm diligere q̄z alios: ergo quāto aliqui sunt sibi magis propinqui magis debet eos diligere. ¶ ℟ᵒ dicendum q̄ sicut dictum est proximos diligimus inquantū in eis bonum nostrum per similitudinem inuenitur loquendo de amore benivolentie. hec autē similitudo attenditur sm q̄ cum eis cōmunicamus. vnde ⁊ sm diuersas cōmunicationes diuersas amicicias philosophus distinguit. Est enī cōmunicatio alia quidem naturalis sm q̄ in naturali origine aliqui cōmunicāt vt in ista cōmunicatione fundatur amicicia patris ⁊ filij ⁊ aliorum consanguineoꝝ. alia vō cōmunicatio est iconomica: sm quam homines sibi in domesticis officijs cōmunicāt. Alia vō cōmunicatio politica sm quā boies ad conciues suos cōmunicant. Quarta cōmunicatio est diuina sm quā omnes ho-

mines cõmunicant in vno corpore ecclesie vel actu vel potẽtia. ⁊ hec est amicia charitatis que habetur ad omnes etiaz ad inimicos. Quia ergo charitas beniuolentiam importat que amicis bona optat ⁊ operatur bonũ ad ipsos: ideo ſm vnamquãcz predictarũ amiciciarũ amandi sunt amici q̃tũ ad bona pertinẽtia ad cõmunicationẽ illam super quã amicicia fundatur. vnde ad patrẽ ⁊ cõsanguineos amicabiliter nos habere debem⁹ in eis que ad conseruationẽ nature pertinent ad domesticos in his que ad dispensationẽ domus pertinent. Ad concines in his q̃ ad ciuilem vitã spectant: fiẽ est simul cõuersari ⁊ morari in operibus ciuilibus. Ad oẽs autẽ homines in his que ad deum spectant vt omnib⁹ optemus vitã eternã: ⁊ operemur ad salutẽ ipsoz ſm modũ nostrũ. Tamen simpliciter loquendo ſm illam amiciciam maior debet esse dilectio que magis accedit ad id quod magis diligendũ est. maxime autẽ diligendus est deus. ⁊ post hoc maxime debet homo seipsuz diligere vt dictũ est. ⁊ quia vltima dictarũ amiciciarũ. ſ. charitatis magis approprinquat ad dilectionẽ dei: ideo si ab illa priores amicicie sepent̃ portior simpliciter esset ipsa fine alijs q̃ alie fine ipsa. non autẽ sepant̃ q̃tũ ad aliquẽ qui in hac vita viuat: sed post mortez sepant̃ ab amicicia charitatis dãnati. vnde plus debeo diligere hominẽ christianũ q̃ patrem meũ infidelem defunctũ simpliciter loquẽdo q̃uis liceat ſm affectũ naturalem in illud magis ferri quod magis ſm naturã nobis coniunctũ ẽ. Prima aũt amicicia magis proxima est ei q̃ aliquis seip̃m diligit q̃ secũda: ⁊ secũda q̃ tertia: tertia simil q̃ quarta tiñ. ⁊ ideo Ambro. hunc ordinẽ dilectionis ponit vt primo diligantur consanguinei ad quos habetur prima amicicia. Secundo domestici ad quos habetur secũda q̃tũ ad illos qui nobiscum in domo cõuersantur. Et tertia q̃tũ ad illos qui in nobis in ciuilib⁹ ⁊ honestis actibus familiares sunt. Tertio inimici ad quos solũ quarta amicicia habetur. ⁊ hoc intelligendũ est simpliciter loquendo. sed ſm q̃d potest ordo iste mutari vt. ſ. magis amicabiliter me habeã ad familiarẽ qui mihi cõuenit in operibus honestis q̃tũ ad societatẽ in istis q̃ ad patrẽ qui in istis non cõmunicat. ⁊ sic ẽ intelligẽdum de alijs. ¶ Ad primũ ergo dicendũ q⁹ amicicia politica fundamentũ habet cõmunicationẽ in honestis operib⁹: in quibus simul aliqui cõuersantur. sed amicicia naturalis habet fundamentũ cõmunicationẽ naturalem. ⁊ hec cõmunicatio proprinquior est illi qua hõ sibi cõicat. vnde sicut hõ simpliciter seipsum debet magis diligere quo ad naturam etiam si malus sit q̃ aliũ bonũ: ita etiam naturam patris sui magis diligere debet simpliciter loquendo q̃ alium bonũ. nõ quidem inquantũ malus: sed ad hoc vt bon⁹ fit. ¶ Ad secũdũ dicẽdũ q⁹ in hoc deo conformamur q⁹ diligim⁹ eos magis qui nobiscũ magis cõmunicant: sicut ⁊ ipse eos qui secum magis cõmunicant magis diligit q̃uis non sint idez qui nobiscũ ⁊ cũ eo magis cõmunicant. ¶ Ad tertiũ dicendũ q⁹ in illis que non pertinẽt ad cõmuniationẽ naturalez quã cum patre vel consanguineis habemus non oportet q⁹ magis consanguineis benefaciamus: ſz illis qui magis coniuncti sunt nobis ſm illam cõmunicationẽ ad quam illa bona pertinẽt. ⁊ ideo beneficia ecclesiastica nõ sunt danda magis cõsanguineis: sed eis qui magis sunt idonei ad regimẽ ecclesie: quia illi q̃tũ ad hoc q⁹ dispẽsatores diuinorum sumus magis nobiscũ cõmunicant. sed de patrimonio ꝓprio ⁊ de bis que homo ꝓprio ⁊ licito lucro acquirit potest benefacere cõsanguineis potius q̃ alijs ⁊ debet nisi ex alia parte sit aliquid quod preponderet vel indigentia vel vtilitas. ¶ Ad q̃rtũ patet solutio per iam dicta: qz ad vnũquoddcz magis amicabiliter nos debemus habere in eis que ad cõmunicationẽ illam pertinẽt ſm q⁹ amicicia nobis iungitur ¶ Ad quintũ dicendũ q⁹ in his que ad cõseruationẽ nature pertinẽt magis sumus debitores parentibus a quib⁹ naturam accepim⁹ q̃ aliquib⁹ alijs: ⁊ cõsanguineis consequẽter. ⁊ ideo magis liberare debem⁹ patrem a morte q̃ extraneum etiam si ille nos in casu simili liberasset. sed in alijs beneficijs possumus nos quandocz magis amicabiliter habẽ ad extraneos q̃ ad propinquos.

Ad septimũ sic ꝓcedit. videtur q⁹ pater non sit maxime diligendus. effect⁹ enim affectui respondet: ⁊ ipm demonstrat. sed magis ostendere debemus effectũ amoris filijs q̃ patrib⁹. non enim filij debent parentibus thesaurizare: sed ecõuerso. ij. Corin. xiij. ergo filij magis amandi sunt q̃ parentes. ¶ Ꝑ charitatis ordo nature ordini nõ repugnat cũ charitas naturã non destruat sed perficiat. sed naturaliter homo plus diligit filium q̃ patrẽ: sicut etiã naturaliter plus diligit beneficians beneficiatum q̃ ecõuerso inq̃ntũ relucet in eo suũ bonũ magis vt dicitur in. ix. ethi. ergo ⁊ ſm charitatẽ filij parẽtibus sunt magis amandi. ¶ Ꝑ vnusquisq⁹ debet seipsum plus diligere q̃ aliquẽ aliũ post deũ. sed vxorẽ debet homo diligere sicut seipsum cũ sit vnus corpus cũ ea: ergo debet vxorẽ magis q̃ aliũ aliquẽ diligere. ¶ Ꝑ magis debemus diligere eos qui nos magis diligunt. sed matres magis diligunt filios q̃ patres: ergo ⁊ filij magis debẽt diligere matres q̃ patres. ¶ Ꝑ similitudo est causa amicicie. sed filie magis similantur matrib⁹ q̃ patribus: ergo ad minus filie debẽt plus amare matres q̃ patres: ⁊ sorores q̃ fratres. ⁊ ita ordo qui in littera ponit̃ non est vniuersalis. ¶ Ꝑ fratres petri sunt propinquiores patri eius q̃ filij sui. si ergo pater esset super omnes alios diligendus fratres essent magis diligẽdi q̃ filij: cuius contrarium in littera dicitur. ¶ Sed cõtra. super omnia debemus diligere deũ. sed amor quẽ habem⁹ ad patrẽ magis similat̃ amori quẽ habemus ad deũ qui est pater noster: ergo patrẽ super omnes alios magis debem⁹ amare. ¶ Ꝑ ille cui nunq̃ sufficienter potest retribui maxime est amandus. sed sicut dicit ph̃s in. viij. ethi. nunq̃ sufficienter possumus retribuere patribus a quibus esse nutrimentũ ⁊ disciplinã accepim⁹: ergo maxime inter proximos debem⁹ patrẽ amare. ¶ Ꝑ q̃nto maior est amor tanto firmior est. sed amor filij ad patrez est firmior q̃ ecõuerso: quia filij non possunt abnegare parẽtes sicut possunt patres filios abnegare: ⁊ eos propter aliquod crimen accusare ⁊ expellere a se vt dicitur. viij. ethi. ergo magis diligendi sunt patres q̃ filij. ¶ R⁹ dicendum q⁹ amicicia propinquoz vt dictũ est fundatur super cõmunicatione naturali. omnis autẽ cõmunicatio naturalis fundatur super originẽ ſm quã est pater ⁊ filius. fratres enim dicũtur aliqui in hoc q⁹ ab eodem patre nascunt̃: ⁊ sic deinceps. vnde tota amicicia propinquoz fundat̃ super amicicia patris ad filiũ. ⁊ ideo hec amicicia ẽ maior q̃ aliqua alia propinquorũ. in hac autez amicicia quodãmõ filij prepontunt̃ parẽtib⁹ quodãmõ parẽtes filijs ſm duplicẽ modũ amoris. Amatur enim aliquid vt res distincta: sicut amo hominẽ. Et aliq̃d vt alteri⁹ existẽs: sicut amo manũ meã vel aliud membrũ vno amore quo amo meip̃m. loquendo ergo de amore alicui⁹ rei in se sic magis amant̃ parẽtes q̃ filij. loquẽdo aũt de amore quo aliq̃d amat̃ in altero sic filij magis diliguntur q̃ parẽtes. Cui⁹ rõ est qz vnũquodcz tãto magis diligit̃ q̃nto nobis magis ꝓpinquũ est. ꝓpinqui⁹ aũt est aliq̃d alicui qõ hz ordinẽ eẽntialẽ ad illũ q̃ qõ accidẽtaliter ad ip̃m ordinat̃. causa aũt eẽntial̃ est effectui sicut gen⁹ spẽi. ſz effect⁹ ad cãz accidẽtal̃r se hz: qz sequit̃ eẽ ei⁹ sicut spẽs ad gen⁹ nisi effect⁹ sit aliq̃d cause: qz sic effect⁹ compabit̃ ad cãm ꝑ modũ partis integral̃ q̃ est actu ⁊ eẽntialiter in toto. ſm aũt q⁹ est aliq̃d cause nõ ẽ distinctũ ab ea: ſz est vnũ cũ ipsa. ꝟsidrãdo ergo patrẽ ⁊ filiũ vt sũt q̃dã ꝑsone in se distincte: sic ꝑ magis amat̃ cũ sit cã q̃z fili⁹ q̃ est effect⁹. ſz qz fili⁹ est q̃dã res ꝑis: ⁊ nõ ecõuerso: iõ diligit̃ fili⁹ alia dilectõe inq̃ntũ res ꝑis ẽ vt membrũ diligẽtis ipsi⁹. Vñ ph̃s dicit q⁹ illud quod ẽ ex aliquo genitũ est ꝓpinqui⁹: sicut mẽbrũ puta pes vel dens. ⁊ qz h̃ modo q̃si vna dilectione diligit̃ cũ illa q̃ aliq̃d seipm diligit: ideo ſm hoc fili⁹ magis q̃z pater diligit̃. ⁊ ſm hanc viam assignat ph̃s tres rationes q̃re filij magis diliguntur pa-

rentibus. Prima est quia filij sunt sicut membrum patris: vnde aliqs diligit filiū sicut seipm. Secūdo qz patres sciunt magis aliquos esse suos filios q̄z ecōuerso. Tertio quia bonū patris in filios refulget sicut bonū cause in effectu. vñ naturaliter quilibet artifex diligit opera sua sicut filios. sed qz amor quo diligit aliqd in seipso magis habet de ratiōe benivolentie que est in principiū amicicie z radix: ideo amicicia magis habet ad patrē q̄z ad filiū: z charitas sīr q̄uis aliquo amor sit magis ad filiū. Quidam autē dicunt q̄ magis amant filij affectu naturali: sed patres affectu charitatis. sz hoc nō placet mihi: quia nihil naturaliū inordinatū est. eēt autē inclinatio inordinata si inclinaret in diligendū magis quod min⁹ diligendū est. vnde charitas ordinē nature non mutat sz pficit. ℂ Ꝑ in quibusdā hō magis inclinat naturaliter ad amorē patris q̄z ad amorē filij: sicut hō facili⁹ expellit a se filiū q̄z patrē quē non expellit nisi ꝓpter abūdantē malitiā vt phs dicit in. viij. ethi. Sīr etiā quedā alia inclinant magis ad parētes q̄z ad filios inclinatione naturali in quibusdā: sicut narrat Basi. in exameron li. viij. de ciconijs que parētes suos etate cōfectos fouent plumis: alimēta ministrāt: z in volatu supportāt. vnde constat q̄ etiā sm naturalem inclinationē z sm charitatem distinctione opus est. ℂ Ad ꝓmū ergo dicēdū q̄ pater causa est filij. causē aūt est influere in causatū: z non ecōuerso. vnde amor naturalis ad filiū attendit sm inclinationē naturalem affect⁹ ad benefaciendū sibi. sz amor filij ad patrē attendit sm inclinationē naturalem ad subijciendū se ei. z hec inclinatio non est minor q̄z prima imo maior. Unde maiorē malitiam oportet aduenire ad hoc q̄ hō auertatur ab ista inclinatione q̄a prima. q̄uis autez aliqñ in casu pater sit inferior filio inq̄ntū indiget auxilio eius: hoc tñ nō cōuenit patri inq̄ntū pater est: qz inq̄ntū pater est semp est superior z causa. z ideo quia natura semp inclinat ad illud quod semp est z p se: non ad illud qō accidit in casu: ideo non est tanta inclinatio naturalis ad benefaciendū patri sicut ad benefaciendū filio. sed hanc inclinationē facit ratio que in hominib⁹ supplet illud ad qō natura non sufficiebat. In alijs autē aīalib⁹ in quib⁹ hoc frequēter cōtingit q̄ patres ꝓpter senectutē indigent filiorū auxilio quia rationē non habent indidit natura inclinationē filijs vt patrib⁹ ꝓuiderēt: sicut ecōuerso vt dictū est de ciconijs. ℂ Ad secundū dicēdū q̄ ratio illa ꝓcedit de amore filij sm q̄ diligit vt bonū patris. sic enī beneficiatū naturaliter plus diligit q̄z beneficiās inq̄ntū est factura benefaciētis: quia relucet in eo opus suū. ℂ Ad tertiū dicēdū q̄ vtor in actū generationis assumit: vnde videt in eodē gradu ponēda eē q̄tū ad amorē benivolentie cū filijs. ℂ Ad q̄rtū dicēdū q̄ matres naturaliter plus diligūt filios q̄z pres ꝓpter tres rōnes. Primo qz magis laborant in eorū generatione: vnde ponūt magis ibi de suo. Secūdo quia magis sciūt q̄ sunt sui filij q̄z patres. Tertio qz statim natos secum tenēt z nutriunt: nō autē patres. sicut z osanguineos cū quib⁹ conuersati sum⁹ magis diligim⁹: quia amicicie naturali adiungit amicia socialis. z hoc totū redit ad hoc q̄ plus de suo ponit mater in filio q̄z pater. sz plus de eo quod est filij ponit a patre q̄z a matre: quia pater dat formā z mater dat materiā. z iō naturaliter hō plus diligit patrē z osanguineos ex parte patris q̄z ex parte matris. ℂ Ad quintū dicendū q̄ filia in his q̄ ad pfectionē ptinēt: qz ipsa magis in se diligit plus similat patri q̄z matri. sz in his q̄ ptinēt ad defect⁹ plus similat matri q̄z patri: z hoc non est dilectiōis rō. z ideo etiā hō plus diligit naturaliter frēs q̄z sorores inq̄ntū pfecti⁹ imitatur patrē q̄z sorores. ℂ Ad sextū dicendū q̄ q̄uis frēs sint ꝓpinquores pri: tū filij sūt ꝓpinquores nobis. nos aūt debem⁹ nosipsos magis diligē q̄z pres: z iō magis filios q̄z fratres diligimus.

Ad octauū sic ꝓceditur. videtur q̄ inconuenienter distinguunt isti grad⁹ charitatis: quia pfectio charitatis ꝛ̄ñsistit in hoc q̄ deus ex toto corde diligat. sz hoc nō est impossibile in via vt supra dictū est: ergo charitas in via nō pōt eē pfecta. ℂ Ꝑ illud quod est semp in augeri nō pōt eē pfectū. sz charitas q̄z diu in hac vita sum⁹ semp pōt augeri vt in. j. li. di. xvij. dictū est. ergo nō pōt esse pfecta. ℂ Ꝑ in quolibet motu pñt accipi infinita media inter primū z vltimū. sz charitas incipiēs est q̄si principiū motus. termin⁹ aūt pfectio charitat⁹ est. ergo pñt infiniti grad⁹ assignari. ℂ Ꝑ qñ incipit etiā est pficiēs. ergo nō debet distingui pficiens ab incipiente. ℂ Sz ō. vita spūal⁹ similat vite nāli. sz in pfectu nāles vite assignant determinati gradus etatum. ergo z in charitate sm quā est spūalis vita aīe debēt determinati gradus assignari. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ oēs teneant ad charitatē pfectā: quia stare in via dei vt dicit Bern. retrocedere ē. sz oīs q̄ ꝓcedit in via dei ad pfectionē tēdit: ergo oēs tenent ad pfectionē charitatis tēdere. ℂ Ꝑ quilibet tenet magis diligere proximū q̄z corpus ꝓpriū. sz ponere vitā corporalem pro fratrib⁹ est pfecte charitatis. ergo quilibet tenet ad pfectā charitatē. ℂ Ꝑ illi q̄ negauerunt deū ꝓpter timorē mortis a petro nō excusant. sz nō peccassent nisi tenerent ad hoc: ergo quilibet tenet ad mortēdū pro xpo qō est pfecte charitatis. ℂ Ꝑ phs dicit in. viij. ethic. q̄ in bonorubus qui sunt ad parētes z ad deū nō possum⁹ reddere equivalens. sz iusticia attendit in hꝭ q̄ reddit alijs quod pōt. sz ad opus iusticie oēs tenent: ergo quilibet debet pro deo facere totū quod pōt. pōt aūt ad opa pfectiōis se extēdere: ergo tenet ad illa. ℂ Sed cōtra. quilibet peccat omittens id ad qō tenet. si ergo oēs tenent ad pfectā charitatē oēs imperfecti dānarent: quod falsum est. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ habentes charitatē pfectā teneant ad oīa que sunt pfectionis: qz sicut dicit Grego. cū crescit dona rōnes etiā crescūt donorū Et Lu. xij. dicit: Cui plus cōmittit plus ab eo exigit. sz ei q̄ habet pfectā charitatē plus cōmittit: ergo z plus tenet sm exigentiā doni accepti. z ita videt q̄ teneat ad ea q̄ pfectionis sunt. ℂ Ꝑ sicut se habet imperfectus ad cōmunia: ita se hz pfect⁹ ad ea q̄ pfectionis sunt. sed imperfectus tenet ad cōmunia: ergo z pfectus ad ea q̄ pfectionis sunt. ℂ Ꝑ apls tenebat ad euāgelizandū: quia dicit. j. Corin. ix. Si nō euāgelizauero ve mihi est: necessitas enī mihi incūbit. quod est pfectionis nō nisi quia habeat pfectā charitatē: ergo illi qui habent perfectā charitatē tenent ad ea que perfectionis sunt. ℂ Sed ctra. q̄nto aliqs plus habet de charitate plus habet de libertate: qz vbi spūs dñi ibi libertas. ij. Corin. iij. sz pfectam charitatē habens potissime habet libertatē: ergo minus habet de obligatione: ergo obligatus est ad minora q̄z alij. ℂ Ꝑ perfectionis est in lingua non offendere: z peccata venialia vitare. sz hoc nullus facit etiā apostoli: ergo perfecti non obligant ad ea que pfectionis sunt. ℂ R⁹ dicendū ad primā questionē q̄ sicut in augmēto corporali ostenditur diuerse etates sm diuersos effect⁹ notabiles in quos natura ꝓficit quos prius exercere non poterat: ita etiam in augmēto spūali assignant gradus diuersi charitat⁹ sm aliquos notabiles effectus quos in habēte charitatē charitas relinqt. Prim⁹ ergo effectus charitatis est vt hō a peccato discedat. z ideo mens charitatē habentis in primis circa hꝭ maxime occupat vt a peccatis preteritis emūdet: z a futuris precaueat. z q̄ntū ad hunc effectū dicit charitas incipiens. Secūdus effect⁹ est vt iam fiducia de liberatione peccatorū hūs in bonū adipiscendū se extēdat. z q̄ntū ad hunc effectū dicit charitas ꝓficiēs nō quin in alijs statib⁹ ꝓficiat: sz qz in hoc statu precipua cura est de adipiscendis bonis dū hō semp ad pfectionē anhelat. Tertius effectus est vt hō iam ad ipsa bona q̄si connutritus quodāmō sibi naturalia habeat ipsa: z in ea quiescat z delectet. z hoc ad pfectā charitatem ptinet. Status aūt medius duo habet. Unū sm q̄ compat ad primū statū: quia roborat ctra mala de quib⁹ charitas incipiēs sollicita est. Aliud qō nutrit sm q̄ tēdit in statum tertiū semp magis ac magis bona q̄si sibi incorporādo. Sīr etiā pfecta charitas duos habet gradus. Unus est sm q̄ in

bonis cõmunib⁹ quasi iam secura conquiescit. ꝛ ſm hoc dicitur perfecta. Alius ſm q̄ ad quelibet difficilia manū mittit. ꝛ ſm hꝫ dicit̄ pfectiſſima: vel pfecta q̄tū ad statū vie: pfectiſſima q̄tū ad statū patrie. ¶ Ad primū ergo dicendū q̄ p̄ceptū illud quodāmō ſeruat̄ in via q̄tū ad pfectionē vie: quodāmō in patria q̄tū ad pfectionē patrie. ¶ Ad ſecūdū dicendū q̄ q̄uis charitas ſemp augeat̄ q̄tū ad intenſionez circa eoſdem effectus: nō tñ augeat̄ vt addant̄ ei aliq̄ notabiles effectus qui p̄ius nō fuerūt. ¶ Ad tertiū dicendum q̄ q̄uis poſſint accipi infinita media: nō tñ hñt notabilem diuerſitatē. ¶ Ad quartū dicendū q̄ q̄uis incipiens ꝓficiat magis tñ occupat̄ mens eius circa remotionē maloꝝ q̄ circa ꝓfectū in bona. ꝛ ideo nō dicit̄ ꝓficiens q̄tū ad statū: qz mozalia denominant̄ a fine. ¶ Ad ſecundā q̄onē dicendū q̄ quantitas charitatis dupliciter p̄t attendi. Uno modo ſm intenſionē charitatis. Alio modo ſm obiecta: ſicut eſt etiā de quātitate cuiuſlibet virtutis vt mozalis vel naturalis. ꝛ ſm hoc etiā p̄t attendi duplex pfectio charitatis. vna ſm intenſionē. ſ. vt pfecte diligat. alia ſm obiecta vel effectus vt pfecta faciat. Una quez autē harū pfectionū p̄t dupliciter attēdi in charitate. habet enī pfectionē q̄tū ad eē ſuū ſm q̄ eſt pfecta in ſpecie ſua. ꝛ hec eſt pfectio ſufficiētie. ꝛ ad hāc oēs tenemur ſicut ad charitatē: quia charitas habet quantitatē determinatā vtroqz modo cara quā nō potꝛigit̄. ꝛ in hꝫ ſtat pfectio eſſentialis ipſi⁹. habet etiā pfectionē q̄tū ad hñ eſſe. ꝛ in hac pfectione diſtinguendū eſt quia ad pfectionez que eſt p intenſionē tenet̄ tendere q̄uis nō teneat̄ eā habē. Sed ad pfectionē q̄ eſt ſm obiecta non tenet̄ ſimpliciter ḋs nez tendere nez eam habere ſz tenet̄ eam non ꝓtēnere nec ꝓtra eam ſe offirmare. ꝛ ratio eſt quia p̄miū eſſentiale ad quod tendere tenemur menſurat̄ ſm intenſionē charitatis non ſm magnitudinē factoꝝ: qz deus magis penſat ex q̄nto q̄z quantū fiat. ſz tñ tenet̄ in caſu ad aliqua opera pfectiōis operib⁹ filia vt dicet̄. ¶ Ad p̄mū ergo dicendū q̄ intelligit̄ de ꝓfectu qui eſt ſm intenſionē in quē debet homo ſemper tonari. ¶ Ad ſecūdū dicendū q̄ cū ſcimus fratrē poſſe liberari p mortē corꝑis a morte anime fine peccato aīe noſtre: tūc tradere animā p̄ fratrib⁹ nō eſt pfectionis ſz neceſſitatis: alꝫ autē eſt pfectionis. Et ſil̄ dicendum ad tertiū q̄ pfectionis eſt q̄ homo perſecutoꝝ ſe offerat q̄n incūbit periculū fidei. ſed q̄ cōp̄henſus nō neget hoc neceſſitatis eſt. ¶ Ad quartū dicendum q̄ in illis que nō ſunt determinata ad vnū nō p̄t tota potētia obligari ad aliq̄d vnū qz piret rō cōtingētie ſm quā aliq̄d deficere p̄t in minori parte. cū ergo hoīes in ſtatu iſto nō habeant liberū arbitriū determinatū non exigit̄ q̄ totum poſſe expēdat̄ in ſeruitiū dei. hoc enī erit in patria q̄n iam defect⁹ incidere non poterit. ſz ſufficit q̄ nihil de poſſe noſtro ꝓtra deū expēdam⁹: ꝛ illa q̄ nobis determinata ſunt faciam⁹: alꝫ periret ratio noſtri stat⁹. vnde ſicut dicit̄ non exigit a nobis quantū ipſe dedit nobis quia nō poſſum⁹: ita non exigit a nobis quantū poſſumus: quia hoc eſſet ꝓtra rationē noſtri ſtatus. ¶ Ad tertiā queſtionē dicendū q̄ habens charitatē perfectā poteſt intelligi dupliciter. Uno modo q̄tū ad perfectionē charitatis q̄ eſt penes obiecta: ſicut dicunt̄ pfecti illi quib⁹ cōpetit opera pfectiōis facere vel ex voto ſicut religioſis: vel ex officio ſicut p̄latis. ꝛ ſic ex debito nō tenent̄ tales pfecti ad q̄ alij nō teneant̄ niſi ad illa q̄ vouerunt: vel q̄ officio ſuo ſunt annexa. vnde nec p̄lati nec religioſi tenent̄ ad oīa cōſilia. Alio mō q̄tū ad perfectionē charitatis q̄ eſt ſm intēſionē: ſicut aliqs ſecularis laic⁹ feruēs in charitate. ꝛ talis nō obligat̄ ad opera pfectionis niſi ſicut alij: ſed obligat̄ ad intenſius deū diligendū p̄ bonis acceptis. ꝛ ad hoc ex habitu charitatis pfectio inclinat̄. ¶ Ad primū igit̄ dicendū q̄ tenet̄ ad plus ꝛ perfectius agendum: ſed non ad opera alia facienda ex commiſſo q̄uis alius forte plus teneatur ex dimiſſo. ſed cōmiſſum multo maius eſt q̄z dimiſſum: quia bonum eſt magis bonum q̄z malum ſit malum: tamē ille qui eſt debitoꝝ ex dimiſſo tenetur ad aliqua ad que iſta non tenetur ſicut ad ſatiſfaciendum. ¶ Ad ſecundum dicendum q̄ illa ratio falſum ſupponit niſi intelligat̄ de perfectis qui vouerunt aliqua perfectionis opera ad que tenentur p̄e alijs. ¶ Ad tertium dicendum q̄ paulo competebat hoc p̄opter officium p̄lationis. Sciendum tamen q̄ ratio facta ad oppoſitum minus concludit: quia perfecti non minus tenentur ſed minus ex debito mouentur: quia amoꝝ magis eos q̄z debitus mouet etiam in his que debēt. ꝛ q̄tū ad hoc dicitur maioꝝ in eis eſſe libertas. ¶ Multoꝝ charitas inoꝛdinata eſt. Charitatē hic large p̄o dilectione vel amicicia ponit. Qui ſi boni ſint malis filijs p̄ponēdi ſunt nō in illis q̄ ad naturalē cōicationē p̄tinent: ſicut eſt hereditatis dimiſſio educatio ꝛ huiuſmodi: niſi forte ſupabundans malitia filioꝝ eos indignos paterno beneficio faciat. ¶ Perfecta charitas ē vt ḋs ſit parat⁹ p̄o fratrib⁹ moꝛi. Cōtra Impfect⁹ nō eſt paratus p̄o deo moꝛi: ergo pfectus magis diligit ꝓximū q̄z impfectus deū. Et dicendū q̄ hoc ꝓtingit ex hoc q̄ pfect⁹ minꝰ amat vitā coꝛpoꝛalem q̄z impfectus. ꝛ iterū pfect⁹ hoc facit ex ſupabūdātia diuine charitatis. nō enī p̄t eē vt aliq̄ charitas tantū diligat p̄oximū quantū aliq̄ deū. ſed he due dilectiones nō ſunt niſi vni⁹ generis. ſz vna eſt vt finis ꝛ cauſa diligendi. alia vt ei⁹ quod eſt ad finē: ꝛ vt ei⁹ quod rationē diligēdi ex alio ſortit̄: vnde non ſunt compabiles. ¶ Cū ad pfectionē peruenerit. Inſtantiā videt̄ habere in beato petro cui dñs dixit. Extēdes manū tuam ꝛ alius ducet te quo tu non vis. Et in beato Martino qui viuere non recuſauit. ¶ Ad primū igit̄ dicēdū q̄ illud intelligit̄ de volūtate nāli hoc autē de volūtate rōnis. ¶ Ad ſecundū dicendū q̄ pfecta charitas inq̄ntū habet aliud de amoꝛe concupiſcētie ſic vult potiſſime frui deo. ſz ſm q̄ conſiſtit p̄incipali⁹ in beneuolentia ſic facit appetere id quod eſt deo placitū. ꝛ ſm hoc loquebatur beatus Martin⁹. De augmento aūt charitatis dictū eſt in p̄imo libꝛo.

DISTINCTIO .XXX.

¶ Si melio⁹ eſt diligere amicos q̄z inimicos: ꝛ econuerſo.

Hic ſolet queri quid potio⁹ ſit pluriſqz meriti diligere amicos an diligere inimicos. Sed hec cōparatio implicita eſt. Si enī cōferatur dilectio amicoꝝ tñ dilectioni amicoꝝ ꝛ inimicoꝝ ꝓſpicua eſt abſolutio. ſz ſi in aliquo vno hoie q̄ diligit ſimul amicū ꝛ inimicū: quid horū potius ſit querak: obſcura eſt reſpōſio: qz de motu mētis id agit̄ de quo nō eſt nobis facile iudiciū An vn⁹ ꝛ idē mot⁹ ſit erga amicū ꝛ inimicū: ſz erga amicū intēſior. An duo. vn⁹ erga inimicū q̄ bz difficilior. alter erga amicū: q̄ videt̄ feruētior. Nec incōgrue putak melior q̄ eſt feruētior. vel ſi vn⁹ idēq̄z eſt inde potior vbi eſt ardētior: nō ip̄robe extimak. Aug. tñ ſentire videt̄ mai⁹ eſſe diligere inimicū q̄z amicū: q̄ ꝓfectoꝝ eſſe dicit diligere inimicos ꝛ bñfacere eis. neq̄z hoc a tāta multitudine i plurali q̄nta exaudit̄ in oꝛione dñica cū dicit̄ Dimitte nobis debita noſtra ſicut ꝛ nos dimittim⁹ debitoꝛib⁹ nr̄is. Illam enī ſponſionem dicit a multis impleri qui nondū diligūt inimicos. Ait enī ſic Augnū eſt erga eum qui tibi nihil mali fecerit eſſe benuolum

vel beneficū. Illud multo grandius ⁊ magnificē/tissime bonitatis est: ut tuū quoq; inimicū diligas ⁊ ei qui tibi vult malum: ⁊ si potest facit: tu semper velis bonū faciasq; qđ possis audiēs dicētē ieſuz. diligite inimicos vestros: ⁊ bñfacite his qui oderunt vos: ⁊ orate p̄ persequētib⁹ ⁊ calūniātib⁹ vos Sed quoniā perfectorū filiorum dei est istud: quo quidē se debet oīs fidelis extendere ⁊ humanū animū ad hunc effectū orando deū secūq; agendo luctandoq; perducere: tū quia hoc tam magnū bonū tante multitudinis nō est quantā credimus exaudiri: cuz in oratione dicit. dimitte nobis debita nostra sicut ⁊ nos dimittim⁹ debitorib⁹ nostris. p̄/culdubio verba sponsionis hui⁹ implenī: si homo qui nōdū ita profecit: ut etiā diligat inimicū: tamē quādo rogat ab homine qui peccauit in eum ut ei dimittat: dimittit ex corde: qui etiā sibi rogāti vult dimitti cū orat ⁊ dicit: sicut nos dimittim⁹ debitoribus nostris. Quicūq; vero rogat hoiem in quem peccauit: si peccato suo mouet ut roget: non est adhuc deputādus inimicus: ut eū diligere sit difficile sicut erat quādo inimicicias exercebat. Qui sq̄s vero rogāti ⁊ penitēti nō dimittit: nō estimet a domino sua peccata dimitti: qz mentiri veritas non potest. Que cū docuisset oratione hanc in ea sentētiā posita cōmendauit dicēs: Si dimiseritis hominibus peccata eorū: dimittenť ⁊ vobis peccata vestra. Si vero nō dimiseritis: nec pater vester dimittet vobis peccata vestra. Ecce hinc haberi videtur qđ ⁊ p̄tarauim⁹ scilicet maioris virtutis esse diligere inimicū ⁊ benefacere ei q̄ illū qui nihil mali nobis fecit: uel amicū. Quod si quis cōcedere sim pliciter noluerit dicens: intēsius diligit amicus q̄ inimicus. ⁊ ideo illud poti⁹ isto determinet ista fm p̄missam intelligentiā: dicēs ibi cōparationez esse factā inter dilectionē qua tm̄ diligit amicus ⁊ illā qua amic⁹ ⁊ inimic⁹ diligit. Illud vero qđ sequit magis nos mouet qđ. s. dicit nō esse tāte multitudinis diligere inimicos quāto exaudit cum dicit. dimitte nobis ⁊c. Vbi dat intelligi q̄ alicui a deo dimittūt pctā nō diligēti inimicuz: si tū fratri rogāti qui in se peccauit dimittat. Sed cū pctā nō dimittant alicui adulto: nisi charitatē habeat: sequit ut charitatē habeat qui non diligit inimicū. Quō ergo noie p̄rimi oīs homo intelligit in illo mādato diliges p̄rimū tuū sicut teipsuz. Si enī oīs hō p̄rimus est: tūc inimic⁹. Precipimur ergo īimicos diligere. Et qz illud p̄ceptuz generale est: oīb⁹ p̄cipit oēs hoies diligere etiā inimicos. Quidā qđ hic dicitur simpliciter tenere volētes illud p̄ceptū determināt dicētes illic perfectis dari in p̄ceptū diligere omnē hoiez etiā inimicos. Minorib⁹ vero in cōsiliū. In p̄ceptū vero eos diligere q̄ nihil mali fecerūt eis: ⁊ inimicos nō odire Sed meli⁹ est ut intelligatur oīb⁹ illo mādato p̄cipi cūctos diligere etiam inimicos. Cui sensui attestāť auctoritates superi⁹ posite ⁊ alie multe. Illud vero Augu. nouissime positū de perfecta charitate dictum intelligit: que tm̄ perfectorū est. qui nō soluz amicos: sz inimicos perfecte diligūt: eisq; benefaciunt. Que perfectio dilectionis nō est tante multitudinis quāta exaudit̄ in oratione dñica. Et hoc reuera grande est ⁊ eximie bonitatis. s. perfecte diligere inimicū Ita ⁊ cum dicit in plurali verba illius sponsionis ab homine: qui non ita perfecit ut diligat inimicum: de dilectione perfecta accipiendum est.

¶ Postq̄ determinauit magister de ordine charitatis respectu diuersorū diligendorū quātū ad quātitatē dilectionis: hic determinat ordinē quātū ad efficaciā meredi. Dividit̄ aūt hec pars in duas. In p̄ma p̄sequit̄ suā intētionē in secūda mouet quādā dubitationē ex dictis ibi: Illud vō qō sequit̄. p̄ma in duas. in p̄ma ponit questionē. in secūda determinat eā ibi: Sed hec cōparatio. ⁊ circa hoc tria facit. p̄mo determinat q̄stionē. scō obijcit in cōtrariū ibi Aug⁹ tū sentire videť ⁊c. tertio soluit ibi: Qō si ds simplr. Illud vō qō seq̄ť ⁊c. hic tria facit. p̄mo ponit dubitationē scō ponit quādā falsam solutionē ibi. Quidā qō hic dr ⁊c. tertio ponit opinionem ꝓpriam ibi: sz melius est vt intelligatur.

¶ Questio prima.

Hic q̄rit̄ q̄nq;. p̄mo vtr oēs diligere teneāť inimicos. scō vtr teneanť eis signa dilectiōis exhibere. tertio q̄d maioris meriti sit diligere inimicū vt̄ diligere amicū. q̄rto q̄d sit maioris meriti diligere deū vel p̄rimum. quinto vtrum tota virtus merendi penes charitatez consistat.

Ad p̄mū sic p̄cedit̄. videť q̄ nō oēs teneāť ad diligēdū īimicos. Luc. viij. diligite īimicos vestros. dic glo. b̄ pfectoz ē: sz ad ea q̄ sūt pfectiōis nō oēs tenētur vt supra dictū ē: g̃ nō teneť oēs inimicos diligere. ¶ p̄ nō teneť ad plura hoies ī noua lege q̄z in veteri vt p̄z math. xiij. sup illud accipiēs panes ⁊c. dic glo. nō alia q̄z q̄ scripta erāt p̄dicat: sz legē ⁊ ꝓphetas gratia eē demōstrat: sz in veteri lege nō tenebāť hoies ad diligēdū īimicos. Math. v. Dictū ē antiq̄s diliges amicuz tuū ⁊ odio habebis inimicū tuū: ergo nō tenemur ad dilectionē inimicoz. ¶ p̄ nā non inclinat in aliq̄d cōtrariū charitati: sz oīs natura inclinat in dilectionē cōtrarij: cū ergo inimic⁹ inq̄tū huiusmōi sit cōtrari⁹ nobis videť q̄ nō teneamur ex charitate inimicos diligere ¶ p̄ illos q̄b⁹ malū optam⁹. ⁊ de quoz malis gaudemus nō diligim⁹: sz licet optare mala inimicis ⁊ de eoz malis gaudere. vnde in scriptura sacra frequēter ponūť imprecationes cōtra inimicos ⁊ in cōsolationē fideliū inducitur hostiū destructio: ergo nō tenemur īimicos diligere. ¶ p̄ charitas facit voluntatē hoīs volūtati diuine cōformari: sz deus odit aliquos sicut dicit Malach. j. Esau odio habui. ergo licet inimicos odio habere. ¶ p̄ hoc videtur exp̄esse in psal. perfecto odio oderaz illos. sz oīs perfectio ex charitate ē: ergo charitas facit īimicos odire nō solū q̄ nō faciat eos diligere ¶ Sed cōtra Leuit. ix. nō queras vltionē nec memor eris iniurie ciuiū tuoz. ¶ p̄ ꝓuerb. xix. si cecidерit inimicus tuus ne gaudeas. ¶ p̄ charitas attēdit in homine imaginē dei fm quā possibiles sunt ad cōicandū nobiscū in vita gratie vt supra dictū est: sed hoc inuenit̄ in inimicis: ergo tenemur diligere inimicos ex charitate. ¶ ℟ dicendū q̄ fm hoc tenemur aliq̄ē diligere fm q̄ nobiscuz aliquam cōmunicationē habet. inimicus autez noster habet quandam nobiscū cōmunicationē in natura scōm quā est possibilis ad cōmunicanduz nobiscum in diuina vita. ⁊ ideo in bis que pertinent ad naturā suam ⁊ ad gratiam habendam debemus eum diligere: sed inimiciciam suaz quā aduersus nos habet nō debemus diligere: quia scōm eam nobiscum nō cōmunicat: nec etiam sibiipsi: sed magis contrariatur: sicut etiam de alijs peccatis dictum est. ¶ Ad p̄rimum igitur dicendum q̄ diligere inimicos quantum ad ostensionem signoz benivolentie hoc perfectionis est et ad hoc non oēs tenentur: sed q̄ homo inimico suo optet

gratiam dei ⁊ vitam eternam quod specialiter charitas respicit hoc necessitatis est. ¶ Ad secundum dicēdum q̄ in veteri le. etiā homines tenebant ad dilectionē inimicorum sicut patet per auctoritatē leuiter inductam. Unde q̄ dicitur odio habebis inimicū tuū non est ex lege sumptū: quia nusq̄ hoc in littera inuenit: ſz est additū ex prauа interpretatione iudeorū qui ex quo p̄cipiebat dilectio p̄rimi concludebāt q̄ inimici essent odiēdi. additū aūt est consilium in noua lege de ostensione signorū beniuolētie ad inimicū ¶ Ad tertiū dicendū q̄ natura inclinat ad odiendū inimicū nō inquantū est similis sc̄ōm conuenientiaz i natura aut imperceptibilitate gratie: sed inquantuz est dissimilis. hoc aūt contingit inquantū est inimicicias exercēs q̄ sumopere nobis displicere debet. ¶ Ad quartū dicēdū q̄ charitas attendit ad quedam bona per se scilicet ad bona gratie. Ad quedā autē per accidens inquantū ad ista ordinantur. Bona autē tēporalia que per accidēs charitas attendit ⁊ ex cōsequenti possunt se inuicē in diuersis impedire: quia p̄speritas vnius inducit aduersitatē alterius. Unde quia charitas ordinē habet ⁊ plus debet diligere quisq̄ se q̄ alīū ⁊ p̄pinquos q̄z extraneos ⁊ amicos quā inimicos ⁊ bonū commune multorū q̄z bonū p̄priuatū vnius potest aliquis salua charitate optare malū tēporale alicui ⁊ gaudere si contingit non inquantū est malū illius: ſz inquantū est impedimētū malorū alterius quē plus tenet diligere vel cōmunitatis aut ecclesie. Similiter de malo etiā eius qui in malū temporale incidit ſm q̄ per malū pene impedit frequēter malum culpe eius. Sed bona gratie mutuo se nō impediunt: quia spiritualia bona a plurib⁹ integre possideri possunt. ⁊ ideo quātū ad hoc nullus salua charitate pōt malū alteri optare vel de malo gaudere nisi inquātū in malo culpe vel damnationis alicuius relucet bonū diuine iusticie quod pl⁹ tenet diligere q̄z aliquē hoīez: sed hoc nō est per se de malo gaudere: sed de bono q̄ adiunctū est malo. ¶ Ad quintū dicēdū q̄ deus etiā nō vult malū alicui⁹ loquendo de malo culpe: ſz permittit ⁊ hec permissio bona est. malū aūt pene cui⁹ ipse est actor vult nō inquātū malū: quia nō delectat in penis: sed inquātū iustū. ¶ Ad sextum dicendū q̄ nō oderat eos perfecto odio nisi inquātū deo inimici erant. hoc autē est inquantū peccabāt. vnde nō odiebat in eis quos perfecto odio oderat nisi peccatum.

Ad secundū sic procedit. videt q̄ omnes teneantur ad ostendendū signa amicicie inimicis. signa enim amicicie sunt p̄cipue beneficia ad amicos: ſz homo tenet bñfacere inimicis Prouerb. xxv. Si esurierit inimicus tu⁹ ciba illū: ergo tenet ostendere signa amicicie ad inimicos. ¶ P̄ ecclesia orat p̄ inimicis vt p̄z per glo. Matth. vj. ⁊ in collecta pietate tua vbi dicit amicis ⁊ inimicis nr̄is verā charitatē largire: ſz oratio est p̄cipuū bñficiū q̄ō alicui impēdi pōt: cū ergo act⁹ ecclesie cuilibet mēbro ecclesie conueniat videt q̄ q̄libet q̄ est mēbrum ecclesie teneat inimicis beneficus esse. ¶ P̄ null⁹ debet habere simulatā dilectionē ſz dilectio que nō ostēdit se in ope nō est vera dilectio: q⁊ p̄batio dilectiōis est exhibitio operis vt Grego. dicit ⁊ p̄ma Joh. iiij. dicit. Nō diligam⁹ lingua ⁊ vbo: ſz opere ⁊ veritate: ergo cū q̄libet debeat inimicū diligere q̄libz tenet opera dilectiōis ad illū extēdere. ¶ P̄ simul Matth. vj. p̄cipit p̄ diligere inimicos ⁊ bñfacere eis: ergo eadem rōne hoīes obligant ad vtrūq̄: ſz ad p̄mū oēs tenēt: ergo ⁊ ad secūdū ¶ P̄ abnegare hoī signa familiaritatis ⁊ sua bñficia quedā vindicta est: ſz homo tenet nō se vindicare sicut p⁊ Ro. xij. Nō vosmetipsos vindicātes: ergo tenet nō subtrahere sua bñficia inimicis. ¶ Sed cōtra Matth. v. dicit glo. q̄ bñfacere inimicos ⁊ orare p̄ eis est cumul⁹ perfectiōis: ſz ad illa q̄ sunt perfectiōis nō oēs tenent: ergo neq̄ ad p̄standū inimicis bñficia. ¶ P̄ in veteri lege frequēter filijs israel p̄ceptū fuit vt persequerent hostes suos ⁊ nō inirent cū eis fedus: ergo nō tenebant benefacere eis: ergo nec modo. ¶ P̄ videmus q̄ etiā modo ecclesia indicit bella contra Tyrānos ⁊ infideles: ergo licet inimicis mala facere multo igitur minus nō oportet eis bñfacere. ¶ R⁹ dicendū q̄ effect⁹ charitatis debet affectui respondere. vnde ſm q̄ tenet quis affectū charitatis ad inimicū habere: ita ⁊ effectū ad eū extēdere. charitas aūt vt dictū est respicit bona gratie que sunt cōmunia oīb⁹ viuentib⁹ vel actu vel potētia. ⁊ ideo est cōmunior vel latior q̄z aliqua alia amicicia que ad pauciores se extēdit inquātū fundat sup cōicatione aliqua que non ad oēs est. In oīb⁹ aūt illud q̄ō est cōe vehemētius est: ſz illud q̄ō est p̄priū plura cōplectit actu: ⁊ perfectio cōis est in hoc q̄ se extēdit ad illa que cōplectit p̄priū vt gen⁹ perficit per additionē differētie: sicut esse vehemētius inheret q̄z viuere: ⁊ tū viuere aliq̄d cōplectit actu q̄ō esse non habet nisi in potētia. vnde perfectio esse est ſm q̄ se extēdit ad vitā: sic ergo charitas vehemētius optat alicui bona gratie: circa que est p̄cipaliter q̄z aliqua alia amicicia bona correspōdētia illi amicicie tū nō est de necessitate charitatis: ſz de p̄fectione q̄ ad illa bona se extendit. Et ideo quilibet ex necessitate tenet odiēti se optare bona eterna. nō aūt bona tēporalia: ſz hoc est de perfectiōe charitatis vt etiā ad ista se extēdat: sed q⁊ remotio mali p̄cedit ordine generationis adeptionē boni. ideo affect⁹ nulli optat aliq̄ō bonū cui aliq̄ō malum inquātū est malū optat. Unde q̄zuis sit de perfectiōe charitatis vt bona tēporalia optem⁹ inimicis tū est de necessitate salutis vt mala ei⁹ optem⁹ inquātū mala: ſz per accidens vt p̄z⁹ dictuz est. Et sil⁹iter est de effectu: q⁊ cooperari in bis q̄ sunt ad vitā eternā p̄ loco tēpore ⁊ modo suo tenet homo etiā inimico saltē vt ordādo in cōi vt eū a suis orationib⁹ nō excludat q̄zuis forte specialē mētionē de eo nō faciat: sicut nec oportet q̄ de oīb⁹ ad quos charitatē habet specialē orationē faciat: ſz cōmunē. In alijs aūt bonis nō tenetur et cooperari nisi necessitas incūbat: sed est de perfectione charitatis: sed tunc nō facere ei malū nisi inquātū est impedimētū maioris mali vel p̄motiuū maioris boni vt iusticie vt alicuius huiusmodi. ¶ Ad p̄mū ergo dicendū q̄ beneficia amicabilia p̄cedūt ex liberalitate nō ex debito. Necessitas autē facit omnia cōmunia. ⁊ ideo in necessitate subueniendū est etiā inimicis: sed hic est magis effect⁹ iusticie q̄z amicicie. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ oratio est de his bonis que pertinēt ad cōicationē spūalis vite que charitas p̄cipaliter attendit. Et ideo non est simile de hoc et de alijs. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ nō est simulata dilectio q̄ tantū exhibetur in opere quantū habet in affectu. ¶ Ad quartum dicenduz q̄ illa duo equali passu currūt vt dictū est. ¶ Ad quintū dicenduz q̄ negare homini signa familiaritatis q̄ō necessitas expeteret esset vindicta: vel etiā q̄ō veniā peteret vel q̄ō se ille qui hostis habet ad familiaritatē ingereret si habeat p̄sumptio q̄ nō simulate vel irrisorie faciat: q⁊ tunc diligit ⁊ inter amicos deputādus est: sed q̄ aliquis vltro se ad familiaritatē inimicū ingerat hoc perfectiōis est. ¶ Ad sextū dicendū q̄ glosa loquit de illo beneficio q̄ sequitur charitatē perfectā ſm q̄ procedit in illa que sunt aliarū specialium amiciciarū. ¶ Ad septimū dicendū q̄ preceptum fuit antiquis vt persequerēt hostes ⁊ cū eis fedus non inirent inquantū per eorum amicicias in idolatriam pertrahebantur ⁊ inquantum erāt executores diuine iusticie ex p̄cepto eius qui auctoritatem habebat. non autem ita q̄ ex vindicta facerent. ¶ Et similiter dicendum ad octauum q̄ ecclesia hoc modo mouet bella aduersus iniquos vel vt iusticiam faciat vel vt maius malum euitet aut magis bonum inducat.

Ad tertium sic procedit. videt q̄ maioris meriti sit diligere inimicum q̄z amicum. Matthei. v. dominus dicit ⁊ dilexeritis eos qui vos diligunt quam mercedem habebitis: sed meritum dicitur respectu mercedis: ergo maioris meriti est diligere inimicum q̄z amicū. ¶ P̄ illud q̄ō est perfectionis est maioris meriti: q⁊ cha-

ritas perfecta plus meretur q̄z imperfecta: sed diligere inimicū est charitatis perfecte. diligere autē amicū non: ergo diligere inimicū est maioris meriti. ¶ Ꝑ vbi maior est difficultas ibi maius meritū: quia magis ptinet ad virtutē q̄ est circa difficile: sed diligere inimicū est difficilius q̄z diligere amicū: ergo est maioris meriti. ¶ Ꝑ ſm Grego. seruitia tāto sunt magis accepta quāto minus debita: sed min⁹ est debitū diligere inimicū q̄z diligere amicuz: ergo magis deo acceptū z magis meritoziū ¶ Ꝑ virtus merendi est ex gratia: sed dilectionē inimicozū mouet tantū gratia ad dilectionē amicozū mouet simul natura cū gratia: ergo magis est meritoziū diligere inimicū q̄z diligere amicum. ¶ Sed contra quāto aliquis actus est magis bonus tanto est magis meritozius: sed meli⁹ est diligere amicū q̄z inimicuz: qz est actus magis cadens supra debitā materiam: ergo meli⁹ est diligere amicū q̄z inimicū. ¶ Ꝑ minus bonū dimittendū est pro magis bono si necessitas incūbit: sed dilectio inimicozū dimittenda esset magis q̄z dilectio amicozuz quod patet ex effectu qui affectui proportionat: quia quādo nō possumus amicis z inimicis in extrema necessitate existentib⁹ subuenire tenemur magis subuenire amicis q̄z inimicis: ergo diligere amicū est magis bonuz q̄z diligere inimicum ¶ Ꝑ illud qō est cōmune z principiū melius est q̄z illud quod superaddit: sicut esse melius est q̄z viuere si sine esse consideret vt dicit Dionysius ca. v. de di. no. sed diligere amicū est cōmune z primum fundamentū charitatis cui superaddit dilectio inimicozū: ergo diligere amicū est melius z magis meritoziū q̄z diligere inimicū. ¶ Ad⁹ dicendū q̄ predicta cōperatio dilectionū potest intelligi dupliciter scilicet quantū ad actus z quantū ad habitus. Si quantuz ad actus sciendū est q̄ quādo queritur de duob⁹ actibus q̄s fit melior z magis meritozius oportet q̄ questio intelligatur de illis per se loquēdo ſm genus suum. cōtingit enim q̄ illud qō ſm genus est minus bonū vel meritoziū aliquo aduenīente efficiat magis bonū vel meritoziū sicut paruū opus ex magna charitate factū magis est meritozū q̄z magnū ex parua. bonitas autē actus ad duo mensurat ex quibus bonitatē recipit scilicet ex termino vel obiecto z ex principio quod est voluntas. ex termino autē habet speciē bonitatis: sed ex voluntate habet rationē merēdi: quia ſm hoc est in potestate facientis q̄ ex voluntate procedit. Si ergo comparem⁹ dilectionē amici z inimici quātū ad terminos siue obiecta: cum obiectum magis competēs dilectioni sit amicus q̄z inimicus sic melius est diligere amicū q̄z inimicum. Si vo comparem⁹ duas dilectiōes predictas ad principium qō est voluntas: sic vbi est maior conatus voluntatis ibi oportet esse maius meritū: quia quāto est maior conatus voluntatis tāto est feruentior volūtas de fine ꝓpter quē attentat illud qō ſm se sibi est magis repugnās q̄z⁹ sit magis remissa quādoq; circa id ad qō magis conat. meritum autē consistit ex hoc q̄ voluntas ad finem afficit. Et ideo si cōparemus actus taliū dilectionuz. dilectio inimici est magis meritozia inquātū huiusmodi: quia ſm q̄ hui⁹mōi exigit maiorē conatū z maiorē feruorē circa finē q̄z⁹ dilectio amici sit magis intensa circa obiectuz: sed dilectio amici est melior quātū ad bonitatē essentialem que consequit speciē actus: quia actus specificat ex obiecto. Si aūt comparent predicte dilectiōes quātū ad habitus sic oportet q̄ vel intelligat de dilectione inimicozū que est necessitas: z sic nulla est cōparatio: quia idē habit⁹ est equalis respectu vtriusq; vel de dilectione inimicozū que est pfectionis: z sic dilectio inimicozū includit dilectionē amicozū: et nō ecōuerso: z sic dilectio inimicozuz melior est. ¶ Ad primū ergo dicēdū q̄ dilectio qua tantuz amici diligim⁹ non ꝓcedit ex gratia z ideo nō pōt esse meritozia nec mercedez habere: sed tamē si actus dilectionis qua amicos diligim⁹ fit gratia informat⁹ meritoz⁹ est z mercedem habet. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ diligere inimicū nō oīb⁹ modis perfectionis est: sz in quātū perfectiōis est efficit magis meritozium ſm q̄ exigit maiorē conatū. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ difficultas nō facit ad meritū nisi inquātū facit maiorē inclinationem z conatū voluntatis in aliquid. ¶ Ad quartū dicēdū q̄ debitum nō diminuit rationē voluntarij ſm q̄ quandā necessitatē importat: sz si volūtarie debitū reddat nihilomin⁹ ibi erit tm̄ meriti q̄ntū est ibi de rōne voluntarij. ¶ Ad quintū dicēdū q̄ natura nō est cōtraria gratie. vnde amixtio nature ad gratiā nō facit remissionē in effectib⁹ gratie que causat ex permixtiōe cōtrarij. ¶ Ad sextū dicendū q̄ act⁹ habet bonitatē ex obiecto z ex fine. z bonitas que est ex obiecto est materialis respectu illi⁹ que est ex fine quā volūtas attēdit z penes istaz potius consistit meritū. ¶ Ad septimū dicenduz q̄ in illis que se habēt ſm additionē vnius ad alterū est cōsequētia in cōtraria nō cōsequentia in ipso: sicut patet in boīe z animali: sicut enī se habz homo ad aīal: ita se habet nō animal ad nō homo. vnde qz conat⁹ qui est in dilectione inimicoz⁹ se habet ex additione ad illū qui est in dilectione amicozū ideo sicut diligere inimicū est maioris meriti ſm q̄ est maior conat⁹: ita dimittere dilectionē amicozū est magis malū. ¶ Ad octauum dicēdū q̄ ratio illa ꝓcedit de bonitate quā actus habet ex ꝓpria rōne siue speciei q̄ est ex obiecto.

¶ Ad quartū sic ꝓcedit. videt q̄ diligere proximuz sit magis meritoziū q̄z diligere deū. naturalib⁹ enī nō meremur: sz diligere deuz est naturale: qz amor sūmi boni omnib⁹ naturaliter ineſt vt dicit Dio. iiij. ca. de di. no. ergo diligere deū est min⁹ meritoziū q̄z diligere ꝓximū qō nō est a deo naturale. ¶ Ꝑ illud qō est fructuosius videt esse magis meritoziū: sz ea q̄ pertinēt ad vitā actiuam sūt magis laboriosa z fructuosa q̄z ea que pertinēt ad cōtēplatiuā: ergo sunt magis meritozia: sz dilectio ꝓximi pertinet ad vitā actiuā. dilectio aūt dei ad cōtēplatiuaz: ergo est magis meritoziū ꝓximū diligere q̄z diligere deū. ¶ Ꝑ sicut diligere inimicum ponit in vltimo gradu: ita diligere deū ponit in primo gradu charitatis: sz diligere inimicum est magis meritoziū q̄z diligere amicū: ergo eadē rōne diligere ꝓximū q̄z diligere deū. ¶ Ꝑ illud quod ꝓsupponit aliud z nō conuertit videt esse perfecti⁹: sed dilectio proximi ꝓsupponit dilectionē dei: qz de⁹ est ratio diligendi ꝓximum: ergo dilectio ꝓximi est magis meritozia q̄z dilectio dei. ¶ Ꝑ actus in quo exigitur maior conat⁹ oportet q̄ sit magis meritozius: sz maior conat⁹ exigit ad diligēdū inimicū q̄z ad diligendū deuz: ergo dilectio ꝓximi ad minus quātū ad dilectionē inimicozū est magis meritozia q̄z dilectio dei. ¶ Sed contra ꝓpter qō vnūqōq; tale z illud magis: sz dilectio ꝓximi nō est meritozia nisi inquātū ordinatur ad deū actu vel habitu: ergo dilectio dei est magis meritozia. ¶ Ꝑ quanto charitas est magis intēsa magis erit meritozia: sz intensius diligit charitas deū q̄z ꝓximū: ergo in hoc magis mereat. ¶ Ꝑ quelibet virtus efficati⁹ operat circa obiectū suū quāto est sibi magis ꝓpriū z p se: sz obiectū p se charitatis est de⁹: prim⁹ aūt nō nisi cōsequēter sic magnitudo visus ꝟsequēter colorp se g̃ cū mereri sit effect⁹ charitat⁹ videt q̄ sic visus meli⁹ cognoscit colorē q̄z magnitudinē: qz circa colorē nō decipit sic circa magnitudinē: ita charitas magis mereat in dilectiōe dei q̄z in dilectiōe ꝓximi. ¶ Ꝑ qō est difficili⁹ videt esse magis meritoziū: sz diligere deū videt difficili⁹ q̄z diligere ꝓximuz. dicit enī ꝓma Jo. iiij. qui ꝓximū quē videt nō diligit deū quē non videt quō pōt diligere: ergo dilectio dei est magis meritozia q̄z dilectio ꝓximi. ¶ Ad⁹ dicēdū q̄ dilectio dei ē causa z rō dilectiōis ꝓximi. vñ dilectio dei includit vtute in dilectione ꝓximi sic cā in effectu z dilectio ꝓximi includit in dilectione dei sic effect⁹ in cā ptāte nihilomin⁹ tm̄ alius ē modus dilectionis qui terminat in ꝓximū et qui fistit in deo sicut alius actus est quo considerantur principia z conclusiōes quātūs ꝑdicto modo mutuo se includāt cōparando: ergo

hos duos motus ex duabus partibus vt supra dictum est inuenimus dilectionē dei potiorem q̄ dilectionē proximi scilicet ꝛ quantū ad obiectū quod est competētius dilectioni ꝛ quantū ad voluntatē que intensius et promptius afficitur in deum q̄ in proximum. ꝛ ideo motus dilectionis in deū est melior ꝛ magis meritorius quā motus dilectionis in proximum nisi dilectio proximi procedat ex maiore dilectione dei q̄ sit dilectio que fertur in deū immediate in aliquo actu qō quidē aliquādo contingit: sz nō semper: qz minima dilectio charitatis in deū sufficit vt extendat affectuz in primum. ¶ Ad primū igit dicendū q̄ illa que sunt pure naturalia nō sunt meritoria: sed illa que procedūt ex natura perfecta charitate ꝛ gratia sunt meritoria: nec natura rationē meriti diminuit vt dictū est. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ supposito q̄ actꝰ actiue vite sit magis meritoriꝰ q̄ actus cōtemplatiue qō forte nō est verū vt infra dicet nō oportet q̄ dilectio primi sit magis meritoria q̄ dilectio dei: quia dilectio dei est principiū eorum que ad vtrāq; vitam pertinēt vt dictū est. Uel aliter dicendū q̄ dilectio dei ꝛ primi q̄tū ad actū interiorem pertinet ad vitā cōtemplatiuā. vñ Greg. dicit super Ezech. Q2 cōtemplatiua vita insistit dilectioni dei ꝛ primi: sed quātū ad actus exteriores vtraq; ad vitaz actiuam pertinet quāuis huiusmodi actus in proximos expendat: quia deꝰ operū nostrorū nō eget. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ dilectio inimici nō erat magis meritoria nisi inquantū procedebat ex fortiori virtute que fortitudo attendebat fm qō voluntas intēsius deo adherebat. vnde nō sequit q̄ dilectio primi sit magis meritoria: nisi magis etiam deus diligeret. ¶ Ad quartum dicendū q̄ dilectio primi presupponit dilectionē dei nō sicut perfectiꝰ minus perfectum sicut erat in aliis gradibꝰ: sed sicut effectus causam. ꝛ ideo ratio nō sequit. ¶ Ad quintū dicendū q̄ ille conatꝰ voluntatis nō est nisi ex hoc q̄ vehementiꝰ ad deū afficitur vt dictum est priꝰ: quia nullus amat ad aliquid nisi fm desiderium finis. Hoc autem qō in contrariuz obiicit q̄ diligere deū est difficilius intelligendū est nō de dilectione naturali qua oīa ipsum amant: sz de dilectione gratuita. ꝛ hec etiā dicit difficilioꝛ nō quasi laborioſioꝛ cū sit dulcioꝛ: sed quia magis vires nature excedit: quia est in altius obiectum.

Ad quintū sic procedit. videt q̄ meritū nō consistat in charitate principaliter. gratia enim dicit esse principium merēdi: sz charitas non est idē quo gratia ergo nō consistit meritū principaliter penes charitatem. ¶ Ꝑ actus est meritoriꝰ per ordinē ad finē sicut ꝛ laudabilis: sed cuiuslibet virtutis est facere actū laudabilem: ergo ꝛ facere actū metitoriū: ꝛ ita videt q̄ meritū nō consistat penes charitatem. ¶ Ꝑ nullꝰ meret nisi iustificatus: sz fidei est iustificare vt patz Ro. v. ergo apud ipsam pcipue est virtꝰ meritoria. ¶ Ꝑ illud qō facit ad diminutionē meriti nō videtur esse radix merēdi: sed charitas facit diminutionē meriti: qz facit omnia facilia nō solum inquātū est habitꝰ: sed etiā inquantū est amor vt ex pdictis patz: cum ergo difficultas faciat ad meritū videt q̄ charitas nō sit radix merendi. ¶ Ꝑ si charitas esset radix merēdi vbicūq; esset equalis charitas esset equale meritū: sz aliquādo aliq̄s habēs paruā charitatem facit aliquē actū in quo magis meret q̄ ille qui habet magnā charitatē in aliquo paruo actu quē facit: ergo charitas nō est radix merēdi. ¶ Sed cōtra illud videt esse radix merendi sine quo nullū meritū valet: sz charitas est huiusmodi vt patet pma Cho. xiij. ergo charitas est radix merendi. ¶ Ꝑ illud videt esse radix merēdi qō opponit omni demerito: sed charitas est huiusmodi: ergo ipsa est radix merēdi. ¶ Ꝑ ex hoc meremur q̄ deo cōiungimur: sed hoc facit charitas: ergo ipsa est radix merēdi. ¶ Rō dicendū q̄ sicut supra dictū est meritū ꝓprie dicit qō aliquis exhibet ad hoc q̄ faciat aliquid suū qō est premiū meriti. vnde ad meritū requirūt duo principaliter vnū est q̄ sit exhibitum ꝛ non extortū: ꝛ quia nihil potest exhiberi nisi q̄ in potestate exhibētis est. ideo requirit q̄ sit voluntariū: quia volūtas facit nos esse dominos nostrorū actuum. Aliud requirit vt hoc quod exhibet sit sufficiens ad faciendū suum illud qō exhibet. Et ex vtraq; parte principalitas merēdi est ex charitate. ipsa enim est in voluntate sicut in subiecto ipsam perficiens quantū ad primū actum eius ꝛ principalem. ꝛ iteruz cum sit amor dei facit amatum ipsum qō est primū esse suū inquantū vnit ei. ꝛ ideo principalitas meriti est in charitate. in aliis aūt fm q̄ charitate informāt. ¶ Ad primū igit dicendū q̄ gratia facit meritū sicut principiū remotum constituens nos inesse spirituali fine quo nō possumus mereri aliquod spirituale: sed charitas est sicut principium proximū. ¶ Ad secundū dicendū q̄ fides nō iustificat nisi per charitatē sic formata. ideo autē specialiter fidei attribuitur iustificatio: quia primū in quo distinguitur iustus ab iniusto est actus fidei sicut primū in quo distinguitur viuum a nō viuo est actus nutritiue potentie. ꝛ ideo dicit viuere fm illam potentiaz ꝛ sentire fm tactum qui est primꝰ sensuum vt dicit. ij. de anima. ¶ Ad tertium dicendū q̄ actus aliarum virtutū nō sunt meritorij nisi inquantū sunt informati charitate sicut nec actꝰ virtutū sunt laudabiles nisi inquātū sunt voluntarij. ¶ Ad quartum dicendū q̄ difficultas nō facit ad meritū nisi forte dimissiones pene per modū cuiusdam cōmutationis: sed ad meritū quod ordinat ad consecutionez boni ad quod ꝓprie ordinē habet non facit nisi fm q̄ exigitur maior conatus qui est fm maiorem inclinationem voluntatis in illud: ꝛ quia habitus ꝛ amor ex hoc faciunt facilitatem: quia faciunt maiorē inclinationem voluntatis. ideo talis facilitas non diminuit rationez meriti. ¶ Ad quintū dicendū q̄ habitus virtutū quāuis inclinēt voluntatē tamen nō cogunt. ꝛ ideo potest esse q̄ habitum maiorē habens quādoq; minorem intentionez inducit in actu: sicut etiam quādoq; nullā: ꝛ tunc actus ex maiori charitate procedens minus intensus est magis meritorius respectu premij accidentalis q̄ respicit ipsum actū: sed minꝰ respectu premij essentialis qō respicit capacitatē que est ex habitu charitatis. An vnus ꝛ idem motus hoc est impossibile nisi vnus ꝓpter alterū diligatur ꝛ actuali considerationē referatur in illud. Erga amicū feruentioꝛ. hoc est intelligendum respectu ipsius obiecti: sed respectu finis ille qui habet maiorē conatum inquantū huius est feruentioꝛ. Cū dicitur in oratiōe dimitte nobis ꝛc. videtur fm hoc q̄ quicunq; seruat rancorem peccat dicendo hanc orationem. Et dicendum q̄ nō peccat: quia non dicit eam in persona sua: sed in persona ecclesie: vel si in persona sua non quantuz ad id qō agit: sed quantum ad id aliud qō optat peruenire.

DISTINCTIO .XXXI.

Si charitas semel habita ammittatur.

Illud quoq; non est prętereundum q̄ quidā asserunt charitatem semel habitā ab aliquo nō posse excidere: nullūq; damnādū hāc aliquādo habere. Qui hanc traditionē subditis muniunt testimonijs. Apostolꝰ ait Charitas nunq; excidet. Augꝰ. etiam inquit Charitas que deseri potest nunq; vera fuit. Itē Charitas est fons ꝓprius ꝛ singularis bonorum: cui nō cōmunicat alienus. Alieni sunt omnes qui audituri sunt. nō noui vos. De hoc fonte scriptura ait: Fons aque viue sit tibi ꝓprius: ꝛ nemo alienus cōmunicet tibi. Si autem alieni sunt qui audituri

sunt illam vocez: non ergo huic fonti cōmunicant damnādi. Item Augustin⁹ super epistolā Joānis Radicata ē charitas: secur⁹ esto: nihil mali pcede/re pōt. Itē Grego. in moralib⁹. valida est ut mors dilectio. virtuti enī mortis dilectio cōparat: qz ni/mirū mētē quā semel cepit a dilectiōe mūdi fūdit⁹ occidit Itē aug. sup epl'am Joānis. Unctio inuisi bilis charitas est: q̄ in quocūqz fuerit radix illi erit que ardēte sole arescere nō pōt. nutrit caloze solis: nō arescit. Itē Beda sup Joānē. Querēdū ē quō spāle filij dei agnoscendi signū fuerit q̄ sup eū de/scenderit: et māserit spūs. Quid maius est filio dei q̄ in ipso manere spūs astruatur. Notandūqz qui semper in dño māserit spūs. in sanctis vero q̄diu mortale corp⁹ gestāt partim semp maneat: partim rediturus se cedat. Manet enī apud eos ut bonis insistāt actibus. Recedit vero ad temp⁹ ne semper infirmos curādi mortuos suscitādi: demones eijci endi: uel etiā pphetādi habeant facultatē. Manet ergo semp ut possint habere vtutes: et mirabiliter ipsi viuant. Venit ad temp⁹ ut etiā alijs per mira/culoz signa quales sint intus effulgeāt Itē Greg. In sanctorū cordib⁹ ꝑm quasdā virtutes semper permanet spūs: ꝑm quasdā recessurus venit et ven turus recedit In his virtutib⁹ sine quib⁹ ad vitam nō peruenīt in electorū suorū cordib⁹ pmanet. In bis vero per quas sanctitatis virt⁹ ostēdit. ut in ex bibitione miraculorū: aliqñ adest aliquādo se sub/trahit. Itē ambro. ficta charitas est que in aduer/sitate deserit. Hoc innuere videt q̄ charitas semel habita nō amittat. Ideo q̄dā in ptaxatā psilierūt audaciā dicētes: charitatē a dānandis nō baberi: nec a quoquā habitā posse amitti. quos rō vincit et auctoritas. Quidā enī ad tēp⁹ sunt boni: q̄ postea fiunt mali: et ecōuerso. Unde quorūdā noīa xp̄s di cit scripta in libro vite: qui tñ postea abierūt retro. Sed scripta dicit nō ꝑm p̄scientiā: sz ꝑm presentez iusticiā cui deseruiebāt: qz digni tūc illo bono erāt: qō habituri sunt p̄scripti ꝑm p̄scientiā. vnde Am/bro. Quibusdā gratia data ē in vsuz: ut salui iude et illis discipulis quib⁹ dñs dixit: Gaudete noīa vestra scripta sūt in celis. et postea abierūt retro. Sed hoc dixit ꝓpter iusticiā cui deseruiebāt: qz boni erant: Frequēter enī ante sunt mali qui futuri sūt boni. et aliquotiēs prius sunt boni q̄ futuri sūt et pmāsuri mali. Secōm qō dicūt scribi in libro vite uel deleri.

¶ Determinatio auctoritatum predictarum.

Quod vero apostolus ait: charitas nūq̄ ex cidit: nullaten⁹ p illis facit. Dignitatē enī charitatis ostendēs dicit eā non excidere: qz hic et in futuro erit. Sed fides et spes euacuabū tur et sciētia. Itē q̄ dicit charitas nūq̄ fuisse vera que deseri pōt: nō ad essentiā charitatis refert: sz ad efficiētiā: qz nō efficit charitas q̄ deserit hoiez vere beatū. nec pducit ad verū bonū. Huic etiam fonti alieni id est dānādi nō cōicant. s. in fine: qz nō per se uerāt. Pōt tñ hoc etc. que de charitate dicta sūt de pfecta intelligūt quā soli perfecti habēt: que semel habita non amittit. Exordia vero charitatis aliqñ crescūt: aliqñ deficiūt. Sūt enī virtutis exordia et pfect⁹ et perfectio: quos gradus ille discernit: qui parabolā illā intelligit. Sic est regnū dei quemad/dū si iacet homo in terra semen: et dormiat: et exur/gat semē: et germinet: et crescat etc. Et si ergo pfecta charitas sic radicata ē ut amitti nequeat: incipiēs tamē et pfecta amitti pōt: et sepe amittit. et dum ha bet nō sinit habentē criminaliter peccare. Quod Aug⁹ ostēdit ita inquiēs. Quia radix oīuz malorū cupiditas ē: et radix oīuz bonorū est charitas simul ambe esse nō possunt. Nisi vna radicit⁹ euulsa fue rit: alia plantari nō pōt. Sine causa aliqs conat ra mos incidere: si radicem non contendit euellere.

¶ Quare fides spes et scientia dicunt euacuari et non charitas: cum et ea ex parte sit.

Hquerendū etiam est quomō fides spes et scientia dicant euacuari: quia ex parte sūt et non charitas: cum et ipsa ex parte sit. Ex parte enim id est imperfecte diligim⁹ sicut ex par/te scimus: ut ait Esitius super leuiticū. Cum ergo omne quod ex parte est euacuetur: cur charitas ex cipitur: que dicit nunq̄ excidere. Charitas quidē ex parte est etiam: ut sepe sancti docent: qz ex par/te diligimus nunc: et ideo ipsa euacuabit inquan/tum ex parte est: quia tolletur imperfectio: et adde/tur perfectio remanebitq̄ ipsa aucta: et actus eius et modus diligendi. ut diligas deum ꝓpter se ex toto corde: et proxi. tuum sicut teipsuz. Sed im perfectionis modus climinabit. fides vero et spes penitus euacuabunt. Scientia vero scōm actum et modū suum: qui nunc est: non scōm sui essentiā tolle/tur. Ipsa enim virtus scientie remanebit: sed alium tenebit vsum et modum.

¶ Si christus ordinem charitatis prescriptuz ha/buit.

Unc autem supereſt inuestigare: si chri/stus scōm q̄ homo: ordinez diligendi pre/scriptum seruauerit Quod si est omnē ho minem sicut seipsum dilexit. Omnib⁹ ergo vitam optauit. omnesq̄ saluos fieri voluit. Sed nō om/nes salui sunt: et ita non est factum quod optauit. Sed nō est ignorandū in eo fuisse charitatē iuxta modum patrie non vie. eumq̄ ordinem diligen/di impleſſe: qui seruat in patria: non in via. Qui enim in patria sunt id est iaz beatificati sunt adeo iusticie dei addicti sunt: ut nihil eis placeat nisi qō deo placet. Ac per hoc illorum tm̄ salutem volunt quos deus saluari voluit: eosq̄ solos sicut se dili/gunt. Ita et christus electos tm̄ sicut se dilexit: eo/rumq̄ salutem optauit.

¶ Postq̄ determinauit magister de charitate hic deter/minat de ei⁹ duratione. Diuidit enī in partes duas. In pri ma parte determinat de duratiōe charitatis quātū ad suaz essentiā. in secunda de duratione eius quantū ad ordinem eius ostendens qualis in christo fuerit et in beatis futurus sit ibi: Nūc autem supereſt inuestigare cetera. Prima in duas. in prima determinat de duratione charitatis. in secū da de duratione aliorū habituum ibi: Aduertendū est cē.

circa primum tria facit. primo ponit opinionē falsam quo/rūdā qui dixerūt charitatē nō posse amitti ⁊ rōnes opinio/nis illi⁹. Secūdo obijcit in cōtrariū ibi: Quos ratio vincit tertio soluit rōnes in contrariū inductas ibi: q⁹ vero aplus ait ⁊c. Dic est duplex questio prima de euacuatiōe charitat⁹ per peccatum. secunda de euacuatione eius per gloziam.

Questio prima.

Circa primū querūt quatuoz. Primo vtrum chari/tas semel habita possit amitti. scōo vtrū aliq⁹ pos/sit de libzo vite deleri. tertio vtrū minima charitas possit cuilibet tentationi resistere. quarto de quātitate cha ritatis in resurgente.

Ad primū sic procedit. videt q⁹ habēs charitatē non possit eā amittere. oīs enim qui habet charitatē est natus ex deo: q⁹ charitas facit filios dei: ſz oīs qui nat⁹ est ex deo nō peccat vt dicit. j. Joh. iij. ergo omnis qui habet charitatē nō peccat: ita charitas semel habita nō pōt amitti. Ꝑ in quolibet habēte charitatē est meritum vite eterne: q⁹ charitas est p̄ncipiū merendi vt dictum est: ſz iniu/ste agit cum aliquo ſi nō reddat ei q⁹ meruit: q⁹ hoc est ei debitū: ergo cuilibet habēti aliquādo charitatē debit vita eterna: ſz nulli debit vita eterna nisi finaliter habeat chari/tatē: ergo quicūq⁹ habet charitatē finaliter habebit eam: et ita nō pōt ad minus finaliter amitti vt videt. Ꝑ illud q⁹ est fozti⁹simū nō pōt vinci a debili⁹simo: ſz charitas est foz/ti⁹sima: q⁹ est foztis vt mozs vt dicit Cant. vlti. peccatum aūt est debili⁹simū: q⁹ malū est infirmū ⁊ pigrū vt dic Dio. iiij. ca. de di. no. ergo charitas nō pōt per peccatū expelli: ſz nullo alio mō pōt amitti: ergo charitas semel habita amit/ti nō potest. Ꝑ radix oīs mali est cupiditas. p̄ma Tbi. vj. ſz charitas nō compatit⁹ secū cupiditatē ad minus perfecta vt dicit Aug⁹ in libzo. lxxiij. q̄stionū: ergo qui habet chari tatē nō pōt incidere in aliq⁹ malū: ⁊ ita nō pōt eam amitte re. Ꝑ ſi peccatū expellit charitatē aut peccatū q⁹ est aut peccatū q⁹ nō est. Sed nō peccatū q⁹ est: q⁹ illud charitatē nō ſupat: nec illud q⁹ nō est: q⁹ illud q⁹ nō ē nō pōt agere ergo pctm̄ nullo mō expellit charitatē. Ꝑ illud q⁹ est in minozi parte magis distat ab eo q⁹ est in plurib⁹ quam ab eo q⁹ est ad vtrūlibet: ſz ex eo q⁹ est ad vtrūlibet nō pōt ali/quid p̄cedere vt dicit Cōmē. in. ij. pbi. ergo multo minus ab eo q⁹ est in minozi parte: ſz charitas q̄tuis nō faciat ne/cessitatē ad bonū vt semp fiat. facit tm̄ inclinationem vt plu ries fiat: ergo nō pōt ille q̄ habet charitatē facere maluz ad q⁹ nō se habet sicut in minozi parte: ⁊ ita nō pōt peccare vl charitatē amittere. Ꝑ amoz charitatis ē foztioz q̄ amoz naturalis: ſz amoz nālis nō amittit⁹ per pctm̄: ergo nec amoz charitatis. Ꝑ charitas est maioz fide ⁊ vtrūq⁹ est donuz dei: cū ergo fides nō tollat⁹ per pctm̄ mortale videtur q⁹ nec charitas. Sed cōtra Apoc. ij. habeo aduersum te pauca: q⁹ charitatē p̄mā reliquisti: ergo charitas pōt amitti. Ꝑ in eo q̄ cadere nō pōt nō est necessaria cautela: ſz ſtanti per charitatē necessaria ē cautela. ij. Ebozin. ix. qui ſtat videat ne cadat: ergo charitas pōt amitti. Ꝑ dauid charitatem pri⁹ habuit alias nō sibi reddēdā leticiā ſalutarē peteret: et tm̄ peccauit et charitatem amisit quā sibi restitui petit: ergo charitas semel habita pōt amitti. Ꝑ quicūq⁹ nō pōt pec/care habet liberū arbitriū cōfirmatū: ſz nō oīs qui habz cha ritatē habet liberū arbitriū cōfirmatū: ergo aliquis habēs charitatē pōt peccare: ⁊ ita charitatē amittere. Ad primū dicē/dū q⁹ opinio ponentiū charitatē nō posse amitti ꝓpter ſuā firmitatem est filis opinioni ſocratis qui posuit q⁹ habens ſcientiā nō pōt peccare ꝓpter nobilitatē ⁊ certitudinē ſcie/tie vt dicit pbus in. viij. ethi. ⁊ ideo vtriusq⁹ est similis ⁊ p/batio ⁊ improbatio ⁊ ꝓbatiōis solutio. vtraq⁹ enim potiſ/sime per experiētiā improbat⁹. probat⁹ aūt per firmitatē ſcie tie ⁊ charitatis. ſoluit aūt pbus predictā ꝓbationē de ſciētia per hoc q⁹ ſciētia p̄cipaliter in vniuersali cōſiſtit. operatio nes aūt circa ſingularia ſunt. ⁊ ideo cōcupiſcētia que in pti culare bonū tēdit nisi repzimat⁹ deductionē ſciētie vniuer/ſalis ad pticulare impedit cōſiderationē ſcientie in pticula/ri operabili abſozbēs ⁊ rōnē: ita vt q̄tuis incōtinens in fer/uoze cōcupiſcētie cōſtitut⁹ vniuersale recte cōſideret ⁊ non tantū habitu teneat vt q⁹ omnis foznicatio fugiēda ē tamē quādo ad hoc pticulare deſcendit⁹ per cōcupiſcentiā habi/tu rōnis recte ligato in actū recte cōſiderationis circa parti culare homo p̄odire nō pōt. Similiter etiā charitas p̄nci/paliter est circa bonū eternū. vnde facit vniuersalē cōceptio nē haberi: q⁹ nihil contra deū faciendū est: ſz quādo ad par ticulare deſcendit⁹ tentatio aliqua inclinationē p̄dictam charitatis abſozbet vt dictū est de ſcientia: ſed q⁹ charitas vehemētius diligit deum q̄ aliqua cōcupiſcētia diligat ali q̄ cōmutabile bonū ſi aliquis affectū quē habet ad deum ad opus pticulare extēderet vt ad regulā operis nunq̄ inci deret in pctm̄: ſed q⁹ in potestate noſtra ē vti charitat⁹ actu vel nō vti eū charitas voluntatē nō cogat. ideo affectio cō/mutabilis boni ꝓualet ⁊ inducit pctm̄. ⁊ ꝓpter hoc patet q⁹ omne peccatum est ex erroze ⁊ ex cōtēptu negligētie. vnde Boeti⁹ dicit. Talia tibi contuleramus arma que niſi p̄ioz abiecisses inuicta te firmitate tuerent. Sic ergo homo in peccatū lapſus charitatē amittit: q⁹ per peccatū a deo diui/ditur cum ſibi aliū finem cōſtituat cū nō possint duo esse fi nes vltimi. vnde cū charitas habeat causam cōiunctam ad deū ſtatim amittit⁹ vnico actu ⁊ hoc inuenit⁹ in omnib⁹ ac/cidentib⁹ que habēt causam extra ſubiectū: q⁹ nihil pōt per manere ſeperatū a ſua cauſa eſſentiali: ſicut patz de lumine ſecus autē est de habitib⁹ qui habēt causam in ſubiecto: q⁹ illi totaliter nō deſtruit⁹ per vnū actū peccati. Ad p̄imū ergo dicendū q⁹ hoc intelligendum est ſi velit vti gratia per quā fili⁹ dei est. per eā enī pōt pct̄ō reſiſtere. Ad ſecundū dicēdū q⁹ quidā dixerūt q⁹ charitas nūq̄ merek⁹ niſi finalis ſz h̄ falſuz ē: q⁹ charitas finalis nō pōt dici niſi q̄ ē in vltimo termino vite: ⁊ tūc forte hō nihil merek⁹ ſz dozmit. vñ dicen dū q⁹ quolibet actu charitat⁹ merek⁹ vitā eternā ⁊ efficit eaz ſibi debitā: ſz q̄n peccat iā efficit⁹ quodāmō ali⁹ vt pbs dic in. ix. Ethi. q⁹ trāſmutat⁹ ab eo q⁹ erat ſibi cōueniēs ſm na/turā in id q⁹ est p̄ter naturā. ⁊ ideo nō oportet q⁹ ei reddat⁹ ſicut etiā id q⁹ est debitū reddi ſano non redditur furioſo. Ad tertiū dicēdū q⁹ nō est ex defectu charitatis q⁹ a pec/cato vincat⁹: ſz ex defectu habētis charitatē: q⁹ charitate nō vtitur vt dictū est. Ad quartū dicēdū q⁹ cupiditas q̄tuis nō ſit in actu in eo qui habet charitatē tamē est in radice et potest charitatē impedire ne in actū p̄rumpat. ⁊ quādo nō impedit⁹ tunc germinat ⁊ charitatē expellit. Ad quintū dicēdū q⁹ in eodē inſtanti in quo pctm̄ aduenit charitas ex pellit⁹: ⁊ ſicut illud est p̄imū inſtās in quo pctm̄ eſſe incipit ita illud est p̄mū in quo charitas nō eſſe incipit ſicut patz in naturalib⁹ de duab⁹ foznis cōtrarijs. Ad ſextū dicendū q⁹ illud q⁹ est ad vtrumlibet inquātū ex alia cauſa intrinſe ca mouet⁹ ſic determinat⁹ ad alterū: ⁊ ſic pōt ab eo effect⁹ p/cedere. vnde q̄m nō est determinatū totaliter ab aliquo vno pōt etiā determinari ad oppoſitū: ⁊ ſic ab eo q⁹ est in patu/ciozib⁹ reſpectu ipſi⁹ iam determinati per p̄mū pōt contra/riū accidere vt in pauciozib⁹ ꝓpter aliq⁹ aliud determinās q⁹ contrariū illi determinanti vt in plurib⁹: ⁊ ſic est in poſito: quia ſicut charitas quantū est in ſe vt in pluribus in clinat ad bonum: ita affectio ſenſibilis inclinat ad delecta/bile ſenſui ⁊ ab hoc ſicut ex quodam habitu inclinat⁹ volun tas ad peccatū. Ad ſeptimū dicenduz q⁹ amoz naturalis est ſm voluntatē totaliter determinatā ad vnū. non autem ſic est de amoze charitat⁹ niſi in illis qui iam cōfirmati ſūt. Ad octauū dicendū q⁹ per peccatū nō totaliter ſeperat⁹ hō a deo: q⁹ ſic eſſe deſineret: ſz q̄tū ad vltimā ⁊ perfectā cō iūctionē quā facit charitas. ⁊ ideo non oportet q⁹ fides per peccatū tollat⁹ ſicut charitas ſicut per interpoſitionē nubis aer radios ſolis amittit: non tū oīmodā claritatē ſicut q̄ est ex reuerberatiōe q̄lis etiā apparet vbi non ſunt radij ſolis.

Ad secūdū sic procedit. videtur q liber vite sit quid creatum. Ecc. xxiiij. hec oīa liber vite Glo. hic liber est ver⁹ z nouū testamētū. hoc aūt est quid creatū: ergo z liber vite. ¶ Ꝑ Apoc. xxi. alius liber est apert⁹ q̄ est vite glo. xp̄s qui tūc apparebit omnib⁹ patēs: sz nō appare bit oīb⁹ nisi ſm humanā naturā: cū ergo humana natura in xp̄o causata sit videt q liber vite sit quid creatū. ¶ Ꝑ liber inq̄ātū in eo scriptura fit est receptiu⁹ extranee impſſiōis sz res increata nō suscipit peregrinā impſſioue: ergo nō est quid increatū: sz creatū. Item videt q sit ppriū filij: qz psal. in capite libri scriptuz est de me glo. In patre qui est caput nostrū: sz illud in dūitate cui⁹ caput est pater est fili⁹: ergo liber vite est fili⁹. Item videt q spūssanct⁹: qz spiritui san cto attribuit vinificatio: z in simbolo z Joh. vj. spūs ē qui vinificat: ergo cū liber vite ordinet ad vitam cōueniet spiri tuisancto vel ppzie vel per appzopziationē. ¶ Sz cōtra au gu. xxj. de ciui. dei. Liber vite est pscientia dei que falli non pōt: sz pscientia est quid increatū essentiale z appzopziabi le filio: ergo z liber vite. ¶ Ulterius videt q liber vite sit in respectu dei psal. deleant de libzo viuentiū glo. liber vi uentiū est dei noticia: sz de⁹ de se habet maxime noticiam: ergo liber vite est respectu dei. ¶ Ꝑ ipsa est fons vite cuiul libet. Si ergo erat aliozū que habēt vitā participatiue mul to ampli⁹ est suiipsius qui habet vitā originaliter Itē vide tur q sit oīuz creaturarū: qz pscientia est omnū: sz liber vi te est dīna pscientia vt supza dictum est: ergo erit omniū. ¶ Ꝑ Joh. j. q factū est in ipso vita erat: sz oīs creatura est facta: ergo omnis creatura in libzo vite scribit. Item videt q sit etiam de malis. Luce. x. super illud. Noīa vestra scri pta sunt in celis dicit glosa siue celestia siue terrestria opera gesserit. quis per hoc quasi litteris annotatus apud dei me moziā eternaliter est affixus: sz gerere terrestria opera ē ma lozū: ergo cū nihil aliud sit liber vite q̄z reseruatio dīne me mozie videt q liber vite sit etiā malozū. Item liber vite oz dinat ad vitā: sz vita nature est cōis bonis z malis. vita aūt gratie cōis pscitis z pdestinatis: ergo liber vite est malo rū z bonozū z pdestinatozū z pscitozū. ¶ Sed contra illud dicit esse scriptū in deo qō habet exēplar in ipso: sz mala in quātū huiusmodi nō habēt exēplar in ipso: ergo nō sūt ibi scripta. ¶ Ulteri⁹ videt q nihil qō sit ibi scriptuz debeat dici inde deleri: qz liber vite est dīna predestinatio vt dicit glo. Philip. iiij. Sed a pdestinatione nō dicit aliquis exci dere: ergo nec a libzo vite deleri. ¶ Ꝑ liber in quo pōt ali quid describi z deleri est mutabilis: sed liber vite est imuta tabilis: qz est qd increatū: ergo nō pōt aliquis inde deleri. ¶ Ꝑ illud quid est ſm opinionē tātū cū sit ſm quid nō de bet enūciari simpliciter: sz glo. super illud psal. Deleant de libzo viuentiū dicit hoc accipiendum foze tantū ſm spem il lozū qui se esse scriptos putabāt: ergo videt q nō debeat di ci aliquē inde deleri. ¶ Sed cōtra Exo. xxxij. qui peccaue rit mihi delebo eū de libzo meo: sz multi peccāt: ergo multi delent. ¶ Ꝑ null⁹ simul est script⁹ in libzo vite z dānat⁹: sz multi qui pri⁹ fuerūt scripti in libzo vite postea dānāt: sicut patz de discipulis xp̄i quib⁹ dictū est Luce. x. gaudete: quia noīa vestra scripta sunt in libzo vite. ex quib⁹ tñ multi abie rūt retrozsum vt dicit Joh. xj. ergo aliqui q̄ pri⁹ fuerūt ibi scripti delent. ¶ &° dicendū ad primā questionē q liber vite de quo nūc loquimur methaphozice dicit Unde opoz tet q ei⁹ significatio accipiat ſm similitudinē libri materia lis de cui⁹ ratione videt esse q cōtineat figuras aliquas q̄si similitudines aliquas illozū qui per libzū illū cognoscunt. vnde z liber vite dicit: qz cōtinet similitudines q̄b⁹ pōt co gnosci vita. nō est aūt sufficiēter liber vite quasi perfectā co gnitionē de vita faciēs nisi contineat similitudines de vita cuiuslibet in particulari: qz cognitio in vniuersali est imp fecta z in potētia: sz habere hoc modo similitudines oīum habentiū vitā determinate nō est nisi dīne mentis in q̄ sunt exēplaria rerū omnū ppria: z ideo liber vite nō est q̄d crea tum: sed est dīna noticia de vita nō solū in vniuersali: sed in particulari quātū ad oēs in quib⁹ inuenit vita: z qz noticia est essentiale z appzopziatuz filio: ideo liber vite essentiale quidē est in dīnis z filio appzopziat. ¶ Ad primū ergo di cendū q vetus z nouū testimentū dicit liber vite quasi fa ciens cognitionē de vita vniuersali z docens pcepta quib⁹ pertinet ad vitā: nō tamen facit noticiā de vita vniuscuiusq̄. z ideo aliquo mō potest dici liber vite: sz nō ſm comple tam rōnē. ¶ Ad secūdū dicēdū q xp̄us ſm humanā natu rā dicit liber vite quasi exemplar vniuersale vite: sz nō qua si filitudo ptcularit faciēs cognoscere vitā vniuscuiusq̄ ¶ Ad tertiū dicēdū q filitudines vel figure isti⁹ libri non sunt aliq̄d additū essentie eius: qz rōnes exēplares vt in pri mo dictū est: sunt ipsa dīna essentia. z ideo nō oportz q reci cipiat perigrinas impſſiones. ¶ Ad quartum dicēdū q pa ter dicit caput libri id est filij ſm q liber appzopziat filio. ¶ Ad quintū dicēdū q q̄tuis vita appzopziet spiritui san cto tamē noticia de vita appzopziat filio. ¶ Ad secundam questionē dicendū q liber vite dicit noticia dei: qz autem liber ppzie est illozū quoz noticiā facit per figuras z simili tudines existētes i libzo. ō illoz solū noticia dici pōt liber que cognoscit de⁹ per filitudinē. mala aūt nō cognoscit de⁹ per filitudines existētes maloz in se: sz cognoscūt p moduz puationis. similiter etiā de⁹ seipsuz nō cognoscit per simili tudinē suiipsi⁹: sz per hoc q sibi ſm essentiā suaz p̄sens est. vnde neq̄ noticia quā habet de seipso: neq̄ noticia quā ha bet de malis pōt dici liber vite nisi de malis pene inquātuz sunt iusta z bona ſm q dicit liber mozt is. vita aūt inter bo na cōputat. vnde oportz q liber vite intelligat respectu vi te q̄ in creaturis inuenit. z q̄tuis de⁹ habeat noticiā de vita nature z gratie z glozie. vnde respectu cuiuslibet dictarum vitarū posset dici dei noticia liber vite tū pfecta rō vite nō inuenit nisi in vita glozie que p̄mixtionē mozt is non patit z ideo liber vite ſm ppziam sui acceptionē est noticia dei quā habet de vita glozie vniuscuiusq̄: sic ergo differt liber vite a sciētia dei q̄ est de tpalib⁹ z eternis z a pscientia que ē de bonis z malis. z etiā a pdestinatiōe: qz pdestinatio pzo pzie de futuris est z quidētia z directionē in finē impozt at cū sit ppositū miserēdi: sz liber vite simplicē noticiā de vita impozt at z nō determinat aliq̄ō temp⁹. vnde z scripti in li bzo vite dicunt z qui vitam habent z qui habituri sunt. Et per hoc patet solutio ad oīa obiecta. ¶ Ad tertiā quēstio nem dicendū q liber vite vt dictū est. est noticia dei de vita glozie alicuius homnis. res autem aliqua dupliciter habet esse scilicet in se z in sua causa. in se quidē est simpliciter In causa aūt sua habet esse ſm quid. causa aūt glozie est gra tia sufficiens quantuz in se est. vnde qui habet gratiam ha bet iam vitam glozie ſm quid: cognitio ergo de vita glozie alicuius habet a deo dupliciter. uno modo inquantuz de⁹ scit ipsam vitam glozie in isto esse: vel futuram esse simpli citer: z tunc talis dicit esse scriptus in libzo vite simpliciter vel ascriptus: vt quidā dicunt ad similitudinē illozum qui ascribunt ad miliciam vel ad aliquod officiū. Alio modo inquantū deus scit vitam glozie inesse isti vel futuram esse in eo in causa sua que est gratia. z talis dicit ſm quid scri ptus in libzo vite vel annotatus. vt quidam dicunt: quia er go non potest esse vt scientia dei fallatur. ideo quēcūq̄ scit habituru vitam eternā habebit eam. vnde iste qui simplici ter scriptus est vel ascriptus in libzo vite nō potest inde de leri: se quia gratia que est causa glozie in eo qui habet pre sentem iusticiā quando ipse a iusticia per peccatuz decidit desinit esse glozie causa in eo. ideo noticia dei de gra istius nō est vt de causa glozie. vnde iam ista cognitio gratie isti⁹ quā deus habet non pertinet ad libzum vite glozie z scōm hoc dicitur deleri de libzo vite nō aliqua mutatione in li bzo facta: sed in ipso ex parte cuius accidit q gratia non est iam causa glozie. z dicit de⁹ aliquē de libzo vite delere in quantum permittit eum a iusticia excidere per peccatum.

¶ Ad primū ergo dicendū q̄ predestinatio importat directionē in finē q̄ nō importat liber vite vt dictuz est. ꝛ ideo nō p̄ot dici p̄destinat⁹ ille qui habet presentem iusticiā tñ potest aūt aliquo mō dici script⁹ in libro vite vt dictum est. Ad secūdū patet solutio per id q̄ supra dictū est. ¶ Ad tertiuz dicendum q̄ glosa illa loquit̄ de scriptura qua aliquis scriptus est in libro vite simpliciter.

Ad tertiū sic procedit. videt̄ q̄ nō quelibet charitas possit resistere cuilibet tentationi. sicut enim charitas obsistit peccato: ita ꝛ ratio vt supra dictuz est: ſz nō quelibet ratio p̄ot tentationi resistere: sicut patz in incōtinentib⁹ q̄ habēt rationē rectā ꝛ vincunt̄ vt dicit ph̄s: ergo nō quelibet charitas p̄ot tentationi cuilibet resistere. ¶ P̄ maior est difficultas in resistendo malo q̄ in operando bonum simpliciter: sed charitas minima nō p̄ot in quodlibet bonū: ergo nec p̄ot cuilibet tentationi resistere. ¶ P̄ in resistendo maxime tentationi est maximū meritū cū sit ibi maxima pugna que coronā meret: ſz minima charitas nō p̄ot in maximū p̄mium: ergo nec resistere maxime tentationi ¶ P̄ charitas imperfecta nō resistit venialib⁹: sed maior ē ip̄pugnatio mortaliū q̄ venialiū: g̃ nō resistit maxie tētatiōi. ¶ P̄ p̄ma Chrysin. x. fidelis de⁹ qui nō patiet̄ vos tētari supra id q̄ potestis: ſz illi quib⁹ scribebat̄ habebant gratiam sicut patz in p̄ncipio ep̄le: ergo aliqua tentatio est supra posse habentis gratiā vel charitatē. ¶ Sed cōtra nō p̄ot euitari omne peccatū nisi oī tentationi resistat̄: ſz minima charitas p̄ot vitare omne peccatū. cū etiā homo in puris naturalib⁹ existens hoc potuisset: ergo charitas quelibet p̄ot oēm tentationē vincere. ¶ P̄ plus diligit charitas legem dei q̄ cupiditas milia auri ꝛ argēti vt dicit glosa super psal. ſz maior dilectio minori tentationi resistere p̄ot: ergo q̄libet charitas resistere p̄ot cuilibet tentationi. ¶ P̄ nullus peccat in eo q̄ nō p̄ot vitari vt Aug⁹ dicit: si ergo habens charitatē nō possit cuilibet tentationi resistere videt̄ q̄ tentationi cōsentiens nō peccaret. ¶ R⁹ dicēdū q̄ resistere tentatiōi dupliciter dicit̄. vno modo vt quis a tentatione nō vincatur. Alio modo vt quis tētationē vincat. dicit̄ enī aliquis a tentatione vinci: quādo a p̄posito bono trahit̄ p̄ tentationē in cōsensum peccati: sicut est in incōtinente qui habet rōnem rectā: sed deducit̄. Qui enī nō habet p̄positū bonū vt intemperat⁹ siue luxuriosus non vincit̄: q̄ libenter id agit. vincit aūt qui nō solū a tentatione superuenīte in actū peccati nō deducit̄: sed etiā ex magnitudine virtutis quasi nihil tentationē paruipendit. qui vero difficultatē a tentatione patit̄ sed nō deducit̄ resistit. quidē tentationi cū nō consentit: sed nō vincit p̄prie loquēdo. Loquēdo ergo p̄mo modo de resistētia peccati: sic quelibet charitas p̄ot resistere peccato p̄pter li. ar. liberatū a seruitute peccati: cuius difficultatē patiatur p̄pter tentationis impulsum. Loquēdo vero de tētatione. secūdo modo sic charitas que est parua in p̄ncipio tētationis potest tentationib⁹ resistere: quia in fine tentationis fit magna cū deus pugnāti auxiliū semp administret. si tamē ponat̄ q̄ semp parua maneret nō posset per modum dictum tencationi resistere. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q̄ nō est simile de incōtinente ꝛ habente charitatē: quia habens charitatē habet iam habitū virtutis quē nō habet incontinens. Et p̄terea incōtinens etiā nō vincit̄ quādo nō posset resistere si vellet rōne recta quā habet vti vt supra dictū est. ¶ Ad secundū dicēdū q̄ quāuis sit maior difficultas laboris: nō tamē est maior difficultas que attendit̄ sm excessuz operis ad potentiā que attendit̄ in virtutib⁹ vt dictum est vel potest dici q̄ etiam minima charitas p̄ot in magnū meritum respectu p̄mij accidētalis. non aūt respectu p̄mij substantialis vt supra dictū est. ¶ Ad quartum dicendū q̄ venialib⁹ etiam resistere posset si aliquis charitate contra venialiū tentationē vteret̄ nō vt vitaret omnia: ſz quia p̄ot singula vitare. ¶ Ad quintū dicendū q̄ apostol⁹ loquitur quātū ad id q̄ homo p̄ot sustinere sine animi perturbatione q̄ nō potest nisi charitas perfecta vt in magnis tribulationibus equanimitatē seruet.

Ad quartū sic procedit. videt̄ q̄ homo semp in minori charitate resurgat Amos. v. vgo israel cecidit ꝛc̄. glosa nō negat vt resurgat: ſz vt resurgere virgo possit: q̄ semel ab errās ꝛ si reportet̄ humeris pastoris nō habet tantā gloriā quantā qui nūq̄ aberrauit: ſz gloria cōmensurat̄ charitati: ergo homo post peccatū nō habet tātā charitatē resurgens quantā p̄mo ¶ P̄ ezech. xliiij. leuite q̄ recesserunt a me nūq̄ appropinquabūt mihi vt sacerdotio fungant̄: sed aliquis quantū ad spūale sacerdotiū approp̄inquat in deo per charitatē: ergo nō habet tantā charitatem qui aliquādo recessit a deo per peccatū quantū ante. ¶ P̄ charitas incipiēs nunq̄ est tāta quanta p̄ficiens ꝛ perfecta sed aliquis quādo cecidit habuit charitatem p̄ficientē vel perfectā: quādo aūt resurgit habet charitatē incipientē: ergo nō habet tantā charitatē quātā p̄ius. ¶ P̄ nūq̄ potest tantū disponere se ad recipiendū diuini luminis influētiā qui est sine charitate q̄ cum charitate: sed sm q̄ aliquis disposuit se ad gratiā deus illi gratiā infundit: ergo semp magis recipit de influentia gratie aliquis permanēs in charitate q̄ de nouo charitatē accipiēs: ꝛ sic idē q̄ p̄ius ¶ Sed cōtra in malach. iij. placebit deo sacrificiū iuda ꝛc̄. sic dies seculi ꝛ anni antiqui: ſz charitas facit oīa nostra deo esse accepta: ergo aliquis post lapsum resurgēs p̄ot habere tantū de charitate quantū p̄ius. ¶ Ulterius videt̄ q̄ semp resurgat in maiori. Gen. j. factū est vespere ꝛ mane de⁹ vnus glosa vespertina lux a qua quis cecidit matutina in qua resurgit: ſz lux matutina ē maior q̄ vespertina: ergo ꝛ gratia vel charitas in qua quis resurgit illa quam p̄ius habebat ¶ P̄ Ro. vj. vbi abūdauit delictū superabūdauit ꝛ gratia: ſz vbi superabūdat gratia est ibi maior charitas: ergo ꝛc̄. ¶ P̄ peccatū vincit p̄mā charitatē. vincit̄ aūt a scdo: ergo secunda charitas est fortior ꝛ maior q̄ p̄ima. ¶ Sed contra innocens nō est minus aptus ad recipiēdū gratiā q̄ peccator sed p̄imā gratiā accipit innocēs. secūdā accepit pctor: ergo nō oportz q̄ secūda sit maior q̄ p̄ima. ¶ Ulteri⁹ videtur q̄ adminus semp sit equalis Ro. viij. diligentib⁹ deum oīa cooperant̄ in bonū glosa etiā casus in peccatū: sed hoc non esset si in minori charitate resurgeret: ergo nūq̄ in minori: sed semp in equali resurgit. ¶ P̄ Ambrosius dicit q̄ penitentia oīa ablata restituit: sed hoc nō esset si non resurgeret ad minus in equali charitate: ergo semp resurgit aliquis in equali charitate. ¶ P̄ cōtritio debet p̄portionari precedenti peccato: sed peccatū p̄portionat̄ quodāmodo gr̄e quam expellit: ergo ꝛ gratia vel charitas per quā homo cōteritur debet esse equalis gratie precedēti. ¶ P̄ penitentia vitrificat merita per peccata mortificata: ergo penitens tantam habebit gloriā quātā ante peccatū meruerat: ſz tantum meruerat quantū de charitate habuerat: gloria ergo quā penitens habebit p̄portionat̄ charitati quā ante peccatum habuit. p̄portionat̄ autē charitati in qua in morte inuenitur post penitentiā: q̄ lignū vbi ceciderit ibi erit Eccl. pl̄t. ergo charitas in qua resurgit penitēs est equalis charitati a qua cecidit. ¶ Sed cōtra minima cōtritio sufficit ad deletionē omniū peccatoz: ſz sm quātitatē cōtritionis attendit̄ quātitas charitatis in qua quis resurgit: ergo cū potuit quando p̄ius habuit gratiā ex magna p̄paratiōe gratiā accepisse videt̄ q̄ possibile sit q̄ recipiat minorē gratiā ꝛ charitatem q̄ p̄ius habuit. ¶ R⁹ dicendū ad p̄imā q̄ mēsura charitati p̄figit̄ a deo sm suā voluntatē ꝛ aliquo mō commensurat̄ ad conatū illius qui gratiā recepit. vnde cum aliquis per peccatū possit multū ꝛ parū conari ad recipiendū charitatē ꝛ dīne liberalitati nō ponat̄ termin⁹ per peccatuz cū ipse quantū in se est sit parat⁹ oīa peccata totaliter delere oportz dicere: sicut ꝛ cōiter dicit̄ q̄ aliquis p̄ot post peccatū in maiori ꝛ i mīori ꝛ equali charitati resurgere. ¶ Ad p̄imū ergo dicēdū q̄ loquit̄ de gloria p̄mij accidentalis

que non commensuratur charitati sed actui vel statui: quia post peccatū virgo aureolam nō habebit. ⁊ filr nec peccator resurgens gaudiū de innocentia continuata. ¶ Ad secūdū dicēdū q ab officio dignitatis aliquis repellit propter peccatū cōmissum etiamsi penitētiā egerit. sicut propter homicidiū repellit a sacerdotio. ⁊ hoc est propter hoc q nō reducitur ad statū tante dignitatis cuius reducat ad equalē charitatē. ¶ Ad tertiū dicendū q loquēdo de vna ⁊ eadē charitate verū est q charitas incipiens minor est q̄ pficiens vl perfecta. sed vna incipiens potest esse maior q̄ alterius qui est in statu pficiētiū. sicut aliq̄ō aīal statim natū est maius q̄ aliud etiam perfectū. ¶ Ad q̄rtū dicendū q ceteris paribus semp ille qui habet charitatē recipit plus de influentia diuini luminis. sz ille qui non habet charitatē potest plus conari ⁊ magis recipiet. ¶ Ad secundā q̄nē dicēdū q non est necessariū q semp in maiori charitate resurgat: quia etiam minor preparatio vel equalis sufficit ad hoc q gratia infundatur. ¶ Ad primū igit dicendū q illitudo illa attenditur non q̄tū ad quantitatē lucis: sed q̄tū ad ordinē lucis ad tenebras. ¶ Ad secundū dicendū q Apls loquit de gratia redemptionis que superabundauit ad delictū primi hois: ⁊ nō loquit vniuersaliter. ¶ Ad tertiū dicēdū q peccatū nō vincit charitatē propter eius debilitatem. sed quia ille qui peccat nō vtit auxilio charitatis. ⁊ ideo ratio nō sequit. ¶ Ad tertiam questionē dicendū q etiam in minori charitate potest hō resurgere: quia quantūcunq̄ de peccato doleat ⁊ ad gratiam se preparat dūmō ad terminū cōtritionis pueniat: q plus displicet ei a deo recessisse q̄ aliquod temporale placuit gratiam habebit etiamsi non tantū preparet se quantus prius dum fuit innocens preparauit. ¶ Ad primū igit dicendū q hoc intelligit non semp q̄tū ad maiorē quātitatē charitatis: sed q̄tū ad maiorē diligentiā vl humilitatē in q̄ penitēs resurgit ad min⁹ actuali. min⁹ autē malū est vt charitas diminuat q̄ vt totaliter amittat: ⁊ minus malū cōputatur pro magis bono vt dicit. v. ethi. Et ideo in bonū diligētis deū cedit peccatū etiamsi in minori charitate resurgat quia p humilitatē ⁊ cautelam ab oīmoda gre amissione curatur. ¶ Ad secundū dicendū q penitētia oīa restituit: sed nō oportet q eqlia. ¶ Ad tertiū dicendū q quātitas peccati nō proportionat gre quā exclusit: quia parū peccatū potest maximā charitatē expellere: sicut ecōuerso parua charitas dicit maxima peccata delere: q̄ pendet ex conatu hois poti⁹ q̄ ex quidditate habit⁹. ¶ Ad quartū dicēdū q sicut ex predictis patet p prioza merita merebat sibi tantā gloriā quantā charitatē habebat. sz ipse p pctm fact⁹ est alter: ⁊ nō plenarie ad pristinū gradū restitut⁹. ⁊ ideo non plenarie recipiet effectū prioꝝ meritoꝝ nisi q̄tū ad premiū accidētale: quod mensurat actib⁹ magis q̄ habitu charitatis.

Questio Secunda.

Deinde queritur de euacuatione charitatis p gloriam Et circa hoc querunt q̄ttuor. Primo vtrum fides ⁊ spes euacuant glia aduenīte. Secundo vtrū charitas. Tertio vtrū ordo charitatis. Quarto vtrū scientia.

Ad primū sic pcedit. videtur q fides nō euacuat. Fides enī est fundamentū spūalis edificij. sz fundamentū īmobile manet quicqd superedificet: ergo fides nō euacuat aduenīte glia. ¶ Pnibil expellit nisi a suo cōtrario. sz glia nō est ctraria fidei: ergo aduenīte gloria nō euacuat fides. ¶ Pfectū ⁊ impfectū circa ea q̄ sunt diuersa specie bene se cōpatiunt in eodē: sicut q hō habeat perfectam geometriā ⁊ impfectā grāmaticaz. sz visio glie ⁊ fides sunt alteri⁹ speciei: ergo visio glie nō expellit fidē. ¶ Popinio ⁊ sciētia hñt se sicut cognitio pfecta ⁊ impfecta: ⁊ filr cognitio matutina ⁊ vesptina in angelis. sz in hoīb⁹ manēt filr sciētia ⁊ opinio: ⁊ in agelis filr cognitio matutina ⁊ vesptina ergo fides manet cū visione patrie. ¶ Sz ctra est q̄ Apls dicit. j. Cor. xiij. ¶ Pfides ē nō apparētiū. sz in patria nihil erit nō apparēs eoꝝ quoꝝ est fides: ergo ibi fides non erit.

Ulterius videtur q nec spes euacuetur: quia sicut se habet spes ad bona ita se habet timor ad mala. sz in damnatis semp manebit timor seruilis: ergo ⁊ filr in beatis manebit spes. ¶ Pecclē. xxiiij. Qui edunt me adhuc esurient. ⁊ loq̄tur de fruitione diuine sapiētie que erit in patria. sz esuriēs expectat aliq̄d in futurū: ergo sancti expectabūt aliq̄d in futurū etiā de premio substātiali. ¶ Pin fide q̄ euacuat inuenit aliq̄d cōmune fidei ⁊ glie. s. visio. sz nō inuenit aliq̄d in spe qō possit in patria eē: q̄ id qō est substātia spei est expectatio q̄ nō manebit ī patria: ergo videt q nō euacuet spes ¶ Sed contra. Ro. viij. Qō videt q̄s q̄d sperat. sz sancti videbunt in patria quicqd expectauerūt: ergo spes in eis non erit. ¶ Pspes est expectatio beatitudinis future. sz btitudo in patria iam nō erit futura: ergo neq̄ spes erit ibi. ¶ Ulteri⁹ videt q aliq̄d de substātia habit⁹ fidei ⁊ spei remanebit idem numero: q̄ in oī mutatione oportet esse aliq̄d cōe vtriq̄ terminoꝝ. sed fides ⁊ spes mutant in bona glie: ergo oportet q aliq̄d de substātia habit⁹ fidei ⁊ spei maneat idē numero. ¶ Psicut charitas aduenīēs opponit fidei informi nō fm substantiā fidei sed fm informitatē: ita glia aduenīens opponit fidei nō fm substantiā visionis sz fm impfectionem tm̄. sz charitas aduenīēs tollit informitatē ⁊ remanet idem habit⁹ numero fidei q̄tū ad substantiam vt supra dictū est. ergo ⁊ filr glia aduenīens tollit tm̄ impfectionē: ⁊ dimittet eandem substantiā habit⁹ numero. ¶ Pq̄ sciētia impfecta crescit in pfectā nō tollit substātia sciētie: similiter nec substātia corporis q̄ ex puero fit vir sz manet idez hō. sz Apls euacuationē fidei compat pfectioni sciētie ⁊ etatis: ergo substantia fidei manet eadē numero. ¶ Sed contra. forme q̄ destruunt sicut ex nihilo totaliter sunt: ita totaliter in nihilū tendūt. sz fides ⁊ spes cū sint habitus forme quedā sunt: ergo cū aduenīēte glia destruant vt dicit Apostolus videt q nihil ipsarū maneat fm numerū idez. ¶ Pimpossibile est q aliq̄d sit idem numero quod nō sit idem specie: sicut dicit phs de fide ⁊ opinione in. iiij. thopicoꝝ. sz visio patrie ⁊ fides differūt specie multo plus q̄ fides ⁊ opinio: ergo visio fidei ⁊ patrie nō est idem numero. ¶ Rō. dicendum ad primā questionē q in fide est cognitio quedaz ⁊ mod⁹ cognoscēdi: quia cognoscit in speculo ⁊ in enigmate. modus aūt imperfectiōis est ⁊ obscuritatē importat. vñ cū gloria aduenīens omnē impfectionē ⁊ obscuritatē tollat: tollet quidē modū fidei q̄tū ad modū cognoscēdi: sz remanebit cognitio eoꝝ quoꝝ ē fides: nō quidē iam enigmatica sz clara. ¶ Ad primū ergo dicendū q q̄tū ad id qō habet de cognitione fides est fundamentū: non q̄tū ad id qō habet de enigmate. vnde q̄tū ad id qō est fundamentū manebit. ¶ Ad secundū dicendū q q̄nis glorie visio nō sit cōtraria fidei q̄tū ad id quod habet de cognitione: est tm̄ sibi cōtraria q̄tū ad id quod habet de enigmate: ⁊ ex hac parte eam expellit. ¶ Ad tertiū dicendū q perfectio ⁊ impfectio cognitionis circa diuersa bene se compatiunt: sed nō circa idem. ⁊ ideo aliquis potest habere simul imperfectā cognitionē de his que pertinēt ad vnū: ⁊ perfectā de his que pertinent ad aliud. sed nō est simile in proposito: quia fides ⁊ visio glorie est de eodem. ¶ Ad quartum dicendū q opinio ⁊ sciētia q̄uis sint de eodem: non tamen fm idem mediū: sz fm diuersa: ⁊ ideo possunt eē simul. sed fides ⁊ visio patrie sunt de eodem ⁊ fm idem mediū: quia fides assentit veritati prime ꝓpter se: ⁊ similiter visio glorie. ⁊ ideo pfectio vni⁹ non patitur imperfectionē alterius. cognitio aūt matutina ⁊ vesptina q̄uis sint de eodem fm rem: non tamē sunt de eodem fm idem eē: quia cognitio matutina est de re fm q̄ habet esse in verbo. cognitio autē vesptina de re fm q̄ habet esse in propria natura. ⁊ ideo non est simile. ¶ Ad secūdam questionē dicendū q de habitib⁹ oportet ex actib⁹ iudiciū sumere. Est autē duplex actus. s. qui est actus imperfecti inquantuz huiusmodi sicut motus ⁊ actus qui est actus perfecti inquantū huiusmodi sicut operatio consequēs for

mam.contingit autē quandoq; q̄ actus perfecti inueniantur in impfecto fm q̄ iam participat aliquid de perfectiōe sicut aliquid de actu albi est in pallido.q̄ ergo imperfectū ad perfectionē venit actus qui est eius inquantū habet aliquid de perfectione in quam tendebat manet q̄tū ad id qđ est de substantia actus.sed tollitur q̄tū ad id quod erat de imperfectione actus sicut loquela balbucientis pueri tollit̄ q̄n venit ad perfectaz etatē q̄tū ad id quod imperfectionis erat in ipso.manet autē quicq̄d erat de perfectione z substātia loquele.sed motus qui est actus imperfecti q̄n peruenit̄ ad terminum motus non manet q̄tū ad aliquid substantie actus:sed q̄tū ad radicē fm quā motus inerat qui erat proportio quedā z ordo impfecti ad perfectionē.cognitio aūt inq̄ntū huiusmodi importat actū perfecti.z ideo cognitio q̄ habet̄ in statu imperfectiōis manet q̄tū ad id quod cognitionis est imperfectione sublata. Spes autē inquantū tendit in arduū quod est nondū habitū z futurū expectatū est sicut actus imperfecti cū sit q̄n quidam motus.Et ideo cum ad perfectum venerit non manet id quod expectationis aut spei est: sed hoc tm̄ in quo hec expectatio radicabat̄.s.ordo z proportio ipsius hominis ad illa iam habita quor cū nō habebant̄ erat spes.z ideo non ponit̄ aliquid speciale succedens spei:sz tentio siue cōprehēsio beatitudinis q̄ dicit ordinem hominis ad deū iam habitū cui⁹ non habiti erat spes. vnde ordo iste cōmunis est vtrobiq;:z q̄tū ad hunc ordinē spes manet:sed q̄tū ad naturā actus sui transit. Ad p̄mū igit̄ dicēdū q̄ illi qui erunt in penis cū sint remoti a participatione eternitatis erūt semp in motu z successione.z propter hoc poterit esse timor futuri mali.sz illi qui erunt in patria erunt maxime q̄tū ad premiū substantiale in participatione eternitatis.z ideo fm hoc non erit in eis aliq̄d de premio futuri:sed totū simul habent: vnde non remanet in eis spes. Ad secundū dicēdū q̄ illa fames nō importat expectationē futuri:sed aufert fastidium iam habiti.vnde respectu premij substantialis non erit ibi expectatio: sed fruitio plena.sed respectu aliquor accidentaliū vel etiam stole corporis poterit ibi esse expectatio:sed non spes vt supra.xxvij. di.dictū est. Ad tertiū dicēdū q̄ etiam in spe inuenit̄ aliquid quod manet in patria.s.ordo z proportio ad expectatū bonū.sed iste ordo erit perfectus in patria: in via aūt imperfectus propter absentiam eius ad quod est. Ad tertiā questionē dicendū q̄ ablatio alicui⁹ quod est de substātia rei inducit corruptionē rei illius: nō autē sublatio alicuius quod se habet accidentaliter ad rem illam.imperfectio aūt illa quam tollit gloria a fide est substātia fidei z ad speciem eius pertinēs.quod patet ex hoc q̄ accipitur fm rationē obiecti a quo fides speciē recipit. Obscuritas enī quā enigma importat ad gen⁹ cognitionis pertinet.z ideo oportet q̄ remota ista imperfectione substantia z species fidei destruantur:sicut si ab asino remoueat̄ sua irrationabilitas.quia autē fides forma quedā est accidentalis simplex non cōposita ex materia z forma.z ideo ipsa destructa nō remanet aliq̄d fidei idem numero sed idem genere: sicut patet q̄ q̄n ex albo fit nigrū vel ecōuerso manet id qđ coloris est non idem numero color sed idem genē.sz manet eadē lux numero cū sit perfecta z imperfecta:quia illa imperfectio vel perfectio nō pertinet ad speciē lucis:sed accidentalis est. Et sil'r est dicendū de spe in qua etiā quod dictū est magis apparet. Ad primū ergo dicendū q̄ cōe qđ manet in mutatione idez numero est subiectū sz idez genere manet natura generis. z ita in hac transmutatione manet eadē numero aīa:sed visio vl' cognitio idem genere. Ad secundū dicenduz q̄ infozmitas illa nō est de ptinētib⁹ ad spēm fidei sicut impfectio enigmatica.z iō nō est simile.Et sil'r dicendū ad tertiū.

Ad secundū sic procedit̄.videtur q̄ charitas vie euacuet̄.j.Corinth.xiij. Cuz venerit quod perfectū est euacuabitur qđ ex parte est.sed charitas est ex parte: quia illud preceptuz Diliges dominū deum tuū ex toto corde tuo:non totaliter impletur in via vt supra dictum est: ergo charitas euacuabit̄. Pdestructa causa destruit̄ effectus.sed fides generat charitatē: sicut dicitur Math.j.in glosa.cū ergo fides euacuetur z charitas euacuabit̄. Pfides est enigmatica ita z charitas: quia charitas mouet affectum in id quod non per speciem videtur.sed fides que est enigmatica euacuabitur:ergo z charitas. Pmot⁹ cessat cum peruentū fuerit ad terminū.sed charitas est quidam motus mentis in deū: ergo cum ad terminū perueniet̄ charitas cessabit. Pea que sunt vnius rationis vnū in alterum potest proficere si differant fm perfectū z imperfectū. sed charitas vie q̄uis possit crescere:nunq̄ tamē potest peruenire ad modum charitatis patrie:ergo charitas vie z patrie non sunt vnius speciei.z ita videtur q̄ charitas euacuetur. Sed contra.prima Corinth.xiij. Charitas nunq̄ excidit. Ppresentia amati non tollit amorē sed auget.charitas autē est amor dei:ergo quando deum presentem videbimus nō tolletur charitas sed magis augebitur. R⁹ dicendum q̄ amor fm rationem sue speciei non importat aliquid imperfectionis: sed magis perfectionē inquantū importat terminationē affectus:z quandam informationē in re amata.vnde gloria aduenies nihil de his que ad speciē charitatis pertinent tollet: z ideo charitas non destruitur. Ad primū ergo dicendū q̄ illa imperfectio est accidentalis charitati.z ideo ea remota nihilominus charitas eadē numero remanebit. Ad secundū dicēdū q̄ fides est causa charitatis ratione cognitionis.cognitio autē manebit vt dictum est. Ad tertium dicendū q̄ enigma est essentiale fidei:quia pertinet ad rationē proprij obiecti.sed est accidentale charitati:z ideo non est similis ratio. Ad quartū dicendū q̄ amare non dicit motū qui sit actus imperfecti: sed qui est actus perfecti: sicut sentire z intelligere vt dicit philosophus in tertio de anima.z ideo ratio nō sequit̄. Ad quintū dicendū q̄ hoc q̄ charitas vie manens in via nō potest peruenire ad perfectionē charitatis patrie est ꝓpter statū viatoris z non q̄tū ad id qđ est de rōne charitatis inq̄ntū viatoz non possidet pfecte qđ amat.

Ad tertiuz sic proceditur.videtur q̄ ordo dilectionis qui modo est non fuerit in christo nec in sanctis q̄ sunt in patria q̄tū ad dilectionē inimicoz: qz inimici sanctor ad minus post diem iudicij non erunt nisi demones z damnati.sed ad illos non est habenda charitas vt supra dictū est:ergo nō diligeret inimicos. Pin eis erit summa cōformitas voluntatū ad deum.sed deus inimicos sanctoz non diligit sed odit:ergo nec christus z beati suos inimicos diligent. Pquicūq; diligit aliquē ex charitate vult ei bonū vite eterne.sed hoc christus non voluit inimicis nec beati:quia si vellent z fieret: ergo non diligūt inimicos ex charitate. Sed contra.diligere inimicū ad perfectionez charitatis pertinet.sed in christo z in beatis est perfectissima z amplissima charitas:ergo ipi inimicos diligūt Pchristus ex charite dilexit illos pro quibus mortuus est Jo.xv. Maiorem hac dilectionem &c.sed mortuus est pro inimicis Roma.xv.ergo dilexit inimicos: z eadem ratione beati. Ulterius videt̄ q̄ in eis non sit ordo charitatis q̄tū ad se z proximū z propinquos z extraneos. Augustin⁹ in libro de vera religi. Perfecta charitas est vt plus potiora bona z minus minora diligamus.sed in patria erit perfecta charitas: ergo proximū meliorē se plus diligit aliquilibz q̄z seipm̄ z similiter extraneū q̄z propinquū fm carnem. Pin patria erit perfecta conformitas humane voluntatis ad deum.sed deus plus diligit meliorem: ergo et quis plus diligit meliorem q̄z seipsum. Pille plus diligitur cui maius bonū optatur.sed quilibet homo vult maius bonū meliori se q̄z sibi in patria:quia vnicuiq; vult bonū quod habet nec appetit alicui quod non habet: quia sic desideriū non esset quietatū: ergo plus diligit meliorem se q̄z seipsum. Sed contra.gloria perficit naturā.sed ordo

iste est a natura hominis progrediens vt homo se plus alte ro diligat. ergo ꝛ gloria hunc ordinem non auferet. ¶ Ꝑ si aliquis salutē suam negligeret pro salute alterius peccaret. sed in patria non erit aliquid inordinatum: ergo homo ibi semper plus diliget salutē suam ꝙ alterius: ꝛ ita plus ama/ bit se ꝙ alterū. ¶ Ulterius queritꝫ quē xp̄s plus dilexerat petrū vel ioannē. Et videtur ꝙ ioannē Jo. vlti. Uidit illum discipulū quē diligebat iesus sequentē. hoc autē non diceꝫ ꝙ illum tm̄ diligeret: ergo propter eminentiam dilectionis ad ipsum. ¶ Ꝑ dilectio in qua affect⁹ affectui vel signis di/ lectionis non respondet est dilectio similationis. cum ergo christus maiorē familiaritatē ioanni exhibuerit ꝙ petro: ꝛ eius dilectio nullo modo fuerit similata: videtur ꝙ ioannē plus petro dilexerit. ¶ Sed contra ·p̄uerbi. viij. Ego di/ ligentes me diligo. sed plus dilexit petrus vt patet Jo. vlti. ergo ꝛ plus diligebatur. ¶ R⁹ dicendū ad primā questio/ nē ꝙ inimici christi possunt accipi dupliciter. vel ꝙtū ad fi nalē exitū sicut dānati. vl̄ in actu vl̄ in p̄uisione diuina: vl̄ ꝙtū ad p̄sentē statū tm̄: sicut saulus tunc erat. Quantū er/ go ad primos inimicos est eadem ratio dilectionis in chri/ sto que in nobis ad illos quos scimus damnatos: quia na/ turam ipsoꝝ diligimus: ꝛ considerata natura tm̄ eis vitam eternā vellemus. sed considerata iusticia diuina ꝛ eoꝝ me/ ritis eis hoc non volumus: quia iusticiam diuinā plus dili gimus ꝙ eoꝝ naturā. ꝛ prima volūtas est voluntas antece/ dens. secunda est voluntas consequēs. ꝛ ita christus dilige/ bat inimicos qui erant damnati vel dānandi volens eis bo nū voluntate antecedente que nō semper impletur etiā dei volūtas antecedens. sed nō consequēte sicut nec deus. ꝛ ea/ dem ratio est de alijs beatis ꝙtū ad illos qui actu sunt dam nati. Sed de damnādis forte nesciūt de omnibus qui sunt: sed ꝙtū ad alios inimicos fm̄ p̄sentē statū tm̄ diligebat: ꝛ ad eos bona operabatur: quia p̄o eis mortē subijt. Et per hꝫ patet responsio ad obiecta. ¶ Ad secundam questionē di/ cendum ꝙ circa hoc est duplex opinio. Quidam dicūt ꝙ in patria erit deus oīa in omnib⁹ mens tota in deum quiescēs totā rationē dilectionis habebit deū. ꝛ ideo deū sup omnia diliget: ꝛ alios tāto plus quanto erūt deo p̄proximiores etiā alios plus ꝙ se si sunt meliores. Sed illud nō videtur ratio nabiliter dictū: quia vnusquisq; tantū amabit deo frui q̄n/ tum diliget deum. vnde cuꝫ deū super omnia diliget super omnia volet deo frui. ꝛ iō frui deo plus optabit sibi ꝙ alij. vnde videtur ꝙ magis se ꝙ alium diliget. ¶ Ꝑ affectus di/ lectionis nō quiescit in aliquo nisi in p̄prio obiecto. sicut autē p̄priū obiectū amoris est bonū: ita p̄priū subiectū amoris istius hominis est bonū istius: vnde ꝛ deuꝫ summe diliget inquantū est summū bonū suū. vnde non oportet ꝙ tantoaliquē plus diligat q̄nto est simpliciter deo p̄primior: sed quanto est deo p̄rimior inquantū est bonū suum. Et ideo videt̄ probabilius quod alij dicūt ꝙ quilibet ibi plus diliget se ꝙ p̄rimū. Sed de comparatione propinquoꝝ ad extraneos credo ꝙ simpliciter loquēdo plus vnusquisq; diliget extraneū meliorē ꝙ cōsanguineū minus bonū: quia plus attēditur ordo dilectionis ꝙtū ad p̄proximitatē ad deū ꝙ ꝙtū ad p̄proximitatē ad seipsuꝫ q̄uis vtrūq; oportet ꝙ at tendatur. vnde de equaliter bonis plus diligit p̄proximiorē sed de inequalibus diligit meliorem. ¶ Ad primū igit̄ di/ cendū ꝙ intelligendum est ꝙ plus diligit magis bona que etiam sibi sunt magis bona: sicut bona spiritualia ꝙ corpo/ ralia. ¶ Ad secundū dicendum ꝙ in hoc ipso voluntas no/ stra voluntati diuine conformabitur ꝙ sequetur motuꝫ na/ turaliter sibi impositum a deo. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ voluntate consequēte vult maius bonum alteri ꝙ sibi: sibi autē intensius. sed volūtate antecedente vult sibi maius: sed hoc non impedit quietē desideriꝫ: quia hec voluntas nō est voluntas simpliciter sed conditionata: vel velleitas quedaꝫ ut quidam dicunt. ¶ Ad tertiā questionē dicendū ꝙ sicu/ dicitur petrus plus dilexit christum dilectione que ab ipso in membra diffunditur. sed ioannes plus dilexit dilectione que in christo fuit. Et ideo petro dominꝰ cōmisit curā mē broꝝ: ioanni autē curam matris que ad personam eius spe cialius spectabat. vnde ꝛ petrus a christo plus diligebatur ꝙtū ad affectum interiorem quia donū maioris charitatis erat ei tunc collatum. Sed ioannes magis diligebatur ꝙtū ad signa exteriorisꝫ familiaritatis. ꝛ hoc propter q̄ttuor cau/ sas. Primo quia per ioannē significatur vita contemplati/ ua que familiariorem habet deum ꝙuis actiua sit fructuo/ sior ꝛ laboriosior que significat in petro. Secundo propter etatem: quia iuuenis erat. Tertio propter castitatem. Quar to propter ingenitam mansuetudinē. Et per hoc patet solu/ tio ad obiecta: quia vterq; plus diligebat ꝛ quodāmō plus diligebatur.

Ad quartum sic proceditur. videtur ꝙ sciētia quam mō habemus totaliter tolletur. prima Lozin. xiij. Scientia destruetur, sed accidens quod destruit̄ totaliter tollitur: ergo scientia totaliter tolletur. ¶ Ꝑ fides est magis spiritualis ꝙ scientia. sed fides tollet̄: ergo ꝛ sciē tia. ¶ Ꝑ consideratio scientie est de delectabilibus maxi/ me. si ergo scientia hic acquisita remanet aliq̄s magnus cle/ ricus plus habebit de gaudio ꝙ aliqua vetula que erit ma/ ioris charitat⁹: quod esse videtur impossibile. ¶ Ꝑ illi qui sunt in patria cognoscunt omnia quoꝝ scientiam habue/ runt: ꝛ multo plura ꝛ meli⁹ in verbo. si ergo scientia non est nisi ad cognoscendū frustra in eis preterita scientia remane ret. ¶ Ꝑ habitus ordinat ad actum: ergo vbi actus non re/ manet neq; habitus remanere potest: quia frustra remane/ ret. sed actus sciētie qui modo est non remanebit in patria: quia consideratio scientiarū est in intelligendo cum fantas/ mate non solum in accipiendo scientiam: sed etiam in con/ siderando ea q̄ aliquis iam didicit. Unde leso organo ima/ ginationis impeditur operatio intellectus etiā in alijs que prius sciebat: ergo nec sciētia remanebit. ¶ Ꝑ scientia quā nunc habemus consideratio est collatiua. Sed iste modus conferendi non erit in patria: quia tunc sequeretur ꝙ esset ibi studium ꝛ disputatio: quod est absurdum. ergo scientia hic acquisita non remanebit in patria. ¶ Sed contra. Ma gister in prima distinctiōe secundi dixit: ꝛ philosophi etiaꝫ plures dicunt ꝙ anima posita est in corpore vt scientijs per/ficiatur. sed frustra poneretur ad hoc nisi post corpus ei sci/ entia remaneret: ergo scientia remanebit. ¶ Ꝑ constat ꝙ il li qui sunt in inferno aliquid cognoscūt esse de his q̄ prius cognouerunt: sicut patet de diuite qui suoꝝ memoriam habebat. sed eis non addetur alia cognitio ꝙ hic habuerūt ergo prior sciētia in eis remanebit. ¶ Ꝑ si scientia destrua/ tur cum corpore erit bonum temporale. ꝛ ita studium scien tie computabitur in sollicitudines rerū temporaliū: quod videtur absurdum. ¶ R⁹ dicendū ꝙ in scientia quam mō habemus est tria considerare. s. habitum actum ꝛ modum agendi. Modus autem agendi est vt intelligat cum fantas/ mate: quia in statu vie verum est quod dicit philosophus in tertio de anima ꝙ nequaq; sine fantasmate intelligeret anima non solum quantum ad acquirendam scientiam sed etiam quo ad cōsiderationē eoꝝ que quis iam scit: quia fantasmata se habent ad intellectum sicut sensibilia ad sen/ sum. actus autē scientie p̄prius est vt cognoscat conclusio nes resoluendo eas ad principia prima per se nota. habitus autem est quedam qualitas hominem habilitans ad hunc actum. Modus autē intelligendi predictus accidit huma/ ne anime ex duobus. Uno modo ex hoc ꝙ anima humana est vltima fm̄ nature ordinez in gradibus intellectus. vnde se habet intellectus eius possibilis ad omnia intelligibilia: sicut se habet materia prima ad omnes formas sensibiles. ꝛ p̄propter hoc non potest in actum exire prius ꝙ recipiat re/ rum species: quod fit per sensum ꝛ imaginationem. Alio modo ex hoc ꝙ est forma corporis. vnde oportet ꝙ opera/ tio eius sit operatio totius hominis. ꝛ ideo cōmunicat ibi

cōptis non sicut instrumentū per quod operetur: sed sicut repzesentans obiectum scilicz fantasma. ⁊ inde contingit q̄ anima non potest intelligere sine fantasmate etiam ea que pri⁹ nouit. In anima ergo separata a cozpoze remanebit natura anime: sed non remanebit vnio ad cozp⁹ in actu. ⁊ ideo ea considerata in natura sua tantum non indigebit fantasmatibus quantū ad cōsideratiōē eoz que pri⁹ sciuit. Sed solum quantum ad considerationem eozum que de nouo debet scire. ⁊ ideo ea que prius sciuit poterit considerare nō quidem vtendo fantasmate: sed ex habitu scientie prius habito. ea vo que ante nesciuit non poterit scire nisi quatenus ex his que scit elici possunt: vel inquantuz alie species ei diuinitus infunduntur. dicere enim q̄ sm id quod modo anima habet in natura sua nō possit intelligere sine cozpoze aliquo modo est valde familiare illis qui ponunt animam cum cozpoze deficere: quia vt dicitur in primo de anima: si nulla operationum quas habet potest esse sine cozpoze nec ipsa sine cozpoze esse posset: cum operatio naturalis consequatur naturam. In actu autem scientie predicta duo considerantur. s. motus inquisitionis ⁊ rationis discurrentis: ⁊ terminus scilicet certitudo qui habetur de conclusionibus sm q̄ iam sunt reducte in prima principia. motus autem ille imperfectionis est quantum ad necessitatem discurrendi vt causetur certitudo. ⁊ ideo beatis non remanebit actus scientie quantum ad necessitatem motus: sed quantum ad certitudinem tantuz. ⁊ ideo videtur dicendum sm q̄ quidam dicūt q̄ in patria quantum ad animas separatas erit alius modus intelligendi: quia sine fantasmate considerabūt. sed post resurrectionem poterit esse vterq̄ modus inquantum anima non subiacebit cozpoz sed ex toto ei dominabitur. actus autez mutabitur quia remanebit quantum ad terminum sed non quantum ad discursum in sanctis. In damnatis autem non est remotum quin etiam collationis necessitas remaneat. ⁊ ideo remanet habitus scientie quantum ad substantiam. dicere enim q̄ habitus remaneat ⁊ actus nullo modo videtur absurdum: quia habitus nihil est aliud q̄z habilitas ad actum. ¶ Ad primum igitur dicendum q̄ destruetur scientia quantū ad modum: ⁊ quantum ad actum mutabitur. sed quantum ad habitum remanebit vt dictum est. ¶ Ad secundum dicendum q̄ modus imperfectionis est essentialis fidei: ⁊ de ratione eius. sed modus cognoscendi per fantasmata non est de ratione sciētie: sed accidit ei ex conditione subiecti. ¶ Ad tertium dicendum q̄ nō est inconueniens q̄ ille qui habet minozem charitatem habeat plus de gaudio quantum ad aliquem actum cum tamē habeat minus gaudium de deo quod est premium essentiale. ¶ Ad quartum dicendum q̄ cognoscere aliquid pluribus modis non est frustra: sicut etiam christus habuit scientiaz naturalium rerum que in verbo cognoscebat. ¶ Ad quintum dicendum q̄ ille modus cognoscendi accidit sciētie ex statu eius in quo est. non enim fantasma est obiectum propinquum ⁊ proprium intellectus cum sit intelligibile in potentia non in actu: sed species intellecta est per se obiectum eius. ¶ Ad sextum dicendū q̄ non erit actus scientie quantum ad discursum sed quantum ad terminum certitudinis. ¶ Et preterea non oporteret ibi esse studium vel disputationem quantum ad bonos: quia omnium illozum que cōsiderare vellent in verbo cognitionem possent accipere: vel per illuminationem superiozum habere. Damnatis autem non vacabit disputare penarum pondere pressis. ¶ Charitas autem que deseri potest. Verum est si posset deseri propter debilitatem amozis: vt scilicz aliquis minus diligeret deum q̄z rem illam pro qua tunc peccat: tunc enim non esset vera charitas. ¶ De perfecta intelligitur. Perfecta dicitur que est in confirmatis vel in via vel in patria. vel intelligitur non q̄ possit amitti sz qz difficile est q̄ amittat.

DISTINCTIO .XXXII.

De charitate dei.

Premissis adicienduz est de dilectione dei qua ipse diligit nos que non est alia q̄z illa qua diligimus eū. Dilectio autē dei diuina vsia est. eadēq̄z dilectione pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus se diligunt ⁊ nos: ut supza disseruimus. Cūq̄z dilectio sit imutabilis ⁊ eterna: aliū tamen magis aliū vo minus diligit. Vnde Aug⁹. Incomprehensibilis est dilectio atq̄z imutabilis q̄ deus in vnoquoq̄z nostrū amat quod fecit: sicut et odit quod fecimus. Aliro igit ⁊ diuino modo etiā quādo odit diligit nos. Et hoc quidē in omnib⁹ intelligi potest. Quis ergo digne possit loqui quātū diligat mēbza vnigeniti sui: ⁊ q̄nto amplio⁹ vnigenitū ipsum? De ipso etiam dictū est Nihil odisti eoz que fecisti. Ex his percipit q̄ deus omnes creaturas suas diligat. quia scriptū est Nihil odisti eozū que fecisti. Et iterū: Vidit deus cuncta que fecerat: ⁊ erant valde bona. Si omnia que fecit bona sunt: ⁊ omne bonū diligit: omnia igit diligit que fecit: et interea magis diligit rationales creaturas: ⁊ de illis eas amplio⁹ q̄ sunt membza vnigeniti sui: ⁊ multo magis ipsum vnigenitum.

¶ Ex q̄ intelligētia dicit deus magis uel min⁹ diligere hec uel illa.

Cum autē dilectio dei imutabilis sit: ⁊ ideo non intēdit uel remittit. Si queri q̄ sit rō dicti cū dicit magis uel min⁹ diligere hoc q̄z illud. ⁊ cū dicit de⁹ oia diligere dicim⁹ dilectiōnē dei sicut pacem dei exuperare oēm sensum humanū ut ad tāte altitudinis intelligentiā vix aliquatenus aspiret human⁹ sensus. Potest tū sane intelligi ea rōne dici oia diligi a deo q̄ fecit: quia oia placent ei. oia approbat inq̄ntū opera ei⁹ sunt. nec tūc pri⁹ uel amplio⁹ placuerūt ei cū facta sunt: sz anteq̄z fierent: imo ab eterno oia placuerūt ei: nō min⁹ q̄z postq̄z esse ceperūt. Qō vo rōnales creaturas. i. homines uel angelos alios magis alios min⁹ diligere dicit nō mutabilitatē charitatis ei⁹ significat: sz q̄ alios ad maiora bona alios ad minora dilexit alios ad meliores vsus alios ad min⁹ bonos. Oia enī bona nostra ex ei⁹ dilectione nobis pueniūt. Electos ergo ali⁹ magis ali⁹ min⁹ dilexit ab eterno: ⁊ diligit etiā nūc: qz alijs maiora aliis minora ex dilectione sua preparauit bona: aliisq̄z maiora ⁊ aliis minora bona cōfert in tpe. vnde magis uel min⁹ dicit hos uel illos diligere.

¶ Qō duob⁹ modis inspiciēda est dilectio dei.

Considerat enī duobus modis dilectio dei sm essentiam ⁊ sm efficientiam. nō recipit magis ⁊ minus sm essentiā: sed tm̄ sm efficientiā: ut magis dilecti dicant quibus ex dilectione ab eterno maius bonū preparauit ⁊ in tempore

tribuit. ꝛ minus dilecti quibus non tantum. Unde est etiam ꝙ aliqui qñ conuertunt ꝛ iustificant dicũ tur tunc incipere diligi a deo: non ꝙ deus noua dilectione quẽquã possit diligere: ĩmo sempiterna dilectione dilexit ante mũdi constitutionẽ quoscũq; diligit. sed tũc dicunt incipere diligi ab eo: cũ eterne dei dilectionis sortiant effectũ. s. gratiam in presenti: uel gloriam in futuro. Unde Augu. Absit ut deus temporaliter aliquẽ diligat quasi noua dilectione que in ipso ante non erat: apud quẽ nec preterita trãsierũt: ꝛ futura iam facta sunt. Itaq; oẽs sanctos suos ante mũdi constitutionẽ dilexit sicut predestinauit. Sed cũ conuertunt ꝛ inueniũt illuz tunc incipere ab eo diligi dicunt. ut eo modo dicatur quo potest humano affectu capi quod dicitur: Sic etiam cuz iratus malis dicitur ꝛ placidus bonis: illi mutantur: non ipse. ut lux infirmis oculis aspera: firmis lenis est: ipsorũ. s. mutatione: sua nõ Ita cũ aliquis per iustificationẽ incipit eẽ amicus dei ipse mutatur: non deus.

¶ Si quis magis uel minus diligat a deo uno tẽpore ꝙz alio.

Sic queritur de aliquo uno utruz magis diligatur a deo uno tempore ꝙz alio: distinguenda est dilectionis intelligẽtia. Si enĩ referatur ad dilectionis effectũ concessibile est. Si uo ad dilectionis essentiã: inficiabile est.

¶ Si deus ab eterno dilexit reprobos.

Ad reprobis uo qui preparati nõ sunt ad uitam sed ad mortẽ: si queritur utrũ debeat concedi ꝙ deus ab eterno dilexit eos. Dicimus de electis solis simpliciter hoc esse concedendum ꝙ deus ab eterno eos dilexit quos ad iustitiã ꝛ coronam preparauit. De non electis uo simpliciter est concedendũ ꝙ odio habuit. i. reprobauit. sicut legit Jacob dilexi Esau odio habui. Sed nõ est simpliciter inteligendũ ꝙ dilexit ne predestinati intelligantur: sed cum adiectione dilexit eos inquantũ opus eiꝰ futuri erant id est quos ꝛ quales eos facturus erat.

¶ Postq̃ determinauit magister de dilectione charitatis qua diligimꝰ deũ: hic determinat de dilectione qua deus diligit nos. Et diuiditur in partes duas. In prima ostendit quõ deꝰ omnẽ creaturã diligit. In secunda mouet questionẽ de reprobis quos diligere non uidetur: ibi De reprobis uo ꝛc. Prima in duas. In prima determinat de dilectione dei ſm ꝙ absolute dicit creaturã diligere. In secũda determinat de gradibus diuine dilectiõis ſm ꝙ unũ plus ꝛ aliũ minus dicit diligere: ibi Cũ autẽ dilectio dei ꝛc. Et diuiditur hec pars in duas. In prima determinat de ordine diuine dilectionis q̃tũ ad diuersos. In secũda q̃tũ ad eundem ibi Si uo querit ꝛc. Circa primuz tria facit. Primo mouet questionẽ. Secũdo determinat eã ibi: Põt tũ sane ꝛc. Tertio cõfirmat solutionẽ ibi: Cõsiderat enĩ duobꝰ modis ꝛc.

¶ Questio Prima.

Hic querunt quinq;. Primo utrũ deꝰ creaturã diligat. Secundo utrũ omnẽ creaturã. Tertio utrũ ab eterno. Quarto utrũ equaliter omnia. Quinto ꝺd plus ꝛ quid minus siue equaliter.

Ad primũ sic ꝓcedit. videt ꝙ deo nõ competat creaturã amare. Amor enĩ quandã passionẽ animi importat. sed alie passiones animi ut ira ꝛ huiusmodi nõ sunt in deo nisi ſm effectum ꝛ per similitudinem: ergo nec amor est in ipso. ¶ Ꝑ inter multũ distantia non potest eẽ amor: unde amici non optant amicis maxima bonoꝝ ne amicicia dissoluat ut pbs dicit in. ix. ethi. sed nulla est tanta distantia quãta creatoris a creatura: ergo nõ potest esse amor dei ad creaturã. ¶ Ꝑ amor transfert amantẽ in amatũ ut uiuat iam uita amati ut dicit Dio. in li. de di. no. sed deus nõ trãsfertur in aliquid aliud cũ sit ĩmobilis: ſz omnia ad se trahit: ut dicitur Jo. xij. ergo ipse non amat creaturã. ¶ Ꝑ amans quodãmõ subijcit amato inquantũ affectus amantis amato informat ut supra dictũ est. sed deus nullo modo creature subijcit: ergo nullo modo amat creaturam. ¶ Ꝑ ois nostra perfectio a diuina perfectione exemplatur. sed ois uirtus perfectio mẽtis est: ergo cũ quedã alie uirtutes non sint in deo: ut temperãtia ꝛ huiusmodi: uidetur ꝙ nec charitas. ¶ Sed cõtra. sicut essentia sua est causa omnis bonitatis in creatura. ſz deus cognoscẽdo essentiã cognoscit omnia que ab ipsa exẽplantur. ergo amãdo bonitatem suam amat omnia que ab ipsa bonitatẽ ꝑticipant. ¶ Ꝑ Jo. iij. Sicut deus dilexit nũdũ. ¶ Ꝑ Dio. dicit ꝙ diuinus amor nõ permisit ipsum sine germine esse. ¶ R.ᵒ dicendũ ꝙ uniuersi habenti cognitionẽ amabile est ꝓpriũ bonũ non solum amore naturali sed amore animali siue intellectuali. unde cũ in deo sit sua perfecta cognitio amat suam bonitatẽ. bonũ autẽ alicuiꝰ non solũ dicitur ſm hoc ꝙ in ipso est. sed ſm ꝙ in alio est per similitudinẽ. unde cũ bonitas que est in creatura sit similitudo diuine bonitatis: sequitur ꝙ ipse creaturaz diligat. ¶ Ad ꝓmũ igit dicẽdũ ꝙ passiones quedam important in sui ratione aliquã materialẽ transmutationẽ. ꝛ ideo non possunt transferri in deũ nisi per similitudinẽ sicut ira. ꝛ similiter ille que important defectũ ut tristitia: ꝛ etiam ira ſm ꝙ ex tristitia causat. Quedam uo passiones sunt que de ratiõe sui non important aliquid materiale uel aliquẽ defectum sicut delectatio. unde etiam in operatiõe intellectuali delectatio est non solum in corporali operatione ut pbs probat in. vij. ethi. ꝛ propter hoc delectatio in deo potest poni: non quidẽ ut passio sed operationem suam simplicẽ: ꝛ sine motu consequens ꝙ modũ intelligẽdi. uñ pbs dicit in. vij. ethi. ꝙ deus simplici gaudet operatione. ꝛ sil'r etiã de amore dicendum est. ¶ Ad secundũ dicenduz ꝙ inter multũ distantia bene potest esse amor sed non amicicia: quia non conuersant simul: quod est ꝓpriũ amicicie. Deus autẽ q̃tus in infinitũ distet a creatura: tamen operat in omnibꝰ ꝛ in omnibꝰ est. ꝛ ideo põt saluari etiam ratio amicicie. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ amor ois trãsfert quodãmõ amantẽ in amatũ: sed diuersimode. uno modo ſm ꝙ amãs trãsfertur in participandũ ea que sunt amati. alio modo ut cõmunicet amato ea q̃ sunt sua. Primo ergo modo deus non transfert in amatuz: quod est creatura. sed secũdo modo inq̃ntũ bonitatẽ suã ei cõicat. ꝛ sic dicit Dio. iiij. ca. de di. no. ꝙ etiã ipse deꝰ est per amorem extasim passus. ¶ Ad quartũ dicendũ ꝙ potẽtia passiua informat ex obiecto suo. ſz potẽtia actiua ponit forma suã circa obiectũ: sicut pz de intellectu agente ꝛ possibili Unde sicut intellectꝰ diuinꝰ nõ informat rebꝰ q̃s cognoscit ꝑ eẽntiã suã: ita nec uolũtas eiꝰ informat rebꝰ q̃s amat: qz eas ꝑ bonitatẽ suã amat: ꝛ amando cõicat eis suã bonitatẽ. ¶ Ad q̃ntũ dicendũ ꝙ uirtutes q̃ hñt materiã determinatã circa actus ꝛ passiones corporales: uł q̃ importãt aliquẽ defectũ sicut fides nõ pñt habẽ exẽplar in natura diuina: ita. s. ꝙ ille ũtutes in deo sint. ſz hñt exẽplar in ĩtellectu diuino siẽ hñt reliq̃ res mãles. ꝛ iõ cũ charitas nullũ defectũ nec aliqõ mãle ipoztet inueniẽ in deo ꝓe quibusdã alijs virtutibꝰ.

Ad secundũ sic procedit. videtur ꝙ deus nõ diligat omnẽ creaturã. quicq̃d enĩ deꝰ diligit ex charitate diligit. sed creature irrationales non diliguntur ex charitate ut supra dictũ est. ergo eas deus non diligit. ¶ Ꝑ

sicut dicit philosophus in .viij. etbi. creature inanimate nō diligunt nisi amore concupiscētie: sicut patet de vino. sz de⁹ non diligit amore cōcupiscentie: quia ipse bonorū nostrorū nō eget: ergo creaturas inanimatas nullo mō diligit. ¶ P dilectio est causa electionis. sed deus non oēs etiā boīes eligit: ergo non oēs diligit. ¶ P quicūq; diligit aliquid vult ei bonū. sed deus nō vult reprobis bonū quod est perfectū bonū. s. vitā eternā: quia si vellet haberent: ergo deus nō diligit omnē creaturā. ¶ P non potest esse eiusdem ad idem amor z odiū. sed de⁹ aliquā creaturā odit Malach. j. Esau odio habui. ergo non omnē creaturā diligit. ¶ Sed cōtra. Sapi. xj. Diligis omnia que sunt: z nihil odisti eorū que fecisti. ¶ P Dio. dicit q; etiā amor diuinus mouet superiora in prudentiā inferiorū. sed deus habet prouidētiā de oīb⁹ ergo ipse omnia diligit. ¶ P Gen. j. dicit Vidit deus cuncta que fecerat z erant valde bona. Et Aug⁹. dicit q; per hoc significat q; omnia approbauit. sed nihil approbat nisi qđ amat: ergo deus oīa amat. ℟° dicendū q; amicicia sicut dictū est addit aliquid supra amorē: quia ad rationē amoris sufficit q; homo velit bonū quodcūq; alicui. ad rationē aūt amicicie oportet q; aliquis velit ei hoc bonū quod vult sibi vt. s. velit conuersari cū ipso z coniuere in illis q̄ maxime amat. Sic ergo de⁹ cōiter loquēdo de dilectione diligit oīa inq̄ntū vult eis bonū aliquod. s. nāle ipsorū. sz bonū quod ipse sibi vult. s. visionē sui z fruitionē qua ipse beat⁹ est vult qđē omni creature rōnali volūtate antecedente. sed volūtate cōsequēte solū electis: que est voluntas simpliciter. z ideo solos electos diligit amore amicicie. alia aūt diligit amore cōiter dicto inq̄ntū sunt bona. ¶ Ad primū ergo dicendū q; deus oīa. i. creaturas irrōnales ex charitate diligit: nō sic charitatē hīs ad illa: sed sicut ordinans ea ad illa ad q̄ charitatē habet. ¶ Ad secundū dicendū q; q̄uis nos non diligamus creaturas inanimatas amore beniuolentie: qz eorū bonū nō est a nobis: deus tñ eas diligit amore beniuolētie: qz p hoc q; eis bonum vult sunt: z bone sunt. tñ deus q̄uis nō amet aliq̄d in concupiscēdo sibi: amat tñ in cōcupiscēdo alteri vt nō fiat vis in verbo concupiscētie qui anxietatē non proprietatē desiderij importat. ¶ Ad tertium dicēdū q; dilectio amicicie est illa q̄ electionē causat: z hāc nō hz ad oīa. ¶ Ad quartū dicendum q; deus oīb⁹ creaturis irrōnalib⁹ vult bonū eis proportionatū: z cui⁹ sunt capaces. z ideo simpliciter loquēdo pōt dici q; de⁹ eas diligat. sz reprobis volūtate cōsequēte fm quā simpliciter dicit aliq̄d velle vult qđē bonū nature: nō aūt bonū cui⁹ sunt capaces. s. grē z glie nisi volūtate antecedente. z iō n ō est dicendū q; diligat de⁹ eos simpliciter: sz fm qđ. s. inquantū sunt creature. ¶ Ad quintū dicendū q; non odit reprobos inq̄ntū creature sue sunt sz inq̄ntū mali sunt: quod ab ipso non est.

AD tertiuz sic procedit. videtur q; deus ab eterno nō dilexerit creaturas. dilectio enī nō est nisi boni. sed creature nō fuerūt bone ab eterno: ergo nō diligit eas ab eterno. ¶ P dilectio significat diuinā essentiā z connotat effectū in creatura. sz ea q̄ importāt effectū in creatura dicūt de deo ex tpe: sicut dñs z saluator z huiusmodi. ergo z diligē creaturas nō dicit de deo nisi ex tpe. ¶ P dilectio vnit amantē amato. sz res non potuerūt diūgi vel vniri deo anteq̄z eēnt: ergo nō poterāt amari ab eo ab eterno. ¶ P eorū q; sīlr se hñt est vna rō amoris. sed creature anteq̄z eēnt in nullo distinguebant: ergo nō erat in vno q̄re diligeret magis q̄z in alio: z ab eterno non dilexit electos nisi forte sicut alia. ¶ P amans vult eē amatū. sz de⁹ nō volebat eē creaturas anteq̄z eēnt: qz si voluisset eas eē fuissent: ergo non amabat eas anteq̄z eēnt. ¶ Sed contra. Epbe. j. Elegit nos ante mūdi cōstitutionē. sz electio erat ex dilectione: ergo etiā ab eterno dilexit creaturas. ¶ P Dio. dicit. iiij. ca. de di. no. q; diuin⁹ amor fuit causa q̄re res fecit: ergo amor rerū fuit in deo anteq̄z res eēnt: z ita ab eterno. ¶ P affectus boni sequitur cognitionē de bono. sed de⁹ ab eterno cognouit quicq̄d boni est in creatur⁹: ergo ab eterno dilexit creaturas. ¶ ℟° dicendū q; illa sola noīa ex tpe de deo dici pñt q̄ in principali significato important aliquid quod in deo fm rem nō est sicut ea q̄ important relationē dei ad creaturā in principali significato: vt dñs z huiusmodi. que quidē relatio fm rem est in creatura: sz in deo est fm rationē tm̄. sīlr ea q̄ importāt in principali significato actionē diuinā terminatam ad aliq̄d extra se: sicut causare z huiusmodi. amor aūt non importat in principali significato relationē sed operationē volūtatis cui⁹ operationes sicut z opationes intellect⁹ prime z ab eis elicite in operāte manēt: z nō trāseunt ad constituendū aliq̄d in exteriori materia. z ideo amor deo ab eterno cōuenit. ¶ Ad primū igit̄ dicenduz q; q̄uis creature ab eterno nō fuerūt bone in propria natura: fuerūt tñ bone in dei prescientia. ¶ Ad secundū dicēdū q; non connotat effectū in actu sz in habitu. z hoc est qz opationes aīe nō terminant ad aliq̄d extra operātē: vnde pñt extēdi etiā ad id qđ nō est in actu. ¶ Ad tertium dicendū q; amor non vnit fm rem semp: sed est vnio affectus: que quidē vnio pōt haberi etiam ad illud qđ est absens aut penit⁹ non existens. ¶ Ad q̄rtū dicendū q; q̄uis nō differēt fm id q; non erant in propria natura: tñ differentiā habebant in dei prescietia fm q; eorū diuersitates futuras prescibat. ¶ Ad quintū dicendū q; de⁹ volebat ab eterno creaturas eē: sz nō eas eē ab eterno sz fm ordinē siue sapiētie.

AD quartum sic proceditur. videtur q; deus oīa eq̄liter diligat: quia prudentia vt dicit Dio. est effectus amoris. sed eq̄liter est illi cura de omnib⁹ Sap. vi. ergo omnia equaliē diligit. ¶ P dilectio dei ad creaturas signat habitudinē ipsius ad creaturas. sed deus equaliter se habet ad omnia vt dicit pbs q̄uis omnia inequaliē se habeant ad ipm: ergo ipse equaliter omnia diligit. ¶ P sicut diligit omnia ita cognoscit omnia. sed equaliter cognoscit omnia: ergo equaliter omnia diligit. ¶ P idem actus non potest esse intensior z remissior nisi fm diuersas sui partes. sed eodem actu simplici diligit omnia: ergo non diligit vnū plus altero. ¶ P qua ratione diligit vnū plus altero: eadez ratiōe diligit aliquē q̄ncq; plus q̄ncq; minus: quia sicut vna res est melior altera ita idem fm diuersa tempora est melior seipso. sed deus non diligit aliquē q̄ncq; plus q̄ncq; min⁹: qz sic amor suus esset mutabilis: quod est impossibile. ergo nō diligit vnū plus altero. ¶ Sed contra. Proverbi. xvi. Universa propter seipsum operatus est dñs. Et similiter etiā dicitur q; omnia fecit propter hominē. sz illud propter quod aliquid fit plus diligitur: ergo deus magis diligit se q̄z alia z inter alia magis amat vnuz q̄z aliud. ¶ P charitas est boni inq̄ntū bonū: ergo magis bonū magis amat. ¶ P ordo charitatis est de perfectione ipsius. sz charitas dei perfectissima est: ergo fm ordinē diligit vnū plus alio. ¶ ℟° dicendū q; amor dupliciter mensuratur. Uno modo ex suo principio: z sic dicitur magis amari illud ad quod damnādū efficacius voluntas inclinatur. z sic deus equaliter omnia diligit: quia in dilectione sua respectu cuiuslibet rei habet infinitā efficaciam in diligendo. Alio modo ex parte obiecti fm quod dicit aliquis magis diligere illud cui vult maius bonū. z sic deus dicitur magis diligere vnū q̄z aliud inquātū vult ei maius bonū. z ex hoc etiā habet maiorē effectū in illo: quia voluntas eius est causa rerū. ¶ Ad primū ergo dicendum q; equaliter est ei cura de omnib⁹ ex parte sollicitudinis ipsius: sed ex nō parte eorū que eis prouident. ¶ Ad secundū dicendum q; dilectio non tm̄ importat id quod est ex parte dei: sed etiā id quod est ex parte creature cuiusmodi bonū prout est a deo volitū in dilectione dei includitur. Et ideo quia creature non se habent equaliter ad deum: nec possunt equaliter bonitatē eius participare: ideo non equaliter omnia diligit. ¶ Ad tertiū dicendū q; cognitio est fm motū rei ad animā: amor aūt fm motū anime ad res. z iō cognitio mensuratur tm̄ ex parte cognoscēt. s: sed amor est

ex parte vtriusq;.non enim dicitur magis cognoscere: quia maiorem rem inesse alicui cognoscit:sicut dicitur magis diligere cui maius bonū inesse vult.vnde non est simile de dilectione ⁊ cognitione. ¶ Ad quartum dicendū q; non dicitur magis diligere quia intensius diligit:sed quia maiꝰ bonū vult. ¶ Ad quintū dicendū q; ꝯtū ad affectū dilectiōis semper eundem equaliter diligit: quia semper vult ei idem bonū finaliter ꝯtuis nō velit q; semp habeat eq̄le bonuz vel idem, ⁊ ideo ꝑm effectū nō est equalis.

AD quintū sic proceditur.videt q; diligat plus iustū prescitū ꝯ peccatorē predestinatum ꝑ Prouerbi.ix. Ego diligētes me diligo.sed iste peccator predestinatus nō amat deū quē amat iustus prescitus: ergo plus diligit iustū prescitū ꝯ peccatorē p̄destinatū. ¶ ꝑ magis bonū deus magis diligit.sed iste iustus est magis bonū ꝯ ille peccator: ergo magis a deo diligit. ¶ ꝑ in lra dicit q; magis diligit membra vnigeniti sui ꝯ alios.sed peccator p̄destinatus non est membrū xp̄i:ergo minꝰ a deo diligit ꝯ iustus prescitus qui est membrū xp̄i. ¶ Sed contra.dilectio causa est electionis.sed peccatorē predestinatū deus elegit: ergo magis diligit eū ꝯ iustū prescitū quē non elegit. ¶ ꝑ illū magis diligit cui maius bonū vult.sed peccatori predestinato vult maius bonū:quia vitā eternā:ergo magis eum diligit. ¶ Ulterius videtur q; magis diligat penitentē ꝯ innocentē:quia gaudiū ex amore consequit.sed plus gaudet de penitēte vt patet Luc.xv.ergo plus eum amat. ¶ ꝑ vbi homo magꝭ operat magis diligit. ꝓpter qō vt ꝑhs dic matres plus diligunt filios ꝯ patres.sed deus plus operat ad salutē penitentis ꝯ innocentis:ergo plus eū amat. ¶ ꝑ affectus amoris ex effectu pensatur.sed maior amoris effectus videtur reuocare inimicū ad amiciciā ꝯ amicū in amicicia conseruare:ergo plus diligit penitentē ꝯ innocentem ¶ Sed cōtra.quod est diuturnius est magis eligendū ⁊ diligendū.sed bonū innocētis est diuturni?: ergo magis diligitur a deo. ¶ ꝑ supra dictū est q; resurgēs nunc̄ redit ad tantam dignitatē ꝯtuis redire possit ad tantā caritatē: ergo deus plus diligit innocentē ꝯ penitentē. ¶ Ulterius videt q; diligat plus hominē ꝯ angelū:qz nunc̄ angelos apprehendit:sed semen abrae apprehendit ꝑ hebre.i.et sic plus fecit pro hominibꝰ ꝯ pro angelis: ergo magis diligit eos. ¶ ꝑ homines pluribus modis sunt membra christi ꝯ angeli.s.ꝯtū ad conformitatē nature.sed membra christi magis diligit vt in littera dicitur:ergo boēs plus diligit ꝯ angelos. ¶ ꝑ homines supra angelos collocauit.s.xp̄m ⁊ beatam virginē:ergo plus homines angelis diligit. ¶ Sed cō tra.dilectio causatur ex conueniētia amati cū amato.sed angeli sunt similiores deo vt dicit Greg.ergo angelos plus diligit. ¶ ꝑ angelis in principio vel quasi glozią contulit: nō autē hominibꝰ: ergo angelos magis boibꝰ diligit. ¶ Ulteriꝰ videt q; magis diligat humanū genus ꝯ christū:quia ipsum pro redemptione humani generis dedit vt patet Jo. iij. ¶ ꝑ bonū cōmune est diuinius ꝯ bonū vniꝰ.sed bonū humani generis est bonū cōmune:bonū autē christi est bonū vnius singularis persone:ergo plus diligit humanū genus ꝯ xp̄m. ¶ Sed cōtra.per christū totū genus humanū fit deo acceptū:ergo christū magꝭ diligit. ¶ ꝑ datus est ei spiritus non ad mensurā:ergo plus eū diligit. ¶ Ad primū dicendū q; deus simpliciter loquēdo maius bonū vult peccatori predestinato ꝯ iusto prescito.sꝫ vt nūc vult iusto prescito. Hec autē determinatio vt nunc non cadit ex parte dilectionis:sed magis ex parte obiecti:quia dilectio dei non variatur per tempora.ab eterno,enī isti predestinato voluit maius bonum.vnde simpliciter concedendū est q; magis diligit predestinatū ꝯ prescitū. Et per hoc patet responsio ad obiecta:quia procedunt vt nūc. ¶ Ad secūdam questionē dicendum q; ꝯtū ad bonū premij essentialis equaliter diligit penitentē ⁊ innocentē si equalem habeant charitatem:vel illum magis qui maiorem charitatez habet.sed ꝯtū ad premiū accidentale plus diligit innocentem ꝓpter dignitatē innocētie ad quā non potest puenire penitens. ¶ Ad primū igit dicendū q; ꝯtuis penitens resurgat in equali charitate:⁊ ita bonū quod sibi vult deus sit cēle consideratū in se:est tn̄ maius in opatione ad ip̄m cui datur. Sicut quāto aliq̄s est magis indigēs magis sibi impēsum reputat benefactū.⁊ ꝓpter hoc dicitur deus ⁊ angeli plus gaudere de ꝯuersione ei?:sicut hō plus gaudet de modico signo sanitatis alicui? infirmātis ꝯ de integra sanitate dum eam habebat. Uel dicēdū q; hic dicit ex hoc q; penitens frequēter magis humilis ⁊ feruens ⁊ cautus resurgit. ¶ Ad secundum dicendū q; deus non magis operat in eo cui de nouo infundit gratiā ꝯ in eo in quo eā cōtinuat: sicut nec sol illuminās aerē tenebrosum plus ꝯ cōtinuans lumen.nihil enī pōt subsistere nisi dei opatio ꝺtinuet in ipso. ¶ Ad tertium dicendū q; ꝯtuis sit magis respectu illi? qui liberat:non tn̄ est magis simpliciter. ¶ Ad tertiā questionē dicendū q; ꝯtū ad bonū nature plus diligit deꝰ angelū ꝯ hominē.sꝫ ꝯtū ad bonū glie se hn̄t vt excedētia ⁊ excessa qz quodā boēs plus:⁊ quodā angelos plus:⁊ quodā eq̄liter:qz boēs erūt eq̄les angel:⁊ quidā etiā sapiores angel ⁊ vnicuiq; ꝓpuidit ꝑm exigētiā nature ⁊ status sui. Et p hoc patet responsio ad obiecta: Nō enī plus diligit pater filium infirmū ꝯ sanū:quia ei impendit remedia q̄ nō impēdit sano. ¶ Ad quartā questionē dicendū q; xp̄m diligit nō solū plus ꝯ boēs sꝫ etiā plus ꝯ totā creaturā:nō solū ꝯtū ad diuinā naturā sꝫ etiā ꝯtū ad humanā inq̄ntū eam predestinauit ad maius bonū.s.advnionē diuine psone. ¶ Ad primū ergo dicēdū q; in hoc etiā q; xp̄s pro boib? fuit datus maximū bonuz ipsi xp̄o fuit ꝑm q; in hoc virtus sua manifestata fuit:⁊ causa fuit salutis humane:quod est sibi valde bonorificū. ¶ Ad secundū dicendū q; ꝯtuis sit singularis persona xp̄i:tn̄ est causa vniuersalis salutis humani generis:⁊ causa prestātioꝝ est causato. ¶ Dimissis adijciendū. Uidet q; ꝑ in primo libro determinare debuerit. Et dicendū q; etiaz in primo libro poni ꝺueniēter potuit inq̄ntū diuina dilectio est diuina essentia.⁊ hic poni cōgruenter pōt inq̄ntū est exemplar nostre dilectionis. Dilectio dei vsia est. Est enī essentia ⁊ dilectio in deo idem re:sed differt ratione tn̄ vt in primo libro dictum est.

¶ DISTINCTIO .XXXIII.

¶ De quattuor virtutibus principalibus.

POst predicta de quattuor virtutibus que principales uel cardinales vocant disserēdū est: q̄ sunt iustitia:fortitudo:prudentia ⁊ tēperātia. De quib? Aug. ait Justitia est in subueniendo miseris:prudentia in precauendis insidijs:fortitudo in pferēdis molestijs:temperātia in cohercēdis delectatiōib? prauis. De his dicit in libro sapiētie: Sobrietatē ⁊ prudentiā docet iustitiā ⁊ veritatē Sobrietatē vocat temperantiā ⁊ veritatē vocat fortitudinē. De virtutes cardinales vocant ut ait Piero. quib? in hac mortalitate bene viuit:⁊ post ad'eternā vitā puenit: Que in xp̄o plenissime fuerūt ⁊ sunt. De cuiꝰ plenitudine nos accepimus. In quo habuerūt vsus eosdē quos in patria hn̄t:⁊ quosdā etiā vie. verūtn̄ an be virtutes cū ipse in aio eē incipiant:q̄ cū fine illis priꝰ eēt:tn̄ animus erit:desināt eē cū ad eterna ꝑduxerint:nōnul

la questio est. Quibus dā visuz est eē desituras. z de trib⁹ quidē prudētia. s. fortitudine z temperātia cū hoc dicit non nihil videt dici. Justitia enī imortal' est: z magis pficiet in nobis q̄z eē cessabit: Cū beate viuem⁹ nature ꝓtēplatione diuine q̄ creauit oēs ce teraſqz instituit naturas q̄ nihil meli⁹ z amabili⁹ ē. Cui regēti eē subditū iustitie est. Et ideo imortalis est oīno iustitia. nec in illa btitudine eē desinet: sed talis ac tāta erit ut pfectior ac maior esse nō possit. Fortassis z alie tres virtutes prudentia sine vllo iā periculo erroris: fortitudo sine molestia tolerādo/ rum malor̄: temperātia sine repugnātia libidinū: erūt in illa felicitate: ut prudētie ibi sit: nullū bonū preponere deo uel equare: fortitudinis ei firmissi/ me coherere: temperātie nullo defectu noxio dele/ ctari. Quod vo nūc ait iustitia in subueniendo mi seris: q̄ prudētia in precauēdis insidijs: q̄ fortitu/ do in pferēdis molestijs: q̄ temperātia in coherce/ dis delectationib⁹ prauis nō erit ibi oīno vbi nihil mali erit. Ista igit virtutū opera huic mortali vite necessaria sicut fides ad quā referēda sunt in futu/ ro habebunt. Ecce aperte dicit Augus. q̄ predicte virtutes in futuro erūt: sed alios vsus tūc habebūt q̄z mō. Cui Beda consentit sup Exodū ita dicens: Colūne ante quas apprehensuz est velum potesta/ tes celi sunt quattuor eximijs virtutib⁹ preclare. i. fortitudine: prudentia: temperātia: iustitia: que ali/ ter in celis seruant ab angelis z aiab⁹ scis q̄z hic a fidelibus. Et ꝓsequēter assignat Beda vsus illarū virtutū sm presentē z futurū statū imitās Aug. in premissis assignationibus.

¶ Postq̄ determinauit magister de virtutib⁹ theologicis Nic determinat de virtutib⁹ cardinalib⁹. Et diuidit in par tes duas. In prima determinat de ipsis cardinalib⁹ virtuti/ bus sm se. In secunda ostēdit in quib⁹ eē habeant ibi: Que in xp̄o plenissime. Prima diuidit in tres. In prima enume rat eas. In secūda ostēdit actus earū ibi: De quib⁹ Aug. In tertia ostēdit qualiter cardinales dicantur ibi: De virtutes cardinales. Que in xp̄o tē. Dic ostēdit in quib⁹ sunt virtu tes cardinales. Et diuidit in duas partes. Primo ostendit quot sunt z fuerūt in xp̄o. Secūdo inq̄rit vtrū future sint in patria ibi: Uerūtā an he virtutes tē. Et circa hoc duo facit Primo mouet questionē. Secūdo determinat eā ibi Augu stinus autē. xiiij. li. de tri. ¶ Dic est triplex questio. Prima de virtutib⁹ moralib⁹ in cōi. Secūda de virtutib⁹ cardinali bus. Tertia de partibus earum.

¶ Questio Prima.

Qb Jrca primū querunt q̄ttuor. Primo de distinctiōe moraliū virtutū ab inuicē. Qualiter enī ab intelle/ ctualib⁹ z theologicis distinguāt supra. xxiij. di. di ctū est. Secūdo q̄rit de cā efficiēte earū vtrū sint. s. a nā vl' p infusionē: vl' p acquisitionē. Tertio de medio q̄b in eis req/ ritur. Quarto vtrū in patria euacuent.

Ad primū sic ꝓcedit. videt q̄ oēs virtutes morales sint vna virt⁹. Augu. enī dicit in li. de moribus eccle: Nihil virtutē eē affirmauerim nisi summū amorē dei. s. amor dei q̄ est charitas est vna virt⁹ vt ex dictis pz: g̃ oēs virtutes sunt tūn vna virt⁹. ¶ Ꝑ vbi est vnū formale nō pōt eē diuersitas nisi material'. s. oēs virtutes morales cōue niūt in vno formali: q̄z cōpletiuā rationē virtutis bnt sm q̄ intellectū z rationē accipiūt vt in. vj. ethi. dicit. ergo nō dif/ ferūt nisi materialiter: z nō differūt sm spēm. ¶ Ꝑ potētie apprehensiue magis diuersificant: vel nō min⁹ q̄ appetitiue: ergo z habit⁹ sil'r cū potētijs ꝓportionent. sed vnus ha/ bitus cognoscitiu⁹ est omniū que ad virtutes morales per/ tinēt sicut patet de sciētia morali: z de ipsa prudētia que est esse recta ratio agibiliū vt dicitur in. vj. ethi. ergo z virtutes morales nō debēt eē distincte sm speciē. ¶ Sed cōtra. p se accidētia sm speciē distinguūt ex sola differētia subiector̄ q̄ in eor̄ diffinitionibus ponunt. sed virtutes morales sunt etiaz in diuersis subiectis: cū quedā sint in rationali: quedā in cōcupiscibili: quedā in irascibili: z semp in eisdē: quia tē/ perātia nunq̄z est in irascibili z ceteris: ergo videt q̄ virtu/ tes morales specie distinguunt. ¶ Ꝑ plures forme vni⁹ spe/ ciei non pnt esse in eodē subiecto. sed plures virtutes mora/ les pnt eē in eodē etiā sm partē eandē aīe: sicut fortitudo z mānsuetudo sunt fil' in irascibili: ergo differūt specie. ¶ Ul teri⁹ videt q̄ alie virtutes morales a prudentia non distin/ guant. eor̄ enī que ex opposito diuidunt vnū non ponit in diffinitione alteri⁹. sed prudentia est recta ratio que ponit in diffinitione moraliū virtutum vt pz in. ij. ethi. ergo mora les virtutes a prudentia non distinguunt. ¶ Ꝑ ad virtutis actū non exigit nisi cognitio z operatio. sed totū hoc prudē tia facit: quia prudens non solū cognitiuus sed etiā actiuus est vt in. vj. z. vij. ethi. dicit: ergo idem quod prius. ¶ Ꝑ sic prudētia est recta ratio agibiliū: ita ars est recta ratio facti/ biliū vt dicit. vj. ethi. sed in factibilib⁹ nō distinguunt alia habit⁹ exequētes ab artib⁹ que sunt habit⁹ dirigētes: ergo nec in agibilib⁹ morales virtutes q̄ sunt exequētes sunt dis/ stinguēde a prudentia dirigēte. ¶ Sed cōtra. virtutes mo/ rales ab intellectualib⁹ distinguunt vt supra dictum est. s. prudentia est intellectualis virt⁹ vt in. vj. ethi. pz: ergo a vir/ tutibus moralib⁹ distinguit. ¶ Ꝑ habit⁹ distinguunt per actus. sed Aug. assignat aliū actū prudētie: z alijs virtutib⁹ moralib⁹ vt pz in lra: ergo distinguunt ab inuicē. ¶ Ulte rius videtur q̄ nec ab alijs tribus virtutibus in littera posi/ tis relique morales virtutes distinguant. pars enī nō diui/ dit contra totū: harū alie omnes partes esse dicunt a tullio: ergo ab eis non distinguunt. ¶ Ꝑ ꝓprietates reum spiri tualiū ex earū nominib⁹ inuestigant vt patet per Dionysiū. sed nomē temperātie temperiem z modū quendam impor/ tat. similiter autē nomē fortitudinis indeficientiā respectu difficilium. nomen autē iustitie equalitatē vel rectitudinē. vnde iustū equale dicim⁹ z quasi regulatū: vt ex. v. ethi. pa/ tet. cū ergo hec requirant in qualibet virtute morali videt q̄ alie virtutes morales ab istis nō distinguant nec ipse ab inuicē. ¶ Ꝑ omne peccatū non expellitur nisi per omnē vir tutē. sed per iustitiā expellit omne peccatū. vt patet in iusti/ ficatione impij: ergo ad min⁹ ab ipsa alie virtutes morales non distinguunt. ¶ Sed ctra. nihil est principale respectu suiipsius. sed he virtutes dicunt cardinales vel principales respectu aliarū: ergo ab eis distinguunt. ¶ Ꝑ habit⁹ distin guunt per actus z obiecta. sed istis virtutib⁹ assignant di/ uerse materie speciales vt infra patebit: ergo sunt speciales virtutes ab alijs z a se inuicē distincte. ¶ R.⁹ dicendum ad primā questionē q̄ cuz vnūquodq̄ quod est ad finē deter/ minet sm exigentiā finis potētie z habit⁹ qui ordinant ad act⁹ sicut ad vltimā perfectionē oportet q̄ sm actus diuer/ sos distinguant: sicut etiā potētie materie distinguūt p re/ lationem ad diuersas formas. non autē quelibet diuersitas actuū facit differentiā potentiarū z habituū: sed illa tm̄ que ex diuersitate obiector̄ a quib⁹ actus specificant sicut mot⁹ a terminis. solū autē illa differētia terminor̄ facit diuersaz speciem motus que attenditur sm illam rationē sm quam terminat motū. vnde q̄ descensus terminetur ad aquam vel ad terram non facit diuersam speciem motus localis: quia motus localis non erat ad terram vel aquam inq̄ntū huiusmodi sed inquantum deorsum sunt. Generationes autē dif/ ferunt sm speciem que terminantur ad formas aque z tere. et similiter obiecta diuersa nō diuersificāt actus sm speciē nisi sit diuersitas sm illam rationem sm quā est obiectum.

Uidere enim album ⁊ nigrū non sunt diuersi actus ſm ſpeciem: q⁊ vtrūq; est obiectū visus ſm vnā rōnem inquātū. ſ. sunt colorata visibilia actu per lucē. ⁊ inde cōtingit q; quāto aliqui habit⁹ vel potētie sunt immateriāliores tāto sunt vniuerſaliores ⁊ minus distinguūt: quia attendūt vniuerſaliorē rationē obiecti: sicut quinq; ſenſib⁹ ꝓprijs corresp̄ōdet vnus ſenſus cōmunis ⁊ vna imaginatio. ¶ Sciendū tamen q; cū plures habitus quādoq; sint in vna potentia aliqua diuersitas ſufficit ad distinguendū habit⁹ que nō ſufficit ad distinguendū potentiā: q⁊ potentia alio mō cōparat ad actū q̄ habitus. vnde ⁊ ſm alterā rōnē obiectū vtriq; respondet. Potentia enī est p̄ncipiū agendi absolute: ſed habitus est p̄ncipiū agendi ꝓmpte ⁊ faciliter. ⁊ ideo obiectum ſm illam rationē qua ſe habet ad actuz ſimpliciter respondet potētie: ſz ſm q; ſe habet ad facilitatem actus respondet habitui. Et ideo diuersitas materie vl obiecti in ordine ad ea que faciunt facilitatē in actu facit diuersitatē habitus ⁊ nō potētie. Et inde est q; in ſpeculatiuis diuersitas materie ſcōm q; est determinabilis per diuerſa media ⁊ p̄ncipia ex quibus est facilitas conſiderationis facit diuersas ſcientias: ſicut naturalis que est ex effectib⁹ ⁊ his que apparent ex ſenſu demonſtrat a mathematica differt q̄ circa ſuā materiā ex eiſdem p̄ncipijs ⁊ mediis procedere nō potest ſicut autem in ſpeculatiuis est p̄ncipiuz demonſtrationis ⁊ medium: ita fines ſunt in operatiuis vt dicit in. vij. Ethi. Ex eorum enī intentione procedim⁹ in ea que ſunt ad finez ſicut ex dignitatib⁹ in cōcluſiōes. ⁊ ideo ſcōm relationē ad finem omnes morales habitus diſtinguunt ex quo ꝓma ſumpta est differentia boni ⁊ mali: quia bonū importat finem. vt dicitur in. x. Metha. malum autē deordinationē a fine ⁊ ſcōm hoc virtutes a vicijs diſtinguunt ⁊ in virtutib⁹ vbi inuenitur diuerſa ratio boni ſūt diuerſe virtutes ſcōm ſpeciem. Bonum autē ad quod humane virtutes proxime ordinant est bonum rationis contra quā eſſe est malus hominis vt dicit Dionyſius in libro de diui. nomi. ⁊ quia nō in omnib⁹ materijs moralib⁹ eodē modo inuenit rationis bonū vt patet. ideo oportet diuersas virtutes morales esse ſpecie differentes. ¶ Ad ꝓmū igitur dicendū q; ſicut ſupra dictum est. Duplex est amor vnus naturalis ⁊ hic inuenitur in omnib⁹ virtutib⁹. Unde talis amor nō appropriatur charitati: ſz est cōmunis omnib⁹ virtutibus. ⁊ ſi de hoc amore loquit anḡ⁹. patet q; nō probat q; ſit tātū vna virt⁹. Alius aūt est amor aīalis qui ſm q; est in ſuperiori appetitu ⁊ gratuitus ad virtutē charitatis pertinet. ⁊ hic quidam amor inuenit in oīb⁹ virtutib⁹ nō quaſi idē per eſſentiā eis ſz inquātū participat ab ipſis ꝑut ſunt a charitate imperate. ¶ Ad ſecundū dicendū q; id q̄ est ratiōis ⁊ intellectus nō eodē modo participat in materijs oīuz moraliū virtutū cū in diuerſis materijs diuerſimode mediū rōnis recte inueniatur. ⁊ ideo talis materie diuersitas diuersitatē formē ⁊ ſpeciei cauſat: ſicut etiā accidit in naturalibus q̄ diuerſe materie nō ſunt ꝓportionate ad recipiendū formam vnius rōnis ¶ Ad tertiū dicendū q; in oībus moralib⁹ inuenitur vna ratio veri q̄ est verū contingens in hoīs actione conſiſtens. ⁊ ideo ad vnū actū cognoſcitiuū pertinēt. Inuenitur enim in eis ratio boni diuerſa ſm q; in diuerſis diuerſimode ordo ratiōis cōſtituitur. ⁊ ideo ex parte appetitiue oportet q; ſint diuerſi habitus qui dicuntur virtutes morales. ¶ Ad ſecūdā queſtionē dicendū q; ſicut ſpeculatiua ratio dicit esse recta ſm q; ſe cōformiter ad ꝓma p̄ncipia habet ita etiam ratio practica dicit recta ratio ſm q; ſe habet cōformiter ad rectos fines. Inclinatio autē ad finem ad appetitum pertinet. ⁊ ideo in. vj. Ethico. dicit q; veritas ⁊ rectitudo rationis practice est ſm q; ſe habet conformiter ad appetitū rectū. appetit⁹ aūt reſpectu alicui⁹ ē rect⁹ naturaliter ſicut reſpectu finis vltimi ꝓout quilibet nāliter vult eſſe felix: ſz reſpectu aliorū rectitudo appetit⁹ ex ratiōe cauſat ſm q; appetitus aliqualiter ratione participat vt in. ij. ethi. dicitur: ⁊ q⁊ prudentia facit rationē rectā. ideo ꝓter prudētiam requirunt alie virtutes morales que faciūt appetituz rectum in his in quib⁹ naturaliter rect⁹ non est: ⁊ quia bonum rōnis non eodē modo inuenitur in ipſa rōne ⁊ in his que rectitudinē rationis participatiue habent. ideo ſm ea que ꝓius dicta ſunt morales virtutes ſunt alij habitus ſm ſpeciē q̄ prudentia. ¶ Ad ꝓmū igit dicendū q; quādo aliqua cōdiuidunt equaliter recipientia cōmunis predicationē tunc vnū non ponit in diffinitiōe alterius: ſz quādo cōe predicat de eis per prius ⁊ posterius: tunc ꝓmum ponit in diffinitione aliarū: ſicut ſubſtātia in diffinitiōe accidentiū ⁊ ꝓpter hoc prudentia ponit in diffinitiōe aliorū virtutuz in qua per prius bonū rationis ⁊ per cōſequēs ratio virtutis inuenitur: quia prius ē q̄ est per eſſentiā q̄ est per participationē. ¶ Ad ſecūdū dicendū q; prudens est actiuus ad inueniendo ea que ad finē rectum perducūt: ſed ꝓter hoc oportet eſſe virtutes morales que faciant rectam intentionē ⁊ inclinationē in finem que etiā exigit ad hoc q; homo ſit actiuus. ¶ Ad tertiū dicēdū q; bonū artis conſiſtit in re exteriori que per actū artis ad perfectū perducit: ſed bonū moris cōſiſtit in ipſo operante. ⁊ ideo in artificialib⁹ dum mō alius opus bonū perficiat nō differt quātū ad rationē artis qualitercūq; operās ſe ſm volūtatē ad operandū habeat ſiue ſit firmus in ꝓpoſito vel delectabiliter operet aut nō Refert aūt quantū ad perfectionez virtutis moralis. Et ideo oportet eſſe in moralib⁹ habitus facientes appetitū rectum. non autē in artificialib⁹ ¶ Ad tertiā queſtionē dicēdū q; ſicut dictū est habit⁹ virtutū moraliū ex bono ratiōis diuerſificant quod quidē in ipſo rōnis iudicio eſſentialiter cōſiſtit quod ad prudentiā pertinet in his vero que per rationem diſponunt participatiue q̄ ad morales virtutes ſpectat. Moralē aūt materiam id est actus ⁊ paſſiones humanas ratio quantū ad tria ordinat ſiue diſponit primo ordinando ipſas paſſiones per actiones ſm ſe ꝑut eas ad mediū reducit ſm quandā cōmenſurationē: ⁊ ſic dicit moduz in eis ponere: q⁊ modus mēſurationē importat ¶ Secūdo ordinando ſubiectū ad ipſas actiōes ⁊ paſſiones. ꝓmo modo ordinatas vt ſcilicet homo firmiter inhereat his que ratio ordinauit. ¶ Tertio in ordine ad aliquid extra ad quod oportet actus noſtros ꝓportionari ſiue ſit finis ſiue alius bō ſiue quicquid extrinſecū ⁊ ſcōm hoc cauſatur rectitudo vel equalitas in virtute. hec igitur tria ſcilicet modus ⁊ firmitas ⁊ rectitudo in omnib⁹ virtutib⁹ moralibus inueniūt ſed in quibuſdā materijs virtutū bonū rationis attenditur precipue ſcōm vnū iſtorū. In quibuſdā vero ſm aliud ſm q; naturalis potentia quā perficit habitus virtutis magis deficit in hoc vel in illo. Unde tota intentio rationis ⁊ virtutis ad hoc fert vbi natura deficit: ſicut patet q; delectationes corporales ſunt nobis cōnaturales. Et ideo in his difficilimū est moduz tenere. ⁊ ꝓpter hoc virtus que est circa eas ſcilicet Temperātia precipue modū ſibi aſcribit. vnde ⁊ nomē accepit. ⁊ ſimiliter naturaliter homo mortez fugit. Unde ⁊ difficilimū ē in periculis mortis firmiter pſiſtere: Et ideo fortitudo que circa huiuſmodi est firmitatem ſibi aſcribit ⁊ inde noīat. Et ſiliter rectitudo p̄cipue in cōicationibus ad alterū querit. Et ideo iuſticia que circa has est a rectitudine nomē habz: ⁊ ſic ē etiā in alijs virtutib⁹ moralibus: q⁊ ſm ſpeciē diſtinguūt ꝑut bonū rōnis quātū ad aliquid p̄dictorū diuerſimode in eis inuenit ſm cōditionem ſue materie ¶ Ad ꝓmū igit dicēdū q; alie vtutes nō dicūt ꝑtes ſubiectiue earū vel integrales q̄ nō impedit earū diſtinctionē ab iſtis q̄ infra meli⁹ patebit. ¶ Ad ſecūdū dicendū q; iſte vtutes denominant ab hoc q̄ est p̄ncipale in eis. aliq̄d aūt est p̄ncipale in vno q̄ nō est p̄ncipale in altero vt ex dictis patz. ⁊ ideo nihil pḥibet eas eſſe diſtinctas. Ꝫ aduertēdū q; ſancti ⁊ pḥi inueniūt dupliciter loqui de iſtis vtutibus. qñq; ſm q; ſunt ſpeciales virtutes habētes determinatā materiā ſic q; tēperātie attribuūt delectatōes

venereas cohibere. qñq; aũt fm q; habent quandã generalitatẽ ꝑut illud a quo nomẽ accipiũt ⁊ in quo pfectio earuꝫ ꝑncipaliter cõsistit ad alias materias ⁊ vtutes trãsferẽ sicut cũ foztitudini attribuũt foztiter persistere nõ solũ in periculis moztis: sed etiam in quibuscũq; periculis: sed ꝓmiñ dicitur ꝓpꝛie scõm appꝛopꝛiate vel per reductionez. ¶ Ad tertiũ dicendũ q; iusticia quedã est generalis. quedam aũt spãlis. Specialis quidam est fm q; habet materiã determinatã cõicatiõis que ad alterũ sunt fm rõnẽ debiti: ⁊ sic ponit hic vna de quatuoꝛ cardinalib⁹ vtutib⁹. Alio mõ dr generalis ⁊ hoc dupliciter. Uno mõ fm q; est quedã habitudo recta ipsi⁹ aie ꝑut homo debito mõ ozdinat ⁊ in seipso ⁊ ad alia: ⁊ sic dr iustificari impius. Alio mõ ꝑut est idez qõ oĩs virt⁹rõne differẽs ꝑut actũ vtutis quis ozdinat ad bonũ cõie fm imperiũ legis qõ cõtingit in actibus oĩuꝫ virtutum vt pbus dicit. v. Ethi. ⁊ hoc infra melius patebit.

AD secũdũ sic ꝓcedit. videt q; vtutes mozales insint nobis a natura. Damas. dicit in. iij. li. naturales sũt vtutes. ⁊ naturaliter ⁊ equaliter insunt oib⁹. Ꝟ etiã dicit Antoni⁹ in exhoztatiõe ad monachos. ¶ Sm pbm in. ij. phicoꝛ que ex ꝓncipijs naturalib⁹ causantur a natura sunt: sꝫ rõ est de ꝓncipijs naturalib⁹ hoĩs: cuꝫ ergo vtutes ex rõne ꝓcedũt videt q; sint naturales. ¶ Ꝓ homo est perfectioꝛ inter alia aialia: sꝫ alijs aialibus a natura ineſt dispoſitio ad agẽdũ ea que eis cõpetũt sicut irũdini ad faciẽdũ nidum: cũ ergo vtutes nihil aliud sint q; inclinatiões ad opera cõueniẽtia hoĩ videt q; vtutes naturales sint hoĩ indite. ¶ Sed cõtra fm Dio. iiij. ca. de di. no. bona nãlia nõ amittunt per pctiñ: sꝫ vtutes amittũt: ergo non sunt nãles. ¶ Ꝓ ea que sunt a natura nõ assuefacim⁹: sꝫ in operib⁹ vtutũ plurimũ valet assuefactio: ergo vtutes nõ sũt a natura. ¶ Ulterius videt q; nõ possint acq̃ri ex actib⁹. cõtinẽtia enĩ fm pbm in. vij. Ethi. est aliq̃d min⁹ vtute: sꝫ cõtinẽtia nõ possumus ex actib⁹ nostris acq̃rere. Sap. viij. Scio q; nõ possuꝫ esse cõtinẽs nisi de⁹ det: ergo multo min⁹ alie vtutes ex actibus acq̃ri possunt. ¶ Ꝓ in nulla re ꝑ aliquã actionez aliq̃d acquirit nisi per actiões aliq̃d res illa accipiat: sꝫ operãs in quãtũ operat nihil recipit. ĩmo magis opationẽ a se emittit: ergo ex hoc q; operat nõ acq̃rit in ipso aliq̃ virt⁹. ¶ Ꝓ nihil agit vltra suã speciẽ: q⁹ effect⁹ nõ põt esse nobilioꝛ ca: sꝫ operatiões que sunt ante vtutẽ nõ sunt vtutũ: sꝫ potentiarũ nãliũ tãtũ: cũ ergo virt⁹ sit nobilioꝛ q̃ opatio que ẽ ex potentia naturali tñ videt q; per huiusmodi opatiões virtutes acquiri nõ possunt. ¶ Ꝓ vna opatio nõ põt habitũ virtutis causare sicut pbs dicit in. j. Ethi. similiter nec plures vt videt: q⁹ plures opatiões nõ sunt sil ⁊ qõ nõ est nõ agit: ergo nullo mõ ex actib⁹ virtutes acquirũt ¶ Sꝫ cõtra pbs in li. de memoria ⁊ reminiscẽtia. cõsuetudo est quasi natura: ergo a cõsuetudine efficit aliq̃d hoĩ cõnaturale ⁊ facile: sꝫ nihil aliud virt⁹ est q̃ quedã facilitas ⁊ inclinatio ꝑ modum nature ad bonũ rõnis vt dicit tulli⁹: ergo ex cõsuetudine acquirit aliqua virt⁹. ¶ Ꝓ malũ nõ est fozti⁹ in agẽdo q̃ bonũ: sꝫ ex malis operib⁹ acquirit aliq̃s habit⁹ vicioſus: ergo ex bonis operib⁹ acquirit aliq̃s habit⁹ virtuoſus. ¶ Ulterius videt q; nõ oporteat ponere aliquas vtutes mozales infusas. ea enĩ q̃ ꝑ ꝓncipia nãlia possunt causari nõ oportet q; dñit⁹ ꝓter nãlia ꝓncipia causent nisi aliq̃ miraculose fiat sicut q; sanitas restituit quã etiã natura posset restituere licet nõ statim: sꝫ ad vtutes mozales possum⁹ puenire ꝑ nãlia ꝓncipia vt ꝓbatũ est: ergo nõ indigem⁹ q; vtutes nobis infundant. ¶ Ꝓ ad actũ quantũcũq; perfectũ nõ requirit nisi q; sit act⁹ rect⁹ ⁊ meritoꝛi⁹: sꝫ ad faciendũ actũ rectũ sufficit virt⁹ acquisita. ad faciẽdũ aũt meritoꝛiuꝫ sufficit charitas: ergo nõ indigem⁹ vtutib⁹ mozalib⁹ infusis. ¶ Ꝓ vtutes q̃s de⁹ ĩ nobis sine nobis opat sũt mẽt|q̃litates vt dicit Aug⁹. ⁊ nõ in virib⁹ ozganis affixis: sꝫ aliq̃ mozaliũ vtutuꝫ vt dictũ est sunt in irascibili ⁊ cõcupiscibili que nõ sũt partes mẽtis cuꝫ sint vires ozganis affixe: ergo virtutes iste ad minus nõ possunt esse infuse. ¶ Ꝓ virtutes mozales a consuetudine dicũt vt patet. ij. Ethi. sed qõ est ex cõsuetudine nõ est infusum. Ergo virtutes mozales nõ possunt esse infuse. ¶ Sed ctra. Sap. viij. sobrietatẽ ⁊ prudẽtiã docet iustitiam ⁊ virtutẽ ⁊ tangũt ibi iste quatuoꝛ cardinales vtutes vt in littera magister dicit que sunt vtutes mozales: sꝫ sapiẽtia dei nõ solũ docet intellectũ instruẽdo: sꝫ etiã affectũ mouẽdo: ergo iste vtutes etiã sunt infuse ¶ Ꝓ in pueris baptisatis ⁊ in ꝑuulis de pctis sũt oẽs vtutes: sꝫ nõ pñt eẽ acq̃site q⁹ piũ actũ vtutis nõ ꝑticipãt vt dr in. j. ethi. neq; etiã vnus act⁹ cõtritionis sufficere põt ad acquirẽdũ oẽs vtutes: ergo oẽs vtutes mozales etiã sunt infuse. ¶ Ulterius videt q; etiã nõ differant spẽ infuse ab acquisitis. agens enĩ cum sit extra rem nõ diuersificat speciẽ. vnde eiusdẽ speciei est oculus quẽ de⁹ ceco nato restituit ⁊ quẽ in aliqua creatura causat: sꝫ vtutes infuse differũt ab acquisitis penes agẽs ꝓmũ ergo nõ differũt spẽ. ¶ Ꝓ habit⁹ specificant⁹ ex actib⁹ ⁊ obiectis: sꝫ idẽ est obiectũ: ⁊ idẽ act⁹ est tẽperãtie infuse ⁊ acq̃site: ergo nõ differũt spẽ. ¶ Si dicaꝫ q; act⁹ differũt inquantũ sũt meritoꝛij act⁹ infusarũ. nõ aũt act⁹ ad acq̃sitarũ. ¶ Cõtra act⁹ vtutis cuiuslibet nõ est meritoꝛi⁹ nisi inquãtũ ẽ format⁹ a charitate: sꝫ formatũ ⁊ in forme vtutib⁹ nõ facit differentiã speciei: sicut patz in fide cũ sit differẽtia penes extrinsecũ: ergo vtutes infuse ab acquisitis nõ differũt spẽ. Si dicaꝫ q; infuse ꝓpter deũ operant. nõ aũt acquisite. ¶ Cõtra Deus nõ est obiectũ cardinaliũ vtutũ: sꝫ theologicarũ: cum igit vtutes nõ recipiãt speciẽ a fine vltimo: sed ab obiecto ⁊ actu. videt q; adhuc per hoc nõ differũt spẽ vtutes acquisite sꝫ infuse. ¶ Sꝫ cõtra q̃libet pars posita in diffinitione facit differre fm speciẽ: sꝫ infusio ponit in diffinitiõe vtutis augu. fm quã deus in nobis operat sine nobis: ergo infusa differt spẽ ab acq̃sita. ¶ Ꝓ due forme eiusdẽ speciei nõ possunt esse in vno subiecto: sꝫ virt⁹ infusa est sil cũ vtute acq̃sita vt pz in adulto q̃ habẽs vtutẽ acq̃sitã ad baptiſmum accedit q̃ nõ min⁹ recipit de infusis quaꝫ puer: ergo virt⁹ acq̃sita ⁊ infusa differũt spẽ. ¶ Ad. primũ dicendũ ad ꝓmaꝫ questionẽ q; sicut in naturalib⁹ posuerũt q̃dã formas oẽs existere in materia ⁊ q; agẽs nãle extrabit eas de occulto ad manifestũ in quãtũ remouet ea q̃ ꝓhibebãt formã illã apparere: ita etiã dixerũt quidã de habitib⁹ anime. Unde plato dixit q; oẽs scientie sunt in aĩa a natura. addiscere nõ est aliud q̃ recordari. Et similiter videt dicere Damas. de virtutib⁹ q; insunt nobis a natura ⁊ per exercitiũ tolluntur impedimẽta virtutũ sicut ferri eruginẽ auferẽtes videmur claritatẽ que nãliter ei ineſt inducere ¶ Oẽs aũt iste opiniones fm aliquid vere sunt ⁊ fm aliq̃d false. vere quidẽ sũt inq̃ntũ ꝓdictoꝛ aliqua inchoatio est in natura sic forma existit in potẽtia materie ⁊ sciẽtia cõclusionũ in ꝓncipijs vniuersalib⁹: q⁹ qõ in ꝑticulari discit pr⁹ in vniuersali sciebat ⁊ vtutes ꝑexistũt in nãli ordinatiõe ad bonũ vtutis q̃ est in rõne cognoscẽte huiusmodi bonũ ⁊ etiã in volũtate nãliter appetẽte illud. Et etiã q̃q; in inferioꝛib⁹ virib⁹ inq̃ntũ sunt nãliter subiecte rõni ⁊ in q̃busdã ex ipsa cõpletione est min⁹ de resistentia ad bonũ rõnis fm q; pbs dicit in. vj. ethi. q; q̃dã cõfestim a natiuitate sunt fortes tẽperati. ⁊ ideo a Tullio dr q; seminaria virtutũ sine inicia sunt nãlia. ¶ False autez sunt ꝓdicte opiniones inquãtũ cõplemẽtũ formarũ fm q; sunt in actu ẽ ab agẽte extrinseco. scientie vero cõplementũ est ex doctrina vel inuẽtiõe. virtutũ aũt ex assuefactione vel infusiõe ⁊ hoc est q̃d pbs. ij. ethi. dicit innatis nobis eas suscipe. pfectis vero per assuefactionẽ. Et per hoc pz riñsio ad auctoꝛitatẽ Dama.

¶ Ad secũdũ dicendũ q; rõ ⁊ est natura hoĩs ⁊ est ratio. vnde ex hoc q; ẽ rõ addit aliqualẽ modũ causandi supꝛa modũ quo aliq̃d ex altero causat nãliter ⁊ fm hũc modũ ratio est ꝓncipiũ vtutũ. ¶ Ad tertiũ dicendũ q; hõ ꝓpter hoc q; habet rõnẽ q̃ collatiua est se habet ad multas operatiões quarũ ratio ꝓncipiũ est. ⁊ ideo nõ ꝓuidenter hoĩ a natura necessaria ad tegumẽtũ ⁊ defensionẽ sic alijs aialib⁹ vt pili et

vngues: qz nō posset instrumētū aliqō determinatū cōpete re ad tam varias z diuersas opatiōes. z ideo dāt sibi man⁹ per quas possit sibi facere necessarias fm qꝫ ei cōpetit ex ra tione. z siliter nō potuit esse in hoie cōplemētū z natura: qz nō est idē cōueniēs oīb⁹. oportz enī mediū vtutis in diuer fis diuersimode accipi. ¶ Ad secūdā questionē dicēdū est qꝫ ḋdā phi quos secāt Auicēna posuerūt oēs formas esse a datore z qꝫ agēs naturale nō facit nisi disponere ad formas illas. z siliter etiā dicit auicēna qꝫ sciētia z virt⁹ sūt a datore z per studiū z exercitiū disponit aīa ad recipiēdū influxum dictoz habitū. Hec aūt positio tollit nāle vtutē q̄ ineſt cuili bet ꝓncipio nāli ad faciēdū sibi sile fm qꝫ materia in quam agit est receptiua sue silitudinis qō ḋdē necessariū ē ex hoc qꝫ oē qō agit: agit ex hoc qꝫ est in actu. vnde oportz qꝫ oē qō est in actu aliq̄d aliquo mō possit esse actiuū illius. Et ideo oē naturale ꝓncipiū natū est inducere suā silitudinē p actuz suū: cuz igit ꝓncipia scientiarū z vtutū sunt nāliter nobis in dita vt dictū est. oportz qꝫ per actiones ex illis ꝓncipijs ꝓce deūtes vtutū z scientiarū habit⁹ cōpleant z hinc quidē atte ndatur experiētia: qz ex cōsuetudine efficit aliq̄d facile z de lectabile qō ꝓi⁹ erat difficile z hoc est signū habit⁹ genera ti. s. delectatio operis. ¶ Ad primū igit dicēdū qꝫ nullū bo nū pōt homo habere nisi de⁹ det: sz quedā habent a deo nō cooperantib⁹ nobis: sicut ea que sunt infusa z quedā nobis cooperātib⁹ sicut acquisita. z quedā cooperāte natura sicut naturalia. ¶ Ad secūdū dicendū qꝫ in operib⁹ aīe est quidā gradus fm qꝫ vna potētia alteri subiacet z in eadē potentia est inueniri superi⁹ z inferius fm qꝫ ad diuersa obiecta cōpa ratur. Inferi⁹ aūt natū est recipere a superiori. z ideo p ope rationes egrediētes a rōne naturali z volūtate in quib⁹ pre existūt seminaria virtutū acquirit habit⁹ in irascibili z cō cupiscibili z per operationē volūtatis z rōnis inquantū sūt finis z ꝓncipioꝝ ꝓmoꝝ acquirit in eis quantuz ad ea que sunt ad finē z quantū ad cōclusiones habit⁹ scientie z virtu tis: z sic habitus acquiret per operationē que ab operante egredit fm quā inferioz pars a superiori recipit. in superio ri aūt pre nō est habit⁹ nisi vel naturalis vel infusus. ¶ Ad tertiū dicendū qꝫ sicut ꝓncipia sunt potioza conclusionib⁹ z virtute eas cōtinentia. Ita seminaria virtutū que sunt in su prema parte aīe sunt dignioza virtutib⁹ que sunt in partib⁹ inferioꝝib⁹ z cōtinēt eas virtute. z ideo operatiōes ꝓceden tes ex illis ꝓncipijs sunt similes operib⁹ virtutū z possūt ha bitū virtutis perficere: sicut ex ꝯsideratione ꝓncipioꝝ gene ratur scientia cōclusionū. ¶ Ad quartū dicendū qꝫ sic mul te gutte cauant lapidē inquātū vltima agit in vtute oīuz p cedentiū que tātū habilitabāt materiā ad cauationez nihil cauātes: ita vltima operatio agens in vtute oīuz ꝓcedentiū habitū vtutis causat ¶ Ad tertiā questionē dicēdū qꝫ sicut dictū est seminaria vtutū que sunt in nobis sunt opatio vo lūtatis z rōnis ad bonū nobis connaturale. cū aūt sit hō ex dina liberalitate ordinat⁹ ad quoddā bonuz supernaturale scilicet eternā gloriā ex predictis vtutū seminarijs non pos sunt vtutes causari fini ꝓdicto ꝓportionate. Unde oportet vtutes que vitā nostrā ordināt ad finē illuz ex eo causari ex quo est nobis inclinatio in finē illū. hoc aūt est p dei grām vnde oportz nos aliquas virtutes mozales infusas habere. ¶ Ad primū igit dicēdū qꝫ sanitas per miraculuz restituta nō est ad aliud ordinata q̄ sanitas que fit ex natura. z ideo illis qui habēt sanitatē ex naturalib⁹ ꝓncipijs nō est neces saria sanitas q̄ ē p miracula. z ideo nō ē sile de sanitate z vir tutib⁹ infusis que ad aliud ordināt q̄ acquisite vt dictū est. ¶ Ad secundū dicendū qꝫ rectitudo act⁹ est ex ꝓportiōe ad finē. ad diuersos aūt fines diuersimode accipit actus ꝓpor tio. vnde aliqs act⁹ est rect⁹ ꝓportionat⁹ bono ciuili qui nō est rect⁹ ꝓportionat⁹ glorie eterne. vnde oportet qꝫ sint alie vtutes infuse que faciāt act⁹ rectos ex ꝓportione ad finem. ¶ Ad tertiū dicēdū qꝫ vtutes infuse z acquisite non sunt in irascibili z cōcupiscibili nisi fm qꝫ participant aliqliter ra tionē z ex hac parte nō habēt dependētiā ab organo corpo rali: sz cōtinēt sub mente sicut z sub ratiōe inquantū ipsam participāt. ¶ Ad quartū dicendū qꝫ mos fm quē dr moza lis virt⁹ importat inclinationē quādā appetit⁹ ad bonū vel malū faciēdū: z qz hec inclinatio frequēter ē ab assuefactio ne. ideo mos sic dict⁹ a moze ꝓut cōsuetudinē importat de scendit: sz dicta inclinatio nō semp est ab assuefactiōe: sz qñ qꝫ a natura sicut dicūt mozes bzutoꝝ in. viij. de aīalib⁹. vel etiā ex dei dono: z sic virtutes infuse mozales dici possunt. ¶ Ad quartā questionē dicēdū qꝫ vtutes acquisite z infu se differūt spē. s. fortitudo a fortitudine z tēperātia a tempe rantia: z sic de alijs: qz vt dictuz ē fines sunt sicut ꝓncipia in operatiuis. si aūt esset aliqua sciētia que non posset reduci ad ꝓncipia naturaliter cognita non esset eiusdē speciei cum alijs sciētijs nec vniuoce sciētia diceret. Unde cū fines vir tutū infusarū nō pexistāt in seminarijs nālib⁹ vtutū: sz natu rā humanā excedāt oportz qꝫ vtutes infuse a virtutib⁹ acq̄si tis que ab illis seminarijs ꝓcedūt differāt spē. Unde z in alia vita hoiez perficiūt acquisite quidē in vita ciuili infuse in vita spūali que est ex grā fm quā homo vtuosus est mē bzū ecclesie. ¶ Ad primū igit dicendū qꝫ effect⁹ ꝓportiona tus agēti differt spē fm diuersitatē agētis. Unde aīalia ge nerata ex semine z ex putrefactione nō sunt eiusdē speciei. virt⁹ aūt dīna q̄tuis possit super oēs effect⁹ z in infinitū eos excedat tñ aliqui effect⁹ sunt q̄ nō possunt esse nisi ex vtute dīna z tales effect⁹ nō sunt ꝓportionati alijs. Unde tales effect⁹ differūt spē ab illis effectib⁹ qui etiā ab alijs causis p duci possunt q̄tuis z dīna virt⁹ illas possit ꝓducere. ¶ Ad secūdū dicendū qꝫ q̄tuis sit idē act⁹ vtutis acquisite z infuse materialiter: nō tñ est idē actus formaliter: qz per vtutē ac quisitā collimitant circūstātie fm ꝓportionē ad bonū ciui le: sz per virtutē infusam fm ꝓportionē ad bonū eterne glo rie. vnde etiā aliquid superfluū fm virtutē ciuilē est mode ratū fm virtutē infusam: sicut qꝫ homo ieiunet z se volunta rie mozti offerat ꝓpter defensionē fidei. ¶ Ad tertiū dicē dum qꝫ penes hoc qō est esse meritoziū nō differunt specie nisi inquantū virtutes acquisite sunt magis propinque ad meritū ꝓpter finē ad quē ordinant. ¶ Ad quartū dicen dū qꝫ q̄tuis finis vltim⁹ non faciat identitatē in specie facit tamē diuersitatē sicut generis diuersitas facit diuersitatem in specie. Tamē sciendū qꝫ relatio actualis ad remotū finez nō facit ꝓdictā differentiā: sed originalis relatio ad ipsuz fm scilicet qꝫ ex diuersitate finis fit diuersa ꝓportio in actu z habitu.

Ad tertiū sic procedit. videt qꝫ virtutes mozales nō cōsistāt in medio. in nullo enī indiuisibili est accipe mediū z extrema: sz passiones et opatiōes circa q̄s sunt virtutes mozales sūt indiuisibiles: ergo nō sunt in me dio. ¶ P̄ mediū equaliter distat ab extremis: sed quedam virtutes pl⁹ appropinquat vni extremo q̄ alteri: sicut fortis plus assimilat audaci q̄ timido vt dicit phūs in. iij. Ethico. ergo virtutes mozales nō sunt in medio. ¶ P̄ nō est idem mediū z extremū: sed virt⁹ est extremū: quia est vltimū po tentie vt dicitur in ꝓmo celi z mūdi: ergo non est in medio. ¶ P̄ quādocūqꝫ bonū cōsistit in medio. malū cōsistit in ex tremo ad mitt⁹ vno: sicut in castitate quātumcūqꝫ homo ab stineat a venereis nō peccat. siliter z in magnanimitate que est extremū in magnitudine inquantū ad maxima tēdit. si militer etiā in veritate: quia nō potest hō nimis verū dice re: ergo videtur qꝫ bonū virtutis nō cōsistat in medio ¶ P̄ si virtus sit medium nō est medium nisi inter duo vicia: sed aliqua virt⁹ est que nō est inter vicia: sicut iusticia. Quia si plura accipiat peccat. si minus aūt ei detur nō peccat: ergo nō omnis virtus mozalis consistit in medio. ¶ Sed con tra est quod dicit philosophus in. ij. Ethico. ¶ P̄ Sicut se habet ars ad factibilia: ita se habet virtus ad agibilia: sed ars corrumpitur ex superfluo et diminuto: ergo et vir tus: ergo est in medio. ¶ Ulterius videtur qꝫ in iusticia

nō sit mediū rei. diffinitio enī generis dr saluari in qualibz specierū: sz in diffinitiōe virtutis ponitur qō est mediū fm rōnē: ergo in iusticia est medium rōnis z non medium rei. ¶ Ꝑ ꝓpter hoc in alijs virtutibus dicitur esse medium rationis z nō mediū rei: qz diuersimode determinat mediū fm diuersas cōditiones: sicut aliqd est multū ad comedendū vni qō nō est multū ad comedēdū alteri: sz diuersa cōditio etiam obseruat in iusticia: qz iusticia distributiua non eqliter tribuit oīb⁹: sz vnicuiqz fm q dign⁹ est filiter etiam in cōmutatiua nō tātū punit q̄ percutit ꝓuatū hoīez quātū q̄ percutit ꝑncipē: ergo in iusticia nō est mediū rei: sicut nec in alijs vtutib⁹. ¶ Ꝑ in illo accipiēdū est mediū vtutis qō per vtutē rectificat z pficit: sz finis vtutū nō est rectificatio rei exteriozis: sz operātis fm rōnē: qz eupraxia id est bona opatio est finis in oīb⁹ vtutib⁹ vt dicit pḥs in.vj.ethi. ergo nō est ibi rei mediū: sz rōnis tm. ¶ Sz cōtra mediū qō accipit fm ꝓportionē rei ad rem est mediū rei: sed mediū iusticie accipit fm ꝓportionē rei ad rem: vel geometricā in iusticia distributiua vel arismetricam in cōmutatiua vt dicit pḥs in.iiij.ethi. ergo est ibi mediū rei. ¶ Ꝑ iusticia ē equalitas q̄dā: sz equalitas est etiā fm rem mediū inter pl⁹ z minus: ergo etiā in iusticia est mediū rei. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ in vtutib⁹ intellectualib⁹ nō sit mediū. mediū enī in passionib⁹ fm q mēsurāt ad rōnē: sz in virtutib⁹ intellectualib⁹ nō est accipe aliqd superi⁹ ad qō mēsurant: ergo in eis non est accipere mediū. ¶ Ꝑ medium vtutis est inter cōtrarias passiōes: sz ī itellectualib⁹ nō sūt ctrarie passiōes: qz rōnes ctrariorū ī intellectu nō sūt cōtrarie: ergo ī itellectualib⁹ virtutib⁹ nō est accipe mediū. ¶ Ꝑ vbicūqz ē accipere mediū est accipe extrema que cozrūpūt mediū: sz in intellectu nō ē accipere extrema cozrūpētia mediū: qz intellect⁹ nō cozrumpit neqz ex magna intelligibili neqz ex paruo vt dicit in.iij. de aīa. ergo in vtutib⁹ intellectualib⁹ nō est mediū. ¶ Sed cōtra in vtutib⁹ moralib⁹ nō inuenit mediū nisi fm q participāt rōnē rectā: sz rō recta per pz⁹ inuenit in intellectualibus q̄z in moralibus: ergo veri⁹ est mediū in intellectualibus q̄z in moralib⁹. ¶ Ꝑ ars ē intellectualis virt⁹ vt patet in.vj.ethi. sz pḥs in.ij.ethi. per mediū artis ꝓbat mediū virtutis: ergo virt⁹ intellectualis habet mediū. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ etiā t heologice vtutes mediū habeāt in moralibus enī vtutib⁹ est mediū fm q earū act⁹ ex rōne recta procedūt sz vtutū theologicarū act⁹ nō sunt cōtra rōnē: ergo sūt in medio. ¶ Ꝑ spes est mediū inter ꝓsumptionē z desperationē sz spes est virt⁹ theologica: ergo vtutes sunt mediū inter vicia. ¶ Ꝑ fides vadit media inter duas hereses. s. nestozij et euticis: sz fides est virt⁹ theologica: ergo vtutes theologice in medio cōsistūt. ¶ Sed cōtra ꝗ Ber. dicit q̄ modus charitatis est nō habere modū: sz vtutes dicunt in medio esse inquātū sunt modificate: ergo charitas nō est in medio z eadē rōne nec alie due. ¶ Ꝑ vbi nūq̄z contingit eqle reddere ibi nō pōt esse ꝺsupfluū: sz in illis que sūt ad deū nō cōtingit equale reddere vt etiā pḥs in.viij.ethi. dicit. ergo nō cōtingit supfluū in vtutib⁹ theologicis que deū habēt ꝓ obiecto accipe: z ita nō sūt in medio. ¶ Ad ꝓmū dicēdū ad ꝓmā questionē q̄ oēs vtutes morales in medio cōstitute sunt. virtutes enī morales sūt circa passiōes z opatiōes quas oportz dirigere scōm regulā rōnis. in oīb⁹ aūt regulatis cōsistit rectuz fm q regule equant. equalitas aūt media est inter mai⁹ et min⁹. z ideo oportz q̄ rectū virtutis cōsistat in medio eius qō superabundat z eius qō deficit a mēsura rationis recte ¶ Ad ꝓmū ergo dicendū q̄ actiōes z passiōes q̄z quis sint in diuisibiles per essentiā: sunt tm̄ per accidens diuisibiles vel fm intēsionē vel fm tēp⁹ vel fm locū vel fm obiecta vel fm aliqd huiusmodi. z ideo etiā fm hoc est in eis mediuz accipere. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ mediū accipit in aliquo dupliciter. Uno mō ex cōpatiōe ad extrema eiusdē rei sic mediū in circulo. z tale medium oportz q̄ eque distet ab extremis. Alio mō ex cōpatiōe ad aliquā regulā extra: z tūc non oportz q̄ mediū eque distet ab extremis: sz q̄ equet regule sicut patz q̄ qñ secat lignū ad aliquā regulā nō semp tantū auferet quātū dimittit. z tale mediū est mediū vtutis morālis que habz rectā rōnē ꝓ regula. vnde qñqz appropinquat plus vni extremo q̄z alteri fm q cōpetit ratiōe recte. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ virt⁹ est extremū quo ad cōtrarietatē boni z mali: qz bonū hoīs in rōne consistit: z ita in medio equalitatis ad rōnē: sz q̄ntū ad cōtrarietates circa q̄s est virt⁹ est in medio sicut dicit pḥs in.ij.ethi. ¶ Ad quartū dicēdū q̄ mediū vtutis saluat fm adequationē oīuz circūstātiarū fit ad rōnē. Cōtingit aūt in aliqb⁹ vtutib⁹ q̄ adequatis oībus alijs circūstātijs nō pōt accipi extremū in altero: qz supfluū nō pōt accipi in illo nisi ex cōpatiōe aliarū circūstātiarū fit in veritatis vtute patz: qz nō pōt hō nimis verū dicere saluato q̄ dicat verū qō debet. z qñ z vbi z cui z ceteris: sz superfluū in hac circūstātia accipit fm excessuz in alijs. qui enim dicit verū qō nō oportz etiā nimis verū dicit. z filiter etiaz in magnanimitate est rōne quāti. z filiter etiā in castitate: qz nō pōt homo nimis abstinere dūmō saluēt alie circūstātie. ¶ Ad quintū dicēdū q̄ virtus dicit mediū dupliciter. Uno mō rōne materie circa quā est inquātū adequat eam rōnē recte z hoc per se cōuenit oī vtuti morali: z sic ē mediū per participationē extremoz. Alio mō dr mediū rōne habitus inq̄ntū. s. habit⁹ vtutis est mediū inter habit⁹ duarū malitiarū z hoc est mediū per abnegationē extremoz z hoc accidit virtuti: nec oportz q̄ sit in oīb⁹ vtutib⁹ z ꝓpter hoc nō oportz q̄ iusticie habit⁹ sit medi⁹ inter duas malicias vt in v.ethi. dicit. sz q̄ mediū attingat in materia sua ¶ Ad secūdā questionē dicēdū q̄ in iusticia oportz esse nō solum mediū rōnis: sz etiā rei cui⁹ rō est: qz iusticia ē circa opatiōes z fm ordinē ad alterū. vnde illū ad quē sunt opatiōes iusticie accipiūt quasi regulā. z ideo sic passiōes circa quas sūt alie virtutes oportz q̄ equant rōni. ita oportz q̄ opatiōes circa quas est iusticia adequāt illi ad quē est iusticia qō nō pōt esse nisi fm rem tātū reddat quātū ei debet. z ideo ibi ē mediū rei. Sz inter aliquos duos pōt cōstitui eqlitas dupliciter. vno mō fm q vtriqz aliqd reddēdū est. z in hoc constituit ei equalitatē iusticia distributiua que non dat equale vtriqz fm quātitatē: sz fm ꝓportionē: qz vtriqz dat quātuz sibi debet. z ideo mediuz in iusticia distributiua dicit esse fm ꝓportionabilitatē geometricā in q̄ saluat eadē ꝓportio: sz nō eadē quātitas sicut sex est mediū inter quatuor et nouē: qz in qua ꝓportione se habet ad quatuor. s. in sex qui altera in ipsa se habet nouē ad ipsuz q̄z nouē excedāt sex in trib⁹ z sex quatuor in duob⁹. Alio mō constituit eqlitas iusticie inter aliquos inquātū vn⁹ debet recipe ab alio ꝓpter hoc q̄ ille ꝓ⁹ recipit ab isto z ad hoc est iusticia cōmutatiua: z qz tantū debet fm quātitatē aliqs ab altero recipe quātū ei tribuit. ideo in hac spē iusticie saluat mediū scōm ꝓportionē arismetricā in qua saluat eadē quātitas sic tria est mediuz inter quatuor z duo: qz vtrimqz est excessus in vnitate. ¶ Ad ꝓmū igit dicēdū q̄ in iusticia est mediū rationis quid z idē est mediū rei. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ in iusticia nō cōsideret cōditio ꝑsone nisi inquātū ex cōditionib⁹ persone variat quātitas rei. qui enī percutit ꝑncipem maiorē offensam facit. z ideo pl⁹ debet puniri. z filiter etiā patz in iusticia distributiua q̄ diuersitas ꝑsonarū in diuersitatē rei redūdat. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ in iusticia incidit in idē rectificatio opationis z rectificatio rerum vt dictū ē. ¶ Ad tertiā questionē dicēdū q̄ bonū vtutū intellectualiū cōsistit in hoc q̄ verū dicat. veritas aūt cōsistit in quadam adequatiōe intellect⁹ vocis ad rem: z qz equalitas ē mediū inter mai⁹ z min⁹. ideo oportz q̄ bonū virtutis intellectualis in medio consistat vt scilicet dicatur de re hoc quod est. si autem excedat vel in plus vel in minus erit falsum: quia se habet ad virtutes intellectuales sicut vicium ad morales z hoc inquantum intellectus absolute considerat. inquantum vero de vno in aliud discurrit accipit mediū nō solum

ſm cõmenſurationẽ ad rem: ſed ſm cõmenſurationẽ cõclu
ſionũ ad ꝑncipia vel eorum que ſunt ad finez ĩ operatiuis.
¶ Ad ꝓmũ igit᷑ dicendũ ꝙ ſicut dicit ꝓ̃s in .x. Metha.
mẽſura intellect⁹ noſtri eſt res. ⁊ ideo ſm ꝙ adequat᷑ rei eſt
rectũ ipſi⁹. nihilomin⁹. ⁊ ꝑncipia ſunt regula concluſionũ ⁊
intelligẽs eſt quodãmõ regula ꝑncipioꝝ. ¶ Ad ſecũdũ di/
cendũ ꝙ cõtrarietas paſſionũ accedit ad mediũ vtutis mo/
ralis. vnde ↄtra irã que nõ habet paſſionẽ oppoſitã eſt me/
diũ vtutis moralis ſm plus ⁊ minus in ipſa eadẽ paſſione.
¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ extrema in vtutib⁹ intellectualib⁹
nõ accipiũ ſm magnũ ⁊ paruũ itelligibile: ſz extremũ ĩ pl⁹ ẽ
qñ attribuiũ aliq̃d alicui qõ nõ ineſt ei. extremũ aũt ĩ min⁹
qñ remouet᷑ ab eo qõ ei ineſt. vtroqz aũt mõ falſum cõtin/
git. verũ aũt qñ dicit᷑ ineſſe qõ ineſt aut non ineſſe qõ non
ineſt ⁊ hec extrema corrũpũt nõ ſubſtantiã: ſz veritatẽ intel
lectus. ¶ Ad quartã queſtionẽ dicẽdũ ꝙ mediũ in oĩbus
vtutib⁹ que habent mediũ accipiũ ex hoc ꝙ vtus attingit in
materia ꝓpria illud qõ eſt equale ⁊ cõpetens mẽſura. Un/
de ſi eſſet aliqua virt⁹ que haberet mẽſurã ipſam ꝑ materia
nõ eſſent ibi extrema nec mediũ: ſz bonũ illi⁹ vtutis eẽt ſim
pliciter attingere mẽſurã illã: ſicut ſi alicui⁹ vtutis materia
eſſet veritas. omniũ aũt ꝑma menſura eſt ipſe de⁹: ſicut etiã
ipſe ꝓ̃s in .ix. Meth. dicit. Unde vtutes theologice q̃ ha/
bent deũ ꝑ obiecto qui eſt vltim⁹ finis a quo oĩa menſurã/
tur nõ poſſunt habere rõnẽ medij cuz in materia illa non ſit
accipere extrema: ſicut etiã in his que coniuncta ſunt malo
fini nõ põt accipi mediũ. ¶ Ad ꝓmũ igit᷑ dicẽdũ ꝙ rõ recta
nõ eſt ad hoc ꝙ in materia illa vitent᷑ extrema in qua ſup/
fluũ eſſe nõ põt. ¶ Ad ſecundũ dicendũ ꝙ fides eſt virtus
theologica inquãtũ adheret ꝑme veritati ⁊ ex hac parte nõ
põt in ipſa mediũ eſſe. nõ enĩ põt nimis deo adherere: ſz ex
parte illa qua aliq̃d affirmat vel negat veritati ꝓxime adhe/
rens ibi eſt mediũ: qz ſm hoc hz ſilitudinẽ cũ vtutib⁹ intel/
lectualibus. ¶ Et ſiliter dicendũ ad tertiũ ꝙ ſpes nõ habet
medium ſm ꝙ deo adheret: ſed ex parte ſubiecti.

Ad quartũ ſic ꝓcedit᷑. videt᷑ ꝙ vtutes mozales non
maneant in patria. fides enĩ ⁊ ſpes ſunt nobiliozes
q̃z vtutes mozales: ſed fides ſpes ⁊ euacuãt᷑: ergo ⁊
mozales vtutes. ¶ ꝑ vtutes mozales perficiũt in vita acti/
ua: ſz hec vita ceſſabit in patria in qua erit tãtuz cõtẽplatio:
ergo ⁊ vtutes mozales nõ erũt in patria. ¶ ꝑ vtutes moza/
les quedã ſunt circa paſſiões: ſz he nõ erunt in patria: ergo
nec vtutes mozales. ¶ ꝑ fortitudo ⁊ temperãtia ſũt in ira/
ſcibili ⁊ cõcupiſcibili: ſz ſm quoſdã vires ſenſibiles non re/
manebũt in aĩa ſepata: ergo nec tẽperãtia ⁊ fortitudo. ¶ ꝑ
in patria erim⁹ ſicut angeli dei. Math. xxij. ſz derifibiles vi
dent᷑ qui ponũt caſtitatẽ ⁊ ſobrietatẽ in angelis quos deos
noĩat ꝓ̃s in .x. Meth. ergo nec in nobis erũt. ¶ ꝑ patien
tia eſt valde nobilis virt⁹: qz ipſa op⁹ perfectũ habet: ſed nõ
remanebit in patria niſi quãtũ ad fructũ vt Aug⁹ dicit in li.
de patiẽtia: ergo nec alie mozales vtutes. ¶ Sed cõtra iſte
vtutes pleniſſime fuerũt in xp̃o: ſz ille vtutes que euacuant᷑
in patria nõ fuerunt in xp̃o vt fides ⁊ ſpes: ergo vtutes iſte
nõ euacuãt᷑. ¶ ꝑ Sap. j. Juſticia eſt perpetua ⁊ ĩmortalis
ſed nõ min⁹ eſt neceſſaria ozdinatio hoĩs ad ſeipſum q̃ oz/
dinatio ad alterũ que eſt per iuſticiã: ergo ⁊ alie vtutes mo
rales manẽt in patria. ¶ ꝑ in patria erũt hoĩes deo cõfoz/
mes: ſz hec vtutes in deo ſunt exẽplares vt dicit Macrobi⁹
ergo ⁊ in ſanctis erũt aliquo mõ. ¶ ℞o dicẽdũ ꝙ quelibet
vtutũ ꝓdictarũ habet duos act⁹ vnũ quẽ exercet circa ꝓpriã
materiã. Aliũ quẽ habet qñ peruenit ad finẽ ſicut fortis dr̃
eſt in piculo pugne exercet actũ qui eſt circa materiã ꝓpriã
ſcz timozes ⁊ audacias: ſz qñ iam domũ victoz reuertit᷑ ha/
bet hũc actũ qui eſt gaudere de victozia per pugnã ꝓceden/
tem adepta. dictũ eſt aũt ꝙ vtutes mozales quedaz ſunt in/
fuſe ⁊ quedã acquiſite ⁊ ꝙ acquiſite dirigunt in vita ciuili.
vnde habẽt bonũ ciuile ꝑ fine: ⁊ qz hec ciuilitas nõ remane
bit in patria. ideo nõ remanebit eis aliq̃s actus: nec circa fi
nẽ: nec circa materiã ꝓpriã ſm quã tendit ad finem. ⁊ ideo
habit⁹ tollen᷑. vtutes aũt infuſe mozales perficiunt in vita
ſpirituali ſm quã homo eſt ciuis ciuitatis dei ⁊ membruz
coꝛpoꝛis xp̃i qõ eſt eccleſia ⁊ hec quidẽ ciuilitas in futuro
nõ euacuabit᷑: ſz pficiet᷑. vnde remanebũt iſtis vtutib⁹ act⁹
qui ſunt circa finẽ ꝓmũ vniuſcuiuſq̃ vtutis. ⁊ ideo rema
nebũt habit⁹ vtutũ mozaliũ infuſarũ. ¶ Ad ꝓmũ igit᷑ dicẽ/
dũ ꝙ fides ⁊ ſpes ſunt nobiliozes mozalib⁹ vtutib⁹ ratione
obiecti: ſz qz habẽt eſſentialiter annexã impfectionẽ reſpe/
ctu ſui obiecti que nõ eſt annexa vtutib⁹ mozalib⁹. ideo nõ
oportet ꝙ mozales euacuent᷑ ſicut ſpes ⁊ fides. ¶ Ad ſecũ/
dũ dicẽdũ ꝙ vtutes que perficiũt in vita actiua etiã acqui/
ſite nõ oportet ꝙ tollant᷑ cũ aliq̃s ſe trãſfert ad vitã cõtẽpla
tiuã: ſed habẽt alios act⁹ inquãtũ pertingũt ad finẽ ꝓmũ
qz cõtẽplatiua vita eſt finis actiue. ⁊ ideo diſtingunt Ma/
crobius harũ vtutũ tres gradus ſcõm ꝙ ſunt in hoĩb⁹. ſunt
enĩ politice ſm ꝙ homo per eas in ciuilib⁹ operibus rectifi
cat᷑. purgatozie aũt ſm ꝙ ciuilib⁹ vtens ad quietẽ contẽpla
tionis aliq̃s anhelat. Ex dicũt᷑ purgati animi inquantũ ali/
quis abiecto oĩ exercitio ciuilis vite quieti cõtẽplatiõis to
tũ ſe tribuit ⁊ in hoc ſtatu dicit ꝙ act⁹ tẽperãtie ẽ cupidita/
tẽ nõ iã refrenare: ſz penes obliuiſci. foztitudinis aũt paſſio
nes ignozare nõ vincere: ⁊ ſic de aliis. ¶ Ad tertiũ dicendũ
ꝙ quãtũ ad act⁹ quos habẽt circa materias ꝓprias non re/
manebũt: ſz ſm act⁹ quos habẽt in fine adepto qui eſt a paſ
ſionũ tumultib⁹ quietari. ¶ Ad quartũ dicendũ ꝙ q̃dã di/
cũt ꝙ vires ſenſibiles nõ manẽt actu in aĩa ſepata: dicũt tñ
ꝙ manẽt in eſſentia aĩe ſicut in radice. Et ſiliter etiã manẽt
habit⁹ vtutũ inferiozis partis: ſicut in radice in vtutib⁹ que
ſunt in rõne ⁊ in ipſa gratia. ¶ Ad quintũ dicenduz ꝙ iſte
vtutes ſunt in angelis alio mõ q̃z in hoĩb⁹ etiã in patria: qz
hoĩes perpeſſi ſunt huiuſmodi paſſiões que per dictas vir
tutes refrenãt᷑ vl̃ naturã habẽt vt perpeti poſſent qõ nõ eſt
de angelis. vnde in angelis ⁊ in deo ſũt ſicut exemplares in
hoĩb⁹ aũt ſicut vtutes purgati animi in patria. Tamẽ ſcien/
dũ ꝙ ꝓ̃s loquit᷑ de vtutib⁹ acquiſitis que perficiũt hoiez
in vita ciuitat⁹ terrene ĩ q̃ vita nõ habem⁹ cũ angelis aliquã
cõicationẽ vnde nõ eſt ſimile de illis virtutib⁹ que pficiũt
in vita ciuili ciuitatis dei que cõſtituit᷑ ex angelis ⁊ hoĩb⁹.
¶ Ad ſextũ dicendũ ꝙ patiẽtia dicit᷑ nõ manere quãtũ ad
actũ quẽ habet circa mala tolerabilia manent tamen habi/
tus ⁊ actus quem habet in quiete finis ꝓpꝛij.

¶ Queſtio ſecunda.

Deinde queritᷣ ſpecialiter de virtutib⁹ cardinalibus
ꝓmo que ⁊ quot debent dici cardinales. ſecundo
de materijs ⁊ obiectis earũ. tertio de actib⁹. quar/
to de ſubiectis. quinto que ipſarum ſit ꝓncipalioꝝ.

Ad ꝓmũ ſic ꝓcedit᷑. videt᷑ ꝙ nulle vtutes debẽt dici
cardinales: qz eedẽ vtutes q̃ cardinales dicunt᷑. di/
cunt᷑ etiã generales. vnde ⁊ tullius eis partes aſſi/
gnat: ſed virtutes ſunt diſtincte abinuicẽ vt dictuz eſt: ergo
videt᷑ ꝙ nõ debeãt dici cardinales. ¶ ꝑ ea q̃ diuidũt᷑ ab in
uicẽ ſũt ſil ſm ꝓ̃m. ⁊ ita vnũ nõ ẽ ꝓncipali⁹ altero: ſz vtutes
cõdiuidũt ab ĩuicẽ gen⁹ vtutis: ergo vna nõ ẽ ꝓncipalioꝝ altera
⁊ ita nec vna oꝛ dici cardinalis reſpectu alteri⁹. ¶ ꝑ vtutes
diuidũt᷑ õ vicia: ſz vicia ꝓncipalia nõ dicũt᷑ cardinalia: ſz ca
pitalia: g̃ vtutes ꝓncipales debẽt dici capitales et nõ cardi/
nales. ¶ ꝑ ſi dicũt᷑ cardinales: qz eis ꝙuenit᷑ ad vitã eternã
vt dr̃ in lr̃a eadẽ rõne oẽs vtutes ſũt dicende cardinales: qz
oĩb⁹ vitã eternã meremur. ¶ Ex õ eſt qõ dr̃ in lr̃a. ¶ Ul
teri⁹ videt᷑ ꝙ mozales vtutes nõ debeãt dici cardinales: ſed
alie: qz theologice vtutes ꝓpinq̃oꝛes ſũt fini: qz habẽt finẽ
vltimũ ꝑ obiecto: cũ g̃ finis ſit ꝓncipiũ in opatiuis ſm ꝓ̃m
vtutes theologice erũt ꝓncipaliozes: ⁊ ita ipſe magis debẽt
dici cardinales. ¶ ꝑ charitas dr̃ radix vtutũ. fides aũt fũ
damẽtũ. ſpes vo ancoꝛa: ſz q̃ eſt ꝓpoꝛtio radicis ad arboꝛẽ
⁊ fũdamẽti ad domũ ⁊ ancoꝛe ad nauẽ. eadẽ ẽ ꝓpoꝛtio car
dinis ad hoſtiũ: g̃ vtutes theologice poſſũt dici cardinales

ficut ꝛ mozales. ¶ Ꝑ virtutes intellectuales ſunt nobilio/
res vtutib⁹ mozalib⁹:qz perficiũt in vita contẽplatiua q̃ eſt
nobilioz actiua:ergo vtutes intellectuales magis debẽt di/
ci cardinales q̃ mozales. ¶ Sz cõtra vna ſola de cardinali
bus hic enumeratis intellectualis eſt.ſ.pzudẽtia q̃ mozalis
eſt aliquo mõ: ergo vtutes cardinales magis ſunt in gene/
re mozaliũ q̃ intellectualiũ vtutũ. ¶ Ulteri⁹ videt q̃ nõ
debeãt dici tot vtutes cardinales in hoc numero:qz vtutes
iſte ſunt in trib⁹ viribꝫ aĩe:ſz inter eas eſt vna tãtũ ꝑncipalis
ſcz rõnalis:ergo ꝛ inter vtutes eſt tãtũ vna cardinalis ¶ Ꝑ
ſi vtutes dicũt eedẽ generales ꝛ cardinales. generales aũt
ſũt tãtũ due.ſ.iuſticia ꝛ pzudẽtia vt dictũ eſt pri⁹.videt etiã
q̃ tãtũ ſunt due cardinales. ¶ Ꝑ in qualibet vi eſt aliquid
ꝑncipaliſſimũ ĩuenire eoz que ad illã vim pertinẽt: ſi ergo
vires ſunt tres in qb⁹ ſunt vtutes videt q̃ etiã tãtũ tres de/
beant eſſe vtutes cardinales. ¶ Sz cõtra videt q̃ debeant
eſſe plures q̃ quatuoꝛ:qz vtutes vicijs opponũt: ſz vicia ca
pitalia ſũt ſeptẽ:ergo ꝛ vtutes cardinalis debent eſſe ſeptẽ.
¶ Ꝑ in rõnali ponũt due vtutes cardinales pzudentia.ſ.ꝛ
iuſticia:ergo ſimpliciter in qualibꝫ aliarũ viriũ debẽt poni
due vtutes cardinales: ꝛ ita cũ vires ſint tres erũt ſex cardi/
nales vtutes: ¶ Ꝑ ſicut pzudẽtia eſt perfectio rõnis pzacti/
ce:ita ꝛ ars:ſz rõnis pzactice rectitudo ꝛ veritas conſiſtit vt
dicit in.vj.ethi. in cõformitate ad appetitũ rectũ qõ fit per
vtutes mozales vt dictũ eſt:ergo ſicut pzudẽtia inter vtutes
mozales ponit cardinalis virtus:ita ꝛ ars mechanica poni
debet. ¶ Ulteri⁹ videt q̃ alie vtutes magis debeãt eſſe
cardinales q̃ iſte:quia vnũqõq; denoĩat a ꝑncipaliozi qõ
eſt in ipſo vt dicit pho⁹ in.ij.de aĩa. ſz vis iraſcibilis deno/
minat ab ira:ergo cũ mãſuetudo ſit cõtra irã.foꝛtitudo aũt
cõtra timoꝛes ꝛ audacias que ſũt etiã paſſiones iraſcibilis
videt q̃ mãſuetudo ſit magis virt⁹ cardinalis q̃ foꝛtitudo
¶ Ꝑ illud qõ ẽ magnũ ĩ quolibet genere ẽ ꝑncipali⁹ in il/
lo genere: ſz magnanimitas operat magna in oĩb⁹ vtutib⁹
vt dicit pho⁹ in.iiij.ethi.ergo videt q̃ magnanimitas ſit ma
gis cardinalis q̃ foꝛtitudo:qz vtraq; ẽ ĩ iraſcibili ¶ Ꝑ vir
tus cardinalis dicit in qua alie vtutes firmãt:ſz humilitas
eſt firmamẽtũ oĩuz vtutũ:qz ſicut dicit Grego.q̃ ceteras vir
tutes ſine humilitate cõgregat quaſi paleã in uentũ poꝛtat:
ergo videt q̃ hũilitas ꝑcipue eſſe debeat cardinalis. ¶ Ꝑ
penitẽtia oẽs defect⁹ ad perfectũ reuocat: ſz alie vtutes de/
fectus ſingulares remouẽt:ergo cũ penitẽtia ſit q̃dã virtus
vt dicit Ambꝛoſi.videt q̃ ipſa potiſſime debeat dici cardi/
nalis. ¶ Ꝑ magis ẽ laudabile dare aliq̃d de ꝓpꝛio q̃ red/
dere alienũ:ſz liberalitas ꝓpꝛia largit. Juſticia aũt vnicui/
q; qõ ſuũ eſt reddit:ergo liberalitas magis debet eſſe cardi
nalis virt⁹ q̃ iuſticia. ¶ R⁹ dicendũ ad ꝑmã queſtionẽ q̃
vtutes quatuoꝛ que hic enumeraũ dicũt generales ꝛ ꝑnci/
pales ꝛ cardinales. Quia enĩ ꝑncipiũ cuiuſlibet rei ẽ po/
tiſſima pars ei⁹ etiã pluſ q̃ dimidiũ vt dr̃ in.j. Ethi. ꝛ ideo
illud qõ eſt potiſſimũ in quolibet genere dicit ꝑncipale in
genere illo: ꝛ qz habit⁹ penſat ex actib⁹ ꝛ actus ex obiectis
ſiue materia.ideo vtutes ꝑncipales dicũt que ſunt circa il/
lud qõ eſt potiſſimũ in materia vel materijs vtutũ ſic potiſ
ſimũ in illis q̃ ad cõcupiſcibilẽ ptinẽt ſunt delectatiões ſm
tactũ. Unde tẽperãtia que eſt circa illas delectatiões ẽ vir
tus ꝑncipalis ꝛ eutrapelia que ẽ circa delectatiões que ſũt
in ludis eſt virt⁹ ſecũdaria ſicut ars ad quam pertinet finis
nauis q̃ eſt nauigatio. ſ.gubernatozia ẽ ꝑncipalis reſpectu
illi⁹ artis que facit nauẽ: qz finis eſt potiſſimũ in vnoquo/
q; ꝛ in arte que facit nauẽ eſt ꝑncipaliozia illa q̃ inducit foꝛ
mã q̃ que ꝑſtat materiã: ꝛ qz ad illud qõ eſt potiſſimuz in
q̃libet re oꝛdinãt oĩa q̃ ſunt illi⁹ rei. ideo vtutes ꝛ artes ꝑn/
cipales mouẽt ſm ſuũ imperium vtutes ꝛ artes ſecũdarias
ad act⁹ ꝓpꝛios: ſicut ars gubernatozia imperat ei que facit
nauẽ ꝛ ex hoc dr̃ architectoꝛica reſpectu ei⁹ quaſi ꝓnceps
ipſi⁹. Et qz act⁹ moti fundãt ſup actiõe mouẽtis. ideo act⁹
ſecũdarie vtutis fundãt ſup actiõe ꝑncipali ſicut fundatur
ſuper cardinẽ mot⁹ hoſtij. ꝛ ideo vtus ꝑncipalis dr̃ eſſe car
dinalis ꝛ virt⁹ ſecũdaria dr̃ adiuncta illi. Omne aũt quod
mouet ab aliquo agit in vtute mouẽtis ſicut inſtrumentũ
ei⁹. ꝛ ideo etiã mot⁹ vtutis cardinalis participat quodam
modo in vtutibus adiũctis ꝛ ſm hoc vtus cardinalis dicit
generalis inquãtũ plurib⁹ vtutib⁹ adiunctis modũ ſuũ cõi/
cat.virt⁹ aũt adiũcta dicit pars ei⁹ inquãtũ modũ ſuũ par/
ticipat. ¶ Ad pzimũ igit dicẽdũ q̃ nõ dicũt generales per
pzedicatiõẽ:ſz per quãdã participatiõẽ vt dictuz eſt. vn/
de eis nõ aſſignant ſpẽs ſz partes. ¶ Ad ſecũdũ dicẽdũ q̃
ea que diuidũt aliq̃ cõe vniuocũ ſunt ſil q̃tũ ad intẽtionẽ
generis q̃uis vnũ poſſit eſſe cauſa alteri⁹ q̃tũ ad eſſe: ſicut
mot⁹ localis eſt cauſa aliozũ mottũ otra quos diuidit: ſed
ea que diuidũt aliq̃ cõe analogũ ſe habẽt ſm pri⁹ ꝛ poſte
rius etiã q̃tũ ad intentionẽ cõis q̃ diuidit: ſicut pz de ſub
ſtantia ꝛ accidẽte. vnde ex hoc q̃ vna vtus cõdiuidit alteri
nõ opoꝛtz q̃ vna nõ ſit altera ꝑncipalioz. ¶ Ad tertiũ dicen/
dũ q̃ perfectio pctõꝝ nõ eſt per oꝛdinẽ ad finẽ: ſz magis per
auerſionẽ a fine debito. Unde mot⁹ pctõꝝ nõ aſſimulãt ho
ſtio per qõ intrat in domũ. ꝛ ideo pctã ꝑncipalia non aſſi/
mulant cardini. vnde nõ dicũt cardinalia: ſz capitalia tãtũ
ex hoc q̃ impoꝛtãt quoſdã act⁹ alioꝝ. ¶ Ad quartũ dicen/
dũ q̃ q̃uis oẽs vtutes gratuite ixtroducãt ad regnũ celoꝛũ
ex h⁹ tñ nõ nãciſcũt nomẽ cardinis ſz hoſtij. ille aũt vtutes
qb⁹ ad eternã vitã peruenit vt ſup eas aliaruz vtutũ motus
fundant dicũt ꝓpꝛie cardinales. ¶ Ad ſecũdã queſtionẽ
dicẽdũ q̃ vtutes cardinales dicũt vt dictũ eſt ad ſiſtitudinẽ
cardinis in quo mot⁹ hoſtij firmat .de rõne aũt hoſtij eſt vt
per ipſius interioza dom⁹ adeant. ꝛ ideo illud per qõ nõ eſt
mot⁹ in aliq̃d vlteri⁹ nõ habet rõnẽ hoſtij. vtutes aũt theolo
gice cũ ſint circa finẽ vltimũ nõ eſt aliq̃d aliud vlteri⁹ ex par
te obiecti in qõ tendãt. vnde in vtutib⁹ theologicis nõ intue
nit rõ hoſtij ꝛ ꝓpter hoc nõ poſſunt dici cardinales ſiſiter
nec ĩ vtutib⁹ intellectualib⁹ qz perficiunt in vita otẽplatiua
que nõ oꝛdinat vlteri⁹ ad alterã vitã:ſz actiua ad ipſam oꝛ/
dinat. vnde cũ vtutes mozales perficiũt in vita actiua ꝛ ha/
bent act⁹ ſuos nõ circa finẽ vltimũ:ſz otra obiectũ ex vtraq;
parte manet in eis rõ hoſtij ꝛ ꝓpter hoc cardines vtutes
inueniũt ſolũ in genere mozaliũ. ¶ Ad pzimũ igit dicẽdũ
q̃ q̃uis poſſint dici ꝑncipales nõ tñ dicũt cardinales rõne
iam dicta. ¶ Ad ſecũdũ dicendũ q̃ fundamẽtuz anchoza ꝛ
radix noĩant id in quo aliq̃d firmat quãtũ ad ſuã quietẽ. ꝛ
ideo cõpetũt illa noĩa vtutib⁹ que habẽt finez ꝑ obiecto in
quo eſt quies: ſz cardo dicit aliq̃d in quo alterũ firmat q̃tũ
ad motũ vt dictũ eſt. ꝛ ideo cõuenit hoc nomẽ vtutib⁹ que
ſunt circa tria que ſunt ad finẽ per que eſt tranſit⁹ in finem.
¶ Ad tertiũ ſicut ad pmũ dicendũ. ¶ Ad tertiã queſtionẽ
dicẽdũ q̃ nõ ſunt niſi quatuoꝛ vtutes cardinales cui⁹ ratio
eſt: qz cũ mozaliũ vtutũ materia ſint ea q̃ ad appetitũ perti/
nent in quib⁹ etiã ratio dirigit predicta materia poteſt du/
pliciter conſiderari vno mõ ꝓut habet rõnẽ cõſiliabilis et
eligibilis ſm q̃ ratio circa eam operat: ꝛ ſic eſt pzudentia
que eſt media inter mozales ꝛ intellectuales vt ſupza dictũ
eſt diſ.xxiij. Alio modo ſm q̃ habet rationẽ boni appetibi
lis.ad appetitum autẽ duo pertinent ſcilicet actio et paſſio.
paſſio autem eſt in iraſcibili et concupiſcibili. circa actiões
ergo eſt iuſticia circa paſſiones iraſcibilis. foꝛtitudo circa
paſſiones concupiſcibilis temperantia: ꝛ ſic ſunt quattuoꝛ
virtutes cardinales. ¶ Ad pzimũ igitur dicendũ q̃ cardo
eſt illud in quo pzoxime firmatur motus hoſtij. vnde vir/
tutem cardinalem opoꝛtet eſſe circa id quod eſt pzincipale
in ſingulis materijs: ꝛ non ſolum circa id quod eſt pzinci/
pale pzincipium quod ad rationẽ pertinet. ¶ Ad ſecundũ
dicendũ q̃ iuſticia ꝛ pzudentia dicunt generales reſpectu
omniũ vtutũ.temperantia autẽ ꝛ foꝛtitudo nõ reſpectu om
niũ: ſz reſpectu vtutũ tãtũ que eis adiũguntur ꝛ hec generali/
tas ſufficit ad cardinalẽ vtutẽ. Pzudentia aũt nõ requirit
q̃uis iuſticia ſm q̃ eſt idem qõ omnis vtus non ſit virtus

cardinalis vt dictū est. ꝓudētia aūt nō est generalis quātū ad essentiā cū cōtra alias diuidat: sz q̄tū ad materiaz: qz in oīb⁹ mozalib⁹ dirigit. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ rō q̄nq̄z cōꝓz bendit duas potētias. s. vim cognitiuā in qua est ꝓudētia z vim affectiuā que voluntas dicit in qua est iusticia vt infra dicet. cōcupiscibilis aūt z irascibilis sunt tm̄ appetitiue ideo nō est rō similis. ¶ Ad quartū dicēdū q̄ q̄uis vtutes vicijs opponāt non tm̄ oportet q̄ virt⁹ ꝑncipalis opponat vicio ꝑncipali: qz ꝑncipalitas vtutis attendit penes id qō ē ꝑncipale simpliciter cū idē sit iudiciū de re absolute z fm q̄ cōparat ad vtuosuz vt ꝑba dicit: sz ꝑncipalitas vicij est fm id qō magis est natū mouere a rectitudine rōnis z hoc quidem in aliquib⁹ cōsonat. in aliquib⁹ aūt nō. vnde aliq̄ō vitiū capitale opponit cardinali vtuti: sicut luxuria z gula tēperātie. aliq̄ō aūt nō opponit ꝑncipali sicut ira māsuetudini. ¶ Ad quintū dicēdū q̄ irascib ilis z cōcupiscibilis non sunt cognitiue: sz appetitiue tātū. z ideo in eis nō pōt eē duplex virt⁹ cardinalis sicut in rōne dictū est ¶ Ad sextum dicendū q̄ appetit⁹ dicit rect⁹ dupliciter. Uno mō in se fm q̄ ea q̄ in appetitu sūt ordinata sūt. z hāc rectitudinē facit virtus mozalis: z qz ꝓudētia ꝺformat rōnē ꝓacticā appetitui sic directo. ideo cū mozalib⁹ vtutibus in materia cōicat z in eādē operationē cōcurrit. ꝑter qō inter mozales cōputat. Alio mō dicit appetit⁹ rect⁹ a rectitudine q̄ est extra ipsum z hoc est māliter inquātū. s. tēdit in aliq̄d rectum extra se facieē dū cuiusmodi ē rectitudo q̄ est in artificiatis: z sic cōformat rōnē appetēti recto ars mechanica. z ideo nō cōputat inter mozales vtutes ¶ Ad quartā qōnē dicēdū q̄ sicut ex dictis pz oīs materia mozalis ad quattuoz reducit q̄ vel re vel rōne differūt. hoc enī sufficit ad differentiā habituū vt pz⁹ dictū ē. s. passio cōcupiscibilis passio irascibilis actio z hec oīa fm q̄ subiiciūt rōni sic oīa induūt rōnē vni⁹ obiecti vel materie. inter passiōes aūt ꝺcupiscibilis ꝑcipue sūt delectationes fm tactū vt ex supradictis in. xxvj. dis. pz circa q̄s est tēperātia. ideo in hac materia ipsa ē cardinalis virt⁹. in passionib⁹ autē irascibilis ꝑcipue sūt ille que sūt ex difficili q̄ natū est mozte incutere. z ideo fortitudo q̄ est circa huiusmodi passiōes est in hac mā cardinalis virt⁹. In actionib⁹ aūt q̄ sūt circa res que in vsuz vite veniūt ꝺb⁹ ad inuicē cōicamus ꝑcipue sūt ille actiōes ꝺb⁹ huiusmōi res distinguūt qz ꝑdicta diffinctio ē cōicatiōis ꝑncipiuz. z ideo iusticia q̄ tribuit vnicuiq̄ qō suū ē: est cardinalis virtus in hac materia. Inter aūt ea q̄ rō circa mozalia opat ꝑcipuū est ꝑceptuz de agēdis ad qō cōsiliū z oīa huiusmōi ordinant. z iō ꝓudentia q̄ est ꝑceptiua vt in. vj. etbi. ꝺ est cardinalis in ista materia. ¶ Ad ꝓimū ergo dicēdū q̄ nō idē req̄rit ad hoc q̄ aliq̄ passio sit ꝑncipalis z ad hoc q̄ sit materia ꝑncipalis vtutis z ad hoc q̄ ꝺnoiet potētiam. qz enī ꝺnoiatio fit ex cōpleto z vltimo z manifestioz. iō potētia irascibilis ꝺnominat a passiōe ire q̄ est vltima aliarū passionū q̄ sūt in irascibili. z cōposita passio sicut supra dictū ē. Sz ad hoc q̄ fit ꝑncipalis passio req̄rit q̄ afficiat appetit⁹ fm cōditionem appetibilis mouētis vt. s. bonū ꝓsequat z malū fugiat: z ita in irascibili timoz et spes sūt ꝑncipales passiones. Sz ad h̄ q̄ sit materia ꝑncipalis vtutis req̄rit q̄ sit passio excedens per modū intēsionis alias passiōes existētes in illa vi: sicut circa maximas delectatiōes ꝺcupiscibilis ē tēperātia. magis aūt intēsaz passionē facere natū ē malū corruptiuū īmānēs: sicut sūt mozt picula q̄z bonū expectatū vel q̄z vindicta desiderata de malo illato. z ideo circa audacias z timozes q̄ sunt circa huiusmōi picula ē ꝑncipalis virtus. nō aūt circa spem vel circa irā. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ illud circa qō est ꝑncipalis virt⁹ nō solū debet esse ꝑncipalis fm intēsionē: sz etiā fm dependētiā vt. s. illud ꝑncipale nō depēdet ab alijs sz alia quodāmō ordinēt ad ipsuz sic delectatiōes tact⁹ non depēdēt ab alijs delectatiōibus: sed magis alie ordināt ad ipsas. alias enī nō saluaret rō cardinalis vtutis. magnū aūt qō attēdit magnanimitas depēdet ex alijs vtutib⁹: qz opat magnū in actib⁹ aliarū vtutū. z iō ꝑsupponit alias vtutes vt ꝑba dicit in. iiij. etbi. Et ꝑpter h̄ magnanimitas nō pōt esse cardinalis virt⁹. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ humilitas ꝺ cōseruatio z fūdamētū aliaz vtutū in esse suo inq̄tū remouet ꝓhibēs. s. superbiā q̄ bonis opib⁹ insidiat vt pereāt sicut dicit aug⁹. nō aūt ꝑpter ꝑncipalitatē materie ad quā aliaz virtutū materie reducūt vt sic aliarū vtutū mot⁹ in humilitate firmēt qō facit cardinalē vtutē. humilitas aūt hz idē ꝓ materia q̄ magnanimitas q̄uis sub diuersis rōnib⁹: qz humilitas rōnē parui ex cōsideratiōe ꝓprie fragilitatis: sz magnanimitas rōnē auxilij: vel dōni doni vel gratuiti vel nālis: siē est rōnis bonū. ¶ Ad quartū dicendū q̄ dato q̄ penitētia sit spālis virt⁹ nō erit cardinalis virt⁹. eo q̄ ꝑsupponit aliarū vtutū materias sicut z magnanimitas. penitētia enim ē dolor de pctis. pctōz aūt z vtutū eadē ē matia. ¶ Ad q̄ntū dicendū q̄ liberalitas etiā ꝑsupponit iusticiā: qz null⁹ posset aliq̄d de ꝓprio dare nisi aliq̄d suū haberet z hoc facit iusticia. vnde actus liberalitatis actum iusticie ꝑsupponit. z ideo nō est cardinalis virtus: sed iusticie annexa.

Ad secūdū sic ꝓcedit. videt q̄ ꝓudētia non habeat aliquā materiā spālē: qz q̄dē ꝑba dicit q̄ sub ꝓudētia cōphēdūt phisica dialetica rethozica z politica: sz nihil est in mūdo qō ad aliq̄d istoz q̄uoz nō reducatur: qz phisica est de his que sūt a natura. dialetica autē est de operib⁹ rōnis politica de ciuilib⁹ operib⁹: ergo ꝓudentia nō habet aliquā materiā determinatā ¶ Ꝑ fm ꝑm in vj. etbi. ꝓudēs ē totaliter cōsiliatiu⁹: sz cōsiliū ē etiaz in his que ab artib⁹ etiā mechanicis fiūt: ergo circa oīa illa ē ꝓudētia ¶ Ꝑ dicit ꝑba ī. vj. etb. q̄ ꝓudētia ē recta rō agibiliū: sz agibilia sūt oīa q̄ ad alias vtutes ptinēt: ergo nō habz materiā distinctā ab alijs vtutib⁹. ¶ Sz cōtra oīs virt⁹ in cui⁹ diffinitiōe ponit materia habet spālē z determinatā materiā: sz materia aliq̄ ponit in diffinitiōe ꝓudētie: qz ē recta rō agibiliū: ergo habet materiā determinatā. ¶ Ꝑ ē virt⁹ spālis: ergo habz obiectū spāle. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ passiones nō sunt materia tēperātie z fortitudinis. materia enim saluat in oīb⁹ q̄ ex materia: vel circa materiaz fiūt: sz ꝑdicte vtutes sūt quietātes a passiōib⁹: g̃ passiōes nō sūt materia earū. ¶ Ꝑ illud penes qō distinguunt vtutes ꝺz assignari materia vtutū: qz habit⁹ ꝓ obiecta distinguūt: sz vtutes ꝓdicte z eis annexe distinguūt penes res exteriozes: qz q̄dā sunt circa picula mozti. s. q̄dā circa delectabilia. venerea q̄dā circa honozes: z sic de alijs: ergo res exteriozes z nō passiones sunt earū materia. ¶ Ꝑ illud qō est cōe oī vtuti nō ꝺz assignari materia alicui spāli vtuti: sz delectatio inuenit in oīb⁹ spālib⁹ vtutib⁹: qz oportz accipe signū generati habit⁹ fientē in ope delectationē: ergo delectatio z alie passiones nō sunt materia alicui⁹ determinate virtutis. ¶ Sz contra ꝑba dicit in. iiij. etbi. q̄ fortitudo est circa timozes z audacias. tēperātia aūt circa ꝺcupiscētia. hec aūt passiōes nominātur: ergo videt q̄ materia harū vtutū sint passiones. ¶ Ꝑ illud est materia rei circa qō ponit forma ipsi⁹: sz forma ꝓdictarū virtutū est mediū: ergo cū mediū ponat in passionibus videt q̄ passiones sint materia ꝓdictaruz virtutum.

¶ Ulterius videt q̄ iusticia nō sit circa operatiōes. non enim pōt esse idē materia z act⁹ circa materiā: sz actus iusticie est quedam operatio: ergo operatiōes non possunt esse materia iusticie. ¶ Ꝑ operatiōes etiā exteriozes z interioribus passionib⁹ ozīunt: sed iusticia nō dicit esse circa passiones: sed magis alie virtutes: ergo nō est circa operatiōes ¶ Ꝑ virtus que circuit oēs virtutes nō habet aliquā specialem materiā: sz iustitia est huiusmodi vt dicit in glosa. Deū. ꝓmo. etiā circa quas specialis: qz inter cōmutationes circa q̄s ē cōmutatiua iusticia que ē spēs spālis iusticie ponit ꝑba in. v. etbi. mechiā q̄ est circa materiā tēperātie z ociosionē dolo est que est circa materiā mansuetudinis: ergo videtur q̄ iusticie non sit attribuenda aliqua specialis materia. ¶ Sed contra est qō dicit philosophus in ꝓncipio

quinti Ethi. q iusticia est circa operationes. ¶ Ad ipsa est circa aliquid circa qđ nō est aliqua alia virtus scilicet circa lucrū pecuniax:ergo habet aliquā specialē materiā. ¶ Ad dicendū ad p̄mā questionē q p̄udētia circa illa est de qb⁹ est consiliū eo q ad p̄udentē pertinet bene se habere circa cōsilia cōsiliando iudicando z p̄cipiendo. consiliū autē est de cōtingentib⁹ operabilib⁹ a nobis. Unde etiam circa hoc oportet p̄udentiā esse: z quia p̄udens dicit bene consiliatiuus simpliciter oportz q cōsiliet de his que sunt ordinata ad bonū hois simpliciter. hoc autē cōsistit in anime perfectione cui⁹ vltima perfectio est debita operatio potentiarū anime. z ideo de his in quib⁹ bonuz operātis cōsistit est p̄udentia. z hec agibilia dicunt ea enim que transeunt in exteriorē materiā ad perficiendū eā dicūt factiones magis q̄z actiones. z circa eas est ars mechanica p̄dicta: ergo agibilia sm q sunt cōsiliabilia sunt p̄pria materia p̄udentie. ¶ Ad p̄imū igit dicendū q phisica z dialetica nō cōtinetur sub p̄udentia quātū ad ea de quib⁹ sunt: sz quantuz ad vsum z exercitiū earū ¶ Ad secūdū dicendū q operatiōes artis mechanice ordinant ad perfectionē exteriozis materie z nō ad perfectionē operātis nisi per accidēs inquantū scilicet vtit eis que facit: sz hoc accidit arti. z ideo bene consiliari de his que nō est bñ cōsiliari simpliciter: sz ad finem aliquē z p̄pter hoc sm hoc nō dicit aliquis p̄udēs simpliciter: sz p̄udēs in hoc. ¶ Ad tertiū dicendū q sicut idē sm rem est obiectū intellectus inquātū est verū z volūtatis inquantū est bonū: ita etiā idem sm rem diuersa ratione p̄t esse materia p̄udētie z aliarū mozaliū virtutū p̄udentie q̄dē inquantū est cōsiliabile aliarū aūt virtutū inquantū est agibile. ¶ Ad secūdā questionē dicēdū q sicut dictum est materia p̄udētie est bonū operabile a nobis pertinens ad perfectionē aīe. operatio aūt aīe recta in qua perfectio eius cōsistit quantū ad vitā actiuā pertinet in duob⁹ cōsistit scilicet in moderatione passionuz anime z in vsu debito exteriozū rerum: quia ergo oportet virtutes mozales haberi ad exequendū illud qō p̄udentia decreuit oportet q sint aliq̄ vtutes circa vtrūq; predictozū: circa passiōes ergo moderandas est temperātia z foztitudo z alia huiusmodi. vnde p̄pria materia tēperantie sunt passiones circa delectabilia tactu. foztitudinis autez timozes et audacie in maximis terribilib⁹. ¶ Ad p̄mū ergo dicendū q vtutes nō omnino extinguūt passiones: sz moderāt eas. vnde p̄bus dicit in. ij. Ethi. qō quidā determināt vtutes impassibilitates z quietes nō bene aūt. ¶ Ad secundū dicendū q vtutes iste non distinguunt ex rebus exteriozib⁹ nisi quaten⁹ circa eas cōtingit animā diuersimode passionib⁹ affici. vnde passiōes sunt p̄prima materia. res aūt exteriozes sunt materia remota inquātū sunt obiecta ipsarū passionū. ¶ Ad tertiū dicendū q alie vtutes nō sunt circa delectationes sicut circa materiā: sz magis delectatio est cōsequēs actū virtutis. ¶ Ad ētiā qōnē dicēdū q nō solū oportz boiez moderari circa passiōes iteriozes: sz etiā circa actiōes exteriozes: sz moderatio in eis p̄t eē duplex. Uno mō p ordinē ad agētē z sic eadē ē rō moderādi actiōes exteriozes z interiozes passiōes. vñ h̄ pertinet ad alias vtutes que sunt circa passiones. Alio modo per ordinē ad aliū cū quo est cōmunicandū: z sic habet specialē rōnē moderationis. z ideo requirit specialis virtus. Unde ad hoc est iusticia z illa que ad iusticiā reducuntur p̄pria: ergo materia iusticie sunt operatiōes exteriozes sm q ordinant ad alterū. res aūt exteriozes vt patiētia vel aliquid huiusmodi sunt materia iusticie inquātū in vsum veniunt. z ideo sunt materia remota. ¶ Ad p̄imū igit dicendum q actus vtutū p̄imi z p̄ncipales sunt act⁹ interiozes. Unde si ponim⁹ exteriozes operatiōes materiā iusticie. nō erit idem actus z materia. ¶ Ad scōm patet solutio per id quod dictū est. ¶ Ad tertiū dicēduz q sicut ex dictis patet duplex est materia vtutū scilicet remota vt res exteriozes. que veniunt in vsum vite. Et p̄prima vt passiōes z operationes. Justicia igit sm q est specialis virt⁹ ordinat materiaz omniū aliarū virtutū remotā: quia ille eedem res que nate inferre passiones violentas possunt assumi vt materia operationis ad alterū: tamē quedā assumūt vt materia operationis ad alterū que non multū nata sunt inferre passionez sicut pecunie z huiusmodi. Et ideo quicq̄d est materia exterioz aliarū virtutū. p̄t esse materia exterioz iusticie: sz non conuertit. Quantū aūt ad materiā p̄oximā iusticia specialis non circuit materiā aliarū virtutū: quia ad ipsaz nō spectat qualiter homo irascatur. dūmodo non percutiat.

Ad tertiū sic p̄cedit. videt q p̄udētia nō habeat actū distinctū ab alijs virtutib⁹: quia vt p̄bs dicit vj. Ethi. p̄udētia p̄ceptiua est: sz p̄cipere de operandis idem videt q electio que est actus virtutis mozalis vt dicit p̄bs in. vj. Ethi. ergo p̄udētia nō habet distinctū actū ab alijs vtutib⁹. ¶ Ad Mediū inuenit sm rationē rectam que pertinet ad p̄udentiā: sed attingere mediū in qualibet materia est actus vtutis que est circa materiaz illam. Ergo actus p̄udentie nō distinguit ab actu aliarū virtutū. ¶ Eiusdē est operari circa finē z circa ea que sunt ad finē: sed alie vtutes faciant rectaz electionē de p̄pijs finibus: ergo etiā dirigunt in huiusmodi que sunt ad finē. sed hoc pertinet ad p̄udentiā vt dicit in. vj. Ethico. ergo p̄udētia non habet actum distinctuz ab alijs virtutibus. ¶ Ad sm p̄bm in. vj. Ethi. finis p̄oxim⁹ virtutis est bona operatio: sz p̄udentia dirigit ad bonā operationē: ergo dirigit ad finē virtutis: sed hoc pertinet ad alias virtutes vt dicit p̄bus. Ergo actus p̄udētie nō distinguit ab actibus aliarū virtutum. Jté videt q incōuenienter ponant in littera actus virtutū quia subuenire miseris est actus misericordie. p̄cauere aūt insidias pertinet ad cautionē quā quidā ponūt p̄udentie partē. Jtem perferre molestias nō videt actus foztitudinis esse. Tum qz aggredi difficilia videt esse virtuosius: et ita magis ad foztitudinē pertinere. Tum qz perfecte nō videt dicere actū: sed magis immobilitationē. Tum qz etiam perferre molestias videt esse etiā aliarū virtutū actus vt patiē tie z charitatis que omnia sustinet z mānsuetudinis: tū etiā quia nō circa quaslibet molestias est foztitudo vt p̄bus probat in. iij. Ethi. ¶ Ad dicēdū q ad perfectionē vtutis mozalis tria sunt necessaria. primuz est p̄stitutio finis. scōm aūt est inclinatio ad finem p̄stitutū. tertiū est electio eoz̄ que sunt ad finem. finis aūt p̄oxim⁹ humane vite est bonū rationis in cōmuni. Unde dicit Dio. in. iiij. ca. de di. no. q malū hominis est contra rationē esse. z ideo est intentuz in omnib⁹ virtutib⁹ mozalibus vt passiones z operationes ad rectitudinē rationis reducant. rectitudo aūt rationis naturalis est. vnde hoc modo p̄stitutio finis ad naturalē rationem pertinet z p̄cedit p̄udentiā sicut intellectus p̄ncipiorum scientiā. z ideo dicit p̄bs q p̄udentia habet p̄incipia fines virtutū: sed hoc bonū rationis determinat sm q constituit mediū in actionib⁹ z passionē per debitā cōmensurationib⁹ circūstantiarū qō facit p̄udentia. vnde medium virtutis mozalis vt in. ij. Ethi. dicit est sm rationē rectam que est p̄udentia: z sic quodāmodo p̄udētia p̄stituit finem virtutib⁹ mozalibus z eius actus in earum actib⁹ imiscetur: sed inclinatio in finem illū pertinet ad virtutē mozalem que consentit in bonū rationis per modū nature. z hec inclinatio in finem dicit electio inquantū finis p̄oximus ad finē vltimū ordinat. et ideo dicit p̄bus q virt⁹ mozalis facit electionē rectā: sed discretio earū quibus hoc bonū rationis consequi possum⁹ z in operationib⁹ z in passionib⁹ est actus p̄udentie. vnde p̄stitutio finis p̄cedit actum p̄udentie z virtutis mozalis. sed inclinatio in finem siue recta electio finis p̄oximi est actus mozalis virtutis p̄ncipaliter: sed p̄udentie originaliter. vnde philosophus dicit q rectitudo electionis est in alijs virtutibus a p̄udentia sicut rectitudo in intentione nature est ex sapiētia diuina ordinante naturam z scōm hoc actus etiā p̄udentie ēmixtus

est actibus aliarum virtutum. sicut enim inclinatio naturalis est a rone nali: ita inclinatio virtutis moralis a prudetia. electio aut eor q sunt ad finē fm q electio imporat ꝓceptū rōnis de his ꝓsequēdis. sz actus prudētie sibi ꝓpr⁹ est z distinct⁹ ab actib⁹ aliarū virtutū. Ad ꝑmū igit dicendū q electio finis ꝓprii ptinet ad virtutē moralē q̄tū ad h q electio ad appetitū ptinet. sz electio eor q ad illū finē ordinant ptinet ad prudētiā q̄ ad id qō cognitiōis ē. Electio enī alid hz de cognitiōe: z alid de appetitu. Ad secundū dicēdū q eligē mediū ē act⁹ vnius cuiuslz virtutis in ꝓpria mā. sz pfigē mediū h est actus prudētie. Ad tertiū dicendū q virtutis moral inclinatio cōuenit quodāmō cū inclinatiōe nature: z quodamō differt. Conuenit q̄dē in h q vtraq; inclinatio est in finē determinatū. Differt āt in h q in nālib⁹ sic est finis determinat⁹: ita z ea q̄ sunt ad finē. Sz in virtutibus moralib⁹ ē finis determinat⁹: nō aut vsq; ad finē: q2 pōt mediū inueniri in diuersis diuersimode. Et q2 nālis inclinatio est semp vno mō: iō inclinatio virtutis moral nō sufficit in ea q̄ sunt ad finē: sz oportet q determinet ꝑ virtutē cognitiuā. s. prudentiā. Ad q̄rtū dicēdū q nō q̄libet opatio est finis moralis virtutis: sz illa q̄ attingit mediū in quo est bonū rōnis. Sed operationes ille in quib⁹ q̄runt debite circūstātie vt inueniat mediū sunt opatiōes q̄ sunt fines. Ad q̄ntū dicēdū q Aug. intēdit ponē act⁹ virtutū fm q bēnt h differēter q̄ in patria. z iō ponit act⁹ virtutū respectu mali qō nō erit in patria. Nec curat vtrū sint act⁹ ꝑncipales virtutis cui assignant: dūmō ad ipsā vel ad aliquā virtutē ei annexā ptineāt. Ad sextū dicēdū q pferre fm q dicit act⁹ fortitudinis nō dicit ītemperatē sz electiōez īmoderati in molestijs ꝓpter bonū virtutis sine ꝑturbatiōe īmoderati timoris: i quo differt ab alijs virtutib⁹: q2 charitas facit imperturbatū ōtra odiū: māsuetudo ōtra irā: patiētia ōtra tristitiaz. z hinc q̄dē vt phs dicit in. iiij. ethi. est magis actus fortitudinis q̄ aggredi difficilia. q̄nto est difficili⁹ pūtia mala nō fugē q̄ insurgē in mala q̄ nōdū afficiūt. q̄tuis etiā fortitudo sit ō molestias mortis ꝑncipaliter: tñ etiā secūdario ē ō oēs alias molestias: q2 in oīb⁹ fort h sē hz vt dic phs in. ij. eth.

Ad q̄rtū sic ꝓcedit. videt q nulla potētia aie sit subiectū alicui⁹ vtut. Forma enī simplex vt dic Boe. subiectū eē nō pōt. sz potētie aie sunt forme simplices: ergo nō ꝑnt eē subiectū vtutis. Ꝑ cui⁹ est opatio ei⁹ē habit⁹. sz potētie nō ē opatio sz suppositor: ergo potētie aie nō sunt subiecta habituū virtutū. Ꝑ vtute recte viuit fm Aug. sz vita nō est ꝑ potētiā aie sz magis ꝑ eētiā: g̃ virtutes nō sunt in potētijs sicut in subiecto. Sz ō. virt⁹ ē vltimū potētie fm phm in ꝓncipio ce. z mū. sz vltimū est in eo cui⁹ potētie fm phm in ꝓncipio ce. z mū. sz vltimū est in eo cui⁹ est vltimū: ergo virt⁹ est in potētia aie sic in subiecto. Ulteri⁹ videt q tēperātia z fortitudo nō sint in irascibili z cōcupiscibili: q2 fm phm virt⁹ moralis facit electionē rectā. sz electio nō est act⁹ irascibil z cupiscibil sz li. ar. ergo nō sunt in irascibili z cōcupiscibili sic in subiecto sz in li. ar. Ꝑ illud q̄ō est ꝓpetue corruptiōis nō pōt eē subiectū virtutis sz sensualitas: cui⁹ ptes sunt irascibil z cupiscibil ꝓpetue corruptiōis ē: vñ signat ꝑ serpētē. g̃ irascibil z cōcupiscibil nō sunt subiectū alicui⁹ vtut. Ꝑ irascibil z cupiscibil sunt impate a rone. sz incōueniēs est ponē q act⁹ vtutū impent a nāli rone: ergo nō sunt aliq virtutes in irascibili. Ꝑ virtutes humane debēt eē in eo ꝑ q̄ hō ab alijs distinguit. sz h est rō: ergo oēs sunt in rone nō in irascibili z cōcupiscibili. Ꝑ ōia nata sunt fieri circa idē. sz pctm mortale opponit virtuti: cū ergo ei⁹ subiectū nō possit eē nisi rō vel volū tas: Quia oē pccm in volūtate est: nec virt⁹ poterit eē in irascibili z concupiscibili. Ꝑ sic appetitiua sensibil deseruit volūtati z rōni: ita apprehensiua sensibilis intellectui. sz apprehēsiuis sensitiue ptis nō ponit aliq virt⁹: ergo nec in appetitiua sensibili. Sed contra. philosophus in. j. ethi. distinguit virtutes morales z intellectuales. z morales distinguit fm rōnale ꝑ eētiā z ꝑticipationē. sz rōnale ꝑticipationē est in irascibili z concupiscibili: ergo z̄. Ꝑ phs assignat differētiā inter ōtinētē z tēperatū: q2 ōtinēs patit z nō deducit. tēperat⁹ aut nō patit: sz h nō pōt eē nisi in tēperato sit aliqd in illa vi in q̄ sunt nate eē passiōes. cū ergo passiones in irascibili z cupiscibili sint videt q in irascibili z cōcupiscibili sit aliq virt⁹. Ulteri⁹ videt q iustitia sit etiā in irascibili z cōcupiscibili: q2 iustitia est moral virtus cui⁹ subiectū est rōnale ꝑticipationē qō est irascibil z cupiscibilis: ergo iustitia est in irascibili z cōcupiscibili. Ꝑ tres sunt vires motiue rōnal z irascibil z cōcupiscibil. sz iustitia nō est in rōnali: q2 nō est virt⁹ cognitiua: ergo ē in irascibili vel cōcupiscibili. Ꝑ volūtas se hz eqlit ad oia opa vitutū: q2 oēs virtutes sunt habit⁹ volūtarij: ergo eadē rone vel oēs virtutes sunt in volūtate vel nulla. nō aut oēs virtutes sunt in volūtate: q2 fortitudo est in irascibili: tēperantia in cōcupiscibili. ergo iustitia nō est in volūtate nec in rone vt dictū est: ergo est in irascibili vel cōcupiscibili. Ꝑ in illa vi est virt⁹ aliq sic in subiecto ad quā ptinet mā vtutis. sz mā iustitie ptinet ad irascibilē z concupiscibilē: q2 q̄tū ad materiā exteriorē circuit actus aliarū virtutū vt dictū est: ergo est in irascibili z cōcupiscibili. Sed cōtra. Ansel. dicit q iustitia est rectitudo volūtatis ꝓpter se seruata. sz rectitudo volūtatis est in volūtate sicut in subiecto: ergo iustitia ē in volūtate: z nō in irascibili z concupiscibili. Ꝑ iustitia ꝯsistit in ordine ad aliū. sz ordinare nō est nisi rōnis: ergo iustitia nō est in irascibili z cōcupiscibili: sz in rone. Ulterius videt q ꝓpudētia nō sit in rone: q2 sicut dicit phs in. vj. ethic. ꝓpudētia ꝓceptiua est. sz ꝓcipere ptinet ad volūtatē q̄ est motor oīuz viriū vt dicit Ansel. ergo ꝓpudētia est in volūtate sicut in subiecto. Ꝑ eligē videt eē actus ꝓpudētie. sz electio nō est actus rōnis sz li. ar. qō est idem qō volūtas. ergo ꝓpudētia nō est in rone sicut in subiecto sz in volūtate. Ꝑ habitui q̄ est in rone sicut in subiecto magis opponit error inuolūtari⁹ q̄ error volūtari⁹ sicut magis est vitupabil grāmatic⁹ si inuolūtari⁹ soloeciset q̄ si volūtari⁹. sed magis opponit ꝓpudentie pctm qō q̄s volūtarie cōmittit q̄ illud qō q̄s inuolūtari facit. ergo ꝓpudētia nō ē in rone sicut in subiecto: sz magis in volūtate. Sed cōtra est qō phs dicit in vj. eth. q ꝓpudētia est recta rō opabiliū. Ꝑ ptes ꝓpudētie fm Tullū assignant memoria: intelligētia: ꝓpudētia. sz h nō ptinēt ad volūtatē sz ad rationē: ergo ꝓpudētia nō est in volūtate sz in rone. Ꝛ⁰ dicendū ad ꝓmā qōnē q subsistētia q̄ est subiectū oīuz recipit q̄dā accidētia mediātib⁹ alijs. Et q̄dā causant ex ꝓncipijs substātie mediātib⁹ alijs accidētibus: sicut colorē recipit mediāte superficie: z ex ꝓncipijs corporis mixti causat sapor mediāte calido z frigido. Vn subiectū alicui⁹ accūtis pōt dupl assignari. Uno mō substātia q̄ est ꝓmū fundamētū accidētiū. z sic habit⁹ virtutū nō sunt in potētijs sicut in subiecto sed magis in ipsa aia: vel etiā in diūcto. Alio modo dicit accidēs quo mediāte inest alteruz accidēs substātie eē subiectū illi⁹: sicut superficies colozis. z h modo habit⁹ virtutū dicunt eē in potentijs sicut in subiecto: q2 habit⁹ ordinant ad actus. actus aut egrediūt ab eētia aie mediāte potētia. Ad ꝓmū g̃ dicendū q forma q̄ neq; hz materiā ex q̄ neq; in q̄ nullo modo pōt eē subiectū. Forma aut q̄ habet materiā in q̄ q̄tuis non habet ex q̄ pōt eē subiectū: nō sicut ꝓmū sustinēs accūs: sed sic id quo mediante accūs substātie inest. Ad secūdū dicēdū q q̄tuis opatio nō sit potētie sicut operātis: est tñ potētie sicut ꝓncipij opationis quo q̄s opat. Ad tertiū dicēdū q viuē vno modo dicit eē viuētis. z h modo viuē nō est ꝑ potētias sz p essentiā aie. Alio modo dicit viuē opatio viuētis. z sic viuē est ꝑ potētias q̄ sunt opationū vite ꝓncipia. Ad secundā qōnē dicēdū q virtutes humane sunt quib⁹ opus hois bonū reddit: vñ in oī potētia q̄ est ꝓncipiū humani opis oportet eē habitū virtutis quo opus ei⁹ bonū reddit: als nō esset sufficiēter hō ꝑ virtutē pfect⁹. ꝓncipiū aut humani opis est oīs potētia in q̄ aliqd rōnis inuenit a q̄ hō hz q hō sit. vnde

cum in irascibili ⁊ concupiscibili que sunt partes sensibilis appetitus sit aliquid rōnis participatiue inquantū rationi obedire pñt: quod nō est de potētijs nutritiue partis: oportet ꝙ in irascibili ⁊ cōcupiscibili sint alique virtutes sicut in subiecto quib⁹ efficit vt facile rationi obediant ille potētie in quib⁹ sunt. quod quidē cōtingit inquantū passiones reprimunt vt nō ratioue perturbēt. vnde in illo qui passiones vehemētiores patit sed nō deducit est quidē habit⁹ in ratione qui tenet eā ne deducat: nō autē in viribus illis in quib⁹ sunt passiones: sicut patet in continēte. ⁊ ideo ōtinēs seu abstinēs non est perfecte virtuosus sed tēperat⁹ vel mitis: in quo nō solū superior pars est pfecta vt deduci nō possit: sed etiam inferior moderata vt passiones vehemētes nō insurgant. ⁊ ideo in quacūq; potētia est passio circa quā est virtus aliq̄ illa potētia est subiectū illius virtutis: sicut cōcupiscibilis tēperātie: fortitudinis autē ⁊ mansuetudinis irascibilis. ¶ Ad primū igit dicēdū ꝙ electio fm pl̄m in .vi. ethi. est ⁊ appetitus ⁊ intellect⁹ siue ratiōis. complex enī in appetu precedente inquisitione rōnis. vnde omnis appetitus ad quē potest pertinere rationis imperiū particeps electionis esse potest inquantū huiusmodi: ⁊ precipue illi⁹ electionis que est de fine q̄uis non sit electio de qua loquitur pl̄s. ¶ Ad secūdū dicendū ꝙ sensibilis appetitus fm ꝙ in natura sua cōsiderat dicit sensualitas. ⁊ sic est perpetue corruptionis. ⁊ fm ipsum nō differt homo a brutis: nec potest esse subiectū virtutis. non autē fm ꝙ est participās aliqualiter ratione. ⁊ ideo nihil prohibet sic in eo esse virtutē sicut in proximo subiecto. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ virtutes q̄dā sunt acq̄site: ⁊ quedā gratuite. Virtutib⁹ autē acquisitis nobilior est naturalis ordinatio in ratione ⁊ volūtate ad bonū Unde nō est incōueniens si a naturali potētia earum actus impedit cū ex hoc sint virtutes in inferioribus partib⁹ ꝙ superioribus in eo quod naturale est eis obediunt. sed virtutes infuse sunt nobiliores potētijs naturalib⁹: eis tñ omnib⁹ nobilior est charitas que est in volūtate qua mediāte ratio inferioribus viribus precipit. ⁊ ideo non est incōueniēs ꝙ a charitate motus aliarū virtutū etiā impedit. ¶ Ad quartum dicendū ꝙ homo distingnit a brutis non solū in eo q̄ est rationale essentialiter: sed etiā in eo q̄ est rationale per participationē. ¶ Ad quintū dicendū ꝙ non dicit peccatū mortale semp eē in ratione quasi omnis actus peccati mortalis sit actus rationis elicitiue: cū etiā in actibus exterioꝝ membroꝝ possit esse mortale peccatū. sed quia nullus actus peccati mortalis rationē accipit nisi ꝓsensus adueniat. Et similiter nullus actus potest eē virtutis nisi a ratione ordinet. ⁊ hoc est eē virtutē in inferioribus potētijs inquātū participāt rationē. ¶ Ad sextū dicendū ꝙ apprehēsiue sensitiue aliter seruiūt intellectui q̄ appetitiue sensitiue rationi ⁊ volūtati. Apprehensiua enī sensitiua seruit intellectui ministrādo ei suū obiectū. Et ideo magis intellectus participat aliquid a sensu q̄ ecōuerso. Sed appetitiua sensibilis seruit volūtati ⁊ rationi quasi mouēti: ⁊ sic participat aliquid ab ea. ⁊ ideo est aliqualiter rationalis. s. participatiue. nō autē vis apprehensiua sensibilis. ⁊ propter hoc apprehensiua sensibilis nō potest esse subiectū virtutis sicut appetitiua sensibil. ¶ Ad tertiā questionē dicendū ꝙ iustitia nō potest eē in irascibili ⁊ cōcupiscibili sicut in subiecto: cū nō sit circa passiones. ad ipsam enī non ptinet moderari passiones: sed exteriores actiones que sunt ad alterū. Unde oportet ꝙ sit in illa potētia sicut in subiecto ad quā pertinet vsus rerū exterioꝝ in ordine ad alterū. vti autē actus volūtatis est fm Aug. sed non absolute fm ꝙ volūtas est finis: sed fm ꝙ presupponit collationē rationis ordinātis ad alterū. ⁊ ideo in volūtate hoc modo accepta est iustitia sicut in subiecto In voluntate enī fm ꝙ est finis nō pōt eē aliqua virtus mozalis: quia ad bonū ciuile ⁊ naturale hois volūtas naturalē inclinationē habet sicut in propriū subiectū. sed fm ꝙ volūtas est eoꝝ que sunt ordinata ad finē: sic in volūtate potest eē mozalis virt⁹ s. iustitia sicut ⁊ prudentia in ratione cognitiua. Hoc aūt q̄ dictū est de subiecto iustitie consonat omnib⁹ que dicunt ab alijs de subiecto iustitie. Quidam enī dicūt eam eē in ratione: quod nō potest eē fm ꝙ ratio est cognitiua potētia: sz fm ꝙ ratio comprehēdit ⁊ cognitionē ⁊ affectionē fm ꝙ dicitur ꝙ volūtas in rōne est. Alij vō dicūt ꝙ est in tota aīa quod quidē verificatur inq̄ntū volūtas est vniuersalis motoꝝ oīuz viriū aīe. Unī etiā cōmentatoꝝ [in .v. ethi. dicit ꝙ] est in rōnali ⁊ ocupiscibili. Et similis ratio est de oīb⁹ virtutib⁹ que non sunt circa passiones sed circa operationes: sicut liberalitas magnificentia ⁊ huiusmodi. ¶ Ad primū igit dicendū ꝙ rōnale p participationē nō solū dicit irascibilis et concupiscibilis: sed vniuersaliter appetitus vt ibidē dicit. ⁊ iō voluntas q̄uis p essentiā sit in parte intellectiua: tñ q̄tū ad actū equaliter rōne participat. ⁊ precipue fm ꝙ est eoꝝ que sunt ad finē in que intēdit fm ꝙ a ratione preordinata sunt. ⁊ ideo pōt eē subiectū virtutis mozalis. ¶ Ad secūdū dicendū ꝙ rationale comprehendit non solū rationē cognitiuā sed etiā volūtatē. ⁊ sic iustitia est in rōnali sicut in subiecto. ¶ Ad tertium dicendū ꝙ q̄uis volūtas equaliter habeat imperiū sup oēs materias ⁊ actus virtutuz: tñ materie quarundā virtutū sicut passiones pertinēt etiā ad alias potentias imediatius. Et ideo virtutes que sunt principaliter circa passiones sunt in illis potētijs sicut in subiecto. sz materie quarundā virtutū non pertinēt ad aliam potentiā nisi ad voluntatez. ⁊ ideo virtutes que sunt circa illas materias sunt in volūtate sicut in subiecto. ¶ Ad q̄rtū dicendū ꝙ materie aliarū virtutū possunt eē materia iustitie nō fm ꝙ passionē inferūt sed fm ꝙ veniūt in vsum opationis ad alterū. ¶ Ad quartā questionē dicēdū ꝙ prudentia est in rōne cognitiua practica sicut in subiecto. Sed sciendū ꝙ sicut in volūtate nō potest esse virt⁹ mozalis ex parte illa qua est finis propter naturalem inclinationē: ita etiā nec in rōne ex parte illa qua est de fine: quia finis est principiū in operatiuis. Unde sicut in ratione speculatiua sunt innata principia demonstrationū: ita in ratione practica sunt innati fines cōnaturales homini. vnde circa illa non est habit⁹ acquisit⁹ aut infusus sz naturalis: sicut synderesis loco cui⁹ pl̄s in .vi. ethi. ponit intellectū in operatiuis. Relinquit igit ꝙ prudentia sit in rōne practica fm ꝙ negociat de illis que sunt ad finē. sed quia naturalis inclinatio ad finē aliquē est ex prestitute naturā qui talez ordinē nature tribuit: ideo naturalis inclinatio volūtatis ad finē non est ex rōne nisi forte fm naturalem cōmunicantiā qua fit vt appetitus rōni diuct⁹ naturaliter tendat ad conformandū se rationi sicut regule. ⁊ ex hoc est ꝙ volūtas est naturaliter inclinata ad finē qui naturaliter rōni est indit⁹. vnde cū negociatio de his q̄ sunt ad finē presupponat nālē cognitionē finis q̄ sequit nālē inclinationē volūtatis in finē oportet ꝙ habit⁹ pficiēs rationē negociatē de his q̄ sunt ad finē p̄supponat inclinationē appetit⁹ ad finē. q̄ q̄dē inclinatio in appetitu supiori. s. volūtate est nāli; in appetitu aūt inferiori est ex assuetudine vel ex dei dono q̄tū ad sui cōplementū. sz aliq̄ ei⁹ inchoatio etiā est a nā inq̄ntū est nāliter obaudibilis rōni. In hoc igit differt prudēs a ōtinente: qz ōtinēs hz pfectā rationē de his q̄ sunt ad finē p̄supposita tñ nāli inclinatiōe volūtatis ad finē prudēs etiā p̄supposita inclinatione q̄ est ex virtute acquisita vel infusa in potētijs inferioribus. ⁊ iō prudētia vt dicit pl̄s hz sua principia in alijs virtutib⁹ mozalib⁹. ¶ Ad primū igit dicendū ꝙ rō etiā precipit mediante volūtate inq̄ntū sentētiat aliq̄d eē faciēdū. ¶ Ad secūdū dicendū ꝙ eligere est actus prudētie q̄tū ad id q̄ est de cognitiōe in electiōe. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ hoc ꝓuenit prudētie inq̄ntū p̄supponit inclinationē volūtatis ⁊ inferioꝝ viriū.

Ad quintū sic proceditur. videt ꝙ alie virtutes cardinales nō reducantur ad prudentiā sicut ad principaliorē ⁊ causam. Scire enī vt dicit pl̄s in .ij. ethi. parū aut nihil facit ad virtutē. sed prudentia quedam scien-

tia est vt in.iiij.Topic.dicit.ergo ipsa minimū habet de ratione virtutis. ¶ Ꝑ per virtutes morales sanant aīe passiones.sed ad hoc q̄ aliquis corporaliter sanet non est necesse q̄ ipse scientiā medicine habeat:sed sufficit q̄ alicui alī habeat.z ipsa sanatio melius valet q̄z scientia medicine:quia finis eī est.ergo nō est necessariū ad virtutē q̄ alicui prudentiam habeat.z etiā ipsa est mīn principalis inter alias virtutes. ¶ Ꝑ fm phm in.ij.metha.eoꝝ que cōmunicāt in nomine z diffinitione illud cui p prius ouenit nomē est maximū in illo genere z causa alioꝝ.sed nomē virtutis fm Boe. ad alias virtutes a fortitudine deriuat. Unū z Sap.viij.per virtutē fortitudo intelligit.ergo fortitudo est principalioꝝ inter oēs alias virtutes:z non prudētia. ¶ Ꝑ illud propter quod intermittit aliud est principali eo.sed propter iustitiam intermittunt oēs alie virtutes vt pbat Tulli in ꝓmo de officijs.ergo ipsa est principalioꝝ:z non prudentia. ¶ Ꝑ sicut oppositū in oppositō z propositū in proposito vt docet phs in.ij.Topi.sed oppositū temperātie est maxime vituperabile z turpe vt dicit phs in.iiij.ethi.ergo temperantia est maxime laudabilis:z non prudentia. ¶ Ꝑ phs dicit in.vij ethi.q̄ principia prudentie sunt in virtutib⁹ moralib⁹.ſz ꝑncipia sunt potioꝝ bis que sunt ex principijs.ergo alie virtutes morales sunt prudētia digniores. ¶ Sed ctra.in quolibet genere illud quod dirigit nobili est.sed ad prudentiaz ptinet dirigere in oīb⁹ virtutib⁹ moralib⁹ vt patet p diffinitionē virtutis in.ij.ethi.positā.ergo ipsa ē nobilioꝝ alijs virtutib⁹. ¶ Ꝑ habit⁹ proportionant potētijs in quib⁹ sunt. sed ratio in qua est prudētia est supioꝝ alijs virib⁹ in quib⁹ sunt alie virtutes:ergo prudētia est nobilioꝝ alijs virtutib⁹. ¶ Ꝑ Grego.dicit Uirtus que plus se posse cōspicit ea sine moderamine rōnis deteri⁹ in preceps ruit.Sed moderatio rōnis ad prudentiā pertinet: ergo sine prudentia alie virtutes quanto maiores sunt tanto magis nocent.z ita videt q̄ prudentia sit potissima inter alias virtutes. ¶ Ꝛ° dicendū q̄ prudētia inter alias virtutes cardinales principalioꝝ est z ad ipsam reducunt oēs alie quasi ad causam. Unū Anto⁹ nius dicit q̄ discretio que ad prudētiā pertinet est genitrix z custos z moderatrix virtutū.Et hoc sic patet: Uirt⁹ enī vt dicit Tullius mouet in modū nature.ſ.per quandā inclinationē affectus.oīs aūt nature inclinatio preexigit aliquā cognitionē que z finē prestituat z in finē inclinet: z ea quib⁹ ad finem peruenit ꝓuideat.hec enī sine cognitione fieri nō pōt. Propter quod etiā a philosophis dicitur opus nature esse opus intelligētie: alīs ea que natura fiunt a casu accidērent.Et p hunc modū oportet q̄ p rationē quā pficit prudētia z rectā facit prestituat finis alijs virtutib⁹: nō solū cōis sed etiā proxim⁹ qui est attingere mediū in propria natura. mediū autē fm rationē rectā determinat vt in.ij.ethi.dicit Secundo p rationē rectā est inclinatio earū in finē propriū que est intētio finis in virtutib⁹ acquisitis inq̄ntū ex operibus rōne regulat⁹ habit⁹ virtutis predictā inclinationē causans inducit.z q̄tū ad hoc dicit genitrix virtutū. Tertio p prudentiā rectificat via vnicuiq̄ virtuti que tendit in finez inq̄ntū p cōsiliū z electionē segregant vtilia a nociuis respectu finis virtutis.z q̄tū ad hoc mediatrix z custos dicit virtutū. Unū Grego⁹ secūdo moraliū dicit Nisi virtutes reliq̄ ea q̄ appetūt prudēter agāt virtutes eē nequaq̄ pōt. ¶ Ad ꝓmū igit dicendū q̄ est duplex sciētia. Una in vniuersali z hec quidē facit ad vitutē vel parū si sit de operib⁹ virtutis vel nihil si sit de alijs q̄ ad virtutē non pertinēt. Alia scientia est directiua in particulari operatione quā corrumpit dilectio faciēs ignorātiā electionis.z hec sciētia multū facit ad virtutē:imo sine hac non est virt⁹:nec hec sine virtute.z hec ptinet ad prudētiā:quia vt phs dicit in.vj.ethi.existimatio nē prudētie corrūpit delectatio. ¶ Ad secundū dicendū q̄ sanitas corporalis non indiget arte medicine ad pficiendū opera sani boīs.z ideo sic ad sanitatē habendā non indiget bō vt ipse medicinā habeat.sed actū virtuosi non potest bomo facere nisi per prudentiam:quia quanto virtus est intēsior tanto est magis nociua nisi adsit discretio prudendētie: vt dicit phs:z patet ex auctoritate Gregorij inducta. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ virtus est nomē generis.sed virtus humana vel virtus moralis est nomē spēi.Cuius ergo illud qō est virtus inq̄ntū est virtus sit principali⁹ in fortitudine ꝓpter difficultatē tñ q̄ sit virt⁹ moralis vl humana hoc habet a ratione p quā hō est homo:z electionē habens suoꝝ operū vt dicit in.vj.ethi. ¶ Ad quartū dicendum q̄ hoc quod dicit Tullius intelligendū est de iustitia legali q̄ attēdit bonū cōmune: De q̄ etiā dicit phs in.v.ethi.q̄ est lucidioꝝ alijs virtutibus sicut lucifer alijs stellis.hoc autē nō dicit p compationē virtutis ad virtutē: ſz p compationē priuati boni qō attēdit virt⁹ simpliciter ad cōmune bonū. ¶ Ad quintū dicendū q̄ in otrarijs nō semp est osequētia in ipso: sed qñq̄ consequētia ecōtrario quod ctingit precipue in illis q̄ sunt ordinata ad inuicē fm pfectū z magis pfectū.z iō illud qō de pfectiōe maioꝝ boni diminuit est mīn malū q̄z hoc qō etiā ipm partū bonū quod restat tollit. ¶ Ad sextū dicēdū q̄ sicut ratio speculatiua ꝓcedit ad cōclusionē ex ꝓncipijs p se notis: ita ratio prudētie ꝓcedit ad electionē z consiliū de bis q̄ sunt ad finē ex fine.z ideo dicunt fines aliarū virtutū eē principia prudētie.bi tñ fines preexistūt in rōne eētialiter:quia ad hoc tendit virt⁹ moralis vt appetit⁹ rōni cōcorder.vnde bis finib⁹ maxime prudētia q̄ rationē perficit est affinis.

¶ Questio Tertia.

Deinde querit de partib⁹ virtutū cardinaliū. Et circa hoc querunt quattuoꝝ. Primo de virtutib⁹ prudentie. Secundo de partib⁹ temperātie. Tertio de partibus fortitudinis. Quarto de partib⁹ iustitie.

Ad primū sic procedit. Uidet q̄ partes prudentie a Tullio male assignent. Diuidit enī prudētiā in memoriā preteritoꝝ:z intelligentiā presentiū: z ꝓuidentiam futuroꝝ. Prudentia enī fm phm in.vj.ethi.nō se extēdit vltra humana bona.sed intelligētia est etiā diuinoꝝ: ergo non potest eē pars prudentie. ¶ Ꝑ ad prudentē vt dicit in.vj.ethi.precipue ptinet bene cōsiliari.sed cōsiliū non est de preteritis:cū igit memoria sit preteritoꝝ videt q̄ memoria non sit pars prudentie. ¶ Ꝑ ꝓuidentia idem videt qō prudētia:ergo non debet ei assignari vt pars. ¶ Ulteri⁹ a quibusdā assignant partes prudentie ꝓuidētia:cautio: circūspectio:docilitas.Et videt q̄ male:quia ad quēlibet actū prudētie oīa oportet p̄dicta cōcurrere.ſz habit⁹ distinguunt p actus:ergo nō sunt virtutes distincte ab inuicē. ¶ Ꝑ docilitas est ex natura.sed prudētia est virtus acquisita vel infusa:ergo nō debet poni pars ei⁹. ¶ Ꝑ cauere oppositū pertinet ad quamlibet virtutē:ergo cautio nō debet poni magis pars prudētie q̄z aliarū virtutū. ¶ Ulterius phs in.vj.eth. adiūgit prudētie tres.ſ.eubuliam:synesim z gnomen.Et videt q̄ male:quia ipse dicit in eodē li.q̄ prudēs est totaliter cōsiliativ⁹.ſz eubulia vt ipse dicit est bona ꝯsiliatio: ergo eubulia idem est quod prudētia:z nō pars ei⁹. ¶ Ꝑ synesys ē bona diiudicatio.ſz iudiciū in operabilib⁹ est ipsa electio: cū igit eligē recte sit prudētie ꝓpriū:videt q̄ synesys sit idez qō prudētia. ¶ Ꝑ Dam.in.iij.li.dicit q̄ gnomē idez est qō sentētia.ſz sentētia ad iudiciū ptinet:ergo videt q̄ synesys z gnomē non differāt. ¶ Ulterius a quodā phō greco attribuunt prudētie partes decē.ſ.eubulia:solertia: ꝓuidentia: regnatiua:militaris:politica:ꝙconomica:dialectica: rhetorica:phisica. Et videtur q̄ male:Quia phisica sciētia q̄dā est de necessarijs.z de bis nō ē prudētia vt dicit phs in.vj.eth. ergo phisica nō est ps prudētie. ¶ Ꝑ Dialectica z rethorica artes q̄dā sunt z sciētie.ſz prudētia diuidit̄ ctra sciētiā z artem in.vj.ethi.ergo nō sunt partes ei⁹. ¶ Ꝑ phs dicit in.vj. ethi.q̄ politica est idem qō prudentia: ergo nō debet poni pars ei⁹. ¶ Ꝑ multa alia exercicia sunt in ciuitatib⁹ q̄z militaris.ergo nō debet magis ipsa poni pars prudentie q̄z alia ciuitatis officia sic̄ ē gubernatoria negociatiua z buusmo⁹

di. ¶ Urbanitates vt dicit philosophus in. viij. ethi. sunt tres. s. regnū qñ vnus presidet ad vtilitatē populi leges condens aristocracia qñ plures principant in diuersis officijs propter virtutē cirocraciā qñ diuites equaliter presunt. In omnib⁹ aūt istis est aliquid prudentie: ergo non magis debuit ponē regnatiuā q̄s alias duas. ¶ Ad. ij°. dicēdū ad primā questionē q̄ omne totūad tria genera reducit. s. vniuersale: integrale: z potētionale. Et similiter pars triplex inuenit dictis tribus respōdens. Integralis enī pars intrat in cōstitutionē totius sicut paries dom⁹. Uniuersalis vō toti⁹ pars suscipit toti⁹ predicationē sicut homo animalis. Potētialis vō pars neq; predicationē toti⁹ recipit neq; in constitutionē ipsius oportet q̄ veniat: sed aliquid de potentia toti⁹ participat sicut patet in anima. rationalis enī anima tota anima dicit eo q̄ in ipsa oēs anime potentie congregant. Sensibilis vō in bruts z in plantis vegetabilis dicunt partes anime: quia aliquid de potentia aīe habēt: sed non totuz. vnde dicit in libro de plantis q̄ non habēt animā sed partes anime. z fm hunc modū tripliciter assignant partes prudētie z alijs virtutibus. Uno enī modo assignant ei partes quasi integrales cū. s. partes virtutis alicui⁹ ponunt aliqua q̄ exigunt ad virtutē: in quibus perfectio virtutis consistit. z he partes propie loquēdo non nomināt p se virtutes sed conditiones vni⁹ virtutis integrantes ipsam. Alio modo p modū partiū subiectiuarū. z sic partes ille nominant quidē virtutes z ad inuicē distinctas. sed non quidē a toto cuius partes assignant: quia illud de eis predicat. Tertio modo per modū totius potētialis inq̄ntū. s. alique virtutes participāt aliquid de modo qui principaliter z perfecte inuenit in alia virtute. z hoc patebit per singula. sic igit dico q̄ partes quas assignat Tullius prudentie sunt partes integrales. q̄ enī, prudentia circa particularia operabilia est in quib⁹ vniuersalia principia dirigūt propter eorū contingētiā z varietatē oportet sicut dicit de sciētijs in libro posteriox ex eodē genere principia accipere: vt ex similitudine aliorū factoruz de bis que facere oportet recte ratiocinet prudēs. z iō indiget experiētia z tempore vt ex bis que fuerūt que memoria tenet: z ex bis que intelligentia respicit de futuris ,puideat. memoria enī est fm ipsum per quā anim⁹ repetit illa q̄ fuerunt. intelligētia per quā prospicit ea que sunt. ,puidētia p quā aliquid facere videt antecq̄ factū sit. vnde ,puidētia est cōpletiua z formalis pars prudētie. Alie vō quasi materiales ad ipsam reducunt. ¶ Ad p̄mū igit dicēdū q̄ intelligētia hic dicit cognitio eorū que ad opus eligibile accōmodata sunt. Et quia intelligētia est propie vniuersaliū que sub tempore nō cadunt. z ita quodāmō presentis formā retinēt ideo intelligētia dicit presentiū non solū vniuersaliū quib⁹ indiget prudens ad recte ratiocinandū de agendis: sed etiaz singulariū que nunc sunt. ¶ Ad secundū dicēdū q̄ memoria preteritox indiget prudens non propter se sed in ordine ad priora eligibilia vt dictū est. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ prudentia est formalis pars z completiua prudētie. z ideo etiā quodāmō prudentia illa complectit ex quib⁹ ratio ,procedit in prouisionē futurorū. ¶ Ad secundam questionē de partibus alijs assignatis a quibusdā dicendū q̄ etiam ille sunt sicut partes integrales. requiruntur enī ad prudentiā fm q̄ de futuris coniectat nisi ex pte preteritox z presentiū ex' quibus procedit. oportet enī prudentē viam accōmodā ad finē intentū inuenire q̄ p prudentiā facit q̄ est pūs notio futurū ptractans euentū. z iterū prohibētia remouere. Cōtingit autē prouidentiā triplciter impediri. Uno modo ex parte ipsi⁹ vie inueniēde que q̄q; videt bona z nō est. z hoc impedimentū cautio aufert: cui⁹ est ex virtutib⁹ vitia virtutū specie preferētia discernere. Alio modo ex ordine ipsius in finē ne. s. via que de se apta est ad finē aliquo extrinseco impediat: ne in finē ducere possit. z hoc ad circūspectionē pti net q̄ est cautela vitiorū contrariorū quib⁹ precipue prudētia impedit. Tertio modo ex parte ipsius bois tēdentis in finem qui vias accōmodas ad finem intentū inuenirē non potest. vnde oportet q̄ p doctrinā ab alijs accipiat: q̄ oportet principia operabilia vel a se habere prudentē: vel ab alio faciliter accipere. qui autē neutrū habet hic inutilis est vir vt dicit in. j. ethi. z sic est docilitas passiue dicta. Si autē docilitas accipiat actiue tūc pertinebit ad prudentiam fm suū perfectissimū esse ,put. s. non solū sibi sed etiā alijs que sunt vtilia ad finē inuenit. z sic dicit prudētia erudiendi imperitos. ¶ Ad primum igitur dicendum q̄ nō est otra rationē partiū quasi integraliū virtutis q̄ oēs concurrāt ad actum vnū. ¶ Ad secundū dicendū q̄ q̄uis docilitas habeat principiū in naturali dispositione: tū complementū habet p gratiam vel p consuetudinē vt dicit phs. j. ethi. q̄ oportet cōsuetudinibus duci de ciuilib⁹: quia talis principia operabiliū habet vel suscipere potest faciliter. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ quia prudentia regulat oēs alias virtutes: ideo oēs participant aliquid prudētie: sicut irascibilis z cōcupiscibilis participant aliqualiter rationē. vnde illud quod ad alias virtutes ptinet participatiue cautio. s. ad prudentiā ptinet essentialiter. ¶ Ad tertiā questionē de partib⁹ quas ponit phs in. vj. ethi. sciendū est q̄ sunt partes quasi potentiales eo q̄ iuuat virtutes z ab inuicem z a prudentia distincte sicut ipse vult. ad rationē enī pertinet precipere q̄ō faciendū est: q̄ alie vires obediunt aliqualiter rōni. rō aūt nō p̄cipit nisi p⁹ in se pfecta sit q̄tū ad id quod est suiipsi⁹: sicut nec aliq̄ res mouet ante sui pfectionē. pfectio autē rōnis practice sicut z speculatiue cōsistit in duob⁹. s. in inueniēdo: z iudicādo de inuentis. Inuētio autē in agēdis ,filiū est. z ideo oportet haberi virtutē p quā ratio ,filiet. z hec est eubulia q̄ fm phm in. vj. ethi. est rectitudo cōsilij qua bonū inquirit ,ueniētibus mediis fm debitū tēpus z alias circūstantias. Et oportet haberi virtutē qua bene iudicet de cōsiliatis. z hec est fines z gnonū: que qualiter differāt dicet. z oportet haberi virtutē q̄ bene p̄cipiat. z hec est prudentia q̄ vt phs ibidē dicit p̄ceptiua est. ſz quia in operabilib⁹ cognitio ordinat ad opus: ideo z ,filiū z iudiciū de cōsiliatis ad p̄ceptū de opere reducit sicut ad finē. z propter hoc prudētia est vtualis z principalis respectu aliarū. z alie participant modum ipsius sicut supra dictū est. ¶ Ad primū igit dicēdū q̄ z ,filiū z iudiciū ptinēt ad prudentē nō sicut principales actus ei⁹: ſz sicut ea quib⁹ vtit ad suū actū. ¶ Ad secundū dicēdū q̄ iudiciū cōsistit adhuc in cognitiuis terminis. sed electio est applicatio cognitionis ad opus: vnde iudiciū precedit electionē. ¶ Ad tertium dicendū q̄ ad finem finis ptinet recte iudicare in illis ad q̄ se extēdunt legis precepta cōiter. vnde finis ys est habit⁹ iudicatiuus agibiliū. ſz ad gnonū pertinet rectū iudiciū de illis in quib⁹ lex deficit q̄ specialē bñt difficultatem in quib⁹ epekeya dirigit vt dicit in. vj. ethi. vnde gnonū fm phm est rectū iudiciū epiekyos. ¶ Ad quartam questionē de partib⁹ decē q̄s assignat phs grec⁹ dicēdū est q̄ nō sunt partes vni⁹ rōnis. vnde diuisio est min⁹ artificialis. Sciendū enī est q̄ prudentia potest dupliciter cōsiderari. Uno modo fm esse absolutū. Alio modo fm perfectū eē ipsius. Saluat autē ratio prudentie in bis que ad ipm prudentē ptinēt. ſz cōpletū eē ei⁹ fm quod etiā ad alios se extēdit. Primo ergo modo ,sideradō prudētiā: sic ,puidētia est pars ei⁹ q̄si integralis formalis vt dictū est: q̄ fm ipm est habitus viā facere potēs ad mai⁹. i. meli⁹ vt fiat sicut oportet. vnde ipsa ponit loco ,iuz aliarū partiū eiusdē rōnis. Eubulia autē est pars ei⁹ q̄si potētialis: q̄ fm ipm est sciētia cōferentiū. i. vtiliū ad finē: de quib⁹ est ,filiū. z qz ipsa est p̄ma iō ponit loco aliarū q̄ ,sequūt vt sunt vni⁹ rōnis. Solertia aūt eodē mō reducit ad prudētiā sicut eubolia. ſz in hoc differūt qz eubolia inuenit mediū ,ueniēs ad opus ratiocinando z indrēdo: qz ,filiū questio est vt dicit. iij. etb. ſz solertia inuenit q̄si subito. est enī habit⁹ ex repētino inueniēs q̄ō cōuenit. vel vt in p̄mo posterioz dicit subtilitas quedā in nō ꝑspecto tpe medij: nō tū ponit virt⁹ in. vj. ethi. sicut eubolia

Tum quia eubolia se habet ad bonum tñ: solertia autē ad bonū ꝛ ad malū: Tū quia solertia magis dependet ex naturali ingenio q̄ ex assuetudine. ¶ Sciendū etiā q̄ solertia est inuētio medij sine perspecto tpe tā in operatiuis q̄ in speculatiuis tā in necessarijs q̄ in otingētib⁹. Sed eustochia est tñ in operatiuis que est bona otinuatio de otingētib⁹. Si autē consideret prudentia fm q̄ ad alios se extēdit: sic non assignant ei integrales alie q̄ etiā prudētie absolute cōsiderate. subiectiue autē ꝛ potētionales alie. Pōt enī aliq̄s coordinari alij dupliciter. Uno modo ad aliquē actū specialem sicut scolares in his que ad studiū spectāt: milites in his q̄ ad pugnandū: talis adunatio non remanet. sed q̄diu actus talis exercet respectu talis coordinatiōis ad alterū ordinat militaris q̄ est habit⁹ speculatiu⁹ ꝛ practic⁹ exercitui oferētiū. Alio modo coordinat aliquis alicui in vita simpliciter: vnde talis coordinatio nata est semp manere nisi p accidēs dissoluat. hec autē vel est respectu eoꝝ q̄ sunt in domo vna. ꝛ sic est yconomica q̄ est habit⁹ speculatiu⁹. i. ordinatiu⁹. et practic⁹. i. actiuus domui conferentiū vel est respectu eoꝝ q̄ sunt in eadē ciuitate. ꝛ sic est politica que est habitus speculatiuus ꝛ practic⁹ ciuitati conferentiuꝫ. vnde he sunt partes subiectiue prudētie. ſz quia in qualibet multitudine est duplex ordo vt in. xj. metha. dicit Un⁹ quo ordinat tota multitudo ad finē cōmunē. Alius quo singulariter partes multitudinis ordinant ad inuicē fm fines proprios. ideo politica habet duas partes. Una q̄ regi ciuitatis cōpetit: cui⁹ est bonū cōmune toti⁹ multitudini cōiectare. ꝛ hec dicit regnatiua: que est experiētia ei⁹ quod est gubernare multitudinē innocue: vel legis positiua vt in. vj. ethi: dicit. Alia ē que cōpetit cuilibet de ciuitate fm q̄ ad bonū cōmune ordinat. ꝛ hec politica dicit nomē cōmune retinēs. ꝛ ideo dicit phs in. vj. ethi. q̄ legis positiua est architectonia: q̄ fines proximi ordinant ad finē cōmunē. Et silr pōt diuidi militaris in ductiua que cōpetit duci exercit⁹: ꝛ militarē simpliciter. Et silr yconomica in paternā que cōpetit patrifamilias. ꝛ yconomicā simpliciter. Partes autē prudētie sic accepte potētiales sunt oēs artes ꝛ discipline que politica de omnibus ordinat a quib⁹ ꝛ quantū sunt addiscende vel exercēde vt dicit in. j. ethi. Et ideo phisica que est de operib⁹ que nō sunt a nobis: quia est sciētia eoꝝ q̄ circa naturā sunt. Et dialectica q̄ est ex operib⁹ que sunt a nobis ordinatis ad sciendū cū sit scientia bene disputādi. Et rhetorica q̄ est de his q̄ sunt a nobis ordinatis ad operādū: cū sit sciētia bene dicendi ad psuadēdū dicunt partes prudētie: vt dictū est. ¶ Ad primū ergo dicendū q̄ phisica ponit pars prudētie inq̄ntū de ipsa ordinat ꝛ precipit prudētia vt dictū est. Nō autē ita q̄ sit pars ei⁹ subiectiua vel integral. Silr aūt est dicēdū ad secūdū de dialectica ꝛ rhetorica. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ politica est prudētia q̄dā q̄ hō dirigit in his q̄ ad aliū spectāt. vnde nominat prudentiā cōpletā. ꝛ quia nō oīs prudentia habet istam cōpletionē: ideo ponit pars ei⁹. tñ in eo in quo completū habet esse prudentia nō differt fm substantiā habitus prudentie ꝛ politice: sed rōne tñ. ¶ Ad q̄rtū dicendū q̄ militare exercitiū maxime pertinet ad conseruationē cōmunitatis. ꝛ ideo militaris poti⁹ ponit q̄ alie vt negocialis ꝛ huiusmodi. p eam enī intelligunt sicut etiā p partes liberales q̄s tāgit. dicunt etiā intelligi mechanice q̄ simili modo sunt partes prudētie. ¶ Ad quintū dicendū q̄ regnū inter alia regimina digni⁹ ē vt phs in. viij. ethi. dicit. Et iō poti⁹ regnū q̄ alia posuit.

Ad secundū sic proceditur. videt q̄ partes temperātie male assignent a Tullio in prima rhetorica. Dicit enī q̄ partes temperātie sunt otinētia: clemētia: ꝛ modestia. Et videt q̄ male: Quia continētia vt dicit phs in. vij. ethi. diuidit cōtra virtutē vniuersalem. ergo non debet poni pars alicui⁹ virtutis. ¶ Ꝑ clemētia vt dicit Tulli⁹ est virt⁹ p quā anim⁹ cōcitatus in odiū alicui⁹ benignitate retinet. hoc autē videt ad mansuetudinē pertinere. māsuetudo aūt non est pars temperantie cum sit in irascibili. temperātia autē in cōcupiscibili: q̄ videt q̄ nec clemētia oz poni pars temperātie. ¶ Ꝑ modestia a modo obseruādo dicitur. ſz hoc est necessariū in qualibet virtute: ergo modestia non est pars alicui⁹ virtutis ſz cōsequit omnē virtutē. ¶ Ꝑ Tullius dicit q̄ modestia est pudor honestatis purā ꝛ stabilem comparās auctoritatē. pudor autē videt eē idem q̄ verecūdia. cū ergo verecūdia nō sit virtus sed passio vt dicit phs in. iiij. ethi. videt q̄ modestia nō debeat poni pars virtutis. ¶ Ulterius a quibusdam ponunt partes tēperantie sobrietas ꝛ castitas. ꝛ pōt haberi ex. iij. ethi. ꝛ videt q̄ sufficienter: quia sobrietas est circa delectationes gustus. castitas autē circa delectationes tactus. cum igit etiā alij sensus habeant suas delectationes: videtur etiā q̄ circa eas debēt assignari alique virtutes. ¶ Ꝑ contingit peccare nō solū in delectatiōib⁹ sensuū exterioꝝ sed etiā in delectationib⁹ sensuū interioꝝ ꝛ etiā intellectus: sicut patet de curiositate. silr etiā in delectationib⁹ ꝛ cōcupiscētijs exterioꝝ rerū: vt honoris pecunie ꝛ huiusmodi: que fm se vident eligibilia cōtingit eē peccatū p supabūdantiā vt dicit in. vij. ethi. sed virt⁹ ꝛ vitiū sunt circa idem: ergo ꝛ circa illas delectatiōes debet aliq̄ virt⁹ poni. ¶ Ꝑ virtus est circa difficile ꝛ bonū. ſz magis sunt difficilia ad que non oēs tenent: sicut virginitas et abstinētia etiā ciboꝝ necessarioꝝ q̄ sobrietas ꝛ castitas: ergo magis debent poni partes virtutis. ¶ Ulterius quidā phs grec⁹ ponit septē partes temperātie. s. austeritatē: otinentiā humilitatē: simplicitatē: ornatū: bonā ordinationē: p se sufficientiam. Et videt q̄ male. Austeritas enī vt ipse dicit est habit⁹ fm quē aliq̄ neq̄ afferūt alijs delectationes collocutionū neq̄ ab alijs recipiūt. hoc autē videt eē vitiosum ꝛ cōtrariū amicicie que maxime collocutionib⁹ amicoꝝ gaudet ergo austeritas non debet poni pars virtutis. ¶ Ꝑ humilitas superbie opponit. sed superbiā phs ponit inter vitia q̄ opponunt fortitudini vt pz in. iij. ethi. ergo humilitas non est adiūcta temperātie sed fortitudini. ¶ Ꝑ ipse dicit q̄ humilitas est habitus non superabundans sumptib⁹ ꝛ prepationibus. sed quicunq̄ non superabundat est contem⁹ illis quibus oportet. ergo cuz ipse dicat q̄ hoc pertinet per se ad sufficientiā: videtur q̄ idem sit humilitas quod per se sufficientia. ¶ R⁰ dicēdū ad primā questionē q̄ ille partes q̄s Tullius ponit partes potentiales sunt inquantū participāt modū temperātie. Sicut enī in scientijs modū oportet fm materiā inquirere vt dicitur in primo ethi. ita ꝛ in virtutibus. Materia autē virtutū mozalium actiones ꝛ passiones humane sunt. In passionib⁹ autē quedam sunt in quib⁹ passionē inferēs de sui ratione natū est in prosecutionē mouere sicut delectabile quod ocupiscibili passiones infert. ꝛ in his difficile est retrahi a prosecutione: ꝛ facile est prosequi. Unde temperātia que circa principalia delectabilia est modum habet in retrahendo. ꝛ propter hoc temperatus plus assimulatur insensibili qui superabundat in fuga q̄ in temperato q̄ superabundat in ꝓsecutione taliū delectabiliū. In passionibus autē in quibus passionē inferētia nata sunt ad fugā mouere: sicut sunt timozes ꝛ audacie difficile est prosequi vel sustinere: facile autē fugere. vnde modus fortitudinis que circa timozes ꝛ audacias maximozū terribiliū est: modus est in aggrediendo. ꝛ ideo fortis magis simulatur audaci qui superabundat in aggrediēdo q̄ timido qui superabundat in aggrediendo q̄ timido qui superabundat in fugiendo. In actionibus autem non consideratur inclinatio affectus magis ad vnum q̄ ad aliud nisi per accidens inquantū conuincit passionib⁹. Et ideo iustitie q̄ circa actiōes est modus est equalitas: sicut fortitudinis supertensio: ꝛ temperātie refrenatio ꝛ diminutio. Omnes igitur virtutes in quibus difficultas consistit in refrenādo prosecutionē conueniūt in modo cū temperātia. hoc autē contingit in omnib⁹ in quib⁹ est inclinatio ad prosequendū. Dec aūt inclinatio duplex est. Una qua affectus inclinatur per

passionē. Alia qua ex passionib⁹ ipsius est inclinatio ad exteriores gestus que sunt signa interioris passiōis. affectus autē inclinat ad prosequēdū vel bonū propriū: ꝛ hanc inclinationē refrenat continētia: que vt dicit Tullius est p quaz cupiditas cōsilij gubernatione regit. Uel malū alienū inqn tū est contrariū bono proprio. ꝛ hanc inclinationē refrenat clementia: que vt dicit Tullius est virtus per quā anim⁹ in odiū alicuius concitatus benignitate retinetur. inclinationem autē que ad exteriores gestus est quibus interior affectus ostenditur refrenat modestia vt nihil in eis īmoderatum fit: que est virtus per quā pudor honestatis purā ꝛ stabilem comparat auctoritatē. Sed quia difficillimū est refrenare a delectationibus tactus: ideo iste modus in temperantia que est circa huiusmodi delectationes consistit principaliter ꝛ q̄si integraliter. in alijs aūt participatiue. ¶ Ad primū ergo dicendū q̄ continentia tripliciter dicitur. Uno modo fm q̄ aliquis habet rationem rectam que a passionibus excellentib⁹ nondū edomitis refrenat: ꝛ est circa eadez temperantie vt in. vij. ethi. dicitur. sic enī phs continentiam accipit. ꝛ differt a temperātia in hoc q̄ temperat⁹ huiusmodi passiones non patitur. ꝛ fm hoc continētia non est virt⁹: quia operatur quod bonū est non delectabiliter ꝛ faciliter quod requiritur ad virtutē. ꝛ ita reducitur ad temperantiā sicut imperfectū ad perfectū: ꝛ vt pars potentialis. Alio mō dicitur continētia fm quā homo se refrenat non solū ab illicitis delectationib⁹: sed etiā a licitis. ꝛ sic dicit quendā pfectum statū temperātie sicut ꝛ virginitas: vnde reducitur ad temperantiā per modū partis subiectiue. Tertio modo dicitur continētia per quā reducitur anim⁹ a quibuslibet concupiscentijs. ꝛ hanc acceptionē ponit etiā phs in. vij. ethi. ꝛ sic videtur eaz accipere Tullius vt patet per diffinitionē posita. vnde sic ponitur pars temperantie inquantū participat modū temperātie etiam circa alienū. ¶ Ad secundū dicendum q̄ clemētia non est omnino idem quod mansuetudo: quia mānsuetudo refrenat a concitatione: vt. s. quis per iram non incitetur. est enī fm philosophū grecū virtus irascibilis fm quam ad iras sumus difficile mobiles. clemētia autē refrenat ab executione vindicte etiā post cōcitationē. ꝛ sic clemētia magis est circa actiōes. ꝛ sic est pars iustitie epikaie: qz epikaies est diminutiu⁹ penar vt dicit phs in. v. ethi. tamen possunt ratione predicta clemētia ꝛ mansuetudo sicut partes potētiales ad temperantiā reduci: quia partes potentiales virtutū non oportet q̄ cōmunicent cū eis in materia ꝛ subiecto ꝫ in modo. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ modestia non dicitur ex hoc q̄ imponat modū in qualibet materia fm q̄ hic accipitur: sed tm̄ in exterioribus gestibus vt. s. in eis maturitas debita obseruetur. ꝛ huius virtutis pars potissima est eutrapelia quam phs ponit: quia etiam in ludicris in q̄bus est difficilius modū debitū non excedit. ¶ Ad quartū dicendum q̄ pudor nō ponitur hic pro passione verecūdie sed pro quadam exteriori compositione cuius pudor causa esse potest. sicut etiam castitas pudor interdū dicitur: quia contrariū eius maxime est turpe quod verecūdia timet. Si militer contrariū modestie est maxime apparēs. ꝛ sic est natū ꝛfusionē inducere quā pudor timet. ¶ Ad secundā questionē dicenduz de alijs partibus. s. sobrietate ꝛ castitate q̄ sunt partes subiectiue temperātie: quia castitas est circa delectabilia tact⁹ absolute que sunt in venereis. sobrietas aūt circa delectabilia gustus prout est tactus quidam que sunt in cibis ꝛ potibus. ¶ Ad primū ergo dicendum q̄ delectationes aliorū sensuū non sunt vehemētes sicut delectatiōes tact⁹ eo q̄ nō sunt per coniunctionē rei sed speciei. vnde difficultas refrenādi istas delectationes non est ex impetu earū. ꝛ ideo non oportet q̄ sit aliqua virtus in parte affectiua circa eas: sed sufficit ad hoc prudentia q̄ est in rōne. ¶ Ad secūdū dicendū similiter de alijs delectationib⁹. ¶ Ad tertium dicendū q̄ virginitas ꝛ huiusmodi non sunt virtutes sed nomināt statū virtut[. ꝛ ideo de eis nō fit mētio. ¶ Ad tertiā questionē de alijs partibus quas philosophus grec⁹ ponit dicendū est q̄ accipiunt eodē modo sicut partes Tullij nisi q̄ clementiā omittit. Continentiam enī ponit. ꝛ videtur eam accipere sicut phs. in. vij. ethi. vnde dicit q̄ continētia est habit⁹ inuictus a delectatione. Sed modestiā in multa diuidit fm diuersa exteriora in quibus oportet hominē modū imponere. Exteriora enī in quib⁹ modestia modum imponit sunt tria. Primū est collocutiones ad eos quibus conuiuimus. ꝛ in his ponit modū austeritas: cuius diffinitio in obijciēdo supra posita est. Secundū est bona exteriora vt vestes equi ꝛ huiusmodi. ꝛ in his ponit modū humilitas q̄tū ad quantitatē in vsu. vnde fm ipsum humilitas est habitus non superabūdans in sumptib⁹ ꝛ preparationib⁹. Sed simplicitas q̄tū ad modū querēdi que fm ipm est habitus contentus his que contingūt. non enī multū sollicit⁹ est de talibus. Tertiū est actiones proprie que ad corp⁹ pertinent. ꝛ in his ponit moduz q̄tū ad agentē ornatus qui fm ipm est sciētia circa decens in motu ꝛ habitudine. q̄tū autē ad exteriora que cōsiderāda sunt vt debito tempore ꝛ loco. ꝛ huiusmodi ordinatio que fm ipsum est experientia separationis ꝛ discretionis actuū vt sciat loqui verū in tēpore suo. q̄tū vo ad instrumēta vel auxilia quib⁹ indigem⁹ ad actionē est per se sufficiētia que fm ipsum est habitus contentꝰ quib⁹ oportet. ¶ Ad primū igit dicēdū q̄ austeritas fm q̄ ponitur virtus nō omnino aufert delectationē que est in colloquijs: sed aufert superabundantiā in illa. Et quia maior difficultas accidit in abstinēdo ab his: iō a defectu hec virtus nomen accepit. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ superb⁹ inquātū se superextēdit ad ea que sunt supra ipsum sic habet aliquid de modico audacis. ꝛ ideo reducitur aliquo modo ad vitia opposita fortitudini q̄tuis ppie loquēdo fm q̄ cōmuniter de supbia loq̄mur magis fit excessus magnanimitatis. humilitas aūt inq̄ntū diminutio est habet aliquid de modo temperatiue. ꝛ iō ad ipsam reducit sicut pars potentialis. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ differētia humilitatis: ꝛ p se sufficiētia patet ex his que dicta sunt.

Ad tertiuz sic proceditur. videtur q̄ partes fortitudinis male assignantur a Tullio. assignat enī has partes magnificentiam: fidentiam: patientiam: perseuerantiā. Magnificentia enī vt dicit phs. iiij. ethi. est idem liberalitati. sed liberalitas ad iustitiā reducitur: ergo ꝛ magnificentia. ¶ Ꝫ fiducia ad spem pertinet. sed materia fortitudinis nō est spei passio sed timor ꝛ audacia vt dicit phs in. iij. ethi. ergo pars fortitudinis nō est fiducia. ¶ Ꝫ phs in li. Topi. reducit in idē mitē ꝛ abstinentē q̄ videt idez q̄ patiēs: qz abstinēs est qui patit ꝛ nō deducit: mitis qui nō patit. sed mānsuetudo siue clemētia ponit pars tēperātie: ergo ꝛ patientia. ¶ Ꝫ ad perseuerantiā pertinere videt īmobiliter operari. ꝫ hoc in omni virtute requirit vt dicit philosophus in. ij. ethi. ergo perseuerātia non debet poni pars fortitudinis. ¶ Ulteri⁹ a Macrobio ponunt septē partes fortitudinis. s. magnanimitas: fiducia: securitas: magnificētia: cōstātia: tollerātia: firmitas. Et videt q̄ male: Magnanimitas est cōtra magnos homines qui inter bona cōputant vt dicit in. iiij. ethi. fortitudo aūt est circa audacias ꝛ timores que sunt magnoꝝ malorū. ergo magnanimitas nō est fortitudinis pars cū sit circa oppositā materiā. ¶ Ꝫ vnū vitiū non opponit duabus virtutibus. ꝫ timiditas opponit securitati ꝛ fiducie: ergo nō sunt due virtutes ꝫ vna. ¶ Ꝫ constantia mutabiltati opponitur: similiter etiā ꝛ firmitas: ergo non debent poni due ptes fortitudinis. ¶ Ulterius philosophus in tertio eth. ponit quinq̄ modos adiunctos fortitudini vere. s. ciuilem militarem illam que ex furore vel tristitia. illam que procedit ex experiētia q̄ facit spem vincendi propter frequēter vicisse. ꝛ illam que procedit ex ignorātia. Et videtur q̄ male: Quia iste virtutes cardinales sunt virtutes politice. sed genus additū speciei non contrahit in ptē spēi: q̄ ciuilis fortitudo nō est ps fortitudinis.

¶ P militaris sub politica ordinatur vt dicit phs in pmo ethi. ergo nō debet dimidi militaris fortitudo cōtra ciuilē. ¶ P ignorātia excusat a pctō ppter hoc q tollit volūtariū ꝫ volūtariū requirit ad vtutē sicut ad pctm: ergo nō debet poni aliqua pars vtutis per ignorātiam. ¶ Ulteri⁹ q̄daz phs grecus ponit septē annexa fortitudini scz eupfichiā: le mā: magnanimitatē: virilitatē: perseuerātiā: magnificētiā: androgachiā. Et videt q̄ male: qz vt ipse dicit eupfichia or robur aīe ad perficiēdū opera ipsi⁹. hoc aūt in oīb⁹ vtutib⁹ requirit. Ergo nō est pars alicui⁹ vtutis. ¶ P Lema scōm ipsuz est habit⁹ pmptos tribuens ad conari qualiter opoz tet z sustinere que ratio dicit: sed pmptitudo idē videt esse q̄ facilitas que relinq̄t ex quolibet habitu: ergo lema est magis gen⁹ vtutis quā species alicui⁹ vtutis. ¶ P Ipse di cit q̄ andragachia est viri vtus adinuētiua cōicabiliū opa tionū: ꝫ opera cōicabilia sunt materia iusticie: ergo hec vir tus non debet poni pars fortitudinis: sed magis iusticie. ¶ R° dicendū ad pmā questionē q̄ partes quas Tullius assignat sunt partes potētiales inquātū participāt aliquid de mā fortitudinis. Fortitudo enī vt dic phs in. vj. ethi. p pzie loquēdo est circa picula mozt|. z maxime que in belli cis est: qz in illis est maxime difficultas. vnde fortitudo sm Grecū predictū virt⁹ est irascibilis nō facile obstupefactibi lis a timozib⁹ qui sunt contra mozte circa que habet duos actus. s. aggredi z sustinere sine stupoze. z hoc est ei⁹ magis pzoziū vt ipse dicit Et ḡtuis p̄ncipaliter fortis sit circa ista tñ in oīb⁹ alijs periculis z arduis etiā bene se habet z in ag grediēdo z sustinēdo. Et ideo omnes virtutes in quib⁹ con sistit difficultas ex aggressione alicui⁹ arduī vel ex sustinen tia difficilis: aliquid de fortitudinis modo participāt z ad ipsam reducunt: sicut partes potentiales eo q̄ non est tāta difficultas in alijs sicut in illis periculis circa que est forti tudo. arduum aūt in cuius aggressione cōsistit. difficultas est autē aliquod magnū opus faciendum: z sic est magnifi centia que scōm ipsum est rerū magnarum z excelsarū cum animi ampla quadaz z splendidissima pzopoztione cogni tio vel cogitatio atq; ministratio. Aut est ad aliquod bonū magnū consequendū: z sic est fidentia que est certa spes p ducendi ad finem rem inchoatā vel magis consequēdi rem speratam: z scōm hanc acceptionē credo q̄ magnanimitas est idem q̄ fidentia. Id vero q̄ facit difficultatē in susti nendo: vel est bonū laborioſum: z circa hoc est perseueran tia que est in ratione bene considerata stabilis et perpetua permansio: z precipue vt quis a ratione recta ppter tristi ciam que in laboribus accidit nō recedat: quia sicut conti nentia facit inuictum a delectationibus: ita perseuerantia a tristicijs vt dicit. vii. Ethicoꝝ vel est maluz nociuum: z sic est patiētia que sm Tulliū est honestatis aut vtilitatis cau sa rerum arduarū z terribiliuz voluntaria ac diuturna pas sio. ¶ Ad pzimū igit dicendū q̄ quānis magnificentia cō municet eum liberalitate in materia: quia magna facta ma gnis sumptibus fiunt: tamen cōmunicat cuz fortitudine in modo. ¶ Ad secundū dicendū q̄ quānis fortitudo non sit circa spem: sicut circa materiaz: sed magis magnanimitas. tamen habet spem concomitantez: quia fortis optime spei est circa materiā suam. Unde fidentia z alie supzadicte par tes in fortitudine etiā sm q̄ est specialis virtus inueniunt quantū ad id quod est difficilimū in eis vt quedā conditio nes fortis: z sic etiaz possent dici aliquo modo partes qua si integrales fortitudinis. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ malū no ciuum tres passiones natū est generare scilicet timoreꝝ tri sticiam z iram Unde tres virtutes faciunt sustinere huius modi nociua Fortitudo vt homo non perturbet per timo rem. Patientia vt non perturbet per tristiciam immodera tam: z similiter perseuerātia que facit vt propter tristiciaz homo a rationis operib⁹ non discedat sicut patientia non permittit propter tristiciā discedere ab equanimitate men tis Unde scōm Gregoziū vera patientia est mala aliena id est ab alijs illata eqnanimiter perpeti. Mansuetudo autez facit vt homo non perturbetur per iram. vnde abstinēs de quo loquitur philosophus in. iiij. Thopicoꝝ nō est idem quod patiens: sed se habet ad fortē z mitem. similiter et ad patientem: sicut continens ad temperatū. vnde non oportet q̄ si mansuetudo reducitur ad temperantiā q̄ et patientia quia passio tristicie est ex victoria nociui: sicut et timoz. z ideo difficultas in patientia z fortitudine est etiam in non vinci a nocuis. Unde patientia participat modum fortitu dinis: sed ira est ad victoriam contra nociuum Unde diffi cilius est in refrenando propter quod mansuetudo partici pat modum temperantie. ¶ Adquartum dicendū q̄ perse uerantia. vno modo dicit continuationez virtutis: z sic est actus omniū virtutum. alio modo dicit propositum persi stendi: z sic est specialis virtus: quia habet specialem ratio nem obiecti scilicet laborioſum opus prout natum est tri sticiam inferre. ¶ Ad secundam questionez de partibus quas Macrobius ponit dicenduz q̄ sunt eiusdem ratiōis cum partibus quas ponit Tullius nisi q̄ duas harum di uidit in duas species scilicet fidentiam quā ponit Tullius diuidit in magnanimitatē que est in separando magna cō sequenda vt magnos honozes z fiduciam que est in conse quendis honozibus mediocribus ac huiusmodi quā phi losophus innominatā dicit Item perseuerantiā dimidit in firmitatem que facit permanentiā in opere z constantiam que facit permanentiā in propposito animi. Et addit etiam vnam scilicet securitatem que timori opponitur. vnde pro pinquius se habet ad veram fortitudinem: sed tamē differt a fortitudine: quia reprimit timorem nō solum circa maxi ma terribilia quemadmodū fortitudo: sed etiam circa que cunq; tolerantia vero est idem quod patientia. magnificen tiam autem pzopzio nomine ponit. ¶ Ad primū dicenduz q̄ magnanimitas quānis non conueniat in materia cum fortitudine conuenit tamē in modo vt dictum est. ¶ Ad se cundū dicendum q̄ timiditas opponitur securitati. nō au tem fiducie: sed magis desperatio. ¶ Ad tertium dicenduz q̄ constantia oppont mutabilitati animi: sed firmitas op ponitur mutabilitati in facto aliquo. ¶ Ad tertiaz questio nem dicendū de partibus quas philosophus ponit in. iij. Ethicoꝝ. Sciendū q̄ sunt etiam partes potentiales: aliter tamen q̄ predicte: predicte enim partes a fortitudine defi ciunt quantū ad difficultatem materie: sed ille quas phs ponit quantū ad rectitudinez motiui. z ideo non sunt vir tutes: sed participāt aliquid de virtute fortitudinis. Mo tiuum autem ad actū fortitudinis potest esse triplex. Uno modo intentio boni vel honesti: z sic fortitudinis virt⁹ est vel alicuius tempozalis boni vel honozis vel alicui⁹ huius modi: z sic deficit a ratione virtutis: z est fortitudo quam nominat politicam. Alio modo ex hoc q̄ remouet faciens difficultatem in actu fortitudinis scilicet magnitudo peri culi. z hoc quidē remouetur per ignozantiam: z sic est vlti mus modus. Et per spem vincendi que potest ex duobus consurgere vel ex arte siue exercitio: et sic est militaris for titudo vel experientia victozie: sicut illi qui alias talia peri cula euaserunt: z sic est penultimus modus. Tertio modo ex passione furozis vel tristicie illate: vel etiam timozis vel desperationis: z sic est tertius modus. ¶ Ad primū igit di cendū q̄ fortitudo politica dicitur ex motiuo: quia scilicet aliquod bonum q̄ a ciuitatibus prestari fortibus solet ad actum fortitudinis mouet: sic autem nō dicunt politice vir tutes cardinales: sed inquantum in vita ciuili perficiunt. ¶ Ad secundū dicendū q̄ militaris fortitudo dicitur: quia eam consueuerunt habere milites qui habent exercitium z artem bellandi. vnde equiuocatur in militari et politica. ¶ Ad tertium dicendum q̄ non est ignozantia de pericu lo omnino: sed de quantitate periculi. et ideo non tollit to taliter rationem fortitudinis: sed diminuit aliquid de lau de eius. ¶ Ad quartā quelionē de partib⁹ quas ali⁹ phs

grecus ponit sciendū q̄ sunt fere eedem cum illis quas ponit Macrobius. magnanimitatē enim ꝛ magnificentiam et perseuerantiam ꝓpzio nomine ponit ꝛ eas sic diffinit. Magnanimitas est habitus plus faciens cōiter accidente ꝓzauis ꝛ studiosis. Magnanim⁹ enī nō est content⁹ vitare ꝓzaua ꝛ facere bona ſm q̄ cōiter sufficit: nisi excellētius faciat hoc. Et ideo dicit in.iiij.ethi. q̄ operat magnū in oīb⁹ vtutib⁹. Magnificētia vero est habit⁹ superferēs habētes ipsuz ꝛ elatione adimplēs: inquātū.s. effert ꝓpositū ei⁹ ad aliq̄ sumptuosa a magnafaciēda. Perseuerātia vero ē sciētia vel habit⁹ eoꝝ q̄b⁹ imanēdū. id est bonoꝝ ꝛ nō imanendū. id est maloꝝ vel neutroꝝ id est indifferentiū. Eupsichia aūt que ſm ipsuz est robur aīe ad pficiendū opa ipsi⁹ videt idē esse qō cōstantia. ꝛ p̄cipue in spūalib⁹ que sunt opa aīe. Lema aūt que ſm pho est habit⁹ ꝓmptos tribuēs tolerari ꝛ sustinere que rō dicit videt idē qō patiētia. vtilitas aūt videt idē qō fiducia quā dixim⁹ differre a magnanimitate in hoc q̄ est cōmuniū bonoꝝ vel huiusmōi. cū magnanimitas sit magnoꝝ ꝛ q̄ sunt vltra necessitatē virtutis. Virilitas aūt ſm ipsuz est habit⁹ per se sufficiēs in bis q̄ sunt ſm vtutē ꝛ de necessitate vtutis: ꝛ sic differt virilitas a magnanimitate: ita ponit andragochiā q̄ est virt⁹ viri adinuētiua cōicabiliū operū cōiter. s. iuxta magnificētiaz q̄ tendit ad magna in cōitatib⁹ faciēda. ꝛ in hoc differt a Macrobio qui hāc diffinitionē nō ponit ꝓpter hoc q̄ videt esse idē liberalitati nisi q̄ intātū differat q̄ liberalitas respicit bonū singulare: sed andragochia bonū cōe. Unde magis accedit ad magnificētiā: qz ea q̄ indigēt magnis sumptib⁹ maxime sūt ea que ad cōitatē pertinēt: ſz dicit⁹ pho omittit securitatē quā Macrobi⁹ ponit: qz securitas videt intrinseca fortitudini vt dictū est. ¶ Ad p̄mū igit dicendū q̄ sicut dictū est supra de pseuerātia qō pōt esse spālis vtus inquātū respicit spālē rōnē obiecti q̄uis forte illa rō possit inueniri in actib⁹ diuersarū aut oīuz vtutū sic est de magno qō respicit magnanimitas: ita etiā est dicēdū de cōstantia ꝛ eupsichia qō idē est. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ ꝓmptitudo illa intelligit vt hō ꝓpter difficultatē terribiliū nō turbet qō ad patientiā pertinet. vnde sicut patiētia spālis virt⁹ est: ita ꝛ lema q̄ idē est. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ q̄uis cōicet cū iusticia q̄tū ad materiā conuenit tñ cū fortitudie q̄tū ad modū sic ꝛ magnificētia

Ad quartū sic ꝓcedit. videt q̄ ptes iusticie male assignēt a Tullio. assignat enī iusticie sex spēs q̄ sunt religio: pietas: gr̄a: vindicatio: obseruātia: veritas. Et videt q̄ male: qz pho dicit in.vj.ethi. q̄ seruii ad oīm nō pōt eē iusticia: sed de⁹ maxime oīs est: g̃ cū religio sit hois ad deū videt q̄ nō sit pars iusticie. ¶ Item sicut latria debet deo: ita etiā dulia debet hoī: ergo sicut religio que est idez qō latria ponit ps iusticie: ita debet poni ꝛ dulia. ¶ Item supra dis.xj. dictū est q̄ pietas est idē qō latria: latria aūt idez qō religio: ergo pietas nō oz diuidi cōtra religionez. ¶ Item vindicatio videt ptinere ad vitiū ire que est appetit⁹ vindicte: ergo nō debet poni pars vtutis. ¶ Ulteri⁹ a Macrobio ponūt he ptes Innocētia. Amicicia. Cōcordia Religio pietas Bonitas Affect⁹. Et videt q̄ male. Quia innocētia oī pctō opponit. Sz oī pctō nō opponit nisi virt⁹ cōis. Ergo ꝛ innocētia vel ē virt⁹ cōis: vel sequēs oēm vtutē. Ergo nō debet poni pars iusticie. ¶ Illud qō cōsequit ad oēs vtutes nō debet poni alicui⁹ vtutis ps: sz amicicia ē huiusmodi: qz vere amicicie fūdamētū ē honestū: ergo nō oz poni ps iusticie. ¶ Item pho in.ix.ethi. ponit circa amicicią tria sz Būficētiā Beniuolētiā. ꝛ Cōcordiā a q̄b⁹ oīb⁹ dic amicicią differre. Ergo sic posuit concordiā: ita debuit ponere alia duo. ¶ Item affect⁹ in oīb⁹ mozalib⁹ reqrit. Ergo oz poni pars alicui⁹ vtutis. ¶ Ulteri⁹ q̄dā ponūt q̄ncq̄ ptes q̄ sunt Obediētia respectu superioris Disciplina respectu inferioris Equitatē respectu parū. Fidē ꝛ Ueritatē respectu oīuz Et videt q̄ male. Quia iusticia generalis vt dr̄ in.viij.ethi. attendit ꝓcepta legis. Sz obedire est attēdere ꝓceptū: ergo est idē qō iusticia generalis: ergo non est pars iusticie que est specialis virtus: sed magis ecōuerso. ¶ Item Rigoz ad iusticiam pertinet sicut equitas: ergo sicut ponūt equitatez: ita ponere debent rigorē. ¶ Item Fides est virt⁹ theologica: ergo non debet poni pars iusticie que est virtus cardinalis. ¶ Item Ueritas ad intellectū ptinet. iusticia aūt magis ad voluntatē: qz vt dicit Anselm⁹ est rectitudo voluntatis ꝓpter se seruata: ergo videt q̄ veritas nō sit pars iusticie. ¶ Ulterius quidā diuidūt iusticiā in libertatē ꝛ seueritatē quā diuidunt in benignitatē ꝛ beneficentiā. Benignitatē vero in septē partes. s. Religionē. Pietatē Innocentiā Amiciciam Reuerentiā Concordiā Misericordiā. Et videtur q̄ nō bene. Quia vt dicit pho. v. Ethi. virtuosus est diminutiuus penarū: sed seueritas dicit huiusmodi oppositū: ergo nō est pars vtutis. ¶ Item liberalitas dat alicui qō est ꝓpriū dantis: sed iusticia dat alteri qō suū est ꝛ ei debitū: ergo liberalitas non est pars iusticie. ¶ Item Misericordia est passio vt dicit pho in.ij. Ethi. Sz nulla passio est vtus nec pars vtutis. Ergo misericordia nō est virt⁹ nec pars ei⁹. ¶ Ulterius pho in.v. Ethico. diuidit iusticiā in legalē ꝛ specialē est equalitas quedā in bonis ꝛ malis exterioꝝ⁹ quā diuidit in distributiuā ꝛ cōcatiuā. diuidit etiam iustū in politicum paternū ꝛ vxorinū. Politicū aūt in legalē ꝛ naturalem ponit etiā circa iusticiam epiekiā ꝛ iusticiaz methaphoricam ꝛ Uidet q̄ male. Species enī nō debet diuidi contra gen⁹: sed iusticia particularis est species iusticie legalis: ergo nō debet diuidi contra eam. ¶ Item iusticia dirigimur in bis q̄ ad alterū sunt: sed oīs operatio vni⁹ ad alterū cōmunicatio quedā est: ergo iusticia cōmunicatiua nō debet poni pars iusticie specialis: sed idem ei. ¶ Item iustum politicū videtur ad iusticiā legalē pertinere: ergo nō debet poni pars iusticie specialis. ¶ Item paternū ꝛ dominatiuū ꝛ vxorinum nō videnť differre nisi ſm materiam: ergo nō debet distingui iustū per predicta ¶ Item epiekia vt ipse dicit est aliquid melius iusticia: ergo magis debet iusticia poni pars ei⁹ q̄s ecōuerso. ¶ Ulterius quidā pho grecus dicit q̄ familiares iusticie sunt liberalitas benignitas vindicatiua engnomosine eusebia eucharistia sanctitas bona cōmutatio legis positiua. Et videtur q̄ male: ipse enim dicit q̄ engnomfine est voluntaria iustificatio: sed hoc necessarium est in omni iusticia: quia vt volens quis opereť vt dicit in.v. ethicoꝝ ergo nō est pars iusticie: ſz idem sibi ¶ Item ad eucharistiam ſm ipsuz pertinet quib⁹ sit faciēda gratia ꝛ a quib⁹ aceipiēda: sed hoc videt ad liberalitatē pertinere cui⁹ est gratis tribuere: ergo nō debet diuidi contra liberalitatē. ¶ Item scōm ipsum sanctitas est scientia faciens fideles ꝛ seruantes que ad deū sunt iusta: sed hoc ad eusebiam pertinet siue ad religionē: ergo non debet diuidi contra eusebiā. ¶ Item pho ponit in.vj. Ethicoꝝ legis positiuā speciē politice quaz ponit idem ꝓdentie: ergo legis positiua magis pertinet ad ꝓdentiā q̄s ad iusticiā. ¶ Ad p̄mā questionē Sciendum q̄ Justicia in hoc differt a temperantia ꝛ fortitudine q̄ ille moderant passiones intrinsecas. Sed iusticia moderat exterinsecas operatiōes. Unde pho dicit circa operationes iusticiā esse. In adulterio enī scōm q̄ est contra iusticiam attendit vsus inordinatus. s. rei aliene. scōm autē q̄ opponitur temperātie attendit cōcupiscētia nō refrenata sub debito rationis. Moderatio autē actionū exterioꝝ ex duobus regulat. ꝓzimo per cōparationē operatiōis ad ipsuz operantē: ꝛ sic eiusdē rationis regulatio exterioꝝ opratiōnum ꝛ interioꝝ passionū que ad exterioꝛes inclinant operationes. Alio modo per comparationē ad aliuz. Et in hoc est iam ali⁹ modus regulandi. ꝛ ideo exigitur alia virtus: ꝛ hoc ꝓpzie ad iusticiā pertinet. vnde ab eodē actu. s. percussione alicuius retrahit mansuetudo scilicet ſm q̄ procedit ex passione interiori ꝛ iusticia in ordine ad alium. In omni autē moderatione opoꝛtz q̄ illud qō moderat mensure siue regule alicui adeq̄t. vñ sic moderatio passionū ē adeq̄

tio ipsarū ad rationē: ita moderatio exteriorū actuū fm q̄ sunt ad alterum est q̄ adequantur illi ex comparatione ad quē moderāt. z hec q̄dē adequatio est qñ ei reddit quot z quātū ei debet. z hec adequatio ꝓpri⁹ mod⁹ iusticie ē. Uñ vbicūq; inuenit ista adequatio cōplete. est iusticia q̄ est virtus spālis: z oēs vtutes in q̄b⁹ saluat sūt ptes subiectiue iusticie. Ubi aūt ista adeq̄tio nō scōm totū saluat: ꝛ fm aliq̄d reducit ad iusticiā vt ps potētialis aliq̄d de mō ei⁹ participans. Ista autē adequatio tria cōplectit vt ex dictis pz. ſ. vt fit ordinatū ad alterū: vt fit ei debitum: alias super excederet actio eū ad quē fit. Et vt tātū reddat quātū debet: alias deficeret in min⁹: Sūt aūt q̄dā vtutes q̄b⁹ reddit alteri q̄ debet ex necessitate legis: nō tn tantū: qz impossibile ē. Dic in bonore q̄ est ad deū q̄ facit religio. z qui ad parētes z ad patriā q̄ facit pietas. vñ iste vtutes deficiūt quidē a iusticia. z sunt ptes ei⁹ potētiales z ꝓpinquissime se habent ad ipsā. Quedā vero sunt q̄b⁹ reddit alteri q̄ debet nō ex necessitate legis: ꝛ q̄dā honestate: sicut phs dicit in. viij. Ethi. sicut gra q̄ est retributio bñficioꝝ fm Tulliū misericordia. z huiusmōi: z be vtutes aliquātulū magꝛ distāt a vera iusticia. Quedā aūt vtutes sunt q̄b⁹ hoc circa q̄ ꝑncipaliter est virt⁹ ordinat ad alterū: nō tn fm rōnē debiti sīc liberalitas: z be adhuc magis distāt a vera iusticia. Quedā vero b̄ circa q̄ est virt⁹ nō ꝑncipaliter: ꝛ secūdario ordināt ad alterū Sicut qñ fortitudo actū exteriorē circa quē secūdario ē ordinat ad alterū vt ad bonū gre: z sic induit quodamō formā iusticie: z sic oīs virtus pōt reduci ad iusticiā. vñ iusticia legalis est idē q̄ oīs virt⁹ in. v. ethi. q̄tū ad passiones aūt circa q̄s ꝑncipaliter sunt ille vtutes nihil possūt habere de mō iusticie eo q̄ per passiōes imediate hō nō ordinat nisi ad se ipsū tn per quādā filitudinē est ibi q̄dā forma iusticie fm q̄ diuerse vires cōputāt vt diuerse ꝓsone vnde sic est iusticia methaphorica de q̄ phs loquit in. v. ethi. Ex dictis igit pōt patere defacili qualiter oēs ptes a phs assignate sunt ptes iusticie: qz inter ptes quas tulli⁹ ponit vindicatio z obseruātia sūt ptes subiectiue vere iusticie: qz vindicatio reddit malū debitū. obseruātia aūt bonum ad q̄ se obligauit. vindicatio enī fm eū est virtus qua vis aut iniuria: z oē q̄ offuturuꝝ ē defendēdo z vlciscēdo ꝓpulsat. religio aūt que est ad deū z pietas que ē ad parētes z cōiūctos sanguine vt patria sunt ptes potētiales. Dz ꝓpinque: qz reddūt q̄ debent z ex obligatiōe legis: ꝛ nō q̄tū: qz impossibile est. has aūt sic diffinit. Religio est q̄ supiori cuidā nature quā dīnā vocāt curā cerimoniāq; affert. z dicit a religādo fm Isidorū vel fm Aug⁹. a reeligēdo deū quē amiseram⁹. pietas vo est per quā sanguine cōiūctis patrieq; beniuolētie officiuz z diligēs tribuit cult⁹. gra aūt z veritas reddūt q̄ debent ex quadā honestate qua fit vt hō gratiā beneficio impēdat q̄ius nō possit ad id vt in iudicio cogi. z q̄ talē se in dictis z factis exhibeat q̄lis est: q̄ ad veritatē ptinet de qua phs etiā determinat in. iiij. ethi. est enī gra in qua amiciciarū et obsequioꝝ alteri⁹ memoria z remunerādi volūtas cōtinēt

¶ Ad ꝑmū igit dicendū q̄ obiectio illa ꝓbat q̄ religio nō sit pars subiectiua iusticie. non autem q̄ nō sit pars potentialis ꝓpinqua. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ sicut pietas q̄ ꝑncipaliter debet parētib⁹ se extēdit ad oēs sanguine cōiūctos inq̄tū ex eisdē parētib⁹ descēderūt z vlteri⁹ ad cōpatriotas inq̄tū cōicāt in natali solo: ita religio q̄ deo debet se extendit quodāmō ad eos q̄ dei imagine sūt insigniti. vñ religio z dulia sunt in ꝓximo genere. z ideo sub vna cōphendit a tullio altera. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ pietas alio mō sumit hic q̄ ibi. ¶ Ad quartū dicēdū q̄ vindicare ex pene defectu vicios⁹ est: ꝛ ex sola iusticia z fm ordinē iuris iusticie est. ¶ Ad secūdā questionē de ptib⁹ q̄s ponit Macrobius ¶ Sciendū q̄ vna est ps subiectiua iusticie ꝓprie dicte. ſ. innocētia vt null⁹ alteri q̄ suū ē auferat z cōdiuidit ⁊tra illā ptē q̄ vnicuiq; reddit q̄ debet. Alie vero sunt ptes potētiales quaꝝ due sūt respectu supiorꝝ. ſ. religio z pietas vt reddant debitū: ꝛ nō tātū. Alie vero quattuor reddūt debitū ex honestate z b̄ vel equali: z sic ē amicicia de q̄ phs loquit in iiij. ethi. qua nr̄is operib⁹ cōgruēter ad alios vtimur z concordia q̄ ex opib⁹ alioꝝ auxilia ꝑstam⁹ z respectu inferiorū q̄b⁹ q̄tū ad effectū interiorē impēdim⁹ ex debito honestat humanitatē z q̄tū ad interi⁹ affectū subuētiōis. ¶ Ad ꝑmū igit dicēduz q̄ innocētia hic sumit stricte fm q̄ ꝓpriat nocumētū alteri illarū. ¶ Ad secundū dicendū q̄ amicicia hic sumit nō sicut in. viij. ethi. q̄ cōsistit ꝑncipaliter in affectu: ꝛ vt in q̄rto que consistit ꝑncipaliter in affabilitate exteriori que habet etiā ad extraneos. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ bñficiētia includit in humanitate. beniuolentia aūt in affectu. ¶ Ad quartū dicēdū q̄ affect⁹ hic sumit stricte ꝓ affectu subuētionis z cōpassionis ad alterū. ¶ Ad tertiaz questionē de partib⁹ alijs Sciēdū est q̄ vident esse subiectiue iusticie ꝓprie dicte: qz ex obligatiōe legis tenet hō vt superiori obediat. vt inferiori sue cure cōmisso disciplinā exhibeat z adequales etiā ad oēs seruet equalitatē in reb⁹ fidez in factis q̄ est idē q̄ obseruātia. z veritatē in dictis: fi tn veritas sumat ea q̄ est in cōfessionib⁹ iudicij: alias fi sumeret sicut supra esset ps potētialis iusticie. ¶ Ad ꝑmū igit dicendū q̄ obediētia fm q̄ attēdit ꝑncipaliter rōnez ꝓcepti ē spālis virt⁹. vnde etiā obedit in illis que ad alias vtutes nō pertinēt: ꝛ fm q̄ ex cōsequēti respicit ꝓceptū z bonū virtutis ꝑncipaliter in eo q̄ facit sic est cōsequēs ad oēs vtutes. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ hic sumit equitas fm eq̄litatē simpliciter que est in reb⁹ cōicabilib⁹. vñ includit seueritatē siue rigorē inquātū seruat formā legis in his ad q̄ legis intētio se extēdit z equitatē que dimissa forma legis intētionē ipsam sequit ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ fides hic sumit ꝑ fidelitate nō fm q̄ est virt⁹ theologica. ¶ Ad quartuz dicendū q̄ veritas hic sumit fm q̄ est in signo exteriori vel vbo vel quocūq; alio. ¶ Ad quartā questionē de alijs partib⁹ a q̄busdā alijs assignatis sciēdū est q̄ in idē incidūt cū partib⁹ ꝓpri⁹ tactis: qz seueritas fm hic accipit idem est q̄ vindicatio. z diuidit cōtra oēs alias partes iusticie: qz ipsa sola malum reddit. liberalitas autē valde large sumit ꝓ qualibet boni exhibitione vel debiti vel nō debiti: vel in affectu vel in effectu. Unde diuidit in benificentiā z beniuolentiam: z hic etiā largissime accipiūt z huiusmodi. vnde diuiditur benificentia in septē partes que oēs cōprehense sunt in superiorib⁹ partibus: quia misericordia cōprehendit in affectu. reuretia vero que videt idē q̄ dulia cōprehendit sub religione vt pri⁹ dictū est: z etiam sub pietate. ¶ Ad ꝑmū igit dicēdū q̄ virtuosus diminuit penā quaz dicit seruata intentione legis nō tn cōtra legē. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ liberalitas large hic accipit vt dictū est. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ alique passiones q̄ius nō ꝓprie loquēdo sint virtutes tamē inquātū sunt laudabiles habēt aliquid de rōne virtutis: sicut misericordia z verecundia z ꝓcipue fm q̄ est ibi electio. ¶ Ad quintam questionē de alijs partibus quas phs ponit in. v. Ethi. dicēdū q̄ diuisio phi cōplectit oīa ad que vera iusticia habet se extendere: z ideo ponit iusticiam methaphoricā in qua saluat similitudo tn iusticie z legalē que ordinat ad alterū etiā circa id q̄ nō ꝑncipaliter est virt⁹ si illud sit ordinatū a lege z in idem reducit epikeia que differt a iusticia legali in hoc q̄ seruat intētionē legis in his ad que forma legis se nō extēdit. z similiter dominatiuū z paternū iustū in quib⁹ reddit debitū: ꝛ nō tn. Et iteruz distributiua z cōmunicatiua q̄ sunt partes subiectiue iusticie specialis. Legale autē z principale iustuz non diuidūt iusticiā: ꝛ illud ex quo est obligatio debiti z iusticie: quia vel est ius naturale vel positiuuz. ¶ Ad ꝑmū igit dicendū q̄ species potest diuidi cōtra genus diuisione que est noīs equiuoci in sua significata. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ coīcatio ꝓprie ē q̄n ex mutuis opib⁹ fit aliq̄d alicui debitū sicut ex hoc q̄ vnus laborauit in vinea alterius alter constituit sibi debitor in tāto quātū valet labor ei⁹ z in his viri

git cõicatiua iusticia. est enī equalitas in ea coicationis: qz quātū vn⁹ dedit alteri debet tātū ab eo recipe. Et ꝓpter hoc etiā cõicatiua dicit. Sed in distributiua nõ attendit equalitas recipiētis ad eū qui dat: ꝫ ad aliū qui etiā recipit. vnde nõ est ibi equalitas cõicationis: ꝫ distributionis. ⁊ ꝓpter hoc dicit distributiua nõ cõicatiua. ¶ Ad tertiū dicendū q⁹ politicū trib⁹ modis dicit. Uno mõ ꝑm q⁹ respicit ciuilem vitam: ⁊ sic oēs vtutes mozales qñqz dicūt politice. Alio mõ ꝑm q⁹ in vita ciuili ex ciuili ordinatiõe dirigit q̄s ⁊ hoc modo dicit etiā iusticia particularis politica inquātū dirigit in cõicatiõib⁹ ꝑm ciuilia statuta: ⁊ tūc diuidit politicū iustū cõtra dominatiuū ⁊ vxoriū ⁊ huiusmodi: quia lex se extendit ad dirigendū in his cū seru⁹ sit res dñi ⁊ filius patris ⁊ vxor viri. Unde directio in his magis est ꝑm iconomicā ꝓdentiā q̄ ꝑm ciuilia statuta. Tertio mõ dicitur politicū a vita ciuili ⁊ ciuilib⁹ statutis. ⁊ vlteri⁹ ex intētiõe cõis boni: ⁊ sic politicū pertinet ad iusticiā legalem. ¶ Ad quartū dicendū q⁹ in trib⁹ est diuersa rō regendi ꝑm q⁹ ille ad quē est iusticia min⁹ vel magis ē in ptāte alteri⁹. ⁊ ideo vxoriū iustū magis cõuenit cuz iusto politico q̄ paternū: et paternū q̄ dominatiuū: qz magis appzopinquat ad equalitatē vxor viri q̄ filius patris ⁊ q̄ seru⁹ dñi. Unde nõ est differentia tātū ꝑm materiaz: ꝫ etiam aliquo modo formalis. ¶ Ad quintū dicendū q⁹ epikeia adiūgit legali iusticie ⁊ circa eadē est q̄uis nõ ex eodē dirigit: qz legalis dirigit in scripto legis: ꝫ epikeia ex intētione legislatozis ⁊ q̄uis sit excellētioz q̄ iusticia legalis: nõ tā põt dici cardinalis. Tū qz est in supplemētū legal' iusticie ⁊ etiā quodāmõ ꝓsupponit illā: Tū qz est idez oī vtuti aliqualiter sicut ⁊ legalis iusticia. ¶ Ad sextā questionē de alijs partib⁹ sciendū est q⁹ assignatio illi⁹ ꝑbi nõ differt a ꝓdictis assignatiõib⁹ nisi in duob⁹. ꝓmo qz diuidit religionē in eusebiam q̄ ordinat ad deū in cultu q̄ exhibet in ꝓtestatiõe seruitutis sicut sacrificia ⁊ huiusmõi. Unde dicit q⁹ ē sciētia dei famulatus ⁊ sanctitatē que ordinat ad deū in oīb⁹ alijs operibus vite. vnde dicit q⁹ sanctitas est sciētia faciēs fideles ⁊ seruātes que ad deū iusta sunt. scõo qz assignat partes subiectiuas iusticie alio mõ qz iusticia ⁊ est in iudice sicut in regulante ⁊ est in alijs sicut in regulatis. Ad iudicē aūt duo pertinēt vnuz est q⁹ equalitates in alijs faciat ⁊ ad hoc est legis positiua. Aliud est vt inequalitatē faciētes puniat ⁊ ad hoc est vindicatiua ex ꝓte aūt alioz siliter duo requrūt ad iusticiā. vnū ē q⁹ equalitatē in cõicādo seruēt: qz equalitatē iusticie distributiue seruare nõ ē subditoz q̄ recipiunt: ꝫ superiozis q̄ distribuit ⁊ ad hoc est vindicatiua. Ex ꝓte aūt alioz siliter duo requrūt ad iusticiā. Unū est qō equalitatē in cõmutādo seruēt qz equalitatē iusticie distributiue seruare nõ ē subditoz q̄ recipiūt: ꝫ superiozis q̄ distribuit. ⁊ ad hoc est bona cõmutatio. Aliud est q⁹ si qñ equalitatē ꝓtereūt q⁹ ad eaz volūtarie reuertātē. ⁊ ad hoc est eugnomosine id est volūtaria iustificatio. alie aūt ptes supza posite sūt liberalitas quidē ⁊ benignitas etiā ꝓ noīa. Eucharistia aūt idē est qō gra quē etiaz supza posita ē. Est enī ꝑm ipsum eucharistia sciētia ei⁹ qō ē qb⁹ ⁊ qñ intēdēdū grām ⁊ q̄liter ⁊ a qb⁹ sumēdū. Ponitur aūt in diffinitiõe dictaz vtutū sciētia ꝑm q⁹ oēs vtutes morales ꝓcipāt aliq̄d rōnis ⁊ ꝓdentie. vnde Socrates oēs vtutes dicebat eē sciētias vt dr. vj. ethi. ¶ Ad ꝓmū igit dicēdū q⁹ volūtaria iustificatio accipiēda est hic non q̄libet: ꝫ indeterminato mõ vt dictū ē. ¶ Ad secūdū dicendū q⁹ impendere grām accipit hic ꝓ repēdere rōne būficij accepti: ⁊ sic patz q⁹ nõ est idē qō liberalitas. ¶ Ad tertiū dicēdū q⁹ iam patet distinctio sanctitatis et eusebie ex his que dicta sunt. vnde sanctitas eodē modo cõparat ad oēs vtutes sicut ⁊ iusticia legalis: quia sicut iusticia legalis operat act⁹ omniū virtutū ꝓpter bonū cõe: ita sanctitas ꝓpter deū. ¶ Ad quartū dicēdū q⁹ politica equiuocat ⁊ ad cognitionē ꝓdentie ⁊ ad executionez iusticie. ⁊ siliter legis positiua que est pars politice vt ipse ibidē dicit. In quo habuerūt vsus eosdē. Uirtutes enī que cõsistūt circa passiones illatas habuerūt eundē vsum in xp̄o. quē in nobis ꝓpter passibilitatē corpozis. Habuerūt etiā vsum quē habent in patria ꝓpter perfectionē aīe: sed de virtutib⁹ que sunt circa passiões innatas secus est: qz iste passiones in xp̄o nõ fuerunt vt necessariū esset eas per vtutē cohibere. vnde etiā tētari potuit ab hoste: ꝫ nõ a carne. Sed alios vsus habebunt. Ergo sunt alie vtutes: qz habit⁹ distinguūt per act⁹. Et dicēdū q⁹ sicut mot⁹ ad terminū ⁊ quies in termino pertinēt ad eandē virtutē naturalē: ita quies in fine nõ requirit aliū habitum q̄ motus tendēs in finē ipsum. Et hoc modo diuerſificantur actus virtutum in via ⁊ in patria.

DISTINCTIO .XXXIIII.

De septem donis spiritussancti.

In hac de septē donis spūssancti agēdū est. vbi p⁹ cõsiderādū ē an hec dona virtutes sint. scõo an in futuro desitura sint vl oia vl hoc aliqua. deinde an i xp̄o fuerint cūcta hec dona. Nec dona vtutes esse. nec in futuro desitura: Ambro. oñdit ea. vij. esse virtutes dicēs: ⁊ i angel' abūdātissime eē sic: Ciuitas dei illa Jerusalē celestis nõ meatu alicui⁹ fluuij terrestris abluit: ꝫ ex vite fonte p̄cedēs spūs. s. cui⁹ nos breui satiamur haustu i illis celestib⁹ spiritib⁹ redūdāti⁹ videtur effluere. pleno. vij. vtutū spūaliū feruēs meatu. Si. n. fluui⁹ ripaz crepidib⁹ editis supfusus exundat: quāto magis spūs oēz supeminēs creaturā: cuī nre mētis archana tāqz inferioza pstringat: celestē illā āgeloz naturā effusiõe q̄dā scificationū vberta te letificat. Deinde scificatões exponēs subdit. his aūt sctificatiõib⁹ significat plenitudo. vij. spūaliuz vtutū quas enumerauit ysaias dicās Spūs sapie ⁊ itellect⁹: ⁊ ꝓsilij ⁊ fortitudinis: scie ⁊ pietatis ⁊ timoris dñi. Unū ē ergo flumē: ꝫ multi spūaliū bonoz meat⁹. Quāuis ergo mlti dicāt spūs: ut spūs sapie ⁊ itellect⁹ ⁊c. vn⁹ est tñ dei spūs sue libertatis arbiter: oia p auctoritate volūtatis diuidēs singul' Hic expresse traditū est septē dona ⁊ virtutes esse sanctificationesqz fideliū mentiū: ⁊ in futuro non desitura: cum sint ⁊ angelis.

¶ Qō in christo fuerint illa septem dona. In xp̄o etiā hec eadē fuisse ysaias oñdit dicēs: Egrediet vga de radice iesse ⁊ flos de radice ei⁹. i. ascēdet ⁊ reqescet sup eū spūs dñi. s. sapie ⁊ intellect⁹: spūs ꝓsilij ⁊ fortitudinis. s. scie ⁊ pietatis: ⁊ replebit eū spūs timoris domini.

¶ Quod videtur obuiare ꝓe misso.

Hs aūt videtur obuiare qō beda de timore domini dicit super parabolas scilicz q⁹ timoz i futuro cessabit. Ait. n. sic sup illū locū. Timoz dñi ꝓncipiū sapie. duo sūt timores dñi. huilis q̄ ꝓncipiū ē sapie. ⁊ amicab' q̄ pfectionē sapientie comitab'. Seruilis ꝓncipiū sapiētie est: qz q̄ post errata sape incipit primo timore cozripi dino ne puniab'. Sz hūc pfecta charitas foras mit-

tit. Succedit huic timor dñi scūs pmanēs i seculū seculi: quē nō excludit charitas: sz auget. q̄ timet filius: ne uł i modico oculos amātissimi pīis offendat. vterqz i futuro cessabit. charitas vo nūqz excidet aug. qz sup locū psal. Adorabo ad tēplū sanctū tuū ⁊c. in timore tuo. timorē desiturū dic sic. timor dñi ē magnū p̄sidiū pficiētib⁹ ad salutē: sz pueniēti bus foras mittit. Nō. n. timēt iā amicū: si ad id qō repromissuz ē pducti fuerint. Ex his auctoritatib⁹ significat q̄ timor nō erit i futuro Si aūt timor nō fuerit i futuro: ergo nec septē dona erūt: nec mō sūt in angelis uł in aiab⁹ sctis. Ad qō dicim⁹ auctoritatū p̄missaz q̄ videt repugnātiā dirimētes. q̄ vij. dona illa: ⁊ i angelis mō sūt: ⁊ i aiab⁹ sctis feliciter viuētib⁹ ⁊ i nobis erūt i futuro: sz nō habebūt oīno hos vsus siue hec officia q̄ nūc habēt. Vt vbi gr̄a. Timor filialis mō facit timere ne offendam⁹ quez diligim⁹: ⁊ ne separemur ab eo. facit etiā nos reuereri eūdē. i futuro vo faciet nos reuereri q̄n non timebim⁹ separi uł offendere. Nō ergo met⁹ sepationis uł offensiōis nūc ē in angelis ⁊ i aiab⁹ sctis nec in nobis erit i futuro: sz reuerētia q̄ ē mixta cū subiectiōe dilectio. q̄ etiā in xp̄o fuit. sicut apł's dicit in epł'a ad hebr̄eos loquēs de xp̄o. q̄ exaudit⁹ ē p̄ sua reuerentia. Quidā tñ fm effectum timorē in christo ⁊ in angelis tm̄ esse contendunt.

¶ Plena timorum distinctio.

Et q̄r de timore tractanda nobis occurrit loc⁹: sciēdū ē q̄tuor eē timores. s. mūdanū siue hūanū: seruilē: initialē: castū: uł filialē siue amicalē. Hūan⁹ timor est: ut ait Lassiodor⁹ q̄n timem⁹ pīcula carnis pati uł pdere bona mūdi p̄pter qō delinq̄m⁹. Hic timor mal⁹ ē: q̄ in p̄mo gradu cū mūdo deserit. quē dñs p̄hibet in euangelio dicens: Nolite timere eos q̄ occidūt corp⁹ ⁊c. Timor aūt seruilis ē ut ait aug⁹. cū p timorez gehēne cōtinet se hō a pctō: q̄ p̄sentiā iudicis ⁊ penas metuit. ⁊ timore facit q̄cq̄d boni facit: nō timore āmittēdi eternū bonū qō nō amat: sz timor patiēdi malū qō formidat. nō timet ne pdat amplex⁹ pulcherrimi spōsi: sz timet ne mittat i gehēnā. Bon⁹ est timor iste ⁊ vtilis lz insufficiēs p quē fit paulatim cō suetudo iusticie: ⁊ succedit initialis timor q̄n incipit qō durū ē amari. ⁊ sic incipit excludi seruilis timor a charitate. ⁊ succedit deinde timor cast⁹ siue amicalis quo timem⁹ ne spōsus tardet: ne discedat ne offendam⁹: ne eo caream⁹ Timor iste de amore venit. Ille q̄dē seruilis ē vtilis: sz nō pmanēs i eternū ut iste timor diuin⁹ comes est per omnes gradus.

¶ Collatio predictorum.

Et attēde q̄ q̄tuor hic distiguunt timores cū supra Beda dixerit duos eē. Sz beda humanū timorē ptermisit ⁊ noie seruilis duos q̄s hic distinxim⁹ cōplex⁹ fuit. s. seruilē ⁊ initialē. amicalē vo castū dicit aug⁹. q̄z seruilē timorē ⁊ castū apte discernit dū epł'e ad romanos illuz locū exponit. nō. n. accepistis spm̄ seruitutis iterū in timore: sz spm̄ adoptiōis filiorum dei. ita dicēs: Duo timores hic insinuāt. vn⁹ q̄ est in pfecta charitate. s. timor cast⁹. alter q̄ nō ē in charitate. i. seruilis. in q̄ quāuis credat deo: nō tū in deū. ⁊ si bonuz fiat nō tamē bene. Nemo eni inuit⁹ benefacit: etiā si bonum est quod facit.

¶ De casto ⁊ seruili plenius agit tāgēs de initiali.

Ad hēc eisdē timoribus latis⁹ disputat aug. dicēs: Cepit aliqs credere die iudicij: si cepit credere cepit ⁊ timere. Sz q̄ adhuc timet nōdū hz fiduciā in die iudicij: nōdū ē in illo pfecta charitas. Si pfecta in illo eēt charitas nō timeret Perfecta. n. charitas faceret pfectā iusticiā: ⁊ non haberet q̄re timeret: imo haberet q̄re desideraret: ut trāseat iniqtas ⁊ veniat regnuz dei: ergo timor nō ē in charitate. Sz in q̄ charitate. Nō inchoata In q̄ ergo. in pfecta. Et pfecta inqt charitas foras mittit timorē. Ergo incipiat timor: qz initiū sapie timor dñi. Timor q̄li locū pparat charitati. Cum aūt cepit charitas habitare pellit timor q̄ ei ppauit locū. Quātū eni illa crescit tlle decrescit. ⁊ q̄tū illa fit interior timor pellit foras. maior charitas mior timor. minor charitas maior timor. Si autē null⁹ ē timor nō ē q̄ intret charitas. sicut videm⁹ p setam introduci linū qn̄ aliqd fuit. seta pri⁹ intrat ⁊ nisi exeat nō succedit linū. Sic timor pmo occupat mentē. nō aūt ibi remanet timor: quia ideo intrauit ut introduceret charitatem.

¶ Quid videtur predictis aduersari.

Est aūt sn̄ia q̄ videt eē ꝓtraria huic si non hz piū intellectorē. dicit. n. in psal. Timor dñi castus pmanet i seculū seculi. Eternū quēdā timorē nobis oñdit: sz castū. Qō si oñdit ille nobis eternū timorē: nūqd ꝓtradicit illi ista epł'a q̄ dic timor nō ē in charitate: sz pfecta charitas foras mittit timorē. hoc. n. dictū ē p iohānē illud dictū ē p dauid. Sz nolite putare aliū eē spm̄. Si. n. vn⁹ flat⁹ inflat duas tibias nō potest vn⁹ spūs iplere duo corda ⁊ agitare duas liguas. Si spū vno. i. vno flatu implēte due tibie ꝓsonāt. iplete due linguе spū dei dissonare pūt. imo ē ibi q̄dā ꝓsonātia: est q̄dā ꝓcordia: sz auditorē desiderat studiosū: nō occisū. Ecce mouit duas linguas spūs dei: ⁊ audiuim⁹ ex vna timor nō est in charitate audiuim⁹ ex alia. Timor dñi cast⁹ pmanet i seculū seculi Quid est hoc. Dissonat. Nō. Excute aures: intēde melodiā. Nō sine cā hic addidit cast⁹: illic nō addidit q̄r ē timor aliqs q̄ dz cast⁹. est aūt ali⁹ timor q̄ nō dz cast⁹. Descernam⁹ istos duos timores ⁊ intelligemus ꝓsonātiā tibiarū. Quō discernim⁹. Attendat charitas vestra. Sūt hoies q̄ ppterea timēt deum ne mittāt in gehēnā: ne forte ardeāt cū diabolo in igne eterno. ipse est timor qui introducit charitatem. Sed sic venit ut exeat. Si enim propter penas times deū nōdū amas quē sic times. nō bona desideras: sz mala caues. Sed ex eo q̄r mala caues corrigiste ⁊ incipis bona desiderare. Que cū desiderare cepis erit in te timor cast⁹ Quid ē timor castus. Timere ne amittas illa bona: timere deuz ne recedat a te. Cū autē times deū ne te deserat presentia eius amplecteris eum: ipso frui desideras.

¶ Quomodo distent duo timores: per similitudinem duarum mulierū ostendit.

In hos duos timores q̄ si ponas duas mulieres maritatas: q̄rūvnā ꝓstituas volēte facere adulteriū: ſz timet ne dānet a marito. Timet maritū: qz adhuc amat neq̄tiā. Huic nō ē grata: ſz onerosa mariti p̄sentia. Sed si forte viuit neq̄ter timet maritū ne veniat. Tales sūt q̄ timēt diē iudicij. Hec alterā amare virū: debere illi castos amplexꝰ: nulla se adulterina immundicia maculare velle. Ista optat p̄sentiā viri. Ista timet & illa timet. Jā ergo interrogēt q̄re timeant. Illa dicet. Timeo virū ne veniat illa dicet timeo virū ne discedat. Illa dicet: timeo virū ne dānet. illa dicet: timeo virum ne deserat. Pone hoc i aio & iuenies timorē qui foras mittit charitas: & aliū timorē castū pmanētē in seculū seculi. Illū timorē p̄fecta charitas foras mittit: qz ille timor tormētū hz torq̄t. ꝓscia pctōꝝ nōdū facta est iustificatio. Est ibi qd titillat mentē: qd pugnat qd stimulat. Stimulat ille timor. ſz intrat charitas q̄ sanat qd vulnerat timor. Timor castꝰ facit securitatē in aio. Audiuimꝰ duas tibias ꝓsonātes. s. david & Joannē. Illa de timore dei dicit q̄ timet aia ne dānat. Illa de timore q̄ timet aia ne deserat. Ille est timor quē charitas excludit. ille ē timor q̄ pmanet in seculū seculi. Ecce his v̄bis p̄dictis apte oñdit Augꝰ. q̄s sit timor castꝰ & q̄s seruilis: & q̄liter differāt. In q̄bꝰ etiā initialē timorē significauit: q̄ nec ex toto ē seruilis nec ex toto ē castꝰ: ſz tāq̄ medius aliq̄d de seruili & aliq̄d de casto timore habet. Facit.n. fuire ptim timore pene: ptim amore iusticie. p quē timemꝰ puniri & timemꝰ offendere. Iste timor ē in inchoata charitate: nō imp̄fecta & quātū crescit charitas tantū decrescit iste timor quātū ad meritū pene. i. quātū ad id qd facit timere penā: et quātū ad tormētū ꝓscie. Nā quāto diligimꝰ tanto minꝰ timemꝰ. Iste timor notat in illis v̄bis augꝰ. vbi nō negat timorē eē in charitate inchoata: ſz p̄fecta. Qd nō posset dici de seruili: qz ut ipse supra dixit. seruilis timor nō remanet veniēte charitate. nec intrat charitas nisi prꝰ ille timor exeat: nec i illo timore aliq̄s credit in deū: & si credat deo: nec bñ facit etiā si bonū ē qd facit. Nō ē ergo ille timor in charitate etiā inchoata. Quia ois q̄ charitatē hz licet nō p̄fectā: & i deū credit: & bona op̄a fac. Quare fuilis nō ē timor ille quē in charitate ichoata foras ꝓcessit: & quē crescēte charitate decrescere dixit. Hz ille est timor initialis: quē nō esse negat esse in charitate nisi perfecta sit.

¶ Qd timor seruilis & initialis dicit initiū sapientie: sed differenter.

Sciēdū ē tñ q̄ vterq̄ timor. s. fuilis & initialis i scripture diuersis locis dr initiū sapie & ita cōperies si diligēter ānotaueris loca scripture: in q̄bꝰ de timore dñi fit mentio. ex alia tñ rōne & cā diuersa dr fuilis initiū sapie: & ex alia initialis. Seruilis.n. ideo dr initiū sapie: qz p̄parat locū sapie. & ducit ad sapiētiā: ſz tñ nō remanet cū ea imo foras exit. initialis vo dr initiuz sapie: qz ē cū inchoata sapia. Quē cū qs hīe icipit sapiētiā & charitatē hīe incipit. inde ē q̄ vterq̄ timor dr initialis. Qd iuenire poteris p diuersa scripture loca. vtriq̄ etiā timor interdū dr seruilis: qz ipse initialis q̄ est in charitate inchoata aliq̄d habet de seruili scilicet angorem pene sicut & aliquid habet de casto. scilicet q̄ timet offendere ac separari.

¶ De hoc qd augꝰ. dicit castū timorez esse eternuz.

Illud q̄z diligēter ē notādū q̄ in supioribꝰ augꝰ. dicit castū timorē eē eternū. p qd confirmat p̄missa snia. s. q̄ timori spūs erit in futuro sicut & alia dona spūs sci: ſz nō habebit oēm illū vsū quē mō hz. Faciet.n. nos tūc reuereri deū: nō timere separi ul̄ carere. Fuit ergo in xp̄o timor ille: ſz iuxta illū vsū quē habebit in futuro i scis. nō enī timuit xp̄s separi ul̄ offendere deū: ſz eū p̄ omnibus reueritus est.

¶ An timor pene qui fuit in christo fuerit seruilis uel initialis uel alius.

Quom aūt fuerit in xp̄o timor pene: q̄rit aliis. Ad qd dicimꝰ nullū eoz fuisse in xp̄o. Quia timor mūdanꝰ malꝰ est ut supra dictū ē. & in p̄mo gradu cū mūdo deserit. seruilis vo ul̄ initialis p̄fecta charitate nō ē. Nullꝰ ergo timor istoz in xp̄o fuit. Quis ergo fuit timor ille q̄ penā timuit. Pōt timor ille dici naturalis siue hūanꝰ q̄ oībꝰ hominib⁹ inest: q̄ horret mors & formidat pena. & dr timor iste naturalis: nō q̄ accesserit hoi ex natura ſm q̄ p̄iꝰ fuit instituta: qz nō fuit iste timor cōcreatus hoi: nec de bonis naturalibꝰ: ſz qz ex corrupta natura p pctm̄ oībꝰ aduenit cui corruptio inoleuit tanq̄z esset naturalis. & ē timor iste effectꝰ peccati. ut dictum est.

¶ Postq̄z determinauit magister de virtutibꝰ. hic incipit determinare de donis. Diuidit autē hec ps in ptes tres. In p̄ma determinat de donis in cōi. In scda de quodā donoꝝ scz de timore qd spāle difficultatē hz ꝓpter sui multiplicitatē ibi: Et qz de timore. In tertia oñdit differētiā aliquoꝝ donoꝝ ad inuicē ꝓpter maximā eoꝝ cōueniētiā. xxxv. dist. ibi: Post p̄missa diligēter. Prima diuidit in duas. primo determinat de donis ſm veritatē. in scda mouet quādā dubitationē ex tra veritatē p̄determinatā ibi: His aūt videtur obuiare. Circa p̄mū duo facit. primo oñdit dona v̄tutes eē & in patria pmanere. scdo oñdit q̄ in xp̄o plenissime fuerunt ibi: In xp̄o &c. His aūt obuiare &c. Hic mouet dubitationē extra determinata. & p̄mo obijcit. scdo soluit ibi: Ad qd dicimus &c.

¶ Questio prima.

Hic q̄rit̄ sex. primo vtr̄ dona sint v̄tutes. scdo de numero donoꝝ. tertio vtr̄ maneāt in patria. q̄rto quō se habeāt ad btitudinē. q̄nto quō se habeāt ad fructus. sexto quomō se habeant ad petitiones.

Hō p̄mū sic p̄cedit. videt q̄ dona sint v̄tutes. Ezechorius enī dicit in moralibꝰ q̄ p septē filios. Job. vii. v̄tutes intelligūt. s. sapia intellectꝰ scia & filiū &c. hec aūt dicūt septē dona spūssancti: q̄ dona sūt v̄tutes. ¶ Ia. p̄mo dicit glo. q̄ p donū p̄fectū qd dr esse desursuz descendēs a patre luminū intelligūt dona gratuita: ſz v̄tutes inter bona gratuita cōtinēt cū de fine meritis p̄cedētib⁹ eas nobis infūdat vt augꝰ. dicit: ergo v̄tutes sūt dona. ¶ P̄terea in ꝓprietates rerū spūaliū oportz deuenire: ſz fere oīa nota donoꝝ ad aliq̄s v̄tutes ptinēt: qz pietas ad iusticiam

pertinet. fortitudo autē vna de ꝗttuor cardinalibus est. con filiū aūt ptinet ad prudentiā vt dicit pha in. vj. ethi. scientia aūt z intellect⁹ z sapiētia ponunt a pha virtutes intellectua les: ergo dona a virtutib⁹ nō distinguunt. ¶ Ꝑ cuicūq; cō uenit diffinitio z diffinitū. sed diffinitio virtutis quā ponit Augus. virt⁹ est bona ꝗlitas mētis qua recte viuit ꝙ nullus male vtit quā de⁹ in nobis opat sine nobis ꝙuenit donis. z silr etiā ꝙcūq; alie diffinitiōes ꝙ de virtutib⁹ cōiter assignā tur. ergo dona sunt virtutes. ¶ Si dicat ꝙ dona differunt a virtutib⁹: qz donū ē aliq̄d pfecti⁹ virtute. ¶ Cōtra. fm Aplm z Aug. inter oīa alia dona dei excellēti⁹ donū est charitas. ſz charitas ponit virt⁹: ergo donū nō est pfecti⁹ vtute. ¶ Ꝑ Macrobius distinguit ꝗttuor gradus virtutū. s. politicas: purgatorias: purgatiuas: z exēplares. z vn⁹ gradus est sup alīū: in oīb⁹ tñ gradib⁹ nomē virtutis seruat. ergo dona nō pōt differre a virtutib⁹ pro eo ꝙ sunt supra virtutes. ¶ Sz ꝺ. Ea ꝙ ex opposito diuidūt nō sunt idē. ſz Hze. in ꝑn. moza. diuidit dona ꝺtra virtutes dicēs p septē filios Job signari septē dona. p tres filias significari virtutes. ergo dona non sunt virtutes. ¶ Ꝑ ea ꝙ nō sunt vni⁹ diuisionis nō sūt eadē. ſz virt⁹ alio modo diuidit in suas spēs ꝙ donū: ergo virtus nō est idez qđ donū. ¶ Ꝑ timor ponit inter septē dona: nō tñ pōt dici ꝙ sit virt⁹: qz nec theologica nec cardinalis. ergo dona nō sunt virtutes. ¶ R⁹ dicēdū ꝙ circa hanc qōnē diuersimode determinatū est a diuersis. Quidam enī moti ex diuersitate nominū hāc differētiā assignauerūt inter virtutes z dona: ꝙ dona dicunt p compationē ad deū dantē: virtutes aūt p compationē ad opera spālia z spāles materias. z iō ponūt dona in supiori pte aīe: virtutes aūt in inferiori. ſz hoc nō pōt stare: qz compatio donoꝝ ad deū dantē nō pōt eē nisi vel sicut ad efficientē: vel sicut ad obiectū vel finē. Cōparatio aūt ad deū sicut ad obiectū nō pōt diuersificare dona a virtutib⁹: qz nō oīa dona hñt deū pro obiecto: cū scientia de tpalib⁹ sit. Fortitudo etiā circa difficilia. virtutes aūt theologice magis hñt deū pro obiecto ꝙ dona. Silr etiam nec compatio ad deū sicut ad cām efficientē vel finē: qz hoc cōe est oīb⁹ habitib⁹ infusis. z fm cōe nō attēdit differētia. nō enī pōt dici ꝙ īmediati⁹ a deo ꝓcedāt dona ꝙ virtutes: qz charitas ꝙ ē virt⁹ ē donū in quo oīa dona alia nobis donant. Et iō alij dicūt ꝙ dona sunt magis in rōne: ſz virtutes sunt magis in volūtate: qz de virtutib⁹ tñ due ꝙueniunt in rōne siue intellectu. s. fides z prudētia. de donis aūt ꝗttuor. ſz hoc iterū non pōt stare: qz eadē est differētia ꝙ est diuisiua generis: z ostitutiua spēi. vnde si habit⁹ infusus diuidit in virtutē z donū p hoc qđ est in rōne vel volūtate eē: oportet ꝙ eē in rōne sit differētia ostitutiua vel ꝙsi ostitutiua doni: z eē in volūtate virtutis. z ita oportet dicere ꝙ saluet in oīb⁹ ꝙtinent sub eis: z nō in plurib⁹: qđ pz eē falsum. Et iō alij dicūt ꝙ virtutes sunt ad bene operādū: ſz dona ad resistēdū tēptationib⁹. ſz hoc iterū nihil est: qz sicut eadē ꝙlitas nālis est ꝙignis calefacit z ꝙ resistit oī infrigidāti: ita idem habitus est quo ꝺs bona opat z cōtrarijs operib⁹ repugnat: qz vnicuiq; fm phm delectabilis est operatio fm proprīū habitū z contrariū est quod illi operationi repugnat. Et ideo alij dicunt ꝙ virtutes sunt ad expurgandū animā a peccatis: ſz dona ad sanādū animā a sequelis pctis inmitētes verbo Hzeg. qui dicit ꝙ sapiētia datur ꝺtra stultitiā: intellect⁹ ꝺtra bebetudinē: z sic de ceteris ꝙ nō nominat peccata ſz sequelas peccati. Sed hoc iterū vt videt nō sufficit: quia ad actū peccati consequit macula z reatus que per gratiā remouent. Et iterū dispositio vel habit⁹ qui p habitus ꝺtrarios tollunt. z sic videt ꝙ dona nō pōt esse ad hoc specialiter ꝙ sequelas peccati remoueant. ¶ Et preterea oīa illa que Hze. dicit tolluntur p virtutes: quia precipitationē tollit prudētia vel prouidentia: superbiā tollit humilitas: z sic de ceteris. z sic nō potest fm hoc esse differētia proprīa inter virtutes z dona. Et ideo alij dicūt ꝙ virtutes sunt ad conformandū nos xpo in his que bene operatus est. Sed dona sunt ad conformādū ipsi in his que fortiter passus est. Sed hoc iterum nihil videtur eē dictū: quia in passione xpi precipue a sanctis proponunt nobis imitāda charitas: humilitas: patiētia: ꝙ sunt virtutes: z magis ꝙ sapientia z sciētia que sunt dona. vnde videt adinuētio quedā esse: z rei non cōcordat. Et ideo alij dicūt ꝙ dona dant ad altiores actus ꝙ sint actus virtutū. z hec opinio inter oēs vera videt. Unde ad huj⁹ intellectum sciendū ꝙ cū virtus in omnib⁹ rebus inueniri possit fm ꝙ habēt aliquas proprias operationes in quib⁹ ad bene operandū ex propria virtute perficiunt loquentes tñ in morali materia de virtute intelligim⁹ de virtute humana que qđē ad operationē humanā bene exequendū perficit. Operatio autē hominis potest dici tripliciter. Primo quia ex potentia eliciēte vel impante operationē sicut operatio rōnis vel alicui⁹ potētie que obedit rationi: quia a ratione habet hō ꝙ sit homo. nutriri autē z videre nō sunt operationes hois inquantū est homo sed inquantū est viuū vel animal. z fm hoc oēs habit⁹ perficiētes ad operationes aliq̄s in quibus nō cōicat hō cū brutis pōt dici virtutes humane. Secundo dicit opatio humana ex materia siue obiecto: sicut ille que habēt pro materia passiones siue operatiōes humanas. sic enī virtutes morales proprie virtutes humane dicunt. Unde dicit pha in. x. ethi. ꝙ opus speculatiue virtutis est magis diuinū q̄ humanū: quia habet necessaria z eterna pro materia: non autē humana. Tertio dicit humana ex modo: qz. s. in operationib⁹ humanis vel primo vel secūdo modo etiaz modus human⁹ seruat. Si autē ea que hois sunt supra humanū modū quis exequat: erit operatio non humana simpliciter: sed quodāmō diuina. Unde pha in. vij. ethic. cōtra virtutē simpliciter diuidit virtutē heroicā quā diuinā dicit eo ꝙ per excellētiā virtutis hō fit quasi deus. Et fm hoc dico ꝙ dona a virtutib⁹ distinguunt in hoc ꝙ virtutes perficiunt ad actus modo humano. sed dona vltra humanū modū. quod patet in fide z intellectu. Cōnaturalis enī modus humane nature est vt diuina nō nisi p speculū creaturarū et enigmata similitudinū percipiat. z ad sic percipiēda diuina perficit fides que virt⁹ dicit. Sed intellect⁹ donū vt Hzeg. dicit de auditis mentē illustrat vt hō etiā in hac vita preliationē future manifestationis accipiat. Et ad hoc etiā cōsonat nomen doni. Illud enī proprie donū dici debet qđ ex sola liberalitate donātis cōpetit ei in quo est: z non ex debito sue cōditionis. ¶ Ad ꝓmū igit dicēdū ꝙ dona pōt dici virtutes inquantū perficiūt ad bene operandū. Et humane fm ꝙ operationes que ex donis eliciunt nō sunt cōmunes hoīb⁹ z brutis: sed sunt supra virtutes inquātū vltra humanū modū perficiūt. ¶ Ad secundū dicēdū ꝙ ratio doni nō saluat in virtutib⁹ etiā infusis ꝙtū ad oīa fm ꝙ saluat in donis predictis: quia modus operādi qui est in virtutibus est fm conditionē humanā ꝙuis substantia habit⁹ sit ex diuino munere. z ita aliquo modo pōt dici virt⁹ donū. ¶ Ad tertiū dicēdū ꝙ quia ea ꝙ sūt supra nos nō possum⁹ cognoscere nisi ex his ꝙ fm nos sunt: ideo noīa donoꝝ sumunt ex his ꝙ virtutib⁹ ꝙueniūt ꝙuis in donis illa que sunt virtutū sint modo eminētiori ꝙ in virtutib⁹. vnde eq̄uoce predicta noīa de virtutib⁹ z donis dicunt. ¶ Ad quartum dicendū ꝙ in oīb⁹ diffinitionib⁹ datis de virtutib⁹ humanis vel expressim aliq̄d quod ad modū humanū ptinet: vel in ipso actu ex quo sumit diffinitio virtutis intelligit modus agē di boī ꝓportionat⁹. vnde diffinitiones ille nō ꝙueniunt donis fm ꝙ de virtutib⁹ dant. ¶ Ad quintū dicendū ꝙ voluntas nō habet aliquā impfectionē de rōne sui in nobis ꝙtū ad modū sue opationis. sicut intellect⁹ q̄ cognoscit accipiēdo a fantasmatib⁹. vnde in statu vie deū p essentiā amam⁹: nō aūt videm⁹. Et iō nō pōt accipi supra illā virtutē q̄ est in volūtate aliquod donū pficiēs ad agendū nobiliori modo ꝙ sit modus virtutis. Et iō cū donū nō sit supra virtutē nisi de rōne modi nō erit incōueniēs ꝙ virt⁹ pficiēs volūtatem ꝙtū ad sui suprēmū dignior sit quolibet dono. ¶ Ad sextū

dicendū q̄ dona de quibus nūc loquimur sunt virtutes diuine. vnde reducunt̄ ad virtutes exēplares q̄s ponit in deo q̄ nō sunt idem specie cū virtutibus politicis: sed sunt supra eas vt dicit p̄s in. vij. ethi.

Ad secundū sic procedit̄. videt̄ q̄ plura debeant esse dona q̄z septē assignata. Dona enī pficiūt ad modū altiorē q̄z virt⁹: ergo singulis virtutib⁹ debēt respōdere singula dona. ſz inter theologicas virtutes soli fidei vident̄ dona aliq̄ respōdere sicut intellect⁹ z sapiētia: ergo videtur q̄ debeant eē alia dona q̄ respōdeant spei z charitati. ¶ Ꝑ circa ea q̄ sunt temperātie magis hō infirmat̄ q̄z circa materiā alicui⁹ alteri⁹ vtutis. ſz dona dant̄ ad tollēdā imperfectionē q̄ est in virtutū actib⁹ ex cōditione humane nature ergo tēperātie debet respōdere aliquod donū. ¶ Ꝑ inē ista dona ponunt̄ tria q̄ ptinēt ad executionē: vt pietas: fortitudo: z timor. ſz fortitudini adiūgit̄ suū motiuū. s. ofiliū: pietati vo sciētia. ergo timori debet aliquod directiuū alterū assignari. ¶ Ꝑ ad iustitiā reducunt̄ sicut partes: pietas: latria: amicicia: z multa alia vt supra dictū est. ergo q̄ rōne pietas ponit̄ donū eadē rōne oēs alie ptes iustitie. ¶ Ꝑ ad prudētiā ptinet non solū ofiliū ſz etiā iudiciū sicut supra dictū est. ergo sicut ofiliū ponit̄ donū ita z iudiciū. ¶ Sed cōtra. videt̄ q̄ debeant eē paucioza: q̄ q̄nto aliq̄ cognitio est altior tāto magis vniuersalis z min⁹ multiplex. ſz dona sunt supra virtutes: cū igit̄ virtutes ad cognitionē ptinentes sint fides z prudētia nō debēt eis q̄ttuor dona ad cognitionē pertinētia respōdere. ¶ Ꝑ donū vt dictū est videt̄ aliq̄d alti⁹ q̄z bonū virtutis eē. ſz timor nō videt̄ sonare in aliquā eminētiā: ergo nō videt̄ q̄ debeat inter dona cōputari. ¶ Ꝑ non pōt esse spēs altior suo genere neq̄ aliq̄d alti⁹ seipso. ſz donū est aliq̄d altius virtute: cū ergo pietas sit pars iustitie: z fortitudo sit q̄dā virt⁹ cardinal̄ videt̄ q̄ neutra debeat dici donū. ¶ R° dicēdū q̄ sicut ex p̄dictis patet tria sunt genera virtutū. Sunt enī virtutes intellectuales theologice z morales in quib⁹ oīb⁹ hoc cōe inuenit̄ q̄ pficiunt ad actus suos fm humanū modū. vnde cū donū eleuet ad operationē q̄ est supra humanū modū oportet q̄ circa materias oīuz virtutum sit aliquod donū quod habeat aliquem modū excellentē in materia illa. nec tñ oportet q̄ tot sint dona quot sunt virtutes: quia in vnoquoq̄ genere in quo multa continent̄ cōuenit esse vnū summū. z ita respectu multarū virtutū que sunt vni⁹ coordinatiōis potest vnū donū excellentiā importare: sicut etiā supra dictū est: q̄ multe virtutes etiā que sunt circa diuersas materias assignant̄ partes vni⁹ virtutis fm q̄ in materia eius cōicant. Operatio autē humana ad quā humano modo virt⁹ pficit vl̄ ptinet ad contēplationē fm quā ꝺspiciunt̄ necessaria z eterna: vel ptinet ad actionē fm quā disponunt̄ otingētia q̄ libero arbitrio sunt subiecta. In otē platione autē humana duplex est via. Una fm quā ꝓcedit̄ ad agnitionē necessariorꝝ z eternorꝝ q̄ ptinēt ad inuentionē. Alia fm quā ex p̄incipijs p̄imis alia ordinant̄ q̄ ptinēt ad iudiciū. In prima autē via ꝓcedit̄ humano modo ex sensu in memoriā: ex memoria in experimentū: z ex experimento in prima principia que statim notis terminis cognoscunt̄. Et hunc ꝓcessum pficit intellect⁹ qui est habit⁹ p̄inciporꝝ.

¶ Ulterius in eadē via ꝓcedit̄ inquirēdo ex istis principijs in cōclusiones. z ad hoc pficit alia virt⁹ intellectualis q̄ dicit̄ sciētia q̄ttū ad ea q̄ rōni subiacent. in his autē q̄ supra rationē sunt pficit fides q̄ est inspectio diuinorū in speculo z in enigmate. q̄ autē spūalia q̄si nuda veritate capiant̄ supra humanū modū est. z hoc facit donū intellect⁹ qui de auditis p fidē mentē illustrat vt dicit Aug. In alia autē via otē plationis motus human⁹ est vt ex simplici inspectione p̄imorū p̄inciporꝝ z altissimarū causarū hō de inferioribus iudicet z ordinet. z hoc fit per sapientiā quā ponit p̄s intellectualem virtutē in. vj. ethi. q̄ sapiētis est ordinare vt in p̄incipio methaphisice dicit̄. ſz q̄ hō illis causis altissimis vniatur transformat⁹ in earū similitudinē p modū quo q̄s adheret deo vn⁹ spiritus. j. Corin. vj. vt sic quasi ex intimo sui dealijs iudicet z ordinet nō solū cognoscibilia ſz etiā actiones humanas z passiones hoc supra humanū modū est: z hoc p sapiētie donū efficit̄. Ex parte autē actionis duo inueniuntur. s. dirigere q̄ō ptinet ad cognitionem: z exequi quod est affectionis. In cognitione aūt practica q̄ dirigit in operib⁹ mozalib⁹ inuenit̄ duplex via sicut z in contēplatiōis cognitione. s. inuētio z iudiciū. In inuentione aūt modus humanus est q̄ ꝓcedat inquirēdo z coniecturādo ex his q̄ solēt accidere: quia ex talib⁹ z circa talia est mozalis cōsideratio vt p̄s dicit. z hec intentio fm hunc modū pficit̄ p eubuliā que est bona cōsiliatio. sed q̄ hō accipiat hoc quod agendū est q̄si p certitudinē a spū sancto edoct⁹: supra humanū modū est. z ad hoc pficit donū ofilij. In via autē altera modus human⁹ est q̄ ex his q̄ frequēter solent accidere hō de inuētis p cōsiliū iudicet ꝓbabiliter: quod fit p gnomū z synesim. z vlteri⁹ ordinē huī⁹ iudicij imponat inferioribus. q̄ō fit p prudentiā que p̄ceptiua est. ſz q̄ hō certitudinaliter sentiat de his que agēda occurrūt supra hominē est. z hoc fit p donū sciētie qui docet ouersari in medio p̄aue z puerse nationis: vnde z ipsum nomē certitudinē importat. Executio autē actiue vite in duob⁹ cōsistit. s. in operationib⁹ quibus fit cōicatio ad alterū. z in passiōib⁹ quib⁹ hō ad seipz disponit̄. Operationes aūt quib⁹ fit cōicatio ad alterū fm humanū modū regulant̄. vel ex eo ad quē est cōicatio: sicut cuz ei aliquid exhibet̄ q̄ō ei debet̄: quod facit iustitia. vel ex ipso qui ad alterū sua cōicat in quantū bonū ei⁹ relucet in tali cōmunicatiōe vt mensura harū cōicationū. que quidē cōmunicatio vl̄ est in hoc q̄ hō sua tribuit: quod facit liberalitas in mediocrib⁹: z magnificētia in maximis donis vl̄ sumptibus. vel in eo q̄ seipm alteri exhibet siue p cognitionē: vt. s. cognoscat̄ talis qualis est p dicta z facta: quod facit virtus quedā que a p̄hō dicit̄ veritas. siue per affectionē inq̄ntū se delectabilē exhibet socijs: vt in ludis. quod facit eutrapelia vel in cōmuni vita. quod facit amicicia q̄ a philosopho virtus ponitur per quā homo ad vnūquemq̄ decēter se habet in dictis z factis. ſz q̄ ratio cōmunicationis q̄ttū ad oīa p̄dicta non attendatur ex bono cōmunicantis. vel ei⁹ ad quē est cōmunicatio: vt in his terminis includat̄ vt hō alteri tantū tribuat quantū debet vel quantū ei expedit qui tribuit. ſz q̄ntū est deo acceptū diuinū bonū quod in se vl̄ in p̄ximo relucet h̄ supra humanū modū est. z hoc fit p donū pietatis. passiones aūt vel pertinēt ad concupiscibilem vel ad irascibilem. In passionib⁹ ergo irascibilis dirigēt̄is fm humanū modū accipitur p̄o mensura vel regula rationis bonū. passiones enī irascibilis ad tria reducunt̄. Primū est spes q̄ est respectu ardui boni consequēdi. que quidē dirigit̄ per hoc q̄ homo pensatis viribus p̄opz̄ijs fm eoꝝ mēsurā ad ardua virtutis opera se extēdat. z hoc facit magnanimitas que est circa magnos honores: z quedā virtus innominata que est circa mediocres. honor enī virtuti debetur. Secundū autē est timor z audacia que sunt respectu mali difficilis imminētis. z in his passionib⁹ dirigimur vt fm quantitatē suarum viriū quis huiusmodi aggrediatur vel fugiat: quod ad fortitudinis virtutē pertinet. Tertiū ira que consurgit ex lesione p̄cedēte in qua dirigimur vt homo nō insurgat in vindictā vltra quantitatē offense z ordinē iuris. quod facit mansuetudo. Sed q̄ homo in omnib⁹ his p̄o mensura accipiat diuinā virtutē: vt. s. ad ardua virtutis opera se extēdat: ad q̄ scit se suis viribus nō sufficere. z pericula que vires suas excedant nō formidet diuino auxilio innisus. z de illatis iniurijs nō solū vindictā nō requirat: sed etiā gloriā habeat in remuneratione intēdens supra humanū modū est. z hoc totū efficitur per donū fortitudinis. In passionib⁹ autē cōcupiscibilis q̄ sunt amor ꝺcupiscētia z delectatio fm humanū modū dirigimur ad bonū rōnis: vt. s. tantū hō ad tpalia bona afficiatur quantū indiget. quod fit per temperantiā que est circa maximas delectationes z ꝺcupiscētias: z fm alias

ei annexas. Sed q̄ homo ex reuerentia diuine maiestatis ofa hec vt stercora arbitret supra humanū modū est. z hoc per donū timoris perficitur. Unde in psal. dicitur Confige timore carnes meas. Quidam vo accipiūt numerū donorū fm pronitates ad peccatū eo q̄ donū est ad auferendū defectū potentie in qua est virtus. vnde dicūt q̄ cōtra pronitatē ad superbiā est timor ad humilitatē inclinās. Cōtra pronitatē ad inuidiā que proximo compati nescit est pietas. Cōtra auaritiam sciētia: cuius est bene cōuersari cū hominib⁹ vnicuiq; reddendo quod suū est. quod auaritie opponitur. Cōtra accidiā fortitudo. Contra irā que agit omnia in precipitio cōsiliū. Cōtra gulam qui sensus hebetat intellectus. Cōtra luxuriā sapiētia: quia gustato spiritu desipit omnis caro. Alij vo accipiunt numerū donor fm ea que in christo exigebant ad patiendū: que quidē fuerūt quattuor. s. reuerentia ad patrē mittentē. z sic est timor. Compassio vel misericordia ad eos pro quibus patiebatur. z sic est pietas. Utilitas ad passiones sustinēdas. z sic est fortitudo. Et fructus passionis cōsideratio. z sic est intellectus. Consiliū aūt fortitudinē dirigit: scietia pietatē: sapiētia intellectū. Alij vo accipiūt fm ea que ex peccato consequunt. Consequunt enī in cōcupiscibili auaritia vt nō subueniat proximo. z contra hanc est pietas. In irascibili timiditas cōtra quā est fortitudo. Et presumptio siue audacia contra quā est timor. In rationali vo respectu finis hebetudo vt non cognoscat. cōtra quā est intellectus. Et stultitia vt nō afficiat aliquis debite ad finē. z cōtra hanc est sapiētia. Sed respectu eor que sunt ad finē ignorātia: qua. s. homo nescit quid expediat ad prosecutionē finis. z cōtra hāc est sciētia. Et precipitatio p quā homo ex impetu passiōis magis ducit in his que sunt agēda q̄s ex electione. z cōtra hoc est consiliū. Alij vo aliter accipiunt dicētes q̄ dona perficiūt in duplici vita. In contēplatiua quidē sapiētia p modū gustus experiētis. intellectus p modū visus inspicientis. In actiua autē q̄stū ad recessum a malo. timor q̄stū ad operationē boni ad quod omnes tenētur. pietas vt exequēs: z sciētia vt dirigēs. Quātū vo ad operationē boni ad quod nō omnes tenentur fortitudo vt exequens: z cōsiliū vt dirigēs. Sed prima assignatio magis videtur accepta fm proprias rationes donorū. Ad primū igit dicendū q̄ fides est in intellectu: spes aūt z charitas in volūtate vt prius dictū est. Intellectus autē human⁹ ex sua natura habet imperfectionē in modo intelligēdi: quia spiritualia nō potest percipere nisi deueniēs in ea ex sensibilibus. sed volūtas nō habet ex sui natura aliquē modū imperfectionis vt dictū est. z ideo charitati z spei nō respōdet aliquod donū quod perfectiori modo operet. imperfectio. n. que est in actu spei nō est ex modo operādi: sed magis ex distantia obiecti. Ad secundū dicendū q̄ perfectio temperātie consistit in retrahēdo a delectationib⁹ circa q̄s est: vñ z nomē accepit. Perfectio autē fortitudinis in sustinendo vel aggrediēdo. iustitie autē in operādo que ad alterū sunt Et ideo iustitie respōdet donū quod est ad operandū. s. pietas. z fortitudini donū quod est ad sustinendū z aggredien dū: quod eodē nomine nominat. temperātie autē donū q̄ sonat in recessum ab aliquo. s. timor vt prius dictū est. Ad tertiū dicendū q̄ idem est directiuū in recessu a termino: z accessum ad aliū terminū. z ideo timor qui sonat in recessu nō habet aliquod speciale directiuū preter ea que dirigunt in alijs exequētib⁹ que pertinēt ad accessum z ad terminū. Ad quartū dicendū q̄ quia donum eleuat hominē ad id quod est supra se: ideo conueniēter donū respōdens iustitie ex illa parte iustitie sumitur que ei quod maxime supremū est debetur. huiusmodi autē est pietas que debetur deo z patri carnali: vel etiā patrie. Ad quintū dicendū q̄ iudiciū prudētie per donū sciētie perficit: sicut z consiliū per donū cōsilij. Ad sextū dicendū q̄ multe alie virtutes pertinēt ad cognitionē q̄s fides z prudētia sicut patet de omnibus intellectualibus. z ideo ratio procedit ex falsis. Ad septimū dicendū q̄ timor sonat in quandam subiectionem hominis ad deū per quandā reuerentiā. quanto autē creatura magis creatori subicit tāto altior est. sicut materia q̄nto magis subicit forme tanto perfectior est. z ideo timor in excellētiā sonat fm q̄ importat reuētiā ad deū: sic enī maxime donū est. Ad octauū dicendū q̄ pietas que est donū est supra iustitiā z supra oēs partes eius vt ex predictis patet. z ideo nō idem cū pietate que est pars iustitie.

Ad tertiuz sic proceditur. videtur q̄ dona non remaneant in patria. Donū enī fortitudinis videtur esse cōtra difficultates ordinatum. sed in patria nō erit aliqua difficultas: ergo ibi nō erit fortitudinis donū. Ꝑ pietas est ad cōpatiendū. primo. ꝛ in patria nō erit cōpassio ergo nec pietas donū. Ꝑ timor est ad retrahendū a malo z ex fide consequit. sed in patria euacuabitur fides z omne malū cessabit: ergo nō erit ibi timor. Ꝑ fm Damasce. cōsiliū est de donis. sed in patria nō erit dubitatio: ergo nec cōsiliū. Ꝑ prima Corinth. xiij. sciētia destruetur. ipsa enim docet cōuersari in medio prauе z peruerse nationis: quod in patria penitus nō erit. ergo nec q̄ donū scientie erit in patria. Ꝑ dona omnia vt dictū est tollūt imperfectionē que est in virtutib⁹ q̄stū ad modū operādi. sed in patria non erit imperfectio. ergo donis nō indigebimus: sed ipse virtutes perfecte sufficiēt. Sed contra. Christus fuit simul viator z comprehensor. Sed in christo fuerūt dona excellētissima vt patet per id quod dicit Isa. xj. ergo per comprehensionē glorie nō excluduntur: z ita remanebūt in patria. Ꝑ dona sunt perfectiora virtutibus cardinalibus: sed ille manent in patria: ergo multo fortius dona. Ꝑ per donū eleuat homo supra humanū modū sicut patet ex dictis. sed hoc precipue erit in patria quando erim⁹ equales angelis dei vt dicitur Math. xxij. ergo dona permanebūt in patria. Ꝓ dicendū q̄ modus vnicuiq; rei ex propria mensura prefigitur. vnde modus actionis sumit ex eo quod est mensura z regula actionis. z ideo cū dona sint ad operandū supra humanū modū oportet q̄ donorū operationes mensurent ex altera regula q̄s sit regula humane virtutis que ē ipsa diuinitas ab homine participata suo modo vt iam nō humanitus sed quasi deus fact⁹ participatiue operet vt ex predictis patet. z ita omnia dona cōmunicāt in mēsura operationis. Differunt autē in materia circa quā operant. Illa enī que in vita actiua perficiūt habēt materiā cōmunē cum moralibus virtutib⁹. Illa vo que perficiūt in vita contēplatiua habent materiā cōmunē cū theologicis z intellectualibus virtutib⁹ eo q̄ precipuū obiectū cōtēplationis de⁹ est q̄ est obiectū theologicarū virtutū. Dona igitur illa que perficiūt in vita actiua nō manēt q̄stū ad actus quos habēt circa propriā materiam: sicut nec virtutes cardinales: quia nec timor a noxijs retrahit: nec fortitudo difficilia sustinere facit sed remanebunt q̄stū ad actus quos habēt circa deū qui est mēsura operationis in illis: sicut timor hominē per reuerētiam deo subiciet. Dona autē illa que perficiūt in vita contemplatiua remanebūt q̄stū ad actus quos habēt circa propriā materiā. z q̄stū ad actus quos habēt circa propriā mensurā: sed perficient q̄stū ad modū: quia quantūcunq; dona ad altiorē modū eleuēt q̄s sit cōmunis homini mod⁹ nunq̄s tamen in via ad modū patrie pertingere possunt. Et per hoc patet respōsio ad prima quinq; que procedūt de donis perficientib⁹ in vita actiua fm actus quos habēt circa propriā materiā. Ad sextū dicendū q̄ dona illa que cōmunicant cū virtutib⁹ in obiecto quod in patria remanebit nō remanebunt in patria a virtutib⁹ illis distincta a quibus non distinguunt nisi ex imperfectione z perfectione in modo operatiōis. quod patet de intellectu z fide: quia visio que fidei succedit ad intellect⁹ donū perfectū pertinet: vt patet in glo. Math. v. Et similiter est de sapiētia p quā filij dei vocabimur in cōparatione ad spem que ad hanc celsitudinē aspirat. Sed dona illa que cōmunicāt cū virtutibus moralib⁹

in materia que in patria non remanebũt non remanebunt quo ad actus quos habẽt circa materiam illam in qua cum virtutibus cõmunicabant: sed q̃tũ ad actus quos habẽt circa mensurã in qua non cõmunicant cum virtutibus. ⁊ ideo actus illozũ donozũ remanebunt distincti ab actibus virtutũ qui erũt in patria: ⁊ erunt actus hozũ donozũ medij inter actus virtutũ theologicarũ ⁊ actus mozaliũ virtutũ: sicut ꝙ in patria remanebũt: quia actus virtutũ theologicarũ erunt circa deũ ſm ſe ſicut charitatis in diligẽdo ipſum. actus vo donj erũt circa deũ inquantũ eſt regula dirigẽs ad operandũ in omnib⁹ alijs: ſicut timoz reuerentiã ad deũ habebit ex qua in hac vita omnia mũdi proſpera contempſit. actus vo virtutis cardinalis erit circa finẽ propriũ quẽ quis conſecutus eſt ex meritozijs actibus virtutũ ſicut temperãtie nullo defectu noxio delectari: vt in precedenti diſtinc. dictũ eſt.

Ad quartũ ſic proceditur. videt ꝙ beatitudines non reſpõdeant ſingulis donis. ſicut enĩ ſupra dictũ eſt ſingulis virtutib⁹ non reſpõdent ſingula dona. ſed beatitudines ſunt virtutes: vt dicit glo. ſup illud pſal. Purgatũ ſepultũ: in ſermone inquit dñi ſeptẽ premittunt virtutes que ⁊ beatitudines dicunt: quia pfectos ⁊ bonos faciũt ergo ⁊ beatitudines ⁊ dona nõ reſpondent ſibiinuicẽ. ℂ Ꝑ in via non poteſt eſſe beatitudo rei ſed ſpei trĩ. ſed quilibet actus meritozius facit ſperare beatitudinẽ: quia ſpes eſt ex meritis prouenĩẽs: vt ſupra diſtin. xxxvi. dictũ eſt. ergo non oportet ꝙ beatitudines reſpõdeant donis q̃ ſunt ſupra modũ humanũ perficiẽtia: ſed virtutibus quantũcũq; imperfectis. ℂ Ꝑ btitudines ponunt geminate: ſicut patet Matth. v. Beati pauperes ſpiritu quoniã ipſozuꝫ eſt regnũ celozũ. hoc totũ ad vnã beatitudinẽ pertinet. Dona autẽ ponunt ſigillatim: ergo dona ⁊ beatitudines nõ cozreſpõdent ſibiinuicẽ. ℂ Ꝑ inter dona prozie computat ſapiẽtia. ſed ſapiẽtie nõ cozreſpõdet paupertas ſpirit⁹ que prima inter beatitudines ponit: ergo btitudines non recte reſpõdent donis. ℂ Ꝑ dona ſunt trĩ ſeptẽ: beatitudines autẽ octo: ergo non reſpõdent ſibiinuicẽ. ℂ Ꝑ inter dona ponunt quattuoz ad cognitionẽ pertinẽtia. ſed inter beatitudines vna trĩ pertinet ad cognitionẽ: illa. ſ. qua dicitur Beati mũdo corde qm deũ videbũt. ergo non reſpõdent beatitudines donis. ℂ Ꝑ ſciẽtia in omnib⁹ actibus qui ad vitã actiuã pertinẽt videtur dirigere: ergo ſciẽtie nõ magis cozreſpõdet illa beatitudo Beati qui lugent: vt glo. dicit q̃ aliqua aliarũ. ℂ Sed contra eſt quod dicit in glo. Matth. v. ibi enĩ ſingule beatitudines ſingulis donis adaptant. ℂ Ꝑ beatitudo ſiue felicitas ſm philoſophũ eſt operatio ſm perfectaꝫ virtutẽ. ſed dona ſunt pfectiſſime virtutes vt ex dictis patet. ergo ⁊ beatitudines cozreſpõdẽt donis. ℂ Ꝑ dona a magiſtris ponũtur media inter virtutes ⁊ beatitudines. ſed dona reſpõdẽt virtutibus vt ex dictis patet. ergo ⁊ beatitudines reſpõdent donis. ℂ Ꝓ° dicendũ ꝙ quidã dicunt ꝙ beatitudines ſunt quidam habitus perectiozes donis ſicut dona ſunt perfectioza virtutib⁹. Unde dicũt ꝙ virtutes perficiũt ad actus primos: dona autẽ ad actus ſecũdos: ſed btitudines ad act⁹ tertios. ſed nõ de facili poteſt aſſignari differẽtia inter act⁹ beatitudinũ ⁊ donozũ que ſufficiat ad differentiã habituũ. quod patet ex differẽtia quam aſſignat: que nõ eſt niſi ſm intenſionẽ ⁊ remiſſionẽ: quod nõ ſufficit ad diuerſificandũ habitũ. Et ideo aliter dicendũ ꝙ beatitudines nõ ſunt habitus diſtincti a virtutib⁹ ⁊ donis. ⁊ ſunt operationes virtutũ perfectarũ ex adiunctione donoꝝ ſiue potius ipſoꝝ donorũ. ⁊ hoc cõſonat dictis ſanctozũ qui beatitudines virtutes nominãt eo modo loquẽdi quo virtus dicit actus virtutis. Conſonat etiã ipſi euangelio quod inter beatitudines multa enumerat que manifeſte ad dona vel virtutes pertinent. Cõſonare etiã videt ad hoc magiſter qui de beatitudinib⁹ ſpecialem tractatũ nõ facit ſicut de virtutibus ⁊ donis. Conſonat etiam philoſophozũ dictis qui felicitatẽ dicũt etiã eẽ operationẽ ſm perfectã virtutẽ. Perfectio autẽ virtutis poteſt tripliciter accipi. Primo q̃tũ ad ſpeciẽ virtutis ſicut prudentia que dirigit alias virtutes mozales. ⁊ ſapiẽtia que dirigit alias intellectuales. Undea ꝓho felicitas ciuilis ponitur operatio prudentie: felicitas autẽ contẽplatiua ſapiẽtie. Secũdo q̃tũ ad ſtatũ perfectionis: ad quã perfectionẽ virtutes perueniũt per augmentũ. ⁊ hec etiã perfectio requirit ad felicitatẽ ſm ꝓhm in. j. ethi. quia ſicut vna dies nõ facit ver: ita nec beatũ. Tertio q̃tũ ad modũ. ⁊ ſic dona poſſunt dici pfecte virtutes vt ex dictis patet. vel etiã virtutes quib⁹ dona adiunguntur ſm ꝙ vnus habit⁹ ex additione alteri⁹ adiuuat. ⁊ ſic beatitudines de quib⁹ loquit dñs Matth. v. dicũtur opationes pfecte virtutis. Et quia dona vt dictũ eſt habent duplices actus. quoſdã qui pertinẽt ad viaꝫ: ⁊ quoſdã qui pertinẽt ad patriaꝫ. ideo in ſingulis beatitudinib⁹ duo ponunt. vnũ pertinẽs ad ſtatũ vie. aliud aũt ad ſtatũ patrie Differt tũ in his q̃ pertinent ad vitã contẽplatiuã ⁊ actiuã. vita enĩ contẽplatiua ⁊ hic incipit ⁊ in futuro conſũmat. vñ act⁹ qui erũt pfecti in patria quodãmõ in hac vita inchoantur: ſed imperfecti ſunt. Donũ autẽ intellectus cui⁹ eſt ſpiritualia apprehẽdere in patria ad ipſam diuinã eſſentiã ptinget eã intuendo. vnde in ſexta beatitudine que ad donũ intellect⁹ pertinet ponit q̃tũ ad ſtatũ patrie Quoniã ipſi deũ videbũt. Sed in ſtatu vie ſpiritualia ⁊ preciptie deũ magis videm⁹ cognoſcẽdo quid nõ eſt q̃ apprehẽdendo quid eſt. ⁊ ideo q̃tũ ad ſtatũ vie ponitur cordis mũdicia non ſolũ a paſſionũ illecebris quã mũdiciã donũ intellectus nõ facit: ſed preſupponit ꝓ vitã actiuã perfectã: ſed etiã ab errozib⁹ ⁊ fantaſmatibus ⁊ ſpiritualib⁹ formis. a quibus omnib⁹ oportet abſcedere Dio. in libro de miſtica theologia tẽdentes in diuinã contemplationẽ. Similiter etiã donũ ſapiẽtie cui⁹ eſt ſpiritualia que intellectus apprehẽdit iudicare ſiue ordinare: ſiue approbare infallibiliter. ⁊ recte iudicabit ⁊ ordinabit de oĩb⁹ que ei ſubdunt ſiue ſint apprehenſiones ſiue operationes. Et in hoc quedã ſimilitudo deitatis in homine apparebit cũ deus a prouidendo ⁊ iudicãdo nomẽ acceperit ſm quã homo filius dei manifeſte oſtendet. vnde in ſeptima btitudine que ad ſapientiã reducit dicit Quoniaꝫ filij dei vocabunt. In ſtatu aũt vie magis opat in remotiꝫ do impedimenta que predictã ordinationẽ perturbare pñt ꝙ eam aſſequat. ⁊ ideo pacificatio ponitur in ſeptima beatitudine q̃tũ ad ſtatũ vie ꝓ quã perturbãtia pacẽq̃ eſt ordinatiõis predicte termin⁹ quietare conatur ⁊ in ſeipſo ⁊ etiã q̃tũ ad alios qui quocũq; modo ei obediũt. Actiue autẽ vite finis eſt non cognitio ſed operatio. ⁊ ideo actus conſilij ⁊ ſciẽtie que in vita actiua dirigũt nõ computant inter beatitudines. ſed trĩ beatitudines que ſunt actus donozũ exequentiũ in glo. Matth. v. ei attribuunt inquantũ actus habitus exequẽtis eſt etiam quodãmõ habitus dirigẽtis. Ad donũ aũt timozis vt dictũ eſt pertinet omnia temporalia bona ex reuerẽtia diuine maieſtatis deſpicere. quozũ quedã ſunt extrinſeca ſicut diuitie ⁊ honores. ⁊ hozũ contẽptus ad primã beatitudinẽ ptinet qua dicit Beati pauperes ſpiritu. paupertas enĩ ſpiritus vt dicit glo. duas habet partes. ſ. rerum abdicationẽ: ⁊ ſpirit⁹ id eſt ſuperbie contritionẽ. In patria enĩ non erit actus timozis circa temporalia bona: ſed circa id quod erat ratio contemnẽdi iſta tẽporalia. ⁊ ideo in hac beatitudine ponitur q̃tũ ad ſtatũ patrie dominiũ regni celozũ: in quo ⁊ diuitie ⁊ honores celeſtes comprehẽdunt ex quozum cõſideratione temporalia contemnebant. Alia vo temporaliũ bonozũ intrinſeca ſunt homini delicie. ⁊ hozuꝫ contemptus pertinet ad tertiã beatitudinẽ qua dicit Beati qui lugent. ⁊ ponitur q̃tũ ad ſtatũ patrie cõſolatio futura: ex cui⁹ reſpectu cõſolatio tẽporalis deſpiciebat. Et quia difficiliora magis rationis directione indigemus: ideo tertia beatitudo attribuit dono dirigẽti. ſ. ſciẽtie. Prima aũt dono exequẽti. ſ. timozi. difficilius enĩ abnegat intrinſeca q̃ extrinſeca bona. Ad donũ autẽ fortitudinis pertinet ola difficilia ſuſtinere cum gaudio. Eſt aũt duplex difficultas.

una in labore operationum. & talis sustinētia ad quartam beatitudinē pertinet qua dicit Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiā id est qui quelibet laboriosa & difficilia in prosecutione operationū iustitie sustinēt. sed ꝗ̄tū ad statum patrie ponit saturitas in qua comprehendit omne illud quod laborantes recreare solet. Alia difficultas est in passionib⁹ illatis tolerādis. cui⁹ sustinētia ad octauā beatitudinē ptinet qua dicit Beati qui persecutionē patiunt ꝓpter iustitiā Sed quia ista iustitia est manifestatiua omniū precedētiū: ideo nec speciale sibi premiū reddit. Sed redit ad caput. i. ad premiū positū in prima beatitudine vt per hoc ostendat ꝙ omniū beatitudinū premia debent. & ꝓpter hoc etiā non attribuit alicui speciali dono. sz quarta attribuit dono fortitudinis. Ad donū aūt pietatis pertinet pficere in his que ad alterū sunt. Ad alterū autē aliquis bene se habet duplicit. Uno modo vt molestie ei nō inferant etiā si ipse prius. & hoc pertinet ad secundā beatitudinē qua dicit Beati mites. Filo. qui cedunt improbis: & vincūt in bono malū. Et qz impugnatio proximi plerūq; cōtingit ꝓpter pacificā possessionē temporaliū bonoꝝ: ideo in hac beatitudine ponit ꝗ̄tū ad statū patrie possessio terre. s. viuētiū. Alio mō aliq̄s se habet bene ad alterū vt beneficia ei exhibeat. & hoc ptinet ad quintā beatitudinē qua dicit Beati misericordes. & ponitur ꝓ̄ premio liberatiuo ab omni miseria. cuius intuitu aliquis miserias aliorū reuelat. Sed quia difficilius est benefacere ꝙ̄ non nocere: ideo secūda beatitudo attribuit dono exequēti. s. pietati. Quinta autē dono dirigēti. s. consilio quod ad alterū est sicut & pietas. Sciētia enī non dicit ordinē ad alterū sicut nec timor. Ordo autē harū beatitudinū accipitur fm ꝙ ab exterioꝛib⁹ homo magis ad interiora progredit: quia maxime extrinseca sunt bona tēporalia exteriora. post hoc aūt proxim⁹. post hoc autē passiones innate. post hoc operationes ppie exteriores. Tū quia in his est labor. post hoc cōpassio interior. post hoc apprehēsio. post hoc ordinatio. passio vō illata ponit vltimo quasi aliorū manifestatiua. ¶ Ad p̄mū igit dicēdū ꝙ beatitudines dicunt virtutes inquantū sunt actus perfectarū virtutū. s. donorū. & iō beatitudines respōdent donis sicut operationes habitibus ¶ Ad secundū dicendū ꝙ virtus imperfecta facit sperare beatitudinē futurā solū merendo ipsam. sed virt⁹ perfecta ꝓ meritū & assimilationē ad ipsā: sicut etiā pueros bone indolis dicim⁹ felices fm ph̄m in. j. ethi. inq̄ntū in eis quoddā indiciū future felicitatis apparet. ¶ Ad tertiū dicēdū ꝙ habitus donorū sunt idem in via & in patria: actus autē nō. Et ideo beatitudines geminant: non aūt dona. ¶ Ad quartū dicendum ꝙ dona sunt trī a deo: & ideo ꝓordinant fm ꝙ sunt pfectiora. sic enī sunt deo ꝓpinquiora. sed operationes donorū que sunt etiaz a nobis: & ideo ordinant fm ꝙ sunt priora quo ad nos quib⁹ est ascensus ab inferioꝛib⁹ ad superiora: & de imperfectis ad perfecta. ¶ Ad quintū dicēdū ꝙ nō oportet ꝙ singulis donis singule beatitudines respondeant: quia alicui dono respōdēt due beatitudines: & alicui btitudini duo dona. vnū sicut dirigēs: alterū sicut exequēs vt ex dictis pz. sed fm hoc dicunt beatitudines donis respōdere: quia nō est aliqua beatitudo ꝙ̄ directe non respōdeat alicui dono neq; aliquod donū cui non respōdeat aliq̄ beatitudo. ¶ Ad sextū dicēdū ꝙ vite actiue finis nō est cognitio. & ideo cū beatitudo finē quendā nominet nō potest poni in vita actiua aliqua beatitudo pertinēs ad cognitionē: sz solū in vita ꝺtēplatiua. cui⁹ pfectio in cognitione cōsistit. sz dona nomināt habit⁹ ꝙ̄ nō sunt fines: & iō nō est simil rō de donis & btitudinib⁹. ¶ Ad septimū dicēdū ꝙ ꝗ̄uis scia & ꝓsiliū dirigāt in oīb⁹ actib⁹ actiue vite: tñ q̄dā eoꝝ magis ꝓ quādā apprꝺpriationē reducunt ad sciētiā vel consiliū ꝗ̄ alii: vt ex dictis patet.

Ad quintū sic proceditur. Uidet ꝙ fructus non correspondeant donis: quia vt dicit Ambro. virtutes fructus dicunt: quia suos possessores sancta & sincera delectatione reficiunt. sed virtutes non respondent donis sz precedunt ea: ergo nec fructus. ¶ P fruct⁹ videt in premiū solare. sed dona non tñ ad premiū sed & ad statū etiam meriti pertinēt: ergo donis fruct⁹ non respondent. ¶ P fruct⁹ a fruēdo dicit. sz deo solū fruendū est vt aug. dicit: ergo videt eē tñ vnus fruct⁹ sicut vna fruitio. & ita non pñt fructꝰ correspōdere donis que sunt septē. ¶ P fruct⁹ distinguunt fm diuersos status virtutū vt patet Math. xiij. in glo. quia fructus tricesim⁹ debet cōiugatis: sexagesim⁹ autē viduis: sed centesim⁹ virginib⁹. dona autē non distinguunt fm diuersos stat⁹: quia in oīb⁹ statib⁹ pñt aliquo modo dona habē: ergo fruct⁹ nō respondent donis. ¶ P Hal. v. ponunt multo plures fruct⁹ ꝗ̄ septē. cū ergo dona sint trī septē: fructus autē duodecē: videt ꝙ fruct⁹ nō respōdeant donis. ¶ Sed cōtra. Beatitudines respōdent donis. sed beatitudo ꝺtinet fructū cū nō sit fine delectatiōe vt dicit. j. ethi. ꝙ̄ fruct⁹ donis respōdent. ¶ P Bap. iiij. dicit bonoꝝ laboꝝ gloriosus est fructus. sed nō sunt aliq̄ labores digniores ꝗ̄ in operib⁹ donorū: ergo fruct⁹ donis respondent. ¶ P delectationes virtutū dicunt fruct⁹ vt patet ex auctoritate Ambro. inducta. sz nō minor est delectatio in donorū actib⁹ ꝗ̄ in actib⁹ virtutū: ergo fruct⁹ respōdent donis. ¶ R⁹ dicēdū ꝙ nomē fructus a corporalib⁹ ad spūalia transfert. dicit enī in corporalibus fruct⁹ boc quod de terre nascētib⁹ expectat. & iō expectatur. Et ideo omne illud quod de re aliq̄ quis consequit ꝗ̄si mercedē laboris circa illā impensi dicit fruct⁹. hoc autē est & illud quod de re aliq̄ ꝓncipaliter expectat. & sic fruct⁹ oīs nostri operis de⁹ est. Et iterū illud quod ꝙ̄s ꝺsequit ex operatione non ꝓncipaliter ꝓpter hoc operās dicit fructus: et si delectationes q̄ in bonis operib⁹ sunt sunt quidā fruct⁹ bonorū operū. & hoc modo in auctoritate ꝓdicta accipit Ambro. fructū dicēs ipsas virtutes fruct⁹ eē inquantū delectant. Scōm ph̄m autē. iij. ethi. oīs operatio ꝓcedēs ex habitu pficiēte naturā hz delectationē annexā. vñ cū felicitas vel beatitudo sit operatio fm virtutē perfectā: quoddaz formale cōpletiuū beatitudinis est ipsa delectatio: & iō fructus q̄ delectationē nominat beatitudinib⁹ respōdent sicut beatitudines donis. Inter fruct⁹ autē cōputant quidā qui sunt essentialiter delectatio: vt gaudiū ꝗ̄tū ad vnionē & presentiā bonoꝝ: & pax ꝗ̄tū ad remotionē impedimētoꝝ perturbantium delectationē. Et ideo hi duo fruct⁹ respōdent oīb⁹ donis & beatitudinib⁹. Quidā vō ponunt ꝗ̄si rō delectationis & causa. Est autē delectatio in operib⁹ actiue & ꝺtēplatiue vite. In operib⁹ aūt actiue vite ratio delectationis est duplex. Uno modo ex remotione impedientiū veram delectationē spūs. delectatio enī ex opatione non impedita causat fm ph̄m. Alio modo ex pūtia bonoꝝ spūi ꝺueniētiū. Impedit autē spūal delectatio vite actiue dupliciter. Uno modo ꝓ delectationes ꝺtrarias. s. bonoꝝ tēporaliū. sicut enī operationes ꝺtrarie sunt: ita & delectatiōes: vt dicit ph̄s in. x. eth. Tēporalis autē delectatio vel est in bonis exterioꝛib⁹. s. diuitijs & honoꝛib⁹. & hāc delectationē cohibet modestia que fruct⁹ ponit. & respōdet paupertati spūs vel etiā in delectationib⁹ carnis: & sic reprimunt vel abstinēdo ab illicitis: qō facit castitas. vl etiā a licitis: quod facit ꝺtinētia fm glo. Et hi duo fruct⁹ respōdent beatitudini luctus. & ꝓ ꝺsequēs hi tres fruct⁹ respōdent dono timoris ꝗ̄si exequēti. Uel aliter fm ph̄m in. vij. ethi. pōt distingui castitas a ꝺtinētia: vt per ꝺtinētiā sic reprimant ꝺcupiscētie vt nō dominent. ꝓ castitatē autē vt etiaz subiciant. Alio modo impedit delectatio spūalis ꝓ exteriores difficultates. que quidē ꝺsistūt vl in labore actionū: quē vincit lōganimitas. vñ h fruct⁹ respōdet ꝗrte beatitudini & dono fortitudinis. vel etiā in dolore passionū. & hoc dupliciter vincit. Uno modo vt ꝓ eas ꝺstantia animi nō frāgat ꝗ̄tū ad seip̄m: & hoc facit patiētia. & h fructus respōdet octaue btūdini Bti q̄ psecutionē patiunt. & dono fortitudinis. Alio mō vt hō ab inferēte nō turbet ad nocēdū ei. & h facit māsuetudo. Et h fruct⁹ rīdet mititati q̄

est secūda beatitudo ⁊ dono pietatis. bonum autē ꝺueniēs ſm actiuā vitā quod delectatiōez facit est etiā in affectu ſm q̄ homini omne bonū complacet ⁊ ſui ⁊ alteri⁹. hoc enī est hominē ꝺulcē habere animū. ⁊ sic est bonitas. glo. ꝺulcedo animi. Et in ordine ad effectū ſm q̄ hō est bene cōicatiuus ſuoꝝ ad alios. ⁊ sic est benignitas. ⁊ hi duo fruct⁹ reſpōdent btītudini q̄nte que est de miſericordia ⁊ dono pietat⁊ Oēs autē predicti fruct⁹ reſpōdent donis ⁊ ꝺono filio ſciētie q̄ſi diriḡētib⁹. In vita aūt ꝺtēplatiua nō pōt eē aliq̄d delectatione impediēs niſi ex parte actiue vite: q⁊ ſm pl̄m delectatiōi q̄ est in ꝺsiderādo nō est ꝺtrariū. vnde nō est ibi ratio delectationis niſi ex pītia boni in quo mens quieſcit. ⁊ hoc ꝺupliciter. Uno modo p cognitionē ſpūaliū ſine ꝺubitatiōe. ⁊ sic est fides. Glo. de inuiſibilib⁹ certitudo. ⁊ reſpōdet ſexte beatitudini ⁊ dono intellect⁹. Alio modo p intimā vnionez ad ſpūalia ex quo pōt iudicare de oīb⁹ aliſs: q⁊ ſpūalis oīa iudicat. j. Corinth. ij. ⁊ sic est charitas: ⁊ reſpōdet ſeptime beatitudini. ſ. Beati pacifici. ⁊ dono ſapiētie. ¶ Ad p̄mū igit̄ ꝺicendū q̄ virtutes ꝺicunt̄ fruct⁹ nō rōne habituū: ſz q⁊ in operib⁹ ꝺelectationē annexā habēt. vnde ⁊ virtutes q̄ inter fruct⁹ nominant̄: sicut castitas: mānſuetudo ⁊ huiuſmodi nō ponunt̄ inq̄ntū ſunt virtutes ſed inq̄ntū hñt aliquā rationē ꝺelectādi. ¶ Ad ſecūdū ꝺicendū q̄ ſicut peccatū habet ſuā penā annexā aliquā: q⁊ oīs inordinatus anim⁹ ſibi est pena vt ꝺicit Aug. in li. ꝺfeſ. ita ⁊ meritū habet ſuū fructū adiūctū qui tn̄ fruct⁹ in futuro cōplebit̄ ſicut ⁊ maloꝝ pena. ⁊ iō donis reſpōdēt fruct⁹ etiā q̄ntū ad act⁹ quos in via hñt. ¶ Ad tertiū ꝺicēdū q̄ frui aliquo ꝓprie est ipm vt fructū habere. hoc autē habet aliq̄s vt fructū quē expectat p̄incipaliter ex ſuo opere. Unde illo quod ꝺſequit̄ ex opere nō p̄incipaliter expectato nō ꝓprie ꝺicit̄ aliquis frui: ſz ſolū illo quod p̄incipaliter expectat̄: quod est ſolū deus. Et ideo q̄ntus ſit vna tn̄ fruitio: ſunt tn̄ multi fruct⁹: q⁊ quicq̄d ꝺſequit̄ etiā ſi nō p̄incipaliter expectat̄ pōt ꝺici fruct⁹. ¶ Ad quartū ꝺicēdū q̄ ꝺiſtinctio fructuū fit ꝺupliciter. Uno modo ſm intenſionē ⁊ remiſſionē. ⁊ sic fruct⁹ ꝺiſtinguunt̄ in euāgelio: quia de quibuſdā operibus maius erit gaudiū q̄ de aliſs. Alio modo q̄ntū ad ꝺiuerſas rōnes gaudendi. ⁊ sic ꝺiuidit̄ q̄ſi eēntialiter ⁊ p ſe. ⁊ hoc modo ꝺiſtinguit̄ Gal. v. ⁊ sic donis reſpondent fruct⁹ vt ꝺictū est. ¶ Ad quintū ꝺicendū q̄ eidem dono p̄nt̄ respondere multi fructus ſm q̄ habet multos actus: vt ꝺictuz est. ⁊ ideo non opoꝛtet q̄ ſint tot fructus quot dona.

Ad ſextū sic p̄ceditur. videtur q̄ petitiones donis nō reſpōdeant. Aug. enī ꝺicit in Ench. q̄ trib⁹ p̄mis petitionib⁹ eterna poſcunt̄. reliq̄s vo q̄ttuoꝛ tpalia. ſz vnūquodq̄ bonoꝝ ptinet ad p̄ſentē vitā in q̄ tpaliter viuit̄. ⁊ ad futurā in q̄ ad eternitatē puenim⁹: vt ex ꝺictis patet. ergo donis petitiones nō reſpōdent. ¶ P̄ Aug. in epla ad Probā ꝺicit: Quiſq̄s ꝺicit petēdo. ſ. q̄ ad iſtā euāgelicā partē ptinere nō poſſit etiā ſi nō illicite ozat carnaliter ozat. ſz multa alia p̄nt̄ peti a deo nō carnaliter q̄ſ septē dona ſicut septē virtutes ⁊ gr̄a ⁊ neceſſaria vite. ergo petitiones ꝺnice ozationis septē donis nō reſpōdēt. ¶ P̄ omnia dona ſunt q̄ꝺā bona a deo donata. ſed petitiones ozationis dominice nō tn̄ ſunt ad ꝺſecutionē boni ſz etiā ad remotionē mali. ergo dona petitōib⁹ nō reſpōdent. ¶ P̄ in donis ſunt q̄ttuoꝛ q̄ ad cognitionē ptinēt. ſed in petitionib⁹ nulla videt̄ ad cognitionē ptinere: ergo petitiōes donis nō reſpōdent. ¶ P̄ petitiones ad impetrandū ozdinate ſunt. ſz impetrare aliq̄d a deo nō est niſi hñtis virtutē. cū igit̄ dona ſimul cū virtutibus infundant̄ videt̄ q̄ petitiones non ozdinent̄ ad dona. ¶ P̄ Auguſ. in Ench. ꝺicit q̄ hoc totū est vna petitio Et ne nos inducas in temptationē: ſz libera nos a malo. quod patet ex hoc q̄ non ponit̄ ibi ⁊ libera nos a malo: ſed ponitur ibi ſed. Pil⁹ ꝺicit q̄ tertia petitio. ſ. Fiat volūtas tua: cōcludit̄ in duab⁹ p̄mis. ⁊ ita videt̄ q̄ nō ſint niſi quinq̄ petitiones. ſicut etiā Lucas ponit. ſed dona ſunt septē: ergo petitiones nō reſpōdēt ꝺonis. ¶ P̄ ſecūda petitio ſm Aug. ibidē pertinet ad reſurrectionem coꝛpoꝛis. ſed nullum donum ad reſurrectionē ptinet: ergo petitiōes donis nō rñdēt. ¶ Sz 3. Idē ē q̄ a deo petit̄: ⁊ ab ipſo accipit̄. Uñ ꝺicit Jo. xvj. Petite ⁊ accipietis. ſed dona ſunt q̄ ꝓprie a deo accipiunt̄: ergo ⁊ ipſa ſunt q̄ p petitiōes petunt̄. ⁊ ita petitiones ⁊ dona mutuo ſibi coꝛreſpōdent. ¶ P̄ in glo. Mat. vj. ꝺicit̄ Impreciꝺ⁹ est vt impetrem⁹ dona: in donis vt opemur: de operatione btītudines ꝺſequent̄. Ergo ſicut btītudines rñdent donis: ita dona reſpōdent petitionib⁹. ¶ P̄ ſicut eadē glo. ꝺicit septē petitionib⁹ oīa dona p̄ntis vite vel future ꝺtinētur. ſz in his oīb⁹ etiā dona perficiūt vt ex ꝺictis patet. ergo dona ⁊ petitiōes coꝛreſpōdent ſibi. ¶ R⁰ ꝺicendū q̄ reductio petitionū ad dona nō intelligitur hoc modo q̄ in petitionib⁹ ſolū habit⁹ donoꝝ petant̄: ſz q⁊ petit̄ p quālibet petitionē aliq̄d coꝛ q̄ ad aliquod donoꝝ ptinēt. Hec aūt reductio pōt attēdi ꝺupliciter. Uno modo in generali: vt. ſ. q̄cūq̄d ad dona pertinet etiā ad petitiones ptineat: ⁊ ecōuerſo. ⁊ sic fit reductio eoꝝ ad iunicē nō ſolū p appꝛopꝛiationē ſz etiā p ꝓprietatē: q⁊ ſicut dona ſufficiēter pficiūt in oīb⁹ q̄ ſunt actue ⁊ ꝺtēplatiue vite ſiue in p̄ſti ſiue in futuro: ita ⁊ in oībus p petitiones ꝺiuinū auxiliū implozat̄. Alio modo in ſpāli: ⁊ sic p ꝓprietatē nō pōt fieri reductio ſinguloꝝ donoꝝ ad ſingulas petitiones: q⁊ ea q̄ in ꝺiuerſis petitionib⁹ poſtulāt̄ p̄nt̄ ptinere ad vnū donū ⁊ ecōuerſo. ſz p appꝛopꝛiatiōes q̄ꝺā inq̄ntū ſingule petitiones hñt aliquā ſiltitudinē cū ſingulis donis ſicut ⁊ de btītudinib⁹ ꝺictū ē. Est enī alia rō ꝺiſtinguēdi dona ⁊ petitiones. cū enī dona ſint habit⁹ ozdinati ad operādū oporteat q̄ diſtinguant̄ ſm obiecta in quib⁹ ꝺiuerſificari oporteat act⁹ ſm ſpeciē. Sz petere oporteat oīa quib⁹ indigem⁹ ad opandū q̄ nō poſſum⁹ niſi a deo habere. vnū aūt donū ad ſui opationē ꝺiget plurib⁹ auxiliis. ⁊ ideo auxiliū valet ad actus multoꝝ donoꝝ. Indigem⁹ autē auxilio ꝺiuino tā in operib⁹ ꝺtēplatiue q̄ in operib⁹ actiue. In operib⁹ aūt ꝺtēplatiue indigem⁹ ꝺuplici auxilio. vnū est vt ipoꝝ ꝺtēplabiliū. ſ. ꝺiuinoꝝ maieſtas ⁊ dignitas appareat: alſ ꝺtēplatione q̄ ꝺtēplationē allicit ꝺigna nō eēnt. Et hoc auxiliū petit̄ p primā petitionē Sāctificet̄ nomē tuū. in q̄ petit̄ vt nomen ei⁹ quod semp ſanctū est etiaz apud homines ſanctū habeat̄: hoc est non contēnat̄ vt Auguſtin⁹ ꝺicit ad Probam. Uñ idem est petere hoc quod illud Eccle. xxxvj. Sicut in cōſpectu eoꝝ ſanctificatus es in nobis: ita ⁊ in cōſpectu noſtro magnificare in eis. ⁊ q⁊ ex hoc q̄ hō huius excellentie particeps fit oꝛdinare ⁊ iudicare habz quod est ſapiētie. ⁊ iō hec petitio ad ſapiētiā reducit̄ ⁊ ad septimā beatitudinē. Aliud autē auxiliū est vt in contēplatione horum magnaliū noſtram beatitudinē cognoſcamus vt sic magis his contemplandis homo inhereſcat. ⁊ hoc auxiliū petitur per ſecundam petitionē Adueniat regnū tuū. Glo. id est manifeſtet hoīb⁹ vt. ſ. in nobis veniat: ⁊ in xp̄o regnare mereamur ſm Augu. ad Probā. Uñ idem est hoc petere vt idem ꝺicit q̄ ꝺicere oſtēde faciē tuā ⁊ ſalui erim⁹. Et ideo hec petitio reducit̄ ad ſextā beatitudinē ⁊ donū intellect⁹. in operibus autē actiue indigem⁹ ꝺuplici auxilio. Primū est vt bona nobis ꝺferant̄ quibus ad bene operādū adiuuemur. Secūdū est vt mala impediētia remoueant̄. Bonū aūt ꝺuplex est nobis neceſſariū ad vitā actiuā. Unū quod est ꝺirecte ad opus virtutis oꝛdinās sicut ipm honeſtū bonū. ⁊ hoc petit̄ in tertia petitione Fiat volūtas tua ⁊c. in q̄ ſm Augu. petim⁹ obedientiā ad deū vt sic fiat a nobis volūtas eius in terris ſicut fit ab angelis in celis. Unde ſm ipſum idem est hoc petere q̄ ꝺicere Dreſſus meos ꝺirige ſm eloquiū tuū. ⁊ hoc reducit̄ ad quintā beatitudinē que est de miſericoꝛdia: q⁊ miſericoꝛdiā p̄cipue nobis deus p̄cipit: ⁊ per cōſequēs ad ꝺnū ꝺiliꝺ. Aliud est oꝛganice ad virtutē ſeruiēs ſicut tempoꝛalia ſubſidia quibus homo ad bene operandū iuuatur. ⁊ hoc pertinet ad quartā petitionē qua ꝺicit̄ Panem noſtrū quottidianū ⁊c. quia ſm Auguſti. ibidem per

boc qđ dicit bodie significat hoc tẽpus vbi vel sufficiẽtiã illã petim⁹ a patre q̃ superexcellit in noie panis totã signãtes vel sacramẽtũ fidelium ⁊ hoc idẽ qđ petit ꝓuerb.xxx. diui tias ⁊ pauptates ne dederis mihi: sz tãtũ victui meo tribue necessaria ⁊ hec petitio reducit ad quartã btitudinẽ: quia huiusmodi subsidia vite sunt q̃ nos in laboribꝫ hui⁹ vite su stentãt ⁊ per ꝺsequẽs ad bonũ fortitudinis. Impediẽs aũt operationẽ actiue vite ẽ triplex. Primo malũ culpe ꝑteritũ quidẽ in actu: sz manẽs in reatu macula ⁊ inq̃natiõe ⁊ ꝺtra boc malũ petit auxiliuz per q̃ntã petitionẽ qua ꝺ dimitte nobis debita nostra ⁊c. vbi vt dicit aug⁹. ibidẽ nos admo nemur ⁊ qđ petam⁹ ⁊ qđ faciam⁹ vt accipe mereamur ⁊ hoc idẽ petijt q̃ dixit. Si reddidi retribuẽtib⁹ mihi mala ⁊c. et boc reducit ad tertiã beatitudinẽ q̃ est de luctu: qz ea remit tũt pctã ⁊ per cõsequẽs ad bonũ sciẽtie ¶ Secũdũ est malũ futurũ: qz timem⁹ inclinãs ad pctũ. ⁊ circa h̃ petit auxiliũ in sexta petitione cũ ꝺ. Et ne nos inducas in tẽtationẽ in q̃ fm Augu. petim⁹ ne deserti ꝺno auxilio alicui tentationi vel cõsentiam⁹ decepti: vel cedam⁹ afflicti. Et hoc idẽ petit Eccl.xxiiij. aufer a me ventris cõcupiscẽtias. ⁊ boc reducit ad secũdã beatitudinẽ ⁊ hoc est de mititate: qz ꝑcipue tẽta tiones ad malũ sunt molestie que a ꝓximis inferũt quib⁹ ꝓuocamur vt eis noceamus quas tentationes per illã bea titudinẽ vincimus ⁊ per cõsequẽs ad bonũ pietatis ¶ Ter tiũ est malũ ꝓsens qõcũq̃ sit illud ⁊ cõtra boc petit auxiliũ per septimã petitionẽ qua dicit Sed libera nos a malo. vñ Aug⁹ dicit q̃ homo xp̃ian⁹ in quatibet tribulatiõe cõstitu tus in hac petitiõe gemit⁹ edit. Et hoc idẽ petiuit qui dixit Erue me ab inimicis meis ⁊c. ⁊ boc reducit ad btitudinẽ q̃ est pauptas spũs: qz ei⁹ est in tribulatione auxiliũ petere. et per cõsequẽs ad bonũ timoris. Possunt aũt tres vltime pe titiones aliter distingui fm Augu. vt prima earuz petatur auxiliũ contra malũ culpe. ¶ Secũda autẽ cõtra inclinantia in culpam ¶ Tertia vero contra pene malũ ℭ Ad primum igit dicendũ q̃ obedientia ad deũ que oẽ honestuz actiõis cõplectit. ⁊ cõtẽplationis bona in hac vita incipiũt ⁊ in fu tura cõsũmãt ⁊ quãtũ ad hãc cõsũmationẽ. Augu. dicit q̃ per tres ꝓmas petitiões petim⁹ bona eterna. in alijs aũt pe titionib⁹ petim⁹ ea que tũ in hac vita sũt. ℭ Ad secũdũ di cendũ q̃ in hac oratione nõ solũ petũt habit⁹ ꝺnorũ: quia petitio horũ habituũ quantũ ad intellectũ ⁊ sapientiã com prehendũt in primis duab⁹ petitionib⁹: sed quantũ ad oẽs habitus ꝺnorũ vel virtutũ qui dirigunt in vita actiua pe tunt in tertia petitione: quia oẽs habitus operatiui nõ sunt nisi ad obediendũ deo: sed per singulas petitiones petunt ea que aliquo modo pertinẽt ad omnia bona. ℭ Ad tertiũ dicendũ q̃ quãuis bona sint quedã bona a deo data: tamẽ ad hoc q̃ possint habere debitas operatões oportz q̃ a ma lis hõ liberet. ℭ Ad quartũ dicẽdũ q̃ due petitiões perti nẽt ad cognitionẽ ꝺteplatiuã: sz ad cognitionẽ practicã nõ ponũt aliq̃ petitiões ptinẽtes eadẽ rõne qua nec aliq̃ beati tudines vt dictũ est. ℭ Ad quintũ dicẽdũ q̃ ẽquis hõ non habẽs virtutes nõ possit bona impetrare ea merẽdo potest tamẽ impetrare permodũ dispositionis ad illa. ⁊ iterũ ali quis habẽs vtutes ⁊ bona põt impetrare perseuerantiã in eis. ℭ Ad sextũ dicẽdũ q̃ simpliciter loquẽdo sunt. vij. pe titiões vt dictũ est: nõ tñ est incõueniẽs vt earũ vna aliquo mõ includat in alia sicut aliqđ est in alio in potẽtia. ℭ Ad septimũ dicẽdũ q̃ qz in resurrectiõe corꝑis ꝑcipue ⁊ to taliter ꝑticipes erim⁹ regni ꝺni. ideo dic aug⁹. q̃ ptinet ad resurrectionẽ corꝑis: nõ qz directe corꝑis resurrectio pe tatur. Spũs sapiẽtie ⁊ intellect⁹ ⁊c. Ratio ordinis ex prędi ctis patet. conbinationis aũt rõ hec est: qz simul conbinant dona duo quorũ vnũ dirigit alterũ sicut sapiẽtia dirigit in tellectũ ꝓprie loquẽdo. consiliũ aũt fortitudinẽ per quan dam appropriationẽ: quia sicut precipue cõsilio indigem⁹ in operationib⁹ supererogatiõis: ita ⁊ in fortitudine sciẽtia pietatẽ: quia neutrũ sonat nisi in id ad qõ omnes tenentur timoꝛ autẽ quia est recessus a malo. ideo nõ indiget ꝓprio directiuo vt ex dictis patet: tamẽ ꝓprie loquẽdo consiliũ ⁊ scientia dirigunt in omnib⁹ tribus ꝺnis exequentibus. Spiritus timoris hic specialiter dicit christũ repleuisse: qz ꝑpter suam imperfectionẽ minus in ipso esse videbatur. et ideo quia ꝑncipaliter ad patienduz venerat qõ per humili tatem est completũ que pertinet ad ꝺnũ timoris ꝺmini. Quidã tamen fm effectũ ⁊c. Hoc est veruz de timoꝛe sc̃m actum affectus est qui timere separationẽ et nõ quantũ ad quemlibet actum affectus vt postea dicetur.

Et quia de timoꝛe tractãdi ⁊c. Postq̃ determina uit de ꝺnis ī generali: hic determinat de ꝺno ti moris q̃ ꝑpter sui multiplicẽ acceptionẽ spãlẽ dif ficultatẽ hz. diuidit aũt hec pars in duas. ꝑmo determinat de timoꝛe ī generali. scõo aũt de timoꝛe xp̃i spãliter ibi. cũ aũt fuerit in xp̃o ꝑma in duas. in ꝑma ponit distinctionem timoris. in scõo soluit quãdã cõtrarietatẽ ibi. Et attẽde q̃ quatuoꝛ ⁊c. De his equidẽ: Dic ponit cõparationẽ timoꝛũ ad inuicẽ. ⁊ circa hoc duo facit. ꝑmo cõparat timoꝛes ad in uicẽ. scõo ex dictis quãdã cõclusionẽ infert ibi: Illud quo q̃ diligẽter. circa ꝑmũ duo facit. ꝑmo cõparat timoꝛẽ filia lẽ ad seruilẽ. scõo initialẽ ad vtrũq̃ ibi: in q̃b⁹ etiã timoꝛes vel initialẽ. Circa ꝑmũ aũt tria facit. Primo ponit ꝓprieta tẽ timoris seruilis. Scõo ostẽdit differentias timoris casti vel filialis ad ipsuz. ibi ẽ aũt alia sentẽtia. Tertio per simili tudinẽ differentiã manifestat ibi nõ poteris meli⁹ Jn quiꝫ bus etiam ınitialẽ timoꝛẽ. Dic comparat timoꝛẽ initialem ad alios duos. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit di stinctionẽ eius ab vtroq̃ dictoꝛũ. Secũdo ponit quandaz conuenientiã ipsius ad timoꝛẽ seruilem ibi. sciendum autẽ est q̃ vterq̃ timoꝛum ⁊c.

¶ Questio secunda.

Hic est duplex q̃stio. Prima de timoꝛe de quo agit hic. Scõa aũt de alijs ꝺnis exequentib⁹. s. pietate ⁊ fortitudine. Circa ꝑmũ querũt tria. Primo de ti moꝛe in gnãli. scõo de timoꝛe seruili. tertio de timoꝛe filiali. Ad primuz sic procedit. videtur q̃ Damascenus in conuenienter timoꝛem diffiniat dicẽs: Timoꝛ est desiderium sc̃m Distolẽ mouẽs. Desideriũ enim ad cõcupiscibilẽ ptinet. timoꝛ aũt est ī irascibili: ergo timoꝛ nõ est desideriũ. ℭ Ꝑ Desideriũ est respectu boni: sed obie ctũ timoris est malũ. vñ phs dicit in. iij. ethi. q̃ timoꝛ est ex pectatio mali. Ergo timoꝛ nõ est desideriũ. ℭ Ꝑ Desideriũ ad ꝓsecutionẽ ptinet: sz timoꝛ est fuga mali vt dic̃ glo. Jo. x. Ergo timoꝛ nõ est desideriuz. ℭ Ꝑ fm Distolẽ mouere est mouere fm cõtractionẽ. sz tractio cũ sit motus coꝛpalis coꝛ dis nõ est in oib⁹ in quib⁹ est timoꝛ. s. in angelis: ergo male diffinit timoꝛẽ. ¶ Ulteri⁹ videt q̃ magister hic male di stinguat timoris partes. Quia fm phm in ꝑmo Thopicoꝛ si vnum oppositoꝛũ dicit multipliciter ⁊ reliquũ: sed timoꝛ ⁊ spes sũt oppposita: cũ igit spes nõ dicat multiplicit: nec ti moꝛ distingui debuit. ℭ Ꝑ passiões ⁊ act⁹ ⁊ habit⁹ diuersi ficãt fm obiecta: sz idẽ ẽ obiectũ timoris mũdani: fuilis: ⁊ initialis. s. pena Ergo videt q̃ nõ debeãt ad inuicẽ distingui ℭ Ꝑ perfectũ ⁊ impfectũ circa amoꝛẽ nõ diuersificãt chari tatẽ: sz timoꝛ initialis ⁊ cast⁹ nõ differũt nisi fm pfectũ ⁊ im perfectũ: g̃ nõ debẽt distingui ab inuicẽ. ℭ Sz ꝺtra. videt q̃ debuerit plures ptes timoris assignare. Timoꝛ enī ex cõ cupiscẽtia causat: sz cõcupiscẽtia carnis cõtra cõcupiscẽtiaz oculoꝛ q̃ est cõcupiscẽtia mũdi diuidit. s. Joh. iij. ergo mũ dan⁹ timoꝛ quo timem⁹ mũdi bona ꝑdere ꝺz distingui con tra timoꝛẽ carnis quo timem⁹ carnis picula pati. ℭ Ꝑ ma gister ponit in fine lectiõis timoꝛẽ quãdã nãlẽ qui differt fm ipsum ab oib⁹ alijs: ergo videt q̃ insufficiẽter assignat tãtũ quatuoꝛ timores. ℭ Ꝑ Dama. ij. li. assignat plures dif ferẽtias. s. legniciẽ erubescentiã verecũdiã ammirationem stupoꝛem agoniaz: ergo videt q̃ hec diuisio que hic ponit sit sufficiens. ¶ Ulterius videt q̃ timoꝛ nõ debeat inter

dona computari. Timor enim ponit vna de quatuor principalib⁹ passionib⁹: sz nulla aliarū ponit donū: imo spes ponitur virt⁹ gaudiū ponit fruct⁹ dolor ponit pars penitētie scz cōtritio: ergo nec timor filiter dz poni donū. ℂ Ꝑ dona danť nobis in adiutoriū humane infirmitatis: sz ipse timor infirmitatē importat: ergo nō debet dici donū. ℂ Ꝑ aug⁹. dicit. xviij. de ci. dei. Timor est amor fugiēs qō ei aduersať sz amor nō est donū ēmo virtus: ergo nec timor donū debet poni. ℂ Sed cōtra est qō dicit Isa. xj. vbi timor inter alia dona scī spūs noīať. ℂ Ꝑ illud qō est ꝑncipiū salutis non est a nobis: sz donū dei est vt dicit aug⁹. sz timor est ꝑncipiū salutis Isa. xxvj. a timore tuo dñe cōcepim⁹ spīm salutis: ergo timor est donū spūssancti. ℂ &° dicēdū qꝺ diffinitio data fm Damas. cōuenit oī timori: sz qz noīa passionū a passionib⁹ sensitiue partis ad opatiōes supioris ptis trāsferūť vt supra dictū est. ideo videam⁹ ꝓmo qualiter dicta diffinitio cōpetat timori q̄ est passio sensitiue partis. q̄libet aūt illarū passionū ptinet ad appetitiuā partē: sz inter eas est differētia fm Auicēnā in. vj. de naturalib⁹. qz dispositiōes cordis in q̄busdā passionib⁹ sunt quasi actiue in q̄busdā quasi passiue. dispositio aūt cordis actiua est vel fm perfectionē cordis in seipso sicut ē amplitudo z dilatatio cordis que est in gaudio vel scōm etiā pfectionē cordis ad aliq̄d agendū vel patiendū vel obtinēdū sicut est fortitudo cordis q̄ requirit in audacia z spe. dispositio aūt passiua cordis per oppositū est vel fm defectuz ipsi⁹ in seipso que dr̄ coangustatio que req̄rit in tristicia vel fm defectū ipsi⁹ ꝑ cōparationē ad aliquid agēdū que dr̄ debilitas cordis que req̄rit in amore z desperatiōe. Contractio aūt signat motum alicui⁹ ab alio a quo retrabit in seipsuz. vbi quodāmō cōgregať. z ideo importat dispositionē cordis que ē debilitas per quaz alicui⁹ ab alio deficit in seipso cōsistens. Sic ḡ patet intellectus diffinitiōis. Damas. qz dixit desideriū ad significādū gen⁹ timoris: qz actio vel mot⁹ appetit⁹. Q; aūt dixit fm filtolē mouens differentiā ꝓpriā assignauit que causa materiali ei⁹ sumit. z per hanc similitudinē dr̄ etiā timor in spūalib⁹ dū motus volūtatis ab aliquo resilit z in se ipsum consistit. ℂ Ad primū igit̄ dicendū qꝺ desideriū ponit ibi large pro appetitu que cōis est z irascibili z cōcupiscibili. Et per hoc patz solutio ad secūdum. ℂ Ad tertiū dicendū qꝺ etiā in fuga est appetit⁹ fugiēdi q̄ hic desideriū dr̄. ℂ Ad quartū dicendū qꝺ in spūalib⁹ est cōtractio per filitudinē vt dictū est. ℂ Ad secundā qōnē dicēdū qꝺ timor hic distinguit fm ordinē timētis ad deum cui per vnū timorē magis appropinquat vel distat q̄ per aliū. cū enī timor in fuga mali cōsistat malū aūt est pene z culpe. erit timor quidā qui cōsistit in fuga mali culpe tm̄ per quā homo a deo separatur. s. timor castus vel filialis. Ali⁹ aūt qui cōsistit in fuga mali pene. pena autē est duplex. vna ꝑ cui⁹ vitatione pctm̄ q̄nq̄ cōiter sicut sunt tēporales pene. z hanc penā refugit timor mūdan⁹ vel human⁹. Alia est ꝑ cui⁹ vitatione nūq̄ fit pctm̄: sed magis vitať sicut pena que erat post hāc vitā. z hanc penā fugit timor seruilis. Ali⁹ aūt timor est qui fugit vtrūq̄ malū. pene scz z culpe. s. initialis qui habet oculuz ad vtrūq̄. z ideo est medi⁹ inter seruilē z castū. ℂ Ad ꝓmū igit̄ dicendū qꝺ malū cōtingit multifariā. bonū aūt vno modo fm Dionysiū z pl̄m. Et ideo spes que respicit bonū nō ita diuidit sicut timor qui respicit malū. ℂ Ad secūdū dicēdū qꝺ nō eadē pena est quā respicit timor mūdan⁹ z seruilis vt ex dictis patz seruilis vero z initialis eādē penaz respiciūt: sz seruilis tāq̄ ꝑncipale obiectū. initialis aūt nō: sz magis malum culpe. vn de magis se tenet cū casto timore q̄ cū seruili. ℂ Ad tertiū dicendū qꝺ timor initialis distinguit a casto non fm qꝺ imperfecte se habet ad id ad qō perfecte se habet castus timor sed quia se habet etiā ad aliud obiectū quāuis ex cōsequēti vt qꝺ timor mūdan⁹ fm speciē dictū est. ℂ Ad quartū dicendū qꝺ timor mūdan⁹ scōm speciē nature ab humano distinguit: sz in eodē gradu ponit fm ꝓpinquitatē ad meritum z demeritū fm qꝺ hic timores distinguūť ℂ Ad quintum dicendū qꝺ natura saluať etiā in merito z demerito. z ideo timor nālis nō ponit aliquē gradū distātie vel ꝓpinquitatis ad meritū vel demeritū. z ꝓpter hoc de ipso nō fit mētionē in diuisione ꝓma. ℂ Ad sextū dicendum qꝺ ille partes timoris assignāť fm obiecta. sic aūt non intēdit hic diuidere timorē: sz sic dictū est. ℂ Ad tertiā q̄stionē dicendū qꝺ timor mūdan⁹ z human⁹ cū sint inordinati nō possūt esse donū spūssancti: sz sūt vel passiones vel electiones files passionib⁹ aut etiā habit⁹ fm qꝺ habit⁹ noīe operatiōis vel passionis noīanť. Filiter etiā timor seruilis non pertingit ad perfectionē doni sicut nec fides informis ad perfectā rationē vtutis. In oī enī vtute hoc est cōe fm pl̄m qꝺ virtuosus operať boni gratia vel ꝓpter turpis vitationem. timor aūt seruilis operať bonū nō ꝓpter fugā turpis: sz ꝓpter fugam tristis. Unde deficit a pfectiōe vtutis z multo amplio⁹ a perfectione doni qō est vtute perfecti⁹. Timor aūt castus z initialis fm qꝺ participat timorē castū habent rōnē doni cui⁹ ratio ē qꝺ altiori mēsura suos act⁹ modificat quā fit mēsura humana. mēsura enī humanoꝝ operū est rōnis bonū Unde vtuosus abstinet a malis fugiēs z timēs incōueniēs rationis qō est turpe. Et iste timor est annex⁹ cuilibet virtuti: sed timor qui est donum facit abstinere a malis ꝓpter fugam incōuenientis qō est in separatiōe a deo. z ideo ipsuz deū habet ꝑ mensura sue opatiōis: z qz modus a mensura causať. ideo operať supra humanū moduz. z ꝓpter hoc est donū. ℂ Ad ꝓmū igit̄ dicēdū qꝺ timor fm qꝺ est passio nō est donū: sz fm qꝺ est habit⁹ q̄dā a deo infusus. filiter etiam nec spes fm qꝺ est passio est virt⁹: sz fm qꝺ est habit⁹ quidā perficiens ad actū simlē passioni q̄ est spes. dolor aūt q̄ est passio sensitiue ptis nō est pars penitētie: q̄uis etiam talis possit esse penitētie adiūcta: sz dolor in rōnali parte ꝟsitēs q̄ est opatio magis q̄ passio gaudiū etiā qō est in pte sensitiua aīe nō est fruct⁹: sz qꝺ est in rōne non potest dici passio ꝓprie loquēdo q̄uis aliquid habeat de similitudine passionis. ℂ Ad secūdū dicēdū qꝺ timor eoꝝ que sunt sub homine ad infirmitatem hoīs pertinet: sz timor dei qui est sup̄a dominē nō est infirmitatis: sz maxime pfectiōis in ipso quia in hoc ipso inferius perfectissimuz est qō suo supiori maxime subdit̄. ℂ Ad tertiū dicēdū qꝺ timor dei est amor nō essentialiter loquēdo: sz ꝑ cām: qz amor est ē cā timoris

Ad secundū sic ꝓceditur. videtur qꝺ timor seruilis non sit a spiritusancto. quicquid enim est a spiritu sancto pōt esse simul cū ipso: sz timor seruilis nō habeť simul cū spūssancto q̄ sine charitate nō habeť cū qua nō est timor seruilis: ergo timor seruilis nō est a spiritusancto ℂ Ꝑ sicut dr̄⁹ ꝓpter seipsuz amādus est: ita ꝓpter seipsum timēdus est: sz amor mercēnari⁹ quo quis amat deū ꝓpter bona tēporalia nō est a spū sancto cū sit illicitus: quia plus amanť illa bona tēporalia q̄ dr̄⁹: ergo z timor seruilis quo deus ꝓpter penas timeť nō est a spiritusancto. ℂ Ꝑ illud qō nascit̄ ex radice pctī nō est a spiritusancto: sz timor seruilis ex timore nascit̄ qui est radix pctī. Unde super illud Job. iij. quare nō in vulua mortu⁹ sum &c. dicit Gregorius cū ex pctō ꝓesens pena metuit̄ z amissa dei facies nō amatur timor ex timore est. nō aūt ex humilitate: ergo videť qꝺ timor seruilis nō sit a spūsancto. ℂ Sz cōtra Ro. viij. nō accepistis spīm seruitutis &c. glo. vnus spūs est q̄ facit duos timores scilicz seruilē z castū: sz castus timor constat qꝺ est a spiritu sancto: ergo z seruilis. ℂ Ꝑ nō est min⁹ timere deū q̄m credere: sz fides etiā informis est a spū sctō: ergo z timor seruilis est a spūsancto. ¶ Ulteri⁹ videť qꝺ vsus timoris seruilis nō sit bon⁹. vsus enī bonus est quo fit bonū z bñ: sz fm augustinū sup illud Ro. viij. nō accepistis spīm seruitutis &c. in timore seruili etiam si aliquid fiat bonū: nō tamē bene: ergo vsus eius est malus. ℂ Ꝑ omnis act⁹ timoris ex quo amore ꝓcedit: sz actus timoris seruilis nō ꝓcedit ex amore charitat|: g̃ ꝓcedit ex amore libidinoso: ergo ē mal⁹

¶ Ꝑ vna circūstantia indebita facit totum actū malū: sed act⁹ timoris seruilis videt esse fuiliter timere que est circū stantia turpis: ergo vsus timoris seruilis est mal⁹. ¶ Sed cōtra cui⁹ vsus mal⁹ est ipsum etiā malū est: qz nō potest ar/bor bona fruct⁹ malos facere Matth. vij. ſz timor seruilis est bonū cū sit a deo: ergo vsus ei⁹ bon⁹ est. ¶ Ꝑ vsus timo/ris seruilis est abstinere a pcō z ad sapientiaz introducere hoc autez est bonum: ergo vsus seruilis timoris est bonus: ¶ Ulteri⁹ videt qꝫ timor seruilis nō tollatur aduenient charitate. timor enim seruilis a fide infozmi consurgit: sed fides infozmis manet fm substātiā habit⁹ z fozmat charitate q̄ aduenit: ergo z timor nō expellit charitate aduenien/te. ¶ Ꝑ Per charitatē aduenientē nō tollit nisi pctū z qō ē ex pctō introductū. hoc aūt nō est timor seruilis cū sit a deo ergo nō expellit charitate aduenientē. ¶ Ꝑ qō se habz ex ad ditiōe ad aliud includit illud z nō tollit: ſz timor initialis se habet ex additione ad seruilē: qz timet penā sicut seruilis z vlteri⁹ ſsequitē: ergo timore initiali aduenientē nō expelli/tur timor fuilis: ergo nec aduenient charitate fine q̄ nō est timor initialis. ¶ Sed cōtra est qō dicit Aug⁹. in lra qꝫ ad ueniēte charitate pellit timor seruilis. ¶ Ꝑ Libertas non cōpatit secū fuitutē: ſz charitas aduenies libertatē facit: qz vbi spūs dñi ꝺ fine charitate nō est: ibi libertas. ij. Cbozin. ij. ḡtimor seruilis expellit aduenientē charitate ¶ Ꝑ Nul/lus pncipaliter timēs penā hz charitatē: ſz quicūqꝫ habet ti/morē seruilē est huiusmōi: ergo zc. ¶ Rō dicendū ad pmā questionē qꝫ fm plm in. j. Meth. Liber est ꝺ sui causa est. Deru⁹ aūt per cōtrariū intelligēdus ē qui alteri⁹ causa est z nō sui. Dum⁹ aūt causa eoz ꝺ ad nos pertinēt per volūtatē. vnde illud ꝺ aliꝺ facere libere qō spōtanea volūtate facit Illud aūt seruiliter ad qō faciēdū sibi voluntas deest. facit aūt illud coact⁹ ab alio violētia vel metu. z ideo cū tristicia: qz oē coactū est cōtra volūtatē z triste vt ꝺ in. v. Meth. et fm hoc ꝺ aliꝺs ex libertate spūs aliꝺ facere: qz būplacito siue volūtatis delectabiliter facit. timore aūt seruili qō facit coactus metu pene: z per cōsequēs cū tristicia. mallet enim non facere nisi pena timeret. Patet igit qꝫ seruilitas ex illa parte cōsequit timorē quo ad aliꝺ faciendū vel dimitten/dū inclinat. hec autē inclinatio non intrat essentiā timoris: sed est effect⁹ eius. essentiā vero suā habet ex comparatione ad pprium obiectum qō est pena eterna quā fides indicat. vnde seruilitas est accidēs timoris: z nō intrat essentiā ei⁹. z ideo essentia ei⁹ bona est: qz refugere penas eternas non est nisi bonū. vnde seruilis timor fm essentiā suā est a spiri/tusancto: nō tamen donū spūssancti nisi cōiter loquendo vt dicimus oē qō a spūsancto dat donū eius esse. Sic autē nō loquimur de donis: sed illa seruilitatis conditio que inclu/dit priuationez volūtatis iusticie nō est a spūsancto. ¶ Ad primū igit dicendum qꝫ quedā sunt a spūsancto que nō sūt cum spūsancto: sicut fides infozmis z timor seruilis quod quidē nō est nisi ꝑpter defectū comitantez. quedā vero sūt a spūsancto z cū ipso sunt sicut charitas. quedā vero cū ipso ſz nō ab ipso sicut peccatū veniale. Quedā vero nec ab ipso nec cmu ipso sicut mortale ¶ Ad secundū dicendū qꝫ obie ctū amoris est bonuz: sed obiectū timoris ꝑut nunc loqui/mur est malū qō fugit. In deo autē est bonitatē inuenire. z ideo est ꝑpter seipsum z nō ꝑpter aliud diligēdus: ſz nul lum malū in ipso est. est aūt ab ipso aliquod maluz. ſ. maluz pene. z ideo ꝓpter penā quaz infligit deum timere nō est malū fm se. quomō a utē timore reuerentie bonū excellens timeat infra dicetur. ¶ Ad tertiū dicēdū qꝫ Gregozius lo/quit de timore ratione seruilitatis inquātū. ſ. peccatū volū tate retinet qō patet ex hoc qō premissis verbis subiūgit su perbit quidē qui peccatū ſi liceat nō puniri nō deserit. Uel dicēdū qꝫ timor ille ex quo nascit timor seruilis pene q̄tū ad actum suū nō est timor inozdinat⁹ qui est radix peccati: ſz est timor naturalis quo ꝺs omne nociuū naturaliter refu git. ¶ Ad secūdā qōnē dicendū qꝫ quicqꝺ est de substātia habit⁹ oportet qꝫ in actu ei⁹ reluceſcat eo qꝫ quales sūt habi tus tales act⁹ reddūt vt dicit in. ij. ethi. nō aūt oportet qꝫ oē qō accidit alicui habitui semp in actu ei⁹ manifestet sicut fidei infozmi accidit habere aliqꝺ repugnās charitati: non tū oportz qꝫ semp in actu ei⁹ charitati repugnās aliqꝺ inue/niat: cū igit seruilitas timoris habitui accidat ex impfectio ne subiecti vt ex dictis patz nō oportz qꝫ act⁹ ei⁹ semp condi/tiones seruilitatis in se habeat: ſz poterit habere bonitatē ꝑ portionatā substātie sui habit⁹ nō. ſ. meritoziā sicut nec ha/bitus habz bonitatē gratuitā: z quia habit⁹ perfectā ratio/nem bonitatis nō habet. ideo defectus alicui⁹ debite boni/tatis in actu siue deozdinatio aliqua nō repugnat substātie habit⁹ sicut repugnat oīs actus inozdinatus habitui vtutis qui habet bonitatē perfectā z ꝑpter hoc virtutis vsus sem per est bon⁹. peccati autē semper est mal⁹: sed timoris seruilis act⁹ pōt esse z bonus z mal⁹. ¶ Ad primū ergo dicendū qꝫ aug⁹. loquit qñ aliqꝺ fit timore seruili rōne sue seruilita tis. ¶ Ad secūdū dicēdū qꝫ act⁹ timoris seruilis qñ bonus est nō est ex amore gratuito neqꝫ ex amore libidinoso: ſz ex amore naturali quo ꝺs vult cōſistētiā z bñ esse sui subiecti z ideo horet oēm penā fiue quā experientia docet sicut in nāli timore siue quā fides demōſtrat sicut in seruili. ¶ Ad tertiū dicendū qꝫ nō semp timere seruiliter est act⁹ timoris seruilis vt ex dictis patz. ¶ Ad tertiā q̄stionē dicendū qꝫ ti/mor seruilis manet aduenientē charitate quātū ad substan/tiā: sed non quantū ad seruilitatē. Constat enī qꝫ homo cha ritatē habens timet penas eternas quod erat ꝓpriū obie ctum eius quantū ad substantiā habitus. qꝫ enim hec plus quā alia timeat: non est de ratione habitus: sed de ratione seruilitatis. Et per hoc patz solutio ad vtrāqꝫ partē ratiōis.

¶ Ad tertiū sic procedit. videtur qꝫ timor castus sit idē in substantia cum timore seruili. Sicut enim se ha bet timor seruilis ad fidem infozmem: ita timor ca stus se habet ad fidē fozmatā: ergo cōmutatim sicut se ha/bet fides infozmis ad fidē fozmatā: ita se habet timor serui lis ad castum: sed fides fozmata est idem in substātia cum fide infozmi: ergo z timor castus cum seruili. ¶ Ꝑ Sepa/ratio a deo quā timet timor castus includit in pena eterna quā timet timor seruilis: ſz sicut se habent obiecta: ita se ha/bent habit⁹: ergo timor castus includit in timore seruili: et ita non differunt fm substantiā. ¶ Ꝑ Ea quoꝝ vnum est ratio alterius ad eundē habitū pertinēt sicut dilectio dei z pꝛoximi: ſz separatio a deo est ratio omnis eterne: ergo ad eundē habitū pertinēt: ergo timor castus z seruilis nō dif/ferunt fm substantiā habit⁹. ¶ Sed contra Plus distat a perfectione boni timor seruilis q̄ virtus que est timore ser uili pfectioz vt dictū ē: ſz donū timoris differt fm substātiā habitus a virtute: ergo multo foztius a timore seruili ¶ Ꝑ Habit⁹ diuersificant per actus z obiecta: sed inhonestū vel turpe qō timet timor cast⁹. z triste siue penale quod timet seruilis timor. nō dicunt maluz vna ratione neqꝫ vniuoce. Ergo timor seruilis z castus nō sunt idem habit⁹. ¶ Ul/terius videtur qꝫ initialis differat fm substantiam a casto. Initialis enim includit seruilē: quia timet penā: ſz seruilis fm substantiaz habit⁹ differt a casto: ergo z initialis. ¶ Ꝑ Idem non diuidit contra seipsum: sed timor castus in litte ra diuiditur contra initialē: ergo nō est idem fm substan/tiam cum ipso. ¶ Ꝑ Sicut initialis est perfectior seruili: ita castus est perfectior initiali: sed initialis nō est idem cū seruili. si enim sit idē non erit idez cum casto qui differt fm substantiam a seruili vt probatuz est: ergo z castus non est idem cum initiali. ¶ Sed contra Perfectum z imperfectū non variant substantiā habitus: sed timor castus z initia/lis differunt scōm perfectum z imperfectum: ergo nō diffe/runt scōm substantiā habitus. ¶ Ꝑ Habitus distinguūt ꝑ actus z obiecta: sed idem est obiectū quod pncipaliter respicit timor initialis et castus vt probatum est: ergo sunt idē fm substātiā habit⁹. ¶ Ulteri⁹ videt qꝫ timor castus

diminuatur charitate crescente. timor enim initialis et castus vt probatū est sunt idē sm substātiā: sz timor initialis decrescit charitate crescente vt in littera dicit: ergo z timor castus. ¶ Ois timor habet penā vt dr̄. j. Joh. iij. Sz charitas pfecta nō habet penā: ergo quāto crescit charitas tāto quilibet timor decrescit. ¶ Ubi ē impossibilitas separationis ibi: nō est timor sepatiōis: ergo quanto aliq̄s difficilius separat a deo tāto minus sepationis timor: sz quanto charitas magis crescit tāto aliq̄s difficilio a deo separat: qz stricto ei colligat: ergo quāto magis crescit charitas tanto magis decrescit sepatiōis timor q̄ dicit castus. ¶ Sed cōtra Timor castus est donum spūssancti: sz omnes vtutes z dona simul crescūt sicut z simul infundūt: ergo crescēte charitate crescit timor castus. ¶ Amor est timoris cā. Sed crescēte causa crescit effect⁹: Ergo charitate crescente crescit timor. ¶ Ulteri⁹ videt q timor euacuet gloria adueniēte. Ratio enī timoris est possibilitas ad maluz. Sz in illis q̄ sunt in gloria nō est possibilitas ad aliq̄ malū q̄ ē timoris obiectuz: ergo nō erit ibi timor aliq̄s. ¶ Spes videt esse maioris pfectiōis q̄z timor: qz spes perficit per fortitudinē cordis. timor aūt per debilitatē vt dictū est: sz spes nō manet in patria: ergo multo min⁹ timor. ¶ Omne q̄ ē perfectiōis est in deo. Sed timor nō est in deo: ergo nō est perfectiōis: ergo excludit aduenīēte gloria. ¶ Sed cōtra Timor dñi sanctus permanet in seculū seculi. ¶ Timor debet summe maiestati. Malachie. j. Si ego dñs vbi est timor meus: sz in futuro exsoluem⁹ deo quicquid ei debem⁹ ergo timebim⁹ ipsuz. ¶ R⁹ dicendū ad p̄mā questionē q̄ duplex est malū. Quoddaz q̄ consistit in voluntate ei⁹ cui inest quod dicit malum culpe. Quoddā vero est malū contra voluntatē eius cui inest quod dicit malū pene. Maluz autem culpe adhoret quis: vel ex hoc q̄ declinat a rectitudine rationis: z sic est timor inhonesti cōtrarij inditus cuilibet virtuti. Uel ex hoc q̄ declinare facit ab ipso deo: et sic pertinet ad donū timoris. Horror autē declinatiōis a regula aliqua est propter amorē regule. Unde timor qui est donum causat ex amore dei: z ideo dicit timor amicabilis vt filialis inquantū deus dicit pater noster: vel etiā castus in quantū deus dicit methaphorice sponsus animarū nostrarum. Timor autē seruilis vt supra dictū est inclinat ad aliquid faciendū contra voluntatē. Unde oportet q̄ illud malum habeat quasi obiectū proprīū quod est cōtra voluntatem ex hoc rationē mali habens quod est malū pene: z ita timor seruilis z castus nō habent idē obiectum: sed diuersa. z ꝓpter hoc differunt scōm substantiam habitus ¶ Ad primū igit dicendū q̄ idez est fidei formate z informis obiectum. nō autē timoris seruilis z casti. proportio autē cōmutata nō tenet in omnib⁹: sed in numeris z magnitudinibus vt dicit in p̄mo Posteriorū. ¶ Ad secundum dicendū q̄ sicut amicus quāuis delectationem habeat ex presentia amici: nō tamē ꝓpter hoc querit amici presentiā vt in ipso delectetur: sed ꝓpter amicū ipsum cui vult coniungi quantūcunq̄ potest: z ita timor castus nō timet separationem in quantū est pena: sed inq̄tū est elongatio ab amato. ¶ Ad tertium dicendū q̄ illud q̄ est ratio alterius sicut formaliter complens obiectū nō pertinet ad aliū habituz vel potētiam: sicut lux z color. Ex hoc modo de⁹ est ratio diligendi proximū per charitatē. Sed illud quod est ratio alterius sicut causa nō oportet q̄ ad eundē habitum pertineat. Nec etiā ad eandē potentiam sicut calor qui est ratio odoris cognoscitur tactu. odor autez olfactu. Et similiter separatio a deo dicit esse ratio pene eterne sicut causa. vnde nō oportz q̄ ad eundē habitū pertineat. ¶ Ad secundā questionē dicendū q̄ in quolibet dictorū timorem est cōsiderare duos actus. vnum principalē quem timor elicit scilicet refugere hoc malū vel illud. Alius est secūdarius quem timor imperat scilicet facere aut dimittere hoc vel illud propter fugaz illius mali cuius est timor. Timor ergo initialis quantum ad primū actum non differt a timore casto: quia timere penas eternas nō est actus timoris initialis. sed compatit sm istū actū: sicut z timor cast⁹: sz act⁹ timoris initialis est timere sepationē sicut z casti: cuius nō ita pfecte Sz in scōo actu differt cast⁹ timor z initialis: qz initialis non solū imperat actū aliquē vt dimissionē ꝓpter sepationē: sz etiā ꝓpter penā q̄ nō cōtingit in timore casto q̄ ad solā sepationē actū habet. act⁹ aūt imperati p accidēs cōparāt ad habit⁹ imperātes. z ideo timor initialis z cast⁹ sūt idē in substātia habit⁹: differerūt tñ accidētaliter vt ex dictis patz. ¶ Ad p̄mū igit dicendū q̄ initialis nō includit seruilē sm essentiā: sz inquātū cōcurrit ad vnū actū imperādū. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ diuidit ex opposito rōne illi⁹ accidentis in quo differūt. s. pfectionis z impfectionis in actu elicito z cuius ad motiuū in actu impato vt dictū ē. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ timor seruilis differt in obiecto z per cōsequēs in p̄ncipali actu a timore initiali. nō autē initialis a casto. vnde nō est filius rō. ¶ Ad tertiā q̄stionē dicendū q̄ in istis timorib⁹ est duplex act⁹ vt dictū est. Si ergo loq̄mur de actu elicito: sic aliter dicendū est in timore seruili z aliter i initiali z casto. Act⁹ enī elicitus a timore initiali z casto ē timere separationez. Ad q̄ duo req̄rit. Unū ex pte subiecti q̄ impfectiōis est. s. possibilitas ad sepationē: qz de impossibili nō est timor. Aliud ex parte obiecti. s. amor eius a quo q̄s timet separari: qz ab eo q̄ q̄s nō amat: separi nō curat z hoc perfectiōis est. Augmētū ergo charitat⁹ facit crescere actū timoris sepationis q̄tū ad hoc q̄ perfectiōis est: sz facit decrescere quantū ad hoc q̄ imperfectiōis est. Et qz habit⁹ ad hoc sunt vt imperfectionē a subiecto abiciāt Ideo crescente charitate crescit habit⁹ timoris casti z initialis. Actū aūt quē elicit habit⁹ timoris qui p̄i⁹ erat seruilis charitas filiter facit decrescere q̄tū ad possibilitatē pene: qz quāto charitas ē maior tanto est maior remotio a pena. Sz nō facit ipsuz crescere q̄tū ad cōparationē ad obiectū: qz charitas nō est amor directe illius boni cui cōtrariat illa pena. Nec itez q̄tū ad hoc facit decrescere nisi sm cōparationē sm q̄ charitate crescēte semper extendit: magis z magis a timoris casti actu. Si aūt loquamur de actu impato ab istis duob⁹ timorib⁹: sic nullo mō actū timoris casti diminuit: sz actū timoris seruilis semp diminuit z perfecta charitas q̄tū ad hoc eū foras mittit vt nūq̄ iam oculi⁹ habeat ad penā in agēdis vel dimittendis. Actū vero timoris initialis diminuit q̄tū ad hoc q̄ habet oculū ad sepationē. ¶ Ad p̄mū igit dicendū q̄ initialis in littera nō dr̄ diminui q̄tū ad hoc q̄ habz cōcre: sz q̄tū ad hoc q̄ habet cōcre cū casto amore cū seruili. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ timor nō hz penā nisi quātū respicit aliq̄d q̄ contrariatur volūtati. s. penā z hoc est seruilis z initialis timoris. ¶ Ad tertiū z ad alia sequētia pz solutio p id q̄ dictū est. ¶ Ad quartā q̄nē dicendū q̄ timor ꝓprie loquendo habet malū p obiecto: nō aūt q̄libet malū: sz malū in arduo constitutū alias nō eēt in irascibili. malū aūt q̄ facile vinci aut vitari p̄t nō timem⁹: sz odim⁹ tū. malū aūt sepatiōis a deo est in arduissimo ꝯstitutū. vñ q̄ñ possibilitas ad hoc malū tollet. remanebit adhuc opatio hois ad deū vt ad arduū: z iō tollet timor q̄tū ad hūc actū qui est timere sepationē: sz manebit quātū ad actū qui est admirari vel reuereri illud arduū: q̄ fit q̄ñ ex cōsideratiōe tante altitudinis hō in p̄priā refilit paternitatē. Et per hoc pz solutio ad p̄mū. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ spes ponit distātiā ad illud arduū. nō aūt timor. z ideo spes nō manet sicut timor. ¶ Ad tertium dicendū q̄ q̄ subdi superiori est de perfectione creature. non autem de perfectiōe creatoris. nō enim quod est perfectionis in vno est perfectiōis in altero ex p̄cipue in deo. Differt enim perfectio nature condite et glorificate z increate vt in scōo distinc. iiij. dixit Magister.

¶ Questio tertia.

Deinde queritur de alijs duob⁹ doni sexequētib⁹. Et p̄mo queritur de fortitudine. Secūdo de pietate.

Ad primū sic ꝓcedit. videt ꝙ fortitudo que ē donū nō differat a fortitudine q̄ est virt⁹. Quia ſm Dio. in ce. ierar. ſpūaliū ꝓprietates ex noīb⁹ nos oportz accipere: ſz habit⁹: ⁊tutes: ⁊ donū cōicant in noīe fortitudinis: ergo cōicant in ꝓprietate: ⁊ ita videt esse idē ſm rem. ¶ Ꝑ Grego. dicit in ꝓncipio moz̄ ꝙ fortitudo est q̄ dat cōfidentiā trepidanti: ⁊ loquit de dono fortitudinis: ſz h̄ idē ꝓtinet ad fortitudinē que est virt⁹: q⁊ est circa timores imperturbat⁹ ⁊tuosus fortis vt dr̄ in. iij. Ethi. g̃ sunt idē. ¶ Ꝑ Donū vt dictū est differt a virtute inquātū excedit ipsam: ſz fortitudinis ⁊tus cū sit circa difficilimū q̄ est mors nō potest excedi ab aliquo: ergo donum fortitudinis nō differt a fortitudine ⁊tute. ¶ Sed cōtra Diuersoꝝ generū ⁊ nō subalternatim positoꝝ diuerse sunt spēs ⁊ differentie ſm ꝓbm in ꝓdicamētis. Sz donū ⁊ virt⁹ sunt huiusmōi genera: ergo fortitudo que ē in genere ponit differt a fortitudine q̄ est in genere virtutis. ¶ Ꝑ in li. de ſpū ⁊ aīa dicit ꝙ fortitudinis est nō tm̄ terrenas cupiditates deꝑmere: ſz penit⁹ obliuiſci: ſz cupiditates nō sūt materia fortitudinis que ē ⁊tus: ergo oportz ꝙ intelligat de dono fortitudinis: ⁊ ita videt ꝙ nō sit vna fortitudo que est donū ⁊ que est virt⁹. ¶ Ulterius queritur q̄s sit actus ei⁹ in via. Et videt ꝙ nō habeat vnū actū q⁊ sicut cōiter dicit. fortitudo exequit in illis ad q̄ non oēs tenent. in quib⁹ etiā cōsiliū dirigit sicut sunt opera supererogationis: ſz hec nō possūt reduci ad vnū actū ſm spēm cum huiusmōi opa fere ſm oēs ⁊tutes inueniāt. Ergo fortitudo nō habet vnū actū ſm spēm. ¶ Ꝑ Grego. dicit ꝙ spūs fortitudinis est miraculis ⁊ doctrina fulgere: ſz hec duo sunt diuersa genera ⁊ ad inuicē ⁊ ad alios act⁹ qui dono fortitudinis assignāt. Ergo idē q̄ ꝓz⁹. ¶ Ꝑ aug⁹. dicit in li. de doctrina xp̄iana: vbi loquit de donis ꝙ fortitudinis ē ab omniū trāseūtiū mortifera iocūditate seipſuz sequestrare. Grego. aūt dic. iij. moza. ꝙ fortitudo circa aduersa fiduciā dat trepidanti. Sed hec duo nō reducūt ad vnū gen⁹ cū vnum videat pertinere ad materiā temperātie. aliud aūt ad materiam fortitudinis vel patiētie: ergo videt ꝙ nō habeāt vnū actū. ¶ Sz cōtra Habit⁹ distinguūt per act⁹: ſz fortitudo donū est vn⁹ habitus: ergo habet vnū actū. ¶ Ꝑ Donū ē ſm plicius q̄ virt⁹ cū sit ſublimi⁹: ſz fortitudo virt⁹ habet vnuz actū ꝓncipalē. ſ. ſustinere pericula ꝓpter bonū: ergo multo fort⁹ donū fortitudinis habet vnū actū. ¶ Ulteri⁹ queritur de actu fortitudinis in patria. Et videt ꝙ ibi nullū actū habeat: q⁊ in quarta bītudine ponit ad statū glorie ptinēs saturari: ſz hoc nō significat aliquē actū: cū ergo quarta bītudo donō fortitudinis adapteť videt ꝙ nō habeat aliquē actū in pria. ¶ Ꝑ Ꝓpriū fortitudinis videt ee difficilia ſustinere: ſz in patria oīs difficultas tollet: alias nō esset ibi ſumma delectatio: ergo non erit ibi act⁹ fortitudinis. ¶ Ꝑ Fortitudinis act⁹ ad vitā actiuā ptinet: ſz vita actiua vt sancti dicūt nō remanebit in patria: ſz cōtēplatiua tm̄: ergo nō erit ibi act⁹ fortitudinis ¶ Sed cōtra Habitus nihil aliud videt esse q̄ habilitatio ad actuz. vnde Cōmēdator dicit in. iij. de aīa. ꝙ habit⁹ est quo q̄s agit q̄n vult: ſz habit⁹ fortitudinis manebit in patria vt Magister supra ꝓ auctoritates ꝓbauit: ergo ⁊ act⁹ fortitudinis ibi. ¶ Ꝑ Habit⁹ sine actu est filis somno ſm ꝓbm in ꝓmo ethi. ſz felix ⁊ beatus vt ibi dr̄ nō est filis dormiēti: ſz vigilāti: cū sit in vltima sua perfectiōe: ergo cū sit ibi habit⁹ fortitudinis erit ⁊ act⁹. ¶ Ad primū dicendū ad p̄mā questionē ꝙ dona a ⁊tutib⁹ vt dictū ē differūt inquātū dona altioꝝ mō operāt. Ut ſm hoc oportz accipere differentiā doni fortitudinis a fortitudinis ⁊tute. modus aūt vnicuiq⁹ ex ꝓpria mēsura p̄figit vt dictū ē prius Unde sciēdū est ꝙ fortitudinis virt⁹ mēsurā sui act⁹ habet būanas vires. vñ ea q̄ supergrediūt vires hoīs neq⁹ aggredit neq⁹ ſustinet. vñ ꝓbs in. iij. Ethi. dicit ꝙ fortis est in ſtupefactibilis vt homo in his. ſ. terribilib⁹ que sunt ſm hoīez Sed donū fortitudinis habet ꝓ mēſnra sui act⁹ dīnā potētiā de cui⁹ auxilio cōfidit sicut dr̄ in psal. Jn deo meo transgrediar murū id est oē q̄ posset humane infirmitati obuiare. ¶ Ad p̄mū igit dicendū ꝙ fortitudo donū ⁊ virt⁹ cōueniūt in aliqua ꝓprietate: q⁊ vtrūq⁹ ē ad aliq̄d difficile sustinendū: Sz nō oportz ꝙ sint oīno idē i re. ¶ Ad scōm dicendū ꝙ trepidatio ex duob⁹ pōt cōsurgere. Uno mō tm̄ ex difficultate aduersantiū ⁊ hāc trepidationē reꝑmit fortitudinis virt⁹. Alia ex difficultate aduersantis sil⁹ ⁊ infirmitate hoīs ad resistēdū vel etiā impotētia ⁊ hāc trepidationez reꝑmit donū fortitudinis ex fiducia dīni auxilij. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ virt⁹ fortitudinis est circa difficilima ſm gen⁹: nō tm̄ ſm cōparationē ad operātē: q⁊ nō excedūt vires ei⁹. Sz fortitudinis donū etiā est circa illā que excedunt humanā facultatē. Nec tm̄ ſtulte: q⁊ nō excedūt facultatē dīne potentie cui donū illud innitit. ¶ Ad secūdā q̄nē dicendū ꝙ quāto aliqua potētia altioꝝ est tāto ad plura se extendit. Ut q⁊ humana facultas ē infirma respectu dīne facultatis. Jdeo ad diuersas difficultates sūt ordinate diuerse humane facultates: ⁊ q̄nq⁊ separāt ab inuicē. Aliq̄s enī habet facultatez vt facile ſupare possit difficultates q̄ sunt in delectatiōib⁹: qui tm̄ nō facile ſupare pōt difficultates q̄ sunt in passionib⁹ ilatis: ⁊ sic de aliis. Sz dīna facultas est vna ⁊ eadē respectu oīuz ꝑdictarū difficultatū. Et ideo q⁊ fortitudinis virtus facultati humane innitit: nō est respectu oīuz difficultatuz: ſz respectu aliquarū q̄ sunt maxime in genere humanarū. vnde excellēter fortitudinis nomē habz. Ad alias aūt difficultates sunt ordinate alie ⁊tutes q̄ sunt facultates q̄dā. Sz fortitudinis donū vtit dīna voluntate quasi ſua ſm ꝙ in psal. dicit. Diligam te dne virtus mea. ⁊ ideo vnum donū fortitudinis se extēdit ad oēs difficultates q̄ in humanis rebus possunt accidere etiā supra facultatē humanā sicut Apostolus dicebat Philip. vlti. Omnia possum in eo qui me confortat. Et ideo oportet actū doni fortitudinis accipere circa omnia difficilia ꝓportionabiliter actui fortitudinis circa quedā difficilia. Cū aūt fortitudo virtus sit circa timores ⁊ audacias habet duos act⁹ Unū qui est aggredi inquantuz moderat audacias. Alium qui est ſustinere inquātū moderat timores. Sed hic act⁹ est ꝓncipalioz inquātū difficilius est ſustinere difficultates ꝑsentes q̄z tendere in absentes. Et ſimiliter act⁹ doni fortitudinis ꝓncipalis: est ſustinere oēs difficultates siue in passiōib⁹ siue in opationib⁹: ⁊ ad hunc ordinat alius act⁹ qui est difficilia ⁊ ardua aggredi ſpe diuini auxilij. Ꝑ aūt duo actus nō differunt ſm spēm: quia vnus ad aliuz ordinatur. ⁊ eadē est ratio dirigendi in ipſis ⁊ ideo donum fortitudinis habet vnum actū ſm speciem. ¶ Ad primū igit dicendū ꝙ quia supererogationis opera maxime videnť habere difficultatē humanas vires excedētem. ideo p̄cipue circa illa dicit esse donuz fortitudinis nihilomin⁹ est ⁊ circa alias difficultates contra quas est etiā virtus cōmuniter: ſed non eodē modo vt dictuz est. ¶ Ad ſecundū dicendū ꝙ ad virtutē fortitudinis pertinet aliquid dupliciter. Uno modo ſicut ꝓncipale obiectū vel actus ſic mortis pericula que ꝓpter bonū ſustinentur. Alio modo ſicut instrumenta vel auxilia quibus indiget fortis ad ſuū actum vt arma ⁊ ſocietates bellantiū. Jta etiam donum respicit ipſas difficultates que sunt in passionib⁹ ⁊ in operationibus humanis ꝓncipaliter: ſed miracula ⁊ doctrinā q̄ſi auxilia ad ſuū actū: ſicut patet in aplis qui miraculis ⁊ doctrina totū mundū ſub fide captiuū duxerūt in obſequium xp̄i. Et scōm hoc dicit Gregorius ꝙ ad donum fortitudinis pertinet miraculis ⁊ doctrina fulgere ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ illa quātus pertineant ad diuersas virtutes: possunt tamen pertinere ad vnum donū vt dictum est: ⁊ ſic sunt idē obiectum ſpecie scōm ꝙ ſpecificant inde. vnde ſpecificatur donum. ¶ Ad tertiam questionē dicendū ꝙ quicūq⁹ hoc operatur scōm aliquam mensurā oportet ꝙ habeat aliquē actum scōm quem respicit ad mensuram illam: ⁊ aliquem scōm quem respicit ad mensuratum. Unde cum fortitudo mensuret actū ſuum circa difficultates ex diuina potestate

habet aliquem actū in comparatione ad difficultates quas
sustinet vel aggredit: z aliquē in cōparatiōe ad dīnā ptātē
cui innitit. Et p̄m⁹ act⁹ nō erit in patria: vbi difficultas nul/
la erit. ſz ſecūd⁹ erit ibi: q⁹ pfectiſſime dīne potētie innitet.
¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q⁹ etiā in corporalib⁹ q̄uis saturi/
tas nō noiet aliquē actū: tñ aliq̄d p̄supponit. ſ. sūptionē cibi
ita z saturitas q̄ ibi ponit que ē repletio oītz ex quo⁹ defe/
ctu facultas cōtingebat p̄supponit quēdā spālē esum scōm
quē hō ab ipsa dīna potētia bona p̄dicta sumit ei innixus.
¶ Ad secūdū dicēdū q⁹ q̄uis vita actiua nō maneat quātū
ad sui essentiā: manet tñ q̄tū ad sui mēsurā in finē: quia in
his que actiue vite sunt: ex ipsa diuina veritate regulamur.
¶ Ad tertium patet solutio ex p̄dictis.

AD secūdū sic p̄cedit. videt q⁹ pietas nō sit donū. Do
nū enī imediati⁹ ordinat ad deū q̄ virt⁹: ſz pietas q̄
est vtus īmediate in deū ordinat: q⁹ ſm Aug. in. x.
de ci. dei ꝓprie pietas dei cult⁹ solet itelligi quā greci theo/
sebiā vocāt: ergo pietas nō ē donū: cū nō cōiūgat deo ime/
diati⁹ q̄z pietat⁹ vtus. ¶ P Pietas ſm Greg. in p̄ncipio mo/
rū est q̄ docet opa mīe frequētare. Hec aūt pietas videt eē
idē cū mīa q̄ est virt⁹: Ergo cū Greg. ibi loquat⁹ de pietate q̄
ponit donū videt q⁹ pietas que ponit donū sit vtus. nulla
aūt virt⁹ est donū: Ergo pietas nullo mō p̄t eē donū. ¶ P
Pietas ſm Tullīū in fine p̄mi retho. est benituolētia in pa/
rētes z ponit eā ptē iusticie: ſz iusticia ē virt⁹: ergo z pietas
ergo nō ē donū ¶ Sz otra est qđ dī Isa. xj. ibi enī inter do
na cōputat. ¶ P Pietas videt esse excellētissimuz in tota
xp̄iana vita: q⁹ ad oīa valet vt dī. j. Thi. vlti. Et hoc etiā dic
ibi glo. Ambro. ergo pietas maxime debet poni donum.
¶ Ulteri⁹ q̄rit de actu pietatis quē hz in via. Et videt q⁹
nō habeat vnū actū ſm speciē. Augu. enī in li. de doc. xp̄ia/
na dic⁹ q⁹ pietatis ē honozare scōs: nō cōtradicere scripture
siue intellecte siue nō intellecte: z loq̄t ibi de dono pietatis
qđ patz ex his q̄ dicit in quodā sermone de trinitate vbi eī
dē actū attribuit pietati ad quē scōo loco inter dona ascen/
dit. Greg. aūt assignat ei ꝓ actu mīe opib⁹ insistere Ergo cū
ista dona nō reducāt in idē gen⁹ videt q⁹ act⁹ pietatis non
sit idē ſm speciē ¶ P Pietas vt cōiter dī in eisdē exquirit
in q̄b⁹ scīa dirigit: ſz scīa dirigit in oīb⁹ actib⁹ humanis: q⁹
docet uersari sine offensiōe in medio p̄aue z puerse natio
nis: ergo z pietas ē circa oēs humanos act⁹: z ita nō hz solū
vnū actū in spē. ¶ P Scōa būtudo qua dī Būti mites. ad
pietatē reducit Sz mititas siue mānsuetudo ē circa passiōes
ire vt phs dicit in. iiij. ethi. Ergo z circa eadē ē pietas: ſz ipa
est etiā in cōicatiōib⁹ q̄ sunt ad alterū vt p̄z per auctoritatem
Greg. inductā: cū ergo hec duo nō reducāt ad idē genus vi
det q⁹ pietas nō habeat vnū actū ſm spēm. ¶ Sz otra. Est
vn⁹ habit⁹: ergo hz vnū actū p̄ncipalez. ¶ Ulteri⁹ quirit
de actu ei⁹ in patria. Et videt q⁹ nō habeat ibi aliquē actuz
q⁹ pietas in cōicatiōib⁹ cōsistit q̄ ad alterū sūt: ſz huiusmōi
cōicatiōes nō erūt in patria: q⁹ oēs sufficiētiā ibi a deo acci
piēt. ꝓpter insufficientiā enī vniuscuiusq⁹ in se introducte
sūt cōicatiōes vt p̄z per phm in. v. ethi. ergo nō erit ibi pieta
tis act⁹. ¶ P ad pietatē ptinet mīe opa frequētare vt dictū
est p auctoritatē Greg. ſz ibi nō erūt opa mīe: vbi nulla erit
miseria: ergo act⁹ pietat⁹ nō erit in patria. ¶ P in scōa bea/
titudine q̄ ptinet ad pietatē ponit q̄tū ad statuz patrie pos/
sessio terre: ſz hꝫ non videt aliquē actū īpōrare. Ergo pietas
in patria nullū actū habebit. ¶ Sz cōtra. Justicie virt⁹ ma/
gis videt in patria pmanere q̄ fortitudo vt p̄z dictū ē: cuz
ergo donū fortitudinis qđ rñdet vtuti fortitudinis habeat
aliquē actū in patria: multo fort⁹ pietas q̄ rñdet iusticie vt
videt. ¶ P In patria nihil erit ociosuz z frustra: ſz habitus
frustra eēt si nō in actū exiret: q⁹ opatio ē finis habit⁹: cū er
go habit⁹ doni pietat⁹ in patria maneat z act⁹ ei⁹ ibidē ma/
nebit. ¶ R° dicēdū ad p̄mā q̄stionē q⁹ tota moralis mate/
ria in tres ptes diuidit. ſ. in delectabilia q̄ carnalis affect⁹
p̄sequit in difficilia q̄ refugit: z in cōicabilia q̄ ad alterum
sūt q̄ poti⁹ in actiōe q̄z passiōe cōsistūt In singulis ergo eoz
dirigit z donū z vtus: ſz differenter. Uirt⁹ enī dirigit in his
accipiēs regulā aliq̄d humanū. Sz donū accipiēs ꝓ regula
aliq̄d dīnū. In delectationib⁹ ergo vtute dirigimur quasi
dignitate humane nature cui⁹ deturpationē per tēporales
delectatiōes refugim⁹. Sz dono dirigimur q̄si regula ipsa
dignitate dīna a qua separi per inq̄nationē huiusmodi bo
nozū refugim⁹ qđ ad timozē ptinet Similter patz ex dictis q⁹
differēter dirigit donū fortitudinis a vtutib⁹ que ad diffi/
cultates sustinēdas vel aggrediēdas ordināt. Et similiter con
tingit in cōicatiōib⁹ que ad alterū sunt: q⁹ in his dirigūt vir/
tutes accipiētes ꝓ mēsura aliq̄d humanū: puta obseruātes
decentiā vel debitū ei⁹ q̄ cōicatiōes facit: ſz donū accipit in
his regulā ipsius deū vt sicut dictū ē in fortitudine hō egre/
dit difficilia vtēs dīna potētia per cōfidētiā q̄si sua: ita cōiu/
cat se ad alterū vtens deo q̄si seipso vt. ſ. ea que ipsius decent
in huiusmōi cōicatiōib⁹ quasi deo vnit⁹ exequat vnde diīs
Math. v. ad beneficiētiā celestis patris hortat⁹ q̄ solē suum
facit oriri super bonos z malos: z q⁹ cōicatio que ad dīna
est nomē pietat⁹ habet. ideo z donū qō in cōicatiōib⁹ dīnā
mēsurā habet pietas noīat. ¶ Ad primū igit⁹ dicēdū q⁹ do
nū imediati⁹ ordinat ad deū q̄tū ad modū operādi siue mē
surā opis q̄z virt⁹. non aūt q̄tū ad obiectū vel finē q̄tus: ergo
pietas virt⁹ que latria dī ipsi deo exhibeat in hoc tñ ac/
cipit aliquid humanū ꝓ mēsura. ſ. būficiū a deo acceptum
rōne cui⁹ est debitor ei: ſz pietas que ē donū accipit in hoc
quid dīnū ꝓ mēsura. vt. ſ. deo honorē impēdat: nō q⁹ sit ei
debit⁹: ſz q⁹ de⁹ honore dign⁹ ē per quē modū etiā ipse de⁹
sibi honozi est. ¶ Ad secūdū dicendū q⁹ pietas donū i hoc
differt a mīa: q⁹ mīa studet ad releuādas miserias primo⁹
ex hoc q⁹ sunt cōiūcti vel sanguine: vel familiaritate: vel sal/
tē nature similitudine in oīb⁹ aliq̄d būanū ꝓ mēsura accipiēs
sicut alie vtutes: ſz pietas donū mouet ad releuādas eoz mi
serias ex aliquo dīno. ſ. inquātū sunt filij dei vel dīna simi/
litudine insigniti. Unde z magis ꝓprie nomē pietat⁹ habz
qui dīnū q̄d sonat q̄uis z ipsa mīa ſm Aug. x. de ci. dei mo
re vulgi pietas dicat. qō ideo accidit: q⁹ eas sibi de⁹ q̄si sa/
crificio placere testat. vnde z phs dicit in. iiij. ethi. q⁹ dona
habēt aliq̄d sile deo sacratis. ¶ Ad tertiū dicendū q⁹ etiaz
in parētib⁹ est aliq̄d dīnū respectu filioꝝ inquātū ipi filiis
causa sunt essendi: z ideo virt⁹ būficiētie ad ipsos pietas vo
cat: accipit tñ mēsurā aliquid humanū vt dictum ē in quo
differt a dono ¶ Ad secūdā qōnē dicendū q⁹ pietas donū
vno z eodē mō dirigit in cōicatiōib⁹ oīb⁹ q̄ ad alterū sūt: aliā
tñ mensurā accipiēs quā vtutes: que mēsura q⁹ simpler est
z vna. z ideo pietas vn⁹ habit⁹ est spālis z ex cōparatiōe ad
hanc mēsurā act⁹ oīs ei⁹ specificat. ¶ Ad primū igit⁹ dicen
dum q⁹ donū pietatis operat z in materia latrie z in mate/
ria mīe: q̄uis alio mō ab eis. z ideo nō est incōueniēs si ili/
la duo ad pietatē pertineāt: exhibere enim reuerentiā sacre
scripture z aliis dīnis ad latriā ptinere videt ¶ Ad secūdū
dicēdū q⁹ sciētia dirigit in oīb⁹ humanis in q̄b⁹ exequenē
z timor z pietas z fortitudo: ſz quādā adaptionē scientia z
pietas cōbinat: q⁹ in his que ad alterū sūt hō operās q̄si iu
diciū quoddā exercet. iudiciū aūt z imperiū de agendis ad
scientiā ptinet sicut z ad prudētiā. Et similiter per quādā ada/
ptionē fortitudini cōsiliū cōbinat: q⁹ in rebus difficilib⁹ in
quib⁹ habet fortitudo executionē p̄cipue cōsilia inq̄rimus
q̄uis cōsiliū in oīb⁹ humanis dirigat. ¶ Ad tertiū dicēdū
q⁹ ita z pturbat hoīez in seipso z cōmouet eū ad aliū inq̄tū
est appetit⁹ vindicte z per cōsequēs mānsuetudo hoiem z in
seipso perficit z ad alterū. z ex hac parte mititas ad pietatē
reducit. ¶ Ad tertiā q̄stionē dicēdū q⁹ de actu pietatis p̄z
pōt in patria remanere q̄z de actu fortitudinis. Pōt enī nō
tñ remanere act⁹ q̄ est per cōparationē ad mēsurā quā pie
tas donū attēdit. ſ. adherere ipsi deo: ſz etiā act⁹ qui ē per cō
parationē ad eos q̄b⁹ būficia p̄stare parat⁹ erat ſm affectuz
vt. ſ. benituolētiā ad eos seruet z de eoz bonis congaudeat.

et de suis etiaz largiat fm modū isti⁹ vite fm quē supiores aliq̄d influūt inferiorib⁹ fm doctrinā Dio. ¶ Ad primū g̃ dicēdū q̄ nō erit cōicatio ad supplēdā indigētiā sz ad augē dā letitiā. ¶ Ad secūdū dōm q̄ loq̄mur de pietate fm actū quē hz in via. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ possessio terre p̄suppo nit haustū sufficiētie a deo p quē possint in alios influē vel fm affectū vl fm effectū. ¶ Dic timor malꝰ ē. Nō enī q̄cūq̄z timeat piculū carnis dr timor hūan⁹: neq̄z q̄ timet amissio boni tpal dr timor mūdan⁹: sz tm̄ q̄ tal timor ē inordinat⁹ z iō sp sonat in malū. ¶ Ū aūt Beda dixit ꝛc. Beda distinxit timores fm q̄ retrahūt a malo culpe. z distinxit sz retrahētia q̄ sunt duo: pena futura: z sepatio a deo. Sed magr di stinxit timores fm inclinationes ad malū: z fm retractionē nō solū q̄tū ad motiua sz etiā q̄tū ad statꝰ. ¶ Sz eo q̄ mala times corrigis te. Cōtra Aug. dic̄ q̄ in timore seruili manet volūtas peccādi: g̃ nō corrigit se. Et dicendū q̄ manet volūtas nō absoluta sz cōditionata q̄ velleitas dr vt. s. peccaret si ipune licēt. ¶ Sciēdū tm̄ q̄ vterq̄z timor ꝛc. Videt h̄ eē falsū q̄ sapiētia ē pfectiō donū q̄z timor. z ita timor nō ē p̄ncipiū ei⁹. Et dicēdū q̄ nō est p̄ncipiū fic̄ creans essentiā ei⁹ sz sicut dispositio ad ipsam a quo incipit mot⁹ in sapiētiā pueniēs.

¶ DISTINCTIO .XXXV.

¶ Quō differūt sapientia z scientia.

Post p̄missa diligēter p̄sideradū ē in q̄ differat sapiētia a sciētia. De hoc Aug. ita ait Philosopi disputātes de sapieutia diffinierūt eā dicētes Sapiētia ē rerū humarū diuinarūq̄z scia. Ego q̄z vtrarūq̄z rē sciētiā dici posse nō nego. Vtrū iuxta distinctionē apli q̄ dicit Alij dat sermo sapiētie alij sermo scie. illa diffinitio diuidēda ē ut rerū diuinarū cognitio sapiētia ppria nūcupet. hūanaꝝ vo cognitio ppria scie nomē obtineat. Neq̄z vo q̄cq̄d sciri ab hoie potest in reb⁹ hūanis vbi plurimū supuacue vanitat z noxie curiositatis ē huic scie tribuo. sz illud tm̄ q̄ fides saluberrima q̄ ad verā btitudinē ducit gignitur nutrit defēdit roborat. q̄ scia nō pollēt fideles plurimi q̄ius polleant ipsa fide plurimū. Aliud ē eni scire tm̄mō q̄d hō credere ōbeat pp adipiscēdā vitā btāz. aliud ē scire quō hoc ip̄m z pijs opitulet: z ptra impios defēdat q̄ ppio vocabulo appellat scia. De his q̄z duab⁹ vtutib⁹ idē aug. dāz int eas assignās sup psal. ait: distat sapiētia a sciētia testāte scō iob q̄ q̄dām̄ singula diffiniēs ait Sapiētia est pietas: scia vo ē abstinere a mal. Pietatē vo hoc loco posuit dei cultū: q̄ grece dr theosebia: que ē in cognitiōe z dilectiōe ei⁹ qō sp ē z icōmutabilr manet: q̄ō ē de⁹. Abstinere vo a mal est in medio p̄naue natiōis p̄udent vsari. Idē q̄z int hec duo apte distinguēs ait Distat ab eis noxz p̄templatiōe actio q̄ bñ vtimur tpalib⁹ reb⁹. z illa sapiētia z hec scie deputat: q̄ius z illa q̄ sapiētia ē possit nūcupari scia ut apls loq̄t vbi dic̄ Nūc scio ex pte. Quā sciaz pfecto p̄templatiōis dei vult intelligi. In hoc ergo differētia ē q̄ ad p̄templatōez sapiētia: ad actionē vo scia ptinet Ecce apte demōstratū ē in q̄ differat spūs sapiētie z spūs scie. s. ut sapiētia diuinis scia hūanis attributa sit reb⁹ ut docet aug. Vtrūq̄z agnoscim⁹ i xp̄o. s. z rē diuinā z rē hūanā. z iō de ipso hēm⁹ sapiētiā z sciaz. Lū. n. legit verbū caro fm̄ ē: i verbo itelligit ver⁹ dei fili⁹: i carne agnoscit ver⁹ hois fili⁹. Jtē cū dr vidim⁹ plenū gr̃e z veritatis: gr̃az referam⁹ ad sciaz: z veritatē ad sapiētiā. Quia in xp̄o saaiētia z sciētia fuit plenarie: z nos sciētiā z sapientiā de eo habem⁹ qui est deus z homo.

¶ In q̄ differa sapiētia ab intellectu.

Ostēsa dīa int sapiētiā z sciaz: q̄d distet int sapiētiā z itellectū videam⁹. In hoc differūt illa duo q̄ sapiētia ppria ē de eternis q̄ veritati eterne p̄templāde intēdit. Intelligētia vo nō mō de eis ē sz etiā de reb⁹ iuisibilib⁹ z spūalib⁹ tpalr exortis. Per eā eni z natura sūma q̄ fecit oēs naturas .i. diuina p̄sideraf: z q̄ post ipsā sunt spūales z iuisibiles nature: ut āgeli z oēs aie bone affectiōes p̄spiciunt. In hoc dīa ē ergo q̄ sapiētia tm̄ creatorē inspicit: itellectu vo z creatorē z creatura q̄dā: Jtē intellectu itelligibilia capim⁹ tm̄: sapia vo nō tm̄mō capim⁹ supiora sz etiā in cognitis delectamur. Sic ergo distingui pōt int illa tria. s. sciaz intellectū z sapiētiā. Scia valet ad rectā admīstrationē rerū tpaliū: z ad bonā inter malos p̄uersationē. intelligētia ad creatoris z creaturarū inuisibiliū speculationē Sapientia vo ad solius eterne veritatis contēplationē z delectationem.

¶ Quō intellect⁹ z sciētia de quib⁹ hic agit non illa sunt que naturaliter habet homo.

Et notādū q̄ itellect⁹ z scia q̄ dicunt dona spūsci alia sūt ab itellectu z scia q̄ naturalit sunt in hois aia. Hec aūt virtutes sūt q̄ p gr̃az infūdūt animis fideliū ut p eas recte viuāt. Illa vo naturalr hz hō ex bñficio creationis a deo tm̄. p has aūt virtutes q̄ dicunt spūsci dona illa naturalia reformant atq̄z adiuuāt. Vt verbi gr̃a. Intellect⁹ naturalis pctō obtenebrat⁹ p virtutē q̄ndā z gr̃az q̄ dr spūs itelligētie reformat atq̄z adiuuat ad itelligēdū. ita z p illā virtutē q̄ dr spūs sapiētie iuuat atq̄z erigit mētis ratio ad p̄templationē z delectationē eterne veritatis.

¶ Quō sapientia ista dei est: nec est illa que deus est.

Illud etiā sciēdū ē q̄ sapiētia de q̄ nūc diserim⁹ nō est illa dei sapiētia ut ait Aug. q̄ de⁹ ē: sz hois sapiētia. Vera tm̄ fm deū ē: ac ver⁹ z p̄cipu⁹ cult⁹ ei⁹ est. Si ergo colat mēs hois deū cui⁹ ab eo capax fcā est: z cui⁹ cē pticeps pōt: sapiēs ipsa fit: z nō sua luce sz sūme illi⁹ lucis pticipatione sapiēs fit. Jsta ergo hois sapiētia etiā dei est. Verūtm̄ ita dei ē ut nō ea sapiēs sit de⁹. Nō enī pticipatiōe sui sapiēs ē de⁹ sic mēs pticipatione dei. Sic etiā dr iustitia dei nō solū illa q̄ ipse iustus ē: sz etiam illa quā dat homini cum iustificat impiū.

¶ Postq̄z determinauit magr de donis: h̄ ostēdit differētiā quorūdā donoꝝ ad inuicē q̄ maxie p̄uenire videnf. i. sapiētie scie z intellect⁹. Et diuidit in ptes duas. In p̄ma assignat differētiā. In secūda remouet q̄dā dubia ibi: Et notandū q̄ itellect⁹ ꝛc. Circa p̄mū duo facit. Primo assignat differētiā int sciaz z sapiētiā. Secūdo int sapiētiā z intellectū ibi Ōnīa differētia ꝛc. Et notādū ꝛc. Dic remouet q̄dā du

bia. Et ꝑmo circa sciaz ⁊ intellectū. Secūdo circa sapiētiā ibi Illud etiā sciēdū ⁊c. ¶ Dic ē duplex q̄stio. ꝑ° de vita actiua ⁊ contēplatiua. secūdo de donis perficiētib⁹ in vtraq; vita.

¶ Questio Prima.

Circa ꝑimū q̄runt q̄ttuor. Primo de diuisione vite in actiuā ⁊ ꝯtēplatiuā. Secundo de vita ꝯtēplatiua. Tertio de actiua. Quarto de compatiōe vni⁹ ad aliā.

Ad ꝑimū sic ꝓcedit. videt q; vita incōueniēter diuidit ꝑ actiuā ⁊ ꝯtēplatiuā. Uiuē enī vt dicit ꝑhs in secūdo de aīa viuētib⁹ est eē. sz ꝯtēplatiuū ⁊ actiuū nō ostēdunt differētiā in essendo sz magl in operādo: g̃ nō sunt differētie vite. ¶ Ꝑ ꝑhs in ꝑ° de aīa dicit Uiuē fm h̄ ꝓncipiū. s. animā vegetabilē inest viuētib⁹. sz aīa vegetabil nullo mō ꝑticipat ꝯtēplationē: neq; etiā agē ipsi⁹ ē sic dr in vj. eth. ergo vita incōueniēter diuidit ꝑ actinū ⁊ ꝯtēplatiuū ¶ Ꝑ in li. de causis dr q; vita ē ꝯtinu⁹ mot⁹ ab ente sempiterno. sz mot⁹ opationē ipoztat. cū g̃ oīs opatio sit actio q̄dā videt q; oīs vita sit actiua. ⁊ ita non erit differētia vite actiuū. ¶ Ꝑ ꝑhs in secūdo de aīa diuidit viuē in q̄ttuoz. s. nutriri: sentire: ⁊ moueri fm locū: ⁊ intelligē. g̃ insufficiēter diuidit ꝑ has duas differētias actiuū ⁊ ꝯtēplatiuū. ¶ Ꝑ augu. in li. de ci. dei apponit tertiū mēbrū. s. cōpositū ex vtroq; ergo videt q; īsufficiēter diuidit ꝑ actiuū ⁊ ꝯtēplatiuū. ¶ Sz in ꝟiū sunt multe auctozitates sc̄oz q̄ dicūt ꝑ martha ⁊ mariā Lu. x. signari duas vitas: actiuā ⁊ ꝯtēplatiuā. ¶ Ꝑ vita bois ē fm id a quo hō ē hō: h̄ aūt ē intellect⁹. cū g̃ intellect⁹ diuidat in actiuū ⁊ ꝯtēplatiuū. i. speculatiuū ⁊ practicū: videt q; hūana vita in h̄ duo diuidi debeat. ¶ Ꝑ fm ꝑhm in. ix. eth. illō dr eē vniuscuiusq; vita in quo maxīe studet: sic milites ī pugnādo: ⁊ ebziosi in potādo. vñ ⁊ ī talib⁹ ad amicos ꝯtinuē voluit. sz h̄ in quo maxīe studet q̃s ē illud q̄ finē sue vite ponit. cū igit finis humane vite felicitas ponatur q̃ fm ꝑhos ī ciuilē ⁊ ꝯtēplatiuā diuidit vt pz in. x. eth. videt etiā q; hūana vita in actiuā ⁊ ꝯtēplatiuā diuidi debeat. ¶ R°. dicēdū q; nomē vite ex h̄ sumptū videt q; aliq̄d a seipso pōt moueri. ⁊ iō ex hoc dicta sunt ꝑmo aliq; viuē: q; visa sunt a seipsis moueri sicut plante ꝑ motū augmēti. ⁊ aīalia ꝑ motū insup localē. Ea vo q̃ visa sunt nō moueri nisi ab alijs mota dicta sunt mortua vl vita carētia: sicut lapides ⁊ ligna. Uñ etiā ꝑ q̄ndā trāssumptionē ea quoz ꝓncipiū mot⁹ in ipsis ē dicūt viuētia q̃uis nō seipsa moueāt: sic aq̃ scaturiētes ipetu sui mot⁹ a terra dicūt viuē. Aq̃ aūt īmobiles ogregate in lacunis dicunt aq̃ mortue. ¶ Ulteri⁹ nomē vite attributū ē oīb⁹ opatiōib⁹ q̃s aliq̃s a seipso exercet nō ab alio mot⁹ etiā si mot⁹ nō sunt. sic nomē mot⁹ ad opationē quālibet solet trāsferri. sicut dr sentire ⁊ itelligē mot⁹. ⁊ fm h̄ nō solū q̃ mouent a seipsis vl ꝑ augmētū vl localiē dicūt viuē: sz oīa q̃ ex seipsis appetūt sentiūt itelligūt: h̄ enī dicunt opatiōes vite. q̃uis aūt plures dictaꝝ opationū in aliquo sint ex illa tñ dr vita ei⁹ q̃ ꝓncipal ī ipso ē. sic aīaliū vita dr ī sentiēdo q̃uis etiā nutriant. ⁊ hominū in itelligēdo q̃uis etiā sentiāt. ⁊ h̄ nō solū ē accipiēdū fm nāles potētias sz etiā fm habit⁹ sup additos. Uñ vita vniuscuiusq; bois dr in h̄ ꝯsistē in quo sūmū studiū ipēdit ⁊ curā vt dic ꝑhs in. ix. eth. ⁊ sic accipiēdo vitā diuidit in actiuā ⁊ ꝯtēplatiuā. Cū enī vita hūana ozdinata q̄z de inozdinata nō intēdim⁹: sic est voluptuosa q̃ nec hūana ē sz bestial ꝯsistat in opatione itellect⁹ ⁊ rōnis. Pabz aūt itellectiua pars duas opationes. Una q̃ est ipsi⁹ fm se. Alia q̃ ipsi⁹ est fm q; regit inferiozes vires: erit duplex vita hūana. Una q̃ ꝯsistit in opatione q̃ ē itellect⁹ fm seipm. ⁊ h̄ dr ꝯtēplatiua. Alia q̃ ꝯsistit in opatione itellect⁹ ⁊ rōnis fm q; ozdinat ⁊ regit ⁊ impat inferiozib⁹ ꝑtib⁹. ⁊ h̄ dr actiua vita. Uñ fm ꝑhm in. vj. eth. agē ꝓprie dr opatio q̃ est a voluntate impata in ipso operāte ꝯsistēs: nō in materiā exteriorē trāsmutādā trāsiēs: q̄z h̄ eēt facē q̄ ē opatio mechanice artis. mozales enī virtutes q̃ in vita actiua pficiunt circa agibilia dicunt. ¶ Ad ꝑmū g̃ dicēdū q; eētia rei ex opatione ipsi⁹ cognoscit. ⁊ iō ex opatiōib⁹ quib⁹ ꝑ ꝓpr⁹ ꝓuenit nomē vite trāslatū ē nomē ad ipm eē fm q; ali⁹ ē effect⁹ taliū opationū. ¶ Ad secūdū dicēdū q; fm animā vegetabilē dr esse viuē nō q̃n in opatiōib⁹ ei⁹ tm̄ vita ꝯsistat: sz q̄z opatiōes ei⁹ sunt ꝑme opatiōes vite in nobis. ꝑ quē modū dr fm tactū inesse sensus aīalib⁹. ¶ Ad tertiū dicēdū q; illa auctozitas itelligēda ē de vita q̃ cozpa celestia ponēbāt a q̄busdā viuē vult ex se mota: quā opinionē videt seq̄ ille q̃ libz⁹ illū cōdidit. ¶ Ad q̄rtū dicendū q; ꝑhs distinxit vitā fm q; est cōis oīb⁹ viuētib⁹. sz nūc loq̄mur de diuisiōe vite hūane. ¶ Ad q̄ntū dicēdū q; illud tertiū mēbrū apponit ab aug. nō q̃tū ad diuersitatē vite sz magl q̃tū ad diuersitatē viuētiū. Quidam enī sunt q̃ exercitijs actiue insistūt ꝓncipalr q̃uis etiā q̃nq; ꝯtēplatiōis actus exeq̄nt. Quidā vo sunt q̃ postpositi curi actiue ꝓncipalr ꝯtēplatiōi studēt. alij vo q̃ circa vtrūq; insistūt. Sūt nihilomin⁹ ⁊ q̄dā opatiōes q̃ vtrūq; req̄rūt: sic ꝑdicatio ⁊ doctrina q̃ a ꝯtēplatione incboate in actionē terminat sicut a causa in effectū ꝓcedētes. ⁊ hoc mediū in extremis includitur.

Ad secūdū sic ꝓcedit. videt q; vita ꝯtēplatiua ꝯsistat tm̄ in actu cognitiue: q̄z ꝯtēplatiōis finis ē vitas. sz vitas tm̄ ad cognitionē ptinet: ergo vita ꝯtēplatiua tm̄ in opatiōe cognitiue ꝯsistit. ¶ Ꝑ vita ꝯtēplatiua a scios dr. ⁊ ꝑhs etiā in. ix. ethi. dicit ipsam vacationē. sz volūtas est vis motiua. cū ergo motus ocio ⁊ vacatiōi repugnet videt q; vita ꝯtēplatiua nō ꝯsistat in actu affectiue sed solū in actu cognitiue. ¶ Ꝑ ꝓportionant opatiōes habitib⁹. sz dona q̃ pficiūt in vita ꝯtēplatiua tm̄ ad cognitionē ptinēt. s. sapiētia ⁊ intellect⁹. ergo vita ꝯtēplatiua ꝯsistit tm̄ in cognitione. ¶ Sed cōtra. Isido. dicit in li. differētiarū q; ꝯtēplatiua vita est q̃ vacās ab oi negocio in sola dei dilectiōe deigit. sed dilectio ad affectiuā ptinet: ergo vita ꝯtēplatiua nō ꝯsistit tm̄ in cognitiōe. ¶ Ꝑ gustare ad affectū ptinet sic videre ad intellectū: q̄z Gze. dicit q; ꝯtēplatiua vita sapoze intimo vēturā iam requiē degustat: ergo ꝯtēplatiua vita non ꝯsistit tm̄ in cognitiōe. ¶ Ulteri⁹ videt q; cōsistat in opatione rōnis. Uita enī ꝯtēplatiua est vita hūana. sz hūana vita est fm opationē humanā: cū ergo opatio hūana sit fm rationē a q̃ hō dr hō: videt q; vita ꝯtēplatiua ꝯsistat ī opatiōe rōnis ꝓncipalr. ¶ Ꝑ vita ꝯtēplatiua ꝓcipue ꝯsistit in cognitione diuinoz. sz inuisibilia dei ꝑ ea q̃ facta sunt cognoscūt Ro. i. Cognoscē aūt ex aliquib⁹ alia rōnis est: ergo vita ꝯtēplatiua ꝓcipue ꝯsistit in opatiōe rōnis. ¶ Ꝑ Rich. de sanct. vic. dicit in li. de ꝯtēplatiōe: Cōtēplatiōis nr̄e volat⁹ multiformit variat: nūc de inferiozib⁹ ad sūma ascēdit: nūc de superiozib⁹ ad ima descēdit: ⁊ nūc de ꝑte ad totū: nūc de toto ad partē discurrit: nūc a maiozi nūc a minozi argumentū trahit. sz iste discursus videt ad rationē ptinē: ergo vita ꝯtēplatiua ꝓncipalr in actu rōnis ꝯsistit. ¶ Sed ctra. Peril. in li. de ꝯsideratiōe dicit q; ꝯtēplatio in h̄ distat a ꝯsideratiōe q; ꝯsideratio ad inquisitionē magis se hz: ꝯtēplatio aūt ē ver⁹ certusq; animi intuit⁹. Sz intueri est intellect⁹: inq̄rē aūt rōnis. g̃ ꝯtēplatiua vita nō ꝯsistit ī actu rōnis sz itellect⁹. ¶ Ꝑ fm ꝑhm in. x. ethi. fm vitā ꝯtēplatiuā cōicam⁹ cū deo. non aūt cōicam⁹ cū eo fm inq̄sitionē rōnis: sz magis fm intellectus intuitū. g̃ ꝯtēplatiua vita nō ꝯsistit in actu rōnis sz itellect⁹ tm̄. ¶ Ulteri⁹ videt q; oīs actus intellect⁹ ad vitā ꝯtēplatiuā ptineat. Sic enī se hz vita actiua ad agibilia: ita se hz ꝯtēplatiua ad ꝯtēplabilia. sz oēs act⁹ circa agibilia ad vitā actiuā ptinēt: g̃ oēs act⁹ itellect⁹ circa itelligibilia ad ꝯtēplatiuā vitā ptinēt. ¶ Ꝑ vita ꝯtēplatiua fm ꝑhm in. x. eth. in ꝑhie ꝯsideratōe ꝯsistit. sz ꝑhia ē de oīb⁹ entib⁹: g̃ oīs opatio itellect⁹ ptinet ad vitā ꝯtēplatiuā cū itellect⁹ nō sit entiū. ¶ Ꝑ Rich. de. s. vic. ponit sex spēs ꝯtēplatōis. Prima ē q̃ sensibilia ꝑ imaginationē ꝯsiderātes in eis diuinā sapiētiā admiramur. Secūda est q̃n earū rōnes inq̄rim⁹. Tertia q̃n ex inuisibilib⁹ in inuisibilia ascēdim⁹. Quarta q̃n remota imaginatiōe in sol⁹ itelligibilib⁹ vsamur. Quinta q̃n ea ꝯsideramus q̃ ex diuina reuelatiōe cogscim⁹: nō humana rōne. Se

ꝛta qñ ea ꝺsideram⁹ quib⁹ etiã bũana rõ ꝺdicẽ videt. Sz in his ſpẽb⁹ cõprehẽdit oĩs opatio intellect⁹: ergo oĩs opatio ītellect⁹ ad vitã ⁊templatiuã ptinet. ¶ Sed ⁊tra. Jſi. in li. de ſum. bo. Cõtẽplatiua vita mũdo renũciãs ſoli deo viuẽ delectat. ſz nõ viuit ſoli deo niſi qñ ſolũ cogitat: ergo non oĩs opatio ītellect⁹ ad ⁊templatiuã vitã ptinet. ¶ Ꝓ circa idẽ videt eẽ vita ⁊templatiua ⁊ felicitas ⁊templatiua. ſed felicitas ⁊templattiua ẽ tñ in ꝺſideratõe nobiliſſimi ītelligibil': qõ cõ ſtat deũ eſſe ſm ꝑ̃m in. x. etĥ. g̃ vita ⁊templatiua in ſola dei ꝺſideratiõe ꝺſiſtit. ¶ &⁹ dicẽdũ ad primã qõnẽ q⁹ vita ſm q⁹nũc loq̃mur ꝺſiſtit in opatõe cui aliq̃s p̃ncipal'r mãcipat. Lui⁹ rõne oĩa q̃ ipedire pñt vimittit. q̃ aũt aditiuãt q̃rit ⁊ p ſequit. ĥ aũt nõ põt eẽ niſi p volũtatẽ: cui⁹ ẽ int̃ opa bũana vnũ pre alijs acceptare ꝺcq̃d ſit illud. Volũtas aũt cũ ſit motor oĩus potẽtiarũ aĩe o q⁹ ad obiecta ⁊ act⁹ oĩus potentiarũ ſe habeat ꝑut bñt rõnẽ boni: q⁹ vnuſq̃ſq⁹ act⁹ debit⁹ cuiuſcũq⁹ potẽtie eſt bonũ ei⁹. ⁊ iõ vita ⁊templatiua ꝺſiſtit in actu cognitiue virtutis ꝓeacceptate p affectiuã. Sz cũ opatio ſit quodãmõ media inter opantẽ ⁊ obiectũ: vel vt ꝑfectio ipſi⁹ operantis: ⁊ ꝑfecta p obiectũ a quo ſpeciẽ recipit ex duplici ꝑte põt opatio cognitiue affectari. Uno mõ inq̃ntũ eſt ꝑfectio cognoſcẽtis. ⁊ tal' affectatio opatiõis cognitiue ꝓcedit ex amoꝛe ſui. ⁊ ſic erat affectio in vita ⁊templatiua ꝑ̃ncꝛ. Alio mõ inq̃ntũ terminat' ad obiectũ. ⁊ ſic ⁊templatiõis deſideriũ ꝓcedit ex amoꝛe obiecti: q⁹ vbi amoꝛ ibi ocul⁹. ⁊ Mat. vi. vbi ẽ thеſaur⁹ tu⁹ ibi ẽ ⁊ coꝛ tuũ. ⁊ ſic hz affectionẽ vita ⁊templatiua ſcõꝛ de q̃ loq̃mur. ſz tñ ⁊templatio eẽntial'r in actu cognitiue ꝺſiſtit ꝓterigẽs charitatẽ rõne ꝑdicta. Unde Gre. dicit ſup Eze. Cõtẽplatiua vita ẽ charitatẽ dei ⁊ primi tota mẽte retinẽ ab exteꝛioꝛi actiõe q̃eſcẽ ita vt nil iã agẽ libeat ſz calcat curis oĩb⁹ ad videndã faciẽ ſui creatoꝛis anim⁹ inardeſcat.

¶ Ad ꝑmũ igit̃ dicẽdũ q⁹ finis ⁊templatiõis inq̃ntũ ⁊templatio ẽ vitas tñ. ſz ſm q⁹ ⁊templatio accipit rõnẽ vite: ſic induit rõnẽ affectati ⁊ boni vt dictũ ẽ. ¶ Ad ſecũdũ dicendũ q⁹ volũtas nõ ſolũ ẽ motiua q̃tũ ad exteꝛiores mot⁹ q̃ vacatiõi repugnãt: ſz etiã motiuũ iteꝛioꝛ etiã ipſi⁹ ītellect⁹. q̃ q̃dẽ mot⁹ equoce dicunt' vt in. iij. ꝑz de aĩa. ſunt enĩ act⁹ ꝑfci: ⁊ iõ magĩ aſſimilant' q̃eti q̃ motui. ⁊ ꝓp̃ h̃ q̃ opat' ſm ītellectũ vacare ꝺo ab exteꝛioꝛ actiõe vt ꝑz in ꝑdcã auctoꝛitate. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q⁹ habit⁹ ⁊templatiue q̃tis ſint in ꝓte cognitiua tñ pñt eo rũ act⁹ ā volũtate impari vl' acceptari. ⁊ ſic in eis vita ⁊templatiua ꝺſiſtit. ¶ Ad ſecũdã q̃nẽ dicẽdũ q⁹ vita ⁊templatiua cõſiſtit in illa opatiõe quã hõ ꝓre alijs acceptat. vñ hz rõnẽ finis reſpectu aliarũ humanarũ opationũ: q⁹ alie ꝓpter ipſaz exercent'. inq̃ſitio aũt rõnis ſic a ſimplici intuitu intellec⁹ ꝓgredit': q⁹ ex ꝓncipijs q̃ q̃s ītellectu tenet ad inq̃ſitionẽ ꝓcedit: ita etiã ad ītellect⁹ certitudinẽ termĩat' dũ ꝺcluſiões inuẽte in ꝓncipia reſoluunt': in quib⁹ certitudinẽ hñt. Et iõ vita ⁊templatiua ꝓncipal'r in opatiõe ītellect⁹ ꝺſiſtit. ⁊ hoc ꝑ̃m nomẽ ⁊templatiõis ꝓꝛtat q⁹ viſionẽ ſignat. vtĩ tñ inq̃ſitiõe rõnis ⁊templatiu⁹ vt deueniat ad viſionẽ ⁊templatiõis: quam ꝓncipal'r ītẽdit. ⁊ h̃ inq̃ſitio ſm Berñ. dr̃ ꝺſideratio. ¶ Ad ꝑmũ igit̃ dicẽdũ q⁹ hõ inq̃ntũ ẽ ⁊templatiu⁹ ẽ aliq̃d ſupza homĩnẽ: q⁹ ītellect⁹ ſimplici viſione ⁊tinuat' hõ ſupioꝛib⁹ ſubſtãtijs: q̃ itelligẽtie vl' angeli dicũt': ſic aĩalia ⁊tinuãt' hoib⁹ in vi eſtimatiua q̃ ẽ ſupremũ in eis ſm quã aliq̃d ſile opib⁹ rõnis opant'. ¶ Ad ſecũdũ dicẽdũ q⁹ q̃ſtuis creature viſibiles ſint via deueniendi in ⁊templatiõnẽ diuinoꝛ: tñ in hac vita nõ ꝺſiſtit ꝓncipaliẽ ⁊templatio: ſz in termino vie vt dictũ ẽ. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q⁹ Rich. nõ intẽdit q⁹ in illis diſcurſib⁹ ꝓncipaliẽ ꝺſiſtat vita ⁊templatiua. ſz q⁹ vtiẽ eis ad ſuũ finẽ ſic dictũ eſt. ¶ Ad tertiã q̃nẽ dicẽdũ q⁹ vita ⁊templatiua ſcõꝛ ꝓſupponit amoꝛẽ ipſi⁹ ⁊templati ex quo ꝓcedit. vnde cũ vita ⁊templatiua ꝺſiſtat in opatiõe quã q̃s maxie intẽdit oꝑtet q⁹ ſit circa ⁊templationẽ maxie amati: hoc aũt de⁹ eſt. vñ ꝓncipaliẽ ꝺſiſtit in opatiõe ītellect⁹ circa deũ. Unde Gre. ſup Eze. dicit q⁹ ⁊templatiua vita ad ſolũ videndũ ꝓncipiũ anhelat. ſ. deũ. nihilomin⁹ tñ ⁊ ⁊templatiu⁹ ꝺſiderat alia inq̃ntũ ad dei ⁊templationẽ ordinant' ſicut ad finẽ. puta creaturas in quib⁹ admirat' diuinã maieſtatẽ ⁊ ſapientiã. ⁊ bñficia dei ex quibus inardeſcit in ei⁹ amoꝛẽ. ⁊ pctã ꝓꝛia ex quoꝛ ablutiõe mũdat' coꝛ vt deũ videꝛe poſſit. vñ ⁊ nomẽ ⁊templatiõis ſignat illũ actũ ꝓncipalẽ quo q̃s deũ in ſeipſo ⁊templat'. Sz ſpeculatio magis noĩat illũ actũ quo q̃s diuinã in rebus creatis q̃ſi in ſpeculo inſpicit. Et ſil'r etiã felicitas cõtẽplatiua de q̃ ꝑ̃hi tractauerũt in contẽplatiõe dei ꝺſiſtit: q⁹ ſm ꝑ̃m ꝺſiſtit in actu altiſſime potẽtie q̃ in nobis eſt. ſ. intellect⁹. ⁊ in hĩtu nobiliſſimo. ſ. ſapiẽtia ⁊ etiã obiecto digniſſimo: qõ de⁹ ẽ. vñ etiã ꝑ̃hi vltimũ tꝑs vite ſue reſeruabãt vt dr̃ ad ⁊templãdũ diuina ꝓcedẽs tꝑs in alijs ſciẽtijs expẽdẽtes vt ex illĩ habilioꝛes fierẽt ad ꝺſiderãdũ diuina. ¶ Adꝓmũ ergo dicẽdũ q⁹ act⁹ vite actiue nõ bñt ex ſeipſis ordinẽ ſic act⁹ vite ⁊templatiue. vñ nõ põt dici ſimpliciẽ loquendo q⁹ ꝺſiſtat in aliquo illoꝛ ꝓncipaliẽ: ſz quo ad aliquẽ ꝺſiſtit ꝓncipaliẽ in h̃ in quo ille magĩ exercitat': ſic q̃dã magĩ inſiſtũt opib⁹ iuſtitie: q̃dã vo opib⁹ tẽperãtie: ⁊ ſic de alijs. ¶ Ad ſecũdũ dõm q⁹ ꝑ̃hs ibi accipit philoſophiã ſtricte ꝑ ſapiẽtia de diuinis q̃ ſpãli noie ꝑ̃hia ꝓma dr̃. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q⁹ q̃ſtuis illa ꝺſideret interdũ ⁊templatiu⁹: nõ tñ in his ꝓncipaliter conſiſtit contẽplatiua vita.

Ad tertiũ ſic ꝓcedit. Uidet' q⁹ actiua vita nõ ꝺſiſtat ꝓncipaliẽ in his q̃ ad alterũ ſunt. Uita enĩ actiua ordinat' ad ⁊templatiuã inq̃ntũ diſponit boĩez ad ⁊templationis actũ. ſz ꝑ virtutes q̃ ordinãt boĩez in ſeipſo maxie diſponit hõ ad ⁊templatiõez ſic ꝑ caſtitatẽ vt dic̃ Cõmen. in. vj. ꝑhiſi. g̃ vita actiua ꝓcipue ꝺſiſtit in his q̃ ſunt boĩs ad ſeipm. ¶ Ꝓ vita ⁊templatiua ꝓncipaliẽ ꝺſiſtit in ⁊templatiõe ei⁹ q̃ maxie diligit': ergo ⁊ vita actiua ſil'r. ſz hõ magĩ oꝛ ſeipm diligẽ q̃ſ alios in his q̃ virtutis ſunt vt. ē. oi. xxix. dictũ eſt. ergo ⁊ vita actiua magis ꝺſiſtit in h̃ q⁹ hõ ſeipm ordinet q̃ſ alijs intẽdat. ¶ Ꝓ in his ꝓcipue videt' ꝺſiſtẽ actiua vita in quib⁹ a ⁊templatiua diuidit'. ſed in his q̃ ad aliũ ſunt etiã ⁊templatiua cõicat: q⁹ ad eãdẽ vitã ꝑtinẽ videt' ⁊templari: ⁊ ⁊templata docẽ. Jn paſſiõib⁹ aũt ꝓꝛijs moderãdis nõ cõicat actiua vita cũ ⁊templatiua vita: ergo actiua vita ꝓcipue ꝺſiſtit in his q̃ ſunt ad ſeipm. ¶ Sz ⁊. Jſi. in li. differẽtiarũ: Actiua vita eſt q̃ in opib⁹ iuſtitie ⁊ primi vtilitate vſat'. ſz vtrũq⁹ iſtoꝛ ad alterꝛ ꝑtinẽ videt': g̃ in his q̃ ad alterũ ſunt ꝓcipue vita actiua cõſiſtit. ¶ Ꝓ vita actiua fecũda dr̃: vnde p Lyam ſignificat. ſz fecũditas iſta nõ ꝺſiſtit niſi in opatiõib⁹ q̃ fiũt ad alios: g̃ vita actiua in his ꝓcipue ꝺſiſtit. ¶ Ulteri⁹ videt' q⁹ cognitio nullo modo ad actiuã ptineat. Sic enĩ ſe hz vita ⁊templatiua ad cognitionẽ: ita ſe hz vita actiua ad actionẽ. ergo ꝓꝛportionalitate tranſuerſa ſic ſe hz vita ⁊templatiua ad actionẽ: ita ſe hz vita actiua ad cognitionẽ. ſz nihil actiõis ad ⁊templatiuaz vitã ptinet. ergo nihil cognitiõis ptinet ad actiuã. ¶ Ꝓ vita actiua ꝺſiſtit totaliẽ in opationib⁹ virtutũ mozaliũ ad q̃s ſcire parũ vel nihil ꝺfert vt ꝑ̃hs dicit in. ij. etĥ. g̃ videt' q⁹ ad actiuã vitam nihil cognitiõis ptineat. ¶ Ꝓ ſi aliq̃ cognitio ad actiuã vitã ptineret ꝓcipue videret' ad ipſam ptinẽ ꝺſideratio ꝓꝛioꝛ actuũ. Sed ꝺſiderare ꝑtã q̃ q̃s fecit ptinet ad vitã ⁊templatiuã vt dicit Berñ. q̃ ſecũdã ſpeciẽ ⁊templationis ponit quo q̃ſq⁹ iudicia dei ⁊ pctã ſua recogitat. g̃ nulla cognitio ad actiuã vitã ptinet. ¶ Sz ⁊. Ad actiuã vitã ptinẽt ꝺſiliꝛ ⁊ ſcie dona. q̃ q̃dẽ cognitionẽ ꝓꝛtãt: g̃ aliq̃ cognitio ẽ in vita actiua. ¶ Ꝓ ꝑ̃hs dic̃ in. x. etĥ. q⁹ ꝓudẽtia eſt cognata mozali virtuti. ſz ꝓudẽtia cognitionẽ ꝓꝛtat: g̃ cũ in moralib⁹ virtutib⁹ actiua vita conſtet videt' q⁹ in actiua vita ſit aliq̃d cognitiõis. ¶ Ulteri⁹ videt' q⁹ vita actiua nõ poſſit eſſe ſil'cũ ⁊templatiua: q⁹ vita de qua h̃ loq̃mur ꝺſiſtit in h̃ in quo hõ maxie ſtudet. ſz ipoſſibile eſt q⁹ hõ duob⁹ ſũmũ ſtudiũ apponat: g̃ ipoſſibile ẽ q⁹ in boĩe ſit ſil' vita actiua ⁊ ⁊templatiua. ¶ Ꝓ vita actiua ſignificat' ꝑ martĥã q̃ turbat' circa plurima Lu. x. ſz turbatio vacatiõi repugnat quã ⁊templatio requirit: g̃ vita actiua non eſt ſil'cũ ⁊templatiua. ¶ Ꝓ vita actiua introducit ad ⁊templatiuã. vñ Gre. q̃ ad arcẽ ⁊templatiõis

ascēdē desiderat pr⁹ necesse ē vt in cāpo actiōis se exerceat. Gz qō introducit ad aliq̄d nō est necessariū illo adueniēte: qz sm Bern̄. q̄d necesse est scalis tenēti iā soliū. ergo actiua vita nō est sil' cū ⁊templatiua. ¶ Sed cōtra est qō Aug. dicit in li. de ci. dei q⁹ quoddā gen⁹ hominū est cōpositū ex ocioso ⁊ actuoso. ⁊ loquit' de ocio ⁊templatiōis. Eze. etiā dic̄ sup Eze. q⁹ plerūq; a ⁊templatiua vita ad actiuā vtilit' animꝰ reflectit'. ergo ⁊templatiua vita ⁊ actiua pñt ee sil'. ¶ Ꝑ btā virgo fuit in vtraq; vita. ⁊ iō sm Ansel. in assūptiōe eiꝰ legit' euangeliū de martha ⁊ maria q̄ significāt vitā actiuā ⁊ ⁊templatiuā. Gz btā virgo fuit tm̄ viatrix: ergo in aliquo viatore pōt ee sil' actiua ⁊ ⁊templatiua vita. ¶ Ꝓ⁹ dicēdū ad primā questionē q⁹ actiua vita ꝟsistit in oīb⁹ agibilib⁹ siue sint ad seipsum siue ad aliū. Gz p̄cipaliē ꝟsistit in his q̄ ad aliū sunt: qz bonū multoz sm ph̄m in p̄n⁰. eth. est diuini⁹ q̄z bonū vni⁹. vñ ⁊ iustitia q̄ ad alterū est a ph̄o in. v. eth. dr ee pulcherrima virtutū. Sic aūt vita ⁊templatiua ꝟsistit p̄cipaliē in optimo ⁊templabili: ita vita actiua i optio agibili. ¶ Ad p̄mū igit' dr. q⁹ ea q̄ ad seipm sunt hō disponit se tm̄ ad ⁊templatiuā. Gz ea q̄ ad aliū companꝰ hō ⁊ se ⁊ alios disponit: qō diuini⁹ est. ¶ Ad secūdū dicēdū q⁹ in hocipso q⁹ hō alioz saluti ⁊ regimini studet se plus diligit: ⁊ sibi meliorē partē reseruat: qz diuini⁹ est ⁊ sibi ⁊ alijs cām bone opatiōis ee q̄z sibi tm̄: sic dicit ph̄s i. x. eth. ¶ Ad tertiū dicēdū q⁹ doctrina ē duplex. Quedā q̄ ad cognitionē vitatis tm̄ ordinat'. ⁊ h̄ q̄uis ad alterū sit limites tm̄ vite ⁊templatiue nō exit. Est aūt q̄dā doctrina q̄ ordinat' ad psuadēdū bonos mores: q̄ p̄dicatio dr. ⁊ h̄ ad vitā actiuā ptinet. Unū Eze. Qui ad laborē p̄dicatiōis se dirigit min⁹ videt: ⁊ ampli⁹ parit. ⁊ sic significat p Lyam q̄ erat fecūda ⁊ lippis oculꝰ. Uel dicēdū q⁹ doctrina pōt dupliciē ꝟsiderari. Uno mō sm q⁹ est ad exercitiū cognitōis: ⁊ p̄fectū ipsi⁹ docentis. ⁊ sic ad vitā ⁊templatiuā ptinet. Alio mō sm q⁹ intēdit' bonū alteri⁹. sic aūt ea q̄ cognitiōis sunt etiā speculatiue exercent' p modū dispōnis rerū tpaliū int' q̄ primus cōputat': qō actiue vite est. Et iō Greg. dicit sup Eze. q⁹ actiua vita est panē esurienti tribuē: vbū sapientie nescientē docē ⁊c. ¶ Ad secūdā q̄nē dicēdū q⁹ duplex est cognitio. Una speculatiua cui⁹ finis est vītas sm ph̄m in. ij. metha. Alia cui⁹ finis est opatio q̄ est cā ⁊ regula eoz q̄ p hoīez fiūt Que aūt ab hoīe fiūt q̄dā dicunt' factibilia q̄ fiunt p trāsmutationez aliquā exteriozis materie: sic cōtingit in opatiōib⁹ artis mechanice. Quedā vo nō trāseūt in trāsmutatōez exteriozis materie: ⁊z in moderatōez ppriarū passionū ⁊ opationū. ad vtrūq; aūt istoz practica ognitio dirigit. vnde nō oīs practica cognitio in vita actiua eēntialiē iuenit': ⁊z illa tm̄ q̄ in agibilib⁹ dirigit opa q̄ sunt virtut⁊ moral'. Dec enī cognitio ad electiōez req̄rit' in q̄ p̄cipaliē ꝟsistit moral' virt⁹. ¶ Cōtemplatiua aūt cognitio essentialiē nō ingredit' actuā vitā qz in opabilib⁹ hūanis cū nō habeāt vītatē nisi cōtingentez ppter se ipsa vītas nunq̄s q̄reret'. vñ etiā in scientijs moralibus finis nō est cognitio ⁊z opus sm ph̄m in. ij. eth. Sed tm̄ cognitio ⁊templatiua eternoz aliqñ ptinet ad actiuā vitā nō q⁹ sit de eēntia ei⁹: ⁊z qz p̄exigit' ad ipsā siē cā. dr. nūes viuēdi ex ⁊templatiōe eternoz sumunt'. Sic enī intellect⁹ est rōnis ⁊ p̄ncipiū ⁊ termin⁹: ita ⁊ vita ⁊templatiua respectu actiue. Et iō Eze. dicit sup Eze. q⁹ p h̄ q⁹ ⁊templatiuā mentē accendit perfecti⁹ actiua tenet'. ¶ Ad p̄mū ergo dicendū q⁹ actio nō dirigit ⁊templatōez sic cognitio actiua dirigit actōez Et iō nō est simil' ratio. ¶ Ad secūdū dicendū q⁹ ad virtutez moralē scire speculatiue de his q̄ ab hoīe nō fiūt nihil pdest. de his aūt q̄ ab hoīe fiūt parū pfert. ⁊z scīa practica multū cōfert cū sit regula actionis. ¶ Ad tertiū dicendū q⁹ ꝑteritū iā transit in necessariū. vñ ꝟsideratio ꝑteritoz pctōz magis ad ⁊templatiōez q̄z ad practicā ptinet. ¶ Ad tertiā q̄nez dicēdū q⁹ in oīb⁹ dispōnib⁹ nālib⁹ cōtingit q⁹ dispositio in suo perfecto esse attingit id ad qō disponit: qō etiā erat p q̄ndā inchoatōez dr. dispositio ad pfectōez tendebat. sic ꝑz de calore ⁊ forma ignis: qz qñ calor complet⁹ est in termino alterationis forma ignis inducit': ⁊ calor simil' cū forma ignis manet. dr. vo erat alteratio nō erat forma ignis nisi sm quādā inchoationē. Vita aūt actiua est dispositio ad ⁊templatiuā Unū Isi. in li. de sum. bo. Qui p⁹ in vita actiua ꝑficit bene ad ⁊templatōez cōscēdit. Et iō q̄diu hō nō puenit ad perfectionē in vita actiua nō pōt in eo ee ⁊templatiua vita nisi sm quandā inchoationē impfecte. tūc enī difficultatē hō patit in actib⁹ virtutū moraliū. ⁊ oportet q⁹ tota sollicitudine ad ipsos intēdat. vnde retrahit' a studio ⁊templatiōis. ⁊z q̄n iā vita actiua perfecta est tūc operationes virtutū moraliū in promptu hz: vt eis nō impedit⁹ libere ⁊templatiōi vacet. tm̄ sm q⁹ hō est magis vl' min⁹ pfect⁹ in vita actiua circa plura vel pauciora occupari pōt actiue vite sil' cū ⁊templatiua. Et qz plato est in vtraq; vita pfectos esse: vtpote q̄ medij sunt inter deū ⁊ plebem a deo recipientes p cōtemplationē: ⁊ populo tradentes p actionē: iō oportet eos in moralib⁹ virtutibus pfectos esse: ⁊ sil'r p̄dicatores: alꝰ indigne q̄s p̄latiōis vel p̄dicatiōis officiū assumit. ¶ Ad p̄mū igit' dicēdū q⁹ ad diuersa pōt hō p̄cipaliē intēdere diuersis tpib⁹ q̄uis nō simul. ¶ Ad secūdū dicēdū q⁹ turbatio in vita actiua nō cōtingit post q̄z ad pfectionē venit: qz tūc iam delectabiliter ⁊ faciliter operat' nō pturbat⁹. ¶ Ad tertiū dicēdū q⁹ dispositiones q̄ essentialiter habent impfectionē annexam nō manent cū eo ad qō disponūt: sicut fides non manet cū visione. Sed alie dispositiones pñt simul manere sicut dictū est: Et sic est de vita actiua.

Ad quartū sic procedit'. videtur q⁹ actiua vita sit nobilioz q̄z cōtemplatiua. Tulli⁹ enī in li. de offi., pbat preeminentiā iustitie ad alias virtutes: qz ꝓpter exercitiū actus ei⁹ actus aliarū interimunt'. sed sil'r aliq̄s reuocatur ab ocio cōtemplationis vt fructū faciat per laborē actiōis. ergo actiua vita est dignioz q̄z cōtemplatiua. ¶ Ꝑ bonū gentis diuini⁹ est q̄z bonū vni⁹. sed vita cōtemplatiua ꝟsistit in bono vni⁹ hoīs: vita actiua in bono multoz. q̄ vita actiua est nobilioz q̄z cōtemplatiua. ¶ Ꝑ in oīb⁹ artibus ⁊ potentijs imperās est nobili⁹ imperato. sed politica que ad vitā actiuā ptinet impat omnib⁹ disciplinis. ⁊ dispōnit de his que ad cōtemplatiuā vitā ptinēt sm ph̄m in. j. eth. ergo vita actiua est dignioz q̄z cōtēplatiua. ¶ Ꝑ sm Dio. in li. c. ce. ierar. nihil est diuini⁹ q̄z dei cooperatorē fieri. ⁊z aūt fit per exercitiū actiue qua homo alioz reductioni in deū studet: ergo hoc videt' esse nobilissimū. ¶ Sed contra est qō dr̄is dicit Luc. x. Maria optimā partē elegit. q⁹ mariā aūt vita cōtemplatiua significat': ergo vita cōtemplatiua nobilioz est q̄z actiua. ¶ Ꝑ quanto vita alicui⁹ est celesti vite similioz tanto est nobilioz. sed vita cōtemplatiua est similioz celesti q̄z actiua: quia in celesti vita vt dicit Augu. vii. li. de ci. dei: vacabim⁹ ⁊ videbim⁹: videbim⁹ ⁊ amabimus: amabimus ⁊ laudabim⁹. quod ad vitā contēplatiuā pertinet: ergo vita ⁊templatiua est nobilioz q̄z actiua. ¶ Ulteri⁹ videt' q⁹ etiā vita cōtemplatiua sit maioris meriti q̄z actiua. Greg. enī dicit in moralib⁹: Cōtēplatiua maioz est merito q̄z actiua: qz actiua in vsu pñtis opis laborat: cōtemplatiua vo in sapore intimo venturā iam requiē degustat. ¶ Ꝑ supra dictū est q⁹ magis cōsistit meritū in dilectiōe dei q̄z proximi. Sed in cōtemplatiua vita hō magis insistit dilectiōi dei: in actiua aūt magis dilectiōi proximi. ergo ⁊templatiua est maioris meriti q̄z actiua. ¶ Ꝑ quāto magis aliq̄d beneficiat a deo tanto est maioris meriti. ⁊z sm ph̄m in. x. eth. de⁹ maxime beneficiat eos qui ⁊templationi student q̄si sibi similimos. ergo videt' q⁹ vita cōtēplatiua plus habeat de merito q̄z actiua. ¶ Sed ꝓtra Totū meritū hoīs cōsistit in acceptatione diuina. ⁊z Greg. dicit sup Ezech. Nullū sacrificiū est deo magis acceptū q̄z regimen animarū. ergo cū hoc pertineat ad laborē actiue: videtur q⁹ in actiua sit maius meritū. ¶ Ꝑ meritū contra premiū diuidit'. ⁊z ⁊templatiua vita plus habet de rōne premij q̄z actiua: qz pascit' a dño ⁊templatiua: ⁊z actiua pascit vt dicit Greg. ergo actiua plus habet de me

rito. ¶ Ulteri⁹ videt̄ q⁹ contemplatiua vita non sit diuturnior q̄z activa. Vita enī activa fuit in xp̄o pfecta. sz ipse fuit pfect⁹ cōprehensor: ergo vita activa manebit in patria. ꝛ ita nō est min⁹ diuturna q̄z ꝺtēplativa. ¶ P hoīes erunt in patria eq̄les angelis. sed in angelis est vtraq; vita: qz q̄dā sunt assistētes: qō ad ꝺtēplationē pt̄inet. quidā ministrātes: qō pertinet ad actionē. ergo vtraq; vita etiā in hoīb⁹ in patria erit. ꝛ sic idem quod pri⁹. ¶ P in patria manebūt virtutes cardinales: ꝛ habebūt aliquos actus. silr etiā ꝛ dona oīa. sz virtutes cardinales pficiūt in activa vita: ꝛ silr quedā dona. ergo in patria manebit vita activa. ꝛ sic idē qō prius. ¶ Sz cōtra. Lu. x. Maria optimā partē elegit. Glo. Contēplativa hic incipit ꝛ in celesti patria perficit. activa aūt cū corpore deficit. ¶ P phs in. x. eth. dicit q⁹ ꝺtēplativa vita diuturnior est q̄z activa. ¶ R° dicendū ad primā questionē q⁹ duplex est ratio boni. Aliq̄d enī dicit bonū qō ꝓpter seipm est desiderādū. ꝛ sic vita ꝺtēplativa simplr melior est q̄z activa inq̄ntū magis assimilat illi vite ad quā p activā ꝛ ꝺtēplativā nitimur puenire. vnde ꝛ ꝺtēplativa est finis active: ꝛ finis vltimo vicinior. Aliq̄d vo dicit bonū q̄si ꝓpter aliud eligendū. ꝛ in hac via vita activa p̄eminet ꝺtēplative. Vita enī cōtēplativa nō ordinat ad aliq̄d aliud in ipso in quo est: qz vita eterna nō est nisi quedā consūmatio ꝺtēplative vite: que p vitā ꝺtēplativā in p̄sti quodāmō prelibat. vñ non restat q⁹ ordinet ad alind nisi fm q⁹ bonū vnius hoīs ordinat ad bonū multoz̄: ad quod prōpinqui⁹ se habet vita activa q̄z ꝺtēplativa. Uñ activa q̄z tū ad hanc partē q̄ salutī proximorū studet est vtilior q̄z ꝺtēplativa. sz ꝺtēplativa est dignior: qz dignitas significat bonitatē alicui⁹ ꝓpter seipm: vtilitas vo ꝓpter aliud. sed vita activa que nō ad aliū sz ad seipm tm̄ ordinat neq; dignior neq; vtilior est q̄z ꝺtēplativa: imo compat ad ꝺtēplativā sicut vtile ad id quod ē vtile. ¶ Ad p̄mū igit dicēdū q⁹ vita ꝺtēplativa ꝓpter activā intermittit ad tps nō simpliciter sz rōne vtilitatis: nō rōne dignitat⁊. ¶ Ad secūdū dicendū q⁹ sicut bonū vni⁹ ꝺsistit in actione ꝺtēplatione: ita ꝛ bonū multitudinis fm q⁹ cōtingit multitudinē ꝺtēplationi vacare. Sed ad bonū multitudinis pueniēt ꝓ regimen active vite. vnde ex hoc nō ꝓbat q⁹ activa sit dignior sed vtilior. ¶ Ad tertiū dicendū q⁹ politica vt dicit phs in. vj. eth. nō p̄cipit sapiētie ꝛ alijs que ad vitā contēplativā ptinēt: sz impat quedā ꝓpter ipsa sicut etiā impat quedā ꝓpter deum cui p̄cipit sic vel sic cultum exhiberi. ¶ Ad q̄rtū dicendū q⁹ intelligendū est rōne vtilitatis in alterū ꝓueniētis. ¶ Ad secundā questionē dicendū q⁹ meritū pēdet ex radice charitatis. vñ contingit q̄nq; q⁹ in activa qs plus mereat q̄z in ꝺtēplativa vel ecōuerso fm q⁹ maiorē habet charitatē vel minorē. Nihilomin⁹ tñ cum queritur de duob⁹ in genere q̄d sit maioris meriti intelligendū est q̄z tū pertinet ad rationē ipsoz actuū: nō q̄z tū ad ipsos operātes. Est ergo duplex meritū. s. dimissionis culpe: ꝛ consecutiōis glie q̄z tū ad p̄miū maioris meriti dicit activa q̄z ꝺtēplativa inq̄ntū laboriosior. vnde habz plus de rōne satisfactiōis. Quātū aūt ad meritū ꝺsecutionis glorie sic ꝺtēplativa vita est maioris meriti q̄z activa q̄z tū ad puritatē: qz nō admiscetur ei tantū de puluere terreno⁹ sicut fit in activa vita. Sed q̄z tū ad intēsionē meriti videt ꝺtēplativa iterū maioris meriti illa parte active q̄ circa sui moderationē studet. minor⁊ aūt q̄z tū ad illā partē q̄ ꝓfectui alioz̄ inuigilat: qz hoc ipsum videt eē fortiozis charitatis fm gen⁹ fm q⁹ hō ꝓtermissa ꝺsolatōe q̄ in dei ꝺtēplatiōe reficit gloriā dei in alioz̄ ꝺuersione q̄rat: qz etiā in humana amicicia ver⁹ amic⁹ q̄rit magis bonū amici q̄z de ei⁹ p̄sētia delectari. ¶ Ad p̄mū ergo dicendū q⁹ ꝺtēplativa dicit esse a Greg. maior merito qz min⁹ habz de impuritate demeriti admixtū. ¶ Ad secūdū dicendū q⁹ ex dilectōe dei videt ꝓpria q⁹ hō ꝓtermissa ꝓpria ꝺsolatiōe volūtatē dei implere studeat in alioz̄ salutē. Uñ Greg. sup Eze. Est amāti aie nō parua ꝺsolatio si cū ipsa differt̄ p eam multe colligant̄. ¶ Ad tertiū dicendū q⁹ phs loq̄t̄ de ꝺtēplativa vita p compationē ad activā q̄ in reb⁹ būanis negociat nō aūt respectu illi⁹ q̄, primoz̄ saluti insistit. ¶ Ad tertiam qōnē dicendū q⁹ sicut dictū ē de donis ꝛ virtutib⁹ pficiētib⁹ in vita activa q⁹ manēt in patria: sz nō q̄z tū ad eosdez actus. Silr etiā dicendū est de vita activa: vñ vita activa q̄z tū ad illos actus quos mō hz quib⁹ turbat̄ de ꝓrioz necessitatib⁹ ꝛ de ꝓprijs passiōib⁹ nō remanebit: qz tūc panē esuriēti nō porriget vt in glo. inducta subiūgit. Manebit aūt q̄z tū ad alios actus q̄ erūt virtutū ꝛ donoz̄ in patria. Vita aūt contēplativa nihilomin⁹ est diuturnior q̄z activa: qz manet etiā quo ad illos actus quos in via hz: q̄ quidē in statu vie sunt imperfecti: sz in patria pficient. vñ Eze. dicit sup Ezech. de cōtēplativa vita etiā cū cōcedim⁹ vir aliq̄d aut parū attingere valemus. ¶ Ad p̄mū tñ dicendū q⁹ nō est simile de xp̄o ꝛ de alijs: qz ipse erat ver⁹ viator ꝛ cōprehēsor. vñ simr erat in actu pfecto q̄z tū ad vtraq; vitā etiā fm act⁹ vie. ¶ Ad secundū dicēdū q⁹ angeli ex ordine nature sunt medij inter deū et hoīes. ꝛ iō eis cōpetit ministeriū custodie ꝛ huiusmodi: nō aut̄ alijs ab⁹ scōz. ¶ Ad tertiū patet solutio p id qō dictū est. ¶ Ad alia etiā pz solutio ex p̄dictis. ¶ Questio secūda.

DEinde q̄rit de donis pficiētib⁹ in vtraq; vita. Et p⁹ de dono sapiētie. Secūdo de dono intellect⁹. Tertio de dono scientie. Quarto de dono consilij.

AD p̄mū sic p̄cedit. videt̄ q⁹ sapiētia nō sit donū. Sapiētia enī in lra dr̄ cognitio diuinoz̄. Hāūt videt̄ eē fidei cui⁹ obiectū ē vitas p̄ma. cū q̄ fides non sit donū sz virt⁹: videt̄ q⁹ nec sapia. ¶ P in lra dr̄ q⁹ sapia ē cult⁹ dei. ꝛ sūit de iob. xxviii. fm aliā trāslationē. sz latria q̄ cult⁹ dr̄ ē virt⁹ ꝛ nō donū: g̃ sapiētia nō ē donū. ¶ P nullū donū habet̄ p acq̄sitōez. sz sapiētia habet̄ p acq̄sitōz: qz phs phia z p̄mā sapiētiā noiat: q̄ p doctrinā habet̄: g̃ sapiētia nō ē donū. ¶ Sz ꝫ. Isa. xi. oputat̄ inē alia dona. ¶ P dona ponunt̄ vtutib⁹ altioza. sz inē oēs habit⁹ videt̄ sapiētia nobilissimū maxīe eoz̄ q̄ ad cognitōez ptinēt vt phs dic in. x. eth. g̃ sapiētia maxīe dz dici donū. Ulterius videt̄ q⁹ sapiētia nō sit tñ de diuinis: Quia sic dic phs in. j. meth. oportet sapientē certissimū eē de oīb⁹: g̃ nō est de diuinis tñ. ¶ P ad sapientē ptinet determinare mediū in vtutib⁹ moralib⁹ vt pz p diffinitionē phi in. ij. eth. de virtute. sz diuina nō sunt opabilia a nobis: g̃ cū mediū virtutis moral sit de opabilib⁹ a nobis videt̄ q⁹ non sit sapiētia tñ de diuinis. ¶ P sapiētia videt̄ eē circa illa quoz̄ ē ars mechanica. j. Cor. iij. Ut sapiens architect⁹ fūdamētū posui. g̃ nō ē tñ de diuinis. ¶ Sz ꝫ ē q⁹ sapiētia ē de causis altissimis fm phm in p̄n⁹ meth. sz cause altissime sūt diuina: g̃ ē tñ de diuinis. ¶ P phs in. vj. eth. dicit q⁹ sapiētia ē q̄si caput sciaz. sz oīs cognitōis caput ē cognitio q̄ est de diuinis: g̃ sapiētia ē circa diuina. ¶ Ulteri⁹ videt̄ q⁹ sapiētia nō sit in ītellectu: sz in affectū magis qz sapiētia fm nomē suū ē vt dr̄ Ecc. vj. sz dr̄ a sapore. cū g̃ sapor ad gustū ptineat q̄ ad affectū trāsferr̄ fic visus ad ītellectū videt̄ q⁹ sapiētia sit i affectū. ¶ P in lra dr̄ q⁹ sapiētia ē in cognitōe ꝛ dilectōe ei⁹ qō sp īcōmutabilr manet: qō ē de⁹. sz dilectio ad affectionē ptinet: g̃ ē sapiētia in affectiōe. ¶ P septia btī tudo q̄ dr̄ Btī pacifici: ad sapiētiā reducit. sz pax ad affectū ptinet: g̃ ꝛ sapiētia. ¶ Sz ꝫ ē qō in lra diffinit⁹ p cognitōez. ¶ P oīs virt⁹ ītellectual⁊ ē in pte cognitiua. sz sapia ponit⁹ a phō virt⁹ ītellectual⁊: g̃ tā ipsa q̄z sapiētia donū qō ei rndet i pte cognitiua ē. ¶ R° dōm ad p̄mā qōnē q⁹ sapia fm nois sui vsū videt̄ iportare eminētē q̄ndā sufficiētiā i cogscēdo vt etiā in seipo certitudinē bēat de magnis ꝛ mirabilib⁹ q̄ alijs ignota sunt. ꝛ possit de oīb⁹ iudicare: qz vnusq̄sq; bñ iudicat q̄ cogscit: possit etiā ꝛ alios ordiare p dictā eminētiā. Nec ăt sufficiētia in q̄busdā q̄dē ē p studiū ꝛ doctrinā adiuncta vinacitati ītellect⁹. ꝛ tal sapiētia a phō ponit⁹ virt⁹ ītellectual⁊ in. vj. eth. sz in q̄busdā tal sufficiētia accidit p q̄ndā affinitatē ad diuina fic dic Dio. de Jerotheo in. ij. c. de di. no. q⁹ patiēdo diuina didicit diuīa. Et de talib⁹ dic Apls. j. Cor. xij. Spūal iudicat oīa. Et. j. Jo. iij. Unctio docebit vos de

oīb⁹. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q̄ sicut se hz sapiētia q̄ est vir tus ītellectual' ad ītellectū p̄ncipioꝝ: qz quodāmō cōprehēdit ipz: vt dr in.vj.etħ.fm q̄ ex p̄ncipijs negociat' circa altiſſima z difficillima. Et de his etiā quodāmō ordinat inq̄ntū reducit oīa ad vnū p̄ncipiū: z ei⁹ ē disputare ꝫ negātes ipsa. ita se hz sapia q̄ ē donū ad fidē q̄ ē cognitio simplex articulo rū q̄ sūt p̄ncipia toti⁹ xp̄iane sapie. p̄cedit enī sapie donū ad q̄ndā deiformē ꝺtēplatiōez z quodāmō explicitā articulorū q̄ fides sub quodā mō inuoluto tenet fm hūanū modū. Et iō sapia ē donū: fides aūt virt⁹. ¶ Ad secūdū dr̄m q̄ sapia nō dr̄ pietas q̄ ē latria p eētiā: ſz q̄ſi p eam: qz p̄rie ad latriā inclinat. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ eq̄uocatio ē in sapia vt dcm̄ ē. ¶ Ad secūdā q̄nē dicēdū q̄ ſic dictū ē ad sapiētē ptinet iudicare z ordinare. iudiciū aūt de aliq̄b⁹ fieri nō p̄t nisi p ea q̄ sunt lex z regula eoꝝ. Semp aūt oz q̄ supioza sint inferioꝝ regula. z iō oportet de infimis p supioza iudicare. vñ q̄uis intētio q̄nq̄z ab infimis icipiat z ad supma tēdat: tm̄ iudiciū nunq̄z pficit nisi p supioza in quib⁹ inferioza resoluūt. z iō oz sapiētē de altissimis cognitorē eē. Altissimū aūt dr̄ duplr. Uno mō simplr qđ p̄eminet oīb⁹. z hoc mō diuina altissima sunt. vñ eū q̄ simplr sapiēs dr̄ oz circa dīna ĩstructū eē. Alio mō dr̄ altissimū ī gnē aliquo. z q̄ circa hoc ĩstruct⁹ ē nō simplr ſz in gnē illo sapiēs dr̄. ſic in artificialib⁹ altissimū ē vsus illoꝝ pp qđ fiūt. vñ q̄ hūt artē vsualē q̄ architectonica dr̄ ī singul' artificijs sapiēs illi⁹ artificij dr̄. z p modū istū p̄udēs ī reb⁹ hūanis quib⁹ p̄cipit sapiens dr̄. Et qz p delectatiōes z alias passiōes corrūpit' estimatio p̄udētie vt dr̄ ī.vj.etħ. iō apud Deū. z alios morales phos trāslatū ē nomē sapie ad tēperātiā z alias morales vtutes inq̄ntū passiōes refrenāt z sic p̄udētiā ꝺsernāt. vñ dicūt q̄ sapiēs nō ꝑturbat' z hmōi. ¶ Patz q̄ q̄ sapia q̄ simplr sapia dr̄ siue sit virt⁹ intellectual' siue donū de dīnis ē p̄ncipalr. z inq̄ntū p ea de oīb⁹ alijs iudicare p̄t oiuz certissim⁹ esse dr̄. Et p hoc patet solutio ad obiecta. ¶ Ad tertiā q̄stionē dicendū q̄ sicut dictū est sapientie donū eminētiā cognitiōis hz p quandā vnionē ad diuina quib⁹ nō vnimur nisi p amorē: vt q̄ adheret deo sit vn⁹ spūs cū eo. j. Cor. vj. Uñ z dīs Jo. xv. secreta p̄ris se reuelasse discipul' dic̄ inq̄ntū amici erāt. Et iō sapie donū dilectiōez q̄ſi p̄ncipiū p̄supponit: z sic in affectiōe ē. ſz q̄tū ad eētiā in cognitiōe ē. vñ ipſi⁹ act⁹ videt eē z hoc z in futuro dīna amata ꝺtēplari: z p ea de alijs iudicare nō solū in speculatiuis ſz ēt in agēdis in q̄b⁹ ex fine iudiciū sumit'. z iō Eze. sapiaz ꝺ stulticiā ponit q̄ ipoztat errorē circa finē intentū. ¶ Ad p̄mū g̣ dicēdū q̄ sapoze sapia ipoztat q̄tū ad dilectōz p̄cedentē nō q̄tū ad cognitionē sequentē nisi rōne delectatiōis q̄ ipsā cognitionē in actu exequit'. Uel dicēdū q̄ dictū Eccl. nō ītelligit q̄tū ad filitudinē nois cū sapore: qz illa filitudo etsi sit in lingua latina nō tm̄ ē in alijs liguis. ſz loq̄t' q̄tū ad significatū qđ oēs ꝺcipiūt de noīe sapie in q̄cūq̄z ligua dicat'. ¶ Ad secūdū p̄z solutio p id qđ dictū ē. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ pacificatio illa ptinet ad effectū ordinatōis sapiētie: qz ois ordinans pacē intēdit: nō aūt q̄tū ad eētialē ipsius actū.

Ad secundū sic p̄cedit. videt q̄ itellect⁹ nō sit donū. Nullū enī donū fm q̄ nūc de dono loq̄mur est nobis a nā. ſz itellect⁹ ē nobis nāl'r ĩsit⁹: g̣ itellect⁹ nō ē donū. ¶ P ea q̄ sunt vni⁹ diuisiōis videt eē vn⁹ rōnis. ſz itellect⁹ q̄nq̄z diuidit ꝺ volūtatē: q̄nq̄z aūt ꝺ rōnē. ſz volūtas nō ē donū neq̄z rō: g̣ neq̄z itellect⁹. ¶ P Eze. dic̄ ī p̄n⁹ mor. q̄ itellect⁹ in die suo pascit dū de auditis mentē illustrat: g̣ itellect⁹ ē ex auditu ſic z fides. ſz fides nō ē donū ſz virt⁹: g̣ itellect⁹ nō ē donū. ¶ Sz ꝺ ē qđ dr̄ Isa. xj. vbi spūs itellect⁹ oputat inē septē dona spūſci. ¶ P donoꝝ ꝑpria ē rōrt p⁹ dictū ē: vt p ea ds sup hūanū modū opet'. ſz opatio intellect⁹ p̄cipue ē supra hoīez vt dr̄ in etħ. g̣ itellect⁹ maxie dz dici donū. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ donū intellect⁹ nō hēat aliquē actū ī via. Intellect⁹ enī ipoztat q̄ndā cognitiōez sine obūbratōe Uñ isaac dic̄ q̄ vbi obūbrat' itellect⁹ ozit rō. ſz ipossibile ē q̄ in statu vie cognoscim⁹ sine obūbratōe fātasmatū vt phs ostēdit in.liij. de aīa. ergo intellect⁹ nō hz aliquē actū in via. ¶ P Dio. dic̄. j. ca. ce. ierar. q̄ ipossibile ē nobis aliē lucē ꝺ uinū radiū nisi varietate sacroꝝ velaminū circūuelatū. Sed vbicūq̄z ē cognoscere p aliq̄ velamina oz eē collationē q̄ nō ad intellectū ſz ad rationē ptinet: ergo nō est possibile q̄ in statu vie sit nobis intellect⁹ act⁹. ¶ P actus intellect⁹ est videre deū. hoc enī ponit' in sexta bītudine q̄ ad ītellectū refert'. ſz deū nullus p̄t videre in hac mortali carne exīs. g̣ in statu vie nō habem⁹ vsum intellect⁹. ¶ P Aug. dic̄ in quodam ser. de timoze q̄ intellect⁹ vocat' quo ab oī infirmitate corda mūdant'. vt pura intētio dirigat' ī finē. Sz impossibile est in statu vie ab oī infirmitate corda mūdari: g̣ ipsſolibile est in statu vie actū intellect⁹ eē. ¶ Sed ctra. Habitus ordinat' ad actū. si ergo actus intellect⁹ a nobis in via haberi nō possit frustra nobis donū intellect⁹ daret'. ¶ P sexta bītudo ad intellect⁹ donū refert'. ſz in illa ponit' aliq̄d ptinens ad statū vie: z aliq̄d ad statū patrie. ergo intellect⁹ hz actū in nobis z q̄tū ad statū vie z q̄tū ad statū patrie. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ intellect⁹ a sapiētia nō differt. Totū enī a parte eētialiter nō distinguit'. Sed intellect⁹ videt eē totū respectu sapiētie que est tm̄ de deo cū intellect⁹ sit de deo z spūalib⁹ creaturis. ergo intellect⁹ essentialiter z sapientia nō differt. ¶ P sapientia vt in lra mgr̄ dicit delectationē circa diuina experit'. ſz hoc idē videt ad intellectū ptinere. in ꝺsideratiōe enī intellect⁹ est maxima delectatio sicut dicit phs in.x. etħ. ergo intellect⁹ a sapiētia nō differt. ¶ P ad eundē actū non oportet ordinari diuersos habit⁹ cū habit⁹ distinguant' per act⁹. ſz tā sapiētia q̄s intellect⁹ ordinant' ad ꝺtēplationē. cū ergo ꝺtēplatio sit vn⁹ actus videt q̄ sapiētia z intellect⁹ sit vn⁹ habit⁹. ¶ Sed cōtra est q̄ diuidūt ex opposito Isa. xj. ¶ P dona corrēspōdent virtutib⁹. ſz alia virt⁹ est intellect⁹ z alia sapientia vt p̄z in.vj.etħ. ergo z aliud est vnū donū ab alio. ¶ R⁹ dicēdū ad p̄imā q̄stionē q̄ intellect⁹ fm suū nomē importat cognitionē ptingentē ad intima rei. Uñ cū sensus z imaginatio circa accidētia occupēt': q̄ q̄ſi circūstāt essentiā rei intellect⁹ ad essentiā ei⁹ ptinget. vñ fm phm in iij. de aīa obiectū intellect⁹ est quid. ſz in apprehēſione huius essentie est differētia. Aliq̄ enī apprehēdit ipsa essentia p seipsam non q̄ ad eā ingrediat' intellect⁹ ex ipſis q̄ q̄ſi circūuoluunt' ipſi eēntie. Et hoc est modus apprehēdendi a subſtātijs sepatis: vnde intelligētie dicūt'. Aliq̄ vo ad intima nō puenit' nisi p circūpoſita q̄ſi p q̄dā hostia. Et hoc est mod⁹ apprehēdendi in hoīb⁹ q̄ ex effectib⁹ z ꝑpriet atib⁹ ꝑcedūt ad cognitionē eēntie rei. Et qz in hoc oportet eē quēdā discursum: iō hoīs apprehensio rō dicit' q̄tus ad intellectū terminet' nec' in hoc q̄ inquisitio ad essentiā rei ꝑducit. vñ si aliq̄ sunt q̄ statim sine discursu rōnis apprehēdant' hoc nō dicit' esse ratio sed intellect⁹. sicut ꝑncipia prima q̄ quisq̄z statim, phat audita. Primo ergo modo intellect⁹ potētia est. sed secūdo modo accipiēdo habit⁹ p̄ncipioꝝ dicit'. Sicut aūt mens humana in essentiā rei nō ingredit' nisi p accidētia: ita etiā in ſpūalia nō ingredit' nisi p corporalia z sensibiliū filitudines vt Dio. dicit. Uñ fides q̄ spūalia in speculo z enigmate q̄ſi inuoluta tenere facit humano modo mentē pficit: z iō virtus est. Sed si supnaturali lumine mens intātū eleuet' vt ad ipa spūalia aspiciēda introducat' hoc supra humanū modū est. z hoc facit intellect⁹ donū qō de auditis mentē illustrat vt ad modū primoꝝ principioꝝ statim audita ꝑobent'. z ideo intellect⁹ donū est. Et per hoc patet solutio ad obiecta. ¶ Ad secūdā q̄nē dicēdū q̄ intellect⁹ ad spūalia ingredit duplicit'. Uno modo p viā remotiōis dū a spūalib⁹ viā q̄ in corporalib⁹ inuenit' remouet. Alio mō fm q̄ vlteri⁹ in ipsa spūalia vtutū defigit intuitū. In statu g̣ vie itellect⁹ ingredit ad spūalia p̄mo mō maxime ad diuina: qz in hoc pficit' cognitio hūana fm statū vie vt ītelligam⁹ deū ab oīb⁹ sepatū sup oīa eē vt dic̄ Dio. in li. de mistica theol'. Et ad hoc puenit moyses q̄ dicit' ītrasse ad caliginē in q̄ de⁹ erat Exo. xx. Et ꝑter hoc etiā q̄tus ad statū vie munditia ponit' in sexta bītudine q̄

ptinet ad depurationē itellect⁹ ab oīb⁹ corpalib⁹: ſz ad ſcōm modū ptingere nō poſſum⁹ ī ſtatu vie marie q̄tū ad deū: ſz b̄ erit ī pria vñ Greg. ſup ezech. Quādiu ī hac carne mortali viuim⁹. null⁹ ita ī ⁊templatiōis vtute pficit vt in ipo iā incircūſcripto luis radio mētis oculos ifigat: ſz q̄d de illo mō cōſpicim⁹. nō ē ipe ſz ſub ipo ē. Hoc tñ infirme mētis deſiderio ſatiffacit: qz fm plm dic̄ in. xi. de aīalib⁹. Amās in pua cōp bēſiōe amati magꝭ delectat⁹ q̄ ī magna alioꝝ cōpbēſiōe. Et iō vt ipe dic̄ illud pax qō de ſubſtātijs ſepat⁹ cogſcere poſſum⁹ plus deſideratꝰ delectat: q̄ q̄d de alijs reb⁹ cognoſcim⁹. ¶ Ad p̄mū g̃ dicēdū q⁹ vmbra q̄ ī ſtatu vie ī itellectu nr̄o ē nos ipedit vt in dīnā eēntiā mētis oculos defigere neq̄eam⁹. ¶ Ad ſcōm dicēdū q⁹ Dio. loq̄t⁹ q̄tū ad p̄ncipiū reuelatiōis dīnoꝝ in q̄ q̄ſi p fmonē quēdā nobis ī ſignis ⁊ figur⁹ ꝓponūt: ſz vlteri⁹ de audit⁹: ſic p donū intellect⁹ mens illuſtrat. ¶ Ad tertiū dicēdū q⁹ videre deū defigēdo intuitū in eēntiā ei⁹ nō poſſum⁹ in ſtatu vie: ſz alio mō vt dictū ē. ¶ Ad q̄rtū dicēdū q⁹ Aug⁹. noīat ifirmitatē hūanā corpalia fantaſmata q̄ oportz remouere p itellectū tēdētes in deū. ¶ Ad tertiā q̄nē dicēdū q⁹ itellect⁹ videt noīare ſimplicez ap̄pbēſionē. ſz ſapia noīat quādā plenitudinē certitudinis ad iudicādū de ap̄pbēſis. ⁊ iō intellect⁹ videt ptinere ad viā iuētiōis: ſz ſapia ad viā iudicij. Sz qz iudiciū nō pōt eē de ap̄pbēſis niſi p ſupīma. q̄b⁹ ſapiēs mēte vnit⁹ vt q̄ſi ī ſupioꝝ collocat⁹ de oīb⁹ iudicet. q̄ q̄dē vnio ad dīna p dilectionē ē. Ideo ſapia circa dīna p̄ncipal⁹r ē. ⁊ hz circa ea delectationē de dilectiōe cauſatā. intellect⁹ aūt ē indifferēter circa oīa ap p̄bēſa ſpūalia ⁊ delectationē ex amore ad ap̄pbēſa cauſataz q̄tū ē in ſe nō iportat. ¶ Ad p̄mū g̃ dicēdū q⁹ nō codē mō conſiderat de deo intellect⁹ ⁊ ſapia. ⁊ iō ſapia nō meluduit ī intellectu: ſz alio mō vt dictū eſt. ¶ Ad ſecūdū dicēdū q⁹ delectatio q̄ eſt ī actu intellect⁹ cauſat⁹ ex cōgruētia opatiōis ad opātē. nō aūt ex dilectōe ad ea circa q̄ ē opatio ſic ē in ſapia. ¶ Ad tertiū dicēdū q⁹ ī ⁊templatiōe ē neceſſaria ap̄pbēſio q̄ eſt per intellectū ⁊ iudiciū qō eſt per ſapientiā. ⁊ iō neceſſaria ſunt dona.

Ad tertiū ſic ꝓcedit. videt⁹ q⁹ donuz ſcie nō ſit tñ de hūanis: ſz etiā de dīnis. dic̄ enī Aug. ī lra q⁹ ſcia donū ē q̄ fides defendit⁹ ⁊ roborat⁹: ſz fides ē de dīnis g̃ ſcia ē de dīnis. ¶ Ꝑ ſcia donū ē altioꝝ q̄tū ſcia virt⁹: ſz ſcia virt⁹ de dīnis ē ſic̄ methaphiſica vel etiā theologia: g̃ ⁊ ſcia donū de dīnis ē. ¶ Ꝑ caput ē ofozme mēbrīs: ſz ſapia q̄ eſt de dīnis ī methaphiſica dr̄ caput ſciaꝝ: g̃ ⁊ ſcia de dīnis eſt. ¶ Sz ꝯ. Per ſciam ſcim⁹ ouerſari ī medio ꝓuince ⁊ puerſationis vt in lra dr̄: ſz b̄ nō ptinet ad dīna: ſz ad hūana: g̃ ſcia nō eſt dīnoꝝ ſz hūanoꝝ. ¶ Ꝑ ad idē nō ſunt neceſſarij duo habit⁹: ſz ad dīna ordinat⁹ ſapia: g̃ ſcia nō ē dīnoꝝ. ¶ Ulterius videt⁹ q⁹ nō ſit tñ ꝓactica: ſz etiā ſpeculatiua: qz quāto aliq̄ cognitio ē altioꝝ tāto ad plura ſe extēdit: ſz ſcia donū ē altioꝝ quā ſcia q̄ ponit⁹ virt⁹ itellectualis: g̃ cū ſcia q̄ ē virt⁹ intellectual⁹ ſe extēdat ad opabilia ⁊ ſpeculabilia videt⁹ q⁹ multo fozti⁹ ſcia q̄ ē donū. ¶ Ꝑ phs ī p̄n⁹ meth⁹. ꝓbat q⁹ ſcia ſpeculatiua ē nobilioꝝ q̄tū ꝓactica inq̄tū p ſe ſpeculatiue expetit⁹. nō aūt ꝓactice: ſz ſcia q̄ ē donū oz eē altiſſima ſcia: g̃ eſt magꝭ ſpeculatiua q̄tū ꝓactica. ¶ Ꝑ ſcia pficit inferioꝛē rōnē vt Aug. dic̄ inferioꝛ aūt rō ꝑ ſupioꝛē diuidit⁹. Supioꝛ aūt ē tā ſpeculatiua q̄tū ꝓactica: qz fm aug. inheret eēnis cōſpiciē dis q⁹ ſpeculatiōis ē. ⁊ oſulēdis qō actiōis ē: g̃ ſiḷr rō iferioꝛ ſapia ⁊ ſcia ſūt ſpeculatiue ⁊ practice. ¶ Sz ꝯ ē qō aug. dicit q⁹ actio q̄ bñ vtimur reb⁹ tpalib⁹ ſcie deputat⁹: ſz vſus rer⁹ tpaliū ad ꝓacticā ptinet: g̃ ſcia q̄ b̄ loq̄mur ē ꝓactica. ¶ Ꝑ ab oīb⁹ dr̄ q⁹ ſcia donū dirigit pietatē: ſz pietas ad actiuā vitā ptinet: g̃ ⁊ ſcia: g̃ ē ꝓactica. ¶ Ulteri⁹ videt⁹ q⁹ ī ſcia būanoꝝ nō ſit aliq̄d noxie curioſitat⁹. Maxie. n. cogſcere mala malū eē videt⁹: ſz ſcia maloꝝ bona ē. alias ī deo nō eſſet: g̃ in ſcia nō pōt eē aliq̄d noxie curioſitat⁹. ¶ Ꝑ q̄to aliq̄d magꝭ accedit ad ſuā pfectionē tāto magꝭ laudabile ē: ſz bō ꝓ ſciam cuiuſlibz rei pficit: qz trahit⁹ de potētia ad actū: cū itellect⁹ nr̄ ſit potētia oīa itelligibilia vt dr̄ in. iij. de aīa: g̃ in ſcia non pōt accidere pctū. ¶ Ꝑ in medio nō ē accipe ſuꝑfluū ſicut null⁹ pōt eē nimis caſt⁹: ſz ſcia in medio ꝟſiſtit cū ſit virt⁹ intellectual⁹ vt in. xxxiij. dic̄. dictū ē: ergo nō pōt eē ſuꝑfluitas in ſciēdo: ⁊ ita nō pōt eē aliq̄ noxietas curioſitatis. ¶ Sz ꝯ null⁹ punit⁹ niſi ꝓ pctō: ſz Jeronym⁹ ſe punitū aſtruit ꝓ eo q⁹ in libꝛis Ciceronis ſtudebat: g̃ pōt eē in ſcia hūanoꝝ pctū. ¶ Ꝑ expēdere tēp⁹ ī iutilib⁹ videt⁹ nō eē ſine pctō: ſz quedā ſcie videt⁹ eē vl⁹ pax vl⁹ nibilvtiles ad bñ vitēdū cui hō ꝺz totus inſiſtere: ſic̄ ſcie mathematice: g̃ videt⁹ q⁹ ī eis ſtudere ſit pctū. ¶ R⁹ dicēdū ad p̄mā q̄nē q⁹ duoꝝ diuidētiū aliq̄ cōe illud q̄ aliquā excellētiā ſup rōnē cōis addit ꝓpriū nomē ex illa differētia addita accipit. q̄ aūt nulla differentia dignitat⁹ addit nomē cōe retinet: ſic̄ pz in ꝓpo ⁊ diffinitiōe q⁹ ꝓpriū eēntiale dr̄ diffinitio. ꝓpriū aūt nō eſſentiale vocat⁹ noīe cōi ꝓpriū. Siḷr etiā ē in ꝓpoſito. oīs. n. certitudinalis cognitio alicui⁹ ⁊ ꝑcipue ſi ſit cōplexi p rōnis collationē habita ſcia dr̄. Sz illa q̄ ē de altiſſimis q̄ſi aliaꝝ ordinatrix ⁊ iudex ꝓpriū nomē ſupaddit ⁊ ſapia dr̄. Alie vero ſcie q̄ ei ſubdūt⁹ ſimp⁹r ſcie nomē retinēt Et b̄ mō accipiēdo ſciam ē tñ de reb⁹ creat⁹. ſapia vo de dīnis ſiue loq̄mur in vtutibus intellectualib⁹ ſiue ī donis. ¶ Ad p̄mū g̃ dicendū q⁹ etiā ex humanis cognitio dīnoꝝ ⁊ nutrit⁹ ⁊ defendit⁹: qz iuiſibilia dei ꝑ ea q̄ facta ſūt itellecta ꝟſiciūt⁹. ¶ Ad ſcōm ⁊ tertiū pz ſolutio ex dict⁹. ¶ Ad ſecūdā q̄nē dicēdū q⁹ ſic̄ ē in ſenſibilib⁹ cozpis q⁹ ſenſus q̄ ē adeſſe. ſ. tact⁹ ē in oīb⁹ mēbrīs. q̄ aūt ſūt ad bñ eſſe ſūt ī cozde tñ ꝑ qō alia mēbra regūt. Ita etiā eſt de donis gratuit⁹ q̄ in eccl̄ia dāt. q̄dā enī ſūt de neceſſitate ſalut⁹. ⁊ b̄ oportz q⁹ oīb⁹ mēbrīs xp̄i dēt. ⁊ h⁹ inōli ſūt q̄ ptinēt ad grāz gratū faciētē vt vtutes ⁊ dona. q̄dā aūt ſunt q̄ ſūt ad bñ eſſe: ſic̄ gr̄e grat⁹ date vt opatio miraculoꝝ ⁊ hui⁹ mōi. Et b̄ nō oīb⁹ xp̄i mēbrīs dāt: ſz illis tñ q̄b⁹ expedit ad edificationē fidei. Cū g̃ ſcia ſit donuz ⁊ ſit circa res creatas oz q⁹ de rōne ſcie ſit tñ illa cognitio q̄ ē ad neceſſitatē ſalut⁹. nō ē aūt de neceſſitate ſalut⁹ cognitio rer⁹ q̄tū ad naturas ⁊ q̄dditates ſuas: ſz ſolū cognitio eoꝝ q̄ q̄s debz facē vl⁹ vitare ⁊ ipa ſcia ⁊templatiua nō ptinet ad rōnē doni ſcie: ſz ſolū ſcia practica q̄ bō quādā certitudinē ꝺcipit de agēdis ex p̄ncipijs ſpūs: ⁊ in b̄ differt a p̄udentia q̄ nō certitudinalit⁹: ſz magis eſtimatiue de agēdis iudiciū hz. vñ ⁊ b̄ donuz a certitudine iudicij nomē hz. Scia vo q̄ ad defenſionē fidei ozdinat⁹ ptinet ad grāz grat⁹ datā ō q̄ dr̄. j. Cho. xij. alij fmo ſcie ꝛz eūdē ſpīm ⁊ nō eſt de neceſſitate doni: ſz de pfectiōe fidei. j. Cho. xiij. vñ dicit Aug⁹ in lra q⁹ tali ſcia multi q̄ fidez bñt nō pollent. ¶ Ad p̄mū igit⁹ dicendū q⁹ ſcia altioꝛ nō oportz q⁹ extendat ſe ad plura: niſi ſ illis ad q̄ ordinat⁹: ⁊ ita ſcia donum ad plura ſe extendit q̄tū acq̄ſita ſcia de operib⁹ hūanis: quia in multis illa deficit in q̄b⁹ iſta dirigit. ¶ Ad ſcōm dicēdū q⁹ nō oportet dona quātū ad omnes cōditiōes eſſe pfectiora vtutib⁹: ſz q̄tū ad modū operādi q̄ eſt ſupra hoīez vt dictū eſt. ¶ Ad tertiū dicendū q⁹ nō ex incōueniens vnā potentiā diuerſis habitib⁹ pfici. vñ ⁊ inferioꝛ rō q̄ ⁊ ſpeculatiua ⁊ ꝓactica pōt eſſe pficiē dono ſcie q̄tū ad opabilia. ſcietijs vero ſpeculatiuis inquantū eſt ſpeculatiua. Sapia aūt rōnez ſupioꝛez q̄tū ad vtrūq; pficit: qz ſupioꝛes rōnes q̄b⁹ cōtemplandis ſapia inheret etiā opationū noſtrarū regule ſunt. Unde fm q⁹ aſſumit eas vt regulas opabiliū ſic ī praxim extēdit. ¶ Ad tertiā q̄nez dicēdū q⁹ ſcire q̄tū ī ſe eſt nūq̄ malū eſt: ⁊ p conſequēs nec addiſcere: qz cui⁹ gnātio eſt mala ipſū eſt malū. Sz ꝑ accidēs ꝺtingit eſſe pctm̄ ī ſciendo vl⁹ addiſcēdo ſiue ꝟſiderādo. hoc aūt accidēs pōt accidere vel ex parte cognoſcibilis vel ex parte cognoſcentis. Ex pte cognoſcētis ē duplex accidēs. vnū eſt q̄n ꝓpter occupationē in ſtudio alicui⁹ ſcie impedit⁹ ab executiōe officij ad q̄ tenet⁹: ſic̄ ſi iudex ꝓpter ſtudiū geometrie deſiſteret a cauſis expediēdis vl⁹ ſacerdos a ofſiciis b⁹ audiēdis: q̄ſi eas audire tenet⁹. Aliud ē q̄n ꝓpter delectationē in aliq̄ ſcia veniret in cōtēptū alicui⁹ q̄ reuereri oportz ſic̄ de Jeronymo acci-

dit: qz tñ delectabat in ornatu vbor Tullij q̄ defipiebat ei incult⁹ fmo ꝓphetarū vt ipse dic̄. Sic̄ etiā accidit illis qui tātū adherēt rōnib⁹ hūanis q̄ a fide discedūt z eā ipugnāt Ex pte vero cognoscibilis ē triplex accidēs. Unū est qñ cognoscibili defacili ad malū inclinat. z ꝓterea in se pue vtilitatis ē Et ꝓpter h̄ ꝓhibite sūt scie magice ne hō in exercitiū eor labat. Aliud ē qñ cognoscibile ē supza potētiā cognoscētis sic̄ dr Eccl.iij. Altiora te ne q̄sieris. Tertiū est qñ in se nulli⁹ vtilitat⁹ est sic̄ facta cōtingit hoīz. vñ z curiosi dicūt q̄ sūt scrutatores sciaꝝ ꝓmi. Jn oīb⁹ aūt istis trib⁹ cōtingit q̄ illud qō ē vni curiosū nō est curiosū alteri: qz aliq̄d ē supza vni⁹ intellectū qō nō ē supza intellectū alterius. aliq̄d etiā ē vtile vni qō nō ē vtile alteri. aliq̄d etiā facile ī pctm ꝓcipitat vnū: qō nō ꝓcipitat aliū Et p h̄ pz solutio ad obiecta.

Ad q̄rtū sic ꝓcedit. videt q̄ ꝯsiliū nō sit donū. donū enī a seipso q̄s hr̄e nō pōt: sz ꝯsiliū cuilibz ē a seipso qz ꝯsiliū q̄stio ē. vt dr̄ in.iij.eth. q̄libz aūt q̄rere pōt ergo ꝯsiliū nō ē donū. ℂ P̄ Sic̄ in cognitiōe practica būana ē inq̄sitio: ita z in cognitione speculatiua: sz in donis ptinētib⁹ ad vitā cōtēplatiuā nō ponit aliq̄d qō inq̄sitionē impoꝛtet. cū ergo cōsiliū inq̄sitionē impoꝛtet. videt q̄ cōsiliuz nō dz poni donū dirigēs in vita actiua. ℂ P̄ Dona se extēdūt ad illa q̄ sunt de necessitate salutis sic̄ dictū ē: sz cōsiliuz fm q̄ cōiter dr̄ dirigit in bis ad q̄ nō oēs tenēt: ergo ꝯsiliū nō est donū. ℂ Sz ꝯtra est q̄ Jsa.xj. inter dona cōputatur ℂ P̄ Uirtutib⁹ rñdēt dona: sz q̄dā virt⁹ est ordinata ad bñ cōsiliādū. s. eubulia de q̄ ꝓbs in.vi.ethi. determinat: ergo videt q̄ debeat eē aliq̄ donū qō ꝓficiat nos ad recte cōsiliādū. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ ꝯsiliū donū nō differat a dono scie Scia enī est q̄ bñ cōuersuramur. in medio ꝓrue z puerse natiōis: sz hoc nō pōt fieri sine cōsilio: ergo cōsiliū nō distinguit a scia. ℂ P̄ Jn donis q̄ ad executionē ptinent idē donū rñdet oīb⁹ vtutib⁹ q̄ sunt circa mām vnā sic̄ pietas oībus vtutib⁹ q̄ sūt circa cōicatiōes: sz prudētia z eubulia sūt circa vnā materiā: qz circa actū rōnis in agibilib⁹: cū ergo prudētie rñdeat scia. eubulie aūt cōsiliū videt q̄ cōsiliū z scia sint vnū donū. ℂ P̄ Sic̄ prudētie subseruit eubulia: ita z finis: sz ꝑter donū scie qō rñdet prudētie nō inueniē aliud donū qō rñdeat finesi ad iudiciū ptinens: ergo nec oportz esse aliud donū a scia qō rñdeat eubulie. ℂ Sz contra ē q̄ Jsa. xj. vnū alteri cōnumerat: qō nō eēt si vnū donū foret. ℂ P̄ Sic̄ in speculatiuis ē via inuētiōis z iudicij: ita z in practicis: sz in donis ptinētib⁹ ad vitā cōtēplatiuā ē aliud donuz qō rñdet inuētioni. s. intellect⁹. z aliud qō rñdet iudicio. s. sapiētia: ergo z in donis dirigētib⁹ in vita actiua ꝑter sciaz q̄ rñdet iudicio erit aliud donū qō ptinet ad inuētionē. z h̄ est cōsiliū. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ act⁹ cōsilij nō erit in patria. Cōsiliū enī fm Grego. cōtra ꝓcipitationē mentē munit. Et Damas. dicit. ij. li. q̄ cōsiliū dubitātis est: sz in patria nō erit ꝓcipitatio neq̄ dubitatio: ergo neq̄ cōsiliū. ℂ P̄ Consiliū inq̄sitionē z discursū impoꝛtat vt pz ꝑ p̄hm in.iij.eth. Sz in patria fm Augu. nō erūt volubiles cogitationes: sz vtemur deiformi intellectu ad sūlitudinē angelor: ergo in patria nō erit cōsilij act⁹. ℂ P̄ Eadē rōne esset ibi act⁹ scie: nec ē dare in quo vn⁹ act⁹ ab alio ibi differat: qz ibi inuētio nō erit: ergo nō erit ibi act⁹ cōsilij. ℂ Sz ꝯ directiū nobili⁹ est executiuo: sz in patria erit aliq̄s act⁹ timoris. fortitudinis z etatis q̄ sūt exequētia in vita actiua: ergo multo forti⁹ erit ibi act⁹ scie z cōsilij que sūt dirigētia. ℂ P̄ Sancti in patria erunt deo silēs: sz in deo est cōsiliū. Jsa.xxv. Cōsiliū tuū verū fiat fm aliā litterā: ergo z in scis erit cōsilij act⁹. ℂ R⁹ dicendū ad p̄mā q̄stionē q̄ fm p̄hm in.iij. Ethi. Cōsiliū est questio de operabilib⁹ a nobis: nō tñ de oīb⁹. q̄ enī determinata sūt q̄liter fieri debeāt: sicut litterarū figure in dubitationē non veniūt neq̄ in q̄stionē: z ita de eis nō est cōsiliū. Sil⁹ etiaz cū finis sit p̄ncipiū mouēs agentē in oīb⁹ opabilib⁹ non est cōsiliū de fine: sicut nec in alijs sciētijs est q̄stio de p̄ncipijs illi⁹ scie: sz de bis q̄ sunt ad finē cōsiliuz est. Jn bis aūt recte cōsiliat q̄s si debitū finē p̄stituat. si media accōmoda ad finem inueniat vt nō faciat mala ꝓpter bona. si tēp⁹ sit cōueniens reb⁹ agendis: ne p diuturnitatē cōsilij tēp⁹ agēdi trāseat: z ad hāc rectitudinē cōsilij pducit eubulia vt dic̄ p̄hus in.vi.ethi. Sz qz opabilia būana cōtingentia sunt z possūt deficere ne ad finē intentū pducāt: ideo certitudinē consilij attingere nō est hūanū: sz dīnū cui⁹ est p certitudinē etuere cōtingētiū ꝓuidere. Et iō oportz q̄ ad hāc certitudinē mēs eleuet supza hūanū modū instincti sp̄ūsancti. Qui enī sp̄ū dei agūt hi filij dei sūt. Ro.viij. Et iō cōsiliū ē donū. ℂ Ad primū ergo dicēdū q̄ donū cōsilij nō est ad q̄rendū cōsiliuz sz ad inueniendū. ℂ Ad secūdū dicendū q̄ dona dirigētia in vita actiua sūt circa cōtingētia. Et iō oportz q̄ sit ibi magis inq̄sitio q̄z in cōtēplatiua vita q̄ circa eterna est. ℂ Ad tertiū dicēdū q̄ fm p̄hm in.iij.ethi. cōsiliū adhibet⁹ in difficilib⁹ in q̄b⁹ nobis non credim⁹ z ꝓpter h̄ in arduis ad que oēs nō tenēt ꝓcipue est donū cōsilij: sz nō tñ in illis. ℂ Ad secūdā q̄nē dicendū q̄ habit⁹ dirigentes in vita actiua distinguūt q̄tū ad tria. Primo q̄tū ad modū operandi: z sic a vtutib⁹ prudētia z eubulia q̄ opāt būano mō. distinguūt scia z ꝯsiliū que operāt supza būanū modū vt ex dictis p̄z. Alio mō q̄tū ad act⁹ siue vias q̄ exigūt ad directionē q̄ sūt inuenire z iudicare: z sic ꝯsiliū q̄ ꝯsistit in inueniēdo distinguit a scia q̄ ꝯsistit in iudicādo de inuētis p ꝯsiliū. tertio mō q̄tū ad mediū z sic sapia distinguit a scia inq̄tū sapia q̄cq̄ dirigit in agēdis p rōnes etnas. scia aūt p rōnes inferiores. ℂ Ad p̄mū g̃ dicēdū q̄ ad bñ ꝟuersandū vt dictū ē duo requr̄ūt. z iō oportz eē duo dona. ℂ Ad scdm dicēdū q̄ diuer se vtutes exequentes circa vnū gen⁹ māe distinguūt penes diuersas ptes māe: non penes act⁹ agentis. Et iō ab vnitate act⁹ poterit inueniri vn⁹ mod⁹ altior q̄ cōpetit vni dono: sed vtutes dirigentes ptinent ad diuersos act⁹ ex pte agentis. z iō reqr̄ūt diuersi modi z diuersa dona eleuātia ad modos digniores. ℂ Ad tertiū dicēdū q̄ iudiciū qō est finalis z p cipe applicāda ad op⁹ qō est prudētie totū ptinet ad vnam viā. s. iudicatiuā. z iō eis nō rñdet nisi vnū donū: sz eubulie q̄ ptinet ad aliā viā rñdet aliud donū. ℂ Ad tertiā q̄nē dicēdū q̄ sic dictū ē de donis exequētib⁹ in vita actiua q̄ remanebūt eor act⁹ circa mēsurā ex q̄ erat mod⁹ supza hoīez in eor actib⁹ nō aūt circa ꝓpriā materiā: qz fortitudo nullā difficultatē sustinebit vt dictū ē. Ita i scia z ꝯsilio: qz in patria nō remanebūt eor act⁹: nec cōtingētia opabilia dubia in q̄b⁹ nūc iudicāt z inuentūt. Uñ nō oportz q̄ sit ibi dubitatio neq̄ etiā discursus: sz remanebūt in hoc q̄ cōuertēt se ad illū a quo erat certitudo in eor iudicio z inuētiōe supza būanū modū z erit act⁹ scie circa ipsū fm q̄ est regula ad iudicādū. act⁹ vo ꝯsilij erit circa ipsū fm q̄ est illuminans ad inueniēdū. Et fm h̄ pz solutio ad obiecta. Quo fides saluberrima gignit. Doc intelligēdū est q̄tū ad distinctionē articulor siue q̄tū ad exhortationē ad fidē fm q̄ fides exponit est: nō q̄tū ad habitū fidei q̄ est ex infusione. Abstinere vero a malis ⁊c. Doc ē timoris sic̄ exequētis: scie sic̄ dirigētis. Que nāliter sūt in nā hois q̄tū ad seminaria scie. nō aūt q̄tū ad habitū completū. intellect⁹ aūt silr a natura est.

DISTINCTIO .XXXVI.

De connexione virtutum que non separantur.

Solet etiaz q̄ri vtrū virtutes ita sint sibiꝫiūcte ut separatim nō possit possideri ab aliquo: sz q̄ vnā hz oēs habeat. De hoc Jero. ait: oēs vtutes sibi haberēt ut q̄ vna caruerit oībus careat. Qō ergo vnā habz oēs habet. Qō quidē pbabile ē. Cū enī charitas mat̄ sit oium

vtutū in quocūqz mater ipa est. s. charitas: z cūcti filij eius. id est virtutes recte fore credūt. vñ augu. vbi charitas ē qd ē qđ possit deesse. vbi aūt nō ē qd est qđ possit pdesse. Cur enī nō dicim⁹ q bāc virtutē hz hīe oēs: cuz plenitudo legis sit charitas: quāto magis ē in hoie tāto magis ē in virtute pdi/tus. Quanto vero min⁹ tanto minus inest virt⁹. z quāto minus inest virtus tanto magis est vicium. ¶ Si coniuncte virtutes pariter sint in quocunqz sunt.

Vtrū vero pariter qs oēs possideat virtutes: an alie magis: alie min⁹ in aliq ferueāt qstio ē. Quibusdā enī videt q alie magis alie min⁹ habeāt ab aliq: sicut in Job patiētia emicuit. In dauid būilitas. In moyse mansuetudo. q etiā cōcedūt magis aliquē mereri p aliquā vnā virtutē qz p aliā sicut eā plen⁹ hz qz aliū: nō tñ magis p aliquā mereri dicūt qz p charitatē: nec aliquam plen⁹ a quoqz bri qz charitatē. Alias igit magis: z alias min⁹ in aliq eē dicūt: sz nullā plen⁹ charitate que ceteras gignit. Vnde dicūt eē mltas facies qs memorat apls dicēs: Ex plonis mltaz facierū zc. Alij ver⁹ dicūt virtutes oēs z sil z pares esse in quocūqz sūt: ut q in vna alteri par extiterit in oib⁹ eidē eqlis sit. vñ Aug⁹. Virtutes que sūt in aio humano qzuis alio z alio mō singule itelligāt. nullo mō tñ separāt ab iuicē: ut qcūqz fuerint eqles vel bi grā i fortitudine. equales sint z prudētia z iusticia z tēperātia. Si. n. dixeris equales eē istos i fortitudine: sz illū pstare prudētia: seqt ut hui⁹ fortitudo min⁹ prudēs sit ac p hoc nec fortitudie equales sint: qz ē illi⁹ fortitudo prudētior: atqz ita de ceteris virtutib⁹ inueniēs si oēs eadē ꝓsideratiōe pcurras. Ex his claresci oēs virtutes nō solū eē cōnexas: sz etiā pares i aio hois. Cū ergo dr aliqs aliqua pemi nere virtute: ut abrāā fide. iob patiētia: sz vsus exteriores accipiēdū ē: ut in cōpatiōe alioz hoiuz: qz vel būilitat⁹ habitū maxie pfert: ut op⁹ fidei: ut alicui⁹ ceteraz virtutū pcipue exeqt. vñ z ea p alijs polle/re ut inf alios hoies singularit excellere dr sm būc modū. s. sm rōnē actuū exterioz. alibi aug⁹. dicit i aliq aliā magis eē virtutē: aliā min⁹. z vnā eē z non alterā: ait. n. sic clarissima dispuatiōe tua sat⁹ apparuit nō placuisse auctorib⁹ nr̄is: immo ipsi veritati oia paria eē pctā etiā si hoc de virtutib⁹ verū sit: qz z si verū ē eū q hz vnā oēs hīe virtutes: z eū q vnaz nō hz nullā hīe: nec sic pctā sūt paria: qz vbi nulla virt⁹ ē nibil rectū ē: nec tñ iō nō ē prauo praui⁹ distorti⁹ distorto. Si aūt qđ puto esse veri⁹ sacrisqz lr̄is cōgruēti⁹: ita sūt aīe intētōes ut corpis mēbra nō qđ videāt oculis: sz q sentiāt affectib⁹: z ali⁹ illuminat āpli⁹: ali⁹ min⁹. ali⁹ oino caret luie: pfecto ut q̄sqz illustratiōe pie charitat⁹ affect⁹ ē: i alio actu magis: i alio min⁹: i aliq nibil: sic dici pōt hīe aliā: z aliā nō hīe: z aliā magis: aliā min⁹ hīe virtutē. naz z maior ē in isto charitas qz i illo. z iō recte possumus dicere z aliqua i isto nulla i illo quātū ptinet ad charitatē que pietas ē z i vno hoie qdē q maiorē hēat pudicitiā quā patiētiā z maiorē hodie quā heri si pficit. z adhuc nō hēat ptinētiā: z hēat non paruā misericordiā. Et ut generalit breuiterqz cōplectar quā de virtute habeo notionē: virt⁹ ē charitas: qua id qđ diligēdū ē diligit. Nec z in alijs maiori: i alijs mior: i alijs nulla ē. Plenissima vero que iā non possit augeri qz diu hic hō viuit in nemine. Hic insinuari videt q aliqs ea rōne possit dici hīe vnā virtutē magis qz aliā. qz p charitatē magis afficit in actu vni⁹ virtut⁹ qz alteri⁹. z ꝓpter differentiā actuū ipsas virtutes mag⁹ uel min⁹ hīe dici pōt z aliquā nō hīe: cū tñ sit oēs z parit hēat quātū ad mētis habitū uel essentiā cuiusqz. In actu vero aliā mag⁹ z aliā min⁹ hz aliā etiā nō hz: ut vir iust⁹ vtēs cōiugio nō hz cōtinētiā i actu quā tñ hz in habitu. Cur ergo nō dicāt paria pctā: forte qz magis facit ꝓtra charitatē q graui⁹ peccat min⁹ q leui⁹. Nemo enī peccat nisi aduersus illā faciēdo q̄ est plenitudo legis. Ideo recte dr. Qui offendit i vno fact⁹ ē oīuz reus. i. ꝓtra charitatē facit in qua pendēt oia. ¶ Repetit de charitate ut addat quomō tota lex i ea pendet.

Cum duo sint pcepta charitat⁹ in qb⁹ ut pactū ē tota lex pēdet z ꝓphete: aduertēdū est quō hoc sit: cū i lege z i pphet⁹ mlta fuerint cerimōialia mādata: q si ad charitat⁹ scificatiōnē pmisissent: viderent nōdū debere cessare. Quia vero nō iustificatōis gra quā facit charitas instituta sūt: sz i figura futuri z in on⁹ iposita. iō clarescēte veritate cessauerūt velut vmbra. verūtñ z ipa cerimonialia sm spūalē sensū quē ꝓtinēt z oia moralia ad charitatē referūt. Pertinēt enī oia ad decē mādata i tabulis scripta vbi oīuz sūma pstringit: ex qbus cetera emanāt. Sicut i sm one dñi octo virtutes pmittūt ad qs cetera referūt. z sicut ad. x. mandata decalogi cetera referūt in ipa. x. ad duo mandata charitatis ptinēt: qz p charitatē implēt: z ad charitatē tāqz ad finē referri debēt. vñ aug⁹ Totā magnitudinē z amplitudinē dinoz eloquioz posset charitas. q deuz primūqz diligim⁹: q radix ē oīuz bonoz. vñ veritas ait. In his duob⁹ mādatis vniuersa lex pēdet z pphete. Si ergo nō vacat oēs paginas scās pscrutari: oēs iuolucra sm onū euoluere: tene charitatē vbi pendēt oia: qz perfectio est z finis oīuz. Tūc enī z pcepta z ꝓsilia recte fiūt cuz referūt ad diligendū deū z primū ꝓpter deū. Qđ vero timore pene uel alq intētiōe carnali fit: ut non referat ad charitatē: nōdū fit sicut fieri oportz quāuis fieri videat. Inimic⁹. n. iusticie ē q pene timore nō peccat. amic⁹ vo q ei⁹ amore nō peccat. Oīuz enī hec sūma est ut intelligāt legis z oīuz diuinaz scripturarū plenitudo esse dilectio dei z proximi.

¶ Postqz determinauit magister de vtutib⁹ z donis: hic determinat de cōnexiōe eoz. Diuidit aūt hec pars in duas. In pma determinat de cōnexiōe vtutū. in scda de cōnexione pceptoz qb⁹ act⁹ vtutū imperāt ibi. cū aūt duo sint precepta. pma diuidit in duas. in pma ꝓbat vtutes eē cōnexas. in scda ꝓbat eas eē eqles ibi. vtz vo pariē zc. Et circa h̄ tria facit. Primo mouet qōnē. scdo ponit vnā opinionē cū sua ꝓbatiōe ibi. qbusdā esī videt zc. tertio ponit aliā opinionē q vera ē ibi: Alij veri⁹ dicūt. Et circa h̄ tria facit. Primo

ponit opinionē cū sua ꝓbatione. scdō' soluit ꝓbationē ꝑme opinionis ibi: ¶ Cū ergo oꝝ aliqs ꝛc̄. tertio ꝟfirmat per auctoritatē ibi ſm hūc modū. ſ. ſm rōnē ꝛc̄. ¶ Questio prima.

Hic q̄rit̄ ſex. ꝑ° vtr̄ vtutes politice ſint ꝟnexe. 2° vtr̄ vtutes gratuite. 3° vtrū dona. 4° vtr̄ vtutes ſint eq̄les. 5° vtr̄ vicia ſint cōnexa ꝛ paria. 6° vtrūz ꝓcepta cōnectant̄ in charitate: ita q̄ modus ſit in ꝓcepto.

Ad ꝑmū ſic ꝓcedit. videt̄ q̄ vtutes politice non ſint cōnexe. vtutes. n. iſte ex actib⁹ acq̄rit̄ vt ꝓbat ꝓbs in. ij. ethi. ſz act⁹ nō ſūt ꝟnexi: g̃ nec̄ ꝑdicte vtutes. ¶ ꝑ q̄cūq̄ cōnectit̄ oportz q̄ ī aliquo vno cōnectāt̄: ſz nō eſt dare aliq̄ vnū ī quo cōnectāt̄ vtutes niſi ꝓudētiā in q̄ cōnecti nō ꝓt: q̄ cū ꝓudētia ſit q̄ſi ars q̄dā opabilior nō ē incōueniēs q̄ hēat q̄s ꝓudētiā q̄tū ad vnā māz ꝛ nō q̄tū ad aliā: g̃ nō ē neceſſariū q̄ vtutes ſint cōnexe. ¶ ꝑ ſic ꝓudētia oēs vtutes morales ordinat: ita ſapiens ordinat oēs ſcias q̄ſi caput ſcias vt oꝝ. vj. ethi. ſz ꝓpter h̄ ſcie nō ſūt cōnexe: q̄ cōit̄ ordināt̄ a ſapia: g̃ nec̄ ꝓpter h̄ vtutes morales ſūt ꝟnexe: q̄ cōit̄ ordināt̄ a ꝓudētia. ¶ ꝑ ſm ꝓbm in. iiij. eth̄. q̄ circa mediocres honores moderate ſe hz nō ē magnanim⁹. ꝟſtat aūt q̄ vtuoſus ē ſm aliā vtutē: quā ipſe ĩnoiatā dic̄: g̃ vna virt⁹ h̄ri ꝑt alia nō habita. ¶ ꝑ ad vnamquāq̄ vtutē politicā ꝑtinet mediū in ꝓpa mā tenere: ſz videm⁹ ad ſenſū q̄ q̄dā ſe h̄ſit moderate circa māz vni⁹ vtutis q̄ nō h̄nt ſe moderate circa māz alteri⁹: g̃ vna virt⁹ politica habet̄ ſine alia. ¶ ꝑ aug⁹. dic̄ ad Iero. q̄ nō ē dīna ſnīa q̄ oꝝ q̄ hz vnā hz oēs: ergo cū ois vera ſnīa ſit dīna: q̄ ſm Amb. Oē verū a quocūq̄ dicat̄ eſt a ſpūſcō videt̄ q̄ nō ſit vera ſnīa. ¶ Hz 5 ꝓbs in. vj. eth̄. ꝓbat q̄ null⁹ ꝑt̄ h̄re ꝓudētiā: niſi hēat vtutes morales: nec̄ ꝑt̄ q̄s h̄re vtutes morales niſi ꝓudētiaz hēat: ergo oportz ad h̄ q̄ vna virt⁹ habeat oēs ſil̄ h̄ri. ¶ ꝑ Tulli⁹ dic̄ ſi vnā de vtutib⁹ tuis amiſeris nullā te habiturū neceſſe eſt ꝟfitearis ꝛ loq̄t̄ de vtutib⁹ politic⁹: q̄ de gratuit⁹ nihil ponit: ergo vtutes politice ſūt cōnexe. ¶ ꝑ q̄ hz caſtitatē caſt⁹ eſt: ſz q̄ eſt caſt⁹ vtuoſus ē. q̄ aūt vtuoſus ē nullū vicīū ei ineſt: ergo q̄ hz caſtitatē caret oi vicio: ꝛ ita videt̄ h̄re oēz vtutē ꝛ eadē rō eſt de alijs vtutib⁹: ergo q̄ hz vnā hz oēs. ¶ Ad ꝑ° dicēdū q̄ virt⁹ oupl'r ꝑt̄ cōſiderari. vno mō ſm eſſe ipſi⁹ ĩmpfectū ſm q̄ ſeminaria vtutuz inſūt nobis a nā: ꝛ ſic virt⁹ oꝝ quedā nālis inclinatio ad vtutis actuz: ꝛ h̄ mō vna virt⁹ ꝑt̄ h̄ri ſine alia. Quidā. n. ſūt nāliter apti ad liberalitatē q̄ ſunt ꝓni ad luxuriā ex nā ſue cōplexiōis: ꝛ ſic etiā cōtingit in alijs. Alio mō cōſideraf̄ virt⁹ ſm eē pfectū q̄ ex aſſuefactiōe recipit: ꝛ ſic accipit nomē politice vtutis. ꝛ h̄ mō oportz vtutes oēs eſſe ſil̄. ꝛ ꝑt̄ triplex rō ex dictis ꝓbor accipi. Aſſignaf̄ aūt ꝑma a ꝓbo in. vj. ethi. q̄ ſumit̄ ab eo quo pficit̄ q̄libz virt⁹ politica Ineſt enī hoī inclinatio q̄dā nālis ad actū ꝓudentie q̄ virt⁹ nālis oꝝ ꝛ vocaf̄ a ꝓbo demotica quā nos induſtriā dicere poſſum⁹. que q̄dē ꝛ ad bona ꝛ ad mala ſe h̄re ꝑt̄. vñ nō eſt virt⁹: q̄ virt⁹ eſt q̄ op⁹ hūtis ſp bonū reddit. vñ ſi debeat ad h̄ ꝓduci q̄ ſp ei⁹ iudiciū ſit rectuz oportz q̄ addaf̄ aliq̄d p q̄ oīs erroz ꝓhibeaf̄. Eſt aūt duplex erroz in iudicio. Un⁹ q̄ eſt circa finē: ſic̄ hñs habitū vicij. q̄ q̄dē inclinat ad ſuū actū ſic̄ ad per ſe bonū: ꝛ talis erroz in agēdis aſſimilaf̄ erroꝛi q̄ eſt circa ꝓncipia in ſpeculādis. Alius erroz ē in ꝓſecutiōe finis q̄ cōtingit cū q̄s a recta concep̄tione quā de fine hz abducit̄ ꝑ paſſiones ſic̄ oꝝ q̄ delectatio corrūpit eſtimationē ꝓudētie. ꝛ h̄ erroz aſſimilaf̄ ī agēdis erroꝛi q̄ ē in ſpeculatiuis circa decurſū ꝓncipioꝝ ad concluſionē. Utrūq̄ aūt erroꝛē ꝓhibet moral' vtus q̄ in fine rectū inclinationē facit ꝛ paſſionē cōꝑmit. ꝛ iō nō ꝑt̄ eē ꝓudētia ſine morali vtute dico tēperātia fortitudine ꝛ h⁹mōi. Sil'r etiā inclinatio nālis ad ea q̄ vtut⁹ ſūt quāto maior eſt tanto ē magis noxia: niſi rōnis diſcretio adhibeaf̄ ſic̄ cecus quāto fort⁹ currit tāto magis offendit̄. Et iō ad h̄ q̄ virtus moralis ꝑficiaf̄ oportz q̄ a ꝓudētia dirigaf̄. vñ ꝓudētia ī diffinitiōe moralis vtut⁹ ponit̄ vt ꝓz in. ij. eth̄. Et iō oportet vtutes politicas ꝟnexas eē. Alia rō ꝟnexiōis ſumit̄ ex his q̄ cōit̄ in oī vtute eē oportz. quoꝝ tū vnūq̄q̄ aliq̄ virt⁹ ꝓncipalit̄ ſibi vēdicat ſic̄ difficile vēdicat ſibi fortitudo. mediuz ĩnē ſupfluū ꝛ diminutū q̄ē moderatū vēdicat ſibi tēpātia rectū vēdicat ſibi iuſticia. ſciaz aūt ſibi hz ꝓudētia. Et iō ab his ꝺditiōib⁹ vnaq̄q̄ dictaꝝ vtutū nomē accipit. Quia aūt illud q̄ē maxime ī quolibz genere ē cā alioꝝ. iō alie virtutes ꝓncipāt quodāmō aliquā ꝑdictaꝝ ꝺditionū ex vtute q̄ illud ꝓncipal'r ſibi vēdicat: q̄ enī fort⁹ eſt circa maxie difficilia ꝓſeuerās: facile etiā in alijs difficultatib⁹ minoꝛib⁹ ꝑſeuerabit. Et hāc cām aſſignare videt̄ Seneca q̄ dic̄ oē q̄ bñ fit iuſte: fortiter: ꝓudēter: tēperate fieri Tertia rō ꝑt̄ ſumi ex fine quē intēdit q̄libz virt⁹. q̄libz enī virt⁹ opaf̄ ꝓpter bonū vtutis. vñ ſi bonū vtut⁹ quēadmodū vtuoſū decet intendit. nullo mō ab ipſo intētionez deflectit. vñ ꝑhs dic̄ in. iiij. ethi. q̄ ꝓdigus q̄ expēdit nō curās bonū facile in quātūcūq̄ malū declinat. ¶ Ad ꝑmū ergo dicēdū q̄ q̄ aliqs exerceat in actu alicui⁹ vtut⁹ ſi ſil̄ exerceat ī actu alicui⁹ vicii nūq̄ acq̄rat aliquā vtutē: q̄ nō acq̄rit ꝓudētiā. Uñ oportz ad h̄ q̄ vna virt⁹ habeaf̄ q̄ bñ ſe hēat q̄s ꝺ oīa q̄ ī vſū vite veniūt ꝛ ſic iſtis vtutib⁹ ſil̄ cū ꝓudētia acq̄ſitis ex h̄ catſabunt̄ alie vtutes q̄ ſūt circa ea q̄ nō: ita frequēter in vſū vite veniūt ex h̄ ipſo q̄ rō aſſuefacta eſt inferioꝛib⁹ viribꝰ ꝑeſſe ꝛ inferiores et⁹ nutū ſeq̄ in quo ꝟſiſtit tota rō moral' vtutis. ¶ Ad ſe cūdū dicēdū q̄ ex eodem ꝓncipio ꝓcedit ꝓudēs circa oēs materias vtutū. ſ. ex intētiōe boni rōnis. Uñ nō ꝑt̄ eſſe q̄ ꝓudētia acq̄raf̄ ſm vnā ꝑtē māe moral' vtut⁹ ꝛ nō ſm aliā ſic̄ ꝛtingit in artib⁹ q̄tū ad illas materias circa q̄s eodē mō operāf̄: ſic̄ carpēt⁹ de nuce ꝛ de quercu. ſil'r facit arcā. Et ꝑ h̄ etiā ꝑz ſolutio ad tertiū: q̄ ſcie alie addūt ꝓncipia ſpālia ad ꝓncipia cōia ſapie. ꝛ iō vna illarū ꝑt̄ ſciri altera ignorata: ſed morales vtutes nō addūt alia ꝓncipia ſup ꝓncipia ꝓudētie: ĩmo ꝓncipia ꝓudētie ſūt ſm vtutes morales. que quidē ꝓncipia ſūt fines moraliū vtutū ſm ꝓbm in. iiij. ethi. ¶ Ad q̄rtū dicēdū q̄ q̄ moderate ſe hz circa mediocres honores nō hz ſp actū magnanimitat⁹: q̄ ei⁹ mā nō ſibi cōpetit: habet tū habitū quo etiā circa illas optime ſe h̄ret ſi mā illa ſibi cōpeteret. Et ſil'r eſt de liberali ꝛ magnifico. nō enī eſt incōueniēs q̄ alicui habēti vnā virtutē. deſit exercitium alteri⁹ virtutis: q̄ nō hz materiā. ¶ Ad q̄ntū dicendū q̄ rō illa ꝓcedit de virtutib⁹ nālib⁹ vt ex dictis ꝑz ¶ Ad ſertū dicēdū q̄ negaf̄ eſſe diuina ſentētia: q̄ nō eſt ex ſacra ſcriptura ꝓlata vt ei neceſſe ſit conſentire.

Ad ſecūdū ſic ꝓcedit. videt̄ q̄ vtutes gratuite nō ſint cōnexe. Beda enī dic̄ q̄ ſci magis humiliāt̄ de virtutib⁹ q̄s nō h̄nt q̄ de vtutib⁹ q̄s h̄nt gloriēt̄: ergo h̄nt aliq̄s vtutes ꝛ aliq̄s nō h̄nt ¶ ꝑ Cōſtat q̄ multi habēt fidē qui nō habēt charitatē. vtraq̄ aūt eſt virt⁹ gratuita: ergo ꝛc̄. ¶ ꝑ xps habuit oēs vtutes alias: cui tū defuit fides ꝛ ſpes: g̃ vna virt⁹ ꝑt̄ haberi ſine alia. ¶ ꝑ perſeuerātia ē q̄dā virt⁹: ſz multi habēt vtutes aliq̄s in q̄b⁹ nō ꝓſeuerāt: g̃ vna virt⁹ ꝑt̄ haberi ſine alia. ¶ ꝑ cōiūgati ꝛ inocētes ꝑt̄ habere caſtitatē. Hz cōiūgati nō habēt vginitatē. innocentes aūt nō habēt penitentiā: ergo non eſt neceſſariū q̄ hz vnā habeat oēs. ¶ ꝑ Nihil eſt laudabile niſi act⁹ vtutis: nec̄ vituperabile niſi viciū. Hz in ſacra ſcriptura quidā laudant̄ de vno ꝛ vituperāt̄ de alio: vt ꝓz Apoc̄. ij. ergo ꝑt̄ haberi vna virt⁹ ſine alia cui⁹ oppoſitū viciū habet̄. ¶ Hz cōtra ſup illud. Feci iudiciū ꝛ iuſticiā glo. apte totū. vt qui hz vnā oēs habeat vtutes ꝛ q̄ vna caret oībus careat. Idē ꝑt̄ haberi ex glo. Ieronymi ſuper illud Iſa. xvj. venter meꝰ ad moab q̄ſi cythara ſonabit vbi dicit glo. Cythara ſonū cōpoſitū nō emittit ſi vna cozda rupta fuerit: ſic ſpūs vel vēter ꝓphete ſi vna virt⁹ defuerit. ¶ ꝑ Qui hz charitatē oportz q̄ hēat alias vtutes. ſil'r q̄ hz alias vtutes oportz q̄ charitatez habeat q̄ eſt forma virtutū: ergo q̄ hz vnā virtutē oēs habz. ¶ Ad ꝑ° dicēdū q̄ vtutes gratuite q̄tū ad id qō eſſentialiter ſic hz ad vtutē cōnexionē hñt. quātū aūt ad id qō accidit virtuti inq̄tū eſt virt⁹ q̄uis forte nō accidat ei inq̄tū eſt talis

virt⁹ nō oportz cōnexionē esse. Nō aūt cōnexiōis ex tribus sumi pōt. Primo ex charitate q̄ est forma vtutū cū qua oēs vtutes sil' infūdūt. Scōo ex gr̄a q̄ est q̄si totum potētiale ad vtutes ex q̄ quodāmō fluūt vtutes sic ex essentia aīe potētie Usi sicut oēs potētie sūt sil' inq̄ntū cōnectūt in vna essentia: ita oēs vtutes gratuite sūt sil' inq̄ntū cōnectūt in gr̄a. Tertio ex ipsa iusticia gnāli q̄ iustificat impi⁹ q̄ nihil impfectū relinq̄t: q̄ impiū ē a deo dimidiā spare salutē vt sctī dicūt. vñ cū q̄s iustificat oēs vtutes ei sil' infūdūt ¶ Ad pmū g̈ dicēdū q̄ vbū Bede intelligēdū ē de vtutib⁹ q̄tū ad vsus z nō q̄tū ad habit⁹. Diuersi.n. sctī diuersimode excedunt se inuicē in vsib⁹ diuersarū vtutū sm q̄ de quolibz ꝓfessore dictū ē Nō est inuēt⁹ filis illi q̄ ꝛseruaret legē excelsi ¶ Ad secūdū dicendū q̄ sic vtutes morales nō bñt pfectā rōnē vtut nisi sint directe p prudētiā: ita nec vtutes gratuite nisi sint formate per charitatē. Usi supza dis.xxiij. dictū ē q̄ fides informis nō ē virt⁹ ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ in xp̄o fuit de fide q̄dā pfectio nis est.l.visio. hoc enī p se ad vtutē ptinet. nō aūt fuit in xp̄o impfectio. que q̄dē accidit vtuti ex̄uis p se conueniat fidei. ¶ Ad q̄rtū dicēdū q̄ pseuerātia vno mō est spālis virt⁹ sm q̄ dic̄ ꝓpositū pſistendi vt nō recedat q̄s a rōne recta ꝓpter tristitias vt dr̄. vij. ethi. z sic ē sil' de necessitate cū alijs vtutibus. Alio mō ē q̄dā accidēs vtutib⁹ sm q̄ dic̄ cōtinuatiōnē vtutū vsq̄ in finē: z sic nō ē necessario sil' cū alijs vtutib⁹. ¶ Ad q̄ntū dicēdū q̄ vginitas nō dicit vtutē: sz q̄dā accidēs vtuti. vñ pōt sine pctō amitti. Penitētia aūt si sit spālis virt⁹ pōt eē in innocētib⁹ sub cōditiōe vt.l. si peccarēt peniterēt: sic plⁱs dicit de verecūdia in.iiij.ethⁱ. ¶ Ad sextū dicēdū q̄ nō solū laudat act⁹ q̄ est a vtute: sz actus q̄ est ad vtutē quo fiūt bona: sz nō bñ. fil'r nō solū sp vitupat pctū mortale q̄ expellit virtutē: sz etiā veniale quod est simul cū virtute.

Ad tertiū sic ꝓcedit. videt q̄ dona nō sint cōnexa. j. Chozin. xij. alij. dat sm⁹ sapiē p spm̄. alij sm⁹ scie sm eūdē spm̄: sz sapia z scia sūt donū: g̈ alij dat vnū ralit⁹ q̄ minoz ē sapia si intellectu careat: g̈ sapia sine itellectu bri pōt. ¶ Aug⁹ dicit de sm̄one dñi i mōte q̄ ab vno donō paulatim fit ꝓcessus ad aliud. hoc aūt nō esset si necesse foret ea sil' eē: ergo dona nō sūt cōnexa. ¶ Plus distat a cōi statu vtutū pfectio trāscēdēs gen⁹ vtutis q̄ pfectio manēs in genere vtutū: sz q̄ hz vtutes non oportz q̄ habeat eas in pfecto statu vtutū. q̄ q̄dē pfectio in genere vtutis manet: ergo multo min⁹ oportz q̄ habeat pfectionē donoz q̄ gen⁹ vtutis trāscēdit: z ita dona nō cōnectūt sibi in gr̄a charitate vl' iustificatiōe: nec ē aliud dare in quo sibi cōnectāt: g̈ non sūt cōnexa ¶ Donoz q̄dā pficiūt in vita actiua. q̄dā in cōtēplatiua: sz multi sūt pfecti in vita actiua q̄ gradū vite cōtēplatiue nōdū attingūt. Ergo dona nō habēt oīa sil'. ¶ Sed otra. Quicq̄d ē de necessitate salutis oportz eē sil' cū gr̄a. Sz dona sūt de necessitate salut⁹ q̄ pz per glo. Mat̄h. vj. q̄ dic̄ q̄ in donis ē vt operemur mādata in q̄b⁹ ē vt ad btitudinē veniam⁹. Ergo videt q̄ dona sint cōnexa in gr̄a sic z vtutes ¶ Sapia donū ex charitate causat vt ex dict⁹ pz: g̈ q̄cūq̄ hz charitatē hz sapiētiā: sz sapia ponit in vltimo gradu. Ergo q̄cūq̄ hz eā. hz oīa alia dona: z sic oīa dona sūt cōnexa in charitate. ¶ Iusticia gnālis defect⁹ q̄ pctū implicāt tollit. Sz otra tales defect⁹ dona dāt: sic cōsiliū otra ꝓcipitatiōnē vt dic̄ Greg. z timoz cōtra supbie tumoꝛez: ergo sil' cū iustificat aīa oīa dona infūdūt. ¶ Rº dicēdū q̄ sic dictuz est donū in b trāscēdit vtutē q̄ supra modū būanū opat. q̄ q̄dē mod⁹ ex mēsura altioꝛi q̄ sit būana mēsura causat. huic autē mēsure q̄ de⁹ ē mēs būane p charitatē inmittit. Et iō modū istū bñt ex ipa charitate q̄tū ad esse absolutū q̄ eē dicimus sm q̄ pficiūt in bis q̄ sūt necessaria ad salutē. Sz q̄tū ad pfectū eē sm q̄ dona ad altioza se extēdūt: q̄ q̄dē ē per grām grat⁹ datū nō oportz q̄ sint cōnexa ¶ Ad pmū g̈ dicēdū q̄ ibi non ponit simpl'r donū sapiē z scie: sz sm⁹ sapiē z scie. z hoc q̄dē ad pfectionē donoz ptinet vt.l. hō: ita sapia z scia abūdet vt nō solū sibi sufficiat: sz p sm̄onē in alios redūdet. vñ ponit inter grās grat⁹ datas. ¶ Ad scōm dicēdū q̄ dictū Greg. facit ad ostēdēdū cōnexionē donoz. vult enī oñdere q̄ pfectio vni⁹ doni nō ē sine alio. vñ sapia q̄ sine intellectu ē. z hebes ē z rōnē doni hz. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ gradus ille sine ꝓcessus attēdit q̄tū ad vsus donoz: sic etiā dr̄ q̄ fides ꝓcedit z gignit alias vtutes: cū q̄b⁹ tñ sil' q̄ cq̄ infūdit. ¶ Ad q̄rtū dicendū q̄ pfectio vtutū sm intēsionē nō est de necessitate salutis sic pfectio q̄ est ex dotis vt in oīb⁹ sctī deū ꝓ regula habeat ¶ Ad q̄ntū dicēdū q̄ q̄uis ad pfectū statū cōtēplatiōis nō pueniat oīs q̄ in vita actiua est: tñ oīs xp̄ian⁹ qui in statu salutis ē oportz q̄ aliq̄d de cōtēplatiōe participet: cū ꝓceptū sit oīb⁹ vocate z videte quoniam ego sum de⁹. ad quod etiā est tertiū ꝓceptū legis.

Ad q̄rtū sic ꝓcedit. videt q̄ vtutes nō sint equales. ꝑma Chozin. xiij. dr̄ q̄ charitas ē maioꝛ fide z spe: sz q̄libet hax est virt⁹: ergo vna virt⁹ ē minoꝛ q̄ alia ¶ Equalitas vtutis obiecto mēsurat: sz vna virt⁹ ad plura se extēdit obiecta q̄ alia: ergo vna virt⁹ est maioꝛ q̄ alia. ¶ Habit⁹ est ad actū habilitare: sz hō q̄cq̄ est magis habilis ad act⁹ vni⁹ vtutis q̄ ad actū alteri⁹: ergo hz vnā vtutē magis intēsam q̄ aliā. ¶ Supra dis.xxv. dictū ē q̄ fides spes z charitas z opatio adequāt: sz nō oēs opatiōes virtutū sūt eq̄les: ergo nec oēs vtutes. ¶ De quolibz scō legit nō est inuēt⁹ filis illi q̄ cōseruaret legē excelsi. Hoc aūt non pōt esse nisi q̄ vn⁹ excedit aliuz sm vnā z ali⁹ sm aliā: ergo in vno boīe vtutes nō sunt eq̄les: alias q̄ excederet in vna excederet in oīb⁹. ¶ Sz cōtra est q̄ dr̄ Apoc. xxj. Latera ciuitatis sūt equalia in quo significat sm glo. q̄ vtutes gratuite sunt eq̄les. ¶ Per idē per q̄ habit⁹ causant augēt sm ph̄m in.ij.ethi. sz oēs habit⁹ vtutū sil' infundunt cū gr̄a: ergo sil' augent cū augmento gr̄e: sz q̄cūq̄ sil' intendūt z remittūt sūt eq̄lia: ergo oēs vtutes sunt eq̄les. ¶ Sm quantitatez vtutis est quātitas meriti: z p cōsequēs quātitas p̄mij. Si g̈ vna virt⁹ eēt altera maioꝛ: eidē deberet⁹ maius et min⁹ p̄miū q̄z alteri in quo esset z ecōuerso q̄ est impossibile: cū nō sit nisi vnū ꝓmiū. ¶ Rº dicendū q̄ est eq̄litas sm quātitatē absolutā z equalitas sm quātitatē cōparatā que dr̄ ꝓportiōis eq̄litas: sic pz in digitis man⁹ qui nō sunt equales sm quātitatē absolutā cū vn⁹ alteri suppositⁿ excedit ipsuz: sūt tñ equales sm ꝓportiōes: q̄ sic quātitas vni⁹ digiti sufficit ad suū officiū: ita z quātitas alteri⁹ digiti. vñ z digiti ꝓportionaliter augēt. Quātitas ergo absoluta virtutis pōt attendi quātū ad tria. ꝑmo quātū ad dignitatē. secūdo quātū ad obiecta ad q̄ se extēdit. tertio quātū ad intēsionē que cognoscit in efficacia z mō agendi. Et bis tribus modis cōtingit q̄ vna virt⁹ excedat ab alia absolute loquēdo: q̄ vna est dignioꝛ alia sicut charitas fide z prudētia tēperātia. Itē vna est pluriū obiectoꝛ q̄z alia sic prudentia q̄z tēperātia. Itē vna sm speciē suā reḡit maioꝛē intēsionē q̄z alia: q̄ quāto z difficiliⁿ obiectū. tanto oportz magis cōtra tendere z intēsius in ipsuz moueri. Sz sm quantitatē cōparatā sunt eq̄les: q̄ ꝓportionaliter in bis tribus se habēt respectu suoꝛ obiectoꝛ. z ideo ꝓportionaliter crescūt. ¶ Ad pmū ergo z secūdū pz solutio ex dictis. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ hoc q̄dō hō. est magis habilis ad actū vni⁹ vtutis q̄z ad actū alteri⁹ nō est ex diuersitate habituū. sz: sz ex diuersa dispositiōe nāli aut etiā ex exercitio. ¶ Ad q̄rtū dicendū q̄ p opationē accipit ibi exterioꝛ act⁹ q̄ p morales vtutes cōpletur q̄s oportz theologic⁹ ꝓportionabiliter eq̄ri vt dcm̄ ē. Uel aliē dicēdū q̄ itelligit de opatiōib⁹ q̄ essentialiē ꝛsequūt ad vtutes sic sūt act⁹ interioꝛes quos etiā oportz eq̄liter sm ꝓportionē eē. nō aūt sm act⁹ exterioꝛes q̄ pūt eē vl' expeditioꝛes vl' ipeditioꝛes ꝓpt̄ aliq̄ accidētia ¶ Ad q̄ntū dicēdū q̄ b dr̄ q̄tū ad exercitiū vtutū z vsuz z nō quantū ad habitū.

Ad q̄ntū sic ꝓcedit. videt q̄ vicia sūt cōnexa Jacob. ij. Qui offendit in vno factus est omniū re⁹: sed nō efficit⁹ oīuz reus mandatoꝛū: nisi p pctā: g̈ qui facit

vnū pctm̄ habet oia pctā. ¶ Pctm̄ nihil videt esse in aīa nisi ꝓuatio vtutis: ſz p vnū pctm̄ mortale ꝓuant oēs vtutes. Qui ergo hz vnū pctm̄ hz oia ¶ Sicut vtutes ꝓcedūt ex bono amore dei: ita pctā oia ꝓcedūt ex inordinato amore sui ſm augu. Sz vtutes hūt cōnexionez ꝓpter hoc q cōueniūt in charitate. Ergo etiā pctā habebūt cōnexionē ꝓpter inordinatū amorē ex quo ꝓcedūt. ¶ Vtus z viciū sūt opposita imediate ad min⁹ ſm theologos: ſz nulla virt⁹ ineſt habenti aliqō pctm̄: ergo insūt oia vicia opposita singulis vtutib⁹: z sic idē qō pri⁹. ¶ Pronior est bō ad pctm̄ ad min⁹ i statu nāe corrupte q̄ ad vtutē. virt⁹. n. est circa difficile: ſz q̄ habz vnā virtutē hz oēs. Ergo multo fortiꝰ q̄ hz vnū viciū hz oia. ¶ Sz cōtra. Pctm̄ cōtingit infinitis modis ſm Dio. z pb̄m ſz impossibile est infinita ineſſe eidē: ergo pūt oia pctā connexa eē. ¶ Pb̄s dic in. iiij. ethi. q malū si sit integrū ipossibile fieret z seipsuz corrūpet: ſz si ineſſent oia pctā vni eēt malicia mortalis integra: g̃ hoc nō pōt stare ¶ Sēria impossibile ē ineſſe eidē: ſz sēriū est vnū viciū: alij sic̄ ꝑdigalitas illiberalitati: g̃ impossibile est eē pctā cōnexa ¶ Rō dicendū q in pctō duo sūt. s. auersio z cōuersio: ex pte auersiōis pctā connexionē hūt iq̄tū auertūt a bono incōmutabili Sz ex pte uersiōis nullo mō cōnexionē hr̄e pūt sicut habent vtutes. Uirtutes enī hūt eē ordinatū: qz in ipsa potētiaz ordinatione ꝓsistit rō vtutis: ſz pctā ꝓter intētionē z p accidēs fiūt. et ideo nō reducūt ad rectū ordinē: nec in aliquo vno cōnecti pūt. ¶ Et ꝓterea pctā ex opib⁹ sūt z cōtingunt oifariā: nec sūt ab aliquo ꝓncipio infūdēte sic̄ vtutes. ¶ Ad ꝓmū g̃ dicendū q hoc intelligit q̄tū ad amissionē sūmi boni a quo oē pctm̄ auertit quo amisso q̄cq̄d vtutis debebat deperit z oia vtutū merita mortificāt ¶ Ad secūdū dicēdū q pctm̄ q̄nq̄ noīat actū. q̄nq̄ aūt noīat maculā q̄ est ꝓuatio gr̄e z vtutis per cōpationē ad actū ꝓcedētē: q̄nq̄ etiā noīat reatū q̄ē obligatio ad penā ꝓpter act⁹ inordinate cōmissos. z io ſm diuersos act⁹ diuerse macule sūt z diuerse reat⁹: q̄tuis sit eadē virt⁹ vel gr̄a q̄ ꝓuat ¶ Ad tertiū dicēdū q a charitate ꝓcedūt vtutes ſm ordinē rectū. z io cōsonātiā z cōnexionē hūt ſz ex amore inordinato sequūt vicia ex ordinē. z io cōgruitatē ad inuicē hūt z multifariā diuidūt ¶ Ad q̄rtū dicēdū q immediata oppositio ſm theologos vtutis z vicij ītelligit q̄tū ad act⁹ z nō q̄tū ad habit⁹. Aliqs enī per vnū actū pctī mortalis ꝑdit oīs habit⁹ vtutū: nō tñ p illū actuz aggenerat in ipso aliqs habit⁹. vñ tūc caret vtroq habitu. nō ē aūt conueniēs vt in illo q̄ hz actū luxurie z caret per hoc habitu mansuetudinis ītueniat act⁹ ei⁹ nō q̄dē ab ipsa ꝓcedēs: ſz ei silis sic̄ act⁹ vtutū dicūt q̄ sūt ad vtutē. ¶ Ad q̄ntū dicendū q ex hoc ipso q hō ꝓnior ē ad peccādū nō req̄rūt tot ad vnū peccatū sic̄ ad vnū vtutē. z io nō est necessariū vt q̄ hz vnū pctm̄ habeat oia: sicut qui habet vnā virtutē habeat oēs. Utrum autē omnia peccata sint paria quere in. ij. lib. dis. xxxvii.

Ad sextū sic ꝓcedit. videt q mod⁹ charitat⁹ sit in ꝓcepto. Sicut enī vtutes cōnectūt sibi inuicē in charitate: ita z oia mādata ad charitatē reducūt: ſz virtutes io cōnectūt sibi i charitate: qz p charitatē formāt: g̃ et ꝓcepta ad charitatē reducūt: qz mod⁹ charitat⁹ sub ꝓcepto cadit. ¶ Ꝺcut. vj. dr̄ Diliges dñm d. t. ꝛc. ostat q ibi ꝓcipit act⁹ charitat⁹: ſz ex actu charitat⁹ modificāt opa q̄ sūt in ꝓcepto: ergo ꝑdict⁹ mod⁹ ē in ꝓcepto. ¶ Mat⁹. xviij. dr̄ Si vis ad vitā ingredi serua mādata: ſz null⁹ pōt ad vitam ingredi sine charitate: g̃ mod⁹ charitat⁹ est in ꝓcepto. ¶ Sic̄ deformationi opponit formatio: ita ꝓhibitiōi opponit ꝓceptū: ſz deformatio opez cadit sub ꝓhibitiōe: g̃ formatio q̄ fit p modū charitat⁹ cadit sub ꝓcepto. ¶ Per charitatem act⁹ ꝓceptoz ordināt in finē debitū: ſz hoc cadit sub ꝓcepto vt pz per Aplm. i. Cho. xiij. Oia in gloriā dei facite: g̃ z modus charitat⁹. ¶ Sz ꝛ. Nihil cadit sub ꝓcepto nisi qō ē in ptāte nr̄a. vñ Jeron⁹. anathematizat eos q̄ dicūt deū aliqd ipossibile hoī ꝓcepisse: ſz hr̄e charitatē nō est in ptāte nr̄a: g̃ modus charitat⁹ nō cadit sub ꝓcepto. ¶ Q̄cūq omittit hoc qō est de substātia ꝓcepti peccat: ſz aliqs diligēs deū dilectiōe nāli vel opa pietat⁹ faciēs charitate carēs hoc ipso nō peccat: ergo mod⁹ nō cadit sub ꝓcepto. ¶ Pb̄ hō in statu innocētie etiā si grām nō habuit. habebat vñ poterat stare qō nō eēt si mod⁹ eēt sub ꝓcepto: qz caderet z si finē mō ꝓcepta seruaret g̃ mod⁹ nō ē in ꝓcepto. ¶ Rō dicēdū q circa hoc sūt quatuoz opiniōes. ꝑma opinio est q mod⁹ cadit sub ꝓcepto: qz trī illud ꝓceptū ē affirmatiuū nō obliget ad sp: q̄tuis obliget sp: z sic hō nō tenet ex charitate implere mādata nisi ꝑ tpe illo quo charitatē hz: z sic nō obligat ad ipossibile. Sz hoc dictuz nō videt sufficiēs: qz si mod⁹ ē de substātia ꝓcepti sit currat obligatio ad actū z ad modū. cōtingit aūt q erit tēp⁹ bonoꝝ rādi parētes q̄ etiā charitatē nō hūt. vñ videt q tūc teneat ex charitate iplere Et io alij dicūt q eq̄liter currit obligatio ꝓcepti z mōi vt. s. q̄cūq tenet hō iplere ꝓceptū tenet implere illud ex charitate Nec ꝓpter hoc de⁹ aliqd ipossibile ꝓcipit qz q̄tuis hō ꝑ se charitatē hr̄e nō possit: trī pōt facere aliqd vñ ipsaz a deo accipiet: qz ſm pb̄m in. iij. ethi. q̄ p amicos facim⁹ aliquo mō possibilia sunt. Sz hoc nō pōt stare: qz aliqs i pctō mortali existēs in quolibet actu de genere bonoꝝ quo ꝓceptū ipleret quo ad substātiā opis: peccaret pctō omissionis incq̄tū omitteret modū qō falsuz ē Et io alij dicūt q modus nullo mō cadit sub ꝓcepto z q hō sine charitate ꝓceptū legis iplet. Sz hoc videt vicinuz. Pelagiane hereſi q̄ ponebat oia ꝓcepta sine gr̄a posse iplere. Ideo alij mediā viā tenēt. dicūt q mod⁹ quodāmō in ꝓcepto cadit z quodāmō nō. Dicūt enī ad mādata teneri dupl'r. Uno mō ita q nisi impleamus hoc ad qō tenemur sum⁹ omissiōis vt trāsgressiōis rei z ſm hoc tenemur solū ad substātiā mādati nō ad modū. Alio mō ita q si nō implem⁹ id ad qō tenemur nō ꝓcipim⁹ mandati fructū: z sic tenemur ad substātiaz opis z ad modū sine quo q̄tūcūq hō substātiā opis exeq̄t ad vitā nō ꝓuenit. z hoc opinio videt rōnabilioz. Cōstat. n. q ꝓceptū pōt dupl'r cōsiderari. Uno mō incq̄tū iponit ſm necessitatē q̄ndā ipleti: z sic nihil oz imponi alicui nisi q statim ē in ipo vt ipleat q si nō iplet punit: qz sic lex hz vim coactiuā ſm pb̄m in. x. ethi. Alio mō q̄tū ad intētionē legislatoris q̄ p legē ꝓcepta intēdit ad vtutē ꝓducere vt dr̄ in. ij. ethi. z sic q̄tū ad intētionē legislatoris mod⁹ vtutis cadit sub ꝓcepto nō q̄tū ad obligationē legis. ¶ Ad primū ergo dicēdū q ꝓcepta quodāmō cōnectūt i charitate sic in fine: qz p ipsaz fructū mādati obtuati q̄s ꝓcipit. ¶ Ad secūdū dicendū q illo ꝓcepto ꝓcipit act⁹ charitat⁹ nō q̄ sit a charitate: ſz q̄ ē silis actui charitatis sic̄ ē act⁹ nāl⁹ dilectiōis. Uel si ꝓcipit act⁹ charitat⁹ ꝓceptū illud magis ē ad oīdēdū quo tēdere debeam⁹: q̄ ad obligādū. sic̄ supra dis. xxvi. dictū ē. ¶ Ad tertiū dicēdū q rō illa ꝓcedit q̄tū ad intētionē legislatoris: magis q̄ q̄tū ad obligationē legis. ¶ Ad q̄rtū dicendū q facere actū formē z abstinere ab ipo ē in ptāte nr̄a. nō aūt facere actū formatū: z io nō ē silis rō. ¶ Ad q̄ntū dicēdū q mod⁹ charitatis plus ipoꝛtat q̄tū relationē opis in finē debitū. importat enī q act⁹ ex habitu charitat⁹ ꝓcedat: q̄ multi carētes act⁹ suos i deū referūt. Ubi charitas ē q̄dē qō possit deesse. Ergo oēs alie vtutes supfluūt. Et dicēdū q hoc dr̄ ꝓpter necessariā connexionē aliarū vtutū. quaz ipsa quodāmō ē cā. Sequit vt ei⁹ fortitudo minus sit ꝓudens Hoc dr̄ ſm q ab vna vtute aliquid in aliā redūdat vt dictum ē. Quia nō iustificatiōis gratia ꝛc. De hoc dicēdū in ꝑma dis. xiiij. libri. Sic̄ in sermone dñi. vij. vtutes ꝛc. Loq̄t de btitudinib⁹ q̄ vtutes dicunt⁹ inquātū sūt act⁹ vtutū. Quia p charitatē implēt ꝛc. Uidet q dicat duo cōtraria. s. q charitas sit ꝓncipiū z finis mādatorū. Et dicēdū q hoc nō ē incōueniens: qz sicut in nālib⁹ forma z finis incidūt in idē: ita z in mozalib⁹. Habit⁹ enī q est ꝓncipiū act⁹ vt imperās actū ē etiā quodāmō finis incq̄tus ad finē ꝓpriū vtit⁹ actu impato. Totā magnitudinē z amplitudinē ꝛc. ſm hoc videt q ꝓlixitas sacre scripture sit superflua. Et dicendū q cōtinent oia dicta eloquia in ꝓcepto charitatis sicut in radice: ſz oportuit per ramos distingui.

DISTINCTIO .XXXVII.

De decē p̄cept̄ quō p̄tineant in duob⁹ mādatis.

Sed iā distributio decalogi q̄ i duob⁹ mādatis p̄tinet̄ cōsideranda ē. Dz eni decalog⁹. x. p̄cepta q̄ sūt decordū psalteriū q̄ sic sunt distributa ut tria q̄ sūt i p̄ma tabula p̄tinēt ad deū. s. ad cognitōez ꝛ dilectiōez trinitat̄. vij. q̄ sūt i scōa tabula ad dilectiōez p̄rimi.

De primo p̄cepto.

Primū i p̄ma tabula ē Nō hēbis deos alienos: nō facias tibi sculptile: neq; oēz silitudinē ꝛc. hec Orig. dicit duo eē mādata: sz aug. vnū Nociꝰm eni qđ dixerat Nō hēbis deos alienos p⁹fecti⁹ explicat cū phibet coli figmēta. s. idolū vl silitudinē alic⁹ rei. q̄ duo Orig. ita dic̄ distare ut idolū sit qđ nihil hz sile sui: silitudo vo q̄ hz spēz alic⁹ rei vbi gr̄a Si q̄s i auro ul ligno ul alia re faciat serpētis spēz: ul auis: ul alicui⁹ rei: ꝛ statuat adorādū: nō idolū sz silitudinē facit. Qui vo facit spēm quā nō videt oculꝰ sed animꝰ sibi fingit: ut si q̄s hūanis mēbris caput canis ul arietis formet: uel i vno bitu hois duas facies: nō silitudinē sz idolū facit: q; facit qđ nō hz aliqđ sile sui. Jō dicit apl̄s q; idolū nihil ē in mūdo. Nō eni aliq̄ ex reb⁹ p̄stātib⁹ assumit spēs: sz qđ mēs ociosa ꝛ curiosa repit. Silitudo vo ē dū aliqđ ex his q̄ sūt ul in celo ul in ṫra ul in aq̄s format. Aug. vo ita exponit illud Idolū nihil ē i mūdo. i. inē creaturas mūdi nō ē forma idoli. Materiā eni formauit deꝰ: sz stultitia hoiuz formā dedit. Que/cūq; fcā sūt naturaliṫ fcā sūt p verbū. sz forma hois in idolo nō ē fcā p verbū: sicut pctm̄ nō est factū p verbū: sz est nihil. ꝛ nihil fiūt hoies cū peccāt. Dz ārit quō hic dicat forma idoli nō eē fcā p verbū cū alibi legat Ois forma: ois ppago: ois pcordia ptiū fcā ē p verbū. Hoc át a diuersis varie soluit. Quidā eni dicūt oēm formā ꝛ q̄qđ ē a deo eē inq̄ntū est. ꝛ forma idoli inq̄ntū ē: ul inq̄ntū ē forma a deo eē. sz nō inq̄ntū ē idoli. i. posita ad adorādū. In hoc. n. nō ē creatura: sz puersio nature. Sicut illud qđ pctm̄ ē inq̄ntū pctm̄ est nihil ē. ꝛ hoies cū peccāt nihil fiūt: q; ab illo q̄ vē ē sepant. vñ Jero. Qđ ex deo nō ē q̄ solꝰ vē ē: nō eē dr̄ Jō q; pctm̄ qđ nos avero eē abducit nil eē ul nō eē dr̄. Alij vo dicūt oēz formā. s. que naturaliṫ ē: ꝛ oē qđ naturaliṫ ē eē a deo. sz forma idoli nō ē naturaliṫ: q; nature iustitie nō seruit. Jd eni naturaliṫ eē dr̄ qđ simplici nature iustitie que deꝰ ē militat nō resultat: ꝛ naturā creatā non vitiat.

De secundo p̄cepto

Secundū p̄ceptū est Nō assumes nomē dei tui in vanū. qđ est dicere fm lr̄az Nō iurabis p nihilo nomē dei. Allegorice vo p̄cipit ut nō putes creaturā eē x̄pm dei filiū: q; ois creatura vanitati subiecta ē: sz eq̄lē p̄zi. De tertio p̄cepto.

Tertiū vero ē Memēto ut diez sabbati sanctifices. Ubi fm lr̄az p̄cipit sabbati obseruātia. Allegorice vero ut requiē hic a vitijs: ꝛ in futuro in dei cōtēplatiōe expectes ex spūsc̄ō. i. ex charitate ꝛ dono dei: nō q; spūssact⁹ sine p̄re ꝛ filio hoc opet. Accepit vtiq; ecclia donū hoc ut in spū scō fiat remissio pctōꝝ. quā remissionē cuz trinitas faciat: p̄prie tū ad spm̄ scm̄ dr̄ ptinere: q; ipse ē spūs adoptiōis filioꝝ. Ipse ē p̄is ꝛ filij amor ꝛ cōnexio ul cōitas. Jōq; iustificatio nr̄a ꝛ req̄es ei attribuit sepi⁹. Nec sūt tria mādata p̄me tabule ad deū ptinētia. Et p̄mū q̄dē qđ est de vno deo colēdo ptinet ad p̄ez in q̄ est vnitas ul auctoritas. Secūdū ad filiū in quo est equalitas. Tertiū ad spm̄ scm̄ in q̄ est vtriusq; cōitas. De mādat̄ scōe tabule.

In scōa vo tabula septē erāt mādata ad dilectōez p̄rimi ptinētia. q̄rū primū ad p̄ez carnalē refert: sicut p̄mū p̄me tabule ad p̄ez celestē. qđ est Honora p̄ez tuū ꝛ matrē tuā ut sis lōgeuus sup terrā. s. viuentiū. Parētes vero sic sunt honorādi ut eis debita reuerentia exhibeat: ꝛ necessaria ministrentur.

Secūdū ē Nō occides. vbi fm lr̄az act⁹ homicidij phibet: fm spūz vero ēt volūtas occidēdi. vñ huic mādato fm lr̄am fit supadditio in euāgelio: q; lr̄a euāgelij exp̄mit qđ leḡ lr̄a nō exp/mebat. Euāgelij lr̄a exp̄mit intelligentiā spūalē. i. quā spūales hūt: ꝛ fm quā spūaliṫ viuit. Lr̄a legis sensum carnalē. i. quā carnales hūt: ꝛ fm quā carnaliṫ viuit: cui facta est supadditio.

Tertiū ē Nō mechaber̄. i. ne cuilibz miscearis excepto federe mr̄imonij. A pte eni totū itelligit. Noie igit̄ mechie ois p̄cubit⁹ illicit⁹ illozūq; mēbroꝝ nō legittim⁹ vsus phibit⁹ dz itelligi.

Quartū ē Nō furtū facies. vbi sacrilegiū ꝛ rapina ois phibet. Nō. n. rapinā p̄mīsit q̄ furtū phibuit: sz furti noie bñ itelligi voluit oēz illicitā vsurpatiōez rei aliene. Sacrilegiū trib⁹ modis p̄mittit. qđ. s. ul sacrū de sacro: ul nō sacꝝ de sacro ul sacrū de nō sacro aufert. Sacꝝ vero dr̄ q̄cq̄d mācipatū ē cultui dīno: ut ecclia ul res ecclie. Nec etiā vsura phibet q̄ sub rapina p̄tinet. vñ iero. vsuras querē: ul fraudare: ul rapere nihil itereſt. Cōmoda frī tuo ꝛ accipe qđ dedisti: ꝛ nil supfluū queras: q; supabūdātia in vsura cōputat̄. Est eni vsura ut ait Aug. cū q̄s plꝰ exigit i iniuria ul q̄libz re q̄z accepit. itē iero. Putāt aliq̄ vsurā tm̄ eē in pecunia: sz itelligāt vsurā vocari supabūdātiā. s. q̄cq̄d est si ab eo qđ dederit plus est: ut si in hyeme demus. x. modios: ꝛ in messe. xv. recipiamus.

Si furtū fecer̄t filij isr̄l q̄ñ spoliauerūt egyptios.

Si vero querit de filijs isr̄l: q̄ dño iubēte ab egyptijs mutuauerūt vasa argētea ꝛ aurea ꝛ vestes p̄ciosas: ꝛ asportauerunt: vtrū furtū cōmiserint: Dicim⁹ eos q̄ ut parerēt deo iubēti illud fecerūt: nō fecisse furtū: nec oīmō peccasse. vñ Aug. Jsraelite nō fecerūt furtū: sz deo iubēti ministeriū p̄buerunt. Hoc eni deꝰ iussit q̄ legē dedit. sic̄ minister iudic̄ sine pctō occidit quē lex p̄cipit. sz si id spōte faciat homicida ē: etiā si eū occidat quē scit a iudice occidendū. infirmi aūt q̄ ex cupiditate egyptios deceperūt magꝭ pmissi sunt hoc facere illis q̄ talia iure passi sunt q̄z iussi. Hic opponit q; ēt boni

in illo opere peccauerunt: quia naturalem legē cui cōcordat euāgeliū ⁊ lex moral' p̄ceptiōis trālgressi sunt: que est Quod tibi non vis fieri alij ne feceris. quā veritas scripsit in corde hominū. ⁊ qz non legebat in corde iterauit i tabul': ut voce forisec⁹ admota rediret ad cor: ⁊ ibi inueniret quod extra legeret Hanc igit illi p̄uaricati vident in illo facto alijs faciētes quod nolebāt sibi fieri. Sed ibi subintelligendū est iniuste: ut non alij. s. iniuste facias qđ tibi non vis fieri. Alioquin hui⁹ p̄uaricator est iudex dū punit reum nolens aliq̄d tale sibi fieri. Ita etiā illud domini verbū: Oia q̄cūq; vultis ut faciāt vobis hoies ⁊c. de bonis accipiēdū est q̄ nobis inuicē exhibere debemus.

¶ De quinto p̄cepto.

Quintū p̄ceptū est Non loqueris contra proximū tuum falsum testimoniū. vbi crimen mendacij ⁊ periurij perhibet. Solet autē queri vtrum p̄hibitū sit omne mendaciū? Quidā dicūt illud tm̄ p̄hiberi quod obest ⁊ non prodest ei cui dicit. Tale enī non est aduersus p̄ximū: ut ideo videatur hoc addidisse scriptura. Sed de mēdacio magna q̄stio est: nec cito explicari p̄t.

¶ Postq̄ determinauit mgr̄ de vtutib⁹ ⁊ donis q̄ nos ad bñ opandū iclināt: In pte ista determinat de p̄ceptis legis q̄b⁹ ad opa virtutū ⁊ donoꝝ dirigimur. Diuidit āt i duas ptes. In p̄ma determinat de octo p̄mis mādatis q̄ aliquo mō opus respiciunt. In scūda determinat de duob⁹ mādatis vltimis que respiciūt tm̄ ocupiscētiā cordis. xl. di. ibi: Sextū p̄ceptū ⁊c. Prima in duas. In p̄ma determinat de primis octo mādatis. In secūda determinat de quibusdā q̄ vno illoꝝ mādatoꝝ itelligūt p̄hiberi q̄ spāle difficultatē bñt. xxviij. di. ibi: Sciēdū tm̄ tria eē gnā mēdacioꝝ ⁊c. Prima i duas. In p̄ma determinat de p̄ceptis p̄me tabule. In secūa de p̄cepti secūde tabule ibi: In secūda vo tabula. Prima in tres sm̄ tria mādata de q̄b⁹ determinat. Secūda incipit ibi: Secūdū p̄ceptū ē ⁊c. Tertiū ibi: Memēto vt diē sabbati ⁊c. Circa p̄mū tria facit. Primo distinguit p̄cepta. Secundo exponit p̄mū ipsoꝝ ibi: Primū i p̄ma tabula ⁊c. Tertio soluit qōnē ex p̄dictis ortā ibi: Sz q̄rit quō h̄ dicat ⁊c. ¶ In secūda vo tabula ⁊c. Dic determiat de p̄ceptis secūde tabule. Et diuidit i. v. ptes sm̄. v. mādata q̄ sat patēt i lra. Quarū q̄rta ps diuidit i duas. In p̄ma exponit q̄rtū mādatū. In secūda mouet qōnē ibi: Si vo q̄rit de filijs isrl ⁊c. Secūda icipit ibi: Dic opponit q̄ etiā boni ⁊c. Et silr q̄rta ps diuidit in expositionē p̄cepti: et qōnē: q̄ icipit ibi: Solet āt q̄ri ⁊c. ¶ Nō p̄ma.

Hic q̄rit sex. Primo de necessitate legis scripte. Secūdo de distinctōe: ordine: ⁊ assignatiōe mādatoꝝ Tertio vtrū oia mādata legis ad h̄. x. referāt. Quarto vtrū dispēsationē in aliquo casu recipiāt. Quinto de obseruatione sabbati. Sexto de vsura.

Hprimū sic p̄cedit. videt q̄ nō fuit necessariū legē scriptā tradi: maxie de his. x. p̄ceptis. Ea enī q̄ sunt nālit scripta in intellectu speculatiuo nulla scia in scripturā colligit: sz vtit eis q̄ntū idiget vnaquęq. Sz h̄. x. p̄cepta sūt nālit scripta i itellectu practico vniuscuiusq;: g̃ nō fuit necesse ea i scripturā redigē. ¶ Scriptura videt eē ītēta ad succurrēdū labilitati memorie. sz alia p̄cepta legis q̄ nō sūt ita scripta i corde hoīs fič iudicialia ⁊ ceremōialia facili⁹ potuerant tradi oblitōi: g̃ ea magis debuerūt in tabul' lapideis scribi. ¶ Ea q̄ scripto tradūt ad plebē p sapiētes pueniūt sz h̄. x. mādata ipsa plebs imediate audiuit a deo vt pz Exo. xx. g̃ nō debuerūt i scripto redigi. ¶ Legislator q̄ itēdit sibi subiectos bonos facē nō dz aliq̄d p lege ferre ex quo vitia augeāt eo p̄uidēte. sz ex h̄ q̄ ista mādata obligatoria p̄ssunt tradita p̄uaricatio creuit. j. Cor. xv. Virt⁹ pcti lex. Glo. lex p̄hibēdo auget pctī cupiditatē. g̃ nō debuerūt hmōi p̄cepta legis a deo dari q̄ oīa p̄uidet. ¶ P̄ seruitia coacta sunt min⁹ deo accepta. sz p legē fit coactio q̄dā inq̄ntū obligat. g̃ videt q̄ hmōi obligatoriā legē edē nō debuit. ¶ Sz 3. nō minoꝝ cura ē deo de reb⁹ hūanis q̄z de reb⁹ nālib⁹ q̄s ppter hoīez fecit. sz reb⁹ nālib⁹ certas leges posuit: ergo ēt reb⁹ humanis aliq̄s leges ponē debuit. ¶ P̄ in quolibz regimīe oz q̄ volūtas rectoris rectis inotescat. sz dei volūtas nobis p legis p̄cepta inotescit inq̄ntū ē signū dīne volūtatis. ergo oportuit q̄ ab ipso q̄ ordinē regit p̄cepta mūdo ederēt. ¶ P̄ i. viij etb. dic plbs q̄ rex p ipiū suū mouet eos q̄ i reg̃ suo sūt. sz deus oīa mouet: g̃ oportuit q̄ ad hoīes ei⁹ ipiū deueniret quo in deū moueret. ¶ Ad⁹ dō q̄ necariū fuit ea q̄ nāl rō dictat q̄ dicūt ad legē nāe ptinē pplo i p̄ceptū darilr i scriptū redigi pp q̄tuor rōnes. Prio qz p q̄tā consuetudinē q̄ mlti i pctō p cipitabāt iā apud mltos rō nāl i q̄ scpta erāt obtenebrata erat. Scōo qz etsi i aliq̄b⁹ vigebat rō: tñ amoꝝ boni i eis dficiebat. vñ p q̄ndā coactōez legis obligabant ad bonū iducē di erāt. Tertio vt ad opa vtut nō solū nā iclinaret sz ēt reuerētia dīni ipij. Quarto vt magꝝ memorie teneret ⁊ freq̄nti⁹ i cogitatiōe vsaret. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q̄ passiōes aie nō corrumpūt existimationē speculatiuā sicut corrumpunt existimationē practicā. ⁊ ideo magis oportuit p̄cepta, legis nature in scripti redigi q̄z p̄incipia speculatiua. ¶ Ad secūdū dō q̄ p̄cepta iudicialia ⁊ ceremonialia erāt mutabilia sm̄ diuersos stat⁹ ⁊ ditiōes hoīuꝝ. sz p̄cepta ista legis nature imobilr p mālsura erāt. i cui⁹ signū i tabul' lapideis deus ea scribi voluit. ¶ Ad tertiū dō q̄ ista p̄cepta oīb⁹ indita erāt i nāli cognitōe. ⁊ io i hui⁹ signū deus toti pplo p se ea edidit. sz p̄p̄ mltos q̄ sm̄ passiōes viuūt i q̄b⁹ iudiciū rōnis obtenebrat' voluit vt p sapiētiores i q̄b⁹ iudiciū rōnis viget in alijs cognitio hoīu p̄ceptoꝝ oseruaret. ⁊ io scribi ea voluit. ¶ Ad q̄rtū dō q̄ lex q̄ntū erat i se nullo mō nec occasio nec cā erat augēde cupiditatis. sz p̄p̄ corruptōez fomitis h̄ ōtingebat occasiōe accepta ex lege ab ipis peccātib⁹ nō data ipsi a lege. ¶ Ad q̄ntū dō q̄ boni q̄ bñt volūtatē bñfaciēdi non opant q̄si coacti a lege: sz ipsi sibi sūt lex. vñ nō p̄p̄ eos lex ē posita sz p̄p̄ trālgressōres vt dr Gal. iij. in q̄b⁹ meli⁹ ē vt coacti a malo desistāt q̄z vt mala libere exeq̄nt.

Ad secūdū sic p̄cedit. videt q̄ p̄cepta decalogi nō conueniēter assignēt. Precepta enī legis ad meritū ordināt. sz meritū i aliquo actu cōsistit. cū g̃ i p̄ceptis negatiis nō ponat aliq̄s act⁹ sz solū neget videt q̄ p̄cepta decalogi non debuerūt p negatiōez assignari. ¶ P̄ illud ex quo dat aliud intelligi oz aliquo mō ōtinē illud. sz p̄hibitio maioꝝ mali nō ōtinet p̄hibitōez minoris mali: nec p̄ceptū magis debiti ōtinet p̄ceptū min⁹ debiti. cū g̃ p̄hibitōez mechie det intelligi oīs illicit⁹ vsus mēbroꝝ vt i lra dr: cū mechia sit gen⁹ q̄z simplex fornicatio videt q̄ nō fuerit rect⁹ mod⁹ assignādi p̄ceptū p̄hibitōez mechie alia minoꝝ p̄hibē. Et silr pōt obici de bonoratiōe parētū qō ē magis debitū q̄z bñficia q̄ alijs hoīb⁹ sūt exhibēda q̄ ad h̄ p̄ceptū reducūt. ¶ P̄ oīa p̄cepta legis debēt eē lit i memoria ōtineri. g̃ cū i tertio p̄cepto fiat mētio de memoria videt q̄ eadē rōne debuerit i alijs p̄ceptis poni. ¶ P̄ p̄cepta decalogi ad legē nālē ptinēt. sz legis naturalis dictamen p rationē naturalē est: ergo nō oportet i alio p̄cepto legis aliā rōnē assignari nisi qō nāl rō dictat. ¶ P̄ oīb⁹ p̄ceptis obseruatis p̄mū debet. sz in q̄rto p̄cepto p̄mū ponit vt. s. lōgeu⁹ sit sup terrā. g̃ eadē rōne in alijs p̄ceptis poni debēt. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ nō debeāt eē decē legis p̄cepta. Sic enī dr in glo. Mat. vj. in p̄cib⁹ ē vt ipetrent' donis: i donis vt ipleāt mādata: i mādat⁹ vt bītudies ipleāmur. Sz p̄ces ⁊ ēt dona sūt ⁊ bītudines quodāmō sūt. vij. g̃ ⁊ mādata legis debāt eē tm̄. vij. ¶ P̄ Ro. xiij. Dilctio p̄rimi legē impleuit. sz ītētio legislatoris i oīb⁹ p̄cepti ē vt lex ipleat. g̃ sufficiēs fuit vnū p̄ceptū tm̄. s. de dilectōe p̄rīi ponē. ¶ P̄ Ro. vij

dic̄ glo. Bona ē lex q̄ dū ocupiscētiā phibet malū phibet. ſz p̄cepta ordināt̄ ō pcā vt pz p Aug. i li. de decē cord. g̃ ſuffe/ciſſz vnū p̄ceptū ponē i quo ocupiscētia phibet̄. ¶ Sz ō vi/det̄ q̄ debeāt eē plus q̄ x. vbicūq; enī ordigit eē pcm̄ in ope ordigit eē pcm̄ z i iteriori ocupia: qz ois̄lus i pcm̄ pcm̄ ē. ſz furtū z mechia phibet̄ diuersis p̄ceptis q̄tū ad actū z q̄tū ad ocupiscētiā g̃ eadē rōne z alia pcā debuerūt duplicib⁹ p̄/cept̄ phiberi. ¶ Ō vt i. ij. li. di. xlij. dic̄ mgr̄ trib⁹ modis alio/q̄s peccat. s. i deū: i p̄imū: i ſeipm. cū g̃ q̄dā p̄cepta ordinēt̄ ō pcm̄ i deū: q̄dā vo ō pcm̄ i p̄imū videt̄ ēt q̄ q̄dā debue/rūt ordiari ō i ſeipz. ¶ Ō ſm phm i. ij. etb. itētio legislatoꝛ/ est ad vtutē ciues iducē. vñ z de singul vtutib⁹ aliq̄d lex pci/pit: ſic̄ pz ī. v. eiusdē. ſz mlto plures vtutes ſūt q̄. x. g̃ debēt eē plura p̄cepta. ¶ Ulteri⁹ videt̄ q̄ p̄cepta male ordinēt̄: qz ſic̄ dic̄ ex visibilib⁹ i amorē iuisibiliū rapimur. ſz p̄cepta ſe/cūde tabule ordināt ad dilectōez p̄imi quē videm⁹. p̄cepta vo p̄me tabule ad dilectōez dei q̄ iuisibil̄ ē: g̃ p̄cepta ſecūde tabule pri⁹ poni debuerūt. ¶ Ō pri⁹ ē aliq̄d in corde q̄ ſit i executiōe opis. ſz p̄ceptū tertiū p̄me tabule videt̄ ad cor pti/nere. p̄ceptū vo ſecūdū ad opus iteri⁹. p̄mū aūt ad op⁹ exti⁹ qz ad act⁹ latrie ptiet. g̃ icōueniēter ordināt̄. ¶ Ō ſm boe. pri⁹ extirpāda ſunt vitia q̄ ſ lerāt̄ vtutes. ſz p̄cepta negatiua ordināt̄ ad extirpatōez vitioꝝ: affirmatiua aūt ad habēdas vtutes: ergo i ſecūda tabula p̄ceptū affirmatiuū nō obuit eē p̄mū ſz vltimū. ¶ R⁹ dicēdū ad p̄mā q̄nē q̄ cū itētio legis/latoꝛ ſit ad vtutes boies iducē q̄b⁹ legē tradit oz q̄ illo mō i assignādis p̄cept̄ lege vtat̄ q̄ opetat vie ad vtutē: q̄ q̄dē ē vt ex bis q̄ magr̄ i p̄mptu ſunt in difficilioꝛa tēdat̄: ſic̄ etiā i di/sciplinis ex magr̄ not̄ i min⁹ nota p̄cedit̄. z iō legislatoꝛ in iſtis. x. p̄cept̄ q̄ ſūt q̄ſi p̄ma legr̄ initia illa phibuit vl̄ p̄cepit q̄ p̄mo occurrūt faciēda vl̄ dimittēda eūti ad vtutē: z ex bis alia itelligi voluit q̄ in eis q̄ſi in ſuis p̄ncipijs icludūt̄. z ppt̄ b⁹ plura negatiua posuit q̄ affirmatiua: qz magr̄ i p̄mptu ē z facile vt mala dimittāt̄ q̄ vt bona pficiāt̄. Jn mal̄ ēt illa p/bibuit q̄ ſtatī in p⁹ aspectu detestāda videt̄: z ſil̄r in bonis il/la p̄cepit q̄ cuilibz eē debita mānifestū ē. ¶ Ad p̄mū g̃ dō q̄ q̄uis i p̄cept̄ negatiuis p̄uet̄ act⁹ exti⁹ poti⁹ q̄ ponat̄: iclu/dit tñ act⁹ rōnis eligēt̄ repssionē cupiditat̄ vel ocupiscētie q̄ ad act⁹ phibitos iclinabat: z i b⁹ meritū ossistit. ¶ Ad secū/dū dicendū q̄ q̄uis phibitio minoris mali i magr̄ malo nō includat̄ via silogistica vt argui possit ſi magis malū dimit/tēdū ē q̄ z min⁹ malū: icludit̄ tñ eo mō quo ea q̄ ex semib⁹ nāe pgrediūt̄ i rōnib⁹ semialib⁹ ordinēt̄. Sic̄ enī nā ex puis semib⁹ i maxīas arbores pficit: ita ēt z lex ex bis q̄ in p̄nci⁹ z in p̄mptu ſūt in alia p̄cedit q̄ ſunt q̄ſq; difficilioꝛa z pfe/ctioꝛa. z iō legislatoꝛ p. phibitiōez mechie phibuit fornica/tionē simplicē. Et p falſū testimoniū phibuit oē mēdaciū. z p furtū phibuit oēz turpē q̄stū: z ſic de alijs. ¶ Ad tertiū dō q̄ tertiū p̄ceptū p̄me tabule nō erat simpl̄r idītū rōni: qz de/terminatio diei q̄ vacādū ē dīnis obsequijs ē ceremōial̄ nō mozal̄ q̄uis substātia p̄cepti mozal̄ ſit. vñ magr̄ natū erat a mēte excidē q̄ ea q̄ total̄r nāl̄ rō dictat. z iō poti⁹ i b⁹ p̄cepto ex b⁹ pz ſolo ad q̄rtū. ¶ Ad q̄ntū dō q̄ q̄rtū p̄ceptū maxīe vi/det̄ habē de debito z de nāli iclinatiōe z puato amoꝛe. z iō min⁹ videbat̄ eē meritoriū q̄ alia. z iō ppt̄ b⁹ opoꝛtuit vt ei addēt̄ p̄mū. Ul̄ dō q̄ q̄rtū p̄ceptū ē p̄mū ſecūde tabule. vñ ipſi p̄miū addit̄: ſic̄ z in p⁹ p̄cepto p̄me tabule p̄miū iuuit ex b⁹ q̄ dei mīa cōmemozat̄ vt ex bis duob⁹ mādat̄ ostēdant̄ oīa ſeq̄ntia p̄miabilia eē. ¶ Ad secūdā q̄nē dō q̄ lex ciuil̄ suis p̄ceptis dirigit boies in cōicatiōib⁹ q̄ ſunt ad alterū ſm vitā politicā: q̄ q̄dē nō p̄ōt eē niſi bois ad boies. Derisibiles enī vident̄ laudes politice vite in deo trāſferētes: vt dī in. x etb. ſz lex dīna dirigit nos suis p̄cept̄ in ſpūali vita ſm quā ſocietatē bēm⁹ nō ſolū ad boies ſz ad deū. j. Jo. iij. z iō opoꝛ/tuit p̄cepta legr̄ dīne b⁹ mō distingui q̄ q̄dā dirigerēt boies in bis q̄ ad deū ſpectāt q̄ dicūt̄ p̄cepta p̄me tabule. q̄dā vo i bis q̄ ſpectāt ad p̄imū q̄ dicūt̄ p̄cepta ſecūde tabule. Ordi/nat̄ āt bō ad deū triplr̄. Uno mō p meditatōz cordis vt dī i ſal. Uacate z videte. q. e. ſum de⁹. z ad h̄ dirigit tertiū p̄ce/ptū. ſ. ſcīficatio ſabbati. g̃ aliq̄ō tp̄s deputat̄ ad vacandū di uinis cessādo ab oīb⁹ q̄ b⁹ ociū p̄turbare possent. Alio mō p reuerētiā oris: q̄ō fit dū laudat̄: z nomē ei⁹ cū reuerētia enū ciat̄. Et qz p⁹ occurrit i reuerētia dīni nois iurare q̄s laudes debitas deo reddē Jō in ſecūdo p̄cepto ponit̄ Nō assumes nomē dei tui in vanū. Tertio vt in ope ſeruitiū debitū exhi beat̄: q̄ō latria dī. ad cui⁹ actū p̄mū p̄ceptū ordinat̄. ſil̄r p. p bitōez ſabi ſ Nō hēbis deos alienos. Ad p̄imū aūt bō du plicit̄ ordinat̄. Uno mō vt ei b̄ficiū ip̄ēdat̄: q̄ō maxīe pa/rētib⁹ faciēdū ē. vñ i p⁹ p̄cepto ſecūde tabule honozatō parē tū p̄cipit̄. i quo itelligit̄ eē b̄ficiū p̄rio exhibēdū. Alio mō vt p̄rio nocumētū nō inferat̄. q̄ō q̄dē ptingit triplicit̄. Pri mo q̄tū ad coꝛ. z sic sunt duo p̄cepta vltia Nō desiderabis vxoꝛē p̄imi tui. z Nō cōcupisces domū p̄imi tui. Sc̄do pōt iferri nocumētū p̄rio oze. z h̄ phibet̄ q̄nto p̄cepto Nō loq̄r ō p̄imū tuū falſū testimoniū. i quo ſm regulā pri⁹ da tā detractio z obiurgatio z oīa hmōi phibēt̄. Tertio infer tur p̄rio nocumētū ope. q̄ō q̄dē ptingit dupl̄r. Uno mō in/q̄ntū ſubtrahūt̄ ea q̄ ſūt necc̄aria vite. z sic ē q̄rtū p̄ceptū Nō furtū facies. Alio mō inq̄ntū ipſi vite ip̄edimētū parat̄. q̄ō dupl̄r ptingit. Uno mō ō vitā q̄ ip̄e in ſeipſo idē nūeroviuit. z ō h̄ ē ſecūdū p̄ceptū Nō occides. i quo ēt oē nocumētū in ꝑſonā phibet̄. Alio mō ō vitā q̄ aliq̄s viuit in ꝑle idē ſpecie Et ō h̄ nocumētū ē tertiū p̄ceptū Nō mechaber̄. qz adulte/riū ō certitudinē plis ē. ¶ Ad p̄mū g̃ dicendū q̄ vtutes do na btitudines petitiōes z p̄cepta legr̄ sic̄ dictū ē. s. cozreſpō dēt sibi i gnāli: qz q̄libz istoꝛ se extēdūt ad totā hūanā vitā. nō tñ oz q̄ pticularit̄ singl̄a singul̄ rñdeāt nisi p adaptatōez aliquā eo q̄ nō ē eadē rō distinguēdi in oīb⁹ p̄dcis. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ dilcio p̄imi ē sic̄ p̄ma radix obseruādi p̄/cepta p̄ut i dilectiōe p̄imi ēt dilectio dei icludit̄. est enī fi nis p̄cepti vt dī. j. Tbi. i. vñ tenet locū p̄mi p̄ncipij i disciplī/nis. vñ sic̄ ibi post p̄mū p̄ncipiū ad q̄ō oīa reducunt̄: vt dī i iiij. meth. s. q̄ affirmatio z negatio nō verificāt̄ de eodē po nūt̄ alia p̄ncipia magr̄ ppinq̄ pticularib⁹ oclusiōib⁹: Ita ēt in lege p̄ter dilectionē p̄imi oportuit poni aliq̄ spālia p̄ce/pta q̄ dirigerēt in pticularib⁹ actib⁹. ¶ Et ſil̄r dicēdū ad ter tiū de ocupiscētia q̄ ē sicut radix oīuz maloꝝ. ¶ Ad q̄rtū dō q̄ nocumētū q̄ō alicui in ꝑſona inferꝛ nālē bozroꝛē bz: nec terminat̄ ad aliq̄ō reale bonū faciēt̄ ſz ſolū ad bonū estima/tū q̄ē vidicta. ſz nocumētū q̄ō iferꝛ i ſubtractiōe rerū vl̄ in abusu vxoꝛ natū ē habē q̄ndā delcātionē inq̄ntū terminat̄ ad aliq̄ō bonū reale ad min⁹ ſensibile ipſi⁹ opant̄. Et iō ista duo nocumēta distiguūt̄ p̄cept̄ ptinētib⁹ ad coꝛ z ad actū. nō āt p̄ceptū q̄ō ē de nocumēto ꝑſone p̄imi talē distictōez respicit. ¶ Ad q̄ntū dicēdū q̄ ſm p̄m in. v. etb. legislatoꝛ i tēdit cōe bonū p lationē legr̄. Et iō act⁹ pticulares vni⁹ bois nō p̄cipit nisi ſm q̄ ad aliū ordināt̄. Et ppt̄ b⁹ ēt q̄tū ad mo dū tradēdi ista p̄cepta b⁹ mō fuerūt assignāda vt p ea ordina ret̄ hō tñ ad alterū q̄uis in ordinatiōe ad alterū icludat̄ ēt ordinatio ad ſeipm: ſic̄ i dilectiōe p̄imi icludit̄ dilcio ſui. ¶ Ad ſextū dō q̄ nō oportuit i p̄cept̄ decalogi oīuz vtutū act⁹ p̄cipi: qz b⁹ ad pfectōez vite vtuoſe ptinet. ſz oportuit tñ i illē boiez dirigi p p̄cepta decalogi q̄ p⁹ faciēda occurrūt tē/dētib⁹ i vtutē vt dictū ē. ¶ Ad tertiā q̄nē dō q̄ p̄cepta de/calogi ordināt̄ ſm q̄ p⁹ z p̄ncipal̄r faciēda vl̄ vitāda occur/rūt. Et qz in ſpūali vita ad cui⁹ directionē decalog⁹ dat̄ rō agēdi de⁹ ē q̄ſi finis: iō p̄cepta q̄ ad deū ordināt p⁹ ponunt̄ int̄ q̄ tal̄ ordo ꝑsideret̄ vt pri⁹ illud p̄ceptū ponat̄ cui⁹ ꝑriū a deo mag̃ elōgat: qz gradatim deo approximam⁹ a remotio rib⁹ discedentes. Et iō p̄ceptū quo phibet̄ ꝑi⁹ cult⁹ p quē hō q̄ſi total̄r a deo ſcedit pri⁹ pōit̄ q̄ p̄ceptū quo phibet̄ ir reuerētia inuane assumēdo diuinū nomē. Et vltio ponit̄ p̄/ceptū de dete cordis i deū i quo hō deo maxīe approp̄inq̄t. Jn p̄cept̄ āt secūde tabule ēt simil̄ ordo obſuat̄ vt. ſ. pri⁹ po nat̄ illō p̄ceptū q̄ō p⁹ in bona ꝑuersatōe occurrit. z qz pri⁹ ē

ordinatio hois ad domesticos q̃ ad exteros. iō p̃ceptū de bo
natiõe parẽtū p̃mittit alijs q̃ ad oẽs cõit ptinẽt ī q̃b⁹ ẽt p̃
mittūt. ꝓhibitões illoꝝ q̃ principaliꝝ occurrūt cauẽda. Tẽdẽ
tib⁹ãt ad vtutẽ pri⁹ occurrit vitãdū nocumẽtū opis q̃ oris:
z oris q̃ cordis. z inẽ nocumẽta opis ḡui⁹ nocumentū pri⁹
vitãdū occurrit. z iō ꝓhibitio homicidij p̃cedit ꝓhibitiõez
mechie: q̃ p̃cedit ꝓhibitionẽ furti. z he tres ꝓhibitiões p̃ce
dũt ꝓhibitiõez falsi testimonij. Et vltio ponit ꝓhibitio ocu
piscẽtie in quo iam pfectio virtutis ꝯsistit. Et p hoc patet so
lutio ad obiecta.

Ad tertiū sic ꝓcedit. Videt q̃ nõ oĩa legis p̃cepta ad
hꝰ. x. reducant. Cũ enī hꝰ p̃cepta ius nãle ꝯtineãt nõ
poterũt ad ea reduci nisi q̃ ex iure nãli ꝓficiscũt. sz q̃dã ꝓhi
bẽt ī lege q̃ nõ videt mõ aliquo ex lege nãli ꝓficisci q̃ nihil
differũt vtrũ sic vl sic fiãt anteq̃z lege posita sint. vt q⁹ sacrifi
cet hirc⁹ vl thaur⁹ sic ẽt phꝰ in. v. ethꝰ. dic. g̃ nõ oĩa p̃cepta le
gis ad hꝰ. x. reducũt. Cꝰ ea q̃ sũt diuersoꝝ generũ iuicẽ nõ
reducũt: sic artificialia nõ reducũt ī ꝑncipia nãlia: sz in ꝑnci
piũ qȯ ẽ volũtas vt in. vi. methꝰ. dr. sz hꝰ p̃cepta nãlia sunt cũ
sint de lege nãli. g̃ p̃cepta ceremonialia q̃ sũt alteri⁹ gnīs ad
ipsa ñ reducũt. Cꝰ manẽte cã manet effect⁹. sz q̃dã p̃cepta
legis mutata sũt ill⁹ p̃cepti manẽtib⁹: g̃ nõ reducũt ad ista: sic
ad cãz. Cꝰ oĩa ista p̃cepta nãl rõ dictat. sz nõ oĩuz q̃ ī lege
posita sũt q̃rẽda ẽ rõ: vt. ff. de le. z se. g̃ nõ oĩa p̃cepta legis ad
hꝰ reducũt. Cꝰ vbi ẽ eadẽ cã z idẽ effect⁹. hꝰ aũt p̃cepta ea
dẽ sunt apud oẽs. cũ g̃ multa p̃cepta legis dine z legis ciuil
apud diuersos diuersa sint videt q⁹ nõ oĩa p̃cepta legalia
ad hꝰ reducãt. Cꝰ Sz ꝯ. Oĩa p̃cepta legis ad dilectiõez dei z
ꝓximi aliqliẽ reducũt: vt ī ꝑce. di. dixit magr. sz dilectio dei
z ꝓximi sufficiẽt ꝯtinet in istis p̃ceptis. g̃ oĩa alia p̃cepta le
gis ad hꝰ reducũt. Cꝰ sic Celsus dixit ius ẽ ars eq̃ z boni.
sz q̃d ꝯtinet ī aliq̃ arte reducit ad ꝑma ꝑncipia illi⁹ art sic
ī sciẽtijs demõstrationis ad dignitates. cũ g̃ p̃cepta legis nãl
sint in agibilib⁹ sic ꝓncipia nãlit cognita ī demõstrationis vi
det q⁹ oĩa p̃cepta legalia ad hꝰ p̃cepta legis nãlit reducant.
Cꝰ nullũ p̃ceptũ leg iustũ ẽ nisi rõnabiliter positũ sit. sz oĩs
recta rõcinatio oz q⁹ a nãli cognitõe deducat: qz ꝓncipiũ rõ
nis ītellect⁹ ꝓncipioꝝ ẽ. g̃ oz q⁹ oĩa legis p̃cepta si iusta sũt a
p̃ceptis legis nature deducãt. z sic oĩa alia in hꝰ p̃cepta redu
cũt. Cꝰ dicẽdũ q⁹ ī reb⁹ nãlib⁹ ĩuenit triplex cursus rerũ
Quedã enī sũt sp q̃ nunq̃z deficiũt ex nã sua hꝰ bñtia vt sint z
ꝑdiri nõ possint. Quedã vo sunt freq̃nt q̃ i pauciozib⁹ ipe
diũt. Quedã vo sunt raro vl ī minoꝝ pte. Ea aũt q̃ sũt sp sũt
cã z ozigo eoꝝ q̃ sũt freq̃nt z raro. vñ ẽt ī ea q̃ sũt sp reducũt
vt in. vi. methꝰ. pbat. sic⁹ mot⁹ celestes q̃ sp sũt sũt cã z regu
la mot⁹ pluuiarũ z imbriũ q̃ vt frequent currũt. Eodẽ mõ z
vtiq̃ sũt regula z cã casualiũ motuũ: vt ĩuẽtiõis thesauri vl
alicui⁹ hmõi fm q⁹ hõvl ex pluuia vl ex aliquo hmõi qȯ ad
motũ celi reducit hz occasionẽ fodiẽdi in agrũ vbi thesaurꝰ
ĩuenit. Ita ẽt ẽ de legib⁹ quib⁹ bũani mot⁹ dirigũt. Quedã
enī sunt leges q̃ ipsi rõni sũt ĩdite q̃ sunt ꝑma mẽsura z regla
oĩuz bũanoꝝ actuũ. z hꝰ nullo mõ deficiũt sic nec regimẽ rõ
nis deficẽ põt vt aliq̃n esse nõ debeat. z he leges ius nãle di
cũt. Quedã vo leges sunt q̃ fm id qȯ sunt bñt rõnẽ vt obser
uari debeãt: q̃uis aliq⁹ ocurrẽtib⁹ earũ obfuatio ipediat:
sicut q⁹ depositũ reddat deponẽti impedit quãdo gladius
furioso deponẽti reddẽdus esset. z he leges similantur his
que frequenẽ in nã accidunt. z iō directe z ĩmediate ad ius
nãle reducũt. Et iō Tul. in ꝑma rhetorica noĩat hmõi ius a
nãli iure ꝓfectũ. Quedã vo leges sunt q̃ fm se ꝯsiderate nul
lã rõnẽ habẽ videt sue obseruatiõis. sz rõnẽ hmõi nãciscũt
ex aliq⁹ ocurrẽtib⁹ q̃ faciũt decẽtiã obfuãdi. z hmõi fiãn
tur bis q̃ raro accidũt ī nã. Uñ sic illa nõ reducũt in causas
nãles nisi obfuato ocursu oĩuz q̃b⁹ aliq⁹ rar⁹ euent⁹ accide
bat: ita ẽt hmõi legalia q̃ dicũt positiua iura reducũt ad le
gẽ nature nõ fm se absolute: sz ꝯsiderat oĩb⁹ circũstãtijs pti
cularib⁹ q̃ faciebãt decẽtiã sue obfuatõis. Uñ pz q⁹ oĩa ꝑce
pta legis diuinc vl ciuil ad hec p̃cepta reducũt aliquo mõ.

Ad ꝑmũ g̃ dõ q⁹ illa lege pollicita de q̃b⁹ phꝰ loq̃t fm se
cõsiderata differẽtiã nõ bñt vtrũ sic vl sic fieri debeãt. sz hu
iusmodi differẽtiã sortiũt ex diuersis ocurrẽtib⁹ vt ocñ ẽ.
Ad secũdũ dõm q⁹ artificialia nõ reducũt in nãlia ita q⁹
nã sit eoꝝ ꝑncipiũ z ꝑncipale ꝑncipiũ: sz inq̃ntũ ars vtit nãli
bus organis ad cõplementũ artificij. Silr ẽt p̃cepta ceremo
nialia vl iur positiui nõ reducũt ad nãlia q̃ñ ex ipa nã vim
obligãdi habeãt. sz hꝰ bñt ex volũtate ĩstituẽtis q̃ ī istitutiõe
nãli rõne vtit si recte ĩstituit. Ad tertiū dicẽdũ q⁹ illa ꝑce
pta legis q̃ mutata sunt obfuãtie sue rõnẽ hẽbãt nõ ex ipsa
substãtia fcl: sz ex aliq⁹ circũstãtib⁹ causis. sic⁹ q⁹ oportebat
nre redẽptiõis misteriũ aliq⁹ signis p̃figurari: vl aliq̃d hu
iusmodi. Uñ cessãtib⁹ his causis nõ manet reductio istoꝝ
p̃ceptoꝝ ad p̃cepta nãlia. Ad q̃rtũ dicẽdũ q⁹ hꝰ ītelligẽdũ
est q̃tũ ad substãtiã fci qȯ lege p̃cipit. qȯ aliq̃n nõ hz rõnẽ
q̃re sic vl aliẽ fiat vt dictũ est. Ad q̃tũ dicendũ q⁹ p̃cepta
legis q̃ apud diuersos diuersa sũt depẽdẽt a p̃ceptis nãlib⁹
q̃ sunt eadẽ apud oẽs mediãtib⁹ aliq⁹ circũstãtijs vt ocñ ẽ

Et hoc varietas varietatẽ in iure positiuo causat.
Ad q̃rtũ sic ꝓcedit. videt q⁹ p̃cepta decalogi sunt dis
pẽsabilia: qz fm phꝰ ī. v. ethꝰ. ī bũanis actib⁹ pp eo
rũ varietatẽ nõ põt vna cõis regla ĩueniri quã nõ oporteat
ī aliq⁹ casib⁹ deficẽ ad filitudinẽ les bie edificatiõis. sz pce
pta legis sũt mẽsura bũanoꝝ actuũ. cũ igit oẽ p̃ceptũ qȯ ī ali
quo casu ītermittẽdũ ẽ dispẽsabile sit videt q⁹ oĩa p̃cepta le
gis dispẽsabilia sint. Cꝰ phꝰ dic ī. v. ethi. q⁹ iustũ nãle nõ
est idẽ apud oẽs: sic nec alia q̃ nãz hois ꝯsequũt eadẽ ī oib⁹
inueniũt: vt q⁹ dextera sit fortioꝝ sinistra: cũ ꝯtigat aliquos
ambidextros ee. sz oĩa p̃cepta q̃ nõ ab oib⁹ sunt obseruãda
sunt dispẽsabila: g̃ p̃cepta decalogi q̃ sunt de iure nãli sũt di
spẽsabilia. Cꝰ p̃ceptũ dñũ nõ põt ee iniustũ. sz de aliq̃
p̃cepit fieri aliqd ōziũ p̃cepti decalogi: sic⁹ pz Exo. xii. de spo
liatiõe egyptioꝝ. Et Ose. i. de accessu ad fornicariã. g̃ aliq̃
iustũ ẽ fieri ō p̃cepta decalogi. g̃ p̃cepta decalogi sunt dispẽ
sabilia. Cꝰ inẽ ōcalogi p̃cepta ꝯtinẽt homicidij ꝓhibitio
Sz aliq⁹ casib⁹ ꝯtigẽtib⁹ iudex p̃cipit hoiez occidi z iuste.
g̃ z silr alia p̃cepta aliq⁹ casib⁹ emergẽtib⁹ pñt nõ obfuãda
ee. Cꝰ sic pri⁹ dictũ est oĩa p̃cepta legis aliquo mõ ad p̃ce
pta decalogi reducũt. sz plat is eccle licet ī aliq⁹ legis p̃ce
ptis dispẽsare: g̃ z silr ī p̃ceptis decalogi. Cꝰ Sz ꝯ. fm bern.
ī li. de p̃cepto z regla: nulli licet dispẽsare ī p̃cepto qȯ a suo
superiori ẽ ipositũ. sz p̃cepta ōcalogi sũt ipposita a deo q̃ ẽ supe
rioꝝ oib⁹. g̃ nulli licet ī p̃ceptis huiuiusmõi dispẽsare. Cꝰ
ī quolibz gnẽ ẽ vna ꝑma mẽsura quã oz ee certissimã z infal
libilẽ vt pz ī. x. methꝰ. sz ꝑma mẽsura oĩuz bũanoꝝ actuũ ẽ lex
decalogi: g̃ ī nullo casu ab ea discedẽ licet. z ita indispẽsabil
est. Cꝰ illud qȯ ẽ p se verũ sp z vbiq̃ ẽ verũ: g̃ illud qȯ ẽ p
se iustũ sp z vbiq̃ obseruãdũ ẽ. sz p̃cepta decalogi sũt hmõi,
ergo ꝛc. Cꝰ dȯ q⁹ ī q̃libz legislatiõe oz duo cõsiderare. I,
substãtiã legis q̃ ponit: z id ad qȯ legislator respicit. Et sic
lex lata ẽ mẽsura subditoꝝ ī suis actib⁹: ita hꝰ ad qȯ respicit
legislator: qȯ ẽ legis intẽtio z finis ẽ mẽsura legis ponitur.
Sic g̃ act⁹ subditoꝝ sunt distorti si a lege positiua discordãt
ita lex ipa rectitudinẽ nõ hz si ab ītẽtiõe legislatoris deficẽt
q̃ ẽ rectitudinẽ ꝯstituẽ z cõseruare. Si ergo sint aliq̃ p̃cepta
q̃ ꝯtinẽt ipsã ītẽtionẽ legislatoris ipossibile ẽ q⁹ ī aliquo ca
su salua iustitia possit aliqs ab eis deflectẽ. sic⁹ si eẽt hoc p̃ce
ptũ nullũ faciẽdũ ee iniuriã. z iō cũ oĩa p̃cepta decalogi sint
huiusmodi ipossibile ẽ q⁹ dispẽsatione recipiant. Dzcepta
aũt q̃ legislator edidit ad mẽsurã p̃dcoꝝ metiẽda sunt. Uñ
q̃diu illa p̃cepta posita ñ pñt ꝑteriri sine p̃iudicio ꝑme
sure ad quã ĩstituta sũt nulli lz l'eis dispẽsare. Si qñ vo pñt
salua ītẽtiõe legis ꝑteriri: tũc ẽ licitũ dispẽsare ī ill p̃cepti ei
q̃ auctoritatẽ hz. Si vo ī aliq⁹ casib⁹ lex posita ab ītẽtiõe le
gislatoris discedat: qz nõ potuit legislator ad oẽs casus ītẽ
dere legẽ statuẽs: sz ad ea q̃ pluries accidunt: tũc etiã licitũ ẽ
legẽ positã ꝑterire: z ītẽtionẽ legislatoris seq. sic⁹ pz ī eo q̃ nõ
reddit depositũ impugnãti fidẽ vl patriã. z ad hꝰ pficit q̃dã

virt⁹ q̄ vocat⁹ a ꝓho i. v. etħ. epikeia ꝑ quā hō ꝓtermissa lege legislator⁹ itētionē seq̄t. ¶ Ad ꝑmū g̈ dō q̄ ꝓbs loq̄t de ꝓceptis legis positiue: ꝛ nō de illis q̄ intētionē legislatoris includūt. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ iustū nāle ē duplex vt supra dictū ē. Quoddā q̄ō sp ꝛ vbiq; ē iustū: sīc ħ in quo ꝟsistit forma iustitie ꝛ virtut⁹ in gnāli. sīc mediū tenē: rectitudinē seruare: ꝛ alia huiusmodi. Quoddā vō ē ex ħ pfectū ſm Tul. ꝛ ħ in plurib⁹ ita ōtigit. ſz pōt in pauciorib⁹ deficē ꝛ dictū ē. q̄ō ōtigit ex ħ q̄ iustū huiusmodi est applicatio q̄dā vl⁹ ꝛ ꝑme mēſure ad māz diffozmē ꝛ mutabilē. ꝛ de huiusmōi iusto loquit ꝓbs. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ circa ꝑcepta decalogi ſm q̄ ad decalogū ꝑtinēt nunq̄ de⁹ fieri ꝑcepit. ꝓhibitio enī furti ad decalogū ꝑtinet inq̄ntū res furata aliena est ab accipiēte. retēta ergo hac ꝺditiōe ſi res illa fiat ipſi⁹ accipiētis iā nō erit ꝺ decalogū. ħ aūt nō solū de⁹ q̄ ē oīuz ōis facē poterat: ſz etiā q̄lib⁹ hoīes auctozitates hūtes rē q̄ vni⁹ fuerat alteri ꝺferūt ex aliq̄ cā. ꝓōt tñ de⁹ in aliquib⁹ factis ꝺditiōes ꝛias decalogo auferre q̄ ꝛ naturā mutare pōt: q̄ō hō facē nō pōt. sīc ab ea q̄ nō ē mr̄imonio iūcta pōt auferre hāc ꝺditiōez nō suā sine ħ q̄ vxoz plenarie fiat vt sic accidē ad eā nō sit ꝺ decalogū. ¶ Ad q̄rtū dō q̄ nō ꝓhibet in decalogo occisio simp⁹r: ſz occisio eius q̄ morte pati nō debuit. ¶ Ad q̄ntū dō q̄ nō est eadē rō de ꝑceptis decalogi: ꝛ de aliis ꝑceptis legis: vt ex ꝑdictis patet.

Ad q̄ntū sic ꝓcedit. videt q̄ incōueniēs fuerit sabbati obſuatōez ꝑcipe. Sabbatū enī ē septia ps tpis totius vite hois. ſz valde irrationale videt q̄ hō septimā ptē vite sue in ocio amittat. sīc Gen̄. dicit de ridēs cerimonias iudeoz: sīc Aug. narrat in li. de ci. dei. ergo irrōnale fuit sabbati obseruātiā ꝑcipe. ¶ ꝑ q̄nto exercitatio alicu⁹ rei magis discōtinuat⁹ tāto hō in illa re min⁹ ꝓficit. ſz sabbati obseruatio ĩstituta fuit ad vacādū diuinis. multo aūt cōtinuati⁹ eēt exercitiū diuinoz ſi ei cuiuslibet diei vna hora dīē septimā obseruare. ¶ ꝑ ab opib⁹ ꝟutis nullo tpe vacādū est. ſz opa seruilia sūt mā ꝟutis: ergo nō debuit ꝑcipi vt die sabbati a seruilib⁹ opib⁹ abstinere⁹. ¶ Sz ꝺ. Ad legislatozē ꝑtinet oēs hūanos act⁹ moderare. ſz cū ipossibile sit sp agē vt ꝓbs ĩ li. de ſō. ꝛ vigi. dicit ad ad moderationē hūanorū actuū ꝑtinet vt aliq̄ō tps ḋeti deputet⁹. ergo ꝺueniēs fuit vt legislator ħ ĩstituēt. ¶ ꝑ hoīb⁹ ſpāli vita viuētib⁹ maxima cura adhibēda ē vt dei oīpotētiā ꝛ ꝓuidētiā cognoscāt. ſz lex moyſi data est ad ĩstruēdā vitā ſpūalē: ergo ꝑcipue ħ lege illa debuit ꝑcipi q̄ō ad dei oīpotētiā ꝛ ꝓuidētiā credēdā hoīes assuefacēt. ħ aūt est obseruatio sabbati q̄ in memoriā reducit vt rabbi moyses dicit ꝑncipiū mūdi cui⁹ factura septia die ꝺsūmata ē: q̄ supposita cūctis etiā simplicib⁹ euidens ē deū oīpotētē eē. ex ꝓuidētia nō ex necessitate agē. ergo ꝺueniēs fuit vt legislator ħ ĩstituēt. ¶ ꝑ hoīb⁹ ſpāli vita viuētib⁹ maxima cura adhibēda ē vt dei oīpotētiā ꝛ ꝓuidētiā cognoscāt. ſz lex moyſi data est ad ĩstruēdā vitā ſpūalē: ergo ꝑcipue ħ lege illa debuit ꝑcipi q̄ō ad dei oīpotētiā ꝛ ꝓuidētiā credēdā hoīes assuefacēt. ħ aūt est obseruatio sabbati q̄ in memoriā reducit vt rabbi moyses dicit ꝑncipiū mūdi cui⁹ factura septia die ꝺsūmata ē: q̄ supposita cūctis etiā simplicib⁹ euidens ē deū oīpotētē eē. ex ꝓuidētia nō ex necessitate agē. ergo ꝺueniēs fuit vt legislator ħ ĩstituēt. ¶ Ulterius videt q̄ ꝑceptū de sabbato obseruādo fuerit morale simplicit̄. Ea enī q̄ in vnā diuisionē veniūt vni⁹ rōnis eē vident. ſz ꝑceptū de sabbato obseruādo ꝺiuidit alijs ꝑceptis decalogi q̄ sunt ꝑcepta moralia legis nature. ergo ꝑceptū de sabbato ē morale. ¶ ꝑ sup illud Lu. xiij. Sex dies sunt in quib⁹ opari licet: dicit glo. Lex ĩ sabbato nō hominē curare ſz seruilia opa facē id est pctīs grauari ꝓhibet. Sz vacare pctō ē morale ꝑceptū: ergo ꝛ ꝑceptū de sabbato obseruādo. ¶ ꝑ illud q̄ hz rōnē moralē videt eē morale ꝑceptū. ſz obseruatio sabbati ē huiusmodi: q̄ pz ex cā quā assīgt Dam̄. li. iiij. Vacatiōis inq̄t gr̄a q̄ ē ad deū ꝛ vt pticulā vite deo trigitata ē. ergo ꝑceptū de sabbato obseruādo ē morale. ¶ Sz ꝺ. Precepta q̄ sunt data in signū nō sunt moralia ſz ceremonialia. ſz ꝑceptū de sabbato ē huiusmodi: vt pz Exo. xxxj. Uidete vt sabbatū meū custodiatis: q̄z signū ē inē me ꝛ vos. ergo ꝑceptū de sabbato ē ceremoniale. ¶ ꝑ Leuit. xxvj. dicit glo. ꝛ Pādatū sabbati q̄tuis in decē mādatis numeratū sit: non tñ ex eis est. videt ergo q̄ sit ceremoniale ꝛ nō morale.

Ulteri⁹ videt q̄ nō debuerit cessare tpe gr̄e. Thurificatio enī vt dicunt sci ꝛ mgri nō cessauit: q̄z significat illud qō sp faciēdū ē. ſ. deuotionē oīonis. ſz obseruatio sabbati significat requiē in deo vt Aug. dicit sup Exo. q̄ q̄dē sp faciēda ē ergo nō debuit tpe gr̄e cessare. ¶ ꝑ obseruatio sabbati ad maximā pfectionē ordinabat. ſ. ad vacādū diuīe ꝺtēplatōi. ſz stat⁹ gr̄e ē pfectioz statu legis: ergo etiā magis dz obseruari in ħ statu q̄z ĩ illo. ¶ Si dicas q̄ obseruat⁹ ſz mutata die. ſ. dñica. Cōtra. Magis ē in reuerētia habendū q̄ō ad diuinitatē ꝑtinēt q̄z q̄ō ad hūanitatē. Sz rō obseruādi sabbatū fuit misteriū diuine quietis: ergo non fuit obseruatio sabbati cōmutāda ĩ obseruationē dñice ꝓpter misteriū resurrectionis: q̄ō xp̄o ſm humanā naturā cōpetit. ¶ ꝑ tpe gr̄e tenemur pfecti⁹ deo vacare q̄z tpe legis. ſz tpe legis a multis abstinebat q̄ nūc in die dñico licite fiūt. Nō enī erat licitū cibos coquē nec itinerare: ergo obseruatio sabbati nō ē mutata in dñicā. ergo adhuc dz obseruatio sabbati remanē. ¶ Sed ꝺ Exo. xxxj. Septia dies erit sabbatū id est reqes. glo. alia ꝑcepta obseruāda in no. te. ad litterā nō dubitam⁹. illud aūt de sabbato velatū ꝛ ĩ misterio ꝑceptū fuit vt hodie a nobis nō seruet⁹: ſz solū signatū intueamur. ¶ ꝑ Dam̄. dicit q̄ sabbati obseruatio excogitata fuit parul' ꝛ sub elemēt⁹ mūdi seruiētib⁹. ſz a tali seruitio liberati sum⁹ p aduentū xp̄i: ergo ꝛ sabbati obseruatio cessauit. ¶ R° dicēdū ad ꝑmā q̄ōnē q̄ sīc ꝑceptū de sacrificijs habuit aliquā cāz mozalē nō simp⁹r ſz ſm ogruētiā illoz q̄b⁹ lex dabat: q̄ ad idolatriā ꝓni erāt vt deo offerrēt q̄ō al's idol' obtulissent. ꝛ aliā cām mīsticā. ſ. ad significādū sacrificiū passiōis xp̄i. Ita ꝛ ꝑceptū de obseruatiōe sabbati habuit aliquā cām moralē ex ꝺditiōe eoz q̄bus lex dabat. q̄ ꝓpter auaritiā eis ĩditā intātū se ꝛ sibi subditos opib⁹ seruilib⁹ occupassent q̄ oīno mens eoz a dīuis subtraberet. Et hāc cām tāgit Dam̄. Silr etiā q̄z ad errozes gētū ꝓni erāt indicta ē eis obseruatio sabbati vt creationē mūdi sp prę oculꝰ haberēt: ꝛ sic deū recognoscerēt ꝛ timerēt. quā cām tāgit rabbi moyses. Habuit nihilomin⁹ ꝛ cām misticā triplicē. Una m allegozicā ad significandū quietē xp̄i ĩ sepulchro. Alia moralē ad significādū requiē humane mētis a pctīs ꝛ ab oīb⁹ alijs reb⁹ in quib⁹ requiē nō ĩuenit nisi in deo in quo solo est quies. Tertiā anagogicā ad significādū eternā requiē q̄ sci in gl'ia quiescēt. ꝛ iō ꝺueniēs fuit ĩstitutio sabbati ꝓ tpe illo. ¶ Ad ꝑmū ergo dicēdū q̄ sabbati tps nō amittit⁹ si ħ in sabbato fiat ad q̄ō reputatū ē. ſ. diuinoz ōtēplatio. ſz qz indei omissis diuinis in sabbatis magis ꝛ inutilib⁹ reb⁹ vacabāt: iō eos Gen̄. dicit ꝛ dicit Tren̄. ij Uiderūt eā hostes ꝛ deriserūt sabbata ei⁹. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ labor nō solū ipedit ōtēplatiōis actū dū exercet⁹: sed etiā postq̄ trāsit dū remanēt ex labore mēbra fessa ꝛ mens distracta. vñ ꝺueniēt⁹ fuit vt vn⁹ dies ĩteger diuinis deputaret⁹ q̄z in singul' dieb⁹ aliq̄ hore. ¶ Ad tertiū dōm q̄ q̄lib⁹ act⁹ vni⁹ virtutis intermittēdus est ꝓpter actū excellētioris virtutis. sīc opa aliar̄ virtutū aliq̄n ꝓpter opus iustitie intermittunt⁹ vt dicit Tull⁹ in ꝑmo de offi. Uirtutes aūt oēs ōtēplatiue sunt digniores virtutib⁹ actiuis q̄rū mā esse pōt seruilia opa. vñ nō est inconueniēs q̄ opus seruile ĩtermittat⁹ ad tps vt ōtēplationi vacet⁹. ¶ Ad secūdā q̄ōnē dicēdū q̄ ꝑceptū de sabbato obseruādo q̄tū ad aliq̄d morale est: ꝛ q̄tū ad aliq̄d ceremoniale. ꝛ q̄tū ad aliq̄d pōt etiā dici iudiciale. Scōm enī illud ei⁹ q̄ nālis rō dictat ꝑceptū morale ē: vt. ſ. aliquo tpe hō ōtēplatiōi vacet. ſz taxatio tpis in quo vacandū sit nō est de dictamine nālis legis. ꝛ iō nō est morale ꝑceptū. Sz ſm q̄ hz ꝓ cā significationē sic est ceremoniale. ſm aūt q̄ hz ꝓ cā ꝺditionē illi⁹ ꝓpl'i cui subueniēdū erat p ħ ꝑceptū iudiciale est. ¶ Ad ꝓmū ergo dicēdū q̄ numerat⁹ alijs ꝑcept⁹ decalogi q̄tū ad id q̄ō hz de rōne moral' ꝑcepti. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ opa seruilia mistice ĩteligūt pctā. ſz ad lr̄az opa seruilia dicūt ad quoz exercitiū seruos deputatos hēm⁹ in quib⁹ debēt artes mechanice dirigē q̄ ꝺ liberales diuidūt. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ cause ille nō sunt mo-

rales nisi considerata conditione illius populi cui lex dabatur. vñ ex hʒ magl pōt cōcludi q̄ sit iudiciale preceptū q̄z morale. ¶ Ad tertiā q̄nez dicēdū q̄ sabbati obseruatio q̄tū ad illud q̄ de lege nāli hēbat ꝓut morale ꝑceptū ē tpe gre nō cessauit. imo pfecti⁹ iplēdū ē sic̄ z alia mozalia ꝑcepta. Et iō Apls. j. Corinthʒ. vij. dat cōsiliū de virginib⁹ vt extra solicitudinē existētes semp q̄ dei sunt cogitēt. sz taratio diei vl tpis q̄ad legē morale nō ptinebat veniēte statu gre cessauit sic̄ z alia legalia. ¶ Ad ꝑmū g̃ dō q̄ obseruatio sabbati inq̄ntū ceremoniale est significat ꝓncipaliē requiē xp̄i in sepulchro. z p oēs q̃etē quā hēm⁹ p ipm̄ ꝺsepulti cū eo p bapt̄mū i mortē Ro. vj. vñ veniēte vitate figura cessauit. Et nō ē sile de thurificatiōe q̄ ꝓncipaliʳ nō est signū futuri: sz ei⁹ qō sp eē ꝺz. ¶ Ad secūdū dicendū q̄ q̄ pfecti⁹ in noua lege debem⁹ deo vacare: iō nō fuit tarandū tps illis quib⁹ iniūgit vt sine itermissiōe ozent. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ obseruatio dñice nō obligat ex ꝑcepto decalogi nisi q̄ntū ad hʒ qō est de dicta mine legis nature. taratio enī illi⁹ diei est ex institutiōe ecclesie volētis resurrectionē xp̄i cui nostrā vitā ꝺformare debem⁹ iniūgi memoria eē. q̄uis aūt resurrectio xp̄i ei fm humanitatē ꝺueniat: tñ opus diuinitatis est q̄ eū a mortuis suscitauit. vñ nō in minozi reuerētia est habēda q̄z reqes artificis: z ꝺsūmatio cōditozis facte in die sabbati. imo ampli⁹ fm q̄ opus cōditozis ope repatiōis pficit. ¶ Ad q̄rtū dicēdū q̄ i die dñico tenemur vacare ex ꝺstitutiōe ecclie ab opibus q̄ nos impedire possent a cultu diuino q̄ indicit⁹ in tali die exercēd⁹ nisi ex cā p eū q̄ hʒ auctozitatē in aliquo dispēset. Neq; oportet q̄ ab oīb⁹ in die dñica cessem⁹ a quib⁹ in die sabbati cessabāt: q̄ antiquoꝝ cessatio ab oīb⁹ opib⁹ seruilib⁹ in significationē erat: nō aūt nostra cessatio.

Ad sextū sic ꝓcedit. videt q̄ vsuras accipe nō sit peccatū. Nihil enī est pctm̄ nisi qō est ꝺ̄ ꝓceptū aliqō mozale. ceremonialia aūt z iudicialia legl mosaice nō nos obligāt. Sz ꝑceptū de nō accipiēdo vsurā nō est morale: q̄ pzecepta mozalia obligāt respectu oīuz z ad oēs. sed Deut. xxiij. iudeis ꝺcedit q̄ fenerēt nō ꝓximis sz exteris. g̃ vsuras accipe nō ē pctm̄. ¶ Pˢ cōstat q̄ ille q̄ alicui pecuniā mutuat aliqō cōmodū ei facit. sed fm pḥm in. v. etḥ. in retributiōe cōmanet ciuitas: vt. s. q̄ntū fecit tantū ei fiat. ergo nō est pctm̄: sz licitū z iustū vt p cōmodo qō mutuādo fecit aliqō lucrū reportet. Si dicas q̄ tenebat ei gratis mutuare: vñ in hʒ peccat q̄ vēdit alicui qō ei debebat. ¶ Sz ꝺ. fm hʒ g̃ non peccabit lucrū de mutuo q̄rēs nisi qū mutuare teneat. sz nō semp teneat mutuare: g̃ aliqū licet ei vsuras accipe. ¶ Pˢ nō min⁹ possum accipe ab eo cui benefic⁹ extiti q̄z ab eo cui nullū bñficiū ꝺtuli. sz si aliqs cui nō mutuassem aliqd mihi daret de suo etiā si sperassem accipe licite ꝺtinē possem: g̃ z ab eo cui benefic⁹ extiti mutuū ꝺcedēdo: licet mihi aliqd expectare recipe z detinē. ¶ Pˢ plus efficit mihi debitoꝝ ille i quē transtuli dominiū rei mee q̄z ille cui solū vsum rei mee concessi. sed in rebus in quib⁹ nō trāsfert dominiū si cōcedant ad aliquē vsuz licet inde aliqd accipe: sic̄ pz in locationib⁹ domoꝝ equoꝝ z huiusmodi. ergo multo ampli⁹ licet mihi accipere ab eo in quē p mutuū pecunie mee dominiū trāstuli. ¶ Pˢ q̄cūq; cōicat alicui i pctō mortali peccat mortaliter. sz ille q̄ dat vsuras accipiēs mutuū cōicat ei q̄ accipit vsuras dans mutuū. si g̃ accipiēs vsuras sp peccat videt q̄ z dās. qō falsū ē. ¶ Sz ꝺ. Lu. vj. Date mutuū nihil inde sperātes. z ꝺ hʒ veniūt feneratozes: g̃ peccāt. ¶ Pˢ ea q̄ venūt i eādē diuisionē sunt vni⁹ rōnis. sz dare pecuniā ad vsurā cōnumerat alijs q̄ sunt pctā mortalia: vt pz in psal. Dñe q̄s habitat ꝛc. g̃ ē pctm̄ mortale. ¶ Pˢ vbicūq; ē turpe lucrū ē pctm̄. sz pḥs ponit in. iiij. etḥ. feneratozes inē turpes lucratozes: g̃ ꝛc. ¶ Rº dicēdū q̄ ab oīb⁹ ꝺ cōiter q̄ dare ad vsurā pctm̄ mortale ē. sz diuersi diuersas rōnes assignāt. Quidā enī dicunt q̄ iō pecuniā ꝑ certo lucro ꝺcedē nō licet sic̄ domū vel equū vl alia huiusmodi q̄ pecunia nō deteriozat ex vsu: sz aliis reb⁹ aliqd depit ex vsu. sz ista rō nō ē gnāl: q̄ in aliqb⁹ rebus ꝓ quarū concessione aliqd accipi potest licite nihil ex vsu depit: sic̄ in ꝺcessiōe dom⁹ ad vsū ad vnū diē. ¶ Et ꝑterea ꝑciū q̄ accipit nō cōmēsurat dāno q̄ accidit ex usu rei. nō enī tantū depit in mutuo quanntū dat. Et iō alij assignāt aliā rōnē: q̄ videlicz q̄ pecunia mutuat transfert dominiū: q̄ nō fit in domo z in alijs reb⁹. iustū āt videt vt p vsu rei q̄ in ea remanet. s. dom⁹ aliqd accipe possim. sz p rei vsu. ꝓpecunie q̄ fit alteri⁹ ex hocipo q̄ mutuat aliqd accipe nihil aliud ē q̄z accipe aliqd ab aliquo vsu rei ꝑpzie. z iō videt q̄ ē q̄dā exactio z pctm̄. Sz hʒ rō sat⁹ phabit videt. z iō sile accidit i oīb⁹ reb⁹ i q̄b⁹ trāsfert dominiū p mutuū sicut granū vinū z huiusmodi. p quoꝝ vsu nihil accipe licet vltra valoꝛē ei⁹ q̄ō mutuatū ē. Pōt tñ z alia rō assignari q̄ oēs alie res ex seipsis bñt aliquā vtilitatē: pecunia aūt nō: sz ex mēsura vtilitatis aliarū rerū vt pz p pḥm in. v. etḥ. Et iō pecunie vsus nō hz mēsurā vtilitat⁹ ex ipsa pecunia: sz ex reb⁹ q̄ ꝑ pecuniā mēsurant fm differētiā ei⁹ q̄ pecuniā ad res trāsmutat. Vñ accipe maiozē pecuniā ꝑ minozi nihil aliud esse videt q̄z diuersificare mēsurā in accipiēdo z dando: q̄ nam est iniquitatē cōtinet. ¶ Ad ꝑmū dicēdū q̄ lex Deut. loquit de iudeis respectu aliarū nationū q̄ terrā ꝓmissionis habitabāt. z iō ꝓmissum fuit eis vsuris z quibuscūq; exactionib⁹ extoꝛquere ab iniuste possidentibus q̄ō eis iuste debebat. sic̄ etiā dicit⁹ de spoliatiōe egyptioꝝ q̄ iudeis mercedē laboꝝ q̄ eis seruierāt subtrahebāt. Vel dicēdū q̄ sicut libellus repudij ꝓmissus est eis ad duritiā cordis eoꝝ ne vxores interficerēt: ad q̄ō ꝓni erāt: ita etiā ꝓmissum fuit eis fenerare extraneis ne frib⁹ suis fenerarēt: ad q̄ō eos innata auaritia incitabat. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ bñficiū mutui nō est ampli⁹ q̄z pecunia mutuata. vñ si ꝓpter exigit exigit plus q̄z debituz est. z ideo est iniusta exactio. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ q̄uis hō nō teneat semp mutuū ꝺcedere: tenet tñ ad hʒ vt q̄ncūq; mutuū exigit nō pl⁹ exigat q̄z ꝺderat. ¶ Ad q̄rtū dicēdū q̄ ab eo cui bñficiū ꝺtuli licet mihi tantū sperare z accipe q̄ntū feci: z nō plus. q̄cq̄d aūt de vtilitate ꝺtingit ei cui mutuū dedi vltra mensurā mutui ex pecunia mutuata: hoc est ex industria ei⁹ q̄ sagacie pecunia vsus ē. industriā aūt ei⁹ sibi vēdere nō debeo: sic̄ nec ꝓ stultitia ei⁹ min⁹ babē debeo. ¶ Ad q̄ntū dicēdū q̄ hocipso q̄ dominiū pecuuie trāsfert est rō q̄re ꝓ vsu eius nihil accipe debeam vl sperare q̄z mihi debitū. ¶ Ad sextū dō q̄ ille q̄ vsuras dat z mutuū accipit in necessitate nō peccat nec vsurario cōicat inq̄ntū huiusmodi: q̄ nō volūtari⁹ vsurā dat. sz q̄si coactus necessitate. ¶ Nec Orige. dicit eē duo mādata. Sicut Orige. primū mādatū diuidit in duo: ita duo vltima mādata q̄ sunt de ꝓhibitiōe ꝺcupiscētie diūgit in vnū. z sic ꝑcepta denariū nō trāscēdūt. ¶ Idolū nihil ē in mūdo. Poc aūt multiplicit⁹ itelligi pōt. Uno mō inq̄ntū idolū est similitudo. z sic exponit Orige. vt dicat⁹ idolū nihil eē: q̄ nulla res est in mūdo cui⁹ sit similitudo. Alio modo pōt intelligi de idolo fm q̄ est res q̄dā. Et hʒ dupliciter. Uno modo q̄tū ad formā que estimat⁹ eē in idolo z nō est in eo. s. forma deitatis. Alio modo q̄tū ad effectū: q̄. s. ad peccatū inducit q̄ nihil est. ¶ Nō assumes nomē dei tui in vanū. Assumē ē ad aliqd sumere. sumit aūt nomē dei ad alicui⁹ veritatis ꝺfirmationē p modū iuramēti. Si ergo sumat⁹ ad confirmādū aliqō falsū qō in se nullo modo ꝺfirmabile ē: tūc in vanū affumit⁹ z p nihilo iurat⁹: q̄ vanū ē q̄ō est ad finē aliquē quē nō includit: vt dicit⁹ in. ij. phisi. ¶ Noie igit⁹ mechie oīs illicit⁹ cōcubit⁹ ꝛc. Cū peccatū ꝺtra naturā sit grauiꝰ q̄z mechia videtur q̄ illud poti⁹ ꝓhiberi debuerit q̄si ꝓmo tramite relinq̄ndū. Et dicendū q̄ q̄ legislato⁹ hoīb⁹ legē ꝺbat: iō in ꝓmis legis mādatis nō debebat nisi pctā būana ꝓhibē. pctm̄ aūt ꝺtra naturā non est humanū sz bestiale fm pḥm in. vij. etḥ. ¶ Ut si in hyeme credim⁹ decē modios ꝛc. Hoc est intelligēdū si plus valeant in messe q̄ndecim modij fm cōe foꝛ q̄z in hyeme decē. als si fiat cōmēsuratio dati z accepti ad valoꝛē pecunie non erit: sed equalis cōmutatio.

DISTINCTIO .XXXVIII.

¶De triplici genere mendacij.

Sciēdū ē tñ tria eēt gña mēdacioꝝ sūt.n.mēdacia q̄dā p salute uł cōmodo alicui⁹:nō malicia: sz benignitate dcā.q̄ł obstetrices sūt mētite ꝛ raab. est ꝛ aliud mēdacij genus qō fit ioco:qō nō fallit. scit.n. cui dr cā ioci dici.et hec duo gña mēdacioꝝ nō sūt sine culpa:sz nō cū magna.pfectis ergo nō ꝙuenit: mētiri:nec etiā p tpali vita alicui⁹: ne p corpe alteri⁹ aiaz suā occidāt.licet aūt eis veꝝ tacē:sz nō falsū dicē.vt si q̄s nō vult hoiez ad mortē pdere:veꝝ taceat:sz nō falsū dicat. ¶Tertiū vo gen⁹ mēdacij ē qō ex malignitate ꝛ duplicitate pcedit: cūctj valde cauēdū. Dis inui videł mēdacia illa q̄ fiūt ioco uł p salute alicui⁹ ī pfectj esse venialia pctā.pfectj vo illud qō p cōmodo alteri⁹ dr esse dānabile.qō etiam de mendacio iocoso putari pōt ꝓcipue si iteretur.

¶Qō mendaciū obstetricū ꝛ raab fuit veniale.

Dē mēdacio aūt obstetricū ꝛ raab qō fuerit veniale Aug.tradit dicēs.Forsitā sicut obstetrices nō remūerate sūt: q̄ mētite sūt: sz q̄ ifantes liberauerūt: ꝛ ppł hāc mificoꝛdiā venia le fuit pctm̄:nō tñ nullū. Dic raab leberata ppł liberationē exploratoꝝ p q̄ nō fuit veniale pctm̄ Sz ne putet q̄sq̄z i ceterj pctis: si ppł liberatōez hoiuz fiāt:ita posse ꝓcedi veniā. multa.n.mala detestāda talē sequūt errorē. Possum⁹.n. ꝛ furādo alicui pdesse si paup cui dał sentit cōmodū ꝛ diues cui tolłi nō sentit icōmodū Itaq̄z ꝛ adulterādo possum⁹ pdesse: si aliq̄ nisi ad hoc ei ꝓsentiał appareat amādo mortura: ꝛ si vixerit penitendo purgāda; nec ideo peccatū graue negabił tale adulteriū.

¶Qō octo sunt genera mendacij.

Sciēdū ē etiā.viij.eē gña mēdacij:ut Aug. i li.de mēdacio tradit:q̄ diligēt notāda sūt ut appareat qō mendaciū sit veniale ꝛ qō dānabile. Primū capitale ē mēdaciū lōge fugiendū:qō fit i doctrina religiōis: ad qō nulla cā q̄sq̄z dr adduci. Secōm q̄ tale ē ut nulli pfit ꝛ obsit alicui. Tertiū q̄ ita pdest alicui ut obsit alteri Quartū qō fit sola mētiēdi fallēdiq̄z libidie.qō mirū mēdaciū ē. Quitū qō fit placēdi cupiditate de suaui loqo. Dis oib⁹ euitatj.seq̄ł.vj.gen⁹ qō nulli obest ꝛ pdest alicui:ut si q̄s pecuniā alicui⁹ iuste tollendā sciēs vbi scit se nescire mētiał. Septimū qō ꝛ nulli obest ꝛ pdest alicui ut si q̄s nolens hoiem q̄sitū ad mortē pdere mentiał. Octauū qō nulli obest ꝛ ad hoc pdest ut ab imūdicia corpali aliquez tueał.in his aūt tāto min⁹ q̄sq̄z peccat cū mētiē quātomagj a pmo recedit. q̄sq̄s vero aliqō gen⁹ eē mēdacij qō pctm̄ nō sit putauerit decipiet seipsū turpiē:cū honestū eēt deceptoꝛē alioꝝ arbitreł oē gen⁹ ergo mēdacij sūmope fuge: q̄ oē mendaciū non est a deo.

¶Quid sit mendacium.

Hc vidēdū ē q̄d sit mēdaciū: ꝛ q̄d sit mētiri. deinde vtꝝ oē mēdaciū sit pctm̄.et q̄re mendatiū ē ut Aug.ait falsa significatio vocis cū itētōe fallēdi. ut ergo mēdaciū sit:necesse ē ut falsū pferał ꝛ cū itētōe fallēdi. hoc.n.malū ē ppū mētiētj vnū hīe clausū i pectoꝛe:aliō pmptū i ligua. Mētiri vo ē loq̄ ꝓtra hoc q̄ aio sētit q̄s siue illō veꝝ sit siue nō Dis ergo q̄ loq̄ł mēdaciū mētił:q̄ loq̄ł ꝓtra hoc qō aio sētit.i. volūtate fallēdi:sz nō dis q̄ mētił mēdaciū dic̄:q̄ qō veꝝ ē loq̄ł aliq̄ mētiēdo:sic ecō uerso falsū dicēdo aliq̄ verax ē. vñ aug. Nēo sane mētiēs iudicād⁹ ē q̄ dic̄ falsū qō putat veꝝ: q̄ q̄ztū ī ipo ē nō fallit ipe:sz fallił Nō igił mēdacij arguēdus ē:q̄ falsa icauti⁹ credit ac p veris hz.potiusq̄z ecōtrario ille mētił q̄ dicit veꝝ qō falsū putat. q̄ztū eni ad aiuz ei⁹ attinet:nō veꝝ dic̄:q̄ nō qō sētit dic quāuis veruz iueniał esse qō dicit.nec ille liber est a mendacio q̄ oꝛe nesciens loquit veꝝ: sciens aūt volūtate mentit.

b ¶Questio de iudeo q̄ dicit xp̄m esse deuz. Hc q̄ri solet si iud⁹ dicat xp̄z eē deū: cū nō ita sētiat aio vtꝝ loq̄ł mēdaciū. nō ē mēdaciū qō dic̄:q̄ lz alił teneat aio:veꝝ tñ ē qō dicit.ꝛ iō nō ē mēdaciū:mētił tñ illō qō veꝝ ē dicēs. Qō vo oē mēdaciū sit pctm̄.aug.insinuat. Adhibi inq̄t vł oē mēdaciū eē pctm̄.sz ml'tū ītereſt q̄ aio ꝛ de qb⁹ reb⁹ q̄sq̄z mētiał Nō.n.sic peccat q̄ ꝓsulēdi ut q̄ nocēdi volūtate mētił.nec tm̄ nocet q̄ viatoꝛē mētiēdo i diuerso itinē mittit q̄ztū q̄ viāvite mēdacio deprauat Porro oē mēdaciū iō dicēdū est eē pctm̄:q̄ hoc dr loq̄ hō qō aio gerit: siue illō verū sit siue putet ꝛ nō sit. vba.n.iō īstituta sūt: ū ut p ea hoies iuicē fallāt sz p ea i alteri⁹ noticia suas cogitatōes ferāt.verbis ergo vti ad fallaciā: nō ad qō sūt instituta pcm̄ ē. nec etiā iō vllū mēdaciū putādū ē nō esse pcm̄: q̄ possum⁹ alicui aliq̄ pdesse mētiēdo. Possum⁹.n. ut pdictū ē ꝛ furādo ꝛ adulterādo pdesse. Adēdaciū q̄z nō tūc tātū eē possum⁹ dicere q̄ñ aliq̄s ledił. Cū eni a sciēte dr falsū mēdaciū est: siue q̄s siue nēmo ledał. Ecce ex his ꝓstat oē mēdaciū eē peccatū nō tñ de oi mēdacio accipiēdū ē illud: perdes oēs qui loquunt mendaciū. Nec illud os quod mentitur occidit aiam. Nec omne mendaciū isto precepto phiberi videł nec prenissa descriptione mēdaciū ioci includi.

¶Vbi cum periculo erratur vel nō.

Illud etiā sciēdū est q̄ in q̄busdā reb⁹ magno malo:in q̄busdā puo:in q̄busdā nullo fallimur. In quibusdā reb⁹ nihil interest ad capescendū dei regnū.vtꝝ credāt an nō: uel vtrū puteē va:an falsa:siue sint siue nō. In his errare.i. aliud p alio putare nō arbitrādū est esse peccatū: ułsi est minimū atq̄z leuissimū.ꝛ sūt vera q̄zuis nō videantur.que nisi credant advitā eternā nō pōt peruenire. Et licet error maxima cura cauēdus sit nō solūmō in maioꝛib⁹:sz etiā in minoꝛib⁹ reb⁹:nec nisi rerū ignoꝛātia possit errari:nō est tñ cōsequēs ut continuo erret q̄sq̄s aliq̄d nescit. Sz q̄sq̄s se existimat scire qō nescit.pro vo.n.approbat falsū qō erroꝛis ꝓpriū est. Verūtū in qua re q̄sq̄s erret ītereſt plurimū. Sūt eni q̄ nescire ē meli⁹ q̄z scire. Itē nōnullis

errare pfuit aliquãdo: sz i via. pedũ: nõ in via moꝛ.

De iacob si mentitus fuit

Solet etiã q̃ri de iacob q̃ dixit se eẽ esau alit aio sentiẽs: vtꝛ mẽtit⁹ sit. de hoc Aug⁹. ait Jacob qõ mre fecit auctoꝛe: ut falleret patrẽ si dili ḡeter attẽdat: videt nõ eẽ mẽdaciũ: sz mysteriũ. intẽdebat. n. mri obedire q̃ p spm̃ nouerat misteriũ ꝛ ideo ppter familiare ꝯsiliũ spũs sci qõ mr accepat a mendacio excusatur iacob.

Distinctis q̃ncꝛ pceptis scõe tabule ꝛ expositis: Dic mgr determinat de q̃busdã q̃ pcepto q̃nto ꝛiãt. s. de mẽdacio ꝛ p iurio. Diuidit aũt h̃ ps i duas. In pma determinat de mẽdacio. i scõa de piurio. xxix. di. Nũc de piurio videam⁹. pma ps i duas. pma distinguit diuersos modos mẽdacij. i scõa diffinit mẽdaciũ ibi: hic videdũ ẽ q̃d sit mẽdaciũ ꝛc. Prima i duas. i pma pte ponit q̃ndã diuisionez mẽdacij p quã scit q mẽdaciũ sit moꝛtale ꝛ q veniale pctm̃. i scõa ponit q̃ndã aliã p quã scit q mẽdaciũ sit alio ḡui⁹. Sciẽduz ẽ octo esse gnã mẽdacij ꝛc. Circa pmũ d. fa. p° distinguit tres mẽdacij modos. 2° ex dict⁹ mãifestat qõdã qõ dubiũ eẽ poterat ibi: De mẽdacio aũt obstetricũ ꝛc. Dic videdũ ẽ q̃d sit mẽdaciũ ꝛc. hic diffinit mẽdaciũ. Et circa h̃ tria fa. p° oñdit q̃d sit mẽdaciũ. 2° oñdit q oẽ mẽdaciũ ẽ pctm̃ ibi: Oꝫ mẽdaciũ oẽ. 3° soluit qõdã qõ videbat ꝛiũ ibi: Solet q̃ri de Jacob. Circa pmũ tria fac. p° oñdit q̃d sit mẽdaciũ. 2° q̃d sit mẽtiri ibi Mẽtiri vo ẽ ꝛc. 3° soluit q̃ndã qõnẽ ibi. h̃ solz q̃ri Oꝫ vo oẽ mẽdaciũ ꝛc. Circa h̃ d. fa. p° oñdit i oi mẽdacio eẽ pctm̃ picu lũ. 2° ostẽdit de erroꝛe q ẽ mẽdacij effect⁹ qõ q̃ncꝛ põt eẽ cũ pctõ q̃ncꝛ sine pctõ ibi. Illud ẽt sciẽdũ. Qõ pma.

b Jc q̃rit q̃ncꝛ. p° q̃d sit mẽdaciũ. 2° de diuisiõe quã ponit. 3° vtꝛ oẽ mẽdaciũ sit pctm̃. 4° vtꝛ oẽ mendaciũ sit pctm̃ moꝛtale. 5° de oꝛdine mẽdacioꝝ i ḡuitate pcti.

H p pmũ sic pcedit. videt q ꝯueniẽt diffimat mẽdaciũ i lra. q enĩ vex loq qõ falsũ eẽ credit mentit sic dic Aug⁹. in li. de mẽda. sz ibi nõ ẽ falsa vocis significatio: g̃ malũ mẽdaciũ diffinit eẽ falsa voc⁹ significatio. p mẽdaciũ opponit vitati. virt⁹ ãt vitat⁹ nõ solũ i dict⁹ sz etiã i fact⁹ ostitit fz ph̃m i. iiij. et h̃. g̃ nõ oẽ mẽdaciuz ẽ falsa vocis significatio. p sic in. ij. li. dictũ ẽ intẽtio respicit fnẽ vltimũ: sz a fine vltio nõ recipit aliq̃d spez: sz a prio qõ est obiectũ cui⁹ ẽ volũtas. cũ aũt i diffinitõe nõ debeãt poni ni si specificãtia diffinitũ. videt q ꝯueniẽt ponat in diffinitiõe mẽdacij intẽtio fallẽdi. p id qõ ẽ cõe bñ ꝛ male factis nõ oz poni i diffinitõe alicui⁹ mali marie q̃si cõpletiuũ diffinitiõis: sz intẽtio mala põt cõiter ĩueniri ꝛ i bis q̃ sunt bona ex gnẽ ꝛ i bis q̃ sũt mala ex gnẽ: sic etiã in ppõsito patz de illo q̃ vex dic ne ei credat si estimet q̃cq̃d dixerit sibi nõ credi: g̃ intẽtio fallẽdi nõ oz poni i diffinitõe mẽdacij p ille q̃ ioco mẽtit fallere nõ intẽdit: qz scit sibi nõ credi: sz tñ iocosũ mẽdaciũ inẽ mẽdacia reputat: ergo ẽtio fallẽdi nõ oz poni in diffinitiõe mẽdacij. p ad⁹. dõ. q duob⁹ mõis in actib⁹ hũanis otigit eẽ pctm̃. vno mõ ex ipa nã facti qõ in se malũ ẽ sic in illis q̃ sũt mala ex gnẽ. alio mõ ex abusu faciẽt⁹ sic cũ q̃s ea q̃ sũt bona ex gnẽ: ex intẽtiõe prava facit. Mẽdaciũ g̃ vtrũcꝛ istoꝝ cõplectit: qz q̃stũ ẽ de se ioꝛdinatũ ẽ: ꝛ qz inoꝛdinatio i signãdo nõ põt eẽ nisi ex falsitate significationis. iõ i mẽdacio falsa significatio icludit. falsa aũt significatio ad rõnẽ pcti i mozalib⁹ nõ sufficit cũ nõ sit in ptãte hois vex significare: sic nec vex scire. vñ oportz q fit talis falsa significatio i mẽdacio q̃ q̃s volẽs a recto deuiat. h̃ aũt nõ est nisi qñ sciẽs falsũ loq: qz ignoraãs nõ volũtari⁹ ẽ. ex h̃ aũt ipso q aliq̃s sciẽt falsũ loq falsitatẽ intẽdit significare. ꝛ iõ cõpletiuũ i diffinitiõe mẽdacij ponit intentio fallẽdi: sz q̃si male falsa voc⁹ significatio. Ad pmũ g̃ dicẽdũ q mẽtiri ꝛ mẽdaciũ i h̃ differũt: qz mẽdaciũ notat aliq̃d q sz se ẽ de genere maloꝝ p abstractionẽ suã. mẽtiri aũt rõe sue ocreationis ipoꝛtat obligatẽ siue pctm̃ ex pte dicẽtis. vñ aliq̃s dicẽdo illud qõ fm se a vo nõ deuiat si fm suã opinionẽ deuiet mẽtit. nõ aũt qõ dic ẽ mẽdaciũ. Ad scõm dicẽdũ q voꝛ hoi pncipalr data ẽ ad significãdũ. vñ oẽ signũ quo q̃s aliq̃d significat noie vocis itelligit ꝛ eo mẽdaciũ pfici põt: sic pz i signis ꝛ nutib⁹ monachoꝝ: sic ꝛ oẽs alij sensus soꝛtunt nomẽ visus q ẽ pncipalioꝛ inẽ eos. Ad tertiũ dicẽdũ q finis ẽ duplex. vn⁹ q ẽ ppri⁹ alicui vtuti vl vicio ꝛ cõmẽsurat obiecto ei⁹ ꝛ hmõi finis intẽtio ad spez vtutis vl vicij pertinet sic ꝛ volũtas obiecti. eq̃lit. n. ẽ eẽntiale fortitudini velle sustinere difficilia. ꝛ intẽdere bonũ qõ ẽ fm habitũ. Alt⁹ ẽ finis cõis sicut felicitas respectu oĩuz vtutũ. ꝛ intẽtio hmõi finis nõ specificat vtutẽ. Intẽtio aũt q̃ i diffinitiõe mẽdacij ponit ẽ finis ppij ꝛ obiecto ppoꝛtionati. sic. n. verax vã loquit amoꝛe veri: ita mẽdax falsũ loq falsitatem intendẽs. Ad q̃rtũ dicẽdũ q ex h̃ ipso q factũ qõ ẽ de gnẽ bonoꝝ fit quersa intẽtiõe alicui vicio appꝛopꝛiato ad spez illi⁹ vicij trahit. Sicut q̃ vadit ad ecclesiã vt furet. vñ ꝛ vera vocis significatio qñ intẽtiõe fallẽdi fit ad spẽm mẽdacij trahitur. Adultimũ dicẽdũ q ẽtio fallẽdi põt itelligi dupl⁹ vno mõ respectu fallacie put ẽ in ipo fallẽte tñ. alio mõ put ẽ in fallẽte ꝛ in eo q̃ fallit. q̃cũcꝛ enĩ falsũ loq q̃stũ ẽ in se fallit. q̃uis nõ sp aliq̃s p ei⁹ vbũ fallat. Quicũcꝛ g̃ sciẽs falsuz loq. fallaciã intẽdit fm q ẽ in fallẽte. vñ ista intẽtio fallendi cõis ẽ oi mẽdacio: sz intẽtio q̃ aliq̃s intẽdit fallaciã non solũ vt ipse fallat: sz vt alij fallant nõ est in mẽdacio iocoso.

Hvnde minimũ habet de ratiõe mendacij.

p secũdũ sic pcedit. videt q ꝯueniẽter mẽdaciũ diuidat in lra. Ea enĩ q fm accidens sũt cũ infinita sint dimittẽda sũt. Sz mẽdacio inq̃stũ hmõi accidit q fiat ioco vl cõmodo vl dãno alicui⁹: g̃ fm ista inconueniẽt diuidit mẽdaciũ. p fm ph̃m i. iiii. et h̃. Lud⁹ cũ sit q̃dã reges vtilis est ad vitã etiã vtuosaz: sz mẽdaciũ officiosũ dr q̃ fit ad vtilitatẽ alicui⁹. iocosũ aũt qõ fit cã ioct: g̃ mẽdaciũ iocosum in officioso icludit: nec deberet ꝺtra ipsũ diuidi. p ph̃s i. iiii. et h̃. dicit q aliq̃s fallax ẽ q nulli⁹ gra maioza existentib⁹ fingit: sz mẽdaciũ iocosũ: officiosũ: ꝛ pernicioſũ alicui⁹ cã fit: ergo ẽ aliq̃ mẽdaciũ pter ista tria. p Aug⁹. ponit octo mẽdacij gnã: ergo insufficiẽter p tria tñ diuiditur. p videt q ĩ illis octo sit etiã aliq̃ superfluitas. mẽdaciuz enĩ q̃ fit i doctrina religiõis nõ distinguit ab alijs nisi fm mãm: sz mãlis mltiplicatio relinquẽda ẽ: ergo non debuit hoc mẽdaciũ ꝺ alia distingui. p ph̃s in. iiii. et h̃. diuidit mẽdaciũ i iactãtiã ꝛ ironiã. cũ ergo hec mẽbra hic ptermittũt. videt diuisio insufficiẽs. p ad⁹ dõ. q mẽdaciũ hic diuidit vt cognoscat quõ diuersimode cõtingit mẽdacio peccare. ꝛ iõ nõ assignãt hic modi mẽdacij faciẽtes diuersitatẽ in ipso fm q ẽ hmõi: sz magis fm q est pctm̃. Et ppter h̃ assignãt tres modi mẽdacij fm q fallacia q̃ ẽ mẽdacij complemẽtũ in trib⁹ gradib⁹ ꝺsistere põt. Prim⁹ grad⁹ est vt sit tñ in fallẽte q̃ fallit: q̃uis null⁹ ab ipo fallat. ꝛ h̃ cõtingit in mẽdacio iocoso. Scõs grad⁹ ẽ vt fallacia tñ ad opinionem audiẽtis pueniat: vt. s. vex estimet q̃ falsũ ẽ sibi a dicẽte prolatũ. ꝛ in h̃ gradu ꝺsistit mẽdaciũ officiosũ i quo nõ pueniẽt ad pl⁹ mali nisi q audiẽs falsaz intẽtionẽ ꝺcipiat q̃stũ ad intẽtionẽ dicẽtis. Tert⁹ grad⁹ ẽ vt fm eiusdẽ intẽtionẽ fallacia pducat vlteri⁹ vsq ad dãnũ in reb⁹ vl psona alicui⁹. ꝛ h̃ est pnicioſũ mẽdaciũ. Et p h̃ pz solutio ad pmuz: qz quãuis hmõi accidãt mẽdatio inq̃stũ hmõi: nõ tñ accidũt ei inq̃stũ pctm̃. Ad scõm dicẽdũ q q̃uis lud⁹ aliq̃s sit vtilis: nõ tñ lud⁹ ille talis q̃lis ẽ lud⁹ mẽtiẽtis. Ad tertiũ dicẽdũ q ille q̃ nulli⁹ grã mẽtit ad mẽdaciũ iocosũ reducit. marie si mentiat de indifferẽtib⁹. ꝛ q̃ ad nulli⁹ dãnũ ptinere pnt. opationes enĩ ludicre nulli⁹ gra fiũt vt dr i. x. et h̃. Ad q̃rtũ dõ. q illa octo gnã mẽdacij sub trib⁹ pmis cõtinẽt: sz iõ magis pticulati diuidũt: qz ĩ diuersis materijs cõtingit eẽ mai⁹ vl min⁹ pctm̃. vñ tria mẽbza scõe diuisiõis reducũt ad mẽdaciũ pnicioſũ. põt enĩ alicui iferri nocumẽtũ vel in spuali vita: ꝛ sic ẽ pmũ qõ fit ĩ doctrina religiõis vl i alijs: siue nocumẽtũ alicui illatũ in nulli⁹ profectũ cadat qõ est secũd⁹ modus siue cadat in pfectum alicui⁹ quod est tertius modus.

duo vo alijs mõi reducũt ad mẽdaciũ iocosũ: qz aliqñ aliqs mẽtiẽ pp suã delectatõez quã hz i mẽtiẽdo z sic ẽ q̃rt⁹ mod⁹ Aliqñ aũt ꝓpter delectationẽ alteri⁹ cui ex mẽdacio placz: z sic ẽ q̃nt⁹ mod⁹. tres vo vltimi mõi reducũt ad officiosũ mẽdaciũ. Aliqñ.n. aliqs mẽtiẽ ad vitãdũ dãnũ alteri⁹ i pecũia: z sic ẽ sext⁹ mod⁹. Aliqñ.n. i ꝑsona q̃tũ ad vitã corpalẽ: z sic ẽ septim⁹ mod⁹. aliqñ vo q̃tũ ad ea q̃ vtut⁹ sũt: z sic ẽ octau⁹ Ad q̃ntũ vo. q⁹ mãlis mltiplicatio debuit h̃ tãgi iq̃tũ di uersa q̃titas culpe ꝓ eã insinuat Ad vltimũ vo. q⁹ phs asignat duas spẽs mẽdacij fz q⁹ oppoĩt vtuti. z io diuisit mẽdaciũ i supfluũ qo ẽ iactãtia. z diminutũ qo ẽ yronia. iactator.n. est q̃ maiora de se fingit q̃ sint. yronia aũt q̃ minora. Dic aũt diuidit mẽdaciũ ad cognoscẽdũ q̃titatẽ in ipso. z ideo oportuit aliter diuidere.

D tertiũ sic ꝓcedit. videt q⁹ nõ oẽ mẽdaciũ sit pctñ quod.n. pctñ fit instictu spũssci: fz Jacob vt i lra dr̃ ꝓpt familiare ꝺsilium spũssci qo a mre accepat dixit se eẽ primogenitũ cũ nõ eẽt z ita mẽtit⁹ ẽ: g aliqo mẽdaciũ ñ ẽ pctñ Ꝑ nullũ pctñ remũerat a deo. Sz obstetrices egypti sũt remũerate a deo ꝓ mẽdacio q⁹ pharaoni dixerũt vt dr̃. Exo. ij. g aliqo mẽdaciũ nõ ẽ pctñ. Ꝑ null⁹ vtuosus inquãtũ hmõi peccat: fz fz phm i. iiij. et h̃. ad vtutẽ vitat⁹ ptinet decli nare ad mn⁹ i quo aliqo mẽdaciũ ẽ: g ñ oẽ mẽdaciũ ẽ pctñ Ꝑ vt dr̃. j. Pet. j. spũsco ĩspirari locuti sũt scĩ dei hoies q̃ scripturas dinas ediderũt: fz inueniũt i scriptur⁹ aliq locutões q̃ nõ sũt vere fz q⁹ vba sonãt sĩc q⁹ ligna filue iuerũt ad rãnũ vt eis ĩparet Jud. ix. Cũ g ꝓ ĩspiratiõez spũssci nõ fiat aliqo pctñ. videt q⁹ nõ oẽ mẽdaciũ sit pctñ. Ꝑ viciũ mendacij qo vtuti vitat⁹ opponit nõ solũ ẽ in dict⁹: fz ẽt in fact⁹: fz sine pctõ põt aliqs aliqñ signare facto qo ñ ẽ: sĩc o xpo legit Lucie vl. q⁹ finxit se longi⁹ ire. Silr ẽt Josue q̃ fil⁹ auit se fugẽ añ habitatores Hay. z Dauid q̃ fil⁹ auit se stultũ añ regẽ Achis: g z vbo põt aliqs sine pctõ mẽtiri. Ꝑ mẽdaciũ ñ videt eẽ pctñ nisi ex eo q⁹ fallit: fz aliqñ expedit hoi vt i aliquo fallatur z erret vt i lra dr̃. z i mlt⁹ casib⁹ pz: g aliqñ põt aliqs sine pctõ mẽtiri. Ꝑ null⁹ act⁹ ogru⁹ ẽ pctñ: fz mẽdaciũ officiosũ ẽ hmõi: qz offiñ ẽ ogru⁹ act⁹ ꝑsone fz statuta pũie igit⁹ ẽ. Sz ꝺ aug. i li. ꝺ mẽ. dicit q̃sqs aliqo gen⁹ mẽdacij q⁹ pctñ nõ sit eẽ putauerit se ipsũ turpiter decipit: g oẽ mẽdaciũ pctñ ẽ. Ꝑ ois ordinatio i actib⁹ hũanis si volũtaria sit pctñ ẽ fz vbicũq ẽ mẽdaciũ ẽ aliq ordinatio: qz adhibet vox ad signficãdũ aliqd qo significabile nõ ẽ: g oẽ mẽdaciũ ẽ pctñ. Ꝑ nihil oppoĩt vtuti nisi pctñ: fz oẽ mẽdaciũ oppoĩt virtuti q̃ ẽ vitas vt i. iiij. et h̃. pz. g oẽ mẽdaciũ ẽ pctñ Ꝓ⁹ ꝺ q⁹ cũ malũ ꝺsariã ꝺtigat cuiuslibz circũstãtie puersitas etiã aliis circũstãtijs debit⁹ exñtib⁹ pctñ i mozib⁹ facit vt si aliqs accipiat. vñ nõ oz q̃tũcũq bonũ itẽdat vl alie circũstãtie ordinate videãt pctñ nõ euitabit. cũ autẽ locutio iuẽta sit ad exprmẽdã ꝺceptõez cordis qñcũq aliqs loqt⁹ qo i corde nõ hz loqt⁹ q⁹ nõ oz. h̃ aũt ꝺtigit i oi mẽdacio. vñ oẽ mẽdaciũ ẽ pctñ q̃tũcũq aliqs ꝓpt bonũ mẽtiat. Ad pmũ g ꝺ. q⁹ vba q̃ Jacob ꝓtulit fz aliquẽ itellectũ necessitatẽ vel vitatez habuert. sibi.n. ꝓmogenitura dei electiõe debebat: z ad illũ itellectũ spũssc⁹ vba ordinabat cui⁹ instinctu z itellectu loq̃bat siue ipe illũ itellectũ ex vbis accipet explicite siue implicite h̃ significare itẽdẽs ad qo spũssc⁹ ordinabat vñ a mẽdacio excusat. z eadẽ rõ ẽ ꝺ oib⁹ vbis q̃ mẽdaciũ sapevidẽt ab illis viris ꝓlata i q̃b⁹ mẽdaciũ ꝺcedere nepbariũ videt. Ad scõz ꝺ. q⁹ obstetrices mẽtite sũt ad lrãm: nec ꝓ mẽdacio remũerate sũt: fz ꝓ pietate: qz pueros hebreoz liberarũt. Ad tertiũ dicẽdũ q⁹ i maiori icludit min⁹ z nõ econtrerso: z q̃ vtuosus eligit min⁹ dicit ꝺ se q̃ possit fz rei vitate nõ mẽtit: fz aliqo vez tacet. Ad q̃rtũ ꝺ. q⁹ vba q̃ i sacra scriptura sũt scripta aut sũt vba ei⁹ q̃ scripturã edidit: aut sũt vba alicui⁹ q̃ i scriptura recitat loquẽs. Si ꝓmo mõ sic ñ ꝺtigit i eis mẽdaciũ: qz i figuratiuis locutiõib⁹ nõ ẽ sensus vboz quẽ ꝓmo aspectu faciũt: fz quẽ ꝓferẽs sub tali mõ loquẽdi facẽ itẽdit: sĩc q̃ dicẽ q⁹ pratũ ridat sub q̃dã rei filitudine itẽdit significare pratj flozitionẽ. Si aũt sũt vba alicui⁹ q̃ recitat loquẽs aut sũt alicui⁹ cui⁹ malicia i scriptura arguit z sic nõ ẽ icõueniẽs q⁹ sint ibi etiã mẽdacia: sĩc vba iudeozũ xp̃m blasfemãtiũ. Aut alicui⁹ q̃ cõmẽdat nõ ꝺ ꝑfectiõe vtutis: fz de ꝑfectu sĩc obstetrices cõmẽdãt q⁹ i h̃ ꝑfecẽrt q⁹ nõ i dãnũ alicui⁹ fz i obseqũ ꝺnũ mẽtite sũt: aut sũt vba alicui⁹ q̃ cõmẽdat de ꝑfectiõe vtut⁹ z i exẽplũ ꝓpoĩt: z tũc ẽ eadez rõ sĩc de vbis scripture Ad q̃ntũ vo. q⁹ fcã nõ sũt ordiata de se ad significãdũ sĩc voces. Et io nõ oz q⁹ si aliqd fiat per qo aliqo fallũ deat itelligi q⁹ h̃ ipo fiat qo ñ oz fieri: sĩc dr̃ q⁹ nõ oz dici q̃ fallũ voce significat. vñ nõ oz q⁹ oẽ tale factuz sit pctñ z ꝑcipue q̃ factũ i significatõe alic⁹ exhibet. tũc.n. eadẽ rõ ẽ de illis fact⁹ z de locutiõib⁹ figuratiuis. Dic.n. locutio figuratiua vitatẽ hz nõ a sensu quẽ vba hñt i ꝓ⁰ aspectu fz ab eo quẽ loquẽs facẽ itẽdit Ita ẽt q⁹ ꝺsimulãdit se velle lõgi⁹ ire q̃si ꝓ filitudinẽ elõgatiõis i itinẽ. significabat elõgationẽ sui a cognitõe discipulorz. z i h̃ vitatẽ bẽbat Ad sextũ ꝺ. q⁹ q̃tuis alicui ꝑsit i aliquo casu falli: nõ tñ ꝓpt h̃ bonũ aliqo malũ faciẽdũ ẽ sĩc nec ẽ furãdũ vt elemosine deat z ita cũ mẽdaciũ ꝺ se ordinatõez hẽat: nõ ẽ mẽtiẽdũ ꝓ quo cũq alteri⁹ cõmodo. Ad vltimũ ꝺ. q⁹ mẽdaciũ dr̃ officiosũ nõ rõe fuit: fz rõne cause q̃ ad mẽtiẽdũ iclinat.

D q̃rtũ sic ꝓcedit videt q⁹ oẽ mẽdatiũ sit pctñ mortale. oẽ.n. pctñ qo i pditõez adducit ẽ pctñ mortale. Sz i psal. dr̃. Perdes oẽs q̃ loquũt mẽdaciũ: g oẽ mẽdaciũ ẽ pctñ mortale Ꝑ oẽ id qo i subuersionẽ fidei vgit ẽ pctñ mortale. fz mẽdaciũ ẽ hmõi vt Aug. ꝓbat i li. ꝺ mẽda. g oẽ mẽdaciũ ẽ pctñ mortale. Minor pz ex h̃ q⁹ si aliquo casu mẽtiri fz tũc nõ sp oz fidẽ bono hoi adhibẽ z si aliquo nõ sibi credit⁹ nõ erit necessitas vt i alijs sibi credat. Ꝑ si aliqo mẽdaciũ excusẽt a pcto mortali ꝑcipue mẽdaciũ officiosũ tale eẽ videt: fz mẽdaciũ officiosũ ẽ pctñ mortale: cũ ꝓ ipsũ eẽna merces i tpalẽ cõmutet. Greg.n. dicit glo. Exo. j. ꝺ obstetricib⁹ benignitat⁹ eaz merces q̃ i eẽna vita remũerari poterat ꝓ culpã mẽdacij i trenã recõpẽsationẽ cõmutata ẽ: g oẽ mẽdaciũ ẽ pctñ mortale Ꝑ in lra dr̃ q⁹ ꝑfect⁹ viris dãnabile ẽ ꝓ cõmodo alteri⁹ mẽtiri: fz nullũ pctñ dr̃ eẽ dãnabile nisi mortale: g mẽdaciũ officiosũ ꝑfect⁹ ẽ mortale: z eadã rõe. oẽ aliꝺ mẽdaciũ: cũ mẽdaciũ officiosũ min⁹ videat eẽ dãnosũ: z ita ꝓ ois etiã i alijs oẽ mendaciũ pctñ mortale ẽ: qz ꝑfecti nõ sũt peiozis ꝺditiõis q̃ alij. Ꝑ nihil ꝓhibet⁹ dino ꝓcepto nisi pctñ mortale: fz in ꝓhibitiõe falsi testimonij ꝓhibet⁹ oẽ mẽdaciũ sĩc Aug. dicit i li. ꝺ mẽda. g oẽ mẽdaciũ ẽ pctñ mortale. Sz ꝺ ꝓpter pctñ mortale nõ edificant⁹ spũales dom⁹: fz obstetricib⁹ edificauit de⁹ spũales dom⁹ fm Jero. g obstetrices mẽtiẽdo mortalit⁹ nõ peccauerũt z ita nõ oẽ mẽdaciũ ẽ mortale pctñ. Ꝑ nullũ pctñ mortale alicui ꝺcedit: fz i glo. sup pmũ Exo. dr̃ q⁹ infirmis cõcedit mẽtiri: g ñ oẽ mẽdaciũ ẽ pctñ mortale Ꝑ Gre. dicit q⁹ mẽdaciũ officiosũ facile credim⁹ relaxari: fz pctñ ex h̃ dr̃ veniale q⁹ facile remittit: g mẽdaciũ officiosũ ẽ pctñ veniale. Ꝓ⁰ ꝺ. q⁹ pctñ mortale dr̃ qo boiez vita spũali ꝑuat. spiritualis aũt vita ꝓ charitatẽ ẽ. vñ illa pcta ex sui gne mortalia sũt q̃ ꝺ dilectionẽ dei vl ꝓximi vgunt. Et io duplex gen⁹ mẽdacij peccatũ mortale ponẽdũ ẽ. Primũ qo ꝺ deũ est sĩc cũ ꝺs i doctrina religiõis mẽtit. Scõm ẽ qo i detrimẽtũ iusticie ad ꝓximũ vgit: sine sit tale mẽdaciũ qo ad puersionẽ iudicij ordinat sĩc cũ ꝺs i loco iudicij falsũ dicit sive sit i nocumẽtũ alicui⁹ qo sine mortali pcto eẽ nõ põt. Alia vo mẽdacia: qz iordinationẽ q̃ndã hñt: nõ tñ a dilectõe dei z ꝓximi auertũt pcta sũt: fz sũt venialia. Ad pmũ g ꝺicẽdũ q⁹ auctoritas illa nõ loqt⁹ de oi mẽdacio: fz de pnitioso tñ Ad secũdũ dicẽdũ q⁹ mẽdatũ ꝓlatũ si estimet eẽ licitũ ipsa estimatio i subuersionẽ fidei vgeret: nõ tñ oz q⁹ oẽ mẽdaciũ ad subuersionẽ fidei ordinet ꝑcipue cũ nõ sit de his q̃ad fidez spectãt Ad tertiũ dicẽdũ q⁹ de mẽdatio obstetricũ diuersa ẽ opio. Quidã.n. dicũt q⁹ mendaciũ fuit ad obfuãdã vitã pueroz: z sic fuit officiosũ z veniale pctñ fuit z ad cõseruãdũ vitã ꝓpriã: z sic fuit libidinosũ z mortale pctñ. Sz h̃ nõ videt rõnale: quia nõ min⁹ debet hõ suam vitã tueri q̃

alteri⁹. Et iō alij dicūt q⁹ in actib⁹ obstetricū tria ē ꝯsiderari. Primo ipsā pietatē q̄ pueris ꝓcere voluerūt. z q̄tū ad hoc vī meruerūt: vī ad meritū disponebāt z fm hoc itelligēdū ē vbū Jeronymi q⁹ edificauit eis de⁹ domos spūales. Fuit etiā ibi mēdaciū qō fiue ꝓ liberatiōe puerorū siue ꝓ liberatiōe vite ꝑpe qō magis videt subtilit discutiēti fm Grego. dictū ꝓtm veniale fuit: z sic hoc laudē fm Aug. in li. de mēdacio nō pfecte iusticie: sz pfect⁹ ad iusticiā: Fuit etiā ibi omissio ꝯfessiōis diue vitat z iusticie. si tm cozā pharaōe tūc ꝯfiteri tenebāt z q̄tū ad hoc potuit ibi eē ꝓtm mortale Et fm hoc pōt itelligi q⁹ merces eterna eis i tpalē cōmutata ē Vī si ex hoc mortaliter nō peccauerūt dr merces eterna i tpalē cōmutata: q⁹ eaz benignitas gratia nō informata remūeratione tpalē habuit q̄ gre adiūcta habuisset eternā ¶ Ad q̄rtū dicēdū q⁹ sz quoslibet mēdaciū viris pfectis ꝓtm mortale ē. Cui⁹ rōnez duplr aliq assignāt. Quidā eni sumūt rōnē ex pfectiōe charitat p quā mes hois sūme vitati adheret adeo q⁹ oē mēdaciū eoz cū deliberatōe z ex ꝓpetu ē. vñ nō pōt eē veniale: sic nec hoc in ꝑmo statu venialiter peccare potuit. Sz hoc nihil est dictū: q⁹ ea dē rōne nullū aliud ꝓtm veniale cōmittē possent qō falsissimū ē q̄tūcūq⁹ pfectissimis viris cū etiā in aplis ꝓtm veniale fuerit. j. Jo. j. Si dixerim⁹ q⁹ ꝓtm nō habem⁹ ⁊c. Alij vo sumūt rōnē ex pfectiōe statꝰ fm q⁹ aliq pfectionē i publico ꝓtēdūt vt religiosi z ꝓlati: z istis adhibet fides tāq̄ ꝯseruatoribꝰ vitatis. vñ si in aliquo a vitate deuiarēt nec eis nec aliis fides adhiberet: z sic fieret magnū ꝓiudiciū vitati. Sz hoc itez nihil ē: q⁹ nō credit eis tāq̄ ꝯseruatoribꝰ vitat in oibꝰ eoz fact vī dict: sz i illis tm q̄ ad officiū cōseruāde vitat spectāt sic doctrina z iudiciū i qbꝰ fia vitate deuiarēt nō ē dubiū q̄n peccarēt mortaliter Et iō dō. q⁹ nec mēdaciū nec aliud ꝓtm qō ex genere suo ꝓtm mortale nō ē pfect viris mortale ꝓtm fit: nisi sit ꝫ eoz votū: sz ꝑ accidēs pōt eis mortale fieri sic z alijs vt si fiat ꝫ ꝯscia q̄tuis errāte vel rōne scādali vī alicui⁹ hmōi. Q⁹ vo dr i lra q⁹ mēdaciū officiosū pfectis viris ē dānabile itelligēdū ē cōpatiue: q⁹ i eode genere ꝓti magis peccat pfect⁹ q̄ imperfect⁹: q̄tuis vtriq⁹ venialiter vī mortaliter: nō tm hoc circūstātia aggrauās aggrauat i infinitū vt q⁹ vni ē veniale alteri mortale fiat. ¶ Ad q̄ntū dicēdū q⁹ dño ꝓcepto phibet aliqd duplr. vno mō directe qō ꝫ ꝓceptū dr z sic phibet mēdaciū ꝓnicioſū qō ex ipa forma ꝓcepti patz. Nō loq̄ris ꝫ primū tuū falsū testi. alio mō idirecte qō ꝑter ꝓceptū dr: z sic mēdaciū iocosū z officiosum sicut z alia peccata venialia ꝓcepto diuino ꝓhibent.

Ad q̄ntū sic ꝓcedit. videt q⁹ ꝯueniēter grad⁹ mēdaciorꝫ in lra assignent. q̄cūq⁹. n. aliqs falsū sciēs loquit mētit: sz aliqs disputādo falsū sciēs docet etiā in his q̄ ad fidē ptinēt: g̃ dic mēdaciū i doctrina religiōis z hoc nō est graui⁹ mēdatio ꝓnicioſo: g̃ mēdaciū qō fit i doctrina nō ē ꝑmū z grauissimū mēdaciū. ¶ ꝫ cōtingit q⁹ de his q̄ ad fidei religionē ptinēt aliqs ioco mētiat: nec tm hoc grauiter reputaret q̄ mēdaciū vgēs i graue dānū ꝓximi: g̃ idez qō pz⁹. ¶ ꝫ officiosū mēdaciū pl⁹ hz de rōne mēdacij q̄ iocosū vt ex dict pz. cū g̃ iocosū mendaciū ꝓponat officioso videt q⁹ incōueniēter ordinet ¶ ꝫ cuicūq⁹ malicia ꝑ se ipsaz placet videt i spm scm peccare: sz ꝓtm i spm scm ē ḡuissimū vt i ij. li. dictū ē. cū g̃ ille q̄ mētit sola mētiēdi libidine i ipa malicia delectari videat. videt hoc q⁹ mēdaciū ceteris sit graui⁹ qō tm q̄rto loco ponit. ¶ ꝓ q̄rto magis nocumētū p mēdaciū euitat tāto ē min⁹ ꝓtm: sz magis dānū ē cozpis mors q̄ cozpis imūdicia: g̃. vij. mēdaciū qō fit ad tuēdū vitā deberet postponi octauo qō fit ad tuēdū aliquē ab imūdicia cozporali. In ꝫriū ē auctozitas Aug. i li. de mēdacio. ¶ R⁹ dicēdū q⁹ qōlibz ꝓtm fm suū genꝰ hz aliquā q̄titatē cui addi vī subtrahi pōt rōne alicui⁹ adiūcti. vñ z q̄titas mēdacij sz tres g̃d⁹ pōt ꝯsiderari. Prim⁹ grad⁹ ē qñ q̄titas mēdacij ex aliquo adiūcto augmētat. hoc aūt adiūctū mēdaciū aggrauās est vī apphanatio dinoz q̄ ē oditio maxie aggrauās. Et iō mēdaciū qō fit in doctrina religiōis ponit ꝑmū. Vel ē nocumētū ꝓximoz qō q̄dē mitigat si nocumēto aliq̄ vtilitas adiūgat. z iō i scō ordine ponit mēdaciū qō obest z nulli ꝓdest. In tertio vo mendaciuz qō alicui ꝓdest z nulli obest. Scō vo grad⁹ mēdacij ꝯsiderat sine additiōe vī diminutiōe: sz q⁹ in quolibz gnē ꝓti: graui⁹ ē ꝓtm qō ex habitu ꝓcedit inq̄tū ex libidine maiori fit. Jō i q̄rto loco ponit mēdaciū: qō fit ex libidie mētiēdi: q⁹ vnicuiq⁹ hñti bitū delectabilis ē opatio sz ꝓpriū habitū. Quito vo loco ponit mēdaciū qō nō videt ex habitu ꝓcedere: sz ex intētiōe alicui⁹ finis exīnet: q̄ tm mēdaciū nō aggḡuat nec alleuiat siē qō fit ex intētōe placēdi vī delectādi. Tert⁹ grad⁹ ē in quo ꝯsiderat q̄titas mēdacij diminuta ex aliquo adiūcto qō est intētio vtilitat q̄ tāto magis alleuiat q̄nto dānū ē graui⁹ qō vitat. z iō in sexto loco ponit mēdaciū qō fit ad vitādū sublationē pecunie. Septimū mendaciū qō fit ad vitādū occisionem. Octauū ad vitādū deturpationē libidinis qō ꝑpe ꝓpinqtatē ꝯsensus vir sine ꝓctō eē pōt ¶ Ad ꝑmū g̃ dicēdū q⁹ ille q̄ disputādo falsū docet: q̄tuis sciēter nō mētit nisi asserēdo docat: q⁹ nō ex sua ꝑsona falsū illud enūciat: sz gerēs ꝑsonā veritatē negāt ¶ Ad scōm dicēdū q⁹ distinctio istoz g̃duū z ordo accipiūt ceteris ꝓtib⁹. vñ i aliquo casu illud qō ē scōz pōt eē ꝑmū: z sic de alijs ē. ¶ Ad tertiū dicēdū q⁹ q̄tuis mēdaciū officiosū hēat pl⁹ de rōne mēdacij q̄ iocosū inq̄tū hz pl⁹ de assertiōe: tm officiosū hz min⁹ de malo rōne vtilitatis adiūcte. z iō ē min⁹ dis. penultīa dictū ē: nō oē ꝓtm. ¶ Ad q̄rtū dō. q⁹ sic i li. ij. ꝓtm qō fit ex electōe habit⁹ ē ꝓtm i spiritūsanctū. alias nō eēt spāle genꝰ ꝓti. z iō hoc mendaciū qō fit ex mētiēdi libidine (cū ꝓcedat ex inclinatiōe habit⁹ z non ex rebelliōe volūtat ad aliqō eoz qbꝰ a ꝓtō liberamur: qō est ꝓpriū ꝓti i spm scm) nō erit ꝓtm i spm scm. ¶ Ad q̄ntū dicēdū q⁹ imūdicia cozpalis hic itelligit q̄ hz vicinitatez ad ꝓtm rōne cuius mai⁹ dānū reputat q̄ cozpis mors Nec ꝑ cozpe alteri⁹ aiaz suā occidāt. Nō sic vitari pōt fm Aug. i li. de mēdacio. Si. n. aliqs ad mortē q̄rat. simplr nobis interrogatis de eo sine loci determinatiōe. Rndēdū ē q⁹ eū nō ꝓdem⁹ etiā si oporteat nos tormēta sustinē ꝑ quo facto quēdā ēpin laudat. Si aūt inerogamur vtr sit i illo loco determinato. Rndēdū ē. scio vbi ē: sz nō dicā. Precipue si iteret hoc dr inq̄tū multiplicatio venialiū disponit ad mortale. Ut ab imūdicia cozpali aliquē tueat. Sz q̄d faciēdū ē ipsi mulieri si ꝑpe libidinē vī imūdiciā q̄rat. Quidā dicūt q⁹ si sentit se pfectā nō dz: q⁹ i ipa violatōe nō ꝯsentiet: z sic imunis a ꝓtō erit. Si aūt sentit se imperfectā dz veniale ꝓtm cōmittere pot⁹ q̄ incurrat ꝓtm mortale ꝓculū. Sz melius dicēdū q⁹ si ꝓpositū nō ꝯsentiēdi hz spem suā i deo ponē dz q̄ nō patiet tētari supra posse. z nō dz venialiter peccare. ex hoc. n. ipo q⁹ ponit aliqd debitū vel dignū fieri aufert ois rō ꝓti. Et ita oē mēdaciū nō eēt ꝓtm qō ē ꝫ Aug. Nec oē mēdaciū isto ꝓcepto ꝓhiberi videt. Intelligēdū ē directe siē ꝫriū ꝓcepto Nec ꝑmissa descriptiōe mēdaciū iocosuz includi. Uel ē si intelligat intentio fallendi fm q⁹ fallacia est nō tm indicente: sed etiā in audiēte q̄ fallit vt dictū est.

¶ DISTINCTIO .XXXIX.

¶ De periurio.

In hoc videam⁹. piuriū ē mēdaciū iuramēto firmatū. hic q̄rit vtr sit piuriū vbi nō ē mēdaciū. Qō q̄busdaz videt ex auctozitate Jeronymi dicēt. Aduertendū ē q⁹ iusiurādū tres hz comites: veritatē: iudiciū z iustitiā. si ista defuerit: nō erit iuramentū: sz piuriū. vbi aūt falsū iurat veritas deest. Si ergo falsū iuret: et si nō sit ibi itētio fallēdi: videt eē piuriū: q⁹ deest veritas. Quibusdā placz nō eē piuriū vbi nō mēdaciū: z sicut dz aliqn falsū sine mēdacio: ita iurat falsū sine piurio falsū forte dixit aplus cuz se vēturꝫ ad

corinthios pmisit:nec tñ sic ei iponebat culpā mē/
dacij ꝓtraxit: qz sic aio sētiebat. ⁊ si iuramēto illud
ꝓfirmasset nō piuriū icurrissz:qz q̄stū i ipo fuit vez
dixit.⁊ si iurationē addidisset q̄stū i se foret vez iu/
rasset:⁊ si alit euenerit q̄ dixit. Jō sic q̄s nō é men/
dax nisi alit sentiat aio q̄ dicit: siue ita sit siue non.
Jta videt quibusdā neminē plurū cōstituit:nisi ali/
ter sentiat in aio q̄z loquat siue ita sit siue nō.

¶De triplici modo periurij.

Sed melio credit:⁊ ille peierare ꝙ falsuz vo/
lūtate fallēdi iurat:⁊ ꝙ falsū putās qō vez
ē iurat:⁊ qvez putāt qō falsū ē iurat. vñ aug. hoies
falsū iurāt ul cū fallūt:ul cū fallūt aut putat bōvez
ee qō falsū ē: ⁊ temē iurat. aut scit ul putat falsū ee:
⁊ tñ p vo iurat ⁊ nihilomino cū scelere iurat. Distāt
āt ista piuria duo q cōmēoꝛaui fac illū iurare ꝙ vez
ee putat p q̄ iurat. vez putat ee:⁊ tñ falsū ē:ñ ex aio
iste piurat:sz fallit. hoc p vo hz qō falsū ē nōp falsa
re sciēs iuratōez iterponit. va aliū ꝙ scit falsuz ee.⁊
dicit vez ee:⁊ iurat tāq̄z vez sit qō scit falsū ee. Vi/
detis q̄z ista detestāda sit belua. fac aliū ꝙ putat fal
sū ee:⁊ iurat tāq̄z vez sit:⁊ vez forte ē. verbi gr̄a ut
itelligat. Pluit i illo loco:⁊ inꝛogas hoiez.⁊ dicit
pluisse:⁊ tūc pluit ibi:sz putat nō pluisse piur ē. in
teresť quēadmodū verbū pcedat ex aio reā liguā ñ
facit nisi rea mēs sit. bis euidēt tradit q tripl̄r pe/
ierat hō ut supꝛ diximo. dū ul sciēs falsū iurat ul pu
tās falsū qō vez ē iurat:ul existimās vez qō falsū ē
iurat. sz hoc extremū ñ videt ee piuriū: ul si piuriū
noiet eo ꝙ falsū inrat:nō videt ee reo piurij ꝙ sic iu
rat:qz nō ē mēs eo rea.⁊ iō nec ligua. imo eo mēs
rea ē dū iurare ꝑsumit qō pspicue vez nō deꝑhēdit
nō ergo oē piuriū mēdaciū ē:nec ois ꝙ peierat mē/
tit:sz ois mētiēdo iurās peierat.⁊ ois ꝙ falsū iurat
siue mētiēs siue ñ peierat. Cū ergo q̄s iurat qō vez
ē estimās ee falsū: q̄rit qd sit ibi piuriū. Jpsa. n. si/
gnificatio vocis vera é:qz vez nesciēt loqt. Nō igit
ipa significatio ul falsū ul mēdaciū é:qz vera ē.⁊ ꝙ
vez ē piuriū ñ videt ee. Ad qō dicimo loq sic.s.ꝓtra
go adhibita iuratōe piuriū ē.piuriū ergo ē ul iurā
do loq falsum cū intentione fallendi: uel iurando
loqui falsū sine intentiōe fallendi uel iurādo loqui
verum cū intentione fallendi. ¶Ppositio.

Dic oppōit si ois ꝙ falsū iurat peierat:tūc q̄
alicui ꝓmittit dare sub certo termio aliqd
qō tñ nō faciet:exq̄ iurauit peierauit:qz falsū iura/
uit.nō.n.ita futuz erat ut iurauit. Ad hoc dici pōt
qz ñ ois ꝙ iurat qō falsū ē exq̄ iurat piur ē:sic iste ō
q̄ agimo:sz exq̄ ppositū mutat ul t̄minū trāsgredit
iuratio talis sit periuriū reatu.

¶An iuratio sit malū.

Jāt q̄rit vtz iurare sit malū: dicimo aliqñ
malū ee:aliqñ ñ.ꝓpōte.n. ⁊ sine necitate iu
rare ul falsū iurare pctm grāde ē. Ex neci/
tate āt iurare.s.ul ad asserēdū inocētiāv ad federa
pacꝭ ꝓfirmāda ul ad psuadēdū auditoribo qō ē eis
vtile:malū nō ē:qz necessariū ē.vñ aug. Juramētū
faciēdū ē i necessarijs cū pigri sūt hoies credere qō
ē eis vtile. Juratio nō ē bona:nō tñ mala cū ē neces/
saria.i.nō ē appetēda sic bona:non tñ fugiēda tāq̄z
mala cū ē necessaria. Nō ē.n. ꝓtra ꝑceptū dei iura/
tio:sz ita itelligit dñs phibuisse a iuramēto:ut q̄stū
i ipo ē q̄sq̄z nō iuret:qō multi faciūt i ore hūtes iura/
tionē tāq̄z magnū atq̄z suaue aliqd. Apls.n.nouit
ꝑceptū dñi ⁊ tñ iurauit. phibemur ergo iurare cu/
piditate ul delectatiōe iurādi.qō ergo xps ait i euā
gelio.ego dico vobis nō iurare omno:ita itelligit p̄/
cepisse:ne q̄sq̄z sic bonū appetat iuramentū:⁊ assi/
duitate iurādi labat i piuriū. Qō vero addidit sit
ꝓmo nr̄:est:ē:nō:nō:bonū ē ⁊ appetēdū.qō āt ápli
est a malo ē.i.si iurare cogerꝭ:scias ō necessitate ve/
nire ifirmitatꝭ eoz q̄bo aliqd suades q̄ ifirmitas vti
q̄z malū ē. vñ q̄tidie ꝑcamur nos liberari dicētes:
libera nos a malo. Jō ñ dixit qō ápli ē malū ē Tu
eni nō facꝭ malū ꝙ bñ vterꝭ iuratōe: sz a malo ē illi
ꝙ alit nō credit.i.ab ifirmitate q̄ aliqñ pena ē aliqñ
pena ⁊ culpa.ibi ergo dñs phibuit malū:suasit bo
nū:inclusit necessariū.

¶De iuramento qō fit per creaturas.

Qperit vtz ēt liceat iurare p creaturā.q nō
videt cū i lege scriptū sit.reddes āt dño iu
rameta tua.⁊ xps i euāgelio ꝑcipiat nō iu/
rare omno neq̄z p celū neq̄z p t̄rā:nec p Jerusolymā
nec p caput tuū. iudeis q̄si puul ꝓcessū fuit iurare p
creatoꝛē ⁊ ꝑceptū:ut si iurare ꝓtigeret:ñ nisi p crea
toꝛē iurarēt:nō p creaturā:qz iurātes p āgelos ⁊ ele
mēta creaturas venerabāt honoꝛe ⁊ melio erat hoc
exhiberi deo q̄z creaturꝭ. Jnfirmis ergo illud phi/
buit.scis vo q i creaturꝭ creatoꝛē venerabāt tñ:nō
phibuit. vñ Joseph p salutē pharaōis iurauit: dei
iudiciū i eo veneratoq̄ positoerat ifimis.xps vo ita
per creaturas iurare ꝓhibuit: ne uel aliquid di/
uinū in eis crederet ꝓ quo reuerentia eis debere
tur:uel ne per eas iurantes falsū homines:se iura/
mēto nō teneri putarent.

¶Que iuratio magis teneat:an que fit per deum
an que fit per euāgelia uel per creaturas.

Jāt q̄rit q̄s magis teneat:an q̄ p deū:an
q̄ p euāgeliū:ul p creaturas iurat. Dicimo
q̄ p deū:qz p eū hec facta ⁊ scā sūt.vñ Chri/
so. Si q̄ cā fuerit modicūvidet facere q̄ iurat p deū
Qui vo p euāgeliū maioaliqd fecisse videt Quibo
dicēdū ē.stulti scripture ppt deū scē sūt:nō deo ppt
scripturas ita ⁊ creature facte sunt ꝓpter deum.

¶Quid est dicere per deum.

Dic queritur quid sit dicere per deum iuro
hoc est testem adhibere deū. Jurauit eni
apostolus dicēs. Testis est mihi deus: ac
si dixisset p deū'ita est.vnde Augo. Ridiculū est pu
tare hoc si dicas p deū iuras.si dicas testis est deus
nō iuras. Quid eni est per deū nisi testis est deo aut
q̄d est testis est deo nisi per deū iurare Quid aūt est
iurare nisi ius deo reddere qñ per deuz iuras:ius.
scilicet veritatis ⁊ nō falsitatis. Jtē ecce dico chari
tati vestre:⁊ ꝙ per lapidez iurat falsū periuro est:qz
nō lapidē ꝙ nō audit:sed eo creatoꝛē adhibet testē
Hoc ē ergo iurare p quālibet creaturaz.s. creatoꝛē

eius testē adhibere. Est etiā quoddā genꝰ iuramēti grauissimū qđ fit p execrationē vt cū hō dicꝫ: si istud feci illud patiar vl illud ꝓtingat filijs meis. Scōm quē modū accipiꝫ etiā iterdū cū aliqs iurādo dicit p salutē meā vl̄ per filios meos ⁊ hmōi. obligat. n. hec deo. vñ augꝰ ¶ cū qs ait p salutē meā: salutē suā obligat deo. cū dicꝫ p filios meos oppingnozat eos deo ut hoc eueniat i caput eoꝝ qđ exit de oze ipsiꝰ si verū. vel si falsū: falsū. Et sicut per hoc iurās aliqñ deo hoc obligat: ita p deū iurās ipsū adhibet testē. In oi ergo iuratiōe aut deꝰ testis adhibeꝫ: aut creatura deo obligaꝫ ⁊ oppignozaꝫ: ut hoc sit iurare. s. deū testeꝫ adhibere: uel deo aliquid oppignozare.

¶De illis qui iurant per falsos deos.

POst hoc q̄riꝫ vtꝝ fide eiꝰ vtēdū sit qđ per demonia vl̄ idola iurauerit De hoc aug. scribēs ad publicolā ait. Te priꝰ ꝑsiderare volo vtꝝ si qspiā p deos falsos iurauerit: ⁊ fidē nō seruauerit: nō tibi videꝫ bis peccasse Bis vticꝫ peccauit: qz ⁊ iurauit p qs nō debuit ⁊ ꝓtra pollicitā fecit fidē: qđ nō debuit Jōcꝫ q vtiꝫ fide illiꝰ quē ꝑstat iurasse p deos falsos: ⁊ vtiꝫ nō ad malū: sꝫ ad bonū: ñ pctō illiꝰ se sociat qđ p demonia iurauit: sꝫ bono pacto eiꝰ qđ fidē seruauit. Et sine dubitatiōe minꝰ malū est per deos falsos iurare veraciter q̄ꝫ per deū verū fallaciter. Quāto enī per qđ iuraꝫ magis sanctū ē tanto magis penale periurīū est.

¶Qđ iuramētū quo incaute iuraꝫ nō est obseruādū: nec votū uel promissio iniuste facta.

NOnc supest iuestigare vtꝝ oē iuramētū impletū sit. si. n. qs aliqđ iurauerit ꝓtra fidē ⁊ charitatē: qđ obseruatū peiozē vergat i exitū: potiꝰ ē mutādū q̄ꝫ adimplēdū. vñ Amb. Est cōtra officiū nōnūq̄ꝫ ꝓmissū soluē sacrm ut herodes fecit. Jtē isido. in malis ꝓmissis rescinde fidē. In turpi voto muta decretū Qđ incaute nouisti nō facias. ⁊ ipia ē ꝓmissio q̄ scelere adipleꝫ. Jdē. Nō ē obseruādū sacrm q̄ malū incaute ꝓmittiꝫ: ut si quis adultere ꝓpetuā fidē cū ea pmanēdi polliceaꝫ Tolerabiliꝰ est. n. nō iplere sacrm q̄ꝫ pmanere i stupro Jtē beda. Si qđ nos icautiꝰ iurare ꝓtigerit: qđ obseruatū peiozē vergat i exitū: libere illud salubriozi ꝯsilio mutādū nouerimꝰ: ac magꝫ instāte necessitate peierādū eē nobis q̄ꝫ p vitādo piurio i aliud crimē graviꝰ eē diuertendū deniqꝫ iurauit dauid per deū occidere nabal vtꝝ stultū: sꝫ ad ꝓmā itercessiōnē abigail femie prudētꝫ remisit minas. reuocauit ensem i vaginā: nec aliqđ culpe se tali piurio ꝓtraxisse doluit. Jtē augu. ait qꝫ dauid iuramētū p sanguinis effusionē nō ipleuit maioꝝ pietas fuit. Jurauit dauid temere: sꝫ nō ipleuit iurationez maiozi pietate. Ex his alijsqꝫ pluribꝰ oñdiꝫ qđā iuramēta nō obseruāda eē: ⁊ q̄ sic iurat vehemēter peccat. Luꝫ aūt mutat bñ facit. q aūt nō mutat duplr peccat: ⁊ qz in iuste iurauit: ⁊ quia facit qđ non debet.

¶Si est periurus qui nō facit qđ incaute iurauit.

QVi vero mutat vtꝝ piurꝰ debeat dici solet q̄ri. Beda supra tale iuramētū vocauit periurīū Johānes etiā apocrisariꝰ oziētaliū sedium dixit Sermo ꝑis nr̄i sophonij significat qꝫ meliꝰ ē iurāte piurare q̄ꝫ fuare sacrꝫ i fractiōe scāꝫ imaginū. Sꝫ piurīū dr̄ tale iuramētū nō obseruatū: ⁊ peierare q nō iplet qz falsū iurauit: nō qz inde reꝰ sit qꝫ nō obseruat: sꝫ quia iurauit iniustū: ex quo reꝰ est sicut ille qui peierat.

¶De eo qui verborum callliditate iurat.

HOc etiā sciēdū ē qꝫ q̄cūqꝫ arte vboꝝ qs iuret: deꝰ tñ q ꝓscie testis ē: ita hoc accipit sicut ille cui iuraꝫ intelligit. duplr aūt reꝰ fit q ⁊ nomen dei in vanū assumit ⁊ ꝓmū in dolo capit.

¶De illo qui cogit aliquē iurare.

QVerit etiā si peccat q̄ hoiem iurare cogit. De hoc aug. ait. Qui exigit iuratiōnē multū itereſt si nescit illū iuraturū falsū: an scit Si. n. nescit: ⁊ iō dicit iuramētū: ut fides ei fit: nō ē pctm: tñ hūana tētatio ē. si vo scit eū fecisse: ⁊ cogit eū iurare homicida ē. Jdē si ꝓuocat hoiez ad iurationē: ⁊ scit eū falsum iurare: vincit homicidaz: qz homicida corpus occisurꝰ est. ille aiam imo duas aias: ⁊ eius quē iurare ꝓuocauit: ⁊ suam.

¶Ex concilio aurelianensi.

SAncta synodꝰ decreuit nisi p pace faciēdā ut oēs fideles ieiuni ad sacrm accedant.

¶Postq̄ꝫ determinauit mgr̄ de mēdacio: hic determinat de piurio. Et diuidiꝫ i d. par. In ꝑma determinat de piurio. In scōa de iuramēto ibi: Si aūt q̄riꝫ vtꝝ iurare fit malū ⁊c. Circa ꝑmū d. fa. p° diffinit piurīū. 2° circa diffinitionē mouet q̄ndā q̄nē ibi: Hic q̄riꝫ vtꝝ sit piurīū. Circa qđ tria fa. p° mouet q̄nē. ⁊ ponit opinionē ad alterā ptē q̄nis. 2° ponit opionē ad ꝑiā ptē ibi: quibusdā placꝫ qbusdā nō placꝫ 3° vitatē determinat ibi: sꝫ meliꝰ credit. Circa qđ d. fa. p° determinat vitatē. 2° circa determinationē mouet duas q̄nes. q̄z ꝑma incipit ibi: Cū vo qs iurat ⁊c. scōa ibi: hic opponit ⁊c. Si aūt q̄raꝫ ⁊c. Hic determinat de iuramēto. Et p° determinat de ipo ex ptē iuratis. 2° ex ptē iuramētū exigētis ibi: Queriꝫ ⁊ si peccat ⁊c. Circa ꝑmū tria fa. p° inqrit an iuramētū sit licitū. 2° determiat de forma iuramēti ibi: Queriꝫ etiā si liceat ⁊c. 3° determiat de obligatiōe ipsi⁹ ibi: Nūc supest videre ⁊c. Circa scōm d. fa. p° determinat formā debitā iuramēti. 2° inqrit vtꝝ liceat vti iuramēto: qđ hz indebitā formā ibi: Post hꝫ q̄riꝫ vtꝝ fidei casus ⁊c. Circa ꝑmū d. fa. p° tāgit formā iuramēti qđ fit p attestationē. 2° illiꝰ qđ fit p execrationē ibi: est etiā qđdā genꝰ ⁊c. Circa ꝑmū d. f. p° ponit formaz iuramēti. 2° exponit eā ibi. hic q̄riꝫ qđ sit dicē ⁊c. Circa ꝑmū d. fa. p° ponit formā iuramēti fm diuersa. 2° cōpat iuramēta fz diuersa facta ibi: Si aūt q̄riꝫ ⁊c. Nūc supest videre ⁊c. Hic determinat de obligatiōe iuramēti. Et circa hꝫ tria fa. p° oñdit i quo casu iuramētū obliget. 2° vtꝝ icurraꝫ piurīū ex iuramēto nō obligatorio ibi: Qui vo ꝑmutat ⁊c. Queriꝫ etiā si peccat ⁊c. Hic d. fa. p° inqrit vtꝝ liceat iuramētū exigere. 2° quo tpe ad iuramenta conuenire debeāt ibi: Facta ꝑmodus decreuit ⁊c. ¶Questio prima.

DIc q̄riꝫ q̄nqꝫ. p° qđ fit iuramētū. 2° an iuramētū sit licitū. 3° de obligatiōe iuramēti. 4° qđ sit piurīū. 5° vtrū oē periurīū siue iuramēti abusio sit pctm mortale.

PRimū sic ꝓcediꝫ. videꝫ qꝫ iurare nō sit idē qꝫ deū testē ꝑuocare. aliqñ. n. vt i lra dr̄ licitū ē p creaturas iurare: sꝫ tūc nō videꝫ ꝑuocari dīnū testimoniū: sed magꝫ testimoniū creature: q̄ iurare nō ē deū i testē ꝑuocare ¶ Ꝑ apls ad Heb. dicꝫ qꝫ hoīes p maiozē se iurāt: nec hꝫ solū de deo itelligiꝫ: sꝫ etiā de hoīb⁹ q̄ supra nos sūt: qz ioseph p salutē pharaonis iurauit: q̄ iurare nō ē idē qđ deū i testē ꝑuocare. ¶ Ꝑ nō ē idē eē iudicē ⁊ testē: sꝫ i iuramēto qđ fit

per execrationē deus videt inuocari vt iudex: vt cū dicim⁹ si hoc feci ita mihi accidat. q̄ mod⁹ ponit Job. xxxj. g̃ nō oē iuramētū fit p̄ inuocationē dīni testimonij. ¶ Ad accipe testimoniū a deo z ab hoīe nō differt nisi māliter: ꝫ ille q̄ invocat hoīez in testē nō dicit p̄ hoīez iurare: ergo z ille q̄ invocat deū in testē. non dicit p̄ deū iurare. ¶ In lr̄a dicit ex v̄bis Aug. Jurare est ius veritat⁹ deo reddere: ꝫ quicūq; verū dicit etiā si nullū invocet testimoniū ius veritatis deo reddit: ergo ad iuramētū nō exigit invocatio dīni testimonij. ¶ Ꝫ otra est q̄d dicit Aug. z habet in lr̄a q̄d ē iurare p̄ deū nisi testis ē de⁹: ꝫ ista ē cōmunissima forma iurādi: g̃ iuramētū ē invocatio dīni testimonij. ¶ Ad oē illud q̄d ad cōfirmādū aliq̄d assumit quodāmō dat ei testimoniū: ꝫ in iuramēto dīna veritas ad cōfirmationē nr̄i dicti inducit: ergo iurare est deū testē invocare. ¶ In cōtrouersie nō solent nisi testib⁹ terminari: ꝫ finis oīs cōtrouersie ē iuramentū vt dicit Ap̄s ad Hebr. ergo iuramētū videt esse aliq̄ invocatio dīni testimonij. ¶ Ad⁹ dicēdū q̄ iuramentū ꝓprie fit ad cōfirmationē eoz q̄ in dubiū veniūt audiēti de q̄b⁹ loquēs vel certitudinē habet vl̄ dicit se habere: z de illis dubijs q̄ ex sui natura dubitationē habēt sicut sūt facta contingētia que p̄ rōnē ꝺfirmari nō possūt. Jn alijs enī ridiculuz videt iuramētū exhibere. Noz ergo dubioz certitudo fieri nō p̄t nisi p̄ aliquē cui⁹ scientie nihil defit. z cui⁹ veritas infallibilis sit. hoc aūt in loco deo inuenit. z ideo ei⁹ testimoniū solū ad huiusmōi cōfirmationē efficax ē. Sed testimoniū ei⁹ aut assumit ad huiusmōi cōfirmationē q̄ iā exhibitū est. z hoc nō vocat iuramētū: ꝫ magis ꝓbatio p̄ auctoritatē vel ūuocat exhibēdū z hoc ꝓprie iuramētū ē. z iō aliq̄ iuramētū fit in quo simplicit dīnū testimoniū invocat: vt cū dicit test⁹ ē mihi de⁹. Aliq̄ vo in quo ipsi⁹ testis invocati reuerētia q̄ testimoniū credibile facit ꝓponit: vel in seipso vt cū dicit p̄ deū vel viuit dñs: vl̄ in aliquo ei⁹ effectu p̄cipue vt cū iurat p̄ celū: vel euāgeliū: vel per sctōs. Aliqñ vero ipse mod⁹ testificatiōis specificat: vt cū dicit si nō est ita hoc mihi accidat. Ad ꝑmū ergo dicēdū q̄ cū q̄s p̄ creaturā iurat eius deū invocat. Hoc enī p̄t dupliciter fieri. vno mō per aliquā creaturaz in qua dīna magnificentia ostendit que in testimoniuz inducit. alio mō dicit in illa creatura effect⁹ diuine testificatiōis exquiri: vt cū dicit per caput meū: vl̄ p̄ salutē meā. Ad secūdū dicēdū q̄ Joseph iurās p̄ salutē ꝓharaonis vtroq; dictoz modoz iurare potuit vel q̃si oppignerās deo salutē ꝓharaonis cui astrict⁹ erat: vel in ptāte ꝓharaonis dīnā magnificētiā venerās et in testimoniū inducēs. Ad tertiū dicendū q̄ hoc ipso q̄ de⁹ iudex efficit: mēdaciū iudicās testificat veritatē vl̄ falsitatē dicētis. Ad quartū dicēdū q̄ sīc veneratio q̄ fit sūmie maiestati habet spālē modū z nomē p̄ alijs venerationib⁹ exhibitis q̄buscūq; dicit enī latria: ita etiā invocatio testimonij infallibilis v̄itatis habz spālē rōnē z nomē testificādi ꝓ alijs testimonijs. z iō invocare hoīez in testē z sibi militer seruire hoī: nō est ei latriā exhibere sīc seruire deo. Ideo tñ licz p̄ creaturā iurare: nō aūt creature latriā exhibere: q̄ testificatio dīna in manifestatiōe cōsistit. dīna aūt nobis p̄ creaturas manifestāt: ꝫ latria exhibet ipsi inquātū in se sūm⁹ ē. z ideo nō exhibet sibi in aliq̄ creatura. Ad vltimū dicēdū q̄ tūc ꝓprie dī aliq̄s ius veritatis dicte a se deo reddere qñ in ipsū sīc in p̄mā originē oīs v̄itatis suū dictuz reducit q̄d nō fit i simplici assertiōe. Et iō sciēdū q̄ iuramētū q̄d fit p̄ creaturas quodāmō est licitū z quodāmō illicitū. Si enī aliquis per creaturā iuret quasi per p̄mā origine veritatis illicitū est iuramētū z ad idolatriā pertinet. Si autē iuret quis per creaturā vt in qua p̄ma veritas relucet: sic licitū est iuramentū.

HO secūdū sic ꝓcedit. videt q̄ iuramētū sit de per se appetēdis. Sīc enī in lr̄a dī iurare est ius veritatis deo reddere. h̄ aūt ē honestissimū z appetēdū: ergo et iuramētū. ¶ In lr̄a dī ex v̄bis Aug. q̄cūq; iurat per aliq̄d veneratur illud. sed venerationem deo exhibere est appeten⁹ dnm z frequentandū: ergo iuramētū est huiusmodi. ¶ Oīs actus in quo deo ꝺformamur est p̄ se bon⁹. ꝫ iurare est huiusmodi: q̄z in ps̄al. dicit Jurauit dñs z nō penitebit eū. ergo manifestū est p̄ se bonū. ¶ Sed otra. Nulli⁹ p̄ se boni cupiditas vl̄ delectatio ꝓhibet. ꝫ sīc dicit Aug. ꝓhibemur iurare cupiditate vl̄ delectatiōe iurādi. ergo iurare nō est p̄ se bonū. ¶ Cuiuslibet p̄ se boni frequētatio est vtilis. sed frequēs iuratio ꝓhibet in Eccle. Jurationi nō assuescat os tuū. ergo iurare nō est bonū. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ etiā nō sit licitū. Omne q̄d ꝓhibet est illicitū. ꝫ iuramētū est ꝓhibitū Math. v. Ego aūt dico nō iurare oīno ꝛc. Et Jac. vlti. Ante oīa fratres mei nolite iurare ꝛc. ergo iuramentū est illicitū. ¶ In nulli⁹ rei volūtas ꝓhibet nisi p̄cti⁹. sed volūtas iurādi ꝓhibet cū dicit Nolite iurare: vt sci z magistri dicūt. ergo iurare est illicitū. ¶ In soztib⁹ z iudicijs q̄ fiunt p̄ ignē z aquā vel p̄ duellū expectat diuinū testimoniū. z ꝓpter hoc sunt ꝓhibita: q̄z in his videt ee q̄dā dei tēptatio. ꝫ iuramētū est invocatio diuini testimonij vt dictū est. ergo iuramentū est illicitū. ¶ Ꝫ ō est q̄ Ap̄s in mult⁹ locis iurauit vt p̄z Ro. j. Testis est mihi de⁹ ꝛc. ¶ In nullus actus cadēs supra debitā materiā est illicit⁹ si nō fiat ibi alteri⁹ circūstātie corruptio. ꝫ iurare p̄ deū est actus cadēs sup debitā materiā. g̃ cū nō importet in h̄ alicuⁿ circūstātie corruptio videt q̄ sit licitū. ¶ Ulteri⁹ videt q̄ nō req̄rant isti tres comites q̄ in lr̄a ponunt ad h̄ q̄ iuramentū sit licitū. s. vītas: iustitia: z iudiciū. vbi enī nō est vītas nō est iustitia: q̄z vītas iustitie pars est. ꝫ pars nō debet diuidi otra totū: ergo vītas nō debet cōnumerari iustitie. ¶ In iudiciū nō videt aliud ee q̄m⁹ executio iustitie. ergo posita iustitia supfluū est ponere iudicium ¶ In iuramentū q̄d fit sine istis comitib⁹ est ꝑiuriū: vt i lr̄a dicit. si ergo iudiciū est comes iuramēti nunq̄ licebit iurare extra iudiciū: q̄d falsum est. ¶ In multa alia req̄runt ad iuramentū q̄m⁹ ista tria: sicut debita forma iurādi: debitū tps statutū: vt. s. ieiuni ad iuramentū accedāt: z multa huiusmodi. ergo videt q̄ non sint tñ tres comites iuramēti. ¶ In oīb⁹ factis nr̄is req̄runt ista tria: ergo nō magis debēt poni comites iuramēti q̄m⁹ alioz nostroz operū. ¶ Ad⁹ dicēdū ad ꝑmā questionē q̄ sicut in ꝺfirmatiōe q̄ fit p̄ rōnes duo sunt. s. mediū: ꝓbās: z id q̄d ꝓbat: Jta etiā in ꝺfirmatiōe iuramēti est dictū humanū quasi ꝓbādū z diuinū testimoniū q̄si mediū ꝓbās. Mediū aūt fm artē sillogisticā dicit ee ex eodē genere. vnde in necessarijs sumunt media necessaria. z ī ꝺtingētib⁹ ꝺtingētia. v̄itas aūt humanoz v̄boz est minime firmitatis: tū ex h̄ q̄ lingua ꝓna est ad defectū. z iō diuinā veritatē q̄ est oīno infallibilis ad dicta nostra ꝺfirmāda assumē nō multū ꝺuenit nisi necessitas incūbat. Et iō iuramētū nō est cōputādū inē ea q̄ sunt p̄ se appetēda: ꝫ inē ea q̄ ꝓpter necessitatē fiūt. sicut sunt bona vtilia: vt sectio vulneris: vel aliq̄d huiusmodi. ¶ Ad ꝑmū ergo dicēdū q̄ suppositō q̄ iurādū sit iustū est q̄ p̄ deū iuret: q̄z in h̄ vis originis oīs veritatis sibi recognoscit: nō tū oportet q̄ iurare simpliciter sit p̄ se iustū z bonū. ¶ Ad secūdū dicēdū q̄ veneratio diuina ꝺsistit in ipso iuramēto q̃si medio assumpto. ꝫ applicatio ei⁹ ad materiā in q̄ de facili est defect⁹ nō est oīno ꝺueniens. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ iuramēto diuino mediū assumit ex eodē genere: quia sicut de⁹ est ītmutabil: ita etiā in dicto suo falsitas ee nō p̄t. z ꝓpter h̄ iuramentū ei⁹ est p̄ se bonū. nec est sīle de nr̄o iuramēto. ¶ Ad secūdā questionē dicendū q̄ aliq̄d p̄t habē indecētiā dupliciter. vel p̄ se: vl̄ ex eo q̄d sequit. q̄d aūt ex se indecētiā habet nullo modo p̄t licitū ee q̄ntūcūq; necessitas incūbat. sīc p̄z in stupro z in alijs q̄ sunt mala ex genere. Q̄d aūt habet indecentiā ꝓpter piculū sequēs duo req̄rit ad h̄ q̄ ꝺueniēter fiat. Unū ē cautela sufficiēter cauēs illud piculū. Aliud est vtilitas ꝺsequēs. sīc p̄z in sectione vulneris. si enī p̄ ea sanitas reddat: z talis cautela adhibeat q̄ membra cetera nō ledant ꝺueniēter fit. iuramentū aūt incōueniētiā quandā videt habere vt dictū est

ꝓpter defectibilitatē humanoꝝ verboꝝ ad que assumitur veritas ĩmutabil'. si aũt humana verba eẽnt hm modo defectibilia q̄ semp necesse eẽt ea deficẽ oĩno iuramẽtũ de se indeẽtiã haberet: ⁊ nulla necessitate liceret iurare. sz qz vba humana nõ semp deficiũt sz aliqñ veritatē hñt: iõ diligẽti cautela adhibita vt defect⁹ euitet licet iurare ꝑpter aliquã necessitatẽ. ¶ Ad p̃mũ ergo dicẽdũ q̄ iuramentũ oĩno nõ est ꝓhibitũ neq; p xp̃m neq; p apostolũ ei⁹: sz est ꝓhibita facilitas iurãdi ꝑpter piculũ: vt. s. q̃s nõ ex q̃cũq; cã iuret: nec iuramẽtũ affectet tanq̃ p se bonũ. ¶ Ad secũdũ dicẽdũ q̄ voluntas absoluta est p se bonũ. sz ei⁹ qõ est bonũ tñ ꝑpter ĩmitentẽ necessitatẽ nõ est volũtas absoluta sz ex suppõne. In his ergo q̃ sunt p se mala vtraq; volũtas ꝓhibet: In his vo q̃ sunt p se bona neutra. In his vo q̃ sunt p se bona ꝑpter necessitatẽ aliquã ꝓhibet prima volũtas: ⁊ nõ secũda. ⁊ hm mõ ꝓhibet volũtas iurãdi. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q̄ in p̃dictis factis vbi exp̃pectam⁹ diuinũ iudiciũ vel testimoniuz p̃figit hõ q̃si terminũ ⁊ modũ deo testimoniũ reddẽdo. ⁊ iõ ẽ q̃dã dei tẽptatio. sz ĩ iuramẽto nõ fit ita: ⁊ iõ nõ ẽ file. ¶ Ad tertiã qõnẽ dicẽdũ q̄ ad hm q̄ iuramentũ sit rectũ tria req̃runt'. Unũ ex pte ipsi⁹ rei de q̃ iurat'. ⁊ sic req̃rit' vitas p quã dictũ rei adequat': alꝫ dictũ nõ eẽt ꝓfirmatiõe dignũ. Aliud req̃rit' ex pte cause ꝑ q̃ iurat'. ⁊ sic req̃rit' iustitia: alꝫ nõ eẽt debita necessitas. Tertiũ req̃rit' ex pte iurãtis. ⁊ sic requirit' vt cũ discretiõe iuret: alꝫ nõ adhiberet' debita cautela. ⁊ sic est iudiciũ. ¶ Ad p̃mũ ergo dicendũ q̄ veritas nõ accipit' hm q̄ est pars iustitie sz hm q̄ est adequatio vocis ad rem. ¶ Ad secũdũ dicẽdũ q̄ iudiciũ nõ accipit' hm qõ est vni⁹ in ordine ad alterũ qõ est executio iustitie: sz qõ est alicui⁹ ad seip̃m in hm q̄ discutit q̃d facere debeat: ⁊ q̃d accidere possit. Et p hm p̃z solutio ad tertiũ. ¶ Ad q̃rtũ dicendũ q̄ in iudicio qõ est discretio iurãtis includit' debita forma: ⁊ euẽt⁹: ⁊ tẽpus: ⁊ oĩa q̃ ex pte iurãtis ꝓsideranda occurrũt. ¶ Ad q̃ntũ dicendũ q̄ ꝑpter periculũ qõ in iuramẽto ĩminet ꝓe aliis nostris actib⁹ ꝑcipue iuramẽto isti comites adhibent'.

Ad tertiũ sic ꝓcedit'. videt' q̄ iuramẽtũ incautũ sit obligatoziũ. Iuramẽtũ enĩ incautũ dicit' qõ vergit in exitũ malũ vel min⁹ bonũ. sz tale fuit iuramentũ qõ Josue Gabaonitis exhibuit qõ ꝺtra ꝑceptũ dei fuit quo ꝑceperat ne cũ gẽtib⁹ fedus inirent. ⁊ tñ obseruauit illud iuramentũ reputãs se obligatũ. ergo iuramentũ incautũ ẽ obligatoziũ. ¶ Ꝑ esto q̄ aliqs iuret nunq̃ se intraturũ religionẽ: illud iuramentũ incautũ reputat'. ⁊ tamen videtur q̄ sit obligatoziũ: qz sine pctõ põt religionẽ non ingredi. si aũt intret piuriũ incurrit. quilibet aũt obligat' ad hm vt bonũ illud dimittat qõ sine pctõ fieri nõ põt. ergo iuramẽtũ incautũ videt' obligatoziũ. ¶ Ꝑ si aliquis iuret se nunq̃ ꝓlationẽ recipere: hm iuramẽtũ silr reputat' incautũ eo q̄ impedit' vtilitas cõis. ⁊ tñ vt videt' obligat ad sui obseruationẽ: qz si etiã non iurasset laudabile est vt ꝓlationẽ q̃s fugiat. ergo iuramentũ incautũ ẽ obligatoziũ. ¶ Sz ꝫ. Sicut Bern̄. dicit qõ ꝑ charitate institutũ est ꝺtra charitatẽ nõ militat. sz iuramentũ ꝑ charitate institutũ est. cũ ergo per iuramentũ incautũ charitas impugnet': qz est de aliquo malo faciẽdo: vel de aliquo bono omittẽdo: videt' q̄ tale iuramentũ nõ sit obligatoziũ. ¶ Ꝑ nihil attingit ꝑ aliã virtutẽ nisi qñ ꝑfectũ est vt dicit' viii. phisi. sed virt⁹ iuramẽti est obligare. cũ ergo iuramentũ pficiat trib⁹ comitib⁹ videt' q̄ iuramentũ vbi tres comites nõ occurrũt nõ sit obligatoziũ. sz in omni iuramẽto incauto deest iustitia si illicitũ sit qõ iurat'. vel iudiciũ si p hoc aliqõ bonũ impediat'. ergo iuramentũ incautũ nõ est obligatoziũ

¶ Ulteri⁹ videt' q̄ iuramentũ coactũ nõ sit obligatoziũ. Nullus enĩ põt ad aliqõ spãle obligari nisi seip̃m obliget. sz null⁹ dicit' aliq̃d facere nisi qõ volens facit. cũ ergo iuramẽtũ coactũ volũtatẽ iurãtis excludat: videt' q̄ tale iuramentũ nõ sit obligatoziũ. ¶ Ꝑ maioz est obligatio matrimonij q̃z iuramẽti: qz si aliqs iurauit se nunq̃ matrimoniũ initurũ: ⁊ postea matrimoniũ ꝺsumauerit tenet' in matrimonio perse tierare. sed coactio cõtractũ impedit matrimoniũ. ergo etiã impedit obligationẽ iuramẽti. ¶ Ꝑ iuramentũ nõ obligat nisi in hac necessitate vt peccatũ euitetur. sz coactio excludit reatũ peccati. vnde Lucia dixit Si inuitam me violare fecerit castitas mihi duplicabit' ad coronã. ergo etiã obligationẽ iuramẽti tollit. ¶ Sed ꝺtra est auctoritas Aug. q̃ respondet ex ꝺsilio beati Ambro. cuidã qui coact⁹ iurauerat q̃ndã ducere vxorẽ q̄ matrimoniũ teneret. ergo videtur q̄ coactũ iuramẽtũ sit obligatoziũ. ¶ Ꝑ iuramẽtũ cui nõ deest aliqs suoꝝ comitũ est obligatoziũ. sz coactio nõ tollit aliquem comitẽ iuramẽti: g̃ nõ aufert obligationẽ a iuramẽto. ¶ Ulterius videt' q̄ iuramentũ nõ obliget hm intẽtionẽ recipiẽtis Nullus enĩ debet ad ignotũ obligari. sed intẽtio iuramẽtũ recipiẽtis est mihi ignota. ergo iuramentũ meũ nõ obligat me hm intentionẽ illi⁹. ¶ Ꝑ iuramentũ exhibet' ad ꝺfirmationẽ sermonis iurãtis. sed intẽtio iurãtis ꝓpinquioz est sermoni suo q̃z intẽtio alteri⁹. ergo magis obligat hm intentionẽ iurãt̃ q̃z recipiẽtis. ¶ Ꝑ ad obligationẽ iuramẽti volũtas iurãtis req̃rit' q̃ seip̃m obligat. sz si desit ei intẽtio obligãdi se hm intẽtionẽ recipiẽtis nõ est ibi volũtas obligatõnis. g̃ iuramẽtũ illud nõ erit obligatoziũ hm intẽtionẽ recipiẽtis. ¶ Sed cõtra. Iuramentũ institutũ est vt p ip̃m fiat fides de sermonib⁹ iurãtis recipiẽti. sz hm nõ eẽt nisi hm suũz intellectũ iuramentũ accipiẽdũ eẽt. ergo iuramentũ obligat hm intẽtionẽ recipientis. ¶ Ꝑ frater ⁊ dolus nemini debet patrocinari. hoc aũt accideret si aliqs dolose iurans hm suã intẽtionẽ tm̃ obligaret'. ergo obligat' hm intẽtionẽ recipiẽtis. ¶ Rº dicẽdũ ad p̃mã questionẽ q̄ duplex est iuramẽtũ. vnũ assertoziũ: ⁊ aliud ꝓmissoziũ. Promissariũ iuramentũ est de eo qõ in futurũ a iurãte faciẽdũ expectat': vl̃ p se vl̃ p aliũ. Assertoziũ vo est qõ fit ad confirmationẽ veritatis ⁊ p̃terite si etiã causa nõ sim⁹. In iurameto ergo assertozio est vna tm̃ obligatio. s. q̃ qs obligat' ad peccatũ si veritas suo iuramẽto desit. In iuramẽto aũt ꝓmissozio est duplex obligatio. Una q̃ qs obligat' ad faciendũ hm qõ iuramẽto ꝓmisit. Alia q̃ obligat' ad peccatũ si nõ fecerit. Dis ergo visis sciẽdũ q̄ sicut nõ oĩs assertio est digna vt iuramẽto firmet': ita nec oĩs ꝓmissio: sz illa tm̃ q̃ vtilitatẽ aliquã ꝺtinet. Unde si ꝓmissio q̃ est de aliquo qõ salutẽ impediat siue sit contrariũ saluti siue vie pfecte in salutẽ iuramẽto firmet': ex hocipso iuramentũ efficit' indebitũ q̃si actus cadens sup indebitã materiã. vnde obligat secũda obligatiõe q̃ est ad peccatũ. nec remanet ei virt⁹ obligãdi ꝑma obligatiõe ad faciẽdũ. prima enĩ obligatio est ad vitandũ secũdã obligationẽ. vnde iuramẽtũ qõ de necessitate ad peccatũ obligat ipso facto ab alia obligatiõe vacuat'. ¶ Ad p̃mũ igit̃ dicẽdũ q̄ iuramentũ Josue nõ erat de eo qõ hm se eẽt illicitũ: sed de eo qõ factũ erat illicitũ qz ꝓhibitũ. vnde in hoc sufficiebat intẽtionẽ seruare ꝓhibẽt. Et ideo vt dicit Ambro. in li. de offi. muletauit eos meliori morte. s. obsequio ministerij diuini vt eẽt clemẽtioz sentẽtia. ⁊ sic qnodãmõ occisi sunt seruilite q̃ est moꝛs interpretatiua hm leges. ¶ Ad secũdũ dicẽdũ q̄ ipso facto quo q̃s iurat se religionẽ nõ intraturũ piur⁹ ẽ. q̃uis enĩ liceat sibi religionẽ nõ intrare: nõ tñ licet obicem spũi seõ ponere. ⁊ iõ nõ oportet vt ad cauendũ crimẽ piurij qõ iam vitari nõ põt religionis ingressum omittat. ¶ Ad tertiũ dicendũ q̄ q̃uis ꝑ aliquã ꝓlationẽ fugere possit q̃nq; ex bono ꝓcedere: tñ ptinaciter resistere semp malũ est. sicut pz in glo. Grego. Piere. s. q̄ hoc ꝓbat exẽplo Hieremie ⁊ Moysi q̄ cũ pmo recusassent ꝓlationis officiũ ad vltimũ humiliter obedierũt. vnde huiusmodi iuramentũ incautũ repntat': qz q̃ntũ in se est ꝓuidẽtie diuine ꝓiudicat. ⁊ obediẽtiã ad supriozes excludit quib⁹ ꝺ hm obedire tenet'. ¶ Ad secũdã questionẽ dicẽdũ q̄ coactio in iuramẽto assertozio nõ põt esse sufficiẽs: qz nihil põt sufficiẽter cogere ad hm q̄ hõ moztaliter peccet. qõ ꝺtingit si falsum cũ iuramẽto asserat. vnde tale iuramentũ q̃ntũciq; coactũ est obligatoziũ ad pctm̃. In iuramẽto aũt ꝓmissozio sciẽdũ q̄ coactio põt ee sufficiẽter co

gens ad ꝓmittẽdũ: qz vt maiꝰ piculũ euitet põt aliqs aliqd ꝓmittẽ sibi dãnosum qõ sine pctõ cõtingere põt. z tũc talis coactio si sit sufficiẽs q̃ in constantẽ virum cadere possit tollit obligationẽ iuramẽti i foro otentioso: qz ei q̃ vim ītulit nõ cõpetit actio ex obligatiõe illiꝰ iuramẽti. Sz i foro ꝺsciẽtie est obligatoriũ: qz magis debet hõ subire tpale dãnũ q̃z fidẽ frangere. habet tñ remediũ vt in iudicio ab eo repetat. q̃ si iuraverit se nõ repetiturũ põt iudici denũciare q̃ ex officio suo debet raptorẽ ad restituendũ cogere. si aũt iurauerit se nõ denũciaturũ contra correptionẽ fraternã iurauit: z nõ tenet obseruare. ¶ Ad primũ ergo dicẽdũ q̃ coactio nõ põt facere in tali casu violẽtũ absolute: sz violentũ mixtũ: qz oportet vt q̃ iurat mẽbra moueat ad loquendũ z sua volũtate. tale aũt violentũ vt dicit pḃs in. iij. etḣ. q̃uis simpliciẽ sit inuolũtariũ: tñ hic z nũc est volũtariũ: qz ad vitãdũ maiꝰ malũ vult minꝰ dãnũ subire. ¶ Ad secũdũ dicendũ q̃ coactio tollit obligationẽ matrimonij: qz nõ solũ reqrit ꝺsensum: sz etiã ꝺsensuz liberũ. qõ nõ est in obligatiõe iuramẽti. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q̃ Lucia loquit de violẽto simpliciter in quo patiẽs nihil ꝺfert agẽti. tale aũt violentũ nõ põt eẽ in tali casu. ¶ Ad tertiã q̃nez dicẽdũ q̃ iuramentũ ꝓmissoriũ vt dictũ est obligat hac necessitate vt culpa euitet. vnde obligat ad omne illud faciendũ: quo nõ facto culpa incurrit. Distinguendũ est ergo in eo q̃ iurat. aut enī simpliciter: aut dolose iurat. Si iurat dolose ex duabꝰ partibꝰ põt culpa sequi. s. ex fractiõe iuramẽti: z ex dolo. q̃uis ergo ex ipsa rõne iuramẽti inq̃ntũ iuramẽtũ obliget ad seruãdũ ipm nisi fm suã intentionẽ: tñ ex necessitate iuramẽti inq̃ntũ fuit dolosuz obligat ad obseruãdũ taliter q̃ ex dolo aliꝰ nõ ledat. z ḣ est q̃ñ fm intẽtionẽ recipiẽtis implet iuramentũ. Si aũt simpliciẽ iuret absq̃ dolo tũc in foro ꝺsciẽtie nõ obligat nisi fm suaz intẽtionẽ. sz in foro contentioso vbi intẽtio ignorat obligatur fm q̃ verba cõmuniter accipi solent. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

Ad q̃rtũ sic ꝓcedit. Videt q̃ periuriũ non sit mẽdaciũ iuramẽto firmatũ. Omne enī mẽdaciũ est falsa vocis significatio vt in ꝑce. di. dictũ est. sz periuriũ põt eẽ sine falsa vocis significatione: qz sicut in lra dicit qui iurat verũ quod putat eẽ falsum periurꝰ est. ergo non omne periuriũ est mẽdaciũ iuramẽto confirmatuz. ¶ Ꝑ periuriũ q̃ñq̃z incurrit in iuramẽtis q̃ de futuris otingẽtibꝰ fiũt. sz in futuris otingẽtibꝰ nõ est veritas vel falsitas determinata vt ꝑbat pḃs. z sic periuriũ põt eẽ sine falsa vocis significatiõe: et sine mendacio. ¶ Ꝑ in lra dicit q̃ q̃ falsum iurat qõ credit eẽ verũ periurꝰ ẽ. sz talis nõ mẽtit: ergo periuriũ põt eẽ sine mendacio. ¶ Ꝑ Diero. dicit q̃ iuramentũ qõ tres comites nõ habet est periuriũ. sed defectꝰ iustitie vel iudicij nõ facit mẽdaciũ: sz solũ defectꝰ veritatis: ergo nõ omne periuriũ est mẽdaciũ. ¶ Ꝑ periuriũ nihil aliud est vt videt q̃z puersum iuramentũ. sz iuramentũ peruertit nõ mẽdacio tñ sz etiã ꝑ falsam formã iurãdi. sicut q̃ iurat ꝑ idola. ergo periuriũ põt eẽ sine mẽdacio. ¶ In otrariũ est diffinitio q̃ in lra ponit. ¶ Ꝑ iuramentũ est ad confirmationẽ veritatis. sz mẽdaciũ veritati opponit: ergo periuriũ qõ est puersitas iuramẽti ẽ mẽdaciũ. ¶ Ꝑ iurare est ius veritatis deo reddere. sz q̃cũq̃z sine mẽdacio iurat ius veritatis deo reddit: ergo sine mẽdacio est iuramentũ z non periuriũ. ¶ Ad ℟° dicẽdũ q̃ quelibet res denoiat a suo cõplemẽto. z nomen qõ sumit a defectu alicuiꝰ rei. ꝓprie denoiat defectũ q̃ accidit otra cõplementũ alicuiꝰ rei. Iuramẽtũ aũt in ofirmatiõe veritatis cõplet: sicut fillogismꝰ in ofirmatiõe ꝺclusionis. vnde sicut dicit infillogisatũ eẽ q̃ cõclusio nõ sequit ex ꝓmissis: nõ aũt q̃ñ aliq̃ ꝑ missarũ est falsa manente forma debita: Ita etiã periuriũ qõ defectũ iuramẽti noiat significat defectũ qui accidit in re q̃ iuramẽto ofirmãda erat. defectꝰ aũt ofirmatiõi veritatis cõtrariꝰ est mẽdaciũ. z iõ periuriũ ꝓprie loquẽdo noiat defectũ mẽdacij in iuramẽto. ¶ Ad ꝓmũ g̃ dicẽdũ q̃ q̃uis assertio illiꝰ q̃ dicit verũ putãs eẽ falsum nõ sit mẽdaciũ absolute: est tñ mendaciũ in compatione ad dicentẽ: vnde z ipse mẽtiri dicit: vnde z in hoc periurio est aliquo modo mẽdaciũ. ¶ Ad secũdũ dicẽdũ q̃ futurũ non põt habere veritatẽ determinatã nisi in sua causa q̃ determinat ad affectũ illuz. causa aũt otingẽtiũ q̃ ꝓ nos fiũt est nostra volũtas. q̃ quidẽ determinat ad effectũ ꝑ ꝓpositũ fixũ de aliquo faciẽdo. z tale ꝓpositũ significat se habere qui iurat se aliqd facturũ. vnde ex hoc ipso q̃ iurat illud ad qõ fixum ꝓpositũ nõ habet mendaciũ incurrit z periuriũ. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q̃ iuramentũ non est exhibẽdũ nisi de eo de quo quis certitudinẽ habet. vnde quicũq̃ iurat aliqd significat se de hoc certũ eẽ. De falso aũt certitudo eẽ non põt. vnde q̃ iurat falsuz qõ putat eẽ verũ: ex ipso modo affectionis quodãmõ mẽdaciũ incurrit q̃uis assertũ ipm fm se nõ sit mẽdaciũ. ¶ Ad q̃rtũ dicẽdũ q̃ iuramentũ ꝓmissoriũ in quo deest iustitia vel iudiciũ aliquo modo cõtinet mendaciũ q̃tũ ad id qõ fieri debet: qz vnusquisq̃ tenet abstinere ab eo qõ est illicitũ: z bonis z pfectionibꝰ nõ cõtra niti. vnde ex hoc q̃ iurat aliqd illicitũ obligatꝰ remanet quodãmõ ad mẽtiendũ. ¶ Ad q̃ntũ dicẽdũ q̃ nõ ois puersitas iuramẽti facit periuriũ: sz illa tñ que est in eius complemẽto vt dictũ est.

Ad quintũ sic ꝓcedit. Videt q̃ non omne periuriũ sit peccatũ mortale. Sicut enī otingit mẽtiri iocose: ita z piurare. sed mẽdaciũ iocosum non est peccatũ mortale: ergo nec periuriũ. ¶ Ꝑ otingit q̃ ꝓpter ꝺsuetudinẽ iurãdi aliqs ex lapsu lingue falsum iurat. z esset graue dicere q̃ talis mortaliter peccaret. ergo nõ omne periuriũ est mortale peccatũ. ¶ Ꝑ sicut iurare falsuz: ita etiã iurare sine causa ꝓhibet ꝑcepto secũdo decalogi. Nõ assumes nomen dei tui in vanũ. sz iurare sine causa nõ semp est peccatũ mortale: ergo nec iurare falsum. ergo vt prius. ¶ Sz cõtra. Aug. in quodã ser. dicit q̃ falsa iuratio pniciosa est. sz nihil dicit esse pnicioſum nisi peccatũ mortale: ergo periuriũ est peccatũ mortale. ¶ Ꝑ omne qõ est otrariũ ꝓcepto legis est peccatũ mortale. sed periuriũ directe otrariat huic ꝑcepto. Nõ assumes nomẽ dei tui in vanũ ⁊c. ¶ Ulteriꝰ videt q̃ nõ liceat iuramentũ recipe vel exigere. Sup illud Ro. j. Testis est mihi deꝰ. dicit glo. Tu nõ facis malũ q̃ bene vteris iuratione vt alteri suadeas qõ vtile est. sz a malo est supplere illiꝰ q̃ recipit iuramentũ: ergo recipies iuramentũ peccat. ¶ Ꝑ ille qui exigit ab aliquo iuramentũ: vel scit eũ iurare verũ: vel scit eum iurare falsum: vl nescit an falsum an verũ iuret. Si scit eũ iurare verũ videt peccare: qz ꝓ nihilo facit eũ iurare. Si scit eũ iuraturũ falsum: homicida illiꝰ ẽ vt in lra dicit. Si aũt nesciat alterũ: Quia de hoc dicit Aug. sup illud Ro. j. Testis est mihi deꝰ. Nõ audeo dicere hoc nõ eẽ peccatũ: sz humana tẽptatio est: ergo exigere iuramentũ quolibet mõ peccatũ est. ¶ Ꝑ Ro. j. dicit q̃ qui cõsentiũt male faciẽtibꝰ digni sunt morte. sed q̃ iurat ꝑ idola peccat mortaliter. q̃ aũt ab eo iuramentũ recipit videt ei ꝺsentire. ergo ad minꝰ recipiens tale iuramentũ peccat. ¶ Sed otra est qõ legit Genẽ. xxxj. de Jacob q̃ recepit iuramentũ Laban. qui. s. ꝑ iudeos suos iurauit. nec est dicẽdũ q̃ peccauerit. ¶ Ꝑ sine quo nõ põt ordo iudiciari observari nõ videt esse peccatũ. sz ordo iudiciariꝰ in multis casibꝰ sine receptiõe iuramẽti obseruari nõ posset. ergo recipe iuramentũ nõ est peccatũ. ¶ ℟° dicẽdũ ad primã questionẽ q̃ iuramẽtũ est duplex. Quoddã in quo aliqs percipit se iurare. z tũc si falsum iurat credo q̃ semp peccet mortaliter siue sit iuramentũ solẽne siue non solẽne. z ꝑcipue q̃ñ ꝑcipit eẽ falsum qõ iurat. Quoddã vo iuramentũ est in quo hõ nõ attẽdit ad iuramentũ: z q̃si nõ ꝑcipit se iurare: sz ex lapsu lingue in iuramentũ ꝓlabit. z q̃ tũc q̃si nesciẽs iurat: z nesciẽs nõ reputat volũtariꝰ: iõ in tali casu videt q̃s nõ volũtarie iurare. vnde si sit falsum ḣ de quo iurat: siue ꝑcipiat eẽ falsum siue nõ: dũmõ nõ sit mẽdaciũ ꝓniciosum nõ dico q̃ sit pctũ mortale sz veniale. valde tñ cauẽdũ ꝓpter vicinitatẽ ad mortale. ¶ Ad ꝓmũ ergo dicẽdũ q̃ nõ est simile de mẽdacio z piurio: qz iuramẽtũ nõ est nisi

cum magna cautela adhibendum vt dictum est. z propter vtilitatē aliquā. vnde si iocose aliqs piurat nō excusabitur. ¶ Ad secūdū patet solutio ex dictis. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ iurare fine causa nō directe opponit illi p̄cepto: sz indirecte Directe aūt opponit ei iurare falsum: qz h̄ est qđ cōfirmari nō pōt: vnde vana est iuratio. vnde nō oportet q̄ iurare fine causa semp sit mortale peccatū: sicut iurare falsum. ¶ Ad se cūdā questionē dicēdū q̄ sicut iurare nō semp malū est sed qñq̄ ē licitū qñ p̄ necessitate aliq̄ z cū cautela iurat. z ita etiā iuramentū recipe vel exigere ex causa necessaria z alijs debitis circūstātijs obseruatis pōt eē fine pctō. ¶ Ad p̄mū ergo dicēdū q̄ nō intelligit ibi malū culpe sz malū pene: qđ est ex ignorātia illi⁹ q̄ iuramentū recipit. si enī sciret an esset verū hoc p̄o quo iurat iuramēto, opus nō eēt. ¶ Ad secū dū dicēdū q̄ qñ aliqs scit vl̄ pbabilit credit q̄ aliqs deiera bit nō licet ei iuramentū exigere nisi forte sit in loco iudicij: qz iuramētū in iudicijs nō tm̄ exhibet ꝓpt̄ iudicē: sz ꝓpter alios. vnde non est in potestate ei⁹ iuramentū remittere qđ fm ordinē iuris exhibēdū eēt. Sil̄r si sciat eū iuraturū verū pōt licite iuramētū exigē nō p se sz p alijs q̄ h̄ nesciūt. si aūt dubitet dubitatio ex tanta suspitiōe ꝓcedere pōt q̄ cū pctō erit. Et iō aug. nō audet dicē q̄ sit fine pctō: nō tm̄ dicit q̄ sp sit peccatū. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ ille q̄ iurat p idola peccat qđē q̄tū ad formā iuramēti: sz nō q̄tū ad assertionē veri vl̄ p̄missionē alicui⁹ qđ redūdat in bonū cōe. z q̄tū ad h̄ pōt ei ꝛsentire fine pctō: sz nō q̄tū ad primū. z iō iuramēto eius vti possum⁹ qñq̄ fine pctō. ¶ Nūc de periurio videam⁹ ꝛc. Videt q̄ tractatū istū ponere debuerit in expositione secūdi p̄cepti. Sed dicēdū q̄ periuriū ad sui cognitionē ꝓsup ponit mēdaciū. z ideo necessitate tractādi post mēdaciū de piurio tractatuit. ¶ Infirmis ergo illud ꝓhibuit ꝓpter duo pericula. Primo ne aliqđ numen creaturis inesse crederēt. Secūdo ne tali iuramēto se obligari nō credētes fidē frāge rent. ¶ Qui vō p euāgeliū mai⁹ quidē ꝛc. Doc iō ōtingit qz in solēni iuratione vbi maior deliberatio adhibet tali for ma in iurādo vtimur. ¶ Dcā sinodus decreuit ꝛc. Rō insti tutionis fuit qz ad iuramētū reḡrit summa cautela q̄ exigit sobrietatē. Excipiunt tm̄ casus illi in quib⁹ mora ꝓtraheret periculū. sicut est p̄o pace facienda.

¶ DISTINCTIO .XL.

Sextum p̄ceptū est Non desi derabis vxorē p̄oximi tui. Se ptimū Non cōcupisces domū p̄oximi tui: nō seruū. nō ancil lam ꝛc: sed videtur p̄ceptū de non concupiscendis rebus pri mi vnū cum eo esse quo dicitur Non furaberis. Et p̄ceptū de non cōcupiscenda vxore vnū esse cum eo quo dicit Non mechaberis Poterat enī p̄ceptū non furādi in illa generalita te intelligi: vbi de nō cōcupiscenda re p̄oximi p̄e cipitur. Et in eo q̄ dictū est Non mechaberis pote rat illud intelligi Nō cōcupisces vxorem p̄oximi tui. Sed in illis duobus p̄ceptis nō mechandi z nō furādi ipsa opera notata sunt z ꝓhibita. In his vō extremis ipsa cōcupiscentia. Multū ergo diffe runt illa ab istis. Dñ illi p̄cepto nō mechādi fit su peradditio in euangelio: vbi omnis cōcupiscentia mechandi p̄ohibetur.

¶ Quare lex cōp̄imere dr̄ non animū sed manū.

Sed cum hic ꝓhibeat concupiscentia alie ne vxoris z aliene rei: quare dicit lex cōp̄i mere manū z non animū Euangeliū vō z manuz z animū. illud de lege dicit fm ceremonia lia: non fm moralia. vel qz in lege nō est generalis ꝓhibitio omnis mortifere concupiscentie vt in euangelio.

¶ Quid sit littera occidens.

Sed vō queritur quā vocat Apl̄s litterā occi dentē. Ea certe est decalogus qui non dici tur littera occidēs eo q̄ mala sit lex: sed qz ꝓhibēs peccatū auget concupiscentiā: z addit p̄ua ricationē nisi liberet gratia. que gratia nō sic abun dabat in lege ut in euāgelio. Lex ergo bona est: z tm̄ occidit fine gratia: cum sit virtus peccati que iubet qđ, fine gratia impleri non pōt. Gratia aūt deerat: z iō lr̄a occidēs erat. Distat autē euāgelij littera a legis littera: quia diuersa sunt p̄missa. ibi terrena: hic celestia p̄mittit. Diuersa etiā sacramenta. quia illa tm̄ significabāt: hec conferūt gratiā. Precepta etiā diuersa q̄tū ad ceremonialia. Nā q̄tū ad mo ralia sunt eadem. sed plenius in euāgelio contine tur. Audistis decē cordas psalterij vtriq̄ sexui im positas: que charitate tangenda sunt: ut vitiorum fere occidantur.

¶ Postq̄ determinauit Magister de p̄ceptis decalogi q̄ respiciunt opus exteri⁹ z locutionē: Dic ponit duo vltima precepta q̄ respiciūt ꝛcupiscētiā cordis. Et circa h̄ tria facit. Primo enumerat ipsa p̄cepta. Secūdo mouet q̄stiones cir ca ea ibi: Sz videt p̄ceptū ꝛc. Tertio recapitulat qđ dixe rat. z ōtinuat se ad sequentia ibi: Audistis decē cordas ꝛc. Circa secūdā partē mouet duas questiones. Prima est de differētia hoz p̄ceptoz ad alia p̄cepta decalogi. Secūda est de differētia toti⁹ veteris legis ad nouā q̄ ex solutiōe p̄me questionis oritū habet. z h̄ ponit ibi: Sed cū h̄ ꝓhibeat cō cupiscētia ꝛc. Et circa h̄ tria facit. Primo mouet questionē z eā soluit. Secūdo mouet questionē de effectu lr̄e veteris legis ibi: Si vō queritur q̄re dicat Apl̄s ꝛc. Tertio bzeuit̄ col ligit differētiā inter litterā euāgelij z litterā legis ibi: Distat aūt euāgelij littera. ¶ Questio Prima.

Hic queruntur q̄ttuor. Primo de assignatione istoꝝ p̄ceptoz. Secundo vtrū verū sit q̄ lex Moysi tm̄ manū cohibuerit. Tertio vtrū eadē lex iustificaret vel occideret. Quarto vtrū eterna p̄mitteret vel terrena.

Ad primū sic ꝓcedit. videt q̄ hec duo p̄cepta inco ueniēter assignent. Precepta enī negatiua ordinā tur ad ꝓhibitionē pctoꝝ. Sed vnū est peccatū cor dis z operis: sicut in. ij. li. di. xlij. dictū ē. ergo nō debuit alio p̄cepto ꝓhiberi concupiscētia mechādi vel furādi q̄ ipsa mechia vel furtū. ¶ Pterea sicut in furto z mechia cōtingit pec care corde z opere: ita z in homicidio z alijs peccatis. h̄ alia p̄cepta nō variant p cōcupiscentiā z opus neq̄ affirmati ua neq̄ negatiua. ergo neq̄ p̄ceptū de furto z de mechia de buit hoc modo variari. ¶ Pterea nihil debet lege ꝓhiberi qđ li cite fieri pōt. sz licite pōt fieri q̄ aliqs domuz p̄rimi sui pos sideat: vt si emat eā: q̄ licite pōt eā cōcupiscere. ergo talis cō cupiscētia non debuit lege ꝓhiberi. ¶ Pterea sicut cōtingit pec care in cōcupiscētia rerū p̄oximi: ita etiam in cōcupiscētia curiositatis: quā Aug. dicit eē ꝛcupiscentiā oculoz in libro de vera religiōe. Et sil̄r in ꝛcupiscētia dignitatū z buiusmo di. circa q̄s etiā cōcupiscētias sunt diuerse virtutes z vitia. sed precepta dant ad inducēdū hoies ad virtutē z ad vitioꝝ ꝓhibitionē. ergo de omnib⁹ istis cōcupiscētijs debuerūt di uersa p̄cepta dari. ¶ Pterea omne qđ est ꝛtrariū p̄cepto est peccatū mortale. sed p̄imi motus q̄ ex corrupta cōcupiscen tia ꝓcedūt non sunt peccata mortalia. ergo non debuit dari p̄ceptū de non cōcupiscendo. ¶ Ad primū dicēdū q̄ intentio le gis est vt hoies ad virtutē inducant. ad virtutē aūt nō sufficit

cit vt actus virtutis qualitercunq; fiat: sed oportet vt homo sciēs & volēs: & ppē debitū finē pseuerāter & delcābiliter operet. illō faciēdi derelinq̄t. & passiones iclinātes ad actū illicitū ordinēt. & iō i p̄cepto decalogi nō debuit solū phiberi actus illicitus: sz ēt ocupia illicitarū rerū. ¶ Ad p̄mū g̃ dō q; pctm̃ cordis & opis sic ibidē dam̃ē q̄n diuīgūt se vnū pctm̃. sz qz q̄nq; in corde peccat non pueniēdo ad actum: tunc pctm̃ cordis a pctō exteriori opis distinguit. & iō ēt diuerso p̄cepto phibet. ¶ Ad secūdū dō q; p̄cepta affirmatiua p̄cipiūt aliquē actū bonū. bonū āt oritur ex diuersis coadunati ad pfectōez suā qō ē ex vna & tota cā vt dic dio. & iō h̄ ipso q; aliqs bonus act⁹ p̄cipit oēs odītes iplicāt q̄ ad bōitatē req̃rūt. & iō p̄cepta affirmatiua nō fuert distincta circa idē gen⁹ p̄ceptū opis & cordis. pctm̃ āt qō p̄cepto negatio phibet. ōtigit oīaria ex singlarib⁹ defcib⁹ vt dio. dic. & iō ad diuersa q̄ p̄nt pctm̃ iducē h̄ mō variāt p diuersa p̄cepta q̄s bōicidiū vl alia pctā: qz bonū inq̄ntū i se est mouet ocupiaz. obiectū āt furti & mechie ē aliqō bonū tpale. vñ ēt p se ocupiscētia hoz sine pgressu ad actū hz q̄ndā delcātōez: qō nō ōtigit i bōicidio cui⁹ obiectū est nocumētū illatū p̄xīo: qō de se horozē poti⁹ q̄s delcātōz facē. ¶ Ad tertiū dō q; nō p̄t licite possideri dom⁹ p̄r̄i nisi phibet ocupia dom⁹: sz ocupia dom⁹ p̄rimi: cū ipm ocupiscētie nomē qz intētione deūderij dic i q̄ndā supfluitatē sonare videt: & ita i malū. ¶ Ad q̄rtū dō q; ocupia curiositat⁹ q̄ fit p oculos reducit ad ocupiscētiā delectatiōis carnis ad quā ēt reducūt delcātiones alioz sēsuū sic ad p̄ncipali⁹. ocupiscētia āt bonoz dignitat⁹ vl hmōi reducit ad ocupiaz tpa liū bonoz quoz dignitas nūmismate mensurat. Et sic pz q; ois ocupia aliquo mō ist⁹ duob⁹ mādat⁹ phibet fm regulā supi⁹ de intellcū p̄ceptoz datā. ¶ Ad q̄ntū dō q; lex nō dat nisi rōnē h̄iti. vñ illa ocupia tm̃ dicē p̄cepto leg⁹ phibet q̄ ad rōnis ordinē ptīgit q̄ pctm̃ mortale ē. Cōcupiscētia āt q̄ē ī p̄mis motib⁹ nō ē ō legē sz p̄ter legē. & iō pctm̃ veniale est.

AD secundū sic p̄cedit. videt q; lex mosaica nō solū manū sz ēt animū cohibē debeat. Eiusdē enī ē ordinare ad vtutē & cohibē a pctō. sz lex mosaica ordinat animū ad vtutē vt pz Deu. vj. Diliges dñm deū tuū &c. g̃ & ipsa ēt cohibet animū a pctō. ¶ P̄ ocupia i aia ē. sz lex vetus cohibet a ocupiscētia vt pz i his duob⁹ p̄cept⁹: g̃ cohibet animū a pctō. Si dicat q; nō cohibeat aboī ocupia. Cōtra. Sub his duob⁹ p̄ceptis vt dictū est ois ocupia phibet. sz h̄ duo p̄cepta i veti lege edita sūt. g̃ totaliē animū a pctō cohibebat. Si dicas q; h̄ itelligit quo ad ceremōialia. Cōtra. Ceremonialia enī leg⁹ nō p̄cipiebāt ab aliquo pctō abstinē sz poti⁹ qd i figurā eēt faciēdū. g̃ nō mag⁹ manū q̄s animū cohibebāt. ¶ P̄ lex moysi pfectioz erat q̄s lex ciuil. sz lex ciuil ñ tm̃ cohibet manū sz ēt animū: alⁱs ad vtutē nō iducēt: q̄ principaliē i aīo cōsistit. g̃ lex mosaica nō tm̃ cohibet manū sz animū. ¶ Sz ō. Lex noua ē pfectioz q̄s lex vet⁹. sz nihil pōt eē pfecti⁹ q̄s cohibitio animi & man⁹: g̃ i lege veti nō cohibebatur vtrūq;. ¶ P̄ Mat. v. dñs supza p̄cepta leg⁹ q̄ ad factū ex teri⁹ ptinēt sic de bōicidio fac additōez de interiori actu pctī. sic de ira. qō non eēt si lex vet⁹ animū cohibēt. g̃ lex vet⁹ aīuz ñ cohibebat. ¶ P̄ nihil cohibet aīuz nisi gra. sz vet⁹ lex gra nō oferebat: g̃ aīuz nō cohibebat. ¶ R⁹ dō q; coactio legis fm phm i ii. eth. ad h̄ necaria ē vt illi q̄ pfuasiōib⁹ ad bonū iclinātē p penas cogāt. vñ cohibitio leg⁹ se extēdit q̄ntū pena iflicta p legē. Sic aūt lex vet⁹ ifirmis animis ñ nisi trena p̄mittebat: ita ēt p pctis tpalē penā ifligebat oculū p oculo dētē p dēte. Pene āt tpales p pctis animi ifligi nō pōt nisi q̄ten⁹ in actu ex tioze p̄xīpāt: alⁱs enī ab hoīe de eis iudicari nō pōt. & iō lex vet⁹ manū & nō animū cohibē dicebat. lex āt noua eēna p̄mittit & ominat i p̄miū & penā. eēna āt pena ab illo iudice infligit q̄ ē cordis scrutator. & iō nō solū manū sz ēt animū cohibet. qō pz i h̄ p̄cepto Nō occides. p cui⁹ trāsgressiōe lex vet⁹ hoīez occidebat. sz p ira interiori lex noua penā eēnā ominat. q̄ enī irascit fr̄i suo re⁹ erit ōsilio Mat. v. ¶ Ad p̄mū g̃ dō q; lex p̄cept⁹ affirmatis & negatis aīuz ordinabat ad virtutē: & a vitio retrahebat. nō trāsgressores huiusmodi p̄ceptoz penā aliquā ordinare poterat fm quā cohibēt vel cogē dī. & iō nō seq̃t q; animū cohibēt. Et p h̄ pz solo ad secūdū. ¶ Ad tertiū dicēdū q; oēz ocupiaz q̄stū ad gen⁹ suū lex phibebat. nō tm̃ ab oī cohibebat p penas: sz solū ab ea q̄ p̄supebat in actū. ¶ Ad q̄rtū dō q; ceremōialia p̄cepta idicebāt sacrificia p cert⁹ pctis. nō āt ita p pctis cordis sic p pctis opis. & ita ceremōialia mag⁹ manū q̄s aīuz cohibebāt. ¶ Ad q̄ntū dō q; lex ciuil⁹ q̄uis itēdat p cohibitōez penaz ad vtutes inducē: nō tm̃ cogit p penas animū sz solū manū.

AD tertiū sic p̄cedit. videt q; lex vetus iustificabat & nō occidebat Mat. xix. Si vis ad vitā igredi serua mādata. & loq̄t de mādatis decalogi: sic ibidē pz. sz null⁹ ad vitā ingredit nisi iustificat⁹: g̃ lex vet⁹ iustificabat. ¶ P̄ lex ē iustitie q̄dā doctrīa: ḋa ē ars eq̄ & boni. g̃ non pōt iustificare nisi docendo iustitiā. sz lex vet⁹ iustitiā docebat. nā ocupiscētiā nesciebā esse pctm̃ nisi lex dicēt Nō cōcupisces Ro. vij. g̃ lex vet⁹ iustificabat. ¶ P̄ oē qō remouet dispositōes & causas mort⁹ nō occidit sz iustificat. lex vet⁹ h̄ faciebat pctm̃ phibēdo: g̃ &c. ¶ P̄ in natur⁹ ita ōtigit q; vnū quodq; vt fit freq̃nt: ita natū ē fieri: vt dī i. ij. phi. si g̃ lex vetus occidebat vt freq̃nt: tūc ad h̄ nata erat. sz oē qō nāz hz ordinatā ad occisionē ē malū: g̃ lex vet⁹ fuisz mala: qō falsū ē. ¶ P̄ mors nō seq̃bat ex veti lege nisi p occisionē. sz ēt ex lege noua seq̃t mors p occisionē. ij. cor. ij. Alij sum⁹ odor mortis i mortē. sz pp h̄ lex noua nō dī occidēs: g̃ nec lex vet⁹ occidēs sz iustificās dz dici. ¶ Sz ō. ij. Cor. iij. Lra occidit: spūs āt viuificat. & loq̄t ō lra ve. le. g̃ lex vet⁹ ñ iustificabat. ¶ P̄ Ro. x. Justitiā q̄ ex lege ē &c. glo. q; i opib⁹ leg⁹ iustificat tpalē hz mercedē nō apud deū. sz ēa iustitia ē q; hz mercedē apud deū: g̃ lex vet⁹ nō iustificabat. ¶ P̄ q; iustificat ex opib⁹ nō iustificat grat⁹. sz iustificatio leg⁹ ñ pōt eē nisi p opa: cū g̃ ēa iustificatio sit grat⁹ vt pz Ro. iij. videt q; lex nō iustificaret. ¶ R⁹ dō q; lex quodāmō iustificabat: & quodāmō occidebat. Ad cui⁹ itellectū sciēdū ē q; iustificare dupliciter h̄ pōt accipi Uno mō iustitiā facē. Alio mō iustitiā docē. Justitia āt est duplex. q̄dā acq̃sita: q̄dā infusa. iustitia acq̃sita ex opib⁹ causat. & p hūc modū lex ciuil⁹ homines iustos facit inq̄ntū p exercitiū operū hītū iustitie i obfuatoribus causat. & p hūc modū ēt lex mosaica iustificare potat iustitiā acq̃sitā causando. sz de hac iustitia nihil ad pñs Justitia āt infusa a solo deo effectie est. vñ lex p opa eā iducē nō pōt: sz p legē nouā talⁱ iducit iustitia: qz p sacra ei⁹ gra gra conferē que iustificat formaliter. Sacra voce. le. gra z nō oferebāt vt i. iiij. li. dicē. & iō lex vetus nullo mō iustificabat q̄si iustitiā cāns sz q̄si iustitiā docēs: qz i obfuatōe mādatoz ei⁹ forma iustitie cōsistit. Occidē āt leg⁹ lra dī & q̄stū ad mozalia & q̄stū ad ceremonialia. sz differenter: qz q̄stū ad ceremōialia p se loq̄ndo. tpe. n. gre reuelare ceperūt eē mortifera. Sz q̄stū ad mozalia nō nisi accidētaliter inq̄ntū ex ipa lege pctm̃ p̄hibēte & auxiliū gre ō ipz nō ferēte ifirm⁹ piculū mort⁹ sūebat triplr. p⁹ qz ex h̄ ipo q; pctī cōmemoratiōnē faciebat ei in quo ocupia pctī extincta nō erat mag⁹ i ipz exardescebat. sic cū aq̄ oñdit sitiēti. Sc̄do qz ex h̄ ipo q; p̄hibebat pōebat q̄si i quodā alto & difficili ad hūdū Et iō mens hūana pctō subiecta vehemēti⁹ i illō tēdebat sic scriptū ē. puer. ix. Aq̄ furtiue dulciores sunt. Tertio qz lex p bibēs pctī spālē reatū addebat inq̄ntū ñ solū nālē legē trāsgrediebat sz ēt leg⁹ scripte p̄uaricatoz erat. ¶ Ad p̄mū g̃ dō q; obfuatō mādatoz leg⁹ necessaria ē ad vitā eēnā ōsequēndā qz sine ea ad vitā eēnā itrare nō pōt q̄ tps hz opandi. ñ tm̃ obfuatio mādatoz leg⁹ ad vitā ōsequēndā sufficiebat nisi mod⁹ charitat⁹ adiūgēt quā lex nullo mō causare potat. & iō nō p fecte iustificabat. ¶ Ad secūdū dō q; docē iustitiā nō ē iustitiā facē pfcē sz solū dispositīe. Inuenit āt aliq̄ lex. s. lex noua q̄ iustitiā fac effectiue p sacra q̄ gra z operūt. ¶ Ad tertiū

dō q ex ꝟ ꝓbaꝫ q lex nō occidebat ꝑ se loq̄ndo ſz diſpoſitiue iuſtificabat. ¶ Ad tertiū dō q rō ſeq̄reꝫ ſi cā mort⁹ eēt ex lege. ñ āt erat ex ea: imo poti⁹ ad ꝛziū ordinata erat. ſz cā mort⁹ erat ex pctō eoꝝ q̄b⁹ lex dabaꝫ: ſic cā mort⁹ nō ē ex ſole ſi febꝛicitātes ad ſolē ſtātes moꝛiūꝫ. ¶ Ad q̄rtū dō q ī lege noua nō ē aliq̄s defect⁹ q̄n iuſtificare poſſit: ſic erat ī vetꝝ lege. ꝛ iō mag⁹ poꝫat acipi occaſio mort⁹ ex ve. lege q̄z noua Ex noua. n. lege nō ſeq̄ꝫ occaſio mort⁹ niſi ꝺtēnētib⁹ ipſā: qꝛ volētib⁹ obſeruare auxiliū ꝓbet. ſz lex vet⁹ etiā volētib⁹ obſeruare ꝛ deficiētib⁹ ꝓpter infirmitatē occaſio mort⁹ erat.

Ad q̄rtū ſic ꝓcediꝫ. videꝫ q lex vet⁹ nō ſolū tpalia ſz ēterna ꝓmittebat. Illud enī ī lege ꝓmittiꝫ qō merces leg⁹ pōiꝫ. ſz de⁹ ſeipm mercedē abꝛae ꝓmiſit q̄ ē bonū eternū vt pz Geñ. xv. g̃ non ſolū tpalia ſz ēterna ꝓmittebat. ¶ P qō ꝓmittiꝫ ī lege ē ꝓmiū vtut⁹. ſz ꝓmiū vtut⁹ ꝺz eē meli⁹ vtute. cū igiꝫ virt⁹ ſit melioꝛ oī mercede tpali videꝫ q lex ēterna ꝓmittē nō debuerit. ¶ P illō qō ē ꝺ rōnē vtut⁹ ī lege fieri nō ꝺz. ſz vtuti ꝛziū ē ꝛ ei⁹ coꝛruptiuū, vt act⁹ ei⁹ ꝓpꝫ bonū ēternū fiat. g̃ ꝓmiſſio ērenoꝝ ī lege fieri nō debuit. ¶ Sz ℈. Illis ſol' pōt bō ad bñfaciēdū ſuffiꝛi q̄ ī ꝑcio �herꝫ. ſz carnal' ꝑ⁹ cui lex vet⁹ data fuit ſola bona tpalia in ꝑcio hēbat. g̃ eoꝝ ſibi ꝓmiſſio fieri ꝺbuit. ¶ P. j. Coꝛ. xv. nō pz⁹ q ſpūale ſz q aīale. ſz lex vet⁹ p⁹ dāda erat: g̃ nō ſpūalis ꝓmiſſio ſz tpal' ī ea fieri debuit. ¶ Ulteri⁹ videꝫ q lex vet⁹ nō differebat a noua ꝑ radicē timoꝛ ꝛ amoꝛ. Dꝛia enī leg⁹ nō attēdiꝫ ex diuerſitate obſuātiū legē ſz poti⁹ ecōuerſo cū lex ſit regl'a ꝛ mēſura obſuātiū ipſā. ſz facē aliq̄d ex timoꝛe vl' amoꝛe ꝺti git ex diuerſa diſpōne obſeruātiū legē. g̃ penes �herꝫ oue leges nō diſtinguunt. ¶ P null⁹ fructuoſe legē cuſtodit niſi q̄ ex amoꝛe eā obſuat. ſz ī ſtatu ve. le. multi fuerūt q̄ eā fructuoſe obſuabāt vitā eēnā ex �herꝫ ꝓmerētes. g̃ lex vet⁹ ꝛ noua nō diſtiguūt ꝑ timoꝛē ꝛ amoꝛē. ¶ P timoꝛ fuit' q̄ ꝺ amoꝛē diuidit reſpicit penā. ſz maioꝛ pene cōmēdatio ſit in noua lege q̄z ī veꝛi vt pz Heb. v. Quāto inq̄t putat⁹ deꝛioꝛa mereri ſupplicia ꝛc. g̃ lex noua mag⁹ ī timoꝛe cōſiſtit q̄z vet⁹. Jn ꝛziū ē qō Aug. diꝫ q ꝺ breuis ꝺꝛia legis ꝛ euāgelij ē timoꝛ ꝛ amoꝛ. ¶ P Ro. viij. Nō accepiſti ſpīm ſeruitut⁹ iterū ī timoꝛē. diꝫ glo. ꝓcepta ī ve. lege timoꝛe fuabāt. ¶ Ulteri⁹ videꝫ q lex vet⁹ nō ſit mag⁹ oneroſa q̄z noua. Qō enī ſe hz ex additōe ad aliud plura ꝺtinet. ſz noua addit ſupꝛa veterē Mat. v. g̃ plura ꝺtinet. ꝛ ita videꝫ difficilioꝛ. ¶ P q̄nto ē pfectioꝛ ſtatus vtut⁹ tāto maioꝛē difficultatē hz: qꝛ ars ꝛ vt⁹ circa difficile ꝛ bonū ſūt vt ꝺr ī. ij. etꝫ. ſz ſtat⁹ noue leg⁹ ē pfectioꝛ q̄z ſtat⁹ vet⁹: g̃ lex noua ē difficilioꝛ. ¶ P infirmis ꝛ puul' leuia onera ſūt īponēda. ſz illi q̄ erāt ī veꝛi lege puul' cōpabāt. q̄ āt ſūt ī noua vir⁹ pfcis: vt pz Gal. iiij. g̃ lex noua ē grauioꝛ q̄z vet⁹. ¶ Sz ℈ ē qō ꝺr Mat. xj. Jugū meū ſuaue ē ꝛ on⁹ meū leue ¶ P Act. xv. diꝫ Petr⁹ de veꝛi le. Doc ē on⁹ qō nec nos nec pꝛes nꝛi po. poꝛ. g̃ ꝛc. ¶ R° dō ad ꝓmā qōnē q ſm Dio. in iiij. c. ce. ier. lex noua media ē inē eccl'iaz celeſtē ꝛ ſtatūve. le. ꝛ iō ēēna bona q̄ ī celeſti eccl'ia palā ꝛ copioſe exhibēt ī nova le. māifeſte ꝓmittūt. Jn veꝛi āt le. nō ꝓmittebāt nisi ſub q̄buſdā figur⁹. vñ Heb. x. ꝺr vmbꝛā hñs lex futuroꝝ bonoꝝ Et �herꝫ pp tres cās ꝑcipue. ꝑ⁹ vt ex his q̄ cogſcebāt aſſuefierēt ēt a deo maioꝛa ſpare. 2⁹ vt nō ſolū cognitio ſz affect⁹ a tpalib⁹ ad eterna manuduceꝛeꝫ. 3⁹ qꝛ bona ēēna nōdū ſtati⁹ eis poterāt exhiberi nōdū ſoluto ꝑcio. vñ dilatio ꝓmiſſoꝝ ieffi cacē facēt apud ifirmos ꝓmiſſionē. ¶ Ad ꝓmū g̃ dō q vbicūq; ꝓmittūt ēēna ī veꝛi lege �herꝫ ē ſub q̄dā figura ꝛ ſilitudine tpaliū. Et fz �herꝫ ēt de⁹ ſe mercedē abꝛae ꝺſtituit ad lr̄az q̄ſi remuneratoꝛē ī multiplicatiōe ſemis ꝛ ī ꝛe. ꝓmiſſe collatiōe. Ul' dō q �herꝫ itelligiꝫ de ꝓmiſſiōe cōiꝫ oīb⁹ fcā ī ve. lege. ñ āt de illa q̄ fiebat ſpāl'r ad aliquos pfcōs viros q̄ ad legē nouā ꝑtinebāt. ¶ Ad ſecūdū dō q ꝓmiſſiōes tpales nō ponūt ī lege q̄ſi ꝓnia vtutū: ſz q̄ſi icitamēta q̄dā ad vtutē. ¶ Ad tertiū dō q ſic facē aliq̄d timoꝛe pene ē ꝺ rōnē pfcē vtut⁹: tñ ducit ad vtutē: ita ēt facē aliq̄d pp retributōez tpalē. ꝛ iō ſic ī lege fit cōminatio pene: ita ēt pōt fieri ꝓmiſſio tpal' mercedis

¶ Ad ſecūdā qōnē dō q ex ipo mō legiſlatiōis apparet q lex vet⁹ ē lex tioꝛ: lex āt noua lex amoꝛ. Lex. n. noua ex oſtē ſiōe dīne charitat⁹ initiū ſūpſit: qꝛ ī effuſiōe ſāguiſ ieſu xpi q̄ fuit pfciſſime charitat⁹ ſignū nouū teſtū. ꝺſūmatū eſt. lex āt vet⁹ ī oſtēſiōe dīne ptāt⁹ q̄ tioꝛē icutit initiū ſūpſit. vñ ꝛ ī ipa legiſlatiōe pp fulgura voces ꝛ tonitrua ēroꝝ audiētes iuaſit vt dicerēt nō loq̄ꝫ nobis dñs ne forte moꝛiamur Exo. xx. ꝛ iō ve. lex hoīes ꝑcipue ꝺucebat p⁹ominationē penarū. Noua vo lex p bñficia exhibita ꝛ ſperāda. ꝛ hz ſat⁹ cōpetebat ſtatui hūani gnīs vt pz⁹ q̄ſi rud⁹ pp⁹s p tioꝛē pene cogēꝫ: poſtmodū vo p amoꝛē ī bono pficēꝫ. ſic enī tioꝛ ē via ad amoꝛē: ita lex vet⁹ ad nouā. ¶ Ad ꝑmū g̃ dō q iſta ꝺꝛia nō trāſiit ex pte obſuātiū legē: ſz ex mō editiōis leg⁹ vt ꝺctū ē. ¶ Ad ſecūdū dō q illi q̄ veꝛi lege ex amoꝛe legē obſuabāt pfecti erāt. vñ ad legē nouā ꝑtinebāt ī q̄ ē ſtat⁹ pfectōis. ¶ Ad tertiū dō q q̄uis lex noua maioꝛa ſupplicia cōminet: tñ cōminatio ſupplicioꝝ nō ē ꝑncipal' ī ductio ī legē nouā ſic erat in le. ve. ſz mag⁹ ꝓmiſſio ꝑmioꝝ ꝛ cōmemoꝛatio bñficioꝝ q̄ ad amoꝛē incitāt. ꝛ iō lex noua nō timoꝛē ſz amoꝛē ꝑncipalē ꝛa ꝺicē hz. ¶ Ad tertiā qōnē dō q difficile ꝛ oneroſum mēſuraꝫ ſm vtutē ſuſtinēt⁹. aliq̄d enī oneroſuz ē debili qō foꝛti ē leue. et iō de onere leg⁹ ꝛ euāgelij poſſum⁹ loq̄ duplīciter. aut q̄ tū ad grauitatē ꝑceptoꝝ ſm ſe: aut ꝑ compationē ad virtutē obſeruātiū. Si ꝑ⁹ mō: ſic q̄ tū ad numerū ꝑcepta veter⁹ legis erāt magis oneroſa: qꝛ lex vet⁹ artabat ad ceremonialia multa ꝛ iudicialia. lex āt noua ad moꝛalia tñ. q̄ ēt lex nature impat: ꝛ ī vno vbo abbꝛeuiato ꝺilectiōis ꝺei ꝛ ꝓximi cōcludiꝫ. Sz q̄ tū ad explicationē iſtoꝝ ꝑceptoꝝ: ſic ꝑcepta noue leg⁹ quodāmō ſunt difficilioꝛa: qꝛ mag⁹ explicat⁹ virt⁹ ꝑceptoꝝ moꝛaliū ī noua lege q̄z ī veꝛi. Et ſupaddit lex noua ꝺſilia q̄uis ad ea nō cogat. ꝛ q̄dā ēt ꝓhibet q̄ lex vet⁹ ꝓmittebat infirmitati ꝺeferēs: ſic libellū repudij ꝛ hmōi. Si āt ſecundo mō: ſic abſolute lex vet⁹ oneroſioꝛ erat. Tū qꝛ auxiliū gr̄e nō ꝺferebat ad mādata ipleda ſic noua facit: Tū qꝛ vet⁹ lex ꝑ modū timoꝛ⁹ cogebat ad hꝰ ad qō noua lex ex amoꝛe ꝺducit q̄ oīa leuia facit. ¶ Ad ꝓmū g̃ dō q additio noue leg⁹ ad veterē vl' ē q̄ tū ad ꝺſilia ad q̄ noua lex nō obligat: vl' etiā q̄ tū ad explicationē eoꝝ q̄ ī veꝛi lege iplicite hēbant. vñ ex hꝰ nō pōt ꝺcludi q lex noua ſit grauioꝛ. ¶ Ad ſecūdū dō q vtuoſus ea q̄ ad vtutē ꝑtinēt ꝺelcābil'r exeq̄ꝫ vt ꝺr ī. j. etꝫ. ꝛ iō vt⁹ pfecta leui⁹ q̄ntūcūq; difficilia exeq̄ꝫ q̄z carēs vtute facilia. cui hoc ꝑm triſte ē q a ꝺelectatiōib⁹ illicit⁹ abſtineat. ¶ Ad tertiū dō q ſic q̄ toꝛtuoſa ligna ꝺirigūt ad partē ꝛziā mag⁹ deflectūt vt ſic ad rectitudinē veniaꝫ: Ita ēt vt ꝺr in. ij. etꝫ. tēdētib⁹ ad vtutē faciēdū ē vt q̄ a rectitudine virtut⁹ ꝺiſtoꝛti fuerūt mag⁹ a ꝛziis vtut⁹ abſtrahāt. Et pp hꝰ ēt penitētib⁹ grauioꝛa onera īponūt q̄z innocētib⁹. Et ita etiā carnali pp⁹o ꝛ cernicoſo maioꝛa onera īponēda fuerūt ad ei⁹ ꝺuritiā edomādā: cū tñ modū ei⁹ nō excedēt. ſic ēt ifirmis ꝺictā artioꝛ: ꝛ pueris diſciplina ſtrictioꝛ īponit. ¶ Nō ancillā ꝛc. Sciēdū q ancilla duplr ꝺcupiſci pōt. Uno mō ad ꝺcubitū ꝛ ſic ꝑtinet ad ſextū ꝑceptū. Alio mō ad ꝺmiuz: ꝛ ſic ꝑtinet ad ſeptimū. ¶ Audiſt⁹. x. coꝛdas pſalterij ꝛc. Per. x. coꝛdas pſalterij. x. ꝑcepta leg⁹ intelliguꝫ. Sic enī Dauid egregi⁹ pſaltes ſono cythare ꝛ pſalterij ſpīm malū a Saul expellebat vt ꝺr. j. Re. xvj. ꝛ vꝛſum ꝛ leonē ꝛterfecit: vt ꝺr ī eodē. xvij. ita xp̄s q̄ p Dauid ſignificaꝫ coꝛda nr̄a q̄ſi pſalteriū bis. x. ꝑceptis pcutiēs oīuz moꝛtaliū pctoꝝ feras in nobis occidit: ꝛ vtutes ꝓficit quib⁹ ad vitā pueniꝫ eternā: in q̄ cū xp̄o viuam⁹ p oīa ſeculoꝝ. Amen.

¶ Explicit ſcriptū ſanctiſſimi doctoꝛis Thome Aquinatis oꝛdinis p̄dicatoꝝ ſup tertio libꝛo ſentētiarū magiſtri Petri Lombardi cū textu ſingulis diſtinctiōib⁹ anteꝓſito q̄z diligētiſſime emendatū atq; coꝛrectū ꝛ impꝛeſſum Uenetijs ingenio ac impenſa Hermāni Liechtenſtein Coloniēſis: Anno natalis dñi. M. cccclxxxx. Die. xxvj. Aprilis.

Tituli super scriptum tertii libri sententiarum

DISTINCTIO PRIMA

Utrum deum incarnari fuerit impossibile.
Utrum deum incarnari fuerit congruum:
Utrum si homo nō peccasset de⁹ fuisset incarnat⁹.
Utrum decuerit deum tantum incarnationē sua differre.
Utrum vna persona sine alia possit carnem assumere.
Utr̄ magis ꝺueniēs fuerit filiū icarnari vl̄ patrē vl̄ spūsciū.
Utrum debuit magis pater q̄ filius incarnari.
Utrum decuerit magis spiritūsanctus q̄ filium incarnari.
Utrū pater potuit carnē assumere vel etiam spiritussanct⁹.
Utr̄ p̄ʒ ⁊ fili⁹ ⁊ spūsciūs possint eādē nūero naturā assumē
Utrum vna psona possit duas būanas naturas assumere.

DISTINCTIO SECVNDA

Utrum natura humana sit pre alijs assumptibilis.
Utrum angelica sit magis assumptibilis q̄ humana.
Utrum totū vniuersū sit magis assumptibile q̄ humana.
Utrum in oīb⁹ suppositis natura humana sumi debuit.
Utrum in aliquo supposito ex eadē stirpe generato.
Utrum in ipso adam assumere debuerit naturā humanaz.
Utrum carnem humanam assumpsit.
Utrum carnem trī ⁊ nō humanam animam assumpserit.
Utr̄ assūpserit formā toti⁹ ⁊ ex cōpositiōe partiū resultātē.
Utrum assumpserit carnem mediante anima.
Utrum animā assumpsit mediante spiritu.
Utrum assumpserit totum mediantibus partibus.
Utrum natura humana sit assumpta mediante gratia.
Utrum assumpsit carnem mediante spiritusancto.
Utrum vnio cadat media inter naturā humanā ⁊ diuinā.
Utrum caro prius fuerit concepta q̄ assumpta.
Utrum caro prius fuerit assumpta q̄ animata.
Utrum anima prius assumpta q̄ corpori vnita.

DISTINCTIO TERTIA

Utr̄ btā vgo fuerit añ sanctificata q̄ conceptio ei⁹ finiret.
Utrum ante natiuitatem ex vtero fuerit sanctificata.
Utrum fuerit per sanctificationem totaliter ab originali.
Utr̄ per scificationē in vltimo fiēs īmunis a pctō actuali.
Utrum per sanctificationē illā fuerit confirmata in bono.
Utrum aliquid actiue ad christi ꝺceptionē operata fuerit.
Utrum generatio filij ex ea fit naturalis vel miraculosa.
Utr̄ cōueniebat vgini saluatoris cōceptionem annūciari.
Utrū annūciatio fuerit per modū corporalis visitationis.
Utrum annunciatio debuit fieri per angelum.
Utrum angelus annuncians fuit de summis ordinibus.
Utrum caro xp̄i in antiq̄s patrib⁹ fuerit peccato obnoxia.
Utr̄ caro xp̄i fuit in antiq̄s p̄rib⁹ fm q̄ttatē determinatā.
Utrum solus christus in Abrahā non fuerit decimatus.
Utrū corp⁹ xp̄i fuerit ex purissimis virginis sanguinibus.
Utrū cōceptio corporis christi fuerit subito vel successiue.
Utrum xp̄o sanctificari cōueniat. ſ. vt indigeret scificatiōe.

DISTINCTIO .IIII.

Utr̄ efficiētia ꝺceptiōis xp̄i ꝺebeat appropr̄iari alicui psone
Utrum debeat appropriari patri.
Utrum sit attribuenda filio.
Utrum debeat appropriari spirituisancto.
Utrum christus fm q̄ homo possit dici filius spūssancti.
Utrum possit dici filius trinitatis.
Utrum beata virgo possit dici mater hominis christi iesu.
Utrum debeat dici mater.
Utr̄ illā ꝺceptionē aliq̄ merita p̄cesserūt in antiq̄s vl̄ p̄rib⁹
Utrum christus diuinitate sit repletus corporaliter.

DISTINCTIO .V.

Utrum vnio sit aliquid creatum.
Utrum illa vnio sit minima vnionum.
Utrum vnio differat ab assumptione.
Utrum vnio sit facta in natura.
Utrum vnio sit facta in psona ⁊ si christus est vna persona.
Utrum assumere conueniat diuina persone.
Utrum assumere conueniat nature.
Utrum conueniat nature remotis personis.
Utrum humana natura sit assumpta.
Utrum anima separata sit persona.
Utrum persona sit assumpta.

DISTINCTIO .VI.

In quo tres ille opiniones cōmunicant.
In quo vna harum opinionum ab alia differat.
Quid vnaquecz horum opinionum ponat.
Utrum in christo sint due ypostases.
Utrum in christo sint due suppositā.
Utrum in christo sint duo indiuidua.
Utrum ibi sint due res nature.
Utrum filius dei assumpserit hominem.
Utrum hō ꝺicat ibi compositū ex duabus substantijs trī.
Utrum christus sit duo naturaliter.
Utrum in christo sit trī vnum esse.
Utrum persona verbi post incarnationem sit composita.
Utruz in christo fuerit aliqua cōpositio anime ⁊ corporis.
Utrum humana natura verbo accidētaliter vniatur.

DISTINCTIO .VII.

Utrum hec sit vera Deus est homo.
Utrum christus possit dici homo diuinitus.
Utrum hec sit vera Deus factus est homo.
Utrum hec sit vera Homo factus est deus.
Utrum homo christus sit predestinatus filius dei.
Utrum hic filius dei sit predestinatus esse homo.
Utrum hec sit vera Filius dei est predestinat⁹ simpliciter.

DISTINCTIO .VIII.

Utrum solummodo in viuentibus sit natiuitas.
Utrum humana natura sit nata in christo.
Utrum diuina natura in christo nata sit de virgine.
Utrum ponende sint due natiuitates christi vel vna.
Utrum christus debeat dici bis natus.
Utrum in christo sint due filiationes.

DISTINCTIO .IX.

Utrum latria sit virtus.
Utrum latria sit donum.
Utrum virtus sit generalis.
Utrum sit virtus theologica.
Utrum ad aliquam virtutum cardinalium reducatur.
Utrum humanitati christi exhibenda sit latria.
Utrum imaginibus christi latria sit exhibenda.
Utrum cruci latria sit exhibenda.
Utrum viris sanctis honor latrie sit exhibendus.
Utrum sine peccato alicui possit honor latrie exhiberi.
Utrum exhibita sit vniuoca cum illa que deo exhibetur.
Utrum latria debeatur deo ratione potentie.
An debeatur sibi ratione sapientie.
An debeatur sibi ratione bonitatis.
Utrum alia latria debeatur patri alia filio.
Utrum latria deo sit exhibenda fm carnales ritus.
Utrum latria ⁊ dulia sint idem.
Utrum dubia habeat diuersas species.
Utrum peccatores debeant adorari dulia.
Utrum prelatus peccator debeat adorari dulia.
An prelatus malus minus sit adorādus q̄ subditus bon⁹.
Utrum demonibus dulia debeat exhiberi.
Utrum irrationalibus dulia debeat exhiberi.

DISTINCTIO .X.

Utrum christus fm q̄ homo sit deus.
Utrum christus fm q̄ iste homo sit deus.
Utrum christus fm q̄ homo sit predestinatus.
Utrum christus fm q̄ homo sit persona.
Utrum fm q̄ homo sit indiuiduum.
Utrum fm q̄ homo sit suppositum vel res nature.
Utrum conueniat deo aliquem in filium adoptare.
Utrum adoptare sit trī dei patris.

Tituli super scriptum tertii libri sententiarum

An toti trinitati competat adoptare.
Utrum per filium sit tñ adoptatio.
Utrum omnibus creaturis conueniat adoptari.
An homines ex ipsa creatione adoptet.
Utrum conueniat angelis adoptari.
An christus sit filius adoptiuus.
Utrum predestinatio christi sit de natura ⁊ de persona.
Utrum p̃stinatio xp̃i sit cõformis p̃destinationi humane.
Utrum p̃destinatio xp̃i sit causa efficiẽs nr̃e p̃destinatiõis
An sit causa exemplaris.
An sit causa finalis.

DISTINCTIO .XI.

Utrum filius dei sit creatura.
Utrum christus sit creatura.
Utrum christus fm q̃ homo possit dici creatura.
Utrum ea que sũt humane nature possint dici de filio dei.

DISTINCTIO .XII.

Utrum hec sit vera Iste homo incipit esse.
Utrum hec sit vera Homo incipit esse deus.
Utrum ille homo potuit peccare.
Utrum christus habuit potentiam peccandi.
Utrum filius dei assumere debuit aliquem sexum.
An vtrũq; sexum assumere debuit.
Utrum sexum femineum assumere debuit.
Utrum ab vtroq; sexu carnem assumere debuit.
Utrum de vno tñ carnem assumere debuit.

DISTINCTIO .XIII.

Utrum in xp̃o fuerit gratia habitualis perficiẽs aĩam ei⁹.
Utrum in eo fuerit gratia singularis hominis.
Utrum habuit christus plenitudinẽ gratie.
An xp̃s habuit mozales v̄tutes vt tẽperantiã ⁊ huiusmodi.
An christus habuit magnificentiã ⁊ huiusmodi.
Utrum gratia christi fuerit infinita.
Utrum gratia christi potuit augmentari.
Utrum christus fm q̃ homo sit caput ecclesie.
Utrum christus fm q̃ homo sit caput angelozum.
Utrum sit caput omniũ hominum.
Utrum sit caput animarum tñ ⁊ non cozpozum.
Utrum gratia vnionis sit creata.
Utrum gratia vnionis sit idem quod gratia capitis.
Utrum sit eadem gratia capitis ⁊ grã singularis hominis.
Utrum gratia singularis persone p̃cedat gratiam vnionis.
Utrum grã singularis persone precedat gratiam capitis.
Utrum gratia vnionis sit prioz q̃ gratia capitis.

DISTINCTIO .XIIII.

Utrum in christo sit aliqua scientia creata.
Utr̃ scia creata vl̃ cognitio ī xp̃o sit act⁹ tñ vl̃ act⁹ ⁊ habit⁹.
Utrũ aĩa christi mediãte aliquo habitu cognouerit verbũ.
Utrũ oportet in christo ponere aliũ habitũ quo cognoscit verbum ⁊ quo res in verbo.
Utr̃ p̃ter sciaz quã hz de reb⁹ in v̄bo habeat aliã de rebus.
Utrum anima christi videdo verbũ cõprehendat ipsum.
Utrum in verbo cognoscat oĩa que cognoscit verbum.
Utrum cognoscat omnia ita limpide sicut verbum.
Utrum vno intuitu omnia videat que cognoscit in verbo.
Utrum anima christi fm illam scientiã qua cognoscit res in proprĩa natura cognoscat omnia.
Utr̃ scia aĩe fm quã cognoscit res sit maioz q̃ scia angeloz
Utrum xp̃s habuerit scientiã per modũ collationis.
Utrum per plures habitus scientia christi diuisa fuerit.
Utrum scientia anime christi in aliquo profecerit.
Utrum anima christi scientiam ab angelis acceperit.
Utrum aĩa christi habuit omnipotẽtiã sicut omniscientiã.

DISTINCTIO .XV.

Utrum christus naturam humanam cum defectibus ⁊ infirmitatibus accipere debuit.
Utrum omnes defectus p̃ter peccatũ accipere debuit.
Utrum huiusmodi defectus susceperit vel contraxerit.
Utrum omne corpus possit pati.
Utrum anima sit passibilis.
Utrum anima christi possit pati.
Utrum christus iusticiam habuit.
Utrum in christo ira fuerit.
Utrum in christo fuerit timoz.
Utrum in christo fuerit verus doloz in sensu.
Utrum doloz peruenit ad superiozem rationem.
Utrum doloz christi fuerit maioz omniũ dolozũ iustoz vel martyrũ: vel damnatoz qui sunt in inferno: vel ipsi⁹ Ade. ⁊ possibile fuisset ipsum pati in statu innocentie.

DISTINCTIO .XVI.

Utrum necessitas moziendi tñ sit homini ex peccato.
Utrum in christo fuit necessitas moziendi.
Utrum necessitas moziẽdi vel patiendi subsit in christo voluntati humane.
Utrum claritas que fuit in christi cozpore in trãsfiguratione fuerit vera. ⁊ vtrum fuerit imaginaria.
Utrum claritas illa fuerit gloziosa.
Utrum claritas redundet in cozpus a gloria anime.
An fuerit in cozpe xp̃i illa claritas: vl̃ in aere: vel in vestib⁹.

DISTINCTIO .XVII.

Utrum in christo fuerit voluntas alia q̃ diuina.
An affectus humanus in christo debeat dici voluntas.
Utrum in christo fuerit alia voluntas humana scilicet sensualitas p̃ter voluntatem rationis.
Utrum in christo sint plures voluntates rationis.
Utrum voluntas humana in christo diuine voluntati semper conformis fuerit in volito.
Utr̃ volũtas sensualitatis fuerit ꝺria volũtati rõnis in xp̃o
Utrum voluntas rationis erat sibi ipsi contraria.
Utrum christus fuerit conueniens ozare.
Utrum debuerit ozare tñ p̃o alijs.
Utrum qua ozatio p̃o se ozauit fuerit actus sensualitatis.
Utrum omnis ozatio christi fuerit exaudita.
Utrum christus fm q̃ homo dubitauerit.

DISTINCTIO .XVIII.

Utrum in christo sit vna tñ actio.
Utrum christus meruerit.
Utrum potuerit mereri in instanti sue conceptionis.
Utrum christus meruerit sibi immoztalitatem anime.
Utrum meruerit exaltationẽ ⁊ nomẽ q̃ est sup oẽ nomẽ.
Utrum meruerit substãtiale p̃miũ anime id est fruitionẽ.
Utrum christus per passionem meruerit sibi.
Utrum christus meruerit nobis.
Utrum meruerit nobis ianue apertionem.
An per ascensionem aperuerit nobis ianuam.

DISTINCTIO .XIX.

Utrum per passionem christi simus liberati a peccato.
Utrum omnia peccata per christi mozrem deleta sint.
Utr̃ p passionẽ xp̃i sum⁹ a diabolo liberati vl̃ a fruitute ei⁹.
Utr̃ p passionẽ xp̃i diaboli potẽtia diminuta sit vl̃ extincta
Utruz per passionez xp̃i liberati sumus a pena eterna.
Utrũ per passionez eius liberati sumus a pena temporali.
Utrũ quia christus nos liberauit debeat dici redemptoz.
Utrum solus filius dei dicendus sit redẽptoz.
Utrum christus nos deo reconciliauit.
Utrum ipse sit mediatoz fm humanam naturam.
Utrum soli christo homini conueniat esse mediatozem.
An spiritussanctus sit mediatoz vel dici debeat.
An demones sint mediatozes.
An angeli beati possint dici mediatozes.
An sacerdotes sint mediatozes ⁊ similiter alij sancti.

DISTINCTIO .XX.

Utrum humana natura fuerit reparanda.
Utrum per satisfactionem debuerit reparari.
Utr̃ fuerit necessariũ p satisfactionẽ hũanã naturã repari.
Utr̃ aliq̃ pura creatura potuit satisfacere p hũana natura.

Tituli super scriptum tertii libri sententiarum

An purus homo poterat satisfacere pro humana natura.
An qlibet hō potuit satisfacere p natura que in ipso erat.
De tres questiones determinantur simul.
An angelus potuit satisfacere pro humana natura.
Utrum satisfactio debuerit fieri per passionē christi.
An effusio sanguinis xpi in circūcisione potuit sacisfacere.
Utrum alius modus fuerit possibilis nostre redēptionis.
Utrum ali⁹ modus fuisset cōueniētior nostre redēptiōis.
Utrum deus pater tradiderit ad passionē filium.
Utrum passio christi fuerit bona.

DISTINCTIO .XXI.

Utrum diuinitas sit separata a carne in morte christi.
Utrum diuinitas sit separata ab anima in morte christi.
Utrum corpus christi post mortem debuit incinerari.
Utrum filius dei debeat dici mortuus.
Utrum fuerit necessarium christum resurgere.
Utrum debuit tertia die resurgere.
Utrum debuit statim resurgere cum expirauit.
An sit verum quod dicit Math. xij. Sicut fuit Jonas ⁊c.
An resurrexerit secunda die vel magis secunda nocte.
Utrū christ⁹ resurrectionē suā argumētis ꝓbare debuerit.
An illa argumenta euacuauerunt fidem.
An fuerunt congruentia illa argumenta.
Utrū argumētū sūptū ex visibili operatione sit cōueniens.
An christus a discipulis potuit videri.
An illa effigies peregrini quā ostēdit fuerit in corpe xpi.
Utrum debuerit se palpabilem exhibere discipulis.
An per palpationē sufficiēter ꝓbauerit veritatē corpis sui.
An p alios sensus ꝓbare debuerit veritatē resurrectionis
Utrū per cicatrices suas resurrectionez probare debuerit.
An xps Thome cicatrices palpabiles exhibere debuit.
Utr debuerit p manducationē suā resurrectionē probare.

DISTINCTIO .XXII.

Utrus in triduo quo iacuit in sepulchro possit dici homo.
An sacerdotiū xpi fuerit interruptū contra auctoritatez p/
pbete. Tu es sacerdos in eternum ⁊c.
An post mortem posset dici homo.
An post mortem possit dici quilibet homo.
Utrum christus vbicq fuerit homo.
Utrum christus ad inferos descendit.
Utrum descendit vsq ad infernum damnatorū.
Utrum christus in limbo mozam contraxerit.
Utrum christus limbum patrum illuminauit.
Utrum christus animas de inferno damnatorum extraxit.
Utrū christ⁹ eos qui erant in limbo puerox inde eduxerit
Utrum liberauerit eos qui erant in purgatorio.
Utrum congruū fuerit ⁊ expediens xpm in celū ascendere.
Utrum motus ascensionis fuerit violentus.
Utrum motus ascensionis fuerit subito.
Utrum statim post resurrectionem debuerit ascendere.
Utrum christus ascenderit super omnes celos.
Utrum ascenderit ad dextram patris.
Utrum soli christo conueniat sedere ad dextram patris.

DISTINCTIO XXIII.

Utrum indigeamus habitibus operationibus humanis.
Utrum habitus in nobis existentes cognosci possint.
Utrum virtutes sint habitibus vel potentie.
Utrum virtutes sint passiones.
Utrum virtutes sint habitus vel actus.
Utrum habitus intellectuales possint dici virtutes.
Utrum virtutes mozales ab intellectualibus distinguāt.
Utrum virtutes theologice ab vtrisq distinguantur.
Utrum sint plures virtutes theologice q̄ tres.
An sint tm vna vel plures.
An sint due.
Utrum diffinitio apli quam ponit de fide sit conueniens
ꝺm omnem partem.
Utrum credere sit cum ascensu cogitare sicut dic Augu.
Utrum actus credendi sit multiplex uel vnus tm.
Utrum actus fidei habeat certitudinē maiorē q̄ scientia.
Utrum fides sit in voluntate sicut in subiecto.
Utrum fides sit in intellectu practico.
Utrum fides sit virtus intellectualis.
Utrum fides sit virtus. Et vtrum sit habitus.
Utrum fides sit vna virtus. Et vtrū sit habitus vnus.
Utrum fides sit prior alijs virtutibus.
Utrum fides per charitatē formetur.
Utrum fides informis sit virtus.
Utrum fides formata ⁊ informis differant specie.
Utrum sit donum dei vel habitus acquisitus.
Utrum fides informis sit in demonibus.
Utrum in hereticis maneat fides informis.
Utrum fides informis euacuetur aduenient charitate.
Utrum maneat fides informis aduenient charitate quo
ad actum.
Utrum fides informis possit fieri formata.
Utrum veritas increata sit obiectum fidei.

DISTINCTIO .XXIIII.

An veritas increata possit esse obiectum fidei.
Utrum vitas increata sit circa vex cōplexū vel enūciabiliū.
Utrum fidei possit subesse falsum.
Utrum fides possit esse vel sit de visis.
Utrum fides possit esse de scitis.
Utrum ea de quibus est fides sint ignota.
Utrum necessariū sit hoī credere aliq̄d cui⁹ nō hz scientiā.
Utrum credere his que non videmus sit laudabile.
Utrum ratio humana diminuat meritum fidei.

DISTINCTIO .XXV.

Utr diffinitio Rich. de scō vic. de articulo sit competens.
An diffinitio Isidori sit bona.
An alia diffinitio Hugo. de sanc. vic. sit bona.
Utrum articulus possit dici formatus vel informis.
Utrum articuli debuerint colligi in simbolo.
An alijs ab apostolis licuerit simbola condere.
Quare simbolū apostolorū ⁊ Nicen. diuidunt in tres par/
tes. ⁊ simbolum Athanasij in duas.
Quare simbolū apostolorū dicit summisse ⁊ alia cantant.
Utrum articuli conuenienter distinguant in simbolo.
An in simbolo aliquid superfluum sit.
An sit aliquid ibi diminutum.
An simbolū sit sufficiēter traditū ⁊ de sufficiētia eius.
Utrum explicatio fidei sit de necessitate salutis.
Utrum quilibet teneatur habere fidem explicitā de omni/
bus que ad fidem pertinent.
Utrum maiores magis teneantur habere fidem explicitaz
q̄ minores.
Utrum minores habeant fidem implicitā in fide maiorū.
Utrum per successionem temporum fidei profecerit.
Utrum oportuit habere semp fidē explicitā de redēptore.
Utrum oportuerit semper habere fidem explicitam de his
articulis quos tangit Magister in littera.
Utrum oportuerit semp habere fidē explicitā de trinitate.

DISTINCTIO .XXVI.

Utrum spes sit passio.
Utrum spes differat ab alijs passionibus. s. timore ⁊c.
Utrum sit principalis passio vel amor vel desideriū vel au/
dacia vel penitentia.
Utrum spes possit esse in parte intellectiua.
Utrum spes sit virtus.
Utrum sit virtus theologica.
Utrum sit virtus distincta ab alijs.
Utrum possit esse informis.
Utrum habeat certitudinē in suo actu.
Utrum in christo fuerit spes.
Utrum angeli ⁊ anime bonorum habeant spem.
Utrum damnati ⁊ demones habeant spem.

A 9777 31

Tituli super scriptum tertii libri sententiarum

DISTINCTIO .XXVII.

Utrum diffinitio dio. de amore sm omnē ptē sui sit bona.
Utrum amor sit tñ in concupiscibili.
Utrum amor sit prima ⁊ principalior affectio anime.
Utrum cognitio sit altior amore.
Utrum charitas sit idē qō cōcupiscētia vel qd sit charitas.
An sit idem quod amor.
An sit idem quod beniuolentia.
An sit idem quod concordia.
Utrum charitas sit virtus.
Utrum subiectum charitatis sit ratio.
Utrum sit vna virtus siue plures.
Utrum sit distincta ab alijs virtutibus vel sit spālis virtus.
Utrum charitas sit forma aliarum virtutum.
Utrum charitas possit esse informis.
Utrum deꝰ a nobis in statu vie p essentiā suā possit amari.
Utrum deus possit corporaliter diligi.
Utrum dilectio qua deum diligimus habeat modum.
Utrum modus diligēdi q̄ est in p̄cepto possit in via fuari.

DISTINCTIO .XXVIII.

Utrum virtutes ex charitate sint diligende.
Utrum creature irrationabiles ex charitate sint diligende.
Utrum angeli ex charitate sint diligendi.
Utrum ad malos hoīes charitatē habere debeamus.
Utrum demones ex charitate sint diligendi.
Utrum homo debeat semetipsum diligere ex charitate.
Utrum corpora nostra sint ex charitate diligenda.

DISTINCTIO .XXIX.

Utrum charitas ordinem habeat.
Utrum ordo charitat⁹ sit accedēdus sm affectū vel effectū.
Utrum deus sit diligendus supra omnia ex charitate.
Utr̄ in dilectiōe dei possit hr̄i respectꝰ ad aliquā mercedē.
Utrū homo seipsū magis ex charitate diliget q̄ proximū.
Utr̄ hō ex charitate debeat diligere extraneos q̄ p̄ximos.
Utrū pater sit maxime diligendus vel filij vel br̄ifactores vel seipsum debeat diligere vel vxorē vel frēs vl̄ matres.
Utrum conuenienter distinguantur gradus charitatis.
Utrum omnes teneamur ad charitatem perfectam.
Utrū habētes charitatē teneant⁹ ad oīa que sūt pfectionis.

DISTINCTIO .XXX

Utrum omnes teneantur diligere inimicos.
Utrum omnes teneantur signa amicicie inimicis.
Utrum maioris meriti sit diligere amicum q̄ inimicum.
Utr̄ diligere proximū sit magis meritoriū q̄ diligere deū.
Utrum meritum consistat principaliter in charitate.

DISTINCTIO .XXXI.

Utrum habens charitatem possit eam amittere.
Utrum liber vite sit quid creatum.
Utrum liber vite sit proprium filij.
Utrum sit attributū spiritussancti scilicet liber vite.
Utrum liber vite sit in respectu dei.
Utrum sit in respectu omniū creaturarum.
Utrum sit de malis.
Utrum aliquid quod fit ibi. debeat dici deleri.
Utrum quelibet charitas possit resistere cuilibz tētationi.
Utrum hō post peccatū semp in minori charitate resurgat.
Utrum semper resurgat in equali charitate.
Utrum fides euacuetur in patria.
Utrum spes euacuetur in patria.
Utrum aliquid de substantia habitꝰ fidei ⁊ spei remaneat idem numero.
Utrum charitas vie euacuetur in patria.
Utrum ordo dilectionis qui modo est fuerit in christo vel in sanctis qui sunt in patria.
Utrum in scis btis sit ordo charitatis q̄tū ad se ⁊ p̄rimos.
Utr̄ sci diligāt plꝰ magis bonos ⁊ se meliores plꝰ q̄ seipsos et extraneos meliores q̄ ꝓpinquos minꝰ bonos illis.
Utr̄ xp̄s dilexerit plus petrū vel Joannē vel econuerso.
Utrum scientia quā modo habemus totaliter tollatur.

DISTINCTIO .XXXII.

Utrum deo competat creaturam amare.
Utrum deus diligat omnem creaturam.
Utrum deus ab eterno dilexit creaturas.
Utrum deus omnia equaliter diligat.
Utrum deꝰ plus diligat iustuz p̄scitū q̄ pctōrē p̄destinatū.
Utrum deꝰ plus diligat penitentem q̄ innocentem.
Utrum deꝰ magis diligat hominē q̄ angelum.
Utrum deus magis diligat humanum genus q̄ christus.

DISTINCTIO .XXXIII.

Utrum omnes virtutes morales sint vna virtus.
Utrum alie virtutes morales a prudentia distinguantur.
Utrum alie virtutes morales a tribus distinguāt⁹ q̄ Magister in littera ponit.
An ille tres ab inuicem differant.
Utrum virtutes morales insint a natura.
Utrum virtutes morales possint acquiri actibus.
Utrum alique virtutes morales sint infuse.
Utrum infuse differant specie ab acquisitis.
Utrum virtutes morales consistant in medio.
Utrum iniusticia sit medium rei.
Utrum virtutes intellectuales habeant medium.
Utrum virtutes theologice habeant medium.
Utrum virtutes morales maneant in patria.
Utrum alique virtutes debeant dici cardinales.
An vna debeat dici cardinalis respectu alterius.
An melius dicerentur capitales q̄ cardinales.
An omnes virtutes dicende sint cardinales.
Utrum morales virtutes dicende sint cardinales.
An virtutes theologice possint dici cardinales.
Utrum tñ quattuor sint virtutes cardinales.
An pauciores vel plures.
Utrum poti⁹ alie virtutes. s. mansuetudo: magnanimitas: bñilitas: penitētia: liberalitas: debeant dici cardinales.
Utrum prudentia habeat aliam naturam specialem.
Utr̄ passiōes sint mā tēpātie ⁊ fortitudinis vl̄ res exteriores.
Utrum iusticia sit circa operationes.
An iusticia habeat aliquam specialem materiam.
Utrum prudentia habeat actū virtutis distinctuz ab alijs.
An actꝰ quos mgr̄ assignat in lr̄a virtutibꝰ. s. subuenire miseris p̄cauere insidijs. ⁊ huiusmodi cōicant virtutibus.
Utrū aliqua potentia anime sit subiectū alicuius virtutis.
Utrū tēperātia ⁊ fortitudo sint in irascibili ⁊ concupiscibili.
An vtutes humane sint tñ in rōne vel tñ in voluntate.
An appetitiua sensibilis possit esse subiectū virtutis.
Utrum iusticia sit in irascibili ⁊ concupiscibili.
Utrum prudentia sit in ratione vel in volūtate.
Utrum alie virtutes cardinales reducantur ad prudentiaz sicut ad principaliorem, vel causam.
An ad iusticiā possint reduci vl̄ fortitudinē vel tēperātiaz.
An memoria preteritorū intelligētia presentiū ⁊ prouidentia futurorū sint partes prudentie sicut dicit Tullius.
Utrum prudentia: cautio: circūspectio: docilitas: sint partes prudentie sicut dicunt quidam.
Utr̄ eusebia: synesis: gnomū: sint partes prudētie sicut dicit philosophus. vj. Ethicorum.
Utr̄ eusebia solertia: ꝓuidētia: politica: iconomica: dialetica: rethorica: phisica: sint partes prudētie sicut dicit quidam philosophus grecus.
Utrum continentia: clementia: modestia: sint partes tēperantie sicut dicit Tullius.
Utr̄ sobrietas ⁊ castitas sint ptes tēperātie sic dicūt quidā.
Utr̄ austeritas: bñilitas cōtinētia: simplicitas: ornatus: bona ornatio: per se sufficientia ista septem sint partes temperantie sicut scribitur a quodā philosopho greco.
Utrum magnificentia: fidentia: patientia: perseuerātia: bene assignentur a Tullio esse partes fortitudinis.

colorchecker DIGITAL SG
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
A
B
C
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
calibrite
X-rite ColorCheckerSG S/N:151021-1259 Data 15.10.21 Item No.:MX-7181
mm
0
1
2
3
4
5
6